3 1. 17

Digitized by Google

COLLECTIO PISAURENSIS

OMNIUM POEMATUM, CARMINUM, FRAGMENTORUM LATINORUM,

SIVE AD CHRISTIANOS, SIVE AD ETHNICOS, SIVE AD CERTOS, SIVE AD INCERTOS POETAS,

A PRIMA LATINÆ LINGUÆ ÆTATE

Ad ſextum uſque Chriſtianum Seculum & Longobardorum in Italiam Adventum pertinens,

Ab omnium Poetarum Libris, Collectionibus, Lapidibus, Codicibus exſcripta.

TOMUS QUINTUS

CHRISTIANOS POETAS CONTINENS.

PISAURI)(MDCCLXVI.)(

EX AMATINA CHALCOGRAPHIA.

PUBLICA AUCTORITATE.

Digitized by Google

PROLEGOMENA.

DE TERTULLIANO.

Q. *Septimius Florens Tertullianus, Carthaginienſis* ex editione Philippi Priorii cum integris Nic. Rigaltii, ſelectis Pamelii, Cerdæ & aliorum additis etiam ipſius Priorii notis, Pariſ. 1663. fol. Diverſus eſt *Tertullianus* Eccleſiaſticus ſcriptor, licet & ipſe juris peritus, (*a*) a Tertulliano JCto, cujus quædam in Digeſtis habemus: ut recte notavit Valeſius pag. 24. ſeq. ad Euſeb. & Grotius ad Tit. III. 13. Fuit quoque S. Tertullianus Epiſcopus Bononienſis, de quo Acta Sanctorum Tom. 3. April. p. 494. tum S. Tertullianus de quo Tom. 1. Junii pag. 630. nec non Tertullianus Hirenenſis, cujus mentio in Collatione Carthaginienſi. De Tertulliani circa A. C. 205. in Montaniſtarum ſectam prolapſi, & circa A. 220. defuncti vita ſcriptis & doctrina præter editores, & *Tillemontium* tomo tertio Memoriarum Eccleſiaſt. Gallice vulgatarum & *Nic. le Nourry* apparatu ad Bibliothecam Patrum Tom. 2. pag. 1173. ſeq. alioſque qui de ſcriptoribus Eccleſiaſticis tradidere, conſulere juvabit *Petri Allixii* diſſertationem de Tertulliani vita & ſcriptis, ſine auctoris nomine Latine editam Pariſ. 1680. 8. cum ejuſdem diſſ. de ſanguine D. N. Jeſu Chriſti ad Epiſtolam CXLVI. Auguſtini, & tertia de Conciliorum quorumvis definitionibus ad examen revocandis. Hujus epitome eſt quæ Gallice præfigitur editioni Latino Gallicæ Apologetici Amſtel. 1701. 8. *Extrait d' une diſſertation critique touchant Tertullien & ſes ouvrages*. Exſtat quoque *Hiſtoire de Tertullien & d' Origene par Mr. de la Motte*, Pariſ. 1675. Lugd. 1691. 8. *Pagauini Gaudentii* ſalebræ Tertullianeæ Florent. 1639. 4. Syſtema Theologiæ theoreticum & practicum ex dictis Tertulliani & Cypriani concinnatum ab *Hermanno Rathmanno*, Gedani 1620. 4. opponendum Theodori Petreii Carthuſiani Confeſſioni Tertullianianæ Pariſ. 1603. 8. *Le genie de Tertullien, par de Fayolle*, Pariſ. 1662. 4.

(*a*) Vide quæ notavi ad Hieron. de ſcriptoribus Eccleſ. c. 53.

Adverſus Marcionem libri quinque, & de judicio Dñi liber unus verſibus Epicis. Utrumque poema Tertulliani eſſe hodie negant eruditi. P. Allixius in diſſ. de vita & ſcriptis Tertulliani, carmen de judicio ait eſſe *Verecundi* Epiſcopi Africani, qui circa medium ſeculi ſexti floruit. Libros contra Marcionem idem ſuſpicatur poſt Hieronymi tempora exaratos. Leguntur & nunc alia ſub Tertulliani nomine poematia, *expoſtulatio ad Senatorem*, & *de* (*b*) *Jona ac Ninive*, ſed quæ Georgius Fabricius non vidit.

Libri V. contra Marcionem, & *de judicio Domini* prodierunt inter Poetas Chriſtianos Georg. Fabricii, Baſil. 1562. 4. p. 258. *Carmen de Jona & Niuive* cum caſtigationibus Franciſci Jureti, in Bibliothecis Patrum: & Lipſ. 1681. 8. ad calcem Paulini Petrocorii, edit. Daumianæ. Tertulliani opuſcula poetica cum notis Andreæ Rivini, Lipſ. 1651. 8.

DE COMMODIANO.

1. *Commodiani* Afri librum adverſus Paganos, ſive inſtructiones LXXX. Acroſtichidibus carmine politico, quo numerus Hexametri ſervatur, neglecta ſyllabarum quantitate. Floruit hic ſcriptor, ſi Gennadium cap. 15. de S. E. audimus, poſt Lactantium, cui ſententiæ ſuffragatur etiam Rigaltius, qui Silveſtri Pontificis mentionem fieri Inſtruct. 33. v. 5. non dubitavit, ita enim illum verſum legit; *Intrate ſtabulis Silveſtri ad præſepe Paſtoris*. Conſer Barthii Adverſar. LIII. 5. Verum H. Dodvvellus V. C. in diſſertatione de Commodiani ætate, quam Annalibus Vellejanis, Quintilianeis & Statianis Oxon. 1698. 8. ſubjecit, cum ex toto opuſculo obſervaſſet illud ſeculo tertio & flagrantibus adhuc Eccleſiæ perſecutionibus ſcriptum eſſe, præcipue cum auctor ipſe Inſtruct. VI. verſu 6. annos tantum ducentos a CHRISTO numeret: *Et ſi parvulitas ſic ſen-*

a *ſit*,

(*b*) Hoc carmen perperam pro inedito habet Voſſius ad Catullum p. 274. Prodiit in appendice Bibl. Patrum Bigneana, ut Franciſci Jureti, Andreæ Rivini, &, qui cum Paulino Petrocorio vulgavit, Daumii editionem omittam.

ſit, cur annis ducentis fuiſtis infantes, numquid & ſemper eritis? Deinceps verſum ex Inſtructione 33. ad veſtigia MSti Codicis contendit legendum eſſe ſic: *Intrate ſtabula ſilveſtres ad præſepia tauri*. Primus Commodianum e Jac. Sirmondi apographo admodum mendoſo edidit Nic. Rigaltius Tulli Leucorum apud S. Belgrand & J. Laurentium typographos Regios 1650. 4. additis notis eruditis. Deinde ſubjectus eſt ad calcem Cypriani, Minucii, Arnobii & Julii Firmici, qui eiuſdem Rigaltii & Phil. Priorii cura illuſtrati prodierunt Pariſ. 1666. fol. Deinde omiſſis Rigaltii notis Tom. 27. Bibliothecæ Patrum Lugd. Denique cum Rigaltii animadverſionibus, Dodvvellique diſſertatione & præfatione D. Henrici Leonhardi Schurtzfleiſchii recuſus eſt Vvitteb. 1705. 4. Dignus eſt pius hic & zelo CHRISTI plenus ſcriptor, qui etiam poſt Rigaltii præclaram operam diligenter a viro quodam docto excutiatur atque illuſtretur. Græcum ejuſmodi carmen Hexametrum incerti ſcriptoris, perinde ut *Commodianus*, numeros Hexametri neglecta ſyllabarum quantitate ſervans, edidit e Pſalterio MS. Murbacenſi Clariſſ. Montfauconus pag. 220. Palæographiæ Græcæ. *Commodianum* recte antiquiorem eſſe docet H. Dodvvellus. Supplementum notarum in illum ſcriptorem ex Ez. Spanheimii Bibl. cum Nobilis Viri D. *Henrici Leonhardi Schurtzfleiſchii* gloſſario & indice ſeparatim excuſum eſt Vvitteb. 1709. 4. Poſteriori ſuæ Minutii Felicis editioni Commodianum quoque novis ſuis & Rigaltii notis illuſtratum ſubjunxit vir Clariſſ. *Jo. Davies* Cantabrig. 1711. 8.

DE DIVO CYPRIANO.

T*Haſcius Cæcilius Cyprianus* ex edit. præclara Jo. Felli Oxonienſis Epiſcopi cum Annalibus Cyprianis Pearſonii Oxon. 1682. fol. Bremæ 1690. Amſt. 1699. ubi & Henr. Dodvvelli diſſertationes Cyprianicæ exhibentur, quæ Oxonii quoque ſeorſum prodierunt 8. fol. *S. Cypriani* (c) vitam, qui A. C. 258. Martyrium pro Chriſto fortiter ſuſtinuit, ſcripſit *Pontius* ipſius Diaconus, quæ exſtat apud Surium 14. Sept. & in Cypriani editionibus. Pontii acta Martyrii apud Baluz. Tom. 2. Miſc. pag. 124. E recentioribus accurate præ ceteris de Cypriano Jo. Pearſonius in annalibus Cyprianicis, Tillemontius Tom. 4. memor. Hiſt. Eccleſ. & auctor vitæ Cypriani ſex libris Gallice editæ Pariſ. 1714. 4. de quo acta Erud. 1718. pag. 293. Journal des Savans 1717. pag. 429. 491. Non contemnenda etiam de Cypriano collegit auctor Obſervat. Miſcellanearum editarum Lipſiæ Germanice A. 1717. 8. Tom. 3. pag. 167. ſeq.

Geneſis & Sodoma. Hæc carmina conſtat non eſſe Cypriani, ſed ab aliis ad *Tertullianum*, ab Allixio ad *Salvianum* Maſſilienſem referuntur. Ut plures editiones inter Cypriani & Tertulliani opera taceamus, junctim illa cum ſuperioribus, quæ ſub Tertulliani nomine extare jam diximus, notis ſuis illuſtrata edidit Andreas Rivinus, Gothæ 1651. 8. *

DE LACTANTIO.

L*Cælii Lactantii Firmiani carmen, quo de beneficiis ſuis Chriſtus loquitur*. Eſt idem carmen, quod Lactantii editionibus vulgo ſubjectum inſcribitur *de Domini paſſione*, & ſorte rectius *Cælio Firmiano Sympoſio* tributum eſt a viris quibuſdam eruditis. Lactantii non eſſe inde colligit Caveus, quod adorationis crucis in eo mentio. In G. Fabricii editione quidem nullam reperies, quia ille verſum:

Flectle genu, lignumque crucis venerabile adora
Flebilis.

Ita interpolavit:

Flectle genu innocuo, terramque cruore madentem
Ore petens humili.

Verum in eum vehementer invehitur Gret-

Ita

(c) Alius 1.) Cyprianus Antiochenus ſub Diocletiano paſſus Nicomediæ de quo Eudocia apud Phorium Codd. 184. Nazianzenus Orat. 18. Surius 26. Sept. Goar ad Eucholog. pag. 719. Marbodeus Redonenſis pag. 1513. Opp. Edmund Martene Tom. 3. theſauri novi anecdotor. &c. 2.) Cyprianus Brixienſis de quo Acta Sanctor. Tom. 2. April. 21. pag. 849. 3.) Cyprianus Petragorici Abbas de quo Gregorius Turonenſis de gloria Confeſſorum cap. 100 4.) Abbas Cyprianus cognomento Cuculas de quo Moſchus in prato ſpiritali cap. 132. 5.) Cyprianus Cæſarii Arelatenſis diſcipulus, & vitæ ejus ſcripror circa A. 546. apud Surium 27. Auguſt. 6.) Cyprianus Cordubenſis ſeculo X. de cujus ſcriptis genuinis, & ſuppoſititiis Nic. Antonius lib. 6. Bibl. Hiſpan. vet. c. 7.

(*) Manuſcripta teſtibus omnibus editoribus Cypriani nomen referunt. Ratio non ſuppetit, qua a manuſcriptis recedamus.

ſerus T. 1. de cruce p. 326. Sane præſtitiſſet G. Fabricium virum alioqui de univerſa, ſacra præſertim, antiquitate non male meritum, paſſim tum hic tum alibi oon ita ſuiſſe in alienis operibus, quæ edebat, ingenioſum.

Ejuſdem *Sympoſium* olim inſcriptum *Sympoſii Poetæ ænigmata centum*. Eadem ænigmata Nic. Cauſſinus Hori Apollinis Hieroglyphicis ſubjecit: ſed & una cum Joſephi Caſtalionis notis Phædro Jo. Meurſii & variorum ænigmatum (*d*) veterum Græcorum Latinorumque collectioni junêta prodiere Antvver. 1610. 8. Meminit Sympolii Sigebertus Gemblacenſis loquens de Anshelmo Scoto. Aldhelmi (*e*) ænigmata a Pithœo omiſſa ægre ſert Barthius LVIII. 1. Adverſar. *Sympoſii ænigmata centum* prodiere Romæ 1581. 4. 1597. 4. Eadem Nicolaus Reuſnerus una cum Jo. Lorichii Hademarii ænigmatibus Marpurgi pridem 1540. excuſis Ænigmatographiæ ſuæ inſeruit Fraocof. 1602. 12. & Chriſtianus Junckerus Phædro ſuo ſubjunxit Lipſ. 1700. 12. Sympoſii ænigmata cum Phædri & Gabriæ fabulis Germanico carmine reddere conatus eſt Jenæ, A. 1712. J. G. A. cui ſub nomine Melandri deliteſcere placuit. Sympoſii meminit Aldhelmus Scotus (*f*) qui A. C. 709. obiit, in prologo ſecundo ænigmatum, *Sympoſius poeta metricæ artis peritia præditus occultas ænigmatum propoſitiones exili materia ſumtas ludibundis apicibus legitur ceciniſſe, & ſingulas quaſque propoſitionum formulas tribus verſibus terminaſſe*. Sigebertus Gemblacenſis de ſcriptoribus Eccleſ. cap. 132. *Aldhelmus Epiſcopus imitatus Sympoſium qui per proſopopœjam qualitates ſingularum rerum exprimens ſcripſit librum ænigmatum metrice*. Sympoſius ipſe in limine ænigmatum quæ in Saturoalibus luſiſſe ſe oon diſſitetur.

Hæc quoque Sympoſius de carmine luſit inepto,
Sic tu Sexte doces, ſic te deliro magiſtro,
Annua Saturni dum tempora feſta redirent &c.

Sympoſii poetæ nomen præferunt diſerte Codices MSti quos evolvit Franciſcus Baſvelus & Joſephus Caſtalio. Neque alioqui Sympoſii nomeo inauditum eſſe conſtat veteri memoria, nam fuit & Sympoſius quidam Seleucienſis in Iſauria Epiſcopus, qui interfuit Concilio CPol. A. C. 381. nec non Sympoſius Epiſcopus Hiſpanus in Synodo Cæſarauguſtana A. 380. & Toletana A. 400. condemnator Priſcillaniſtarum, cum quibus antea ipſe fecerat. Noo potui igitur a me impetrare, ut cum viro clariſſimo Chriſtoph. Auguſto Heumanno Sympoſii poetæ nomen conflictum eſſe mihi perſuaderem, aut crederem ænigmata hæc nihil aliud eſſe quam Lactantii ſympoſium, quod ab adoleſcentulo ſcriptum Hieronymus c. 80. de ſcriptoribus Eccleſ. teſtatur. Neque ſympoſium Lactantii hexametris verſibus ſcriptum fuiſſe tradit Hieronymus, ſed ὀδοιπορικὸν, nec ſatis aptum titulum ænigmatis hiſce putem eſſe ſympoſium ſive convivium, nec ſimplicem levemque conjecturam tot argumentis ac teſtibus oppoſuerim, licet illam novitate ſua placuiſſe video præſtantiſſimis Diarii Bremenſis, (*g*) nec non Berolinenſis (*b*) auctoribus. Sympoſii ænigmata non invenuſta ſunt, ut recte Voſſius pag. 86. de poetis; itaque libenter illa videbo a laudato Heumanno in nova quam parat eorum editione illuſtrata: quamquam Gyraldus haud magni ea feciſſe videtur, vel potius ea integra ne evolviſſe quidem. Nam in libello, quo ænigmata veterum exponit, Sympoſii nuſquam meminit, tantum ſub extremum libelli (*i*) ænigma explicans Alexidis poetæ, *ſed enim*, inquit, *bis diebus recitavit mihi amicus meus ænigma tribus hexametris de ſomno, quod & hic tibi ut adſcribam dignum*

(*d*) Veterum ænigmatum, ſcirporum, griphorum, logogriphorum varia exempla collegit Athanaſius Kircherus T. 2. Oedipi Ægypt. parte 1. p. 27. ſeq. Vide etiam, ſi lubet, quæ de ænigmatis præclare Voſſius lib. 4. Inſtit. Orator. c. 11. themate 3.

(*e*) Ænigmatum Aldhelmi verſus mille, una cum aliis poematis volgavit Martinus Delrio Mogunt. 1601. 8. recuſa T. 13. Bibliothecæ Patrum edit. Lugdunenſ. p. 27. ſeq.

(*f*) Aldhelmi nomen puto etiam reſtituendum Anonymo Mellicenſi de ſcriptoribus Eccleſ. cap. 72. ubi editum eſt: *Achelinus Epiſcopus nonnulla edidit ſcripta quæ appellantur ænigmata*. Aldhelmi poetica opuſcula edidit Martinus Delrio Mogunt. 1601. 12. in quibus poſt monoſticha parænetica 199. incerti ſcriptoris, ſequuntur cum prologo duplici Aldhelmi ænigmata hexametra tetraſticha XX. pentaſticha XIV. hexaſticha XIII. ſeptenis comprehenſa verſibus XIX. octonis X. novenis XI. denis & pluribus XIII. Recuſa ſunt hæc, & alia Aldhelmi Tomo 13. Bibl. Patrum edit. Lugd. Loca nonnulla illuſtrantur emendanturque in Reineſii ad Danmium Epiſtolis pag. 344. ſeq. De Aldhelmo ipſo vide Acta Sanctorum ad 25. Maii Tom. VI. p. 77. ſeq.

(*g*) Bibl. Philologico Theol. Bremenſ. Tom. 3. p. 379.
(*b*) Bibl. Germanique A. 1720. T. 2. p. 152.
(*i*) T. 2. Opp. p. 635.

viſum eſt (ex Sympoſio, ænigma XCVII.)

Sponte mea veniens varias oſtendo figuras,
Fingo metus vanos nullo diſcrimine veri;
Sed me nemo videt, niſi qui ſua lumina claudit.

Recitavit & alia, quæ frigidiuſcula cum eſſent, ſunt viſa indigna relatu. Miror itaque quod Voſſius de Sympoſio ſubjungit: *Sed præter ea quæ excuſa habemus, ſuperſunt alia ſatis frigida, aliqua etiam obſcœna: quæ idcirco omiſſa. Et propter iſta ſic Lilius ſcripſerit, qui conſpexerat opus integrum.* Ex auctione librorum Keilmanniana nactus ſum Symphoſii (quem Sympoſium editor appellat) ænigmata XLVII. edita a Franciſco Baſvelo Baſileæ 1563. 8. In hac editione ut multa vitioſe, ita quædam rectius leguntur quam in recentioribus.

Joannis Nobleti, qui ſeculo XV. fuit, centiloquium ænigmatum memorat Trithemius de Script. Eccleſ. c. 783. *Egeberti* ænigmata ruſticana Sigebertus cap. 146. de ſcript. Eccleſ. *Tatbvvini* Archi-Epiſ. Cantiorum, qui A. C. 734. obiit, ænigmata laudantur a Jo. Baleo. *Tulli* neſcio cujus ænigmata hexaſticha a Labbeo p. 63. Bibl. MSS. De Græcis ænigmatum ſcriptoribus Baſilio Megalomite, Georgio Aphye, Euthymio & Michaele Pſello dixi Volum. X. Bibl. Græcæ pag. 539. Editionem *Ænigmatum Aldhelmi* Baſil. 1557. Lipenio in Bibl. Philoſophica memoratam non vidi. Moguntina autem Delrionis A. 1601. non in 8. eſt, ſed in 12. ſecuta Antvverpienſem A. 1600. De ceteris Aldhelmi poematiis, ineditis maximam partem, conſulendus Polycarpus Leyſerus in hiſtoria poetarum medii ævi pag. 199. 203. Lipſiæ in Bibl. ampliſſimi Senatus exſtant MSS. Aldhelmi poetæ *ænigmata, verſus in laudem Solis, quæſtiones ænigmatum Rethoricæ artis, Epigrammata ex libro Ovidii Naſonis de ſomno quod viderat.* Item *ejuſdem ex libro Metamorphoſeon Actæon in cervum, & alia carmina.* Liber de virginitatis verſibus ſcriptus hexametris lucem vidit Daventriæ per Jac. Fabrum, diverſum illum a Stapulenſi 1512. 4.

Phœnix elegia incerti auctoris, carmen, Eraſmo (*k*) judice, non inconcinnum per Muſas, neque faſtidiendum, quod Firmiano Lactantio tribuunt Xyſtus Betolejus, Aubertus Miræus, & qui notis atque emendationibus illuſtravit Nic. Heinſius, ac antiquiſſimum MStum Reginæ Sveciæ Chriſtinæ, ut teſtatur Nic. Heinſius in literis ad Sirmondum Tom. 4. Opp. Sirmondi pag. 726. Nonnulla hujus carminis illuſtravit Nicol. Agardus tunc admodum juvenis Hafniæ 1647. 4. Petrus Lambecius T. 2. Commentariorum, de Bibl. Vindobonenſi varias lectiones ex MSS. Cæſareo edidit, ſuſpicaturque eam a Lactantio juvene, adhuc a Chriſti ſacris alieno, fuiſſe compoſitam. Ethnici hominis eſſe videtur etiam Jacobo Thomaſio libro de Stoica Mundi exuſtione pag. 106. & Michaeli Thomaſio ad Lactantium. *Venantio Fortunato* adſcribere maluerat Caſp. Barthius, Sam. Bochartus & alii: at Jacobus Sirmondus notis ad Theodulphum p. 302. *Theodulpho Aurelianenſi*. Mihi veriſimillima videtur Petri Lambecii Opinio. *

(*k*) In Proverbio, *Phœnice rarior.*

DE OPTATIANO.

P. Optatianus Porphyrius Panegyricum ad Conſtantinum M. Imp. vicennalia celebrantem ſcripſit carmine varii generis per Acroſtichides & ſimiles literarum luſus minio diſtinctos compoſito A. C. 326. paulo ante Criſpi necem. Exul illud compoſuit, ut ipſe innuit carmine 1. & apertius carmine 6. Sed hoc ipſum opus conciliavit Auctori ſuo revocationem ab exilio, ut teſtatur Hieron. in Chron. atque ut ipſius Optatiani verbis utar, *natumque laremque reddidit*. Utique Chriſtianus fuit, licet quidam propter familiares Poetis, quibus paſſim utitur, Ethniciſmos hoc negaverint. Vide Tillemontium Tom. 4. Hiſt. Imperator. pag. 607. Beda de arte metrica: *Reperiuntur quædam & in inſigni illo volumine Porphyrii Poetæ, quo ad Conſtantinum Auguſtum miſſo meruit de exilio liberari. Quæ quia pagana erant, nos tangere non libuit.* Sed carmen nonum ſatis demonſtrat Porphyrium hunc a Chriſti ſacris alienum minime fuiſſe. In illo carmine litterarum artificium non modo Monogramma primarum duarum litterarum nominis Chriſti refert, quali uſus eſt in labaris ſuis Conſtantinus M. ſed præterea hoſce verſus:

Omnipotens genitor, tuque o diviſio mixta,
Filius atque Pater & Sanctus Spiritus unum,
Tu faveas votis. Ex

(*) Tria hæc Poematia Lactantio adjudicavimus ſecuti etiam ſententiam P. Eduardi a S. Xaverio Carmel. Excalceati, qui edenda cum ceteris Lactantii operibus curavit Romæ 1759. 8. & qui firmis rationibus contra Fabricium, ea aſſerit Lactantio.

Ex Marci Velſeri editione, qui illud e Pauli fratris Codice recenſuit, ſeparatim lucem viderat Auguſtæ Vindel. 1595. 8. Epigrammata ejus allegantur a Fulgentio 2. Mythol. & de continentia Virgiliana. Etiam nonnulla quæ inter Petroniana leguntur, huic Porphyrio viri docti tribuunt. Ionſius III. 15. de ſcript. Hiſtoriæ Philoſophicæ pag. 290. ſcribit hujus Porphyrii Epigrammata plurima Græca citari libro V. Anthologiæ. Ionſium ſequitur Tillemontius p. 352. At libro V. Anthologiæ p. 534. ſequ. occurrunt Epigrammata plurima non Porphyrii ſed Chriſtodori Thebani in Porphyrium Calchantis filium factionis Venetæ celebrem in ludis Circenſibus agitatorem a noſtro longe diverſum, cujus ſtatuam ex ære Imperator poni CPoli in Hippodromo juſſerat. Sed idem hic eſt, ut creditur, Optatianus, qui deinde fuit Præfectus Urbis Romæ Anno 329. & 333. Vide Tillemont. T. IV. Hiſtor. Imperat. p. 352. Idem obſervat quoque p. 351. poema, quod cum Epiſtola Conſtantino Porphyrius obtulit, diverſum fuiſſe ab hoc quod habemus: ſimiliter etiam Poema pro quo gratias agit, quodque laudat Imperator *fratrem chariſſimum* Porphyrium appellans. At certe ejuſdem fuiſſe generis atque artificii declarant verba: *Vix hoc cuſtoditum pluribus fuit, qui modis quibuſdam arctis innexi literarum, diſtinctionibus verſuum, qui ita medium corpus propoſiti occulte intermeant, ut oculorum ſenſus interſtincta colorum pigmenta delectent, hoc tenuere propoſitum, ut hæſitantiam carminis multiplex legis obſervantia non repararet. Gratum igitur hoc mihi dicationis tuæ munus fuit &c.*

DE JUVENCO.

Juvenci (*l*) *Presb.* Hiſpani, qui Conſtantino Imp. ſcripſiſſe ſignificat, *Hiſtoria Evangelica libri IV.* Dolendum eſt Viri doctiſſ. Jo. Sauberti novam hujus poetæ editionem ex membranis Bibl. Helmſtadienſis, ex quibus non pauca emendaturum ſe promiſerat Var. lect. in Matthæum pag. 259. per alias ejus occupationes, & præpropera fata interceptam fuiſſe. Jam pridem quoque mihi animus fuit novam Juvenci editionem ad Mss. Codd. & veteres editiones caſtigatam ſtudioſis offerendi, quod lubenter efficiam, ſi DEUS valetudinem ſuppeditaverit. Integrum Juvenci nomen erat Aquilinus Cajus Vettius Juvencus, ut ex Jureto pag. 273. ad Symmachum notavit Paulus Colomeſius in paralipomenis ad Chartophylacem Guil. Cavei, & ad dialogum quintum Gyraldi de Poetis. Idem pag. 81. obſervationum ſacrarum, oblecvat, Juvencum libro 3. uſum codice in quo poſt Matth. 20. 28. hæc verba legebantur: *Vos autem quæritis de minimo creſcere & de magno minui. Introeuntes autem, & rogati cœnare, ne diſcubueritis in eminentibus locis, &c.* quæ in antiquiſſimo ſuo Græco latino exemplari Beza deprehendit, atque in codicibus quibuſdam antiquis verſionis Latinæ Matthæi, & in quatuor Mss. verſionis antiquæ Anglo-Saxonicæ ad verbum reddita occurrunt, legeruntque olim Hilarius, & Leo Magnus, Juvencus vero ita expreſſit:

At vos ex minimis opibus tranſcendere vultis,
Et ſic e ſummis lapſi comprenditis imos,
Si vos quiſque vocat, &c.

Confer, ſi lubet, quæ de illo additamento notata a me ſunt in Codice apocrypho Novi Teſtamenti p. 328. ſeq. Editiones Juvenci ſunt: Pacilienſis 1499. fol. cum Sedulio, & P. Barri pæanibus quinque Feſtorum B. Virginis edente Jacobo Fabro, qui in Epiſtola ad Fabrum Stapulenſem, præmiſſa Aldhelmo *de virginitate* edito Daventriæ 1512. 4. *Conſiderans ego fructum illum qui emerſit ex editione illa Divi Juvenci, quem ego ante multos annos primus omnium publicavi, qui erat mihi mutilatus & imperfe-*

(*l*) *Ab hoc Juvenco alius fuit Juvencus Cælius Callanus Dalmata, cujus codicem MS. de Attilæ vita Venetiis aſportaverat nobiliſſimus PeireſKius (habuit etiam MS. Tho. Bartholinus Danus, Vir variis ſcriptis clarus) quique haud multo poſt publici juris factus eſt. Citatur is a Baptiſta Fulgoſo inter ſcriptores illos a quibus exempla ſua collegit. Quod PeireſKio minus obſervatum, qui de hoc Juvenco Scaligerum, Caſaubonum, Paulum Servitam, & alios anxie conſuluerat.* Hæc Paulus Colomeſius ad Gyraldum p. 286. At Hiſtoriæ Juvenci de Attila lucem viderunt Ingolſtadii 1604. 4. Et præſenti tempore novam earum editionem Upſaliæ meditatur nobiliſſimus, & doctiſſimus Vir Ericus Benzelius. Juvenci Hiſtorici mentio apud Sidonium Apollinarem IX. Epiſt. 14. Vide notas Savarunis p. 180. Citatur etiam a Goldaſto ad Petron. & a Tho. Bartholino de armillis veterum. Illa edita Ingolſtadii, fuit in Bibl. Cordeſiana. Eam collectioni, quam parat, ſcriptorum Occitaniæ adjungere conſtituit in Gallia P. de la Porte, Ord. S. Franciſci de Paula. Multis poſt Juvencum huncce ſeculis Attilæ vitam ſcripſit Philippus Callimachus.

perfectus ob antiquitatem, quocirca in eam formam redegi, qua & hic & in aliis locis circumfertur, quæ enim & immutata ſunt in eo, & quæ ad imperfectos verſus acceſſerunt propter exemplaris depravationem, non dixerim facile. Antiqua ſine loco & anno in 4. quam puſſideo hoc titulo: *Juvencus presbyter immenſum Evangelii majeſtatem heroicis verſibus concludens.* Aldina an. 1502. 4. cum Sedulio, Aratore, Probæ Falconiæ Virgiliocentonibus, & Lactantii, ac Damaſi poematis quibuſdam, Cypriani de Ligno crucis, incerti Homerocentonibus, Lipſiæ 1505. fol. *Catalogus Bibl. Francof. ad Viadr.* Pariſ. 1506. 4. *Bibl. Manarſiana.* pag. 335. Sine temporis nota, adjuncto *Hermanni Buſchii* in Juvencum Epigrammate. 4. Hanc Lipſiæ 1511. per Melch. Lotterum prodiiſſe affirmavit mihi Joh. Mollerus V. C. Rector Flensburgenſis Athenæi digniſſimus. Rothomagi 1509. 4. cum notis Badii Aſcenſii. Viennæ 1519. 4. *Catalogus Bodlej.* Mediolani 1569. 8. quæ editio eſt in Bibliotheca Barberina. Juvencus, Sedulius, Arator & Venantii hymni quatuor ex recognitione *Theod. Pulmanni*, præmiſſa Reinhardi Hadamarii præfatione cum variis lectionibus, Baſil. ſine anni nota in 8. Repetita hæc editio Calari apud Vincentium Sembenium 1573. 8. teſte Nic. Antonio. Baſil. 1541. 8. inter Poeſeos Chriſtianæ opuſcula aliquot, & (*m*) Ælii Nebriſſenſis in Sedulium atque Badii in Juvencum, Baſil. 1562. 4. in Poetis Chriſtianis *G. Fabricii*, cum notis. Ibidem 1537. 8. Cum Aratore, & Enchiridio Prudentii, Baſileæ 1545. 8. cum Sedulio, & Aratore, collata cum codice Rottendorphii & aliis MSS. Pariſ. 1545. 12. apud Joh. Berbæum & Claudium Garamontium. Lugduni apud Joh. Tornæſium & Guil. Gazejum 1553. 12. Juvenci, Cœlii Sedulii & Aratoris ſacra Poeſis ſumma cura & diligentia [ut habet titulus] collata. Repetita editio ibid. 1566. forma minore. Lugduni apud Joh. Tornæſium, Typogr. Reg. eorumdem triumvirorum poeſis ſacra collata cum variis editionibus præſertim G. Fabricii, tum cum MS. codice 1588. in 12. Reinhardi Lorichii Hadamarii editio Colon. apud Eucharium Cervicornum 1537. 8. cum Sedulio. In choro Poetarum Latinorum Lugd. 1616. 4. In Latinorum Poetarum corpore Tom. 2. pag. 675. Genevæ 1611. 4. Lugdun. 1603. 4. Genevæ 1627. & 1640. 4. Lond. 1713. fol. In Bibliothecis Patrum Pariſ. 1575. Tom. 8. 1589. Tom. 8. 1654. Tom. 8. 1624. 1654. & in Appendice Colon. 1618. T. 4. Lugdun. 1677. Tom. 4. Denique cum obſervationibus *Georgii Matthiæ Koenigii* qui Altdorfii 1683. 1684. ſcholis publicis illum Poetam fuit interpretatus, tum Magni Danielis Omeiſii, & cui hic moriens curam edendi Juvenci commiſit, Clariſſ. Viri M. Erhardi Reuſchii, Chriſtianique Schoetgenii Altdorf. 1710. 8. Sane cum ex Omeiſii Epiſtola ad Jo. Fabricium, quæ typis exſcripta eſt, intellexiſſem illum propemodum abſolutos tum habuiſſe ſuos ad Poetam illum commentarios, quem cum variis editionibus & codicibus commiſiſſet, & Koenigianis inſuper obſervationibus illuſtrare vellet, non modo libenter ceſſi, qui & ipſe Juvencum edere paraveram, ſed & Collationes Codicis Helmſtadienſis, quas a laudato Jo. Fabricio, & Cantabrigienſis, quas ab eruditiſſimo Viro Erico Benzelio acceperam, libenter cum eo communicavi.

(*m*) Pag. 293. edit. noviſſ. Koenigius notis ad Juvenci III. 341. *Quod ad notham Juvenci verſum attinet, non miror hunc ipſum exſtare tum in G. Fabricii Poetis Chriſtianis, tum in Bibliotheca Patrum Pariſienſi. Nam utraque editio expreſſa videtur ab illa Antonii Nebriſſenſis, quæ prima cum enarrationibus ſuis dedit Juvencum, & e margine in textum receſſit* τὸν θεὸν θέλειν.

DE VICTORINO AFRO.

Fabius Marius Victorinus Afer, qui Romæ Rhetoricam docuit præceptor ut ajunt S. Hieronymi (licet hoc neutiquam credere ſuadet Hieronymus) Chriſto nomen dedit ſenex, (*n*) & cum Julianus A. C. 362. Chriſtianos docere literaturam & Oratoriam prohibuiſſet, *loquacem ſcholam deſerere maluit, quam verbum tuum, Domine, quo linguas infantium facis diſertas.* Auguſtin. VIII. 5. confeſſ. *De*

(*n*) Auguſtinus in Confeſſionum libris quos circa A. 400. ſcripſit, VIII. 2. *Ubi commemoravi legiſſe me quoſdam libros Platonicorum, quos Victorinus quondam rhetor urbis Romæ, quem Chriſtianum defunctum eſſe audieram, in latinam linguam tranſtuliſſet .... ille doctiſſimus ſenex, & omnium liberalium doctrinarum peritiſſimus, quippe Philoſophorum tam multa legerat & dijudicaverat & dilucidaverat, doctor tot nobilium ſenatorum, qui etiam ob inſigne præclari magiſterii, quod cives hujus mundi eximium putant, ſtatuam in Romano foro meruerat & acceperat, uſque ad illam ætatem venerator idolorum &c.*

De fratribus Machabæis interfectis ab Antiocho Epiphane. Hoc carmen Barthius III. 23. Adverſar. Hilario Arelatenſi, Andreas Rivinus Nictario attribuit, qui cum Victorinorum opuſculis denuo vulgavit notiſque illuſtravit Gothæ 1652. 8. Ceterum Daumius ad Paulinum Petrocorium obſervat illud ita interpolatum ferri, ut Jovem lapidem juraturus ſit, diverſorum autorum eſſe editiones, qui contulerit.

Ejuſdem, qui circa A. C. 362. vixit, hymnos tres *de homouſio recipiendo*, interpretem in nonnullis benignum exigere notat Joan. Launojus diſſ. de Victorinis p. 56.

De Jeſu Chriſto Deo & homine carmen. Hoc Victorino Afro ſorte rectius tribuitur, quam Pictavienſi, vel Petavionenſi. Inter Victorinorum reliquias iterum edidit, notiſque illuſtravit A. Rivinus Gothæ 1652. 8. ubi etiam Victorini *hymnos tres de homouſio recipiendo* invenies.

Quod apud G. Fabricium eſt *Cypriani Lignum vitæ*, ab aliis de cruce, a Pamelio de Paſcha Domini inſcribitur, & ab Andrea Rivino, Victorini Petavionenſis accenſetur poematibus. Exhibet etiam Jacobus Gretſerus T. 3. de cruce p. 552. *

DE S. HILARIO PICTAVIENSI.

Hilarius Pictavienſis ex editione Petri Coutant & aliorum Benedictinorum Pariſ. 1693. fol. De *S. Hilario* Pictavienſi Epiſcopo A. C. 367. defuncto, (o) quem eloquentiæ Latinæ Rhodanum dixit Hieronymus, præter editores conſules Bollandum in Actis Sanctor. ad 13. Januar. T. 1. pag. 782. ſeq. Joannem Bouchetum parte 1. Annalium Aquitaniæ cap. 6. 15. Tillemontium Tom. 7. memor. &c. De editionibus Hilarii accurate Benedictini in prolegom. & Doctor meus Tho. Ittigius in Actis Eruditor. Tom. 3. ſupplementi pag. ſeq. 49.

Hilarii Pictavienſis Epiſcopi *Geneſis* ſive Hexaemeron ad Leonem Papam carmine Epico. Conſtat hodie rectius tribui *Hilario Arelatenſi*, etſi Pictavienſis operibus addidit Lud. Miræus Pariſ. 1544. Benedictini in noviſſima Hilarii Pictav. editione Pariſ. 1693. fol. curante Petro Coutant potiſſimum vulgata, inter ſuppoſita illius Epiſcopi iterum ediderunt. Cum Jo. Vveitzii notis prodiit Francof. 1625. 8. *

Epiſtola ad Abram filiam, cum *hymno* annexo, quam ſuppoſititis alii præter rem adſcribunt. Primus edidit Badius Aſcenſius acceptam a Guil. Parvo, ex cœnobio S. Benigni Divionenſis.

DE SANCTO DAMASO.

DE *S. Damaſo*, qui Epiſcopus Romanus fuit ab A. C. 366. 1. Oct. ad 384. 10. Dec. conſulendus præ ceteris Tillemontius Tomo VIII. Memoriar. Scripta ejus ab Andrea Rivino & Sarazanio junctim edita memoravi ſupra pag. 243. De confeſſione fidei & Anathematiſmis XII. apud Auguſtinum ſermone 129. de tempore, vide Lambecium VIII. pag. 446. & Paſchaſ. Queſnellum diſſ. 14. ad Leonem Magnum. *Acta Martyrii* Martyrum Romanorum *Petri* exorciſtæ & *Marcellini* laudat Eginhartus: (p) *Hæc ut geſta referuntur, retuliſſe afferunt illum ipſum, qui eoſdem interemit martyres* [Dorotheum] *& ab illo didiciſſe* Damaſum Pontificem, *cum ætate puerili per eadem tempora ſub magiſtro miniſtraret, & ad magnum creſceret rerum culmen, tunc Romana Lector in Eccleſia. Poſt hæc cuncta memoraſſe ac mandaſſe litteris, cum illius almæ ſedis obtineret apicem, & in tota principatu polleret Eccleſia.*

Elogia XI. qualia ſupra a nobis in corpore omnium Poetarum recenſita ſunt. Plura ejus Poemata cum notis dedit Andreas Rivinus Lipſiæ 1652. 8. Sed & hujus diligentiam longe vicit Martius Mileſius Sarazanius, qui Damaſi Carmina collegit, & in ea aliaque Damaſi opuſcula obſervationes concinnavit, editorem nactus Fedricum Ubaldinum, qui e Barberina Bibl. edidit

* MS. referunt nomen Victorini teſtibus omnibus editoribus. Rivinus accenſet Victorino Petavionenſi. Editio D. Cypriani Amſtelodamenſis A. 1700. apud Jo. Ludovicum de Lorme, Victorino Pictavienſi. Nos Victorino Afro, cujus alia habentur carmina. Ratio eſt eadem: vel potior.

(o) Vide Anton. Pagi ad A. 360. n. 2. & 369. n. 4.

* Manuſcripta adjudicant hoc carmen Hilario Pictavienſi teſte Scipione Maffeio in editione ejuſdem Hilarii Veronæ, 1730. Critici quidam illud tranſcripſerunt Arelatenſi. Cum rationem hi non afferant, nos cum eodem Maffeio Opus hoc Pictavienſi tribuimus.

(p) Tom. 1. Acta Sanctor. Junii p. 176.

dit Romæ 1638. 4. recuſa Pariſ. 1672. 8. & Tomo 27. Bibliothecæ Patrum Lugd. Epiſtola neſcio cujus Euſebii de tranſitu B. Hieronymi inſcribitur *ad Damaſum Portuenſem* notante Montfaucono p. 75. Diarii Ital. (*)

DE AUSONIO.

Auſonii ætas & religio. 1 Scripta. 2. Editiones. 3.

DEcimus Magnus Auſonius (q) Burdegalenſis, Grammaticus & [illegible]ietor doctiſſimus, Poeta vero ſuavis atque i[illegible]genioſus, Chriſti (r) etiam ſacris addictus, etſi ejus rei rara (certe tamen) in ſcriptis ſuis reliquit veſtigia: Ab Imp. Gratiano, quem non minus ac Valentinianum fratrem in literis inſtituerat, promotus ad quæſturam, præfecturam prætorii & A. C. 379. ad Conſulatum, obiit imperante Honorio poſt A. C. 392. De Auſonio conſulenda vita Fl. Mallii Theodori ſcripta ab Alberto Paulo Rubenio, quam vulgavit Grævius Ultraj. 1699. 12. Vicarium Africæ fuiſſe notat Joſephus Scaliger lib. 2. lect. Auſonianar. cap. 17. ubi & alta. Conſulatum ſuum incidere in Annum Urbis conditæ 1118. qui ex ſupputatione Auſonii Epocham Varronianam tredecim annis intervertentis (ſ) reſpondet Anno Chriſti 379. teſtatur ipſe Epigrammate 3. pag. 93. edit. Tollianæ

Mille annos centumque & bis fluxiſſe novenos
Conſulis Auſonii nomen ad uſque leges.

Et Epigrammate 2.

Annis undecies centum conjunge quaternos,
Undecies unumque (t) ſuper trieterida necte;
Hæc erit æternæ ſeries ab origine Romæ.

Faſtos digeſſit Auſonius uſque ad A. U. C. 1122. Chriſti 382. Hinc Epigrammate 4.

Hactenus adſcripſi faſtos: ſi fors volet, ultra
Adjiciam. ſi non, qui legis adjicies.
Scire cupis qui ſim? titulum qui quartus ab imo eſt
Quære, leges nomen Conſulis Auſonii.

(*) Optima Editio operum S. Damaſi Romæ, 1754. fol. curante Antonio Maria Merenda, unde carmina S. Damaſi omnia ſunt deſcripta.

(q) Auſonii hujus Pater Iulius Auſonius, Vaſateuſis, Medicus Valentini ſenioris. Ejus libros de medicina memorat Marcellus Empiricus. Fertur, & illius dictum, *beatum eſſe non qui habet quæ cupit, ſed qui non cupit quæ non habet.* Adde Joſeph. Scaligerum in Auſonii vita, & Voſſium libro de Philoſophia pag. 103. Quam bonus vir fuerit Auſonius ille pater, docet filius Epicedio in eum ſcripto, quo inter alia teſtatur nonagenarium obiiſſe. Genealogiam integram vide parentalibus ſubjectam pag. 143. edit. Jac. Tollii. Alios fuiſſe Auſonius Sophiſta, de quo Suidas.

(r) Olaus Borrichius Vir Clariſſ. in libro de Poetis p. 73. & doctiſſimus Caveus parte 2. Hiſt. litterariæ ſcriptor. Eccleſ. pag. 100. Chriſtophorus item Hendreich in pandectis Brandenburgicis T. 1. p. 360. non dubitant Auſonium religione Ethnicum pronunciare: quin vir inſignis doctrinæ Lodovicus Antonius Muratorius Tom. 1. anecdoton Bibl. Ambroſianæ p. 114. ait neminem dubitare, quod a religione Chriſtiana alienus Auſonius fuerit. Addidit Borrichius, etiam propterea a Pontio Paulino amico identidem objurgatum. Er. pag. 74. *Paulinus diſcipulus Auſonii quem colebat ut præceptorem, ſed ut averſum a Chriſtiana religione ſubinde increpabat.* At enim dubio procul fallitur vir doctus una cum Voſſio, qui p. 55. Poet. lario. de Auſonio: *Poeta*, inquit, *fuit gentilis, quemadmodum ex Paullino liquet.* Videtur etiam pro Ethnico habere Bailletus in Judiciis de Poetis, tum Philippus Brietius ſyntagmate de Poetis latinis, quæ ſententia non minus a veritate eſt repulſa, quam quod Gaddio perſuaſum propemodum a Tribemio eſſe video, Poetam hunc eumdem Epiſcopum quoque extitiſſe Burdegalenſem T. 1. de ſcriptoribus non Eccleſiaſt. p. 57. Chriſtianum vero fuiſſe Auſonium, ut ad alia argumenta ex ipſius ſcriptis recurrere non ſit neceſſe, idem Paullinus luculenter teſtatur ad eum ſcribens in hæc verba,

Inque tuo tantus nobis conſenſus amore eſt,
Quantus & in Chriſto connexa mente colendo.

Rectius itaque Gyraldus dialogo 10. de Poetis: *Chriſtianus quidem Auſonius fuit, ut ex ejus verſibus & item Paulini ejus diſcipuli facile colligimus, ſed petulantior tamen & luſcivior* (reſpicit Gyraldus tum Epigrammata quædam laſciva & flammis judice Cæſare Scaligero expianda, tum obſcœnum centonem nuptialem Valentiniano Imp. rogante, qui nuptias ſimili luſu deſcripſerat, ab Auſonio compoſitum) *quam ut inter Chriſtianos numerari dignus.* Joſephus quoque Scaliger Auſonium *ſerio Chriſtianum fuiſſe* ſcribit lib. 2. c. 32. Auſon. lect. Adde his Theophilum Raynaudum in Hoplotheca contra ictum calumniæ T. 12. p. 420. & Bælii dictionarium edit. 2. Objurgavit vero Auſonium Paullinus non ut averſum a Chriſtiana religione, ſed quod ille religioſum Paullini ſeceſſum palam improbaret. Fortaſſis male quoque ferebat Paullinus in Auſonii carminibus legere ſe quædam Συκοφάντου ſcripta, quale eſt illud cap. 1. in Profeſſoribus Burdegaleoſibus:

Et nunc, ſive aliquid poſt fata extrema ſuperſit,
Vivis adhuc, ævi quod periit meminens.
Sive nihil ſupereſt, nec habent longa otia ſenſus,
Tu tibi vixiſti, non tua fama juvat.

(ſ) Vide Antonii Pagi Criticam Baronianam ad A. C. 302. & Petri Relandi faſtos Conſulares pag. 464.

(t) Undecies unum i. e. undecim, quibus quatuor cum trieteride additi conficiunt duodeviginti.

Digitized by Google

Sed jam pridem iſti Auſoniani faſti interciderunt. Vir illuſtris Ez. Spanhemius Tom. 2. de uſu numiſm. pag. 414. ait a ſanioribus Criticis Auſonium religione gentilem credi, non Chriſtianum. Verius tamen eſt Chriſti ſacris addictum fuiſſe, ut argumentis non inficiandis conſtat, licet carmen Paſchale & verſus rophalicos alterius ſcriptoris eſſe ponamus. Nolim tamen aſſentiri Trithemio Auſonium Epiſcopum Burdegalenſem Concilio Treverenſi (A. C. 386.) interfuiſſe affirmanti eap. 114. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Alius fuit Auſonius Martyr, Sec. VIII. Epiſcopus Engoliſmenſis in Aquitania, de quo Acta Sanctor. Tom. V. Maii 22. pag. 131. ſeq.

II. Exſtat *Liber Epigrammatum*, quibus præmittitur Theodoſii (*a*) Epiſtola, qua Auſonium parentem vocat, eumque rogat, ut ſcripta ſua audacter ad ſe perferat, non minus patrocinii & amoris reperturus, quam docti Poetæ & ſcriptores quondam apud Auguſtum. Hanc Epiſtolam ſequitur triplex præfatio verſu ſcripta, una ad Theodoſium Imp., altera ad Syagrium, tertia ad Latinum Pacatum Drepanium, quem filium i. e. diſcipulum appellat. 2. *Ephemeris* (*b*) ſive *totius diei negotium*, vario carminis genere. 3. *Parentalia* quibus carorum ſuorum, ut ipſe loquitur, obitus eommemorat. 4. *Commemoratio Profeſſorum Burdegalenſium*. 5. *Epitaphia Heroum qui bello Trojano interfuerunt*, adjecta a Guil. Cantero & aliis peplo Græcorum Epigrammatum in eoſdem heroas, auctore Ariſtotele, ſed ut Jo. Tzetzes ad Heſiodum monet, non Stagirita. Addidit Auſonius alia *quædam Epitaphia* ut Niobes, Didonis, Diogenis Cynici &c. 6. *De XII. Cæſaribus per Svetonium Tranquillum ſcriptis Monoſticha* dicata Heſperio filio, & de iiſdem *Cæſaribus a Julio Cæſare uſque ad Heliogabalum* (*c*) *tetraſticha*. Hæc ſæpius ad calcem Svetonii vulgata ſunt. *Tetraſticha* Auſonii *de Cæſaribus* occurrunt etiam P. I. elogiorum Jo. Papirii Maſſoni pag. 147. ſeq. 7. *Claræ urbes* ſive *Ordo nobilium urbium* ſeorſim prodiit eum Hippolyti a Collibus de urbium incrementis. Etiam Pictav. 1565. una cum commentario Eliæ Vineti. 8. *Ludus ſive ſententiæ Septem Sapientum* ad Latinium Drepanium Pacatum Pro Cos. 9. *Idyllia XX.* quorum primum eſt *Carmen Paſchale* Proco (*d*) dictum, quod incipit:

Sancta ſalutiferi redeunt ſolemnia Chriſti. Neque confundi debet cum hypobolimæa, Auſoniique nomine falſo edita *oratione Paſchali verſibus* (*e*) *Rophalicis*, qui incipiunt p. 326.

Spes Deus æternæ ſtationis conciliator.

Idyllii ſeptimi in Biſſulam major pars & laſcivior periit. Decimum ſive Moſella elegantiſſimum eſt, & commentariis Marqv. Freheri illuſtratum ſeparatim prodiit Heidelbergæ 1619. fol. Vide etiam Clariſſ. Viri Conradi Sam. Schurtzfleiſchii diſſ. Hiſtorico politicas p. 520. ſeq. Tertium decimum eſt *cento Virgilianus nuptialis & ſeſcenninus. Cupido Cruci affixus* ibidem mihi dictus Idyllii ſexti locum occupat. Cum variorum notis recuſus eſt Hagæ Comitis Anno 1712. 8. (*f*) ad calcem Pervigilii Veneris. Carmine Germanico reddidit Martinus Opitius libro ſilvarum quinto. Hujus Idyllii ſexti de Cupidine crucifixo locum inſignem v. 16. ſeq. *Fulmineos Semele* &c. illuſtrant Viri Clariſſ. Oudinus S. I. & Ravionus de Varennes. Journal des Savans 1718. pag. 197. 205. Memoires de Trevoux 1717. pag. 1181. 1189. *Gryphum ternarium*, ſive Idyllion undecimum illuſtravit Scaliger Epiſt. 199. Claudius item Minos Divionenſis, & Franciſcus Sylvius Ambianas A. 1516 ac Franciſcus Sanctius Brocenſis una cum Ovidio in Ibin, Salmanticæ 1506. 8. At Idyllium decimum quintum de ambiguitate vitæ ſeorſim excuſum cum commentario Henr. Vageſii Hamb. 1637. 8. Idem cum diſtichis Catonis, aliiſque prodiit 1500. 4. Idem

(*a*) Hæc epiſtola præter cauſam ſuſpecta videtur Mariangelo Accurſio, Caſpari Barthio XII. 12. & LVIII. 3. Adverſar. abſurde auctorem ſuſpicato Aſcenſium.

(*b*) Hanc qui legerit, Chriſtianum fuiſſe auctorem minime dubitabit. Vide edit. Tollii p. 96. 98. ſeq.

(*c*) Scripſerat in ceteros quoque Imperatores uſque ad Theodoſium, ſed reliqua tetraſticha perierunt.

(*d*) Forte *a Proconſule* dictum, uti Idyllium VIII. eſt precatio Auſonii Conſulis.

(*e*) Verſus Rophalici dicuntur quod clavæ more voces gradatim ſurgunt & augentur numero ſyllebarum, ſive per ſingula vocabula ſingulis ſyllabis increſcunt, ut Homeri ille Iliad. libro tertio verſ. 182. de quo Gellius XIV. 6. Calix ῥοπαλωτὸς apud Dionem in Commodo, *in clavæ figuram formatus*. Pro *Rophalicis* verſibus alii legunt *Euriphallicos*. Vide Bernhardi Monetæ notas ad Menagiana Tom. 4. pag. 180. Rophalici verſus exemplum ex Homero hoc affert Euſtathius in Iliad. γ. 182. edit. Baſil. ὦ μάκαρ Ἀτρεΐδη μοιρηγενὲς ὀλβιόδαιμον.

(*f*) Journal des Savans 1713. pag. 193.

Idyllium Græca metaphraſi donavit *Federicus Jamotius* pag. 57. poematum. Elegiam ejuſdem argumenti ſcriptoris recentioris edidit Barthius XLV. 16. Adverſ. Ad *Idyllion de Viro bono*, ſive Πυθαγορικὴν ἀφόρμην diſſertatio Magni Danielis Omeiſii lucem vidit Altdorfii 1706. 4. in qua & plura de Auſonio. 10. *Eclogarium varioram poematiorum & epigrammatum*, quorum pars ut in aliis quoque Auſonii carminibus expreſſa e græcis, quæ in Scaligeri editione & aliis quibuſdam adjuncta leguntur. Epigramma Græcum *Poſidippi* ſive *Cratetis* Cynici, quod expreſſit Auſonius & amplificavit, una cum contrario *Metrodori* legitur in Anthologia Epigrammatum Græcorum lib. 1. p. 27. ſeq. In MS. Codice Antonii Eparchi, qui hodie ſervatur in Bibl. Regis Chriſtianiſſimi, prius illud exſtat ſub *Heracliti* nomine, alterum *Democrito* tribuitur. Vide Bandurium ad antiquitates CPolitanas pag. 882. *Apophthegmata Græciæ Sapientum* cum Scholiis Eraſmi, diſtichis Catonis & aliis quibuſdam, Francofurti ad Oderam 8. *Carmen Paſchale* cum notis *Speltini*, in collectione poematum Speltini, Erfurti 1501. 4. 11. *Liber Epiſtolarum XXV.* uti omnia hactenus enarrata, vario carminis genere. Idylliis & Epiſtolis nonnullis ſubinde Epiſtola proſa ſcripta præmittitur. 12. *Oratio Panegyrica ad Gratianum Imp.* qua illi pro Conſulatu gratias agit, ſæpe numero edita cum XII. Panegyricis, uti dictum eſt ſupra. 13. *Periocha in Homeri Iliadem & Odyſſeam*. 14. In editione Vineti leguntur etiam *tetraſticha in ſingulos menſes*, quæ Scaliger in ſua omiſit, at in Catalectis Veterum Poetarum edidit ſine auctoris nomine, quod & in ſua veterum Epigrammatum latinorum editione fecit P. Pithœus. In vetuſtiſſimo Calendario Romano, quod e Codice MS. Bibliothecæ Cæſareæ vulgavit Petrus Lambecius ad calcem libri quarti commentariorum, & Grævius inſeruit tomo octavo theſauri Antiquitatum Romanarum, tetraſticha iſta quæ Grævius Auſonio haud indigna judicat, imaginibus menſium ſingula ſunt ſubjecta, illaſque pulchre referunt. Confer Euſtathium de Iſmenis & Iſmeniæ amoribus libro quarto, ubi duodecim menſium imagines priſco more depictas deſcribit.

III. Auſonium Geſnerus primum editum narrat ab Aldo, ſed Laurentius Pignorius Epiſt. 16. auctor eſt Auſonium nos debere Matthæo Boſſo, Angelo Politiano ac Thaddæo Ugoleto: & in Beughemii incunabulis typographiæ memorari video ἔκδοσιν Mediolanenſem anni 1490. quam editionem Auſonii 1490. principem vocat Roſvveidus ad Paulini carmen IV. pag. 836. deinde Venetam A. 1496. fol. cum præfat. Georgii Merulæ. Exſtat etiam Auſonius excuſus Mediolani A. 1477. cum Terentiano Mauro. Vide Diarium Venetum, Giornale de' letterati d' Italia Tom. 17. pag. 303. Poſſideo editionem cum Thaddæi Ugoleti Parmenſis præfatione vulgatam Venetiis 1501. 4. paſſimque notatam manu viri ſummi Andreæ Alciati. Epigrammata quædam acceſſerunt primum Auſonio ex Bibliotheca Georgii Merulæ Alexandrini. Exſtat quoque editio Pariſienſis a Milh-Humelbergio emendata, ap. Jodocum Badium Aſcenſium A. 1517. 4. Eodem anno Aldus Auſonium vulgavit 8. Omitto editiones Baſileenſem Valentini Curionis Anno 1523. Lugdunenſes ap. Gryphium 1540. 8. & 1549. Pariſienſem a Vineto caſtigatam, curante Vineti amico Jacobo Goupylo A. 1551. Lugdunenſem Lud. Miræi 1557. 8. Antvverpienſem Theodori Pulmanni, minore forma A. 1567. Præ reliquis vero laudanda luculenta Auſonii editio, cura viri docti *Ælii Vineti* vulgata, Burdegalæ A. 1575. 4. una cum commentariis ejuſdem A. 1580. eadem forma excuſis, & poſt ejus (*g*) obitum An. 1590. 4. Huic Vineto, antequam commentarii ejus in lucem emitterentur, *Joſephus Scaliger* ſuos Auſonianarum lectionum libros II. inſcripſit A. 1573. in quorum poſtremi capite ultimo, Poetæ vitam ſuccincte narratam tradidit. Iidem deinde frequenter editi ſunt cum Auſonio non tantum Lugd. 1575. ſed & ap. Commelinum 1588. 8. & eodem anno, minore forma Genevæ, alibique ab eo tempore ſæpius, additis ſelectis

Vine-

(*g*) Obiit Vinetus A. 1587. Ejus ſecundæ editionis commentarii meminit Joſ. Scaliger p. 403. Epiſt. gryphum ternarii Auſoniani expoſiturus ad Nic. Michaelium: *Scis quam non vulgaris eruditio ſit in poematis Auſonii. In quibus Gryphus ternarii melioribus evi noſtri Grammaticis crucem fixit. quamquam conatus omnium eluſit recondita & velo enigmatum ſummota doctrina: nam Sylvius Ambianus nihil niſi triviale monetæ percuſſit. Bonus Vinetus non ſolum ſibi ſed & eruditoribus, etiam in iis quæ plana ſunt, diffidit. Et quamvis in commentario ſecundo quod nuper poſt ejus mortem recuſum eſt, multa de noſtris lectionibus Auſonianis in ſuas diatribas tranſcripſerit, nihil tamen quo doctioribus Auſonius familiarior fieret expromſit.* Confer etiam ſi placet Tho. Crenii part. 4. animadverſ. pag. 11. ſeq. ubi & alia quædam ad notitiam editionum Auſonii facientia.

Vineti notis & excerptis ex opere Adverſariorum Adr. Turnebi & ſcriptis Philologicis Adr. Junii, Guil. Canteri & Juſti Lipſii. Ante Vinetum & Scaligerum diatribas in Auſon. Ovidium & Solinum vulgaverat *Mariangelus Accurſius* Rom. 1524. fol. qui plagii poſtulatus quod labores Fabricii Varani Epiſcopi Camerini ſibi tribuiſſet, crimen illud a ſe removit hoc concepto jurejurando: *Quod Dii hominesque fas fideſque audiat, ſacramenti religione & ſi quid eſt jurejurando ſanctius affirmo, idque rite pariter ac ſine dolo malo dici, ceteriſque accipi volo, me nec ullius umquam ſcripta perlegiſſe ac ne conſpexiſſe quidem, unde vel tantillum lucubrationes noſtras redimiri juvarique datum fuerit. Quin imo laboraſſe quoad ejus fieri licuerit, ut ſi quippiam alterius poſt obſervationem quoque meam edicam occurrerit, e noſtris protinus aboleverimus. Quod ſi pejerem, tum Pontifex perjurio, malus autem genius diatribis contingat, uſque adeo ut ſi qua bona aut ſaltem mediocria in ipſis fuerint, imperitorum turba peſſima, bonis leviuſcula tricisque viliora cenſeantur: famæ ſi qua manent munera, vento evolent, proque vulgi levitate ferantur.* Auſonius cum Joſephi Scaligeri lectionibus Auſonianis Genev. 1608. 12. *Conradus Rittershuſius* pag. 113. ad Guntheri Ligurinum memorat exercitationes ſuas ad Auſonium, in quibus plura loca Nazarii & aliorum Panegyricorum emendaverit. Sed nec illæ, nec *Caſparis Barthii* animadverſiones ad Auſonium, aut *Henrici Ernſtii* notæ atque variæ lectiones umquam viderunt lucem quod ſciam: licet exſtent Rittershuſii ad Panegyricos obſervationes quædam, ut ſupra lib. 2. c. 22. dicere me memini.

Denique elegantiſſime hunc ſcriptorem Lugduni Bat. 1671. 8. in lucem emiſit *Jacobus Tollius* cum notis integris Scaligeri, & cujus in Moſellam Auſonianam commentarius Heidelb. 1619. fol. prodierat, Marquardi Freheri, ſelectiſque animadverſionibus Accurſii, (quamquam integras titulus ſed falſo promittit) Vineti, Barthii, Acidalii, J. F. Gronovii & Jo. Georgii Grævii. Conſtat Moſellam Auſonii cum ſelectis Tibulli Propertiique elegiis illuſtratam quoque a Paulo Duizio, Muſſiponti 1615. 8.

DE S. AMBROSIO.

S. *Ambroſii* ab A. C. 374. Epiſcopi Mediolanenſis, doctrinæ & conſtantiæ laude admirandi, qui A. 397. diem obiit, vitam ſcripſere ex priſcis Latine quidem *Paulinus* (diverſus a Nolano) Ambroſii notarius & poſtea presbyter quem laudant Iſidorus c. 4. de ſcriptor. Eccleſ. Hincmarus Tom. 2. Opp. 169. 173. &c. Græce *Simeon Metaphraſtes*, quem Paulino ſubjunctam Benedictini in appendice novæ Ambroſii editionis vulgarunt Græce & Latine. E recentioribus *Baronius* in editione Ambroſii Romana A. 1580. & accuratius deinde in Annalibus *Godfridus Hermantius* Tillemontii memoriis tunc adhuc ineditis uſus in vita Ambroſii uberius expoſita Gallice Pariſ. 1678. 4. *Tillemontius* in tomo memoriarum decimo qui lucem vidit Pariſ. 1705. 4. Franciſcus Girus & Hadr. Bailletus in vitis Sanctorum 6. Decembr. & denique Benedictini Monachi Jac. Frichius & Nicolaus Nourritus in laudata appendice Pariſ. 1691. fol. Ab iiſdem notitiam editionum operum Ambroſii mutuari liceat, traditam etiam in Actis Erud. A. 1688. pag. 64.

Meliorem Ambroſii editionem debemus laudatis Monachis Benedictinis congregationis S. Mauri, *Jacobo Frichio & Nic. Nourrito*, ſplendide & emendate recuſam, duobus Voluminibus: quorum primus A. 1686. poſterius 1691. fol. Pariſiis præla evaſit. Recenſetur ſuſius in Actis Erud. A. 1688. pag. 64. & T. 2. Supplementi p. 209. nec non in hiſtoria literaria præſtantiſſimi Cavei, tomo poſteriore. Habet tamen quæ in hac quoque editione deſideret Richardus Simon in Epiſtolis Criticis Gallice editis Baſileæ 1699. 12. pag. 74. *Les Moines Benedictins qui ont publié une nouvelle edition des ouvrages de S. Ambroiſe, qui crient ſi fort contre celle de Rome, parce qu'on y a altéré ſelon eux en une infinité d'endroits le texte de ce Pere, ont eu ſi peu de connoiſſance de ce qui regarde la Critique des livres Sacres, que non ſeulement leurs notes ſont peu exactes, mais ils ont auſſi laiſſé dans le texte de ce S. Docteur des lecons qui ne s'accordent point avec ſes explications.*

Ambroſii Epiſcopi Mediolanenſis *de opere Creationis, hymni ſeptem.* Hæ aliæque ejus Doctoris odæ ſacræ noviſſime denuo editæ a Benedictinis in Tom. II. operum Ambroſii, Pariſ. 1691. fol.

Hymni Eccleſiaſtici variorum autorum veterum *Hilarii, Ambroſii, Auguſtini, Gregorii M. Theodulfi, Fulberti*, aliorumque, qui poſtea aucti longe majori numero editi ſunt, Francof. 1578. ab Elia Ehingero. In primis

Georgii Caſſandri laudatiſſima opera eſt, quam ante Ehingerum & Fabricium in digerendis & illuſtrandis veterum Chriſtianorum hymnis poſuit A. 1556. præmiſſo *Bedæ* libro de metris, cujus hymnos diligenter collectos exhibet, uti *Ambroſii* quoque *pro pluvia & ſerenitate*, atque alios quos nihil attinet prolixe recenſere. Recuſi ſunt hymni Eccleſiaſtici a Caſſandro digeſti inter ejus opera poſt pag. 147. Pariſ. 1606. fol.

DE SEVERO RHETORE.

S*Everi* Rhetoris carmen Bucolicum genere Chorijambico, quod vulgo ex inſulſi alicujus Grammaticaſtri gloſſemate inſcribunt, *De moribus boum*. Primus ediderat vir doctiſſimus Vinetus: hinc a Pithœo cum Vet. Galliæ Theologorum opuſculis vulgatum eſt, Pariſ. 1586. ab eo tempore inſertum Bibliothecis Patrum ſub inſcriptione *Severi Sancti Rhetoris & Poetæ Chriſtiani*. Etiam a Jo. Weitzio notis illuſtratum Francof. 1612. 8. Neque vero Auctor eſt *Cæcilius Severus*, *vel Severus Sulpicius*, ſed *Severus Sanctus Endelechius* Aquitanicus Paulini familiaris, de quo plura vide apud Chriſtian. Daumium in Epiſtolis ad Reineſium p. 23. 24. In *Severi carmine de mortibus boum* fit mentio luis pariter boum, atque hominum, de qua commeminit S. Ambroſius X. in Lucam pag. 1506. Tom. 1. editionis Benedictinorum. Conf. Baronium ad A. C. 576. Illud carmen beneficio Eliæ Vineti Santonis optimi & doctiſſimi ſenis ſe debere Petrus Pithœus teſtatur, qui auctorem Aquitanum putat. Nomen integrum videtur *Severus Sanctus Endelechius*, Aquitanicus, Orator Romæ & Poeta Chriſtianus, idem Endelechius, ut par eſt credere, cujus monitu S. Paulinus Epiſtola nona ad Sulpicium ait ſe ſcripſiſſe panegyricum Theodoſio Imp. Idem etiam de quo in Codice MS. Vaticano Apulejî: *Ego Salluſtius legi & emendavi Romæ feliciter Olybrio & Probino COSS.* (A. C. 395.) *in foro Martis controverſiam declarans Oratori Endelechio*. Vide Sirmondum ad Sidonii lib. IV. Epiſt. 8. T. 1 .Opp. p. 940. Carmen Endelechii ſeparatim editum, & notis illuſtratum eſt a *Jo. Vveitzio & Vvolfg. Sebero* Francof. 1612. 8. & cum eorumdem notis, & *Jac. Gronovii* (ut videtur) præfatione Lugd. Bat. 1715. 8. Denique cum ſelectis Vveitzii, Seberique, & novis ſuis vulgavit eruditus vir *Gerhardus Outhovius* ad calcem libri de judiciis Jehovæ, quem a ſe compoſitum edidit Groningæ 1721. 8.

DE FALTONIA PROBA.

V*Aleria Faltonia Proba* uxor Adelfii Procos. (quam ab Anicia Faltonia trium Conſulum matre Proba pulchre diſtinguit (*b*) Tho. de Simeonibus V. C.) circa A. C. 400. centonem ex Virgilio de fabrica mundi & Evangeliis pleniſſime expreſſit. *Centonum Virgilianorum* Poetriam, *Falconiam Probam*, civem Hortanam, non *Falconiam* appellandam eſſe, & nec cum Anicia Faltonia Proba (de qua Baltellus (*i*) in diſſ. de ſarcophago marmoreo Probi Anicii & Probæ Faltoniæ in templo Vaticano Rom. 1705. 8.) nec cum Valeria Proba uxore Adelfii Pro Cos. quicquam habere commune docet Vir eruditiſſimus Juſtus Fontanini libro 2. de Antiquitatibus Hortæ Coloniæ, (*k*) Rom. 1708. 4. oppugnans virum itidem præſtantiſſimum Thomam de Simeonibus, qui Valeriam Faltoniam Probam Adelfii (*l*) uxorem centones illos compoſuiſſe contendit. Scripti ſunt poſt A. C. 393. cum Honorius jam Auguſtus atque Imperator eſſet, editique poſt Venetam editionem (*m*) 1472. fol. & Romanam A. 1481.

(*b*) Conſer Ephemerides Pariſ. A. 1694. pag. 249. ſeq. & Pagium ac Sam. Baſnagium ad A. C. 395.

(*i*) Memoires de Trevoux 1608. p. 876.

(*k*) Acta Erud. 1709. pag. 6. Memoir. de Trevoux. 1708. pag. 1904. Giornale de' letterati d' Italia. T. XXIV. p. 140. ſeq.

(*l*) Iſidorus Hiſp. de ſcriptoribus Eccleſ. cap. 5. *Proba uxor Adelphii ProCoſ. femina inter viros Eccleſiaſticos idcirco poſita fuit, pro eo quod in laude CHRISTI verſata eſt, componens centonem de CHRISTO Virgilianis coaptatum verſiculis. Cujus quidem non miramur ſtudium, ſed laudamus ingenium. Quod tamen opuſculum legitur inter apocryphas ſcripturas inſertum.* Gelaſ. diſt. 15. c. 3. *Centimetrum de CHRISTO Virgilianis compaginatum verſibus, apocryphum.* His adde quod ad calcem codicis MS. Centonum ſeculo X. exarati, qui extat in Bibl. Monaſterii S. Benedicti Padolironenſis non procul a Mutina, hæc leguntur teſte Bernardo de Montfaucon Diarii Italici pag. 36. *Proba uxor Adelphi mater Olibrii & Aliepii* (Alypii) *cum Conſtantii* (Conſtantini) *bellum adverſus Magnentium conſcripſiſſet, conſcripſit & hunc librum.*

(*m*) Illius primæ editionis titulus ita refertur a C. V. Michaele Maittaire in Annalibus typograph. pag. 98. *Auſonii Peonii Poetæ diſertiſſimi Epigrammaton libri;*

A. 1481. 4. in Bibl. Barberina obviam ab Aldo, una cum Sulpicio Severo, Homerocentonibus, Juvenco, &c. Venet. 1501. 4. a qua ἐκδόσει plurimum differt altera itidem in quarto circa idem ut videtur tempus ſine loci & annī annotatione vulgata. Præterea prodierunt Pariſ. 1509. 4. apud Joannem Petitum, & Lugd. 1516. cum Mantuano & aliis, Oppenheimii Anno 1517. Francof. 1541. 8. curante Petro Brubachio, una cum Homerocentonibus & Nonno. Tum Pariſ. apud Franciſcum Stephanum A. 1543. 8. & apud Henricum Stephanum 1578. 12. & curante Julio Roſcio Rom. 1588. 12. nec non cum aliis Virgiliocentonibus ab Henr. Meibomio recenſitis Helmſtad. 1597. 4. Omitto editiones alias, ut Colonienſem 1601. 8. & quæ in Bibliothecis Patrum occurrunt. Sed præ ceteris laudandum ſtudium *Jo. Henrici Kromayeri*, qui centones hos notis & indice ornatos vulgavit Halæ 1719. 8. ſignatis ad ſingulos verſus locis Virgilii, quibus centones illi conſtant. Novam editionem expectare nuper a ſe juſſit in Ephemeridibus literariis Germanice editis Lipſiæ A. 1710. pag. 1010. atque iterato in novis literariis A. 1719. pag. 33. præclarus Vir *Jo. Gottlieb Krauſe*. Jampridem Probæ centones una cum Tancredo Philippi Beroaldi Gallice convertit Richardus le Blanc Pariſ. 1553. apud Robertum Meſſalinum, teſte Crucimanio pag. 440. Bibl. Gallicæ. Sic quoque & quidam *Pomponius* ex eodem poeta inter cetera ſtyli ſui otia Tityrum (carmen bucolicum) in honorem CHRISTI compoſuit, ut refert Iſidorus lib. 1. Originum c. 38. Pomponii carmen non tulit ætatem, at Probæ centones Honorio Imp. dicati ſæpius lucem viderunt, editi primum ſunt ab Aldo 1501. 4.

DE PRUDENTIO.

Aurelii Prudentii (*n*) *Clementis* ex Calagurri Caſtellæ opido Hiſpani, qui magnis dignitatibus functus ſub Imperatoribus Arcadio & Honorio rebus divinis carmine dicendis vacavit, *Pſychomachia* ſive pugna animæ ſuper vitiis & virtutibus: Liber *Cathemerinon* ſive hymni omnibus diurnis actionibus convenientes; *Periſtephanon*, ſive de Coronis Martyrum hymni XIV. *Apotheoſis* ſive de Divinitate Chriſti. *Hamartigenia*, (*o*) ſive de origine peccatorum adverſus Marcionitas. *Libri II. contra Symmachum*, urbi præfectum, cujus fragmenta quædam inſeruntur. Poſt hos libros fruſtra quæres *Prudentii* Δίπτυχον (ita enim legendum apud Gennadium pro διπτοχάιον) de toto vet. & novo Teſt. perſonis excerptis, ſive *Enchiridion Vet. & Nov. Teſtamenti*. Sed hoc a Fabricio exhibetur infra p. 747. ſub nomine *Amœni*, quod ſorte Epitheton Prudentio tribuerunt Librarii (*p*) ob ſingularem carminum ejus ſuavitatem & amœnitatem. Porro ſæpius ab eo tempore Prudentii poemata a viris doctis edita & illuſtrata ſunt. In primis a Jo. Weitzio (*q*) Hanov. 1613. 8. Nic. Heinſio Amſt: 1667. 12. Steph. Chamillardo in uſum Delphini Pariſ. 1687. 4. & noviſſime a Chriſtophoro Cellario Halæ Sax. 1703. 8. Prudentii non pauca e veteribus membranis emendat Ob. Giſanius collectaneis ad Lucretium, quem illi obſervat admodum familiarem exſtitiſſe. Nec male de Prudentio promeritus Chriſtianus Becmannus, qui multa ejus loca e Codice Palatino caſtigat in manuductione ad latinam linguam capit. VI. Hic eſt *Clemens* quem inter Poetas Chriſtianos laudat Rabanus III. 18. de inſtitutione Clericorum, Tom. 6. Opp. pag. 41. eumdemque diſertiſſimum ac Chriſtianiſſimum appellat libro de ordine Sacram. cap. 12. pag. 53. Dungalus Diaconus Pariſ. qui circa A. C 821.

---

bri; Probæ Centonæ clariſſimæ feminæ excerptum e Maronis carminibus ad teſtimonium Veteris Novique Teſt. *Ovidii Conſolatio ad Liviam: Calphurnii Bucolicum carmen: Publ. Greg. Tiferni hymni & alia Poemata*, Venet. 1472. fol.

(*n*) De Prudentio præter editores & eos qui de ſcriptoribus Eccleſiaſticis ſcripſere, conſules nbi lubebit Bellum in Lexico edit. ſecundæ, Jo. Clericum T. 12. Bibl. Univerſalis p. 163. ſeq. Nic. Antonium in Bibl. veteri Hiſpana lib. 2. cap. 10. Tillemontium Tom. X. memor. Eccleſ. p. 560. ſeq. Jo. Petrum Ludevvig. in vita Prudentii Vviteb. 1692. atque inter ejus opuſcula A. 1719. fol. junctim excuſa Halæ Saxonum p. 494. Polycarpum denique Leyſerum in hiſtoria poetarum medii ævi ſtatim ſub initium.

(*o*) In fine Hamartigeniæ ſubjiciuntur preces, quibus auctor ait ſufficere ſibi, ſi modo in Tartara non detrudatur, licet pœnæ luendæ ſint in Purgatorio.

(*p*) Barth. VIII. 11. Adverſar.

(*q*) In Vveitzii editione præter commentarium editoris occurrunt *Iſonis Magiſtri* gloſſæ e MSS. excerptæ, & quæcumque in Prudentium ſcripſere Æl. Antonius Nebriſſenſis, Jo. Sichardus, Eraſmus, Jac. Spigelius, G. Fabricius, Adam Siberus, Jo. Murmellius, Victor Giſelinus, Georgius Remus, Adam Theodorus Siberus, & Andreas Vvilkius.

821. ſcripſit libro de imaginibus contra Claudium Taurinenſem Tom. 14. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 220. *Aurelius Prudentius Clemens vir Conſularis ac Iberorum doctiſſimus, eodem fidei ac devotionis ſtudio flagrans.* Chriſtianorum Maro & Flaccus dicitur Bentlejo pag. 66. ad Horatium. De Calagurri Naſcia Vaſconum Prudentii patria diatribam auctore G. L. exhibet Diarium literarium Hallenſe Germanice editum, Neve Bibliothec. XXVI. pag. 475. Natus fuit Prudentius Salia Conſule A. C. 348. Vide Sirmondum p. 70. ad Ennod. Alius Prudentius Epiſcopus Tiriaſonenſis in Arragonia de quo Acta Sanctor. 28. April. Tom. 3. p. 587. ſeq. In libros duos contra Symmachum, minus emendate excuſos, commentaria Iſaaci Grangæi Gymnaſiarchæ Vindocinenſis adſpexere lucem Pariſ. 1614. 8. Is putat Prudentium eos ſcripſiſſe A. C. 403. cum viginti annis poſt relationem ab S. Ambroſio confutatam Symmachus iterum auſus ſuiſſet Imperatores Arcadium & Honorium pro ara Victoriæ ſollicitare. Nec paucos fuiſſe in Senatu qui cum Symmacho facerent, colligas ex eo, quod Prudentius 1. in Symmachum v. 609.

Aſpice quam pleno ſubſellia noſtra Senatu
Decernant infame Jovis pulvinar . .

Ut ad Prudentium revertar, prodiit ille Daventriæ 1472. 4. atque eſt mihi ad manus editio antiqua in 4. ſine anni nota, locive, ad cujus calcem hæc verba leguntur: *Aurelii Clementis Prudentii opera prudens lector hoc ordine impreſſa invenies. Primum in utrumque teſtamentum tetraſticha. Deinde eum quem de divinitate librum ſcripſit, Apotheoſinque titulavit. Pſychomachia ſequitur. Hamartigenia his recto ordine additur. Periſtephanon ſubditur, ſic enim Græce liber ad martyrium invitatorius inſcribitur. Diurnorum vero hymnorum libro, (qui & cathemerinon dicitur) & eo quem contra Symmachum idolatriam defendentem ſcripſit, pulchro & recto ordine totum opus conſummatur.* Carmen in Romanum martyrem, cum amplo *Jo. Murmelii* Ruremundenſis commentario prodiit ſeparatim Coloniæ in chalcographia ingenuorum liberorum Quentell. 1507. 4. *Jacobi Spiegel* Seleſtadienſis commentarius in hymnum de Chriſti miraculis ad omnes horas, *da puer plectrum*, Seleſtadii in ædibus Lazari Schurerii 1520. fol. Ad calcem voluminis exſtat Jacobi Wimphelingii Epiſtola, in qua *faceſſant*, inquit, *Catullus, Tibullus, Propertius: cum exſient Sedulius, Prudentius, Baptiſta Mantuanus: pro Martiali tutius legantur Epigrammata Buſchii, Murmelii, Sapidi.* Verum ſi gemmæ in argentea theca vel plumbea merito præferendæ ſunt auro carbones tegenti, non ideo plumbum ipſum vel argentum auro præſtat, neque aurum faceſſere jubebimus. *Georgii Fabricii* Chemnicenſis in pæanas tres Prudentii, Sedulii, Fortunati de vita & morte Chriſti, & in hymnos tres alios Prudentii & in Romanum martyrem expoſitio Lipſiæ 1568. 8. ſubjuncta adagiorum annotatorum centuria. *Auguſti Buchneri* commentarius in Prudentii hymnum de Chriſti Natali Witeb. 1643. 8. Ad calcem hiſtoriæ Trojanæ Daretis Phrygii quam Lipſiæ 1498. 4. edidit, & Martino Polychio Mellerſtadenſi dicavit Johannes Majus Romhiltenſis, ſubjiciuntur Prudentii hymni tres, de Phaſe populi Iſraelitici, de miraculis Salvatoris noſtri, de quiete & ſomno, divino munere. Prudentius cum *Antonii Nebriſſenſis* commentario & ſcholiis *Jo. Sichardi* qui ſex Codd. MSS. uſum ſe teſtatur, vidit lucem Antuerp. ex Jo. Steelſii officina 1540. 8. Cum Sichardi ſcholiis jam prodierant Prudentii carmina Baſil. 1527. 8. Apud Cratandrum, atque iterum apud Henricum Petri. Cum notis *Jo. Sichardi* & *Eraſmi* Lugd. 1553. 8. Aurelius Prudentius Clemens *Theodori Pulmanni* Cranenburgii & *Victoris Giſelini* opera ex fide decem librorum MSS. emendatus, & in eum ejuſdem Giſelini commentarius. Antvverp. ex officina Chriſtophori Plantini 1564. 8. ſubjuncto ad calcem voluminis, Eraſmi in hymnos duos commentario. Ex Giſelini recenſione Pariſ. 1566. & Lugd. Bat. 1590. forma minore. Prudentius in uſum ſcholarum ex poſtrema doctorum virorum recenſione editus Luneb. 1648. 12. Omitto editiones in Bibliothecis Patrum & in Corporibus Poetarum obvias. Prudentius cum notis *Nic. Heinſii* & variorum doctorum virorum maxime neceſſariis, (*Lonis* Magiſtri præcipue & *Antonii Nebriſſenſis*) cum præfatione *M. D. Mulleri*, Colon. 1701. 8. parum emendata parumque nitida editio. De optima omnium *Chamillardiana* Prudentii editione vide Acta Erud. Tom. 1. ſupplem. 3. pag. 126. De *Cellariana* A. 1703. p. 154. Chamillardus de interpretibus ante ſe Prudentii hoc fert judicium: *Giſelinus* lectatus tantum ea quæ omnium erant facillima & minime ſcitu neceſſaria, lapſus in multis etiam & hallucinatus eſt. *Nebriſſenſis* hæret in Prudentio magis, ſed eſt brevior & ſingula delibare ſatis habet: quæ ad fabulam, hiſto-

hiſtoriam & penitiorem ſcriptoris cognitionem requiruntur, omittit. Quid quod apotheoſin, hamartigeniam, duos contra Symmachum libros, qui ſunt præ ceteris tamen digniſſimi, qui legantur, non attigit. Reſtat *Heinſius*, cujus variæ lectiones in Prudentium adſperſis interdum lectiſſimis notulis perquam eruditæ ſunt & accuratæ, ut ab Heinſio profectas facile noris. *Weitzius* (r) cum editas hactenus in Prudentium notas collegiſſet, addidit etiam ſuas, eaſque minime contemnendas: hoc uno ceteris ſuperior, quod veterum auctorum locos indicet, ac eos præcipue ſacræ Scripturæ quos Prudentius operi ſuo intexuit. Mitto *Jacobum Spigelium*, cujus notæ in Oden *omnis hora* non ſolum ſunt propter nimiam prolixitatem moleſtæ, verum etiam minutis quibuſdam ac pene puerilibus nugis ab ipſa Grammatica repetitis refertæ. Mitto etiam *Adamum Siberum*, (ſ) *Georgium Remum*, (t) *Adamum Theodorum Siberum*, (u) *Andream WilKium*: quorum alii verba ſex interdum aut ſeptem protulerunt in hymnos tres, aut quatuor totos, alii in unum duntaxat: ut merito ab interpretum Prudentii numero ſint expungendi. Aliter ſentiendum de ſcholiis *Iſonis*, quæ quamvis admodum brevia ſint, quidquid eſt tamen gravioris nodi ſolvunt. Habendus idem honor *Georgii Fabricii* notis in Poetas Eccleſiaſticos, & hymnos quinque Prudentii quos illuſtravit. Claudet agmen interpretum *Eraſmus*, qui quamvis in duobus tantum poſtremis Cathemerini hymnis elaboraverit, quia tamen vir fuit, ſi quis alius ſua tempeſtate, acuti & limati judicii, operæ pretium fecit, ac documento eſſe poteſt quam non Prudentius ab eruditis negligendus ſit. *Hactenus Chamillardus*. Andreas Wilckius Gymnaſii Gothani Rector præclare meritus A. 1610. 8. prælis dedit ἑορτογραφίαν in duas partes tributam, quarum *priore* continentur commentarii in hymnos veterum recentiumque poetarum. P. Lotichii Secundi in Nativitatem Chriſti. Georgii Buchanani in Diem Dominicam. Jo. Stigelii in Calendas Januarias ſive Circumciſionis Feſtum. *Prudentii* in Epiphania ſive trium Regum. Jo. Poſſelii in Feſtum Purificationis Mariæ. *Juvenci* in Annunciationem. Joach. Camerarii in Paſſionem Mortem & Reſurrectionem Chriſti. Baptiſtæ Mantuani in Aſcenſionem. P. Lotichii Secundi in feſtum Pentecoſtes. Pauli Meliſſi in SS. Trinitatis feſtum. Frid. Taubmanni in Joannis Baptiſtæ. Actii Synceri Sannazarii in Viſitationem Mariæ. Philippi Melanchthonis in feſtum Michaelis. Chriſtophori Vvineri in Adventum Domini. *Poſteriore* parte exhibentur & illuſtrantur carmina & hymni in feſta Apoſtolorum: in S. Andream, Jo. Baptiſtæ Mantuani. in S. Thomam, Nonni Panopolitani. in S. Johannem Evangeliſtam & Apoſt. M. Hieron. Vidæ. in SS. Philippum & Jacobum, M. Hulderici Buchneri, in S. Petrum Apoſtolum, Joach. Camerarii, in S. Jacobum majorem, M. Hulderici Buchneri. in S. Bartholomæum, Jo. Baptiſtæ Mantuani. in S. Matthæum, Nic. Rudingeri. in Simonem & Judam, Joh. Baptiſtæ Mantuani. Prudentii Codex perantiquus ſeptimo vel octavo ſeculo ſcriptus exſtat Mediolani in Bibliotheca Ambroſiana, quo nullum alium remotioris antiquitatis vidiſſe ſe teſtatur Bernardus de Montfaucon Diar. Italic. p. 18. Codicem præclarum Urbinatem Alexander VII. Vaticanæ addidit Bibliothecæ, quem laudat Holſtenius diſſ. de veribus Dianæ Epheſiæ.

(r) Idem *Weitzius* Francof. 1643. 8. edidit Heortologium ſive hymnos feſtivales ex Poetis qua veteribus qua recentioribus excerptos, notiſque illuſtratos.

(ſ) *Adamus Siberus* Lipſiæ 1575. 8. vulgavit breviarium Chriſtianum, continens doctrinam, preces, Cantica & hymnos Eccleſiæ: Nec non ibid. 1580. 8. enchiridium pietatis puerilis oratione numeroſa ex antiquorum & recentium monumentis recenſitum diſtinctumque libris IV.

(t) *Georgii Remi* notæ in locos quædam Prudentii Cathemerinon, Apotheoſin, Hamartigeniam, Pſychomachiam & contra Symmachum leguntur in editione Vveirziana pag. 508. 519.

(u) *Adami Theodori Siberi* notæ in hymnum X. XI. & XII. Cathemerinon, ibid. p. 520. 527.

DE S. PAULINO.

Pontii Paulini, Epiſcopi Nolani, qui A.C. 431. ætat. 78. obiit, vita ſcripta a *Franciſco Sacchino* S. I. exſtat in editionibus operum Paulini, Antvverp. 1622. 8. & Pariſ. 1685. 4. & in Actis Sanctor. 22. Jun. Sacchino præterita nonnulla dabunt *Petrus Franciſcus Chifletius* S. I. in Paullino illuſtrato, Divione 1662. 4. *Jo. Baptiſta le Brun* in vita Paulini, edita ſeparatim Gallice (x) Pariſ. 1686.

(x) Journal des Sav. 1687. p. 442.

1686. 8. *Franciſcus Gyri* & *Hadrianus Baillet* in vitis Sanctorum Gallice editis 22. Jun. *Tillemontius* (*y*) T. 14. memoriarum H. E. & celeberrimus vir *Lud. Antonius Muratorius* T. 1. anecdoton Latinorum pag. 157--169. Vitam Paulini Anglice editam ab Henrico Vaughan Lond. 1654. 8. non vidi. Scriptor terſus & latinus vocatur Paulinus a Nic. Heinſio pag. 187. ad Valerium Flaccum. Alia in ejus laudem vide ſis ap. Caſp. Barthium pag. 2971. ſeq. Adverſar. De S. Paulini editionibus hæc Caſimirus Oudinus p. 74. ſupplementi de Scriptoribus Eccleſ. Prima prodiit Lutetiæ Pariſiorum (*z*) anno 1516. 8. typis Jodoci Badii Aſcenſii, in multis lacera, in nonnullis mutila, ac etiam a cenſore ipſo Badio depravata. Secunda eſt editio *Henrici Gravii* Dominicani, (*aa*) qui anno 1560. 8. Coloniæ ſub prælo Choliniano Paulini opera multis mendis repurgavit ex veteribus MSS. Exemplaribus. Inde tertia prodiit Baſileæ anno 1569. fol. inter Orthodoxographos a Joanne Jacobo Grynæo collectos, quæ videtur ex Manuſcriptis poſt priores editiones expreſſa. Quartam cum MS. Codice collatam immiſit *Andreas Schottus* Jeſuita in Colonienſem Bibliothecæ Patrum editionem Tomo V. anni 1618. additio Epithalamio Juliani & Ibæ nondum excuſo. Quintam editionem (*bb*) anno 1622. Antvverpiæ 8. curavit & typis Plantinianis commiſit *Heriberbertus Roſvveidus* Soc. Jeſu, vir pius & eruditus, ſed tot occupationibus implicatus, ut, cum tempus non ſufficeret, aliorum ſæpe ſtudiis uti cogeretur, & ſuccedaneam dumtaxat imponeret manum. Illam profecto editionem accuratam non exiſtimavit ejuſdem Societatis *Petrus Franciſcus Chiffletius*, qui ad novam ſancti Paulini operum editionem procurandam multa in medium protulit in ſuo *Paulino illuſtrato*, quem edidit in 4. Divione anno 1662. apud Viduam Philiberti Chavancii. Tandem ſancti Paulini opera, in 4. duobus tomis evulgata anno 1684. Pariſiis apud Edmundum Couterot via Jacobæa ſub ſigno ſancti Petri collata ad plurimos MSS. Codices, illuſtrata notis ac lectionibus variantibus cura ac ſtudio Domini *Joannis Baptiſtæ le Brun* (*cc*) doctiſſimi Presbyteri. Hujus Bruni laboribus licet accedere nihil poſſe idem Oudinus prædicat, tamen laudatus *Muratorius* in tomo primo anecdoton Latinorum, (*dd*) Mediolan. 1697. 4. primus in lucem protulit Paulini inedita eo uſque poemata in XI. XII. & XIII. Natalem S. Felicis, (*ee*) nec non Paulini (vel alterius potius neſcio cujus Antonii) poema adverſus gentiles, quod incipit:

Diſcuſſi, fateor, ſectas Antonius omnes,
Plurima quæſivi, per ſingula quæque cucurri,
Sed nihil inveni melius quam credere Chriſto.

Addidit etiam Muratorius varias obſervationes, & pag 212. ſeq. ſpicilegium ex operibus Paulini deperditis.

(*y*) Journal. des Savans 1709. Juillet pag. 181. & Mem. de Trev. 1710. pag. 560.

(*z*) Hæc editio fuit in Bibliotheca Emerici Bigotii, a quo ad novam ſuam adornandam egregie adjutum ſe fatetur Jo. Baptiſta le Brun.

(*aa*) Reperita in appendice Bibl. Patrum Pariſ. 1579. & tomo tertio Bibl. Patrum Bigneanæ A. 1589.

(*bb*) Hæc reperita in Bibl. Patrum Morelliana Pariſ. Tomo 4. & Lugdunenſi Tom. 6. ſed ſine notis. In Antvverpienſi autem Paulini editione, *Roſvveidi* notæ leguntur obſervationibus *Fronionis Ducæi* admiſtæ.

(*cc*) Acta Erud. 1685. p. 482. Journal des Sav. 1585. p. 117.

(*dd*) Acta Erud. 1698. pag. 57. Lud. Neocori Bibl. novorum librorum 1699. pag. 615.

(*ee*) De hoc S. Felice, cujus Natales quindecim carminibus Paulinus celebravit, vide ſis Muratorium pag. 169. ſeq. & Acta Sanctor. 14. Januar. Tom. 1. pag. 937. ſeq. Vitam Felicis, Paulini carminibus celebratam, proſa expreſſit Beda Venerabilis. Verſus in templum S. Felicis inſtauratum T. 1. Opp. Sirmondi pag. 955. Carmina Paulini in Natales decem exſtant in prioribus editionibus cum fragmentis Natalis XI. XIII. XIV. XV. ex Dungali libro adverſus Claudium Taurinenſem de cultu SS. imaginum. Varias lectiones natalium decem e Codice MS. Ambroſianæ Bibl. exhibet Muratorius pag. 217. ſeq. Latini Latinii quaſdam ad Paulinum obſervationes vide in ejus Bibl. ſacro profana pag. 89--93. De viduæ filia captiva ducta a Vandalis & a S. Paulino redemta, poema Perraulti prodiit Pariſ. 1686. 8. *S. Paulin. Evêſque de Nole, poeme heroique.*

(*ff*) In quibuſdam Codicibus diſtinguitur in libros quinque. Etiam in proſaica editione hujus operis, quam poſt metricam Macedonio Presb. rogante idem Sedulius adornavit, & e Mss. Pithœano primus edidit Franciſcus Juretus.

DE SEDULIO.

Cœlii *Sedulii* Scoti Presbyteri Poema ſuaviſſimum epicum *de mirabilibus divinis* ſive *operis Paſchalis* libri (*ff*) IV. heroicis deſcripti verſibus (non hæreticis ut in antiquis codicibus decreti Gratiani lectum ignorantiæ multorum impoſuit, in quolibet carmine hæreſim

reſim velut anguem in herba ſuſpicantium) præmiſſa Epiſtola ad Macedonium Abbatem a Tarcio Rufo Aſterio qui A. C. 494. Conſul fuit, poſt Sedulii [gg] mortem addita. *Ejusdem veteris & novi Teſtamenti collatio*, verſibus elegis, ita ut in unoquoque diſtichо ſit exanalepſis, ſive ut Hexametri initium pentametrum finiat. *Et Hymnus Acroſtichis Alphabeticus, totam vitam Chriſti continens*, qui incipit: *a Solis ortus cardine*. Ejusdem Sedulii nomine *verſus nuncupatorios ad Theodoſium* Junioren Imp. edidit idem Fabricius in notis pag. 25. Sed quos ipſe Sedulii eſſe negat; ſunt enim illi ipſi, quos Proba Falconia Centoni ſuo præfixit. Hunc Sedulium, ut id in tranſcurſu notem, *rutili* elogio videtur mactare Theodolfus Aurelianenſis lib. IV. Carminum p. 202.

Sedulius rutilus, Paulinus, Arator, Avitus,
Et Fortunatus, tuque Juvence tonans.
Diveſoque potens prudenter ponere plura
Matro, o Prudenti, noſter ut ipſe parens.

Non mirum itaque *rutili* nomen, quod pro proprio alicujus Poetæ perperam habent viri docti, inter Poetas Chriſtianos, ubi ceteri a Theodulpho celebrati memorantur, non occurrere apud Venantium Fortunatum libro de vita Martini ſecundo. Prodiit Sedulius ab eo tempore ſæpius tum alibi, tum admodum eleganter inter Poetas Chriſtianos, in appendice Bibliothecæ Patrum per Margarinum de la Bigne, Pariſ. 1634. fol. Noviſſime Sedulii carmen paſchale hymnoſque ad MSS. Codices recenſuit brevibuſque at eruditis notis & indicibus inſtruxit Chriſtophorus Cellarius Halæ Magdeburgicæ 1704. 8. *Sedulius* MStus exſtat Norimbergæ apud Nobiliſſ. Virum Gotfridum Thomaſium. De illo Poeta preter Labbeum, qui multa erudite de eo notavit Tom. 2. de ſcript. Eccleſ. pag. 324. 339. & Juſtum Fontanini lib. 2. de Horta Colonia c. 3. ubi de Sedulii carmine Paſchali inter Apocrypha relato in decreto Gelaſii, nec non Bælium in Dictionario hiſtorico conſulendus Tillemontius ſub extremum Tomi XII. Memoriarum ſ. commentariorum hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Jo. Sopranii Commentarios in Sedulium Poetam memorat Nic. Antonius T. 1. Bibl. Hiſpan. p. 599. Prodiit Sedulius ex Nicolai Chappuſoti recenſione Pariſiis in 4. ſine anni nota, ex officina Aſcenſiana. Apud Aldum cum Juvenco, Aratore, & aliis 1502. 4. Ex Reinardi Lorichii Hadamarii editione Colon. apud Eucharium Cervicornum 1537. 8. cum Juvenco. Ex recognitione Theodori Pulmanni, Baſileæ 1528. 1534. & 1537. 8. atque Calari 1573. 8. cum Juvenco, Aratore, & Venantii hymnis duobus per G. Caſſandrum integritati reſtitutis. Baſileæ 1541. 8. cum Ælii Antonii Nebriſſenſis enarrationibus, & Juvenco per Badium illuſtrato. Baſileæ 1548. 8. cum Juvenco, & Aratore. Cum Juvenco Lugd. 1553. 1566. 1588. 12. quam poſtremam editionem habeo Nic. Heinſii manu collatam cum MSS. Occurrit etiam Sedulius in Bibliothecis Patrum & in corpore Poetarum Latinorum ſæpius edito &c. De noviſſima Cellariana editione vide Acta Erud. 1704. pag. 108.

(gg) Alius igitur iſte Sedulius fuit haud dubio a Sedulio Scoto ſeculi VIII. Poeta, & in Achaja ſcripſit ſub Theodoſio juniore, ac Valentiniano. Vide Mabillonii Analecta T. 1. p. 367. ſeq. ubi D. Liberii, & Beliſarii Acroſtichis in Sedulium, addenda teſtimoniis de Sedulio, quæ Cellarius præclaræ ſuæ editioni præfixit.

DE CL. MARIO VICTORE.

C*Laudii Marii Victoris, Maſſilienſis* Oratoris *de Geneſi libri III.* eodem epico carminis genere. Ejusdem de perverſis ſuæ ætatis moribus *Epiſtola ad Salomonem Abbatem*. Hæc e Jo. Gagnei editione mire interpolata recudi curavit Fabricius. Guil. Morellus libros de Geneſi ſinceriores, etſi admodum mendoſos ediderat Pariſiis A. 1560. 4. *Claudii Marii Victoris* ſive Victorini (hh) libros III. in Geneſin, verſibus hexametris ſcriptos ex interpolata Gagnei editione recudi curarunt etiam Bibliothecæ patrum conditores. Conſer Chriſtiani Daumii notas ad Paulinum Petrocorium p. 320. Alcimi & Victoris carmina edidit Jo. Gagneius, Pariſienſis Theologus Lugdun. 1536. 8.

(hh) Victorinus appellatur a Gennadio cap. 60. de ſcript. Eccleſ. & ab Hieronymo præf. in Epiſt. ad Galatas. Theodoſio, & Valentiniano regnantibus diem obiiſſe idem Gennadius teſtatur.

De

DE TIRONE PROSPERO.

T*Ironem Proſperum* Aquitanum Leonis I. notarium qui Pelagianos ſtrenue oppugnavit, Chroniconque ſuum ad A. 455. produxit, a Proſpero Rhegienſi Epiſcopo diverſum libenter mihi perſuadeo. De ejus vita præter editores & Tillemontium Tom. 16. conſulendi Hiſtoriæ Pelagianæ ſcriptores Voſſius, Garnerius, Noriſius. *Tironis Proſperi* Aquitanici (*ii*) Epiſcopi Regiolepidi, *Sacrorum Epigrammatum ſuper Auguſtini Sententias liber primus*, Epigrammata ſ. minuta poematia CXII. complexus, quorum duobus poſtremis Proſper orat DEUM.

Ejusdem *de libro arbitrio contra ingratos aut Pelagianos liber primus;* Poema Epicum vivente adhuc Auguſtino ſcriptum, ut ad Mercatorem obſervat Jo. Garnerius.

Verſus quidam Anacreontici ex adhortatione Proſperi ad conjugem, quos etiam affert Lilius Gyraldus dialogo quinto Hiſtoriæ Poetarum & Georgius Caſſander inter hymnos Eccleſiaſticos. Porro Paulini & Proſperi poemata a ſe recenſita edidit Pulmannus Antvverp. 1560. 12. His vulgo accenſetur carmen Heroicum de providentia divina a G. Fabricio omiſſum, quod non Proſperum, ſed Scriptorem Pelagianum habet auctorem.

DE CLAUDIANO MAMERTO.

C*Laudiani Mamerti* Presb. Viennenſis *contra Poetas vanos carmen* ad Collegam ſive Collegam [alii ad Jovium] etiam in quibusdam Poetæ Ethnici hujus nominis editionibus legitur, uti ſuo loco a nobis eſt obſervatum: Mamerti autem eſſe non dubitat Barthius pag. 458. ad libros Claudiani Mamerti de ſtatu animæ, ubi etiam monet ejusdem auctoris hymnum merito exiſtimari, qui incipit: *Pange lingua glorioſi*: de quo conſer Sirmondum ad lib. IV. Sidonii ep. 3.

Q. SE-

(*ii*) Epiſcopatum Proſperi in dubium vocat Philippus Labbeus, & alii. Merito. Vide Sirmondum ad Sidonium p. 94.

Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTULLIANI

CARTHAGINIENSIS PRESBYTERI.

LIBRI CARMINE CONSCRIPTI.

ADVERSUS MARCIONEM LIBER PRIMUS;

DE UNICO DEO.

ARGUMENTUM.

PRimus *erit referens inimici ex ordine verba,*
Quæ refuga illicite molitus protulit amens;
Hinc etiam carnis spes & victoria Christi,
Et species breviter falsarum dicta viarum.

Impietas profunda mali, mens invida vitæ,
Seductos homines spe postquam cepit inani,
Nudavit; suadendo, nefas, sibi credere falsum.
Non impune quidem; facti nam protinus ille
Ut reus, & tanti sceleris temerarius auctor
Accepit maledicta merens. sic post ea demens
Amplius aggressus, desperatissimus hostis,
Infudit mentes hominum caligine mersas;
Oblitos Dominum, docuit spem linquere certam,
Idola vana sequi, turbam sibi fingere divum;
Sortes, auguria, stellarum nomina falsa;
Nescentum geneses constringere; posse videri
Extorum inspiciis, resque aspectare futuras;
Terribilis magicæ resgarum audacia ductos;
Conflatam molem mirantes, spernere viram,
Impulit in præceps, scelerata insania mersos,
Sanguine gaudentes, homicidia sæva minari;
Corpore in alterius tunc carnis vulnus amare,
Ardentes etiam, calida dulcedine captos,
Fœdera naturæ transcendere, corpora munda
Complexu iofando sexum maculare virilem;
Femineos usus vulgi contamine mixtos
Illicitos; castosque sinus, generique dicatos,
In coitum obscœnum pro luxu suasit haberi.
Talia, præterito grassatus tempore, gessit
Per latebras animæ, sepis manante veneno.
Non quia culparent homines, nam sponte secuti;
Ille dolo suasit. homo libertate peregit.
Hæc dum continuo per secula perfidus halat,
Consilimque suum seductis cordibus infert;
Sperans (heu) sceleriſque viam, se stultus habere,
Ignarus qualis maneat sententia facti.
Turba Prophetarum tectis sapientia verbis
Spiritu deque Dei præsaga voce loquentum
Publice non audens Dominum maledicere nude,
Secreto ingenio sperans se posse latere;
Tandem lux animæ carnis captiva tenetur,
Desperatorum certat spes fortior hoste.
Ipse figurator, renovator corporis ipse,
Gloria vera patris, Dei filiue, unicus auctor,
Judex & Dominue venit, rex inclytus orbis,
Oppressis veniam dare promptus, solvere vinctos:
Cujus amicitiæ auxilio, patientia pœnæ,
Et Deus & renovatus homo miscetur in unum
Virgo sancta parit, patefit nova janua vitæ;
Dicta Prophetarum factis impleta probantur;
Templa sacerdotes linquunt; stellæ quoque ductu
Mirantes Dominum, tantum secernere partum.
In vinum vertuntur aquæ, memorabile visu;
Lumina redduntur cæcis, jussuque trementes
Dæmones expulsi clamant, Christumque fatentur.
Omnia sanantur verbo jam tabida membra,
Jam graditat claudus, surdus spem protinus audit.
Dat dextram mancus, loquitur magnalia mutus;
Fit mare tranquillum jussu, ventique quiescunt.
Omnia cognoscunt Dominum; confundimur hostis,
Jamque triumphatus, ferus armis paret iniquis.
Omnia quum revocata videt, quæ ceperat ipse
Cladis in interitum, mersam jam sorgere carnem,
In cœlos hominem devicta morte levari,
Signari populos, effuso pignore sancto,
Mirandæ virtutis opus, invisaque facta;
Audit extremas flammarum in gurgite pœnas
A Domino sibi perpetuas, tenebrasque paratas,
(Irrevocata Dei sententia) oudus, inermis,
Damnatus, victus periturus morte perenni,
Jam reus, & nullam veniam se certus habere;
Protinus extremum nefas ausus, spargere passim
Auribus horrendum verbum, neque voce loquendum:
Abjectos a plebe Dei, sine luce vagantes,
Inventos sine mente viros, terrena sequentes,
Aggressus pravi pravos docet esse magistros.
Prædicat his duos esse patres, divisaque regna.
Esse mali causam Dominum, qui condidit orbem,
Quique figuravit carnem spiramine vivam,

Quique dedit legem, & vatum qui voce locutus;
Hunc negat esse bonum, justum tamen esse fatetur.
Crudelem, durum, belli cui ſæva voluptas,
Judicio horrendum, precibus manſuescere nullis.
Esse aliom ſuadens, nulli qui cognitus omquam,
Qui non est usquam, falsum sine nomine numen.
Constituens nihil, & nulla præcepta locutus;
Hunc ait esse bonum, nulluni qui iudicat, æque
Sed spargit coctis vitam, non invidet ulli.
Judicium oegat esse reis, dulciqua cruentum
Circomfert miseris mixtum cum melle venenum.
Surgere possa negat carnem, cui causa ruioæ
Ipse fuit; quam contemptam spoliavit ioique,
Proptrea maledictus habet sine fine dolorem;
Hostis huic semper, vario qoia vuloere vitam
Nititur excurere, &, de qua ruit ipse, salutam.
Inque hoc & Christum terris venisse repente,
Sed nulla socium carnis compagine factum,
Spiritus ar forma, & fictum sub imagina corpus,
Fallere vult homines, quod non est, essa videri.
Hoc decet ergo Deum, caligioe ludere suasos,
Mentiri (nefas) aut hominem sa dicara falso?
Portatur, graditur, vestitur, rite quiescit,
Tractatur, patitur, suspenditur, & sepelitur;
Omnia sunt hominis, quæ sancto in corpore versans
A patte vero Deo missus, qui cuncta creavit.
Perfecit proprie; sua, noo aliena requirens.
Cognitus ipso opere, populis sperantibus olim,
Perqua Prophetarum vocem notissimus orbi;
Er nunc errantem manifesto in limine mortis
Ignotum Dominum quæruut, notumque relinquunt.
(Quorum falsa fides, falsus Deus irrita merces,
Falsa resurrectio, mortis davictio falsa,
Martyria & vacua, & Christi qnoqua nomen inane.)
Quem magicæ nebulæ similem venisse docentes,
Mendacem facti dementes esse fateotur;
Nequidquam passum, populum sine crimine fictum.
Sic verax Deus, hi Domino referuntor honores?
Heu miseri, gratis ingrata morte perempti,
Qui cæco duce præcipites in fossa ruistis;
Et velut in somnis thesauri munere dives
Exultat, manibusque tenet, spe lusus inani,
Decepti, vacuam speratis muneris umbram.
Ah tabidi, rictus, funestave præda draconis,
Speratis pro pace truces homicidia blanda:
Audetis culpare Deum, qui tanta creavit;
In cujus terris, oimia piatate prosusa,
Immemores, large laudatis dona ruentes?
Ipsum factorem reprobatis, facta probantes,
Artificem mundi, cujusva opus estis & ipsi?
Qui vobis magnos parvis donavit honores,
Profevit fruges, animalia cuncta snbegit,
Tempora qui certis fœcundat mensibus anni,
Dulcores, potus varios, pingues & odores,
Jucondos flores, nemorumque umbracula grata,
Mirificos tribuit succos pubentibus herbis,
Fontes & fluvios diffundit dulcibus undis,
Sideribus cælum, torumque illumioat orbem,
Immensus solus Dominus, justusque, bonusque,
Cognitus ex opere, aspectu non cognitus ulli.
Quem stultæ, quamvis gentes arrora copertæ,
Florentes opibus, alieno nomine laudent,
Factoremque taman gnari culpare verentur.
Nec quisquam tantum, nisi vos, nova porta gehennæ,
Ingrati eligitis Dominum maladicera vestrum.
Hæc vobis pet Marcionem Cerdone magistro,
Terribilis refuga adtribuit fera munera mortis.
Nec venit in mentam, quod vos a oomine Christi
Seductos, ad Marcionis sulit infima oomen.
Dicite, de multis quid vobis displicet unum?
Quidve Deus fecit, qnod non sit laude vehendum?
Ant illud: qnod vos nimium patientia larga
Indignos, dulcem permittit cernere lucem?
Qui legitis vera, & concisa ea falsa docetis,
Quæ sunt postque futura, prius hæc facta probatis,
Aut incredibila, quid differt credere vestrum?
Nec mirum si vos versutus cepit inermes,
Persuadens duos esse patres, damnatus ab uno,
Esse Deos: qui principio seduxerat omnes.
Post ea multiplici manantem vulnere pestem
Distribuit multis; & inemendabile crimen.
Iosandos omoi magicæ damentia plenos
Parvasit, sese virtutem dicere summam.
Fingere cum meretrica, nefas peragrare, volare.
Namque Valeotino Deus ast insanus, & ævo
Triginta tribuit cælos, patremque Profundum;
Bis docuit tingui, transducto corpore flamma.
Tantos assa Deos, Basiliden credere jussit,
Quantos & dies anous habet; tot denique mundos,
Marcus per nnmeros argumantatus acute,
Tradidit in magicæ formam violare pudicam,
Offerri calicem, precibusque io sanguine verti.
Hebioni Christum suasit da semine natum,
Et circumcidi docuit, legique vacare,
Footibus amissis elementa resumere legis.
Extremum facinus verbis extendere oulo,
Aut omnes causas, aut nomina dicere cuncta.
Est per pauca satis crudelia multa notare,
Infandosqua homines atqua organa sæva draconis,
Per quos nunc tantum scelaris sine teste locuti,
Semper factorum mundi culpare laborant.
Sed revocate pedem sævi latronis ab antro,
Dum spatium datur, & patiens pietata perennis
Facta per arrorem misaris Deus omnia donat.
Credite vero patri varo, qui condidit orbem;
Verum qui Dominum misit reoovara ruinam
Imparibus legi, peccati in gurgite mersis,
Per vates olim promissam afferre salutem.
Qui mandata dedit, hic & peccata remittit.
Exigit hic aliquid merito, quia credidit anta,
Aut dooat larga Dominus, quasi debita servis.
Deniqua conlusos populos pœnamque merentes
Deleto elogio cnnctos jubet ipsa lavari.
Ergo totus homo credit, rotusqua lavatur.
Abstinet aut patitur pro nomine vulnera vere,
Verus surgit homo, vare mors victa silebit;
Sed non pars homiois anima, sua parta relicta,
Percipiet palmam, socia quam carne laborans
Io stadio luctata, simul conjuncta meretur.
Granda nefas, portare duos per vincula pondus,
Qnorum sit locuples nnus, atque alter egeous.
Et miserum sperni, felici præmia reddi.
Non facit hoc justus, mercedis redditor æquus,
Et bonus, & dives, quem credimus omnia posse,
Suavis io ingraros, miserendi plena volnntas.
Quio potius, cui major ineat morralis egestas,
Possit ut æquari, socio prælarus, id ultro
Quidquid eger, tribuet locuples, sic credere jussum.
Nec valle illicite Dominum culpare docendo
Suscitet, ant quam animam, tamquam sit passa ruinam,
Liberet a morte, & viveoti facta maneret
Copia de solo merito, quia fortiter egit.

Et

Et caro, communem ſemper ſortita laborem,
Linquatur terræ, mortis ſit præda perennis.
Ergo hominis anima placuit Deo, ſordibus actis?
Nullo ſola modo potuit ſine carne placere.
Vincla tulit, pœnas, caro membris vincula geſſit,
Contempſit mortem, ſed carnem morte reliquit.
Illa dulcens gemit, hæc vita a vulnere cæſa eſt.
Illa petit requiem; hæc ferro in pulvere fuſa,
Piſcibus, alitibus, tabo, cinerique relicta eſt.
Frangitur infelix laniata, ſparſa liqueſcit,
Surgere non meruit? quid enim committere ſola
Exanimis potuit? quæ ſic cauſa invida vitæ
Impedit, aut prohibet Dei dona capeſſere carnem;
Cumque ſua ſocia conjunctam vivere ſemper?
Cernere quid fuerit converſa in pulvere quondam,
Poſt meritos renovata ferat Deo laudis honores;
Non ignara ſui, fragilis, mortalis, & ægra,
Certatis, magni poſſit quid vivida virtus,
Qui bonus atque potens vitam non invidet ulli.
Hæc captiva fuit mortis, hæc victa peribit,
Quam Dominus mira ſapientia fecit & arte?
Hanc virtute ſua miranda ſuſcitat ipſe,
Hanc revocat dux fortis, & hanc ſua gloria veſtit.
Ergo Dei aptavit ars & ſapientia corpus,
Quod cupit, his fieri: deeſt hoc virtute reduci?
Cauſa poteſt pietati nulla reſiſtere ſanctæ;
Ne major ſit cauſa mali, quam ſumma poteſtas;
Ut cognoſcat homo, jam nunc Dei munere ſalvus,
Mortalis quondam, nunc inviolabile & ingens
Veſtitus lumen, vivus cum corpore totus,
Immenſum virtute Deum, pierate perennem,
Per Chriſtum regem, per quem via lucis aperta eſt;
Et jam luce nova, jam dono plenus utroque,
Fructibus & vivæ paradiſi lætus amœnis
Laudet in æternum, cæleſti dives in aula.

LIB. II. ADVERSUS MARCIONEM,

De concordia veteris & novæ Legis.

ARGUMENTUM.

Inde ſequens, conjuncta docet myſteria Legis,
Inque novo Deus quæ fœdere tradidit unus.

Poſtquam fracta fides refugis ſpirantibus hoſtis,
Et glomerata dolis, emerſit peſtis aperta
Sponte ſua; mendax contempto omnine ſenſus
Confixit plagas, fallaci tramite pallens
Sanctorum dictis ſua miſcuit impia verba,
Inque bonum ſemen lolium miſerabile ſevit.
Inde volens omnem cauſam conſtare ruinæ,
Scilicet ut ſua facta Deo ſubſignet iniqua
Ocyus, & poſſit ſuaſos infigere pœnis;
Veris falſa tegens, & lenibus aſpera vertens;
Et roſeis ſertis haſtæ mucrone coperto,
Improviſe necans incautos morte ſuprema.
Supremum nefas, inrantum dementia merſos
Abruptos homines, numen ſine fine tremendum
Dividere in partes; Chriſti ſublimia facta
Falſa laude ſequi, culpareque geſta priora;
Innumerata Dei miracula, viſa nec umquam,
Ante nec audita, contentaque corde nec ullo.
Tam temere ſcelus illicitum componere verbis,
Adverſum ſeſe duo teſtamenta ſuadere,
Contra Prophetarum, Domini committere verba;
Diſſimili longe ſententia velle probare,
Omnem Legis & infamem deducere cauſam;
Sanctorumque patrum vitam reprobare priorem,
Quos in amicitiam adleait Deus, ad ſua dona.
Accipitur ſine principio, pro parte minori,
Quatuor ex uno quum ſint, ea quatuor unum,
His tamen una placet, reprobat tres denique partes,
Auctoremque ſui Paulum per multa capeſſunt;
Necnon ea ipſo furiebat in eatima verba;
Omnia quæ veteri de fœdere cumque locutus
Dura videntur eis; merito quia corde gravatis
Pondus Apoſtolicum, fulgentis gratia verbi,
Lumina præducit mentri, neque cernere poſſunt;
Spiritu lata putant hebetes, animalia digna.
Sed vos, qui nondum penitus, duce nomine falſo,
Mente ipſa reprobi, penetraſtis ad intima mortis;
Diſcite de fonte fluvium manare perennem,
Qui nutrit lignum, biſſenos gratia fructus,
Exit & in terram, ventoque in quatuor orbis,
Tot fluit in partes fontis color & ſapor unus.
Sic & Apoſtolico decurrit Eccleſia verbo,
Ea utero Chriſti, patris omnis gloria plena,
Surdes diluere, & fata mortua vivificare.
Quatuor in numero diffuſum in gentibus unum
Electaque fide ſuſceptum, doctor opimus
Tradit Evangelium Paulus ſine crimine mundum;
Absque hoc & Galatas vetuit diſcedere ſanctos,
Quos falſi fratres ſe circumcidere ſuaſos,
Atque elementa ſequi, nova libertate relicta,
Umbra futurorum veteri ſervire docebant.
Has habuit Galatis cautas conſcribere Paulus;
Non ut Evangelii partem pro corpore toto
Exciperent modicam, majori parte relicta.
Atque adeo non verba libri, ſed miſſus in orbem
Ipſe Chriſtus, Evangelium eſt, ſi cernere vultis,
A patre qui venit, ſolus bona nuntia portans
Teſtificata prius; cujus ingens gloria complet,
Oſtendens opere, quantus ſit conditor orbis.
Cujus facta, timul dictis conjuncta, fideles
Illi Matthæus, Marcus, Lucaique, Joannes,
Conſcripſere, mera, non extera verba locuti,
Spiritu ſancta Dei, tanto præſente magiſtro.
Hic agnus Paſchæ ſuſpenditur hoſtia ligno;
Hunc Paulus phale, conſcribens decreta Corintho,
Occiſum tradit, vitamque, Deumque futurum
Promiſſum, patribus quos illectaverat ante.
Cernite quid virtus, quid Paſchæ poſſit imago,
Sic verum quid ſit poteritis Paſcha videre.
Ne tidus pater, & vates, cui pignus & hæres
Carus erat, quem forte Deus donaverat illi,
Hunc Deo mactaret, merito tentatus amore;
Supplicium magnum, ſanctus pro ſanguine ſanguis,
Connexus capite ſpinis oſtenditur agnus,
Hoſtia ſancta Deo. cujus de morte piati
Eſſet ut in ſignum & vaſtatæ pignora gentis,
Sanguine ſignantur poſtes, & limina multa,
Immane auxilium, carn teſtis creditur eſca.
Jeins tranſgreſſus Jordan, terraque potitus,
Lege dedit Paſcham, gaudens atque immolat agnum,
Et reliqui magni reges, ſanctique Prophetæ,
Non ignorantes certæ promiſſa ſalutis,
Ingentemque, metu pleni, tranſcendere legem,
Venturam ſummæ virtutis imagine molem,
Inſpectam e ſpeculo celebrarunt ordine Paſcham.

Denique ſi celeri primordia mente recurras,
Invenies funeſta nimis, poſt impia verba.
Credulus, heu, facile undatus tegmine vitæ,
Pellibus ut tegeretur homo, ſuſpenditur agnus,
Aut peccata necat, aut ſanguine funera delet,
Aut coperit nudos, fovet aut ſuo vellere vulnus.
Non pecoris ſanguis humano ſanguine plutis?
Ut pro peccatis oblatus dirimat iram,
Aut multæ plebis; veluti ſi carior agnus,
Auxilium immane, tentæ tutela ſalutis,
Oblatus potuit pretium ſatis eſſe ſalutis?
At Deus omnipotens, cæli terræque creator
Immenſus, vivus, perfectus, luce perennis,
His non pacatur, pecudum neque ſanguine gaudet.
Omnia maſtentur pecora, grex omnis in aras
Decremet, ut veniam vel peccati expiet unus;
Nequaquam Domini ſapiens maculata figura,
Tam vili pretio, caro fœda paravit honores;
Sed ſpes & promiſſa fides morralibus olim,
Hæc operate tulit, magnæ rationis imago,
Præmeditata patris, nimia pietate pareta
Venturum Chriſtum terris, hominemque futurum.
Quem viſum Joannes baptiſmi primus apertor,
Et verum ſocius, necnon & Apoſtolus ingens,
Præcurſor miſſus certus, teſtiſque fidelis,
Auguſtus vita, ſublimi laude notatus,
Olim Paſcha Dei, verum quærentibus agnum,
Oſtendit tandem veniſſe, piacula facti
Qui delicta tuo multorum ſanguine ſolvet,
Pro reprobis probus, & carus, pro vilibus unus
Corpore homo, vitaque Deus, maſtatus ut agnus,
Acciperet nos, & nobis ſe effunderet ipſum.
Sic placuit Domino, mortem ſpoliare ſuperbam,
Sic poterit miſerandus homo ſperare ſalutem.
Hunc Paſcham Paulus maſtatum prædicat agnum;
Nec ſpecies Domini pecoris ſublimis inertis
Conſimilis patitur, quapropter dicitur agnus;
Sed quia lanities renovate hæc corpora veſtit,
Dat tegimen multis, umquam nec deficit ipſe.
Sic Dominus virtute patris, quos morte redemit,
Exutos ſua luce tegit, quæ ſemper in illo eſt.
Ergo Paſtor ovem qui perdidit, ipſe requirit.
Is robur ſpinaſque uvæ calcare paratus,
Aut rabiem ſuperare lupi, pecudumque potiri,
Eripere ſortis, contemptis dentibus ultro
Objecit ſeſe Leo, pelle obtectus ovill,
Decipiens habitu, rapturus ſanguine fauces.
Adam vi captum ſic quærit Chriſtus ubique,
Ipſe viam gradiens, qua mors operata ruinam eſt,
Omnia perluſtrans veterum monumenta virorum,
Singula perſpiciens, exemplis omnibus unus,
Ex utero incipiens inimicam expellere mortem,
Conceptæ ſimul in gremio cum ſemine carnie
Ætates omnes tacita ſapientia luſtrans,
Debita ſuſcipiens, cunctos mundare paratus,
Reddere factori multos, quos ſparſerat unus.
Et quia terribilis puteo demerſus iniquo
Vir cecidit, ſuaſit virgo ſubducta dracone;
Conſilio placuit, tegmen cæleſte reliquit;
Arguit hos lignum nudos, mors atra coegit.
Ex eadem maſſa ſimili ratione refecta
Jam renovare, redit flos carnis, & hoſpita pacis
Virgine deſponſa caro, non ex ſemine nato
Artifici conjuncta ſuo, ſine debito mortis
Angelus hæc mandata patris, per ſidera defert
Lucida, ut angelica credantur nuncia fama
Virginis ut virgo, carnis caro debita ſolvat.

Talibus ingreſſus ſequitur veſtigia mortis
Parvulus immanis, ſenior puer, & juvenis vir.
Poſt ubi juſta viri completa eſt roboris ætas,
Paulatim ſolitus ſocia deperdere vita;
In fœdas etiam rugas, & inertia membra
Mutari ſpecie vacuatis ſanguine venis
Conſtitit, haud habitum paſſus veteraſcere carnis,
Quave manum extendit temere contingere liguum.
Qua die, quove loco cecidit clariſſimus Adam,
Hac eadem redeunte die volventibus anois
In ſtadio ligni, fortis congreſſus athleta;
Extenditque manus, pœnam & pro laude ſecutus
Devicit mortem, quia mortem ſponte reliquit.
Exuit exuvias cernis, & debita mortis;
Serpentis ſpolium, devicto principe mundi
Adfixit ligno, refugarum immane tropæum.
In cujus ſignum Moſes ſuſpenderat anguem,
Et quotquot fuerant multis ſerpentibus icti,
Aſpicerent ipſum fictum fixumque draconem.
Poſt ubi ſecretas inferni venit ad undas;
Atque ſuum victor captivum luce retexit,
Aſtauri juſſumque patris virtute peregit,
Sponte ſuum corpus quod liquerat, ipſe recepit.
Cauſa hæc mortis erat, eadem via facta ſalutis;
Nuncius ille doli, ſed pacis nuncius iſte;
Sponſa virum necuit, genuit ſed ſponſa leonem.
Virgo viro nocuit, ſed vir de virgine vicit.
Cujus in exemplum ſupito corpore lomno,
Sumitur ex latere mulier, quæ coſta mariti;
Quam carnem de carne ſua, deque oſſibus oſſa,
Evigilans dixit, præſaga mente locutus.
Mira fides, merito Paulus certiſſimus Auctor
Chriſtum de cælis Adam docet eſſe ſecundum.
Veritas ipſa ſuis exemplis uſa refulget,
Nec cupit ex alieno acres oſtendere greſſus;
Pauperis hoc opus eſt, propriæ virtutis egeni.
Hæc Paulus docuit magnus myſteria docta,
Scilicet in Chriſto eſſe decus, * tuum Eccleſie cernens
Hujus de latere, ligno pendentis in alto
Corporis exanimi ſanguis manavit & humor.
Femina ſanguis erat, aquæ erant nova dona levacri,
Hæc populi vere eſt viventis Eccleſia mater,
De Chriſti nova carne caro, deque oſſibus oſſum.
Golgetha locus eſt, capitis calvaria quondam;
Lingua paterna prior ſic illum nomine dixit;
Hic medium terræ eſt, hic eſt victoria ſignum.
Os magnum hic veteres noſtri docuere repertum,
Hic hominem primum ſuſcepimus eſſe ſepulcrum,
Hic patitur Chriſtus, pio ſanguine terra madeſcit,
Pulvis Adæ ut poſſit veteris cum ſanguine Chriſti
Commixtus, ſtillantis aquæ virtute levari.
Hæc ovis eſt una, quam ſe per Sabbatha vivem
Inferni e puteo ſtatuit ſubducere paſtor.
Propterea cunctæ carnis præmortua membra
Curabat Sabbathis; aut cæci a germine nati
Lumina, quæ nondum dederat, cerneodo peregit;
Aut hominem totum exanimem, per Sabbatha vivum,
Deque ſepultura præſenti plebe vocavit;
Ipſe novi factor, veteris bonus ipſe refector,
Aut quæ deſuerunt ſupplens, aut perdita reddens.
Hæc ineunte die ſancto, ſperantibus in ſe
Facturus plene pro pacto, poſſe docebat.
Quid? Caro ſi moritur, nec ſpes datur ulla ſalutis;
Quas habuit cauſas, hominem ſe fingere Chriſtus,
Et medicare homines, aut curam carnis habere?
Corruptela potens liqueſactum ſolvere corpus;

Non

Non poterit virtus Domini revocare ſolutum?
Credunt interitu qui non ſua corpora ſolvi,
Non credunt Domino. ſua qui vult merſa levare,
Aut nolle præſtare bonum, neque poſſe potentem
Dicunt, ignari quanto de crimine lapſent,
Infirmas auſi cauſas præponere morti.
In grano laret arbor, & hoc niſi terra ſepultum
Putreſcat, non dat decoratos arbore fructus.
Jam liquidæ ſtriogentur aquæ; ſtridente rigore
Saxa fient & ſemper erunt, niſi magna poteſtas
Solverit inducto molli ſpiraote tepore,
Viticulæ in gracilt laret ingens corpore botrus,
Si quæras non eſt; quum vult Deus, eſſe videtur.
Arboribus folia, ſpinis roſa, germina campis
Mortua deficiunt, & rurſus viva reſurgunt.
Hæc homini Deus aore oculos revocata reformat,
Propter quem locuples, primus large omnia fecit.
Omnia nuda cadunt, ſuo corpore ſingula veſtit.
Cur hominem ſolum, cui tanros fudit honores,
Non tantum revocet ſibi, quem ſuper omnia fecit?
Ergo caro & ſanguis Dei regno digna negatur,
Tamquam ſit Paulus proprie de carne locutus.
Ille quidem magna docuit, ſed inania corda
Carnali ſermone putent; nam priſtina facta
Sanguinis & carnis voluit ſub nomine dicta,
Cæleſtis magoi memoratus verba magiſtri,
Qui per aquam de ſe genitis ſui nomen honotis
Donavit, pignuſque ſuu de ſpiritu fudit,
Ut cujus fuerant homines virture redempti,
Hujus & acciperent, renovati nomen honoris.
Ergo quia populis oundum ſuo fonte renatis,
Sordibus antiquis tectis, & debito mortis
Et veteri cauſa regnum cæleſte oegavit,
Dicens: humanum rurſus debere renaſci:
Quod natom eſt de carne, caro eſt, de ſpiritu vita:
Radicis veteris nova germina gloria mutans
Ablurom corpus jam non de carne vocari,
Hoc ſequitur Paulus, ſic eſt de carne locutus.
Denique dixit: Oportere ſuperindui veſtem,
Hunc habitum fragilem, mortalem coniegi formam.
Nun aliud corpus dari, ſed prius illud inermem
Undique regno Dei lato circumdari totum,
Momento aſpectus oculi mutabitur, inquit.
Ut ruſæ ceræ facies diſpanditur herba,
Et mutat propitium caudeori ſole colorem:
Sic eadem caro fulgenti de gloria ſumens,
Gaudebit, ſemper gaudens, & morte carebit,
Devictum clamans crudelem corporis hoſtem,
Glutiram mortem, fortis victoria Chriſtus,
Ingeotes Deo ſumma ferens ad ſidera laudes.

Et tepidis errans ardenti ſidere potat.
Jam poſſont gentes Abraham clamare parentem,
Quæ vocem Domini ſimili ratione ſecutæ,
Omnia liqueruot peregre ſe ſiſtere vitæ.
Lætare o ſterilis, promiſſam concipe plebem;
Erumpe & clama, quæ nulla prole beata,
De qua dicebat per vares ſpiritus olim:
Hæc geouit gentem multis ex gentibus onam,
Cujus principio ſemper pia membra laboraot.
Hujus Abel joſtus, paſtor, pecudumque magiſter,
Fraternæ occidit quem olim violentia dextræ.
Hujus Enoch, inſigne decus, de corpore membrum;
A Deo digreſſos populos, facinuſque ſequentes,
Dum furit io terris refugarum, turba latronum;
Sacrilegum genus ot fugeret crudele gigantum,
Conſilio revocabat; io omnibur ipſe fidelis.
Ingenti gemitu placuit, meritoque labore
Translatum magno pignus ſervatur honore.
Perfectus laude & ſine culpa Noa reperius
Teſtificante Deo juſtus io adultera plebe,
Bis quinquagenis arcam qui rexuit anuis,
Veorurum excidium factis & voce ferebat;
Promeruit tantis ereptus mortis ab undis,
Et cum prole ſua ſervatur. Genie ſequente
Eſt Abraham, cujus gnatos vos eſſe negatis,
Qui primus genere & patria & genitore relicto,
Voce Dei ſuaſus receſſit io extera regna,
Tanro Dei mernit ſublimis dignur honores,
Gentibus ut pater & populis credentibus eſſet.
Cum patribus Jacob, quorum pater ipſe, per omne
Vitæ ſuæ ſpatium lætiſſima tempora Chriſti
Præceciuit verbis, actu, virtore, labore.
Hunc ſequitur Joſeph, fœdæ ſine ſordo juventæ,
Carcetis & duræ confecta calumnia pœnæ.
Gloria poſt gemitus, regnique ſecunda corona,
Inque fame panis rribuendi larga poteſtas.
Tam propria Chriſti, tam lucida lucis imago
Omnibus eſt manifeſta, quibus ſunt lumina menti;
Ut ſpeculo vultus firmam ſpem cernere poſſint.
Judas ipſe pater, regalis ſortis origo,
Unde duces geniti, cujus de ſemine reges
Numquam defuerunt, donec ventura poteſtas
Gentibus exſpectata dio, promiſſa veniret.
Dux populi Moſes; qui limina regia liquit,
Spernens divitias flureutes tempore parvo,
Maluit adflictus populi portare labores
Subnixa cervice, minis non territus ullis,
Quam ſibi delicias moltaſque remittere pœnas;
Pro magnaque fide, pro tanto mirus amore,
Armatus virtute Dei, magnalia geſſit.
Percuſſit gentem plagis, retramque reliquit,
Confundit regem, durum populumque reducit.
Calcavit fluctus, hoſtes demerſit in undis,
Fecit aquam dulcem per lignom, ſemper amaram,
Cum Chriſti populo manifeſte multa locutus,
Cujus de facie lux, & oitor ore refulſit,
Acceptam legem per paucos fudit in orbem,
Exempla implicita propriorum cerra laborum;
Percuſſit petram, juſſur quoque flumina fudit,
Extenditque manus, ut ſigno vinceret hoſtem.
Omoia de Chriſto, per Chriſtom cuncta loquuntur.
Hic probus & magnus cum laudis pace quievit.
At Jeſus Nave filius, Auſes aote vocatos,
(Spiritus hunc ſanctus ſocium ſibi nomine junxit.)
Hinc fluvium ſcidit, & populum tranſire coegit;
Diſtribuit terram gratis, promiſſa paterna;

Solem

LIB. III. ADVERSUS MARCIONEM,

De concordia patrum veteris & novi Teſtamenti.

ARGUMENTUM.

TErtios, *ingenua gentem de matre creatam,*
Vatibus & patribus ſacratos eſſe miniſtros.

JAm genuit, quondam ſterilis cognomine, mater,
Jamque novus gaudet populus de libera natus,
Expulſa famula, merito cum prole ſuperba;
Viventis quoque fontis aquas ingrata relinquit,

Digitized by Google

Solem cum luna ſtatuit, dum vinceret hoſtem;
Expulit externas gentes, prolemque gigantum,
Eecidit lucos, aras & templa ſubegit;
Omnia legitima ſolemnia mente peregit,
Nominis exemplum Chriſti, virtutis imago.
Quid de judicibus populi per ſingula dicam?
Quorum virtutes, ſi conſcribantur in unum,
Verborum ſpatio numeroſa volumina compleot.
Attamen ex multis paucorum dicere vitam,
Corporis explendi verborum poſtulat ordo.
Ex quibus ut Gedeon due agminis, acer in hoſtem,
Non virtute ſua tutelam acquirere genti,
Firmatuſque fide ſignum petit excita mente,
Quo vel non poſſet, vel poſſet vincere bellum,
Vellus ut in noctem puſitum de rore maderet,
Et tellus omnis circum ſiccata jaceret,
Hoc inimicorum palmam coaleſcere mundo;
Atque iterum ſolo remanenti vellere ſicco,
Hoc eadem tellus roraret nocte liquore,
Hoc etenim ſigno prædonum ſtravit ecervos.
Congreſſus populo Chriſti, ſine milite multo,
Terceneuo equite, (numerus Tau littera Græca)
Armatis facibuſque & cornibus ore canentum.
Vellus erat populus ovium de ſemine ſancto.
Nam tellus variæ gentes, fuſæque per orbem;
Verbum quod nutrit, ſed nox eſt mortis imago,
Tau ſignum crucis, & cornu præconia vitæ,
Luceuteſque faces in lychno, ſpiritus ardens.
Scilicet hoc teſtamen erat virtutis imago,
Non prius angelica mortis fera prælia vinci,
Quam populo indocili merito ſua culpa relicto,
Flurenteſque fide gentes in laude recepiæ.
Debbora quin mulier ſuper omnem maeima famam,
Pro patria quæ belligero ſubnixa labori,
Stipite ſub palmæ populum victiſſe canebat;
Quapropter victi ſimul hoſtes terga dedere;
Siſera dux fugit, cui non vir, nec manus ulla
Reſtitit. hic Baal Chriſti victuria ſigno
Eeemplo refugæ, devicit tenuna ligno.
Jephtha fide firma, qui duro vulnere votum
Auſus, mercedem belli Deo dicere grandem;
Hic quia, quæ non vult Dominus, promiſerat ameus,
Occurrit primo carum ſibi pectore pignus.
Nulli ſperata cecidit quod ſorte repente,
Ptumiſſum ut ſtaret, ſolvit pia jura parentis,
Peccati votum violenta mente coperuit
Immanis timor, orbatæ ſolatia vitæ
Pro ſcelere obtinuit famam, pro crimine laudem.
Necnon Samſonis ſuper omnia corpora vires,
Spiritus hoc donum capiti conceſſa poteſtas,
Pro populo ſolus nullo mucrone, nec armis,
Os retinens aſini proſtravit corpora mille.
Vincula nulla virum vinctum potuere tenere;
Gloria ſed poſtquam captivi mota receſſit,
Occidit, atque hoſtes victus ſua morte redemit.
Mirificus Samuel; cui Reges ungere primum
Præceptum, dare Chriſma, viros oſtendere Chriſtos;
Talibus in vitæ ſpatio laudabilis egit,
Ut quoque poſt requiem Prophetica jura teneret.
Pſalmographus David, magnus rex, atque Propheta,
Paſſurum Chriſtum ſubmiſſa voce canebat;
Sponte quod ingratus populus ſine lege peregit;
Cui Deus ee utero fructum promiſerat olim,
Prolem, ſublimi ſolio ſuo ponere ſanctam.
Fiea fides Domini quæ ſponderat, omnia fecit.
Æmulus Ezechias, populi correctior inertis,
Ablatis legem qui reſtauravit iniquæ,
Hæc olim mandata Dei prior unuia juſſit;
Qui precibus bellum, non ferri cuſpide ſolvit.
Hic morieus, lacrimis annos ac tempora vitæ
Accepit, merito talem tulit actus honorem.
Ingenti zelo Juſias, tector & ipſe,
Tantum nemo ſupra, nec poſtea taliter egit.
Idula deſtituit, deſtruxit templa nefanda,
Atque ſacerdotes ſuper aras igne cremavit;
Oſſa Prophetarum ſaltorum cuncta refodit,
Incenditque aras adolenda cadavera lignie.
Inſignis fidei io laudem [memorabile] tactus
Nobilis Helias, qui nondum debita mortis;
Guſtavit, quoniam rurſum venturus in orbem eſt.
Ergo infracta fides, populum regemque furentem,
Militiam Domini qui deſeruere beatam,
Verberibus, flammis caſtigans hoſtes amaris
Sidera conclulit, tenuitque in nubibus imbrem.
Eſſe deum oſtendit cunctis, apparuit error.
Nam madidæ partes hoſtiæ fluviu ſuper aras
De cælo precibus veuiens vi flamma comedit;
Et quuties voluit, toties ruit gnis ab alto.
Divilit fluvium, tranſgreſſus & avia fecit;
Sublatus curru paradiſi vectus in aulam eſt.
Hujus diſcipulus, ſortis ſucceſſor Heliſeus,
Qui duplicem Heliæ petiit ſibi ſumere ſortem,
Ad caſtigandam violeutu verbere plebem,
Tantum pro Domiuu & talem ſpiravit amorem.
Jordane percuſſu pedibus via facta regreſſus;
Demerſam fluvio relevavit virga ſecurim;
Murrificumque cibum in vitalem tranſtulit eſcam;
Detiuuit pluvias iterato tempore duplo;
Mundavitque lepras; hoſtes caligine cepit.
Cujus poſt obtum jam condita membra ſepulchro
Abjectus quidam, maſtatus cæde latronum,
Murtuus, ut tetigit, revocata luce revieit.
Ilaias, locuples vates, cui fontis aperti
Tam manifeſta fides, verbum Dei ore profudit,
Largaque per Chriſtum patris eſt promiſſa voluntas,
Præteſtata viam vitæ, atque probata per ipſum eſt.
Quem populus ſectum ligno, ſine labe reperium,
Immeritum, demens crudeli morte peremit.
Sanctus Hieremias, quem gentibus eſſe Prophetam
Æterni virtus juſſit, dixitque futurum;
Qui quoniam plebis facta illaudanda revolvit,
Et fore captivam, niſi pœnituiſſet iniquos,
In famulos fierl prælaga voce locutus;
Vincula dura tulit, ſqualenti carcere clauſus,
Inque luto putei fames haufit tabida membra.
Sed poſtquam quæ noluerant audire, probavit,
Atque hoſtes vinctum populum dueere triumphis,
Horrida vix tandem caruit ſua dextra cateuis;
Nulla morte virum conſtat, neque cæde peremptum.
Ezechiel fidus, dives cui gratia verbi
Conceſſa eſt, peccaturum ſecreta videre,
Afflictus lugere ſuos, veniamque precari,
Gernere vindictam ſanctorum cæde futuram,
Sanctorumque locum regni, carniſque ſalutem
Spiritu implicitus, greſſus adituſque videre.
Oſea, Amos, & Micheas, Joel, Abdia, Jonas,
Atque Naum, Abacuc, Sophonias, Aggæuſque,
Zacharias vim paſſus, & angelus ipſe Malachim;
Hi vates Domini, quorum chorus uſque cauentum,
Ac pariter laudis propriam meruere coronem.
Quam magnus Daniel, qualis vir, quanta poteſtas;
Qui falſos teſtes ipſorum prodidit ore,

Serva-

Servavitque animam damnatam crimine ficto;
Somnia ſecreta & regis prior ore reſolvit,
Prævidit Chriſtum regnorum ſolvere membra;
Pro Domino reus eſt, factus quoque præda leonum,
Servariſque palam cunctis in pace quievit.
Hujus tres ſocii vix digna laude canendi,
Ex numero tanto decretum regis iniquum
Contempſere pii, quorum data corpora flammis,
Tradere ſe pœnis potius, pro nomine magno,
Quam genibus nixi ſimulacro pandere palmas.
Jam præclara fides, jam ſpes ſuper omnia fulgens
Extinxit rabidos ignes, & vicit iniquos.
Eſdras vates, legis Doctor, & ipſe ſacerdos,
Qui populum captum poſt tempora plena reduxit;
Ignibus & multa conſumpta volumina vatum
Spiritu completus, memori omnia reddidit ore.
Grandis Joannes ſuper omnes ſemine natos,
Cujus difficile poterimus dicere laudes,
Abluror carnis, Domini præcurſor apertus,
Ablutor Chriſti, prior ipſe renatus ab illo,
Fœderis ille novi primus, veteriſque ſupremus,
Proque via vera, prior hoſtia caſus obivit.
Ecce Deus Chriſtus; pariter biſſena juventus,
Omnibus una fides, amor unus, & una poteſtas,
Flos hominum, mundo lucentes lumine Chriſti,
Et comites & Apoſtolici, qui vera locuti,
Auribus audivere, oculis videre ſalutem,
Tractavere manu corpus de morte receptum,
Convixere cibo aſſidue; reſtantur ut ipſi.
Hunc Paulus, prælectus Apoſtolus in vice miſſus,
In cœlos raptus vidit quoque; miſſus ab illo,
Barnaba cum comite, ſociiſque prioribus, uno
Fœdere conjunctis, per gentes, tradit ubique,
Eſſe caput Chriſtum, ſunt cujus Eccleſia membra,
Corporis ipſe ſalus, membrorum vita perennis;
Ipſe caro factus, pro cunctis ipſe peremptus,
Ipſe reſurrexit primus, ſpes una ſalutis;
Diſcipuliſque ſuis formam dedit; bi ſimul omnes
Indignas varie pœnas pro nomine paſſi.
Talia membra gerit ſpecioſo corpore mater
Libera, quod numquam Domini præcepta reliquit,
Inque domo ſenuit Domino lectiſſima ſemper,
Invidiam, pœnas, ejus pro nomine paſſa.
Nam ſterilis quoniam, nondum ſecura futuri,
Ediderit populum cæleſti ſemine natum,
Atque ſuæ famulæ portavit ſpreta dolorem;
Hanc ſterilem quondam, nunc tempus cernere matrem
Hæredem natum ſuæ libertatis habere,
Non ſimilem famulæ, quamquam de ſemine cæli
Conceptum genuit, ſibi conditione jugatum.
Abſit ut illicitis verbis, temeraria voca
Egregios homines, ardentia ſidera cæli,
Semine conjunctos tantum, vel ſanguine plebi,
In ſolidum paſſim famulum dicatis atrocem,
Aut populum Domini legis mandata ſecutum,
Servili ſpecie quiſquam putet eſſe loquendum.
Sed peccatorum vacuam ſine mente catervam,
Qui promiſſa Dei, dubia ſpe, corde locarunt,
Præſentis vitæ miſera dulcedine victos,
Debita ſervitio capitis ſua culpa ſubiſſet,
Si legem plebi peccati cauſa jugabit.
Nam ſervire Deo, totoque incumbere corde
Inremerata fides, libertas ſponte paratur.
Ergo patres juſti, ſancti, ſine labe Prophetæ,
Adventum Domini multi cecinere futurum;
Teſtanturque fide cæleſtia juſſa profanis,
Cum quibus immanes ſatiati gloria Chriſti,
Conſortes virtutis, verba ſacrata replentes
Firmavere fidem, factis prædicta probando.
Quorum diſcipuli, qui ſucceſſere per orbem,
Conſtati virtute viri, noſtrique magiſtri,
Conjunctos operis nobis tribuere honores.
Ex quibus electum magnum, plebique probatum
Hac cathedra, Petrus qua ſederat ipſe, locatum
Maxima Roma Linum, primum conſidere juſſit.
Poſtquam Cletus & ipſe gregem ſuſcepit ovilis,
Hujus Anacletus ſucceſſor ſorte locatus.
Quem ſequitur Clemens; is Apoſtolicis bene notus.
Evariſtus ab hoc rexit ſine crimine legem.
Sextus Alexander Sixto commendat ovile.
Poſt expleta ſui qui luſtri tempora tradit
Teleſphoro; excellens hic erat, martyrque fidelis;
Poſt illum ſocius legis, certuſque magiſter;
Qnum veſtri ſceleris ſocius præcurſor & auctor
Advenit Romam Cerdo, nova vulnera geſtans,
Detectus, quoniam voces & verba veneni
Spargebat furtim; quapropter ab agmine pulſus,
Sacrilegum genus hoc genuit, ſpirante dracone.
Conſtabat pietate vigens Eccleſia Romæ
Compoſita a Petro, cujus ſucceſſor & ipſe,
Jamque loco nono cathedram ſuſcepit Higinus.
Poſt hunc deinde Pius, Hermas cui germine frater,
Angelicus paſtor, quia tradita verba locutus,
Aque Pio ſuſcepit Anicetus ordine ſortem.
Sub quo Marcion hic veniens, nova Pontica peſtis,
Nondum ſecretum facinus ſuo corde recluſum,
Paſſim vulgo loquens latebroſa perfidus arte.
Sed poſtquam cœpit mortis proferre ſagittas,
Abjectus merito tam ſævi criminis auctor,
A ſanctis reprobus; patuit mirabile monſtrum.

LIB. IV. ADVERSUS MARCIONEM,

De Marcionis Antitheſibus.

ARGUMENTUM.

Quartus & ipſe refert obſcura piacula Legis
Eſſe typum veteris, quæ parvit hoſtia vere,
Jamdudum exſpectata piis cum ſemine ſancto.

Hæc populo juveni, qui dives, liber, & hæres
Poſſidet æternam ſpem laudis jure dicatam,
Non ut doctores (ſolus daret omnia Chriſtus)
Sed famulos Chriſti, jubet inviolata poteſtas
Jugeuri zelo flagrantes, pacis amore
Armatos, molem belli deducere terræ
Excelſas turres, & mœnia ſæva malorum,
Surgenteſque minas, populi contra agmina ſancti
Detrabere, vacuas voces diſſolvere vento.
Qnapropter merito nos æmulamenta locuti
Ipſius ex verbis, etiam monumenta ſalutis
Nitimur exprimere, quæ gratia larga profudit,
Prædoniſque plagam ſanctis aperire copertam,
Ex improviſo ne quis rudis, inſcius, audax
Incidat, & captus cæleſtia dona reliquat.
Ergo Deus cunctis mortalibus unus ubique eſt,
Æternum regnum, profundæ lucis origo,
Fons vitæ, potus ſapientia conditus omni.
Protulit ipſe orbem, cujus ſinus omnia cingit.

Nulla

Nulla illum regio, nullus locus ambitu claudit;
Materies nulla eſt facta, ut ſit ſponte perennis,
Quæ fuerit ſemper, nullo facto recreata;
Cælorum, terræ, maris, infernique locator.
Spiritus, aeris eſt diviſor, conditor, auctor,
Solus perpetuus Deus eſt, immenſa poteſtas.
Hunc lex eſſe Deum populo monſtraverat unum,
Cujus vox Moſi pollens in monte locuta eſt.
Illius hæc virtus, ſapientia, gloria, verbum,
Filius, immenſo genitum de lumine lumen,
Per vatum voces hunc unum clamitat eſſe.
Ordine ſuſcipiens Paulus, ſic tradit & ipſe
Unum hunc eſſe patrem, per quem ſunt omnia facta,
Atque unum Chriſtum, per quem Deus omnia fecit,
Ad quem ſe curvare genu plane omne faretur,
Ex quo omnis patria in cælo terraque vocatur,
Qui zelat populum ſummo pietatis amore
Ut pater, & ſanctæ vult omnem vivere carnem,
Apparere ſibi mundam ſine crimine plebem.
Hoc zelo noſtram cuſtodit lege ſalutem,
Legitimos monet eſſe, jubet, caſtigat, & inſtat,
Corripiens Galatas fratres, & Apoſtolus idem
Talem ſe Paulus zelum ſe ſcripſit habere.
Reddidit ergo Deus gratis peccata paterna,
In cataclyſmo enecans pariter cum prole parentes;
Genteque jam quarta genitos de ſtirpe nepotes,
Quum fere nongentos hos tunc adjuverit annos.
Judicium durum, ſententia ſæva videtur,
Parvulus & Sodomis adhuc iuluus, mollis, inermis,
Ur careat vita, quid enim peccaverat infans?
Quod crudele putes, hoc eſt pietatis honeſtum.
Auctores ſceleris (faciuus ne creſceret ultra)
Exſtinxit, ſobolemque parrum peccata ſequentem.
Sed non cum patribus pœnas innoxius infans
Perpetuas luit; ignarus, neque crimiuis auctus;
Ne fieret ſceleris, couſors æraris adultæ,
Sponte futura mala, mors immaturu reſolvit.
Cur Deus etgo jubet pecorum ſibi ſanguine fundi?
Legeque conſtringit, ne quis tranſcenderet errans
In populo, lapidum præſenti morte minatus.
Atque iterum hæc reprobat, negat hæc ſibi munera grata,
Corripiens plebem peccati examine preſſam.
Ipſe jubet verax, juſtus ſimul ipſe repellit?
Si quæris cauſas, arrans deſiſte moveri;
Cauſa etenim fidei, rationis imagine major.
Aſpice per ſpeculum fulgentis luminis umbram,
Quid vituli ſanguis, vitulæ cinis, hircus uterque;
Hic dimiſſus abit, cadit alter at hoſtia templo.
Sanguine uam vituli populum, ſimul omnia vaſa,
Atque ſacerdotes, & ſcripta volumina legis,
Sparſit aquæ mixto, vates ſic juſſus ab alto;
Non proptiam ſpem, nec ſpeciem virtute vacantem,
Exemplo vituli paſſurum in corpore Chriſtum;
Qui juga dura ferens humeris, temouis aratro
Fortiter abrupit ſua pectora vomere ferri,
Infundens ſulcis animæ ſui ſanguinis undam.
Nam templi vaſa hæc deſignant corpora noſtra.
Ipſe Dei templum verum, non ante dicatum.
Namque ſuo ſocios homines ſibi ſanguine fecit,
Atque ſacerdotes voluit ſui corporis eſſe,
Ipſe patris ſummi perfectus jure ſacerdos.
Auditom, viſum, greſſum mundavit inertem,
Aſperſitque libro teſtes præſaga locutus,
Demonſtrans legem ſuo vinctam ſanguine ſancto.
Hanc & per vitulam manifeſtat victima cauſam;
Sanguine de cujus pro plebe piacula ſumens
Intra velamen primus Levita ferebat,
Caſtrorum extra fores corpus juſſuque cremavit,
Cujus de cinere mundabat corpora lapſa.
Hoc Dominus noſter, qui nos ſua morte redemit
Extra caſtra, volens, populi vim paſſus iniqui,
Implevit legem factis prædicta probando,
Qui vere mundat plebem contamine plenam,
Omnia concedens, quaſi dives corporis auctor,
Intra velamen cæli cum ſanguine greſſus,
Effudit quem pro multorum mortibus unus.
Ergo ſacerdotem magnum decet hoſtia ſancta,
Quam digne perfectus habens, offerre probetur;
Corpus habet, hæc eſt mortalibus hoſtia viva,
Hanc dignam magnis, pro cunctis obtulit unam.
Hircorum ſpecies homines dicat eſſe, repulſos
Ex duobus populis ſteriles, ſine fructibus ambos,
Quo in Evangelio Dominus quoque dixit, & hædos
Abs ovibus cerui ſtantes in parte ſiniſtra,
Eſſe quidem quoſdam Domini pro nomine paſſos.
Sic actum ſterilem, fructum velaſſe ſupremo
Hos merito dignos aræ, decet eſſe Prophetas;
Abjectos alios, Lazaro ut dives iniquus,
In ſua duricie qui permanſere repulſi.
Nam velum in medio pendens cernebat utroſque,
Inque duas partes ædem diviſerat unam.
Interiora quidem ſanctorum ſancta vocata.
Iſthic ara ſita effulgebat nobilis auro,
Teſtamenta ſimul, tabularum legis & arca;
Pellibus agnorum cæli contecta colore,
Interius veſtita auro, media omnia ligno.
Hic tabulæ legis, hic manna eſt urna repleta;
Hic Aaron eſt virga, crucis quæ germina profert,
Ipſi diſſimilis, Styracis tamen arbore nata.
Atque ſuper Cherubim per formam quatuor unam
Pandebant pennas, & ſagmina juſſu tegebant.
Exterius velum, pars ædis aperta patebat.
In faciem; lato gravis æris ſtabat aheno,
Et candelabrum bis ternis undique ramis
Connexis medio calamo, totidemque lucernæ.
Aurea materies complebat lumine repletum.
Ergo prior templi facies communis, aperta,
Declarat ritum populi ſub lege morantis,
In cujus tenebris ſeptemplex ſpiritus, unus,
Lucebat ſanctus ſemper plebemque tegebat,
Hoc candelabrum verum, vivæque lucernæ.
Per legem & vates perlucens corde ſubactis.
Inque typum terræ facta ara creditur eſſe;
Hic operæ populi, quas non ſine ſanguine ſemper
Obtulit, effuſo, vitam ſine lege, cruore
In patulo paſſim comparuit omnibus olim;
Iſthic & Dominus pro cunctis hoſtia factus
Totam deſignat terram, ſpecialiter aram.
Fœderis hinc etiam novi inenarrabilis auctor,
Diſcipulus Joannes animas pro numine paſſas,
Teſtatur tali ſeſe vidiſſe ſub ara.
Clamantes Del vindictam pro cæde potentis.
Iſthic interdum requies; ſub corpore terræ
In parte ignota quidam locus eſſtat apertus,
Luce ſua fretus; Abrahæ ſinus iſte vocatur,
Altior a tenebris, longe ſemotus ab igne,
Sub terra tamen. hæc ara vocatur ahena,
In qua velamen pullum memoravimus eſſe,
Dividit hæc partes ambas, unamque recludit
Diſſitam ab æterna, cultura & temporis uſu.
Non inimica ſibi quamvis diſtantis amoris,
Tempore diviſa & ſpatio, & ratione ligata

Una

Una domus, quamvis velo partita videtur,
Atque adeo passo Domino velamine rupto,
Cælestes patuere plagæ, celataque sancta,
Atque duplex quondam, facta est domus una perennis.
Interius templum, populum de nomine Christi
Cælesti cultu, ipsa Dei mandata sequentem,
(Personæ hic propriæ vere non umbra ligatur)
Perfectis rebus completum tradidit ordo.
Arca sub exemplo, corpus venerabile Christi
Ostendit, sacro per lignum spiritu junctum.
Aeriæ pelles, caro, non ea semine nata,
Extensa in ligno; simul intus spiritus ardens
Aurigera specie conflatus, jungitur illi,
Ut caro pace data, cum spiritu miscta vigeret.
Carnis, & urna, typum Domini fert, aurea plena;
Fœderis ipsa novi Dominum declarat aperte,
Manna, quod est panis cælestis, verus, in illum
Traditus a patre, quem tribuit pro pignore sanctis,
Perfecte dabit hunc illis, qui vincula pacis
Semper amarores operum tenuere bonorum.
Et tabulæ duplices conscriptæ legis, in arca,
Significant simul hæc in Christo condita semper,
Qui vetus atque novum mandatum pertulit ipse,
Arca patris summi, per quem dedit omnia dives.
Et virga Syracis fructus nucis adtulit ipsa.
(Virginis hæc species, genuit quæ sanguine corpus)
Conjuncta in ligno, sedabit mortis amarum
Interius fructum dulcem, de spiritu sancto.
Sicut Isaias virgam de semine Jessæ
Prædixit Mariam, de qua flos exit in orbem.
Ara nitens auro calum declarat in alto,
Quo sanctæ subiere preces, sine crimine missæ.
Hanc aram Dominus dixit, qua munera siquis
Offert, ut primum pacem cum fratre retractet,
Sic demum flagrare preces ad sidera possunt.
Hoc Christus victor solus, primusque sacerdos,
Obtulit incensum, precibus non arbore natum.
Nam Cherubim quum sit bis binis vultibus unum,
Est unum verbum, per quatuor ordine ductum.
De patre quæ Christus plenissima pertulit ipse
Mandata sperata novi, solatia vitæ.
Ast quater ala sex, veteris præconia verbi,
Testificantis ea quæ postea facta docemur,
His alis volitant cælestia verba per orbem,
His etiam Christi sanguis contectus habetur,
Obscure vatum præsago dictus ab ore.
Alarum numerus antiqua volumina signat,
Esse satis certa viginti quatuor ista,
Quæ Domini cecinere vias, & tempora pacis.
Hæc cohærere novo cum fœdere cuncta videmus.
Sic quoque Joannes, sic pandit spiritus illi
Tot numero solio senioribus insuper albis,
Atque coronatis cohibentibus omnia mitra;
Ad solium Domini, vitreum & mare, stare sub igne,
Quatuor aligera atque oculis animalia plena
Intus & exterius, quæ sunt arcana patere;
Significet verbo simul omnia clausa videri;
Nam vitreum flammæ mixtum mare, dona lavacri
Spiritu conflato credentibus esse tributa.
Quæ pietas domini? quis tantum dicere possit,
Ante tribunale, ante pavimentumque paravit,
Ut sora judicumque sibi anticipare volentes,
Et fugerent, essent properanti copia lata.
Sic igitur lex, & miri cecinere Prophetæ;
Omnia sic conjuncta vigent, veteriſque noviqne
Fœderis, illa sacra & verborum immania dicta,
Sic & Apostolicæ voces testantur ubique,
Nec quidquam veteris nos est novo denique junctum,
Sic errant, & dictorum sic facta retorquent,
Qui falsas finxere vias; Dominumque Deumque
Æternum regem, qui tantum protulit orbem,
Detrectant, aliud quærunt sub nomine ficto;
Mentibus orbati, quas amisere futuras,
Externum legi Christum affirmare volentes,
Nec mundi Dominum, carnis neque velle salutem,
Nec virtute patris, factorem corporis ipsum;
Quos obturatis fugiendum est auribus ultro,
Ne sermone suo maculent innocua corda.
Nos igitur, quos tanta Dei perfudit honestas,
Veraque doctoris cælestia verba magistri
Instituere bonis, recta & monumenta dedere;
Semper honoremus Dominum, sine fine canamus,
Gaudentes puraque fide, certaque salute
(Nati vero Deo nutrimur pane perenni)
Æternam toto sperantes pectore vitam.

LIB. V. ADVERSUS MARCIONEM,

De variis ejus Hæresibus.

ARGUMENTUM.

Hic quintus multos nexus nodosque resolvit,
In planum mala convolvit quæcumque latebant.

PRimus erat referens inimici ex ordine verba,
Quæ refuga illicite motus protulit amens,
Hinc etiam carnis spes & victoria Christi,
Et species breviter falsarum dicta viarum,
Inde sequens conjuncta docet mysteria legis,
Inque novo Deus quæ fœdere tradidit unus.
Tertius ingenua gentem de matre creatam,
Patribus & Patribus sacratos esse ministros,
Quos numero bis sex de cunctis Christe legebas;
Majorum natu cum nomine tempora, lustri
Tempora servati, sceleris cui paruit auctor
Ignotus, sine lege, vagus, cum prole relictus.
Quartus & ipse refert obscura piacula Legis
Esse typum veteris, quæ paruit hostia vere,
Jamdudum exspectata piis cum semine sancto.
Hic quintus multos nexus nodosque resolvit,
In planum mala convolvit quæcumque latebant.
Argumenta trahens, sed non sine teste Propheta.
Et quamvis hostes muniti fortibus armis,
Vincamus; tamen illicita, polluta, nefanda,
Commaculata simul, sic miscuit omnia serpens,
Cæcorum sine luce viam, contamine vocem;
Ut dum factorem mundi contendimus ipsum
Esse Deum solum, verum quoque voce locutum,
Ignotumque alium quemquam non esse probamus,
Via mundum linguam sermonis culpa reservet,
Compleat vario notum dum laude sequentes
Culpamusque alias ignoti tempora sera;
Sed cogunt nos multa doli celata venena,
Accipiti quamquam cum crimine, pandere verba.
Quinam ergo Deus? quem verum dicitis esse,
Ignotum populis, alienum denique mundo?
Hunc quem nemo prius norat, hic venit ab alto?
Si sua, cur tam sera petit? si non sua, quare
Ut prædo rapit, & populum sub lege morantem

Ignotis toties per legem vocibus opplet?
Si misereri etiam venit, & succurrere cunctis,
Et relevare gravi devictos funere mortis,
Carnis & obscœno spiramen solvere vinclo,
Qui cohibetur homo interior, concisus inique;
Cur tam sero pios vigilans, semperque benignus?
Qui nunquam prius omnino se præbuit ulli,
Transmissis numero alienos ore requirens,
Numquam expectatus, non notus, missus in orbem.
Pastor ovem quærens, quam non amiserat ante,
Debuit exutus carnem, quasi victor & ipse
Spiritus, ut fuerat semper, talesque volebat,
Omnes expolsas animas sine corpore passim
Eripere, & carnem spoliatam linquere terræ;
Una dia pariter complare cadavere mundum,
Evacuare orbem, atque animas adtollare cælo?
Progenies hominum nasci cessasset in unum,
Et nulla posthac generis prosapia vestri
Nata foret, pestemque novam tudisset in orbem.
Vel quia nunc nihil ex his factum ostenditur esse,
Debuerat finem generi statuisse futuro.
Connubii solido complexus corde repleset.
Feciset torpere viros, sine germine fructus,
Feminei sexus cubitus tædere dediset,
Clausisset penitus carnis genitalia membra,
Nulla voluntas nostro animo, neque posse facultas.
Posthæc posset & interior homo sanguine junctis
Hærere infusus caroi, semperque periret.
Semper ovis perit, ergo nec est servare potestas?
Quum semper nascatur homo, sub crimina mortis
Quod pastoris opus, si sic ioventa docentur?
Inquæsita ergo, sed non erepta probatur.
Nunc vero delectus adest connubia adire.
Ut semper fuit, quem junxit certa propago,
Nascuntur gentes, & vix numerabile vulgus,
Accipiunt animas nascentum corpora viva;
Nec Paulum decuit, quamvis pro tempore, quosvis
Hortati, velut ipse fuit, pare sorte manere,
Temporis angusti cernens instantia multa;
Nam teneras alias ætates nubere jussit,
Nec se fraudari, sed debita reddere pacto.
Vos autem astuta quis suasit fraudа manere,
Divisо prolis securos degere amore,
Crimen adulterii committere, pardere vitam?
Et quamquam perit, id falsare agnomine verbi?
Quapropter vocis tam dulcia cuncta profundit
Impavidi quidquid placet, ut faciatis oportet,
In faciem casti, maculati crimine furtim,
Hac causa vos connubio privavit honesto.
Sed quid plura? bene est disjunctos scilicet esse,
Expedit & mundo, ne vestri germinis ullus
Nascatur, tandem cessabunt organa mortis.
Partem hominis, dum speratis retinere salutem;
Totus homo vester deperdit mente profana,
Interior, simul & veterem quem dicitis hostem;
Sed, & homo solum spiramen dicitur esse:
Nec vetus est homo dicta caro, nec sunt inimica
Spiritus & caro, verus homo sociatus in uno;
Nec sibi privatos sensus cernuntur habere.
Hæc ragitur, regit ille; gemit, gaudetque, doletque,
Diligit, ipse suæ carni carissimus idem,
Per quam paret homo, cum qua commixtos habetur,
Vulneribus curas adhibet, lacrimasque profundit,
Nutrimenta cibi cupide per membra resumit,
Hanc optat secum immortalem semper habere,
Quam frangi gemit, & dolet evacuara per artus;
Illi mors miseræ dominatur tempore certo,
Quo renovata levi de pulvere mors inimica
Deficiat tandem, caro quum reioluta resurgit,
Hæc erit exspectata diu victoria summa,
Quam fecit virtute patris, venerandus in ævum
Factus varus homo, hominis qui membra redempta
In cælos tulit, atque aditus spe dives aperuit.
Principio gentis in linguis omnibus, inda
Hic ubi semper opus, patria pietate ministet
Visus ab incito, missus patiendo peregit.
Quid nunc iutandæ voces, quid perdita turba?
Si non ipse dedit leges, Deus ipse creator,
Ægypti de calle viam qui stravit io undis,
Et sedes gratis dedit has, quas dixerat olim;
Ipsa cur in gente venit, terraque dicata?
Non alios populos, aut altera regna petivit?
Cur jam per vates, prædicto nomine toto,
Non proprio suo, se veciratum tradidit esse?
Unde etiam potuit baptismi dona benigna
Promissa abs alio tamquam sua promere facta?
Hæc mandata Dei transgressi, sorde reperti
Optabant, veniamque fera de morta petebant;
Exspectata diu merito venere, sed illis,
Qui prius audita, at nunc agnovere reperta,
Hoc det vera manus Christi, pater ipse creator
Semper ab æterno mouet, & pia voce reqoirit,
Quodque figuravit, fovet, atque figurat, & armat,
Et jam delpectum victor sua luce revestit,
Ut maneat virtutis opus cum laude perenni.
Quid præstare Deus, quid possit homo pati, ut omnes
Agnoscant, vivant, quod fecit viva potestas;
Sed quia nec prædicta prius, nec facta suprema
Dementes homines possunt suadare furentes;
Esse hominem factum Deum, passumque, sepultum,
Surrexisse, ut eis tantis clamantibus olim
Cælesti verbo complexis testibus, ambo
Terrestri salrem rationi credere discant.
Quum Dominus Christus caro nasci, venit in orbem
Augusti Regis Romani tempore, primum
Decreto gentes censu nomerantur ubiqua;
Idem Rex hoc forte tulit, quia summa voluntas
In cujus manu, regnantis cor, legibus esset,
Fecit primus, & io numerum scriptura redacta est.
Tunc atiam Josaph, Maria cum conjuge fœta,
Cælesti pariter gnato nomerantur & ipsi.
Hinc instrumentis humana astutia nisa
Qui testes sancti verbi, præbere probantes
Inquirant, val sic iuvento post ea victi
Pœniteant, veniamque rogent, dum tempus habetur.
Judæi grave qui scelus admissa fatentur,
Dum detrectantes ardent, nobisque resistunt,
Nec genus ignotum dicunt, oeque dicere possunt,
Suspendisse hominem se ligno, vera locutum
Ignari Domino carnem sine semine victam.
Sed pro parta quidem reticent, pro parte triomphant;
Namque Deum populis hominem vulgare laborant.
Aspicite errorem qui vos expugnat utrosque;
Pro nobis hic erit, dum vobis certa probamus.
Illi Deum, vos falso hominem fina corpore corpus
Dicitis, & varia heu mentis vesania mergit.
Quod qui præsumpsit, mergentes spargitis ambo;
Namque hominem pariterque Deum, tunc facta probabunt
Commixtum, nec pauca dabit signacula mundus.
Filius ipsa Dei dum carnis membra reqoirit,
Jam prætextatus palmarum sustinet ictus;
Conspuitur vultus; spinis innexa corona

Com-

Compungit caput; & ligno suffigitur ipse;
Portatur scribita, & fel miscetur aceto,
Dividitur vestis, sortes mittuntur in illa;
Quod tapuit sibi quisque tenet, caligine multa,
Exspirante Deo tacite de corpore carnis,
In tenebris tremefacta dies cum sole refugit;
Bis tuit una dies, mediam nox atra coperuit.
A fundamentis montes agitantur in orbem,
Commota est tellus, patuere sepulcra piorum,
Cunctaque quem norunt, passum timuere videre.
Exanimum telo orbis latus haurit aperto.
Profluit & sanguis, nec aqua minus inde secuta.
Hæc illi pacto celant, nolentque fateri
Admissi factum, nefas occultare volentes.
Spiritus ergo potest gerere sine corpore vestem,
Aut pœnam capit, aut fert violentia vulnus?
Aut moritur, surgitque, & sanguis funditur inde
De qua carne, quia illum vos habuisse negatis?
Aut finxit potius, si vobis dicere tutum est?
Quamquam præcipites dicatis, plura tacendo.
Non ergo manifesta fides, non omnia fixa?
Ante diem, quam quum patefecit pascha celebrans,
Discipulisque suis tradens memorabile factum,
Acceptum panem pariter vinique liquorem,
Corpus, ait, sanguisque meus, qui funditur, hic est
Pro vobis. fieri semper quod post ea jussit,
Quave creatura panem vinumque putatis
Esse suum corpus cum sanguine? quæque fatenda?
Non se factorem mundi per facta probavit,
Et portare simul de carne & sanguine corpus?
Hic Deus, hic & homo verus, verumque locutus;
De patre principium, genitum de lumine lumen;
Spiritus & verbum, Patris sub imagine virtus;
Cum patre semper erat, unitus gloria & ævo;
Omnitenentis enim solus quia verba ministrat,
Quem capit in terris, & per quem cuncta creavit.
Filius ipse Dei, carissimus ipse minister.
Hinc genus, hinc & nomen habet, hinc denique regnum,
De Domino Dominus, fluvius de fonte perenni.
Hic Patribus sanctis parens ab origine mundi,
Teste Deo, quicumque Deum vidisse fatetur,
Promissa & memoranda patris parefecit ab alto.
Eduxit populum, gentem perculsit iniquam;
Ipse columna fuit lucis, nubisque rigoris;
Siccavitque mare, & populos jubet ire per undas
Hostibus implicitis, fluctuque freteque copertis;
Per deserta viam fecit sua jussa secutis;
De cælo populo panem dimisit in umbris;
Erupitque petram, sitientes unda rigavit;
A Deo mandatum Legis Mosique locutus
Cum tonitru cantuque tubæ, flammæque columna,
Terribili visu, tremebundo corde virorum.
Post bis vicenos completis mensibus annos,
Jordane diviso, patuit via, constitit unda;
Partirique tribus terram promissa paterna.
Ipse Prophetarum verbum patris ore locutus,
Esseque venturum terris, hominemque futurum
Prædixit, Christum terris manifeste profatus.
Exspectatus in auxilium, spes unica vitæ,
Mundator carnis feræ, mortisque fugator:
Tandem venit ab imperio patris omnipotentis,
Humanis sese vestivit & artubus ille.
Adam, virgo, draco, lignum, quæ causa ruinæ,
Et via qua nos mors temeraria vicerat omnes,
Hac eadem gradiens pastor, pecudemque sequirens,
Angelo, virgine, carne sua, lignique medela,
Ex quo victus homo, victos periturus obibat;
Hic interpositus pro captis omnibus unus,
Sustinuit patiens inimicam in corpore pœnam;
Morte sua spolians mortem, fit causa salutis,
Nec non in terris suo postquam corpore sancto
Omnia perpessus, persolvit debita nostra;
Infernum petit; hic animas pro crimine vinctas,
Quæ sine præsidio, conclusæ pondere legis,
Olim promissa, & sperata, & tarda rogabant,
Sanctorum in requiem dedit, & cum luce retraxit.
Tertia namque die subiens cum corpore victor,
Immani virtute patris, via facta saluris,
Inque creatura portans huminemque Deumque,
Conscendit cælos, captivas ille reducens
Primitias, munus Domino caramque figuram;
Conseditque patri lucis virtute recepta,
Gloria qua munitus erat, dum vinceret hostem,
Spiritu conjunctus, de nobis carne ligatus.
Hunc patet, & Dominum & Christum, Regemque, Deum-
Judicio regnoque dato missurus in orbem est. (que

DE JUDICIO DOMINI LIBER.

Quis mihi ruricolas aptabit carmine Musas?
Et verni roseas titulabit floribus auras?
Æstivæque graves maturas messis aristas?
Quis dabit & tumidas autumni vitibus uvas?
Quisve hiemi placidas semper laudabit olivas?
Recludetque ipsis venovatas fontibus undas?
Frondentesque vago cædet de gramine flores?
Protinus ætherei modulabor lumiuis auras.
Jam mihi luciferas liceat contingere Musas,
Pandere secretas fluviali vertice lymphas;
Et lætas alio positas subsidere silvas,
Æternoque simul modulabor carmine flammas,
Unde mare tumidum immensa fluctuet unda,
Quæ virtus solidas moveatque tremiscere terras,
Et lux unde novo præfulserit aurea mundo;
Quisve huminem læto potuisset fingere limo,
Unde genus vacuo potuisset crescere seclo,
Et quæ vivendi populo sit multa cupidu,
Quæve creata malu, moriendi, quæve propago,
Unde bonus roseis sit odurque ruborque coronis.
Quid faciat lætis ut vitis abæstuet uvis,
Et plena e teneris tendantur ut horrea culmis,
Arbor ut in glacie nigris pubescat olivis.
Germinibus quis det varii incrementa vigoris,
Mollibus & matrem pullorum protegat umbris.
Omnia nosse bonum quæ sint miracula rerum,
Ut Dominum liceat per cuncta agnoscere verum;
Qui lucem, maria, & cælum, terramque paravit,
Ornavitque novum variato sidere mundum;
Et pecudes primum, & volucres, procedere jussit,
Et dedit æquoreas compleri piscibus undas,
Et fœcundatas animabus cogit arenas.
Talia compositis deducam carmina Musis,
Atque salutares exponam fontibus undas,
Et lætum placidis venientem nubibus imbrem,
Inque animas hominum penitus, ultroque fluentem,
Excipiat plenis in nostra novalia rivis.
Nunc age, securam vivamque adringere lympham,
Et celeres vitam amissam reparare per undas
Si velit, æterna & pœnas evadere flammæ,
Ignarusque Dei, venturique inscius ævi,

Et potius venturæ adipiſci præmia vitæ;
Hunc unum meminiſſe Deum, ſolumque precandum,
Qui totum in libra poſuit ſub limine mundum,
Æternumque manens, ſemperque futurus in ævum,
Secula cuncta tenens, ante omnia ſecula ſolus
Ingenitus, ſine fine Deus, ſedemque ſupernam
Solus habens, ſolus cælos ſupereminet altos,
Omnipotens ſolus, cui pareat omnia rerum;
Qui ſibi complacitum hominem formavit in ævum,
Paſtorem pecudum, & dominum dedit eſſe ferarum;
Qui ſermone tenus potuit protendere cælum,
Et ſolidam verbo potuit ſuſpendere terram,
Et dictu citius disjunxerat æquoris undam,
Ac manibus caram dilexit fingere formam,
Atque ſuam voluit faciem quoque ineſſe decoram,
Spirituque adflavit vivendi vultibus auram.
Immemor ille Dei, temere committere tale
Non ultra monitum quidquam contingeret unum
Unde malum ſciret pariter dignoſceret æquum.
Protinus illicitum vetuit contingere pomum.
Quanta Deus homini permiſit munera mundi?
Et prædulce ſui ſignavit pignus amoris?
Juſque dedit volucrum, pontumque ſolumque domandum,
Utilia & caræ tribuit mandata ſalutis.
Sub ditione dedit terras, animaſque volantum,
Pennatumque genus, pecudum genus omne ferarum,
Et genus æquoreum, & deformia monſtra natantum.
Sed quoniam primo tranſgreſſus crimine legem,
Jamjam primus homo Domini mandata reliquit;
Conjuge quæ mala cuncta ſuaſit, morte peribat;
Peccarique malum commiſit femina primum,
Tranſgreſſaque ſuum decepit lege maritum;
Eva inducta dolo patefecit limina leti,
Et ſibi cum genere procreavit funera totu.
Hinc nefas incautum, mors hinc quaſi ſemen in ævum
Spargitur; inde magis facinus percrebuit atrox,
Atque labor corruptum agitavit ſævior orbem.
Callidus hoc zelo ſerpens illexit in ipſo,
Inde magis populi accerſunt commiſſa malorum,
Atque nefanda malis peperernnt ſemina factis.
Idcirco Dominus ſolus, cui ſumma poteſtas,
Et ſuper alta tenens ſummi faſtigia cæli,
Altum in præcelſis habitans in ſecula lumen;
Præſentiſque memor, quoque præſcius ante futuri,
Progeniem meriti decretum ſervat in ævum;
Et cunctas animas, tum corpora tarda gubernans,
Quæ ratione movent hominem, per multa vagantem.
Ut primum poſiti membrorum pondera ceduut,
Terreniſque leves reſolutis nexibus ibunt,
Ac proprias capient diverſis partibus oras.
Aſt alias lætis revocari protinus auris,
Servari penitus decretæ ad præmia legis,
Dum mutis iterum revireſcant corpora membris.
Illic occultis claudentur prava tenebris.
Tunc homines primæ penſare præmia vitæ
Incipient, crimenque ſuum culpaſque putare,
Et pœnis retinere, procul de morte futuris,
Judiciique Dei memores aſtare piorum.
Expectare ſuam ſuorumque ex crimine pœnam;
Funditus aut pecorum ſine nomine vivere vitam,
Incaſſumque Deo jam ſordo fundere fletum.
An Deus omnipotens, cujus ſub lege reguntur
Omnia, non valeat poſt mortem reddere vitam?
Aut aliquid Dominus rerum non poſſe videtur?
Si potuit tenebris pulſis extendere lucem,
Atque omnem verbo ſubito componere molem,
Omnia de nihilo quoque voce potente parare:
Cur non ex aliquo poſſit componere, notam,
Quæ fuerat quondam, quam fuerat ante, figuram?
Aſſimileuque ſibi jubeat reſurgere formam?
Quum ſint cuncta Dei; reddit magis omnia tellus;
Juſſa retexet enim quidquid contexerat ulim.
Si quem ſorte rogis abolevit flamma ſepultum,
Aut aliquem cæcis disjecerit æquor in undis,
Si cujuſque fame ſatiarunt viſcera piſces,
Aut ſizere feræ crudelia funera membris,
Alitibus jacuit raptaro corpore ſanguis;
Ultima non Domino rapient ſua munera magno;
Apparere Deo vivus de morte neceſſe eſt,
Reſumptiſque ſuis homines adſtare figuris.
Arida ſic vacuis reddunter ſemina terris,
Et penitus fixis purreſcunt mortua ſulcis;
Nonne animarur & hinc reparatis culmus ariſtis,
Atque iterum vivis flaveſcunt ſurtia granis,
Conſurguntque novæ vario cum fœnore meſſes?
Sidera cuncta cadunt, iterumque renata niteſcunt.
Et dies in denſa moritur cum lumine nocte;
Occidit & jam nox rebus mox luce reſectis;
Jamque ſuis alia atque alia dies furgit ab aſtris,
Solque cadit, ſplendorifero qui lumine clarus,
Lux perit umbrato venturi veſpere mundo;
Et renovata ſua vivit fuligine Phœnix,
Et ſua mox volucris (mirum) poſt buſta reſurgit.
Tempore nuda ſuis foliis quoque fruticat arbor,
Pomorumque iterum curvantur germine rami.
Ad vocem ergo Dei mundo per cuncta tremente,
Et moris penitus virtutibus æeris alti,
Tunc fragor inſolitus, tunc maxima murmura cæli,
Advenieute Deo, totius judice mundi.
Protinus innumeri concurrunt ire miniſtri,
Convallantque Deum cum majeſtate ſuperna;
Angelica in terras deſcendent agmina cælo;
Omnes, tuba Dei, quibus eſt divina facultas,
Vultibus & forma venturis ſpiritus omnes.
Igneus his vigor eſt, rutilantia corpora, cæli
Vis divina micat, hinc totus murmurat orbis,
Hinc trepidans penitus, vel quanta eſt, terra ecmugit.
Parturiens homines, quos reddere juſſa decebit.
Omnes miratur, turbantur denique, nimbi
Aſtraque mota pavent, ſubitæ virtutis ab alto.
Sic veniente Deo, ſonitus cum voce potentis;
Omnia continuo ruptis per regna ſepulcris,
Omnis humus latis effundit hiatibus oſſa,
Viventeſque patens populos eructat arena,
Hæreut membra comis, nectunturque oſſa medullis,
Conſertique regunt ſpirantia corpora nervi,
Et ſimul infuſo micantur ſanguine venæ,
Dimiſſiſque cavis, animæ redduntur apertis.
Organa quæque ſua reperunt ſurgentia parte.
Prob, miranda fides; hinc omnis pullulat ætas,
Pullulat antiquo mortuorum pulvere turba;
Matres atque patres repetita luce reſurgunt,
Magnanimi juvenes, pueri, innuptæque puellæ,
Defunctique ſenes animis viventibus adſtant,
Infantumque gemens reſonat vagitibus orbis.
Tam variæ gentes venient de ſedibus imis,
Eorumque manus, & quas videt ultima tellus,
Quæque colunt medii devexo in climate mundi,
Rhiphæaſque tenent algentis ſideris arces.
Omnis adeſt, pavidus finis cujuſque: colonus,
Ruſticus, Atrides poſito diademate regni,
Pauperibus mixtus cœqualis in agmine dives.

Altus

Altus ubique tremor, precibus tunc ingemit orbis,
Tendentesque manus populi clamore stupescuot.
Ipse sedens Dominus, sublimi lumine clarus,
Atque potens cunctis micat in virturibus ignis,
Excelsoque throno cœlesti sede coruscat;
Martyribus septus, numero candente virorum,
Dilectisque suis comitatus vatibus exstat,
Clara quibus oiveis effulgent corpora stolis.
Jamque sacerdotes nitidis in vestibus adstant,
Gestantes rutilas insigni fronte coronas;
Submissique omnes genibus veneranter adorant.
Hagie, hagie, sancte Deus; vox omnibus una est.
Hic Dominus geminam mandabit sistere plebem;
Imperat & juxta numerum discernere pravos,
Appellans placidis verbis sua jussa sequutos,
Indutosque jubet, devicta morte, vigorem,
Semper inextinctas habitare ad luminis auras;
Ire per antiquum semper florentia regna,
Promissas per opes, per semper amœna vireta,
Degere perpetuam præclaro in corpore vitam.
Est locus Eoi Domino dilectus in oris,
Lux ubi clara, niteus, spiratque salubrior aura,
Æternusque dies, atque immutabile tempus;
Est secreta Deo regio, dirissima campis,
Atque beata nimis, sudæque in cardine sedis.
Aer lætus ibi, semperque in luce futurus,
Lenis & aspirans vitalia flamina ventus.
Omnia fert fœcunda, solo prædivite, tellus;
Flores in pratis fragrant, & purpura campis
Omnia præturila miscet non invida luce.
Flos altum lætus suo lumine vestit amictus,
Rusciduque hic multo variantur semine rura,
Et rosea olivea crispantur floribus arva.
Nescitur quibus usque locis felicior aura,
Quæ melior specie, vel plus præcellat honore.
Talia florigeris numquam nascuntur in hortis
Lilia, nec nostris efflorent talia campis,
Nec sic nata rubent, mox ut rosa panditur aura;
Purpura nec Tyrio sic est intincta rubore.
Gemma coloraris fulget speciosa lapillis;
Inde oitet prasinus, illinc carbunculus ardet,
Herbosaque viret prægrandis luce smaragdus;
Hic & odoriferis nascuntur cinnama virgis,
Et spisso lætum folio conalagrat amomum.
Et nemora alta tenent florenti tempore cælum,
Hic jacet ingenitum radiantis luminis aurum,
Virentesque gravant uberrima germina ramos.
Purrexit similes non illi India lucos,
Non ita densa levat in monte cacumina pinus,
Nec sic alticoma est umbra crispara cupressus;
Nec vernus melius florei cum tempore ramus.
Hic abietes celso florent in vertice nigræ,
Æternumque virent sole sine grandine silvæ.
Nulla cadunt folia, & nullo flos tempore defit.
Flos quoque floret ibi rubeus, ceu purpura Tarsi,
Flos hic, credo, rosa est, rubor atque odor acer io ipso,
Sic foliis speciem præfert, sic spirat odorem.
Arbos stat cum flore novo, pulcherrima pomis,
Vitalem & frugem felicia robora deusant.
Mella viridanti contlagrant pinguia canna,
Lac etiam plenis manat potabile rivis;
Viram aspirat ibi quidquid pia terra virescit,
Et pulchre redolet munus medicabile Cretæ.
Fons illic placidis levi floit agmine campis;
Quattuor inde rigant paritas flumina terras.
Ver puto semper agit vestitus floribus hortus,

Non frigus variat hiberni sideris auram,
Et reficit fœtam meliori flamioe terram.
Nox ibi nulla, suas defenduot astra tenebras;
Iræque insidiæque absunt, & dira cupido,
Excluisusque metus, pulsæ de limine curæ.
Hic malus extorris dignas exivit in oras,
Nec vetitos umquam datur huic contingere lucos;
Illic prisca fides electa in sede quiescit,
Insistit gaudens æterno in fœdere vita,
Et secura salus placidis lætatur io arvis,
Semper victura, semperque io luce futura.
Hic quicumque pius, æquique bonique colonus,
Quique Deum metuit sincera mente Tonantem,
Atque suos coluit sacra pietate parentes,
Et degit reliquam semper sine crimine vitam,
Aut inopem fidis opibus solatus amicum est,
Atque laboranti olmium suiveoit egeno,
Pauperis adjutor, pupillorumque patronus,
Etuit innocuos, subvenit crimine pressis,
Hospitibus largæ tribuit sua pignora mensæ;
Omnia divine gessit, pia munera jussit,
Non alicui nocuit, non umquam aliena cupivit;
Illi exultantes divinis laudibus omnes,
Hortantesque simul referunt ad sidera voces,
Psalleotes Domino celebrant per gaudia grates,
Ionocuamque viam nunciis comitantibus ibunt.
Hæc postquam Dominus felicia dona peregit,
Et pariter justos æterna in regna remisit;
Tum miseranda venit, lugeos sua crimioa turba,
Effundit gemitus lacrimis arentibus omnes,
Et sua testatur crebris ululatibus acta.
Flammas pro meritis, stagnantia tela tremiscunt,
Corripit angelicus cœtus, prohiberque precari,
Et prohibet feras clamando fundere voces;
Sublata venia fundum jaciuntur in imum.
O miseri, quoties majestas cognita vobis!
Audistis sonitus, vidistis fulgura cæli,
Assiduas pluvias, ventorum & grandinis iras
Experti; quoties noctesque dieque sereni
Tempora fœcundant pulcris Dei munera donis,
Vernabantque tuæ, frugum nec defuit ætas,
Autumnus varie fundebat mollia poma,
Aspera hiems quamvis glaciales fregit olivas;
Cuncta Deus tremunt, bonitas nec defuit ejus.
Terra Deum tremuit, pontus de voce pependit,
Et fluvius siccas trepidus refugit arenas;
Et genitura Deum quævis per cuncta fatetur;
Vos miseri Dominum cæli terræque negastis,
Præconesque Dei (horrendum) sæpe fugastis,
Et justos potius crudeli cæde necastis,
Et sraus in vobis post crimen semper inhæsit.
Ergo sementis fructum capieris iniquæ:
Noscitis esse, Deumque tamen ridere soletis;
Ibitis in tenebras ignis & sulphuris altas,
Passuri ardentes justas cruciatibus iras;
Æternæ Deus ossa jubet descendere pœnæ,
Ire sub ardorem rabidæ sine fine gehennæ,
Urgeri molem per stagna rotantia flammæ,
In flammamque jubet converti elementa minantem,
Atque omnem cæli descendere nubibus ignem.
Tunc avidus rapido est incluisus tartarus igne,
Atque procellosis flumina intus fluctuat undis,
Totaque vertentes confundit terra favillas.
Flammeus est lucus, dentes verrumtur acuti,
Omnibus & torrens armabitur igneus annis.
Impetu tartareo frendent incendia mundo,

Illic

Illic præcipiti cursu torrentur in æstu,
Hinc fugiunt, illinc cursu reseruntur acuto;
Obvia sit sævæ flammæ fugientibus ira,
Agnoscunque suam jam tum de crimine pœnam.
Jamque vaga a nullo tellus possessa colono
Æquoris extremo pressa & sub fine profundo,
Qua sol emenso radio disterminat orbem,
Et qua transacto conduntur sidera mundo;
Æther glisci, atris obstrusa luce tenebris,
Ultima secretis stagnant flammantia tivis.
Est natura loci signatis ignea pœnis,
Infernique palus candens ardoribus atrox.
Intonat burrificis sacinus pœnale camimis,
Æstuat, & rapitur late de vortice flammæ,
In tormenta ruens, fluctuque & gurgite lævo;
Turbida cœnoso fundo miscetur arena.
Huc captiva gemens mittetur turba malorom,
Arturumque oesas, scelerati corporis agmen.
Magnus plangor ibi, luctus sociante boatu,
Et stridor rabidus, ululatus & inde dolentum.
Exurgent flammæque procul, artuique sonori,
Ignis inardescet, gemitusque feretur ad auras.
Tunc humana mali pendet commissa propago,
Incipierque suas ad cælum tendere palmas,
Et Dominum tunc nosse volet, quem nosse volebat
Antea non, quum nosse illis foret utile tempus;
Illic quisque suæ profitebitur ettera vitæ,
Injustasque manus, & lævæ crimina mortis,
Horrescetque suæ quæ noverit impia vitæ.
Jam primum quicumque Deum male seuserit ante,
Et vaga mentiro coluisset oumine saxa,
Atque cruentiseris signis sacraverit aras,
Et picturatas timuit sine voce figuras,
Ac falsi tenues veneratus oumiuis umbras,
Et quoscumque malus seduxit protinus errot;
Si quis adulter erat, si natos ense necarat,
Si raptur grassatus erat, si fraude clientes
Distulerat, si meote patum versatus amica;
Sive suas hominum macularat sanguine palmas,
Miscueratve lacbrosa si morte venenum;
Aut si vestitus scelerato pectura suco,
Sive malo alterius, locro & gaudebat iniquo;
Admisit quicumque oesas quodcumque malorum;
Ingens ardor eum, atque ignis torquebit amarus,
Suppliciumqoe dabunt peracerbo funere cuocti.
Plurima sic humioum mœrentom turba jacebit.
Hoc quoties olim sancti cecinere Propbetæ,
Flatu & sæpe Dei moniti dixere futura;
Nemo suas (miserum) oemo eheu præbuit aures.
Sed Deus omnipotens voluit sua præmia nosci,
Atque minas positæ per plurima talia legis.
Mittendo statuit plores, & verba sonantes
Divina; excitosque jubet prodire sepulcris
Secum, quum fracto surrexerat ipse sepulcro.
Obstupuere quidem plures, parmisse sepulcra,
Et cerni io clara præmortua corpora luce;
Miratique pios sermones, dulcia dicta,
Ipsa voce suas tendunt ad sidera palmas,
Gratanturque Deo, & victori talia Cbristo.
Illos noo tomulos cerium est repetisse silentes,
Amplius aut terræ retineri viscere clausos;
Reliqua sed recubat nunc torba cubilibus imis,
Ille dies donec, completo tempore, magnus
Adveniat. cuncti Dominum jam agnoscite verum,
Qui solus facit hanc animam sua cernere luce,
Eamdemque potest in tartara subdere pœnis,
Et cui cuocta patet vitæ mortisque potestas.
Posse Deum, nam velle fat est, factumque ioquendo
Implet, & obstando plane oihil impedit illom.
Ille meus solus, cui credo sentibus imis.
At quoniam leto cursus concluditur omnis,
Quicumque hodie, secum putet omnia mente;
Atque ideo dum vita manet, dum cernere lucem,
Dum vitam mutare licet; quam terminus ævi
Obruat incauros, & nescia lumina solvat
Ultimus ille dies, mortis quia lege tenetur;
Quod prerium superest, catæ invigilare saluti,
Et faciles certique bonom decurrite cursum.
Abstergete piis commissa piacula sacris,
Atque vagas nimium mundi vitate procellas;
Tum rectas & adite vias, & sancta tenere.
Hinc lætis animois pravum depellite crimen,
Et concreta diu prolustor pectore culpa;
Commissasque mali labes abolete nefandas,
Æternisque Deum precibus placate tremendum.
Pessima cuncta bonis cedant mortalia vivis,
Et servare novam jamjam sine crimine vitam,
Incipiantque boois verisque assuescere mentes,
Laudibus & faciles divinis reddite voces.
Sic meliora piis flagrabuot omnia vobis,
Sic quoque cælestis capieris munera vitæ,
Cumque Deo longum semper vivetis io ævum,
Aurea fidetei cetnentes gaudia regni.

SENATORI APOSTATÆ.

ARGUMENTUM.

Senatorem graviter increpat, quod antea Christianus & Consul, Isidis seu Matris Deum sacerdos fieri non sit veritus; hortatur itaque ut saltem in senectute resipiscat. Porro quum etiam hic quædam sint Tertullianica, ego illi adscribere malui quam B. Cypriano.

QUom te diversis iterum vanisque viderem
Iulervire sacris, pitscoque errore teneri;
Obstupui monitus; quia carmina semper amasti,
Carmine tespondens, properavi scribere versus;
Ut te corriperem, tenebras præponere luci.
Quis patiatur enim, te Matrem credere magnam
Posse Deam dici, rursusque putare colendam,
Cujos cultores infamia torpis iootit?
Namque sacerdotes tunicis muliebribus iidem
Interius ritum colto ioteriore fatentur;
Idque licere putant, quod non licet; unde per orbem
Levitet incedunt, mollita voce loquentes,
Lapsatosque tenent extenso pollice lumbos,
Et proprium mutant vulgaro crimine sexum.
Cumque suos celebrant titus, bis esse diebus
Se castos memoraot; at si tantummodo tunc sunt,
Ut perbibent, casti; reliquo jam tempore quid sunt?
Sed quia cogantur saltem semel esse pudici,
Mente fremunt, lacerant corpus, sunduntque cuorem.
Qoale sacrum est vero, quod fertur nomine sanguis?
Nonc etiam dicis, quod te noo fecerit ætas,
Sed tua relligio calvum, caligaque remota
Gallica, sit pedibus molli redimita papyro.
Res miranda satis dejectaque culmine summo,
Siquis ab Iliaco Consul procedat io urbem,
Risus oris erit; quis te non rideat autem,

Qui

Qui fueris Conſul, nunc Iſidis eſſe miniſtrum?
Quodque pudet primo, te non pudet eſſe ſecundo;
Ingeniumque tuum turpes damnare per hymnos
Reſpondente tibi vulgo & laceranteSenatu.
Teque domo propria pictum cum faſcibus ante,
Nunc quoque cum ſiſtro faciem portare canineam.
Hæc non humilitas, ſed humilitatis imago eſt.
Ædibus illa tuis temper monumenta manebunt.
Rumor & ad noſtras pervenit publicus aures,
Te diaiſſe: Dea erravi, ignoſce, redivi.
Dic mihi ſi veleas, quum talia ſæpe rogares,
Et veniam peteres; quæ tecum verba locure eſt?
Vere mente ceres, ſequeris qui mente carentes.
Hæc iterum reperis, nec te delinquere ſentis.
Quid mereare vide; minus eſſes forte notandus,
Si tantum hoc ſcires, & in hoc errore maneres.
At quum vericolæ penetraveris oſtia legis,
Et tibi noſſe deum paucis acceſſerit annis;
Cur linquenda tenes, aut cur retinenda relinquis?
Nilque colis, dum cuncta colis; nec corde retractas
Vera quid a falſis, quid ab umbris lumina diſtent.
Philoſophum fingis, quum te ſententia mutet;
Nam tibi ſi ſtomachum popularis movetit aura;
Et Judæus eris, totuſque Incertus haberis.
Indulge dictis, ſapientia non placet elta;
Omne quod eſt nimium, contra cadit; unum operantur
Et calor & frigus; ſic hoc, ſic illud adurit;
Sic tenebræ viſum, ſic ſol contrarius eufert;
Et pariter lædunt gelidum ferventque lavacrum;
Eſca alitur corpus, corpus corrumpitur eſca;
Vimque ſuam minuit, ſi quid protenditur ultra.
Denique ſi ſedeas, requies eſt magna laboris;
Si multum ſedeas, labor eſt. Maro namque Poeta
Pro pœna poſuit: ſedet, æternumque ſedebit
Infelix Theſeus; ſemper nocet utile longum;
Prandia longa nocent, jejunia longa fatigant;
Sic nimium ſapere ſtultum facit improbe ſecta.
Me dea ſic docuit, moderamen amabile, dixit.
Sed tu nec ſectam modo, nec moderamina curas;
Mens autem ſtabilis nullo pervertitur æſtu,
Ipſaque ſimplicitas numquam mala cogitat ulla.
Hinc ſincera fides æterna fide fruetur;
Et contre dolus longo cruciabitur igni.
Elige quid velis, ut digna piecula vites.
Sic tamen hunc veniam mereatur creditor inquam;
Ut leve crimen erit, ſi nolis noſcere vera;
Non leve crimen erit, ſi cognita vera relinquas.
Sed te correctum forſan mature ſenectus
In melius revocet ſetietum erroribus iſtis;
Tempus enim mutat mala, digerit omnia tempus.
Tunc igitur cum te confulta reduxerit ætas,
Diſce Deo ſervare fidem, ne forte bis unum
Incurras lapſum; quie vere dicitur illud:
Qui pedis offenſi lepidem vitare ſecundo
Neſcit, & incautus iterum vexaverit artus;
Imputet ipſe ſibi, nec caſibus imputet ullis.
Corrige delictum fidamine, corrige mentem.
Suffecit peccare ſemel, deſiſte vereri;
Non erit in culpa, quem pœnitet ante fuiſſe.

CARMEN DE JONA, ET NINIVE.

POſt Sodomum & Gomorum viventia funera in ævum,
Et cinerum ſenio ſignata incendia, pœnæ,
Et fruſtra ſolis oculis naſcentia poma,
Et pariter facti mortem maris, & ſalis illic
Si quid homo eſt pœnam mutato corpore ſervans?
Pene elios ignes ſuperi decuſſerat imbris,
Urbs æqui juſtique * fuerant tranſgreſſa Ninive.
Nem quis ſubverſæ menti metus? omnia vulgo
Pœnarum documenta vacant, ubi poſſidet error.
At bonus & noſtri patiens, & plectere ſerus
Omnipotens dominus nullam jaculabitur iram,
Ni prius admoneat, durateque pectora pulſet
Præſagos agitens auguſta mente, prophetam
Namque Ninivitum meritis mandarat Ionam
Præfari exitium Dominus, ſed conſcius ille,
Parcere ſubjectis, & debita cedere pœnæ
Supplicibus, facilemque boni, ceſſabat obire,
Ne vanum caneret, ceſſura pace minarum.
Mox fuga conſilium, ſi qua eſt tamen iſta facultas
Evitare Deum, dominique evadere dextram,
Qua ſubter totus trepidans compeſcitur orbis.
At retus eſt quod agit ſenecto de corde propheter.
Litoris in labio portu celeberrima fido
Urbs, ora eſt Cilicum, contra libretur Ioppen.
Inde igitur Thariſus properus tate ſcandit Ionas.
Ejuſdem fert acta Deus, nec denique mirum,
Si dominum in terris fugiens, invenit in undis.
Parvula nam ſubito maculaverat aera nubes,
Vellere ſulfureo de ſemine concita venti,
Paullatimque globus pariter cum Sole cohæſit,
Deceptumque diem celigini agmine cluſit.
Fit ſpeculum cæli pelagus, niger ambitus undas
Inficit, & in tenebras ruit æther, & mare ſurgit.
Nequidquam medios fluctus dum nubila tengunt,
Gloria ventorum quos omnes turbine miſcet.
Diverſus furor in profugum frendebat Innem.
Una retis certamen erat, cæloque, fretoque,
Tunditur hinc illinc, tremit omnis ſilva ſub ictu
Fluctiſrago, ſubter concuſſa eſt ſpina carinæ.
Palpitat antemna ſtridens, labor horrer ab alto,
Ipſa etiam infringi dubitans inflectitur arbor.
Nauticus interea geminus clemor omnia tentat,
Pro rate proque anima, ſpiras mandare morentes
Oblaqueare mithram, clavorum ſtrangere uiſus,
Vel reluctantes impellere pectore gyros:
Pars maris interni puteum graveolere viciſſim.
Egregias rapiunt tunc merces, atque onus omnes
Præcipitent, certantque pericula vincere damnis.
Sunt miſeræ voces ad ſingula fragmine Ponti,
Expenduntque manus nullorum ad lumina Divum,
Quos maris & cæli vis non timet, haud minus illos
Puppibus obtruſos ireto turbine mergens.
Neſcius hæc reus ipſe cavo ſub fornice puppis
Sternentem inflata refonabat nare ſoporem,
Jem tunc in ſomno domini formando figuram.
Hunc ſimul undiſecæ qui cogit munia proræ,
Pece ſoporatum placide, requiete ſuperbum
Inſtitit impulſans, quid, ait, diſcrimine in iſto
Somnia re * capit, teuroque in turbine portum
Solus habes? non unde operis, ſpes unica divum eſt,
Tu quoque, quiſque tibi Deus eſt, dic vota preceſque.
Exin quis culpæ propriæ, quis cauſa procellæ
Diſcere ſorte placet, nec ſors mentitur Ionam.
Tunc togitant, quis, & unde hominum, quis denique rerum,
Qua populo, que ſede cluis? famulum ille fatetur
Prætimdum fidumque Dei, qui ſuſtulit altum,
Qui terram poſuit, qui totam corpore fudit.
Ipſius eſe profugum, cauſaſque revelat.

Diri-

Dirigere metu. quid nos igitur tibi culpæ, *
Quid fore nunc, quunam placabimus æquora facto?
Namque magis multoque magis freta sæva tomebant.
En ego tempestas, ego tuta insania mundi,
In me, inquit, vobis æther ruit, & mare surgit.
In me terra procul, mors proxima, nulla Dei spes.
Quin date præcipitem causam, navemque levantes,
Unum onus hoc magnum pelago jactate volentem.
Aut isti frustra nituntur vertere cursum
In teditum, nec clavus enim torquere sinebat,
Dura nec antemnæ mutari libra volebat.
Postremo ad dominum, Ne nos in mortis hiatum
Unam animam propter dederis, ne sanguine justi
Respersisse velis, si sic tua dextera ducit.
Jamque illic imo exuriens de gurgite cetus
Squamosum e conchis evulvere corporis agmen,
Urgebat proprios concussu marmore flictus,
Sponte sua prædam capiens, quam puppis ab arce
Provolutaram limosis faucibus hausit,
Viventemque dapem longam percepit in alvum,
Cumque viro, cæli rabiem, pelagique voravit.
Sternitur æquoris unde, relolvitur ætheris umbra.
Hinc fluctus, illinc fletus redduntur amici,
Securamque viam placida signante carina,
Candida cæruleo floreot vestigia sulco.
Nautæ tuoc Domino læti venerando timorem
Sacrificant grates. * * * * * * * *
Navigat & vates alio susceptus Ionas
Navigio, fluctumque secat sub fluctibus imis,
Viscera vesicans, anima inspirata ferina,
Conclusus, neque tinctus aquis, maris intimus exter *
Inter se metas classes, relolutaque corpora putri *
Digestu, sua jam velua * funera discens.
In signum sed enim domini quandoque futurus,
Noo erat exitio, sed cæli gloria factus.

COMMODIANI AFRI

LIBER ADVERSUS PAGANOS,

SIVE INSTRUCTIONES PER LITTERAS VERSUUM PRIMAS.

I.

PRÆFATIO.

Ræfatio nostra viam erranti demonstrat,
Respectumque bonum; cum venerit sæculi meta;
Æternum fieri, quod discredunt insicia corda,
Ego similiter erravi tempore multo,
Fana prosequendo, parentibus insciis ipsis.
Abstuli me tandem inde, legendo de Lege.
Testificor Dominum, dolen, pro civica turba!
Insicia quod perdit, pergens Deos quærere vanos.
Ob ea perdoctus ignavos instruo verum.

II.

INDIGNATIO DEI.

IN Lege præcepit Dominus Cæli, terræ, marisque.
Nolite, inquit, adnrare Deos inanes,
De manibus vestris factos ex ligno, vel auro;
Indignatin mea ne Vos disperdat ob ista.
Gens ante Moseo rudis, sine lege morata,
Nescienique Deum, marbeotes Deos orabant,
Ad quorum effigies faciebant idnla vana,
Translatis Iudæis Dominus de Ægypto,
Imposuit legem postmodom, & ista præcepit
Omnipotens, sibi soli deservire, non illis.
De Resurrectione quoque docetut in ipse,
Et spe, fortunatum rursum in ævn vivendi,
Idola si vana relinquantut, neque colantur.

III.

CULTURA DÆMONUM.

CUm Deus nmnipotens exorneret Mundi natotam,
Visitari voluit Terram ab Angelis istam,
Legitima cujus spreverunt illi dimissi:
Tanta fuit forma feminarum, quæ flecteret illos,
Ut coinquinati oon possent Cælo redire.
Rebelles ex illn contra Deum verba misere.
Altissimus inde sententiam misit io illos,
De semine quorum Gigentes nati feruntur;
Ab ipsis io terra artes prolatæ fuerunt,
Et tingere lanas docuerunt, & qoæcumque gerunrur.
Mortales & illis mortois simulacra ponebant.
Omnipotens autem, quod essent de semine pravo,
Nnn censuit illos recipi defunctos e morte.
Unde modo vagi subvertunt corpora multa:
Maxime quos hodie colitis Deos, & oratis.

IV.

SATURNUS.

SAturnusque senex, si Deus, quando senescit?
Aut si Deus erat, cur natos ille vnrabat
Terroribus actus? sed quia Deus non erat ille,
Viscera natorum rabie monstrosa sumebat.
Rex fuit in Terris, in monte natus Olympo;
Nec divinus erat, sed Deum sese dicebat.
Venit inops animi, lapidem pro Filio sorpsit,
Sic Deus evasit, dicitur modo Jupiter ille.

V.

JUPITER.

JUpiter hic natus in inſula Creta Saturno,
Ut fuit adultus, Partem de regno privavit.
Proinde nobilium uxores, ſororeſque deluſit.
Præterea ſceptra fecerat faber illi Pyracmon.
Initio cælum, terram Deus, & mare fecit.
Terribilis autem ille, medio tempore natus,
Ex antro proceſſit juvenis, furtimque nutritus.
Reſpice, quod rerum auctor eſt Deus, non Jovis ille.

VI.

DE FULMINE IPSIUS JOVIS.

DIcitis, o ſtulti: Jovis tonat, fulminat ipſe.
Et ſi parvulitas ſic ſenſit, cur annis ducentis
Fuiſtis infantes, numquid & ſemper eritis?
Verſa in maturum infantia non capit ævum.
Luſus, puerilis ætas ceſſit, ſic & corda recedant,
Moribus virilibus conſilia veſtra debentur.
Inſipiens ergo Jovem tonitruare tu credis?
Natus hic in terris lacte caprino nutritur.
Ergo ſi illum devoraſſet Saturnus,
In iſtis temporibus quis pluebat, illo defuncto?
Præſertim ſi mortali patre Deus naſci credatur.
Saturnus in terris ſenuit, & defecit in ipſis.
Illum non aliquis prophetavit prænaſci:
Vel ſi tonat ipſe, lex ab illo lata fuiſſet.
Seducunt hiſtoriæ per Vates confictæ.
Ille autem in Creta regnavit, & ibi defecit.
Omnipotens vobis factus Alcmenes amator;
Vivos ipſe modo ſimiliter amaret, ſi viveret ille.
Impuros oratis, & dicitis eſſe cæleſtes.
Semine mortali natos de Gigantibus illis.
Auditis, & legitis rerum in terra fuiſſe;
Unde bene meruit corruptor aſcendere cælum?
Dicitur & fulmen Cyclopes illi feciſſe,
Immortalis enim habuit a mortalibus arma.
Tot reum criminibus, parricidam quoque ſuorum,
Ex auctoritate veſtra contuliſtis in altum.

VII.

DE SEPTIZONIO, ET STELLIS.

DE circulo zonæ fallit vos imperitia veſtra,
Ex eoque forte Jovem experiris orandum.
Saturnus fertur ibi, ſed ſtella; nam ille
Expultus a Jove, aut Jovis in ſtella credatur:
Poſt qui ſidera tractavit, ſulique fator,
Trojanis qui bellum fecit, Venerem almam amavit,
Ipſis ſideribus aut Mars cum ipſa deprehenſus
Zelo maritali; Deus nominatur adoliſcens.
O nimium ſtulti, qui putatis Majos ab aſtris
Naſcentes regere, aut totam mundi naturam.
In vulnera poſiti, et ipſi ſub fata viventes,
Obſcœni, curioſi, bellatores, impiæ vitæ;
Et filios totidem mortales illi fecere;
Terribiles omnes, ſtulti, ſeptizonio fortes.
Si ſtellas colitis, colite & his ſena ſigilla;
Tunc Arietem, Taurum, Geminos, ferumque Leonem.
Et denique vadunt in piſcibus, eoque probatis.
Lex ſine Lege fuga veſtra, quod vult eſſe valebit.
Laſciva vult eſſe, ſine fræno vivere quærit.
Ipſi quod vultis eritis, & Deus, & Deas oratis.
Sic ego colui, dum erravi, quod modo culpo.

VIII.

DE SOLE, ET LUNA.

DE Sole, & Luna, licet ſint præſcotanea nobis,
Erratis, quod ego prius, putatis oranda.
Sunt quidem in aſtris, ſed non ſua ſponte currunt.
Omnipoteus illos cum conderet omnia primum
Locavit ibidem cum ſtellis quarta dierum.
Errorem antiquus quin cum. . . . . .
Et quidem in lege juſſit ne quis illos adoret.
Tot Deos oratis, qui nihil de vita promittunt.
Lex quorum in terra non eſt, nec ipſi prædicti.
Vos eorum ſeducunt Sacerdotes pauci,
Numinis quid dicant eliquid moriturі prodeſſe.
Accedite, legite, & diſcite verum.

IX.

MERCURIUS.

MErcurius veſtet ſiat cum ſaraballo depictus,
Et galeam, aut pileum pinnatus, & cetera nudus.
Rem video miram, Deum cum ſacello volare.
Currite pauperculi cum gremio, quo volat ille,
Ut ſacculum effundat, vos ex tunc eſtore paratі,
Reſpicite pictum, quoniam vobis ſic ab alto
Jactabit omnibus, vos tunc ſalvate ſecuri.
Vane non inſanitis? colere Deos pictos in axe?
Si vivere neſcis, cum beſtiis perge morari.

X.

NEPTUNUS.

NEptunum facitis Deum ex Saturno pronatum:
Et tridentem gerit, ut piſces ſuffigere poſſit.
Paret eſſe Deum cumatilem illo paratu.
Trojanis non ipſe cum Apolline muros eduxit?
Unde Deus factus inops carmentarius ille?
Non Cyclopen genuit monſtrum, non Majus & ipſe
Vivere non poterat de ſuo: quod ſtructura gerebat.
Sic genuit generatus, qui fuit jam mortuus olim.

XI.

APOLLO SORTILEGUS FALSUS.

APollinem facitis citharadum, atque divinum.
Primum de Maja natus in Inſula Delo,
Oblata mercede poſtmodum ſtructor, obſecutus
Laomedonti Regi Trojanorum muros eduxit.
Locevitque ſeſe, quem Deum ſeductі putatis:
Oſſibus cujus amor Caſſandræ flagravit,
Subcole quem luſit virgo, fallitutque divinus.
Officio vervecis potuit ſcire bicordem,
Repudiatus enim diſceſſit inde divinus.
Terruit hunc virgo ſpecie, quam ille deberet.
Illa prior, quæ debuerat Deum amaviſſe,
Lasciviens, qui Daphnen ſic cœpit amare:
Ut tamen inſequitur, dum vult violare puellam,
Gratis amat ſtultus, nec potuit conſequi curſu.

Vel, ſi Deus erat, occurreret illi per auras.
Sub tectis illa prior venit, remanſitque divinus.
Fallit vos gens hominum, nam victu triſti fuerunt.
Admeti quoque pecora paviſſe refertur.
Lubus impoſitis dum mitteret diſcum in altum,
Sublapſum non potuit retinere, proſtravit amicum;
Ultimus ille dies fuit Hyacinthi ſodalis.
Si divinus erat, mortem præſciſſet amici.

XII.

LIBER PATER, BACCHUS.

LIberum patrem certe bis genitum dicitis ipſi.
In India natus ex Jove, Proſerpina primum.
Belligerans contrà Titanas profuſo cruore
Expiravit enim ſicut ex mortalibus unus:
Rurſus fato ſuo redditus in altero ventre.
Percipit hoc Semele iterum Jovis altera Maia,
Abſciſſu cujus utero, prope partum defunctæ,
Tollitur, & datur Niſo nutriendus Alumnus.
Ex eo bis natus Diunyſus ille vocatur,
Religio cujus in vacuo falſa curatur.
Bacchantur & illi, qualia nunc ipſi videntur
Aut periculunes Mimnermuniſque ſutores,
Cunſpirant in malo, proludunt ficto furore,
Ceteros ut fallant, dicturos numen adeſſe.
Hinc manifeſte vides homines ſimile viventes,
Vino permotati primus quod expteſſerat ille,
Sub ludicro ſuo honorem illi dedere.

XIII.

INVICTUS.

INvictus de petra natus, ſi Deus habetur,
Nunc ergo retro vos de iſtis date priorem.
Vicit petra Deum, quærendus eſt petræ creator.
Inſuper & furem adhuc depingitis eſſe;
Cum ſi Deus eſſet unquam, non furto vivebat.
Terrenus utique fuit, & monſtrivora natura.
Verrebatque boves alienos ſemper in antris,
Sicut & Cacus, Vulcani filius ille.

XIV.

SILVANUS.

SIlvanus unde Deus iterum apparuit eſſe?
Inde forte placet, eo quod bene fiſtula cantat,
Latgitur quoniam lignum; nam forte non eſſet.
Venalem emiſti dominum cum empſerit illi.
Aſpice, deficit lignum; quid illi debetur?
Non te pudet ſtulte tales adorare tabellas?
Unum quære Deum, qui poſt mortem vivere diat.
Secede ab iſtis, qui ſunt Piothanati facti.

XV.

HERCULES.

HErcules, quod monſtrum Aventini montis eliſit,
Evaudri, qui ſolitus erat armenta futari,
Ruſtica gens hominum indocilis quoque pro laude
Cum gratias agere vellent, abſenti Tonanti
Voverunt hoſtias inepti, ut Deo orando,
Lactentes aras, in memoriam ſibi fecerunt.
Ex eo pervenit de vetuſtu more colatur.
Sed Deus hic non eſt, licet fuit fortis in armis.

XVI.

DE DIIS, DEABUSQUE.

DIcitis eſſe Deos, qui ſunt manifeſte cruenti:
Et dicitis fata geneſis adſcribere vobis.
Dicite nunc ergo, quibus primum ſacra fetautur.
Inter utrimque vias mors immatura vagatur.
Si tribuunt fata geneſis, cur Deum oratis?
Deciperis vane, qui manes quæris orare,
Et qui fabricantur, dominos tibi nuncupas eſſe,
Aut ſeminas quoque neſcio quas, Deas oratis,
Bellonam, & Nemeſim Deas, Fariam una cæleſtem,
Virgines, & Venerem, cui conjuges veſtræ delumbant.
Sunt alia præterea Dæmouia fanis,
Quæ nec numerantur adhuc, & in collo ferontur,
Ut nec ipſi ſibi poſſint rationem reddere. peſtes
Exportari magis in ultimas tetras deberent.

XVII.

DE SIMULACRIS EORUM.

DEludunt vos pauci ſcelerati vates inanes,
Extricare ſuam dum quærunt vitam.
Subornant aliis eſſe ſub myſteria falſum.
Iude ſimulantes concuti numine quodam
Majeſtatemque canunt, & ſub figura fatigant,
Vidiſtis ſæpe Dindymarios, quali fragore
Luxurias ineunt, dum furias fingere quærunt,
Aut cum durſa ſua allidunt ſpurca bipenne.
Cum doctrina ſua ſervant, quod cruore ſanant.
Reſpicite, quo non illos nomine cogunt,
Ipſis, qui ſe primum componunt, integra mente.
Sed ſtipem ut tollant ingentia talia quærunt.
Ex eo videte, quoniam ſunt omnia ficta.
Obumbrant populum ſimplicem, perituri ni credant.
Res ſemel in vano de vetuſtate proceſſit,
Et vaticinanti credatur prodemi falſa.
Mejeſtas autem illorum nulla locuta eſt.

XVIII.

DE AMMUDATE, ET DEO MAGNO.

DIximus jam multa de ſuperſtitiune nefanda,
Et tamen exequimur, ne quid præteriſſe dicamur.
Ammudatemque ſuum cultores more colebant,
Magnus erat illis, quandu fuit aurum in æde.
Mittebant capita ſub numine quaſi præſenti.
Ventum eſt ad ſummum, ut Cæſar tolleret aurum,
Defecit Numen, aut fugit, aut tranſit in ignem.
Auctor huius ſcelerie conſtat, qui formabat eumdem.
Tot viros, & magnos ſeducit falſe propherans;
Et modo reticuit, qui ſolebat eſſe divinus.
Erumpebant enim voces, quaſi mente mutata,
Tamquam illi Deus ligni loqueretur in aurem.
Dicite nunc ipſi, ſi non ſint numina falſa.
Ex eo prodigio quot perdidit ille prophera?
Oblitus eſt iſte prophetare qui ante ſolebat.
Munſtra adeu iſta ficta ſunt per vinivoraces;
Audacia quorum damnabilis numina fingit.

Geſta-

Geſtabant enim, & aruit tale ſigillum:
Nam & ipſa filet, nec ullus de illo prophetat
Omnino, ſed vos Ipſos perdere vultis.

XIX.

NEMESIACIS VANIS.

NOn ignominioſum eſt virum ſeduci prudentem,
Et colere talem, aut Dianam dicere lignum:
Mane ebrio crudo, perituro creditis viro,
Ex arte, qui ficte loquitur quid illi videtur;
Severe dum agit, ſibi viſcera paſcit.
Incopriat cives unus deteſtabilis omnes,
Adplicuit ſibi ſimili collegio facto,
Cum quibus hiſtoriam fingit, ut Deum adornet.
Ipſe ſibi neſcit divinare, ceteris audet.
Succolat quando libet eum, & quando deponit.
Vertitur à ſe rotans cum ligno biſurci,
Ac ſi putes illum afflatum numine ligni;
Non Deos vos colitis, quos ipſi falſe prophetant;
Ipſos Sacerdotes coliiis, in vano timentes.
Sed ſi corde viges, fuge jam ſacraria mortis.

XX.

TITANES.

TItanas vobis Tutanos dicitis eſſe,
Immites, tacitos ſub culmine veſtro rogatis.
Tot lares, ædiculas, ſimulacra ficta Titano.
Adoratis enim ſtulti malo leto defunctos.
Non legem ipſorum legentes, non ipſi loquuntur.
Et Deos audetis æramine dicere ſuſos.
Solveritis eos magis in vaſcula vobis.

XXI.

MONTESIANIS.

MOnteſes Deos dicitis, dominentur in auro.
Obſcurati malo, aliena mente juvantes.
Nam ſi purus animus, & mens ſerena maneret,
Tu tibi da illis ipſi diſputare deberes.
Excordaris homo, ſi putas ut ipſi te ſalveut.
Sau regant, ſeu minuant, ſi quid tu ſani requiris,
Juſtitiam legis quære magis: illa ſalutis
Auxilium portat, & fieri dicit æternum.
Nam quod in vanis ſequeris, per tempora gaudes.
In brevi lætaris, & poſtmodum plangis in imis.
Subtrahe te illis, ſi vis reſurgere cum Chriſto.

XXII.

HEBETUDO SECULI.

HEu doleo, cives, ſic vos hebetari de Mundo.
Excurrit alius ad ſortes, aves aſpicit alter,
Balantum cruore fuſo, manus inſpicit alter,
Et cupit audire reſponſa vana credulus,
Tot duces, & Reges, ubi ſunt conſulti de vita,
Vel portenta ſua ſciſſe quid profuit illis?
Diſcite, quæſo bonum, cives, ſimulacra cavete.
Omnipotentis enim in Lege quærite cuncti;
Sic ipſi complacuit Domino dominorum in altis,
Ad probationem noſtram Dæmonas in mundo vagari.
Et tamen ex alia parte mandata præmiſit,
Cæleſtes fieri, qui reliquunt aras aorum.
Unde non hoc curo diſputare parvo libello,
Lex docet, in medio ciet, conſulite pro vobis.
In duas intraſtis vias, condiſcite tectam.

XXIII.

DE UBIQUE PARATIS.

DUm ventri ſervis, innocentem aſſe te dicis,
Et quaſi communis facis te ubique paratum.
Væ tibi ſtulte homo, mortem circumſpicis ipſe.
Barbaro de more ſine lege vivere quæris;
Ipſe tibi hymnificas etiam incinere da verbo,
Qui ſimplicem fingis: ſimpliciter vivo cum iſto.
Vivere te credis, dum ventrem cupis implere.
Exiguus tua in domo reſidere prave.
Paratus ad epulas, & refugiſcere præcepta.
Aut quia diſcredis Deum judicare defunctos,
Rectorem cæli facis te inepte pro illo.
Adſpicis ad ventrem quaſi tu ſis providus illi.
Tu modo profanus, modo ſanctus aſſe videris.
In ſupplicem prodis Dei, ſub aſpectu Tyranni.
Senties in fatis, cujus modo lege juvaris.

XXIV.

INTER UTRUMQUE VIVENTIBUS.

INter utrumque putans dubie vivendo cavere,
Nudatus a lege, decrepitus luxu præcedis.
Tot vane proſpicis, quid quæris iniqua?
Et quidquid egiſti iſtinc remanere defuncto
Reſpice tu ſtulte: non eras, & ecce videris.
Unde proceſſiſti, neſcis, nec unde nutriris:
Tu Deum excelſum fugis tuæ vitæ benignum,
Rectoremque tuum, qui te magis vivera vellet,
Vertis te in faciem, & dorſum Deo remittis,
Mergis te in tenebras, dum putas te in luce morari.
Quid in Synagoga decurris ad Phariſæos,
Ut tibi miſericors fiat, quem denegas ultro?
Exis inde foris, iterum tu fana requiris.
Vis inter utrumque vivere, ſed inde peribis,
Inſuper & dicis: Quis eſt, qui a morte redemit?
Ut credamus ei, quoniam ibi pœnæ aguntur,
Eja non ſic, ut putas eſſe, maligna.
Nam illi prodeſt poſt funera, recte qui vixit.
Tu tamen mox moriens duceris in loco maligno;
In Chriſto credentes autem in loco benigno.
Blanditurque quibus hæret amœnitas illa.
Vobis autem dubiis, in vos ſine corpore pœna,
Suſcitat in fratrem tortoris ordo clamare.

XXV.

QUI TIMENT, ET NON CREDUNT.

QUamdiu, ſtulte homo, Chriſtum agnoſcere non vis?
Vitas aguum pinguem, & ſterili ſemina jactas.
In ſilva manere quæris, ubi latro moratur.
Tu dicis: Et ego Dei ſum, & foras oberras.
Ingredere jam nunc toties invitatus in aulam.
Matura jam meſſis, tempus totidemque paratum.
Ecce modo meta. quid? te pœnitet? inde
Nunc, ſi non habes, collige: vindemia vina.

Tempus adeſt vitæ credendi tempore mortis.
Eſt Dei lex prima fundamentum poſteræ legis.
Te quidem ſignabat credituram in lege ſecunda,
Nec minæ ex ipſo, ſed ex ipſa tibi potentes:
Obſtupe jam factus, jura te credere Chriſto.
Nam teſtamentum vetus de illo proclamat.
Credere enim opus eſt tantum in ipſo defuncto
Reſurgere poſſe, vivere tempore tuto.
Ergo ſi quis ea diſcredis eſſe futura,
Dum modo vincetur reus in morte ſecunda,
Eventura canam paucis in iſtu libellu,
Nam cognuſci poteſt, ubi ſit ſpes anteponenda.
Tamen vos adhortor quantocius credere Chriſto.

XXVI.

REPUGNANTIBUS ADVERSUS LEGEM CHRISTI DEI VIVI.

REſpuis infelix bonum diſciplinæ cæleſtis,
Et ruis in mortem, dum vis ſine fræno vagari.
Perdunt te luxuria, & brevia gaudia mundi,
Unde ſub Inferno cruciaberis tempore toto.
Gaudia ſunt vana, quibus oblectaris inepte:
Nun illa te reddunt hominem fuiſſe defunctum?
Anni te non poſſunt jam triginta reddere doctum?
Neſcius ſi primum erraſti, reſpice canum.
Tu putas nunc vitam iſtic perfrui lætam
Injurias inter? ibi ſunt damna tuorum,
Bella, vel infandæ fraudes, cum ſanguine furta,
Ulceribus corpus vexatur, gemiturque, ploratur,
Seu lues invadit; aut longo morbo teneris,
Aut natis orbaris, aut perdita conjuge defles.
Deſeritur totum, heu ruunt dignitates ab alto,
Vitiis, pauperie, dupliciter certe ſi langues;
Et dicis vitam, ubi vitrea vita mortalis.
Reſpice jam tandem hoc tempus iuritum eſſe:
Sed in futuro tibi ſpes eſt ſine dolo vivendi.
Vivere vulebant utique parvuli rapti,
Sed vita privati juvenes ſeneſcere forte,
Lætificos dies, perfruique ipſi parabant:
Et tamen inviti reponimus omnia mundo.
Gens & ego fui perverſa mente moratus,
Et vitam iſtius ſeculi veram eſſe putabam,
Mortemque ſimiliter ſicut vos judicabam adeſſe,
Cum ſemel exiſſet animum periiſſe defunctum.
Hæc autem ſic non ſunt, ſed conditor orbis, & auctor
Requiſivit enim fratrem a fratre peremptum.
Impie dic, inquit, ubinam frater? ille negavit.
Sanguis enim fratris ad me proclamavit in altum.
Torqueris video ubi nil ſentire putabas,
Ille autem vivit, & loca dextera tenet,
Deliciis fruitur, quas tu perdidiſti, nefande.
Et cum revocaſti ſeculum, & ille prægreſſus,
Immortalis erit, nam tu ſub tartara planges.
Vivit certe Deus, qui defunctos vivere fecit.
Innocuiſque bonis ut reddat præmia digna:
Veſanis autem, & impiis tartara ſæva.
Incipe ſentire judicia Dei, ſeducte.

XXVII.

STULTE, NON PERMORERIS DEO.

STulte, non permoreris, nec mortuus effugis Altum.
Tu licet diſponas nihil te ſentire defunctum,
Vinceris inſipiens, vivit Deus conditor orbis,
Legitima cujus clamant valere defunctos.
Tu autem dum præceps ſine Deo vivere quæris,
Extinctum in ſatis judicas, & fatale credis.
Nun ita diſpoſuit, ut tu putas, Deus æternus,
Oblivitos eſt mortuos de geſto priore.
Nunc nobis Imperitans fecit receptacula mortis,
Poſt cineres autem noſtros videbimus illa:
Exuere, ſtulte, qui puras per funera, ut non ſis;
Recturem, Dominumque tuum uil poſſe feciſti.
Murs autem in vacuum non eſt, ſi corde retractes.
Optandum nuſcas, nam ſero ſenties illum.
Rector eras carnis; non te certe caro regebat.
Exemptus ab illa, reconditur illa, tu borſum:
Recte mortalis humo ſeparatur a carne.
Idcirco nun poterunt oculi mortales æquari.
Sic habet abyſſus noſter de Dei ſecreto.
Da nunc ergu Deo fragilis dum moreris honorem:
Et crede, quod Chriſtus virum te de mortuu reddet.
Omnipotenti laudes in Eccleſia reddere debes.

XXVIII.

JUSTI RESURGUNT.

JUſtitia, & bonitas, pax, & patientia vera
Vivere poſt fata faciunt, & cura de actu.
Subdola mens autem, noxia, perfida, prava,
Tollit ſe in partes, & fera morte moratur.
Impie nunc audi, per malefacta lucraris,
Reſpice terrenos judices in corpore, qui nunc
Excruciant pœnis ditos aut ferro parantur
Supplicia meritis, aut lungo carcere flere.
Ultime tu ſperas Deum irridere cæleſtem,
Rectoremque Poli, per quem ſunt omnia facta?
Graſſaris, inſanis, detrectas nunc & Dei nomen;
Unde non effugies, pœnas per factaque ponet.
Nunc volu ſis cantus, nec venias ignis in æſtum.
Trade te jam Chriſtu, ut te benefacta ſequantur.

XXIX.

DIVITI INCREDULO MALO.

DIfferes dives nimium tua cuncta videndo
Inſatiabiliter, quibus adhuc adhærere quæris.
Vivere poſt iſta, dicis, non ſpero defunctus.
Ingrate ſummo Deo, qui ſic Deum judicas eſſe,
Te qui neſciente protalit, deinde nutrivit.
Ipſe prata tua gubernat, vineas ipſe,
Ipſe gregem pecorum, & quidquid poſſides ipſe;
Nec iſtis attendis, aut tu regis omnia forte.
Cælum hoc, & terram, & maria falſa qui fecit,
Reddere decrevit nos ipſos in aureo ſeclo,
Et modu, ſi credis, vivitur in Dei ſecreto.
Diſce Deum, ſtulte, qui vult te immortalem adeſſe,
Ut gratias illi referas in agone perennes.
Lex docet ipſius, ſed quia vagari tu quæris,
Omnia diſcredis, & inde in tartaros ibis.
Mux animam reddis, duceris quo te pœnitet eſſe,
Adluitur ibi pœna ſpiritalis æterna,
Lugia ſunt ſemper, nec permoreris in illa,
Omnipotentem Deum jam nunc ibi ſero proclamans.

XXX.

DIVITES HUMILES ESTOTE.

DIsce, morituræ, bonum te oſtendere cunctis.
In medio populi quid te facis alterum eſſe?
Vadis, ubi neſcis, & inſcius inde recedis.
Impie tractas, cum ipſo corpore ſitis
Tu ſemper divitias, nimium te tollis in altum;
Et typhum ducis, nec reſpicis pauperes ultro,
Subditos nunc vobis, nec parentes paſcitis ipſos.
Heu miſeri! fugiunt longius mediocres a vobis.
Vixit, & extinxi. pauper εὐρηκα clamat.
Mox furiis ageris, cum pereas ipſe, Charybdis.
Indiſciplinati ſic vos divites eſtis.
Legem datis iſtis, non vobis paratis ipſis.
Exue te dives tantis malis, Deo perverſus,
Subveniat utique tibi quod nunc operaſti ſi forte.
Eſtote comes mioimis, dum tempus habetis,
Sicut olmus amat vitem, ſic ipſi puſillos.
Terribilem legem malis, bonis æque benignam
Obſerva nunc ſterilis, ſubtutus in proſperis eſto:
Tollite corda fraudis divites, & ſumite pacis.
Et ſpectate malum veſtrum. benefacitis? adſum.

XXXI.

JUDICIBUS.

INtuite dicta Salomonis, Judices omnes.
Uno verbo ſuo qualiter vos ille detractat.
Dona, quam & xenia corrumpunt judices: inde
Inde jus ſequitur, datores ſemper amatis.
Camque erit caoſſa, victoriam tollit iniqua.
Innocens ſic ego ſum, nec vos incuſo puſillus,
Blaſphemiam tollit Salomon quia aperte.
Vobis autem Deus eſt venter, & præmia jura.
Suggerit hoc Paulos Apoſtolus, non ego duplex.

XXXII.

SIBI PLACENTIBUS.

SI locus, aut tempus favet, aut perſona provexit,
Judex eſto novus, quid nunc extolleris inde?
Blaſphemas indocilis, de cujus præſtantia vivis
In fragilitate tanta non reſpicis umquam.
Per gradus, & lucra avidus fortunæ præſumis:
Lex tibi non ulla eſt, nec te in proſperitate dignoſcis.
Auro licet cenſeaotur, baccheut aulica ſemper;
Cruciarium Domini ſi non adoraſti, periſti.
Et locus, & tempus, & perſona tibi donator
Nunc, ſi tameo credis: ſio autem, pro eo timebis.
Tempera te Chriſto, & cervicem illi depone.
Iſti bonor remanet, & tota fidncia rerum.
Blanditur quando tibi tempus, cautior eſto
Ultima ſatorum non providens quæ te oportet,
Sine Chriſto reviviſcere non potes umquam.

XXXIII.

GENTILIBUS.

GEns ſine paſtore ferox, jam noli vagare.
Et ego, qui mooeo, idem fui, neſcius, errans.
Nunc ideo Domini figuram ſumite veſtri:
Tollite corda fera, & exaſperata ſurſum:
Intrate ſtabula ſilveſtres ad præſepia tauri,
Latronibus turi ſub regia tecta manentes.
In ſilva lupi ſunt, ideo refugite ſub antro,
Bellaris, inſanis, nec teſpicis ubi moraris.
Uni crede Deo, uti mortuus vivere poſſis;
Surgas, & in regno cum fiet reſurrectio juſtis.

XXXIV.

ITEM GENTILIBUS IGNARIS.

INdomita cervix teſpuit jugum ferre laboris;
Tunc juvat in campis craſſis ſatiari ſiliquis,
Et tameo invita domatur utilis equa,
Minuiturque ferox eſſe, primum dedomata.
Gens, homo, tu frater, noli pecus eſſe ferinum,
Erue te tandem, & tecum ipſe tetracta.
Non utique pecus, nec beſtia es, ſed homo natus;
To te ipſe doma ſapiens, & intra ſub arma,
Idola qui ſeqneris, nihil niſi vanitas ævi,
Levia vos corda perdunt pene liberatos:
Ibi anrum veſtes argentum ulnis refertur;
Bellatur ibi, deio cantatur pro pſalmis Amor.
Vitam eſſe putas, ubi ludis, aut proſpicis iſta?
Sortiris ignare exſtincta, aurea quæris,
Inde non effugies peſtem, licet ipſe divinus.
Gratiam, quam miſit Dominus in terra legendam,
Non requiris eam, ſed ſic quaſi beſtius errans.
Aurea præfata venient tibi ſecla ſi credis,
Rurſus & incipies immortale vivere ſemper.
Illud quoque datur ſcire quod ante fuiſti,
Subjectum te præbe Deo, qui cuncta gubernat.

XXXV.

DE LIGNO VITÆ, ET MORTIS.

ADam protolapſus ut Dei præcepta vitaret,
Belias tentator fuit de invidia palmæ,
Contulit & nobis ſeu boni, ſeu mali quod egit,
Dux nati oativitatis morimor, indeque per illum,
Ex divino ipſe ot recedens exſul a verbo.
Finitis ſex millibus annis immortales erimus.
Guſtato pomi ligno mors intravit in orbem:
Hoc ligno mortis generamur vitæ futuræ.
In ligno pendet vita ferens poma, præcepta.
Cavete nunc vitalia poma credentes.
Lex a ligno data eſt homini primitivo timenda,
Mors unde provenit neglecta lege primordi:
Nunc extende manum, & ſume de ligno vitali.
Optima lex Domini ſequens de ligno proceſſit.
Perdita lex prima guſtat unde licet illi
Qui Deos adorat vetitos, mala gaudia vitæ.
Reſpuite guſtum, ſufficiet ſcire, quod eſſet.
Si vivere vultis, reddite vos legi ſecundæ.
Templorum culturas, Dæmonom ſata vitate.
Vertite vos Chriſto, & eritis Deo ſodales.
Xanta Dei lex eſt, quæ mortuos vivere docet.
Hymnum ſibi ſolus Dominus proferre præcepit,
Zabolicam legem omnes omnino vitate.

DE

XXXVI.

DE CRUCIS STULTITIA.

De duplici ligno dixi, mors unde processit;
Et iterum inde procedere vitam frequenter:
Crux autem stultitia facta est adulteræ genti:
Rex æternitatis per Crucem dirus adumbrat,
Ut sibi nunc credant o stulti morte viventes!
Caïn juniorem occidit nequam repertus:
Inde Enoch suboles Cainæa nati feruntur;
Sic gens iniqua increvit mundo, quæ numquam
Transmisit animos in Deum: credere Crucem
Venit in horrorem, & dicunt se vivere recte.
Lex in ligno fuit prima, & inde secunda;
Terribilem legem primo cum pace revenit.
In prævaricationes varias elati ruerunt:
Trajectum clavis Dominum cognoscere nolunt:
Judicium cujus cum venerit, ibi dignoscent.
Abel genus autem credit modo Christo benigno.

XXXVII.

QUI JUDÆIDIANT FANATICI.

Quid? medius Judæus, medius vis esse profanus?
Unde non effugies judicium Christi defunctus.
Ipse cœcus eras & ad cœcos intras, inepte!
Idcirco cœcum cœcus in fossam deducit:
Vadis ubi nescis, & inscius iode recedis.
Discentes ad doctos eant, doctique recedant.
Actu ad eos vadis, unde nihil discere possis.
Exis pro soribus, inde & ad idola vadis.
Interroga primum, quid sit in Lege præceptum;
Dicant illi tibi, si jussum est Deos adorare.
Ignorantur enim propter quod maxime pussunt.
At illi quoniam rei sunt, ex ipso delicto
Nihil de præceptis Dei nisi mirabile narrant.
Tunc tamen in fossam secum vos cœci deducunt.
Funera sunt nimium de illis nota referre.
Aut quia concludit agrum congestus aratri.
Noluit Omnipotens illos intelligere Regem;
A scelere tanto refugit ipse crucutus.
Tradidit se se nobis superaddita lege,
Inde modo latitant nobiscum rege deserti:
Ceterum in illis si spem esse putatis,
In totum etratis, si Deum, et fana colatis.

XXXVIII.

JUDÆIS.

Improbi semper, & dura cervice recalces,
Vinci vos non vultis, sic exhæredes eritis.
Dixit Esaias incrassato corde vos esse,
Aspicitis Legem, quam Moses allisit iratus,
Et idem Dominus dedit illi legem secundam,
In illa spem posuit, quod Vos subsannati reiicitis.
Sed ideo digni non eritis regno cælesti.

XXXIX.

ITEM JUDÆIS.

Inspice Liam typum Synagogæ fuisse:
Tam infirmis oculis, quam Jacob in signo recepit;

Et tamen servivit rursum pro minore dilecta.
Mysterium verum, & typum Ecclesiæ nostræ.
Intuite plene dictum Rebeccæ de cælo,
Unde simulantes aliena, Christo credatis.
Deinde Thamar partum geminorum adite:
Ad Caïn inteudite primum Terræ cultorem,
Et Abel pastorem, qui fuit immaculatus
In fratrie exitio offertor mactatus a fratre.
Sic ergo percipite, juniores Christo probatos.

XL.

ITERUM IPSIS.

Incredulus populus, non est nisi vestet, iniqui,
Tot locis, & toties reprobatue lege clamantum,
Et sabbata vestra spernit, & tricesimas Altus
Respuit omuino universas vestras de Lege,
Ut ne sacrificia faceretis illi præcepta,
Mittere qui dixit lapidem in scandalo vestro.
Iniqua si qui unu crediderint morte periisse;
Perque alias leges salvari dilectos: inde
Suspensam in ligno vitam, nec illi creditis,
Ipse Deus vita est, pependit ipse pro nobis.
Sed indurato corde subsannatis eumdem.

XLI.

DE ANTICHRISTI TEMPORE.

Dixit Esaias: Hic homo, qui commovet orbem,
Et reges toridem, sub quo fiet terra deserta:
Audite quoniam Propheta de illo prædiait:
Nihil ego composite dixi, sed negligendo.
Tum scilicet mundus finitur, cum ille parebit,
In tres imperantes ipse diviserit orbem,
Cum fuerit autem Nero de inferno levatus,
Helias veniet prius signare dilectos.
Res, quas Africæ regio, & Arctoa natio tota
In septem annis tremebit undique terra,
Sed medium tempus Helias, medium Nero tenebit.
Tunc Babylon meretrix in cinere facta favilla,
Inde ad Jerusalem perget, victorque Latinus,
Tunc dicet: Ego sum Christus, quem semper oratis.
Et quidem conlaudant illum primitivi decepti,
Multa signa facit, quoniam ejus pseudopropheta.
Præsertim ut credant illi loquetur imago.
Omnipotens tribuit, ut talis evadat,
Recapitulantes scripturas ex eo Judæi
Exclamant pariter ad excelsum sese deceptos.

XLII.

DE POPULO ABSCONSO SANCTO OMNIPOTENTIS CHRISTI DEI VIVI.

Desideretur absconsus ultimus sanctus,
Et quidem ignotus a nobis, ubi moretur.
Per novem tribum agens, & dimidiam nobis
O. . . . . .
Præcepitque per Legem vivere priscam:
Vivamus nunc omnes novella traditio legis,
Lea ut ipsa docet aptius judico vobis.
Obrelictæ duæ tribuum, & dimidia; quare
Ab istie dimidia tribuum? ut martyres essent
Bellum cum inferret electis suis in orbem.

Seu

Seu certe ſanctorum chorus Prophetarum
Conſurgeret ad plebem, qui frænum imponeret illis,
Obſcœni quos equi trucidaruot ealce remiſſa.
Nec rueret temere ad pacem manus aliquando.
Semotæ ſuot iſtæ tribuum, & myſteria Chriſti,
Omnia per iſtas complentur ſeculo toto.
Sunt autem ds ſcelere duorum fratrum enatæ,
Auſpicio quorum facinus ſecutæ fuere.
Non immerito tales diſperſi ſunt ipſi cruenti:
Convenient iterum propter myſteria Chriſti.
Tunc autem properant compleri Legis narrata.
Omnipotens deſcendit Chriſtus ad ſuos electos,
Obſcuratt nobis qui fuerunt tempore tanto:
Millia tot facti, illa eſt gens vera cæleſtis.
Non natus ante patrem moritur ibi, neque dolores
In ſuis corporibus ſentiunt, aut tubera naſo.
Pauſantes in lecto ſuo mature recedunt,
Omnia complentes Legis ideoque tutantur.
Tranſire jubentur ad Dominum partibus dextris;
Exſiccat fluvium quibus ſicut ante trajectis;
Nec minus & Dominus ipſe procedit cum illis,
Tranſiit ad noſtra, veniunt cum rege cæleſti.
In quorum itinere quid dicam, quod Deus educet?
Subſidunt montes ante illos, & fontes erumpunt,
Cæleſtem populum gaudet creatum videre.
Hic tamen feſtinant matrem defendere captam.
Rex autem iniquus, qui obtinet illam, ut audit,
In partem Boreæ fugit, & colligit omnes.
Sed cum ſe inſidet exercito Dei Tyrannus
Terrore cæleſti proſternuntur milite cæli.
Ipſe cum infando comprenditur pſeudopropheta.
Decreto Domini traduntur vivi gebennæ.
Ex eo primores, & duces ſervire jubentur.
Intrabunt tunc Sancti ad antiquæ ubera Matris.
Ut autem ex illis refrigerent, quos male ille ſuaſit,
In variis pœnis cruciabit ſibi credentes.
Ventum eſt ad finem, quo tolluntur ſcandala mundo.
Incipiet dominus judicium dare per ignem.

XLIII.

DE SECULI ISTIUS FINE.

DAt tuba cælo ſignum ſublato leone,
Et fiunt ſubito tenebræ eum cæli fragore,
Summittit oculos Dominus, ut terra tremiſcat,
Adclamat ot & audiant omnes in orbem:
Ecce diu tacui ſuſtinens tanto tempore veſtra:
Conclamant pariter plangentes ſero gementes;
Ululatut, ploratur, nec ſpatium datur iniquis:
Lactanti quid facies mater! cum ipſa crematur.
In flamma ignis Dominus judicabit iniquos.
Juſtos autem non tanget ignis, ſed immo delinget.
Sub uno morantur, ſed pars in ſententia flevit.
Tantus erit ardor, ut lapides ipſi liqueſcant,
In fulmina coeunt venti, furit ira cæleſtis,
Ut quacumque fugit impius occuperur ab igne;
Supperium nullum erit, nec nautica puppis:
Flammat Amen gentes, & Medi, Parthique fervent;
Io annis mille, ut ferunt operta Johannis.
Nam inde poſt annos mille gehennæ traduntur,
Et fabrica, cujus erant, cum ipſa cremantur.

XLIV.

DE RESURRECTIONE PRIMA.

DE cælo deſcendet Civitas in anaſtaſi prima:
Eſt, quod referamus de fabrica tanta cæleſti.
Reſurgemus illi, qui ſumus illi devoti,
Et incorrupti erunt; jam tunc ſine morte viventes:
Sed nec dolor ullus, nec gemitus erit in illa.
Venturi ſunt illi quoque ſub Antichriſto qui vincunt
Robuſta martyria: & ipſi toto tempore vivunt,
Recipiuntque bona, quoniam mala paſſi fuere,
Et generant ipſi per annos mille rubentes:
Comparantur ibi tota vectigalia terræ,
Terra, quia almium fundit ſine fine novata.
Inibi non pluvia, non frigus in aurea caſtra.
Obſidiæ nullæ, ſicut nunc, neque rapinæ.
Nec lucernæ lumen deſiderat civitas illa:
Ex auctore ſuo lucet, nec non ibi patet
Per duodecim millia ſtadia lata longa ſic alta,
Radicem in terra, ſed caput cum cælo peræquat;
In urbe pro foribus autem Sol, & Luna lucebit.
Malus in angore ſeptus propter juſtos alendos.
Ab annis autem mille Deus omnia perdet.

XLV.

DE DIE JUDICII.

DE die Judicii propter incredulos, addo.
Emiſſus iterum Dei donabitur ignis:
Dat gemitum terra, verum tunc in ultima fine.
Iter agentes, & tunc increduli cuncti
Evitate tamen ſanctorum caſtra ſuorum.
In una flamma convertitur tota natura:
Uritur ab imis terra, montesque liqueſcunt:
De mare nil remanet, vincitur ab igne potente.
Interit hoc cælum, & aſtra, & iſta mutantur.
Componitur alia novitas cæli, terræque perennis.
Inde qui mereunt mittuntur in morte ſecunda.
Interioribus autem habitaculis juſti locantur.

XLVI.

CATECUMENIS.

CRedentes in Chriſto derelictis idolis omnes
Admoneo paucis propter ſalutaria veſtra.
Temporibus primis per errorem ſi qua gerebas,
Erogatus enim Chriſto tu cuncta relinque.
Cum Deum noſti, eſto bonus tiro: probatus,
Virgineuſque pudor tecum verſetur in agno.
Mens bonis invigilet: cave, ut non delinquas inante.
In baptiſmo tibi genitale ſolox lavantur.
Nam ſi quis peccans catecumenus pœna notatur,
In ignis ille vivat, ſed non ſine damno.
Summa tibi: gravia peccata devita tu ſemper.

XLVII.

FIDELIBUS.

FIdeles admoneo fratres de odio tollant:
Impia martyribus odia reputantur in ignem,
Diſtruitur Martyr cujus eſt confeſſio talis:
Expiari malum nec ſanguine ſuſo docetur.

Lex

Lex iniquo datur, ut poſſit ſeſe frænare.
Inde debet carere dolis; ſimiliter & tu.
Bis Deo peccas, qui lites fratri protendis:
Unde nun effugies peccatum prtica lectans.
Semel es lotus, numquid poteris denuo metgi?

XLVIII.

FIDELES CAVETE MALUM.

FAlluntur volucres, & ſilvarum beſtiæ ſilvis,
Ipſis incanta, jactura quibus eſt tradita, mentis,
Decipiuntque quæſtuoſa, ut eſca, ſequentes,
Et vitare malum neſcinnt, nec lege tenentur.
Lex homini data eſt, & doctrina vitæ legenda,
Ex qua recordatur, ut poſſit vivere cante,
Suique locum; mortis & deroget ea, quæ ſunt.
Condemnat ſe ipſum graviter, qui Regi delinquit,
Aut ferro ligatus, aut de ſuo gradu dejectus,
Vel vita privatus perdit, quod frui deberet.
Exemplo moniti graviter peccare nolite.
Translati lavacro magis charitatem habete.
Eſcam mnſcipuli, ubi mors eſt, longe virate.
Multa ſunt martyria, quæ fiunt ſine languine fuſo.
Alienum non cupere, velle martyrium habere,
Linguam reſrænare, humilem te reddere debes,
Vim ultro non facere, nec factam reddere contra.
Mnns patiens fueris, inteilige te Martyrem eſſe.

XLIX.

PŒNITENTIBUS.

PŒnitens es factus, noctibus, diebuſque precare:
Attamen a Matre noli diccedere longe,
Et tibi miſericors poterit Altiſſimus eſſe.
Non fiet in vacuum confeſſio culpæ; perinde
In reatu tuo dilce manifeſte deflere.
Tu, ſi vulnus habes, herbam medicumque require.
Et tamen in pœnis poteris tua damna ſentre.
Namque, fatebor enim, nnum ex vobis adeſſe,
Terroremque linquendum, ſenſi ipſe ruinam.
Idcirco cnmmoneo vulneratos cautius ire.
Barbam, comamque tœdare in pulvere terræ,
Volutarique ſaccis, & petere lumino de Rege:
Subveniet tibi, ne pereas forte de plebe.

L.

QUI APOSTATAVERUNT DEO.

QUando bellum antem geritur, aut ingruit hoſtis,
Evincere qui poterit, aut latere magna tropæa,
Infelix autem erit, qui fuerit captus ab illis.
Amittit patriam, & Regem, qui digne pro veritate
Pugnare pro patria qui noluit, neque pro vita:
Obiſſe debuerat, quam ire ſub barbaro Rege,
Servitinmque petat quis hoſtibns ſine Lege defetre.
Tu ſi præliando mureris pro rege, vicilli.
At ſi manus dederis, incnlumis lege peritli.
Tranſſluviat hoſtis, tu ſub latebra conde:
Aut ſi intrare poteſt: ſi necne, ne ceſſa,
Undique te redde tuum, ruos quoque viciſti.
Et vigilanter age, ne quis incurrat in illa.
Res infamis erit, ſi quis ſe propatat hoſti.
Vincere qui neſcit, & occurrit tradere ſeſe,
Nec ſibi, nec patriæ laudem remiſit ineptus.
Tunc vivere noluit, cum ipſa vita peribir.
Domini ſi quis inops, aut profanus ab hoſte
Ærumen ſonaos tacti, velut aſpides ſurdi,
Orare ſatis debent, aut ſe condere tales.

LI.

DE INFANTIBUS.

DUellum hoſtis ſubito venit inundans,
Et priuſquam fugerent, parvulos occupavit inertes.
Improperandum eis non eſt, licet capti videntur:
Nec quidem excuſo: ob delicta forte parentum
Fuete promeriti, ideo Deus tradidit illos.
Atramen adultos hortor in arma recurrant,
Naſcanturque quaſi denuo ſuæ matri de ventre.
Terribilem Legem fugiant, ſemperque cruentam,
Impiam, indocilem, ferina vita viventem.
Bellum enim alind cum fuerit forte gerendum,
Vincere qui poterit, aut certe jam ſcire cavete.
S. . . . . .

LII.

DESERTORES.

DEſertores enim genere non uno dicuntur.
Eſt alius nequam, alius in parte recedit,
Sed ramen utrique judicia vera decernuntur.
Ecce militatur Chriſto, ſicut Cæſari paretur.
Refugium Regis pete, ſi delictor fuiſti;
Tu illum implora, proſtratus illi fatere:
Omnia concedet, cujus ſunt & omnia noſtra.
Repoſitus caſtris ulterius cave delinquat.
Errare noiui diu miles per ſpelæa ferarum.
Sit tibi peccare deſiſtere geſtum immenſum.

LIII.

MILITIBUS CHRISTI.

MIlitiæ nomen cum dederis, fræno teneris.
Incipe tunc ergo dimittere priſtina geſta:
Luxurias vira, quuniam labor immiuet armis.
Imperio Regis omni virrute parendum,
Tempora poſtrema ſi vis perungere ixra.
Illa bonus miles ſemper expecta fruenda;
Blandire noli tibi, delidias omnino mitte,
Ut ruo præpoſito cuttidie præſto ſis, ante
Solicitus eſto, maruinus ſigna reviſe.
Cum videris belluin, agmina ſume propinqua.
Hæc gloria regis militem videre paratum.
Rex adeſt, oprato propter ſpem dimicaturum.
Ille parat dunc, ille pro victoria lætus
Sutcipit, & proprium ſatellem dedicat eſſe.
Tu tibi præterea in Belian parcere noli.
Impiger eſto magis, ut redda. amam pro morte.

LIV.

DE REFUGIS.

DAmnatorum animæ merito ſe ipſæ ſecernunt.
Ex hoc progeniti iterum ad ſua recurrunt.
Radix Cainea, maledictum ſemen erumpit,

Et

Et in ſervili genre ſub barbaro rege refugit.
Flxmma quos æterna torquebit die decreto.
Vult vagus errare ſine diſciplina profugus,
Graſſari per fauces viarum lege ſolutus.
Iſti argo rales, quos nulla pœna coegit,
Si vlvere nolnnt, ab Idolis reſpici debent.

LV.

DE LOLII SEMINE.

DE ſamine lolii, qui ſtant in Eccleſia mixti.
Expletis temporibus meſſis ſeparatur a fructu
Lolium enatum, quod nun miſaret Dominus.
Omne lolium agricola collectum ſeparat illud.
Lex agar nobis eſt, qui fecerit bonum in ille,
Ipſa utique nobis præſtat requiem veram,
Ipſe dominator: nam lolinm igne crematur.
Si argo putatis, qnoniam ſub uno moranrur,
Etratis: ſteriles Chriſtianos vos eſſa deſigno.
Maledicta fuit arbor ſina fructn ficulna
In verbo Domini, & ſtatim axaruit ille.
Nou operas facitis, non donum gazæ paratis.
Et ſic promereri Dominum putatis inanes?

LVI.

DISSIMULATORI.

DIſſimulas legem tanto præconio latam,
In tot propherarum cæleſti voce clamantem;
Si propheta tantum declamaſſet in nubem,
Sufficerat ntique Domini vox miſſa per illum.
In tot propherarum volumina lex Domini proclamat,
Malitias nullus dimittit; ita æque da corde
Vis bona vidare, & fraudibus vivare quæris.
Lex ipſa cur ergo proceſſit tanto labore.
Abuteris Domini mandata, & ta filium inquis.
Tu ſi talis aris, ſine cauſſa, videris inquam.
Omnipotans mites quærit ſibi filios eſſe
Rectos corda bonu, davotos legi divinæ,
Immites eutem jam ſcitis, ubi demerſit.

LVII.

SECULARIA IN TOTUM FUGIENDA.

SI quidam doctores, dum axpectant munera veſte,
Aut timant perſonas, laxant ſingula vobis,
Et ego non doleo, ſed cogor dicere varnm.
Cum caterva mali pergis ad ſpectacula vana,
Ubi Saranas fraguribus circu operarur.
Licere perſuades ribi quodcumqua placebit.
Altiſſimi proles, cum filiis Zabuli mixta,
Reſpicere num vis, qnas renunciaſti, priora?
In ipſis varſaris itarum, quid prodarit Unus?
Aut ſi prn languore detum quod ſtulte profanus
I . . . . . .
Nnlita diligere mundum, naque ambirnm ejus;
Tanre Dei vox eſt, & tibi proba videtur.
Obſervas mandatum hnminis, & Dei devitas.
Tu fidis muneri, quo doctores ora procludunt,
Ut tacaant, nequa dicant tibi juſſe divina.
Ma vera dicentam, ſicut tanaris, proſpice ſummum,
Filius cujus eras, illi te adſigna cnentem,
Vivere ſi quæris gentiliter homo fidelis;
Gaudia te mundi removent a gratia Chriſti:
Indiſciplinate quod leve licera præſumis,
Et caros biſtriones, & cantice muſice quæris,
Nec tali ſubolem garrire amentie curas;
Enm vita ſeuiſci putas? improvidus erras.
Altiſſimus jubet, & juſta præcepta devitas.

LVIII.

CHRISTIANUM TALEM ESSE.

CUm Dominus dicat, in gemitu edare panem:
Hic ut qnid nnnc agis, qui cupis vivere lætus.
Reſcindare quæris ſententiam ſummi Dei miſſam
In protoplaſtnm: vis frænum prodere lagis.
Si Deus omniputans cum ſudnre vivere juſſit,
Tu qui jucundaris, aris jam axterus illi.
Indignatum ait Dominum ſcriptura Judæis:
Ab eſca refecti ſurrexerunt ludare filii.
Nunc ergo cur illos proſequimur ſponte profectos?
Unde parierunt illi, nos cavera debemus.
Maxima pars veſtrum luxuriis dedita paret.
Tranſgredaris legem, cum ta ſucis inficis, in te
Apoſtolns clamat, immo Daus per illum:
Licantia veſtra vos, inquit, in ipſa deperdnnt.
Eſto ergo talis, qnalem vult eſſe te Chriſtus.
Mitis, & in illo hilaris, nam ſeculo triſtis
Excurre, labora, ſuda, cum triſtitia pugna.
Spes cum labore venit, & victuriæ palma donatur.
Si refrigerare cupis, admartyriza.
Expecta requiem futuram in tranſitu mortis.

LIX.

MATRONIS ECCLESIÆ DEI VIVI.

MAtronas, vis eſſa Chriſtiana, ur ſaculi Domnas,
Anro re circumdas, eut ſerica veſte, pudica,
Tarrorem Legis ex auribus vanrn remittis:
Rex vanas adfectas, cuncta de Zabuli pompa:
Ornaris ad ſpeculum, cincinnos fronte reflaxos,
Nec nnu & iuducis malis medicamine falſa:
In oculis puris ſtibium perverſo decore,
Sau crinas tingis, ut ſiut turo tempore nigri.
Eſt Deus inſpector, penetrat qui ſingula corda,
Caterum pudicis iſta neceſſaria non ſunr.
Caſto, arque pudico ſanſn pertundita pectus.
Lex Dei teſtatur tales ubſcedere leges.
Ex corda qui credit ſeminæ marito probatæ
Sufficiat eſſe non cultibus ſed bona mente.
Induare veſtes optas, optat frigus, & æſtus,
Ant nimium Solis; tantum nt pudica proberis,
Et in plebe Dei facultatis dona demonſtra.
Das tibi nomerium Clariſſime qnondam
Exanimata jacens precibus viduarum erecte,
In dando promeruit, non comtibus, inde levari.
Vos metronæ bonæ venitatis fugite decorem.
In feminas congruit cultnra lupanas.
Vincire malignum, pudicæ feminæ Chriſti:
In dando divitias veſtras oſtendite totas.

LX.

ITEM IPSIS.

AUdi vocem, quæ vis Chriſtiana manere,
Beatus Paullus qualiter te ornari præcepit.

Cæliloquus item Iſaias doctor, & auctor
Deteſtatur enim pravitatem mundi ſequentes.
Exaltatæ, inquit, jacebunt Filiæ Sion.
Fas in Deo non eſt Chriſtianam eoli fidelem.
Gentili more quæris procedere, Dei ſancta,
Has Dei præcones damnant in lege clamantes,
Injuſtas eſſe feminas, quæ ſe taliter ornant.
Capillos inficitis, oculos fuligine relinitis,
Levatis comulas granulatim, fronte depicta,
Malas medicatis quodam ſoperducto rubore,
Nec non & inaures graviſſimo pondere pendent;
Obruitis collum monilibus, gemmis, & auro;
Palmas Deo dignas præſagio malo ligatis.
Quid memorem veſtes, aut totam Zabuli pompam?
Reſpuitis legem, eum vultis mundo placere.
Saltatis in domibus, pro pſalmis cantatis amores.
Tu licet ſis caſte, non te purgas ſiniſtra ſequendo:
Vos ideo tales Chriſtus cum Gentibus æquat.
Ymnificato Choro, placitoque Chriſto placete;
Zelantes fervore Chriſto offerte odotem.

LXI.

IN ECCLESIA, OMNI POPULO DEI.

JUſtus ego non ſum, fratres, de cloaca levatus:
Nec me ſupertollo, ſed doleo veſtri, qui cerno
Ex tanto populo nullum in agone coronari.
Certe ſi non ipſe pugnat, vel ſuggerat illis;
Cladem objurgatis. o venter effercite luxu,
Laborat frater adverſante mundo ſub armis.
Et ſartus opibus nec pognas, nec pugnanti te ſiſtis?
Stulte, non intendis unum bellare pro multis?
In talem pendet Eccleſia tota, ſi vincat.
Abſtineri vides Fratrem, & pugnare eum hoſte.
Optas tu in caſtris, pacem ſoras ille repugnat.
Miſericors eſto, ut ſis ante omnia ſalvus.
Nec meruis Dominum præconio tanto clamantem?
Inimicis enim qui jubet alimenta præbere,
Prandia ab eo proſpice Tobiam, qui ſemper
Omnibus omnino diebus eum paupere ſumpſit.
Paſcere tu quæris, ſtulte, qui te denuo paſcat.
Vis ille mihi paret, qui componi proponit?
Laute cibatum diſtento ventre declamat.
Oppreſſus inopia Frater juxta tabeſcens,
De die Dominica quid dicis? Si non ante locavit,
Excita de turba pauperem, quem ad prandium ducas.
In talibus ſpes eſt veſtra de Chriſto refecto.

LXII.

MARTYRIUM VOLENTI.

MArtyrium, fili, quoniam deſideras, audi.
Abel qualis erat eſto, aut qualis Iſaac ipſe, aut
Rectam, qui diligit, Stephanus ſibi vitam in iter.
Tu quidem quod optas, res eſt felicibus apta.
Vince prius malum beneſactis, recte vivendo.
Rex ille tuus cum viderit, eſto ſecurus.
Ipſius eſt tempus, & nos in utrumque gerentes.
Ut ſi bellum abeſt, in pace martyres ibunt.
Multi quidem errant dicentes, Sanguine noſtro
Vicimus Iniquum, quo maneute vincere nolunt.
Obſidiando perit, & ideo ſentit Iniquus.
Legitimus autem non ſentis pœnas adactas.
Ejulatuque zelando pectus pugnis pertunde.
Nunc ſi beneſactis viceris, martyr in illo.
Tu ergo qui quæris martyrium tollere verbo,
In pace te vetti bonis, & eſto ſecurus.

LXIII.

BELLUM COTTIDIANUM.

BElligerare quætis, ſtulte, quaſi bella quieſcant.
Ea protoplaſto die pugnatur in ſine vobis.
Libido præcipitat, bellum eſt, pugna cum illo.
Luxuria ſuadet, abutere, bellum viciſti,
Vino copioſo parce, ne per illud aberres.
Maledicti tetine linguam, unde Dominum adoras.
Compeſce furorem, pacificum redde te cunctis.
Oppreſſos miſeriis deprimere cave minores.
Tutorem adcommoda tantum, & noli nocere.
Tramite vos recto ducite ſincero præ zelo.
In tuis divitiis eomem re redde puſillis,
De labore tuo dona, nudum veſti, ſic vinces.
Inſidias nulli facias qui deo deſervis.
Adſpice principium, unde periit invidus hoſtis.
Non ſum ego doctor, ſed lex docet ipſa clamando.
Verba geris tanta vane, qui ſub uno momento
Martyrium quæris otioſus tollere Chriſto.

LXIV.

DE ZELO CONCUPISCENTIÆ.

DUm cupis, inde peris, dum ardes proximi zelo,
Extinguis te ipſum, quando te incendis ab intus.
Zelaris alium, invide, de malo laborantem,
Et te parem eoncupis fieri pecuniæ tantæ.
Lex ſic non aſpicit dum illum incumbere quæris
Omnia ſuſpenſus, vivis in ardore lucrorum.
Cumque reus tibi ſis, ipſum te judice damnas;
Oculorum acies numquam ſatiatur avara.
Nunc ergo ſi redeas, & eogites, vana cupido eſt.
C. . . . . .
Unde deus clamat; Stulte hac nocte vocaris.
Poſt te mors ruit: cujus erant iſta talenta?
In ſuprema ædis iujuſta lucra condendo.
Suggeret cum Domino unicuique vita diurna.
Congeſtet alius: tu bene vivere quære.
Et Dei cor eonſcius, ages ſuper omnia victor.
Nec enim dico, ut te in trivio tinnites,
Cum pro die tuo vigilas, ſine fraude vivendo.
In eſca perit avis, aut hæret improvida viſco.
Arbitrati tibi ſimpliciter valde cavendum.
Eacedant alii finem, tu proſpice ſemper.

LXV.

QUI DE MALO DONANT.

QUi te bonum fingis elieno vulnere, vecors,
Unde tu largiris, alter cotidie plorat.
Iſta tu diſcredis Dominum videre de Cælis?
Duna iniquorum non probat Altiſſimus, inquit.
Erumpes miſeris, dum fueris locum adeptus.
Munera dat alter, ut alterum reddat inanem.
Aut ſi fœneraſti, duplicem centeſima nummum.
Largiri vis, ut te, quaſi malum malo depurges.
Omnipotens tales operas omnino recuſat.
Donaſti de lacrimis, candidatus ille ingratis

Oppreſ-

Oppreſſus uſuris deplurat factus egenus.
Nactus præterea tempus captatoribus, hoſtis
Ad præſens populus, pretio tu factus iniquus.
Nec nun & de lucro mercis vis te piare.
Te ipſum inludis, non alium, inique.

LXVI.

DE PACE SUBDOLA.

DIſpoſitum tempus venit noſtris, pax eſt in orbe;
Et ruina ſimul blandiente ſeculo premit
Præcipitis populi, quem in ſchiſma miſiſtis.
Aut facite legem Civitatis, aut esite de illa.
Conſpicitis ſtipulam cohærentem in oculis noſtris,
Et veſtris in oculis non vultis cernere trabem.
Subdola pax vobis venit, perſecutio flagrat.
Vulnera nunc parent, & ſic ſine cæde tuitis.
Bellum in abſconſo geritur, ſub pace quod ipſa
De vobis vix unus caute ſe geſſit.
O male muniti, & in occiſione prædicti!
Laudatis pacem ſubdolam, & vobis iniquam.
Alterius facti milites, non Chriſti, periſtis.

LXVII.

LECTORIBUS.

LEctores moneo quoſdam, cognoſcere tantum,
Et dare materiam ceteris exemplo vivendi,
Certamen fugere, lites, totidemque vitare,
Terrorem premere, nec umquam eſſe ſuperbos.
Obſequia juſta malorum quoque deſerre.
Reddite vos Chriſto ſimiles, filioli, magiſtro.
Inter agreſtina beneſactis lilia ſitis.
Beati facti eſtis cum feritis edicta.
Vos flores in plebe, vos eſtis Chriſti lucernæ.
Servate quod eſtis, & memorare poteſtis.

LXVIII.

MINISTRIS.

MYſterium Chriſti Zacones exercite cæſte,
Idcirco miniſtri facite præcepta magiſtri.
Nolite ludere perſonam judicis æqui,
Integrate locum veſtrum per omnia docti,
Sulum intendentes, ſemper Deo ſummo devoti.
Tuta Deo reddite ſacra miniſteria aræ,
Rebus in diverſis exemplum dare parati.
Inclinate caput veſtrum paſtoribus ipſi.
Sic fiet, ut Chriſto poſſitis eſſe probati.

LXIX.

PASTORIBUS DEI.

PAſtor, ſi confeſſos fuerit, geminavit agonem,
Apoſtolus autem tales jubet eſſe magiſtros:
Sit patiens rectur, ſciat ubi frena remittat.
Terreat in primis, & poſtea melle perungat.
Obſerveque prius, ut faciat ipſe, quæ dicit.
Redditur in culpa paſtor ſecularia ſervans,
In faciem cujus ſis auſus dicere quidquam.
Bullit in infimo rumoribus ipſa gehenna.
Væ miſeræ plebi, dubia quæ fronte vacillat.
Si talis aderit Paſtor, pene perdita ſtat;
Devotus autem continet, recte gubernans;
Exhilarantur examina regibus aptis.
In talibus ſpes eſt, & vivit Eccleſia tota.

LXX.

MAJORIBUS NATIS DICO.

ME ſolum expoſcit tempus vobis dicere verum.
Ab uno ſæpe monetur, quod multi detrectant.
In me ſolum volo odia convertere veſtra,
Omnium ut paveant præcordia tentatorem,
Reſpicite dictum, quod veritas odia tollat.
Jam prædixi quidem de pace ſubdula quanta.
Blandiens dum vobis ſubrepſit, eheu, ſeductor.
Vos quia neſcitis laqueos inſtare, ruiſtis.
Sorbetis omnino amara, ſed eſt ſeculi ipſum.
Non gratis agit, pro quo intercediis, ullus.
Ab igne qui refugit, agit in voragine, veſtro.
Tum petit ſuppetium miſer denudatus a vobis.
Ipſi jam horteſcunt judices peculantia veſtra.
S. . . . . .
De breviori titulo non tot inararem,
Inſpicitis docentes, quibus vos tenditis ultro.
Cum ipſis & epulas capitis, & paſcitis ipſos.
Ob ea jam terræ pene fundamenta lutratis.

LXXI.

INFIRMUM SIC VISITA.

INfirmus ſi fuerit frater, de paupere dico,
Nolite vacui talem viſitare jacentem.
Fac ſub Deo bonum, obſequia redde per nummum.
Inde revaleſcit, vel ſi conciderit ille,
Refoveatur homo pauper, qui non habet unde
Mercedem tibi, piu illo ſed conditor orbis, & auctor.
Vel ſi pigeret ire ad pauperem, ſemper aboſum,
Mitte nummos, & unde ſe reſumere poſſit.
Similiterque ſoror ſi paupera lecto decumbit,
Incipiant veſtræ matronæ victualia ferre.
Clamat ipſe Deus, frange tuum panem egeno.
Verbis opus non eſt viſitare, ſed beneſactis.
Iniquum eſt, frater inopia victus ægrotet.
Satagite non verbis, eſum, potumque requirit.
Inſpicite tales, ſed certe debilitatos,
Tranſigere ſeſe qui non poſſunt, date ſubinde.
A Domino vobis ſpondeo dari quadruplum.

LXXII.

PAUPERIBUS SACRIS.

PAuperies ſana quid, niſi divitiæ adſint?
Ars certe ſi fuerit, jam & tu communica fratri.
Unum præſta tibi, ne ſuperbus eſſe dicaris.
Polliceor quoniam ſecurior divite vivis.
Excipe doctrinam magni Salomonis in aures.
Reſponſorem in alto odit Deus pauperem eſſe,
Idcirco te ſubde, & honorem redde porenti.
Blandus enim ſermo, proverbium noſti, deriget.
Vincitur officio & ſi fuerit ira vetuſta.
Si lingua taceat, nil melius inveniſti.
Sane ſi non fuerit ars unde vita regatur,
Aut operam præbe, aut curſum, juſſu potentis,

Non pudeat, neque pigeat procurrere ſanum.
In gaza præterea de labore mittere debes;
Sicut ſingularis illa, quam prætulit Unctus.

LXXIII.

FILIOS NON LUGENDOS.

FIliorum caſus licet, & dolium cordis relinquat,
In nigris exire tamen nec plangere fas eſt.
Lex prudentet ait. animo, nec pompa, dolete.
In Solomoniaco libro ſeptimana finita.
Oblita Dominum de reſurrectione promiſſa,
Si Martyras feceris filios, ſic voce deflebis?
Non pudet infrenem gemiliter plangere natos.
Os laceras, tundis pectus, veſtimenta deducis.
Nec metuis Dominum, cujus optas regnum videre?
Luge, quod fas eſt, noli tamen errare pro illis.
Vos ideo tales, quod minus quam gentes eſtis:
Germine zabolico facitis ut turbæ pſonatæ;
Extinctos clamatis; qua gratia? falſe, periſti?
Nec dolore duxit Pater Filium mactandum ad aram:
Dolore nec Vates Filium luxit defunctum;
Omnipotentis enim nec flens deducebat alumnum,
Sed Deo devotus feſtinanter funus agebat.

LXXIV.

DE POMPA FUNERIS.

DE funeris pompa ſollicitus eſſe qui quæris,
Erras, Dei ſervus, adhuc in morte placere.
Ptoh! exanimum corpus ornari funeſtum.
O vanitas vera, cupere defunctis honorem.
Mens mundo detenta, nec in morte Chriſto devota
Proverbia noſti; per forum efferri volebat.
Adeo illi ſimiles, & fera mente viventes,
Fauſtum, felicemque diem in exitu vultis habere,
Ut coeat populus, laudem cum luctu videre,
Non provides, quonam merearis ire defunctus.
Ecce proſequuntur illi, tu jam forte cremaris
Redactus in pœnam, quid proderit pompa defuncto?
Incuſatus eris qui ob iſta collegia quæris.
Sub Veiove cupis vivere, te decipis ipſum.

LXXV.

CLERICIS.

COngruit in Paſcha, die feliciſſimo noſtro,
Lætentur & illi, qui poſtulant ſub acta divina,
Erogetur eis quod ſufficit, vinum, & eſca.
Reſpicite fonte quo memorentur iſta pro vobis.
In modico ſumtu deficitis Chriſto donare.
Cum ipſi non faciris, quo modo ſuadere poteſtis
Juſtitiam Legis talibus? vel ſemel in anno.
Sic multos urget blaſphemia ſæpe de vobis.

LXXVI.

DE FABULOSIS ET SILENTIO.

DUm leve videtur cuicumque neque vitatur,
Et quaſi facile ruit, dum abuteris illud,
Fabulæ ſubveniunt quo veniſti fundere preces,
Aut pulſare domum ſtomachi pro delicto diurno.
Buccina præconum clamat, lectore legente,
Ut pateant aures, & tu magis obſtruis illas;
Luxaris labia, quibus ingemiſcere debes.
Obſeta malis pectus, vel in pectore ſolve.
Sed quia divitibus faciunt pecuniæ frontem,
Inde perit omnis, quando ſibi maxime fidunt.
Sic feminæ quoque coeunt quaſi initient balneo,
Et de domo Dei facitis ceu nundinas artent.
Terruit ſane Dominus dumum orationis,
Sacerdos Domini cum SUSUM CORDA præcepit
In prece fienda, ut fiant ſilentia veſtra;
Limpide reſpondes, nec temperas quoque promiſſis,
Exorat ille Altiſſimum pro plebe devota,
Ne pereat aliquis, & ture in fabulas vertis;
Tu ſubrides ibi, aut detrahis proximi famæ;
Indiſciplinate loqueris, quaſi Deus abſens,
Omnia qui fecit, nec audiat, neque cernat.

LXXVII.

EBRIOSIS.

EBrioſo modum non pono, ſed belluam malo.
Bibendo ſuperbis, interior a mente recedis
Regentis imperium tenens apud, ſtulte, Cyclopas:
Inde in hiſtoriis, dum mortuus non bibo, dicis.
Optima mihi bibere, & corda ſapere.
Subminiſtra magis, quid amplius quæris abuti,
Infimo pauperi da, & eritis ambo refecti.
Si facias iſta, extinguis tibi gehennam.

LXXVIII.

PASTORI.

PAſcere qui quæris, & quod potuiſti paraſti,
Aſſidue paſcendo recte feciſti.
Sed tamen inviſe pauperem, qui te non repaſcat.
Tunc erit menſa tua per unum Deum probata.
Omnipotens tales vel maxime paſci præcepit.
Reſpice cum paſcis infirmos, & ſæneras Alto.
In illo vos Dominus voluit probatos adeſſe.

LXXIX.

ORANTI.

ORantem ſi cupias exaudiri de Cælo,
Rumpe de latibulis nequitiæ vincla.
Aut ſi benefactis ores miſeratus egenis,
Ne dubites quin quod petieris detur oranti.
Tu ſane ſi nudus benefactis Deum adores,
In totum ne facias ſit orationes inepte.

LXXX.

NOMEN GAZÆI.

INcolae Cælorum futuri cum Deo Chriſto
Tenente principium, videnteque cuncta de Cælo.
Simplicitas, bonitas habitet in corpore veſtro.
Iraſci nolite ſine cauſſa fratri devoto.
Recipietis enim quidquid feceritis ab illo.
Hoc placuit Chriſto, reſurgere mortuos imo
Cum ſuis corporibus, & quos ignis uſſit in ævo
Sex millibus annis completis mundo finito.

Ver-

Vertitur interea Cælum tenore mutato:
Comburuntur enim impii tunc igne divino.
Ira Dei ſummi ardet creatura gemendo.
Digniores, ſtemmate & generati præclaro,
Nobileſque Viri ſub Antichriſto devicto,
Ex præcepto Dei rurſum viventes in ævo,
Mille quidem annis ut ſerviant ſanctis & Alto,
Sub jugo ſervili, ut portent victualia collo;
Ut iterum autem judicentur regnu finito.
Nullificantes Deum, completo milleſimo anno.
Ab igne peribunt, cum montibus ipſi loquendo.
In buſtis, & tumulis omnis caro redditur actu,
Demerguntur inferno, trahunt pœnas in ævo.
Oſtenduntur illis & legunt geſta de Cælo.
Memoria priſca debito, & merita digno.
Merces in perpetuo ſecundum facta Tyranno.
Omnia non poſſum comprehendere parvo libello.
Curioſitas docti conveniet nomen in iſto.

CYPRIANI GENESIS ET SODOMA.

GENESIS.

PRincipio Dominus cælum terramque creavit:
Namque erat informis fluctuque abſcondita tellus:
Immenſuſque Deus ſuper æquora vaſta meabat,
Dum chaos & nigræ ſuſcabant cuncta tenebræ.
Has dum disjungi juſſit de cardine, fatur,
Lux fiat, clare & nituerunt omnia mundo.
Cum Dominus primi compleſſet facta diei,
Condidit albentem nebulis naſcentibus axem,
Accipit immenſus verrentia littora pontus,
Multiplices rapiens validis cum tractibus amnes.
Tertia lux faciem terrarum ſulva texit:
Arida mox poſito narratur nomine terra:
Florea ventoſis conſurgunt germina campis,
Pomiferique ſimul procurvant brachia rami.
Quarta dies generat ſolis cum lampade lunam,
Et ſtellas tremulo radiantes lumine fingit.
Hæc elementa dedit ſubjecto inſignia mundo,
Tempora quæ doceant varios mutanda per ortus.
At quinta accipiunt liquentia flumina piſces,
Et volucres varias ſuſpendunt corpore pennas.
Sexta prægelidus in ſpiras lubricat anguis,
Quadrupedumque greges totos diffundit in agros:
Cunctaque multiplici mandavit creſcere paſſim
Germine, & immenſis errare & paſcere terris.
Hæc ubi conſtituit divina potentia juſſu,
Rectorem inſpiciens mundanis defore rebus,
Hæc memorat, Noſtris hominem faciamus ad unguem
Vultibus adſimilem, toto qui regnet in orbe.
Et licet hunc uno poſſet componere verbo,
Ipſe tamen ſancta dignatus ducere dextra,
Inſpirat brutum divino a pectore pectus.
Quem poſtquam effigie formatum ceu ſua vidit,
Metitur ſolum mordaces volvere curas.
Ilicet irriguo perfundit lumina ſomno,
Mollius ut vulſa fœmina coſta,
Atque artus mixtu gemino ſubſtantia firmet.
Inditur & nomen vitæ, quod dicitur Eva.
Quapropter nati linquunt de mure parentes,
Conjugibuſque ſuis poſtis cum ſedibus hærent.
Septima, quando Deus factorum fine quievit,
Sacrata, ſtatuens venturi gaudia ſecli.
Ilicet exhibitis animantum ex ordine turbis,
Viritim cunctis nomen, quod permanet, indit
Adami a Domino donata prudentia ſolers.
Quem Deus alloquio junctam dignatur & Evam:
Creſcite multimodo ventura in tempora partu,
Ut polus & plenæ veſtro ſint germine terræ:
Hæredeſque mei, varios decerpite fructus,
Quos nemora & pingui reddunt de cæſpite campi.
Hæc ubi diſſeruit, læta paradiſus in ania
Inſternitur, primique aſpectat lumine ſolis.
Gignitur hæc inter pomis letalibus arbos,
Conjunctum generans vitæ mortiſque ſaporem.
Ædibus in mediis puro fluit agmine flumen,
Quod rigat inſignes liquidis de fluctibus ortus,
Quadrifidoſque ſecat undante ex tempe meatus:
Phiſon auriferis prædives fluctuat undis,
Conſpicuaſque terit rauco de gurgite gemmas:
Praſinus hinc nomen, illi eſt carbunculus ardens:
Perſpicuuſque vadis terram prælambit Evilat.
Poſt hunc Æthiopas Gæon adlapſus opimat.
Tertius eſt Tigris Euſrati adjunctus amœno,
Aſſyriam celeri diſcrerim flumine ſulcans.
Hic poſitus cuſtos Adamus cum conjuge fida
Atque opifex, tali formatur voce Tonantis:
Ne trepidate ſimul licitos præcerpere fructus,
Quos uemus intonum ramo frondente creavit,
Solliciti ne forte malum noxale legatis,
Quod viret ex gemino diſcreta ad munia ſucco.
Nec minus interea cæcos noa alta tenebat,
Ac modo formatos veſtis nec texerat attus.
Has inter ſedes & baccis mitibus ortus,
Spumeus aſtuto vincens animalia ſenſu,
Serpebat tacite ſpiris frigentibus anguis,
Livida mordaci volvens mendacia ſenſu,
Femineo tentat ſub pectore mollia corda:
Dic mihi cur metuas felicia germina mali?
Numquid poma Deus non omnia nora ſacravit?
E queis ſi ſtudeas mellitos carpere victus,
Aurens aſtrigero remeabit cardine mundus.
Illa negat, vetitoſque timet contingere ramos:
Sed tamen inſitmo vincuntur pectora ſenſu.
Ilicet ut niveo jam mitia dente momordit,
Adfulſit nulla maculatum nube ſerenum:
Tum ſapor illecebram mellitis ſaucibus indens,
Compulit inſueto munus deferre marito.
Quod ſimul ac ſumpſit, detersa nocte nitentes
Emicuere oculi mundo ſplendente ſereni.
Ergo ubi nudatum proſpexit corpus uterque,
Cumque pudenda vident, ficulnis frondibus umbrant.
Forte ſub occiduo Domini jam lumine ſolis
Agnoſcunt ſonitum, trepidique ad devia tendunt:
Tum Dominus cæli mœſtum compellat Adamum:
Dic ubi nunc degas? Reſpondit talia ſupplex:
O Domine, afflatus pavido ſub corde tremiſco

Magne

Megne tuos, nudusque metu frigente fatigor.
Tum Dominus: Quis poma dedit noxalia vobis?
Tredidit hæc mulier, dum dicit lumina promptim
Gandenti perfusa die, liquidumque ferenum
Affulsisse sibi, solemque & sidera cæli.
Protinus ira Dei turbatam territat Evam
Auctorem vetiti dum quærit maximus acti.
Illa sub hæc pandit: Serpentis fussa loquentis
Accepi falleutæ dolo blandoque rogatu.
Nam sua vipereis intexens verba veneuis,
Hæc mihi præ cunctis narravit dulcia pomis.
Ilicet omnipotens condemnat gesta draconis,
Præcipiens cunctis invisum visere monstrum:
Pectore mox fuso prorepere, tum sola morsu
Pandere, mansuro quæcumque in tempora bello
Humenos inter sensus ipsumque labantem,
Vertice ut abjecto pronus post crura virorum
Serperet, ut calcet dum labens comiuus instat.
Femina freudigeris misere decepta loquelis,
Præcipitur duro discrimine ponere partum,
Servitiumque sui studio perferre mariti.
Tu vero cui vita fuit sententia verax
Conjugis, immiti cessit quæ victa draconi,
Deflebis miserum per tempora longa laborem.
Nam tibi triticeæ surget pro germine messis
Carduus, & spinis multum paliurus acutis,
Ut cum visceribus lassis & pectore mœsto
Plurima sollicitos præstent suspiria victus,
Donec in occiduo venientis tempore mortis,
Unde geris corpus, terræ reddare jacenti.
His dictis dominus trepidis dat tædia vitæ,
Dejectusque procul sacratis dimovet hortis,
Obversosque locat, medioque eliminat igni,
In quo perceleri Cherubin evolvitur æstu,
Dum calidus defervet epex, flammasque volutat.
Queis dominus, pigro ne frigore membra rigerent,
Confuit evulsas pecudum de viscere pelles,
Operiens nudos calidis de vestibus artus.
Ergo ubi conjugio sese jam fidus Adamus
Esse virum sensit, nomen genitricis ametæ
Exhibet uxori, bino qui germine factus
Continuo genitor, diversis nuncupat orsis.
Atque Cain hic nomen habet, cui junctus Abelus:
Innocuas bujus servebat cura bidentes,
Ast alius curvo terram vertebet aratro.
Hi cum perpetuo ferrent sue dona Tonanti,
Dissimiles fructus sensu suadente dedere.
Nam prior uberibus fuerant quæ profata glebis
Obtulit: ast alius miti se devovet agno,
Esta manu sincera gerens adipemque nivalem.
Confestimque placet Domino pia vota tuenti.
Quod propter gelida Caiu incanduit ira,
Quem Deus alloquio dignatus, talibus infit:
Dic mihi, si rectum vivas, & noxia cernas,
Degere non possis contracto a crimine purus?
Desine mordaci fratrem disperdere sensu,
Qui tibi ceu domino subjectus colla daturus.
Nec tamen bis fractus, fratrem deducit ad arva,
Atque ubi depreusum deserto in gramine vidit,
Elidit geminis fraudans pia guttura palmis.
Quod factum Dominus cælo speculatus ab alto,
Disquirit quonem terrarum deget Abelus:
Ille negat positum custodem se fore fratris.
Cui Deus affatur: Nonne vox sanguinis ejus
Ad me missa sonat, celsumque ascendit ad axem?
Nosce igitur mansura tibi pro crimine tanto.
Nam modu quæ madult germani sanguine terra,
Invisa maledicta tibi commissa negabit
Semina, & adsumptis fructum non proferet herbis.
Torpidus ut multo collidens membra tremore

* * *

SODOMA.

JAm Deus omnipotens primævi tempora secli,
Vindice diluvio, cunctis aboleverat undis,
Quas cælum sparsit tertæ, maris expuit æquor:
Hactenus haud liquido pœnas decetuere pactus
Excidio, quoties hiemes induceret aer,
Frænendis varium pluviis mandaverat arcum,
Purpureo & vitidi signantem nubila limbo.
Iridis huic nomen, propria est quæ fibula nimbis.
Sed recidiva hominum pariter cum gente secunda
Impietas, iterumque mali nove pullulat ætas,
Excidio jam non imbrem fortita, sed ignes.
Sic Sodomum meruit tellus ardentibus uri
Flammis, & finis portendere signa futuri.
Effere luxuries illic, inimica pudoris,
Instar legis erat, fugeret quem præscius buspes,
Ante vel ad Scythicas, vel apud Busiridis aras
Exoptans per sacra necem, cæsusque crorem
Fundere Bebrycium, & Libycas satiare palæstras:
Anteque vel Circæa novas per pocula formas
Sumere, quam læsum Sodomis amittere sexum.
Pullabant cælum invidie, connubia mixta
Incestu parili, generis nature rebellis
In sese, læsumque viri cum corpore nomen.
Tempore sed certo Deus omnia prospeculetus,
Judicat injustos petiens, ubi criminis ætas,
Cessandi spatium vis nulla coegerit iræ.
Jamque dies ultrix aderat: duo de grege missi
Angelico, forma juvenes, qui spiritus ambo
Diva ministerio Domini mandata ferebant,
Succedunt Sodomis: illic de stirpe piorum
Transvena Loth aderat, sapiens, justique colonus,
Unus erat, meminisse Deum. soler utilis arbor
In silvis letitare feris velut hospita fructu.
Is tunc pro porta residens (vix mœnia adibant
Cælicolæ) quamquam divinos nesciu , ultro
Advocat, appellat, patrio veneratur honore,
Hospitioque vocet, longe stabulare parantes;
Enitus longis precibus, pia pignora mensa,
Officiisque probis studio dispungit emicos.
Nox requiem dederat, lux solverat ethera noctem,
Et Sodoma in foribus strepitat cunquesta rudendum.
Loth contra supplex: Ne vos nunc pacta libido
Incendet juvenes ipsam fœdare juventam:
Quo luxus genitura vocat? quo semina frustra?
Quo nullæ nuptant enimæ, non lustra colentes,
Non stabulis reduces, non undis subter hiantes,
Nec quæ penuarum modulis prope nubile pendent,
Nec quæ per terram protracto corpore manant.
Omne genus lusu genus est, sed femina coniux
Omnibus, & numquam cuiquam nisi femina mater.
Nunc si fas juvenilis habet vastate pudorem,
Sunt intus natæ bijuges mihi, nubilis ætas,
Virginitas in flore tumet, jam dedita messi,
Digne cupido viris, tulerit quam vestre voluptas:
Cedo pater, proque hospitibus pensabo dolorem.
Vulgus ad hæc demens, Quisnam tu, quantus, & unde,

Qui

Qui nobis domineris, ait, legesque tecondas?
Traosvena, corrector Sodomorum? duplicat iras:
Nonc igitur tute ipse lues, quod nostra cupido est,
Pro natis, pruque hospitibus: satis unus in omnes.
Dicta & facta simol: vulgi mora nulla furentis.
Turbidus biberno ut dum volvitur impete torrens,
Rivorum numeros uno pede fertur in omnes,
Si qua illic arbor rapidis offenditur undis,
Haud mansura diu, quantum radice licebit
Crinitas durare moras, ubi sobter adesam
Perdit humum circumfosso cum caudice pendens,
Huc illuc certam differt incerta roinam:
Haud aliter Loth in media vertigine vulgi
Notabat vinci prope jam: sed diva potestas
Sobveoit: angelici juvenes de limine raptum
Restituunt tectis: demens sed vulgus ibidem
Pœnarum auspiciis multantur lumine diro.
Tunc decreta Dei referant, dignam fore pœnam
De cælo Sodomis: ipsum meruisse salutem
Justitiæ titulo. quin ergo accingeris isthinc
Festinare fugam, paritetque educere si quid
Gentis habes? nos exitium jam inducimus orbi.
Loth gene os citus adloquitur: sed dura hominum mens
Credere despexit monitum, risitque timorem.
Tempore mox quo lux tenebras conscendere tentat,
Et bicolor cæli facies de nocte dieque est,
Instabant juvenes Chaldæam educere gentem
Ex Sodomis, justamque domum donare saluti:
Eia age Loth exurge, tuamque adsume jogalem,
Et natas duplices, atque binc exterminus ito,
Prævenions Sodomum pœnas (manibus quoque amicis
Producunt trepidos) atque hæc tibi cetera mando,
Serva Loth animam, ne visum in terga retrorsum
Vertere forre velis, cœptum vel sistere gressom.
In montem propera. Timuit Loth ardua tardo
Ereprare gradu, cælestes ne prius iræ
Opprimerent: alios igitur deposcere portus
Adgreditur, parvam, quam contra aspesetat, urbem.
Huc, inquit, contendo fugas: via omnibus estat,
Nec longe, nec magna, mihi favete petenti.
Urbis & ipsius pariter gessere salutem.
Inde Segot vico nomen vox barbara novit.
Tunc Loth ingreditur Segor, simul exoritur sol,
Ultimus ille quidem, io Sodomamque incendia ferveus
Infert. nam totos radios armaverat igni:
Æmula subsequitur caligo, includere lucem
Cœptans, atque globos consoso intexere cælo:
Fumantes coeunt nubes, novus irruit imber,
Sulphora cum flammis flagrantibus æstuat æther,
Exustos crepitat liquidis ardoribus æther.
Hinc habet io falso de vero fabola famam,
Solis progeniem currus optasse paternos,
Nec valuisse levem puerom frænare soperbos
Igois equos, arsisse orbem, tunc fulmine raptum
Aurigam, inlicitum planctum mutasse sorores.
Viderit Eridanus, si qua illic populus albet,
Aot si quis plomat senio modulatior ales.
Hic alitet versæ mœrent miracula formæ.
Namque comes conjox, heu me, male tum quoque legis
Femina non patiens, divina ad murmura cæli
Audaces oculos nequidquoaon sola retorsit,
Non habitura loqui quod viderit, & simul illic
In fragilem mutata salem, stetit ipsa sepulcbrum,
Ipsaqoe imago sibi, formam sine corpore servans.
Durat adhuc eteoim nuda statione sub æthram,
Nec ploviis dilapsa sito, nec diruta ventis.
Quin etiam si quis mutilaverit adveua formam,
Protinus ex sese suggestu vulnera complet.
Diciter & viveos alio jam corpore, sexus
Munificos sulito dispungere sanguine menses.
Nosquam sunt Soduini, nusqoam illorum impia lucent
Mœnia, cum dominis domus omnis inops ita nusquam:
Tota togus tegio est: binc atro borrore favillæ,
Hiocque site cano cineres incendia signant.
Occidit illa prior feritas, qoam prospiciens Loth
Nullus arat frustra piceas suligine glebas.
Semiperempta etiam si qua illic jugera lætas
Autumni conaotor opes, facile optima sese
Promittunt oculis, pira, persica, & omnia mala,
Donec carpontur: nam protinus indice tactu,
Solvitur in cinerem, fit vana favillaque, pomum.
Sic igitur cælo pariter terraque sepultis,
Nec mare vivit ibi, mors est maris illa quieti,
Idque animat nullus per anbela volumina flectus,
Quodque etiam patrio numquam suspirat ab austro,
Quodque cavet proferre aliquam de gurgite geuterr
Squamigeram, lævive cuti vel cortice septam,
Vel crispam concham, aut duplici compagine clausam.
Solom illic propria mentitur fruge bitumen,
Exosti fuligo maris, quod vividus ardor
Subter stagna coquens de sulpburis & salis æstu,
Temperat, inqoe picem dat terræ bærere marinam.
Invehitur proprio cum tempore pingue crematæ
Virus aquæ, spumisqoe cotis super æquora nigra
Texitur, appellunt queis est ea captio mercis:
Adclinant læves laterum libramine lembos,
Ut semel impositam doceant conscendere venam.
Nam se sponte levans adnabit mercis ad ora
Navigii, preciumque dabit pro munere largo,
Ni plaga contigerit quam mensis femina vestit.
Ecce aliud moostrum pelagi de clade notatur:
Concta illic immissa natant: natura recessit
Mergendis dara corporibus. si denique testæ
Luciferam narem iosisteos, qua spiritos igni est,
Velificavit apex, flammæ si flamma perempta est,
Ibit sobter aquas destructio naufraga lucis.
Hæ Sodomum & Gomorum signatæ in secula pœnæ
Gentibus injustis, queis corpora dura timorem
Deseruere Dei, de cælo jura tueri,
Inque unum tetum Dominum spectare docebunt.

L. C.

L. C. FIRMIANI LACTANTII
CARMEN
DE PASSIONE D. N. JESU CHRISTI.

Quisquis ades, mediique subis in limine templi,
Siste parum, insontemque tuo pro crimine passum
Respice me, me conde animo, me in pectore serva.
Ille ego, qui casus hominum miseratus acerbos
Huc veni, pacis promissæ interpres, & ampla
Communis culpæ venia: hic clarissima ab alto
Reddita lux terris, hic alma salutis imago,
Hic tibi sum requies, via recta, redemptio vera,
Vexillumque Dei, signum & memorabile fatu:
Te propter, vitamque tuam sum Virginis alvum
Ingressus, sum factus homo, atque hurrentia passus
Funera, nec requiem terrarum in finibus usquam
Inveni; sed ubique minas, sed ubique labores.
Horrida prima mihi in terris magalia Judæ
Hospitia in partu, sociæque fuere parenti.
Hic mihi fusa dedit bruta inter inertia primum
Arida in augustis præsepibus herba cubile.
In Phariis primos vixi regionibus annos
Herodis regno profugus, reliquosque reversus
Judæam semper, jejunia semper, & ipsam
Pauperiem extremam, & rerum inferiora secutus,
Semper agens monitis humana salubribus almæ
Ingenia ad studium probitatis, aperta salubri
Plurima doctrinæ injungens miracula. quare
Impia Hierusalem rabidis exercita curis
Invidiæ, sævisque odiis, & cæca furore,
Insonti est pœnis letalibus ausa cruentam
In cruce terribili mortem mihi quærere. quæ si
Latius ipse velis distinguere, sique per omnes
Ire juvet gemitus, mecum & sentire dolores,
Collige consilia, insidiasque, meique nefandum
Sanguinis innocui pretium, & simulata clientis
Oscula, & insultus, & sævæ jurgia turbæ.
Verbera præterea, & prompras ad crimina linguas
Fige animo, & testes, & cæci infanda Pilati
Judicia, ingentemque humero, & sessa prementem
Terga crucem, atque graves horrenda ad funera gressus.
Nunc me, nunc vero desertum, extrema secutum
Supplicia, & dulci procul a genitrice levatum
Vertice ad usque pedes me iusta. en aspice crines
Sanguine concretos, & sanguinolenta sub ipsis
Colla comis, spinisque caput crudelibus haustum,
Undique diva pluens vivum super ora cruorem.
Compressos speculare oculos, & luce carentem,
Afflictasque genas: arentem suspice linguam
Felle venenatam, & palleutes funere vultus.
Cerne manus clavis fixas, tractosque lacertos,
Atque ingens lateri vulnus: cerne inde fluorem
Sanguineum, fossosque pedes, artusque cruentos.
Flecte genu, signumque crucis venerabile adora
Flebilis, innocuo terramque cruore madentem
Ore petens humili lacrymis suffunde subortis,
Et me nonnumquam devoto in corde, meosque
Fer monitus, sectare meæ vestigia vitæ,
Ipsaque supplicia inspiciens, mortemque severam
Corporis, innumeros memorans animique dolores
Disce adversa pati, & propriæ invigilare saluti.
Hæc monimenta tibi, si quando in meote juvabit
Vulvere, si qua fides animo tibi forte meorum,
Debita si pietas, & gratia digna laborum
Surget, erunt veræ stimuli virtutis, eruntque
Hostis in insidias clypei, quibus acer in omni
Tutus eris, victorque feres certamine palmam.
Hæc monimenta tuos si labilis orbis amicos
Avertent sensus fugiente decoris ab umbra
Mundani; efficient, ne spe captatus inani
Mobilis occiduis fortunæ fidere rebus
Ausis, aut vitam sperare fugacibus annis.
Sed te mirorum sic ista caduca videntem
Secula, & eautum patriæ melioris amore,
Orbis opes, rerumque usus, & vota priorum,
Moribus extollent sacris: vitæque beata
Spe, duras inter pœnas, e rore fovebunt
Cælesti, pactique boni dulcedine pascent.
Purpuream donec, post ultima fata relicto
Corpore, sublimes animam revocabit ad auras
Gratia magna Dei. tunc omnem exuta laborem,
Angelicos tunc læta choros, acieque beatas
Sanctorum inspicieus, æternæ pacis amœna
Perpetuo felix mecum regnabit in aula.

SYMPOSIUM OLIM INSCRIPTUM SYMPOSII POETÆ
ÆNIGMATA CENTUM.

PROLOGUS.

Hæc quoque Sympolius de carmine lusit inepto;
Sic tu, Sexte, doces, sic te deliro magistro.
Annua Saturni dum tempora festa redirent,
Perpetuo semper nobis sollemnia ludo:
Post epulas lætas, post pocula dulcia mensæ,
Deliras inter vetulas, pueroque loquaces,
Cum streperet late madidæ facundia linguæ:
Tum verbosa cohors studio sermonis inepti
Nescio quas passim magno de nomine nugas
Est meditata: diu sed frivola multa locuta est:
Nec mediocre fuit magni certaminis instar,
Ponere de versu vel solvere quæque vicissim.
Ast ego ne solus fœde tacuisse viderer,
Qui nihil attulerim mecum, quod dicere possem,

Hos

Hos verſus feci ſubitu de carmine vocis.
Inſenos inter, ſanum non eſſe neceſſe eſt.
Da veniam Lector, quod non ſapit ebria Muſa.

I. *Graphium.*

DE ſummo plenus, ſed non ego planus in imo,
Verſor utrimque manu, diverſu & munere fungor:
Altera pars revocat, quidquid pars altera fecit.

II. *Arundo.*

DUlcis amica Dei, ſemper vicina profundis,
Suave canens Muſis, nigru perfuſa colore,
Nuncia ſum linguæ, digitis ſignata magiſtris.

III. *Annulus cum gemma.*

COrporis extremi non magnum pondus adhæſi:
Ingenitum dicas, ita pondere nemo gravatur:
Una tamen facies, plures habitura figuras.

IV. *Clavis.*

VIrtutes magnas de viribus adfero parvis:
Pando domus clauſas, rerum ſed claudo patentes:
Servo domum domino, ſed rurſus ſervor ab ipſo.

V. *Catena.*

NExa ligor ferro, multos habitura ligatos:
Vincior ipſa prius, ſed vincto vincta viciſſim:
Et ſolvi multos, nec ſum tamen ipſa ſolute.

VI. *Tegula.*

TErre mihi corpus, vires mihi præſtitit ignis:
Alta domus quæro, ſedes eſt ſemper in imo:
Et me perfundit qui me cito deſerit humor.

VII. *Fumus.*

SUnt mihi, ſunt lecrimæ, ſed non eſt ceſſe doloris:
Eſt iter ad cælum, ſed me gravis impedit aer:
Et qui me genuit, ſine me non naſcitur ipſe.

VIII. *Nebula.*

NOx ego ſum facie, ſed non ſum nigra colore:
Inque die media tenebras tamen adfero mecum:
Nec mihi dant ſtellæ lucem, nec Cynthia lumen.

IX. *Pluvia.*

EX alto venio longa delapſe ruina,
De cælo cecidi medias tranſmiſſa per auras,
Sed ſinus excepit, qui me ſimul ipſe recepit.

X. *Glacies.*

UNda fui quondam, quod me cito credo futuram,
Nunc rigidi cæli duris connexa catenis,
Nec calcata pati poſſum, nec nuda teneri.

XI. *Nix.*

PUlvis eram tenuis, modico cum pondere lapſus,
Sole madens, æſtate fluens, in frigore ſiccus,
Flumina facturus, totas prius occupo terras.

XII. *Flumen & piſcis.*

ESt domus in terris, clara quæ voce reſultat,
Ipſa domus reſonat, tacitus ſed non ſonat hoſpes:
Ambo tamen currunt, hoſpes ſimul & domus una.

XIII. *Navis.*

LOnga ferox velox, formoſæ filia ſilvæ,
Innumeris pariter comitum ſtipata catervis,
Curro vias multas, veſtigia nulla relinquens.

XIV. *Pullus in ovo.*

MIra tibi referam noſtræ primordia vitæ:
Nondum natus eram, nec eram tum matris in alvo,
Jam poſito partu, natum me nemo videbat.

XV. *Vipera.*

NOn poſſum naſci, ſi non occidero matrem:
Occidi matrem, ſed me manet exitus idem.
Id mea mors patitur, quod jam mee fecit origo.

XVI. *Tinea.*

LIttera me pavit, nec quid ſit littera novi:
In libris vixi, nec ſum ſtudioſior inde.
Exedi Muſas, nec adhuc tamen ipſa profeci.

XVII. *Aranea.*

PAllas me docuit texendi noſſe laborem,
Nec pepli radios poſcunt, nec licia telæ.
Nulla mihi manus eſt, pedibus tantum omnia fiunt.

XVIII. *Cochlea.*

POrro domum mecum ſemper migrare parata,
Meteroque ſolo non ſum miſerabilis exſul:
Nam mihi conciliun de cælo naſcitur ipſo.

XIX. *Rana.*

RAuciſonans ego ſum, medio vocalis in unde,
Sed vox laude ſonat, qua ſe quoque laudet & ipſa:
Cumque cenam ſemper, nullus mea carmina laudat.

XX. *Teſtudo.*

TArda gradu lento, ſpecioſa prædita dorſo,
Docta quidem ſtudio, ſed ſævo prædite fato:
Viva nihil dici, quæ ſic modo mortua canto.

XXI. *Talpa.*

CÆca mihi facies, atris obſcura tenebris.
Nec eſt ipſe dies, nec ſol mihi cernitur ullus:
Malo tegi terra, ſic me quoque nemo videbit.

XXII. *Formica.*

PRovida ſum vitæ, duro non pigra laboti,
Ipſa ferens humeris ſecuræ prævia brumæ:
Nec gero magna ſimul, ſed congero multa viciſſim.

XXIII. *Muſca.*

IMproba ſum, fateor: quid enim gula turpe veretur?
Frigora vitabam, quæ nunc æſtate revertor:
Sed cito ſubmoveor, falſo conterrita vento.

XXIV. *Gurgulio.*

NOn bonus agricolis, non frugibus utilis hoſpes,
Noo magnæ forma, non recto nomine dictus,
Noo gratus Cereri, non parvam inſumo ſaginam.

XXV. *Mus.*

PArva mihi domus eſt, ſed janua ſemper aperta,
Exiguo ſumptu, furtiva vivo ſagina.
Quod mihi nomen ineſt, Romæ quoque conſul habebat.

XXVI. *Grus.*

LIttera ſum cæli, penna perſcripta volantis,
Bella cruenta gerens, volucri diſcrimine Martis,
Nec vereor pugnas, dum non ſit longior hoſtis.

XXVII. *Cornix.*

VIvo ooyem vitas, ſi me oon Græcia fallit,
Atraque ſum ſemper, nullo compulſa dolore,
Et oon iraſcens, ultro convicia dico.

XXVIII. *Veſpertilio.*

NOx mihi dat nomen primo de tempore noctis.
Pluma mihi non eſt, quum ſit mihi penna volantis,
Sed ſedeo in tenebris, nec me committo diebus.

XXIX. *Ericius.*

PLena domus ſpinis, parvi ſed corporis hoſpes,
Incolumi dorſo telis confiſus acutis,
Suſtinet armatas ſegetes habitator inermis.

XXX. *Pediculus.*

ESt nova noſtrarum cunctis captura ferarum,
Ut ſi quid capias, id tu tibi ferre recuſes:
Et quod noo capias, tecum tamen ipſe reportes.

XXXI. *Phœnix.*

VIta mihi mors eſt, morior, ſi cœpero naſci:
Sed prius eſt fatum leti, quam lucis origo:
Sic ſolus manes ipſos mihi duco parentes.

XXXII. *Taurus.*

MEchus eram regis, ſed lignea membra ſequebar:
Et Cilicum mons ſum, ſed non ſum nomine ſolo:
Et vehor in cælis, & io ipſus ambulo terris.

XXXIII. *Lupus.*

DEntibus infanguis ego ſum, qui vinco bidentes,
Sanguineas prædas quærens, victuſque cruentos,
Multa cum rabie vocem quoque tollere poſſum.

XXXIV. *Vulpes.*

EXiguum corpus, ſed cor mihi corpora majus:
Sum verſuta dolis, arguto callida ſenſu:
Et fera ſum ſapiens, ſapiens fera ſi qua vocatur.

XXXV. *Capra.*

ALma Jovis nutria, longo veſtita capillo,
Culmina difficili peragrans ſuper ardua greſſu,
Cuſtodi pecoris tremula reſpondeo voce.

XXXVI. *Porcus.*

SEtigeræ matris fœcunda natus in alvo,
Deſuper ea alto virides expecto ſaginas,
Nomine oumen habens, ſi littera prima periret.

XXXVII. *Mula.*

DIſſimilis patri, matri diverſa figura:
Confuſi generis, generi non apta propago:
Ea aliis naſcor, oec quiſquam naſcitur ex me.

XXXVIII. *Tigris.*

AFlovio dicor, fluvius val dicitur ex ma,
Junctaque ſum vento, vento velocior ipſo:
Et mihi dat vantus naros, oec quæro maritum.

XXXIX. *Centaurus.*

QUatuor inſignis pedibus, manibuſque duabus,
Diſſimilis mihi ſum, quia non ſum unus & unus:
Et vehor & gradior, quia me mea corpora portant.

XL. *Papaver.*

GRande mihi caput eſt, iotus ſunt membra minuta,
Pes unus ſolus, ſed pes longiſſimus unus:
Et me ſomnus amat, proprio nec dormio ſomno.

XLI. *Malva.*

ANſeris eſſe pedes ſimiles mihi nolo negare:
Nec duo ſunt tantum, ſed plures ordine cernis:
Et tameo hos ipſos umnes ego porto ſupinos.

XLII. *Beta.*

TOta vocor Græce, ſed non ſum tota Latine:
Aute tamen mediam cauponis ſcripta tabernam,
Io terra naſcor, lympha lavor, ungor olivo.

XLIII. *Cucurbita.*

PEndeo dum naſcor, rurſus dum pendeo naſcor:
Pendens commoveor ventis, & nutrior undis,
Pendula ſi non ſum, non ſum jam jamque futura.

XLIV. *Cepa.*

MOrdeo mordentes, ultro non mordeo quemquam,
Sed ſunt mordentem multi mordere parati.
Nemo timet morſum, nentes quia oon habeo ullos.

XLV. *Roſa.*

PUrpura ſum terræ, pulcro perfuſa rubore,
Septaque, ne violer, telis defendor acutis.
O felix, ſongo ſi poſſem vivere fato.

XLVI. *Viola.*

MAgna quidem non ſum, ſed ineſt mihi maxima virtus.
Spiritus eſt magnus, quamvis in corpore parvo:
Nec mihi germen habet ooaam, nec culpa roborem.

XLVII. *Thus.*

DUlcis odor nemoris, flamma ſumoque fatigor,
Et placet hoc Superis, medios quæ mittor in ignes,
Cum mihi peccandi vitium natura negarit.

XLVIII.

XLVIII. *Myrrha*.

DE lacrimis & pro lacrimis mea cœpit origo.
Ex oculis fluxi, ſed nunc ex arbore naſcor,
Lætus honor frondis, triſtis ſed imago doloris.

XLIX. *Ebur*.

DEns ego ſum magnus, populis cognatus Eois,
Nunc ego per partes in corpore multa receſſi.
Nec remanent vires, ſed formæ gratia manſit.

L. *Ferrum*.

HErba fui quondam viridi de gramine terræ,
Sed chalybis duro mollis præciſa metallo,
Mole premor propria, tecto concluſa ſub alto.

LI. *Molæ*.

AMbo ſamus lapides, una ſumus, ambo jacemus:
Quam piger eſt unus, tantum non ſegnis it alter:
Hic manet immotus, non deſinit ille moveri.

LII. *Farinæ*.

INter ſaxa fui, quæ me contrita premebant.
Vix tamen effugi totis colliſa medullis:
Et nunc forma mihi minor eſt, ſed copia major.

LIII. *Vitis*.

NOlo toro jungi, quamvis placet eſſe maritam.
Nolo virum thalamo, per me mea nata propago eſt:
Nolo ſepulchra pati, ſcio me ſubmergere terræ.

LIV. *Hamus*.

EXiguum corpus flexu mucronis aduncum,
Fallaces eſcas medio circumfero fluctu:
Blandior ut neceam, morti præmitto ſaginam.

LV. *Æcus*.

LOnga, ſed exilis tenui productа metallo,
Mollia duco levi comitantia vincula ferro,
Et faciem læſis, & nexum reddo ſolutis.

LVI. *Caliga*.

MAjor eram longe, quondam dum vire manebat.
At nunc exanimis, lacerata, ligatе, revulſe,
Dedita ſum terræ, tumulo ſed condita non ſum.

LVII. *Clavus*.

IN caput ingredior, quia de pede pendeo ſolo:
Vertice tango ſolum, capitis veſtigia ſigno:
Sed multi comites caſum patiuntur eumdem.

LVIII. *Capillus*.

FIndere me nulli poſſunt, præcidere multi.
Sed ſum verſicolor, albus quandoque furorus.
Malo manere niger, minus ultima fata verebor.

LIX. *Pila*.

NOn ſum cincta comis, & non ſum corpta capillis.
Intus enim crines mihi ſunt, quos non videt ullus.
Meque manus mittunt, manibuſque remittor in auras.

LX. *Serra*.

DEntibus innumeris toto ſum corpore plena,
Frondicomam ſabolem morſu depaſcor acuto.
Mando tamen fruſtra, quia reſpuo præmia dentis.

LXI. *Anchora*.

MUcro mihi geminus ferro conjungitur ano.
Cum vento luctor, cum gurgite pugno profundo.
Scrutor aquas medias, ipſas quoque mordeo terras.

LXII. *Pons*.

STat nemus in lymphis, ſtat in alto gurgite ſilva,
Et manet in mediis undis immobile robur:
Terra tamen mittit quod terræ munera præſtat.

LXIII. *Spongia*.

IPſa gravis non ſum, ſed aquæ mihi pondus inhæret:
Viſcera tota tument patulis diffuſa cavernis.
Intus lympha latet, ſed non ſe ſponte profundit.

LXIV. *Tridens*.

TRes mihi ſunt dentes, quos unus continet ordo,
Unus præterea dens eſt & ſolus in imo,
Meque tenet numen, ventos timet, æquora curat.

LXV. *Sagitta*.

SEpta gravi ferro, levibus circumdata pennis,
Aera per medium volucri contendo meatu,
Miſſaque diſcedens nullo mittente revertor.

LXVI. *Flagellum*.

DE pecudis dorſo pecudes ego terreo cunctas,
Obſequium reddens memorata lege doloris.
Nec volo contemni, ſed contra nolo nocere.

LXVII. *Laterna*.

COrnibus apta cavis, tereti pellucida vitro,
Lumen habens intus divini ſideris inſtar,
Noctibus in mediis faciem non perdo dierum.

LXVIII. *Speculum*.

PErſpicior penitus, nec luminis arceo viſus,
Tranſmittens oculos intra mea membra meantes.
Nec me tranſit hiems, ſed ſol tamen emicat in me.

LXIX. *Speculum*.

NUlla mihi certa eſt, nulla eſt peregrine figura,
Fulgor ineſt intus, radianti luce coruſcus,
Qui nihil oſtendit, niſi ſi quid viderit ante.

LXX. *Clepſydra*.

LEx bona dicendi, lex ſum quoque dura tacendi,
Tus avidæ linguæ, finis ſine fine loquendi,
Ipſa fluens dum verba fluunt, ut lingua quieſcet.

LXXI. *Puteus*.

MErſe procul terris in ceſpite lympha profundo,
Non niſi perfoſſis poſſum procedere rimis,
Et trahor ad ſuperos alieno ducta labore.

LXXII. *Tubus.*

TRuncum terra tegit, latitant in cæspite lymphæ,
Alveus est modicus, qui ripas non habet ullas:
In ligno vehitur medio, quod ligna vehebat.

LXXIII. *Follis.*

NOn ego continuo morior dum spiritus exit:
Nam redit assidue, quamvis & sæpe recedat:
Et mihi nunc magna est animæ, nunc nulla facultas.

LXXIV. *Lapis.*

DEucalion ego sum crudelior hospes in unda,
Affinis terræ, sed longe durior illa.
Littera decedat, volucris quoque nomen habebo.

LXXV. *Calx.*

EVasi flammas, ignis tormenta profugi,
Ipsa medela meo pugnat contraria fato.
Frigesco lymphis, calidis incendor ab undis.

LXXVI. *Silex.*

SEmper inest in me, sed raro cernitur ignis.
Intus enim latitat, sed solos prodit ad ictus.
Nec lignis ut vivat eget, nec, ut occidat, undis.

LXXVII. *Rota, seu quadriga.*

QUatuor æquales currunt ex arte sorores.
Sic quasi certantes, quum sit labor omnibus unus,
Et prope sunt pariter, nec se contingere possunt.

LXXVIII. *Scopa.*

IN silvis genita, & laqueo connexa tenaci,
Juncta solo plano, manibus compressa duabus,
Ducor ubique sequens, & me quoque cuncta sequuntur.

LXXIX. *Tintinnabulum.*

ÆRe tegens curvo, parvulum componor in orbem.
Mobilis est intus linguæ crepitantis imago.
Non resonat positus, motus quoque sæpe resultat.

LXXX. *Lagena.*

MAter erat Tellus, genitor fuit ipse Prometheus,
Auriculæque regunt redimitæ ventre cavato.
Dum cecidi infelix, mater mea me aere divisit.

LXXXI. *Conditum.*

TRes olim fuimus, qui nomine jungimur uno.
Ex tribus est unus, tres commiscentur in uno.
Quisque bonus per se, melior qui continet omnes.

LXXXII. *Vinum conversum in acetum.*

SUblatum nihil est, nihil est extrinsecus auctum.
Quod fueram, non sum: cœpi quod non erat esse.
Nec tamen inveni quidquid prius ipse reliqui.

LXXXIII. *Malum.*

ESt mihi nomen ovis, contantio magna deorum;
Fraus juvenis functi, multarum cura sororum,
Excidii um Trojæ: quæ bella cruenta peregi.

LXXXIV. *Perna.*

NObile duco genus magni de gente Catonis:
Una mihi soror est, plures licet esse putentur.
De fumo facies mihi, de mare gustus inhæsit.

LXXXV. *Malleus.*

NOn ego de toto mihi corpore vindico vires,
Sed capitis pugna nulli certare recuso.
Grande mihi caput est, totum quoque pondus in illo est.

LXXXVI. *Pistillus.*

COntero cuncta simul virtutis robore magno.
Una mihi cervix, capitum sed forma duorum.
Pro pedibus caput est. nam cætera corpora non sunt.

LXXXVII. *Strigilis.*

RUpea, curva, capax, alienis humida guttis,
Luminibus falsis, auri mentita colorem,
Dedita sudori, modico succumbo labori.

LXXXVIII. *Balneum.*

PErcotas ædes innoxius introit ignis.
Est calor in medio magnus, quem nemo veretur.
Non est nuda domus, sed nudus convenit hospes.

LXXXIX. *Tessera.*

DEdita sum semper voto non certa futuro.
Jactor in ancipitem varia vertigine casus:
Non ego mœsta malis, non rebus læta secundis.

XC. *Perennia.*

TErra sui primum, latebris abscondita diris.
Nunc aliud pretium flammæ nomenque dederunt.
Nec jam terra vocor, licet ex me terra paretur.

XCI. *Mulier quæ gemellos parit.*

PLus ego sustinui quam corpus debuit unum.
Tres animas habui, quas omnes intus habebam.
Discessere duæ, sed tertia pene sequuta est.

XCII. *Equus podagricus.*

BEllipotens olim sævis metuendus in armis,
Sexque pedes habui, quod numquam nemo negavit.
Nunc mihi vix duo sunt, inopem me copia fecit.

XCIII. *Lusciosus alium vendens.*

CErnere jam fas est, quod vix tibi credere fas est.
Unus inest oculus, capitum sed millia multa.
Qui quod habet vendit, quod non habet, unde parabit?

XCIV. *Funambulus.*

INter luciferum cælum, terrasque jacentes,
Aera per medium docta nisi arte viator.
Semita sed brevis est, pedibus nec sufficit ipsis.

XCV. *Umbra.*

INsidias nullas vereor de fraude latentis.
Nam Deus attribuit nobis hæc munera formæ,
Quod me nemo movet, nisi quod prius ipse moveror.

XCVI.

XCVI. *Echo.*

VIrgo modeſta facti legam bene ſervo pudoris:
Ore procaa non ſum, nec ſum temeraria lingua:
Ultro nolo loqui, ſed do raſponſa loquenti.

XCVII. *Somnus.*

SPonte mea veniens, varias oſtendo figuras.
Fingo matus vanos, nullo diſcrimine veri:
Sed me nemo videt, niſi qui ſua lumina claudit.

XCVIII. *Monumentum.*

NOmen habens hominis poſt ultima fata remanſi.
Noman inane manet, ſed dulcis vita profugit.
Vita tamen ſuperaſt morti poſt tempora vitæ.

XCIX. *Scalæ.*

NOs ſumus ad cælum quæ ſcandimus alta petentes,
Concordi fabrica quas unus continet ordo:
Ut ſimul hærentes per nos comitantur ad auras.

C. *De VIII. tollas VII. & remanent VI.*

NUnc mihi jam credes fieri, quod poſſa negatur.
Octo tanes manibus, ſed me monſtrante magiſtro,
Sublatis ſeptem reliqui tibi ſex remanebunt.

EJUSDEM PHŒNIX.

EST locus in primo felix orienta remotus,
Qua patet æterni janua calſa poli:
Nec tamen æſtivos, hiamiſque propinquus ad ortus,
Sed qua ſol varno fundit ab asa diem.
Illic planicies tractus diffundit apertos;
Nec tumulus creſcit, nec cava vallis hiat.
Sed noſtros montes, quorum juga celſa putantur,
Per bis ſex ulnas eminet illa locus.
Hic ſolis nemus eſt, & conſitus arbora multa
Lucus perpetuæ frondis honore virat.
Cum Phaetontæis flagraſſet ab ignibus asis,
Ille locus flammis inviolatus erat.
Et cum diluvium merſiſſet fluctibus orbem;
Deucalioneas exſuperavit aquas.
Non huc aaangues morbi, non ægra ſanectus,
Nec mors crudelis nec metus aſper adit.
Nec ſcelus infandum, nec opum veſana cupido,
Aut Mars, aut ardens cædis amore furor:
Luctus acerbus abeſt, & egaſtas obſita pannis,
Et curæ inſomnes, & violenta fames.
Non ibi tempeſtas, nec vis furit horrida venti;
Nec gelido terram rore pruina tegit.
Nulla ſuper campos tendit ſua vellera nubes,
Nec cadit ea alru turbidus humor aquæ.
Sed fons in medio eſt, quem vivum nomine dicunt;
Perſpicuus, lenis, dulcibus uber aquis.
Qui ſamal erumpens per ſingula tempora menoum,
Duodecies undis irrigat omne nemus.
Hic genus arboraum procero ſtipita furgans,
Non lapſura ſolo mittit poma gerit.
Hoc nemus, hos lucos avis incolit unica Phœnix,
Unica, ſed vivit morta rafecta ſua.
Paret, & obſequitur Phœbo mamoranda fatalles.
Hoc natura paraus munus habere dedit.
Lurea cum primum furgens aurora rubeſcit,
Cum primum roſea ſidera luca fugat;
Tar quarer illa pias immergit corpus in undas;
Tar quater e vivo gurgita libat aquam.
Tollitur, ac ſummo conſedit in erboris altæ
Vartica, quæ totum deſpicit una nemus.
Et converſa novos Phœbi naſcentis ad ortus,
Expaſtat radios, & jubar aauriens.
Atque ubi ſol pepulit ſulgantis limina portæ,
Et primi emicuit luminis aura levis:
Incipit illa ſacri modulamina fundera cantus,
Et mira lucam voce ciere novam.
Quam nec luleæ voces, nec tibia poſſit
Muſica Cyrrhæis aſſimilare modis.
Sed neque olor moriens imitari poſſe putatur,
Nec Cyllenææ fila canora lyræ.
Poſtquam Phœbus equos in aperta refudit olympi,
Atqua orbem totum protulit uſqua means;
Illa ter alatum reperito verbera plaudit
Non arrabilibus nocta dieque ſonis.
Atqua eadem celeres atiam diſcriminat horas;
Igniferumqua capur tar venerata ſilet.
Antiſtes nemorum, & luci vanaranda ſacerdos,
Et ſola arcaais conſcia, Phœbe, tuis.
Quæ poſtquam viræ jam mille peregerit annos,
Ac ſe reddiderint tempora longa gravam,
Ut reparet laſſum ſpatiis urgentibus ævum,
Aſſuati nemoris dulce cubila fugit.
Cumqua renaſcendi ſtudio loca ſancta reliquit;
Tunc petit hunc orbem, mors ubi regna tanat.
Dirigit in Syriam caleres longæva volatus;
Phœnices noman cui dedit ipſa vetus.
Secretoſque petit deſarta per avia lucos;
Hic ubi per ſaltus ſilva remota larat.
Tum legit aerin ſublimem vertice palmam,
Quæ gratum Phœnia aa ave nomen habet.
Quam nec deura uocans animal perrumpera poſſit,
Lubricus aut ſerpens, aut avis ulla rapax.
Tum ventos claudit pendentibus Æolus antris,
Na violent flabris aere purpureum.
Neu conciata Noto nubes per inania cæli
Summovaat radios Solis, & obſit avi.
Conſtruit inde ſibi ſeu nidum, ſiva ſepulchrum;
Nam perit, ut vivat; ſa tamen ipſa creat.

Col-

Colligit hinc ſucco, & odores divite ſilva,
Quos legit Aſſyrius, quos opulentus Arabs:
Quos aut Pygmææ gentes, aut India carpit;
Aut molli generat terra Sabæa ſinu.
Cinnama dehinc, auramque procul ſpirantis amomi
Congerit, & miſto ballama cum folio.
Non caſiæ mitis, nec nlentis vimen acanthi,
Nec thuris lacrimæ, guttaque pinguis abeſt.
Hic addit teneras nardi pubentis ariſtas.
Et ſociat myrrhæ paſcua grata uimis.
Protinus in ſtratn corpus mutabile nido;
Vitaliqne toro membra quieta locat.
Ore dehinc ſuccos membris circumque, ſupraque
Iujicit, exequiis immoritura ſuis.
Tunc inter varios animam commendat odores;
Depoſiti tanti nec timet illa fidem.
Iuterea corpus genitali morte peremptum
Æſtuat, & flammas partutit ipſe calor;
Aerioque procul de lumine concipit ignem.
Flagrat, & ambuſtum ſolvitur in cinerem.
Hos velut in maſſam cineres in morte coactos
Conflat, & effectum ſeminis inſtar habet.
Hinc animal primum ſine membris fertur oriri,
Sed fertur vermis lacteus eſſe color.
Crevit in immenſum ſubitn cum tempore certo;
Seque ovi teretis colligit in ſpeciem.
Inde reformatur, qualis fuit ante figura;
Et Phœnix ruptis pullulat exuviis.
Ac velut agreſtes, cum filo ad ſaxa tenentur,
Mutari pennæ papilinne ſolent.
Non illi cibus eſt noſtro conceſſus in orbe,
Nec cuiquam implumem paſcere cura ſubeſt.
Ambroſios libat cæleſti nectare rores,
Stellifero teneri qui cecidere polo.
Hos legit; his mediis alitur in odoribus ales,
Donec maturam proferat effigiem.
Aſt ubi primæva cœpit florere juventa,
Evolat ad primes jam redituta domos,
Ante tamen, proprin quidqnid de corpore teſtat,
Oſſaque, vel cineres, exuviaſque ſuas,
Unguine balſameo, myrrhaque, & thure ſolnto
Condit, & in formam conglobat ore pio.
Qnam pedibus geſtans contendit ſolis ad ortus,
Inque ara reſidens, ponit in æde ſacra.
Mirandam ſeſe præſtet, præbetque videnti:
Tantus ibi decor eſt, tantus abundat honor,

Principio color eſt, qualis ſub fidere cæli,
Mitia quem croceo punica grana legunt.
Qualis Ineſt foliis, quæ fert agreſte papaver;
Cum pendens vellit ſole rubente polus.
Hoc humeri, pectuſque decens velamine fulgent;
Hoc caput, hoc cervix, ſummaque terga nitent.
Caudaque porrigitur fulvo diſtincta metallo,
In cujus maculis purpura mixta rubet.
Clarum inter pennas inſigne eſt deſuper, Iris
Pingere cen unbem deſuper alta ſolet.
Albicat inſignis miſto viridante ſmaragdo,
Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.
Iugentes oculos credas, geminoſque hyacinthos,
Quorum de medio lucida flamma micat.
Æquatur toto capiti radiata corona,
Phœbæi refereus vertices alta decus.
Crura teguat ſquamæ flavo diſtincta metallo.
Aſt nugues roſeus pingit honore color.
Effigies inter pavonis miſta figuram
Cernitur, & miſtam Phaſidis inter avem.
Magniciem, terris Arabum quæ gignitur ales,
Vix æquare poteſt, ſeu fera ſeu ſit avis.
Non tamen eſt tarda, ut volucres, quæ corpore magno
Inceſſus pigros per grave pondus habent,
Sed levis, & velox, regali plena decore,
Talis in aſpectu ſe exhibet uſque hominum.
Convenit Ægyptus tanti ad miracula viſus;
Et raram volucrem rorna ſalutat ovans.
Protinus inſcalpunt factam in marmore formam:
Et ſignant titulo remque diemque novo.
Contrahit in cœtum ſeſe genus omne volantum,
Nec prædæ memor eſt ulla, nec ulla metus.
Alituum ſtipata chorn volat illa per alrum,
Turbaque proſequitur munere læta pio.
Sed poſtquam puri pervenit ad æthcris auras,
Mox redit iſta; ſuis conditur ille locis.
Hoc fortunatæ ſortis, fatique vulucris,
Cui de ſe naſci præſtitit ipſe Deus.
Femina, vel mas hæc, vel neutrum ſit mage, felix,
Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit.
Mors illi Venus eſt, ſola eſt in morte voluptas;
Ut poſſit naſci, hæc appetit ante mori.
Ipſa ſibi proles, ſuus eſt pater, & ſuus hæres.
Nutrix ipſe ſui, ſemper alumna ſibi.
Ipſa quidem, ſed non eadem: quia & ipſa, nec ipſa eſt,
Æternam vitam mortis adepta bono,

PUBLI-

I

O

-isyllabis.
uor, quin-
us oratio.
primus de
octavus per
omnes

& reciprocus heroicus eſt. Decimus & ittera, vel ſyllaba, fit idem pentameter. heroicus, & heroicus pentameter. Quar- dum redeunt, Sotadici.

Patriæ nobis te Maxime Cæſar
cus, o Lux pia Romulidum.
n Superis tunc, hæc in gaudia mundi
ene ſic partiri munera ſæclis,
Patri, & Patriæ imperium
magnæ data tu Lux aurea Romæ,
turis tibi variis ardua Muſa.

---

principium lectionis, ut pectore levetur eva parte monogrammi, ex quibus unus terminatur:

ſuæ fine concludit. Qui eſt talis:

is, aut ſub prora, extremo puppis acumine ales:

mala contemnat ſumme procellas.
Roma bona contemnat ſumme procellas.
floret ſempet votis tuis.

S I G N A L E G E N T I .
X A U R E A S A E C L I
E T A T E T R O P E A
P A G I N A V O T I S
I S C A L L I O P E A E
R F U S A L I Q U O R E
I A P R O L U A T U N D A S
P E C T O R E V E R S E T
N U M E R O S A C A N E N D O
D A T G R A E C I A D O N A
L I L I M I T E F I R M A S
L O R E N T I A V O T I S
C A R D I N E T E C T O
P L E C T E R E C I V E M
T I T A E T H E R A I U R E
E S C R U P E A V I S U S
N S M U S A N O T A R E
T A T A V I A P H O E B U S
N E L A U R E A P L E C T R O
C U L A P L A U D E N S
T H I E C A R P E N S
R O L A X E G O V E R O
E F R A N G E R E R E M O
S C R U P E O T E N D O
N T E X E R E N A V E M
S I N C L I T A V O T O
F R A N G A T H I U L C O
N A M O E D O C E N D I
A F L V M I N E S A N C T O
S I B I A G O N E M
E M E N T I A R E D D E T
A U R E A S A E C L A
E N N I A R E D D E T
O M I N E F O R M E T
P A G I N A F E L I X
N S I G N I A F A T A
G N A P A R E N T U R
A C T A N E P O T U M

litterarum ſunt, & primi verſus littera
oſticbidis, ideſt S communis eſt cum ultimo
ctava S, caput eſt medii verſus deorſum
is media littera, quæ eſt decima octava, S,
rſus vel ad directum ire poſſunt, vel a me-
e per omnes partes has ſonat,

iſerere ſerenus.

s partes ſenas denas litteras, in quibus qua-
rsum faciunt verſum:

ala toto.

nixta,
:us unum:

, litte-

, verſi-
ræce ſi-

M
E
E BI
S

H OS
S

E A

amfra-

ſque ad
ſt hic:

octavi
XXVII.

m primam octavi Ri, *& inde a l. noni* Lo, *& inde a XVII. nonde a XIII. noni uſque ad primam*

L A H I S Q U O Q; J U N G A M
U S S A C A M O E N A
V M I N E P H O E B I
N C U L A C U R I S
G U L A C U C T U
O I A F L E X V S
A V E R I T A E S T U S
S A U C I U S I R I M
O R I S O B A R T E S
X L I C E T A E S T U S
O L O C A T A S T R I
R M O N E L A T E N T E R
M N I A A B O R T U
P R O D E R E C A R M E N
N T E M E A B U N T
N A V E R S U S

---

uſque ad ultimum per ſingulas lit-

N V E R T I C E P E N D E N S
R A R E F R E Q U E N T E S
D E M Q U E C I C U T I S
L A M I N E S I L V A S
N A Q U E B A C C H I
U S I C A T E M P E
I N E C A N T U S
I A P R I M U S
A C Y B E L E
A B E L L O
M O R E S
U S A S
I D A
T O
U

A X E J A M N U N C
N T E M U N D O
A L U B R E N U M E N
E N N E F A U S T I S
T U S I B I T
R N E D E X T R A
E N T I S O M E N
N A P R A E S T A T
O T A M U N D I
U B R E N U M E N
N T E N U T V
E A T E S O L U S

tis placidum ſubire gaudet.
ia radians vigore virtus
ota ſuperis videre ſanctis,
bre moderans ſub orbe totum,
re ſuperos ubique vinces,
dominans per omne ſæclum.

IN-

PANEGYRICUS.

P

Ti monogrammum X *depictum eſt, per*
lecurrens continet,
tutus.
obliquum aſcendit ſcriptura hæc,
is.
lirectum deſcendit rubrica continens,
r.

In

bic

re-
li-

aſi

ta

na Muſæ,
lexus.

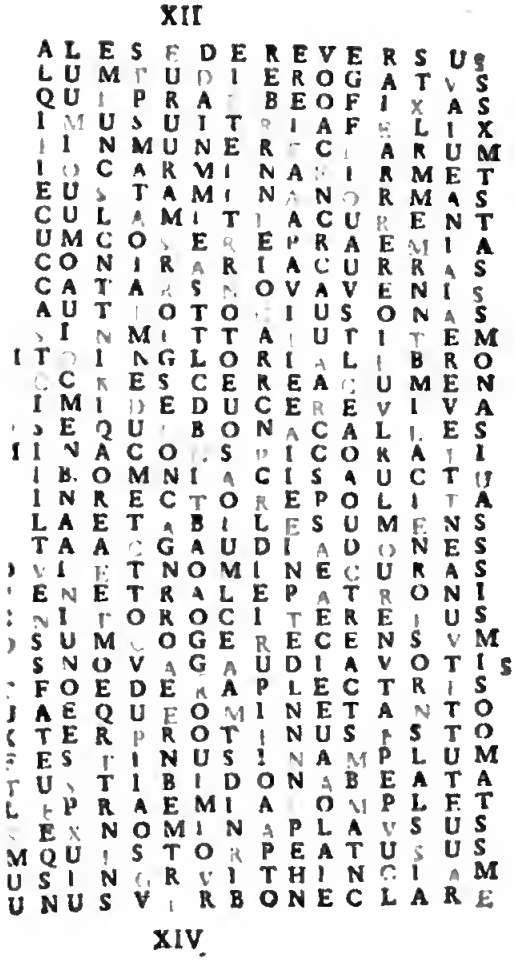

Alme

: sunt, & de minio scripta species palmæ, in nec versum poterant implere, adjuncta est linea

palmam.
ultimæ primi versus communi manente, secundus versum,
mina Phœbum.
& ascendit hic versus,
ndicere leges.
ascendit hic versus,
jue ramos.
versus ad mediam ultimi hic versus,
mine versus,

ſus ad

ue ha-

ni pri-

a fine

XIII.

In

quam paginam diſcurrunt duo verſus ulæ ſeptenas litteras habent, quarum velis, ſit quarta, & quarta rurſum da, & manente ultima, fiat recipro- io verſu eamdem varietatis obtinens s quamvis inde partem orationis per

In hac eadem pagina quatuor quadra- rthogona majora dimidiata, & unum ri numero litterarum, & pari ordine , orthogona orthogonis, quadrata qua-

deſcen-
ns faci

n prope
verſum,

nde per
e prope
ſtichide

ululum

eturam,
rſum,

um me-

OST

Digitized by Google

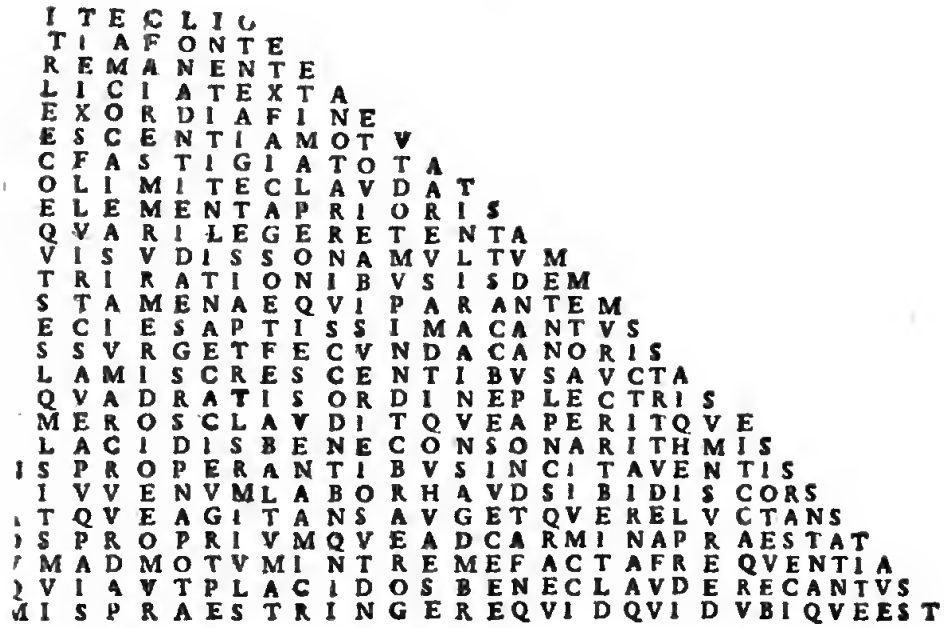

I. verſibus depicta, in qua ſuperior pars omnis heroico metro XV. litterarum eſt, & inde ſinguli per ordinem incrementis perveniunt, cujus numeri eſt ultimus verſus, qui primum ver- m ſit pari metro. Deinde per medium diverſa rubrica ſcri-

juvat rata reddere vota.

XXVI.

ARDVA COMPONVNT FELICES CARMINA MVSAE
DISSONA CONNECTVNT DIVERSIS VINCVLA METRIS
SCRVPEA PANGENTES TORQVENTES PECTORA VATES
VNDIQVE CONFVSIS CONSTABVNT SINGVLA VERBIS

Hi quatuor verſus omnes pari ratione conſcripti ſunt: ita ut manente ultima parte orationis, ceteras partes omnes verſuum ordinibus tantum invicem mutatis, vel ad directum, vel ad reciprocum modum variare poſſis, ita dumtaxat, ut primæ partes cum primis vel quartis vices mutent, ſecundæ cum ſecundis, vel tertiis, & poſſis ſi velis, nulla parte orationis addita, ex his IIII. verſibus LXXII. facere, ita ut nullus ſui ſimilis ſit.

ARdua componunt felices carmina Muſæ,
Diſſona connectunt diverſis vincula metris,
Scrupea pangentes torquentes pectora vates,
Undique conſuſis conſtabunt ſingula verbis.

Carmina felices componunt ardua Muſæ,
Vincula diverſis connectunt diſſona metris,
Pectora torquentes pangentes ſcrupea vates,
Singula conſtabunt conſuſis undique verbis.

Ardua conſtabont torquentes carmina Muſæ,
Diſſona componunt connectunt vincula metris,
Scrupea conſuſis diverſis pectora vates,
Undique felices pangentes ſingula verbis.

Carmina torquentes conſtabunt ardua Muſæ,
Vincula connectunt componunt diſſona metris,
Pectora diverſis conſuſis ſcrupea vates,
Singula pangentes felices undique verbis.

Undique connectunt conſtabunt ſingula Muſæ,
Scrupea torquentes componunt pectora metris,
Diſſona conſuſis felices vincula vates,
Ardua pangentes diverſis carmina verbis.

Singula conſtabunt connectunt undique Muſæ,
Pectora componunt torquentes ſcrupea metris,
Vincula felices conſuſis diſſona vates,
Carmina diverſis pangentes ardua verbis.

Carmina diverſis felices ardua Muſæ,
Vincula pangentes connectunt diſſona metris,
Pectora torquentes componunt ſcrupea vates,
Singula conſuſis conſtabunt undique verbis.

Ardua felices diverſis carmina Muſæ,
Diſſona connectunt pangentes vincula metris,
Scrupea componunt torquentes pectora vates,
Undique conſtabunt conſuſis ſingula verbis.

Singula conſuſis pangentes undique Muſæ,
Pectora diverſis felices ardua merris,
Vincula connectunt conſtabunt ſcrupea vates,
Carmina componunt torquentes diſſona verbis.

Undique pangentes conſuſis ſingula Muſæ,
Ardua felices diverſis pectora metris,
Scrupea conſtabunt connectunt vincula vates,
Diſſona torquentes componunt carmina verbis.

Diſſona torquentes conſtabunt vincula Muſæ,
Undique connectunt componunt ſingula metris,
Ardua diverſis conſuſis carmina vates,
Scrupea pangentes felices pectora verbis.

Pectora connectunt pangentes ſcrupea Muſæ,
Carmina conſuſis diverſis ardua metris,
Singula felices componunt undique vates,
Vincula conſtabunt torquentes ardua verbis.

Scrupea felices diverſis pectora Muſæ,
Ardua connectunt pangentes carmina metris,
Undique componunt torquentes ſingula vates,
Diſſona conſtabunt conſuſis vincula verbis.

Vincula conſuſis conſtabunt diſſona Muſæ,
Singula torquentes componunt undique merris,
Carmina pangentes connectunt ardua vates,
Pectora diverſis felices ſcrupea verbis.

Vincula componont connectunt diſſona Muſæ,
Singula conſtabunt torquentes undique metris,
Carmina felices conſuſis ardua vates,
Pectora pangentes diverſis ſcrupea verbis.

Scrupea diverſis pangentes pectora Muſæ,
Ardua conſuſis felices carmina metris,
Undique torquentes conſtabuot ſingula vates,
Diſſona connectunt componunt vincula verbis.

Pectora paugentes conſuſis ſcrupea Muſæ,
Carmina felices diverſis ardua merris,
Singula conſtabunt connectunt undique vates,
Vincula torqueotes componunt diſſona verbis.

Diſſona componunt torquentes vincula Muſæ,
Undique connectunt conſtabunt ſingula metris,
Ardua diverſis felices carmina vates,
Scrupea conſuſis pangentes pectora verbis.

Panegyricus Publilii Optatiani Porphyrii dictus Conſtantino Auguſto
Finit Feliciter.

JUVENCI PRESBYTERI
DE
HISTORIA EVANGELICA
LIBRI TRES.

PROLOGUS.

IMmortale nihil mundi compage tenetur,
Non orbis, non regna hominum, non aurea Roma,
Non mare, non tellus, non ignea ſidera cæli.
Nam ſtatuit genitor rerum irrevocabile tempus,
Quo cunctum torrens rapiet flamma ultima mundum.
Sed tamen innumeros homines ſublimia facta,
Et virtutis honos, in tempora longa frequentant,
Accumulant quorum famam, laudeſque poetæ,
Hos celſi cantus Smyrnæ de fonte fluentes,
Illos Mincladæ celebrat dulcedo Maronis.
Nec minor ipſorum decurrit gloria vatum,
Quæ manet æternæ ſimilis, dum ſecla volabunt,
Et vertigo poli terras atque æquora circum
Æthera ſidereum juſto moderamine volvet.
Quod ſi tam longam meruerunt carmina famam,
Quæ veterum geſtis hominum mendacia nectunt,
Nobis certa fides æternæ in ſecula laudis
Immortale decus tribuet, meritumque rependet.
Nam mihi carmen erunt Chriſti vitalia geſta,
Divinum in populis falſi ſine crimine donum.
Nec metus, ut mundi rapiant incendia ſecum
Hoc opus. hoc etenim forſan me ſubtrahet igni,
Tunc cum flammivoma deſcendet nube coruſcans
Judex altithroni genitoris gloria Chriſtus.
Ergo age ſanctificus adſit mihi carminis auctor
Spiritus, & puro mentem riget amne canentis
Dulcis Jordanis, ut Chriſto digna loquamur.

LIBER PRIMUS.

Lucæ primo.

REx fuit Herodes Judæa in gente cruentus,
Sub qua ſervator juſti templique ſacerdos
Zacharias, vicibus cui templum cura tueri,
Digeſta inſtabat lectorum ex ordine vatum.
Hujus inhærebat thalamis digniſſima conjunx,
Cura iis ambobus parilis moderaminis æqui,
Ambos annexos legis præcepta tenebant.
Nec fuit iis ſoboles, jam tunc vergentibus annis,
Gratius ut donum jam deſperantibus eſſet.
Sed quum ſorte adytis ariſque inferret odores
Zacharias, viſus cæli deſcendere aperti
Nuntius, & ſuli juſſas perferre loquelas.
(Cetera nam ſoribus plebes aſtrata rogabat)
Quid ſibi terribilis concuſſit corda pavore
Viſus, cum læti ſermonis gratia placet?
Nam me propitius rerum pater unicus, alto
A cæli ſolio tibi nunc in verba venire
Præcipit, & chara tibi mox de conjuge natum
Promittit, grandis rerum cui gloria reſtat,
Plurima qui populis naſcendo gaudia quæret:
Sobrius æternum, clauſum quem ſpiritus ipſis
Viſceribus matris complebit numine claro.
Iſtius hic partem populi pleramque docendo
Ad verum convertet Iter, Dominumque Deumque
Continuo primus naſcet, plebemque novabit.
Numine Joannem quem tu vocitare memento.
Olli confuſa reſpondit mente ſacerdos:
Æmula promiſſis obſiſtit talibus ætas,
Nec ſenibus ſobules poterit contingere ſeſſis,
Quam Deus avertens primævo in flore negavit.
Hæc trepidans vates. cui talia nuntius infert:
Si tibi mortalis ſobolem promitteret ullus,
Ad deſperandum forſan cunctatio mentis
Debuerat tardis hærens inſiſtere verbis.
Nunc ego, quem dominus cæli terræque creator
Ante ſuos vultus voluit parere miniſtrum;
Auribus ingratis hominis, viſuque receptus,
Summi juſſa Dei non contemnenda peregi.
Quare promiſſis manet irrevocabile donum:
Sed tibi claudetur rapidæ vox nuntia mentis,
Donec cuncta Dei firmentur munera vobis.
Hæc ait, & ſeſe teneris immiſcuit auris.
Interea populum miracula longa trahebant,
Quid tantum in templo vellet ceſſare ſacerdos.
Egreſſus trepide numen vidiſſe ſupernum
Nutibus edocuit, miſeræ & diſpendia vocis.
Inde domum remeat complenda ex ordine vates
Officia, amiſſamque levant promiſſa loquelam,
Nec dilata diu venerunt munera prolis.
Anxia ſed ventris celabat gaudia conjunx,
Donec quinque cavam complerent lumina Lunam.
Tunc majora dehinc idem mandata miniſter
Detulit ad Mariæ demiſſus virginis aures.
Hæc deſponſa ſuo per tempora certa propinquo
Abdita virgineis caſte pubeſcere tectis,
Et ſervare diem juſſis permiſſa parentum.
Ad quam tranquillum ſermonem nuntius infit:
Salve progenie terras futura ſalubri,
Deſine conſpectu mentem turbare verendo:
Nam tua concipient cæleſti viſcera juſſu
Natum, quem regnare Deus per ſecula cuncta
Et propriam credi ſobolem, gaudetque juberque.
Huic, ubi ſub lucem dederis, ſit nomen Ieſus.
Ad quem virgo dehinc pavido ſic incubuit ore:
Nullos conceptus fieri ſine conjuge dicunt,
Unde igitur ſobolem mihi nunc ſperabo venire?

Nun-

Nuntius hæc contra celeri ſermone profatur:
Virtus celſa Dei circumvolitabit obumbrans,
Spiritus & veniet purus, lectiſſima virgo,
Ac tibi mox puerum caſto ſermone jubebit
Magnificum gigni, populis quem credere ſanctum
Supremique Dei natum vocitare neceſſe eſt.
Sic cognata tibi, ſterilis quæ credita cunctis
Zachariæ conjux, mortali germine nuper
Ævo defeſſis auait miracula membris.
Seatus adeſt menſis, parent ſic omnia juſſis.
Virgo dehinc: Domino famulam nunc ecce jubenti,
Ut tua verba ſonant, cernis ſervire paratam.
Nuntius abſcedens vacuis ſe condidit auris.
Illa dehinc rapidis Judæam paſſibus urbem,
Zachariæque domum penetrat, gravidamque ſalutat
Eliſabeth: clauſæ cui protinus auaia prolis
Membra ureri gremio motu majore reſultant,
Et ſimul exiliit mater concuſſa tremore,
Divinæ vocis completa afflamine ſancto:
Et magnum clamans, Felia o femina ſalve;
Felicem geſtans uteri ſinuamiue fœtum.
Unde meam tanto voluit Deus æquus honore
Illuſtrare domum, quam mater numuis alti
Viſeret? ecce meo gaudens in viſcere proles
Eaultat, Mariæ quum prima affamina ſenſit.
Felia quæ confiſa fidem moa aſſore verbo,
Quos Deus ad famulos, magnum dignando, locutus.
Illa trabens animum per gaudia miata pudore
Suppreſſo, vocis pavitantia dicta volutat:
Magnificas laudes animus, grateſque rependit
Immenſo domino mundi. via gaudia tanta
Spiritus iſte capit, quod me dignatus in altum
Erigere, ea bumili celſam, cunctiſque beatam
Gentibus & ſeclis voluit Deus æquus haberi.
Suitulit ecce throoum ſævis fregitque ſuperbos.
Largiſimis humiles opibus ditavit egentes.
Tunc illic manſit ternos ea ordine menſes,
Ad propriamque domum repedat jam certa futuri.
Jamque aderat tempus, quo ſarcina deſerat alvum
Eliſabetb, liquidas ſolvenda in luminis auras;
Ad partus fama tantos collecta cucurrit
Turba propinquorum: tum gaudia mira frequentes
Concelebrant, nomenque jubent genitoris habere.
Abnuit hoc genitrix, ſed Joannes vocitetur,
Ingeminat: placoit muti tunc juſſa parentis
Conſulere, ſcriptoque rogant edicere nomen.
Sed prub mira fides, tabulis quum ſcribere tentat,
Implicitam ſolvit per verba ſonantia linguam.
Moa etiam aſſueram penetrant ſpiracula mentem,
Completuſque canit venturi conſcia dicta:
Concelebrent cuncti laudes grateſque frequentent
Aſtrorum & terræ, pontique hominumque pareuti,
Viſere quod voluit propriamque abſolvere plebem.
En, beat antiquam gentem, cornuque ſalutis
Erecto, indulget Davidis origine lumen.
Hoc eſt quod priſci ceciuere ea ordine vates:
Hæc eſt illa ſalus, quæ nos ea hoſtibus arris
Eripit, ut juſte juſto ſervire queamus.
At tu parve puer, ſanctus dignuſque Propbeta
Dicere, & dominum mox prægrediere viando,
Illius & populum duces per lumen apertum:
Errorem per te ſpernent, mortiſque tenebras
Abrumpent omnes, tua qui præcepta ſequentur.
Eain ſecretis in vallibus abdita ſempet
Vita fuit puero, donec poſcentibus annis
Vatis ad officium pleno pubeſceret ævo.

Matthæi 1.

Interea Mariæ ſponſo miracula mentem
Sollicitant, manifeſta uteri quod pondera vidit,
Et ſecum volvit, quanam ratione propinquæ
Dedecus oppreſſum celet, thalamoſque recuſet.
Talia tractanti torpeſcunt membra ſopore.
Moa ſtertente, Dei vox eſt audita monentis:
Accipe conjugium nullo cum crimine pactæ,
Spiritus implevit ſancto cui viſcera fœtu.
Hanc cecinit vates venturam ea virgine prolem,
Nobiſcum Deus, eſt cui nomen. Protinus ille
Hæc præcepta ſequens, ſervat ſponſalia pacta.

Lucæ 2.

Sed tum forte novus, capitum diſcuſſio, cenſus
Cæſaris Auguſti juſſu per plurima terræ
Deſcribebatur Syriæ, quam jure regebat
Cyrinus, pruprii cui tota per oppida fines
Addebant populi vires nomenque genuſque.
Urbs eſt Judææ Betbleem, Davida canorum
Quæ genuit, generis cenſum quæ jure petebat.
Obtulit hic illum, genus hinc quod uterque trabebat,
Deſponſamque ſibi ſcribens, gravidamque profeſſus:
Hoſpitium amborum Berbleem ſub mœnibus urbis
Anguſti ſnerant perparva habitacula ruris.
Illic virgo novum completo tempore ſœtum
Edidit, & leni pannoſo tegmine foru
Teait, cui dorum cunas præſepe miniſtrat.
Citca ſollicitæ pecorum cuſtodia noctis
Paſtores tenuit vigiles per paſcua læta:
Ecce Dei monitu juſſus deſcendere cælo
Nuntius, ac ſubito terror tremefacta pavore
Proſtravit viridi paſtorum corpora terræ.
Talis & attonitis cælo vox miſſa cucurrit:
Ponite terrorem mentis, mea ſumite dicta
Paſtores, quibus hæc ingentia gaudia porto.
Nam genitus puer eſt, Davidis origine clara,
Qui populis lucem mox lætitiamque propaget.
Hoc ſignum dicam, puerum quod cernere vobis
Jam licet, implentem gracili præſepia voce.
Talia dicenti juguntur millia plebis
Cæleſtis, cunctique Deum laudantque rogantque:
Talis & uniti voa agminis aera complet:
Gloria ſupremum comitetur debita patrem;
In terris juſtos homines pax digna ſequatur.
Et ſimul bis dictis cæli ſecreta reviſunt.
Paſtores propere veniunt, pueromque jacentem
Præſepis gremio cernunt, poſt inde frequentes
Diſpergunt late celebris vaga ſemina famæ,
Mirantes laudant, lætantes conſtupuerunt,
Omnia nocturnis mouitis quod vera recurrant.
Viderat octavam locem puer, ecce recidl
Ad morem legis, nomenque aptare neceſſe eſt:
Impoſitumque illi eſt (monitis cæleſtibus olim
Quod Mariæ vox miſſa Deo præcepit) Ieſus.
Scripſerat antiquæ Moſes moderamina legis,
Inter quæ primus priſco de ſanguine vatum
Obſervare dedit fœtus offerre ſacrandos,
Implumeſque ſimul ferre ad delubra columbas.
Hæc ubi per Mariam templo ſervata feruntur,
Ecce ſenex Simeon dignus comprendere ſenſum
Cæleſtis vocis, cui quondam præſcia rerum
Virtus prodiderat, quod carcere corporis ægri
Depoſito, mortem liber reqniemque videret,
Cum primum cæli laudem terræque ſalutem
(Omnia quem vatum ſpondent oracula) Chriſtum
Vidiſſet templo ſolennes ferre palumbes.

Isque ubi curvato defessus corpore templum
Jam gravitur penetrat, monuit quod spiritus auctor;
Ecce simul parvum gremio genitricis Iesum
Ad templum sensit venisse, tremendibus ulnis
Accepit puerum, Letusque hæc dicta profatur:
Nunc nunc me famulum dominus, nunc liberet arctis
Corporis e vinclis, finemque imponere verbis
Dignetur cum pace suis. en splendida nostros
Lux oculos tua circumstat radiisque refulget,
Quam conctis hominum lustratis gentibus addet
Israelitarum cumulatæ gloria plebis.
Hinc ait, Hæc quid, virgo, tibi tam mira videntur?
Quid tantum Mariæ stupuerunt pectora matris?
Hic puer ad populi casum datur. iste renasci
Concedet populis, illi signum esse negabunt
Fœdetis, hi contra cælu veniisse tenebunt.
Livor edax faciet, letum ut percurrat amarum;
Atque animam matris ferro fulgente machæra:
Quo pateant cæci tenebrosa volumina cordis.
Hæc ait in Simeone Deus: vox ecce Prophetæ
Femineam sancto complet spiramine mentem.
Anna fuit naru gravior, quam in flore juventæ
Destituit viduam mors immatura mariti.
Hinc fruitur casta charo pro conjuge vita,
Continuoque Dei cultu, quæ numine ducta
Cognovit Christum, & simili sermone locuta est.
Inde ubi sulennem puerl pru numine legem
Complevit genitrix, & Joseph omnia mirans,
Ad patriam læti repedant, puerumque reportant.

Matth. 2.

Gens est Eoi, Phœbo orto, proxima regni,
Astrorum sollers ortusque obitusque notare.
Hujus primores nomen tenuere Magorum.
Hinc lecti proceres Solymas per longa viarum
Deveniunt, regemque adeunt, urautque doceri,
Quæ regia imperio puerum Judæa teneret
Progenitum, & sese stellæ fulgentis ab ortu
Admunitos venisse viam, qua supplice dextra
Exortum terris venerabile numen adorent.
Territus Herodes vatum legumque peritos,
Quique Prophetarum veterum præsagia noscunt,
Imperia accitos jubet omnia quærere legis.
Quo pareat quæ sint genitalia mœnia Christo,
Omnia venturum spondent quem oracula vatum,
Tunc manifestatur, Bethleem quod mœnibus illum
Progigni maneat, cui sacram ducere plebem
Israelitarum sacra virtute necesse est.
Tunc jubet Herodes Persas perscrutare gressum,
Inventumque sibi puerum monstrare colendum.
Ecce viæ medio stellam præcurrere cernunt
Sulcantem flammis auras, quæ in culmine summo
Restitit, & pueri lustrata habitacula monstrat.
Gaudia magna Magi gaudent, fidusque salutant.
At postquam puerum videre sub ubere matris,
Dejecti prono texerunt corpore terram:
Submissique simul mox mystica munera promunt,
Aurum, thus, myrrham, regique Deoque hominique
Dona ferunt; totam mox horrida somnia noctem
Sollicitant, sævumque jubent vitare tyrannum:
Denique diversis Herodis callibus aulam
Diffugiunt, patriamque Magi tediere latentes.
Ipsum etiam puerum monitis cælestibus actus
Ægyptum cum matre simul transportat Ioseph.
At ferus Herodes sibimet succedere credit,
Quem callens astris quæsisset cura Magorum,
Quorum præcauto discessu sollicitatus,
Crudeli tinxit Bethleemica compita cæde,
Infantes mandans, teneroque sub ubere plebem
Innocuam in sinubus rigido succumbere ferro.
Hæc etiam cædes olim præscripta manebat.
Nam pius hanc vates divino numine doctus
Complorat, misero soboles pro funere matres
Horrendis gravitet cælum pulsare querelis.
Ast ubi sopitus furor est, & sæva tyranni
Infantum horribili feritas satiata cruore,
Extinxisse putat cunctos, quos unus & alter
Annus letifieri misere suppresserat ævi.
Mirandis tursus devinctus membra sopore
Joseph urgetur monitis, Mariam puerumque
Ægypto ad patriam vectare, ubi Nazara felix
Olim prædictum puero dedit addere nomen.
Dixit & alterius quondam prænuntia vatis
Vox instincta Deo, Veniet, veniet mea proles
Ægypto ex alta, terris lumenque salusque.
Crescebat rapidis annorum gressibus infans,
Præcurrens ævum sapientia præveniebat,
Gratiaque in vultu, & verbis veneranda micabat.

Lucæ 2.

Et jam bissenos ævi comprenderat annos,
Cum Paschæ ritum servando ea more parentes
Ad templum lætis puerum perducere festis
Omnibus annorum vicibus de more solebant.
Ergo aderant paschæ pariter, cunctisque diebus
Festorum impletis, patriam remeare parabant.
Tum puer in populo comitis vestigia matris
Deseruit, templique libens secreta petivit.
Illum per vicos urbisque per abdita tecta
Perque viæ stratas, per notos perque propinquos
Quærebat genitrix: sed lux ubi tertia venit,
Ad templum propere remeat, tarumque coronæ
Invenit insertum, legumque obscura senili
Tractantem cœtu. via admiratiu digna
De pueri verbis senibus fuit: at pia mater,
Nate, ait, amissum lacrimis te quæro profusis
Anxia, cum genitore gemens: quæ causa parentum
Secrevit gressu, templique in sede retentat?
Ille autem, Quid me tantum, quid quæritis, inquit?
An nondum sentis genitrix quod jure paternis
Ædibus atque domo natum inhabitare necesse est?
Hæc ait, & gressum sociat, parriamque revisit,
Nec genitrix tanti persensit pondera verbi,
Ordine cuncta tamen cordis secreta reservat.
At puer obsequiis apte prædulcibus ambos
Ad proprium semper cogens nectebat amorem.

Matth. 3. *Marci* 1. *Lucæ* 3. *Joannis* 1.

Interea veteris scripti per debita currens
Omnia seclorum series promissa trabebat.
Zacbariæ soboles desertis vallibus omnes
Ad depouendas maculas clamore vocabat,
Fluminis ut liquidi caperent miranda lavacra,
Queis animæ species abluta sorde niteret.
Esaias vates cecinit quod numine jussos:
Vox late resonat, desertis vallibus amplas
Sternite jam stratas, omnis sit recta viarum
Semita, quæ domini digne vestigia gestet.
Subsident colles, vallis cumplebitur omnis:
Curriget anfractus callis bona linea recti,
Corporeisque oculis lumen tractare serenum
Omnibus indulget genitor, dominusque salutis.
Ergo aderant populi, passimque binc inde ruentes
Cumplebant ripas, avidique lavacra petebant.
Texta camelurum fuerant velamina setis,

Et zonæ

Et zonæ pellis medium cinaere Propbetam,
Arvis qui ſolitus ruralibus eſſe locuſtas,
Et tenuem victum ſilveſtria mandere mella.
Iſque ubi tot populos diverſis ſedibus ortos
Irruere ad fluvium cernit, ſic increpat ore:
Viperæ gentis ſoboles, quis debita vobis
Supplicia, urgenteſque iras evadere monſtrat?
Sed facite, o miſeri, fructum (ſi pœniteat) aptum,
Nec generis veſtri tollar fiducia mentes.
Nam potis eſt dura ſuperum rea caute creare
Progeniem, quando ſoboles ſua degener errat.
Proxima roboreis jamjam radicibus inſtat
Cunctorum ante oculos acies ſublata lecuris.
Cædentur ſilvæ ſteriles, ignemque fovebunt.
Nunc ego præteritas maculas in flumine puro
Abluere inſtitui: veniet ſed fortior alter,
Cujus vincla ocdum non ſum contingere dignus.
Abluet ille homines ſancto ſpiramine mergens,
Flammarumque globis purgabit noxia corda.
Illius & manibus ruralis pala tenetur,
Et propria ipſius purgabitur area frugum,
Horreaque implebit ſecreti copia farris,
Æternuſque leves paleas populabitur ignis.
Hæc ait: & properis per ſilvam paſſibus ipſum
Cernit Jordanis veneranda lavacra perentem.
Sed verat increpitans vates, & talia fatur:
Tune meis manibus digneris mergier undis,
Cum tua me melius poſſint mundare lavacra?
Diait Ioannes: cui talia reddit Ieſus:
Nunc ſine, nam decet hoc: ſic ſancta per omnia nobis
Juſtitiæ conſectandus complebitur ordo.
Hæc memorans, vitreas penetrabat fluminis undas.
Surgenti manifeſta Dei præſentia claret:
Scinditur auricolor cæli ſeptemplicis æthra,
Corporeamque gerens ſpeciem, deſcendit ab alto
Spiritus aeream ſimulans ea nube columbam,
Et ſancto flatu corpus perfudit Ieſu.
Tunc vox miſſa Dei longum per inane cucurrit,
Abluramque undis Chriſtum, flatuque perunctum
Alloquitur: Te nate bodie per gaudia teſtor
Ea me progenitum; placet hæc mihi gloria prolis.

Matthæi & Luce 4. Marci 1.

Tum petit umbroſos mootes, & luſtra ferarum,
Obſequiumque illi patris præbere miniſtri
Certabant. rabidi mox livor dæmonis ater
Cum terrore rapit mentem, nec defuit ægro
Tentandi interea Chriſtum verſutia ſallax.
Quadraginta illi fuerant ea ordine ſoles,
Ea quo nulla cibi porufque ulimenta dabantur,
Sed contenta ſimul firmi jejunia cordis,
Terrarum ad regnum mentis ſecreta tenebant.
Tunc epulas demum monuit conquirere corpus.
Horrendi interea ſceleris ſallacia tentans,
Si te pro certo genuit Deus, omnibus, inquit,
His poteris ſasis ſorti ſermone jubere
Viſum triticei, formamque capeſſere panis.
Chriſtus ad hæc fatur: Nil me jam talia terrent,
Nam memini ſcriptum: quoniam non ſola tenebit
Vitam credentis facilis ſubſtantia panis,
Sed ſermone Dei complet pia pectora virtus.
Rurſus at ille dolos verſutis artibus aptans
Nectere tentator properat: nam mœnibus urbis
Mos inferre pedem ſuaſit, & livida Chriſtum
Culmine marmorei ſuaſit conſiſtere templi.
Tunc ſic aggreditur vocis ſallente veneno;
Si Deus eſt vere genitor tibi, culmine templi
Aera per vacuum ſaltu jaculabere corpus.
Teſtis erit ſcriptura tibi, quæ ſpondet aperte
Mandatum ſummi genitoris tale miniſtris,
Ut lapſum ſtudeant caſu defendere corpus,
Et famulis manibus curent tua membra levare,
Ne lapidis lædat ſummas offenſio plantas.
Reddidit his Chriſtus dictis contraria dicta:
Me meminiſſe magis ſcripti cæleſtis oportet,
Ne vires Domini fidens audacia tentet.
Rurſus in abrupti montis conſiſtere celſis
Mox furibunda jugis ſuaſit fallacia Chriſtum.
Oſtendens olli fulgentia regna per orbem,
Cernis, ait, quæ ſit tantarum gloria rerum?
Cuncta tibi poſſum jamjam concedere regna,
Talia donantem ſi me veneratus adores.
Tum ſic inſtantem dictis reiecit Ieſus.
Effuge peſtiferi rabies veſana veneni,
Hæreat ut ſemper nobis immobile juſſum,
Ut juſtus cæli Dominum devotus adoret,
Unius & famulans veneretur nomen in ævum.
Talibus eacuſſus fugit per devia dæmon.
Inde ubi Joannem cognovit carceris umbris
Submerſum, triſti compreſſit corda dolore,
Finibus & ſtatuit Zabulonum ponere ſedes,
Ut dictum Iſaiæ concurreret ordine ſecli:
Terra Zabulon, & regio cui Nephthala nomen,
Et via trans pelagus longe Galilæaque rura,
Trans & Iordanem gentes, populique tenebris
Incluſi magnum lumen ſubitumque videbunt.
In mortiſque illis umbra reſidentibus, alma
Eaoritur fidei reſplendens luce voluntas.
Ergo inſtare Dei regnantis munera Chriſtus
Nunciat, increpitans præconia larga ſalutis.
Præterienſque videt geminos per littora fratres,
Præſolidum Simonem, dignum cognomine Petri,
Andreamque ſimul, ſinuoſa volumina lini
Piſcibus inſidias diſponere marmoris undis:
Nunc, inquit, piſces capitis maris æſtibus altis,
Sed me ſi libeat ſectari, fortia vobis
Proveniet bominum præpulcra indagine lucra.
Illi confeſtim firmato pectore certi
Retibus abjectis pariter præcepta ſequuntur.
Poſt fratres Jacobum Joannemque marinis
Inſidias gregibus maculoſo innectere textu,
Ut vidit, ſimilemque dedit de litore vocem;
Illi Zebedeum genitorem in puppe relinquunt,
Illico ſectantes pulcherrima juſſa ſalutis.

Matth 4. Marc. 3. Joannis. 9.

Exin per terram Galilææ ſancta ferebat
(Inſinuans populis) regni præconia Chriſtus.
Donabatque citam invalidis ægriſque medelam.
Et mox crebra procul Syriam jam fama tenebat,
Mille ſonans linguis præſentia munera Chriſti.
Denique certatim languoris tabe pereſos
Diverſiſque malis nexos, queis longa dolore
Abſumpſit populans membrorum robora tabes,
Monſtrabant Chriſto: facili ſed munere cunctos
Reddebat propere miranda ad gaudia ſanos.
Jamque animæ ipſius morbi ſævique furores,
Et lunæ curſum comitata inſania mentis
Diſceſſere gravi ſermonis pondere juſſa:
Illum ſtipantes miracula magna moventem
Miatæ ſectantur turbæ, Solymique Syrique
Et Judæa frequens populis, Galilæaque plebes,
Et quos Jordanis ditimit ſtagnaote fluento.

Ho

Matth. 5. Luc. 6.

Hos populos cernens, præcelſa in rupe reſedit,
Ac ſic diſcipulis gremium cingentibus infit:
Felices humiles, pauper quos ſpiritus ambit,
Illos nam cæli regnum ſublime receptat.
His ſimiles mites, quos manſuetudo coronat,
Quorum debetur juri pulcherrima tellus.
Hic modo lugentes ſolatia digna ſequentur:
Pabula juſtitiæ qui nunc potuſque tequirunt,
Illos plena manet ſaturandos copia menſæ.
Felix, qui miſeri doluit de pectore ſortem,
Illum nam domini miſeratio larga manebit.
Felices, puro cælum qui corde tuentur,
Viſibilis Deus iis per ſecula cuncta manebit:
Pacificos Deus in numerum ſibi prolis adoptat.
Felices nimium, quos inſectatio frendens
Propter juſtitiam premit, iis mox regia cæli
Pandetur. gaudete operum quos juſta tenentes
Urgebit præceps ſtimulis injuria ſævis,
Plurima nam merces vobis ſervatur in æthra,
Namque Propheratum fuit inſectatio talis.
Diſcite vos hac in terra ſalis eſſe ſaporem.
Hic ſapor amiſſa ſi jam virtute ſeneſcit,
Quæ ſalis abſumptos acuet ſubſtantia guſtus?
Nec quiſquam ſatui poſt hæc ſupereſt ſalis uſus,
Ni longe abjecti cuncta ut veſtigia calcent.
Vos eſtis mundi clarum (ne abſcondite) lumen.
Nam quis præcelſis impoſtam rupibus urbem
Occultare queat? veſtrum ſed lumen ad omnes
Perveniat, verumque decus ſub luce ſerena
Ponatur; cunctis genitoris gloria veſtri
Laudetur, celſi thronus eſt cui regia cæli.
Non ego nunc priſcas leges diſſolvere veni,
Vertere nec veteres ponunt quæ juſſa Prophetæ.
Omnia nam vobis per me complenda manebunt.
Vera loquor, donec cæli terræque matiſque
Interitus veniat, legis ne littera ſaltem
Aut apicis parvi gracilis diſtinctio deerit,
Omnia quin fiat digeſta ex ordine ſecli.
Si quis enim minimam mandati ſolvere partem
Auſus erit, pariterque homines ſuadendo docebit,
Hic minimi nomen cæleſti in ſede tenebit.
At quicumque operis proprii moderamina ſervans,
Inviolata ſimul tradet præcepta piorum,
Magnus erit, magnique feret ſub ſidera nomen.
Audiſtis veteris juſſum moderamine legis,
Humano ſi quis macularit ſanguine palmas,
Ille reus ferro perſolvet vindice pœnas.
Aſt ego præcipiam, ne quis conſurgere in iras
Audeat, atque odio fratris ferveute moveri.
Nam reus hic æquo pœnas ſub judice pendet.
Nec minor illorum convicia flamma ſequetur,
Qui fatui miſerive cient ſub nomine fratrem.
Sin offerre voles, venerans altaria donis,
Et tua tunc tacitæ mentis penetralia tenget,
Quod tibi ſit cum fratre domi ſuſcepta ſimultas,
Munera cuncta adytis illis admota relinque,
Et prius ad pacem properans tranſcurre petendam.
Fraterno demum jam conciliatus amori,
Offer grata Deo tranquillo pectore dona.

Luc. 12.

Eſt tibi præterea virtus contraria ſemper,
Corporis hæc caſti celeri curetur amore,
Dum rapidæ tecum graditur pet compita vitæ:
Accuſabit enim polluti corporis uſus,
Et te ſublimi ſtatuet ſub judice vinctum.
Damnatum rapient ad vincula ſæva miniſtri,
Nec prius e tenebris ſolveris carceris atri,
Ultima quam minimi reddatur portio nummi.
Haud ignota, reor, vobis ſtat cautio legis,
Corpus adulterio prohibens: ſed nunc mea juſſa
Occulta internæ ſtrauent molimina mentis:
Nec minus optati quam facti pœna luenda eſt.

Matth. 5.

Si te forte oculi dextri laqueaverit error,
Auctorem miſeræ properans convellito labis,
Et jaculare procul: nam membrum perdere præſtat
Exiguum, flammis quam totum dedere corpus,
Perpetuiſque animam pariter convolvere pœnis.
Et ſi dextra manus mentem per devia ducit,
Erroris cauſam præſtat decidere ferro,
Quam totum æternis corpus concedere flammis.
Præcipiunt veteres, ſi quis connubia rumpit,
Scribere diſſidium juris feralia verba:
Sola viri tecte diſcedet adultera tectis.
Aſt aliæ maneant: nam caſti jura pudoris
Auctore amittet mulier deſerta marito.
Antiquæ leges prohibent perjuria linguis,
Sed noſtris cedat jurandi audacia juſſis.
Nec fas eſt homini cælum jurare per altum,
Quod ſedes Domini, nec quæ veſtigia geſtat
Terra Dei, Solymæve urbis venerabile nomen,
Quod regis magni patria eſt, jurabitur umquam.
Nec caput in proprium cuiquam jurare licebit,
Namque poteſtatem minimi non eſſe capilli
Cernitis, albumve aut nigrum murare colorem.
Eſt eſt, ſufficiat; quod non eſt, dicite non eſt.
Quod ſupereſt iſtis, totum fallaciter ægro
Suggerit obreptans animo vis tetra veneni.
Pervulgata diu legis præcepta tenetis,
Lædentem ſemper ſimilis vindicta ſequatur.
Sed tranquilla malum melius patientia vincet.
Ac ſi quis partem palma percuſſerit oris,
Mox aliam vultus partem præbere memento.
Auferat aut tunicam ſi quis vi judicis inſtans,
Cede libens, pariterque ferat tua pallia ſecum.
Si te forte aliquis paſſus per mille jubebit
Ire viam, gravis atque oneris perferre laborem,
Mox perges, aliudque viæ comitabere duplum.
Si quis egens poſcet, vel ſe ſimulabit egentem,
Ex animo miſerans largire: aut mutua ſi quie
Orabit, tribue, & mitem ne ſubtrahe vultum:
Nec tibi ſit placitum ſolis ſuccurrere amicis,
Aut cæcis odiis inimicos ducere dignos.
Quin ego præcipiam ſemper blando eſſe per omnes
Obſequio, precibuſque Deum mollire benignis
Pro vita ipſorum, qui vos erſcindere gaudent,
Adverſiſque truces animis, odiiſque ſequuntur:
Nam genitor veſter communia lumina ſolis,
Communeſque dedit pluvias juſtiſque maliſque.
Quod ſi eonjunctos tantum veneramur amicos,
Quis locus hic juſtæ poterit mercedis haberi?
Servit amicitiæ tantum gens dedita lucris.
Sed vos perfecto ſimiles eſtote parenti.

Matth. 6.

Sic ubi juſtitiæ pandetur juſta facultas,
Devitate oculos hominum: nam nulla manebit
Merces in cælo, quæ factum tale ſequatur.
Applaudet tantum ſterilis jactatio vulgi.
Sed quod dextra facit, facias neſcire ſiniſtram:
Cum veniet, juſtis meritis tunc digna rependet
Occulti ſolus ſcrutator præmia cordis.

Sunt

Sunt quos prætumidæ tollit jactatio mentis,
Et precibus propriis gaudent assistere turbas,
Multisluisque diem verbis ducendo fatigant:
His votis pompæ fructus succedit inanis.
Sed secreta domus precibus penetralia castis
Claudantur, paucisque Deum venerabere verbis.
Scit pater ipse, tui quæ sit trepidatio cordis.
Nil absente Deo loquimur, nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt: præsens Deus omnia cernit;
His igitur votum placeat concludere verbis.
Sidereo Genitor residens in vertice cæli,
Nominis oramus veneratio sanctificetur
In nobis, Pater alte, tui: tranquillaque mundo
Adveniat, regnique tui lux ampla patescat.
Sic cælo ut terris fiat tua clara voluntas.
Vitalisque bodie sancti substantia panis
Proveniat nobis: tua mox largitio solvat
Innumera indulgens erroris debita pravi:
Et nos haud aliter concedere sœnora nostris.
Tetri sæva procul teoratio dæmonis absit,
Eqoe malis tua nos io lucem dextera tollat.
Tunc etenim genitor populis delicta remittet,
Si vestra alterni vobis peccata velitis
Cedere, nec durum erraris intendere pectus.
Sunt etiam pergrata Deo jejunia plebis;
Sed propriam multi faciem fœdare laborant,
Qno vanam captent hominum jejunia famam.
Tu vero & grato crinem nitefactus olivo,
Lætantem puris de fontibus abl:e vultum:
Ut solus genitor devoti pectoris aptum
Servitium cernens, laudem, meritumque rependat.
Vanum est defossis terra invigilare talentis:
Illic ærugo & tineæ dominantur edaces,
Conctaque diripiunt fures egesta latebris.
Condite thesauros vobis in vertice cæli:
Non erugo illos tineæve aut horrida furum
Factio diripiet: vobis ubi condita res est,
Illic corda etiam simili ditione tenentur.
Corporis est lumen, quo publica lumina cernis:
Sed si pura acies oculis simplexque nitebit,
Clare totius splendebunt corporis artus.
Sin vero nequam fuerit parvumque videbit,
Obscuræ incumbent super omoia membra tenebræ:
In oigras lumen sed si convertitur umbras,
Ipsis horror erit quantus sine luce tenebris?
Nemo potest dominis æque servire duobus.
Unius aut odiis cedet, vel cedet amori.
Nec pariter dominum servus patietur utrumque.
Haud umquam poterit quis divitiisque Deoque
Inservire simul: sed vos hæc jussa tenete,
Sollicitet proprio ne vos pro corpore vestis,
Nou faciles victus ægra disquirite cura.
Nonne animam pluris sacimus quam corporis escas?
Aut dubitat corpus quisquam præponere vesti?
Aereas spectemus aves: noo vomere presso
Terga soli subigunt, jaciunt nec semina sarris,
Aut segetum culmos incurva falce recidnut:
Provenit & tamen his satias potusque cibique.
Nonne Deo magis est hominum curatio cordi?
Nec dignum suetat, vestis suspendere curam
Pectoribus nostris: uum sicubi talia possunt
Incrementa suis homines imponere membris?
Cernite per piugues agros ut lilia florent,
Non ulli tamen his umquam incubuere ligones.
Nec Solomoua gravem, quum regni divitis aula
Affluerat, talis cootexit gratia vestis.
Quod si pratorum fruticumque virentia læta
Ipse Deus vestit nostris obnoxia flammis:
Cur vobis potior non est fiducia patris?
Ergo cibum, potum, vestemque & inania cuncta,
Gentibus infidis terrenam linquite curam.
Vos potius digne cælestia quærite regna,
Justitiamque Dei: spontanea ceteta current.
Crastina nec vobis curetur copia rerum:
Quisque dies sibimet satis est pro fraude diurna.

Matth. 7. Luc. 6.

Judicium vestrum fugiat damnatio sæva.
Nam dominus vestri juris documenta sequetur.
Quæ vos in terris statueris, tempore capti,
Hæc eadem vobis genitor servabit io æthra.
Mensuram tibi quam ponis, portare necesse est.
Cernis adhærentem festucam in lumine fratris,
Nec tamen in proprio tignum consistere sentis,
Atque oculum prius alterius purgare laboras?
Diripe sed proprio fallax de lumine tignum,
Tum minimam alterius curabis demere aristam.
Ne canibus sanctum dederiris: neve velitis
Turpiter Immundis jactare monilia porcis:
Namque illa in cœno pedibus subjecta jacebunt,
Conversique canes vasto vos vulnere rumpent.
Poscenti dabitur, quærens inventa tenebit:
Pulsantique aditus foribus pandetur apertis.
Vos homines natis panem poscentibus omnes
Num lapidem dabitis? piscemve petentibus, anguem?
Vos inquam rigidi, quibus alte est insita cordi
Durities, vestris dabitis semper bona natis:
Indulgens hominum genitor bona initia digne,
Quam præstare magis gaudet poscentibus æquis?
Quæ cupitis vobis hominum benefacta venire,
Hæc eadem vestro cunctis præstate favore:
Hæc legis summa est, hoc jus dixere prophetæ.
Ite per augustam, justi, super æthera portam.
Quam lata & spatiosa via est, quæ limite lævo
Præruptum convolvit iter caligine mortis!
Innumeræque illam penetrant per prona catervæ.
Vitalis vastis stiparut semita saxis,
Celsaque via paucos ducit per scrupea virtus.
At si quos nimium fallax, illexque malorum
Planicies suasit, deformi lubrica lapsu
Arripit hos, pronosque trahit, velut impetus amnis,
Aut alacer sonipes ruptis effrænus habenis,
Aut rectoris egens ventosa per æquora puppis.
Observate illos, falso qui nomine vobis
Insidias faciunt, appellanturque prophetæ:
Hos ovium species vestit, sed sæva luporum
Pectora fraude tegunt, lacerantque incauta trahentes
Agmina credentum, sævus quos decipit error.
Fructibus e propriis noscuntur talia monstra:
Quemque petat finem fallax doctrina, videndum est.
Quapropter rerum molitio perspiciatur:
Nam neque de tribulis ficus, nec sentibus vuas
Proveniss umquam ruris per terga notastis.
Utque arbor proprio vestitur germine pomi,
Sic dolus illorum fructu monstrante patescit.
Non ego palpantum verbis & honore movebor,
Nec me quod Dominum præblanda adulatio dicit,
Præmia cælestis capiet spontanea sedis:
Olli sed merito gaudebunt munere regni,
Qui faciunt nostri genitoris jussa volentes.
Adveniet mox summa dies, qnæ jure severo
Præmia justitiæ tribuet, scelerique gehennam.
Tum mihi multorum clamabit talia fletus:

Nonne

Nonne tou quondam nobis ſub nomine virtus
Eſtitit, & ooſtris parebant omnia juſſis?
Sæpe etiam noſtra eſt vox annumerata prophetis,
Servivitque tuo nobis ſub nomine dæmon?
Tunc jurabo illis, quod talis cognita nomquam
Vita mihi eſt hominum, geſtis quæ ſordet toiquis.
Quiſque meis monitis aureſque & facta dicabit,
Hunc æquabo viro ſolidis fundamina ſaxis
Ponenti, librata ſuper quæ mœnia ſurgeot:
Illa domus pluviis ventiſque illæſa manebit,
Torrentumque minas firmato robore vincet:
Hærent immotæ quoniam ſundamine petræ.
Qui vero auditu tantum mea juſſa tenebit,
Divetſiſque procul factis per lubrica perget,
Hunc ſimilem faciam volucri qui fulcit arena
Fundamenta domus, cui mox ut flamina veoti,
Et pluvia effuſis cœpere incumbere rivis,
Omnis ſubverſo procumbit pondere moles,
Inſequiturque gravi tectorum ſtrage ruina.
Talia diceotem magna admiratio plebis
Immenſum ſtupuit, quoniam tranſcenderet alte
Doctrinam veterum Chriſto conceſſa poteſtas.

Matth. 8. *Marc.* 1. *Luc.* 5.

Denique linquentem celſi faſtigia montis
Stipabat gaudens populorum turba ſequentum.
Ecce ſed horrenda conſitus viſcera tabe,
(Quem toto obſeſſum fœdarat corpore lepra)
Procubuit venerans jovenis, Chriſtumque precatur,
Ut careat tandem languoris pondere tanti.
Sufficiat voluiſſe tuum. tum dextera Chriſti
Attactu ſolo purgavit lurida membra,
Incolumique dehinc celare hæc gaudia juſſit,
Et legi parens offerri munera templo.
Iode recedeoti ſupplex ſe protinus offert
Centurio, & precibus projectus talibus orat:
Impubis pueri cruciatur ſpiritus æger:
Cujus cuncta tepens membrorum lumina languot
Diſſolvit, vitamque tenet jam pœna ſuperſtes.
Sed joſſu miſerere precor: nam tecta ſubire
Crimioa ooſtra vetant vitæ lucique parentem.
Nunc verbo ſatis eſt jubeas remeare ſalutem.
Subjectos mihi ſæpe viros ſic ooſtra poteſtas
Officiis verbo juſſis parere coegit.
Diserat. ille viri morus precibuſque fideque,
Talia converſus populo dat dicta ſequenti:
Haud umquam talem memini me gentis avitæ
Ioveniſſe fidem: ſed veris diſcite dictis,
Quod moltos homines diverſis partibus orbis
Progenitos cæli regnum ſoblime vocabit
Cum patribus noſtris vitali accumbere menſæ:
Progeoies quorum cæcis demerſa tenebris,
Dentibus horrendum ſtridens, fletumque frequentans,
Perpetuis pœnam cruciatibus acta ſubibit.
At tibi jam joveois mentis virtute fidelis,
(Ut credis) veniet fructus cum luce ſalutis.
Diserat, & dicto citius com voce loquentis
Ad puerum celeris tranſcurrunt monera verbi,
Ingreſſuſque domum miles properante recurſu,
Præveniſſe Dei lætatur dona medentis.
Ædes inde Petri ſanctus penetrabat Ieſos,
Cujus anhela ſocrus æſtu, febrique jacebat:
Utque illi dextram tetigit ſalvator Ieſus,
Sana miniſterium præbebat femina menſis.

LIBER SECUNDUS.

Matth. 8 *Luc.* 9.

JAmque dies prono decedens lumine pontum
Contigerat, ſulvamque ſuper nos æmula pallam
Sidereis pictam flammis per inane trahebat,
Cum multos homines, mentis languore rueotes,
Devictaſque animas ſcelerata dæmouis arte
Certatim populi cæca jam nocte ferebant:
Sed verbum Chriſti tanto languore remoto
Omnibus indulgens præbebat munera patris.
Ecce ſed exorta major cum luce tumultus
Gratantis populi, cum turbis anxius ille
In mare velivolum celſam deducere juſſit
Diſcipulis puppim: precibus eom ſcriba profuſis
Navigio ſancti pariter poſcebat abire.
Ollt Chriſtus ait, Quo me tu, Scriba, ſequeris?
Vulpibus io ſaltu rupes eſciſa latebram
Præbet, & aereis avibus dat ſilva quietem:
Aſt hominis nato nullis ſuccedere tectis
Eſt licitum; gentis ſic ſont molimina veſtræ.
Tunc e diſcipulis unus ſic ore rogabat:
Ultima defuncto debeotur munera patri,
Hinc ſpatium tribuat nobis tua ſancta voluntas,
Ut liceat miſeri genitoris condere corpus.
Chriſtus ad hæc: Itiner melius comitabere noſtrum,
Et ſine defunctis defunctos condere terra.
Conſcendunt navem, venroque ioflata tumeſcunt
Vela ſuo, fluctuque volat ſtridente carina.
Poſtquam altum tenuit puppir, conſurgere in iras
Pontus, & immiſſis hinc inde tumeſcere ventis
Cœpit, & ad cælum rapidos ſuſtollere montes,
Et nunc mole ferit puppim, nunc torbine proram:
Illiſuſque ſuper latetum tabolata receprant
Fluctus, diſſectoque aperitur terra profundo.
Interea in puppi ſomnum carpebat Ieſus.
Illum diſcipuli pariter nauræque pavenres
Evigilare rogaot, pontique pericula monſtrant.
Ille dehinc: Quam nulla ſubeſt fiducia vobis!
Intidos animos timor irruit: Inde procellis
Imperat, & placidam ſternit ſuper æquora pacem.
Illi inter ſeſe timidis miracola miſcent
Colloqoiis: quæ tanta illi permiſſa poteſtas,
Quodve ſit imperium, cui ſic freta concita ventis
Erectæque oimis ſubmittant colla procellæ.
Jam Geraſenorum ſteterat ſub littore puppis:
Ecce ſed egreſſo juvenis (mirabile dictu)
Occurrit, miteram cui mentem ſpiritus ater
Horrenda implebat laceras virtute furo is.
Illi grata domur tetris habitare ſepulchris,
Nec poterat rabidum quiſquam rerinere furorem:
Ferrea quin etiam rumpebat vincula membris,
Scindebatque graves, ut lanea fila, catenas.
Et jam compedibus levis inſultare ſolutis
Ludus erat, ſaxiſque ferum concidere pectus.
Iſque ubi pergentem Chriſtum per littora vidit,
Cum clamore ruit, longeque accurrit adoraos:
Regnantis ſemper Domini certiſſima proles,
Orsious, ſalitæ ne nos regionis ab oris
Excurias longe tormentis excruciatos.
Nam numen legio eſt nobis, multoſque ſub uno
Numine contoctat ſtatus vis ſola nocendi:
Cernis ot immondi ſubigant hæc paſcua porci:
His ſaltem liceat rabiem ſatiare repultam,
Per patris altithroni nomeo ſublime rogamus.

Impe-

Imperat iis hominis mentem dimittere Chriſtus,
Porcorumque ſinit gregibus finire furores.
Jamque hominis ſtupidum diſcuſſu dæmone pectus
Inſperata ſuæ veneratur dona ſalutis:
Et jam præcipites ſcopulorum margine porci
In mare dejecti properant diſperdere vitas.
At varo e ſpeculis miracula tanta paventes
Diffugiunt urbiſque ruunt ad tecta ſubulci,
Et famam accendunt, populoſque ad littora cogunt.
Inſanum juvenem poſtquam reſipiſſe videbaot,
Credere cernentum populorum turba coacta eſt:
Orabant pavidi regionem linqueret illam.

Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5. Joannis 5.

Inde dumum repedat terrarum lumeo Ieſus.
Ecce revertenti juvenis torpeoria membra
(Officium quorum morbus diſſulverat acer)
Aute pedes poount tepido recubantia lecto.
Quem miſerans animo verbis compellat Ieſus:
Adſit certa tuæ, juvenis, conſtantia menti;
Nam tibi præteritus vitæ donabitur error.
Hoc dictum Scribæ mantis per operta malignæ
Carpebant, quod verba Dei virtute ferenda
Protulerat Chriſtus: ſed pectora talia cernens,
Hoc, inquit, verbum Scribarum dicta retractant.
Quod quauto levius fuerit diſiſſa, ſequentis
Et dicti & facti pariter virtute probabo,
Ut mihi conceſſum peccata remittere cernant:
Quapropter, juvenis, firmato corporis uſu
Surge vigens, ſtratumque tuum ſub tecta referto.
Surrexit, lectumque humeris jam fortibus aptat,
Per mediumque vigens populi mirantis abibat.
Tunc timor & laudes domini per pectora plebis
Concelebrara, ſimul miracula læta frequentant.
Progrediens tunc inde ad veſtigalia, vidit
Conſeſſu in medio Matthæum, protinus ergo
Diſcipulis hærere jubet: nil ille recuſans
Iuperio Chriſti paret, gaudetque ſequutus.

Joannis 1.

Inde iter ingrediens ſimili ſermone Philippum
Hortatur, comitemque ſuis aſcivit amicis.
Ille ubi cognovit Chriſti vireſque viamque,
Tum primum juſto concurrit Nathanaeli,
Eu noſtris, inquit, conceſſum eſt viſere ſeclis,
Quem voces veterum, & ſancti cecinere prophetæ.
Hunc genuit veniens Davidis origine Ioſeph,
Nazara cui felix patria eſt, & numen Ieſus.
Ille refert, genuit quidquam ſi Nazara (miror)
Quod dignum tantis unquam virtutibus eſſet.
Inda Philippus ait: cernes, dubitare quieſce,
Progredienſque vide: nam oculis ſpectare licebit.
Illum ubi tendentem longe reſpexit Ieſus,
Vere, ait, hic juſtus, cui pectora neſcia falſi
Virtutem puram ſervant ſine fraude maligna.
Ille ſub hæc: Ubinam, vel quo me tempore noſti?
Cui dominus dicta hæc divino pectore prumit:
Cum te diffuſæ tegerent umbracula ficus,
Ante etiam quam te vocitarent verba Philippi,
Vidit, & elegit comitem te ſpiritus auctor.
Talibus attoniti ſequitur vox Nathanaelis:
Progenies veneranda Dei, rax inclyre gentis,
Tu populis terræque ſalus, vitæque magiſter.
Chriſtus ad hæc: Facilis ſuaſit tibi credere virtus
Arborea quod te vidi recubare ſub umbra,
Sed majora dehinc rerum miracula reſtant,
Cernetis pariter totum ſe ſcindere cælum,
Atque Dei celeres æthram penetrare miniſtros,
Inde hominis nato claram deferre coronam.

Joannis 2.

Interea thalamis connubia feſta parabant
In regione Chanan, ubi mitis mater Ieſo
Cum nato pariter coovivia concelebrabat.
Vina ſed interea convivis deficiebant.
Tunc mater Chriſtum per talia dicta precatur:
Cernis lætitiæ jam defeciſſe liquorem?
Adſint, oate, bonis ex te data munera menſis.
Olli reſpondat terrarom gloria Chriſtus:
Feſtinas genitria, nondum me talia cogit
Ad victus hominum tempus concedere dona.
Menſarum tunc inde vocat lætata miniſtros
Mater, & imperiis nati parere jubebat.
Sea illic fuerant ſaxis præpulchra cavatis
Vaſcula, quæ ternis aperireot ilia metris;
Hæc jubet e fontis gremio complere miniſtros.
Præceptis pareut jovenes, undaſque coronant
Completis lapidum labiis, tum ſpuma per oras
Commixtas undis auras ad ſomma vulutat.
Hinc jubet ut ſummo tradant guſtanda miniſtro.
Ille ubi præcepit venerandi dona ſaporis,
(Neſcius in vini gratum tranſiſſe liquurem
Egeſtas ouper puris de fontibus undas)
Increpat ignarum ſponſum, quod pulchra reſervans
Deteriora prius per menſas vioa dediſſet.
His ſiguis digne credeutum diſcipulorum
Perpetuam ſtabili firmavit robore mentem.
Inde ubi Judæis aderant ſolemnia Paſchæ
Ad Solymos direait iter, templumque ſubibat.
Repperit hic populum venalia multa locantem:
Pars vendebat oves, pars corpora magna juvencum,
Pars inhians nummis, menſas uneraverat ære.
Reſtibus hic Chriſtus connectit verbera flagri,
Et tales populos ſancta proturbat ab æde,
Et menſas vertens, æriſque profudit acervos,
Et ſuperincrepitans: Procul hæc auferte profani,
Ut meus hic genitor, non ſordida lucta colantur.

Joann. 2. Matth. 16. Marc. 8.

Tunc poſcens ſignum plebes Judæa fremebat,
Quo fidens animos in talia facta levaret;
Veorura obſcuris tunc Chriſtus talia miſcet.
Solvite polluris manibus venerabile templum
Hoc, ego reſtituam, cum tertia lumina ſolis
Incipient rutilam terris infundere lucem.
Illi inter ſeſe tractantes murmure cæco,
Hoc, ajunt, via ſex & quadraginta per annos
Conſtructum veteris regni mulimine templum,
Tu poteris tribus in ſpatiis renuvare dierum?
Hoc verbum quondam poſt tempora debita digni
Cognovere viri, proprio de corpore Chriſtum
Delubrum diſiſſe Dei, ſed ſigna videntes,
Tum multi cepere fidem, ſanctumque ſecuti.

Joannis 3.

Nocte ſub obſcura celſo ſublatus honore,
Primorum procerum Judæi oomiois unus
Venit, & ad Chriſtum ſubmiſſa voce profatur:
Haud dubium eſt, quin larga Dei ta ſancta voluntas
Humanis lucem conceſſit ſurgere rebus.
Nec quiſquam tantis tribuit miracula ſignis,
Ni comitata Dei jubeat ſplendeſcere virtus.
Chriſtus ad hæc, Callis juſti ſi culmina quæris,
Nullus ad excelſum poterit cunſcendere regnum.
Reddita ni peneiret naſcendi exordia rurſus,
Atque novam capiat divino munere vitam.
Ille autem tantis ſtupefactus corda loquelis,

Hoc, inquit, noſtræ non eſt comprendere mentis.
Quis poterit cœptæ revocatio exordia vitæ?
An rutilum ſenior matris correptet io alvum,
Ut novus in lucem veniat vitamque relumat?
Ille ſub hæc; Liquido ſi quis de fonte renatus,
Et flatu ſancto rudibus cunſiſtere membris
Cœperit, ætheream liber conſcendet in aulam.
Terreuum corpus terreno cu'pore natum eſt.
Spiritus haud aliter ſimilem generat ſibi flatum.
Spiritus hic Deus eſt, cui parent omnia mundi.
Hic, ubi vult, quocumque volat, vocemque per auras
Jactat, ſed neſcis quæ ſint exordia vocis,
Quamque petant ejus curſuum flamina partem.
Quiſque igitur juſtæ repetit primordia vitæ,
Hunc ſimilem ſancti flatu reviviſcere certum eſt.
Et Judæus ad hæc: Nil horum cernere poſſum.
Talia cum Chriſtus, Solymarum magne magiſter,
Iſraelitarum ſublimis gloria gentis,
Tunc etiam mentem vitæ de lumine raptam
Demergis præceps furvis miſerande tenebris,
Nec potes obtuſo comprendere talia ſenſu?
Ecce fides nulla eſt, tantum terreſtria dixi:
Quid ſi cæleſtis vires conſcendere ſermo
Cœperit, & ſuperas rerum cumprendere formas?
Quis veſtrum duram poterit mihi pandere mentem?
Accipe ergo novis quæ ſit ſententia rebus:
Sidereum nullus poterit conſcendere cælum,
Ni ſolus cæli qui miſſus venit ab aula.
Idem hominis natus, cæli qui in ſede moratur.
Ut ſerpens olim regionibus in deſertis
Muſeis manibus ſummo ſublatus honore eſt:
Sic hominis natum tolli in ſublime neceſſe eſt,
Ut quicumque fidem mentis penetralibus altis
Illius ad numen ſtatuet, ſub turbine ſecli
Proculcet pedibus letum, & trans ſidera ſurgens
Sublimis capiat donum inviolabile vitæ.
Namque Deus mundum tanto dilexit amore,
Ejus ut in terras deſcenderet unica proles,
Credentes domino vitæ junctura perenni.
Nec Deus hunc natum diſquirere jure ſevero,
Judiciove trucl terras expendere miſit,
Mitia ſed populis veniant ut munera vitæ.
Namque ubi certa fides fuerit complexa ſalutem,
Non erit olla illic anceps agitatio juſis.
Aſt ubi dona procul fuerint excluſa medelæ,
Jam propria ipſorum mentem damnatio torquet,
Unica nam domini fuit iis non cognita proles.
Adventum lucis miſeri fugere ſupernæ,
Et magis amplexi cæcas tenuere latebras.
Sic quicumque malis mentem oculaverit actis,
Ad tenebras pavidus refugit, ne lumine claro
Surdida pollutæ pateant contagia mentis.
At quicumque piæ tenuit veſtigia vitæ,
Ad medium properat, lucemque niteſcere gaudet,
Splendeat ut claris virtutis gloria factis.

Joannis 4.

Inde Galilæam repetit ſalvator Ieſus:
Præterieus ſed forte venit Samaritida Sichem,
Illic fundus erat, Iacob de nomine pollens,
Et puteus gelido demerſus in abdita fonte:
Sederat hic rapido ſervator anhelus in æſtu,
Diſcipulique eſcas mercantes mœnibus urbis,
Paſſim diſperſi, ſolum liquere magiſtrum.
Mœnibus egrediens Samaritis femina venit
Haoritura cavis putei penetralibus undas.
Illam depoſcit potum ſibi tradere Chriſtus.

Reſpondens mulier, Mirum mihi præcipis, inquit,
Ut tibi Judæo mulier Samaritica porom
(Diſpernens veterum Samaritum tuſſa) miniſtrem.
Tunc Salvator ait: Domini ſi munera noſſes,
Et quis te ſitiens purealia pocula poſcat,
Tu potius peteres, vivam tibi traderet undam.
Illa ſub hæc. Puteus gremium ſinuator in altum,
Urceus eſt oullus, nec ſunt tibi vincula funis,
Unde igitur poteris undam mihi tradere vivam?
Num tu major eris noſtri virtute parentis?
Hoc Iacob etenim puteo cum prole bibebat,
Et proprios huc ſæpe greges ad pocula duxit.
Olli reſpondit mundi regnator Ieſus:
Ex iſta plene nullus ſatiabitur unda,
Nam rurſus ſitiet: ſed noſtri dona liquoris
Ardorem excludent æterna in ſecla bibendi.
Dulcia proveniunt noſtri cui pocula fontis,
Largior inde fluet viralis gratia fluctus.
Sed deſiderium noſtræ ſi te capit undæ,
Excitus veniat tecum mox urbe maritus.
Conjugio ſeſe mulier negat eſſe revinctam.
Tunc ſic proſequitur mentis proſpector Ieſus:
Femina, veridicis loqueris de conjuge verbis.
Nam tu connubiis nexa es jam quinque virorum,
Nunc aliena ſuper thalamorum vincula tollis.
Tum mulier: ſanctum te certum eſt eſſe prophetam,
Sed noſtri iſtius venetandum montis in arce
Præceptom nobis quondam liquere parentes.
At vos in Solymis orandum dicitis oris.
Talia dicenti, mox talia reddit Ieſus:
En aderit tempus, montis cum vertice veſtri,
Omnibus & Solymis aberit veneratio longe.
Sed nunc certa ſalus Judæis fugit ab oris.
Et nunc inſtantis curſus jam tempuris urget,
Cum veri ſanctum genitorem errore remoto
Cultores juſtis armati legibus orent.
Spiritus iis ac plena fides erit, & pater altus
Talia conquisit cultorum pectora terris.
Illa dehinc, Scimus quod Chriſtus ouncius orbi
Adventu pruprio vitalia ſecula pandet.
Et nunc peccatum largus miſerator Ieſus
Se lumen terris Chriſtum veniſſe fatetur.
Et jam diſcipuli reduces ſtupuere magiſtrum,
Quod ſecreta illis potiretur femina verbis.
At properans urnam mulier fontem prope liquit,
Et populum totis eduxit mœnibus urbis.
Omnia nam memorat ſibimet ſermone prophetæ,
Geſſerat ipſa prius quæcumque ex ordine, dicta.
Tum propere Chriſtum ſuſæ petiere catervæ.
Diſcipuli interea rogitant, ut ſomeret eſcas.
Ille ſatis ſibi pulchrorum ſupereſſe ciborum
Reſpondit: ſed tum mirantum diſcipulorum
Inter ſe occultis currebat ſermo loquelis:
Forte aliquis prior hic epulas dedit ante magiſtro,
Noſtras ut merito ſatiatus reſpuat eſcas.
Ille ſed interea cernens molimina mentis,
Hæ mihi ſunt epulæ, pectus ſatiabitur iſtud,
Si faciam magni genitoris juſſa per orbem.
Quatuor hinc menſes latæ ad primordia meſſis
Frugiferæ æſtati certe ſupereſſe putatis.
Erigite ergo oculos, albentes cernite campos,
Cunctaque maturam jam rura expoſcere meſſem.
Nunc quicumque metet, pulchri mercede laboris,
Vitalique dehinc gaudebit fruge redundans,
Et ſator excipiet meſſorum gaudia læros.
Vos ego nunc miſi gravidam ſuccidere meſſem,

Quæ

Quæ non eſt veſtro ſulcis inſerta labore.
Vos aliena bonæ ditabunt munera frugis.
Talibus alloquiis comitum dum pectora complet,
Ecce Samaritum populi venire rogantes,
Exurantque illic geminos expendere ſoles.
Jamque fides multos plebis fundaverat alta,
Nec jam feminei tantum concredere verbis
Ipſus, ſed coram virtus manifeſta docebat,
Veniſſet ſecli quod jam ſalvator Ieſus.
Jamque Galilæam remeaverat in regionem,
Quondam ubi fontanas vino mutaverat undas.
Regius hic juvenis (cui natum morbus anhelo
Ardore extremis vitæ torrebat in oris)
Comperit ut Chriſtum certo remeaſſe recurſu,
Advolat, & precibus ſobolis pro ſorte profuſis
Orabat, celeris depoſcens dona ſalutis,
Ne pius ad letum natus traheretur acerbum.
Chriſtus ad hæc, Signis niſi ſuadeat omnia virtus,
Non erit ulla fides, ſed perge, & ſuſpire vita
Ædibus in veſtris dulcem complectere natum.
His verbis fructum mox perceptura ſalutis
Pulchra fides, animum lætanti in pectore firmat.
Jamque iter ingreſſo properantibus obvia ſervis
Nuntia fama venit, pueroque in luminis oras
Limine de mortis ſubitam remeaſſe ſalutem.
Ille ubi cognovit certum concutrere tempus
Sanantis Chriſti verbis, ſeſeque domumque
Mancipat, amplexus fidei venerabile donum.

Matthæi 9. Marci 2.

Forte dies epulis multos ſatiaverat una,
Publica conductis qui vectigalia lucris
Profeſſi rapiunt alieno nomine prædam:
Hos cum diſcipulis ſimul accipiebat Ieſus.
Ecce Phariſæi occulto reprendere riſu,
Quod legis doctor convivia talia iniret.
Ille ſed inſpiciens quid pectora ſæva tenerent,
Non, inquit, medicis opus eſt, ubi ſortia membra
Intemerata ſalus vegetat vireſque miniſtrat.
Ægris ſed merito miſerans adhibenda medela eſt.
Diſcite nunc ſalvem jubeant quid verba Prophetæ:
Non ego ſacra magis quam mitia pectora quæro,
Haud eteuim juſtos veni ad directa viantes,
Sed revocare malos peccantum a limite greſſus.
Ecce ſed e numero mirantum munera Chriſti
Unus Joannis quærebat diſcipulorum:
Cur ipſi legis jejunia crebra tenerent,
Nullaque ſub Chriſto plebes jejunia ferret?
Chriſtus ad hæc contra placido ſic ore profatur:
Qui ſponſi lætis comitantur vota choreis,
Non præſente illo jejunia triſtia portant:
Jamque dies aderit, cum ſponſus turbine ſecli
E medio comitum rapietur, triſtibus illi
Tuncque dabunt animos lacrimis, horrore ciborum
Languida concipient animis jejunia flentes.
Quam ſtultum eſt rudibus veteres ſubtexere pannos,
Veſtibus ut turpis pejus ſciſſura pateſcat?
Utribus aut calidum tritis committere muſtum,
Queis raptis rorum ſequitur diſperdere vinum?
Utribus eſt rectum tudibus ſpumantia muſta
Condere, ſic vinum conſervant ſortia vaſa.
Talia tractanti, perculſus pectora luctu,
Ecce ſacerdotum princeps procumbit adorans,
Et ſibi defunctam (ſunus miſerabile) natam
Deplorat lacrimans, certamque venire ſalutem
Defunctæ vita poſcebat munere Chriſti.
Haud mora conſurgens graditur ſalvator Ieſus.
Progreſſi mulier ſequitur veſtigia ſervans,
Quam languore gravi bis ſex labentibus annis
Carpebat fluxus (macerans ſine fine) cruoris,
Torquebatque gravi morbus pallore virentem.
Viribus ablumptis, & toto corpore feſſa,
Pectoris hæc tacitam volvebat credula mentem,
Arcana ſecumque fide jam certa tenebat,
Actutum feſſo fugeret quod corpore tabes,
Extremam Chriſti poſſet ſi tangere veſtem.
Hæc ubi per populum ſummi pendentia pepli
Fila manu trepida tractavit, protinus ille
Et cauſas morbi, & credentia pectora cernens
Conceſſit celerem tali cum voce ſalutem:
Accipe quod meruit fidei conſtantia munus.
Et mox conſtricto vigverunt ſanguine venæ.
Poſtquam perventum eſt, ubi funera virginis ingens
Plangentis populi fremitus, clangorque tubarum
Ultima ſupremæ celebrabant funeta pompæ:
Abſcedant, inquit, tectis hæc triſtia veſtris.
Namque puella jacet placido demerſa ſopore:
Defunctam retur flentum quam neſcia plebes.
Talia dicentem ridentum turba reliquit,
Quod morte abreptam dixit dormire puellam:
Sed Chriſtus læti victor, vitæque repertor,
Frigentis dextram dignatus prendere dexrra,
Surgere mox juſſit miranda ad gaudia patris.
Inde reverteuti clamor ſe protinus offert,
Lumine captorum greſſu labente duorum.
Ollis Chriſtus ait: Quid credunt pectora veſtra?
Num virtute mea ſa redder lumen ademptum?
Olli firmato ſe credere corde fatentur.
Tunc Chriſtus fatur: Credentes cernite lucem,
Nec cuiquam noſtrum poſt hæc edicite nomen.
Dixit: ſed propere per gaudia tanta videntum
Ardor inexpletus famam per cuncta ferebat.
Offerturque dehinc juvenis, cui rapta ſonoræ
Dæmonis incurſu fuerat ſubſtantia vocis.
Aſt ubi propulſus fugit de pectore dæmon,
Confeſtim ſanæ redierunt munera linguæ.
Talia mirantis populi ſtipante tumultu
Vallatur: cernens ſed millia tanta virorum,
Iugemit, ut ruris dominus, cui paſcua læta
Innumeræ tondent pecudes recturis egentes.
Tunc ad diſcipulos depromit talia dicta:
En late ſegetes ruris per terga pateſcunt:
Sed rarus meſſor frugis ſuperatur acervo.
Jam ſupereſt dominum ſegetis depoſcere tantæ,
Ut ſua rura velit numero complere colentum.

Matthæi 10. Marci 3. & 6. Lucæ 9.

Hæc fatus, populo ex omni delecta ſeorſum
Fortia cunglomerat biſſenu pectora cœtu.
Hos ubi delegit, præcepris talibus implet:
Devirate itiner, quod gentes perfidioſæ,
Et Samaritarum fraudis veſtigia calcant:
Pergite, qua patrii pecoris cuſtodia balat.
Pergentes vero ſimilem mihi ſumite mentem,
Ut vobis ſubigat virtutem dæmonis atri
Sancta fides, curamque piam languoribus aptet.
Hæ vires nulla vocis mercede dabuntur,
Et vos haud aliter cunctis impendite dona.
Non auri argentive domet poſſeſſio mentem,
Nec vos nummorum ſubigat ſcelerata cupido.
Non geminas veſtes, nec plantis tegmina bina,
Virtuti nudæ cupiat ſervire miniſter.
Ingreſſi muros, vobis, perquirite ſemper,
Hoſpitio quorum par ſit ſuccedere juſtis:

Ingreſſique dehinc pacem ſub tecta vocate.
Si tranquilla domus fuerit, pax illa manebit.
Sin erit indignis habitantum moribus horrens,
Diffugiet, veſtrumque abitum pax veſtra ſequetur.
Excludet quicumque ferox vos limine tecti,
Auribus aut duris ſpernet vitalia verba:
Sive adverſa Dei famulos ſuccedere tectis,
Hoſpitiique focos miſcere gravata vetabit,
Excutite egreſſi domibus veſtigia veſtra,
Hæreat injuſtæ ne vobis portio vitæ.
Illos deterior Sodomorum pœna manebit
Suppliciis, veniet mundo cum terminus omni.
Pergitis en ut oves ſævorum præda luporum,
Sed vos arguto ſerpentum curſe vigere,
Simplicitate tamen puras ſuperate columbas.
Nam ſæpe incombet vobis injuria præceps,
Concilliiſque hominum ſtatuentur corpora veſtra,
Vos flagris, vinciſque feris, duriſque tyrannis
Frendens urgebit pro me violentia ſecli.
Cum vos prodiderint, verborum pomite cuncta:
Sponte fluens dabitur ſermonis gratia vobis.
Spiritus in vobis pro vobis digna loquetur.
Prodet enim fratrem ſcelerata inſania fratris,
Ad letumque dabunt genitorum corpora nati.
Vos odia urgebunt ſemper pro nomine noſtro,
Sed finem fidei comitatur gloria vitæ.
Profugite e tectis, quæ vos ſectabitur, urbis.
Inde aliam, mox inde aliam conquirite ſedem,
Nam vobis urbes ſemper ſupereſſe neceſſe eſt,
Iſraelitarum quæ dent ſub nomine plebem.
Diſcipulus numquam tranſcendat celſa magiſtri
Culmina, nec Dominum teotet præcellere ſervus:
Diſcipulos ſatis eſt vires æquare magiſtri,
Vel Domini ſimilem virtutem prendere ſervo.
Pectoribus veſtris ſemper timor omnis aberret,
Nam nudata ſuis promentur cuncta latebris.
In tenebris tacite vobis quæcumque jubentur,
Dicite præclaro nitidi ſub lumine ſolis.
Auribus & veſtris dicam quæcumque ſuſorrans,
Excelſo in populos ſpargantur culmine tecti.
Deſpicite illorum rabiem, qui corpora veſtra
Proſternent ferro: non eſt iis olla poteſtas
Vivacem leto pariter dimittere mentem;
Illum ſed potius cordis ſecreta paveſcant,
Corporis eſt animæque ſimul cui cuncta poteſtas.
Paſſeribus pretium nummi vix portio parva
Proveniet, non eſt tamen unum credere dignum,
Ni juſſu Domini, laqueos incurrere veſtros.
Quis dubitet ſapiens Domini ſub pectore multis
Credere pennatis hominem pro millibus unum?
Qui me confeſſus fuerit ſub judice terræ,
Hunc ego non aliter coram genitore fatebor.
Sic itidem coram genitore negabo negantem.
Non ego nunc pacem terris immittere veni,
Sed gladium, patrio dirimat qui pectore natum,
Et dulcem matris dirimat qui pectore naram.
Si quis amore meo genitorem pluris habebit,
Vel matri ſobolive meum poſtponet amorem,
Sentiet horribilem noſtra de ſede repulſam.
Contemnet quicumque animam pro nomine noſtro,
Inveniet læta florentem fruge ſalutis.
Qui vos ſuſcipiet, me ſuſcepiſſe benignis
Obſequiis, idem me pro genitore ſupremo
Suſcepiſſe ſibi gaudebit perpete vita.

Matth. 11. *Luc.* 7.

Talia diſcipulis bis ſex cum juſſa dediſſet,
Juſtus Joannes cæci de carceris umbris
Sectantum e numero delectos talia dicta
Ad Chriſtum portare jubet, verumque referre:
Tune piis animis requies, quam regia cæli
Largitur terris, noſtro ſub tempore fulges?
Anne aliam ſupereſt poſthac ſperare ſalutem?
Talibus hæc Chriſtus dictis mandata remittit:
Cæcorum tenebræ mutantur lumine lucis,
Debiliumque vigent firmato robore membra,
Lurida diſcutitur ſquamoſo corpore lepra,
Aeriæ vocis penetrat ſurdas ſonus aures,
Redditur amiſſa leti poſt funera vita
Ad corpus remeans animæ jam libera virtus,
Depoſitum repetens animæ ſubſtantia corpus;
Pauperibuſque ſuis non dedignata pateſcit,
Fulgentis ſplendens adventus gloria terris.
Ille beatus erit, quem non deceperit error.
Talia diſcipuli referunt mandata magiſtro,
Hæc ſuper ad populum depromit talia Chriſtus:
Cur in deſertis voluiſtis viſere ouper
Stramen arundineum vento vibrante moveri?
Cor etiam molli veſtitum veſte videre?
In domibus regum, molli cum veſte tenentur.
Ille prophetarum ſolus tranſcendere vires
Indicio veteris ſcripti promittitur olim.
Hunc eteuim memorat venerandæ lectio vocis.
En ego mittu meum ſtratas aptare miniſtrum
Ante tuos vultus, genuit nec femina quemquam
Major Joanois noſtri qoi viribus eſſet.
Sed minor hoc cæli fiet ſublimior aula.
Hujus ab exortu vim cæli regia ſenſit.
Et cæli regoum violentia diripit atrox.
Lex omnis ſummam Baptiſtæ a tempore cœpit,
Atque prophetarum finis concluditur idem.
Si vultis volucris penetralia noſcere ſecli,
Ipſe eſt Elias, felix venturus in ævum.
Corpus Joannis felix habitabile ſumpſit
Elias quondam, quem turbine juſſa coruſco
Flammipedem rapuit ſimulatio quadrijugorum.
Audiat hæc, dictis pandens vitalibus aures.
Nunc tibi profiteor, genitor, cui gloria ſervit
Fulgentis cæli, & terrarum frugiferarum,
Namque abſcondiſti ſapientibus iſta ſuperbis,
Parvulaque infantum vis hæc comprendere corda.
Jam mihi regnantis ſunt omnia tradita patris,
Nec quiſquam poterit Domini cognoſcere natum,
Ni ſolus genitor: genitorem mente videbit
Filius, aut idem pandet cui talia natus.
Huc omnes veniant, oneris quos ſarcina vaſti
Comprimit. iis poterit virtus mea munere patris
Antiquas vires bilari reparare quiete.
Sumite ſorte jugum, levis eſt mea ſarcina juſtis,
Namque humili dulcem largibor corde ſalutem.

Matth. 12. *Marc.* 2. *Luc.* 6.

Hæc ubi dicta dedit, meſſis per culta gravatæ
Præterit, & populus ſectantum diſcipulorum
Spicarum gravidam carpebat in ordine frugem.
Ille dies veteri poſcebat lege quietem:
Sabbata nam priſcis repetebant otia joſſis.
Ecce Phariſæi coram reprehendere Chriſtum.
Quod ſanctæ legis calcarent juſſa meteotes
Diſcipuli: legum ſed tunc completor Ieſus
Incipit, iis veteris ſcripti monimenta retexens:
Legiſtis certe in templo Daviſſa canorum
Cum populo quondam panes ſumpſiſſe ſacratos,
Et propriam comitumque famem ſedaſſe, ſed illos

Illicitum

Illicitum cuiquam fuerat contingere panes,
Sumere quos ſolus poterat de lege ſacerdos.
Ejuſdem ſcripturæ eſt juſto moderamine legis,
Sabbata profanent templo ſine crimine vates.
Nec minor eſt iſtic veſtræ glomeratio turbæ,
Quam templi virtus: caperent ſi pectora veſtra,
Quod non ſacra Deus, ſed malit mitia corda,
Non tam ſæpe viros damnaſſet factio veſtra,
Expertes culpæ. ſed nunc ego ſabbata cuncta
Sponte mea dominans, legis ſub jure tenebo.
Tunc conventicula ipſorum poſt talia dicta
Ingreditur; mox hic juvenem pro lumine cernit,
Siccatum ex humero cui pondus inutile palmæ
Pendebat: ſed tum dictis tentando doloſis,
Ægris an liceat per ſabbata ferre medelam,
Quærunt, calcatæ ut legis vindicta maneret.
Chriſtus ad hæc: Foveam ſi forte pecuſcula veſtra
Inciderit, certe tranſibitis otia legis,
Et pecus abrupto tolletis vile profundo:
Quantu igitur nubis hominum curatio major
Ad benefacta animos tollens accendere debet?
Ergo age tu juvenis redivivam extendito dextram.
Cum dicto palmas ſanas porrexit utraſque.
Iſtis pro ſignis quæ vix veneratio poſſet
Mirantis digno populi ſuſtollere cultu,
Conciliis trucibus conclamant deripiendum.
Talia proſpiciens procerum molimina Chriſtus
Diſceſſit, variis hominum languoribus aptar
Conceſſam in populos patria virtute medelam.
Oblatuſque illi eſt, quem dæmonis horrida virtus
Et lingua & viſu truncatum vivere pœnæ,
Et propriis eſcam cruciatibus eſſe volebat.
Hunc ubi curatum, viſuque & voce vigentem
Cæca Phariſæa cognovit ſactio gentis,
Dæmonis auxilio (qui princeps dæmoniorum
Solus nequitiæ vires ditione teneret)
Hæc illum feciſſe ferunt: ſed talia Chriſtus
Veridicis aperit convincens pectora verbis:
Si gemina regnum diſtractum parte dehiſcat,
Et ſciſſa adverſum ſeſe diviſio pugnet;
Diſruptis propere labentur cuncta medullis.
Horridus & dæmon ſi dæmone pellitur arto,
Adverſa ſibimet ſciſſus virtute repugnat.
Quis poterit prædam teclis auferre virorum,
Ni prius aggreſſor cuſtodum brachia nodis
Vinciat, ut facilis veniat direptio prædæ?
Quiſque meis aberit diſcretus miles ab armis,
Huſtis in adverſa conſiſtet fronte duelli,
Quiſque meis gregibus cogendis liber obertat,
Disjicit ille mei pecoris per devia paſtus.
Sed quicumque hominum fuerit, ſuper omnibus error
Dimitti poterit, tantum ne Spiritus umquam
Vocibus inſana laceretur mente profuſis.
Sive furens hominis natu convitia quiſquam
Ingerit, hæc etiam poterunt peccata remitti.
Spiritus at ſanctus tantum, cuicumque profana
Verborum rabie violabitur, irrevocatis
Suppliciis nunc & ſemper torrebitur ignis.
Quando veneniferi ſerpentis ſæva propago,
Sermonum dulci poterit miteſcere fructu?
Nam bona theſauris promuntur dulcia juſtis,
Et mala letifero procedunt ore venena.
Verborum meritis veniet ſub judice pœna.

Joann. 5.

Quæ genitor faciet, ſectabitur omnia natus,
Namque idem nato manifeſtat cuncta videnda:
Et potiora dehinc tribuet miracula rerum.
Sicut enim genitor demortua corpora reddit
Ad clarum vitæ lucem, ſic omnia natus
Quæ volet ad ſuperos ſurgentia corpora ducet.
Nec genitor quemquam veſtrum ſe judice quæret:
Sed dedit hæc nato quærendi jura per orbem:
Gloria quo maneat ſimilis natoque patrique.
Namque repulſus erit veſtro ſinatus honore,
Improbitate pari genitorem deſpicietis:
Sed cui noſtra fidem ſermonis gratia figet,
Mox me mittentis genitoris dona videbit,
Æternumque dabit præſens cunſtantia vitam.
Judiciumque illi nunc eſt, ſed migrat ab arta
Morte procul, luciſque vigens ad lumina tendit.
Adveniet tempus, cum mortua corpora vocem
Accipient noſtram & vitam cum voce tenebunt,
Nam ſicut genitor vitam ſibi poſſidet in ſe,
Sic tribuit nato vitam, & jus dicere juſſit
In terris, hominis quoniam cum corpore venit.
Nec vobis mirum videatur, corpora cuncta,
Vocis ad auditum propriis exurgere buſtis,
Juſtorumque animas redivivo corpore nexi,
Juxicioque gravi miſeros exurgere pravos.
Nec mihi judicium tribuit mea ſola poteſtas,
Arbitrio quoniam genitoris cuncta jubentur,
Qui me juſtitiam terris diſquirere juſſit.
Namque ego ſi proprio teſtis pro nomine ſurgam,
Falſa loqui poſſem: aſt alius quia teſtis habetur
Pro nobis, recte mihi talia temnere fas eſt.
Nam veris operum ſignis manifeſtior omni
Luce nitet præſens noſtris teſtatio factis.
Talia concedens, genitor mihi teſtis adhæret,
Qui me demiſit terris ſua ponere juſſa.
Hujus enim vocem numquam comprendere quiſtis,
Nec ſpeciem propriam conceſſit viſere vobis.
Nec ſermo ipſius poterit per veſtra ſedere
Pectora, credendi quoniam ſubſtantia nulla eſt.
Quæratur veterum ſcriptorum lectio vobis,
Perpetuam cunctis vitam quam ferre paratis:
Hæc etiam noſtrum teſtatur lectio donum.
Nec tamen audetis propius conſiſtere nobis,
Ne veræ vobis contingant gaudia vitæ.
Non mihi captatur terrenæ gloria laudis:
Namque ego, qui ſummi genitoris numine veni,
Reſpuor a vobis: veniet ſed diſcolor alter,
Nomine quem ſultum propriu gens veſtra ſequetur.
Alternæ in vobis captatur gloria famæ,
Unius & ſolam fugitis diſquirere laudem.
Nec vos arguerim coram genitore, ſed illic
Accuſator erit, quem ſpes modo veſtra celebrat,
Moſes: quem fidei nullo ſervatis honore.
Ejus enim ſcriptis veſter ſi crederet error,
Crederet & nobis, Moſis quem ſcripta frequentant.

Matt. 12. *Luc.* 11. *Marc.* 8.

Talia tum contra Scribarum verba ſequuntur:
Vocibus indubitata fides comitabitur iſtis,
Si virtus certis firmet miracula ſignis.
Ille dehinc: polluta magis generatio quærit
Signa ſibi, tebus ſtabunt ſed ſigna futuris.
Namque propheta cavo quantum ſub pectore cetî
Temporis abſumſit, terræ in penetralibus altis
Progenies hominis tantum demerſa manebit.
Adveniet tempus, quum ſurget reddita vitæ
Gens hominum propriis in fletum dedita geſtis:
Hæc iſtam digno damnabit crimine gentem,
Quod matis e fundo ſurgentis voce prophetæ,

Com-

Commouita in lacrimas dominum projecta reflexit,
Hic & Ionæis monitis potiora jubentur,
Contemnitque ferie animis gens impia lucem.
Et regina Noti vitales surget in oras,
Illius ad specimen damnabitur effera plebes,
Finibus extremis Libyæ quod venerat illa,
Et Salomona pium præceptis dedita justis
Audiret: potior nunc est Salomone potestas,
Et tamen obtusæ cæcantur pectora plebis.
Espulsus si quando fugit de pectore dæmon
Quem turbat sanctus purgato corpore flatus,
Ille venenatis collustrat passibus oras,
Qua nulla excurrit fontani gurgitis unda:
Si requiem placidæ sedis non repperit ardens,
Tum reperit suetæ siriens habitacula mentis.
At si forte suie obnoxia corda venenis
Ornatuque levi ridentia limina cernit,
Associat septem similes glomarando furores
Vis inimica homini, penetratque in viscera serpens:
Sic genus hoc vero sensu cum degeoer errat,
Vincula perpetuis deflebit subdita pœnis.
Atque ea cum populis vitalia dicta frequentat,
Pro soribus mater cum fratribus astitit illic:
Et miscere foris sermonem comious orat.
Talia tum matris mandatie dicta remittit:
Hic mecum genitrix, mecum germana residunt
Corpora, nam patria impletur cuicumque voluntas,
Ille meo proprium connectit sanguine corpus,
Et matris generisque mei sub nomine habetur.
Matth. 13. Marc. 4. Luc. 8.
Progreditur templo terrarum lumen Iesus,
Et maris extrema rerræque resedit in ora,
Innumeræque illuc plebis fluxere catervæ.
Ille sed excelsam scandens, quæ proxima, puppim,
Littora complectit, depromit talia plebi:
Ecce satot proprio commendat semina ruri,
Illa cadunt diverta solo, sortemque locorum
Pro virture ferunt: nam sicubi trita viarum
Sub pedibus solido densetur limite tellus,
Aeriis avibus dant eudam semina prædam.
Ast ubi pertenui velantur pulvere laxa,
Farra quidem viridem depromunt germinis ortum;
Sed quia nulla subest siccis substantia glebis
Inserto arescunt radicum fila calore,
Cunctaque mox apicum labuntur acumina leto.
Seminibusque aliis contingunt aspera ruta.
Seotibus hic spinisque feris velocius exit
Roboris augmentum, frugemque interuecat angens.
Uberibus vero quæ dantur semina glebis,
Illa ferunt pulchram segerem, cui læta frequentat
Iucrementa sui centeno copia fœtu.
Audiat hæc, aures meotis qui gestat apertas.
Talia discipuli mirantes dicta requirunt
Implicitis populo cur clauderet omnia verbis.
Ille sed admota credentum plebe profatur:
Vobis, qui firmo robustam pectore mentem
Ad capienda Dei penetralia constabilistis,
Concessum est adytis penitus consistere regni:
Illis pro merito claudunlur limina vitæ.
Si quis habet dignus, capiet potiora redundans:
Qui vero expertes cælestis muneris errant,
Amittent etiam proprium quodcumque retentant,
Idcirco obscuris cooperta ambagibus illum
Perstringit populum sermonis gratia nostri,
Ut dictum Esaiæ merita de plebe recurrat:
En populi mentes velantur ad omnia crassis
Obicibus, sensu ne tangant munera vitæ:
Auribus assistunt clausis oculisque gravatis,
Ne conversa bono lanetur noxia plebes.
Quam vestræ nunc sunt aures oculique beati!
Nam multi veterum justi sanctique prophetæ,
Quæ vobis clarent, orarunt cernere dona.
Accipite ergo animis quis sit de semine seusus.
Quisque meum verbum summas demittit in aures,
Nec sensus recipit stabili præcepta vigore,
Eripit illius totum de pectore dæmon:
Hic agro est similis, duro qui germina callo
Espouit rapidis evibus sine fruge rapinam.
Sunt alii, læto qui pectora nostra receptant,
Sed brevis est illis percepiæ gratia frugis.
Nam si dura premat mentem strictura cohercens,
Continuo trepidi prodiunt sibi credita farra,
His saxosus ager simili levitate virescit.
At spinosus ager curarum mole gravatis
Respondet, pressant quos pondera divitiarum:
Semina sic nostri sermonis pressa gravantur,
Nec fructus sequitur spinarum horrore necatus.
Pinguia sic itidem paribus stant viribus arva
Illis qui clare capiunt præcepta salutis,
Quæ pervertant animum, sensu tractante tenaci,
Centuplicemque ferunt virtutis robore frugem.
Hæc tum discipulis, plebique hæc iosuper addit:
Agricolæ simile est regnum sublima Tonantis:
Ille jacit proprio mandans bona semina ruri:
Sed post subripiens (hominum insidiando sopori)
Trua inimicus adit, loliumque inspergit amarum.
Ecce sed ad fructum culmus cum spiceus (horror)
Processit lulio, messis maculata redundat.
Tum domino famuli mirantes talia fantur:
Nonne bonum terræ semen per terga dedisti?
Unde igitur lolio turpi tua ruta gravantur?
Sed jam, si jubeas, messem purgabimus omnem,
Triticeulque niror selecta sorde nitebit.
Tum Dominus mitl contra sermone profatur:
Hic dolus est inimice tuus: sed farra sinamus
Crescere cum lolio, pleno nam tempore messis
Secretum lolium connexo fasce jubebo
Ignibus exuri: at nostro de semine messor
Horrea nostra dehinc purgata fruge replebit.
Haud aliter simile est (cordis si panditis aures)
Præparvi grano regnum cæleste sinapis,
Quod proprio insinuans disponit cultor agello,
Seminibusque illud minus omnibus esse virentum
Creditur, ac justi mox ut crementa vigoris
Sumpserit, erecto transcendit vertice cunctas
Agrorum fruges, ramis ut plumea turba
Considat, possitque umbras habitare virentes.
Fermentu par est munus cæleste salubri,
Quod magna condit mulier sub mole farinæ.
Illa dehinc modico fermenti mixta calore,
Conducto unius coalescit corpore massæ.
Talia tum populo perplexis condita verbis
Promebat, veteris quo possent dicta prophetæ
Ordine seclorum justis concurrere rebus.
Os aperire meum dignabor, condita mundi
Convolvet ructatus varii sermonis imago.
Iude domum tepetit foro turbasque reliquit.

LIBER TERTIUS.

Matth. 13. *Marc.* 6. *Luc.* 3. *Joannis* 4.

FUderet in terras roſeum jubat ignicomus Sol,
Diſcipuli rogitant, lolii quid quæſtio vellet,
Et ſegeris? Chriſtus quibus hæc depromit Ieſus:
Oprima qui ſurris commendat ſemina glebis,
Filius eſt hominis: mundum ſub nomine ruris
Accipite, erque homines puro pro ſemine iuſtos.
At lolium infelix cooperti dæmonis arte
Sunt homines, inimicus erit vis horride dæmon,
Extremus mundi finis pro tempore meſſis.
Meſſores patrii venient per tura miniſtri:
Quos hominis natus proprii de corpore regni
Colligere erroris laqueos labemque jubebit,
Collectuſque ſimul tapidis eaurere flemmis.
Dentibus his ſtridor ſemper ſtrepuſque perennis,
Secretiſque piis veniet lux eurea vitæ:
Sedibus ut cæli vibrantur lumina ſolis.
Hæc docuit, patriamque redit Salvetor in urbem:
Illic expedient populis (mirabile dictu)
Juſtitiæ leges, vitæque ſalubria juſſa,
Virtutes patrias ſimul inſinuendo docebat.
Tunc livore gravi plebes commota tumultum,
Præſentiſque ſimul domini miracula volvens,
Et generis noti reputans ex ordine gentem:
Hæc ioter ſefe muſſanti voce ſuſurrant:
Nonne hic eſt ſoboles fabri cui nomen Ioſeph?
Non Marie eſt genitrix, non fratrum nota propago eſt?
Unde igitur legis doctor, tantæque miniſter
Virtutis, cedit cui labes victe melorum?
Nezara ſic plebes: cui talia reddit Ieſus:
Temnuntur proprils miracule ſemper in uris,
Et ſine honore manent patria ſub ſede Prophetæ,
Talibus indignans preſſit ſua munera Chriſtus.

Matth. 14. *Marci* 6. *Luc.* 9.

Interea ad regem volitebat fama ſuperbum,
Quod mala cuncta illic virtus divina domaret:
Sed putet Herodes leti quod lege temiſſus,
Tanta ut Joannes virtutis dona teneret.
Nem quondem cernens liventi pectore dæmon
Erroris labem, puris quod ſolveret undis
Juſtus Joannes, damnis accenſa melorum,
Tunc petit Herodem peſtis ſæviſſima regem,
Et facile injuſti penetrens habitacula cordis,
Accumulare ſeris ſubigit ſcelera impia geſtis.
Arſerat illicito Herodes accenſus emore
In thalemos fratris, caſto quod jure vetabat
Sanctus Joannes: feritas ſed neſcia tecti
Subjecit leges pedibus, fruiturque neſandis
Connubiis, ipſumque ſuper (quia prave vetabat)
Carceris immerſit tenebris, vinciſque gravevit.
Sanguine nem juſti primo compreſſa timore
Abſtinuit ſitiens feritas, quia magna Prophetam
Plebis Joannem venerario ſuſpiciebat.
Natali ſed forte die quum lætæ tyrannus
Herodes celſis ſtrueret convivia tectis,
(Luxuriæ quoniam conjuncte ſuperbie gaudet)
In medio juvenum reginæ filia virgo,
Alternos laverum celerens ſinuamine motus,
Compoſitas citbera jungit modulante chureas.
Ipſe ſed imprimis (mireta virginis arte)
Attonitus ſtupuit: tunc præmia cuncta optare
Jurerus ſpouder, quæcumque puella petiſſet.
Illa ſed horrendæ ſervans ſcelera impia matris,
Urget Joannis caput a cervice revelli,
Et lence inferri præſentia munera poſcit.
Præſentum Herodes procerum ſub pondere triſtis,
Jurendique memor juris, tameo imperat ægre
Inſontis caput inferri, tradique puellæ.
Illa nefas matris ſcelerata ad gaudia portat.
Corporis at lecerum fleutes ſine nomine truncum
Diſcipuli condunt terræ, Chriſtumque ſequuntur.
Ille ubi cognovit juſti miſerabile letum,
Deſerit inſontis pollutam ſenguine terram,
Frondoſaque latet ſecretæ vallis in umbra.
Sed populi immenſæ virtutis dona ſequuntur.
Ille ubi credentum turbas in valle remota
Conveniſſe videt, morbotum rabe repulſa,
Corpora ſubjecit miſereius multa medelæ.
Jamque ſub extremo labentis lumine Solis,
Diſcipuli Chriſto ſuadent dimittere turbas,
Ut ſibi quiſque paret quærens per compita victum:
Ille jubet cunctis ibidem convivia poni.
Diſcipuli oſtendunt, nihil amplius eſſe ciborum,
Ni piſces geminos, & ferris fragmina quinque.
Hoc, inquit ſatis eſt, tum mea diſcumbere plebem,
Graminieiſque toris juſſit componere membre.
Suſpicienſque dehinc cælum, genitore precato,
Ipſe duos piſces & quinque ex ordine panes
Dividit, & dapibus menſas oneravit opimis.
Jamque expleta jacet (dictu mirabile) plebes:
Reliquieſque dehinc menſis legere miniſtri,
Bis ſenoſque ſinus cophanorum fregminis implent.
Cœnantum numerus tum millia quinque virorum,
Præterea populus metrum fuit, & puerorum.
Diſcipulis tunc inde jubet conicendere navim,
Et trenſire fretum, donec dimitteret omnes
In ſua quemque viros: tum montis celſa petivit,
Secretuſque dehinc genitoris nomen adorat.
Jemque ſuporeta torpebant omnia nocte,
Quum puppis medio ſulcebat in æquore fluctus,
Jactata adverſu ſurgentis flamine venti.
Aſt ubi jam vigilum querta ſteripne premebat
Noctis iter, tapidus attullens lucifer ortus,
Fluctibus in liquidis ſicco veſtigia greſſu
Suſpenſus carpebat itet (mirabile viſu.)
Jamque propinquebat puppi, ſed neſcia nautæ
Attoniti tremulo vibrebant corda pavore,
Clamoremque ſimul confuſa mente dederunt.
Tum pavidis Chriſtus loquitur, Timor omnis abeſto,
Credentumque regat vegerans conſtantie mentem:
En ego ſum, veſtræ doctorem noſcite lucis.
Olli confidens reſponder talia Petrus:
Si tua nos vere dignatur viſere virtus,
Me pariter permitte tuo ſuper æquora juſſu
Fluctibus in liquidis immerſos figere greſſus.
Annuit his dominus: novem moc linquere Petrus
Audet, & innixus figit veſtigia ponto.
Verum ubi tantarum mentem miracula rerum
Terrificant, ventique minas crebreſcere cernit,
Paulatim cedunt dubio liqueſacte timore,
Quæ velidum fidei geſtabant æquora robur.
Jemque Simon medio ſubmerſus corpore clemat:
Fluctibus horrendis pereuntem deripe Chriſte.
Dextera confeſtim protenditur obvie Petro,
Et dubitate fides verbis mulcetut amaris,
Aſcenſæque rati contraria flamina ceduut.
Præſentemque Dei ſobolem ſtupuere rogentes
Cuncti, navigio ſocios quos caſus habebat.
Tranſierat tandem ſulcans ſieta ſervida puppis,

Opta-

Optatumque gravis comprenderat anchora portum.
Conveniunt populi rapido per littora cursu,
Portantes ægros, vestisque attingere fila
Extrema exoptant: mirumque, hoc munere cunctis
Credentes referunt plenam per membra salutem.

Matth. 15. Marc. 7.

Ecce Pharisæi, Scribæque hinc inde dolosi
Captantes Christum, promunt fallacia dicta:
Cur tua discipulos patitur doctrina labare
Præceptis veterum? manibus nam cura lavandis
Præterit, assumuntque simul cum sordibus escas.
Ille sub hæc fatur: Magis hoc est quærere dignum,
Transgressi præcepta Dei quod proditis omnes.
Namque Deus mortem defixa lege minatur,
Si genitor cuiquam verbo lædatur amaro,
Vel genitrix nati dictis pulsetur acerbis.
Irrita vos istbæc facitis, perversa docendo.
Quam manifesta vigent de vobis dicta prophetæ:
Me populus summis labiis sublimat honore,
Sed diversa procul cordis secreta pererrant.
Accipite ergo omnes, auresque advertite cordis:
Non illata homini fuerint quæcumque pudendis
Sordibus aspergent, virgve animove sedebunt:
Erumpunt hominum sed quæ penetralibus oris,
Internam misere maculabunt edita mentem.
Discipuli Christo memorant, quod verba loquentis
Occulto traherent Scribarum pectora risu.
Ille dehinc, genitor plantarum semina noster,
Quæ non ipse sui consevit in æquore ruris,
Abjiciet, penitus radicibus eruta longe.
Cæcus forte ducem cæcum si nactus oberret,
Decidet in foveam pariter demersus uterque.
Tum petit absolvi Petrus, quid quæstio vellet,
Ipse Pharisæis quam mox Scribisque dedisset.
Tum sator æternæ respondit talia vitæ:
Vos etiam duro discluditis omnia corde
Jussa, nec admittit mentis dubitatio lucem.
Nam quæcumque hominum veniunt extrinsecus ori,
In ventrem cedunt, animoque incognita currunt.
Quæ vero interno concepta e pectore promunt
Ora hominum, mentem possunt aspergine labis
Polluere, immundoque hominem maculare piaclo.
Secreto cordis promuntur noxia vitæ
Consilia, & cædes, & furta nefanda tororum,
Et fraudes, fallaque hominum pro testibus error,
Et rabidæ cælum pulsans insania vocis.
Hæc sunt, quæ maculant hominem, quæ sordibus implent:
Illotis autem manibus non polluit umquam
Corporis arbitrio terrenum sumere victum.
Hæc ubi dicta dedit, pulcherrimâ rura Syrorum
Sidunem, Tyrumque petit, cum semina fusis
Crinibus & precibus natam causata jacentem,
Volvitur, & tacitum non deserit ansia Christum
Orare, ut mentem vexatam dæmone sævo
Redderet, & miseræ tandem respisse liceret.
Tunc etiam precibus sectantum discipulorum
Respondit, proprias genitoris malle bidentes
Cogere, quas vanus late disperserat error.
Crebrius instanti tum talia fatur Iesus:
Natis quisque suis panem non detrahet umquam,
Et canibus jaciet. Tum talia femina fatur;
Micarum saltem canibus sua portio mensæ
Decidit, & nihilo dominorum cœna gravatur.
Tum dominus loquitur; veniant tibi digna salutis
Præmia, quæ fidei meruerunt robora tantæ.
Talia Salvator verbis cælestibus edit;
Virginis & mentem (discluso dæmone) virtus
Compleam implevit donis fœcunda salutis.
Inde Galilæas repedat Salvator in oras,
Præcelsique procul montis cunscendit in arcem.
Haud mora: conveniunt populi, secumque trahebant
Pars captos oculis, & crurum debile vulgus,
Elinguesque alios, morbique vocabula mille.
Omnibus ille tamen languores dempsit amaros,
Viribus & validis venerando munere donat.
Tum populi pariter miracula tanta frequentant,
Æternoque patri laudes grateque celebrant.
Discipulos Christus cogens in vertice montis,
Secrete alloquitur: Plebis miseratio multa est,
Tertia nam terris remeant jam lumina solis,
Ex quo nulla sibi sumunt alimenta ciborum.
Jejunam nolim tantam dimittere plebem,
Ne labor afficiat populos per longa viantes.
Discipuli Christo ostendunt septem sibi panes
Esse, & piscículos alimenta ad proalma paucos.
Tum populum jussit terræ per terga cubare,
Quodque fuit, totum propriis decerpere palmis,
Et cunctæ curat mensatim tradere plebi.
Discipuli ponunt epulas, populusque repletur
Ad satiem dapibus, relegunt mox fragmina panis,
Et sportas referunt cumulato pondere seprem.
Quatuor ea omni fuerant tum millia plebe,
Nec numero quisquam matres puerosque notavit.

Matth. 16. Marci 8. Joannis 6. Lucæ 12.

Inde Magedarum navi transcurrit in oras t
Ecce Pharisæi Sadducæique dolosi
Poscere tentantes instant cælestia signa.
Sed Christus cernens fallacia pectora, fatur:
Convexum quotiens claudit nox humida cælum,
Si ruber astrifero procedit vesper olympo,
Dicitis, adveniet ventura luce serenum.
Jamque sub exortu solis si tristia rubro
Nubila miscentur confusa luce calori,
Dicitis agricolis, nautisque venire fragosam
Ventorum rabiem, tempestatumque furores.
Fallaces, nostis faciem discernere cæli,
Seclorum vero nescitis tempora signis
Explorare suis? sed vobis signa dabuntur,
Quæ maris immenso quondam venere profundo,
Bellua cum tenuit ventris sub carcere varem.
Hæc ait, & propere puppis retinacula solvens
Trana frera contendit rapido comprendere cursu
Arva Philipporum, sociisque hæc talia fatur:
Sollicite vobis vitentur noxia farra,
Fermentumque ferox vestris avertite mensis.
Illa Pharisæi Sadducæique dolosi
Admiscent escis, fallunque in nomine panis.
Cur vobis tacitas volvit cunctatio mentes?
Prob, quam parva fides sensu torpente latiscit!
Dicitis adversi, navi quod tollere panes
Non fuerit vobis vacuum, farrisque cavendas
Insidias jubeam: meminisse & scire putabam
Quod panes quini plebis mibi millia quinque
Implerint dapibus, cophinisque superflua tantis
Fragmenta ad cumulum fuerint collecta ciborum:
Quatuor & rursum cœnantum millia panes
Quod facile impleriur septem, sportasque referri
Vidistis rursus completas reliquiarum.
Sed moneo istarum semper fermenta cavenda.
Discipuli tandem vitalia verba sequuti,
Doctrinam cernunt fermenti nomine dictam.
Inde ubi perventum est liquidi per terga profundi,

Clara

Clara Philippæo qua pollent numioe rura,
Cogit conſilium ſectantum diſcipulorum,
Et quærit quem ſe populorum fama putaret.
Reſpondent multas plebis tunc eſſe loquelas:
Crebrius audiſſe & multos firmare, quod eſſet
Juſtus Joannes, populos qui flumine lavit.
Pars memorat volucris famæ ſibi cognita verba:
Pars trepidat, memori ſervans oracula mente,
Heliam veniſſe iterum, quem præpete curſu
Turbine cæleſti quondam ſimolata quadrigis
Aſtris infernit rapidæ vis fervida flammæ:
Jeremiam dixere alii pars eſſe prophetam.
Tunc Chriſtus cunctis arridens pectore blando,
Conquirit quæ ſit ſententia diſcipulorum.
Sed ſtabilis Petrus: Tu ſancti Filius, inquit,
Chriſtus, magnifico terras qui lumine comples:
Tum dominus torti reſpondet talia Petro;
Petre beatus eris: nam talia pandere cer e
Humanus ſanguis, vel terræ portio corpus,
Haud umquam poterit: genitoris munera ſola
Poſſunt tam validum fidei concedere robur.
Tu nomeo Petri digna virtute tueris,
Hac in mole mihi ſaxique in robore ponam
Semper manſuras æternis mœnibus ædes.
Infernis domus hæc non exuperabile portis
Clauſtrum perpetuo munitum robore habebit:
Cæleſtiſque tibi claves permittere regni
Eſt animus, terriſque tuo quæ nexa relinques
Arbitrio, cælo pariter nodata manebunt:
Solverit & rurſus tua quæ ſententia terris,
Haud aliter veniens cæli ſub ſede ſoluta.
Sed vos diſcipuli Chriſtum me dicere cunctis
Parcite, quo ſoli cognoſcaot talia digni.
Jam lux adveniet properis mihi curubus inſtans,
Mœnibus in Solyois rabies cum prona furore
Eximios vatum ſaturabit ſanguine noſtro.
Aſt ubi luciſluum reddet ſol tertius ortuo,
Conſurger radiis partier redimita ſalutis
Vita mihi, cunctiſque dabit ſua munera terris.
Tunc Petrus magno percullus corda dolore,
Abſint, Chriſte, tuis, inquit, tam triſtia ſanctis
Munſtra procul membris: nec fas eſt credere tantum,
Nec tibi tam durus poterit contingere caſus.
Chriſtus ad hæc: Procul hinc, inquit, procul effuge
Nil divina tibi mentem prudentia tangit, (dæmon,
Sed terrena ſapis, mollique timore tremiteis.
Sed ſi quis vetlrum vellgia noſtra ſequetur,
Abneget hic ſeſe, corpulque animamque recuſans,
Atque crucem propriam comitatibus addere noſtris
Gaudeat, amiſſam redimet cui gloria vitam.
Nam ſervata perit terris poſſeſſio lucis.
Sed quid proficiant ſecli mortalia lucra,
Si damnum pariant vitæ luciſque perennis?
Vel quæ digna queunt animæ commercia poni?
Filius huc hominis veniet ſub lumine patris,
Cæleſteſque illum fremitu comitante miniſtri
Stipabunt, reddetque homini ſua debita vitæ.
Vera loquor, certos iſtic ſub limine lucis
Inveniam, cæli fulgens cum regna capeſſam.

Matthæi 18. *Marci* 9. *Lucæ* 9.

Hæc ubi dicta dedit, paſſus bis terna dierum
Lumina cunverſu terras tranſcurrere cælo,
Tum ſecum jubet abruptum cooſcendere montem
Petrum Zebedeique duos per devia natos.
Inde ubi perventum eſt ſecreti montis in arcem,
Continuo Chriſtus faciem fulgore coruſco
Mutatur, veſtiſque nivis candore niveſcit.
Reſpiciunt comites, mediumque aſſiſtere ſanctis
Heliæ, Moſique videot. tum talia Petrus:
Reſpice num nobis potius diſcedere longe,
Anne iſtic tantæ ſpectacula cernere molis
Conveniat? trina attamen hic tentoria vobis,
Si jubeas, froodis faciam diverſa paratu,
Singula ſub noctem quæ vos aulæa receptent.
Talia dum loquitur, cælo perfulgida nubes
Circumjecta oculis veſtibat lumine moniem,
Et vox e medio lucis manifeſta cucurrit:
Unicus hic meus eſt natus, mea ſumma voluptas:
Hujus juſtitiam juſto comprendite corde.
Diſcipuli pavido preſſerunt corpore terram,
Nec prius e prono vultus ſuſtollere caſu
Audebaot, ſancto Chriſti quam dextera tactu
Demulcens blandis firmaſſet pectora verbis:
Surgite, & abjectum fortes calcate timorem,
Hujus horomatis expertes vos reddite cunctos:
Nec cuiquam præſens pandatur viſio vobis,
Ni prius huc hominis ſoboles ſpecioſa reportet
In lucem referens mort is de ſede tropæa.
Conſurgunt, ſolumque vident & voce requirunt,
Cur ſcriptis veterum Scribarum factio certet,
Heliam primum cæli de ſede reverti
In terras, Chriſtique dehinc conſurgere lucem?
Chriſtus ad hæc: Veniet, certo ſub tempore juſtus
Helias, reddens mox omnia debita ſeclo.
Sed ſi quis credit, jam venerat ante renaſcens,
Ignotum veluti rabies quem cæca furoris
Demerſit leto: mox ſævior altera cædes
En hominis nato trucibus laniatibus inſtat.
Hæc ait: & populum repetit, montemque relinquit.
Ecce ſed inflexis genibus, fletuque ſolurus
Vir ſenior, precibus Chriſtum veneratus adorat:
Davidis ſoboles, bominum lumenque ſaluſque,
Te precor, horribilem nati de corpore morbum
Proiurbes, reddaſque ſeni ſalatia vitæ:
Nam curſus lunæ oarum mihi dæmonis arte
Torquet, & in liquidas dejectum projicit undas,
Aut miſerum medio projectum volvit in igne.
Nam tua diſcipuli ſectantes juſſa frequenter
Conniſi, nulla in ſolidum mihi dona dederunt.
Tum Chriſtus magno commotus corda dolore:
O gens nullius fidei, gens effera ſemper,
En etiam patiar vobiſcum me fore terris?
Sic ait, & puerum mandat perferre parenti
Ante ſuos vultus: tum vocis pondere multo
Incubuit, mentiſque ſimul convulſa venena
Dæmonis borrendi, purgato corde fugavit.
Diſcipuli rogitant, cur non ſucceſſerit illis
Ejuidem pueri totiens tentata medela?
Reſpondit domious: titubat quia pectore veſtro
Inſtabilis fidei nutans per lubrica greſſus:
Sed ſi tanta foret credendi portio vobis,
Inſtar quæ miuimi poſſet præſtare ſinapis,
Iſtius hinc montis poſſetis vellere verbo,
Inque alias ſedes cunctam tranſvolvere molem.
At genus hoc morbi duntaxat vota preceſque
Multaque roboſti jejunia pectoris arcent.

Matthæi 17.

Inde Capharnaum gradiens pervenit ad otas:
Convenere Petrum quibus inſtat cura tributi,
Solvere poſcentes ſolitum pro nomine Chriſti.
Ille ſed ad Petrum converſus talia fatur:
Dic, inquit, reges, quorum dependete natos,

Externos proprioſne ſibi juſſere tributa?
Reſpondit Petrus, alienos ſolvere certum eſt.
Cetnis, ait Chriſtus, natum non ſolvere regis?
Sed ne quem lædam, præceptum ſuſcipe noſtrum:
Eo maris undiſoni rupes quæ prodit in altum,
Scandatur tibi ſumma, Simon, hamuſque profundo
Stamine ſetarum conneuus præcipitetur:
Hauſerit & corvo qui primus acumina piſcis,
Hujus pandantur ſciſſi penetralia ventris,
Illic invento duplex diſſolve tributum.
Matth. 18. *Marc.* 9. *Luc.* 9. & 7. & 15.

Diſcipuli poſt inde rogant, quis maximus alto
In cæli regno, meritis pro qualibus eſſet?
Tum Chriſtus medio puerum conſiſtere cœtu
Præcipit, & placido doctor ſermone profatur:
En hujus ſimilem pueri ſa teddere cœtus,
Quiſque cupit celſam cæli conſcendere ſedem
Erroris laqueos ſcelis increſcere certum eſt:
Sed tamen infelix per quem generabitur error.
Qui vero e parvis iſtis deceperit unum,
Si ſapiat, nectat ſaxo ſua colla molari,
Præcipitemque maris ſeſe jaculetur in undas.
Nec quiſquam faſtu parvos contemſerit iſtos.
Horum cuſtodes cæleſti in ſede tuentur
Altitroni vultum genitoris ſideta ſupra.
Sed ſi quis paſtor, cui paſcua credita rondent
Centum balantes, unam cum ſorte ſeorſum
Neſcius erret habet, quæſitor deſerit omnes,
Unius & toris luſtrat veſtigia ſilvis:
Illam ſi magno poſſit reperire labore,
Lætitia inventæ major tam naſcitur agnæ,
Quam pro cunctarum numero quod nulla reſedit.
Ex iſtis parvis genitor ſic perdere quemquam
Non patitur, gaudetque ſuis increſcere regnis.
Si fratrem proprio delicto commaculatum
Cernis, ſecreto mox dictis corripe ſolus.
Si tua verborum patiens moderamina laudat,
Labentis mentem fratris lucrabere fratris.
Sin tua ſolius contemnet verba reluctans,
Tunc aliis pariter monitor pia jeſſa frequentet.
Sed ſi decoriet doctorum ſtena duorum,
Tunc ad concilium referantur crimina plenum,
Ut populi ſaltem ſanctus pondere victus,
Sin & multorum contempſerit efferus ora,
Sit tibi diviſæ mulctatus nomine gentis.
Namque in concilium ſemper præſentia noſtra
Adveniet, mediumque duum me ſtare neceſſe eſt,
Sive trium fuerit cœtus ſub nomine noſtro.
Tum Petrus quærit, quot fratri errata remittat,
An ſeptem lapſus homini indulgere liceret.
Chriſtus proſequitur: Non ſeptem crimina tantum,
Sed decuplata ſuper donentur vulnera fratri.
Nam cæli regnum domino prædivitis aulæ
Conſimile eſt, nummi rationem qui ſibi poni
Juſſerit, & ſervum debeurem multa talenta
Præcipit abreptum cum conjuge, progenieque,
Atque opibus cunctis venali nomine iſti.
Tum ſervus dominum proſtrato corpore adorat,
Et ſpondet, ſpatii ſibi ſi foret ulla facultas,
Omnem commorum domino diſſolvere ſummam.
Commovit dominum famuli miſerabilis fletis,
Cunctaque trans meritum conceſſit debita ſervo.
Ille ſed egrediens conſervum limine in ipſo
Nactus conſtringit: tum debita fortior urget
Perſolvi, precibuſque locum trucalentus abegit,
Carceris & merſum tenebris pœniſque premebat.
Quæ poſtquam dominus famulorum noſcere verbis
Incipit, adducto ingeſſit juſtiſſima ſervo
Dicta dolens, iramque movet, jeſſiſque ſeverie
In tormenta ferum detruſit, cuncta revolvens
Debita, dum dignis lueret per vincula pœnis.
Sic vobis faciet genitor, qui culmina cæli
Poſſidet, immites ſævo ſi pectore fratrum
Peccata orantum dure punire voletis.
Matth. 19. *Marc.* 10.

Talia dicta dedit, Galilæaque rura relliquit,
Judæamque petit, qua pingua rura ſilenter
Agmine Jordanis viridis prorumpit amœno.
Nec minus in ſtratis ægris donare ſalutem,
Sublimiſque patris concedere munera perſtat.
Ecce Phariſæi tentantes quærere pergunt,
Conjugis an liceat rejectum ſcindere vinclum,
Quidquid erit, læſi tanget quod corda mariti.
Hæc ubi percepit, depromit talia Chriſtus:
Principio Deus in terris par diſpare ſaxo
Conſtituit, joſſitque uno de corpore necti,
Amborumque animos junctis inoleſcere membris.
Quod Deus ergo jubet proprio conſtreſcere verbo,
Illicitum eſt hominum fœdo ſecernere luxu.
Moſes præcepit (quod pectora dura videret)
Scribere diſſidium quo ſaxea corda revinci
Per proprios apices poſſint ſub judice flamina.
Nam temere exolvat caſti qui jura cubilis,
Alteraque illius thalamis ſociabitur uxor,
Crimen adulterii populo ſub teſte ſubibit.
Diſcipuli referunt: Urget lex iſta virorum,
Servitiique premit non æquo pondere partem,
Ut melius fuerit thalamis caruiſſe peroſis.
Reſpondit dominus, Non omnes pondere tanto
Subjicient humeros: lecta ſunt talia dona
Virtutis: trino trancantor corpora more,
Quæ nulla gaudent genitali lege tororum.
Namque alios tales progigni in luminis oras
Comperimus, pleroſque hominum vis ferrea ſexu
Exuit, atque alios ipſis ſibi demere conſtat
Pro cæli regnis pronum de pectore amorem.
Quiſque capax fuerit celſa virtute capeſſat,
Quod paucis lectiſque Deus vult pandere munus.
Hæc ait, & pueros, quos gaudens cura parentum
Cum precibus lætis certatim hinc inde ferebat,
Suſcipit, & plebem ſectantem quod prohiberet,
Increpat, ac tales affirmat regna mereri
Aulæ cæleſtis, ſanctas his ordine palmas.
Matth. 19.

Esse ſed e populo jovenis cui rura domuſque,
Et gaza, & rarum ſtabat poſſeſſio fulgens,
Accedit, Chriſtumque palam ſubmiſſus adorat.
O bone præceptor, dic nunc quæ facta ſequantur,
Ut mihi perpetuam liceat comprendere vitam.
Huic auctor vitæ tum talia reddit Ieſus:
Nunc demum quæris veteri quæ lege tenentur?
Non hominis perimes vitam, non ſurta tororum
Iuvades, quæſumve alienis noxia rebus
Mens, aut dextra leget: non teſtis falſa loqueris.
Sit genitor genitrixque tuo ſublimis honore,
Proximus & puro pro te tibi cedat amore.
Ille dehinc: Iſta hæc ſemper mihi perpete cura
Obſervata reor, ſed ne quid forte relictum
Deſit, præſenti liceat me voce moneri.
Tunc Chriſtus fatur: Nunc ſi perfecta requiris
Prendere præcalſis meritis veſtigia vitæ,
Omnia quæ proprio retines ſolus dominatu,

Diſtra-

Diſtrahe, & ad miſeros confer ſecurus egentes:
Tunc theſaurus erit cæli tibi conditus arce,
Virturiſque tenax vaſtigia noſtra ſequeris.
Hæc adoleſcenti veniunt ubi dicta per aures,
Dejecit vultum, triſtiſque in tecta refugit.
Tum ſic diſcipulis vitæ ſpes unica fatur:
Difficila aſt terris affixos, divite gaza
Avelli, cælique leves in regna venire.
Nam citius tenuis per acus tranſire foramen
Deformis poterunt immania membra cameli,
Quam queat ut dives cæleſtia regna videre.
Talibus attoniti comites, ſtupidique ſilebant,
Volventes, quæ tanta foret ſub pectore virtus
Humano, talem poſſit quæ prendere vitam.
Reſpicit æternæ juſtorum gloria vitæ,
Atque ait: Hæc homini forſan videantur acerba,
Sed Deus electis facilem præpandit in æthra
Puſſibilemque viam, virtus quam celſa capeſſat.
Tunc Petrus tidei munitus moenibus, inſit,
Omnia noſtrorum projecta reliquimus olim,
Et tua juſſa ſequi nobis ſpes onica reſtat.
Quid noſtris animis ſuperest? dic, Chriſte, precamur.
Talibus ad Petrum verbis reſpondet Ieſus:
Vos quicumque meum mentis penetralibus altis
Credentes ſervatis iter, cum ſederit alte
Progenies homini celſo quem cinget honore
Majeſtas, bis ſex illic pulcherrima virtos
Conſtituet vobis ſublimi in vertice ſedes:
Judiciumque hominum pariter tractara licebit.
Hic quicumque ſui linquet generiſque domuſque
Gazas, affectuſque omnes pro nomine noſtro,
Centuplicata dehinc capiet, vitamque perennem.
Primorum meritum poſtremi tranſgredientur,
Ultima præteriti capient vix præmia primi.

Matth. 20.

Sedulus ut ruris dominus, cui dulcia ſundum
Pinguibus in campis late vineta coronant,
Hic ubi progreſſus primo cum lomine ſulis
Conduxit juvenum fortiſſima robora, pactus
Unius in lucis cerra mercede laborem,
Et ſua tum juſſit cultu vineta poliri.
Ipſa ſed egradiens, ubi tertia venerat hora,
Invenit ecce alios, opetique adoleſcere juſſit,
Pro meritis operum promittens præmia digna.
Illi non aliter læti præcepta ſequuntur.
Aſt ubi ſexta dehinc lucis tranſfluxerat hora,
Haud ſecus hinc alios juvenes conducere pergit.
Huraque nona dehinc ubi ſolis curſibus acta eſt,
Tunc alios pariter conductos juſſit adire.
Ultima labentis reſtabat portio lucis,
Egreſſus cernit juvenes, cauſaſque requirit,
Cur pigris manibus torperent otia lenta.
Ajunt conductoris quod præcepta fuiſſent
Nulla: ſibi dominus mox hos inſiſtere ruri
Tunc etiam juſſit: ſed veſpere protinus orto,
Præcipit, ut cuncti caperent mercedis honorem,
Æqualique omnes portarent præmia nummo.
Tunc manus illa virum, prima quæ luce laborem
Suſtulerat, factiſque diem toleraverat æquum,
Indignans ſecum tali cum murmure fatur:
Injuſtum eſt, iſtos ſimilem ut nos quærere nummum,
Ultima quos operi ſero conduxerat hora.
Tum dominus rutis ſedato pectore fatur:
Illibata tibi mercedis portio ſalvæ
Redditur, & pacti ſervantur jura fidelis.
Iſtis de noſtro liceat concedere tantum;
Extima quos operis glomeravit portio ruri.
Nam multos homines dignario ſancta vocavit.
E queis perminimam dignum eſt ſecernere partem.
Hæc ait, & Solymos repetit, comitesque ſeorſum
Alloquitur, ſolitiſque iteris regionibus infit:
Ingredimur gnaci, truculentaque moenia adimus,
Filius hic hominis tradetur ad ultima mortis,
Scribarum procerumque furens ludibria membris,
Affixuſque cruci poſt tertia lumina ſurgat.
Hic tum Zebedei conjux ſubmiſſa rogabat,
Ut Chriſto medio cæli ſublimis in arce
Felices nati dextra lævaque ſederent.
Tum quærit Chriſtus, calicem ſi ſumere poſſent,
Quem ſibi præceptis juſtanet ſumere patris.
Reſpondent ſe poſſe ſimul. Tum talia Chriſtus:
Vos noſtrum calicem fas eſt potare, ſed altis
Sedibus æquali mecum conſidere honore,
Non hoc noſtra dabit cuiquam pro munere virtus.
Hæc certis genitor ſublimia dona reſervat.
Esiu diſcipulos dictis pro talibus omnes
Commotos, tali fermonis mulcet honore:
Gentibus iosdis celſa ditione poteſtas
Imponit, quemcumque ſuper dominantur eorum,
Exercentque trucem ſubjectis urbibus iram.
Vos hic ſed longe tranquillior æquora vitæ
Concordi ſternit mitis moderatio pace;
Magnus & obſequiis creſcit ſuper aitâ miniſter,
Nec primus quiſquam, niſi cunctis ſerviat unus,
Eſſe poteſt: hominis natus ſic cuncta miniſtrat,
Obſequio ſolus proprio pia munera geſtans,
Pro multiſque animam pretioſo ſanguine posit.
At vos ex minimis opibus tranſcendere vultis,
Et ſic e ſummis lapſi compendiris imos.
Si vos quiſque vocat cœnæ convivia ponens,
Cornibus in ſummis deviret ponere membra
Quiſque ſapit: veniet forſan ſi nobilis alter,
Turpiter eximio cogetur cedere coreu,
Quem tumor inflati cordis per ſumma locarat.
Sin contentus erit mediocria prendere cœnæ,
Inferiorque dehinc ſi mox conviva ſubibit,
Ad potiora pudens tranſibit ſtrata tororum.

Matth. 21. *Marc.* 11. *Luc.* 19. *Joannis* 12.

Proxima tum Solymis conſcendit culmina montis,
Ordinibus lucent quæ glaucicomantis olivæ.
Hinc lectis juſſit ſectantum diſcipulorum,
Obvia caſtelli monſtrans habitacula Chriſtus,
Inde aſinam pariter fœtu comitante repertam,
Ducere, vel ſi quis cauſam diſquirere vellet,
Cur ſua tam ſubito quoquam jumenta trahantur,
Dicere tunc, operam dominum ſibi ſumere velle.
Diſcipuli celeri cumplent præcepta paratu,
Adducunt, molliſqua ſuper velamine veſtis
Inſternunt placidum pullum ponbensque ſedendum.
Hinc veteris quondam fluxit vox nuntia vatis,
Ecce venit placidus tibi rex, quem terga ſedentem
Præmitis geſtant aſinæ pulliqne ſequentis.
Tum populi ſtratas prætexunt veſtibus omnes,
Quaque iter aſt Chriſto ſubnixa fronde cohonant,
Proxima tunc alii ſpoliant palmeta virore,
Conclamantque omnes: Davidis ex igine creto,
Oſanna, excelſis ſit gloria læta ereptis.
Sic adeo ingreditur Solymorum mœnia Chriſtus.
Ingreſſo occurrit primo ſub lumine templi
Cruribus atque oculis certatim debile vulgus.
Quos ubi tam ſubito greſſu viſuque vigentes
Cuncta ſacerdotum cognovit factio mirans,

Et pueros templi complentes tecta canore
Oſanna egregia Davidis ſtirpe creato:
Tunc percontantur cuncti, quæ cauſa canoris
Impubem tantam tollat per gaudia plebem.
Chriſtus ad hæc: Legis ſanctæ vos ſcripta tenera
Creditis, iuſantum quæ dicit ab ore venire
Lactentum, & linguis juſti conſurgere laudem.
Hæc air, ingratam linquens cum civibus urbem,
Bethaniamque petit, redienſque in margine cernit
Stratæ tendentem diffuſa umbracula ficum.
Illic ſorta cibi perrentans corda voluntas,
Arboris attrectat ramos, ſed nulla facultas
Pomorum, ſterilis frondis concreverat umbra.
Olli Chriſtus air, Non ſit tibi fructibus umquam
Copia promendis: Tum protinus aruit arbos.
Diſcipuli celerem mirantur in arbore mortem.
Sed Chriſtus ſtupidis affiſtens talia fatur;
Nunc ligni iſtius noſtro ſtupuiſtis honore
Deſiſſe ad vires terrenos ducere ſuccos,
Sed veris verbis iterumque iterumque monebo.
Namque fides ſi certa animi conſiſtet in arce,
Nec dubiis nutans vitiis tremebunda jacebit,
Arboris iſtius vobis ſubſtantia cedet.
Nec tantum iſtius, ſed montis celſa revelli
Credentum verbis poterunt, undiſque profundi
Cum ſilvis patiter, ſaxiſque ferisque recondi.
Et quæcumque fides robuſto pectore poſcet
Credentum, ſemper digna virtute tenebit.
Hæc ubi dicta dedit, templi ſe mœnibus intulit.
Conſeſtim proceres populi miracula rerum
Collecti inquirunt, virtus quæ tanta dediſſet.
Illis Chriſtus air: Quærentibus omnia vobis
Dicere jam facile eſt, ſi vobis veſtra viciſſim
Percnutata prius paucis ſententia ſolvat.
Nuper Joannis, puro qui gurgite lavit
Sordentes populi maculas, divina poteſtas,
An ne hominis potius vobis fallacia viſa eſt?
Hæc ait, ancipiti verborum pondere claudens
Captantum procerum mentem: nam magna prophetam
Plebis Joannem veneratio ſuſpiciebat,
Nec poterant ejus fallacem dicere vitam.
Rurſus ſublimem dixiſſent ſi eſſe prophetam,
Occidiſſe illum traheret confeſſio culpam.
Se neſcire igitur reſpondit factio fallax.
Tum Chriſtus: Non eſt injuſtum claudere vocem,
Cum mihi claudantur procerum reſponſa ſuperba.
Nam geminæ prolis genitor, majoris in aures
Talia dicta dedit, Vitis mihi portio major
Semiputata jacet, ſed perge, & tobore forti
Nunc ſcrobibus, nunc falce premens, vineta retunda.
Tum juvenis ſeſe tam ſordida vincla laboris
Nolle pati memorat: poſt omnia juſſa parentis
Exequitur, damnanſque ſibi reſponſa coercet.
Poſt alium natum ſimili ſermone jubebat
Ad vineta ſui dependere juſſa laboris.
Annuit his juvenis: nec dictis facta repenſat.
Dicite quis potius genitoris juſſa ſequatur?
Olli collaudant nati reſponſa prioris.
Proſequitur Chriſtus: Nunc vera advertite dicta:
Jam magis hinc cæli ſedem comprendere certum eſt
Corporis a vitiis, quærentes ſordida lucra,
Quam veſtrum quemquam. vobis nam venerat ante
Juſtus Joannes, ſed non eſt credere veſtrum.
Namque fidem potius meretricum pectora certam
Hauſarunt, ſordeſque animi poſuere pudendas.
At vos tantorum ſcelerum nil pœnitet umquam.

Sic quidam dives, cui jugera multa nitentis
Vineti ſepes circumdenſata coercet,
In medio turrem prælumque & dolia fecit,
Cultoreſque dedit, fructuſque locavit habendos,
Impoſitam ſtatuens mercedis ſolvere legem.
Tum longinqua petit, ſed fructus tempore certo
Actores famulos mittit, queis portio ſalva
Cultorum certa rotis mercede daretur.
Ecce colonorum rabies hos verbere ſævo,
Aſt alios lapidum proterrent undique telis.
Denique lerali proſternunt vulnere multos.
Tum dominus ruris plures incedere ſervos
Præcipit, & rurſum mercedis pacta repoſcit.
Major at in plures audax injuria ſurgit.
Ultima jam domino natum dimittere mens aſt,
Quod ſobolem partemqua ſui vis digna pudoris
Cultorum cordi venerandam poſceret eſſe.
Sed contra illorum jam mens maculata cruore.
Progenie extincta domini, ſibi poſt dominatum
Cedere credentes, crudeli vulnera fixum
Obtruncant, jaciuntque foras trans ſepta cadaver.
Poſt hæc, jam dominus veniet, pœnaſque repoſcat
Tantorum ſcelerum. ſed vobis tradita quondam
Fulgentis regni ſedes, tranſlata feretur
Ad gentem dignos quæ poſſit reddere fructus.
Matth. 22. *Luc.* 14. *Apocal.* 19.
Ut rex qui nato thalamorum vincula nectens
Præcepit, proceres convivia læta frequentent,
Accitos famulos voti regalis honorem
Concelebrare ſimul: cuncti ſed adire recuſant
Regales thalamos, regalis pocula menſæ.
Poſt alios mittit, ſeſe largiſſima cuncta
Magnificaſque dapes, convivia læta paraſſe.
Illi neglectis dapibus, diverſa perebant:
Hic ædes proprias, hic ruris tecta propinqui,
Aſt alius potius merces ac lucra reviſit.
Multi præterea miſſos qui ad læta vocarent,
Inſontes famulos rapiunt, & corpora ferro
In mortem cruciant: tum rex ubi comperit acta,
Millibus armatis cives cum mœnibus ipſis
Subruit, effuſi famulorum ſanguinis ultor.
Tunc ſervis fatur: Nunc feſta jugalia cœnæ
Prælargis dapibus quæcumque inſtruximus, illi
Contempſere meis proceres contingere menſis.
Ite igitur propere per publica ſepta viarum,
Et quoſcumque illic caſus glomeraverit, omnes
Huc lætis nati thalamis adhibere vocantes.
Progreſſi famuli per compita lata viarum,
Inventos ducere ſimul. jam denique cunctæ
Complentur menſæ mixtæ ſine nomine plebis.
Hic juſti injuſtique ſimul cubuere vocati.
At rex ingreſſus convivia læta reviſit.
Hic videt indutum pollutæ veſtis amictu,
Lætitiæ thalami fuerat quæ diſſona longe.
Iſque ubi regalis ſermonis pondere cauſas
Reddere pro veſtis maculis, & labe jubetur,
Oppreſſo tacuit non puri pectoris ore.
Et tuoc converſus famulis rea præcipit illum
Connexis manibus pedibuſque, & corpore toto,
In tenebras raptum mox præcipitare profundas.
Illic ſtridor erit vaſti ſine fine doloris,
Et ſemper fletus. multis jam ſæpe vocatis,
Paucorum ſelix hominum ſelectio fiet.

LIBER

LIBER QUARTUS.

Matth. 14. *Marc.* 12. *Luca* 20.

TAlia dicentem confeſtim ſactio frendens
Tenrare aggreditur verbis cum fraode malignis:
Certum aſt veridicum te nunc veniſſe magiſtrum,
Nec quemquam metuens, domini veſtigia ſetvas.
Dic ergo, an licear noſtræ diſſolvere genti
Cæſaris urgentis ſempet ſub lege ttibutum?
Ille ſed inſpiciens ſævi penetralia cordis,
Cur tentatis, ait, nunc me concludere verbis?
Fallacis mentis prodit fallacia fructum.
Adſpicite en nummum, ſculptique numiſmatis æra,
Cæſaris eſpreſſum proprium eſt tibi cernere vultom.
Solvite nunc illi proprium ſub lege tributum,
Atque Deo proprium legis ſetvetis honorem.
Poſt Sadducæi tali cinxere latratu:
Moſea, qui legum poſuit præcepta, jubere,
Si quis conjugium properata morte telinquet,
Pignoribus mediis nondum de germine ctetis,
Hujus germano rurſus ſociabile vinclum
Deberi, generis pereat ne portio lapſi.
Finibus in noſtris ſeptem germana fuerunt
Corpora, ſed major natu cum vincula nuptæ
Sumpſit, præceleri cecidit ſub acumine mortis.
Poſt alius frater thalsmi ſine fructibus æque
Concidit, & cuncti jacuare ex ordine fratres:
Uuius & cunctos fletus gemuere maritæ.
Poſt ipſam rapuit gelidæ inclamentia mortis.
Si venient igitur cuncti ſub lumina vitæ,
Cujus connubiis mulier reddenda reſurget?
Ollis Chriſtus ait, Errori obnoxia pravo,
Legibus, & juſſis Domini mens dura reſiſtit:
Neſcia virtutum & legum mens decolor errat.
Namque ſequenda dehinc lætæ reparatio vitæ,
Nun thalsmos novit, non terræ gaudia vana:
Sed ſimiles levibus genitoris juſta miniſtris
Conſtituet tegni virtus ſublimis in aula.
Nec Deus illorum dominum ſa ponere mavolt,
Qui tetram proni meruerunt ſumere mortem,
Sed potius vitæ puſſunt qui prendere lucem.
Ecce alii rogitant, quæ ſit firmiſſima legis
Regula, quod ſummum comprendat cetera verbum.
Ille indefeſſus nulli reſponſa negabat.
Sublimem cæli dominum devotio cordis
Diligat, eſt iſthæc virtus fitmiſſima legis.
Conſimile eſt iſti, magno teneantur amore
Ad jus fraternum juſtæ penetralia mentis.
His eteuim geminis dapendent omnia juſſis.
Sed vobis cujus ſoboles ventura videtur
Chriſtus, quem cuncti ſpondent in ſecla prophetæ?
Reſpondent illum Davidis germine nsci.
Proſequitur Chriſtus: Cur illum dicere David
Divino flatu ſcriptum eſt dominumque Deumque,
Quod proptio patrem non æquum aſt dicare nato?
Talia ſalvator: cuncti obſtupuere ſilentes.
Ille ſed accita credentum plebe proſatur;
Adſpicite ſcribas ſublimi ſeda ſuperbos:
Hi quæcumque docent, juſtum eſt comprendere cordis
Obſequio, maculas ipſorum temoite vitæ.
Abrupta imponunt humeris nam pondera veſtris,
Ipſi quæ digito ſaltem contingere nolunt.
Accubitu primo cœnæ, faſtuque ſuperbo,
Atqoe ſalutantium vano tolluntot honore,
Et nomen ſublime volunt geſtare magiſtri.
Sed vos ooluerim præcelſi nominis arcem
Affectare, tamen vobis eſt una magiſtri
Impoſita æternum cæli de lege poteſtas,
Vos eadem fratrum parili conjunsit amore.
Unus item patet eſt, cæli qui in culmine tegnat.
In vobis, ſi quis ſublimia colla levabit,
Decidet, & baratri mergetur ad ultima cœno.
Aſt humilis claram conſcendet liber in æthram.
Deflendi ſemper ſcribæ, & lacrimabilis ævi
Cæca Phariſæi cunctis fallacia plebis.
Nam vobis itinet clauſum quia jure negatur,
Non ſinitis quemquam penetrare pet ardua lucis.
Et cunctos trabitis ſævæ ad coulonia flammæ.
Vos ſimiles dicam tectis ſplendore ſepulchris,
Queis facies oitida eſt, interaque turpia boſtis.
Sic vox velatur juſtæ ſub imagine vitæ,
Atque adytis mentis celantur ſordida corda.
O Solymi Solymi, ferro qui ſæpe Prophetas
Ad veſtram miſſos vitam ſine fina necaſtis,
Quam volui veſtram gentem populumque tueri,
Ales uti molli ſulita eſt ſub corpore pullos
Obica pennarum circum complexa fovere!
Sed vobis ſamper cæleſtia munera ſordant.
Deſeritur jam nunc domus hæc vaſtata tuinis,
Nec vobis noſtrum fas ultra eſt cernere vultum.
Egreditur templo, cujus præcelſa notantes
Mœnia diſcipulos, tali ſarmone docebat:
Hæc operum vobis mitacula digna videntur
Obtutu ſtupido, veris ſed diſcire dictis,
Quod mox cuncta ſolo paſſim disjecta jacebunt.
Hæc ad Olivati dicens petvenerat arcem,
Diſcipuli ſolum poſtquam videra, rogabant
Ut ſibi ventori tampus diſtingueret ævi,
Promiſſa ipſius quem poſcant prendere finem,
Cujus & advenrus terræ conſumeret orbem.
Quærentum varbis teſpondet talia Chriſtus.
Obſervate dolum, falſa na nomine capta
Credulitas, laqoeis errantum præcipiterur.
Diſcurreut cunctis bellorum incendia terris.
Sad vos prævalido conſiſtite robore cordis,
Na mens accepto jaceat turbata tumultu.
Nun atenim prima imponent mox prælia finem.
Geutibus & gentes, & regibus obvia reges
Signa ferent, nec tunc morbi corrumpere tractum
Aeris, aut peſtes proſternere corpora parcent.
Fiſſa etiam ſolido per inania pondere tellus,
Per divarſa loci, motu quaſſante tremiſcet.
Hæc io primitiis tentamina patva manebunt.
Prodentur multi veſtrum, letoque dabuntur,
Proque meo vobis incumbere nomine gentes
Tormentis pœniſqua feris, odiiſque neceſſe aſt.
Livor etit terris, erroribus omnia plena,
Et falſi ſurgent populorum labe propheræ.
Hæc intet, ſi quis protectum a vulnere pectus
Ad finem ſervare queat, ſublimia lucis
Æternis vitæ ſertis redimitus adibit.
Regnorum cæli celebratio pervolitabit
In cunctas terræ maras: gens omnis habebit
Taſtem lucifluo ſanctæ ſermone ſalutis.
Et tunc finis erit, currentia ſecula ſolvens.
Adveniet jam tunc triſtis deſletio terris,
Quæ Danielis habet juſſam veriſſima vocem.
Hæc dignus tantum poterit cognoſcere lector.
Jodæi lunge fugient, montaſque capeſſent,
Nec quiſquam domibus repetat ſuſtollere ſecum
Quæ ſuga conſociet, veſtemve aut mobile quidquam.

Deflendæ

Deflendæ tum sunt uteri cum pondere matres,
Et miseros fœtus dulci quæ lacte rigabant,
Poscite jam precibus, trifilis ne frigore brumæ
Adveniat fuga vestra, aut ne tunc labbata festa
Anceps præcipiti turbet trepidatio cursu.
Nam cunctis venient sævissima pondera terris.
Tale malum non secla prius, nec postera norunt.
Et ni sublimis genitor decerpsse tempus,
Et numerum miserans vellet breviare dierum,
Nulla dehinc trepidæ superarent corpora vitæ.
Sed propter lectos veniet miseratio justos.
Numine sallentes Christi falsique prophetæ
Exurgent terris, & monstra potentia fingent,
Quæ forsan lectos capient miracula justos.
En prædicta patent instantia secula vobis.
Desertis si quis Christum peregrase loquetur,
Occultisque procul penetralibus esse repostum,
Longe crudelitas abiit vanissima vobis:
Sicut enim fulgur cælum transcurrit apertum,
Et cerni facile est cunctis orientis ab oris
Usque sub occiduum cæli vergentis in urbem;
Sic rapido adventu clarebunt lumina Christi.
Sol rutilus servis radios abscondet in umbris,
Amittet cursum Lunaris gratia lucis,
Ignicomæque ruent stellæ, cælumque relinquent.
Omnis item virtus cæli commota superni
Signa dabit, proles hominis quæ vertice cæli
Clareat, omnigenaque tribus defectio lucis
Urgebit, veniet cum nubibus ignicoloris,
Majestate potens hominis per sidera natus,
Tum tuba terrifico stridens clangore vocabit
Justos, quadrifidu mundi glomerabit ab axe.
Præteriet nec enim præsens generatio secli,
Donec cuncta sequens claudat sibi debita finis.
Hæc tellus cælumque super solventur in ignes,
Sed mea non unquam solventur ab ordine dicta.
Quis sit at ille dies, nescire est omnibus æquum,
Ni soli rerum domino, qui sidera torquet,
Ut quondam tarras undæ involvere furentes,
Et diversa sibi tractantes mœnia cunctos
Diluvii rapuit subito violentia tractu:
Sic subitas flammas volvens descendet ab æthra
Adventus noster, nec cunctos ille sub una
Conditione premet. nam tunc ubi jugera lata
Infindent duo depressis sub vomere sulcis,
Unus corrapto tolletur corpore arator,
Ignarusque alius vastu linquetur in agro.
Uno quin etiam recubantes stramine lecti,
Dispar judicium diversa sorte subibunt.
Unus enim socium quærat per strata relictus.
Idcirco famuli vigilent, quia nescius illas
Adventus domini subitas descendet in horas.
Præmonitum furis tempus si insistere sciret,
Quisque domus custos vigilaret, & obvia ferret
Arma procul, ruptas ne quis penetraret in ædes.
Sed vos intentis animis assistite semper:
Namque repentinus vobis subitusque recurret
Filius huc homini, justis sua præmia servans.
Ille fidelis erit servus, cui credere cunctas
Ædes & famulos voluit per longa profectus
Vir pater ipse domus: sapiens utriusque beatus,
Quem veniens dominus servantem jussa videbit,
Illum majori famulum cumulabit honore.
Aut illa infelix, qui obscœne luxuriatus
Tardantem contemnit herum famulosque fatigat
Verberibus, segnisque indulgens ebrietati
Luxuriosorum convivia concelebrabat;
Adveniet dominus, servumque incauta furentem
Præcipitem dignis pœnarum cladibus abdet.
Illum perpetuum fletus stridorque manebit.

Matth. 25.

Conferri possunt cælestia regna puellis
Bis quinis: quarum pars est sapientior una.
Altera præstupido pars est stolidissima corde:
Occurrere illi votis sponsalibus omnes
Ornatu accinctæ tedasum flammicomantium.
Sed sapiens pars illa, sibi quo lumina flammæ
Susciperet, portata simul curabat olivum.
Stultarum vero non est prudentia talis.
Cumque moraretur sponsus, tum membra sopore
Solvuntur cunctis per compita lata viarum.
Jam noctis medio clamor crebescere magnus
Incepit, lumque debinc occurrere voto
Admonuit, tedisque vias ornare coruscis.
Surgere tunc properant, & claro lumine tedas
Instruere, & flammas pingui componere olivo.
Tum stolidæ regitant olei sibi cedere partem
Prudentes, secum quod tum gestare videbant.
Sed quoniam sapiens pavitat chorus, omnibus æque
Ne desint claræ nutrimina pinguia flammæ,
Ex parvo æqualis si detur portio cunctis;
Tum perguut stulte, liquidum ut mercentur olivum.
Dum perguut, lætæ transcurrunt omnia pompæ,
Et sponso tantum comitatur factio prudens.
At veniunt fatuæ sero post tempore segnes,
Et sponsi pulsare fores, & limina clausa
Nequidquã ingeminant, precibusque ingrata frequentant,
Ut liceat miseris penetrare in limina læta.
Illas non comitum sponsi cognoscere quisquam,
Nun sponsus voluit. quare vigilata timentes,
Adventus vobis quod hon est certior hura.
Sicut enim longas cui contigit ire profecto
In terras, credens servis tractanda talenta,
Uni quinque dedit, duo cepit & alter habenda:
Tertius unius curam tractare talenti
Suscepit, vires quoniam diversa merentur.
Sed major quibus est concredita portio numni,
Certatim duplia auxerunt munera donis.
Ille sed, cujus cui credita cura talenti est,
Telleri infodiens condit sine fructibus æra.
Jamque aderat præsens dominus: tum primus & alter
Se gaminasse illi pariter concredita monstrant.
Illos laudat herus, potioraque credere tantæ
Promittit fidei: sed tertius ille refodit,
Reddidit & domino tali cum voce talentum;
Quod scirem domino memet servire severo,
Qui meteret segetes alieno semine cretas,
Extimui, argentumque tuum concredere terræ
Malui, uti semper salvum tibi reddere possem.
Tum dominus famulo respondens talibus infit:
Si nescire meos auderes dicere mores,
Nequitiæ tantæ veniam concedere possem.
Hoc igitur quarum potius præstare decebat,
Ut fructum nobis tractata pecunia ferret.
Quapropter segni tollatur portio nostra,
Prudentique dehinc detur possessio major,
Quem duplis cumulasse lucris mea quinque talenta
Inveni: namque est certum potiora meresi,
Cui res uberior cumulatæ sortis abundat.
At cui parva subest segni substantia corda,
Id minimum penitus juste tolletur ab illo.
Et nequam servus tenebras demersus ad imas,

Perpetuos

Perpetuos fletus pœnæ ſtridore frequenter.
En hominis natus venlet, patriſque miniſtris
Stipetus, celſa judex in ſede ſedebit:
Tunc gentes cunctæ diverſis partibus orbis
Convenient, juſtoſque omni de labe malorum
Secernet, dextraque libens in parte locabit.
At pravos læva deſpectos parte relinquet.
Ut paſtor pecoris diſcernit paſcua miſti,
Lanigeris dextri permittens mollia prati:
At lævos hirtis dumos tondere capellis.
Sed rec ad dextros converſus talia dicet:
Huc veniant ſancti, jamdudum debita ſumant
Dona patris, mundo quæ ſunt æquæva nitenti,
Et juſtis primo promiſſa parantur ab ortu.
Namque fame feſſum quondam me grata refecit
Hæc plebes, potuque ſitim mihi ſæpe removit,
Hoſpitiumque domus patuit mihi ſæpe vocato:
Et nudus veſtis blandiſſima tegmina ſumpſi:
Carceris & pœnis horum ſolatia cœpi.
Tum Domino tali reſpondent voce beati.
Non meminit noſtrum quiſquem te viſere nudum,
Nec famis oppreſſum dura ditione notavit,
Carceris aut pœnis memiuit vidiſſe revinctum.
Reſpondens illis dicet tum talia judex:
Fratribus iſta meis, humiles miſerendo labores,
Qui fecit, certum eſt dulcem mihi ponere fructum.
At vos injuſti juſtis ſuccedite flammis:
Et pœnis ſemper mentem terrete malignem,
Quas peter horrendis barathri per ſtagna profundi
Dæmonis horrendi ſociis, ipſique paravit:
Namque ſitim paſſo quondam mihi pocula nullæ
Nec famis in pœne parvi mihi fragmina panis,
Aut peregrina mihi tecti, veſtiſve parumper
Tegmina de magnis gracili pro parte dabantur.
Carceris haud ſepto claouſtris morbiſve jacenti
Umquem viſendi ſolatia veſtra fuerunt.
His damnata dehinc reſpondet factio verbis:
Heud equidem noſtrum meminit te viſere quiſquam,
Aut ſitis aut ſævæ famis ægrum agitare laborem,
Hoſpita vel feſſis errare per oppida rebus,
Carceris aut metſum pœnis, morbove gravatum:
Ut tibi ſollicito fieret miſeratio juſta.
His rerum dicet dominus: Cum veſtra ſuperbo
Anguſtis rebus ſecitas ſub corde tumebat,
Calcavitque humiles minimos, me ſprevit in illis.
Hæc ubi dicta debit, meritis ſua præmia reddet:
Æternum miſeri pœna ſodientur iniqui:
Æternumque ſalus juſtis conceſſa manebit.

Joannis tt.

Talie dum loquitur, ſciſſos lacerata capillos
Pro fratris morbo juſtis ſoror anxie cutis,
Hortatur juvenem rapido præcurrere greſſu,
Caſibus ut tantis Chriſtus ſervaret amicum.
Nam fuerat mulier meritis accepta benignis,
Obſequio cujus fretremque domumque merentem
Compleens pleno Chriſtus retinebat amore:
Nuntius adveniens nerrat ſub agone jacere
Dilectum Chriſto juvenem, per triſtie morbi,
Et leti & vitæ confinia ſumme tenere.
Lazerus hic habuit nomen, ſed Chriſtus amaris
Perculſus verbis: Non eſt, ſi creditis, inquit,
Ad letum ducens iſthæc violentia morbi:
Sed Deus ut digno juſtis celebretur honore,
Et ſoboles hominis ſancta virtute nitefcat.
Tunc ad diſcipulos, Dormit jam Lazarus, inquit,
Sed charum juvenem faciam conſurgere rurſus.

Redduns diſcipuli: ſomno ſuccedere plena
Et remeere ſalus poteric: nec mente ſequuntur
Quod mortem ſomni dixit ſub nomine Chriſtus.
Errorem quorum tali ſermone removit:
Lazerus in letum cecidit, ſed gaudia menti
Hinc veniunt, veſtramque fidem mihi fortius armant,
Cernitis abſentem longe quoque cuncta videre.
Sed properemus, ait. Didymus tunc talia fatur:
Pergamus, pariterque omnes procumbere leto
Cogamur, totles quod gens Judæa minatur.
Hæc ait, & cuncti Chriſto præeunte ſequuntur.
Jamque aderat Chriſtus. fuerat ſed forte ſepulto
Quarta dies, merſaſque atris de morte tenebris
Germanas, luctus lacrimoſaque tecta tenebant.
Convenere illuc ſolatie debita dantes
Judææ gentis proceres, charique propinqui.
Sed Martha audito Chriſtum veniſſe, cucurrit
Obvia, deſeruitque domum, mœſtamque ſororem:
Et procul, O utinam præſens nobis tua virtus
Aſſoret, heud morti frater ceſſiſſet acerbæ.
Nam quidquid poſcis certum eſt tibi poſſe venire.
Quem dominus talis ſoletur voce gementem:
Robuſtam mentem mulier virtute reſume,
Lazerus hæc vitæ rediviva in lumina ſurget.
Et mulier, Certe ſurgent in munera vitæ
Morteles cuncti, veniet quum terminus orbi.
Chriſtus item ſancto depromit pectore vocem:
Eu ego ſum clera vobis reparatio vitæ,
In me qui credit mortem deponere ſumptam,
Et vita potetit jugi comprendere ſecla:
At quicumque fidem vivo ſub pectore ſumet,
Horride non umquam continget limina mortis.
Iſthæc num credis puro de pectore Mertbe?
Ille dehinc: Hæc una fides mee corda tenebat,
Sublimis veneranda Dei quod venerit in te
Cæleſtis ſoboles celſo ſub nomine Chriſti.
Hæc elt, & Mariam curſu monitura ſororem
Interiora petit ſanctum veniſſe magiſtrum:
Et paritèr luctu oppreſſam vocitare ſororem,
Admonuit tacito deſignans omnie nutu.
Proſilit illa foras, audito nomine Chriſti,
Proſequiturque ſimul Solymorum turba gementem,
Credentum tumulo fletus inferre ſorores.
Illa ſaluriferum poſtquam conſpeeit leſum,
Procidit ante pedes, rupitque hanc pectore vocem:
Si mihi germanum potuiſſes viſere vivum,
Lazerus haud poterat duræ ſuccumbere morti.
Fleribus hic Chriſius ſociens de corde dolorem,
Inquirit tumuli ſedem, quo condita nupet
Membre forent, animæ volucris ſpoliata calore.
Heud mote: demonſtrant flenti mœſtoque ſepulchrum.
Rupe ſub exciſa, lepidis quod pondere cleuſum
Ut vidit ſanctus, multo mox vecte moveri
Præcipit. at Marthæ talis vox verberet aures:
Quetuor en luces, totidemque ex ordine nocles
Prætereunt, quo membra ſolo compoſta quieſcunt.
Crediderim corpus motu fugiente caloris,
Fœtorem miſerum liqueſactie reddere membris.
His dictis contra depromit telia Chriſtus:
Jam totiens dictum eſt, magnis conſiſtere rebus
Credentum virtute fidem, ſed gloria ſummi
Jam genitoris adeſt, fidei ſi robur haberis.
Hæc ubi dicta dedit, ſæumque immane revulſis
Obicibus patuit, virtus mox conſcia cælum
Suſpicit, & tali genitorem voce precatur:
Eximias grates genitor tibi ſancte fatemur:

Me

Me placidus ſemper veocrandis auribus audis.
Sed populus præſens me miſſum credere diſcat.
Hæc ubi dicta dedit, tumuli mox limine in ipſo
Reſtitit, adverſo compleus cava ſaaa canore.
Lazare, ſopitis redeontem ſuſcipe oiembris
En aoimam, tuque iple foras te prome ſepulchro.
Nec mora: connexis manibus pedibuſque repente
Procedit tumolo: vultum cui linea texta,
Et totum gracilis connectit faſcia corpus.
Tum ſolvi juſſit lætumque ad tecta remittit.
Judæi poſtquam factum venerabile cerount,
Qui tantum Mariam fuerant Marthamque ſecuti,
Pars credens ſequitur taotæ virtutis honorem:
Aſt alii repetunt urbem, proærumque ſuperbis
Cuncta Phariſæis rerum mitacula narrant.

Matth. 26. *Marc.* 14. *Luc.* 22. *Joannis* 11.

Ergo ad concilium ſcribæ, plebiſque vocatur
Jam graviur numerus, qua varum principis alte
Pulchra Caiphæ colluceot atria ſedis.
Illic complacolt Chriſtum proſternere leto.
Sed vitate dies Paſchæ, ne plebe frequenti
Diſcordes populi rapetent in bella furorem.
Ille Simonis erat tectis, quem lurida lepra
Virtute ipſius diſſugerat: ecce cubaoti
Accedit mulier proprius, trangenſque alabaſtrum,
Quo pretioſa ineraor late fragrantis olivi
Unguenta, ab ſummo perfudit vertice Chriſtum.
Diſcipuli increpitaot, fantes potuiſſe juvari
De pretio unguenti miſerorum corpora egentum:
Has domious prohibet voces, factumque probavit:
Deſinite obſequio juſto prohibere puellam:
Pauperibus ſemper dahirur ſuccurrere tempus,
Sed me non ſemper ttibuetur viſere vobis.
Funeris iſta mei multum laudanda miniſtrat
Officio, mundumque implebunt talia facta.
Tunc e diſcipulis onus ſe ſubtrahit amene
Judas, & ad proceres tali eum vuce cucurrit:
Quod prætium ſpetare datur, ſi prodere vobis,
Quæſitumque diu poſſim mooſtrare magiſtrum?
Argenti ter dena illi mox pollicebantur
Pondera, dehinc Judas ſceleri le ſubdidit alto.
Jamque dies Paſchæ primo proceſſerat ortu,
Diſcipuli qoærunt, ubi cœnam ſumere Paſchæ
Vellet, at ille ſibi quemquam ſine nomine quæri,
Ultima qui domini caperet ioandata, jubebat.
Veſpere mox trino his ſex recubantibus una
Diſcipulis, tali divinat voce magiſter:
En urget tempus, Chriſtum cum tradere morti
E vobis unus ſcelerato curde volutat.
Continuo cuncti quæruor quis talibus auſis
Inſano tantum cepiſſet corde venenum.
Ille dehinc, Epulis mecum nunc velcitur, inquit:
Sed ſuboles hominis quondam præſcripta lubibit
Supplicia ad tempus, miſerabilis ille per ævum,
Qui juſtum tradet, quanto felicior eſſet
Si numquam in terris tetigiſſet limina vitæ!
At Judas gravitet tum pectoia conſcia preſſus,
Numquid, ait, Judam talis ſuſpicio tangit?
Reſpondit Dominus, Te talia dicere ceroo.
Hæc ubi dicta dedit, palmis ſibi frangere panem,
Diviſumque dehinc tradit, ſanéteque precatus
Diſcipulos docuit propiium ſe tradere corpus.
Hinc calicem ſumit dominus, vinoque repletum
Magnis ſanctificat verbis, potumque miniſtrat,
Edocuitque ſuum ſe diviſiſſe cruorem.
Atque ait: Hic ſanguis populi delicta remittet:
Hunc porate meum: nam (veris etedite dictis)
Poſtinac non umquam vitis guſtabo liquorem,
Donec tegna patris melioris munere vitæ
In nova me rorſus cuncedent ſurgere vina.
Exin cantato ſaoctis conceotibus hymno
Montis Oliveti conſcendunt culmina cuncti.
Talia tum Chriſtus depromit pectore verba:
Omoes præſentis noctis vos tempore longe
Diſperget miſere deſerto principe terror,
Sic etenim ſcriptum eſt, paſtoris caſibus omnes.
Io diverſa fugam capient per rura hidentes.
Poſt ubi vita novos cæli mihi reddet honores
Præveniam, veſtroſque choros genitalibus arvis
Grata Galilææ volitans per tura docebo.
Reſpondit Petrus, Cunctos ſi credere fas eſt,
Quod tua labentes poſſint præcepta oegare,
Sed mea non ullus mutabit pectora calus.
Ille dehinc: Nox hæc quæ lucida ſidera terris
Inducet, lucemque premens ounc incubat undis,
Audiet, ut trinis pavidus mendacia vethis
Dices, & Chriſtum, fortiſſime Petre, negabis,
Et prius alitibus reſoneot quam tecta domorum.
At Petrus: Duram mortem mihi ſumere malim,
Vox oblita ſuum quam deneget iſta magiſtrum.
Has vires cordis perſtant promittere cuncti.
Nomiois hebræi ſunt Gerhſemaneida rura,
Illo progreditur vitæ lucique repertor,
Quem mox diſcipuli Juda fugieute ſequuntur,
Atque illic teliquos juſſit reſidere miuiſtros.
Ille ſed aſſumpto looge procedere Petro,
Zebedeique ſimul natis, per devia tendit:
Tuoc angore gravi otœſtus ſic voce profatur:
Triſtia nunc volvens animus mihi pectora turbat
Morte tenus, ſed ounc vos ſegnem excludite ſomnum,
Sollicitamque ſimul vigilando ducite ooctem.
Hæc ait: & paulum procedens corpore terram
Deprimit, & tali projectus voce precatur:
Si tas eſt, genitor, calicis pertranſeat hujus
Incumbeos validu nobis violentia tractu.
Sed tua jam veniat potius quam noſtra voluntas,
Quæ tibi decreta eſt tantis ſententia rebus.
Tunc ad diſcipulos repedat. ſed ſomous anhelis
Proſtratos terra membris diſſulverat omnes.
Tunc ait ad Petrum: Noo eſt tibi ponere virtue
Unam pervigilem tantis ſub caſibus horam?
Sed vigilate precor, ne vos tentatio raptos
Horrida præcipitet ſævæ per lubrica mortis.
Spiritus iſte viget, ſed corpus debile lapſat.
Receſſit rurſus ſecreti montis in arcem,
Orabatque parrem: Rerum mitiſſime rector,
Hunc quoniam calicem non eſt tranſire facultas,
Jam tua præveniat noſtra de ſorte voluntas.
Rurſus diſcipulos ſumni ſub pondere preſſos
Invenit, & rurſus per idem genitore precato,
Alluquitur ſeſſo neaos languore quietis:
Jam dormire licet, ſocialque reviſere veſtros,
Nam venit ecce meum qui dedat in omnia curpus,
Quæ maculata meis imponet factio memoris.
Cum dicto, Judas numeru ſtipante catervæ
Advenit procerum juſſu populique ferocis.
Pars ſtrictis gladiis, pars fidens pondere clavæ
Signa ſequebantur Judæ promiſſa furentis.
Olcula nam pepigit ſeſe contingere Chriſti,
Quo facile ignotum caperet miſerabile vulgus.
Ille ibi diſſimulans blanda cum voce ſalutat,
Attigit & labiis juſti miſerabilis ora.

Conti-

Continuo Chriſtus: Totum complere licebit,
Huc veniſſe tuo quæcumque eſt cauſa paratu.'
Injecere manum turbæ, Chriſtumque prehendunt.
Tunc e diſcipulis unus fulgente machæra
Occurrit vatis ſimulo ſublatus in iram,
Tempore & eaciſam rapuit vi vulneris auram.
Olli Chriſtus ait: Gladium tu ponito nullus:
Nam quicumque ferox confidit vindice ferro,
Hunc juſti ſimilis ferri vindicta manebit.
An ego non poſſum cæleſtia caſtra vocare,
Et patris innumeras in prælia ducere turmas?
Sed ſcriptura meis complenda eſt debita rebus.
Vos autem ſtricto quid me comprendere ferro,
Fuſtibus, & gladiis concurritis? en ego vobis
Occurro, templi media qui ſemper in arce
Vobiſcum reſidens docui, nec talia quiſquam
Inſonuit, tantis circumlatratibus audax.
Diſcipuli paſſim Chriſto fugere relicto.
Jamque Caiphæa ſteterat Salvator in aula,
Convenere omnes ſcribæ procereſque vocati.
At Petrus longe ſervans veſtigia ſolus,
Occulte mœſtus ſedit cum plebe miniſtra
Extremum opperiens tanto ſub tempore finem.
Ecce ſacerdotes falſos conquirere teſtes
Inveniunt, fictaſque volunt conteuere cauſas,
Queis mortem inſonti poſſent impunere Chriſto.
Sed nullus tanto viſus ſatis eſſe furori.
Tandem proſiliunt teſtes, qui dicere Chriſtum
Audiſſent, templum quod ſolus vertere poſſet,
Et verſum trinis iterum inſtaurare diebus.
Ipſe ſacerdotum princeps urgere tacentem
Inſiſtit ſervens furiis, ac talia fatur:
Cur nihil ad tantas nunc reſpondere querelas
Convictus veris procerum ſub teſtibus audes?
Adjurabo tamen ſummi per regna Tonantis,
Ut fateare palam, ſi fas te credere Chriſtum.
Ille dehinc tali compellat voce ſuperbum:
Iſtbæc ſola tibi procedunt pectore verba,
Vera tamen veniet vobis vitienda per auras
Majeſtas, proles hominis virtutis ad altæ
Cum ſedeat dextram, per nubes ignicolores.
Talibus auditis, ſcindit de pectore veſtem,
Inſultat furiis & cæco corde ſacerdos,
Atque ait: Audiſtis pugnantis fœda profani
Verba Deo: polluta malis contuigat in iras
Religio, & veſtram cuncti jam pandite mentem.
Conclamant omnes, mortique adducere certant.
Tunc ſanctam Chriſti faciem ſputa improba complent,
Et palmæ in malis, colaphique in vertice crebri
Inſultant, verbiſque omnes illudere certant:
Chriſte, prophetabis cujus te palma cecidit.
At Petrum mulier triſtem quod viderat intus,
Tune etiam, inquit, inveniſ, fueras comes additus, inquit,
Iſti, quem ludens procerum ſententia damnat?
Ille negat, tectiſque foras ſe promere tentat.
Ecce ſed egreſſum primo ſub limine cernens
Altera, conſimili prodebat voce miniſtris.
Rurſus perjurans illum ſe noſſe negavit.
Tunc percontantem multi acceſſere ſequentes,
Deque ſono vocis ſeſe cognoſcere dicunt,
Cuncta Galilæam ſtreperent quod verba loquelam.
Et Petrus jurans devotis omnia verbis
Neſcire affirmat, quiſquis foret ille negando.
Hanc vocem, plauſum quatiens ſub culmine tecti
Ales proſequitur cantu, memoremque Simonis
Circumſtant triſtem verbis præſagia Chriſti,
Egreſſuſque dehinc ploratus fudit amaros.
Matth. 27. *Marc.* 15. *Luc.* 23. *Joann.* 18.
Sidera jam luci concedunt, & rapidus ſol
Progreditur, radius terras crepitantibus implens,
Janique e concilio Chriſtum poſt terga revinctum
Præſidis ad gremium magno clamore trahebant.
Interea cellum Dominus ſtans ante tribunal,
Talibus exceptum Pilatus vocibus arſit:
Tu rex Judææ gentis (quod dicitur) aſtas?
Reſpondit Chriſtus, Veſtris hæc audio verbis.
Eaiu terribilis juſti accuſatio ſurgens
Intremit, & ſanctum mendax facundia preſſat.
Reſpondere nihil trucibus dignatur Ieſus.
Pilatus quærit quænam ſit cauſa tacendi.
Ille magis perſtans miranda ſilentia ſervat.
Solemni ſed forte die concedere leges
Unum damnati capitis de more jubebant.
Et fuit in vinclis famoſo nomine latro.
Quem Chriſto infenſus populus dimittere vitæ
Ardebat: trucibus ſomno ſed territa viſis
Pilati conjunx juſſi decedere pœna
Mandatis precibuſque virum ſuſpenſa rogabat.
Tum Judea iterum procerum diſquirere mentem
Tentat, & inſtanti cuperent quem ſolvere pœna,
Plebis ad arbitrium mittit de lege requiri.
Sed proceres populum fuſa ambitione rogabant,
Latronem legi peterent, Chriſtumque necarent.
At poſtquam procerum incendit ſententia vulgus,
Latroniſque petit potius ſibi cedere vitam,
Conſuluit præſes populum, quid vellet Ieſu?
Plebs incenſa malus ſævos miſcere tumultus,
Et crucis ad pœnas iterumque iterumque petebat,
Qui regis nomen cuperet, qui Cæſaris hoſtem
Confeſſus ſeſe proprio damnaverit ore.
Denique vi victus, deteſtatuſque cruentum
Officium, increpitans ſe libera ſanguine ab hujus
Curda tenere ſibi, coramque a crimine palmas
Abluit, ut genti tantum macula illa maneret.
Hoc magis inclamant: nos nos cruor iſte ſequatur,
Et genus in noſtrum ſcelus hoc & culpa redundet.
Pilatus donat plebi legique Barabam,
Et crucis ad pœnam vinctum concedit Ieſum.
Proditor at Judas, poſtquam ſe talia cernit
Accepto ſceleris pretio ſignaſſe furentem,
Infelia ægris damnans ſua geſta querelis,
Argentum & culpans ſacram projecit in ædem:
Exurſuſque ſuas laqueo ſibi fumere pœnas,
Informem rapuit ficus de vertice mortem.
Inde ſacerdotes (pretium quod ſanguinis eſſet)
Illicitum ſantes adytis jam condere templi:
Quod dare tum licitum, dum ſanguis diſtraheretur,
Credebant, agrum mercati nomine vero
Sanguinis, horrendo ſignant ſcelera impia facto.
Hæc quondam cooperta canens vox vera prophetæ,
Eventum rerum patefecit in ordine ſecli:
Argenti triginta minas poſuere profani,
Hoc pretium pretioſi corporis inſtituentes,
Quod mox ad ſigoli rurſus transfertur agellum.
Traditus at trucibus juſtus ſceleriſque miniſtris
Innocuus, ſcelerata opprobria corpore perfert,
Purpureamque illi tunicam, chlamydemque rubentem
Inducunt, ſpiniſque caput cinxere cruentis,
Inque vicem ſceptri deatram comitatur arundo.
Tunc genibus nixi regem dominumque ſalutant
Judææ gentis: faciem lavere ſalivis,
Vertice & in ſancto plagis luſere nefandis.

Hæc ubi transegit miles ludibria demens,
Indutum propriæ ducebant tegmine vestis,
Et crucis ad pœnam sanctum justumque trahebant.
Ecce sed egressi quendam cepere Simonem
Cyrene genitum, & lignum deferre jubebant,
Quo dominum lucis duris suffigere clavis
Instens urgebat secli immitabilis ordo.
At postquam veterum est, ubi rupis Golgotha nomen,
Permixtum felli vinum dant pocula Christo;
Ille sed in summo gustu tractata recusat,
Ut satis antiquis fieret per talia dictis:
Nec tamen insultans hominum furor omnia posset.
Jamque cruci affixum pendebat in arbore corpus,
Intactamque dedit tunicam sub sorte per omnes
Militis unius servans possessio textum.
Et scriptum causæ titulum meritique locarunt:
Quod rex Judææ gentis plebisque fuisset.
Accidit, ut pariter pœnæ consortia ferrent
Latrones hinc inde duo, sed cæca furentis
Insultat plebis fixo vesania Christo:
Hic est qui templum poterat dissolvere solus,
Hic est qui trino lucis reparare meatu:
Sed nunc descendat proles venoranda Tonantis,
Et crucis e pœne corpusque animumque resolvet.
Hæc vulgi proceres vecordis dicta sequuntur,
Atque Pharisæi Scribæque & factio demens
Illudunt, motuque ceput linguasque loquelis
Insenis quatiunt, æternæ ad vincula pœnæ.
Nonne alios quondam trucibus servare solebat
Morborum vinclis? sese cur solvere pœnis
Non valet? en regem nostræ quem credere gentis
Debemus, solvat ligni de robore corpus,
Tunc sanctis digne poterimus credere signis.
Confidit genitore Deo, dimittere pœnæ
Cur propriem non vult sobolem venerande potestas?
Nec minus increpitant, dextra lævaque gementes
Affixi crucibus scelerum pro sorte latrones.
Jm medium cursus lucis conscenderat orbem,
Cum subito fugit ea oculis, survisque tenebris
Induitur, trepidumque diem sol nocte recondit.
Ast ubi turbatus nonam transverat horam,
Consterneta suo redierunt lumina mundo.
Et Christus magna genitorem voce vocabat,
Hebrææ in morem linguæ, sed nescia plebes
Heliam vocitare putat: tunc concitus unus
Cogebat spongo turpi, calamoque revincto
Impressum labiis acidum potare saporem.
Cetera turba furens tali cum voce cachinnat:
Spectemus pariter cælo ne forte remissus
Helias veniet, celse qui sede quiescit,
Liberet & misero confixum stipite regem.
Tum clamor Domini magno conamine missus
Æthereis animam comitem commisit autis.
Sciduntur pariter sancti velamina templi,
Carbasaque in geminas partes dirupta dehiscunt,
Et tremebunda omni concussa est pondere tellus,
Dissiliuntque suo raptæ de corpore cautes.
Tum veterum monumenta virum patuere repulsis
Obicibus, vivæque animæ per membra reversæ
Et visum passæ populi per mœnia late
Erravere urbis sic terrent omnia mundum.
Militibus primis quatiuntur corde pavore,
Dedita qui sævæ servabant corpora pœnæ,
Et sobolem dixere Dei, Christumque fatentur.
E speculis matres miracula tanta tuentur
Omnes, obsequium Christo quæ ferre solebant.

Jamque recedenti vesper succedere soli
Cœperat, & procerum solus tum justior audet
Corpus ad extremum munus deposcere Christi:
Hic ab Arimathia nomen gestabat Joseph,
Qui quondam verbis aures præbebat Jesu.
Pilatum tunc iste rogat sibi cedere membra,
Queis nuper tulerat vitam vis horrida pœnæ.
Concessit præses: sed corpus fulgida lino
Texta tegunt, saxique novo componitur antro.
Limen concludunt immensa volumina petræ,
E speculis servant matres, & cuncta tuentur.
Jamque dies rutilo complebat lumine terras,
Otia qui semper prisca de lege jubebat:
Nulla sed immitis procerum furor otia servat.
Conveniunt, unerantque simul sic judicis aures:
Erroris laqueos justissima pœna resolvit;
Nunc meminisse decet, quoniam planus ille solebat
Vulgari sempet jactans promittere plebi,
E mortis fate tenebris ad lumina vitæ
Cum terno solis pariter remeare recursu.
Sed petimus, custos miles nova funera servet,
Ne fera discipulis furandi audacia corpus
Consurgat, turbetque recens insania plebem.
Et Pilatus ad hæc: Miles permittitur, inquit:
Servete, ut vultis, corpus tellure sepultum.
Conveniunt saxique ingentia pondera volvunt,
Et limen signis, & saxum milite servant.

Matth. 28. *Marc.* 16. *Luc.* 24. *Joan.* 20.

Sidera jam noctis venturo cedere soli
Incipiunt, tumuli matres tum vitere septum
Concurrunt, motus sed terram protinus omnem
Concutit, & cælo lapsus descendit aperto
Nuntius, & saxum tumuli de limine volvit.
Illius & facies splendet ceu fulguris ignis,
Et nivis ad speciem lucent velamina vestis.
Militibus terror sensum discluserat omnem,
Et jacuere simul ceu fusa cadavera leto.
Ille sed ed matres tali cum voce profatur:
Vestra pavor nullus quatiens nunc corda fatiget,
Nam menisse fides sanctum vos quærere corpus
Quod crucis in ligno scelerata insania fixit:
Surrexit Christus, æternaque lumina vitæ
Corpore cum sancto devicta morte recepit.
Visere jam vobis licitum est, quod sede sepulchri
Nulle istic jacent, fuerant quæ condita membra.
Dicite præterea celeri properoque recursu
Discipulis Christum remeasse in luminis oras,
Inque Galilæam latum præcedere terram.
His dictis, visisque, animos profuderat ardens
Lætitie attonitos, stupido ancipitique pavore.
Denique præcipiti celebrantes gaudia cursu,
Talia discipulis referunt, tumultumque relinquunt.
Ecce viæ medio clarus se ostendit Jesus,
Et fidas matres blande salvere jubebat.
Occurrunt illæ, & genibus plantisque prehensis,
Victurem leti pavidæ venerantur Jesum.
Talibus ille dehinc præceptis pectora firmat,
Mentibus obstitat fidei pavor omnis, & isthæc
Fratribus hinc nostris propere mandata referte,
Nostri conspectus si curæ est, ite volentes,
Inque Galilæam propere transcurrite terram.
Interea tumuli custodum exterrita corda
Mittunt e numero partem, quæ tanta referret
Judæis rerum miracula: sed manus amens
Jam semel insano penitus devota furori,
Præmia militibus certatim magna rependit,

Et

Et famam argento redimit, quod limine rupto
Furtim ſuſtulerit corpus defenſa tenebris
Occulte rapiens audacia diſcipulorum.
Jamque Galilæos conſcenderat anxia montes
Maudeiis Chriſti concurſans turba ſuorum,
Cernitur ecce ſuis proles veneranda Tonantis,
Illum procumbens ſancte chorus omnis adorat:
Nec temen in cunctis pariter fundata manebat
Pectoribus virtus, nam par dubitabat eorum.
Tunc ſic diſcipulos clarus compellat Ieſus:
In cælo & terris genitor mihi cuncta ſubegit,
Me pater eſt vobis dignatus mittere lucem.
Gentibus haud aliter nunc vos ego mittere cunctis
Inſtitui. veſtrum eſt cunctas mihi jungere gentes.
Pergite, & ablutos homines purgantibus undis
Nomine ſub ſancto Patris Natique lavate,
Viviſici pariter currant ſpiramina flatus,
Ablutiſque dehinc noſtra inſinuate docentes
Præcepta, ut vitam poſſint agitare perennem:
Nec vobis umquam noſtri præſentia deerit,
Donec conſumens diſſolvat ſecula finis.
Has mea mens fidei vires ſanctique timoris
Cepit, & in tantum luxit mihi gratia Chriſti,
Verſibus ut noſtris divinæ gloria legis
Ornamenta libens caperet terreſtria linguæ.
Hæc mihi pax Chriſti tribuit, pax hæc mihi ſecli,
Quam fovet indulgens terræ reguator apertæ
Conſtantinus, adeſt cui gratia digna merenti,
Qui ſolus regum ſacri ſibi numinis horret
Imponi pondus, quo juſtis digniur actis
Æternam capiat divina in ſecula vitam,
Per Dominum lucis Chriſtum, qui in ſecula regnat.

MARII VICTORINI RHETORIS AFRI
D E
FRATRIBUS MACHABÆIS
INTERFECTIS AB ANTIOCHO EPIPHANE.

Rex fuit Antiochus Syriæ ditiſſimus olim,
In cujus regno mater utique fuiſſe
Septem (ut fama refert) de ſancta gente creati:
Quos cura aſſidui generis meminiſſe jubebat,
Et legi ſervire datæ: ſic namque volentes
De populo meliore Dei ſua jura tenebant.
Rex evidus mutare fidem, mutare timorem
Volvit, &, ut populo pariter miſceret iniquo,
Præmia promittit matri, promittit & illis,
Et quidquid poſſet totum perquirere regnum,
Si demutaret mentes, ſenſuſque priores,
Cogeret & natos alios ſibi fingere mores.
Illa negat, tacitumque premit ſub corde dolorem.
Hanc poſtquam nulla potuit compellere præda,
Tentavit primum tormentis vincere ſævis,
Pertulit illa tamen gemitus, & triſtia regis
Verbera non timuit. victum ſe vidit ut ille,
Heu quid agam? dixit: vincor. quid plura? dulendo
Nunc tamen effugies; plus eſt, quod plura dolebis.
In natos ſævibo tuos: licet improba perſtes,
Hac certe retione meum ſanabo dolorem.
Suſtulit illa manus, cælumque inſpexit in altum
Emittens gemitus, & talia verba locuta eſt:
Tu licet & gazas tradas, & regna, tyranne,
Non capimur regum donis, nec munera ſanctis
Eripies promiſſa Dei: ſpes certior illa eſt,
Quæ viram nobis promittit tempore longo:
Hanc ſequor, hanc didici, non lubrica tangere regna.
Sumere divitias facile eſt, & perdere vitam.
Sed licet & flammas poſt verbera ſæva minaris,
Nil mutare potes: primis accepimus annis
Virtutem cum lege datam: mihi linquere certum eſt
Quidquid ſæve jubes. natis quod dura minaris,
Hoc ſolum poteris matrem turbare timore:
Eſt mihi namque Deus ſpes, eſt mihi certa mentum,
Per quem jam ſperem te nullum vincere poſſe.
* ſeve, cælique Parens, te juſte rogemus.
Rex furit Antiochus, turbataque corda tumebant,
Concutit & ſævos teſtatus lumine vultus,
Miraturque diu poſſit quod femina tantum.
Miles, ait, pare regi, pareque ſatelles,
Vos famuli parete mihi, data regna ferenti
Femineo tormenta malu, ſævire furentem
Femina me cogit: quod plus eſt, femina vincit
Regis juſſa ſui, ſed non impune locota eſt:
Membratim pereat: ſeptem nam perfida natos
Intra regna tenet, quorum qui primus habetur,
Hic primus pereat: pereant ſic ordine cuncti.
Cratibus impoſitos ſubjectis urere flammis
Cernat ut ipſa ſuos, ſic cernat ut aſpera natos
Pœna aut quem maneat, celeres decet eſſe miniſtros.
Interea fœcunda parens, jam crine ſoluto,
Aſſitit hortanti ſimilis, jam pectore nudo
Ubera protendens, natorum alimenta ſuorum:
Non confuſa ſtetit, natumque ut vidit ad ignes
Inconſtante grado timidum procedere, dixit:
Tu mea progenies, tu primus reſpice matrem,
Tu nunc certe meus, matris tu nate memento:
Te primum peperi, tu nunc imitare parentem,
Sume meos mores, & regem vince tacendo:
Tum poteris durare diu, ſic tempora vinces
Perfida, ne ſuperet ſanctos violentia regis.
Utere conſilio, regis ne damna timero,
Furtiur eſt iſto, ſaxoque potentior ipſo:
Ingredere ut juvenis, patienter vince dolorem.

Ille modo ad matrem vultus modo tollit in altum.
Dumque tacet, tacituſque rogat quem debet, & orat,
Non ſenſit rapidos ſubjectos cratibus ignes,
Corpus inane fuit, mater geviſa dolore eſt,
Et dixit: Vici, vincam ſi ſæpius orem,
Durer oatorum virtus incognita regi,
Sed jam nota Deo populi qui pectora novit.
Finierat primi partus fœcunde dolorem,
Sed remanente meto, pro pluribus aneia mater:
Diſſimoletque tamen, ne regem gaudia tengant.
Ree ſtupet Antiochus, nec credit poſſe ſequentes
Pœnæ tale genos ſimiles pervincere natos,
Cœpta jobet peragi, mater non territa manſit.
Sed tamen ut vidit pallentem aſſiſtere natum,
Hæc ſecum volvens, aliqua jem parte levata:
Ecce ſecunda mihi partus producitor ætas,
Quam ſimilis fratti formoſo pectore, dura
Si ſequeris primi partus veſtigia noſtri,
Eſſe meos poteris, & ſic reparare ſalotem,
Quam jam frater habet, matris præcepta ſecotus.
Pone metus, tegiſque minas contemne furentis,
Regnaque quæ parvo labitantia tempore dantur.
Nou poterit poſt iſta tibi rex iſte nocere:
Temporis ecce levis accenſus cogitur iguis,
Virrutis locus eſt, laoguentem pone timorem,
Sume aoimos, uoſtri generis ſi ſenſus inbæret.
Hic qui ſceptra tenet, regno qui ſævit in iſto,
Tempus inane regit: regnum vitamque cremari,
Damnatique noceus æternos ſentiet ignes:
To ſecurus eris, turba comitante piorum.
Accipe nate meos vultus, & reſpice cælum,
Auctoremque Deum, per quem tibi vita paratur
Hæc melior, fratriſque toi veſtigia calca.
Noo quod ree joſſit, ſed quod Deus imperat, audi.
Sicot erat monitus matrem cælumque videre,
Conſtitit, atque hilari voltu contemnere regem
Cœpit, & ut ridens ardentes irruit ignes,
Collapſuſque jacens anima ſuperante quievit.
Mater ut hoc vidit, rigido ſic ore locota eſt:
Felix parte aliqua, com jam vis, nec potes omnes
Sæve tyranne meos trucidando vincere natos.
Te gravior nunc pœna manet, crudelis, in igne
Quam patiere brevi: Deus hic namque omnia cernit.
Jam doo ſecuri contempto rege manebant,
Spes melior jam matris erat, jam tertius inſtat
Ecce locus pœnæ, ſi pœna eſt vincere regem,
Et ſervire Deo: laus eſt, non pœna fureutis.
Tertius attrabitur juvenis mandante tyranno,
Qui nondum ſatiatus erat: furor intos & iræ
Sævibant pariter, quod fortia pectore fratrum
Viderat impavidi regis ſuperaſſe furorem.
Conſtitit aute pedes juvenis floreutibus annis,
Egregius forma, diro qui regna teneret
Dignior Antiocbo, & ſic meliora ſecutos
Regna, vocaute Deo, mater cui talia fatur:
Accipe nate tuæ ſecorus dicta parentis,
Accipe, ne ſegnis reddas virtutis bonorem.
Soot tibi jam fratres pietatis ſede manentes,
Jem locus eſt melior quam regna labentia regis:
Quorum ſi proprios attingie pectore ſenſus,
Victor apud populos regem ſuperaſſe fereris,
Sicut fama tuos jam miſit in arduæ fratres:
Huc accede precor: ſunt hæc, ſont apta dolenti
Contempſiſſe neſas, & jura relinnuere regia
Iodomiti, quem nulla manet poſt iſta voluptas.
At juvenis tacito mittebat mormore vocem,
Oranti ſimilis palmas tendebat in altum,
Subnixoque genu marris figebat in ore,
Qua licet aſpectum corpus, qua turba tenebat.
Qui ſimul admunitus, cratem conſcendit, in ignemque
Intrepidus, certaque fide ſua membra locavit,
Sanctaque quæ ſupereſt anima inviolata receſſit.
Conciderent flammæ tepida remanente favilla,
Illæſum corpus tellus adeperta recepit.
At mater dubitans gemitus an gendie ſumat,
Heſitat, & querulo ſic eſt ſermone locuta:
Quid nunc dire paras? juſſis paremus, & omnes
Munera, ſed pertus cuſtos ne ſubtrabat ulla,
Sed licet ipſe velis, non ſum paſſura, tyranue:
Omnes nam pariter pereant certamine tanto,
Temporis ipſe tui mutes licet horride pænam,
Duraque quæ ſenctis eadem ſententia uetis.
Sed graviora paras, ſi ſunt graviora, mineri,
Quodque meos cernis voltus burrore teneri,
Gauderes partem quoties decernis in iſtam.
Ardet at ipſe magis rapida rea concitus ira,
Contemnique putat, ne ſicut cetera fratrum
Turba ferat pœnas, matrem boc quoque quærere ſentit,
Duraque in exitium quertom producere natum
Pene manu voluit: laſſati namque miniſtri
Nec regis furias, oec regem ferre volebant.
Proh pudor! erubuit vultus oſtendere matri
Natus, & attonitam mentem confundere cœpit.
Hunc poſtquam ſtanteni ſubmiſſo lumine vidit,
Talibus aggreditur dictis monitura timeutem:
A primo quartus partus, mibi quartus ab imo,
Quæ nunc verba tibi, quæ poſſum dicere, nate?
Hoc niſi, quod cæli durata poteutia tecum
Sit ſimul & virtus, & ſanctus originis auctor.
Illi debemus regi, quodcumque rugamur.
Ille debit nobis Abraham cum ſemine ſancto,
Per quem nobilites, per quem genus omne probatur,
Quod manet in Dominum: ſanctus cui naſcitur Iſac,
Tunc cum jam nullum natum ſperare ſenectos
Sponte ſua poterat, ſterilis quia Sera manebat:
Attameo hæc peperit, generique propagine cœpta
Ex inſperato remenent tibi Sara neputes,
Eſaus & patriem deductus Jacob io onam,
Quos certum eſt partu gemino peperiſſe Rebeccam:
Hinc ſumus, binc orimor, geous hoc tibi nete petendum,
Tu tibi pande viam generis. qois in arce piorum,
Quorum progenies totum diſperſa per orbem,
Invidiam petitur? Dominum quia ſola potentem
Mente colit, mietæ oec turbæ acceſſit iniquæ.
Quid tibi cum triſti vulto? quid lumina terræ
Fixa tenes? cælum potius cælique pareutem
Conſpice: nec dubita, meter tibi proſpera mooſtrat.
Quidquid id eſt, patienter adi, conſenſibus auge
Turbam nate meem, numerumque hortate ſequentem.
Nec decreta parens luctus & gaudia mixta
Finierat claros monitos, tum limiuis orbes
Ipſe levat, metremque oculis attendere cœpit,
Nil jam triſte gereus: babitus, voltuſque fatentur
Se timuiſſe nihil, niſi triſtia vuluera mertis
Per pertus diviſa ſuos: ſed & ipſe citato,
Elapſus manibus, cutſu cooſcendit io ignes.
Mira loquar, non flamma comes, non contigit ora:
Eeenime ut corpus flemmæ ſuperaverat ignis,
Ore pateote tameu, tacite qua ſpiritui iret,
Unde acceptus erat, pariter cum ſanguine fugit.
Hoc ipſo eſt geviia parens, quod qui modo triſti
Conſtiterat vultu, fretus quod pectore tuto

Parueris

Parnerit monitis, regis contemptor & iræ.
Sic exurſa parens, cum rex dubitaret in illos
Qui ſuperant gemituſque daret, pia turba miniſtri
Regem execrantur, tantu ſermune querentes:
Prutrahe, quid dubitas? nulli jam parcere debes,
Nec pores, ut cupias, decrerum rumpere nulli:
Appello Regem, totum qui temperat urbem,
Qui mare, qui cælum, cæli cui ſidera parent:
Quod niſi producis, timor eſt: jam ſegnius iuſtas,
Jam ſentis quem pœna petat, jam gluria nobis
Parte in urraque manet, liceat producere nullis.
Nam quuſcumque tuum juſſiſti escedere regnum,
Furſitan hoc murem credas furiuſe tyranne,
Longa magis vira eſt, regnoque porentior iſto
Quod regis, extrema hujus jam parte moraris?
Hos quoque ſi metuis, ſnperaut ætate minores,
Contemptuque ſimul vincunt tua regna, ſuperbe.
Sed perage imperium, nec partus divide noſtros,
Hos quoque da flammis, & viribus utere tegni:
Mortalis tamen es, nec in ævum regna tenebis.
Concipit Antiochus furias, ſævuſque tyrannus
Exhibet, & gemitus intra ſua pectura vulvit:
Conſentit cum mente color, triſtiſque gravatos
Attollit vultus, & talia verba profatur:
Hæc tua libertas, & dira potentia linguæ,
Atque hic quem tumida purtas cervice tigorem
Sentier irati regis quid vulnera poſſint.
Si nundum es ſatiata malis, & fingere tentas
Lætitiam, luctuſque tuos in gaudia vertis,
Nun mutabo necem: gaude, lætare, triumpha:
Dummodu ſic vincas, ut ſis ſuprema tuorum.
Sic furiuſa uimis naurum funere gaudes?
Hoc quoque du flammis, hoc, nec mutare poteſtas
Ulla poteſt decreta, modo: tu vive ſuperſtes
Natis urba tuis, & ne mea juſſa morentur,
Ordo ſuus peragat curſus. producite uarum,
Nec vano pereant ignes, dubiuſve videre
Rex puſt iſta reor, timur eſt mihi ſemina nullus.
Præcipuus de gente tua produceris iudex,
Quam ſpecie mirande puer, cui pectore virtus
Firma manet, jam quæ poterat vel vincere regem.
Ad quem ſic placidu mater ſermone locuta eſt:
Si dare cumplexus matri tibi, nate, licerer,
Cunfiteor ſuli, puſt vulnera, nate, dediſſem.
Sed me dura vetat, triſtiſque potentia tegis:
Sed ueget amplexus, dum ſit vux libera nobis,
Et licear meminiſſe Dei, legemque tenere
Non a rege datam, ſed quam Deus arbiter orbis
Tradidit, & muudi rectur, Muſeſque petitam
Accepit, populoque dedit: quam maxima laus eſt
Nuſſe Deum, merito cui nos tribuamus honurem.
Tu modu ne dubita monitis parere parentis:
Sed vigur & virtus, penituſque in pectore toto
Mens maneat jam plena Deu: ſit fortior ætas
Quam regi ſperare fuit ſperare jubentis.
O quanta eſt virtus, quanra eſt jducia furtis!
Sed tu quid dubitas medias evitare flammas?
Victor eris (mihi crede) puer, victorque redibis.
Oſſibus & validis miſcebit corpora nervus,
Servataſque animas iterum in nova viſcera reddet.
Sed ne forte tamen rapidus te terreat ignis,
Fratrum ſume animos, æternumque inſpice numen.
Juſſa facit, taciuſque Deum teſtatus, & orat
Murmure quo poterat, puerum nuu impedit ætas,
Amplius hiud timet ille uecem, matrique voleuti
Paruit, & dicto citius ſuperitruit igni.

Ceſſerunt flammæ, ceſſit dolur umnis, & uua
Corpus & ignis erat, corpus ſuperaverat ignem,
Spiritus ante tamen placidas ſupetaverat auras.
Læta dolet tacite mater, preſſitque dulorem
Lætitia, luctuſque ſuos in gaudia vertit,
Non de præteritis, ſed de puerilibus annis
Qui ſuperant, ne forte negent, ne forte timorem
Concipiant animis, regique accedere malint.
Quo minur eſt ætas, majur metus, anxia ſecum
Dividit & curas, & ſpes, & ſic timut uua
Luctantur, matriſque piæ per viſcera curſant.
Spes tamen eſt meliur, natum ut producere vidit,
Et procul iutrantem: Videam quid poſſit in iſto
Spes cunferre mibi, vultus agnoſcere noſtros
Debet & hic, fratrum & uumero parere ſuorum.
Furſitan hunc ſulum puerilia pectora tangent,
Indigneque feret quod ſic velut huſtia detur.
Alloquar, & pancis conabor dicere verbis,
Sit memor ut potius generis, quam temporis hujus.
Si te nobilitas generis, ſi tangit origo,
Reſpice nate tuos, & nos quoque reſpice nate.
Nuli aunos memorare tuos, puer incipe verum
Pectore ferre Deum, tradent hoc ſecula ſeclis,
Quod tu forte petis: des uunc exempla ſuturis
Temporibus, muudo quod ames nil amplius hoc eſt:
Reſpice quæ fugias, & quam meliura petantur.
Nec te ſollicitet miſeri fallacia regis:
Sed creſcas ipſt uunc iu contraria victor.
Spiritus extinctus flammis, ſic deinde receſſit:
Quod dederat corpus, tellus adaperta recepit,
Sanctaque quæ ſupereſt anima inviolata receſſit.
Quamvis laſſa parens per tut ſua vulnera, regem
Pertulit, aſt animo pariter manibuſque ſupiuis
Has habuit voces, & talia verba locuta eſt:
Qui regis imperium cæli, terræque, mariſque,
Sidera qui cælis, qui das animantia terris,
Æquoribus piſces, ventum qui verberat auras,
Ad te prima mei cupidæ fiducia ſurgit,
Qui chaos implicitum cæca caligine miſcens
Dividis in partes, & das noctemque diemque,
Lunamque & rapidum ſolem qui tempora ſervent,
Et poſt hæc hominem, cujus de ſemine mundus
Cumpletur, mortale genus, tum lingua liqueſcit
Diſſona per gentes, ſapor eſt tamen omnibus unus:
Sed qui mutavit meritis hominumque loquelas.
Longa referre mura eſt, cœptis iuſiſtere certum eſt:
Tu mare diviſum virga volviſque teneſque,
Dum pede per ſiccum populus ttauſcenderet æquur,
Ægypti effugiens murtem, regemque Pharaou,
Qui ſibi ſanctorum numerum ſervire jubebat,
Quem tua majeſtas Moſe duce tranſtulit omuem,
Servatumque tua totum virtute redemit.
Terra dabat fructus, quos te cugente ferebat,
Occupat & totis quæſitam lympha latebris:
Humur erat nullus, cuncti clamore querentes
Puſcebant Moſen, daret ut ſilentibus undas.
Ad quos ille brevi ſic eſt ſermone locutus:
Credite poſſe Deum, quidquid petieritis illum,
Sed tamen hanc virgam datum diffiudere ſaxum,
Ut veniant fontes tora regiune murati.
Percuſſitque ſimul: dicto velocius, amnis
Emiſit ſasum ſuntes dulcedine prima.
Cunfiteor, totus cum ſir tibi debitur orbis,
Tu, quidquid poſſunt gentes, potes omnia ſolus:
Tu murrale genus curas, uneraſque levaſque,
Te precor, attouita confirma meute timeutem,

Ne

Ne deſit fratrum numero manus infimus infans,
Ignaroſque ſui, quem jam procul ecea tenari
Conſpicio, turba circumveniente frequenti.
Hunc propter ſolum lacrimas, quas commovet ætas,
Unus anim ſuperaſt, de quo mihi maxima cura eſt,
Ne tener ignorat qua ſit de genta cruatus.
Hunc ego ſi poſſim ſecretu apprendere ſolum,
Blandirer, patriumque genus patriamque docerem:
Sed quæcunque tamen potero, ſulatia mittam.
Parve puer, teneriſque tuis mihi carior annis,
Carior es regno, vita quoque cactor ipſa:
Tu potes in totum victricem reddere maſtam,
Tu finis parvus, finiſque future malorum:
Si te cura mei tangit, ſi matris odurem
Mente create tenes, quamvis & carus, & infant,
Hoc magis aure pia dictis attende parentis.
Primum diſce puer, quid ſis poſt iſta futurus,
Si patiens ſueris: tunc te mihi, care, futurum
Facta docent. fratrum ſanctorum in patra locatus
Et requie ſecurus eris, dum ſecula curſus
Sæva ſuos peragunt, finitu tempora certo
Hanc lucem repetes, æternaque regna videbis.
Non maculata malis, ſed erit concordia ſanctis,
Nec morti locus ullus erit, nec bella ciſatis
Exercentur equit, ſed pax æterna manebit.
Matrem crede tuæ ſemper cupidam eſſa ſaluris.
Hæc mihi cur triſti vultu ſic dicta repellis?
Quid refugis? miſerera mei, miſerere tuique.
Si liceat, prior ire velim: vetor ecce, ſed ibo
Tunc, cum victorem cernam te nate malurum.
Quid ſperare jubes? ſolus mea dicta moraris?
Sulus adhuc æquum renovas mihi nare dolorem?
Annuis, an damnas quoque me fratreſque genuſque?
Quod ne ſorte valis oro te, & deprecor audi:
His ego te parvum nutrivi, nate, papillis,
Te per ego has precor, & fletus lacrimaſque meorum.
Ut remeare velis, remeabis ſolus, & hujus
Non tibi jam fratres dederint ſolatia vitæ:
Dedecoras fratrum ſanctiſſima numina, matrem,
Et genus & patriam, ſi talia dicta recuſas.
Heu quanto melius vitam ſervabis in ævum,
Si facias tandem, quidquid fecere priores!
Audenter depone metus, depone timorem:
Concipe mente Deum, vires dabit ille viriles.
Hæc dum mater agit, puer ad præcepta parentis
Reſpicit, & ſolum ſe vidit ut eſſe relictum,
Suſtulit ad cælum vultus, palmaſque ſupinas,
Et ſic voce petens æternum numen adorat,
Senſu & ſic pariter ſecum nutuque rogabat:
Vinceret ut regem, ſævos & vinceret ignes.
Atque ita non ſegnis, nec pro puerilibus annis
Proſilit intrepidus: medios delapſus in ignes,
Vicit quidquid erat, ſic ut vitam iret In altam
Spiritus, & fratrum peteret ſecreta piorum.
Dum puer iſte gerit, ſolverunt gaudia matrem:
Jamque ut erat laſſata malis, jam voce negata
Suſpirans, interque manus collapſa ſuorum,
Concidit exanimis, reſolutaque membra quierunt.
Sic ipſa & nati ſanctorum in parte recepta eſt.

DE HOMOUSIO.

HYMNUS.

Adeſto lumen verum Pater omnipotens Deus.
Adeſto lumen luminis, myſtarium, & virtus Dei.
Adeſto Sancte Spiritus, Patris, & Filii copula.
Tu cum quieſcis Pater es, cum procedis, Filius.
In unum qui cuncta nectis, tu es Spiritus Sanctus.
Unum primum, unum a ſe ortum, unum ante unum Deus.
Præcedis omne quantum, nullis notus terminis.
Nihil in te quantum, quia neque quantum aa te eſt.
Namque ex te natum unum gignit magis, quam tenet quantum.
Hinc immenſus Pater eſt, menſus, atque immenſus Filius.
Unum autem & tu Pater es, unum quem genuit Filius.
Quod multa, vel cuncta ſunt, hoc unum eſt, quod genuit Filius.
Cunctis, qui ὄντ῾ ſemen eſt, vera virtus ſeminis.
In quo, atque quo gignuntur cuncta, virtuſque fundit Dei:
Ruſuſque in ſemen redeunt genita quæque ex ſemine.
Operatur ego cuncta Chriſtus, qui omnis eſt virtus Dei.
Namque Chriſtus in quiete motus eſt, ſummus Deus.
Atque ipſe motus ſapientia eſt, & Virtus Dei.
Nullo a ſubſtantia diſtans: quia quod motus
Hoc ſubſtantia eſt, quique motus, quia in ipſo atque ipſe eſt.
Ex Deo dictus Deus, natus autem, quia motus eſt,
Omnis enim motus natus eſt, unumque cum ſit Deus,
Ac Dei motus, unus, & idem Deus exiſtit.
Tamen motus ipſe eſſe, ut ſibi ſit hoc, quod ipſe motus eſt.
Sed quia Dei motus eſt, habet in ſe motus Deum.
Rurſuſque iſto ipſo quia Dei motus eſt, habet in ſe motum Deus.
In Filio igitur Pater eſt, & in Patre eſt ipſe Filius.
Sunt ergo ſinguli, atque in ſemet ſemper, cum ſint ſinguli.
Hinc duobus una virtus, hinc una ſubſtantia eſt.
Sed Patre dante, quæ ſibi ſit Filius ſubſtantia eſt.
Eſſe enim prius eſt, ſic moveri poſterum.
Non quo tempus illi adſit, ſed in divinis ordo virtus eſt.
Eſſe nam præcedit motum, re prius, non tempore.
Hoc eſſe dicti in Deo memorant ſubſtantiam.
Hic autem motus ortus eſt, nam gignit motus ſubſtantiam.
Subſtantiæque generatio, quid aliud, quam ſubſtantia eſt?
Ergo natus & Patris eſt, Filius ergo eadem ſubſtantia eſt.
Hunc λόγον Græci vocarunt, Iutus in Patre Deum.
Cauſſa qui ſit ad partum, etque ad ortus omnium.
Nihil namque abſque hoc creatum eſt, per hunc creata cuncta ſunt.
Hic λόγ῾ ſi Chriſtus eſt, & ſi λόγος vita eſt genitus,
Λόγ῾ a Patre eſt: eſt enim vivus Deus, in quo cum
Subſtantia Deus ſit, Deuſque ſit vita ſubſtantia.
Genitus autem Filius vita eſt, una eſt ſubſtantia.
Λόγος Deus, Indiſcretus ergo ſemper, ſemper & alter.
Simul miſſus, mittenti par, & fons tamen manans, ſemper
Diſcurrit, ſpargens vitas, miſſus ut flumen Filius.
Hinc ſubſtantia unum ambo, fons Deus, flumen Filius.
Sed quia in divinis ſubſtantia hoc idem, quod vita eſt.
Vitaque ipſa eſt ſapientia, ut præcedit eſſe.
Cui ineſt princeps, ac ſimplex vivere, ſic adeſt.
Intelligens, ſapienſque ſemper cum præcedit vivere.
Non quo præcedat quidquam alterum, neque quo ſit omnino alterum.
Sed quo progreſſu actum ſit ter triplex alterum.
Filius, actuſque vita eſt, qua procedunt, & creantur omnia.
Fit enim Doctor, & Magiſter, idem perfector Spiritus,
Senu-

Seminatas ſeclis animas irrigans ſcitis ſophiæ.
Sophia autem cum ſit Chriſtus, idem Chriſtum Filium docet,
Profectus Patre Patrem, & Chriſtum Spiritus.
Hinc Patris cuncta Chriſtus: hinc habet Chriſti cuncta Chriſtus:
Sic Chriſtus meus inter Parentem, & ſeſe alterum
Spiritum impler Parentem, dum eſſe præſtat omnibus.
Atque eſſe cunctis vite eſt: & hoc eſt, quod in Chriſto factum eſt.
Quid quie jungit, & ſalvat omnia, ac docet verum Deum
Chriſtum ſequentes, Chriſto renato ſanctus jungit Spiritus.
Ergo Chriſtus omnia, hinc Chriſtus myſterium.
Per ipſum cuncta, & in ipſo cuncta, etque in ipſum omnis.
Cujus altitudo Pater eſt, ipſe vero totus
Progreſſu ſuo longitudo, & altitudo Patris eſt.
Hinc Chriſtus apparens ſeclis, ad profundum doctum, idque arcanum,
Et intimarum iurus docendo, Chriſtus occultus factus Spiri-
Omnes ergo unum Spiritum, omnes unum Lumen. (tus.
Hinc ſingulis vera, hinc tribus una ſubſtantia eſt.
Progreſſa a Patre Filio, & regreſſa a Spiritu,
Quie tres exiſtunt ſinguli, & tres in uno ſinguli.
Hæc eſt beata Trinitas, hæc beata Unitas.

Reliqui duo Hymni utpote proſa prorſus oratione ſcripti omittuntur.

DE J. CHR. DEO, ET HOMINE.

CARMEN.

VErbum Chriſte, Dei Patris cæleſtis imago:
Protulit hunc partus, genitum de Virgine fœte,
Inviſtuſque pudor gaudet peperiſſe Tonantem
Ex utero, ſine Matre Deum, de conjuge nullo.
Corporis enguſti parva ſpariatus in alvo,
Marernoſque ſinus cælum feciſſe ſecundum
Intra membra manens, animæque, & conditor ævi
Natus homo, noſtroſque Deus nutritus in annos,
Dignatus toti placidum ſe protulit orbi.
Soſtitialis hiems, eſtrumque inſigne movetur,
In Cælo fulgens, ut mundus crederet omnis
Ob culpam veniale jubar: Tu ſeffice vires
Arbiter, inque novos aperi præcordia ſenſus,
Et laudem tu ſolve tibi. Trenquillus in aſtris
Forte Patar reſidens, mentem virtute parabat,
Curans noſtræ animæ regnum, cæleſtia templa,
Telluriſque vices, verbum medicabile dixit:
Naſcere (namque placet) præruptæ carcere mortis.
Eripiem mortale genus, ſpus gentibus eſto,
Principium ſine fine. quod abſtulit invidus errot,
Quod facinus commiſit arrox, tolletur id omne.
Ad veniam venere homini: ſtat fulmen, & imber,
Ignis in obſequio: glacies, vapor, æſtus, & aura,
Conveniunt famulante uoto, terræque triumphant,
Et cælum ſublime tonet, pars erdue gaudet,
Cum Domino veniſſe pio: tunc naſcitur inſeus,
Matura virtute Deus, cui vertice ſecro
Cæſaries libratu micat, ſplendetque ſuperna
Fulmineum per membra jubar, decus omne per ora
Eminet, & faciem, patrique ſimillimus, ille
Ut ne quid differret, erat: miracula cujus
Glorie conſequitur: fluvios in vina refundens
Hoc donum ſponſæ dedit, tum fruge comeſta
Congeriem ſupereſſe jubet, tot millia turbæ
Conveniunt eſure, debinc metriſque dolorem
Conſpicit, ad manes ducentem flebile funus.
Ponite, ait, juvenem: nihil eſt, quod mortis ioiquæ
Extinctum lamenta ferant, dixitque Reſurge,
Et rurſum cognoſce diem: Juſſumque cadaver
Proſilit ante oculos, lætus fit plangor in omnes.
Quod meruit non poſſe, virum tunc corripit unum
Spiritus hoſtilis, vultum cui protinus omnem
Perdiderat rabies: ſtimulis gerit effera lora
Torte caput, ſtridens & enhelo pectus biatu,
Spuma furit: mixtuſque color, mœrentis in illo,
Non ridentis erat: vires ſed perdidit hoſtis
Advento propiore Dei, gemituque profatur:
Cedimus inviti, toto nam pellimur orbe,
Te regnante, Deus. tertas, hominesque relinquo
Ulterius rentare timens: Sic ille refectus
Surgit, & ad noſtrum ſpecimen redit, hoſte repulſo.
Progreditur virtus noſtræ medicate ſeluti,
Pervenit ad fregiles, hic tivum corpore putrem
Fonte lavat, claudum firmat, reficitque jecentem,
Et cæco dat noſſe diem: Procede ſepulcro,
Lazare, clamat, & hæc ad vitæ lumina ſurge,
Atque heres ſuccede tibi: Subito ille regreſſus,
Auctorem viditque ſuum, novitque magiſtrum.
Extremam, mulier, Domini cui tangere veſtem,
Sancia quæ fuerat jamdudum ſenguine fluxo,
Contigit, & vires ſubitos collegit in artus.
Funere tot curans hominum, tot vulnera purgans,
Et Deus, & medicus, judex, pater, cuailiumque,
Omnia Chriſtus erat. Petro ſublime locutus,
Claves ſume Poli, cujus tu janitor eſto,
Quæque voles, licuiſſe dedi: Sic diaerat, ultæ
Finis in occidui metas poriæque ſubibat
Pronior orbe dies, & lumen pandere noctis
Cœperat: hinc epulis juſſi de more ſodales
Ad menſam adventere Dei: tunc præcius ipſe,
Traditor unus hic eſt, mecum qui veſcitur, inquit,
Non facinus, ſed tempus habens: Ruit inde cateiva
Vim factura Deo, gledios cui præbuit ire,
Et dedit arma furor: tradens dedit oſcula ſignum
Perfidus, & juſto confregit guttura nodo.
Forte dies ſolennis erat, quu jure tribunal
Privatum lictore ſilet, tortore quieto,
Non Hebræa minax ponit vindicte furorem,
Supplicio fugiente caput. tunc Chriſtus haberur
Majeſtate reus, furit ardens improba turba,
Hunc ſatis eſt jam morte moti, flagriſque cruentum
Affixere Cruci: felix ſed germine lignum,
Quod meruit portare Deum. proh glorie quanta eſt!
Ligno vita perit, per lignum vita revertit:
Junguturque ſceleſte pio, fit latro beatus,
Et ceruit feciſſe nefas, dominumque fatetur.
Digna pati, referens, meruit de crimine palmam,
Et placuit comes ire Deo: ſed linquitur alter,
Non credens, gemitu exſpirans in tartara plangit.
Sed Deus omnipotens Patrem clamore per auras
Supreme jem voce vocat, Quie deferor, audi,
Tempus erat ſpiritum Petri ſolviſſe Tonantem.
Et manes patuere, & profugit undique Cælum,
Turbinibus matura perit, mixtiſque tenebris,
Nox fuit ille dies: confuſa nube premebar
Arva, domoſque chaos, fixos ſtetit impiger exis.
Concurrunt montes, reptoſque a ſede procella
Ancipites per inane rorat, templiſque decorem
Rumpunt vela, crepant fiſſæ formidine cautes,
Mortis opem negat ipſe furor, diſcordia Mundi
Planctus erat, ſævi quem fecit fama periclı.
Mæſta fluenta gemunt, & luctum flumina plorant,

Inque

Digitized by Google

Inque ſinus rediere ſuos: a ſedibus imis
Tartarus evomit proceres, Patreſque beati
Conſurgunt, morienſque Deus reparatur in omnes,
Vim patiens hominum, vitali munere ſepultus.
Noluit eſſe neſas, magis indulgentia ſemper,
Quam vindicta placet. quamvis penetrale refurgens
Carceris inviſi, jam rurſum in ſecula venit
Omnipotens, iterum leſus poſt funera vixit.
Regia ſorte Poli rum ptimum lumen agebat,
Æternum teſtata diem, claruſque per orbem
Coſpide fulminea noctis diviſerat umbram
Stellifico temone jubar, Deus ultor ab umbris
Ecce redit, vivuſque ſuis (mirabile viſu)
Corporeus per clauſa venit, dubiumque todalem
Alloquitur, firmans animum, corpuique tetexens:
Infer, ut agnoſces, digitum, clavoſque revulſos,
Perfoſſumque latus, veniens ubi pondere ſævo
Lancea cnoſtiterit: faciaot te ſigna fidelem.
Sic ait: egrediens cælum, Patremque petebat,
Temporis anguſti paulum tellure motatus.
Excipitur radiante throno, quem gloria tractum
Voce ſonat, dominumque capit per mœnia cæli,
Sideribus gemmata Domus, cui limina claris
Pandit ſtella comis, decus Iridis atria curvat,
Porticibus lux ampla jacet: crucis alta columna
Aſtat, & hic ſine nocte dies, hic ſceptra regenti
Fulmina cenſentur, ſtrepituque tonitrua ſervent.
Angelicos vocat ordo choros, ſervite paratos.
Sol etiam rapidus, Lunæ quoque ſplendidus axis
Excubat, obſervant antæ, pluviæque jubentur
Omnigenum rotare ſnlum: te, maxime mundi
Arbiter, exorat pelagus: te flumina, fontes,
Stagna, lacus, fluctus, & merſæ gurges abyſſi.
Te recinunt voluctes, & vulgus reptile ponti.
Te ſperant animæ, veniam te vindice poſcunt.

DE CRUCE DOMINI.

CARMEN.

EST locus ex omni medium quem credimus orbe,
Golgotha Judæi patrio cognomine dicunt:
Hic ego de ſterili ſucciſo robore lignum
Plantatum memini fructus genuiſſe ſalubres:
Non tamen bos illis, qui ſe poſuere, colonis
Præbuit; externi fructus habuere beatos.
Arboris hæc ſpecies uno de ſtipite ſurgit,
Et mox in geminos extendit bracbia ramos;
Sicut plena graves antennæ carbaſa tendunt,
Velcum disjunctis juga ſtant ad aratra juvencis.
Quod tulit hæc primo, maturo ſemine lapſum
Concepit tellus: mox hinc, mirabile dictu,
Tertia lux iterum tertæ, ſuperiſque tremendum
Extulerat ramum vitali fruge beatum,

Sed bis vicenis conformiter ille diebus,
Crevit in immenſum, cælumque cacumine ſummo
Contigit, & tandem ſanctum caput abdidit alto.
Dum tamen tugenti biſſenos pondere ramos
Extdit, & totum ſpargens porrexit in orbem,
Gentibus ut cunctis victum, vitamque perennem
Præberent, mortemque mori qui poſſe docerent.
Explicitis etiam mox quinquagiota diebus
Vertice de ſummo divini nectaris hauſtum
Detulit in ramos cælestis ſpiritus aura:
Dulci rore graves manabant undique frondes.
Ecce ſub tugenti ramorum tegminis umbra
Fons erat. hic nullu catu turbante ſerenum,
Perſpicuis illimis aquis, & gramina lætos
Fundebant circum varia de flore colores.
Hunc circum innumeræ gentes, populique coibant,
Quam varii generis, ſexus, ætatis, honoris,
Innuptæ, nuptæque simul, viduæque, nurusque,
Infantes, puerique, viri, juvenesque, ſeneſque.
Hic ubi multigenis flexos incumbere pomis
Ceroebant ramos, avidis attingere dextris
Gaude ant madidos cæleſti nectare fructus:
Nec prius bos poterant cupidis decerpere palmis,
Quam lutulenta viæ veſtigia fœda prioris
Detererent, corpuique piu de tunte lavarent.
Ergo diu circumſpatiantes gramine molli,
Sulpiciunt alta pendentes arbore fructus:
Tunc ſi quæ ex illis delapſa putamina ramis,
Et dulces multo roranies nectare fructus,
Veſcuntur veros optantes lumere fructus.
Ergo ubi cælestem ſuperunt ora ſaporem,
Permutant animos, & mentes perdere avaras
Incipiunt, dulcique hominem cognoſcere ſenſu.
Intuitu multis ſtumachum moviſſe ſaporem
Vidimus, & tellis commutum molle venenum,
Rejeciſſe bonos turbata mente ſapores:
Aut avide ſumtum non dilexiſſe, diuque
Et male potatum tandem evomuiſſe ſaporem.
Sæpe quidem multi revocatis mentibus ægros
Reſtituere animos, & quæ ſe poſſe negabant,
Pertulerant, fructuinque tui cepere laboris.
Multi etiam ſanctus auſi contingere fontes,
Diceſſere iterum ſubito, retroque relapſi,
Soridibus, & cœno mixti volvuntur eodem.
Multi vera bonu portantes pectore totis
Accipiunt animis, penitusque in viſcera condunt.
Ergo quique ſacros poſſunt accedere fontes,
Septima lux reparatis optatas tulit ad undas,
Tingunt in liquidis jejunos fontibus artus;
Sic demum illuvieni mentis, vitæque priorie
Deponunt labem, puraſque a morte recudunt
Illuſtres animas, cælique ad lumen ituras.
Hinc iter ad ramos, & dulcia poma ſalutis:
Inde iter ad cælum per ramos arboris altæ,
Hoc lignum vitæ cunctis credentibus. Amen.

HILARII PICTAVIENSIS EPISCOPI
GENESIS AD LEONEM PAPAM.

Arumnus monitis, tua dulcia juſſa ſecuti,
Antiſtes Chriſti qnæ dabat ore pio.
An ego non canerem tanti præconia patris,
Munus opuſque Dei, dum mihi lingua foret?
Ranca quidem, ſtridens, & nullis digna coronis,
Ingeniumque jaceus: ſed libet alta loqui.
Dignum opus & juſtum eſt ſemper tibi dicere grates,
Omnipotens mundi genitor, quo principe cuncta
Natalem ſumpſere diem, atque exorta repente
Poſt tenebras ſtupido ſpectarunt lumina cælo.
Gens hominum, pecudeſque feræ, mille atque volucres,
Et qnæ per liquidos diſcurrunt agmina campos,
Omnia per temet, per te, qui maxima condis,
Ex te nata, pater, nec jam patris eſt pater alter.
Tu caput es primique caput, tu fontis origo,
Primus apex rerum, primus fator, omnia condens:
Nec tamen ex alio ducis genus, ipſe perennis
Spiritus, antiquo vivens per ſecula motu.
Semper eris, quia ſemper eras: non mortis egenus,
Qui natalis inops, nec finem noveris ævi:
Ex te principium eui contigit: haud manet alter
Auctorem cælus, naſcentia terminus urget.
Omnia cum tegeret nigrum chaos, altaque moles
Deinpet urgeret informis corpura mundi,
Atque caliganti premerent ſerotina nocte,
Nec ſpecies, nec forma foret, Deus intus agebas
Corporibus tectis mixtus, ſecreta poteſtas,
Jam tumidi ponens naſcentia mœnia mundi,
Et varias rerum facies animaſque futuras.
Utque caput prompſit victa ipſe caligine noctis,
Sublimem attolleus vultum, ſenſere tenebræ.
Mox Dominus rerum ſomnos diſcuſſit inertes,
Pigraque materies trepidavit nomine pulla,
Commoraque ſimul natura, conſcia partu:
Sciditur ingentis cumuli per plurima corpus,
Membra locoſque ſimul metantur ſemina juſſu,
Et jam confuſæ deſcendunt viſcera mnli,
Sectaque per partes formas ſpectantia fruſta,
Jam calor intus alit, & blando inſcitat igni.
Ac primum cæli paſſus liber, omnia mundi
Complectens ſpatio, cello ſuſpenditur orbe:
Terra gravis pigro deſcendit pondera ad imum,
Ac ſemet defixa, ſalu fundata, reſedit.
Eſſetque ut ſpatium vacuæ regionis apertum,
Qua teuer incedens mortalia paſceret æther,
Quove exire patris poſſent tot munera rerum,
Ortaque ferrentur nullo per inane labore,
Diffuſæ coguntur aquæ: mox limine certo
Linquuntur maria, ac finem non tranſilit unda.
Tunc oritur lux alma, dies quæ juſſa vocari,
Naſcentem tenero perfudit lumine mundum,
Munus opuſque tuum prodens, tua maxima dona,
Condere quæ genitor patria pietate parabas:
Utque hominum ſoleis poſſet clareſcere vita,
Artibus æthereis qne toras ducere luces
Gaudet, & ingenium diverſa laude fatigat.
Inſequitur noa atra diem, denſæque tenebræ
Corporibus ſomnos quæ ferrent, otia feſſis,
Et cunctis unam faciem ſimilemque figuram.
Namque dies varie rerum diſcriminat ora,
Et dat cuique ſuum disjecta nocte colorem,
Inſtigatque animos opera ad majora calentes,
Exacuens variis mortalia pectora curis:
Quo mage formæ dies vitæ, nox mortis imago.
Tunc condens pater aſtra, polos quoque lumine donans,
Sidera diſtinguit variis pertecta ſignis.
Luciſer exurgit, roſeuſque & fulgidus ore
Veſper, puniceos ſpargit aurora capillos,
Anguis agit ſudum, aſt imporrant Plejades imbres:
Sunt juga, ſunt plauſtra, gemmantes flore coronæ,
Signaque biſſenis annum volventia formis.
Multaque præterea ceeliæ ornamenta domus ſunt,
Quels ſeclum ſulcis ſignis, & regia ſumma
Picta, patens, varia ſtellarum luce coruſcat.
Sed ſoli lux major ineſt, quem munere largo
Excultum genitor pleno dignaris honore.
Igneus ille jubar præcelſo vertice tollit,
Ore rubens patulo, cæli per mœnia fertur,
Aſtrorum ductor, mundi vigor atque elementa.
Ecce aliud mirum, mirum decus, en nova curſum
Mutat luna ſuum: quos perdit, colligit ignes,
Cornuaque extinguens, perturbat limite frontem:
Mox tamen ardeſcit completo circulus orbe,
Noctilucum lumen paſcit ſata ſidera luce.
Nec tamen æterno quæ machina volvitur æthere,
Non tantum pictura poli eſt, nec celſa voluntas,
Mens ratioque ſubeſt, & rebus commodus ordo.
Hinc doctrina venit terris, hinc denique cunctis
Conſilium agricolis, & qui maria alta pererrant,
Ut ſe, quaque ferant, luces prædicere poſſint:
Venturos norint imbres, ſiccumque ſerenum:
Tempore quo tauros campis inducat arator,
Et dubium tentet ſecurus navita pontum.
Ignibus inſtructo cælo, pater optime, terras
Excolere adgrederis, dotas & munere opimo
Regna hominum, pecudumque larem, requiemque volucrum.
Planeſcunt campi, colles tumor ardnus eſſert,
Subſidunt valles, florentia prata vireſcunt,
Saxaque durantur, pinguis ſe gleba teſolvit:
Rumpuntur fontes, fluviis cunctis genus unde eſt:
Herbarum variis conſurgunt gramina campis.
Jamque ſeges tenera fructum fundebat ariſta,
Cum juga nulla forent, nec vomer ullus atatri,
Mugiret nullus proſciſſis taurus in arvis.
Ecce etiam viris madido jam plena racemo,
Expers falcis adhuc, & duri neſcia ferri,
Pampineas celſis texebat collibus umbras.
Diverſa exoritur variarum forma ferarum:
Quadrupedes animæ, necnon repentia terris,
Naſcuntur pictis volucres per nubila pennis.
His ubi perfectis genitor jam divite mundo,
Cuncta videt magni curam depoſcere regis,
Qui mare, qui terras, atque omnia nata gubernet,
Quique altum ſpectet cælum, laudetque potentis
Munera magna Dei, ne ſint hæc condita fruſtra:
Tunc faciamus, ait, hominem. Dic, optime, cum qne

Nunc loqueris? clarum eſt, jam tum tibi filius alto
Adſidet in ſolio, & terras reſpectat amicas:
Sed faciamus, ait, hominem, cui vultus imago
Noſter erit, manibuſque meis procedat in ævum.
Inde opifex rerum adſumis tibi mollia terræ,
Atque virum formas: cujus mox coſta cupito
Fit mulier vultu: mulier nam coſta viri eſt,
Quo magis chara viro, & lateri ſit conjugis apta.
O felix animal, ſummi cui dextra Tonantis
Eſt pater: o felix animum qui ducis Olympo
Et genus & formam: ſi te non noxia terræ
Decipiant vitia, & non blandas ſubruat error,
Numen eris, exſtoque redux mirabere regna,
Quæ promiſſa bonis fido pater exhibet ore.
Nam tibi molta Deus naſcenti contulit ovo,
Ætheream faciem primum vultumque paternum,
Inceſſumque pedum rectum, ſublimia colla,
Ne qua mora in cœlos oculis ſpectantibus eſſet:
Tunc alacres promptaſque manus vitæque miniſtras,
Atque domum divæ pectus rationis, & alti
Sedem conſilii, ſondendæ vocis honorem.
Hæc ſoli conceſſa homini: nam cætera motum,
Ut pecus, obtinuit, ventrem, præcordia, nervos,
Venarum rivos, & ſparſum corpore ſanguen.
Lætitiæque ſinus, duri ſenſuſque doloris.
Tu vero omnipotens, privato munere largus
Erga hominem manibuſque tuis, operiſque favore,
Impendens, patria pignus pietate colendo,
Ne quid divinis modo deſit vultibus, ignem
Ætheris inſpiras, & ſacræ mentis opimam
Indulges partem, permiſcens corpore totam.
Tunc meminiſſe licet veterum, præſentia noſſe
Hinc datur, atque animæ ſus eſt ventura videre: (cuncta,
Hinc loquimur canimuſque Deum, hinc quoque fidera
Terrarumque viget cultus, pontuſque movetur:
Hinc artes nomenque, pudor, prudentia, juſtum:
Hinc animi ſurgunt ſortes, hinc porgit honeſtum,
Virtus, quæ ducit caſtos ad limina cœli.
Ergo hominem pleno perfectum munere, terris
Præponis, genitor, rerum cui tradis habenas:
Cuncta habeat ſubdatque ſibi, vivatque perennis
Telluris dominus, famulur tuus: omnia mundi
Poſſideat, tanrom domino tibi ſerviat uni.
Poſtquam primus homo vetito ſe paſcere ligno
Non timuit, captuſque dolis ſe præbuit angui,
Stat reus & nudus, dejecto lumine, veſtem
Implorans, dominumque fugit, vultumque recondit:
Culpa comes ſequitur, peccato obnoxia vita,
Debilitant vires cœlo venientia dona,
Æthere demiſſus paulatim deficit ignis,
Frigore peccati torpentia corda rigeſcunt:
Cura cibi ventriſque ſubibat, cura tegendi
Corporis & ſacrum ſubeunt mortalia pectus.
Naſcitur hinc proles peccati, germinat inde
Deterior ſoboles multo, pejorque priori
Progenies ſequitur, gradibus ad crimina creſcens,
Crimina quæ ſtimulis acuunt dementia corda,
Teque pater variis armante. *
Tum primum venienti operas incumbere terris,
Intempeſtivus deſcendit nubibus imber:
Fulmina tum primum cœlo dejecta ſereno,
Horrida tum grando turbatos verberat agros,
Et tonitru altiſono confractus murmurat æther:
Nec tamen iſta malos revocant: furor impius orbem
Obſidet, & laxis rabies defertur habenis:
Bella placent cædeſque, ſimul perjuria, fraudes,
Mentirique libet, rapere eſt amor, abdere furta:
Nulla fides populis, nulla eſt jam veritas uſquam:
Diluvio abluitur terrarum crimen & undis:
Virque unus reſidet generis populique reſector.
Arca tegit paucos, caſtorum ſemina ſervans,
Jamjam venturi facies monſtrata lavacri,
Atque unus multis per quem data lance renati *
Sed ſeptos ſervans eccleſia partim *
Poſtquam diluvii cecidit tumor, unda refudit,
Alas paciferæ ſolitum portavit olivæ,
Jam ſiccis revolans pennis, dedit omina pacis.
Tum populus ſurgit melior, tum purior undis,
Gens hominum magnos terris paritura nepotes:
Inde ſacerdotis in cœlum dedita corda.
Hinc inter flammas pueri cantare parati,
Et puer impaſti quem non retigere leones:
Tum reges cecinere Deum, tum vera prophetis
Ora ſonant cœli ſobole ſplendentia terris:
Quamvis cuncta Deo ſervirent crimine victo,
Attamen antiquos eriam nunc gutta veneni
Spargebat populos, & erant veſtigia fraudis,
Quæ bonus abluerat doctor melioribus undis.

HYMNUS.

Ex epiſtola ad Abram Filium.

LUcis largitor ſplendide,
Cujus ſereno lumine,
Poſt lapſa noctis tempora,
Dies reſuſus panditur.
Tu verus Mundi Lucifer,
Non is, qui parvi ſideris,
Venturæ lucis nuntius,
Anguſto fulget lumine.
Sed toto Sole clarior,
Lux ipſe totus & dies
Interna noſtri pectoris
Illuminans præcordia.
Adeſto rerum conditor,
Paternæ lucis gloria,
Cujus admota gratia
Noſtra pateſcunt corpora.
Tuoque plena ſpiritu
Secum Deum geſtantia
Ne rapientis perfidi
Diris pateſcant fraudibus.
Ut inter actus ſæculi,
Vitæ quos uſus exigit,
Omni carentes crimine
Tuis vivamus legibus.
Probroſas mentis caſtitas
Carnis vincat libidines,
Sanctumque puri corporis
Delubrum ſervet Spiritus.
Hæc ſpes precantis animæ,
Hæc ſunt votiva munera,
Ut matutina nobis ſit
Lux in noctis cuſtodiam.
Gloria tibi, Domine,
Gloria Unigenito,
Cum Spirito Paraclito
Nunc, & per omne ſeculum. Amen.

S. Da-

S. DAMASI PONTIFICIS MAXIMI CARMINA.

CARMEN I.

In Laudem Davidis.

Unc Damasi monitis aures præbete benignas:
Sordibus depositis purgant penetralia cordis,
Curia cum renovant Christo servire patati.
Prophetam Christi sanctum cognoscere debes.
Pastorem puerum multis e fratribus unum
Angelus ex ovibus tapuit, tegemque dicavit,
Organa qui sciret manibus componere solus,
Psallere per citharam populo cælestia regna.
Ingeotem, clypeoque gravi, frustraque minantem
Impiom, maledicom, phaleras, ac tela gerentem,
Surdorum demens coleret qui Templa Deorum,
Mactavit saxo tereti, truncumque reliquit,
Judicioque Dei ingeoti mox cæde peracta,
Monstravit popolis, tulerat quæ ab hoste tropæa.
Nam Damasus scit, sancte, tuus, Deus ipse, Triumphos.

CARMEN II.

De Christo.

CHriste potens rerum, tedaontis conditor ævi,
Vox summi sensoque Dei, quem fundit ab alta
Meote Pater, tantique dedit consortia regni.
Impia tu nostræ domuisti crimina vitæ,
Passus corporea mundum vestire figura,
Affarique palam populos, hominemque fateri,
Quem Verbo inclusum Mariæ mox oumioe viso
Virginei tumuere sinus, innuptaque Mater
Arcano obstupuit compleri viscera partu,
Auctorem paritura suum. mortalia corda
Artificem texere Poli, mundique, sub imo
Pectore, quo rotum late complectitur Orbem.
Et qui noo spatiis terræ, non æquoris undis,
Nec capitur cælo, parvos confluxit in artus.
Quin & sopplicii nomen, neauque subisti,
Ut nos surriperes leto, mortemque fugares
Morte tua: mox æthereas evectus in auras,
Purgata reparans de cæli luce parentem
Augustom foveas, festis ut sæpe diebus
Annua sincari celebret jejunia sacri.

CARMEN III.

De Ascensione Christi.

AD sedem propriam Deus, exule morte, resurgit,
Ut vitam docear credentibus esse futuram;
Angelus hæc verba ceciuit, quod uterque reportans
Sic venturus erit, sic Christum credere fas est.

CARMEN IV.

De nomine Jesu.

IN rebus tantis Trina conjunctio mundi
Erigit homanum sensum laudare virentis:
Sola salus nobis, & mundi summa potestas
Venit peccati nodum dissolvere fructu,
Summa salus cunctis nituit per sæcula tanta.

CARMEN V.

De eadem.

JUre pari regnat communis conditor ævi,
Et cum patre pia regnat sublimis in arce,
Sidereo sanctis insidit oumine regnis;
Unde mare & terras solo videt omnia nutu,
Suggerit humanis, & donat munera rebus.

CARMEN VI.

De Cognomentis Salvatoris.

SPes, & Vita, Salus, Ratio, Sapientia, Lumen,
Judex, Porta, Gigas, Rex, Gemma, Propheta, Sacerdos,
Messias, Sabaoth, Rabbi, Sponsus, Mediator,
Virga, Columna, Manus, Petra, Filius, Emmanuelque,
Vinea, Pastor, Ovis, Pax, Radix, Vitis, Oliva,
Fons, Paries, Agnus, Vitulus, Leo, Propitiator,
Verbum, Homo, Rete, Lapis, Domus, Omnia, Christus, Jesus.

CARMEN VII.

De S. Paulo Apostolo.

JAmdodum Saulus procerum præcepta secutus,
Cum Domino patrias vellet præponere leges,
Abnueret sanctos Christum laudare prophetas,
Cædibus assiduis cuperet discerpere plebem,
Com lacerat sanctæ matris pia fœdera cæcus,
Post tenebras verum meruit cognoscere lomen.
Tentatus sensit possit qoid gloria Christi.
Auribus ut Domini vocem lucemque recepit,
Composuit mores, Christi præcepta secutus.
Mutato placuit postquam de nomine Paolus;
Mira fides rerum! subito trans æthera cæli
Noscere promeruit possiot quid præmia vitæ.
Conscendit raptus martyr penetralia Christi:
Tertia lox cæli tenuit Paradisus euntem,
Colloquiis Domioi fruitur, secreta reservat
Genribus & populis, jussus prædicere vera,
Profundum penetrare maris, noctemque diemque
Visere, cui magnum satis est vixisse latentem.
Verbera, vincla, famem, lapides, rabiemque ferarum,
Carceris illuviem, virgas, tormenta, catenas,
Naufragium, lacrimas, serpentis dira venena,
Stigmata non timuit portare in corpore Christi.
Credentes docuit, possent quo vincere mortem.

Dignus amore Dei vivit per ſecla magiſter.
Verſibus his breviter, fateor, ſanctiſſime dictor
Raule, tuos Damaſus volui monſtrare triumphos.

CARMEN VIII.

De S. Andrea Apoſtolo.

DEus ſacrati nominis,
Vitamque nomine exprimens,
Hoc te decorum prædicat
Crucis beatæ gloria.
Andrea Chriſti Apoſtole,
Hoc ipſo jam vocabulo
Signaris iſto nomine,
Decorus idem myſtice.
Quem crux ad alta provehit,
Crux quem beata diligit,
Cui Crux amara præparat
Lucis futuræ gaudia.
In te crevit Myſterium:
Cluit gemello ſtigmate,
Dum probra vincis per Crucem,
Cruciſque pandis ſanguinem.
Jam nos foveto languidos,
Curamque noſtri ſuſcipe,
Qui per Crucis victoriam
Cæli petamus patriam.

CARMEN IX.

In SS. Apoſtolorum Catacumbas.

HIc habitaſſe prius Sanctos, cognoſcere debes,
Nomina quique Petri pariter, Paulique requiris.
Diſcipulos Oriens miſit, quod ſponte fatemur:
Sanguinis ob meritum, Chriſtumque per aſtra ſequuti,
Ætherios petiere ſinus, & regna piorum.
Roma ſuos potius meroit defendere cives.
Hæc Damaſus veſtras referat nova ſidera laudes.

CARMEN X.

De S. Stephano P. & M.

TEmpore, quo gladius ſecuit pia viſcera Matris,
Hic poſitus Rector cæleſtia juſſa docebam:
Sed veniunt ſubito, rapiunt qui ſorte docentem:
Militibus miſſis populi tunc colla dedere.
Mox ubi cognovit ſenior, qui tollere vellet
Palmam; ſeque, ſuumque caput prior obtulit ipſe,
Impatiens feritas poſſet ne lædere quemquam.
Oſtendit Chriſtus, reddit qui præmia vitæ,
Paſtoris meritum, numerum gregis ipſe tuetur.

CARMEN XI.

De S. Marcello Martyre.

VEridicus Rector, lapſos quia crimina flere
Prædixit miſeris, fuit omnibus hoſtis amarus.
Hinc furor, hinc odium ſequitur, diſcordia, lites,
Seditio, cædes, ſolvuntur fœdera pacis.
Crimen ob altetius Chriſtum qui in pace negavit,
Finibus expulſus Patriæ eſt fetitate Tyranni.
Hæc brevitet Damaſus voluit comperta referre,
Marcelli ut populus meritum cognoſcere poſſet.

CARMEN XII.

De S. Euſebio Papa.

HEraclios vetuit lapſos peccata dolere,
Euſebius miſeros docuit ſua crimina flere.
Scinditur in partes vulgus gliſcente furore.
Seditio, cædes, bellum, diſcordia, lites:
Exemplo pariter pulſi feritate Tyranni,
Integra cum Rector ſervaret fœdera pacis,
Pertulit exilium omnino ſub judice lætus,
Littore Trinactio mundum vitamque reliquit.

CARMEN XIII.

De S. Marco Papa.

VIta fuit Marci, quam novimus omnes
Ore Dei poſſet qui temnere mundum,
Oravit populus quod diſceret omnis,
Grandis honor vitæ contemptus habendi.
Virtus tenuit pectoralia cordis,
Te cuſtos Chriſti perfectus amicus.
Et Damaſus tumuli com teddit honorem.
Hic Marcus, Marci vita, fide, nomine conſors,
Et meritis.

CARMEN XIV.

De S. Laurentio.

VErbera, carnifices, flammas, tormenta, catenas
Vincere Laurentii ſola fides potuit.
Hæc Damaſi cumulat ſupplex altaria donis,
Martyris egregium ſuſpicions meritum.

CARMEN XV.

De S. Felice.

COrpore, mente, animo paritet de nomine Felix,
Sanctorum in numero Chriſti ſacrate triumphis,
Qui ad te ſollicite venientibus omnia præſtas,
Nec quemquam pateris triſtem repedare viantem,
Te duce ſervatus, mortis quod vincula rupi,
Verſibus his Damaſus ſupplex tibi vota tependo.

CARMEN XVI.

Votum S. Damaſi.

SAnctorum, quicumque legis, venerare ſepulcrum:
Nomina, nec numerum potuit retinere vetuſtas.
Ornavit Damaſus tumulum, cognoſcite, Rector,
Pro reditu cleri Chriſto præſtante triumphans,
Martyribus Sanctis teddit ſua vota Sacerdos.

CARMEN XVII.

De S. Eutychio.

EUtychius Martyr crudelia juſſa Tyranni,
Carnificumque vias pariter tunc mille nocendi
Vincere quod potuit, monſtravit gloria Chriſti.
Cæteris inluviem ſequitur nova pœna, per artus
Teſtarum fragmenta parant, ne ſomnus adiret:

Bis

Bis ſenî tranſiere dies, alimenta negantur,
Mittitur in Barathrum: ſanctus lavat omnia ſanguis
Vulnera, quæ intulerat mortis metuenda poteſtas.
Nocte ſoporifera turbant infomnia mentem.
Oſtendit latebra infontis quæ membra teneret.
Quæritur, inventus colitur, fovet, omnia præſtat.
Expreſſit Damaſus meritum venerare ſepulcrum.

CARMEN XVIII.

De S. Tarſicio.

PAr meritum, quicumque legis, cognoſce duorum,
Queis Damaſus Rector titulos poſt præmia reddit.
Judaicus populus, Stephanum meliora monentem
Perculerat ſaxis, tulerat qui ex hoſte tropæum.
Martyrium primus rapuit Levita fidelis.
Tarſicium ſanctum Chriſti ſacramenta gerentem,
Cum male ſana manus peteret vulgare profanis,
Ipſe animam potius voluit dimittere cæſus,
Prodere quam canibus rabidis cæleſtia membra.

CARMEN XIX.

De S. Gorgonio.

MArtyris hic tumulus magno ſub vertice montis
Gorgonium retinet, ſervat qui altaria Chriſti.
Hic, quicumque venit, Sanctorum limina quærat,
Inveniet victua in ſede habitare beatos,
Ad Cælum paritet pietas quos vexit euntes.

CARMEN XX.

De S. Saturnino Martyre.

TEmpore, quo gladius fecuit pia viſcera Matris,
Sanguine mutavit Patriam, vitamque, genuſque.
Romanum Civem Sanctorum fecit origo.
Mira fides rerum docuit poſt exitus ingens.
Cum lacerat pia membra, fremit Gratianus ut hoſtis,
Poſteaquam fellis vomuit concepta venena,
Cogere non potuit Chriſtum te, ſancte, negare,
Ipſe tuis precibus meruit confeſſus abire.
Supplicis hæc Damaſi vna eſt venerare ſepulcrum,
Solvere vota licet caſtaſque effundere preces,
Sancti Saturnini tumulus quia Martyris hic eſt.

CARMEN XXI.

De S. Mauro.

MArtyris hic Mauri tumulus pia membra retentat,
Quem Damaſus Rector longo poſt tempore plebis
Ornavit ſupplex, cultu meliore decoratus
Infantem puerum, cui pœna nulla delicti.

CARMEN XXII.

De incerto Martyre Græco.

JAmdudum quod fama refert te, Græcia, miſit.
Sanguine mutaſti Patriam, civemque, fratremque
Fecit unus, legis ſancto pro numine paſſus.
Incola nunc Domini ſervas qui altaria Chriſti,
Ut Damaſi precibus faveas, precor, inclyte Martyr.

CARMEN XXIII.

De SS. Marcellino, & Petro.

MArcelline, tuos, pariter Petre, noſce triumphos.
Percuſſor retulit Damaſo mihi cum puer eſſem,
Hæc tibi carnificem rabidum mandata dediſſe,
Sentibus in mediis veſtra ut tunc culta ſecaret,
Nec tumulum veſtrum quiſquam cognoſcere poſſet,
Vos alacres veſtris manibus mundaſſe ſepulcra,
Candidulo occulte poſtquam jacuiſtis in antro,
Poſtea communitam veſtra pietate Lucillam,
Hic placuiſſe magis ſanctiſſima condere membra.

CARMEN XXIV.

De SS. Martyribus Felice, & Adaucto.

OSemel atque iterum vero de nomine Felix,
Qui intemerata fide, contempto Principe Mundi,
Confeſſus Chriſtum cæleſtia regna petiſti.
O vere pretioſa fides, cognoſcite fratres,
Qui ad cæluni victor pariter properavit Adauctus.
Presbyter his Verus, Damaſo rectore jubente,
Compoſuit tumulum Sanctorum limina adeuntes.

CARMEN XXV.

De SS. Martyribus Nereo, & Achilleo.

MIlitiæ nomen dederant almumque gerebant
Officium pariter ſpectantes juſſa Tyranni.
Præceptis pulſante metu ſervire parati,
Mira fides rerum ſubito poſuere furorem,
Converſi fugiunt, Ducis impia caſtra reliquunt.
Projiciunt clypeos, phaleras, & tela cruenta,
Confeſſi gaudent Chriſti portare triumphos.
Credite per Damaſum poſſit quid gloria Chriſti.

CARMEN XXVI.

De SS. Martyribus Proto, & Hyacintho.

EXtremo tumulus latuit ſub aggere montis,
Hunc Damaſus munſtrat, ſervat quod membra piorum.
Te Protum retinet melior ſibi regia cæli.
Sanguine purpureo ſequeris, Hyacinthe, probatus.
Germani Fratres animis ingentibus ambo,
Hic victur meruit palmam, prior ille coronam.

CARMEN XXVII.

De eiſdem.

ASpice deſcenſum, cernes mirabile factum,
Sanctorum monumenta vides patefacta ſepulcris.
Martyris hic Proti tumulus jacet, atque Hyacinthi,
Quem jamdudum regeret, mors, terra, caligo.
Hoc Theodorus opus conſtruxit presbyter inſtans,
Ut Domini plebem ngeta majora tenerent.

CAR-

CARMEN XXVIII.

De SS. Martyribus Chryſanto, & Daria.

HIc votis paribus tumulum duo nomina ſervant
Chryſanthi, Dariæ, nunc venerandus honor.
Effera quem rabies, neglecto jure ſepulcri,
Sanctorum tumulus præda furentis erat.
Pauperis ex cenſu melius nunc iſta reſurgunt,
Divite ſed voto plus placitura Deo.
Plange tuum, Gens ſæva, nefas: poteris furores,
Crevit in his templis per tua damna decus.

CARMEN XXIX.

De S. Agnete Martyre.

FAma refert ſanctos dudum retuliſſe Parentes
Agnem, cum lugubres cantus tuba conſrepuiſſet,
Nutricis gremium ſubito liquiſſe Puellam,
Sponte trucis calcaſſe minas rabiemque Tyranni,
Urere cum flammis voluiſſet nobile corpus,
Viribus immenſum parvis ſuperaſſe timorem,
Nudaque perſuſos crines, & membra dediſſe,
Ne Domini templum facies peritura videret.
O veneranda mihi, ſanctum decus, alma pudoris,
Ut Damaſi precibus faveas, precor, inclyta Virgo.

CARMEN XXX.

De S. Agatha Martyre.

MArtyris ecce dies Agathæ
Virginis emicat eximiæ,
Chriſtus eam ſibi quæ ſociat,
Et diadema duplex decorat.
Stirpe decens, elegans ſpecie,
Sed magis actibus, atque fide,
Terrea proſpera.oil reputans,
Juſſa Dei ſibi corde ligans.
Fortior hæc truciboſque viris
Expoſuit ſua membra flagris:
Pectore quam fuerit valido,
Torta mamilla docet patulo.
Deliciæ cui carcer erat,
Paſtor Ovem Petrus hanc recreat.
Lætior inde, magiſque flagrans:
Cuncta flagella cucurrit ovans.
Ethnica turba rogum fugiens,
Hujus & ipſa meretur opem,
Quos fidei titulus decorat,
His Venerem magis ipſa premat.
Iam renidens quaſi Sponſa Polo,
Pro miſero rogita Damaſo.
Sic tua feſta coli faciat,
Se celebrantibus ut faveat.

CARMEN XXXI.

Epitaphium Irenes Sororis.

HOc tumulo ſacrata Deo nunc membra quieſcunt.
Hic ſoror eſt Damaſi, nomen ſi quæris, Irene;
Voverat hæc ſeſe Chriſto, cum vita maneret,
Virginis ut meritum ſanctus pudor ipſe probaret.
Bis denas hiemes nec dum compleverat ætas,

CARMINA.

Egregios moves vitæ præceſſerat ætas.
Propoſitum mentis pietas veneranda Puellæ,
Magnificos fructus dederat melioribus annis,
Te, germana ſoror, noſtri nunc teſtis amoris,
Cum ſugeres Mundum, dederat mihi pignus honeſtum.
Quam ſibi cum raperet melior nunc regia Cæli,
Non timui mortem, Cælos quod libera adiret,
Sed dolui, fateor, conſortia perdere vitæ.
Nunc, precioſe Deo, noſtri reminiſcere, Virgo,
Ut tua per Dominum præſtet mihi facula lumen.

CARMEN XXXII.

Epitaphium Projectæ.

QUid loquar, aut fleam, prohibet dolor ipſe fateri.
Hic tumulus lacrimas retinet, cognoſce Parentem
Projectæ, fuerat primo quæ juncta marito.
Pulchra decore tuo, ſolo contenta pudore,
Heu dilecta ſatis miſeræ Genitricis amore,
Accipe, quid multis thalami poſt fœdera prima
Erepta ex oculis Flori genitoris abivit,
Ætheriam cupiens Cæli conſcendere lucem.
Hæc Damaſus præſtat cunctis ſolatia fletus.

CARMEN XXXIII.

De Sepulcro ſuo.

HIc congeſta jacet, quæris ſi, turba Piorum,
Corpora Sanctorum retinent veneranda ſepulcra,
Sublimes animas rapuit ſibi regia Cæli.
Hic comites Chriſti portant qui ex hoſte tropæa,
Hic omnes procerum ſervat qui altaria Chriſti,
Hic poſitus longa vixit qui in pace Sacerdos,
Hic Confeſſores Sancti, quos Græcia miſit,
Hic Jovenes, Puerique, Senes, caſtique Nepotes,
Queis magè virgineam placuit retinere pudorem.
Hic, fateor, Damaſus volui mea condere membra,
Sed cineres timui ſanctos vexare Piorum.

CARMEN XXXIV.

Epitaphium Papæ Damaſi, quod ſibi edidit ipſe.

QUi gradiens pelagi fluctus compreſſit amaros,
Vivere qui præſtat morientia ſemina terræ,
Solvere qui potuit Lazaro ſua vincula, mortis
Poſt tenebras, fratrem poſt tertia lumina Solis
Ad ſuperos iterum Mariæ donare Sorori,
Poſt cineres Damaſum faciet quia ſurgere credo.

CARMEN XXXV.

De Templo S. Laurentii a Sancto Damaſo inſtaurato.

HAc Pater, exceptor, Lector, Levita, Sacerdos
Creverat hinc meriti, quoniam melioribus actis:
Hinc mihi provecto Chriſto, cui ſumma poteſtas,
Sedis Apoſtolicæ voluit concedere honorem.
Archivis, fateor, volui nova condere tecta,
Addere præterea dextra, lævaque columnas,
Quæ Damaſi teneant proprium per ſecula nomen.

CAR-

CARMEN XXXVI.

De Fontibus Vaticanis.

CIngebant lateres montem, teneroque meatu
Corpora multorum cineres atque offa rigabant.
Non tulit hoc Damasus communi lege sepultos
Post requiem tristes iterum persolvere pœnas.
Protinus adgressus magnum superare laborem
Aggeris immensi dejecit culmina montis.
Intima sollicite scrutatus viscera terræ
Siccavit totum quidquid madefecerat humor.
Invenit Fontem, præbet qui dona salutis.
Hæc curavit Mercurius Levita Fidelis.

CARMEN XXXVII.

Ad Fontes.

NOn hæc humanis opibus, non arte magistra;
Sed præstante Petro, cui tradita janua cæli est,
Antistes Christi composuit Damasus.
Una Petri Sedes, unum verumque lavacrum,
Vincula nulla tenent, Acbathius votum solvit.

APPENDIX

Ex Grutero, & Palatino Codice.

I.

OMnia, quæque vides, proprio quæsita labore,
Cum mihi gentilis jamdudum vita maneret,
Institui cultum cupiens cognoscere mundi.
Judicio post multa Dei meliora sequutus,
Contemptis opibus, malui cognoscere Christum:
Hæc mihi cura fuit, nudos vestire petentes,
Fundere pauperibus quidquid concesserat annus;
Psallere & in populis volui modulante Prophetæ:
Sic merui plebem Christi retinere Sacerdos.

II.

Tempore, quo gladius secuit pia viscera Matris,
Sexaginta duo cepti feritate Tyranni,
Extemplo ducibus missis sua colla dedere
Confessi Christum: superato principe mundi
Aetheriam petiere domum, regnumque Piorum.

III.

Discite, quid meriti præstet pro rege feriri.
Femina non timuit gladium, cum natus obivit,
Confessa Christum meruit per secula nomen.

IV.

Stringe dolor lactimas: quæris plebs sancta Redemptum
Levitam, subito rapuit sibi regia Cæli.
Dulcia nectareo promebat mella cenore,
Prophetam celebrans sacro modulamine fœnum,
Hæc fuit insontis vitæ laudata juventus:
Invidia infelix tandem compressa quiescit:
Nunc Paradisus habet, sumpsit qui ex hoste tropæa.

V.

Ex Spon Itiner. Tom. I. pag. 317.

Amplificam sequitur vitam dum casta Afrodite,
Fecit ad astra viem, Christi modo gaudet in aula:
Restitit hæc mundo semper cælestia quærens,
Optima servatrix legis, fideique magistra,
Edidit egregiam Sanctis per secula mentem,
Inter eximios Paradisi regnat odores,
Tempore continuo vernant ubi gramina quævis:
Exspectatque Deum, superas quo surgat ad auras.
Hoc posuit corpus tumulo mortalia linquens,
Fundavitque locus conjux Eva.....

DECII AUSONII GALLI BURDIGALENSIS
POETÆ CHRISTIANI.
OPERA.

PRÆFATIUNCULÆ TRES.

THEODOSIO AUGUSTO AUSONIUS.

AGricolam si flava Ceres dare semina terræ,
Gradivus jubeat si capere arma ducem,
Solvere de portu classem Neptunus inermem,
Fidere tam fas est, quam dubitare nefas:
Insanum quamvis hiemet mare, crudaque tellus
Seminibus, bello nec satis apta manus.
Nil dubites auctore bono. mortalia quærunt
Consilium. certus jussa capessa Dei.
Scribere me Augustus jubet, & mea carmina poscit,
Pene rogans. blando vix latet imperio.
Non habeo ingenium; Cæsar sed jussit: habebo.
Cur me posse negem, posse quod ille putat?
Invalidas vires ipse excitat: & juvat idem,
Qui jubet: obsequium sufficit esse meum.
Non tutum renuisse deo. laudata pudoris

Sæpe

Sæpe mora eſt: quotiens contra patrem dubites.
Quin etiam non juſſa parant erumpere dudum
Carmina. quis nolit Cæſaris eſſe liber?
Ne ferat indignum vatem, ceutumque lituras,
Mutandas ſemper deteriore nota.
Tu modo te juſſiſſe, pater Romane, memento:
Iuque meis culpis da tibi tu veniam.

Auſonius Syagrio ſuo S.

AUſonius genitor uobis. ego nomine eodem
Qui ſim, qua ſecta, ſtirpe, lare, & patria,
Adſcripſi, ut noſſes, bone vir, quicumque fuiſſem,
Et notum memori me coleres animu.
Vaſates patria eſt patri: gens Æduа matri
De patre: Tarbellis ſed genittix ab Aquis.
Ipſe ego Burdigalæ genitus: diviſa per urbes
Quatuor antiquas ſtirpis otigo mex.
Hinc late fuſa eſt cognatio, nomina multis
Ex noſtra, ut placitum, ducta domo veuiant
Derivata aliis: uobis ab ſtemmate primo
Et non cognati, ſed genitiva placent.
Sed tedeo ad ſetiem: genitor ſtuduit medicinæ,
Diſciplinarum quæ dedit una Deum.
Nos ad Grammaticeu ſtudium couvertimus, & mox
Rhetutices etiam quod ſatis attigimus.
Nec ſora non celebrata mihi: ſed cura docendi
Cultiur, & numen Grammatici merui:
Non tam grande quidem, quo glotia noſtra ſubiret
Æmilium aut Scaurum, Berytiumque Probum:
Sed quo noſtrates, Aquitanica uomina, multos
Collarus, nou & ſubditus, adſpicerem.
Exactiſque dehinc pet trina decenuia faſtis
Aſſerui doctor municipalem opetam.
Aurea & Auguſti Palatia juſſus adire
Auguſtam ſobolem Grammaticus docui:
Mux etiam Rhetor: nec enim fiducia nobis
Vana, aut non ſolidi gloria judicii.
Cedo tamen fuerint fama potiore magiſtri,
Dum nulli fuerit diſcipulus meliot.
Alcides Atlantis, & Æacides Chironis,
Pene Jove iſte fatus, filius ille Jovis,
Theſſaliam, Thebaſque ſuos habuere penates:
At meus hic toto reguat in orbe ſuo.
Cujus ego comes, & Quæſtor, &, culmen honorum,
Præfectus Gallis, & Libyæ, & Lario:
Et prior indeptus faſces, Latiamque curulem,
Conſul, collega poſteriore, fui.
Hic ego Auſonius: ſed tu ne temne, quod ultro
Patronum noſtris te paro carminibus.
Pectoris ut noſtti ſedem colie, alme Syagri,
Cummunemque habiras alter egu Auſouium:
Sic etiam noſtro præfatus habebere libro,
Differat ut uihilo, ſit tuus, aune meus.

Auſonius Latino Pacato Drepanio, Filio.

CUi dono lepidum novum libellum?
Veronenſis ait poeta quondam:
Iuventoque dedit ſtatim Nepoti.
At nos illepidum, rudem libellum,
Burras, quiſquilias, ineptiaſque,
Credemus gremio cui ſuveudum?
Inveni, trepide ſilete uacte,
Nec doctum minus, & magis benignum,
Quam quem Gallia præbuit Catullo.
Hoc nullus mihi carior meorum.
Quem pluris faciunt nuvem Sorores,
Quem cunctos alios, Marone demto.
Pacatum haud dubie, Poeta, dicis.
Ipſe eſt, intrepide volare verſus:
Et nidum in gremio fovere tuto.
Hic vue diligere, hic volet tueri.
Ignoſcenda teget, probata trader,
Poſt hunc judicium timete nullum.

EPIGRAMMATA.

I. *De Auguſto.*

PHœbe potens numeris, præſes Tritonia bellis,
Tu quoque ab aerio præpes Victoria lapſu,
Come ſereuatam duplici diademate frontem,
Serta ferens, quæ dona togæ, quæ præmia pugnæ.
Bellandi faudique potens Auguſtus, hunorem
Bis meret: ut geminet titulos, qui prælia Muſis
Temperat, & Geticum moderatur Apolline Martem.
Arma iutet Chunoſque truces, furioque nocentes
Sauromatas, quantum ceſſat de tempore belli,
Indulget Clariis tantum intet caſtra Camœnis.
Vix poſuit vulucres ſtridentia tela ſagittas,
Muſarum ad calamos ferrur manus, otia neſcit,
Et commutata meditatur aruudine carmeu.
Sed carmen uon molle modis, bella horrida Martie
Odryſii, Threſſæque viraginis arma retractat.
Exſulta Æacide, celebraris vate ſuperbo
Rurſum: Romanuſque tibi contingit Homerus.

II. *De fera a Cæſare interfecta.*

CEdere quæ lato neſcit fera faucia ferro,
Armatique urget tela cruenta viri,
Quam grandes parvu paritut ſub vulnere mottes,
Et ſolam leti vim probat eſſe manuum!
Mirantut caſuſque nuvos, ſubitaſque ruinas:
Quæritut, & fallit lumina plaga recens.
Nec contenta ictos letalitet ire per artus,
Conjungit mortes una ſagitta duas.
Plurima communi pereuut ſi fulmiuis ictu,
Hæc quoque de cælo vulneta miſſa putes.

III. *Danubius Augg. alloquitur.*

ILlyricis regnator aquis, tibi, Nile, ſecundus
Danubius lætum profero fonte caput.
Salvere Auguſtus jubeo, natumque, patremque,
Armiferis alui quos ego Panuoniis.
Nuncius Euxinu jam uunc volo currere ponto,
Ut ſciat hoc Superum cura fecunda Valens;
Cæde, fuga, flammis ſtratos periſſe Suevos:

Nec

Nec Rhenum Gallis limitis esse loco.
Quod si lege maris retinus mihi curreret amnis,
Hue possem victos inde referre Gothos.

IV. *Idem eosdem alloquitur.*

DAnubius penitis caput occultatus io oris,
Totus sub vestra jam ditione fluo.
Qua gelidum sonrem mediis effundo Suevis,
Imperiis gravidas qua seco Pannonias,
Et qua dives aquis Scythico solvo ostia ponto:
Omnia sub vestrum flumina mitto jugum.
Augusto dabitur, sed proxima palma, Valenti.
Inveoiet footes hic quoque, Nile, tuos.

V. *Sub Valentiniani Junioris signo marmoreo.*

NUnc te marmoreum pro sumptu fecimus: at cum
Augustus frater remeaverit, aureus esto.

VI. *Picturæ subditi, ubi Leo una a Gratiano sagitta occisus est.*

QUod leo tam tenui patitur sub arundine letum,
Non vires ferri, sed ferientis agunt.

VII. *De matre Augusti.*

ANte omnes alias felix tamen hoc ego dicar
Sive deum peperi semina, sive virum.

VIII. *Exhortatio ad modestiam.*

FAma est fictilibus cœnasse Agathoclea regem,
Atque abacum Samio sæpe oneraste luto,
Fercula gemmatis quum poneret horrida vasis:
Et misceret opes pauperiemque simul.
Quærenti causam, respondit. Rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satus.
Fortunam reverenter habe, qoicumqoe repeote
Dives ab eailii progrediere loco.

IX. *De suis poematis.*

ESt jocus in nostris, sunt seria molta, libellis:
Stoicus has partes, has Epicurus agit.
Salva mihi veterum maneat dum regula morum;
Ludat permistis sobria Mosa jocis.

X. *In Eumpinam adulteram.*

TOxica zelotypo dedit uxor mœcha marito:
Nec satis ad mortem credidit esse datum.
Miscuit argenti letalia pondera vivi:
Cogeret ut celerem vis geminata oecem.
Dividar hæc si quis, faciunt discreta venenum.
Aotidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo inter-se dum noxia pocula certant,
Cessit letalis noxa salutiferæ.
Protinus & vacuos alvi petiere recessus,
Lubrica dejectis qua via nota cibis.
Quam pia cura deum! prodest erudelior oxor.
Et quum fata volunt, bina venena juvant.

XI. *Echo ad pictorem.*

VAne; quid affectas faciem mihi ponere, pictor,
Ignotamque oculis sollicitare deam?
Aeris & linguæ sum filia, mater inanis
Indicii, vocem quæ sine mente gero.
Extremos pereunte modos a fine reducens,
Ludificata sequor verbe aliena meis.
Auribus in vestris habito penetrabilis Echo:
Et si vis similem pingere, pinge sonum.

XII. *In simulachrum Occasionis & Pœnitentiæ.*

CUjus opus? Phidiæ, qui signom Pallados, ejus
Quique Jovem fecit, tertia palma ego sum.
Sum dea quæ rara, & paucis OCCASIO nota.
Quid rotulæ insistis? Stare loco oequeo.
Quid talaria habes? Volucris sum. Mercurius quæ
Fortunare solet, tardo ego, quum volui.
Crine tegis faciem. Cognosci nolo. Sed heus tu
Occipiti calvo es. Ne tenear fugiens.
Quæ tibi juncta comes? Dicat tibi. Dic rogo quæ sis.
Sum dea, cui nomeo nec Cicero ipse dedit.
Som dea, quæ facti, noo factique exigo pœnas.
Nempe ut pœniteat, sic METANŒA vocor.
Tu modo dic, quid agat tecum? Si quando volavi,
Hæc manet. hanc retineot, quos ego præterii.
Tu quoque, dum rogitas, dom percontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

XIII. *Ad Gallam puellam jam senescentem.*

DIcebam tibi: Galla, senescimus. effugit ætas.
Utere rene tuo; easta puella, anns est.
Sprevisti. obrepsit noo intellecta senectus.
Nec revocare potes, qui periere, dies.
Nunc piget: & quereris, quod non aut ista voluntas
Tune fuit: aut ooo est nunc ea forma tibi.
Da tamen amplexus, oblitaque gaudia junge:
Da, fruar, & si non quod volo, quod volui.

XIV. *De Lepore capto a cane marino.*

TRinacrii quondam currentem in littoris ora
Ante canes leporem cærulens rapuit.
At lepus: In me omnis terræ, pelagique rapina est,
Forsitan & exli: si canis astra tenet.

XV. *De Pergamo scriptore fugitivo, qui captus fuerat.*

TAm segnis scriptor, quam lentos Pergame cursor,
Fugisti: & primo captus es in stadio.
Ergo notas scripto toleraști Pergame vultu:
Et quas oeglexit dextera, frons patitur.

XVI. *In eumdem Pergamum.*

PErgame, oon recte punitus: fronte subisti
Supplicium, lentæ quod meruere manos.
At tu, qui dominus, peccantia membra coerce.
Injustom falsos excruciare reos.
Aut inscribe istam, quæ non vult scribere, dextram,
Aut profugos ferri pondere necte pedes.

XVII. *De Myrone & Laide.*

CAnus rogabat Laidis noctem Myroo:
Tolit repulsam protinus.
Causamque sensit: & caput fuligine
Fucavit atra candidum.
Idemque vultu, crine non idem Myroo,
Orabat oratum prius.
Sed illa formam cum capillo comparans,
Similemque non ipsum rata,
Fortasse & ipsum, sed volens ludo frui,

Sic eſt edorta calidum:
Inepte, quid me, quod recuſavi, rogas?
Patri negavi jam tuo.

XVIII. *De ſe, & uxore.*

LAidas, & Glyceras, laſcivæ nomina famæ,
Conjux in noſtro carmine quum legeret;
Ludere me dixit, falſoque in amore jocari.
Tanta illi noſtra eſt de probitate fides.

XIX. *Ad uxorem ſuam.*

UXor, vivamus, quod viximus: & teneamus
Nomina, quæ primo ſumpſimus in thalamo;
Nec ſerat ulla dies, ut commutemur in ævo;
Quin tibi ſim juvenis, tuque puella mihi.
Neſture ſim quamvis provectior, æmuleque annis
Vincas Cumanam tu quoque Deiphoben;
Nos ignoremus, quid ſit matura ſenectus.
Scire ævi incertum, non numerare decet.

XX. *In Meroen anum ebrioſam.*

QUi primus, MEROE, nomen tibi condidit, ille
Theſidæ nomen condidit Hippolyto.
Nam divinare eſt, nomen componere, quod ſit
Fortunæ, morum, vel necis indicium.
Proteſilae, tibi nomen ſic fata dederunt:
Victima quod Trojæ prima futurus eras.
Idmona quod vatem, medicam quod Iapida dicunt:
Diſcendas artes nomina præveniunt.
Et tu ſic, Meroe: non quod ſis atra colore,
Ut quæ Niliaca naſcitur in Meroe:
Infuſum ſed quod vinum non diluis undis,
Potare immixtum ſueta merumque merum.

XXI. *Nemeſis e Græco.*

ME lapidem quondam Perſæ advexere, tropæum
Ut fierem bello: nunc ego ſum NEMESIS.
At ſicut Græcis victuribus adſto tropæum,
Punio ſic Perſas vaniloquos Nemeſis.

XXII. *De varietate fortunæ, e Græco.*

THeſauro invento, qui limina mortis inibat,
Liquit ovans laqueum, quo perituras erat.
At qui, quod terræ abdiderat, non repperit aurum,
Quem laqueum invenit, nexuit: & periit.

XXIII. *Idem aliter.*

QUi laqueum collo nectebat, repperit aurum:
Theſaurique loco depoſuit laqueum.
At qui condiderat, poſtquam non repperit aurum,
Aptavit collo, quem reperit laqueum.

XXIV. De *Thraſybulo Lacedæmonio.*

EXcipis adverſo quod pectore vulnera ſeptem:
Arma ſuperveheris quod, Threſibule, tua:
Non dolor hic patris: Pitanæ ſed gloria major.
Rarum, tam pulchro funere poſſe frui.
Quem poſtquam mœſto ſucii poſuere feretro,
Talia magnanimus edidit orſa parens:
Flete alios. natus lacrymis non indiget ullis,
Et meus, & talis, & Lacedæmonius.

XXV. *De Lacæna matre.*

MAter Lacæna clypeo obarmans filium,
Cum hoc, inquit, aut in hoc redi.

XXVI. *In divitem quemdam.*

QUidam ſuperbus opibus, & faſtu tumens,
Tantumque verbis nobilis,
Spernit vigentis clara ſecli nomina,
Antiqua captans ſtemmata,
Martem, Remumque, & conditorem Romulum,
Primos parentes nuncupans.
Hos ille Serum veſte contexi jubet:
Hos cælat argento grevi,
Ceris inurens januarum limina,
Et atriorum pegmata.
Credo, quod illi nec patet certus ſuit:
Et meter eſt vere lupa.

XXVII. *Antiſthenes Cynicus Philoſophus.*

INventor primus Cynices ego. quæ ratio iſthæc?
Alcides multo dicitur eſſe prior:
Alcida quondam ſueram doctore ſecundus,
Nunc ego ſum Cynices primus, & ille deus.

XXVIII. *Idem.*

DIſcipulus nulli melior, meliorve magiſter,
Εἰς ἀρετὴν σωιέϑη, χ᾽ κυνικὴν σοφίην.
Dicere me verum novit, qui novit utrumque,
Καὶ ϑεὸν Ἀλκείδην, χ᾽ κυίκ᾽ Διογένην.

XXIX. *Libero patri.*

Αἰγύπτε μὲν Ὄσιριν ἐγὼ, Μυσῶν δὲ Φαναίκης,
Βάκχον ἐνὶ ζωοῖσιν, ἐνὶ φϑιμένοις Ἀϊδωνεὺς,
Πυρογενὴς, δίκερως, τιταναλέτης, Δίονυσον.

XXX. *Myobarbum Liberi patris ſigno marmoreo in villa noſtra omnium deorum argumenta habentis.*

OGygia me Bacchum vocat:
Oſiriu Ægyptus putat.
Myſi Phanacen nominant.
Diuuyſon Indi exiſtimant.
Romana ſacra Liberum.
Arabica gens Aduneum.
Lucaniacus Pantheum.

XXXI. *In Corydonem marmoreum.*

Αἶξ, χίμαρον, πῆρα, ποιμὴν, ῥαβδοῦχος, ἐλαία,
Εἰς λίϑος. ἐκ πάντων λιτὸς ἐγὼ Κορύδων.

XXXII. *In ſimulachrum Sapphus.*

LEſbia Pieriis Sapphu ſoror addita Muſis,
Εἰμ᾽ ἐνάτη Λυέαιων, Λεσβίδων δεκάτη.

XXXIII. *Dea Veneris.*

ORta ſalo, ſuſcepta ſolo, petre edita cælo,
Æneadum genetrix, hic habito alma Venus.

XXXIV. *Ad libellum ſuum de Proculo.*

SI tineas, cariemque pati te, charta, neceſſe eſt,
Incipe verſiculis autepetire meis. Ma-

Malo, inquis, tineis. Sapis, ærumnoſe Libelle,
Perfungi mavis qui leviore malo.
Aſt ego damnoſæ nolo otia perdere Muſæ,
Jacturam ſomni quæ parit, atque olei.
Utilius dormire fuit, quam perdere ſomnum,
Atque oleum. bene ais. cauſa ſed iſta mihi eſt;
Iraſcor Proculo: cujus facundia tanta aſt,
Quantus honor. ſcripſit plurima, quæ cohibet.
Hunc ſtudeo ulciſci: & prompta eſt hæc ultio vati:
Qui ſua non edit carmina, noſtra legat.
Hujus in arbitrio eſt, ſeu te juveneſcere cedro,
Seu jubeat duris vermibus eſſe cibum.
Huic ego, quod nobis ſupereſt ignobilis oti,
Deputo: ſive legat, quæ dabo, ſive tegat.

XXXV. *De nomine cujuſdam Lucii, ſculpto in marmore.*

LUcius una quidem, geminis ſed diſſita punctis
Littera: prænomen ſic L nota ſola facit.
Poſt M inciſum eſt: puto ſic M nota tota videtur.
Diſſiluit ſaxi fragmine læſus apex.
Nec quiſquam, Marius, ſeu Marcius, anna Metellus
Hic jaceat, certis noverit indiciis.
Truncatis convulſa jacent elementa figuris,
Omnia confuſis interiere notis.
Miremur periiſſe homines? monumenta fatiſcunt,
Mors etiam ſaxis, nominibuſque venit.

XXXVI. *De Sabina uxore.*

SIve probas Tyrio textam ſubtegmina veſtem:
Seu placet iaſcripti commoditas tituli:
Ipſius hoc doctiæ concinnat utrumque venuſtas,
Has geminas artes una Sabina colit.

XXXVII. *De eadem Sabina.*

LAudet Achæmenias orientis gloria telas:
Mulle aurum pallis Græcia texe tuis.
Nun minus Auſoniam celebret dum fama Sabinam,
Parcentem magnis ſumptibus, arta parem.

XXXVIII. *De eadem Sabina.*

LIcia qui texunt & carmina; carmina Muſis,
Licia contribunnt, caſta Minerva, tibi.
Aſt ego rem ſociam non diſſociabo, Sabina:
Verſibus inſcripſi quæ mea texta meis.

XXXIX. *Qualem velit amicam.*

HAnc volo, quæ non volt, illam quæ volt, ego nolo.
Viacere volt animos, non ſatiare Venus.
Oblatas ſperno illecebras, detrecto negatas.
Nec ſatiare animum, nec cruciare volo.
Nec bis cincta Diana placet, nec nuda Cythere.
Illa voluptatis nil habet, hæc nimium.
Callida ſed mediæ Veneris mihi venditet artam
Femina, cui jungar: quod vulo, nolo vocet.

XL. *De Chreſto & Acindyno fratribus.*

Χρῆϛος, Ακίνδυνος, εἰσὶν ἀδελφεοί. εἰάτερα δὲ τέκνα,
Moribus ambo malis, nomina falſa gerunt.
Οὐδ' ὅτος χρηϛὸς, οὐδ' ὅτος ἀκίνδυνός ἐϛιν.
Una poteſt ambos littera corrigere.
Αἴκεν Χρῆϛος ἔλῃ, Ακίνδυνος ἄλφ' ἀπολέϛῃ:
Κίνδυνος hic fiet; frater Ἄχρηϛος erit.

XLI. *De iiſdem.*

GErmani fratres ſunt, Chreſtos, Acindynos alter.
Falſum nomen utrique; ſed ut verum ſit utrique,
Alpha ſuum Chreſto det Acindynos, ipſa ſine alpha
Permanaat, verum nomen uterque geret.

XLII. *De Pallade, & Venere armata.*

ARmatam vidit Venerem Lacedæmone Pallas.
Nunc certemur, ait, judica val Paride.
Cui Venus: Armatam nunc me, temeraria, temnis,
Quæ, quo ta vici tempore, nuda fui?

XLIII. *Idem aliter.*

ARmatam Pallas Venerem Lacedæmone viſens,
Viſne, ut judicium ſic ineamus? ait.
Cui Venus arridens, Quid me galeata laceſſis?
Vincere ſi poſſum nuda, quid arma gerens?

XLIV. *Ad Philomuſum grammaticum.*

EMptis quod libris tibi bibliotheca reſerta eſt;
Doctum, & grammaticum te, Philomuſa, putas?
Hoc genere & chordas, & plectra & barbita conde.
Omnia mercatus, cras citharœdus eris.

XLV. *In ſtatuam Rufi, rhetoris ſemiviri, & elinguis.*

RHetoris hæc Rufi ſtatua eſt. nil verius. ipſa eſt.
Ipſa adeo linguam non habet, & cerebrum.
Et riget, & ſurda eſt, & non videt. omnia Rufi.
Unum diſſimile aſt. mollior illa fuit.

XLVI. *In tabulam, ubi erat picta imago Rufi rhetoris.*

ELinguem quis te dicentis imagine pinxit?
Dic mihi, Rufe. taces: nil tibi tam ſimile eſt.

XLVII. *De eadem tabula.*

HÆC Rufi tabula eſt. nil verius. Ipſe ubi Rufus?
In cathedra. Quid agit? Hoc, quod & in tabula.

XLVIII. *De eodem Rufo.*

REMINISCO Rufus dixit in verſu ſuo:
COR ergo verſus, imo Rufus non habet.

XLIX. *Idem.*

QUi REMINISCO putat ſe dicere poſſe Latine:
Hic ubi CO ſcriptum eſt, legeret COR, ſi cor haberet.

L. *De eodem Rufo.*

RUfus vocatus rhetor olim ad nuptias,
Celebri (ut fit) convivio,
Grammaticæ ut artis ſe peritum oſtenderet,
Hæc vota dixit nuptiis:
Et maſculini, & feminini gignite,
Generiſque neutri filios.

LI. *Imago Rufi rhetoris.*

ORE pulchro, & ore muto. ſcire vis quæ ſim? Volo.
Imago Rufi rhetoris Pictavici.
Diceret ſed ipſe, vellem, Rhetur hoc mi. Non poteſt.
Cur? Ipſa rhetor eſt imago imaginis.

LII. *De eadem Rufi ſtatua.*

RHetoris hæc Rufi ſtatua eſt. Si ſaxea, Rufi.
Cur id ais? ſemper ſaxeus ipſe fuit.

LIII. *De Diogene Cynico philoſopho.*

PEra, poleuta, tribon, baculus, ſcyphus, arcta ſupellex
Iſta fuit Cynici: ſed putat hanc nimiam.
Namque cavis manibus cernens potare bubulcum,
Cur, ſcyphe, te, dixit, geſto ſupervacuum?

LIV. *De Cræſo, & eodem Diogene.*

EFfigiem, rex Cræſe, tuam, diriſſime regum,
Vidit apud manes Diogenes Cynicus.
Conſtitit utque procul, ſolito majore cachinno
Concuſſus, dixit: Quid tibi divitiæ
Nunc proſunt, regum rex o ditiſſime, quum ſis
Sicut ego ſolus, me quoque pauperior?
Nam quæcumque habui, mecum fero: quum omnibus ipſe
Ex tantis tecum, Cræſe, feras opibus.

LV. *Lais dicans Veneri ſpeculum ſuum.*

LAis anus Veneri ſpeculum dico: dignum habeat ſe
Æterna æternum forma miniſterium.
At mihi nullus in hoc uſus: quia cernere talem,
Qualis ſum, nolo: qualis eram, nequeo.

LVI. *De Caſtore, Pelluce, & Helena.*

IStos, tergemino naſci quos cernis ab ovo,
Patribus ambiguis & matribus aſſere natos.
Hos genuit Nemeſis: ſed Leda puerpera fovit.
Tyndareus pater his, & Jupiter. hic putat, hic ſcit.

LVII. *De imagine Veneris ſculpta a Praxitele.*

VEra Venus Guidiam quum vidit Cyprida, dixit:
Vidiſti nudam me, puto, Praxitele.
Non vidi, nec fas: ſed ferro opus omne polimus.
Ferrum Gradivi Martis in arbitrio.
Qualem igitur domino ſcieraut placuiſſe Cytheren,
Talem fecerunt ferrea cæla deam.

LVIII. *In buculam æream Myronis.*

BUcula ſum, cælo genitoris facta Myronis
Ærea: nec factam me puto, ſed genitam.
Sic me taurus init: ſic proxima bucula mugit:
Sic vitulus ſitiens ubera noſtra petit.
Miraris, quod fallo gregem? gregis ipſe magiſter
Inter paſcentes me numerare ſolet.

LIX. *De eadem bucula.*

UBera quid pulſas frigentia matris ahenæ,
O vitule, & ſuccum lactis ab ære peris?
Hunc quoque præſtarem: ſi me pro parte paraſſet
Exteriore Myron, interiore Deus.

LX. *Ad Dædalum de eadem bucula.*

DÆdale, cur vana conſumis in arte laborem?
Me potius clauſæ ſubjice Paſiphaæ.
Illecebras veræ ſi vis dare, Dædale, vaccæ,
Viva tibi ſpecies vacca Myronis erit.

LXI. *Eadem de ſe.*

ERraſti, attendens hæc illa noſtra, juvence.
Non manus artificis lac dedit uberibus.

LXII. *Eadem.*

PAſce greges procul hinc, ne quæſo, bubuice, Myronis
Æs, veluti ſpirans cum bubus, exagites.

LXIII. *Eadem.*

ME vitulus cernens, immugiet. irruet in me
Taurus amans. paſtor cum grege mittet agens.

LXIV. *De eadem Myronis bucula.*

ÆRea mugitum poterat dare vacca Myronis:
Sed timet artificis deterere ingenium.
Fingere nam ſimilem vivæ, quam vivere, plus eſt;
Nec ſunt facta dei mira, ſed artificis.

LXV. *Eadem bucula de ſe.*

ÆRea bos fleteram, mactata eſt vacca Minervæ;
Sed dea proflatam tranſtulit huc animam.
Et modo ſum duplex: pars ærea, pars animata.
Hæc manus artificis dicitur, illa Deæ.

LXVI. *Ad taurum eadem bucula.*

QUid me taure paras, ſpecie deceptus, inire?
Non ſum ego Minoæ machina Paſiphaæ.

LXVII. *De eadem Myronis bucula.*

NEcdum caduco ſole, jam ſub veſpere,
Ageret juvencas quum demum paſtor ſuas,
Suam relinquens, me minabat, ut ſuam.

LXVIII. *De eadem bucula.*

UNam juvencam paſtor forte amiſerat.
Numerumque juſſus reddere,
Me deſuiſſe conquerebatur, ſequi
Quæ noluiſſem ceteras.

LXIX. *Quæ ſexum mutarint.*

VAllebanæ (nova res, & vix credenda poetis:
Sed quæ de vera promitur hiſtoria)
Femineam ſu ſpeciem convertit maſculus ales:
Pavaque de pavo conſtitit ante oculos.
Cuncti admiraurur monſtrum: ſed mollior agna
Adſtitit in tenerum de grege verſa marem.
Quid ſtolidi ad ſpeciem noræ novitatis hebetis?
An vos Naſonis carmina non legitis?
Cænida convertit proles Saturnia Conſus:
Ambiguoque fuit corpore Tireſias.
Vidit ſemivirum ſous Salmacis Hermaphroditum.
Vidit nubentem Plinius Andiogynum.
Nec ſatis auriquum, quod Campana in Benevento
Unus epheborum virgo repente fuit.
Nolo tamen veteris documenta arceſſere famæ.
Ecce ego ſum factus femina de puero.

LXX. *Ad Pythagoram de Marco.*

PYthagora Euphorbi, reparas qui ſemina rerum,
Corporibuſque novis das reduces animas:

Dic,

Dic, quid erit Marcus jam fata noviſſima functus,
Si redeat vitam rurſus in aeriam?
Quis Marcus? Feles nuper Pullaria dictus:
Corrupit totum qui puerile decus:
Perverſæ Veneris poſtico vulnere foſſor,
Lucilii vatis ſubulo, pulliprema.
Non taurus, non mulus erit, non hippocamelus,
Non caper, aut aries, ſed ſcarabæus erit.

LXXI. *Subſcriptum picturæ Criſpæ mulieris impudicæ.*

PRæter legitimi genitalia fœdera cœtus,
Repperit obſcœnas veneres vitioſa libido.
Herculis hæredi quam Lemnia ſuaſit egeſtas,
Quam toga facundi ſcenis agitavit Aſrani,
Et quam Nolanis capitalis luxus inuſſit.
Criſpa tamen cunctas exercet corpore in uno,
Deglubit, fellat, mulitur per utramqua cavernam;
Ne quid inexpertum fruſtra moritura relinquat.

LXXII. *De Achilla, qui diſſecuit calvariam.*

ABjecta in triviis inhumati glabra jacebat
Teſta hominis, nudum jam cute calvitium.
Flevernnt alii: fletu non motus Achillas,
Inſuper & ſilicis verbere diſſecuit.
Eminus ergo icto rediit lapis ultor ab oſſe:
Auctoriſque ſui frontem oculoſque petit.
Sic utinam certos manus impia dirigat ictus,
Auctorem ut feriant tela retorta ſuum.

LXXIII. *De Alcone medico, & Diodoro haruſpice.*

LAnguenti Marcu dixit Diodorus haruſpex,
Ad vitam non plus ſex ſupereſſe dies.
Sed medicus divis fatiſque potentior Alcon:
Falſum convicit illico haruſpicium,
Tractavitque manum victuri, ni tetigiſſet.
Illico nam Marco ſex periere dies.

LXXIV. *De ſigno Jovis, & Alcone medico.*

ALcon heſterno ſignum Jovis attigit. ille,
Quamvis marmoreus, vim patitur medici.
Ecce hodie juſſus transferri ex æde vasulla
Effertur: quamvis ſit Deus, atque lapis.

LXXV. *In Eunomum medicum.*

LAnguentem Cajum moriturum dixerat olim
Eunomus. evaſit fati ope, non medici.
Paulo poſt ipſum videt, aut vidiſſe putavit
Pallentem, & multa mortis in affigie.
Quis tu? Cajus, ait. Viviſne? Hic abnuit. At quid
Nunc agis hic? Miſſu Ditis, ait, venio.
Ut, quia notitiam rerumque hominumqua tenarem,
Accirem medicos. Eunomus obriguit.
Tum Cajus: Metuas nihil, Eunome. dico ego & omnes,
Nullum qui ſaperet, dicere te medicum.

LXXVI. *In hominem vocis abſonæ.*

LAtratus carulorum, hinnitus ſingis equorum,
Caprigenumque pecus, lanigeruſque greges
Balatu adſimilas: aſinos quoque rudere dicas,
Quum vis Arcadicum ſingere, Marce, pecus.
Gallorum cantus, & ovantes gutture corvos,
Et quidquid vocum bellua & ales habet.
Omnia quum ſimules ita vere, ut ficta negentur:
Non potes humanæ vocis habere ſonum.

LXXVII. *Ad Criſpam.*

DEformem quidam te dicunt, Criſpa: at ego Iſtud
Neſcio. mi pulchra es. judica me ſatis eſt.
Quin etiam cupio, junctus quia zelus amori eſt,
Ut videare aliis fœda, decora mihi.

LXXVIII. *Qualem velit habere amicam.*

SIt mihi talis amica, velim,
Jurgia quæ temeta incipiat:
Nec ſtudeat quaſi caſta loqui
Pulchra, procax, petulante manu.
Verbera quæ ferat, & regerat,
Cæſaque ad oſcula confugiat.
Nam niſi motibus his fuerit,
Caſta, modeſta, pudenter agens;
Dicere abominor, uxor erit.

LXXIX. *Ad Cupidinem ex Græco.*

HOc, quod amare vocant, miſca, aut diſſolve, Cupido,
Aut neutrum flammis ure, vel ure duos.

LXXX. *Ad Dionen de amore ſuo.*

AUt reſtingue ignem, quo torreor, alma Dione,
Aut tranſire jube, vel face utrimqua parem.

LXXXI. *Ex Græco,* ἀρχὴ τὸ ἥμισυ παντός.

INcipe. dimidium facti eſt, cœpiſſe. ſuperſit
Dimidium. rurſum hoc incipe: & efficies.

LXXXII. *Ex Græco.*

Α' χάρις ἀ βραδύπους ἄχαρις χάρις.

GRatia, quæ tarda eſt, ingrata eſt. Gratia namque
Cum fieri properat, gratia grata magis.

LXXXIII. *Idem.*

SI bene quid facias, facias cito. nam cito factum
Gratum erit. ingratum gratia tarda facit.

LXXXIV. *In ſaltatorem ineptum.*

DEceptæ felix caſus ſe miſcuit arti.
Hiſtrio, ſaltavit qui Capanea, ruit.
Idem, qui Nioben ſaltavit ſaxeus, ut tum
Spectator veram crediderit Nioben.
In Canace, viſus multo felicior ipſa:
Quod non hic gladio viſcera diſſecuit.

LXXXV. *De eodem.*

DAphnen & Nioben ſaltavit ſimius idem,
Ligneus ut Daphne, ſaxeus ut Niobe.

LXXXVI. *Dodralis potio.*

DOdra ex dodrante eſt. ſic colliga: jus, aqua, vinum,
Sal, oleum, panis, mel, piper, herba, novem.

LXXXVII. *De eadem.*

DOdra vocor. Quæ cauſa? Novem ſpecies gero. Quæ ſunt?
Jus, aqua, mel, vinum, panis, piper, herba, oleum, ſal.

LXXXVIII. *De eadem dodra potione.*

Δόδρα τότ' ἦ ἀριθμός. ἔχω μέλι, οἶνον, ἔλαιον,
Ἄρτον, ἅλας, βοτάνην, ζωμὸν, ὕδωρ, πέπερι.

LXXXIX. *De Juriſconſulto, qui uxorem habebat adulteram.*

JUris conſulto, cui nubit adultera conjux,
Papia lex placuit: Julia diſplicuit.
Quæritis, unde hæc ſit diſtantia? ſemivir ipſe
Scatiniam metuens, non metuit Titiam.

XC. *Ad Zoilum, qui uxorem mœcham duxerat.*

SEmivir uxorem duxiſti, Zoile, mœcham.
O quantus fiet quæſtus utrimque domi!
Quum dabit uxori molitor tuus, & tibi adulter,
Quanti deprenſi damna pudoris ement!
Sed modo quæ vobis lucroſa libido videtur,
Jacturam ſenio mox ſubeunte feret.
Incipient operas conducti vendere mœchi,
Quos modo munificos lena juventa dabit.

XCI. *Ad Venerem,* δύτερος.

HAnc amo, quæ me odit: contra, hanc, quoniam me amat, odi.
Compone inter nos, ſi potes, alma Venus.
Perfacile id faciam. mores mutabo, & amores.
Oderit hæc, amet hæc. rurſus idem patiar.
Vis ambas ut ames? ſi diligat utraque, vellem.
Hoc tibi tu præſta, Marce: ut ameris, ama.

XCII. *Ad eamdem.*

SUaſiſti, Venus ecce, duas dyſeros ut amarem.
Odit utraque: aliud da modo conſilium.
Vince datis ambas. Cupio: verum arcta domi res.
Pellice promiſſis. Nulla fides inopi.
Atteſtare Deos. Nec fas mihi fallere divos.
Pervigila ante fores. Nocte capi metuo.
Scribe elegos. Nequeo, Muſarum & Apollinis expers.
Frange fores. Pœnas judicii metuo.
Stulte ab amore mori pateris: non vis ob amorem.
Malo miſer dici, quam miſer atque reus.
Suaſi quod potui: tu alios modo conſule. Dic quos?
Quod ſibi ſuaſerunt, Phædra & Eliſſa dabunt.
Quod Canace, Phyllisque, & faſtidita Phaoni,
Hoc das conſilium? Tale datur miſeris.

XCIII. *Pulchrum dei reſponſum.*

DOctus Hylæ cæſtu, Phegeus carus arte palæſtræ,
Clarus Olympiacis & Lycus in ſtadiis,
An poſſent omnes venturo vincere agone,
Hammonem Libyæ conſuluere deum.
Sed deus, ut ſapiens, Dabitur victoria vobis
Indubitata quidem, ſi caveatis, ait,
Ne quis Hylam cæſtu, ne quis certamine luctæ
Phegea, ne curſu te, Lyce, prætereat.

XCIV. *De Hermiones zona.*

PUnica turgentes redimibat zona papillas
Hermiones: zonæ textum elegion erat.
Qui legis hunc titulum, Paphie tibi mandat, ames me:
Exemploque tuo nemiaem amare vetes.

XCV. *De Hyla, quem Naiades rapuerunt.*

ASpice quam blandæ necis ambitione fruatur,
Letifera experiens gaudia, pulcher Hylas!
Oſcula & infeſtos inter moriturus amores,
Ancipites patitur Naiadas Eumenidas.

XCVI. *Ad Nymphas Narciſſum perſequentes.*

FUitis procaces Naiades
Amore ſævo, & irrito.
Ephebus iſte flos erit.

XCVII. *De Narciſſo, qui ſui ipſius amore captus erat.*

SI cuperes alium, poſſes, Narciſſe, potiri.
Nunc tibi amoris adeſt copia: fructus abeſt.

XCVIII. *De eodem.*

QUid non ex hujus forma pareretur amator,
Ipſe ſuam qui ſic deperit effigiem?

XCIX. *In Echo dolentem propter mortem Narciſſi.*

COmmoritur, Narciſſe, tibi reſonabilis Echo,
Vocis ad extremos exanimata modos.
Et pereuntis adhuc gemitum reſecuta querelis,
Ultima nec etiam verba loquentis amat.

C. *De Hermaphrodito.*

MErcurio genitore ſatus, genitrice Cytherea,
Nominis ut mixti, ſic corporis Hermaphroditus,
Concretus ſexu, ſed non perfectus, utroque:
Ambiguæ Veneris, neutro potiundus amori.

CI. *De conjunctione Salmacis cum Hermaphrodito.*

SAlmacis optato concrevit nympha marito.
Felix virgo, ſibi ſi ſcit ineſſe virum.
Et tu formoſæ juvenis permixte puellæ,
Bis felix, unum ſi licet eſſe duos.

CII. *Ad Apollinem de Daphne puella fugiente.*

PONe arcum Pæan, celereſque reconde ſagittas:
Non te virgo fugit, ſed tua tela timet.

CIII. *Ad corticem, quo Daphne tegebatur.*

INvide cur properas cortex operire puellam?
Laurea debetur Phœbo, ſi virgo negatur.

CIV. *In duas ſorores diverſorum morum.*

DElia, vos miramur: & eſt mirabile, quod tam
Diſſimiles eſtis, tuque ſororque tua.
Hæc habitu caſto, quam non ſit, caſta videtur;
Tu præter cultum nil meretricis habes.
Quum caſti mores tibi ſint, huic cultus honeſtus:
Te tamen & cultus damnat, & actus eam.

CV. *Ad*

CV. *Ad Gallam.*

VAdo, ſed ſine me, quia te ſine: nec niſi tecum
Totus ero; pars quum ſim altera, Galla, tui.
Vado tamen, ſed dimidius, vado minor ipſo
Dimidio: nec me jam locus unus habet.
Nam tecum fere totus ero, quocumque recedam.
Pars veniet mecum quantulacumque mei.
Separor unus ego, ſed partem ſumo minorem
Ipſe mei. tecum pars mea major abit.
Si redeam, tibi totus ero: pars nulla vacabit,
Quæ mox non redeat in tua jura. Vale.

CVI. *In Venerem anadyomenen.*

EMerſam pelagi nuper genitalibus undis
Cyprin Apellei cerne laboris opus:
Ut complexa manu madidos ſalis æquore crines
Humidulis ſpumas ſtringit utraque comis.
Jam tibi nos, Cypri, Juno inquit & innuba Pallas,
Cedimus, & formæ præmia deſerimus.

CVII. *In puerum formoſum.*

DUm dubitat natura, marem, faceretne puellam:
Factus es o pulcher pene puella puer.

CVIII. *In ſcabioſum Polygitonem.*

THermarum in ſolio ſi quis Polygitona vidit
Ulcera membrorum ſcabie putrefacta foventem,
Præpoſuit cunctis ſpectacula talia ludis.
Principio tremulis ganuitibus aera pulſat,
Verbaque laſcivos meretricum imitantia cœtus
Vibrat: & obſcœnæ numeros prurignis implet.
Brachia deinde rotat, velut enthea dæmone Mænas,
Pectus, crura, latus, ventrem, femora, inguina, ſuras,
Tergum, colla, humeros, luteæ Symplegadis autrum.
Tam diverſa locis vaga carnificina pererrat,
Donec marcentem calidi fervore lavacri
Blandus letali ſolvat dulcedine morbus.
Defectos ſic fama viros, ubi caſſa libido
Femineos cœtus, & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexaro conſumere gaudia lecto,
Titillata brevi quum jam ſub fine voluptas
Ferver, & ingeſto peragit ludibria morſu:
Turpia non aliter Polygiton membra reſolvit.
Et quia debentur ſuprema piacula vitæ,
Ad Phlegetunteas ſeſe jam præparat undas.

CIX. *De quodam Silvio Bono, qui erat Brito.*

SIlvius ille Bonus, qui carmina noſtra laceſſit,
Noſtra magis meruit diſticha Brito Bonus.

CX. *De eodem.*

SIlvius hic Bonus eſt. Quis Silvius? Iſte Britannus.
Aut Brito hic non eſt Silvius, aut malus eſt.

CXI. *De eodem.*

SIlvius iſte Bonus fertur, ferturque Britannus:
Quis credat civem degeneraſſe bonum?

CXII. *De eodem.*

NEmo bonus Brito eſt. ſi ſimplex Silvius eſſe
Incipiat, ſimplex deſinat eſſe Bonus.

CXIII. *De eodem.*

SIlvius hic Bonus eſt. Sed Brito eſt Silvius idem.
Simplicior res eſt, credite, Brito malus.

CXIV. *De eodem.*

SIlvi, Brito, Bonus, quamvis homo non bonus eſſe
Ferris: nec ſe quit jungere Brito Bono.

CXV. *In Furippum.*

PArs te Furippum vocitat, pars vero Furippum,
Altera producens, altera corripiens.
Elige utrum malis: aut tende, aut corripe nomen.
Conveniet quodvis, fur furioſe, tibi.

CXVI. *Epicuri opinio.*

QUod eſt beatum, morte & æternum carens,
Nec ſibi parit negotium, nec alteri.

CXVII. *De homine pigro.*

SAnus piger febricute multo eſt nequior.
Potat duplem, dapeſque duplices devorat.

CXVIII. *In Didus imaginem.*

ILlo ego ſum Dido vultu, quem conſpicis hoſpes,
Aſſimilata modis pulchraque mirificis.
Talis eram: ſed non, Maro quam mihi finxit, erat mens:
Vita nec inceſtis læta cupidinibus.
Namque nec Æneas vidit me Troius unquam,
Nec Libyam advenit claſſibus Iliacis.
Sed furias fugiens atque arma procacis Iarbæ,
Servavi, fateor, morte pudicitiam,
Pectore transfixo: caſtus quod perculit enſis,
Non furor, aut læſo crudus amore dolor.
Sic ceciditſe juvat. vixi ſine vulnere famæ.
Ulta virum, poſitis mœnibus, opperii.
Invida cur in me ſtimulaſti Muſa Maronem,
Fingeret ut noſtræ damna pudicitiæ?
Vos magis hiſtoricis, lectores, credite de me,
Quam qui furta deum concubituſque canont
Falſidici vates: temerant qui carmine verum:
Humaniſque deos aſſimilant vitiis.

CXIX. *De tribus inceſtis.*

TRes uno in lecto. ſtuprum duo perpetiuntur,
Et duo committunt. quatuor eſſe reor.
Falleris; extremis da ſingula crimina: & illum
Bis numeres medium, qui facit, & patitur.

CXX. *In Caſtorem.*

LAmbere quum vellet mediorum membra virorum
Caſtor, nec poſſet vulgus habere domi:
Repperit, ut nullum ſellaror perderet inguen:
Uxoris cæpit lingere membra ſuæ.

CXXI. *De amiſſa puella.*

TRes fuerant Charites: ſed dum mea Lesbia vixit,
Quatuor. ut periit, tres numerantur iterum.

CXXII. *In Fauſtulum ſtaturæ brevis Anicii Probini.*

FAuſtulus inſidens formicæ, ut magno elephanto,
Decidit, & terræ terga ſupina dedit.

Moxque

Moxque idem ad mortem eſt multatus calcibus ejus,
Perditus ut poſſet vix retinere animam.
Vix tamen eſt fatus: Quid rides, improbe Livor,
Quod cecidi? cecidit non alitet Thaethon.

CXXIII. *In Eunum liguritorem.*

EUne quid affectas vendentem Phyllida odores?
Diceris hanc mediam lambere, non molere.
Perſpice, ne mercis fallant te nomine: vel oe
Aere Seplaſiæ decipiare, cave.
Dum Cuſton Coſtonque putas communis odoris,
Et Nardum & Sardas eſſe ſapore pari.

CXXIV. *In eumdem.*

DIverſa infelix & lambit, & olfacit Eunus.
Diſſimilem oltactum natis & oris habet.

CXXV. *In eumdem Eunum.*

SAlgama non hoc ſunt, quod Balſama. cedite odores.
Nec male olere mihi, nec bene olere placet.

CXXVI. *In eumdem Eunum.*

ΛΑΐς, Ἔρως, & Ἶτυς, Χείρων, & Ἔρως, Ἶτυς alter;
Nomina ſi ſcribis, prima elementa adime:
Ut facias verbum, quod tu facis, Eune magiſter.
Dicere me Latium non decet opprobrium.

CXXVII. *In eumdem.*

EUne, quod uxoris gravidæ putria inguina lambis:
Feſtinas gloſſas non natis tradere natis.

CXXVIII. *Ad eumdem pedagogum liguritorem.*

EUnus Syriſcus inguinum liguritor,
Opicus magiſter (ſic eum docet Phyllis)
Muliebre membrum quadriangulum cernit.
Triquetro coactu Δ litteram ducit.
De valle femorum altrinſecus pares rugas,
Mediumque fiſſi rima qua patet, callem,
Ψ dicit eſſe. nam triſiſſilis forma eſt.
Cui ipſe linguam quum dedit ſuam, Λ eſt,
Veramque in illis eſſe Φ notam ſeotit,
Quid imperite P putas ibi ſcriptum,
Ubi locari I convenit longum?
Miſelle doctor, ϰ tibi ſit obſcœno,
Tuumque nomen Θ ſectilis ſignet.

CXXIX. *In Medeæ imaginem.*

MEdeam vellet quum pingere Timomachi mens,
Volventem in natos crudum animo facinus.
Immanem exhauſit rerum in diverſa laborem,
Fingerer affectum matris ut ambiguum.
Ira ſubeſt lacrymis, miſeratio non caret ira,
Alterutrum videas, ut ſit io alterutro.
Cunctantem ſatis eſt. nam digna eſt ſanguine matet
Natorum; tua non dextera, Timomache.

CXXX. *In eamdem.*

QUis te pictorum ſimulavit, peſſima Colchis,
In natos crudum volvere mente nefas?
Uſque adeone iiris puerorum haurire cruorem,
Ut ne picta quidem parcere cæde velis?
Numnam te pellex ſtimulat? numne alter Iaſon,
Altera vel Glauce ſunt tibi cauſa necis?
Quin ne picta quidem ſis barbara? namque tui vim
Cera tenax zeli concipit immodicam.
Laudo Timomachum, matrem quod pinxit in enſe
Cunctantem, prolis ſanguine ne maculet.

CXXXI. *In quemdam, qui levia ſibi inguina faciebat.*

INguina quod calido levas tibi dropace, cauſa eſt:
Irritant vulſas levia membra lupas.
Sed quod & elixo plantaria podice vellis,
Et teris incuſas pumice Clazomenas,
Cauſa latet: bimarem niſi quod patientia morbum
Adpetit: & tergo femina, pube vir es.

CXXXII. *In cæcum & claudum.*

INſidens cæco graditur pede claudus utroque.
Quo caret alteruter, ſumit ab alterutro.
Cæcus namque pedes claudo greſſumque miniſtrat:
At claudus cæco lumina pro pedibus.

CXXXIII. *Idem.*

AMbulat inſidens cæco, pede captus utroque:
Atque alterna ſubit munia debilitas.
Nam cæcus claudo pede commodat: ille viciſſim
Motua dat cæco lumina pro pedibus.

CXXXIV *De divite & paupere.*

NON eſt dives opum dives: nec pauper inopſque
Infelix: alio nec magis alter eget.
Dives eget gemmis, cereali munere paupet.
Sed quum egeant ambo, pauper egens minus eſt.

CXXXV. *De Penelope.*

INtemerata procis, & tot ſervata per annos,
Oſcula vix ipſi cognita Telemacho.
Hinc mea virginitas facibus tibi luxit adultis:
Arſit & invidia principe verus amor.
Sæpe ego mentitis tremui nova ſemina ſomnis;
Lapſaque non merito ſunt mihi verba ſono:
Et tamen ignotos ſenſi experrecta dolores,
Strataque tentavi ſicca pavente manu.
Nam tibi anhelanti, ſupremaque bella moventi,
Paruit indulgens & ſine voce dolor,
Dente nihil vinlare fero, nihil unguibus auſæ:
Fœdera nam tacita pace peregit amor.
Denique non aviam tremolo clamore vocivi:
Nec prior obſequio ſerva cucurrit anus.
Ipſa verecundo tetigi pallore puellas,
Impoſitum teneri faſſa pudoris opus.

CXXXVI *In grammaticum.*

FElix Grammaticus non eſt: ſed nec fuit umquam:
Nec quiſquam eſt felix nomine grammaticus.

At

At si quis felix præter fatum extitit umquam:
Is demum excessit grammaticos canonas.

CXXXVII. *De infausto matrimonio Grammatici.*

ARma virumque docens, atque arma virumque peritus
Non duxi uxorem, sed magis arma domum.
Namque dies totos, totasque ex ordine noctes
Litibus oppugnat meque, meumque larem:
Atque ut perpetuis dotata a Marte duellis,
Arma in me rotiit, nec datur ulla quies.
Jamque repugnanti dedam me; ut denique victum
Jurget ob hoc solum, jurgia quod fugiam.

CXXXVIII. *De Auxilio Grammatico.*

EMendata potest quænam vox esse magistri,
Numen qui proprium cum vitio loquitur?
Auxilium te nempe vocas, insecite magister,
Da rectum casum: jam Soloicismus eris.

CXXXIX. *De fratribus Thebanis.*

NEc Stygiis lucis ineunt sua fœdera fratres
Oedipodionidæ, de misero ah miseri.
Namque etiam ex uno surgentes aggere flammæ
In diversa sui dissiliunt cineris.
Infandos juvenes! quos nec discordia cassos
Luce, nec in semet linquit atrox animus.
Atque utinam & Thebas quissent partirier ipsas,
Regnorum & metas, ut cinerum nebulas!

CXL. *De ingratis ex Menandro.*

NIl homine terra pejus ingrato creat.
Vicinus, hospes, notus, ignotus, cliens,
Et si qua genera civium sunt id genus,
Si quid petenti promptus opis impertias,
Ut misereare, gratia actutum perit.

CXLI. *De Demosthene.*

DIscere si cupis, a doctis quam multa licebit.
Quæ nosti, meditando velis inolescere menti.
Quæ didicisti hauddum, discendo adsumere tendas.

CLXII. *De uxore deformi.*

DEformis uxor cui sit, ancilla elegans:
Uxorem habere, subigere ancillam velit.

CXLIII. *De fortunæ varietate.*

FOrtuna numquam sistit in eodem statu.
Semper movetur: variat, & mutat vices,
Et summa in imum vertit, ac versa erigit.

CXLIV. *In Stellam.*

STella prius superis fulgebas lucifer: at nunc
Extinctus, cassis lumine vesper eris.

CXLV. *Ex Menandro.*

RE fruere, ut natus mortalis; dilige sed tem,
Tamquam immortalis. sors est in utroque verenda.

CXLVI. *Ad notarium velocissime excipientem.*

PUer notarum præpetum,
Soleis minister advola.
Bipatens pugillar expedi,
Cui multa laudi copia,
Punctis peracta singulis,
Ut una vox absolvitur.
Evolvo libros uberes,
Instarque densæ grandinis
Torrente lingua perstrepo.
Tibi nec aures ambigunt,
Nec occupatur pagina.
Et mora parce dextera
Volat per æquor cereum.
Quum maxime nunc proloquor
Circumloquentis ambitu,
Tu sensa nostri pectoris
Ut dicta jam ceris tenes.
Sentire tam velox mihi
Vellem dedisset mens mea,
Quam præpetis dextræ fuga
Tu me loquentem prævenis.
Quis, quæso, quis me prodidit?
Quis ista jam dixit tibi,
Quæ cogitabam dicere?
Quæ furta corde in intimo
Exercet ales dextera?
Qui ordo rerum tam novus,
Veniat in aures ut tuas,
Quod lingua nondum absolverit?
Doctrina non hæc præstitit:
Nec ulla tam velox manus
Celeripedis compendii.
Natura munus hoc tibi,
Deusque donum tradidit:
Quæ loquerer, ut scires prius:
Idemque velles, quod volo.

EPIGRAMMATA IV.

Quibus Fastorum a se digestorum meminit.

I. *Ausonius Hesperie filio salutem.*

IGnota æternæ ne sint tibi tempora Romæ,
Regibus, & patrum ducta sub imperiis,
Digesti Fastos, & nomina perperis ævi:
Sparsa jacent Latiam si qua per historiam.
Sit tuus hic fructus, vigilaras accipe noctes.
Obsequitur studio nostra lucerna tuo.
Tu quoque venturos perlongum confere Janos,
Ut mea congessit pagina præteritos.
Exemplum jam patris habes: ut prorinus & te
Aggreget Ausoniis purpura consulibus.

II. *Supputatio ab urbe condita in consulatum nostrum.*

ANnis undecies centum conjunge quaternos,
Undecies unumque super trieterida necte.
Hæc erit æternæ series ab origine Romæ.

III. *De eodem ad Proculum.*

URbis ab æternæ deductam rege Quirino
Annorum ſeriem quum, Procule, accipies:
Mille annos centumque, & bis fluxiſſe nouenos
Conſulis Auſonii nomen aduſque leges.
Fors erit, ut luſtrum quum ſe cumulauerit iſtis,
Conſectam Proculus ſignet Olympiadem.

IV. *In fine ejuſdem libri additi.*

HActenus adſcripſi Faſtos. ſi ſors voler, ultra
Adjiciam. ſi nou, qui legis, adjicies:
Scire cupis, qui ſim? ritulum qui quartus ab imo eſt
Quære; leges nomen Conſulis Auſonii.

EPHEMERIS

Id eſt, Totius diei Negotium.

MAne jam clarum reſerat feneſtras.
Jam ſtrepit uidis vigilax hirundo.
Tu velut primam, mediamque uoctem,
Parmeno, dormis.
Dormiunt glites hiemem perennem,
Sed cibo parcunt. tibi cauſa ſomni,
Multa quod potas, uimiaque tendis
Mole ſaginam.
Inde nec flexas ſonus intrat aures:
Et locum mentis ſopor altus urget,
Nec coruſcantis oculos laceſſunt
Fulgura lucis.
Annuam quondam juveni quietem,
Noctis & lucis vicibus manentem,
Fabulæ fingunt, cui Luna ſomnos
Contiuuatit.
Surge uugator, lacerande virgis.
Surge: ne longos tibi ſmmus, unde
Non times, detur. tape membra molli,
Parmeno, lecto.
Fors & hæc ſomnum tibi cantilena
Sapphico tuadet modulata verſu.
Lesbiæ depelle modum quietis,
Acer Iambe.

Item Parechaſis.

PUer eja ſurge: & calceos,
Et linteam da ſindonem.
Da, quidquid eſt, amictui,
Quod jam pataſti, ut prodeam.
Da tore ſoutano abluam
Manus, & os, & lumina.
Pateatque, fac, ſacrarium,
Nullo paratu extriuſecus.
Pia verba, vota innoxia,
Rei divinæ copia eſt.
Nec tus cremandum poſtulo,
Nec liba cruſti mellei:
Foculumque vlvi ceſpitis
Vauis relinquo altaribus.
Deus precandus eſt mihi,
Ac Filius ſummi Dei
Majeſtas uniſmodi,
Sociata ſacro Spiritu.
Et ecce jam vota ordior:
Et cogitatio Numinis
Præſentiam ſeutit pavens.
Pavetne quidquam ſpes, fides?

Oratio:

OMuipotens, ſolo mentis mihi cognite cultu,
Ignorate malis, & nulli ignote piorum,
Principio, extremoque carens: antiquior ævo,
Quod fuit, aut veniet: cujus formamque modumque
Nec mens complecti poterit, nec lingua profari:
Cernere quem ſolus, coramque audire jubentem,
Fas habet, & patriam propter conſidere dextram:
Ipſe opifex rerum, rebus cauſa ipſa creandis,
Ipſe Dei Verbum, Verbum Deus, anticipator
Mundi, quem facturus erat: generatus in illo
Tempore, quo tempus nondum fuit: editus ante,
Quam jubar, & rutilus cælum illuſtraret Eous:
Quo ſine nil actum: per quem facta omnia: cujus
In cælo ſolium. cui ſubdita terra ſedenti,
Et mare, & obſcuræ chaos inſuperabile noctis:
Irrequies, cuncta ipſe movens, vegetator inertum:
Non genito genitore Deus, qui fraude ſuperbi
Offenſus populi, gentes in regna vocavit,
Stirpis adoptivæ meliore propage colendus:
Cernere quem licuit proavis: quo numine viſo,
Et patrem vidiſſe datum: contagia noſtra
Qui tulit: & diri paſſus ludibria leti,
Eſſe iter æternæ docuit remeabile vitæ:
Nec ſolam remeare animam, ſed corpore toto
Cæleſtes intrare plagas, & inane ſepulchri
Arcanum vacuis adopertum linquere terris.
Nate patris ſummi, noſtroque ſalutifer ævo,
Virtutes patrias genitor cui tradidit omnes,
Nil ex invidia retinens, plenuſque datorum,
Pande viam precibus, patriaſque hæc perfer ad aures.
Da, Pater, invictam contra omnia crimina mentem,
Vipereumque nefas nociturі averte veneni.
Sit ſatis, antiquam ſerpeus quod perdidit Evam,
Deceptumque adjunxit Adam: nos ſera nepotum
Semina, veridicis ætas prædicta prophetis,
Vitemus laqueos, quos letifer implicat anguis.
Pande viam, quæ me poſt vincula corpotis ægri
In ſublime ferat: puri qua lactea cæli
Semita ventoſæ ſuperat vaga nubila Lunæ.
Qua proceres abiere pii, quaque integer olim
Raptus quadrijugo peuetrat ſuper æthera curru
Helias, & ſolido cum corpore prævius Enoch.
Da, Pater, æterni ſperatam luminis autam:
Si lapides non juro deos, unumque vereudi
Suſpiciens altare ſacri, libamina vitæ
Intemerata fero: ſi te Dominique, Deique,
Unigenæ cognoſco Patrem, miſſumque Duobus,
Qui ſuper æquoreas volitabat Spiritus undas.

Da,

De, Genitor, veniam, cruciataque pectora purga:
Si te non pecudum fibris, non sanguine fuso
Quæro: nec arcanis numen conjecto sub axis:
Si scelere abstineo, errori obnoxius: & si
Opto magis, quam fido, bonus, purusque probari.
Confessam dignere animam: si membra caduca
Exsecror, & tacitum si pœnitet: altaque sensus
Formido exercuit, tormentaque sera gehennæ
Anticipat, patiturque suos mens feucla manes.
Da, Peter, hæc nostro fieri rata vote precatu.
Nil metuam, cupiamque nihil, satis hoc rear esse,
Quod satis est, nil sæpe velim, nec causa pudoris
Sim mihi. non faciam cuiquam, quæ tempore eodem
Nollem facta mihi. nec vano crimine lædar,
Nec meeuler dubio. paulum distare videtur
Suspectus, vereque reus. male posse secultas
Nulla sit: at bene posse adsit tranquilla potestas.
Sim tenui victu, atque habitu. sim cerus amicis.
Et semper genitor, sioe vulnere nominis hujus,
Non enimo dolcam, non corpore; cuncta quietis
Fungantur membra officiis: nec seucius ullis
Partibus amissum quidquam desideret usus.
Pace fruar, securus agem. miracula terræ
Nulla putem. suprema mihi quum venerit hora,
Nec timeat mortem bena conscia vita, nec optet.
Purus ab occultis quum te indulgante videbor,
Omnia despiciam, fuerit quum sola voluptas
Judicium sperare tuum. quod dum sue differt
Tempora, cunctaturque dies, procul exige lævum
Insidiatorem blandis erroribus anguem.
Hæc pia, sed mæsto trepidantie vota reatu,
Christe, apud æternum placabilis essere patrem.
Salvetur, deus, ac dominus, mens, gloria, verbum,
Filius, ex vero verus, de lumine lumen,
Æterno cum patre manens, in secula regnans.
Consona quem celebrant moduleti carmina Devid:
Et responsuris ferit æra vocibus, Amen.

Egressio.

SAtis precum datum Deo.
Quemvis satis nunquam reis
Fiat precatu numinis.
Habitum forentem da puer:
Dicendum amicis est Ave,
Valeque quod fit mutuum.
Quod quum per horas quatuor
Incluet ed meridiem.
Movendus est jam Sosias.

Locus invitationis.

TEmpus vocandis namque amicis eppetit;
Ne nos, vel illi, demoremur prandium.
Propere per ædes cutre vicinas puer.
Scis ipse, qui sint. jamque, dum loquor, redi.
Quinque advocavi. sex enim cuovivium
Cum rege justum: si super, convicium est:
Abiit, relicti nos sumus cum Sosia.

Locus ordinandi coqui.

SOsie, prandendum est. quartam jam totus in horam
Sol calet: ad quintam flectitur umbra notam.
Ao vegetu madeant condita obsonia gustu,
(Fallera namque solent) experiundo proba.
Concute ferventes palmis vulventibus ollas,
Tinge celer digitos jure calente tuos:
Vibrenti lambat quos humida lingua recursu.

* * *

Desunt multa.

* * *

QUadrupedum, & volucrum, vel cum terrena marinis
Monstre edmiscentur: donec purgantibus Euris
Diffiatæ liquidum renuentur in eera nubes.
Nunc fora, nunc lites, læti modo pompa theatri
Visitat. & turmas equitum, cædesque latronum
Perpetior: lacerat nostros fera bellua vultus:
Aut in senguinee gladio grassamur erena.
Per mere navisregum gredior pedes: & frete cursu
Trensilio, & subitis volito super aere pinnis.
Insandas etiem veoeres, incestaque noctis
Dedecore, & tregicos patimur pet somnie cœtus.
Perfugium tamen est, quotiens portenta soporum
Sulvit rupta pudure quies, & imagine fœda
Libere niens vigilat: rorum bene conscie lectum
Pertrectat secura meous. probrose recedit
Culpa turi, & profugi minuiscunt crimine sumni:
Ceruo, triumphantes inter, me pleudere; rursum
Inter captivos trahor exarmetus Alenos.
Temple Deum, sanctasque fores, paletiaque auree
Spectio, & Sarrano videor discumbere in ostro:
Et mox fumosis convive eccumbo popinis.
Divinum perhibent vatem, sub frondibus ulmi
Vana ignevorum simulaera locasse suporum,
Et gemmas oumeio portas: quæ fornica eburno
Semper fallaces glomerat super aera formas:
Altera, quæ veros emittit coinee visus.
Quod si de dubiis conceditur optio nobis:
Deesse fidem lætis melius, quam vane timeri.
Ecce egu jam malim felli. nam, dum modu semper
Tristia vanescant, potius caruisse fruendis,
Quam trepidare malis. satis est bene, si metus ebsit.
Sunt & qui fletus, & gaudie controversa
Conjectent: varioque trahant eventa relatu.
Ire per obliquos cæli mala somnia mundos,
Irrequiete vagi qua distant nubile nimbi.
Lunares habitare polos. quid nostra subitis
Lumine, & engussi tenebrosa cubilia tecti?
Me finite ignevas plecidum traducere noctes,
Dum redeat roseo mihi Lucifer eureus ortu.
Quod si me nullis vexatum nocte figuris
Mollis tranquillo permulserit eere somnus;
Hunc lucum, oostro viridis qui frondet in agro
Ulmaus, excubiis habitendum dedico vestris.

PARENTALIA.

Præfatio verſibus adnotata.

Omina carorum jam condita funere juſto,
Fleta prius lacrimis, nunc memorabo modis,
Nuda, ſine ornatu, fandique carentia cultu.
Sufficit inferiis exſequialis honos.
Nænia funereis ſatis officioſa querelis,
Annua ne tacitus nimnera prætereas:
Quæ Numa cognatis ſolemnia dedicat umbris:
Ut gradus aut mortis poſtulat, aut generis.
Hoc ſatis & tumulis, ſatis & telluris egenis.
Voce ciste animas funeris inſtar habet.
Gaudent compoſiti cineres ſua nomina dici.
Frontibus hoc ſcriptis & monumenta jubent.
Ille etiam mæſti cui defuit urna ſepulchri,
Nomine ter dicto pene ſepultus erit.
At tu quicumque es lector, qui fata meorum
Dignaris mæſtis commemorare elegis,
Inconcuſſa tuæ percurras tempora vitæ:
Et præter juſtum funera nulla fleas.

I. *Junius Auſonius, Pater.*

PRimus in his pater Auſonius. quem ponere primum,
Etſi cunctetur filius, ordo jubet.
Cura dei, placidæ functus quod honore ſenectæ,
Undecies binas vixit Olympiadas.
Omnia quæ volnit, qui proſpera vidit: & idem
Optavit quidquid, contigit, ut voluit.
Non quia fatorum nimia indulgentia: ſed quod
Tam moderata illi vota fuere viro.
Quem ſua contendit ſeptem ſapientibus ætas:
Quorum doctrinam moribus excoluit:
Viveret ut potius, quam diceret arte ſophorum,
Quamquam & facundo non rudis ingenio.
Præditus & vitas hominum ratione medendi
Porrigere, & fatis amplificare moras.
Inde & perfunctæ manet hæc reverentia vitæ,
Ætas noſtra illi quod dedit hunc titulum:
Ut nullum Auſonius, quem ſectaretur, habebat:
Sic nullum, qui ſe nunc imitetur, habet.

II. *Æmilia Æonia, Mater.*

PRoxima tu genitrix Æonia, ſanguine mixto
Tarbellæ matris, patris & Æduici.
Morigeræ uxoris virtus cui contigit omnis;
Fama pudicitiæ, lanificæque manus,
Conjugiique fides, & natos cura regendi,
Et gravitas comis, lætaque ſerietas.
Æternum placidos Manes complexa mariti,
Viva thorum quondam, functa fove tumulum.

III. *Æmilius Magnus Arborius avunculus.*

CUlta mihi eſt pietas, patre primum, & matre vocatis.
Dicere ſed rea ſit, tertius Arborius.
Quem primum memorare nefas mihi, patre ſecundo.
Rurſum non primum ponere, pene nefas.
Temperies adhibenda . . . . .
Ante alios. quamquam patre ſecundus erit.
Tu frater genitricis, & unanimis genitoris:
Et mihi qui fueris, quod pater, & genitrix.
Qui me lactantem, puerum, juvenemque, virumque
Artibus ornaſti, quas didiciſſe juvat.
Te ſibi Palladiæ anteſtulit toga docta Toloſæ:
Te Narbonenſis Gallia præpoſuit,
Ornaſti cujus Latio ſermone tribunal:
Et ſora Hiberorum, quæque Novempopulia.
Hinc tenus Europam, fama creſcente, perito
Conſtantinopolis rhetore te viguit.
Tu per mille modos, per mille oracula fandi
Doctus, facundus, tum celer, atque memor.
Tu, poſtquam primis placui tibi traditus annis,
Dixiſti, nato me, ſatis eſſe tibi.
Me tibi, me patribus, clarum decus eſſe profeſſus,
Dictaſti fatis verba notanda meis.
Ergo vale, Elyſiam fortitus avuncule ſedem.
Hæc tibi de Muſis carmina libo tuis.

IV. *Cæcilius Argicius Arborius, avus.*

OFficioſa pium ne deſere pagina munus.
Maternum poſt hos commemoremus avum.
Arborium, Æduico ductum de ſtemmate nomen,
Complexum multas nobilitate domus:
Qua Lugdunenſis provincia, quaque potentes
Æduæ, Alpino quaque Vienna jugo.
Invida ſed nimium generique opibuſque ſuperbis
Ærumna incubuit. namque avus & genitor
Proſcripti, regnum quum Victorinus haberet
Victor: & in Tetricos tecidit imperium.
Tum profugum in terris, per quas erumpit Aturrus,
Tarbellique futor perſtrepit Oceani;
Graſſantis dudum fortunæ tela paventem
Pauperis Æmiliæ conditio implicuit.
Mox tenuis multo quæſita pecunia niſu,
Solamen ſeſſo, non & opes tribuit.
Tu cæli numeros, & conſcia ſidera fati
Callebas, ſtudium diſſimulanter agens.
Non ignota tibi noſtræ quoque formula vitæ:
Signatis quam tu condideras tabulis;
Prodita non unquam. ſed matris cuta retexit
Sedula, quam timidi cura tegebat avi.
Tu novies denos vitam quum duxeris annos,
Expertus Fortis tela cavenda Deæ,
Amiſſum fleſti poſt trina decennia natum,
Saucius, atque uno lumine caſſus eras.
Dicebas ſed te ſolatia longa fovere ſi
Quod mea præcipuus fata maneret honos.
Et modo conciliis animarum mixte piorum:
Fata tui certe nota nepotis habes.
Sentis quod quæſtor, quod te præfectus, & idem
Conſul, honorifico munere commemoro.

V. *Æmilia Corinthia Maura, avia.*

ÆMiliam nunc fare aviam, pia cura nepotis:
Conjux prædicto quæ fuit Arborio.
Nomen huic joculare datum: cute fuſca quod olim,
Æquales inter Maura vocata fuit.
Sed non arta animo qui clarior eſſet olore,
Et non calcata qui nive candidior.
Hæc non deliciis ignoſcere prompta pudendis,

Ad

Ad perpendiculum ſeque ſnoſque habuit:
Hæc me præreptum cunis, & ab ubere matris,
Blanda ſub auſteris imbuit imperiis.
Tranquillos aviæ cineres præſtate quieri
Æternum Manes, ſi pia verba loquor.

VI. *Æmilia Hilaria, matertera, virgo devota.*

TUque gradu generis matertera, ſed vice matris,
Affectu nati commemoranda pio,
Æmilia in cunis Hilari cognomen adepta,
Quod læta, & pueri comis ad effigiem,
Reddebas verum non diſſimulanter ephebum,
More virum medicis artibus experiens.
Feminei ſexus odium ſibi ſemper: & inde
Crevit devotæ virginitatis amor;
Quæ tibi ſeptenos novies eſt culta per annos.
Quique ævi finis, ipſe pudicitiæ.
Hæc, quia uti mater moneris & amore fovebas,
Supremis reddo filius exſequiis.

VII. *Cl. Contentus, & Julius Calippio, patrui.*

ET patruos Elegea meos reminiſcere canto;
Contentum, tellus quem Rutupina tegit.
Magna cui & variæ quæſita pecunia ſortis,
Hæredis nullo nomine tuta perit.
Raptus enim lætis, & adhuc florentibus annis,
Trans mare, & ignaris fratribus oppetiit.
Julius in longam produxit fata ſenectam,
Affectus damnis innumerabilibus.
Qui comis, blanduſque, & menſa commodus uncta,
Hæredes ſolo nomine nos habuit.
Ambo pii, vultu ſimiles, joca ſeria mixti,
Ævi fortunam non habuere parem.
Diſcreti quamquam tumulis, & honore jacetis:
Commune hoc verbi munus habete, Vale.

VIII. *Attuſius Lucanus Talliſius, ſocer.*

QUi proceres, veteremque volet celebrare Senatum,
Claraque ab exortu ſtemmata Burdigalæ,
Teque, tuumque genus memoret, Lucane Talliſi:
Moribus ornaſti qui veteres proavos.
Pulcher honore oris, tranquillo pectore, comis,
Facundo civis major ab ingenio.
Venam, & ruris cultu, victuſque nitore,
Omne ævum peragens; publica deſpiciens.
Noſci inter primos cupiens, prior eſſe recuſans.
Ipſe tuo vivens ſegregus arbitrio.
Optabas tu me generum florente juventa.
Optare hoc tantum, non & habere datum.
Vota probant ſuperi: meritiſque faventia ſanctis
Implent fata, viri quod voluere boni.
Et nunc perpetui ſentis ſub honore ſepulchri,
Quam reverens natæ, quamque tui maneam:
Cœlebs namque gener nunc hæc pia munera ſolvo.
Nam & cœlebs numquam deſinet eſſe gener.

IX. *Attuſia Lucana Sabina, uxor.*

HActenus ut caros, ita juſto funere fletos
Functa piis cecinit nænia noſtra modis.
Nunc dolor, atque cruces, nec contrectabile fulmen,
Conjugis ereptæ mors memoranda mihi.
Nobilis a proavis, & origine clara ſenatus,
Moribus uſque bonis clara Sabina magis.
Te juvenis primus luxi deceptus in annis,
Perque novem cœlebs te fleo Olympiadas.
Nec licet obductum ſenio ſopire dolorem.
Semper crudeſcit nam mihi pœna recens.
Admittunt alii ſolatia temporis ægri.
Hæc graviora facit vulnera longa dies.
Torqueo deceptos ego vita cœlibe canos:
Quoque magis ſolus, hoc mage mœſtus ago.
Volnus alit, quod mutua domus ſilet, & thorus alget:
Quod mala non cuiquam, non bona participo.
Mœreo, ſi conjux alii bona: mœreo contra,
Si mala: ad exemplum tu mihi ſemper ades.
Tu mihi crux ab utraque venis: ſive eſt mala, quod tu
Diſſimilis fueris: ſeu bona, quod ſimilis.
Non ego opes caſſas, & inania gaudia plango:
Sed juvenis juveni quod mihi rapta viro.
Læta, pudica, gravis, genus inclyta & inclyta forma,
Et dolor, atque decus conjugis Auſonii.
Quæ modo ſeptenos quater impletura Decembres,
Liquiſti natos, pignora noſtra, duos.
Illa favore Dei, ſicut tua vota fuerunt,
Florent, optatis accumulata bonis.
Et precor ut vigeant: tandemque ſuperſtite utroque
Nunciet hoc cineri noſtra favilla tuo.

X. *Auſonius Parvulus Filius.*

NOn ego te infletum memori fraudabo querela,
Primus nate meo nomine dicte puer.
Murmura quem primis mediantem abſolvere verbis,
Indolis ut plenæ, planximus exſequiis.
Tu gremio in proavi ſanus commune locatus,
Invidiam tumuli ne paterere tui.

XI. *Paſtor, nepos ex filio.*

TU quoque maturos, puer immature, dolores
Irrumpis mœſti luctus acerbus avi,
Paſtor chare nepos, ſpes cujus certa fuit res,
Heſperii patris tertia progenies.
Nomine, quod caſus dederat: quia fiſtula primum
Paſtorale melos concinuit genito.
Sero intellectum vitæ brevis argumentum:
Spiritus afflatis quod fugit e calamis.
Occidis emiſſæ percuſſus pondere teſtæ:
Abjecit tecto quam manus artificis.
Non fuit artificis manus hæc. manus illa cruenti
Certa fuit fari, ſuppoſitura reum.
Hen quæ vota mihi! quæ rumpis gaudia, Paſtor!
Illa meum petiit tegula miſſa caput.
Dignior o, noſtræ gemeres qui fata ſenectæ:
Et quereretur meas mœſtus ad exſequias.

XII. *Julia Dryadia Soror.*

SI qua fuit virtus, cuperet quam femina prudens
Eſſe ſuam, ſoror hac Dryadia enituit.
Quin etiam multas habuit, quas ſexus habere
Fortior optaret, nobilitaſque virum.
Docta ſatis vitamque colo, famamque tueri:
Docta bonos mores ipſa, ſuoſque docens.
Et verum vita cui carius: unaque cura,
Noſſe Deum, & fratrem diligere ante alios.
Conjuge adhuc juvenis caruit: ſed ſeria vitam
Moribus auſteras æquiparavit annus.

Produxit

Produxit celerem per ſena decennia vitam,
Inque domo, ac tecto, quo pater, oppetiit.

XIII. *Avitianus, Frater.*

AVitianum, Muſa, germanum meum
Duna querela funeori:
Miror iſte natu me, ſed ingenio prior
Artes paternas imbibit.
Verum juventæ flore læto perfrui,
Ævique ſupra puberis
Exire metas, vetuit infeſta Atropos.
Heu quanta vitæ decora!
Quem cultum ſpei, quem dolorem fauciis
Germane pubes deſeris!
Germane carnis lege & ortu ſanguinis,
Amore pene filius.

XIV. *Val. Latinus Euronius gener.*

O generis clari decus, o mihi ſuus acerbum,
Euroui, e juvenum lecte coborte gener,
Occidis in primæ raptus mihi flore juventæ,
Lactantis nati vix bene nore pater.
Tu procerum de ſtirpe ſatus, prægreſſus & ipſos,
Unde genus claræ nobilitatis erat.
Ore decens, bonus ingenio, facundus, & omni
Dexteritate vigens, præcipuuſque fide.
Hoc præfecturæ ſedes, hoc Illyris ora
Præſide te experta eſt, fiſcus & ipſe cliens.
Nil ævi brevitate tamen tibi laudis ademptum.
Indole maturus, funere acerbus obis.

XV. *Pomponius Maximus, adfinis.*

ET te germanum, non ſanguine, ſed vice fratris,
Maxime, devinctum munia noſtra canet.
Cunjux namque meæ tu conſociate furori
Ævi fruge tui deſtituis viduam.
Non domus hoc tantum ſenſit rua: ſenſit acerbum
Saucia pruh caſum curia Burdigalæ,
Te primore vigens, te deficiente relabens:
Inque Valentinum te moriente cadens.
Heu, quare natu, quur fruge & flore nepotum
Ereptus nobis, Maxime, non frueris?
Sed frueris: divina habitat ſi portio Manes:
Quæque futura olim gaudia, noſſe datur.
Longior hic etiam lætorum fructus habetur,
Anticipaſſe diu, quæ modo participas.

XVI. *Veria Liceria, uxor Arborii ſororis filii.*

TU quoque vel nuruis mihi nomine, vel vice natæ
Veria ſupremi carmen honoris habe.
Cujus ſi probitas, ſi forma & fama, fideſque
Morigeræ uxoris, lanificæque manus,
Nunc laudanda forent: procul & de manibus imis
Arceſſenda eſſet vox proavi Euſebii.
Qui quoniam functo jam pridem conditus ævo,
Tranſcripſit partes in mea verba ſuas:
Accipe funereas neptis deſleta querelas;
Conjux Arborii commemoranda mei.
Cui parva ingentis luctus ſolatia linquens
Deſtituis natum: quo magis excrucias.
At tibi dilecti ne deſit cura mariti,
Juncta cubis thalamo nunc monumenta tuo.
Hic, ubi primus hymen, ſedes ibi mœſta ſepulchri;
Nupta magis dici, quam tumulata potes.

XVII. *Pomponius Maximus Herculanus, ſororis filius.*

NEC Herculanum genitum germana mea
Modulamine uænia triſti
Tacitum ſine honore relinquat:
Super indole cujus adulti
Magnæ bona copia laudis.
Verum memorare magis, quam
Functum laudare decebit.
Decus hoc matriſque, meumque,
In tempore puberis ævi
Vis perculit invida fati.
Habe quem, Maxime, fructum?
Facunde, & muſice, & acer,
Meu em bonus, ingeniu ingens,
Volucer pede, corpore pulcher,
Lingua catus, ore canorus,
Cape munus triſte parentum,
Lacrymabilis oſſa querelæ,
Quæ funereum modulatus
Tibi mœſtus avunculus offert.

XVIII. *Fl. Sanctus, Maritus Pudentillæ, quæ ſoror Sabinæ meæ.*

QUi joca lætitiamque colis, qui triſtia damnas,
Nec metuis quemquam, nec metuendus agis:
Qui nullum inſidiis captas, nec lite laceſſis,
Sed juſtam & clemens vitam agis, & ſapiens:
Tranquillos Manes, ſupremaque miria Sancti
Ore pio, & verbis advenerare bonis:
Militiam nullo qui turbine ſedulus egit:
Præſide lætatus quo Rutupinus ager.
Octoginta annos cujus tranquilla ſenectus
Nullo mutavit deteriore die.
Ergo precare favens: ut, quæ ſua tempora vitæ,
Talia & ad manes utia Sanctus agat.

XIX. *Namia Pudentilla, adfinis.*

TUque Pudentillam verbis adfare ſupremis,
Quæ famæ curam, quæ probitatis habes.
Nubilis hæc, frugi, proba, læta, pudica, decora,
Conjugium Sancti jugiter hæc habuit.
Inviolata iuens caſtæ præconia viræ,
Rexit opes proprias, otia agente viro.
Non ideo exprobrans, aut fronte obducta, marito,
Quod gereret totam femina ſola domum.
Heu nimium juvenis, ſed læra ſuperſtite nato,
Atque viro, patiens fata ſuprema obiit.
Unanimis noſtræ & quondam germanæ Sabinæ,
Et mihi inoffenſu nomine dicta ſoror.
Nunc etiam Manes placidus pia cura retractat:
Atque Pudentillam ſantis honore colit.

XX *Lucanus Taliſius * Curam filii.*

NEc tantum matris ſpes unica, ephebe Taliſi,
Conſubrine, meis immemoratus eris.
Ereptus primis ævi florentis in annis;
Jam tamen & conjunx, jam properate pater.
Feſtinaſſe putes fatum: ne funus acerbum
Duceret hoc genitor, tam citu factus avus.

XXI.

XXI. *Attusia Lucana Talisia, Erminiscius Regulus, adfinis.*

NOritia exilis nobis, Attusia, tecum,
Cumque tuo plane conjuge nulla fuit.
Verum tu nostræ soror es germana Sabinæ.
Adfinis quoque tu, Regule, nomen habes.
Sortitos igitur tam cara vocabula nobis,
Stringamus mœsti carminis obsequio.
Quamvis Santonica procul in tellure jacentes
Pervenit ad Manes easequialis honos.

XXII. *Severus Censor Julianus, consocer.*

DEsinite, o veteres, Calpurnia nomina, Frugi,
Ut proprium hoc vestræ gentis habere decus.
Nec solus semper Censor Cato, nec sibi solus
Justus Aristides his placeant titulis.
Nam sapiens quicumque fuit, verumque fidemque
Qui coluit, comitem se tibi, Censur, agat.
Tu gravis & comis, cum justitiaque remissus,
Austeris doctus jungere temperiem.
Tu non adscito tibi me, nec sanguine juncto,
Optasti nostras consociare domos.
Nempe aliqua in nobis morum simulacra tuorum
Effigies nostri præbuit ingenii.
Aut jam fortunæ sic se vertigo rotabat,
Ut pondus fatis tam bona vota darent.
Si quid apud Manes sentis, fovet hoc tibi mentem;
Quod fieri optaras, id voluisse Deum.

XXIII. *Paulinus & Dryadia, filii Paulini, & Megentiræ sororis filiæ.*

QUI nomen vultumque patris, Pauline, gerebas,
Amissi specimen qui genitoris eras:
Propter quem luctus miseræ decedere matris
Cœperat, offerret quum tua forma patrem:
Redderet & mores, & moribus adderet illud,
Paulinus caruit quo pater, eloquium.
Eriperis lætis, & pubescentibus annis:
Crudaque adhuc matris pectora sollicitas.
Flemus enim raptam thalami de sede sororem,
Heu non maturo funere, Dryadiam.
Flemus: ego in primis, qui matris avunculus, & vos
Natorum tamquam diligo progeniem.
Illa manus inter genitricis, & oscula patris
Occidit, Hispana tum regione procul.
Quam teneri, & primo, nove flos, decerperis ævo,
Nondum purpureas cinctus ephebe genas!
Quatuor ediderat nunc facta puerpera partus:
Funera sed tumulis jam geminata dedit.
Sit satis hoc, Pauline pater. divisio facta est.
Debetur matri cetera progenies.

XXIV. *Paulinus, Sororis gener.*

QUI lætum ingenium, mores qui diligit æquos,
Quique fidem sancta cum pietate colit:
Paulini manes mecum veneratus, amicia
Inroret lacrymis, annua liba ferens.
Æquævus, Pauline, mihi, natamque sororis
Indeptus thalamo: sic mihi pene gener.
Stirpis Aquitanæ mater tibi. nam genitori
Cossio Vasatum, municipale genus.
Scrinia præfecti meritus, tationibus inde
Præpositus Libycis, præmia opima capis.
Nam Correcturæ tibi Tarraco Hibera tribunal
Præbuit, adfectans esse clienta tibi.
Tu socrum pro matre colens, adfinis haberi
Non poteras, nati cum fruerere loco.
Inter concordes vixisti fidus amicos,
Duodeviginti functus Olympiadas.

XXV. *Æmilia Dryadia, Matertera.*

TE quoque Dryadiam materteram,
Flebilibus modulis,
Germana genitus, prope filius,
Ore pio veneror.
Quam thalamo, tædisque jugalibus
Invida mors rapuit:
Mutavitque thorum feretri vice
Æquialis honor.
Discebas in me, matertera,
Marer uti fieres.
Unde modo hoc mœstum tibi defero
Filius officium.

XXVI. *Julia Cataphronia, amita.*

QUin & funereis amitam impartire querelis
Musa Caraphroniam.
Innuba devotæ quæ virginitatis amorem,
Parcaque anus coluit.
Et mihi quod potuit, quamvis de paupere summa,
Mater uti, adtribuit.
Ergo commemorata, Ave: mœstumque vocata,
Pro genitrice, Vale.

XXVII. *Julia Veneria, Amita.*

AT amita Veneria properiter obiit.
Cui brevia mea modifica recino.
Cinis uti placidula supera vigeat,
Celeripes & adeat loca tacita Erebi.

XXVIII. *Julia Idalia, Consobrina.*

PArva etiam fuit Idalia,
Nomine prædita quæ Paphiæ,
Et speciem meruit Veneris.
Quæ genita est mihi pene soror.
Filia nam fuit hæc amitæ,
Quam celebrat sub honore pio
Nænia, carmine funereo.

XXIX. *Æmilia Melania, Soror.*

ÆMilia hos, vix nota mihi soror, accipe questus,
Debent quos cineri mœsta Elegea tuo.
Conjunxit nostras æquæva infantia cunas:
Uno quamvis tu consule major eras.
Invida sed nimium Lachesis properata peregit
Tempora: & ad Manes funera acerba dedit.
Præmissa ergo vale: Manesque verere parentum,
Qui majore ævo, quique minore venit.

XXX. *Pomponia Urbica, Consocrus, uxor Juliani Censoris.*

UT generis clari, veterum sic femina morum
Urbica, Censoris nobilitata thoro,

Inge-

Ingenitis pollens virtutibus, auctaque & illis,
Quas docuit conjux, quas parer, & genitrix:
Quas habuit Tanaquil, quas Pythagorea Theano,
Quæque sine exemplo est in nece functa viri.
Et tibi si fatum sic permutare dedisset,
Viveret hoc nostro tempore Censor adhuc.
Sed neque tu viduo longum cruciata sub ævo,
Protinus optato fine secuta virum.
Annua nunc mœstis ferimus tibi justa querelis,
Cum genero & natis consocet Ausonius.

Commemoratio Professorum Burdigalensium.

PRÆFATIO.

VOs etiam, quos nulla mihi cognatio junxit,
Sed fama, & caræ religio patriæ,
Et studium in libris, & sedula cura docendi,
Commemorabo viros morte obita celebres.
Fors erit, ut nostros Manes sic adferat olim,
Exemplo cupiet qui pius esse meo.

I. *Tiberius Victor Minervius, Orator.*

PRimus Burdigalæ columen dicere, Minervi,
Alter Rhetoricæ Quintiliane togæ.
Illustres quondam quo præceptore fuerunt
Constantinopolis, Roma, dehinc patria,
Non equidem certans cum majestate duarum;
Sola sed potiur nomine, quod patria.
Adferat usque licet Fabium Calagurris alumnum:
Non sit Burdigalæ dum cathedra inferior.
Mille foro dedit hæc juvenes; bis mille senatus
Adjecit numero, purpureisque togis:
Me quoque. sed quoniam multa est prætexta, silebo:
Teque canam de te, non ab honore meo.
Sive Panegyricos placeat contendere libros,
In Panathenaicis tu numerandus eris.
Seu libeat fictas ludorum evolvere lites,
Ancipitem palmam Quintilianus habet.
Dicendi torrens tibi copia: quæ tamen aurum,
Non etiam luteam volveret illuviem.
Et Demosthenicum, quod ter primum ille vocavit,
In te sic viguit, cedat ut ipse tibi.
Anne & divini bona naturalia doni
Adjiciam, memori quam fueris animo?
Audita ut, vel lecta semel, ceu fixa teneres:
Auribus & libris esset ut una fides?
Vidimus & quondam tabulæ certamine longo,
Omnes, qui fuerant, enumerasse bolos;
Alternis vicibus quos præcipitante rotatu
Fundunt excisi per cava buxa gradus:
Narrantem fido per singula puncta recursu,
Quæ data, per longas quæ revocata moras.
Nullo felle tibi mens livida, tum sale multo
Lingua dicax, blandis, & sine lite jocis.
Mensa nitens: quam non censoria regula culpet:
Nec nolit Frugi Piso vocare suam.
Nonnumquam pollens natalibus, & dape festa:
Non tamen angustas ut tenuaret opes.
Quamquam hæredis egeni, bis sex quinquennia functus,
Fletus es a nobis, ut pater, & juvenis.
Et nunc, sive aliquid post fata extrema supersit,
Vivis adhuc, ævi quod periit memiuens:
Sive nihil supereat, nec habent longa otia sensus,
Tu tibi vixisti: nos tua fama juvat.

II. *Latinus Alcimus Alethius, Rhetor.*

NEc me nepotes impii silentii
Reum ciebunt, Alcime.
Minusque dignum, non & oblitum ferent
Tuæ ministrum memoriæ.
Opponit unum quem viris prioribus
Ætas recentis temporis.
Palmæ forensis, & Camœnarum decus,
Exemplar unum in literis:
Quas aut Athenis docta colnit Græcia,
Aut Roma per Latium colit.
Mureine fabor, & tenorem regulæ,
Adusque vitæ terminum?
Quod laude clarus, quod paratus literis,
Omnem refugisti umbitum?
Te nemo gravior, vel fuit comis magis,
Aut liberalis indigis;
Danda salute, si forum res posceret;
Studio docendi, si scholam.
Vivent per omnem posterorum memoriam,
Quos tu sacræ famæ dabas.
Et Julianum tu magis famæ dabis,
Quam sceptra, quæ tenuit brevi.
Sallustio plus conferent libri tui,
Quam consulatus addidit.
Morum tuorum, decoris, & facundiæ
Formam dedisti filiis.
Ignosce, nostri læsus obsequio filii.
Amoris hoc crimen tui est,
Quod digna nequiens promere, officium colo,
Injurinse sedulus.
Quiesce placidus, & caduci corporis
Damnum repende gloria.

III. *Luciolus, Rhetor.*

RHetora Luciolum condiscipulum, utque magistrum,
Collegamque dehinc, nænia mæsta refer:
Facundum, doctumque virum, seu lege metrorum
Condita, seu prosis solveret orsa modis.
Eripuit patri Lachesis quem funere acerbo,
Linquentem natos sexui utroque duos.
Nequaquam meritis cujus respondent hæres,
Obscuros quamvis nunc tua fama juvet.
Mitis amice, bonus frater, fidissime conjux,
Nate pius: genitor, pœnitet, ut fueris.
Comis convivis, numquam inclamare clientes,
Ad famulos numquam tristia verba loqui.
Ut placidos mures, tranquillos sic cole Manes,
Et cape ab Ausonio munus, amice, Vale.

IV.

IV. *Attius Patera Pater, Rhetor.*

ÆTate quamquam viceris doctos prius,
Patera fandi nobilis:
Tamen quod ævo floruisti proximo,
Juvenique te vidi senem,
Honore mæstæ non carebis næniæ,
Doctor potentum Rhetorum.
Tu Bajocassis stirpe Druidarum satus,
Si fama non tallit fidem,
Belent sacrarum ducis e templo genus:
Et inde vobis nomina:
Tibi Pateræ: sic ministros nuncupant
Apollinaris mystici.
Fratri, patrique nomen a Phœbo datum:
Natoque de Delphis tuo.
Doctrina nulli tanta in illo tempore,
Cursusque tot fandi & rotæ.
Memor, disertus, lucida facundia,
Canore, cultu præditus,
Salibus modestus felle nullo perlitis,
Vini, cibique abstemius,
Lætus, pudicus, pulcher; in senio quoque, ut
Aquilæ sevectus, aut equi.

V. *Attius Tiro Delphidius, Rhetor.*

FAcunde, docte, lingua & ingenio celer,
Jocis amœne, Delphidi,
Subtextus esto flebili threno patris,
Laudi ut subibas æmulus.
Tu pene ab ipsis orsus incunabulis
Dei poeta nobilis,
Sertum coronæ præferens Olympiæ,
Puer celebrasti Jovem.
Mox inde cursim more torrentis freti,
Epos ligasti metricum:
Ut nullus æque lege liber carminum
Orationem texeret.
Celebrata varie cujus eloquentia
Domi forisque claruit:
Seu tu cohortis Præfulem prætoriæ,
Provinciarum aut judices
Coleres, tuendis addictus clientiis,
Famæ, & salutis sanciis.
Felix, quietis si maneres litteris,
Opus Camœnarum colens:
Nec odia magnis concitata litibus
Armarer ultor impetus:
Nec inquieto temporis tyrannici
Palatio te attolleres.
Dum spem remotam semper arcessis tibi,
Fastidiosus obviæ,
Tuumque mavis esse, quam fati bonum,
Desideresti plurima;
Vagus per omnes dignitatum formulas,
Meritusque pluta, quam gerens.
Unde insecuto criminum motu gravi,
Donatus ærumnis patris:
Mox inde Rhetor, nec docendi pertinax,
Curam fefelliti patrum,
Minus malorum munere expertus Dei,
Medio quod ævi raptus es.
Errore quod non deviantis filiæ,
Pœnaque læsus conjugis.

VI. *Attubio Minervio, filio, Rhetori,*

O Flos juvenum,
Spes læta patris:
Nec certa tuæ
Data res patriæ;
Non mansurie
Ornate bonis:
Ostentatus,
Raptusque simul,
Solstitialis
Vsluz herba solet,
Rhetor Alethi.
Tu Burdigalæ
Lætus patriæ
Clara cohortis
Vexilla regens
Pubere in ævo.
* * * *
Postque Pateræ,
Major utroque:
Tu primævis
Doctor in annis,
Et præceptor,
Tempore quo te
Discere adultum
Non turpe foret,
Cuncta habuisti
Commoda fati.
Prætextate
Jam genitori
Conlatus eras.
Ille superbæ
Mœnia Romæ,
Fama & meritis,
Non sine morsu
Gravis invidiæ,
Inclytus auxit.
Floris adulti
Vota tuorum,
Et Rhetoricam
Fruge carentem,
Et connubium
Nobile soceri,
Sive pace patris:
Et divitias
Utriusque, sine
Hærede suo
Deseruisti.
Omnia præcox
Fortuna tibi
Dedit, & rapuit,
Quam fatiloquo
Dicte profatu
Versus Horatii:
NIHIL EST AB OMNI
PARTE BEATUM.

VII. *Leontius Grammaticus, cognomento Lascivus,*

QUi colis lætos, hilarosque mores,
Qui dies festos, joca, vota, ludum,
Anauum functi memora Leontii
Nomine threnum.
Ists LASCIVUS patiens vocari,
Nomen indignum probitate vitæ

Abuit numquam: quia, gratum ad auras
Eſſet amicas.
Literis tantum titulum effocatus,
Quantus exili ſatis eſt cathedra:
Poſſet inſertus numero ut videri
Grammaticorum.
Tu meæ ſemper ſocius juventæ,
Pluribus quamvis cumulatus annis,
Nunc quoque in noſtris recalea medullis,
Blande Leonti:
Et juvet triſti celebrare cura
Flebilem cantum memoris querelæ:
Munus ingratum, tibi debitumque
Carmine noſtro.

VIII. *Grammaticis Græcis Burdigalenſibus.*

ROmulem poſt hos, prius, an Corinthi,
An ne Sperchei, pariterque nati
Atticas Muſas memorem Meneſthei
Grammaticorum?
Sedulum cunctis ſtudium docendi;
Fructus exilis, tenuiſque ſermo:
Sed, quia noſtro docuere in ævo,
Commemorandi.
Tertius horum mihi non magiſter;
Ceteri primis docuere in annis,
Ne forem vocum rudis, aut loquendi:
Sed ſine cultu.
Obſtitit noſtræ quia, credo, mentis
Tardior ſenſus: neque diſciplinis
Appulit Græcis puerilis ævi
Nuxius error.
Vos levis cæſpes tegat, & ſepulchri
Teſta defendant cineres operton:
At meæ vocis titulus ſuprenum
Reddat honorem.

IX. *Jucundo, Grammatico Burdigalenſi, fratri Leontii.*

ET te, quem cathedram temere uſurpaſſe loquuntur,
Nomen Grammatici nec meruiſſe putant:
Voce ciebo tamen, ſimplex, bone, amice, ſodalis;
Jucunde, hoc ipſo care magis ſtudio,
Quod quamvis impar nomen tam nobile amaſti,
Es meritos inter commemorande viros.

X. *Grammaticis Latinis Burdigalenſibus Philologis, Marino, Phœbitio, Concordio, Sucuroni, Ammonio Anaſtaſio Grammatico Pictaviorum.*

NUuc ut quemque mihi
Flebilis officiis
Relligioſus honor
Suggeret, expediam.
Qui, quamvis humili
Stirpe, loco, ac merito,
Introtulere tamen
Grammatices ſtudium
Ingeniis hominum
Burdigalæ rudibus.
Permaneat ſeries.
Sit Macrinus in his,
Sobrius in pueris,
Et puerorum *
Utilis ingeniis.
Huic mea principio:
Credite puerities.
Nec reticebo ſenem
Nomine Phœbicium:
Qui Beleni ædituus
Nil opis inde tulit.
Sed tamen, ut placitum,
Stirpe ſetus Druidum,
Gentis Ammonicæ
Burdigalæ cathedram
Nati opera obtinuit.
Et tu Concordi
Qui profugus patria,
Mutaſti ſterilem
Urbe alia cathedram,
Et libertina.
Sucuro progenies,
Qui rudibus puerîs
Prima elementa dabas.
Pange & Anaſtaſio
Flebile, Muſa, melum:
Et memora tenuem
Nænia Grammaticum.
Burdigalæ hunc genitum,
Tranſtulit ambitio,
Pictonicæque dedit.
Pauper ubi, & tenuem
Victum habitumque colens,
Gloriolam exilem
Et patriæ, & cathedræ
Perdidit in ſenio:
Doctrina exiguus,
Moribus implacidis,
Proinde, ut erat mericum,
Famam habuit tenuem.
Sed tamen hunc noſtes
Commemorevit honos.
Relligioſum etenim
Commemorare meæ
Grammaticum patriæ,
Ne pariter tumulus
Nomen & oſſa tegat.

XI. *Herculano, Sororis filio, Grammatico Burdigalenſi.*

HErculane, qui profectus gremio de noſtro & ſchola
Spem magis quam rem fruendam præbuiſti avunculo,
Perticeps ſchulæ, & cathedræ pene ſucceſſor meæ,
Lubricæ niſi te juventæ præcipitem flexus darer,
Pythagorei non tenentem tramitis rectam viam:
Eſtu placidus, & quietis Manibus ſedem fove;
Jam mihi cognata dudum inter memoratus nomina.

XII. *Thalaſſo, Grammatico Latino, Burdigalenſi.*

OFficium, nomenque tuum, primæve Thalaſſe,
Parvulus audivi: vix etiam memini,
Qua forma, aut merito fueris, qua ſtirpe parentum.
Ætas nil de te poſterior celebrat.
Grammaticum juvenem tantum te fama ferebat,
Tum quoque tam tenuis, quam modo nulla manet.
Sed quicumque tamen, noſtro quia doctor in ævo
Viviſti, hoc noſtrum munus habeto, Vale.

XIII.

XIII. *Citario Siculo Syracuſano, Grammatico Burdigalenſi Græco.*

ET Citari dilecte mihi memorabere, dignus
Grammaticos inter qui celebrere bonos.
Eſſet Ariſtarchi tibi gloria, Zenodotique
Grajurum, antiquus ſi ſequeretur honos.
Carminibus, quæ prima tuis fuut condita in annis,
Concedit Cei Muſa Simonidei.
Urbe ſatus Sicula, noſtram peregrinus adiſti:
Exultram ſtudiis quam prope reddideras.
Conjugium nactus cito nobilis, & locupletis,
Invidia fati non genitor moretis.
At nos defunctum memori celebramus honore:
Fovimus ut vivum munere amicitiæ.

XIV. *Cenſorio Attico Agricio, Rhetori.*

ELoquii merito primis æquande, fulſti
Agricl hic poſitus poſteriore loco:
Ævo qui quoniam genitus functuſque recenti,
Dilatus nobis, non & omiſſus eras.
Quocumque in numero, triſti memorabere thremo.
Unus honos tumuli ſerus, & ante datus.
Tam generis tibi celſus apex, quam gloria laudi.
Gloria Athenæi cognita ſede loci;
Nazario, & claro quondam delata Paterę,
Egregie multos excoluit juvenes.
Coojuge nunc, natiſque ſuperſtitibus, generoque,
Majorum Manes & monumenta foves.

XV. *Nepotiano, Grammatico, eidem Rhetori.*

FAcete, comis, animo juvenili ſenex,
Cui ſelle nullo, melle moltu meus madens,
Ævum per omne nil amatum miſcait:
Noſtri medela Nepotiane pectoris,
Tam ſeriorum quam jocorum particeps,
Taciturne, Amyclas qui ſilendo vlceris.
Te fabulantem non Ulixes linquoeret,
Linquit canentes qui melodas virgines.
Probe, & pudice, parce, frugi, abſtemie,
Facunde, nulli Rhetorum cedens ſtilo,
Et diſputator ad Cleanthen Stolcon:
Scaurum Probumque cutde callens intimo:
Et Epirote Ciuea memor magis.
Sodalis, & convictor, hoſpes jugiter:
Parum quod hoſpes; meotis agitator meæ.
Conſilia nullus mente tam pura dedit,
Vel altiore conditu texit data.
Honore geſti præſidatus inclytus,
Decies novenas functus annorum vices,
Duos relinquens liberos, mortem oppetis,
Dolore multo, tam tuorum, quam meo.

XVI. *Æmilius Magnus Arborius, Rhetor Toloſæ.*

INter cognatos jam fletus, avuncule, Manes,
Inter Rhetoricos nunc memorandus eris.
Illud opus pietas, iſtud tevereuda virorum
Nomina pro patriæ relligiune habeant.
Bis meritum duplici celebremus honore parentem
Arborium, Arborio patre, & avo Argicio.
Stemma tibi patris Æduici: Tarbellica Mauræ
Matris origo fuit. ambo genus procerum.
Nobilis & dotata uxor, domus, & ſchola, cultæ
Principum amicitiæ contigerunt juvenæ.
Dum Conſtantini fratres opulenta Toloſa
Exſilii ſpecie ſepoſitos cohibet:
Byzanti inde atcem, Threſſæque Propontidis urbem
Conſtantinopolim fama tui pepolit.
Illic dives opum, doctoque ibi Cæſare honorus
Occumbis, patribus Magne ſuperſtitibus.
Io patriam ſed te ſedem, ac monumeuta tuorum,
Principis Auguſti reſtituit pietas.
Hinc renovat cauſſam lacrimis, & flebile munus,
Annuus ingrata relligione dies.

XVII. *Exuperius, Rhetor Toloſæ.*

EXuperi memorande mihi, facunde ſine arte,
Inceſſu gravis & verbis ingentibus, ore
Pulcher, & ad ſummam, motuque habitoque venuſto.
Copia cui fandi longe pulcherrima; quam ſi
Auditu tenus acciperes, deflata placeret:
Diſcuſſam ſcires ſolidi nihil edere ſenſus.
Palladiæ primum toga te venerara Toloſæ,
Mox pepulit levitate puri. Narbo inde recepit.
Illic Dalmatio genitos, fatalia regum
Numina, tum pueros grandi mercede docendi
Formaſti, Rhetor, metam prope puberis ævi.
Cæſareum qui mox indepti nomen, honorem
Præſidis, Hiſpanumque tibi tribuere tribunal.
Decedens, placidos mures, tranquillaque vitæ
Tempora prædives finiſti ſede Cadurca.
Sed patriæ te jura vocant, & origo parentum,
Burdigalæ ut rurſum uomen de Rhetore teddas.

XVIII. *Marcello Marcelli filio Grammatico Narbonenſi.*

NEc te Marcello genitum, Marcelle, filebo:
Aſpera quem genitrix urbe, domo pepulit.
Sed fortuna potens cito reddidit omnia, & auxit.
Amiſſam primum Narbo dedit patriam.
Nobilis hic hoſpes Clarentius indole motus,
Egregiam natam conjugio adtribuit.
Mox ſchola, & auditor multus, prætextaque pubes,
Grammatici nomen, divitiaſque dedit.
Sed nonnquam jugem curſum fortuna ſecundat,
Præſertim pravi necta virum ingenii.
Verum oneranda mihi non ſunt memoranda recepi
Fata. ſat eſt dictum, cuncta periſſe ſimul.
Non tamen & nomeu, quo te non fraudo, receptum
Inter Grammaticos præteuuis meiiti.

XIX. *Sedatus, Rhetor Toloſanus.*

RElligio eſt, tacitum ſi te, Sedate, relinquam,
Quamvis docendi munus indepte es foris.
Communis patria eſt tecum mihi: forte potentis
Fati Toluſam oactus es ſedem ſcholæ.
Illic conjugium, natique, opulenſque ſenectus,
Et fama, magno qualis eſt par Rhetoii.
Quamvis externa tamen a regione reducit
Te patria, & civem morte ubita repetit.
Quumque vagantem operam diviſæ impenderis urbi,
Arbitrium de te ſumit origo ſuum.
Eſt tua nunc ſuboles, moremque ſecuta parentis,
Narbonem, ac Rumam nobilitat ſtudiis.
* * * * Sed
Fama velit nolit, Burdigalam referet.

Abnuit numquam: quia gratum ad aures
Esset amicas.
Literis tantum titulum affectatus,
Quantus exili satis est cathedra:
Posset insertus numero ut videri
Grammaticorum.
Tu meæ semper socius juventæ,
Pluribus quamvis cumulatus annis,
Nunc quoque in nostris recalea medullis,
Blande Leonti:
Et juvat tristi celebrare cura
Flebilem cantum memoris querelæ:
Munus ingratum, tibi debitumque
Carmine nostro.

VIII. *Grammatici Græci Burdigalensibus.*

ROmulum post hos, prius, an Corinthi,
An ne Sperchei, pariterque nati
Atticas Musas memorem Menesthei
Grammaticorum?
Sedulum cunctis studium docendi;
Fructus exilis, tenuisque sermo:
Sed, quia nostro docuere in ævo,
Commemorandi.
Tertius horum mihi non magister;
Ceteri primis docuere in annis,
Ne forem vocum rudis, aut loquendi:
Sed sine cultu.
Obstitit nostræ quia, credo, mentis
Tardior sensus: neque disciplinis
Appulit Græcis puerilis æui
Noxius error.
Vos levis cæspes tegat, & sepulchri
Tecta defendant cineres opertos:
At meæ vocis titulus supremum
Reddat honorem.

IX. *Jucunde, Grammatico Burdigalensi, fratri Leontii.*

ET te, quem cathedram temere usurpasse loquuntur,
Nomen Grammatici nec meruisse putant:
Voce ciebo tamen, simplex, bone, amice, sodalis;
Jucunde, hoc ipso care magis studio,
Quod quamvis impar nomen tam nobile amasti,
Es meritos inter commemorande viros.

X. *Grammaticis Latinis Burdigalensibus Philologis, Marino, Phœbitio, Concordio, Sucuroni, Ammonio Anastasio Grammatico Pictaviorum.*

NUnc ut quemque mihi
Flebilis officii
Relligiosus honor
Suggeret, expediam.
Qui, quamvis humili
Stirpe, loco, ac merito,
Introrulere tamen
Grammatices studium
Ingeniis hominum
Burdigalæ rudibus.
Permaneat series.
Sit Macrinus in his,
Sobrius in pueris,
Et puerorum *
Utilis ingeniis.
Huic mea principio
Credita puerities.
Nec reticebo senem
Nomine Phœbicium:
Qui Beleni aditum
Nil opis inde tulit.
Sed tamen, ut placitum,
Stirpe satus Druidum,
Gentis Aremoricæ
Burdigalæ cathedram
Nati opera obtinuit.
Et tu Concordi
Qui profugus patria,
Mutasti sterilem
Urbe alia cathedram,
Et libertina.
Sucuro progenies,
Qui rudibus pueris
Prima elementa dabas.
Pange & Anastasio
Flebile, Musa, melum:
Et memora tenuem
Nænia Grammaticum.
Burdigalæ hunc genitum,
Transtulit ambitio,
Pictonicæque dedit.
Panper ubi, & tennem
Victum habitumque colens,
Gloriolam exilem
Et patriæ, & cathedræ
Perdidit in senio:
Doctrina exiguus,
Moribus implacidis,
Proinde, ut erat meritum,
Famam habuit tenuem.
Sed tamen hunc noster
Commemoravit honos.
Relligiosum etenim
Comraemorare meæ
Grammaticum patriæ
Ne pateret tumulus
Nomen & ossa tegat.

XI. *Herculano, Sororis filio, Grammatico Burdigalensi.*

HErculane, qui profectus gremio de nostro & schola
Spem magis quam rem fruendam præbuisti avunculo,
Particeps scholæ, & cathedræ pene successor meæ,
Lubricæ nisi te juventæ præcipitem flexus daret,
Pythagorei non tenentem tramitis rectam viam:
Esto placidus, & quietis Manibus sedem fove;
Jam mihi cognata dudum inter memoratus nomina.

XII. *Thalasso, Grammatico Latino, Burdigalensi.*

OFficium, nomenque tuum, primæve Thalasse,
Parvulus audivi: vix etiam memini,
Qua forma, aut merito fueris, qua stirpe parentum.
Ætas nil de te posterior celebrat.
Grammaticum juvenem tantum te fama ferebat,
Tum quoque tam tenuis, quam modo nulla manet.
Sed quicumque tamen, nostro quia doctor in ævo
Vixisti, hoc nostrum munus habeto, Vale.

XIII.

XIII. *Citario Sicelo Syracusano, Grammatico Burdigalensi Græco.*

ET Citari dilecta mihi memorabere, dignus
Grammaticos inter qui celebrere bonos.
Esset Aristarchi tibi gloria, Zenodotique
Grajorum, antiquus si sequeretur honos.
Carminibus, quæ prima tuis sunt condita in annis,
Concedit Cei Musa Simonidei.
Urbe satus Sicula, nostram peregrinus adisti:
Eacultram studiis quam prope reddideras.
Conjugium nactus cito nobilis, & locupletis,
Invidia fati non genitor moreris.
At nos defunctum memori celebramus honore:
Fovimus ut vivum munere amicitiæ.

XIV. *Censorio Attico Agricio, Rhetori.*

ELoquii merito primis æquande, fuisti
Agrici hic positus postetiore loco:
Ævo qui quoniam genitus functusque recenti,
Dilatus nobis, non & omissus eras.
Quocumque in numero, tristi memorabere threno.
Unus honos tumuli ferus, & unte datus.
Tam generis tibi celsus apex, quam gloria fandi.
Gluria Athenæi cognita sede loci;
Nazario, & claro quondam delata Pateræ,
Egregie multos excoluit juvenes.
Conjuge nunc, natisque superstitibus, genereque,
Majorum Manes & monumenta foves.

XV. *Nepotiano, Grammatico, eidem Rhetori.*

FAcete, comis, animo juvenili senex,
Cui felle nullo, melle multo mens madens,
Ævum per omne nil amarum miscuit:
Nostri medela Nepotiane pectoris,
Tum seriorum quam jocorum particeps,
Taciturne, Amyclas qui silendo viceris.
Te fabulantem non Ulixes linqueret,
Linquit canentes qui melodas virgines.
Probe, & pudice, parce, frugi, abstemie,
Facunde, nulli Rhetorum cedens stilo,
Et disputator ad Cleanthen Stoicon:
Scaurum Probumque torde callens intimo:
Et Epirote Cinea memor magis.
Sodalis, & convictor, hospes jugiter:
Parum quod hospes; mentis agitator meæ.
Consilia nullus mente tam pura dedit,
Vel altiore conditu texit data.
Honore gesti præfidatis inclytus,
Decies novenas functus annorum vices,
Duos relinquens liberos, mortem oppetis,
Dolore multo, tam tuorum, quam meo.

XVI. *Æmilius Magnus Arborius, Rhetor Tolosæ.*

INter cognatos jam fletus, avuncule, Manes,
Inter Rhetoricos nunc memorandus eris.
Illud opus pietas, istud reverenda virorum
Nomina pro patriæ relligione habeant.
Bis maritum duplici celebremus honore parentem
Arborium, Arborio patre, & avo Argicio.
Stemma tibi patrie Æduici: Tarbellica Mauræ
Matris origo fuit. ambo genus procerum.
Nobilis & dotata uxor, domus, & schola, cultæ
Principum amicitiæ contigerunt juveni.
Dum Constantini fratres opulenta Tolosa
Exsilii specie sepositos cohibet:
Byzanti inde arcem, Thressæque Propontidis urbem
Constantinopolim fama tui pepulit.
Illic dives opum, doctoque ibi Cæsare honorus
Occumbis, patribus Magne superstitibus.
In patriam sed te sedem, ac monumenta tuorum,
Principis Augusti restituit pietas.
Hinc renovat caussam lacrimis. & flebile munus,
Annuus ingrata relligione dies.

XVII. *Exuperius, Rhetor Tolosæ.*

EXuperi memorande mihi, facunde sine arte,
Incessu gravis & verbis ingentibus, ore
Pulcher, & ad summam, motuque habituque venusto.
Copia cui fandi longe pulcherrima; quam si
Auditu tenus acciperes, deflara placerat:
Discussam scires solidi nihil edare sensus.
Palladiæ primum toga te venerata Tolosæ,
Mox pepulit levitata pari. Narbo inde recepit.
Illic Dalmatio genitos, fatalia regum
Nomina, tum pueros grandi mercede docendi
Formasti, Rhetor, metam prope puberis ævi.
Cæsareum qui mox iodepti nomen, honorem
Præsidis, Hispanumque tibi tribuere tribunal.
Decedens, placidæ mores, tranquillaque vitæ
Tempora prædives finisti sede Cadurca.
Sed patriæ te jura vocant, & origo parentum,
Burdigalæ ut rursum nomen de Rhetore reddas.

XVIII. *Marcello Marcelli filio Grammatico Narbonensi.*

NEc te Marcello genitum, Marcalle, silebo:
Aspera quam genitrix urbe, domo pepulit.
Sed fortuna poteos cito reddidit omnia, & auxit.
Amissam primum Narbo dedit patriam.
Nobilis hic hospes Clarentius indole motus,
Egregiam natam conjugio adtribuit.
Mox schola, & auditor multus, prætextaque pubes,
Grammatici nomen, divitiasque dedit.
Sed numquam jugam cursum fortuna secundat,
Præsertim pravi nacta virum ingenii.
Verum oneranda mihi non sunt, memoranda recepi
Fata. fas est dictum, cuncta perisse simul.
Non tamen & nomen, quo te non fraudo, receptum
Inter Grammaticos præteunte meriti.

XIX. *Sedatus, Rhetor Tolosanus.*

RElligio est, tacitum si te, Sedate, relinquam,
Quamvis docendi munus indepte es foris.
Communis patria est tecum mihi: sorte potentia
Fati Tolosam nactus es sedem scholæ.
Illic conjugium, natique, opulansque senectus,
Et fama, magno qualis est par Rhetori.
Quamvis externa tamen a regione reducit
Te patria, & civem morta obita repetit.
Quumque vagantem operam divisæ impenderis urbi,
Arbitrium de te sumit origo suum.
Est tua nunc suboles, moremque secuta parentis,
Narbonem, ac Romam nobilitat studiis.
* * * * Sed
Fama velit nolit, Burdigalam refert.

XX. *Staphylius, Rhetor, civis Auſcius.*

HAſtenus obſervata mihi lex commemorandi
Cives, ſive domi, ſeu docuere foris.
Externum ſed fas conjungere civibus unum
Te, Staphyli, genitum ſtirpe Novempopulis.
Tu mihi quod genitor, quod avunculus: unus utrumque.
Alter ut Auſonius, alter ut Arborius.
Grammatice ad Scaurum, atque Probum, promptiſſime
Hiſtoriam callens Livii & Herodori. (Rhetor,
Omnis doctrinæ ratio tibi cognita: quantam
Condit ſexcentis Varro voluminibus.
Aurea mens, vox ſuada tibi, tum ſermo quietus.
Nec cunctator eras, nec properante ſono.
Pulchra ſenecta, nireus habitus, procul ira, doluſque,
At placidæ vitæ congrua meta fuit.

XXI. *Criſpus & Urbicus, Grammat. Latini & Graeci.*

TU quoque in ævum, Criſpe, futurum
Mœſti venies commemorarus.
Munere ahreni.
Qui primævos, ſandique rudes,
Elementorum prima docebas
Signa novorum.
Creditus olim fervere mero,
Ut Virgilii Flaccique locis
Æmula ferres.
Et tibi, Latiis poſtbabite orſis
Urbice, Graiis celebris, carmen
Sic ἐλελίτω.
Nam tu Criſpo conjuncte tuo
Proſa ſolebas, & verſu loqui
Impere eodem;
Priſcos ut & Heroes olim
Carmine Homeri commemoratos
Fando referres:
Dulcem io paucis ut Pliſtheniden,
Et torrentis ceu Dulichii
Ninguida dicta,
Et mellitæ nectare vocis
Dulcia ſatu verba canentem
Neſtora regem.
Ambo loqui faciles, embo omnia carmina docti,
Callentes mythico plaſmata, & hiſtoriam.
Liberi & ambo genus: ſed quos meruiſſe deceret
Nanciſci, ut cluerent patribus ingenuis.

XXII. *Victorio, Subdoctori, ſive Proſchole.*

VIctori ſtudioſe, memor, celer, ignoratis
Aſſidue io libris, nec niſi operta legens;
Exeſas tineis, opicaſque evolvere chartas,
Major quam prompris cura tibi in ſtudiis.
Quod jus Pontificum, quæ fœdera, ſtemma quod olim
Ante Numam fuerat ſacrificis Curibus:
Quod Caſtor cunctis de regibus ambiguis, quod
Conjugis e libris ediderat Rhodope:
Quod jus Pontificum, veterum quæ ſcita Quiritum,
Quæ conſulta patrum; quid Draco, quidve Solon
Sanxerit; & Locris dederit quæ jura Zaleucus;
Sub Jove quæ Minos, quid Themis ante Jovem;
Nora tibi potius, quam Tullius & Maro noſtri,
Et quidquid Latia conditur hiſtoria.
Fors iſtos etiam tibi lectio longa dediſſet:
Supremum Lacheſis ni celeraſſet iter.

Exili noſtræ fucatus honore cathedræ,
Libato tenuis nomine Grammarici.
Longinquis poſthac Romæ defunctus in oris:
Ad quas de Siculo litore tranſieras,
Sed modo nobilium memorarus in agmine, gaude:
Pervenit ad Manes ſi pia cure tuos.

XXIII. *Dynamio, Burdigalenſi, qui in Hiſpania docuit, & obiit.*

SEd neque te mœſta, Dynami, fraudabo querela.
Municipem patriæ cauſidicumque meæ.
Crimine adulterii quem ſaucia fama fugavit;
Parvula quem latebris fovit Ilerda ſuis.
Quem locupletavit conjux Hiſpana larenrem;
Namque ibi murato nomine, Rheror eras.
Rheror Flavinii cognomine diſſimularus,
Ne poſſet profugum prodere culpa ſuum.
Reddiderat quamvis patriæ te ſera voluptas,
Mox reſidem rurſum traxit Ilerda domus.
Qualiſcumque tuæ fuerit fuga, famaque vitæ,
Jungeris antiqua tu mihi amicitia.
Officiumque meum, ſenſus ſi manibus ullus,
Accipe jam verus morte obita Dynami.
Diverſis quamvis jaceas defunctus in oris:
Commemorat mœſtis te pia cura elegis.

XXIV. *Acilio Glabrioni, Grammatico Jun. Burdig.*

DOctrinæ, vitæque pari brevitate caducum,
Glabro, te mœſtis commemorabo elegis.
Stemmate nobilium deductum nomen avorum,
Glabrio Aquilini Dardana progenies.
Tu quondam puero compar mihi diſcipulo: mox
Me debinc facto Rherore, Grammaticus.
Inque foro turela reis, & cultor io agris,
Digne, diu patris qui fruerere bonis.
Commode, lætе, benigne, abſtemie, tam bone dandis
Semper conſiliis, quam taciturne datis.
Tam decus omne tuis, quam mox dolor, omnia acerbo
Funere præreptus, Glabrio, deſtituis:
Uxore & oatis, genitore & matre relictis,
Eheu quam multis perdire nomioibus!
Flete diu nobis, numquam ſatis, accipe acerbum,
Glabrio in æternum commemorate, VALE.

Coronis.

QUos legis e prima deductos meoide libri,
Doctores patriæ ſcito fuiſſe meæ.
Grammatici in ſtudio, vel Rheroris, aut in utroque,
Quos memoraſſe mihi, morte obita, ſatis eſt.
Viventum inlecebra eſt laudatio. nomina tantum
Voce ciere, ſuis ſufficiet tumulis.
Ergo qui noſtræ legis otia triſtia chartæ,
Eloquium tu ne quære, ſed officium;
Quo claris doctiſque viris pia cura pareorat:
Dum decora egregiæ commeminit patriæ.

POETA.

VAlete manes inclyrorum Rhetorum:
Valere doctores probi.
Hiſtoria ſi quos, vel poeticus ſtilus,
Forumve fecit nobiles:
Medicæ vel artis, dogma vel Platonicum
Dedit perenni gloriæ: Et ſi

Et ſi qua cunctis cura viventum placet:
Juvatque honor ſuperſtitum:
Accipite mœſtum carminis cultum mei,
Textum querela flebili.
Sedem ſepulchris ſervet immotus cinis.
Memoria vivat nominum:
Dum remeat illud, judicis dono dei,
Commune cum dis ſeculum.

EPITAPHIA HEROUM

Qui Bello Troico interfuerunt.

I. *Agamemnoni.*

REx regum Atrides, fraternæ conjugis ultor,
Oppetii manibus conjugis ipſe meæ.
Quid prodeſt Helenes raptam puniſſe dolentem,
Vindicem adulterii quum Clytemneſtra necet?

II. *Menelao.*

FElix o Menelae, Deum cui debita ſedes,
Dectetumque piis Manibus Elyſium.
Tyndareo dilecte gener, dilecte Tonanti:
Conjugii vindex, ultor adulterii:
Æterno pollens ævo, æternaque juventa,
Nec leti paſſus tempora, nec lenii.

III. *Ajaci.*

AJacis tumulo pariter tegor obruta Virtus,
Inlacrimans buſtis funeris ipſa mei:
Incomptas lacerata comas, quod pravus Atrides
Cedere me ſtructis compulit inſidiis.
Jam dabo purpureum claro de ſanguine florem,
Teſtantem gemitu crimina judicii.

IV. *Achilli.*

NOn una Æacidem tellus habet, oſſa teguntur
Litore Sigeo, cinerem Lariſſa cremavit.
Pars tumuli .°.°.°.
Orbe ſed in toto .°.°.° Homer .°.°

V. *Ulixi.*

COnditur hoc tumulo Laerta natus Ulixes.
Perlege Odyſſean, omnia noſſe volens.

VI. *Diomedi.*

COnditur hic geoitore bono melior Diomedes;
Crimen ob uxoris pulſus dotalibus agris.
Argyripam, claroſque viris qui condidit Arpos:
Clariot urbe nova, patriæ quam ſede vetuſta.

VII. *Antilocho.*

COnſiliis, belloque bonus, quæ copula rara eſt,
Carus & Atridis, carus & Æacidis:
Præmia virtutis ſimul & pietatis adeptus,
Servato Antilochus Neſtore patre, obii.
Non hic ordo fuit: ſed juſtius ille ſuperſtes,
Troja capi ſine quo perfida non poterat.

VIII. *Neſtori.*

HOc tegor in tumulo quarti jam prodigus ævi
Neſtor, conſilio clarus, & eloquio,
Objecit ſeſe cujus pro morte peremptus
Filius: & nati vulnere vivo pater.
Eheu! cur ſatis diſponere ſic placet ævum,
Tam longum ut nobis: tam breve ut Aotilocho?

IX. *Pyrrho.*

ORbe tegor medio, major virtute paterna,
Quod puer, & regis Pyrrhus opima tuli.
Impius ante aras quem fraude peremit Oreſtes.
Quid mirum? cæſa jam genitrice furens.

X. *Euryalo.*

NEc me noo dignum titulo Pleuronia credit:
Cui communis erat cum Diomede domus,
Euryalo, & Sthenelo. nam tertius hoc ego regnum
Poſſedi: de quo nunc ſatis eſt tumulus.

XI. *Gunea.*

GUnea pontus habet, tumulus ſine corpore nomen.
Fama homines inter; cælum animus repetit.
Cuncta elementa duci tanto commune ſepulchrum.
Quæ? cælum, & tellus, & mare, & ora vitum.

XII. *Proteſilao.*

FAtale adſcriptum nomen mihi Proteſilao.
Nam primus Danaum bello obii Phrygio,
Audaci ingreſſus Sigeia litora ſalru,
Captus pellacis Laertiadæ inſidiis.
Qui ne Trojaoæ premeret pede litora terræ,
Ipſe ſuper proprium deſiliit clypeum.
Quid queror? hoc lerum jam tum mea fata canebant,
Tale mihi nomen quum pater impoſuit.

XIII. *Deiphobo.*

PRoditus ad pœnam, ſceleratæ fraude Lacœnæ,
Et deformato corpore Deiphobus,
Non habeo tumulum, niſi quem mihi voce vocantis
Et pius Æneas, & Maro compoſuit.

XIV.

XIV. *Hectori.*

HEctoris hic tumulus: cum quo ſua Troja ſepulta
Conduntur pariter, qui periere ſimul. (eſt.

XV. *Aſtyanactli.*

FLos Aſiæ, tanta unus de gente ſuperſtes,
Parvulus, Argivis ſed jam de patre timendus,
Hic jaceo Aſtyanax, Scæis dejectus ab altis.
Pro dolor! Iliaci Neptunia mœnia muri
Viderunt aliquid crudelius Hectore tracto.

XVI. *Sarpedoni.*

SArpedon Lycius, genitus Jove, numine patris
Sperabam cælum; ſed tegor hoc tumulo,
Sanguineis fletus lacrimis. pro ferrea fata!
Et patitur luctum, qui prohibere poteſt?

XVII. *Naſti & Amphimacho.*

NAſtes, Amphimachuſque, Nomionis inclyta proles,
Ductores quondam, pulvis & umbra ſumus.

XVIII. *Troilo.*

HEctore proſtrato, nec dis, nec viribus æquis
Congreſſus ſævo Troilus Æacidæ,
Raptatus bigis fratris conjungor honori.
Cujus ob exemplum nec mihi pœna gravis.

XIX *Polydoro.*

CEde procul, myrtumque iſtam fuge neſcius, hoſpes,
Telorum ſeges eſt ſanguine adulta meo.
Confixus jaculis, & ab ipſa cæde ſepultus,
Condor in hoc tumulo bis Polydorus ego.
Scit pius Æneas, & to, rex impie, quod ma
Thracia pœna premit, Troia cura tegit.

XX. *Euphemo.*

EUphemom Ciconum doctorem Troia tellus
Condidit haſtati Martis ad effigiem.
Nec ſatis eſt titulum ſaxo incidiſſe ſepulchri:
Inſuper & frontem mole onerant ſtatuæ.
Ocyus iſta ruuot, quæ ſic cumulata locantur.
Major ubi eſt coltos, magna roina ſubeſt.

XXI. *Hippothoo, & Pylæo, in horto ſepultis.*

HIppothoum, Pyleomque tenet gremio infima tellus.
Caulibus & malvis terga ſuperna virent.
Nec vexat cineres horti cultura quietos:
Dum parcente manu molle olus excolitur.

XXII. *Ennomo, & Chromio.*

ENnomus hic, Chromiuſque jacent, queis Myſia regnum,
Queis pater Alcinus, Oceanuſque atavus.
Nobilitas quid raora juvat? quo clarius iſtis
Eſt genus, hoc mortis conditio gravior.

XXIII. *Priamo.*

HIc Priami non eſt tumulus, nec condor in iſta
Sede: caput Danai diripuere meum.
Aſt ego quum lacerum ſine nomine ſuous haberem,
Confugi ad cineres Hectoreos genitor.
Illic & natos, Trojamque, Aſiamque ſepultam
Ioveni, & noſtrum quidquid ubique jacet.

XXIV. *Item Priamo.*

QUi tumulom Priami qoærit, legat Hectoris ante.
Ille meus, nato quem prius ipſe dedi.
Hectoris, & patris ſimul eſt commuoe ſepulchrum.
Amborum quoniam joncta ruina fuit.

XXV. *Hecubæ.*

QUæ regina fui, quæ claro nata Dymante,
Quæ Priami conjonx, Hectora quæ genui.
Hic Hecuba injectis perii ſuperobruta ſaxis.
Sed rabie linguæ me tamen ulta prius.
Fidite ne regnis, & prole, & ſtirpe pareutum:
Quicumque hoc ooſtrum σῆμα κυνὸς legitis.

XXI. *Polyxenæ.*

TRoas Achilleo conjuncta Polyxena buſto
Malueram nullo cæſpite functa tegi.
Non bene diſcordes tumulos miſcetis, Achivi:
Hoc violare magis, quam ſepelire fuit.

ALIQUOT ALIORUM EPITAPHIA.

XXVII. *Niobæ, in Sipylo monte juxta fontem ſepultæ.*

THebarum regina fui Sipyleia cæores
Quæ modo ſum; læſi nomina Latoidum.
Bis ſeptem nati genitrix læta atque ſuperba,
Tot dusi mater funera, quot genui.
Nec ſatis hoc divis. duro circumdata ſaxo
Amiſi humaoi corporis effigiem.
Sed dolor, obſtructis quamquam vitalibus, hæret:
Perpetuaſque rigat fonte pio lacrimas.
Pro facious! tantæne animis cæleſtibus iræ?
Durat adhuc luctus, matris imago perit.

XXVIII. *Eidem.*

VIvebam. ſom facta ſilex, quæ deinde polita
Praxitelis manibus, vivo iterum Niobe.
Reddidit artificis mauus omnia, ſed ſine ſenſu.
Hunc ego, quum læſi numina, non habui.

XXIX. *Eidem.*

HAbet ſepolchrum non id intos mortuum.
Habet nec ipſe mortuus buſtum ſoper.
Sibi ſed eſt ipſe hic ſepolchrum, & mortuus.

XXX. *Didoni.*

INfelix Dido, nulli bene nupta marito:
Hoc pereunte fugis, hoc fugiente peris.

XXXI.

XXXI. *Diogeni Cynico, in cujus ſepulchro, pro titulo, Canis ſignum eſt.*

DIc, canis, hic cujus tumulus? Canis. At canis hic quis?
Diogenes. Obiit? Non obiit, ſed abiit.
Diogenes, cui pera penus, cui dolia ſedes,
Ad manes abiit? Cerberus ire vetat.
Quonam igitur? Clari flagrat qua ſtella Leonis,
Additus eſt juſtæ nunc canis Erigonæ.

XXXII. *In tumulum ſedecennis matronæ.*

OMnia quæ longo vitæ cupiuntur in ævo,
Ante quater plenum conſemſit Anicia luſtrum.
Ioſans laſtavit. pubes & virgo adolevit.
Nopſit, concepit, peperit. jam mater obivit.
Quis mortem accuſet? quis non accuſet in iſto
Ætatis? meritis annus eſt, ætate puella.

XXXIII. *Glaucia, immatura morte prævento.*

LÆta bis octono tibi jam ſub conſule pubes
Ciegebat teneras, Glaucia adulte, genas.
Et jam deſieras puer, anne puella, videri:
Quum properata dies abſtulit omne decus.
Sed neque functorum ſocios miſcebere vulgo:
Nec metoes Stygios flebilis umbra lacus.
Verum aut Perſephonæ Cinyreius ibis Adonis:
Aut Jovis Elyſii tu catamitus etis.

XXXIV. *Callicrateæ.*

VIginti atque novem genitrici Callicrateæ
Nullius ſexus mors mihi viſa fuit.
Sed centum & quinque explevi bene meſſibus annos,
Intremulam baculo non ſubeunte manum.

XXXV. *Equo Admirabili, juſſu Auguſti.*

PHoſphore, clamoſi ſpatioſa per æquora Circi
Septenas ſolitus victor obire vias:
Improperanter agens primos a carcere corſes,
Fortis prægreſſis ut potereris equis.
Promptum & veloces erat anticipare quadrigas:
Victores etiam vincere, laus potior.
Hunc titulum vani ſolatia ſeme ſepulchri,
Et gradere Elyſios præpes ad altipedes.
Pegaſus hinc dexter currat tibi. lævus Arion
Funis eat. quartum det tibi Caſtor equum.

XXXVI. *In tumulo hominis felicis.*

SParge mero cineres, bene olenti & unguine nardi,
Hoſpes, & adde roſis balſama puniceis.
Perpetuum mihi ver agit illacrimabilis orna.
Et commutavi ſecula, non obii.
Nulla mihi veteris perierunt gaudia vitæ:
Seu meminiſſe putes omnia, ſive nihil.

XXXVII. *Sepulchrum Cari vacuum.*

ME ſibi, & uxori, & natis commune ſepulcrum
Conſtituit ſeras Carus ad exſequias.
Jamque diu monumenta vacant. ſitque iſta querela
Longior: & veniat ordine quiſque ſuo,
Naſcendi qui lege datus: placidumque per ævum
Condatur, natu qui prior, ille prior.

XXXVIII. *Ex ſepulchro Latinæ viæ.*

NOo nomeo, non quo genitus, non onde, qoid egi.
Mutus in æternum ſum, cinis, oſſa, nihil.
Non ſam, nec fueram: genitus tamen e oihilo ſum.
Mitte, nec exprobres ſingula, talis eris.

AUSONII DE DUODECIM CÆSARIBUS

Per Suetonium Tranquillum ſcriptis.

Auſonius Heſperio filio. S. D.

ÆSAREOS proceres, in quorum regna ſecundis
Conſulibus dudum Romana potentia ceſſit,
Accipe his ſenos. ſua quemque monoſticha ſignant,
Quorum per plenam ſeriem Suetonius olim
Nomina, res geſtas, vitamque obitumque peregit.

Monoſticha de ordine XII. Imperatorum.

PRimus regalem patefecit JULIUS aulam
Cæſar, & AUGUSTO nomen tranſcripſit, & arcem.
Privignus poſt hunc regnat NERO CLAUDIUS, a quo
CÆSAR, cognomeo Caligæ cui caſtra dederunt.
CLAUDIUS hinc potitur regno. poſt quem NERO ſævus
Ultimus Æneadum. poſt hunc tres, nec tribus annis;
GALBA ſenex, fruſtra ſocio conſiſus luerti:
Mollis OTHO, ioſami per luxum degener ævo:
Nec regno dignus, nec morte VITELLIUS et vir.
His decimus, fatoque accitus VESPASIANUS.
Et TITUS imperii felix brevitate, ſecutus
Frater, quem CALVUM dixit ſua Roma NERONEM.

Tempus imperii XII Cæſarum.

JULIUS, ut perhibent, divus trieteride regnat.
AUGUSTUS poſt leſtra decem ſex prorogat annos.
Et ter ſeptenis geminos NERO CLAUDIUS addit.
Tertia ſimit hiems graſſantia tempora CAII.
CLAUDIUS hebdomadem duplicem trahit: & NERO dirus

Tan-

Tantumdem: ſummæ conſul ſed defuit nous.
GALBA ſenex, OTHO laſcive, & famoſe VITELLI,
Tertia vos Latiu regnantes neſcite æſtas,
Interitus dignos vita properante probroſa.
Implet fatalem decadem ſibi VESPASIANUS.
Ter, dominante TITO, cingit nova laurea Janum:
Quindecies, ſævis potitur dum FRATER habenis.

De mortibus eorum.

JULIUS interiit CÆSAR graſſante ſenatu.
Addidit AUGUSTUM divis matura ſenectus.
Sera ſenex Capreis exſul NERO fata peregit.
Expetiit pœnas de CÆSARE Chærea mollis.
CLAUDIUS ambiguo concluſit fata veneno.
Matricida NERO proprii vim pertulit enſis.
GALBA ſenex periit ſævo proſtratus OTHONE.
Mox Otho famoſus, clara ſed morte potitus.
Prodiga ſuccedunt perimendi ſceptra VITELLI.
Laudatum imperium, mors lenis VESPASIANO.
At TITUS, orbis amor, rapitur florentibus annis.
Sera gravem perimunt, ſed juſta piacula, FRATREM.

EJUSDEM AUSONII TETRASTICHA.

A Julio Cæſare uſque ad tempora ſua.

NUnc & prædictos, & regni ſorte ſequentes
Expediam, ſeries quos tenet imperii.
Incipiam ab Divo, percurramque ordine cunctos,
Novi Romanæ quos memor hiſtoriæ.

I. *Julius Cæſar.*

IMperium, binis fuerat ſolemne quod olim
Conſulibus, Cæſar Julius obtinuit.
Sed breve jus regni, ſola triennide geſtum,
Perculit armatæ factio ſæva togæ.

II. *Octavianus Auguſtus.*

ULtor, ſucceſſorque dehinc Octavius, idem
Cæſar: at Auguſti nomine nobilior.
Longæva, & numquam dubiis violata poteſtas,
In terris poſitum credidit eſſe deum.

III. *Tiberius Nero.*

PRænomen Tiberi nactus Nero prima juventæ
Tempora laudato geſſit in imperio.
Fruſtra dehinc ſolo Caprearum clauſus in antro,
Quæ prodit vitiis, credit operta locis.

IV. *Cæſar Caligula.*

POſt hunc caſtrenſis caligæ cognomine Cæſar
Succeſſit ſævo ſævior ingenio:
Cædibus, inceſtiſque dehinc maculoſus, & omni
Crimine pollutum qui ſuperavit avum.

V. *Claudius Cæſar.*

CLaudius irriſæ privato in tempore vitæ,
In regno ſpecimen prodidit ingenii.
Libertina tamen, nuptarum & crimina paſſus,
Non faciendo nocens, ſed patiendo fuit.

VI. *Nero.*

ÆNeadum generis qui ſextus & ultimus hæres,
Polluit, & clauſit Julia ſacra Nero.
Nomina quot pietas, tot habet quoque crimina vitæ;
Duce ea Tranquillo: me memiuiſſe piget.

VII. *Sergius Galba.*

SPem fruſtrate ſenex, privatus ſceptra mereri
Viſus; at imperio proditus inferior:
Fama tibi melior juveni: ſed juſtior ordo eſt,
Complacuiſſe dehinc, diſplicuiſſe prius.

VIII. *Marcus Otho.*

ÆMula polluto geſturus ſceptra Neroni,
Obruitur celeri raptus Otho exitio.
Fine tameo laudandus erit: qui morte decora
Hoc ſolum fecit nobile, quod periit.

IX. *Aulus Vitellius.*

VItæ ſors fœda tibi, nec digna, Vitelli,
Qui fieres Cæſar. ſic ſibi fata placent.
Umbra tamen brevis imperii: quia præmia regni
Sæpe indiguus adit, non niſi dignus habet.

X. *Divus Veſpaſianus.*

QUærendi attentus, moderato commodus uſu,
Auget nec reprimit Veſpaſianus opes.
Olim qui dubiam privato in tempore famam,
Rarum aliis, principeps tranſtulit in melius.

XI. *Titus Veſpaſianus.*

FElix imperio, felix brevitate regendi,
Expers civilis ſanguinis, orbis amor;
Unum dixiſti moriens te crimen habere.
Sed nulli de te, nos tibi credidimus.

XII. *Domitianus.*

HActenus edideras dominos gens Flavia juſtos.
Cur duo quæ dederant, tertius eripuit?
Vix tanti eſt habuiſſe illos, quia dona bonorum
Sunt brevia. æternum, quæ nocuere, doleut.

XIII. *Nerva Tetrarcha.*

PRoximus exſtincto moderatur ſceptra tyranno
Nerva ſenex, princeps nomine, mente parens.
Nulla viro ſuboles. imitatur adoptio prolem,
Quam legiſſe juvet, quam genuiſſe velit.

XIV. *Trajanus.*

AGgreditur regimen viridi Trajanus in ævo,
Belli laude prior, cetera patris habens.
Hic quoque prole carens, ſociat ſibi ſorte legendi,
Quem fateare bonum, diffiteare parem.

XV. *Ælius Hadrianus.*

ÆLius hinc ſubiit mediis præſignis in actis:
Principia & finem fama notat graviot.

Orbus

Orbus & hic: ſociatque virum documenta daturum,
Adſciti quantum præmineant genitis.

XVI. *Antoninus Pius.*

ANtoninus abhinc regimen capit: Ille vocatu
Conſulitiſque PIUS, nomen habens meriti.
Filius huic fato nullus: ſed lege ſuorum
A patria ſumſit, qui regeret patriam.

XVII. *Marcus Antoninus.*

POſt Marco tutela datur; qui ſcita Platonis
Flexit ad imperium, patre PIO melior.
Succeſſore ſuo moriens, ſed principe pravo,
Hoc ſolo patriæ, quod genuit, nocuit.

XVIII. *Commodus.*

COmmodus inſequitur, pugnis maculoſus arenæ,
Threcidico princeps bella movens gladio.
Eliſo tandem perſolvens gutture pœnas;
Criminibus faſſus matris adulterium.

XIX. *Helvius Pertinax.*

HElvi, judicio & conſulto lecte ſenatus,
Princeps decretis prodite, non ſtudiis.
Quod duluit malefida cohors; errore probato,
Curia quod caſtris cefferat imperium.

XX. *Didius Julianus.*

DIi bene, quod ſpoliis Didius non gaudet opimis:
Et cito perjuro præmia ademta ſeni.
Tuque Severe pater, titulum ne horreſce novantis,
Non rapit imperium vis tua, ſed recipit.

XXI. *Severus Pertinax.*

IMpiger egelido movet arma Severus ab Hiſtro,
Ut patricidæ regna adimat Didio.
Punica origo illi: ſed qui virtute probaret
Non obſtare locum, quum valet ingenium.

XXII. *Baſſianus Antoninus Caracalla.*

DIſſimilis virtute patri, & multo magis illi,
Cujus adoptivo numina te perhibes.
Fratris morte nocens, punitus fine cruento,
Inriſu populi tu Caracalla magis.

XXIII. *Opilius Macrinus.*

PRincipis hic cuſtos, ſumptum pro Cæſare ferrum
Vertit in auctorem cæde Macrinus iners.
Mox cum prole ruit. gravibus pulſare querelis
Ceſſet perfidiam. quæ patitur, meruit.

XXIV. *Antoninus Heliogabalus.*

TUa etiam Auguſtæ ſedis penetralia fœdas
Antoninorum nomina falſa gerens?

* * * *

Reliqua deſiderantur.

AUSONII Ordo nobilium Urbium.

I. *Roma.*

PRima urbes inter, divum domus, aurea Roma.

II. *Conſtantinopolis, & Carthago.*

COnſtantinopoli aſſurgit Carthago priori,
Non toto ceſſura gradu: quia tertia dici
Faſtidit, non auſa locum ſperare ſecundum,
Qui fuit ambarum. verus hanc opulentia præfert,
Hanc fortuna recens. fuit hæc, ſubit iſta; noviſque
Excellens meritis, veterem præſtringit honorem:
Et Conſtantino concedere cogit Eliſſam.
Accuſat Carthago deos jam plena pudoris,
Nunc quoque ſi cedat, Romam vix paſſa priorem.
Componat veſtros fortuna antiqua tumores.
Ite pares, tandem memores, quod numine divum
Anguſtas mutaſtis upes & nomina: tu quum
Byzantina Lygos, tu Punica Byrſa fuiſti.

III. *Antiochia, & Alexandria.*

TErtia Phœbeæ lauri domus Antiochia,
Vellet Alexandri ſi quarta Colonia poni.
Ambarum locus unus: & has furor ambitionis
In certamen agit. vitiorum turbida vulgo
Utraque, & amentis populi male ſana tumultu.
Hæc Nilo munita quod eſt, penituſque repoſtis
Inſinuata locis, fœcunda & tuta, ſuperbit.
Illa quod infidis opponitur æmula Parſis.
Et vos ite pares: Macetumque attollite nomen.
Magnus Alexander te condidit: illa Seleucum
Nuncupat, Ingenuum cujus fuit anchora ſignum,
(Qualis inuſta ſolet) generis nota certa. per omnem
Nam ſubolis ſeriem nativa cucurrit imago.

IV. *Treveri.*

ARmipotens dudum celebrari Gallia geſtit:
Trevericæque urbis ſolium, quæ proxima Rheno,
Pacis ut in diæ gremio ſecura quieſcit:
Imperii vires quod alit, quod veſtit & armat.
Læta per extentum procurrunt mœnia collem.
Largus tranquillo prælabitur amne Moſella,
Longinqua omnigenæ vectans commercia terræ.

V. *Mediolanum.*

ET Mediolani mira omnia. copia rerum.
Innumeræ cultæque domus, facunda virorum

Ingenia & mores læti. tum duplice muro
Amplificata loci ſpecies, populique voluptas
Circus, & incluſi mules cuneata theatri:
Templa, Palatinæque arces, opulenſque Moneta,
Et regio Herculei celebris ſub honore lavacri,
Cunctaque marmoreis ornata periſtyla ſignis,
Mœniaque in valli formam circumdata labro,
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis
Excellunt: nec juncta premit vicinia Romæ.

VI. *Capua.*

NEc Capuam pelago, cultuque, peuuque potentem,
Deliciis, opibus, famaque priore ſilebo,
Fortuna variante vices: quæ frena ſecundis,
Neſcivit ſervare modum. nunc ſubdita Romæ,
Æmula tunc. fidei memor, anne infida, ſenatum
Sperneret, an coleret, dubitans, ſperare curules
Campanis auſa auſpiciis, unoque ſuorum
Conſule: ut imperium diviſi attolleret orbis.
Quin etiam rerum dominam, Latiique parentem
Appetiit bello, ducibus non freta togatis,
Annibalis jurata armis: deceptaque in hoſtis
Servitium demens ſpecie tranſivit herili.
Mox ut in occaſum vitiis communibus acti
Corruerunt, Pœni luxu, Campania faſtu,
(Heu nonquam ſtabilem ſortita ſuperbia ſedem!)
Illa potens, opibuſque valens, Roma altera quondam,
Comere quæ paribus poruit faſtigia conis,
Octavum rejecta locum vix pone tuetur.

VII. *Aquileia.*

NOn erat iſte locus: merito tamen aucta recenti,
Nona inter claras Aquileja cieberis urbes,
Itala ad Illyricos objecta colonia montes,
Mœnibus & porta celeberrima: ſed magis illud
Eminet, extremo quod te ſub tempore legit,
Solveret exacto cui ſera piacula luſtro
Maximus, armigeri quondam ſub nomine lixæ.
Felix, quæ tanti ſpectatrix læta triumphi
Puniſti Auſonio Ruſupinum marte latronem.

VIII. *Arelas.*

PAnde, duplex Arelate, tuos blanda hoſpita portus,
Gallula Roma Arelas: quam Narbo Martius, & quam
Accolit Alpinis opulenta Vienna colonis.
Præcipitis Rhodani ſic interciſa fluentis,
Ut mediam facias navali ponte plateam.
Per quem Romani commercia ſuſcipis orbis,
Nec cohibes: populoſque alios, & mœnia ditas:
Gallia quem fruitur, gremioque Aquitania lato.

IX. *Emerita.*

CLara mihi poſt has memorabere nomen Iberum
Emerita, æquoreus quam præterlabitur amnis,
Submittit cui tota ſuos Hiſpania faſces.
Corduba non, non arce potens tibi Tarraco certant,
Quæque ſinu pelagi jactat ſe Bracara dives.

X. *Athenæ.*

NUnc & terrigenis patribus memoremus Athenas,
Pallados & Conſi quondam certaminis arcem.
Paciferæ primum cui contigit arbor olivæ.
Attica facundæ cujus mera gloria linguæ.
Unde per Ioniæ populos, & nomen Achæum,
Verſa Graja manus, centum ſe effudit in urbes.

XI. *Catina, & Syracuſa.*

QUis Catinam fileat? quis quadruplices Syracuſas
Hanc ambuſtorum fratrum pietate celebrem,
Illam complexam miracula fontis & amnis.
Quam maris Ionii ſubter vada ſalſa meantes
Conſociant dulces placita ſibi ſede liquores,
Incorruptatum miſcentes oſcula aquarum.

XII. *Toloſa.*

NOn umquam altricem noſtri reticebo Toloſam,
Cochliuus muris quam circuit ambitus ingens,
Perque latus pulchro prælabitur amne Garumna:
Iurumeris cultram populis, confinia propter
Ninguida Pyrenes, & pinea Cebennarum,
Inter Aquitanas gentes & nomen Iberum.
Quæ modo quadruplices ex ſe quum effuderit urbes,
Non ulla exhauſtæ ſenſit diſpendia plebis:
Quos genuit cunctos gremio complexa colonos.

XIII. *Narbo.*

NEc tu Martie Narbo ſilebere: nomine cujus
Fuſa per immenſum quondam provincia regnum,
Obtinuit multos dominandi jure colonos.
Inſinuant qua ſe Sequanis Allobroges oris:
Excluduntque Italos Alpina cacumina fines:
Qua Pyrenaicis nivibus dirimuntur Iberi:
Qua tapitur præceps Rhodanus genitore Lemanno,
Interiuſque premunt Aquitanica rura Cebennæ,
Uſque in Tectoſagos paganica nomina Volcas,
Totum Narbo ſuit. tu Gallia prima togati
Nominis attollis Latio proconſule faſces.
Quis memoret portuſque tuos, monteſque lacuſque?
Quis populos vario diſcrimine veſtis, & oris?
Quodque tibi quondam Pario de marmore templum
Tantæ molis erat, quantam non ſperneret olim
Tarquinius, Catuluſque iterum, poſtremus & ille,
Aurea qui ſtatuit Capitoli culmina Cæſar?
Te maris Eoi merces, & Iberica ditant
Æquora: te claſſes Libyci, Siculique Profundi:
Et quidquid vario per flumina, per freta curſu
Advehitur, toto tibi navigat orbe κατάπλους.

XIV. *Burdigala.*

IMpia jam dudum condemno ſilentia, quod te,
O patria, inſignem Baccho, fluvliſque, viriſque,
Motibus, ingeniiſque hominum, procerumque ſenatu,
Non inter primas memorem: quaſi conſcius urbis
Exiguæ immeritas dubitem contingere laudes.
Non pudor hinc nobis. nec enim mihi barbara Rheni
Ora, nec Arctoo domus eſt glacialis in Hæmo.
Burdigala eſt natale ſolum: clementia cæli
Mitis ubi, & riguæ larga indulgentia terræ;
Ver longum, brumæque breves, juga frondea ſubſunt.
Fervent æquoreos imitata fluenta meatus.
Quadrua murorum ſpecies, ſic turribus altis
Ardua, ut aerias intrent faſtigia nubes.
Diſtinctas interne vias mirere, domorum

Diſpo-

Diſpoſitum, & latas nomen ſervare plateas:
Tum reſpondentes directa in compita portas.
Per mediumque urbis fontani fluminis alveum.
Quem pater Oceanus refluo quum impleverit æſtu,
Adlabi totum ſpectabis claſſibus æquor.
Quid memorem Pario conterectum marmore fontem
Euripi ſervere freto; quanta umbra profundi!
Quantus in amne tumor! quanto ruit agmine præceps
Margine contenti biſſena per oſtia curſus,
Innumeror populi nun umquam exhauſtus ad uſus!
Hunc cuperes, Rex Mede, tuis conringere caſtris,
Flumina conſumpto quum defecere meatu:
Hujus fontis aquas peregrinas ferre per urbes,
Unum per cunctas ſolitus portare Choaſpem.
Salve fons ignote ortu, ſacer, alme, perennis,
Vitree, glauce, profunde, ſonore, illimis, opace.
Salve urbis genius, medico potabilis hauſtu,
DIVONA Celtarum lingua, fons addite Divis.
Non Aponus potu, vitrea non luce Nemeuſus
Puriur; æquoreo non plenior amne Timavus.
Hic labor extremus celebres collegerit urbes.
Utque caput numeri Roma inclyta, ſic capite iſto
Burdigala ancipiti confirmet vertice ſedem.
Hæc patrie eſt: patrias ſed Roma ſupervenit omnes
Diligo Burdigalen: Romem culo. civis in hac ſum,
Conſul in ambabus. cunæ hic, ibi ſella curulis.

LUDUS SEPTEM SAPIENTUM.

Auſonius Conſul Latino Drepanio Pacato Proconſuli.

Gnoſcenda iſthæc, an cognoſcenda rearis;
Attento, Drepani, perlege judicio.
Æquanimus fiam te judice: ſive legenda,
Sive tegenda putes carmina, quæ dedimus.
Nam primum eſt meruiſſe tuum, Pacate, favorem:
Proxime defenſi cura puduris erit.
Poſſum ego cenſurem lectoris ferre ſeveri:
Et poſſum modica laude placere mihi.
Nuelit equus plauſæ ſonitum cervicis amare:
Novit & Intrepidus verbera lenta pati.
Mæonio qualem cultum quæſivit Humero
Cenſor Ariſterchus, normaque Zenodoti.
Pone obelos igitur ſpuriorum ſtigmata varum.
Palmas, non culpas eſſe putabo meas.
Et correcta magis, quam condemnata vocabo,
Apponet docti quæ mihi lima viri.
Interea erbitrii ſubiturus pondera tanti,
Optabo, ut placeam: ſin minus, ut lateam.

PROLOGUS.

SEptem ſapientes, nomen quibus iſtud dedit
Superior ætas, nec ſecuta ſuſtulit,
Hodie in orcheſtram palliati prodeunt.
Quid erubeſcis tu togate Romule,
Scenam quod intraibunt tam clari viri?
Nobis pudendum hoc, non & Atticis quoque,
Quibus theatrum curiæ præbet vicem.
Noſtris negotiis ſua loca ſortito data:
Campus comitiis, ut Conſcriptis curia:
Forum, atque Roſtra ſeparatis civium.
Una eſt Athenis, atque in omni Græcia,
Ad conſulendum publici ſedes loci:
Quam in urbe noſtra ſero luxus condidit.
Ædilis olim ſcenam rebulatam dabat
Subito excitatam nulla mole ſaxea.
Muræna ſic, & Gallius, nota eloquar.
Poſtquam potentes, nec verentes ſumptuum,
Nomen perenne crediderunt, ſi ſemel
Conſtructa moles ſaxeo fundamine
In omne tempus conderet ludis locum:
Cuneata crevit hæc theatri immanitas.
Pompejus hanc, & Balbus, & Cæſar dedit
Octavianus, concertantes ſumptibus.
Sed ego quid iſthæc? non hac cauſa huc prodii,
Ut expedirem, quis theatra, quis forum,
Quis condidiſſet privas partes mœnium:
Sed ut verendos, diſque laudatos viros
Prægrederet, ac referrem, quid vellent ſibi.
Pronunciare ſuas ſolent ſententias,
Quas quiſque providentium anteverterit.
Sciris profecto quæ ſint: ſed ſi memoria
Rebus vetuſtis cludit, veniet Ludius
Ediſſertator harum, quas teneo minus.

LUDIUS.

DElphis Solonem ſcripſe fama eſt Atticum,
Γνῶθι σεαυτόν, quod Latinum eſt, Noſce te.
Multi hoc Laconi eſſe Chilonis putant.
Spartane Chilon ſit tuum, necne, ambigunt,
Quod introfertur, ὅρα τέλος μικρὸς βίος,
Finem intueri longæ vitæ quo jubes.
Multi hoc Sulonem dixe Crœſo exiſtimant.
Et Pittacum dixiſſe fama eſt Lesbium,
Γίγνωσκε καιρόν. Tempus ut noris, jubet.
Sed καιρὸς iſte, tempeſtivum tempus eſt.
Bias Prieneus dixit, οἱ πλείστοι κακοί:
Quod eſt Latinum, Plures hominum ſunt mali:
Sed imperitos ſcito, quos dixit malos.
Μελέτη τὸ πᾶν, Periandri eſt Curiuthii:
Eſſe Meditationem totum qui putat.
Ἄριστον μέτρον eſſe dixit Lindius
Cleobulus. hoc eſt, Optimus cunctis modus.
Thales, ἐγγύα, πάρες δ' ἄτη protulit.
Spondere qui nos, noxa quod præſ eſt, vetat.
Hoc not monere, fœneratis nun placet.
Dixi. recedam. legifer venit Solon.

SOLON.

DE more Græco prodeo in ſcenam Solon,
Septem Sapientum fama cui palmam dedit.

Sed fama non eſt judicii ſeveritas.
Neque me eſſe primum, veſtrum aut imum exiſtimo,
Æqualitas quod ordinem neſcit pati.
Recte olim ineptum Delphicus juſſit Deus
Quærentem, quiſnam primus ſapientum foret,
Ut in orbe tereti nomina eorum incideret:
Ne primus eſſet, ne vel imus quiſpiam.
Eorum e medio prodeo gyro Solon:
Ut quid dixiſſe Cræſo regi exiſtimet,
Id omnis hominum ſecta ſibi dictum putet.
Græce coactum ὅρα τέλος μηδὲν βίᾳ:
Quod longius ſit, ſi Latine ediſſeras:
Spectare vitæ jubeo cunctos terminum.
Proinde miſeros, aut beatos dicere
Evite: quod ſunt ſemper ancipiti ſtatu.
Id edeo ſic eſt. ſi queam, paucis loquar.
Rex, an tyrannus, Lydiæ Cræſus fuit
His in beatis, dives inſanum in modum,
Laferibus aureis templa qui divis dabat.
Is me evocavit. venio dicto obediens,
Meliore ut uti rege poſſint Lydii.
Roget, beatum prodam, ſi quem noverim;
Telane dico civem non ignobilem.
Pro patria pugnens iſte vitam objecerat.
Deſpexit. alium quærit. iuveni Aglaum:
Fines qui agelli proprii numquam exceſſerat.
At ille ridens, Quo deiu me ponis loco,
Beatus orbe toto qui ſolus vocor?
Spectandum dico terminum vitæ prius:
Tum judicandum, ſi menet felicitas.
Dictum muleſte Cræſus accepit. at ego
Relinquo regem. bellum ille in Perſas parat.
Profectus. victus. vinctus. regi deditus.

* * *

At ille captus, funeris ipſe inſtar ſui.

* * *

Qua flamma totum ſe per embitum dabat,
Volvens in altum fumidos æſtu globos.
At pene ſero Cræſus ingenti ſono,
O vere vates; inquit: o Solon, Solon.
Clamore magno ter Solonem nuncupat.
Qua voce Cyrus motus, extingui jubet
Gyrum per omnem, & deſtrui ardentem pyrem.
Et commodum profuſus imber nubibus
Repreſſit ignem. Cræſus ed regem illico
Deductus lectam per miniſtrorum menum
Interrogetus, quem Solonem diceret:
Et quam ciendi cauſam haberet nominis,
Seriem per omnem cuncta regi edifſerit.
Miſeratur ille: vimque ſortunæ videns,
Laudat Solonem: Cræſum in amicis habet.
Vinctumque pedicis aureis ſecum jubet
Reliquum, quod eſſet vitæ, totum degere.
Ego duorum regum teſtimonio
Laudatus, & probatus ambobus fui.
Quodque uni dictum eſt, quiſque ſibi dictum putet.
Ego jam peregi, qua de cauſe huc prodii.
Venit ecce Chilon. vos valete, & plaudite.

CHILON.

LUmbi ſedendo, oculique ſpectando dolent,
Manendo Solonem quoad ſeſe recipiat.
Hui, quam pauca quam diu loquuntur Attici:
Unam trecentis verſibus ſententiam
Tandem peregit; meque reſpectans abiit.
Spartanus ego ſum Chilo, qui nunc prodeo.
Brevitate nota, qua Lacones utimur,
Commendo noſtrum γνῶθι σεαυτόν, *Noſce te*,
Quod in columna jam tenetur Delphica.
Labor moleſtus iſte, fructi eſt optimi,
Quid ferre poſſis, quidve non, dignoſcere:
Noctu, diuque quæ geras, quæ geſſeris,
Adulque puncti tenuis inſtar quærere.
Officia cuncta, pudor, honor, conſtantie,
In hoc: & illa ſpreta nobis glorie.
Dixi. valete memores. plauſum non moror.

CLEOBULUS.

CLeobulus ego ſum, pervæ civis Iuſulæ,
Magnæ ſed auctor, qua clueo, ſententiæ:
Ἄριστον μέτρον quem dixiſſe exiſtimant.
Interpretere tu, qui orcheſtræ proximus,
Gradibus propinquis in quatuordecim ſedes:
Ἄριστον μέτρον an ſit *optimus modus*.
Dic. ennuiſti. gratiam habeo. perſequar
Per ordinem. poeta dixe iſthoc loco
Afer videtur veller, UT NE QUID NIMIS.
Et noſter quidam, μηδὲν ἄγαν. huc pertinet
Uterque ſenſus, Italus, ſeu Dorius:
Fendi, tacendi, ſomni, vigiliæ eſt modus,
Beneficiorum, gratiarum, injuriæ,
Studii, laborum. vita in omni quidquid eſt,
Iſtum requirit optimæ pauſæ modum.
Dixi. recedam, ut ſit modus. venit Thales.

THALES.

MIleſius Thales ſum: AQUAM qui principem
Rebus creandis dixi, ut vates Pinderus.

* * * *

Dedere piſcatores extractum mari.
Namque hi jubente Delio me legerant:
Quod ille munus hoc ſapienti miſerat.
Ego recuſans non recepi: at reddidi
Ferendum ed alios, quos priores crederem.
Dein per omnes ſeptem ſapientes viros
Miſſum, ac remiſſum rurſus ed me referunt.
Ego receptum conſecravi Apollini.
Nam, ſi ſapientem deligi Phœbus jubet,
Non hominem quemquam, ſed deum credi decet.
Is igitur ego ſum. cauſa ſed in ſcenam fuit
Mihi prodeundi, quæ duobus ante me:
Aſſertor ut ſententiæ fierem meæ.
Ea diſplicebit; non tamen prudentibus,
Quos ducit uſus, & peritos reddidit.
Nos ἐγγύα, πάρες δ' ἄτην, dicimus:
Latinum eſt, *Sponde: noxia eſt præſto tibi.*
Per mille poſſum currere exempla, ut probem
Prædes vadeique pœnitudinis reos.
Sed nolo quemquam nominatim dicere.
Sibi quiſque veſtrum dicat, & ſecum putet,
Spondere quentis damno fuerit & malo.
Gratum hoc officium maneat ambobus tamen.
Pars plaudite ergo: pers offenſi explaudite.

Bias.

BIas Prieneus dixi, οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latine dictum ſuſpicor, *Plures mali.*

Dixiſſe

Dixiſſe nollem, VERITAS ODIUM PARIT.
Malos ſed imperitos dixi, & barbaros:
Qui jus, & æquum, & ſacros mores negligunt.
Nam populus iſte, quo theatrum cingitur,
Totus bonorum eſt. hoſtium tellus habet,
Dixiſſe quos me creditis, Plures malus.
Sed nemo quiſquam tam malus judex ſuat,
Qui non bonorum partibus ſe copulet.
Sive ille vere bonus eſt, ſeu dici ſtudet,
Jam fugit illud nomen inviſum mali.
Abeo. valete, & plaudite. plures boni.

Pittacus.

Mitylena oriundus Pittacus ſum Lesbius,
Γίγνωσκε καιρόν, qui dixi ſententiam.
Sed iſte καιρὸς, tempus ut horis, monet:
Et eſſe καιρόν, tempeſtivum quod vocant.
Romana ſic eſt vox, *Venito in tempore:*
Veſter quoque ille comicus Terentius,
Rerum omnium primum eſſe tempus autumat,
Ad Antiphilam quo venerat ſervus Dromo
Nullo impeditam, temporis ſervans vicem.
Reputate cuncti, quotiens offenſam incidat,
Spectata cui non fuerit opportunitas.
Tempus me abire, ne moleſtus. plaudite.

Periander.

Ephyra creatus huc Periander prodeo,
Μελέτη τὸ πᾶν qui dixi: & qui dictum probo,
Meditationem id eſſe totum, quod geras.
Is quippe ſolus rei gerendæ eſt efficax,
Meditatur omne qui prius negotium.
Adverſa rerum, vel ſecunda prædicat
Meditanda cunctis comicus Terentius.
Locare ſedes, bellum gerere, aut ponere:
Magnas, modicaſque res etiam, parvas quoque
Agere volentem, ſemper meditari decet.
Nam ſegniores omnes in cœptis novis,
Meditatio ſi rei gerendæ defuit.
Nihil eſt, quod ampliorem curam poſtulet,
Quam cogitare, quid gerendum ſit. dehinc
Incogitantes ſors, non conſilium regit.
Sed ego me ad patres jam recipio. plaudite,
Meditati, ut veſtram rem curetis publicam.

Eorumdem ſeptem Sapientum Sententiæ,

Septenis verſibus ab eodem Auſonio explicatæ.

Bias Prienæus.

Quænam ſumma boni? Mens, quæ ſibi conſcia recti.
Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.
Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.
Quæ dos matronæ pulchertima? Vita pudica.
Quæ caſta eſt? De qua mentiri fama veretur.
Quod prudenris opus? Quum poſſit, nolle nocere.
Quid ſtulti proprium? Non poſſe, & velle nocere.

Pittacus Mitylenæus.

Loqui ignorabit, qui tacere neſciet.
Bono probari malo, quam multis malis.
Demens ſuperbis invidet felicibus.
Demens dolorem ridet infeliciem.
Pareto legi, quiſque legem ſanxeris.
Plures amicos re ſecunda compara.
Paucos amicos rebus adverſis proba.

Cleobulus Lindius.

Quanto plus liceat, tam libeat minus.
Fortunæ invidiæ eſt immetitus miſet.
Felix criminibus nullus erit diu.
Ignoſcas aliis multa: nihil tibi.
Parcit quiſque malis, perdere vult bonos.
Majorum meritis gloria non datur.
Turpis ſæpe datur fama minoribus.

Periander Corinthius.

Numquam diſcrepat utile a decoro.
Plus eſt ſollicitus magis beatus.
Mortem optare malum, timere pejus.
Faxis ut libeat, quod eſt neceſſe.
Multis terribilis, cavero multos.
Si fortuna juvat, caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.

Solon Athenienſis.

Deo tunc beatam vitam quum peracta fata ſint.
Par pari jugator conjux. quidquid impar, diffidet.
Non erunt honores umquam fortuiti muneris.
Clam coarguas propinquum, propalam laudaveris.
Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.
Certa ſi decreta ſors eſt, quid cavere proderit?
Sive ſint incerta cuncta, quid timere convenit?

Chilo Lacedæmonius.

Nolo minor me timeat, diſpiciatque major.
Vive memor mortis, uti ſis memor & ſalutis.
Triſtia cuncta exſuperans aut animo, aut amico.
Tu bene ſi quid facias, non meminiſſe fas eſt.
Quæ bene facta accipias, perpetuo memento.
Grata ſenectus homini, quæ parilis juventæ,
Illa juventa eſt gravior, quæ ſimilis ſenectæ.

Thales Mileſius.

Turpe quid auſurus, te ſine teſte time.
Vita perit, mortis gloria non moritur.

Quod

Quod facturus eris, dicere ſuſtuleris.
Crux eſt, ſi metuas, vincere quod nequeas.
Quum vere objurgas, ſic inimice juvas.
Quum falſo laudas, ſic & amice noces.
Nil nimium ſatis eſt. ne ſit & hoc nimium.

De iiſdem ſeptem Sapientibus, e Græco.

SEptenis patriam ſapientum, nomina, voces,
Verſibus eapediam: ſua quemque monoſticha dicent:
Chilo, cui patria eſt Lacedæmon, Noſce teipſum.
Periander, Trepidam moderare, Corinthius, iram.
Ex Mitylenæis, Nimium nil, Pittacus oris.
Mentiram optimum, ait Cleobulus Lindius, in re.
Exſpectare Solon finem docet, ortus Athenis.
Plures eſſe Bias pravos, quem clara Priene.
Mileti, Fugiſſe, Thales, vadimonia, alumnus.

EDYLLIA.

VERSUS PASCHALES PROCO DICTI.

EDYLLIUM I.

SAncta ſalutiferi redeunt ſolemnia CHRISTI:
Et devota pii celebrant jejunia myſtæ.
At nos æternum cohibentes pectore cultum,
Intemeratorum vim continuamus bonorum.
Annua cura ſacris, jugis reverentia nobis.
Magne Pater rerum, cui terra, & pontus, & aer,
Tartaraque & picti ſervit plaga lactea cœli:
Nuxia quem ſcelerum plebes tremit, almaque rurſum
Concelebrat votis animarum turba piarum:
Tu brevis hunc ævi curſum, celeremque caducæ
Finem animæ donas æternæ munere vitæ.
Tu mites legum monitus, ſacroſque prophetas
Humano impertis generi, ſervaſque nepotes,
Deceptum miſeratus Adam: quem capta venenis
Implicuit ſocium blandis erroribus Eva.
Tu Verbum, Pater alme, tuum, natumque, deumque,
Concedis terris totum, ſimilemque, paremque,
Ex vero verum, vivaque ab origine vivum.
Ille tuis doctus monitis hoc addidit unum:
Ut ſuper æquoreas nabat qui ſpiritus undas,
Pigra immortali vegetaret membra lavacro.
Trina fides, auctore uno; ſpes certa ſalutis
Hunc numerum junctis virtutibus amplectenti.
Tale & terrenis ſpecimen ſpectatur in oris
Auguſtus genitor, geminum ſator Auguſtorum.
Qui fratrem, natumque, pio compleaus utrumque
Nomine, partitur regnum, neque dividit unum,
Omnia ſolus habens, atque omnia dilargitus.
Hos igitur nobis trina pietate vigentes,
Rectores terræ placidos, cœlique miniſtros,
Chriſte apud æternum placabilis aſſere patrem.

EPICEDION in patrem ſuum Julium Auſonium.

EDYLLIUM II.

NOmen ego Auſonius, non ultimus arte medendi:
Et mea ſi noſſes tempora, primus eram.
Vicinas urbes coluj patriaque domoque,
Vaſates patria, ſed lare Burdigalam.
Curia me duplex, & uterque ſenatus habebat
Muneris exſortem, nomine participem.
Non opulens, nec egens, parcus ſine ſordibus egi.
Victum, habitum, mores ſemper eadem habui.
Sermone impromtus Lario: verum Attica lingua
Suffecit culti vocibus eloquii.
Obtuli opem cunctis poſcentibus artis inemptæ:
Officiumque meum cum pietate fuit.
Judicium de me ſtudui præſtare bonorum:
Ipſe mihi numquam, judice me, placui.
Officia in multos diverſo debita cultu,
Perſonis, meritis, tempore diſtribui.
Litibus abſtinui: non auxi, non minui rem.
Judice me nullus, ſed neque teſte perit.
Invidi numquam. cupere atque ambire refugi.
Jurare, aut falſum dicere, par habui.
Factio me ſibi non, non conjuratio junxit.
Sincero colui fœdere amicitias.
Felicem ſcivi, non qui, quod vellet, haberet:
Sed qui per faram non data non cuperet.
Non occurſator, non garrulus, obvia cernens,
Valvis & velo condita non adii.
Famam, quæ poſſet vitam lacerare bonorum,
Non finxi: & veram ſi ſcierim, tacui.
Ira procul: ſpes vana procul: procul anxia cura;
Inque bonis hominum gaudia falſa procul.
Vitati cœtus, ejuratique tumultus,
Et ſemper fictæ principum amicitiæ.
Deli juſſe nihil numquam laudem eſſe putavi,
Atque bonos mores legibus anteruli.
Iraſci promptus, properavi condere morum;
Atque mihi pœnas pro levitate dedi.
Conjugium per luſtra novem, ſine crimine, concors
Unum habui: gnatos quatuor edidimus.
Prima obiit lactans, at qui ſoit ultimus ævi,
Pubertate rudi non rudis interiit.
Maximus ad ſummum culmen pervenit honorum,
Præfectus Gallis, & Libyæ, & Latio,
Tranquillus, clemens, oculis, voce, ore ſerenus,
In genitore ſuo mente animoque pater.
Hujus ego & natum, & generum pro Conſule vidi.
Conſul ut ipſe foret, ſpes mihi certa fuit.
Matronale decus poſſedit filia, cujus
Egregia & nuptæ ſeus erat, & viduæ:
Quæ nati, generiſque & progeneri, ſimul omnium
Multiplici illuſtres vidit honore domos.
Ipſe nec affectans, nec detrectaror bonorum,
Præfectus magni nuncupor Illyrici.
Hæc me fortunæ larga indulgentia fuaſit,

Numi-

Numine adoraro, vitæ abitum petere.
Ne fortunatæ ſpatium inviolabile vitæ
Farali admorſu ſtringeret ulla dies.
Obtinui: auditæque preces: ſpem, vota, timorem,
Sopitus placido fine, relinquo aliis.
Inter mærentes, ſed non ego mæſtus, amicos
Diſpoſitis jacui funeris erbitriis.
Nunaginta annos baculo ſine, corpore toto
Exegi, cunctis integer officiis.
Hæc quicumque leges, non aſpernabere fari:
Talis vita tibi, quelia vota mihi.

Auſonii VILLULA.

EDYLLIUM III.

SAlve hæredíolum majorum regna meorum,
Quod proavus, quod avus, quod pater excolult.
Quod mihi jam ſenior, properata morte, relinquit.
Eheu nulueram tam ciro poſſe frui.
Jaſta quidem ſeries parti ſuccedere: verum
Eſſe ſimul dominos, gratior ordo piis.
Nunc labor, & curæ mea ſunt. ſula aute voluptas
Partibus in noſtris. cetera patris erant.
Parvum hæredíolum, fateor. ſed nulla fuit res
Parva umquam æquanimis: adde etiam unanimis.
Ex animo rem ſtere æquum puto, non animum ex re.
Cuncta cupit Crœſus, Diogenes uihilum;
Spargit Ariſtippus mediis in Syrtibus aurum;
Aurea non ſatis eſt Lydie tota Midæ.
Cui nullus finis cupiendi, eſt nullus habendi.
Ille opibus modus eſt, quem ſtatuas animo.
Verum aget iſte meus quantus ſit, noſce: etiam me
Noveris, & noris te quoque, ſi potis es:
Quámquam difficile eſt ſe noſcere. γνῶθι σεαυτὸν,
Quam propere legimus, tam cito negligimus.
Agtl bis centum colo jugera. vinea centum
Jugeribus colitur, prataque dimidium.
Silva ſupra duplum quam prata, & viuea, & arvum.
Cultor agri nobis nec ſupereſt, nec abeſt.
Fons propter, puteuſque brevis, tam purus & amnis.
Naviger hic refluus me vehit, ac tevehit.
Conduntur fructus geminum mihi ſemper in annum.
Cui non longa penus, huic quoque prompta fames.
Hæc mihi nec procul urbe ſita eſt, nec prorſus ad urbem:
Ne patiat turba, utque bonis potiet.
Et quotiens mutare locum faſtidia cogunt,
Tranſeo: & alternis ture, vel urbe fruor.

Ad nepotem Auſonium PROTREPTICON de ſtudio puerili.

EDYLLIUM IV.

SUnt etiam Muſis ſua ludicra. miſta Camœnis
Otia ſunt, mellite nepos; nec ſemper acerbi
Eeercet pueros vox imperioſa magiſtri.
Sed requie ſtudiique vices rate tempora ſervant.
Et ſatis eſt puero memori legiſſe libenter.
Et ceſſare licet. Graio Schola nomine dicta eſt,
Juſta laboriferis tribuantur ut otia Muſis.
Quo magis alterum certus ſuccedere ludum,
Diſce libens. longum delenitura leborem
Intervalla damus. ſtudium puerile fariſcit',
Læta niſi auſteris verientur feſta profeſtis.
Diſce libens, sertici nec præceptotis habenas
Deteſtare nepos. numquam horride forma magiſtri.
Ille licet triſtis ſenio, nec voce ſerenos,
Aſpera contractæ minitetur jurgia frontis,
Numquam immanis erit placita aſſuetudine vultus,
Qui ſemel imbuerit. rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. pappos, aviaſque rrementes
Anteferunt patribus ſeri nova cura nepotes.
Sic neque Pelideu terrebat Achillea Chiron
Theſſalico permixtus equo: nec piniſer Ailes
Amphitryoniadem puerum: ſed blandus uterque
Mitibus alloquiis reneros mulcebat alumnos.
Tu quoque ne meruas: quamvis ſchula verbere multo
Iucrepet, & truculente ſeuex gerat ora magiſter.
Degeneres animos timor arguit: at tibi conſta
Intrepidus. nec te clamor, plagæque ſonantes,
Nec matutinis agitet formido ſub horis:
Quod ſceptrum vibret ferulæ, quod multa ſupellex
Virgea, quod ſailex ſcuticam præteeit alute:
Quod ſervent trepido ſubſellia veſtra tumultu.
Pompa loci, & vani fugiatur ſcena timoris.
Hæc olim genitorque tuus, genitrixque ſecuti
Securam placido mihi permulſere ſenectam.
Tu ſenium, quodcumque ſuper labentibus annis
Fata dabunt, qui nomen avi geris indole prime,
Prime nepos, vel re vel ſpe mihi porge fruendum.
Nunc ego te puerum: moe in juvenilibus ennis,
Jamque virum cernam, ſi fors ita jufferit; aut ſi
Invidia eſt, ſperabo tamen, nec vota fatiſcent,
Ut petris, utque mei non immemor, ardue ſemper
Præmie Muſarum cupias: facundus & olim
Hac gradiere vla, qua nos præceſſimus: & cui
Proconſul genitor, præfectus avunculus inſtant.
Perlege quodcumque eſt memorebile. priva monebo.
Conditor Iliados, & amabilis otſa Menandri
Evolvenda tibi. tu flexu & acumine vocis
Innumeros numeros doctis accentibus efter.
Affectuſque impons legens. diſtinctio ſenſum
Auget, & ignavis dant intervalla vigorem.
Ecquando iſta meæ contingent dona ſenectæ?
Quando oblita mihi tot cermina, torque per ævum
Connexa hiſtoriæ, ſoccos aulæaque regum,
Et melicos, lyricuſque modos præſando, novabis,
Obductoſque ſeni facies puereſcere ſenſus?
Te præeunte, nepos, modulata poemate Flacci,
Altiſonumque iterum fas eſt didiciſſe Maronem.
Tu quoque, qui Latium lecto ſermone Tetenti
Comis, & adſtricto percurris pulpita ſocco,
Ad nove vix memorem diverbia coge ſenectem.
Jam ſacinus, Catiline, tuom, Lepidique tumultum,
Ab Lepido & Catulo jam res & tempora Romæ
Orſus, bis ſeuos ſeriem connecto per ennos.
Jam lego civili miſtum mavorte duellum.
Movit quod ſocio Sertorius ceul Ibero.
Nec rudis hæc avus admoneo, ſed mille docendo
Iugenia eepertus. multos lactentibus annis
Ipſe alui: gremioque fovens, & murmura ſolvens,
Eripui tenerum blandis nutricibus ævum.
Mox pueros molli monitu, & formidine leni
Pellexi, ut mites peterent per acerba profectus,
Carpturi dulcem fructum radicis ameræ.
Idem veſticipes motu jam puberis ævi,
Ad mores, erteſque bonas, fandique vigorem
Produci: quamquem imperium cervice negarent
Ferre, nec inſetris præberent ora lupatis.
Ardue temperies, dure experientia, rarus
Eventus, longo rerum ſpectatus ab uſu,

Ut

Ut regat indocilem mitis cenſura juventam.
Quæ tolerata mihi, donec jam ærumna juvaret,
Leniretque uſu bona conſuetudo laborem.
Donec ad Auguſtæ pia munera diſciplinæ
Accirer, varioque accingerer auctus honore:
Aurea quum parere mihi palaria juſſum.
Abſiſtat Nemeſis: ferat & fortuna jocantem.
Præſedi imperio, dum prætexterus in oſtro,
Et ſceptro, & ſolio, ſibi præfert jura magiſtri,
Majoreſque purat noſtros Auguſtus honores.
Quos mox ſublimi maturus protulit auctu:
Quæſtor ut Auguſtis, patri, naroque crearer:
Ut præfecturam duplicem, ſellamque curulem,
Ut trabeam, pictamque togam, mea præmia, conſul
Induerer: faſtiſque meis prælatus haberer.
His ego quæſivi meritum quamgrande nepoti
Conſul avus: lumenque ruæ præluceo vitæ.
Quamvis & patrio janiduuum nomine clarus,
Poſſes ornatus, poſſes bonoratus beheri:
Acceſſit tamen ex nobie honor inclytus, hunc tu
Effice, ne ſit onus: per re ut conuixus in altum
Conſcendas: ſpereſque tuos, te conſule, faſces.

GENETHLIACON ad eumdem Auſonium nepotem.

EDYLLIUM V.

CArmina prima tibi quum jam puerilibus annis
Traderet aſſidui permulcens cura magiſtri,
Imbuereque novas aures, ſeuſuſque ſequaces,
Ut reſpondendas docili quoque mutmure voces
Emendete rudi proferret liugua palato,
Addidimus nil triſte ſenes: ne cura moneudi
Læderet, aut dulces guſtus vitiaret amaris.
Ar modo, quum motu vigeas jam puberis ævi,
Fortiaque a teneris poſſis ſecernere; & ipſe
Admonitor morumque tibi, fandique videri:
Accipe non præcepta quidem, ſed vota precantis
Et gratantis avi, feſtum ad ſolleune nepotis.

* * * *

Aduuito, ut reducem fatorum a fine ſenectem
Soſpes agem: feſtumque diem, dubitaraque cernam
Sidera, depoſito prope conclamatus in ævo.
Hoc, mellite nepos, duplicato fœnere partum
Nereli accedente tuo: munuſque ſalutis
Plenius hoc noſtræ, quod jam tibi puberis ævi
Creſcit honos, juvenemque ſenex jam cerno nepotem.
Sexta tibi hæc primo remeat trieteris ab anno,
Septembres notis referens natalibus idus,
Idus alma dies, geniis quoque culta deorum.
Sextiles Hecate Latonia vendicat idus;
Mercurius Meias ſuperorum adjunctus honori.
Octobres olim genitue Maro dedicat idus.
Idus ſæpe colas biſſenis menſibus omnes,
Auſonii quicumque mei celebraveris Idus.
Vale, nepos dulciſſime.

CUPIDO CRUCI AFFIXUS.

EDYLLIUM VI.

AEris in campis, memorat quos Muſa Maronis,
Myrteus amentes ubi lucus opacat amantes,
Orgia ducebant Heroides, & ſua quæque,
Ut quondam occiderant, leti argumenta gerebant,
Errantes ſilva in megna, & ſub luce maligna
Inter arundineaſque comas, gravidumque papaver,
Et tacitos ſine labe lacus, ſine murmure rivos:
Quorum per tipas nebuloſo lumine marcent
Fleti olim regum & puerorum nomina flores,
Miratot Narciſſus, & Oebalides Hyeciuthus,
Et Crocus auricomans, & murice pictus Adonis,
Et tragico ſcriptus gemitu Saleminius Æas.
Omnia quæ lacrimis & amoribus aneie mæſtis
Exercent memores obita jam morte dolores,
Rurſus in amiſſum revocant Heroidas ævum.
Fulmineos Semele decepta puerpera partus
Deflet, & ambuſtas lacerans per inania cunas
Venriler ignavum ſimulati ſulminis ignem.
Irrita dona querens, ſexu gaviſa virili,
Mæret in antiquem Cænis revocata figuram.
Vulnera ſiccat adhuc Procris: Cephalique cruentam
Diligit & percuſſa manum. fert fumida teſta
Lumina Seſtiaca præceps de turre puella.
Et de nimboſo ſeltum Leucate minatur
Maſcula Lesbiacis Sappho peritura ſagittis.
Harmoniæ cultus Eriphyle mæſta recuſat,
Infelix neto, nec fortunata marito.
Tota quoque aeriæ Minoie fabula Cretæ,
Picturatum inſtar tenui ſub imagine vibrat.
Paſiphae nivei ſequitur veſtigia tauri.
Licia fert glomerata manu deſerta Ariadne.
Reſpicit abjectas deſperans Rhædra tabellas.
Hæc laqueum gerit: hæc veuæ ſimulacra coronæ:
Dædaliæ pudet hanc latebras ſubiiſſe juvencæ.
Præreptas queritur per inania gaudia noctes
Laodamia duas, vivi ſunctique mariti.
Parte truces alia ſtrictis mucronibus omnes
Et Thisbe, & Canace, & Sidonie horret Eliſſa.
Conjugis hæc, hæc patris, & hæc gerit hoſpitis enſem.
Errat & ipſa olim, qualis per Latmia ſaxa
Endymioneos ſolita affectare ſopores,
Cum face, & aſtrigero diademate Luna bicornis.
Centum aliæ vererum recoleures vulnera amorum,
Dulcibus & mæſtis refovent tormenta querelis.
Quas inter medias furvæ caliginis umbrem
Diſpulit inconſultus Amor ſtridentibus alis.
Agnovere omnes puerum: memorique recurſu
Communem ſenſere reum, quemquam humida circum
Nubila & auratis fulgentia cingula bullis,
Et phareram, & rutilæ fuſcarent lampados ignem:
Agnoſcunt tamen: & vanum vibrare vigorem
Occipiunt: hoſtemque unum loca non ſua nactum,
Quum pigros ageret denſa ſub nocte volatus,
Facta nube premunt. trepidantem & caſſa parantem
Suffugia, in cœtum mediæ treeere catervæ.
Eligitur mæſto myrtus notiſſima luco,
Invidioſa deum pœnis. cruciaverat illic
Spreta olim memorem Venerie Proſerpina Adonin.
Hujus in excelſo ſuſpenſum ſtipite Amorem,
Devinctum poſt terga manus, ſubſtrictaque plantis
Vincula mærentem, nullo moderamine pœnæ
Affigunt: reus eſt ſine crimine, judice nullo
Accuſatus Amor. ſe quiſque abſolvere geſtit,
Transferat ut proprias aliena in crimina culpas.
Cunctæ exprobrantes tolerati inſignia leti
Eepediunt. hæc erme putant, hæc ultio dulcis,
Ut quo quæque periit, ſtudeat punire dolore.
Hæc laqueum tenet, hæc ſpeciem mucronis inanem
Iugerit: illa cavos amnes, rupemque fragoſam,
Inſanique metum pelagi, & ſine fluctibus æquor.
Nonnullæ flammas quetiunt, trepidoque minantur
Stridentes nullo igne faces. reſcindit adultum

Myrtha

Myrrha uterum lacrimis lugentibus; inque paventem
Gemmea fletiferi jaculatur ſuccina trunci.
Quædam ignoſcentum ſpecie ludibria tantum
Sola volunt: ſtilus ut tenuis ſub acumine puncti
Eliciat tenerum, de quo Roſa nata, cruorem.
Aut pubi admoveant petulantia lumina lychni.
Ipſa etiam ſimili genitrix obnoxia culpæ
Alma Venus tantos penetrat ſecura tumultus.
Nec circumvento properans ſuffragia uato
Terrorem ingeminat, ſtimuliſque acceudit amaris
Aucipites furias: natique in crimina confert
Dedecus ipſa ſuum: quod vincula cæca mariti
Depreuſo Mavorte tulit: quod pube pudenda
Helleſpontiaci ridetur forma Priapi.
Quod crudelis Eryx; quod ſemivir Hermaphroditus.
Nec ſatis in verbis. roſeo Venus aurea ſerto
Matrem pulſat puerum, & graviora paventem.
Olli purpureum mulcato corpore rorem
Sutilis expreſſit crebro roſa verbere: quæ, jam
Tincta prius, traxit rutilum magis ignea fucum.
Inde truces cecidere minæ: vindictaque majot
Crimine viſa ſuo, Venerem factura nocentem.
Ipſæ intercedunt Heroides, & ſua quæque
Funera crudeli malunt adſcribere fato.
Tum grates pia mater agit ceſſiſſe dolentes,
Et condonatas puero dimittere culpas.
Talia nocturnis olim ſimulacra figuris
Exercent trepidam caſſo terrore quietem,
Quæ poſtquam multa perpeſſus nocte Cupido
Effugit; pulſa tandem caligine ſomni
Evolat ad ſuperos, portaque evadit eburna.

AUSONIUS PAULO SUO S. P. D.

UT voluiſti, Paule, cunctos Biſſulæ verſus habes:
Luſimus quos in Suevæ gratiam virguncnlæ,
Otium magis foveotes, quam ſtudentes gloriæ.
Tu moleſtus flagitator lege moleſta carmina.
Tibi, quod intriſti, exedeudum eſt; ſic vetus verbum jubet;
Compedes, quas ipſe fecit, ipſus ut geſtet fabei.

Ad lectorem hujus libelli.

CArminis incogniti tenuem lectare libellum,
Pone ſuperciliom.
Seria contractis expende poemata rugis.
Nos Thymelen ſequimor.
Biſſula in hoc ſchedio cantabitur, aut Eraſinus.
Admoneo, ante bibas.
Jejunis nil ſcribo. meum poſt pocula ſi quis
Legerit, hic ſapiat.
Sed magis hic ſapiet, ſi dormiet: & putet iſta
Somnia miſſa ſibi.

BISSULA. EDYLL. VII.

Ubi nata ſit Biſſula, & quomodo in manus domini venerit.

BIſſula trans gelidum ſtirpe & lare proſata Rhenum,
Conſcia uaſcenris Biſſula Danubii,
Capta manu, ſed miſſa manu, dominatur in ejus
Deliciis, cujus bellica præda fuit.
Matre careus, nutricis egens, neſcivit herai
Imperium. * *
Fortunæ ac patriæ quæ nulla opprobria ſenſit,
Illico inexperto libera ſervitio.
Sic Latiis mutata bonis, Germana maneret
Ut facies, oculos cærula, flava comas.
Ambiguam modo lingua facit, modo forma puellam,
Hæc Rheno genitam prædicat, hæc Latio.

De eadem Biſſula.

DElicium, blanditiæ, ludus, amor, voluptas,
Barbara, ſed quæ Latias vincis alumna pupas,
Biſſula nomen teneræ ruſticolum puellæ,
Horridulum non ſolitis, ſed domino venuſtum.

Ad pictorem, de Biſſulæ imagine.

BIſſula nec ceris, nec ſuco imitabilis ullo,
Naturale decus fictæ non commodat arti.
Sandyx, & ceruſſa, alias ſimulate puellas,
Temperiem hanc vultus neſcit manus. ergo age pictor,
Puniceas confunde roſas, & lilia miſce.
Quique erit ex illis color aeris, ipſe ſit oris.

Ad eumdem.

PIugere ſi noſtram pictor meditaris alumnam,
Æmula Cecropias ars imitetur apes.

PRECATIO Auſonii conſulis deſignati, pridie Kalendas Januarii faſcibus ſumtis.

EDYLLIUM VIII.

JAne, veni: novus anne, veni: renovate veni Sol,
Conſulis Auſonii Latiam viſure curulem.
Ecquid ab Auguſta nunc majeſtate ſecundum,
Quod mireris, habes? Roma illa, domuſque Quirini,
Et toga purpurei turilans prætexta ſenati,
Hoc capite æternis ſignat ſua tempora Faſtis.
Anne, bonis cœpte auſpiciis, da vere ſalubri
Apricas ventorum animas, da roſcida Cancro
Solſtitia, & gelidum Boream Septembribus horis.
Mordeat Autumnas frigus ſubtile pruinas:
Et tenuata modis ceſſet mediocribus Æſtas.
Sementem notus humificet. ſit Bruma nivalis,
Dum parer antiqui renovatur Martius anni.
Spiret odorato florum nova gratia Maio,
Julius & ſegetes coquat, & mare temperet Euris.
Sirius ardentem non augeat igne Leonem.
Diſcolor arboreos variet Pomona ſapores.
Mitiget autumnus, quod maturaverit æſtas,
Et genialis hiems parta ſibi dote fruatur.
Pacem mundus agat: nec turbida ſidera regnent.
Nulla tuos, Gradive, offendat ſtella penates,
Quæ non æqua tibi. non Cynthia; non celet Arcas
Finitimus terris: non tu Saturne ſupremo
Ultime circuitu. procul a Pyroente remotus
Tranquillam properabis iter. vos cominus ite
Stella ſalutigeri Jovis, & Cyrhereie Veſper.
Nonnumquam hoſpitibus facilis Cyllenius adſit.
Jane, veni: novus anne, veni: renovate veni Sol.
Hoſtibus edomitis qua Francia mixta Suevis
Certat ad obſequium, Latiis ut militet armis:
Qua vaga Saoromates ſibi junxerat agmina Chuni,
Quaque Geres ſociis Hiſtrum adſultabat Alanis.
Hoc mihi præpetibus victoria nuntiat alis.
Jam venit Auguſtus, noſtros ut comat honores,
Officio exornans, quos participare cupiſſet.

Jane, veni: novus anne, veni: renovete veni Sol.
Aurea venturo Sol porrige gaudia Jano:
Fascibus Ausonii succedet Cæsar in annum,
Quintam Romulei prætextam habiturus honoris.
Ecce ubi se cumulat mea purpura (mitibus audi
Auribus hoc Nemesis) post me dignatur oriri
Augustus consul. plus quam conferre videtur
Me sibi: qui jussit nostros præcedere fasces.
Jane, veni, novus anne veni: renovate veni Sol;
Coge secuturos bis sena per ostia menses,
Tu tropicum soli da cedere; rursus & illum
Terga dare, ut duplex tropicus varietur ab astro,
Et quater a ternis properet mutatio signis.
Æstivos impelle dies, brumamque morantem
Noctibus adceleret promissus Cælaris annus.
Illum ego si cernam, tum terque quaterque beatus,
Tunc ero bis consul, tunc tangam vertice cælum.

Item PRECATIO calendis Januariis.

EDYLLIUM IX.

ANne, bonis cœpte auspiciis, felicia cernis
Consulis Ausonii primordia. prome coruscum
Sol æterne caput: solitoque illustrior, almo
Lumine purpureum jubar exsere lucis eoæ.
Anne, pater rerum, quas Jani mense bifrontis
Vulvis in hibernum glaciali fine Decembrem,
Anne, veni, & festum veteris novus adspice Jani.
Solennes pervade vias, hisseuaque mundo
Curricula æquatis varians per tempora signis,
Præcipitem æterna perfer vertigine cursum;
Sic prono raptate polo, contraria Phœbus
Ut momenta ferat servata parte dierum,
Et novus hiberno reparet sua lumina pulsu.
Menstrua ter decies redeunt dum cornua Lunæ,
Exortus, obitusque manu volvente rotabis,
Legitimum Phœbi cohibens per signa meatum.

MOSELLA. EDYLL. X.

TRansieram celerem nebuloso lumine Navam,
Addita miratus veteri nova mœnia vico:
Æquavit Latias ubi quondam Gallia Cannas:
Insletæque jacent loopes super arva catervæ.
Unde iter ingrediens nemorosa per avia solum,
Et nulla humani spectans vestigia cultus,
Prætereo arentem litientibus undique terris
Dumnissum, riguasque pereuni fonte Tabernas,
Atvaque Sauromatum nuper metata colonis:
Et tandem primis Belgarum consipicor oris
Nivomagum, divi castra inclyta Constantini.
Purior hic campis aer: Phœbusque sereno
Lumine purpureum referat jam sidus Olympum.
Nec jam consertis per mutua vincula ramis
Quæritur excluſum viridi caligine cælum:
Sed liquidum jubar, & rutilam visentibus æthram
Libera perspicui non invidet aura diei.
In speciem quum me patriæ, cultumque niteutis
Burdigalæ, blando pepulerunt omnia visu,
Culmina villarum, pendentibus edita ripis,
Et virides Baccho colles, & amœna fluenta
Subterlabentis tacito rumore Mosellæ.
Salve amnis laudate agris, laudate colonie,
Dignata imperio debent cui mœnia Belgæ:
Amnis odorifero juga vitea consite Baccho,
Confire gramineas amnis viridissime ripas:
Naviger, ut pelagus; devexas pronus in undas,
Ut fluvius; vitreoque lacus imitate profundo;
Et rivos trepido potis æquiparare meatu,
Et liquido gelidos fontes præcellere potu,
Omnia solus habes, quæ fons, quæ rivus, & amnis,
Et lacus, & bivio refluus manamine pontus.
Tu placidis prolapsus aquis, nec murmura venti
Ulla, nec occulti pateris luctamina saxi.
Non superante vado rapidos reparare meatus
Cogeris, exstantes medio non æquore terras
Interceptus habes: iusti ne demat honorem
Nominis, excluſum si dividat insula flumeo.
Tu duplices sortite vias, & quum amne secundo
Defluis, ut celeres feriant vada concita remi:
Et quum per ripas nusquam cessante remulco
Intendunt collo malorum vincula nautæ.
Ipse tuos quotiens miraris in amne recursus,
Legitimosque putas prope segnius ire meatus?
Tu neque limigenis ripam prætexeris ulvis,
Nec piger immundo perfundis litora cœno,
Sicca sed in prima aspergis vestigia lympha.
I nunc, & Phrygiis sola levia confere crustis,
Tendeus marmoreum laqueata per atria campum.
Ast ego despectis, quæ census opesque dederunt,
Naturæ mirabor opus, non, cura nepotum,
Lætaque jacturis ubi luxuriatur egestas.
Hic solidæ sternunt humentia litora arenæ,
Nec retinent memores vestigia pressa figuras.
Spectaris vitreo per levia terga profundo,
Secreti nihil amnis habens. otque almus aperto
Panditur intuitu liquidis obtutibus aer,
Nec placidi prohibent oculos per inania venti:
Sic demersa procul durante per intima visu
Cernimus, arcanique patet penetrale fluenti:
Quum vada lene meant, liquidarum & lapsus aquarum
Prodit cærulea dispersas luce figuras:
Quod sulcata levi crispatur arena meatu:
Inclinata tremunt viridi quod gramina fundo.
Utque sub ingenuis agitatæ fontibus herbæ
Vibrantes patiuntur aquas: lucetque, laetque
Calculus: & viridem distinguit glarea muscum.
Nota Caledoniis talis pictura Britannis,
Quum virides algæ, & rubra corallia nudæ
Æstus, & albentes concharum germina baccas,
Deliciasque hominum locupletes, quæque sub undis
Assimulant nostros imitata monilia cultus.
Haud aliter placidæ subter vada læta Mosellæ,
Detegit adnixtos non conculor herba lapillos.
Intentos tamen usque oculos errore fatigant
Interludentes examina lubrica pisces.
Sed neque tot species, obliquatosque natatus,
Quæque per adversum succedunt agmina flumen,
Nomiuaque, & cunctos numerosæ stirpis alumnos,
Edere fas. haud ille finit, cui cura secundæ
Sortis, & æquorei cessit tutela tridentis.
Tu mihi flumineis habitatrix Nais in oris,
Squamigeri gregis ede choros, liquidoque sub alveo
Differe cæruleo fluitantes amne catervas.
Squameus herbosas Capito inter lucet arenas,
Viscere præ tenero sartim congestus aristis,
Nec duraturus post bina trihoria mensis.
Purpureisque Salar stellatus tergore gurtis,
Et nullo spinæ nociturus acumine Redo,
Effugieusque ocolos celeri levis Umbra natatu.
Tuque per obliqui fauces vexate Saravi,

Qua

Qua bis terna fremunt ſcopulosis oſtia pilis,
Quum defluxiſti famæ majoris in amnem,
Liberior laxos exerces Barbe natatus.
Tu melior pejore ævo, tibi contigit omni
Spirantum ex oumero non inlaudata ſenectus.
Nec te puniceo rutilantem viſcere Salmo
Trauſierim, latæ cujus vaga verbera caudæ
Gurgite de medio ſummas referuntur in undas,
Occultas placido cum proditur æquore pullus.
Tu loricato ſquamoſus pectore, frontem
Lubricus, & dubiæ factutus ſercula cœnæ,
Tempora longarum ſers incorrupte morarum,
Præſignis maculis capitis: cui prodiga nutat
Alvus, opimatoque fluens abdomine venter.
Quæque per Illyricum, per ſtagna binominis Iſtri,
Spumarum indiciis caperis Mutella natantum,
In noſtrum ſubvecta fretum, ne lara Moſellæ
Flumina tam celebri defraudarentur alumno.
Quis te naturæ pinxit color? atra ſuperne
Puncta notant tergum, quæ lurea circuit Iris.
Lubrica cæruleus perducit tergora ſucus.
Corporis ad medium ſartim pinguescis: at illinc
Uſque ſub extremam ſquallet cutis arida caudam.
Nec te delicias menſarum Perca filebo,
Amnigenos inter piſces dignande marinis,
Solus puniceis facilis contendere mullis:
Nam neque guſtus iners; ſolidoque in corpore partes
Segmentis coeunt, ſed diſſociantur ariſtis.
Hic etiam Latio riſus prænomine, cultor
Stagnorum, querulis vis infeſtiſſima ranis,
Lucius, obſcuras ulva cœnoque lacunas
Obſidet. hic nullos menſarum lectus ad uſus,
Fervet fumoſis olido nidore popinis.
Quis non & viridis vulgi ſulatia Tincas
Norit, & Alburnos prædam puerilibus hamis,
Strideniſque ſocis optonia plebis Alauſas?
Teque inter ſpecies geminas, neutramque, & utrumque,
Qui necdum Salmo, nec jam Salar, ambiguuſque
Amborum medio Fario intercepte ſub ævo?
Tu quoque flumineas inter memorande cohortes
Gobio, non major geminis ſine pollice palmis,
Præpinguis, teres, ovipara congeſtior alvo:
Propexique jubas imitatus Gobio Barbi.
Nunc pecus æquoreum celebrabere magne Silure:
Quem velut Actæo perductum tergora olivo
Amnicolam Delphina reor. ſic per freta magnum
Laberis, & longi via corporis agmina ſolvis,
Aut brevibus defenſa vadis, aut flumtnis ulvis.
At quum tranquillos moliris in amne meatus,
Te virides ripæ, te cærula torba natantum,
Te liquidæ mirantur aquæ. diſſundirur alveo
Æſtus, & extremi procurrunt margine fluctus.
Talis Atlantiaco quondam balæna profundo,
Quum vento motuve ſuo telluris ad oras
Pellitur, excluſum fundit mare: magnaque ſurgunt
Æquora, vicinique timent decreſcere montes.
Hic tamen, hic noſtræ mitis Ballæna Moſellæ,
Exitio procul eſt, magnoque honor additus amni.
Jam liquidas ſpectaſſe vias, & lubrica piſces
Agmina; multipliceſque ſatis numeraſſe catervas.
Induant aliam ſpectacula vitea pompam:
Sollicitentque vagos baccheia munera viſus:
Qua ſublimis apex longo ſuper ardua tractu
Et rupes, & aprica jugi, flexuſque, ſinuſque
Vitibus aſſurgunt, naturalique theatro.
Gauranum ſic alma jugum vindemia veſtit,
Et Rhodopen: proprioque nitent Pangæa Lyæo.
Sic viret Iſmarius ſuper æquora Thracia collis.
Sic mea flaventem pingunt vineta Garumnam.
Summis quippe jugis tenderis in ultima clivi,
Conſeritur viridi fluvialis margo Lyæo.
Læta operum plebes, feſtinanteſque coloni
Vertice nunc ſummo properant, nunc dejuge dorſo,
Certatim ſtolidis clamoribus. inde viator
Riparum ſubjecta terens, hinc navita labens,
Probra canunt ſeris cultroribus. adſtrepit ollis
Et rupes, & ſilva tremens, & concavus amnis.
Nec ſolos hominum delectat ſcena locorum.
Hic ego & agreſtes Satyros, & glauca tuentes
Naidas, extremis credam concurrere ripis,
Capripedes agitat cum læta protervia Panas,
Inſultantque vadis, trepidaſque ſub amne ſorores
Terrent, indocili pulſantes verbere fluctum.
Sæpe etiam mediis furata e collibus uvas
Inter Oreiadas Panope fluvialis amicas,
Fugit laſcivos paganica numina Faunos.
Dicitur & medio quum ſol ſtetit igneus orbe,
Ad commune fretum, Satyros, vitreaſque ſorores,
Conſortes celebrare choros: quum præbuit boras
Secretas hominum cœtu flagrantior æſtus.
Tunc inſultantes ſua per freta ludere Nymphas,
Et Satyros merſare vadis, rudibuſque natandi
Per medias exire manus; dum lubrica falſi
Membra petunt, liquidoſque fovent pro corpore fluctus.
Sed non hæc ſpectata ulli, nec cognita viſu,
Fas mihi ſit pro parte loqui: ſecreta tegatur,
Et commiſſa ſuis lateat reverentia rivis.
Illa fruenda palam ſpecies, quum glaucus opaco
Reſpondet colli fluvius. frondere videntur
Fluminei lattces, & palmite conſitus amnis.
Quis color ille vadis, ſeras quum protulit umbras
Heſperus, & viridi profundit monte Moſellam?
Tota natant etiſpis juga motibus, & tremit abſens
Pampinus, & vitreis viridemia turget in undis:
Adnumerat virides deriſus navita vites,
Navita caudiceo fluitans ſuper æquora lembo,
Per medium, qua ſeſe amni confundit imago
Collis, & umbrarum confinia conſerit amnis.
Hæc quoque quam dulces celebrant ſpectacula pompas,
Remipedes medio certant quum flumine lembi,
Et varios ineunt flexus, viridesque per oras
Strinuunt artonſis pubentia germina praris?
Puppibus, & proris alacres geſtire magiſtros,
Impubemque manum ſuper amnica terga vagantem
Dum ſpectat tranſire, dein ſua ſeria ludo
Poſthaber: excludit veteres uova graria curas.
Tales Cumano deſpectat in æquore lūdos
Liber, ſulphurei quum per juga conſita Gauri,
Perque vaporiferi graditur vineta Veſevi:
Quum Venus, Actiacis Auguſti læta triumphis,
Ludere laſcivos fera prælia juſſit Amores,
Qualia Niliacæ claſſes, Latiæque tritemes
Subter Apollineæ geſſerunt Leucados arces:
Aut Pompeiani Mytilena pericula belli
Euboicæ referunt per Averna ſonantia cymbæ,
Innocuos ratium pulſus, pugnaſque jocantes
Naumachiæ, Siculo quales ſpectante Peloro
Cæruleus viridi reparat ſub imagine pontus.
Non aliam ſpeciem petulantibus addit ephe is
Pubertaſque, amuiſque, & picti roſtra phaſeli.
Hos Hyperionio quum ſol perfuderit æſtu,
Reddit nautales vitreo ſub gurgite formas,

Et redigit pandas inverſi corporis umbras.
Utque agiles motus dextra lævaque freqoentant,
Et commutatis alternant pondera remis,
Unda refert alios ſimulacra humentia nautas.
Ipſa ſuo gaudet ſimulamine nautica pubes,
Fallaces fluvio mirata redire figuras.
Sic ubi compoſitos oſteotatura capillos,
Candentem late ſpeculi caplorantis honorem
Quom primum caræ nutrix admovit alumnæ,
Læta ignotato fruitur virguncula ludo,
Germanæque potat formam ſpectare puellæ:
Oſcula fulgenti dat non referenda metallo:
Aut fixas præteotat acus; aut frontis ad oram
Vibratis cœptat digitis extendere crioes:
Talis ad umbrarum ludibria oautica pubes
Ambigoie fruitor veri falſique figuris.
Jam veto acceſſus faciles qua ripa miniſtrat,
Scrutatur toto populatria torba profundo
Heu male deſenſos penetrali flumioe piſces!
Hic medio procul amne trahens humentia lina,
Nodoſis decepta plagis examina vertit;
Aſt hic tranquillo qua labitur agmine flumen,
Ducit corticeis fluitaotia retia ſignis.
Ille autem ſcopulis ſubjectas pronus in undas,
Inclinat leotæ convexa cacumina virgæ,
Indutos eſcis jaciens letalibus hamos.
Quos ignara doli poſtquam vaga turba natantum
Rictibus iovaſit, patulæque per iotima fauces
Sera occultati ſenſerunt vulnera ferri,
Dum trepidant, ſubit indicium: ctiſpoque tremori
Vibrantis feræ outaos conſentit harundo.
Nec mota: & excuſſam ſtrideoti verbere prædam
Dextera in obliquum taptat puer. excipit ictum
Spiritus, ut fractis quondam per inane flagellis
Aura crepat, motoque adſibilat aere veotus.
Eaſultaot udæ ſupet arida ſaxa tapinæ,
Luciferique pavent letalia tela diei.
Quique ſoh amne ſuo manſit vigor, aere noſtro
Segnis anhelatis vitam conſumit in auris.
Jam piger invalido vibiatur corpore plauſus;
Torpida ſopremos patitur jam cauda tremores,
Nec coeuot tictus: hauſtas ſed hiatibus auras
Reddit mortiferos exſpirans branchia flatus.
Sic ubi fabriles exercet ſpiritus ignes,
Accipit alterno cohibetque foramine ventos
Lanea fagineis aliudens parma cavernis.
Vidi egomet quoſdam leti ſub fine tremeutes
Collegiſſe aoimas: mox in ſublime citatos,
Cernua ſubjectum præceps dare corpora in amnem,
Deſperatarum poticotes ruſus aquatom.
Quos impos damni puer inconſultus ab alto
Impetit, & ſtolido captat prenſare natatu.
Sic Anthedonius Bœotia pet ſteta Glaucus
Gramina guſtatu pollquam eaitialia Citces
Eapertus, caiptas motibundis piicibus herbas
Sumſit, Carpathium ſubiit nuvus accola pontum.
Ille hamis & tete potens, ſcrutator operti
Nereos, æquoream ſolitus convertere Tethyn,
Inter captivas fluitavit prædo caterνas.
Talia deſpectant longo per cærula tracta
Pendentes ſaxis inſtanti culmine villæ.
Quas medius dirimit ſinuoſis flexibus errans
Amnis: & alternas comunt prætoria ripas.
Quis modo Seſtiacum pelagus, Nepheleidos Helles
Æquor; Abydeni ſteta quis miretur ephebi?
Quis Chalcedonio conſtratum ab litore pontum,
Regis opus Magni, mediis euripus ubi undis
Europæque Aſiæque vetat concurrere terras?
Non hic dira fieti rabies, non ſæva furentum
Prælia Caororum. licet hic commercia linguæ
Jungere, & alterno ſermonem texere pulſu.
Blanda ſalutiferas permiſceunt litora voces,
Et voces, & pene manus. reſonantia utrimque
Verba refert, mediis concurrit fluctibus Echo.
Qui potis, innumeros cultuſqoe habituſque retexens,
Pandere tectunicas per ſingula prædia formas!
Non hoc ſpernat opus Gortynius aliger, ædis
Conditor Euboicæ, caſus qoem fingere in auro
Conantem Icatios, patrit pepulere dolores.
Non Philo Cecropius: non qui laudatus ab hoſte
Clara Syracuſii traxit certamina belli.
Forſan & inſignes hominumque operuoique labores
Hic habuit decimo celebrata volumine Marci
Hebdomas. hic clari viguere Menecratis artes,
Atque Epheſi ſpectata manus: vel in arce Minervæ
Iſtinus; magico cui noctua perlita ſuco
Allicit omne genus volucres, perimitque tuendo.
Conditor hic fortan fuerit Ptolemaidos aulæ
Dinochares: quadro cui iu faſtigia cono
Surgit, & ipſa ſuas conſumit Pyramis umbras,
Juſſus ob inceſti qui quondam fœdus amoris
Arſinoen Pharii ſuſpendit in aere templi.
Spirat enim tecti teſtudine vera Magnetis,
Attractamque trahit ferrato crine puellam.
Hos ergo aut horum ſimiles eſt credere dignum
Belgarum in terris ſcenas poſuiſſe domorum,
Molitos celſas fluvii decoramina villas.
Hæc eſt nativi ſublimis in aggere ſaxi.
Hæc procurrentis fundata crepidioe ripæ.
Hæc refugit, captumque ſino ſibi vendicat amnem.
Illa tenens collem, qui plurimos imminet amni,
Uſurpat faciles pet culta, per aſpera, vitus:
Utque ſuis fruitur dives ſpecolatio terris.
Quin etiam riguis humili pede condita pratis
Compenſat celli bona naturalia montis,
Sublimique minans irrumpit in ætheta tecto,
Oſtentans altam, Pharos ut Memphitica, torrim.
Huic proprium eſt clauſos cooſepto gurgite piſces
Apricas ſcopulorum inter capiare novales.
Hæc ſummis innixa jugis labentia ſubter
Flumina deſpecto jam caligante tuetur.
Atria quid memotem viridantibus affita pratis?
Innumeriſque ſuper nutantia tecta columnis?
Quid quæ ſulphutea ſobſtructa crepidine ſumant
Balnea, ferventi cum Mulciber hauſtus operto,
Volvit anhelatas tectoria per cava flammas,
Incluſum glomerans æſtu exſpirante vaporem?
Vidi ego deſeſſus molto ſudore lavacri
Faſtidiſſe lacus, & frigora piſcinarum,
Ut vivis frueteotur aquis; iouæ amne reſotos
Plaodenti gelidum flumen pepuliſſe natatu.
Quod ſi Cumanis hic afloret hoſpes ab oris,
Crederet Euboicas ſimulacra exilia Baiæ
His donaſſe locis: tantus cultuſque nitorque
Allicit, & nullum patit oblectatio luxum.
Sed mihi qui tandem finis tua glauca fluenta
Dicere? dignandumque mari memurate Muſellam?
Innumeri quod te diverſa per oſtia late
Incurrout amnes? quamquam differre oteatus
Poſſent: ſed celerant in te conſumere nomen.
Namque & Pronææ Nemeſæque adjura meatu
Sura tuas properat non degenerare ſub undas,

Sura

Sora intereeptis tibi gratificata fluentis:
Nobilius pernixra tuo ſub nomine, quam ſi
Ignoranda patri cooſunderet oſtia ponto:
Te rapidus Gelbis, te marmore clarus Erubrus
Feſtinant famulis quamprimum adlambere lymphis.
Nobilibus Gelbis celebratus piſcibus: ille
Præcipiti torquens cerealia ſaxa rotato,
Stridentreſque trahens per levia marmora ſerras
Audit perpetuos ripa ex utraque tumultus.
Prætereo exilem Leſnram, renuemque Drachonum,
Nec faſtiditos Salmonæ uſurpo fluores.
Naviger undiſona dudum me mole Saravus
Torta veſte vocat: longum qui diſtulit amnem,
Feſſa ſub Auguſtis ut volveret oſtia iouris.
Nec minor hoc, tacitum qui per ſula pinguia labens
Stringit frugiferas felix Aliſontia ripas,
Mille alii, prout quemque ſous magis impetus urget,
Eſſe tui cupiunt. tantus properantibus undis
Ambitus, aut moles. quod ſi tibi, dia Muſella,
Smyrna ſoum vatem, vel Mantua clara dediſſet;
Cederet Iliacis Simois memorarus in oris,
Nec præferre ſuos anderet Tibris honores.
Da veniam mihi, Roma poteos. pulſa, uro, faceſſat
Invidia: & Latiæ Nemeſis non cognita linguæ,
Imperii ſedem, Romæque tuere pareotes.
Salve magne parens frugumque virumque Moſella.
Te clari proceres, te bello exercita puhes,
Æmula te Latiæ decorat facundia linguæ.
Quin etiam motes, & lætum fronte ſevera
Ingenium, natura tuis conceſſit alumnis.
Nec ſola antiquos oſtenrat Roma Catones:
Aut unus tantum juſti ſpectator & æqui
Pollet Ariſtides, veterelque illuſtrat Athenas.
Verum ego quid laxis nimium ſpariatus habenis
Victus amore tui præconia derero? coude
Muſa chelyn, pulſis extremo carmine nervis.
Tempus erit, quum me ſtudiis ignobilis otii
Mulcentem curas, ſeniiqoe aprica ſoventem,
Materiæ commendet honos: quum facta viritim
Belgarum, pattioſque canam decora inclyta motes.
Mollia ſubtili nebunt mihi carmina filo
Pierides, tenuique aptas ſubtegmine telas
Percurrent: dabitur noſtris qooque purpura fuſis.
Quis mihi tum non dictus erit? memorabo quietos
Agricolas: legomique caros, fandique potentes,
Præſidium ſublime reis; quos curia ſummos
Municipum vidit proceres, propriumque ſenatum:
Quos prærexrati celebris facundia ludi
Conrulit ad veteris præconia Quinriliani.
Quique ſuas rexere urbes, purumque tribunal
Sanguine, & innocuas illuſtravêre ſecores;
Aut Italum populos, aquilonigenaſque Britannos
Præfecturatum tirulo tenuere ſecundo.
Quique caput rerum Romam, populumque patreſque
Tantum non primo resit ſob nomine: quamvis
Præfuerit primis. feſtinat ſalvere randem
Errorem fortuna ſuum: libaraque ſupplens
Præmia, jam veri faſtigia reddet honoris
Nobilibus repetenda neporibus. at modo cœp'um
Detexatur opus: dilata & laude virorum,
Dicamus læro per rura virentia tracto
Felicem fluvium, Rhenique ſacremus in uodis.
Cæruleos nunc Rhene ſinus, hyaloque virentem
Pande peplum, ſpariumque novi merare fluenti,
Fraternis cumulandus aquis. nec præmia in undis
Sola, ſed Auguſtæ veniens quod mœnibus urbis
Spectavit junctos Natique Patriſque triumphos,
Hoſtibus exactis Nicrum ſuper, & Lupodonum,
Et fontem Latiis ignotum annalibus Hiſtri.
Hæc profligati venit modo laurea belli:
Mox alias aliaſque feret. vos pergite juncti,
Et mare purpureum gemino propellite tractu.
Neo vereare minor pulcherrime Rhene videri:
Invidiæ oil hoſpes habet. potiere peteoni
Nomine. tu fratrem, famæ ſecurus, adopta.
Dives aquis, dives oymphis, largitur utrique
Alveus extendet geminis divortia ripis,
Communeſque vias diverſa per oſtia ſundet.
Accedent vires, quas Francia, quaſque Chamaves,
Germanique tremaor: tunc verus habebere limes.
Accedet tanto geminum tibi nomen ab amni.
Quomque unus de fonte fluas, dicere hicornis.
Hæc ego, VIVISCA ducens ab origine gentem,
Belgarum hoſpitiis nuoc per nova fœdera notus,
Autonius, nomen Latium, patriaque, domoque
Galloruni extremus inrer, celſamque Pyrenen,
Temperat ingenuos qua læta Aquitania mores,
Audax exigua fide concino. fas mihi ſacrum
Perſtrinxiſſe amnem tenui libamine Muſæ.
Nec laudem affecto. veoiam peto. ſunt tibi multi,
Alme amnis, ſacros qui ſollicitare fluores
Aooidum, totamque ſulent haurire Aganippeo.
Aſt ego, qoanta mei dederit ſe vena liquoris,
Burdigalam quum me in patriam, nidumqoe feneſtæ
Auguſtus pater, & natus, mea maxima cura,
Faſcibus Auſooiis decoratum & honore curuli
Mitteot, emeritæ poſt tempora diſciplinæ,
Latius Arctoi præconia perſequar amnis.
Addam urbes, tacito quas ſubterlaberis alveo:
Mœniaque antiquis te proſpectanria muris:
Addam, præſidiis dubiarum condita rerum,
Sed modo ſecuris noo caſtra, ſed horrea Belgis.
Addam felices ripa ex utraque colonos,
Teque inter medios hominumque boumque labores,
Stringentem tipas, & pingoia culta ſecantem.
Non tibi ſe Liger anteferet, non Axona præceps;
Marrona non, Gallus Belgaſque inrerſita fines;
Santunico refluus non ipſe Carantonus æſtu.
Co æedes gelido Durani de monte volutos
Amnis: & auriferum poſtpooet Gallia Tarnem.
Ioſanumque rueos per ſaxa rutantia late
In mare purpureum, dominæ tamen ante Moſellæ
Numine adorato, Tarbellicus ibit Arurrus.
Curniger exteroas celebranda Moſella per oras,
Nec ſolis celebranda locis, ubi fonte ſuoremo
Exſeris aurarum taoriox fronris honorem:
Quaque trahis placidos ſinuoſa per arva meatus:
Vel qua Germanis ſub portobus oſtia ſolvis:
Si quis hnoos tenui volet adſpirare camœnæ,
Perdete ſi quis in his dignabitur otia muſis,
Ibis in ora hominum, lætoque fovehere cantu.
Te fontes, vivique lacos, te cærula noſcent
Flomina: te veteres pagorum gloria luci;
Te Drona, te ſparſis incerta Druentia ripis,
Alpinique colent fluvii, duplicemqoe per orbem
Qui meat, & dextræ Rhodanus dat nomina ripæ.
Te ſtagnis egn cæruleis, magnumqne ſonoris
Amnibus, æquoreæ te commendabo Garumnæ.

GRI-

GRIPHUS *Ternarii numeri.*

EDYLLIUM XI.

TEr bibe, vel totiens ternos; ſic myſtica lex eſt,
Vel tria potanti, vel ter tria multiplicanti,
Imparibus novies ternis contexere cœnum.
Juris idem tribus eſt, quod ter tribus. omnia in iſtis:
Forma hominis cœpti, pleniqoe exactio partus,
Quique novem novies fati tenet ultima finis.
Tres Ope progeniti fratres, tres ordine partæ
Veſta, Ceres, & Juno, ſecus muliebre ſorores.
Inde triſulea Jovis ſunt fulmina. Cerberus inde.
Inde Tridens: triplexque Helenes cum fratribus ovum.
Ter nova Neſtoreos implevit purpura ſuſos.
Et toties terno coruix vivacior ævo.
Quam novies terui glomerantem ſecula tractus
Vincunt æripedes ter terno Neſtore cervi,
Tres quorum ætates ſuperat Phœbeius oſcen.
Quem novies ſenior Gangetieus anteit ales,
Ales cinnameo radiatus tempora nido.
Tergemina eſt Hecate, tria virginis ora Dianæ.
Tres Charites. tria Fata. triplex vox. trina elementa.
Tres In Trinactia Siredones; omnia terna:
Tres volucres, tres ſemideæ, tres ſemipuellæ.
Ter tribus ad palmam juſſæ certare Camœnis,
Ore, manu, flatu, buxo, fide, voce canentes.
Tres ſophiæ partes. tria Punica bella. trimetires
Annorum cæliqoe vices: noctiſque per umbram
Tergemini vigiles. ter clara initiante eoi
Signa canit ſerus deprenſu Marte ſatelles.
Et qui conceptus triplicatæ veſpere noctis,
Juſſa quater ternis adfixit opima tropæis.
Et lyrici vates numero ſnut Mnemonidarum,
Tres ſolas quondam tenuit quas dextera Pnæoi:
Sed Cirheron totiens ternas ex ære ſacravit
Relligione patrum, qui ſex ſpreviſſe timebant.
Trina Terentino celebrata trinoctia ludo:
Qualia bis genito Tbebis Trieterica Baccho.
Tres primas Thracum pugnas tribus urdine bellis,
Juniadæ patrio inferias miſere ſepulcbro.
Illa etiam tbalamos per trios ænigmata quærene,
Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes omnia ſolus,
Terruit Aoniam volucris, leo, virgo, triformis
Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.
Trina in Tarpeio fulgent conſurtia templo.
Humana efficiunt habitacula ter genus artes,
Parietibus quæ ſaxa locat, quæ culmine tigna,
Et quæ ſupremo eomit tecturia cultu.
Hinc Bromii quadrantal, & hinc Sicana medimna.
Hoc tribus, hæc geminis tribus explicat uſus agendi.
In Pbyſicis tria prima, Deus, mundus, data forma.
Tet genus omnigenum, genitor, genitrix, generarum.
Per trinas ſpecies trigonorum regula currit,
Æquilatus, vel crure pari, vel in omnibus impar.
Tres coit in partes numerus perfectus: ut idem
Congrege ter ttino per ter tria diſſolvatur.
Tres primus, par, impar habet, mediumque: ſed ipſe
Ut tres, ſic quinque, & ſeptem quoque dividit unus.
Et numero in toto poſitus ſob acumine centri,
Diſtinguit ſolidos cœbo pergente trientes,
Æqulpares dirimens partes ex impare terno,
Et paribus triplex medium: quum quatuor & ſex
Biſque quaternorum ſecernitur ompbalos idem.
Jus triplex, tabulæ quod ter ſanxere quaternæ,
Sacrum, privatum, & populi commune quod uſquam eſt,
Interdictorum trinum genus: unde repulſus
Vi fuero, aut Utrobi fuerit, Quorumve bonorum.
Triplex liberras, capitiſque minutio triplex.
Trioum dicendi genus eſt, ſublime, modeſtum,
Et tenui filo. triplex quoque forma medendi,
Quoi logos, aut methodus, cuique experientia nomen.
Et medicina triplex, ſervare, cavere, mederi.
Tres oratorum cultus, regnata Coloſſo
Quem Rbodos, Actææ quem dilexiſtis Athenæ,
Et quem de ſcenis tetrica ad ſubſellia traxit
Prola Aſiæ, in cauſis numeros imitata chororum.
Orpheos hinc tripodes, quia ſunt tria, terra, aqua flamma.
Triplex fideribus poſitus, diſtantia, forma.
Et modus, & genetrix modulorum muſica triplex,
Mixta libris, ſecreta aſtris, vulgata theatris.
Martia Ruma triplex; æquitatu, plebe, ſenatu.
Hoc numero tribus, & ſacro de monte Tribuni.
Tres æquitum turmæ: tria nomina nobiliorum.
Nomina ſunt chordis tria: ſunt tria numina menſi.
Geryones triplex: triplex compagu Chimæræ.
Scylla triplex commiſſa tribus, cane, virgine, piſce.
Gorgones, Harpyiæque, & Erynnies agmine teruo.
Et tres ſatidicæ nomen commune Sibyllæ:
Quarum tergemini fatalia carmina libri:
Quos ter quinorum ſervat culrura vitorum.
Ter bibe. tres numerus ſuper omnia, tres Deus unus.
Hic quoque ne ludus numero tranſeurrat inerti,
Ter decies ternos babeat, decieſque novenos.

TECHNOPÆGNION. EDYLL. XII.

Verſus monoſyllabis cœpti, & finiti, ita ut a fine verſus ad principium recurrant.

RES hominum fragiles allt, & regit, & perlmit fors.
Fors dubia, æteruumque labans: quam blanda ſovet ſpes.
Spes oullo finita ævo: cui terminus eſt mors.
Mors avida, inferna mergit caligine quam nox.
Nox obtura vicem: remeaverit aurea quum lux.
Lux dono conceſſa deum: cui previus eſt ſol.
Sol, cui nec ſurto Veneris later armipotens Mars.
Mars nullo de patre ſatus: quem Tbreſſa colit gens.
Gens infrena virum: quibus in ſcelus omne ruit fas.
Fas hominem mactare ſacris: ſerus iſte loci mos.
Mos ſerus audacis populi: quem nulla tenet lex.
Lex naturali quam cundidit imperiu jus.
Jus genitum pierare bominum, jus certa dei mens.
Mens, quæ cæleſti ſentu rigat emeritum cor.
Cur vegerum mundi inſtar habens, animæ vigor, ac vie.
Vis tamen bic nolla eſt: verum eſt jocus & nihill res.

MONOSYLLABI *tantum in fine poſiti.*

ÆMula dis, naturæ imitatrix, omniparens ars,
Pacaru ut ſtudeat ludus mens, eſto operi dux.
Arcta, Inamœna licet, nec congrua carminibus lex.
Judice ſub tanto fandi tamen accipiet jus.
Quippe & ridiculis data gloria, ni prohibet fors.

De membris.

INdicat in pueris ſeptennia prima novus dens.
Pubentes annos robuſtior anticipat vux.
Invicta & ventie, & ſolibus, eſt huminum frons.
Edurum nervi cum viſcere conſociant os.
Pal-

Palpitat irrequies, vegetum, teres, acre, caleus cor.
Unde vigent ſenſus, dominatrix quos vegetat meus.
Atque in verba refert modulata lege loquax os.
Quam validum eſt, hominis quota portio, cæruleum fel!
Quam tenue, & molem quantam ſert corpoream crus!
Pondere ſub quanto noſtrum moderatur iter pes!

Inconnexa.

SÆpe in conjugiis ſit noxia, ſi nimia eſt dos.
Sexus uterque potens, ſed prævelet imperio mas.
Qui recte faciet, non qui dominatur, erit rex.
Vexat amicitias, & fœdera diſſociat lis.
Incipe, quidquid agas: pro toto eſt prima operis pars.
Inſinuat cælo, diſque inſerit emeritos leus.
Et diſciplinis conſerta eſt, & vitiis urbs.
Urbibus in tutis munitior urbibus eſt ara.
Auro magnus honos. auri pretium tamen eſt as.
Longa dies operoſa viro, ſed temperies nox,
Qua caret Æthiopum plaga, pervigil, irrequies gens,
Semper ubi æterno vertigine clara nitet lux.

De Deis.

SUnt & cælicolum monoſyllaba. prima deum Fas,
Quæ hemis eſt Grajis. poſt hanc Rhea, quæ Latiis Ops.
Tum Jovis & Conſi germanus, Tartareus Dis.
Et ſoror & conjux fratris, regina deum, Vis.
Et qui quadrijugo curru pater invehitur Sol.
Quique truces belli motus ciet armipotens Mars:
Quem numquam pietas, numquam bona ſollicitat Pax,
Nec cultor nemorum reticebere, Mænalide Pan,
Nec Genius domuum, Larunda progenitus Lar.
Fluminibuſque Italis præpollens ſulfureus Nar.
Quæque piat divum perjuria, noctlcolor Styx.
Velivolique maris conſtrator Leuconotos Libs.
Et numquam in dubiis hominum bona deſtituens Spes.

De Cibis.

NEc noſtros reticebo cibos, quos priſcus habet mos,
Irritamenta quibus additur æquoreum. ſal.
Olim communis pecori cibus, atque homini glans.
Ante equidem campis quam ſpicea ſuppeteret frux.
Mox ador, atque adoris de polline pultificum far.
Inſtruxit menſas quo quondam Romulidum plebs.
Hinc cibus, hinc potus, cum diluereiur aqua puls.
Eſt inter fruges morſu piper æquiparans git.
Et Peluſiaco de ſemine plana, teres lens.
Et duplici defenſa putamine quinquegenus nux.
Quodque cibo & potu placitum, labor acer apum, mel.
Naturæ liquor iſte novæ: cui ſumma natat fex.

De Hiſtoriis.

SOlamen tibi, Phœbe, novum dedit Oebalius flos.
Flore alio reus eſt Narciſſi morte ſacer fons.
Cædis Adonææ mala gloria ſulmineus ſus.
Perjurum Lapitham Junonia ludificat nubs.
Ludit & Æacidem Parnaſſia Delphicolæ fors.
Treicium Libycum ſreta Cimmeriumque ſecat bos.
Non ſine Hamadryadis fato cadit arborea trabs.
Quo generata Venus Saturnia defecuit falx.
Sicca inter rupes Scythicas ſtetit alitibus crux.
Unde Prometheo de corpore ſanguineus ros.
Adſpergit cautes, & dira aconita creat cos.
Ibyeus ut periit, vindex fuit altivolans grus.
Æacidæ ad tumulum mactata eſt Andromachæ glos.
Carcere in Argivo Philopœmena lenta adhit mors.
Tertia opima dedit ſpoliatus Aremoricus Lars.
Sera venenato potu abſtulit Annibalem nex.
Res Aſiæ quantas leto dedit immeritas ſtaus!
Ultrix flagravit de rupibus Euboicis fax.
Stat Jovis ad cyathum, generat quem Dardanius Tros.
Præpetibus pennis ſuper æra vectus homo Cres.
Intulit inceſtam tibi vim Philomelæ ferus Thrax.
Barbarus eſt Lydus, ſervus Geta, femineus Phryx.
Fallaces Ligures: nullo ſitus in pretio Car.
Vellera depectit nemoralia veſtifluus Ser.
Nota in portenſis Thebana tricorporibus Sphinx.
Nota & parvorum cunis muliebre ſecus Strix.

De vere primo.

ANnus ab exortu cum floriparum reſeret ver,
Cuncta vigent: nemus omne viret: nitet aurigo comum rus.
Et ſuſura umbras radicitus exigitur ſtirps.
Non denſo ad terram lapſo glomerata fluit nix.
Florum ſpirat odor, Libani ceu montis honor thus,

Per interrogationem & reſponſionem.

QUis ſubit in pœnam capitali judicio? vas.
Quid ſi lis fueris nummaria, quis dabitur? præs.
Quis Mirmillonl contenditus? æquimanus Thrax.
Inter virtutes quod nomen Mercurio? ſor.
Thuribula, & pateræ, quæ tertia vaſa deum? lanx.
Cincta mari quantum tellus creat Hippocratem? Cos.
Grex magis, an regnum Minoida ſollicitat? grex.
Quid præter nubem Phæacibus impoſitum? mons.
Dic, ceſſante cibo, ſomno quis opimior eſt? glis.
Tergora dic clypeis accommoda quæ faciat? glus.
Spoute ablativi caſus quis rectus erit? ſpons.
Quadrupes oſcinibus quis jungitur auſpiciis? mus.
Quid fluitat pelago, quod non natat in fluvio? pix.
Biſſenas partes quis continet æquipares? as.
Tertia defuerit ſi portio, quod reliquum? bes.

De litteris monoſyllabis Græcis ac Latinis.

DUx elementorum ſtudiis viget in Latiis A.
Et ſuprema notis adſcribitur Argolicis Ω.
Hra quod Æolidum, quodque ϵ, valeo hoc Latiare E.
Præſto, quod E Latium ſemper breve, Dorica vox E.
Hoc tereti argutoque ſono negat Attice gens O.
Ω quod & Ο Græcum compenſat Romula vox O.
Litera ſum Iotæ ſimilis, vox plena jubens, I.
Cecropiis ignota notis ferale ſonans U.
Pythagoræ bivium ramis pateo ambiguis Y.
Vocibus in Graiis unmquam altrima conſpicior M.
Zeta jacens, ſi ſurgat, erit nota, quæ legitur N.
Mæandrum, flexuſque vagos imitata vagor Ξ,
Dividuum Betæ monoſyllabon Italicum B.
Non formam, at vocem Deltæ gero Romuleum D.
Hoſtilis quæ forma jugi eſt, hanc efficiet Π.
Auſonium ſi P ſcribas, ero Cecropium P.
Et Rho quod Græcum, mutabitur in Latium P.
Malus ut antemnam fert vertice, ſic ego ſum T.

Spi-

Spiritus hic, flatu tenuiſſima vivificans H.
Hæc tribus in Latio tantum addita nominibus K,
Prævaluit poſtquam Gammæ vice functa ptius C,
Atque aliam pro ſe titulo replicata dedit, Q.
Aulis cincta duabus erit quom lota, leges Θ.
In Latio numerus denarius, Argolicum X.
Hæc gruis effigies Palamedica porrigitor Φ.
Cappa fui quondam Bœotia, nunc Latium K.
Furca, tricornigera ſpecie, pene ultima ſum Ψ.

Grammaticomaſtix.

ELogodædalia ſtrides modo qui nimium trux,
Frivola condemnas? nequaquam. cum pretio eſt merx,
Ennios ot memorat, replet te lætificum gau.
Livida meus hominum concretum felle coquat pus.
Dic, quid ſignificent cataleĉta Maroois? 10 his al
Celtarum potuit, ſequitor non lucidius tau.
Et quod germano miſtum male letiferum min?
Imperium, litem, Venerem, cur una notet res?
Sitoe peregrini vox nominis, an Latii ſil?
Lintribus in geminis conſtratus ponto ſit, an pons?
Bucolico ſepes dixit Maro, cur Cicero ſeps?
Vox ſolita, & cunctis ootiſſima, ſi memores, lac,
Cur condemnetur ratio, magis ut faciat lact?
An Libyæ ſerale malum, ſit Romula vox ſeps?
Si bonos eſt inſons, contrarius, & reus eſt ſons.
Dives opum cur nomen habet Jove de Stygio Dis?
Unde Rudinus ait, Divum domus eltiſonum cæl?
Et cujos de more, quod adſtruit, endu ſuam do?
Aut de fronde loquens, cur dicit populea frus?
Sed quo progredior? quæ finis, quis modus & cala?
Indulge Pacare, bonus, doctus, facilis vir.
Totum opus hoc ſparſum, crinis velut Antiphilæ. pax.

CENTO NUPTIALIS.

EDYLLIUM XIII.

A. 5. ACcipite hæc animis: lætaſque advertite mentes,
A. 11. Ambo animis, ambo inſignes præſtantibus armis:
B. 7. Ambo florentes, * genus inſuperabile bello. A. 4
A. 6. Tuque, prior. * nam te majoribus ire per A. 3 altum
A. 3. Auſpiciis manifeſta fides. * quo juſtior alter A. 1
A. 1. Nec pietate fuit, nec bello major & armis.
A. 4. Tuque puerque tuus, * magnæ ſpes altera A. 12 Romæ,
A. 8. Flos veterum, virtuſque virum, * mea ma- A. 1 xima cura,
A. 11. Nomine avum referens, animo, manibuſque pareotem.
A. 6. Non injuſſa cano. * ſua cuique exorſa la- A. 10 borem,
A. 10. Fortunamque fereot. * mihi juſſa capeſſere A. 1 fas eſt.

Cœna nuptialis.

A. 5. EXpectata dies aderat. * digniſque hy- A. 11 menæis
A. 6. Matres atque viri, * juveneſque ante ora G. 4 parentum
A. 1. Conveniunt: ſtratoque ſuper diſcumbitur oſtro.
Dant famoli manibus lymphas, * onerantque A. 8 caniſtris
Dona laboratæ Cereris; * pinguiſque ſerioæ A. 1
A. 8. Viſcera toſta ferunt * ſeries longiſſima re- A. 1 rum:
A. 8. Alituum, pecudomque genus, * capreæqoe G. 1 ſequeces
G. 3. Non abſunt illis, * nec oves, hædique petuli, G. 4
G. 3. Et genus æqoureum, damæ, * cervique ſu- G. 3 gaces.
A. 11 Aote oculos, interqoe manus ſunt * mitia B. 1 poma.
A. 8. Poſtquam exemta fames, & amor compreſſus edendi:
A. 1. Crateras magnos ſtatuunt, * Bacchumque A. 8 miniſtrant.
A. 2. Sacra canunt. * plaudunt choreas: & car- A. 6 mina dicunt.
A. 6. Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdoe Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum. A. 9
A. 9. At parte ex alia, * biforem dat tibia cantum, A. 10
A. 4. Omnibus una quies operum; * cunctique A. 8 relictis
Cunſurgunt menſis. * per limina læta frequentes A. 1
A. 9. Diſcurrunt, variantque vices * populuſque A. 9 patreſque,
A. 11 Matronæ, pueri, * vocemque per ampla A. 1 volutant
Atria, dependent lychni laquearibus aurei.

Deſcriptio egredientis ſponſæ.

A. 4. TAndem progreditur * Venerit juſtiſſi- A. 10 ma cura,
A. 7. Jam matura viro, jam pleuis oubilis annis:
A. 1. Virginis os, habitumque gerens. * cui plu- A. 12 rimus ignem
Subjecit rubor; & calefacta per ora cucurrit,
A. 7. Intentos volvens oculos: * oritque videndo. G. 3
A. 7. Illam omnis tectis, agriſque effuſa joventus,
Turbaqoe miretur matrum, * veſtigia primi A. 5
Alba pedis, * dederatque comam diffundere A. 1 vemis.
A. 3. Fert picturatas auri ſubtegmine veſtes,
A. 1. Ornatus Argivæ Helenæ: * qualiſque videri A. 2
A. 2. Cælicolis, & quanta ſolet * Venus eutea A. 10 contra:
A. 6. Talis erat ſpecies. * talem ſe læta ferebat A. 2
A. 2. Ad ſoceros; * ſulioque altre ſubnixa reſedit. A. 1

Deſcriptio egredientis ſponſi.

A. 9. AT parte ex alia * foribus ſeſe intulit A. 11 alris
A. 9. Ora puer prima ſignans intonſa juventa,
Pictus acu chlamydem auratam, * quam pluri- A. 5 ma circum
Porpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit,
A. 10. Et tunicam molli mater quam neverat auro:
A. 1. Os, humeroſque deo ſimilis, * lumenque A. 2. juventæ.
A. 8. Qualis ubi oceeni perfuſos Luciſer unda
Extulit os ſacrum cælo, * ſic ora ferebat, A. 3
Sic oculos. * curſuque amens ad limina tendit. A. 2
A. 2. Illum turbat amor, figitque in virgine vultus.
A. 1. Oſcula libavit. * dextramque amplexus in- A. 8. hæſit,

Obla-

Oblatio munerum.

A. 5. INceduut pueri, pariterque ante ora parentum
Dona ferunt, * pallam signis, auroque rigentem, A. 1
A. 11. Munera portantes, aurique eboriſque talenta,
Et ſellam, * & pictum croceo velamen acantho. A. 1
A. 1. Ingens argentum menſis, * colloque monile A. 1
Baccatum, & duplicem gemmis auroque coronam.
A. 5. Olli ſerva datur, * geminique ſub ubere nari. A. 5
A. 10. Quatuor huic juvenes, * totidem innuptæ- A. 2
que puellæ:
A. 5. Omnibus in morem tonſa coma. * pectore A. 5
ſummo
Flexilis obtorti per collum circulus auri.

Epithalamium utrique.

A. 12. TUm ſtudio effuſæ matres * ad limina A. 10
ducunt.
G. 4. At chorus æqualis, pueri innuptæque A. 2
puellæ
G. 2. Verſibus incomtis ludunt: * & carmina A. 6
dicunt.
B. 8. O digno conjuncta viro, * gratiſſima con- A. 10
junx,
A. 1. Sis felix, * primos Lucinæ experta labores. G. 4
G. 4. Et mater, Cape Mæonii carchefia Bacchi.
B. 8. Sparge marite nuces. * cinge hæc altaria B. 8
vitta,
A. 8. Flos veterum, virtuſque virum. * tibi duci- B. 8
tur uxor,
A. 1. Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat: & pulchra faciat te prole parentem.
A. 9. Fortunati ambo: * ſi quid pia numina poſ- A. 4
ſunt.
A. 3. Vivite felices, * dixerunt, currite, fuſis, B. 4
Concordes ſtabili fatorum numine Parcæ.

Ingreſſus in cubiculum.

G. 4. POſtquam eſt in thalami pendentia pumice tecta
Perventum, * licito tandem ſermone A. 8
fruuntur.
A. 8. Congreſſi jungunt dextras: ſtratiſque re- A. 4
ponunt.
A. 1. At Cytherea novas artes, * & pronuba Juno A. 4
A. 11. Sollicitat: ſuadetque ignota laceſſere bella.
A. 1. Ille ubi complexu * molli fovet, atque re- A. 8
pente
Accepit ſolitam flammam, * lectumque juga- A. 4
lem:
A. 6. O virgo nova mi facies, * gratiſſima con- A. 10
junx:
A. 6. Veniſti tandem, mea ſola, & ſera voluptas. A. 8
A. 2. O dulcis conjunx, non hæc ſine numine divum
A. 12. Proveniunt. * placitone etiam pugnabis A. 4
amori?
A. 4. Talia dicentem jam dudum averſa tuetur:
A. 12. Conſtaturque metu, telumque inſtare tremiſcit,
A. 1. Spemque metumque inter. * ſunditque has A. 5
ore loquelas:
A. 10. Per te, per, qui te talem genuere, parentes,
B. 2. O formoſe puer, * noctem non amplius A. 1
unam
A. 9. Hanc tu, oro, ſolare inopem, * & miſerere A. 10
precantis.
A. 12. Suceidimus. non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires; nec vox aut verba ſequuntur.
A. 9. Ille autem, cauſas nequidquam nectis inanes.
A. 12. Præcipitatque moras omnes, * ſolvitque A.
pudorem.

Immixtio.

A. 11. POſtquam congreſſi * ſola ſub nocte per A. 6
umbram,
G. 3. Et mentem Venus ipſa dedit, * nova prælia A. 3
tentant.
A. 10. Tollit ſe arrectum; * conantem plurima A. 9
fruſtra,
A. 10. Occupat os, faciemque; * pedem pede A. 12
ſervidus urget.
A. 7. Perfidus alta petens, * tamum qui veſte A. 6
latebat
B. 10. Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem,
A. 12. Nudaro capite, * & pedibus per mutua nexis, A 7
A. 3. Mouſtrum horrendum, informe, ingens, cui lu-
men ademtum,
A. 10. Eripit a femore, & trepidanti ſervidus inſtar.
A. 1. Eſt in ſeceſſu, * tenuis quo ſemita ducit, A. 11
A. 8. Ignea rima micans. * exhalat opaca me- A. 7.
phitim.
A. 6. Nulli fas caſto ſceleratum inſiſtere limen.
A. 7. Hic ſpecus horrendum. * talis ſeſe halitus A. 6
atris
A. 6. Faucibus effundens, * nares contingit odore. A. 9
A. 11. Huc juvenis nota fertur regione viarum,
A. 5. Et ſuper incumbens * oodis & cortice erudo A. 9
A. 9. Intorquet ſummis adnixus viribus haſtam.
A. 11. Hæſit; * virgineumque alte bibit acta cruorem.
A. 2. Inſonuere cavæ, gemitumque dedere cavernæ.
A. 11. Illa manu morienx telum trahit: oſſa ſed intet
G. 3. Altius ad vivum perſedit * vulnere mucro. A. 11
A. 4. Tet ſeſe attollens, cubitoque innixa levavit.
Ter revoluta toro eſt. * manet imperterritus A. 10
ille.
A. 3. Nec mora, nec requies. * clavumque af- A. 5
fixus, & hærens
Nuſquam amittebat: oculoſque ſub aſtra tenebat.
A. 6. Irque, reditque viam totiens. * uteroque A. 2
recuſſo
A. 9. Tranſadigit coſtas. * & pectine pulſat e- A. 6
burno.
A. 5. Jamque fere ſpatio extremo, feſſique ſub ipſam
Finem adventabant. * tum creber anhelitus ar- A. 5
tus,
Aridaque ora quatit. ſudor fluit undique rivis.
A. 11. Labitur cæſanguis, * deſtillat ab inguine G. 3
virus.
Contentus eſto, Paule mi,
Laſciva, Paule, pagina.
Ridere oli ultra expeto.

ROSÆ.

EDYLLIUM XIV.

VEr erat: & blando mordentia frigora ſenſu
Spirabat croceo mane revecta dies.
Strictior Eoos præceſſerat aura jugales,
Æſtiferum ſuadens anticipare diem.
Errabam riguis per quadrua compita in hortis,

Maturo cupiens me vagetare die.
Vidi concreras per gramina flexa pruinas
Pendere, aut ulerum ſtare cacuminibus:
Caulibus & patulis tereres colludere guttas,
Et cæleſtis aquæ pondere tunc gravidas.
Vidi Pæſtano gaudere roſaria cultu,
Exoriaure nuvo roſcida lucifero.
Rara pruinuſis canebar gemma frutetis,
Ad primi radios iureritura die.
Ambigeres, raperet ue roſis aurora ruborem,
Au daret, & flores tingerer orra dies.
Ros unus, color unus, & unum mane duorum.
Sideris, & floris nam domina una Venus.
Forſan & unus odor: ſed celſior ille per autas
Diſſluit: exſpirat proximus iſte magis.
Communis Paphie dea ſidaris, & dea floris,
Præcipit uuius muricis eſſe habitum.
Momenrum iurererar: quo ſe uaſcentia florum
Germina comparibus dividerent ſpatiis.
Hæc viret anguſto foliorum tecta galero:
Hanc tenui folio purpura rubra norat.
Hæc aperit primi faſtigia celſa obeliſci,
Mucronem abſolvens purpurei capitis.
Vertice collectus illa exſinuabat amictus,
Jam meditans foliis ſe numerare ſuis.
Nec mora: ridentis calathi pateſecit honorem,
Prodens incluſi ſemina denſa croci.
Hæc modo, quæ toro rutilaverat igua comarum,
Pallida collapſis deſeritur foliis.
Mirabar celerem fugitiva ætate rapiuam,
Et dum naſcuntur, conſenuiſſe roſas.
Ecce & defluxit rutill coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.
Tot ſpecies, tamtoſque ortus, varioſque novatus
Una dies aperit: conficit una dies.
Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florum eſt,
Oſtentata oculis illico dona rapis.
Quam longa una dies, ætas tam longa roſarum,
Quas pubeſcentes juncta ſenacta premit.
Quam modo naſcentem tutillus conſpexit Eous,
Hanc rediens ſero veſpere vidit anum.
Sed bene, quod paucis licet interitura diebus,
Succedens ævum prorogat ipſa ſuum.
Colſige virgo roſas, dum flos novus, & nuva pubes,
Et memor eſto ævum ſic properare tuum.

Ex Græco, Pythagoricon DE AMBIGUITATE ELIGENDÆ VITÆ.

EDYLLIUM XV.

QUod vitæ ſectabor iter? ſi plena tumultu
Sunt fora: ſi curis domus anxia: ſi peregrinos
Cura domus ſequitur: mercantem ſi nova ſemper
Damna manent: ceſſare vetat ſi turpis egeſtas:
Si vexat labor agricolam, mare naufragus horror
Inſamat: pœnæque graves in cœlibe vita,
Et gravior cautis cuſtodia vana maritis.
Sanguineum ſi Martis opus: ſi turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes uſura trucidat?
Omne ævum curæ: cunctis ſua diſplicet ætas.
Senſus abeſt parvis lactantibus: & puerorum
Dura rudimenta, & juvenum temararia pubes.
Afflictat ſorruna virus per bella, per æquor,
Iraſque, inſidiaſque, catenaroſqua labores
Mutandos ſemper gravioribus. ipſa ſenectus
Exſpectata diu, votiſque optata malignis,
Objicit innumeris corpus lacerabila morbis.
Spernimus in commune omnes præſentia. quoſdam
Conſtat nolle deos fieri. Juturna reclamat,
Quo vitam dedit æternam? cur mortis adempta eſt
Conditio? ſic Caucaſea ſub rupe Promarheus
Teſtarur Sarurnigenam, nec nomine ceſſat
Incuſare Jovem, dara ſit quod vita perennis.
Reſpice & ad cultus animi. ſic nempe pudicum
Perdidit Hippolytum non felix cura pudoris.
At cuntra illecebris maculoſam ducere vitam
Quem juvat, adſpice & ad pœnas, & crimina regum,
Tereos inceſti, vel mullis Sardanapali.
Perfidiam virare monent tria Punica bella:
Sed prohibet ſervare fidem daleia Saguntos.
Vive, & amicitias ſemper cole. crimen ob iſtud
Pythagoreorum periit ſchola docta ſophorum.
Hoc metuens igitur, nullas cole. crimen ob iſtud
Timon Palladiis olim lapidatus Athenis.
Diſſidet ambiguis ſemper mens obvia voris.
Nec voluiſſe homini ſaris eſt. optata recuſat.
Eſſe in honore placet. mox pœnirat. & dominanti
Ut poſſit, ſervire volet. idem auctus honore,
Invidiæ objicitur. pernox eſt cura diſertis:
Sed rudis urnatu vitæ caret. eſto patronus,
Et defende reos: ſed gratia rara clienris.
Eſto cliens: gravia imperii perſona patroni.
Exercent hunc vota patrum. mox aſpera curis
Sollicitudo ſubit. contamnitur orba ſenectus,
Et capratoris præda eſt hæredis agenus.
Vitam parcus agas: avidi lacerabere fama.
At largitorem gravius cenſura norabit.
Cuncta ſibi adverſis conrraria caſibus. ergo
Optima Grajorum ſenrentia. quippe homini ajunt
Non naſci aſſa bonum, natum aut cito morta potiri.

DE VIRO BONO, Πυθαγορικὴ ἀπόφασις.

EDYLLIUM XVI.

VIr bonus, & ſapiens, qualem vix repperit unum
Millibus e multis hominum conſultus Apollo,
Judex ipſe ſui, torum ſe explurat ad unguem.
Quid proceres, vanique ferar quid opinio vulgi,
Securus, mundi inſtar habens, teres, atque rotundus:
Externæ ne quid habis per levia ſidar.
Ille, dies quam longus erit ſub ſidere Cancri,
Quaraque nux tropico ſe porrigit in Capricorno,
Cogitat, & juſto trutinæ ſe examine pandit,
Ne quid hier, ne quid protuberet, angulus æquis
Partibus ut coeat, nil ut deliret amuſſis.
Sit ſolidum quodcumque ſubeſt: nec inania fabter
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcem decliuat lumina ſomnum,
Omnia quam longi reputaverit acta diei.
Quæ prætergreſſus? quid geſtum in tempore? quid non?
Cur iſti facto decus adſuit; aut ratio illi?
Quid mihi prætaritum? cur hæc ſenteuria ſedit,
Quam melius mutara ſuit? miſeratus agenrem,
Cur aliquem fracta perſenſi mente dolurem?
Quid vului, quod nolle bonum foret? utile honeſto
Cur malus antetuli? num dicto, aut denique vultu
Perſtrictus quiſquam? cur me narura magis, quam
Diſciplina trahit? Sic dicta & facta per omnia
Ingredieus, orroque a veſpere cuncta revolvens,
Offenſus pravis, dat palmam & præmia rectis.

NAT

ΝΑΙ ϰ᾽ ΟΥ Πυθαγορικόν.

Edyllium XVII.

Est & Non, cuncti monosyllaba nota frequentaot.
His demtis, nihil est, hominum quod sermo volutet,
Omnia io his, & ab his sunt omnia, sive negoti
Sive oti quidquam est, seu turbæ, sive quietis.
Alterutro paritet ouonumquam, sæpe leortis
Obsistunt studiis: ut mores, ingeniumque
Vel faciles, vel difficiles contentio nacta est.
Sin consentitur, mora nulla, interveoit, Est, Est.
Sin controversum, dissensio subjiciet, Non.
Hinc fora dissultant clamoribus. hinc furiosi
Jurgia sunt Circi. cuneari hinc læta theatri
Seditio: & tales agitat quoque curia lites.
Cunjugia, & nati cum patribus, ista quietis
Verba servot studiis, salva pierate loqueures.
Hinc etiam placitis schola consona disciplinis
Dogmaticas agitat placido certamine lites.
Hinc omnis certat dialectica turba sophorum,
Est lux, estne dies ergu? non convenit istuc.
Nam facibus multis, aut fulguribus quoties lux
Est nocturna homini, non est lox ista diei.
Est & Non igitur, quoties lucem esse fatendum est,
Sed non esse diem. mille hinc certamina surgunt.
Hinc pauci, multi quoque talia commeditaotes
Murmure concluso rabiosa silentia rodunt.
Qualis vita hominom, duo quam monosyllaba versaot!

DE ÆTATIBUS animalium Hesiodion.

Edyllium XVIII.

Ter binos decieſqoe novem super exit io annos,
Justa senescentum quos implet vita vitorum.
Hos novies superat vivendo garrula coroix:
Et quater egreditor cornicis secula cervus.
Alipedem cervom ter vincit corvus: & illum
Multiplicat novies Phœnix, reparabilis ales.
Quam vos perpetuo decies prævertitis ævo
Nymphæ Hamadryades: quarum longissima vita est.
Hi cohibent fines vivacia fata animantum.
Cetera secreti novit deus arbiter ævi
Tempora: quæ Stilbon volvat, quæ secula Phæuou,
Quos Pyrois habeat, quos Jupiter igne benigno
Circultus: quali properet Venus alma recursu:
Qui Phœben, quaoti maneant Titana labores.
Donec consumtu, Magnus qui dicitur, anno
Rursus io antiquum veniant vaga sidera cursum:
Qualia dispositi steterant ab origine mundi.

Monostichа DE ÆRUMNIS HERCULIS.

Edyllium XIX.

Prima Cleouzi tolerata ærumna Leonis.
Proxima Lernæam ferro & face contudit hydram.
Mox Erymantheum vis tertia perculit aprum.
Ætipedis quarto tulit aurea cornua cervi.
Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto.
Threiciam sexto spoliavit Amazona baltheo.
Septima in Augeæ stabulis impensa laboris.
Octava expulso numeratur adurea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Hiberia palmam.
Undecimo mala Hesperidum destricta triumpho.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

MUSARUM INVENTA, & munera.

Edyllium XX.

CLIO gesta canens, transactis tempora reddit.
MELPOMENE tragico proclamat mæsta boatu.
Comica lascivo gaudet sermone THALIA.
Dulciloquos calamos EUTERPE flatibus urget.
TERPSICHORE affectus citharis movet, imperat, auget.
Plectra gerens ERATO, saltat pede, carmine, vultu.
Carmina CALLIOPE libris heroica mandat.
URANIE cæli motus scrutatur, & astra.
Signat cuncta manu, loquitur POLYHYMNIA gestu.
Mentis Apollineæ vis has movet undique Musas.
In medio residens complectitur omnia Phœbus.

ECLOGARIUM.

De ratione Libræ.

Miraris qoicumque manere ingentia mundi
Corpora, sublimi cœli circumdata gyro,
Et tantæ oullam moli intercedere labem:
Accipe quod mirere magis. tenuissima tantis
Principia, & nostros nuo admittentia visus,
Parvarum serie constat connexa atomorum.
Sed solidum in parvis, nullique secabile segmen,
Unde vigor virelque manent, æternaque rerum
Mobilitas: nulloque umquam superabilis ævo.
Divisis humana licet componere. sic est
As solidus, quoniam bis sex de partibus æquis
Constat: & in minimis paribus tamen una manet vis.
Nam si quid numero minuatur, summa vacillat,
Convulsæque ruunt labefacto corpore partes.
Ut medium si quis vellat de fornice saxum,
Incumbunt cui cuncta, sioul devexa sequentur
Cetera, communemque trahent a vertice lapsum.
Non aliter libra est. si defuit uncia, totus
Non erit as: nomenque deunx jam cassus habebit.
Nec destans retinet nomeo, sextante remoto.
Et dodrans, quadrante satus, auctore carebit.
Divultusque triens prohibet persistere bessem.
Jam quincunx tibi nullus erit, si prima revellas.

Et ſemis, coi ſemis erit pereuntibus aſſis
Partibus, & cujus libræ pars ſeptima, ſeptunx?
Libra igitur, totum ſi nulla in parte vacillet.
Ponderis, & oumeri, morumque, operomque, & aquarum
Libra: nec eſt modulus, quem non hoc nomine ſignes.
Telluris, medio quæ pendet io aere, libra eſt.
Et Solis, Lunæque vias ſua libra coercet.
Libra dii, ſomnique pares determinar horas.
Libra Caledonios ſine litore continet æſtus.
To quoque certa mane morum mihi libra meorum.

De ratione PUERPERII maturi.

OMnia, quæ vario rerum metimur in acto,
Aſtrorum dominatus agit. terrenaque tantom
Membra homini. e ſuperis ſortuna, & ſpiritos auris,
Septeno moderanda choro: ſed præſidet ollis
Sortitus regimen nitidæ ſol aurens æthræ.
Nec ſola in nobis moderatur rempora vitæ,
Dum breve ſulliciti ſpatium producimos ævi:
Creditur occultoſque ſatus, & tempora vitæ
Materno ducenda utero, formare videndo,
Et nondom exortæ leges componere vitæ.
Namque ubi conceptus genitali inſederit alvo,
Haud dubium ſolem cuicumque inſiſtere ſigno.
Qui quum vicini ſtationem ceperit aſtri,
Contiguos oollum transfundit lumen in ortus.
Aſt ubi converſis poſt menſtrua tempora babenis,
Scandit purpureo jam tertia ſidera corru:
Obliqua exilem dimittit linea lucem,
Adſpirans tenues per inertia pondera motus.
Quarta in ſede viget primi indulgentia ſolis.
Suadet & inſuſus teneros coaleſcere fœtus.
Fulgor tetragono adſpecto vitale coruſcat,
Clarum, & lene micans: quinti qui cardine ſigni
Iucotit attonitam vegetato infante parentem.
Nam ſeato vis nulla loco: quia nulla toendi
Æquati lateris ſignator regula Phœbo.
Aſt ubi ſigniferæ media in regione cohortis
Septimus accepit limes rutilantia flammis
Recto caſtra ſito: turgentis fœdera partus
Jam plena ſub luce videt. nec ſulgura parci
Luminis intendens, toto ſavet igne coronæ.
Hinc illud, quod legitimos Lucina labores
Prævenit; & gravidos ſentit ſubrepere nixus
Ante eaſpectatum feſtina puerpera votum.
Quod niſi, ſepteno quum lumina ſudit ab aſtro,
Impulerit tardi claoſtra obluctantia partus;
Puſterior nequeat, poſſit prior: an quia ſexto
Æmulus octavi conſpectus inotilis aſtri
Neſcit compariles latetom formare figuras?
Sed nono incombens ſigno, conctantia matrum
Vota levat, trigono vires ſociante ſequenti.
At ſi difficilis trahit Ilythyia
Tetragono abſolvet dubiarum vincla morarum.

Signa cæleſtia.

AD Boreæ partes Arcti junguntur, & Anguis.
Poſt has Arctophylax, pariterque Cnrona, Genuque
Prolapſus, Lyra, Avis, Cepheus, & Caſſiopea,
Auriga, & Perſens, Deltoton, & Andromedæ aſtrum,
Pegaſus, & Delphinos, Telum, Aquila, Anguitenenſque.
Signifer inde ſubeſt. bis ſex & ſidera complent.
Hic Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libra, Scorpius, Arciteneus, Capricornus, & Urnam
Qui tenet, & Piſces. poſt hos in partibus Auſtri
Orion, Procyon, Lepus, ardens Strius, Argo,
Hydrus, Chiron, Toribulom quoque, Piſcis & ingens.
Hunc ſequitor Piſtrix, ſimul Eridanique flueuta.
Sed vaga præterea dicuntur lomina ſeptem,
Luna & Mercurius, Venus, ac Sol, Mars qooque fulgens.
Hic Jovis & ſidus ſuper omnia ſidera lucens.
Celſior his Satornus, tardior omnibus aſtris.

Ratio dierum anni vertentis.

NOnagiuta dies & qoatuor, ac medium Sol
Conficit, a tropico in tropicum dum permeat aſtrum,
Octipedem in Cancrum Phryxeo ab Ariete pergens.
Hoc ſpatio æſtivi pulſuſque, & meta diei.
Semidiemque, duoſque dies, decieſque novenos,
A Cancro in Chelas, æquatæ tempora noctis
Atque dii, curſu peragit Sol aureus altero,
Aotumni æſtatiſque ſimul confinia miſcens.
Unde autumnales tranſcurrens ordine meoſes,
Ad tropicum pergit ſignum gelidi Capricorni,
Octo dies decies octonis inſuper addens,
Quadrantemque dii: quinto qui protinus anno
Menſe Numæ eatremo nomen capit embolimæi.
Inde ad Agenorei feſtinans cornua tauri,
Scandit Lanigeri tropicum Sol aureus aſtrum,
Nonaginta dies decreto ſioe coercens.
Hic tibi circus erit ſempet verreutibus annis,
Tercentum, ac lenis decies & quinque diebus.

De nominibus ſeptem dierum.

NOmina, quæ ſeptem vertentibus apta diebus
Annus habet, totidem errantes fecere planetæ.
Quos indefeſſa volvens vertigine Mundus
Signorum obliqua jubet in ſtatione vagari.
Primum, ſupremumque diem radiatus habet Sol.
Proxima fraternæ ſuccedit Luna coronæ.
Tertius aſſequitur Titania lomina Mavors.
Mercurius quarti ſibi vendicat aſtra diei.
Inluſtrant quintam Jovis aurea ſidera zonam.
Sexta ſalutigerum ſequitur Venus alma parentem.
Cuncta ſupergredieos Saturni ſeptima lox eſt.
Octavum inſtaurat revolubilis orbita Solem.

Hic verſus ſine auctore eſt. Quid quoque die demi de corpore oporteat.

UNgues Mercutio, barbam Jove, Cypride crinet.

Hoc ſic refellendum.

MErcurius ſurti probat ungues ſemper acutos,
Articuliſque aciem non ſiont imminni.
Barba Iovi, crines Veneri decor: ergo neceſſe eſt,
Ut nolint demi, quo ſibi uterque placet.
Mavors imberbes, & calvos Luna adamaſti.
Non prohibent comi tum caput atque genas.
Sol & Satornus nihil obſtant unguibus. ergo
Non placitum Divis tolle monoſtichium.

De menſibus, & quatuor anni temporibus.

ÆTernos menſes, & tempora quatnor anni,
Quatuor iſta tibi ſubjecta monoſticha dicent.
Martius, Aprilis, Majus ſunt tempora veris.

Jolius,

Julius, Auguſtus, nec non & Junius, æſtas.
Septembri, Octobri autumnus, toroque Novembri.
Brumales, Janus, Februarius, atque December.

De menſibus monoſticha.

PRimus Romanas ordiris Jane Kalendas.
Februa vicino menſe Numa inſtituit.
Martius antiqui primordia protulit anni.
Fœtiferum Aprilem vindicat alma Venus.
Majorum dictus patrum de nomine Maius.
Junius ætatis proximus eſt titulo.
Nomine Cæſareo Quinctilem Julius auget.
Auguſtus nomen Cæſareum ſequitur.
Autumnum Pomona tuum, September, opimat.
Triticeo October fœnere ditat agros.
Sidera præcipitas pelago intempeſte November.
Tu genialem hiemem feſte December agis.

Diſticha de iiſdem menſibus.

JAne nove, primo qui das tua nomina menſi,
Jane bifrons, ſpectas tempora bina ſimul.
Poſt ſuperum cultus, vicino Februa menſe
Dat Numa cognatis Manibus inferias.
Martius & generis Romani præſul, & anni,
Prima dabas Latiis tempora conſulibus.
Æneadum genetrix vicino nomen Aprili
Dat Venus. eſt Marti namque Aphrodita comes.
Maja dea, an major, Mai, te fecerit ætas,
Ambigo: ſed menſi eſt auctor uterque bonus.
Junius hunc ſequitur duplici celebrandus honore,
Seu numen Juno, ſive Juventa dedit.
Inde Dioneo præfulgens Julius aſtro,
Æſtatis mediæ tempora certa tenet.
Auguſtus ſequitur cognatum a Cæſare nomen:
Ordine ſic anni proximus, ut generis.
Nectunrur poſt hos, numerumque ex ordine ſignant:
September, Bacchi munere præla rigans:
Et qui ſementis per tempora, fœnere lætus,
October, cupidi ſpem fovet agricolæ:
Quique ſalo mergens ſolennia ſigna November
Præcipitat, cælo mox reditura ſuo.
Concludens numerum genialia feſta December
Finit, ut a bruma mox novus annus eat.

Quoteni dies ſint menſium ſingulorum.

IMplent tricenas per ſingula menſtrua luces
Junius, Aprilique, & cum Septembre November.
Unum ter denis cumulatius adde diebus
Per ſeptem menſes, Jani Martiſque Kalendis,
Et quas Maius agit, quas Julius, Auguſtuſque,
Et quas October, poſituſque in fine December.
Unus erit tantum duodetriginta dierum,
Quem Numa præpoſito voluit ſuccedere Jano.
Sic tercentenis decies accedere ſenos,
Quadrantemque, & quinque dies ſibi computat annus.

De tribus menſtruis menſium.

BIs ſenas anno reparat Lucina Kelendas:
Et totidem medias dat currere Jupiter Idus.
Nonarumque diem faciunt infra octo ſecundi.
Hæc ſunt Romano tantum tria nomina menſi,
Cetera per numeros ſunt cognomenta dierum.

Quo menſe quotæ Nonæ, vel Idus ſint.

AT Nonas modo quarta aperit, modo ſexta refert lux.
Sexta refert Maii, Octobris, Martiſque recurſu,
Et qui ſolſtitio ſua tempora Julius infert.
Cetera pars menſium quartis eſt prædita Nonis.
Omnes vero Idus octava luce recurrunt.

Quotæ Kalendæ ſint menſium ſingulorum.

POſt Idus, quas quiſque ſuas habet ordine menſis,
Diverſæ numero redeunt variante Kalendæ,
* * Dum rurſumque iterumque vocantur,
Ut tandem optati procedant temporis ortu.
Ter ſenis, unoque die genialia feſta
Porrigit, ut Janum arceſſat nova bruma morantem.
Hoc numero menſiſque Numæ redit, autumnique
Principium referens Bacchi September alumnus.
Julius, & Majus, poſituſque in fine December,
Octoberque die revocatur tardius uno.
Inde die redeunt minus uno quatuor ultra,
Quos numero adjiciam, Sextilis, Junius atque
Aprilis, poſt quos penultima meta November.
Ter quinis, unoque die Junonie Mavors,
Ut redeas, referaſque exordia prima, cieris.
Hoc numero, ad plenum veniens reparabitur annus.

In quo menſe quod Signum ſit ad curſum ſolis.

PRincipium Jani ſancit tropicus Capricornus.
Menſe Numæ in medio ſolidi ſtat ſidus Aquari.
Procedunt duplices in Martia tempora Piſces.
Reſpicis Apriles, Aries Phryxee, Kalendas.
Majus Agenorei miratur cornua Tauri.
Junius æquatos cælo videt ire Laconas.
Solſtitio ardentis Cancri fert Julius aſtrum.
Auguſtum menſem Leo fervidus igne perurit.
Sidere Virgo tuo Bacchum September opimat.
Æquat & October ſementis tempore Libram.
Scorpion hibernus præceps jubet ire November.
Terminat Arcitenens medio ſua ſigna Decembri.

Q. Ciceronis verſus eo pertinent; ut quod ſignum quo tempore illuſtre ſit, noverimus. quod ſuperius quoque noſtris verſibus expeditur.

FLumina verna cient obſcuro lumine Piſces.
Curriculumque Aries æquat noctiſque diique.
Cornua quem comunt florum prænuncia Tauri.
Aridaque æſtatis Gemini primordia pandunt.
Longaque jam minuit præclarus lumina Cancer.
Languificuſque Leo profiat ferus ore calores.
Puſt, modicum quatiens Virgo fugat orta vaporem.
Autumni referat portas æquatque diurna
Tempora nocturnis diſpenſo ſidere Libra.
Et fœtos tamos dinudat flamma Nepai.
Pigra Sagittipotens jaculatur frigora terris.
Bruma gelu glacians jubare ſpirat Capricorni.
Quam ſequitur nebulas rorans liquor altus Aquari:
Tenta ſupra, circaque vigent ubi flumina mundi.
At dextra, lævaque ciet rota fulgida Solis
Mobile curriculum, & Lunæ ſimulacra feruntur.
Squama ſub æterno conſpectu torta Draconis
Eminet. hunc inter fulgentem ſidera ſeptem
Magna quatit ſtellans: quam ſervans ferus in alta
Conditur Oceani ripa cum luce Bootes.

A Solſti-

A Solſtitio in æquinoctium ratio.

SOl profectus a teporo veris æquinoctio,
Poſt ſemidiem poſtque roros nonagiuta & quatuor,
Fervidis flagrans habenis pulſum æſtivum conficit.
Inde Autumnus noctis horas librans æquo lumine,
Octo & octogiuta gœris, & ſuper trihorio.
* * * *
Inde floridum reflexis ver revifit oreis
Additis ad hos priores gœros geminis orbibus.

De Feriis Romanis.

NUnc & Apollineos Tiberina per oſtia ludos,
Et Megaleſiacæ matris uperta loquar.
Vulcanique dies autumni exordia primi,
Quinquatruſque Deæ Pallados expediam:
Et medias Idus, Maii, Auguſtique recurſu,
Quas ſibi Mercurius, quaſque Diana dicat.
Matronæ quæ ſacra colant pro laude virorum,
Mavortis primi quum rediere dies.
Feſta Caprotinis memorabo celebria nonis.
Quum ſtola matronis demta teget famulas.
Quaruor illa etiam diſcretis partibus anni
Solſtitia, & luces nocte, dieque pares.
Nec Regifugium pulſis ex urbe tyrannis,
Lætum Romanis fas reticere diem.
Viſne Opis ante ſacrum, vel Saturnalia dicam,
Feſtaque ſervorum, quum famulantur heri?
Et numquam certis redeuntia feſta diebus,
Compita per vicos quum ſua quiſque colit?
Aut duplicem cultum, quem Neptunalia dicunt,
Et quem de Conſo conſiliiſque vocant?
Feſta hæc, navigiis, aut quæ celebrata quadrigis,
Jungunt Romanos finitimoſque duces?
Adjiciant cultus, peregrinaque ſacra deorum,
Natalem Herculeum, vel ratis Iſiacæ:
Nec non laſcivi Floralia læta theatri,
Quæ ſpectare volunt, qui voluiſſe negant.
Nunc etiam veteres celebrantur Equiria ludi.
Prima hæc Romanus nomina Circus habet.
Et Dionyſiacos Latio cognomine ludos
Roma colit, Liber quæ ſibi vota dicat.
Ædiles plebeii etiam, ædileſque curules
Sacra Sigillorum nomine dicta coluut.
Et gladiatores funebria prælia notum
Decertaſſe foro: nunc ſibi arena ſuos
Vendicat: extremo qui jam ſub fine Decembris
Falcigerum placant ſanguine Cæligenam.

De luſtralibus agonibus.

QUatuor antiquos celebravit Achaia ludos.
Cælicolum duo ſunt, & duo feſta hominum.
Sacra Jovis, Phœbique, Palæmonis, Archemoriique:
Serta quibus pinus, malus, oliva, apium.

De locis agonum.

PRima Jovi magno celebrantur Olympia Piſæ.
Parnaſſus Clario ſacravit Pythia Phœbo.
Iſthmia Portuno bimaris dicat acta Corinthi.
Archemoti Nemeæa coluut funebria Thebæ.

De auctoribus agonum.

PRimus Olympiacæ ſacravit feſta coronæ
Jupiter Argivi ſtadia ad lungiſſima Circi.
Proximus Alcides Nemeæ ſacravit honorem.
Hæc quoque temporibus quinquennia ſacra nutandis.
Iſthmia Neptuno data ſunt, & Pythia Phœbo,
Ancipiti cultu divorum hominumque ſepultis.

Quod iidem, qui ſacri agones ſunt, & funebres ludi habeantur.

TAntalidæ Pelopi mæſtum dicat Elis honorem.
Archemori Nemeæa coluut quinquennia Thebæ.
Iſthmia defuncto celebrata Palæmone, notum.
Pythia placando Delphi ſtatuere Draconi.

EPISTOLARUM LIBER.

EPISTOLA I.

AUSONIUS ad PATREM de ſuſcepto filio.

Redideram nil poſſe meis affectibus addi,
Quo, venerande pater, diligerere magis.
Acceſſit (grates ſuperis, medioque nepori,
Bina dedit noſtris qui juga nominibus.
Ipſe nepos te fecit avum. mihi filius idem.
Et tibi ego. hoc nato nos ſumus ambo patres.
Nec jam ſola mihi pietas mea ſuadet amorem:
Nomine te gemini jam genitoris amo.)
Acceſſit titulus, tua quo reverentia creſcat:
Quo doceam natum, quid ſit amare parrem.
Quippe tibi æquatus videor, quod parvulus iſto
Nomine honoratum me quoque nobilitat:
Atque ætas quia noſtra eadem. nam ſupparis ævi
Sum tibi egu, & poſſum fratris habere vicem.
Nec tantum noſtris ſpatium interponitur annis,
Quanta ſolent alios tempora dividere.
Vidi ego natales fratrum diſtare tot annis,
Quot noſtros. ævum nomina non oneraut.
Pulchra juventa tibi ſenium ſic jungit, ut ævum,
Quod prius eſt, maneat: quod modo, ut incipiat.
Et placuiſſe reor geminis ætatibus, ut ſe
Non feſtinato tempore utraque daret.
Leniter hæc flueret, hæc non properata veniret,
Maturam frugem flure manente ferens.
Annos me neſcire tuos, pater optime, teſtor:
Totque putare tuos, quot reor eſſe meos.
Neſciat hoc natus, numeret properantior hæres,
Teſtamenta magis, quam pia vota ſovens:
Exemploque docens pravo juveneſcere natos,

Ut

Ut nuliut patres ſe quoque habere ſenes.
Verum ego primævo genitus genitore, fatebor
Supparis hac ævi tempora grata mihi.
Debeo, quod natus. ſuadet pia cura nepotis,
Addendum patri, quo veneremur avum.
Tu quoque, mi genitor, geminata vocabula gaude,
Nati primævi nomine factus avus.
Exiguum, quod avus. faveant pia numina divum,
Deque nepote ſuo fiat avus proavus.
Largius & poterunt producere fata feneclam:
Sed rata vota reor, quæ moderata magis.

EPISTOLA II.

Pater ad filium; quum temporibus tyrannicis ipſe Treveris remanſiſſet, & filius a patre profectus eſſet. Hoc inchoatum neque impletum ſic de literariis ſcriptum.

DEbeo & hanc noſtris, fili dulciſſime, curis
Hiſtoriam: quamquam titulo non digna ſereno
Auxia mæſtarum ſuerit querimonia rerum.
Jam ſuper egelidæ ſtagnantia terga Moſellæ
Protulerat te, nate, rates: mæſtique parentis
Oſcula & amplexus diſcreverat invidus amnis.
Solus ego; & quamvis cœtu celebratus amico,
Solus eram: profugæque dabam pia vota carinæ,
Solus adhuc te, nate, videns: celeriſque remulci
Culpabam properos adverſo flumine curſus.
Quis fuit ille dies? non annus longior ille eſt,
Attica quem docti collegit cura Meronis.
Deſertus, vacuis ſoliſque exerceor Aris.
Nunc ego pubentes ſalicum deverbero frundes:
Gramineos nunc frango toros; viridesque per ulvas
Lubrica ſubſtratis veſtigia libro lapillis.
Sic lux prima abiit: ſic altera meta diei.
Sic geminas alterna rotat vertigo tenebras,
Sic alias: totuſque mihi ſic annus abibit,
Reſtituant donec tua me tibi fata parentem.
Hæc ego conditione licet, vel morte paciſcar:
Dum decores ſuprema patris, tu nate, ſuperſtes.

EPISTOLA III.

AUSONIUS HESPERIO.

QUalis Picenæ populator turdus olivæ
Clunes opimat cereas:
Vel qui lucentes rapuit de vitibus uvas,
Penderque nexus retibus:
Quæ veſpertinis fluitant nebuloſa ſub horis
Vel mane tenta roſcido:
Tales hibernis ad te de ſepibus, ipſos
Capi volentes, miſimus,
Bis denos. tot enim crepero ſub lucis eoæ
Præceps volatus intulit.
Tum quas vicinæ ſuggeſſit præda lacunæ,
Anates maritas junximus,
Remipedes, lato populantes cærula roſtro,
Et ciure rubras punico.
Iricolor vario pinxit quas pluma colore,
Collum coluoribus æmulas.
Deſrudara meæ noo ſunt hæc fercula menſæ.
Veſcente te, fruimur magis.
Vale bene, ut valeam.

EPISTOLA IV.

AUSONIUS, cujus ferulam nunc ſceptra verentur, PAGANUM MEDULIS JUBEO SALVERE THEONEM.

QUid geris, extremis poſitus tellutis in oris,
Cultor arenarum vates? cui littus arandum,
Oceani finem juxta, ſolemque cadentem:
Vilis arundineis cohibet quem pergula tectis:
Et tingit piceo lacrimoſa colonica ſumo.
Quid rerum muſæque gerunt, & cantor Apollo?
Muſæ non Helicone ſatæ, nec fonte caballi:
Sed quæ ſœcundo de pectore Clementini
Inſpirant vacuos aliena mente poetas.
Jure quidem: nam quis malit ſua carmina dici,
Qui te ſecuro poſſit proſcindere riſu?
Hæc quoque ne noſtrum poſſint urgere pudorem,
Tu recita: & vere poterunt tua dicta videri.
Quam tamen exerces Medulorum in litore vitam?
Mercatuſne agitas, leviore nomiſmate captans,
Inſanis quod mox pretiis gravis auctio vendat?
Albentes ſevi globulos, & pinguia ceræ
Pondera, Naryciamque picem, ſciſſamque papyrum,
Fumanteſque olim paganica lumina tædas?
Au majora gerens, tota regione vagantes
Perſequeris fures? qui te, poſtrema timentes,
In partem, prædamque vocent. tu mitis, & oſor
Sanguinis humani condonas crimina nummis,
Erroremque vocas, pretiumque imponis abactis
Bobus, & in partem ſcelerum de judice trauſis?
An cum fratre vagos dumeta per avia cervos
Circumdas maculis, & multa indagine pinnæ?
Aut ſpumantis apri cutſum clamoribus urges,
Subſidiſque fero? otioneo tamen, uſque recuſes
Stringere ſulmineo venabula cominus huſti.
Exemplum de fratre time, qui veſte reducta
Oſtentat fœdas prope turpia membra lacunas,
Perfoſſaſque nates vicino podice nudat.
Inde ollentator volitat: mirentur ut ipſum
Gedippa, Urſinuſque ſuus, proleſque Joviui,
Taurinuſque, ipſum priſcis heroibus æquans:
Qualis in Olenio victor Calydonius apro,
Aut Erymanthæo pubes fuit Attica monſtro.
Sed tu parce feris venatibus, & fuge nota
Crimina ſilvarum: oe ſis Cinyreia proles,
Accedaſque iterum Veneri plorendus Adonis.
Sic certe crinem flavus, niveuſque lacertos,
Cæſariem rutilam per candida colla refundis:
Pectore ſic tenero, plana ſic junceus alvo,
Per teretes ſeminum gyros, ſuraſque oitentes
Deſcendis, talos a vertice pulcher ad imos.
Qualis floricoma quondam populator in Æthoa,
Virgineas inter choreas Deoida raptam
Suſtuht emerſus ſtygiis fornacibus Orcus.
An quia venarus ob tanta peticula vitas,
Piſcandi traheris ſtudio? nam tota ſupellex
Dumnotini tales ſolita eſt oſtendere gazas:
Nodoſas veſtes animantum Neriuorum,
Et jacula, & fundas, & nomina villica lini,
Colaque, & indutos terrenis vermibus hamos.
His opibus confite tumes? domus omnis abundat
Litoreis dives ſpoliis, referuntur ab unda
Carroco, letalis trygon, molleſque plateſſæ,
Urentes thynni, & male tecti ſpina elegati,
Nec duraturi poſt bina trihoria corvi.

Au

An re carminibus juvat inceſtare canoras
Mnemoſynes natas, aut tres, aut octo ſorores?
Et quuniam huc ventum, ſi vis cognoſcere, quid ſit
Inter doctrinam, deridendaſque camœnas:
Accipe congeſtas myſteria frivola nugas,
Quas tamen explicitis nequeas dependere chartis,
Scillite decies non ſi purgeris aceto,
Anticipeſque tuo Samii Lucumonis acumen:
Aut adſit interpres tuus,
Ænigmatum qui cognitor
Fuit meorum: quum tibi
Cadmi nigellas filias,
Melonis albam filiam,
Notaſque ſurvæ ſepiæ,
Cnidioſque nodos proditit.
Nunc adſit: & certe modo
Præſul creatus literis,
Enucleabit protinus,
Quod militantes ſcribimus.
Notos fingo tibi poeta verſus:
Quos ſcis hendecaſyllabos vocari:
Sed neſcis modulis tribus moveri.
Iſtos compoſuit Phalæcus olim,
Qui pentbemimerin habeat priorem:
Et poſt ſemipedem duos iambos.
Suot quos hexametri creant revulſi:
Ut pentbemimeris prior locetur.
Tum quod bucolice tome relinqoit.
Sont & quos generat puella Sappbo:
Quos primus regit Hippius ſecuudus:
Ut claudat Churiambon Antibacchius.
Sed jam non poteris, Theon, doceri:
Nec fas eſt mibi regio magiſtro
Plebeiam numeros docere pulpam.
Verum protinus ede, quod requiro.
Nil quæro, niſi quod libris tenetur:
Et quod non opicæ tegunt papyri.
Quas ſi ſolveris, o poeta, nugas,
Totam trado tibi ſimul Vacuuam,
Nec jam poſt metues ubique dictum,
Hic eſt ille Theon poeta falſus,
Bonorum mala carminum taberna.

EPISTOLA V.

AUSONIUS Salve caro mihi dico THEONI, *Verſibus experiens quod volo, quodve queror.*

TErtia fiſſipedes renovavit Luna juvencas,
Ut fugitas noſtram dulcis amice domum.
Nonaginta dies ſiue te, chariſſime, traai:
Huc adde æſtivos. hoc mihi pene duplum eſt.
Vis novies denos dicam, decieſque novenos
Iſſe dies? anni portio quarta abiit.
Sexaginta horas ſuper & duu millia centum
Te ſine conſumſi: quo ſiue & hora gravis.
Millia bis nongenta jubet demenſio legum
Adnumerata reos per tot obire dies.
Jam potui Romam pedes ire, pedeſque reverti,
Ex quo te dirimunt millia pauca mibi.
Scirpea Domnotoni tanti eſt habiratio vati?
Pauliacus tanti non mibi villa forer.
An quia per tabulam medico pugnante notatam,
Debita ſumma mihi eſt; ne repetamus, abes?
Bis ſeptem rutilos regale nomiſma Philippos,
Ne tanti fuerint, perdere malo, Theon:
Implicitum quam te noſtris interne medullis
Defore tam longi temporis in ſpatio.
Ergo aut prædictos jam nunc reſcribe Darios;
Et redime, ni mora ſit libera deſidiæ:
Aut alius a me totidem dabo: dummodo cari
Conſpicer ora viri, pauperis uſque licet.
Puppe citus propera, ſinuoſaque linrea veli,
Pande. Medullini te ferat aura noti
Expoſitum ſubter paradas, lectoque jacentem:
Corporis ut tanti non moveatur onus.
Unus Domnotoni te litore perferet æſtus
Condatem ad portum: ſi modo depruperes.
Inque vicem venti, quotiens tua flamina ceſſant,
Remipedem jubeas protinus ire ratem:
Invenies præſto ſubjuncta perorita mulis.
Villa Lucani mox potieris aco.
Reſciſſo dilce componere nomine verſum.
Lucili varis ſic imitator eris.

EPISTOLA VI.

AUSONIUS Conſul vatem reſaluto THEONEM.

AUrea mala, Theu, ſed plumbea carmina mittis.
Unius maſſæ quis putet has ſpecies?
Unum nomen utriſque: ſed eſt diſcrimen utriſque:
Poma ut mala voces, carmina vero mala.
Vale beatis nomen a divis Theon.
Metoche ſed iſta ſæpe currentem indicat.

EPISTOLA VII.

AUSONIUS THEONI, quum ei triginta oſtrea, grandia quidem, ſed tam pauca miſiſſet.

OStrea Baianis certantia, quæ Medulorum
Dulcibus in ſtagnis reſtui maris æſtus opimat,
Accepi, dilecte Theon, numerabile munus.
Verum quot fuerint, ſubjecta monoſticha ſignant.
Quot ter luctatus cum pollice computat index.
Geryones quot erant, decies ſi multiplicentur.
Ter quot erant Phrygii numerata decennia belli.
Aut ter ut Æolidi menſis tenet ignicomus Sol.
Cornibus a primis quot habet vaga Cynthia noctes.
Singula percurrit Tirao quot ſigna diebus.
Quotque annis ſublimis agit ſua ſecula Phœnon.
Quot numerum annorum Veſtalis virgo miniſtrat,
Dardanioque nepos regno quot prurulit annos.
Priamidæ quot erant, ſi bis deni retrahantur.
Biſque viros numeres, qui fata Amphryſia ſervant.
Quot genuit fœtus Albana ſub ilicibus ſus.
Et quot ſunt aſſes, ubi nonaginta trientes.
Vel quot habet unctos Vaſatica rheda caballos.
Quod ſi figuras fabulis adumbratas,
Numerumque doctis involutum ambagibus
Ignorat alto mens obeſa viſcere:
Numerare ſaltim more vulgi ut noveris.
In ſe retortas explicebo ſummulas.
Ter denas, puto, quinquieſque ſenas.
Vel bis quinque, dehinc, decem decemque.
Vel ſenas quater, & bis adde ternas.
Septenas quater, adde unam & unam.
Duc binas decies, ſemelque denas.
Aut ter quatour adde bis novenis.
Octonas quater, hinc duæ recedant.
Binas terdecies, ſemel quaternas.

Et

Et ſex adde novem vel octo ſeptem.
Aut ſeptem geminis bis octo junge.
Aut ne ſim tibi pluribus moleſtus,
Trigiuta numero fuere cunctæ.
Junctus limicolis muſculus oſtreie
Primo compoſuit fercula prandio,
Gratus deliciis nobilium cibus,
Et ſumtu modicus pauperibus ſocis.
Non hic naviſrago quæritur æquore,
Ut creſcat pretium grande periculis:
Sed primore vado, poſt refugum mare,
Algoſo legitur litore concolor.
Nam teſtæ duplicis conditur in ſpecu,
Quæ ſerveuris aquæ ſora vaporibus,
Carnem lacteoli viſceris indicat.
Sed damnoſa nimis pavditur area.
Fac campum replices Muſa papyrum:
Nec jam fiſſipedis per calami vias
Graſſetur Cnidiæ ſulcus aruodinis,
Pingens aridulæ ſubdita paginæ,
Cadmi filiolis atricoloribus.
Aut cunctis pariter verſibus oblinat
Furvam lacticnlor ſpougia ſepiam.
Parcamus vitio Dumnotinæ domus:
Ne ſit charta mihi cariot oſtreis.

EPISTOLA VIII.

AUSONIUS AXIO PAULO RHETORI S.

TAndem eluctati retinacula blanda morarum,
Burdigalæ molles liquimus illecebras.
Santooicamque urbem vicino acceſſimus agro.
Quod tibi ſi gratum eſt, oprime Paule, proba.
Cornipedes rapiant impoſta petorita mulæ:
Vel ciſio trijogi, ſi placet, iuſilias:
Vel celerem mauuum, vel ruptum terga veredum
Conſcendas, propere dummodu jam veuias.
Inſtantis revocant quia nos ſollennia Paſchæ:
Libera nec nobis eſt mora deſidiæ.
Perfer in excurſu vel terjuga millia epodon,
Vel falſas lites, quas ſchola veſtra ſerit.
Nobiſcum luvenies uullas. quia liquimus iſtic
Nugarum veteres cum ſale teliquias.

EPISTOLA IX.

AUSONIUS PAULO.

OStrea nobilium cœnis, ſumptoque nepotum
Cognita, diverſoque maris deſenta profundo,
Aut refugis uudata vadis, aut ſcrupea ſubter
Autra, & muriceis ſcopulorum meſa lacunis,
Quæ viridis muſcus, quæ dedecor alga recondit,
Quæ teſtis concteta ſuis, ceu ſaxa cohæreut,
Quæ murata loco, pingui mox condita limo,
Nutrit ſecretus concluſæ uliginis humor,
Euumerare jubes, vetus o mihi Paule ſodalis,
Aſſuefacte meis joculari carmine uugis.
Aggrediar; quamvis curam uon iſta ſenilem
Solliciteut, frugique viro dignanda purentur.
Nam mihi non ſaliare epulum, non cœna dapalis,
Qualem Penelopes nebulonum menſa procorum,
Alcinoique habuit nitidæ cutis uncta juventus.
Euumerabo tameu, famam teſteſque ſecutus,
Pro ſtudiis hominum ſemper diverſa probantum.
Sed mihi præ cunctis ditiſſima, quæ Medulorum
Educat Oceanus, quæ Burdigaleuſia nomen
Uſque ad Cæſareas tulit admiratio menſas,
Non laudata miuus noſtri quam gloria vini.
Hæc iuter cuuctas palmam meruere priorem
Omnibus ex longo cedentibus. iſta & opimi
Viſceris, & nivei, duleique teuerrima ſucco,
Miſcent æquoreum tenui ſale tincta ſaporem.
Proxima ſint quævis, ſed louge proxima multo,
Ex intervallo: quæ Maſſilienſia portu,
Quæ Narbo ad Veneris nutrit; cultuque carentia
Helleſpontiaci quæ protegit æquor Abydi:
Vel quæ Baianis pendent fluitantia palis:
Sautonico quæ tecta ſalo: quæ nota Genonis:
Aut Eborum miſtus pelago quæ protegit amnis,
Ut multo jaceant algarum obducta receſſu;
Aſpera quæ teſtis, & dulcia ſarris opimæ.
Sunt & Aremorici qui laudeut oſtrea ponti:
Et quæ Pictonici legit accola littoris: & quæ
Mira Caledonius nonnumquam detegit æſtus.
Accedunt, quæ (fama recens) Byzantia ſubter
Litura, & inſana geuerata Propontidis acta,
Promoii celebrata ducis de nomiue, laudant.
Hæc tibi non vates, non hiſtoricus, ueque toto
Orbe vagus conviva loquor, ſed rradita mulris:
Ut ſolitum, quotiens dextræ invitatio menſæ
Sollicitat lenem comi ſermoue Lyæum,
Hæc non per vulgum mihi cognita, perque popinas,
Aut paraſitorum collegia Plautinorum:
Sed, feſtos quia ſæpe dies partim ipſe meorum
Excolui, iuque vicem conviva vocatus adivi.
Natalis ſi forte fuit ſollenuis amico,
Conjugioque dapes, aut ſacra repotia patrum,
Audivi: meminique bonos laudare frequentes.

EPISTOLA X.

AUSONIUS PAULO.

SI qua fides falſis omquam eſt adhibenda poetis,
Nec plaſma ſemper allinuut,
Paule, Camœnarom celeberrime Caſtaliarum
Alumne quondam, nunc pater,
Aut avus, aut proavis antiquior, ut fuit olim
Tarteſſiorum regulus:
Iutemerata tibi maneant promiſſa memento,
Phœbus jubet verum loqui.
Et ſi Pierias paritur lirare ſorores,
Numquam ipſe torquet αὐλακα.
Te quoque ne pigeat conſponſi fœderis: & jam
Citus veui remo, aut rota.
Æqooris undoſi qua multiplicata recurſu,
Garumna pontum provocat.
Aut iterararum qua glarea trita viarum,
Fert militarem ad Blaviam.
Nos etenim primis ſanctum poſt Paſcha diebus
Avemus agrum viſere.
Nam populi cœtus, & compita ſordida rixis
Faſtidientes, cernimus
Anguſtas fervere vias, & congrege vulgo
Nomen plareas perdere.
Turbida congeſtis referitor vocibus Echo,
Tene, ſeri, duc, da, cave:
Sus luculenta fugit, rabidus cănis impete ſævo,
Et impares plauſtro boves.
Nec prodeſt penetrale domus & operta ſubire:

Per tecta clamores meant.
Hæc, & quæ poſſunt placidos offendere mores,
Cogunt relinqui mœnia:
Dulcia ſecreti repetantur ut otia ruris
Nugis amœna ſeriis.
Tempora diſponas obi tu tua: juſque tuum ſit,
Ut nil agas, vel quod voles.
Ad quæ ſi properas, tota cum merce tuarum
Veni camœnarum eitus.
Dactylicos, elegos, eboriambum carmen, epodos,
Socci & cothurni muſicam,
Carpeotis impone tuis. nam tota ſupellex
Vatum piorum chartea eſt.
Nobiſcum iuvenies catenoplia, ſi libet uti,
Noo Pœoa, ſed Græca fide.

EPISTOLA XI.

AUSONIUS PAULO S.

VInom quum bijugo parabo plauſtro
Primo tempore Santonos vehendum,
Ovum to quoque paſſeris marini,
Quod nunc promus ait procul relictum
In fundo patriæ Bigerritanæ.

EPISTOLA XII.

ΑΥΣΟΝΙΟΣ ΠΑΥΛΩ.

Ελλαδικῆς μετέχων μάστης, Latiæque camœnæ,
Ἀξίῳ Αὐσόνι☉ ſermone alludo bilingui.
Muſæ, quid facimus? τί κενᾶσιν ἐπ' ἐλπίσιν αὖτως
Ludimus ἀφραδίῃσιν ἐν ἤματι γηράσκοντες;
Σκυτονικοῖς campoiſin ὅπῃ κρύ☉ ἄπαστόν ἐσιν,
Erramus gelido-τρομεροὶ rigidique poetæ.
Πιερίδων τερενοπλοκάμων θεράποντες inertes.
Πάντα δ' ἔχει παγετός τε pedum καὶ κρυμὸς ὀδόντων,
Θκλτωρὴ quia nulla τέλει χιονώδει χώρη,
Et duplicant frigus ψυχρὰ carmina μητιόωντες.
Ἀρχόμεν☉ δ' ἄρα μῆνιν ἐώικα.
Primitias Παύλῳ noſtro πέμψω μελιηδεῖς.
Μνημοσυάης κρηδεμνοκόμα πολὺ inclyta τέκνα
Ἐννέα verboſæ, κλυτος ἐφκνοί τε puellæ.
Ἐνθ' ἄγε μοι τολυπεύετ' ἔπη, καρώδεα μολτιὼ
Φρόntibus ἡμετέρῃς πτέλνον præferte libellum
Τμακταρ. στίχον.
Παύλῳ ἐφαρμόζητε μεμιγμένον. ᾠδιὼ.
Οὐ γὰρ μοι θέμις ἐσ'ιν in hac regione μένοντι
Ἄξιον ab noſtris ἐπιδεύεα eſſe καμήνοις.
Κεινο☉ ἐμοὶ πάντων μέτοχ☉, qui ſeria noſtra,
Qui joca παντοδαπῆ novit tractare παλαίσρῃ.
Καὶ νιῶ ſepoſitus μοναχῶ ἐνὶ rure κρεβέννῃ,
Ἀσκφύλῳ ἐνὶ χώρῳ, habet θυμαλγέα λέσχλω.
Οὔτε φίλοις ἑταροις, nec menſæ accommodus ulli.
Ὅττι ἀθελξινόοις. μὲν φάτο μάσαις.
Jam ſatis, ὦ φίλε Παῦλε, πόνων ἀτετειρήθημεν
Εν τε ſoφῳ cauſſus τε καὶ ingrataῖσι κεθέδραις,
Ῥητορικοῖς ludoiſi. καὶ ἔπλετο ὄδὲν ὄνειαρ.
Ἀλλ' ἤδη κεῖν☉ μὲν ἄπας juvenάλι☉ ἰδρὼς
Ἐκπέχυται μελέων. τρομερὴ λάβε βλέμμα ſenectus.
Καὶ minus in ſumtum δκτανὰς levis arca miniſtrat.
Οὐ γὰρ ἔχει ἀπάλαμν☉ ἀνὴρ.
Κλεινικὸς ἀθ' ὁ γέρων.
Æquanimus ſi qua fueris, ἐς πάντα μάλ' ἔυδειν
Malueris, λήθη δὲ πόνε ἔσετ', ἠδὲ πενίης.
Κεῖνο δὲ παγκάλλιστον, ut omnibus undique menſis
Σὺ φιάλῃ ἢ σιὼ δέπαϊ σιωπάσῃ μαστέων
Θυμὸ ἀκηχεμένε ſolatia blanda requiras.
Hic erit & fructus Δημήτερ☉ ἀγλαοκάρπε.
Ἔνθα σοι εἴδαρ ἔοι, πολυχανδέα pocula θέντι
Κιρνᾶν, ἄκε θέλοις, νέκταρ vinoio bonoio.
Ambo igitur noſtræ παραλέξομεν otia vitæ,
Dum res, & ætas, & ſororum
Νήματα πορφ ρεα πλ...τ'.

EPISTOLA XII.

ΑΥΣΟΝΙΟΣ ΠΑΥΛΩ.

ΡΩμαίων ὕπατ☉ ἀρετακλύτῳ ἠδὲ ποιητῇ
Αὐσόνι☉ Παύλῳ στεῦδε φίλος ἰδέειν.

EPISTOLA XIV.

AUSONIUS PAULO.

ÆQuoream liqui te propter, amice, Garumnam,
Te propter campos incolo Santonicos.
Congreſſus igitur noſtros pete. ſi tibi cura,
Quæ mihi, conſpectu jam potiere meo.
Sed tantum adpropera, quantum pote corpore, & ævo:
Ut ſalvum videam, ſat cito te video.
Si poſt iofauſtas vigor integratus habenas,
Et rediit membris jam ſua mobilitas:
Si riguam lætis recolis Pimpleida Muſis,
Jam vales, & non flagrifer Automedon:
Pelle ſoporiferi ſenium, oubemque veterni:
Atque alacri mediam carpe vigore viam.
Sed ciſium, aut pigrum cautus conſceode veredum.
Non tibi ſit rhedæ, nou amor acris equi.
Canteri moneo male nota perotita vites.
Nec celeres mulas ipſe Meuiſcus agas.
Sic tibi ſint menſæ faciles, meditatio promta,
Et memor: & liquidi mel fluat eloquii.
Sic, qui venalis tam longa ætate Creoennus
Non habet emtorem, ſit tibi pro pretio.
Attamen or eitius venias, leviuſque vehare,
Hiſtoriam, mimos, carmina, linque domi.
Grande onus in muſis. tot ſecula condita chartis,
Quæ ſua vix tolerant tempora, noſtra gravant.
Nobiſcum invenies ἐπέων πολυμορφέα πληθώ,
Γραμματικῶν τε πλοκὰς καὶ λογοδαιδαλίαν,
Δάκτυλον ἡρῶον, καὶ ἰαμβοπόλον χορέαν,
Σὺν θαλίης τε χόρῳ σύμακτα Τερψιχόρης.
Σωταδικόν τε κίναδον, ἰωνικὸν ἀμφοτέρωθεν,
Ῥυθμῶν Πινδαρικῶν ἔννομον ἐυετίην
Ἐλιποδίων σκάζοντα, καὶ ὀ σκάζοντα τέμετρον.
Ὁκτὼ θαλυδίδα, ἔννεα Ἡροδότα.
Ῥητορικῶν θαυμαστὰ σοφῶν ἐγκύδεα φῦλα
Πάντα μάλ', ἄκε θέλοις, καὶ τλέον, ἄκε θέλοις.
Hoc tibi de noſtris ἀπαστικὸν offero libris.
Vale. valere ſi voles me, jam veni.

EPI.

EPISTOLA XV.

AUSONIUS TETRADIO SALUTEM.

O Qui venuſtos uberi facundia
Sales opimas, Tetradi:
Caveſque, ne ſit triſtis & dulci carens
Amara concinnatio:
Qui ſelle carmen atque melle temperans,
Torpere muſas non ſinis;
Pariterque ſucas, quæque guſtu ignava ſunt,
Et quæ ſapore triſtia:
Rudes camœnas qui Sueſſæ prævenis:
Ævoque cedis, non ſtyli.
Cur me propinquum Santonorum mœnibus
Declinas, ut Lucas boves
Olim teſumto præferoces prælio
Fugit juventus Romula?
Non ut tigris te, non leonis impetu,
Amore ſed caro expeto.
Videre alumni geſtio vultus mei,
Et indole optata frui.
Invitus olim devoravi abſentiæ
Neceſſitatem priſtinæ,
Quondam docendi munere adſtrictum gravi
Iculiſma quum te abſconderet.
Et invidebam devio, ac ſolo loco
Opes camœnarum tegi.
At nunc frequentes, atque claros, nec procul,
Quum floreas inter viros:
Tibique noſtras ventus auras deferat,
Aureſque ſermo verberet:
Cur me ſupino pectoris faſtu tumens
Spernis poetam conſulem?
Tuique amantem, teque mirantem, ac tua
Deſiderantem carmina,
Oblitus alto negligis faſtidio?
Plectendus exemplo tuo:
Ni ſtabilis ævo pectoris noſtri fides
Quamquam recuſantes amet.
Vale: valere ſi vales me: pervola
Cum ſcrinio, & muſis tuis.

EPISTOLA XVI.

AUSONIUS PROBO PRÆFECTO PRÆTORIO S.

Ad Librum: ut eat ad Probum.

PErge, o libelle, Sirmium,
Et dic hero meo, ac tuo,
Ave atque ſalve plurimum.
Quis iſte ſit nobis herus,
Neſcis, libelle? an, quum ſcias,
Libenter audis, quod juvat?
Poſſem abſolute dicere:
Sed dulcius circumloquar,
Diuque fando, perfruar.
Hunc dico, qui lingua potens,
Minorem Atridam præterit,
Orando pauca, & muſica.
Qui grandines Ulixei,
Mellifluentem Neſtora,
Concinnatorem & Tullium,
Qui ſolus, exceptis tribus
Retis, herorum primus eſt,
Prætorioque maximus.
Dico hunc ſenati præſulem,
Præfectum eumdem, & conſulem,
(Nam conſul æternum manet)
Collegam Auguſti conſulis,
Columen curulis Romulæ,
Primum in ſecundis faſcibus.
Nam primus e conctis erit
Conſul, ſecundus principi.
Generi hic ſuperſtes aureo,
Socerque prolis aureæ,
Convincit Aſcræum ſenem,
Quoi ſeculum omne ferreum:
Qui vincit ævi injuriam,
Stirpis novator Anniæ:
Paribuſque comit inſulis
Auiciorum ſtemmata.
Probum loquor. ſcis optime,
Quem nemo ſando dixerit,
Qui non prius landaverit.
Perge, o libelle, & utere
Felicitate intermina.
Quin & require, ſi finet
Tenore fari obnoxio:
Age vera proles Romuli,
Effare cauſam nominis.
Utrumne mores hoc tui
Nomen dedere: an nomen hoc
Secuta morum regula?
An ille venturi ſciens
Mundi ſupremus arbiter,
Qualem creavit moribus,
Juſſit vocari nomine?
Nomen datum præconiis,
Vitæque teſtimonio.
Libelle felix: quem ſinu
Vir tantus evolvet ſuo,
Nec occupari tempora
Grato queretur otio.
Quem mille cum vocis modis,
Leni aut ſuſurro impertiet:
Cuique vigiles luminum
Vacare dignabunt coræ.
Quem mente, & aure conſciis,
Quibuſdam omiſſis, pelleget.
Quæcumque fortuna eſt tibi,
Perge, o libelle, & utere
Felicitate intermina.
Dic me valere, & vivere.
Dic vivere ex voto pio,
Sanctis precantem vocibus,
Ut quem Curulis proxima
Collegio nati dedit:
Hunc rurſus Auguſtus priot
Suis perennet faſcibus.
Subnecte & illud leniter:
Apologos, en, miſit tibi
Ab uſque Rheni limite
Auſonius, nomen Italum,
Præceptor Auguſti tui,
Æſopiam trimetriam:
Quam vertit exili ſtilo.
Pedeſtre concionans opus,
Fandi Titianus artifex.
Ut hic avi ac patris decus
Mixto reſulgens ſanguine,

Probianoque, ac Anicio;
(Ut quondam in Albæ mœnibus
Supremus Ænea ſatus,
Silvios Iulis miſcuit:)
Sic iſte, qui natus tuus,
Flos floſculorum Romuli
Nutricis inter lemmata,
Lallique ſomniferos modos,
Sueſcat peritis fabulis
Simul jocari, & diſcere.
Et adde votum, quod pio
Concepimus rei Deo:
Ut genitor Auguſtus dedit
Collegio nati Probum:
Sic Gratianus hunc novum
Stirpi futuræ copulet.
Rara ſunt futura, quæ loquor.
Sic merita, ſic fatum jubet.
Sed jam ut loquatur Julius,
Fandi modum invita accipe
Volucripes dimetria.
Aveque dicto, dic, Vale.

EPISTOLA XVII.

Ad URSULUM Grammaticum Trevirorum: cui ſtrenas kalendis Januariis ab Imperatore non datas reddi fecit.

PRimus jucundi fuit hic tibi fructus honoris,
Auguſtæ fauſtum munus habere manus.
Proximus ex longo gradus eſt, Quæſtoris amici
Curam pro ſtrenis regale nomiſma Philippos
Accipe tor numeto, quot duo Geryones.
Quot terni bijuges: demtoque triente Camœnæ:
Quotque doces horis, quotque domi reſides.
Oſtia quot pro parte apetit ſtridentia Circus:
Excepto, medium quod patet ad ſtadium.
Quot pedibus gradiuntur apes, & verſus Homeri:
Quotque horis pelagus profluit, aut refluit.
Protulit in ſcenam quot dramata fabellarum
Atcadiæ medio qui jacet in gremio.
Vel quot junctiuras geometrica forma ſavorum
Conſerit extremis omnibus, & mediis.
Quot telios primus numeris, ſoluſque probatur;
Quot par, atque impar partibus æquiparat.
Bis ternos, & ter binos qui conſerit unus:
Qui ſolus totidem congeminatus habet.
Quot faciunt juncti ſubterque ſupraque locati,
Qui numerant Hyadas, Pleiadaſque ſimul.

* * * *

Urſule collega unbilis Harmonio.
Harmonio: quem Claranus, quem Scaurus, & Aſper,
Quem ſibi conferret Varro, priorque Crates,
Quique ſacri lacerum collegit corpus Homeri,
Quique notas ſpuriis verſibus appoſuit:
Cecropiæ commune decus, Latiæque camœnæ,
Solus qui Chium miſcet, & Ammineum.

EPISTOLA XVIII.

AUSONIUS PONTIO PAULINO.

COndiderat jam ſolis equos Tarteſſia Calpe:
Stridebatque freto Tiran inſignis Ibero:
Jam ſuccedentes quatiebat Luna juvencas:
Vinceret ut tenebras radiis, velut æmula fratris.
Jam volucres, hominumque genus ſuperabile curis,
Mulcebant placidi tranquilla oblivia ſomni.
Tranſierant idus, medius ſuprema december
Tempora venturo properabat jungere Jano.
Et nonas decimas ab ſe nox longa kalendas
Jugiter acciri celebranda ad feſta jubebat.

Neſcis, puto, quid velim tot verſibus dicere. medius fidius nequis ipſe bene intelligo: tamen ſuſpicor. Jam prima nox erat ante diem nonumdecimum kalendarum Januariarum, quum redditæ ſunt mihi litteræ tuæ oppido quam litteratæ. His longe jucundiſſimum poema ſubdideras, quod de tribus Suetonii libris, quos ille de regibus dedit, in epitomen coegiſti, tanta elegantia, ſolus ut mihi videare aſſecutus, quod contra verum naturam eſt, brevitas ut obſcura non eſſet. In his verſibus ege iſta cognovi.

Europamque Aſiamque duo vel maxima terræ
Membra: quibus Libyam dubie Salluſtius addit
Europæ adjunctam: poſſit quum tertia dici:
Regnatas multis, quos fama obliterat: & quos
Barbara Romanæ non traduat nomina linguæ,
Illibanum, Numidamque Avelim, Parthumque Vononem,
Et Caranum, Pellæa dedit qui nomina regum. (uem,
Quique magos docuit myſteria vana Neceſſus:
Et qui regnavit ſine nomine mox Seſoſtris.

Hæc tu quam perite, & concinne, quam modulate, & dulciter, ita juncta naturam Romanorum accentuum enuntiaſti, ut tamen veris, ac primigeniis vocibus ſua faſtigia non perirent. Jam quid de eloquentia dicam? liquide adjutare poſſum, nullum tibi ad poeticam facundiam Romana juventutis æquari. Certe ita mihi videris. ſi erro, pater ſum, ſer me: & noli exigere judicium, obſtante pietate. Verum quum pie diligam, ſincere ac ſevere judico. Aſſice me, oro, tali munere frequenter: quo & oblector, & honoror. Acceſſit tibi ad partem poeticam mitica modulatio. Quid enim aliud agunt,

Audax Icario qui fecit nomina ponto,
Et qui Chalcidicas moderate enavit ad arces,

niſi ut & vegetam, & ſublimem alacritatem tuam, temeritatem voces: me vero, & conſultum, & quem filius debeat imitari, ſalutari prudentia præditum dicas? Quod equidem contra eſt. Nam tu ſumma ſic appetis, ut non decidas: ſenectus mea ſatis habet, ſi conſiſtat. Hæc ad te breviter, & illico, veſperis illius ſecuto mane dictavi. Ita enim tabellarius tuus, ut epiſtolam referret, inſtabat. Nam ſi mihi otium fuerit, oblectabile negotium erit ad te prolixius deliare, te ut eliciam, mihi ut ſatisfaciam, Vale.

EPISTOLA XIX.

PAULINO AUSONIUS. Metrum ſic ſuaſit, ut eſſes

Tu prior, & nomen prægrederere meum.
Quamquam & faſtorum ritulo prior, & tua Romæ
Præceſſit noſtrum ſella curulis ebur.
Et quæ jamdudum tibi palma poetica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea palma caret.
Longævæ tantum ſuperamus honore ſenectæ.
Quid refert? cornix non ideo ante cycnum.
Nec quia mille annos vivit Gangeticus ales,
Vincit centum oculos, tegie pave, tuos.

Cedimus

Cedimus ingenio, quantum præcedimus ævo.
Assurgit mnsæ nostia camœna tnæ.
Vive, vale: & totidem venturos cnngere Janos,
Quot tuus, aut noster conseruere patres.

EPISTOLA XX.

AUSONIUS PAULINO SUO S. D.

QUante me affecit beneficio, non delata quidem, sed suscepta querimonia mea, Pauline fili! veritus displicuisse oleum, quod miseras, munus iterasti. addito etiam Barcinonensis muriæ condimento cumulatius præstitisti. Scis autem me id nomen MURIÆ, quod in usu vulgi est, nec solere, nec posse dicere: quam scientissimi veterum, & Græca vocabula fastidientes, Latinum in GARI appellatione non habeant. Sed ego quocunque nomine loquar, liquor iste SOCIORUM vocatur. Vale.

Jam patinas implebo meas, ut parciot ille
Majorum mensis applaria succus inundet.

Quid autem tam amabile, tamque hospitale, quam quod tu, ut me participes, delicias tuas in ipsa primitiarum novitate defraudas? e melle dulcior, e gratiæ venustate festivior, o ab emulbus patrio stringende complexu! Sed hæc, atque alia hujusmodi documenta liberalis animi, alicui fortasse, & aliquando, quamvis varius: illud de epistolarum tuarum eruditione, de poematis jucunditate, de inventione, & concinnatione, juro omnia, nulli unquam imitabile futurum, etsi fateatur imitandum. De quo opusculo, ut jubes, faciam. Exquisitius universa limabo: & quamvis per te manus summa contigerit, cælum superfluæ expolitionis adhibebo: magis ut tibi paream, quam us perfectis aliquid adjiciam. Interea tamen, ne sine corollario poetico tabellarius tuus rediret, paucis iambicis præludendum putavi: dum illud, quod a me heroico metro desideras, inchoatur. Isti tamen, ita te & Hesperium salvos habeam, quod spatio lucubratiuncula unius effusi, quamquam hoc ipsi de se probabunt, tamen nihil diligentia ulteriori habuerunt. Vale.

Iambe Parthis, & Cydonum spiculis,
Iambe pinnis alitum velocior,
Padi ruentis impetu torrentior,
Magna sonoræ grandinis vi densior,
Flammis corusci fulminis vibrarior,
Jam nunc per auras Persei ralaribus,
Petasnque ditis Arcados vectus, vola.
Si vera fama est Hippocrene, quam pedis
Pulsu citatam cornipes sudit fremens:
Tu fonte in ipso procreatus Pegasi,
Primus novorum metra junxisti pedum t
Illicque musis concinentibus novem,
Cædem in draconis concitasti Delium.
Fer hanc salutem præpes & volucripes
Panlini ad nsque mœnia, Hebromagum loquor.
Et protinus, jam si resumtis viribus
Alacri resecti corporis motu viget,
Salvere jussum moa reposce mntuum.
Nihil moreris: jamque dum loquor, redi,
Imitatus illum stirpis auctorem tuæ.
Triplici furentem qui Chimæram incendio
Supervolavit, tutus igne proximo.
Dic & Valere: dic, Avere te jubet
Amicus, & vicinus, & sautor tuus,
Honoris auctor, altor ingeni tui.
Dic & magistar, dic parens, dic omnia
Blanda atque sancta caritatis nomina.
Aveque dicto, dic Vale, & actutum redi.
Quod si rogabit, quid super scriptis novis
Maturus ævi, nec rudis dijudicem:
Nescire dices, sed paratum jam fore
Heroicorum versuum plenum essedum.
Cui subjugabo de molarum ambagibus,
Qui machinali saxa volvunt pondere,
Tripedes caballos tetga ruptos verbere.
His ut vehantur tres sodales nuntii.
Fors & rogabit, quos sodales dixeris
Simul venire: dic, Trinodem dactylum
Vidi paratum crucianti canterio:
Spondeus illi lentipes ibat comes,
Paribus moratur qui locis cursum meum:
Mihique similis, semper adversus tamen,
Nec par, nec impar, qui Trochæus dicitur.
Hæc fare cursim, nec moratus pervola,
Aliquid reportans interim munusculi
De largitate musici promtarii.

EPISTOLA XXI.

AUSONIUS PAULINO SUO.

PHilon, meis qui villicatus prædiis,
Ut ipse vult, epitropos;
(Nam glorioslum Græculus nomen putat,
Quod sermo fucat Doricus)
Suis querelis assetit nostras preces:
Quas ipse lentus prosequor.
Videbis ipsum, qualis adstet cominus,
Imago fortunæ suæ,
Canus, comosus, hispidus, trux, attubus,
Terentianus Phormio.
Horrens capillis ut marinus asperis
Echinus, aut versus mei.
Hic sæpe falsus messibus vegrandibus,
Nomen perosus villici,
Semente sera, sive multum præcoqua,
Et siderali insicitia,
Cælum lacessens, seque culpæ subtrahens,
Reos peregit cælites.
Non cultor instans, non arator gnaruris,
Promusque, quam condus magis,
Terram infidelem, nec feracem criminans,
Negutiari maluit.
Mercatur quoquo foro venalium.
Mutuatur ad Græcam fidem.
Sapiensque supra Græciæ septem viros,
Octavus accessit sinphos.
Et nunc paravit triticum casco sale,
Novusque pollet emporus.
Adit inquilinos, ruta, vicos, oppida.
Soli & sali commercin.
Acaris, phaselis, lintribus, stlatis, rate,
Tarnim & Garumnam permeat.
Ac lucta damnis, damna mutans fraudibus,
Se ditat, & me panperat.
Is nunc ad nsque vectus Hebromagum tuam,
Sedem locavit mercibus.
* * *
Ut inde nauso devehat
* * *

No-

Noſtros in oſus, ot refert,
Hunc ego pancis, oe graveris boſpitem.
* * *
Adjutus ot mox navis aoxilio tuæ,
Ad oſqne portus oppidi,
Jam jam Peruſina, & Saguntina fame,
Lucaniacum liberet.
Hoc ſi impetrarum monus abs te accepero,
Prior culere, quam Ceres.
Triptolemon olim, ſive Epimenidem vocaot,
Aut Buliauum Bozygen,
Tuo locabo poſtſerendos nomini.
Nam munus hoc fiet tuum.

EPISTOLA XXII.

AUSONIUS PAULINO.

PRoxima qoæ ooſtræ fuerat qoerimouia chartæ,
Credideram, quod te, Pauline, ioflectere poſſet,
Eliceretque tuam blanda objurgatio vocem.
Sed tu juratis velut alta ſileotia ſacris
Devotus teneas, perſtas in lege tacendi.
Nun licet: anne pudet, ſi quis tibi jure paterno
Vivat amicus adhuc, manealque obnoxius bæres?
Ignavos agitet talis timor. at tibi oullus
Sit metos: & morem miſſæ, acceptæque ſalntis
Audacter retine. vel ſi tibi proditor ioſtat,
Aut quæſitoris gravior cenſura timetor,
Occurre ingenio, quu ſæpe occulta tegnotut.
Tbreicii quondam quam ſæva liceutia regis
Fecerat elinguem, pet licia texta qoerelas
Edidit, & tacitis mandavit crimina telis.
Et pudibunda ſuos malo commiſit amores
Virgo, oec erubuit tacituro conſcia pomo.
Depreſſis ſcrobibus vitium regale miniſter
Credidit, idque dio texit fidiſſima tellus:
Inſpirata debinc vento cantavit arundo.
Lacte incide notas: areſcens charta tenebit
Sempet inadſpicuas: prodeotor ſcripta ſavillis.
Vel Lacedæmoniam ſcytalen imitare, libelli
Segmina Pergamei tereti circumdara ligno
Perpetuo iuſcribens verſu; qui deinde ſolotus
Non reſpondentes ſparſo dabit ordioe formas,
Donec conſimilis ligni replicetut io orbem.
Innumeras poſſum celandi oſtendere formas,
Et clandeſtinas veterum teſerare loquelas,
Si prodi, Pauline, times, ooſtræque vereris
Crimeu amicitiæ. Tanaquil tua oeſciat iſtud.
To contemne alios; nec dedignare parentem
Adſari verbis. ego ſum tous altur, & ille
Præceptor primus, primus largitor bonorum,
Primus io Aonidum qui te collegia duxi.

EPISTOLA XXIII.

AUSONIUS PAULINO S.

DIſcntimus, Pauline, jugum, quod certa ſovebat
Temperies: leve quod poſitu, & tolerabile juoctis,
Tractabat paribus concordia mitis habenis,
Quod pet tam longam ſeriem volventibus annis
Fabula nnu umquam, oumquam querimonia movit,
Nulla querela loco pepulit, noo ira, nec error,
Nec quæ compoſitis maleſuadæ credula cauſis,
Concinnat veriſimilis ſuſpiciu culpas.
Tam placidum, tam mite jugum: qood uterque parentes
Ad ſenium noſtri traxere ab origiue vitæ:
Impoſitumque piis hæredibus, uſque manere
Optarunt, dum ionga dies diſſolveret ævum.
Et manſit, dum læta fides, oec cura laborat
Officii ſervare vices: ſed ſponte ſeruntur
Inculloditum ſibi coutinuantia curſum.
Hoc tam mite jogum docili cervice ſubirent
Martis eqni, ſtabuloque feri Diomedis abacti:
Et qui mutatis ignuti Solis habenis
Fulmineum Phaethonta Pado merſere jugales.
Diſcutimus, Pauline, tameu: oec culpa duorum
Iſta, ſed uuius tantum tua. oamque egu ſempet
Conteota cervice feram. conſorte laborum
Deſtituor. nec tam promtum geſtata duobus
Unum deficieute pari perferre ſodalem.
Non animus, vireſque labaut: ſed iniqoa ferendo
Conditio eſt oneri, quum pondus otrumque relicto
Ingruit; acceduutque alienæ pondera libræ.
Sic pars ægra hominis trahit ad contagia ſanum
Corpus: & exigui quamvis diſcrimine membri,
Tuta per innumeros artus compago vacillat.
Obruar uſque tamen, veteris ne deſit amici
Me durante fides: memorique ot fixa ſub ævo
Reſtituant profugum ſolatia caſta ſodalem.
Impie, Pirithoo disjungere Theſea poſſis,
Euryalumque ſuo ſocium ſecernere Niſo.
Te ſuadente fugam, Pylades liquiſſet Oreſtem;
Nec cuſtodiſſet Siculus vadimonia Damon.
Quantum oblectamen populi, qnæ vota bonorum
Sperato fraudata bono? gratantia cuncti
Verba loquebantor. jam nomina noſtra parabant
Inſerere antiquis ævi melioris amicis.
Cedebat Pylades: Phrygii quoque gloria Niſi
Jam minor, & promiſſa obiens vadimouia Damon,
Nos documeuta magis felicia: qualia magnus
Scipio, longævique dedit ſapieutia Lælii.
Nos ſtudiis auimiſque iſdem, miracnla cunctis:
Hoc majora, pares ſuimus quod diſpare io ævo.
Ocyus illa jugi fatalis ſolvere lora
Pellæum potuiſſe ducem reor, abdita opertis
Principiis, & utroque caput celantia nodo.
Grande aliquod verbum nimirum diximus, ut ſe
Inferret oimiis vindex Rhamuuſia votis;
Arſacidæ ut quoudam tegis oon læta trinmphis
Grandia verba premens nltrix dea Medica belli
Siſtere Cecropidum in terris mouumenta parauti
Ooſtitit: & Graio jam jam figenda tropæo,
Ultro etiam victis Nemeſis ſtetit Attica Perſis.
Quæ tibi Romulidas proceres vexare libido eſt?
Iu Medos, Arabaſque tuos per oubila, & atrum
Perge cbaos. Rumana procul tibi uomina ſunto.
Illic quære alios oppugnatora ſodales:
Livor obi iſte tuus, ſerrugineumque venennm
Opportona tuis inimicat pectora ſucis.
Paulioom, Auſoniumque, viros, quos ſacra Quirini
Purpura, & auratus trabeæ velavit amictus,
Non decet inſidiis peregrinæ cedere divæ.
Quid queror, Eoique inſector crimina mouſtri?
Occidui me ripa Tagi, me Punica lædit
Barcino, me bimaris jnga uinguida Pyrenæi.
Mœnibus e patriis forſan quoque veſtis & oris,
Quemque ſuo lunge dirimat provincia tractu
Trans montes, ſolemque aliom, trans flumina & orbes,
Et quod terrarum, cæliqúe extenditor inter
Emeritenſis Anæ, latæque fluenta Garumnæ.
Quod ſi intervallis ſpatium tolerabile limes
Poneret exiguus, (quamvis longa omnia credaut,
Qui ſimul eſſe voluut) facetet tamen ipſa propinquos

Cura

Cura locos, mediis jungens diſtantia verbis.
Santonus ut ſibi Burdigalam, moa jungit Aginnum
Illa ſibi & populos Aqoitanica rura colentes:
Utque duplea Arelas, Alpinæ tecta Viennæ,
Narbonemque pari ſpatio ſibi cooſerit: & mox
Qoincuplicem ſocias tibi Martie Narbo Toloſam.
Hoc mihi ſi ſpatium vicinis mœnibus eſſet,
Tunc ego te ot noſtris aprum complecterer ulnis:
Adflaretque tuas aures noſtræ aura loquelæ.
Nunc tibi trans Alpes, & marmoream Pyrenen
Cæſareæ Auguſtæ domus eſt. Tyrrhenica propter
Tarraco, & oſtrifero ſuperaddita Barcino pooto.
Me juga Burdigalæ, trino ore flumina cœto
Secernunt turbia popularibus: otiaque iuter
Vitiferi exercent colles, lætomque colonis
Uber agri, tom prata virentia, tum nemus umbris
Mobilibus, celebrique frequens eccleſia vico:
Torque mea io Novero ſibi proxima prædia pago,
Diſpoſitis totum vicibus variata per annum;
Egelidæ ot tepeant hiemes, rabidoſque per æſtus
Adſpirent tenoes frigus ſubtile aquilones.
Te ſioe ſed nullus grata vice provenit anous.
Ver pluvium ſine flore fugit. caoia æſtifer ardet.
Nulla aurumnales variat Pomooa ſapores.
Effuſaque hiemem contriſtat Aquarius unda.
Agnoſciſne tnam, Ponti dulciſſime, culpam?
Nam mihi certa fides, nec commutabilis omquam
Paulini illius vereria reverentia dutat:
Quæqoe meo, atque tuo fuerat concordia patri.
Si tendi facilis cuiquam fuit arcus Ulixei,
Aut præter dominum vibrabilis oruus Achillei,
Nos quoque tam longo Rhamnuſia fœdere ſolvet.
Sed cur tam mœſto ſero triſtia carmina verſu?
Et non in meliora animus ſe vota propiaquat?
Sit procul iſte metus. certa eſt fiducia nobis,
Si genitor natuſque Dei pia verba volentum
Accipiat, ooſtro reddi te poſſe precato:
Ne ſparſam raptamque domom, laceratagque centum
Per dominos, veteris Paullini regna fleamus.
Teqne vagum toto quam longa Hiſpania tractu,
Immemorem veterum, peregriois fidete amicis.
Accurre o noſtrum decus, o mea maaima cura,
Votis, ominibuſque boois, precibuſque vocatus,
Adpropera: dum tu juveois, dom noſtra ſenectus
Servat ineahauſtum tibi gratificata vigorem.
Et quando iſte meas impellet ouotius aures?
Ecce tuos Paullinos adeſt. jam uinguida linquit
Oppida Iberorom, Tarbellica jam tenet arva.
Hebromagi jam tecta ſubit: jam prædia fratris
Vicina ingreditur; jam labitur amne ſecundo;
Jamqoe in conſpectu eſt; jam prora obvertitur amoi;
Ingreſſuſque ſui celebrata per oſtia portus
Totum occurſantis populi prævertitur agmeu:
Et ſua præteriens, jam jam tua limina pulſat.
Credimus, an qui amaot, ipſi ſibi ſomnia fiugunt?

EPISTOLA XXIV.

AUSONIUS PAULINO SUO S.

QUarta tibi hæc notos dereait epiſtola queſtus,
Paoline: & blando reſidem ſermone laceſſit.
Officium ſed nulla pium mihi pagina reddit,
Fauſta ſalotigeris adſcribens orſa libellis.
Unde iſtam meruit non felix charta repulſam,
Spernit tam longo ceſſatio quam tua faſtu?
Hoſtis ab hoſte tameo per barbara verba ſalutem
Accipit: & Salve mediis intervenit armis,
Reſpondent & ſaaa homioi. percuſſus ab antris
Sermo redit, redit & nemorum vocalis imago:
Litorei clamant ſcopuli, daot murmura rivi,
Hyblæis apibus ſepes depaſta ſuſurrat.
Eſt & arundineia modulatio muſica ripis:
Cumque ſuis loquitur tremulum coma pinea veotis.
Incubuit ſoliis quoties levis eurus acotis,
Dindyma Gargarico reſpondent cantica luco.
Nil mutum natura dedit. non aeris ales,
Quadrupedeſve ſilent, habet & ſua ſibila ſerpens,
Et pecus æquoreum tenui vice vocis anhelat.
Cymbala dant flicto ſonitum, dant polpita ſaltu
Icta pedum. tentis reboant cava tympana tergis.
Iſiacos agitant Mareotica ſiſtra tumultus.
Nec Dodonæi ceſſat tinuitus aheui,
Iu oumerum quotiens radiis ferientibus ictæ
Reſpondent dociles modulato verbere pelves.
Tu velut Oebaliis habites taciturous Amyclis,
Aut tua Sigalion Ægyptius oſcula ſignet,
Obniaum Pauline taces. agnoſco pudorem:
Quod vitium fovet ipſa ſuum ceſſatio jugis.
Dumque pudet tacuiſſe diu, placet officiorum
Noo ſervare vices: & amant longa otia culpam.
Quis prohibet Salve atque Vale brevitate parata
Scribere? felieeſqoe ootas mandare libellis?
Non ego louginquos ut texar pagina verſus
Poſtulo: moltiplicique oneres ſermone tabellas.
Una fuit tantum, qua reſpondere Lacones,
Litera: & irato regi placuere negantes.
Eſt etenim comis brevitas. ſic fama renatum
Pythagoram docuiſſe refert, quum multa loquaces
Ambiguis fererent verbis, contra omnia ſolum
Eſt, reſpondebat, vel uon. O certa loquendi
Regula! nam brevius oihil eſt, oec plenios iſtis:
Quæ firmata probant, aur infirmata relidunt.
Nemo ſilens placuit: multi brevitate loquendi.
Verum ego quo ſtulte dudum ſpatioſa locutus
Provehor? ut diverſa ſibi vicinaque culpa eſt,
Multa loqueus, & cuncta ſilens! nou ambo placemus:
Nec poſſum reticere, jugum quod libera numquam
Fert pietas, nec amat blandis poſtponere verum.
Vertiſti Pauline tuos dulciſſime mores?
Vaſconia hoc ſaltus, & ninguida Pyrenæi
Huſpitia, & noſtri facit hoc oblivio cæli?
Imprecer ea merito qnid nou tibi, Hiberia tellus?
Te populent Pœni: te perfidus Aonibal orat:
Te belli ſedem repetat Sertorius eaſol.
Ergo meum, patriæque decus, columenque ſenati,
Bilbilis, aut hærens ſcopulis Calagorris habebit?
Aut quæ dejectis jnga per ſcrupoſa roiois
Arida torrentem Sicorim deſpectat Hilerda?
Hic trabeam Pauline tuam, Latiamque curolem
Conſtituis, patrioſque iſtic ſepelibis bonores?
Quis tamen iſta tibi tam longa ſilentia ſuaſit?
Impius ut oullos bic vocem vertat io uſus:
Gaudia non illum vegetent: oon dulcia vatom
Carmina, noo blandæ modulatio flexa querelæ,
Non fera, uon illum pecudes, non mulceat ales,
Noo quæ paſtorum nemoralibus abdita lucis
Solatur noſtras Echo reſecuta loquelas.
Triſtis, egens, deſerta colat: tacituſqoe pererret
Alpiui conveaa jugi: ceu dicitur olim
Meotis inops, cœtus hominum, & veſtigia vitans,
Avia perluſtraſſe vagus loca Bellerophontes.
Hæc precor. hanc vocem Bœotia oumina moſæ
Accipite: & Latiis vatem revocate camœnia.

PERIO-

PERIOCHÆ IN HOMERI ILIADEM ET ODYSSEAM.

Periocha libri I. Iliados.

Ram diva refer nati Peleos Achillei
Peſtiferam: quæ mille dedit diſcrimina Achivis.

Periocha II. Iliados.

Cæleſtes, hominumque genus ſuperabile curis,
Tranqoilla obſcuri carpebant munera ſomni.
At non pervigilem noa irrequieta Tonantem
Leniit, immodicos volventem corde paratus,
Cædibus ut Grajum læſum ulciſcatur Achillem.

Periocha III. Iliados.

Argivos ſua quiſque acies io bella ſequuntur.
Diſpoſiti in turmas equitum, cuneuſque pedeſtres,
Turbida clangentes confundunt agmina Troes.

Periocha IV. Iliados.

Jupiter interea cum Diis genitalibus una
Concilium cogit Superom, de rebus Achivis.

Periocha V. Iliados.

Hic & Tydidem monitum Tritonia Pallas
Audaci virtute replet. vomit aurea flammas
Caſſis, & undantem clypeus defulgurat ignem.
Ipſe autumnali clarum micat æmulus aſtro.

Periocha VI. Iliados.

Solæ decertant acies ſine oumine divum,
Ceſſante auailio; ſua cuique exorſa laborem,
Fortunamque ferour, proprii diſcrimine fati.

Periocha VII. Iliados.

Hæc ubi dicta dedit, portis ſeſe exiulit Hector.

Periocha VIII. Iliados.

Aurora in croceis fulgebat lutea bigis.

Periocha IX. Iliados.

Interea vigilum eacobiis cobibentur Achivi.

Periocha X. Iliados.

Cetera per naves ſomuo ſopita manebat
Turba ducum, ſolum cura anxia veaat Atrideu.

Periocha XI. Iliados.

Tithoni croceum linquens aurora cubile
Spargebat terras, referens opera, atque labores.

Periocha XII. Iliados.

Actorides fovet Eurypylum dum vulnere feſſum.

Periocha XIII. Iliados.

Jupiter admovit Troas, atque Hectora claſſi.

Periocha XIV. Iliados.

Concuſſit, quamvis potantem, Neſtora clamor,
Attonitaſque aures pepulit gravitate tumultus.

Periocha XV. Iliados.

Jam vallum foſſamque ſuper Trojena juventus
Inſtiterat, captæ minitans incendia claſſi.

Periocha XVI. Iliados.

Dum face, dum ferro celſam oppugnare carinam
Troes, & Argolici perguut defendere reges.

Periocha XVII. Iliados.

Actoridem cæſum nec te Menelae feſellit.

Periocha XVIII. Iliados.

Dum furit iu medio belli vis ignea Martis.

Periocha XIX. Iliados.

Oceanum interea lurgens aurora reliquit.

Periocha XX. Iliados.

Jamque adeo celſis armati e navibus ibant,
Millia quot magnis umquam venere Mycenis.

Periocha XXI. Iliados.

Intulerat fluvio trepidas fuga fœda catervas.

Periocha XXII. Iliados.

Pulſa metu Phrygios luſtrabant agmina muros.

Periocha XXIII. Iliados.

Troja vacat lacrimis, ludis Argiva juventus.

Periocha XXIV. Iliados.

Quiſque ſuas repetuut miſſo certamine naves.

PERIOCHA.

libri I. Odyſſeæ.

Dic mihi muſa virum, captæ poſt tempora Trojæ
Qui mores hominum multorum vidit & urbee.

Periocha II. Odyſſea.

Oceano extulerat roſeos aurora jugales.

Periocha III. Odyſſeæ.

Jam Sol Oceano radiatos promſerat ortus.

Periocha IV. Odyſſeæ.

Jamque adeo ventum validæ Lacedæmonie arces.

Periocha V. Odyſſeæ.

Liquerat iu tepido Tithonum Aurora eubili.

Periocha VI. Odyſſeæ.

Carpebat ſomnos oudum ærumnoſus Ulixes.

Periocha VII. Odyſſeæ.

Orabat ſuperos dudum Laertia proles.

Periocha VIII. Odyſſeæ.

Jam cælum rutilat roſeis aurora quadrigie.

Periocha IX. Odyſſeæ.

Tum vice ſermonis fatur Laertius heros.

Periocha X. Odyſſeæ.

Æoliam ventorum agimur patriamque domumque.

Periocha XI. Odyſſeæ.

At poſtquam venrum ad naves & litora ponti.

Periocha XII. Odyſſeæ.

Jamque adeo Oceani liquidos pede liquerat amues.

Periocha XIII. Odyſſeæ.

Conticuere omues, intentique ora tenebant.

Periocha XIV. Odyſſeæ.

Egreditur portu, tenuis quo ſemita ducit.

Periocha XV. Odyſſeæ.

It Lacedæmonias arces Tritonia Pallas.

Periocha XVI. Odyſſeæ.

Commune Enmæus mapale & divus Ulixes.

Periocha XVII. Odyſſeæ.

Jam cælum roſeis rutilat Tritonia higis.

Periocha XVIII. Odyſſeæ.

Irus adeſt populi per mendicabula notus.

Periocha XIX. Odyſſeæ.

At parte interiore domus ſecretus Uliaes.

Periocha XX. Odyſſeæ.

Jamque procos genua amplectens orabat Ulixes.

Periocha XXI. Odyſſeæ.

Hic mentem dedit Icariæ Tritonia Pallas.

Periocha XXII. Odyſſeæ.

Squalleutee humeris habitus rejecit Ulixes.

Periocha XXIII. Odyſſeæ.

Chalcidicum greſſu nutria ſuperabat anill.

Periocha XXIV. Odyſſeæ.

Tartaream vocat in ſedem Cyllenius umbras.

AMBRO-

S. AMBROSII HYMNI.

DE OPERE CREATIONIS

HYMNI VII.

Dies I.

Ucis creator optime,
Lucem dierum proferens,
Primordiis lucis novæ
Mundi parans originem.
Qui manè junctum vesperi
Diem vocari præcipis,
Tetrum chaos illabitur,
Audi preces cum fletibus.
Ne mens gravata crimine,
Vitæ sit exul munere:
Dum nil perenne cogitat,
Seseque culpis illigat.
Cælorum pulset intimum,
Vitale tollat præmium:
Vitemus omne noxium,
Purgemus omne pessimum.

Dies II.

IMmense Cæli Conditor,
Qui mista ne confunderet,
Aquæ fluenta dividens,
Cælum dedisti limitem.
Firmans locum cælestibus,
Simulque terræ rivulis,
Ut unda flammas temperet,
Terræ solum ne dissipet.
Infunde nunc, piissime,
Donum perennis gratiæ:
Fraudis novæ ne casibus
Nos error atterat vetus.
Lucem fides inveniat,
Sic luminis jubar ferat:
Hæc vana cuncta terreat,
Hanc falsa nulla comprimant.

Dies III.

TElluris ingens Conditor,
Mundi solum qui detegens,
Pulsis aquæ molestiis,
Terram dedisti immobilem.
Ut germen aptum proferens,
Fulvis decora floribus
Fœcunda fructu sisteret,
Pastumque gratum redderet.
Mentis perustæ vulnera
Munda vigoris gratia,
Ut facta fletu diluat,
Morusque pravos atterat.
Jussis tuis obtemperet,
Nullis malis approximet:
Bonis repleri gaudeat,
Et mortis ictum nesciat.

Dies IV.

CÆli Deus Sanctissime,
Qui lucidum centrum Poli
Candore pingis igneo,
Augens decoro lumine.
Quarto die, qui flammeam
Solis rotam constituens,
Lunæ ministras ordine
Vagos recursus siderum.
Ut noctibus, vel lumini
Diremptionis terminum,
Primordiis & mensium
Signum daret notissimum.
Illumina cor omnium,
Absterge sordes mentium,
Resolve culpæ vinculum,
Everte moles criminum.

Dies V.

MAgnæ Deus potentiæ,
Qui ex aquis ortum genus
Partim remittis gurgiti,
Partim levas in aera.
Demersa lymphis imprimens,
Subvecta cælis erigens,
Ut stirpe ab una prodita
Diversa rapiant loca.
Largire cunctis servulis,
Quos mundat unda sanguinis,
Nescire lapsus criminum,
Nec ferre mortis tædium.
Ut culpa nullum deprimat,
Nullum levet jactantia:
Elisa mens ne concidat,
Elata mens ne corruat.

Dies VI.

PLasmator hominis Deus,
Qui cuncta solus ordinans,
Humum jubes producere
Reptantis, & feræ genus.
Qui magna rerum corpora
Dicto jubentis vivida,
Ut serviant per ordinem
Subdens dedisti homini.
Repelle servis a tuis
Quidquid per immunditiam,
Aut moribus se suggerit,
Aut actibus se interserit.
Da gaudiorum præmia,
Da gratiarum munera:
Dissolve litis vincula,
Astringe pacis fœdera.

Dies VII. ſeu Sabbathi:

DEus creator omnium,
Polique rector, veſtiens
Diem decoro lumine,
Noctem ſoporis gratia.
Artus ſolutos ut quies
Reddat laboris uſui,
Menteſque feſſas allevet,
Luctuſque ſolvat anxios.
Grates, peracto jam die,
Et noctis ex ortu preces
Votis (reos ut adjoves)
Hymnum canentes ſolvimus.
Te cordis ima concinant,
Te vox canora concrepet:
Te diligat caſtus amor,
Te mens adoret ſobria.
Ut cum profunda clauſerit
Diem caligo noctium,
Fides tenebras neſciat,
Et nox fideli luceat.
Dormire mentem ne ſinas,
Dormire culpa noverit:
Caſtos fides refrigerans
Somni vaporem temperet.
Exuta ſenſu lubrico
Te cordis alta ſomnient:
Nec hoſtis invidi dolo
Pavor quietos ſuſcitet.
Chriſtum rogemus, & Patrem,
Chriſti, Patriſque Spiritum:
Unus potens per omnia
Fove precantes Trinitas.

Hymnus ad nocturnum officium continendus.

ÆTerne rerum conditor,
Noctem diemque qui regis,
Et temporum das tempora,
Ut alleves faſtidium.
Præco diei jam ſonat,
Noctis profundæ pervigil:
Nocturna lux viantibus
A nocte noctem ſegregans.
Hoc excitatus Lucifer
Solvit Polum caligine.
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deſerit.
Hoc nauta vires colligit,
Pontique miteſcunt freta.
Hoc ipſa petra Eccleſiæ
Canente, culpam diluit.
Surgamus ergo ſtrenue,
Gallus jacentes excitat,
Et ſomnolentos increpat,
Gallus negantes arguit.
Gallo canente ſpes redit,
Ægris ſalus reſunditur,
Mucro latronis conditur,
Lapſis fides revertitur.
Jeſu labentes reſpice,
Et nos videndo corrige:
Si reſpicis, lapſus cadunt,
Fletuque culpa ſolvitur.
Tu lux refulge ſenſibus,
Mentiſque ſomnum diſcute:
Te noſtra vox primum ſonet,
Et vota ſolvamus tibi, Amen.
Deo Patri ſit gloria,
Ejuſque ſoli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc & in perpetuum.

Hymnus ſub finem laudum dicendus.

SPlendor paternæ gloriæ
De luce lucem proferens,
Lux lucis, & fons luminis,
Dies diem illuminans,
Veruſque ſol illabere,
Micans nitore perpeti:
Jubarque Sancti Spiritus
Infunde noſtris ſenſibus.
Votis vocemus & Patrem,
Patrem perennis gloriæ:
Pater potentis gratiæ
Culpam releget lubricam.
Confirmet actus ſtrenuos,
Dentem retundat invidi,
Caſus ſecundet aſperos,
Donet gerendi gratiam.
Mentem gubernet & regat
Caſto, fideli corpore:
Fides calore ferveat,
Fraudis venena neſciat.
Chriſtuſque nobis ſit cibus,
Potuſque noſter ſit fides:
Læti bibamus ſobriam
Ebrietatem ſpiritus.
Lætus dies hic tranſeat:
Pudor ſit ut diluculum:
Fides velut meridies:
Crepuſculum mens neſciat.
Aurora curſus provehit;
Aurora totus prodeat:
In Patre totus Filius,
Et totus in Verbo Pater.
Deo Patri ſit gloria.

Ad primam diei horam.

JAm lucis orto ſidere
Deum precemur ſupplices,
Ut in diurnis actibus
Nos ſervet a nocentibus.
Linguam refrænans temperet,
Ne litis horror inſonet:
Viſum fovendo contegat,
Ne vanitas hauriat.
Sint puræ cordis intima,
Abſiſtat & vecordia:
Carnis terat ſuperbiam
Potus cibique parcitas.
Ut cum dies abſceſſerit,
Noctemque ſors reduxerit,
Mundi per abſtinentiam
Ipſi canamus gloriam.
Deo Patri ſit gloria,
Ejuſque ſoli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc & in perpetuum. Amen.

Ad

Ad tertiam diei horam.

NUnc ſancte nobis Spiritus
Unum Patri cum Filio,
Dignare promptus ingeri
Noſtro reſuſus pectori.
Os, lingua, mens, ſenſus, vigor
Confeſſionem perſonent:
Flammeſcat igne charitas,
Accendat ardor proximos.
Præſta, Parer piiſſime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc & in perpetuum. Amen.

Ad ſextam diei horam.

REctor potens verax Deus,
Qui temperas rerum vices,
Splendore qui mane inſtruis,
Et ignibus meridiem.
Extingue flammas litium,
Auſer calorem noxium,
Confer ſalutem corporum,
Veramque pacem cordium.
Præſta Pater, &c.

Ad nonam diei horam.

RErum Deus tenax vigor,
Immotus in te permanens,
Lucis diurnæ tempora
Succeſſibus determinans:
Largire clarum veſpere,
Quo vita nuſquam decidat:
Sed præmium mortis ſacræ
Perennis inſtet gloria.
Præſta Pater. &c.

Hymnus per adventum Domini dicendus ad veſperas.

COnditor alme ſiderum,
Æterna lux credentium,
Chriſte Redemptor omnium,
Exaudi preces ſupplicum.
Qui condolens interitu
Mortis perire ſeculum,
Salvaſti mundum languidum
Donans reis remedium.
Vergente mundi veſpere,
Uti ſponſus de thalamo,
Egreſſus honeſtiſſima
Virginis matris clauſula.
Cujus forti potentiæ
Genu curvantur omnia,
Cæleſtia, terreſtria,
Fatentur nutu ſubdita.
Occaſum ſol cuſtodiens,
Luna pallorem retinens,
Candor in aſtris relucens,
Certos obſervat limites.
Te deprecamur, hagie,
Venture judex ſeculi,
Conſerva nos in tempore
Hoſtis a telo perfidi.
Laus, honor, virtus, gloria,
Deo Patri cum Filio,
Sancto ſimul Paraclito
In ſempiterna ſecula. Amen.

Hymnus die Dominici natalis concinendus.

VEni, Redemptor gentium,
Oſtende partum Virginis:
Miretur omne ſeculum,
Talis decet partus Deum.
Non ex virili ſemine,
Sed myſtico ſpiramine
Verbum Dei factum eſt caro,
Fructuſque ventris floruit.
Alvus tumeſcit Virginis,
Clauſtra pudoris permanent:
Vexilla virtutum micant:
Verſatur in templo Deus.
Procedens e thalamo ſuo,
Pudoris aula regia,
Geminæ gigas ſubſtantiæ,
Alacris ut currat viam.
Egreſſus ejus a Patre.
Regreſſus ejus ad Patrem:
Excurſus uſque ad Inferos,
Recurſus ad ſedem Dei.
Æqualis æterno Patri
Carnis trophæo accingere:
Infirma noſtri corporis
Virtute firma perpeti.
Præſepe jam fulget tuum,
Lumenque nox ſpirat novum,
Quod nulla nox interpolet,
Fideque jugi luceat.
Gloria tibi, Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre & Sancto Spiritu,
In ſempiterna ſecula. Amen.

Hymnus quadrageſimali jejunio conſecratus.

AUdi, benigne conditor,
Noſtras preces cum fletibus,
In hoc ſacro jejunio
Fuſas quadragenario.
Scrutator alme cordium
Infirma tu ſcis virium:
Ad te reverſis exhibe
Remiſſionem veniam.
Multum quidem peccavimus,
Sed parce confitentibus,
Ad laudem tui nominis
Confer medelam languidis.
Sic corpus extra coeteri
Dona per abſtinentiam,
Jejunet ut mens ſobria
A labe prorſus criminum.
Præſta, beata Trinitas,
Concede ſimplex Unitas,
Ut fructuoſa ſint tuis
Jejuniorum munera. Amen.

Hymnus Dominica in paſſione concinendus.

VExilla regis prodeunt,
Fulget crucis myſterium,

Quo carne carnis conditor
Suſpenſus eſt patibulo.
Confixa clavis viſcera,
Tendens manus, veſtigia,
Redemptionis gratia
Hic immolata eſt hoſtia.
Quo vulneratus inſuper
Mucrone diræ lanceæ.
Ut nos lavaret crimine,
Manavit unda ſanguine.
Impleta ſunt quæ concinit
David fideli carmine,
Dicens, in nationibus
Regnavit a ligno Deus.
Arbor decora & fulgida,
Ornata regis purpura,
Electa digno ſtipite
Tam ſancta membra tangere.
Beata, cujus brachiis
Secli pependit pretium,
Statera facta eſt corporis,
Prædamque tulit tartaris.

Quidam a ſexto mox verſu ſubnectunt & interſerunt duos hoſce quaternarios nihil indignos cæteris.

A Roma ſundis cortice,
Vincis ſaporem nectaris,
Jucunda fructu fertili,
Plaudis triumpho nobili.
Salve ara, ſalve victima,
De paſſionis hoſtia,
Qua vita mortem pertulit,
Et morte vitam reddidit.
O crux ave ſpes unica,
Hoc paſſionis tempore
Auge piis juſtitiam,
Reiſque dona veniam.
Te ſumma Deus Trinitas
Collaudet omnis ſpiritus:
Quos per crucis myſteriom
Salvas, rege per ſecula. Amen.

Hymnus tempore Paſchali dicendus.

C Horus novæ Jeruſalem
Novam melli dulcedinem
Promat, colens cum ſobriis
Paſchale feſtum gaudiis.
Quo Chriſtus invictus leo
Dracone ſorgens obruto,
Dum voce viva perſonat,
A morte functos excitat,
Quam devorarat improbus
Prædam refudit tartarus,
Captivitate libera
Jeſum ſequuntur agmina.
Triumphat ille ſpleudide,
Et dignus amplitudine,
Soli polique patriam
Unam facit rempublicam.
Ipſum canendo ſupplices
Regem precemur milites,
Ut in ſuo clariſſimo
Nos ordinet palatio.
Per ſecla metæ neſcia
Patri ſupremo gloria,
Honorque ſit cum filio
Spiritui Paraclito.

Hymnus alter prædictæ celebritati conſentaneus.

H Ic eſt dies verus Dei
Sancto ſerenus lumine,
Quo dilnit ſanguis ſacer
Probroſa mundi crimina.
Fidem teſtundens perditis,
Cæcoſque viſu illuminans.
Quem non gravi ſolvit metu
Latronis abſolutio?
Qui præmium mutans cruce,
Jeſum brevi quærit fide,
Joſtoſque prævio gradu
Prævenit in regnum Dei.
Opus ſtupent & angeli
Pœnam videntes corporis,
Chriſtoque adhærentem reum
Vitam beatam carpere.
Myſterium mirabile,
Ut abluat mundi luem,
Peccata tollat omnium
Carnis vitia mundans caro.
Quid hoc poteſt ſublimius,
Ut culpa quærat gratiam?
Merumque ſolvat charitas,
Reddatque mors vitam novam?
Hamum ſibi mors devoret,
Sniſque ſe nodis liget?
Moriatur vita omnium,
Reſurgat vita omniom?
Cum mors per omnes tranſeat,
Omnes reſurgaot mortui?
Conſumpta mors icto ſuo,
Periſſe ſe ſolam gemat?
Gloria tibi Domine,
Qui ſurrexiſti a mortuis,
Cum Patre & ſancto Spiritu,
In ſempiterna ſecula.

Hymnus in celebritate Dominicæ Aſcenſionis decantandus.

O Ptatus votis omnium
Sacratus illuxit dies.
Quo Chriſtus, mundi ſpes Deus
Conſcendit cælos arduos.
Aſcendens in altum Dominus
Propriam ſedem remeans,
Gaviſa ſunt cæli regna,
Reditu Unigeniti.
Magni triumphum prælii,
Mundi perempto principe,
Patris præſentans vultibus
Victricis carnis gloriam.
Eſt elevatus nubibus,
Et ſpem fecit credentibus,
Aperient paradiſum
Quem protoplaſtus clauſerat.
O grande conctis gaudium,
Quod partus noſtræ Virginis
Poſt ſputa, flagra, poſt crucem,

Pater-

Paternæ ſedi jungitur.
Agamus ergo gratias
Noſtræ ſalutis vindici,
Noſtrum quod corpus vexerit,
Sublimem ad Cœli regiam.
Sit nobis cum cæleſtibus
Commune manens gaudium:
Illis, quod ſe præſentavit:
Nobis, quod ſe non abſtulit.
Nunc provocatis actibus,
Chriſtum expectare nos decet,
Vitaque tali vivere,
Quæ poſſit cælos ſcandere.
Gloria tibi, Domine,
Qui ſcandis ſupra ſidera
Cum Patre & Sancto Spiritu
In ſempiterna ſecula. Amen.

Hymnus ad horam completorii recitandus.

CHriſte, qui lux es & dies,
Noctis tenebras detegis,
Luciſque lumen crederis,
Lumen beatum prædicans.
Precamur, ſancte Domine,
Defende nos in hac nocte:
Sit nobis in te requies,
Quietam noctem tribue.
Ne gravis ſomnus irruat,
Nec hoſtis nos ſurripiat:
Nec caro illi conſentiens
Nos tibi reos ſtatuat.
Oculi ſomnum capiant,
Cor ad te ſemper vigilet:
Dextera tua protegat
Famulos, qui te diligunt.
Defenſor noſter aſpice,
Inſidiantes reprime.
Guberna tuos famulos,
Quos ſanguine mercatus es:
Memento noſtri, Domine
In gravi iſto corpore:
Qui es defenſor animæ,
Adeſto nobis, Domine.

Hymnus.

JAm ſurgit hora tertia,
Qua Chriſtus aſcendit Crucem,
Nil inſolens mens cogitet,
Intendat affectum precis.
Qui corde Chriſtum ſuſcipit,
Innoxium ſenſum gerit:
Votiſque præſtat ſedulis,
Sanctum mereri Spiritum.
Hæc hora, qua finem dedit
Diri veterno criminis,
Mortiſque regnum diluit,
Culpamque ab ævo ſuſtulit.
Hinc jam beata tempora
Cœpere Chriſti gratia:
Fide replevit veritas
Totum per Orbem Eccleſias.
Celſo triumphi vertice
Matri loquebatur ſuæ:
En Filius, Mater, tuus:
Apoſtole, en Mater tua.
Prætenta nuptæ fœdera
Alto docens myſterio;
Ne Virginis partus ſacer
Matris pudorem læderet.
Cui fidem Cæleſtibus
Jeſus dedit miraculis:
Nec credidit plebs impia,
Qui credidit ſalvus erit.
Nos credimus natum Deum,
Partumque Virginis ſacræ,
Peccata qui Mundi tulit,
Ad dexteram ſedens Patris.

Hymnus.

ILluminans Altiſſimus
Micantium Aſtrorum globos,
Pax, vita, lumen, veritas,
Jeſu ſave precantibus.
Sen myſtico baptiſmate
Fluenta Jordanis retro
Converſa quondam tertio
Præſente ſacraris die.
Seu ſtella partum Virginis
Cælo micans ſignaveris;
Et hac adoratum die
Præſepe Magos duxeris.
Vel hydriis plenis aquæ
Vini ſaporem infuderis:
Hauſit miniſter conſcius,
Quod ipſe non impleverat.
Aquas colorari videns,
Inebriare flumina,
Mutata elementa ſtupent
Tranſire in uſus alteros.
Sic quinque millibus viris
Dum quinque panes dividis,
Edentium ſub dentibus,
In ore creſcebat cibus.
Multiplicabatur magis
Diſpendio panis ſuo:
Quis hæc videns mirabitur
Juges meatus fontium.
Inter manus frangentium
Panis rigatur profluus:
Intacta quæ non fregerant,
Fragmenta ſubrepunt viris.

Hymnus.

ORabo mente Dominum,
Orabo ſimul ſpiritu,
Ne vox ſola Deo canat,
Senſuſque noſter alibi
Ductus aberret fluctuans,
Vanis præventus caſibus.

Hymnus.

ÆTerna Chriſti munera,
Et Martyrum victorias,
Laudes ferentes debitas,
Lætis canamus mentibus.
Eccleſiarum principes,
Belli triumphales duces,

Cæle-

Cœleſtis Aulæ milites,
At vera mundi lumina.
Terrore victo ſeculi,
Spretiſque pœnis corporis,
Mortis ſacræ compendio,
Vitam beatam poſſident.
Traduntur igni Martyres,
Et beſtiarum dentibus,
Armata ſævit unguibus
Tortoris inſani manus,
Nudata pendent viſcera,
Sanguis ſacratus fundirur,
Sed permanent immobiles
Vitæ perennis gratia.
Devota Sanctorum fides,
Invicta ſpes credentium,
Perfecta Chriſti charitas
Mundi triumphat principem.
In his Paterna gloria,
In his voluntas Filii,
Exſultat in his Spiritus,
Cœlum repletur gaudiis.
Te nunc, Redemtor, quæſumus,
Ut ipſorum conſortio
Jungas precantes ſervulos
In ſempiterna ſecula. Amen.

Hymnus.

OMno refectis artubus,
Spreto cubili, ſurgimus,
Nobis, Pater, canentibus
Adeſſe te depoſcimus.
Te lingua primum concinat,
Te mentis ardor ambiat,
Ut actuum ſequentium
Tu, Sancte, ſis exordium.
Cedant tenebræ lumini,
Et nox diurno ſideri,
Ut culpa, quam nox intulit,
Lucis labaſcat munere.
Precamur itidem ſupplices,
Noxas ut omnes amputes,
Ut ore te canentium
Lauderis in perpetuum.
Præſta, Pater piiſſime,
Patrique compar Unice
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne ſeculum.

Hymnus.

COnſors paterni luminis,
Lux ipſe lucis, & dies,
Noctem canendo rumpimus,
Adſiſte poſtulantibus.
Aufer tenebras mentium,
Fuga catervas Dæmonum,
Expelle ſomnolentiam,
Ne pigritantes obruat.
Sic, Chriſte, nobis omnibus
Indulgeas credentibus,
Ut proſit exorantibus,
Quod præcinentes pſallimus.

Hymnus.

O Lux beata Trinitas,
Et principalis Unitas,
Jam Sol recedit igneus,
Infunde lumen cordibus.
Te mane laudum carmine,
Te deprecamur veſpere,
Te noſtra ſupplex gloria
Per cuncta laudet ſecula.

Hymnus.

FIt porta Chriſti pervia,
Referta plena gratia,
Tranſirque Rex, & permanet
Clauſa, ut fuit per ſecula.
Genus ſuperni luminis
Proceſſit Aula Virginis,
Sponſus, Redemtor, Conditor,
Suæ Gigas Eccleſiæ.
Honor Matris & gaudium,
Immenſa ſpes credentium,
Per atra mortis pocula
Reſolvit noſtra crimina.

ORATIO.

SPes mea, Chriſte Deus, hominum tu dulcis amator:
Lux, via, vita, ſalus, pax, & decus omne tuorum:
Omnia pro quorum voluiſti ferre ſalute,
Carnem, vincla, crucem, vulnus, mortemque, ſepulchrum.
Poſt tres inde dies (devicta morte) reſurgens,
Diſcipulis viſus nutantia corda reformans,
Luce quaterdena cœlorum regna petiſti
Vivus in æternum nunc & per ſecula regnans.

DIſjice terrenæ nebulas & pondera mentis,
Siſte vagam mentem per devia multa tuentem,
Et da cœleſtem mentem conſcendere ſedem.

Diſticha de diverſis rebus, quæ Baſilica Ambroſiana ſcripta ſunt.

MAieſtate ſua rutilans ſapientia vibrat,
Diſcipuliſque Deum, ſi poſſint, cernere monſtrat.

Aſpice Joannem recubantem in pectore Chriſti,
Unde Deum Verbum aſſumpſit pietate fateri.

Angelus affatur Mariam, quæ parca loquendi,
Ora verecundo ſolvit ſuffuſa rubore.

Præſtolatur oves ſponſæ de gentibus Iſaac,
Ecce Rebecca venit ſublimi vecta camelo.

Jacob fraude bona, patri dum ſuggerit eſcas,
Præcipit eulogiam: ſed dulcia fruſta lucratur.

Ecce ferl norunt ſanctis deferre Leones,
Atque famem cohibere metu, vatemque vereri.

Joſeph manipulus Chriſti Crux, ſtellaque Chriſtus,
Quem Sol, Luna Deum, ſtellæ cœli quoque adorant.

Ficta quidem Jacob natis, ſed vera loquutus:

Beſtia

Bestia Germano quod sit mens invida fratri.

Prælati invidia fratrum quoque pectora novit:
Servitioque datus patrio dilectus amore.

Nil status inferior præclaris moribus obstat,
Deformem Dominæ condemnat servus amorem.

Ætheriom spectare Polum Patriarcha jubetur,
Stellarumque modo subolem sperare micantem.

Offert progeniem sanctis altaribus Habran,
Patris ei est pietas, caro non parcere nato.

Hospitio largus Christum quoque suscipit Habran:
Sarra pudore laris, fida pietate ministrat.

Pascit oves Jacob varias, vos dicite, vates,
Diverso populos virtutum adsuescere cultu.

Zacheus in ramo est rapti tam prodigus auri,
Feminaque immundum miratur stare cruorem.

Disparibus victum popolis prænunciat unum
Isaias vates, socians armenta Leoni.

Hic est Hieremias sacratus matris in alvo,
Hostia cui Dominus sæpe monstratur ut agnus.

Helias ascendit equos curruscque volantes
Raptus in ætheriam, meritis cælestibus, aulam.

Arca Noe nostri typus est, & spiritus, ales
Qui pacem populis tamo prætendit olivæ.

Pendet Abisalon adstrictus in arbore guttur,
Ne cælum patricida ferus macularet homumque.

Excipit innocuo viventem bellua morsu
Cetus, & ad terras Jonam gravis adtulit alvo.

SEVERI SANCTI.

IDEST ENDELECHII,

RHETORIS, ET POETÆ CHRISTIANI,

CARMEN BUCOLICUM,

DE MORTIBUS BOUM.

Ægon, Buculus, Tityrus.

Æg.
Buc.

Uidnam solivagus, Bucule, tristia
Demissis graviter luminibus gemis?
Cur manans lacrymis latgifluis genæ?
Fac, ut norit amans tui.
Ægon, quæso, finas alta silentia
Ægris me penitus condere sensibus.
Nam vulous referat, qui mala publi-
Claudit, qui tacitum premit. (cat:
Æg. Contra est, quam loqueris: recta nec autumas.
Nam divisa, minos sarcina sit gravis:
Et quidquid tegitur, sævius incoquit.
Prodest sermo doloribus.
Scis, Ægon, gregibus quam fuerim potens:
Ut tutis pecudes fluminibus vagæ
Complerent etiam concava vallium,
Campos, & iuga montium.
Nunc lapsæ penitus spes opis est meæ:
Et longus peperit quæ labor omnibus
Vitæ temporibus, perdita biduo.
Cursus tam citus est malis.
Æg. Hæc jam dira lues serpere dicitor.
Pridem Pannonios, Illyricos quoque,
Et Belgas graviter stravit: & impio
Cursu nos quoque nunc petit.
Sed tu qui solitus nosse salubribus
Succis, perniciem pellere noxiam:
Cur non, anticipans quæ metuenda sont,
Admosti medicas manus?
Buc. Tanti mala metus prævia signa sunt,
Sed quod corripit, id morbus & opprimit:
Nec languere sinit, nec patitur moras.
Sic mors ante luem venit.
Plaustris subdideram fortia corpora
Lectorum studio quo potiol boum,
Queis motis geminaot consona tinnolo
Concentu crepitacula:
Ætas consimilis, setaque concolor,
Mansuetudo eadem, robur idem fuit,
Et fatum: medio nam ruit aggere
Par victum parili nece.
Mollito penitus farra dabam solo:
Largie putris erat gleba liquoribus:
Sulcos perfacilis stiva tetenderat:
Nusquam vomer inhæserat:
Lævus bos subito labitur impetu,
Ætas quem domitum viderat altera.
Tristem continuo desero coniugem
Nil jam plus metuens mali:
Dicto sed citius consequitur necem
Semper qui fuerat *sanus* & integer:

Tunc

Tunc longis quatiens ilia pulſibus,
Victum depoſuit caput.
Æg: Angor, diſcrucior, mœreo, lugeo.
Damnis quippe tuis nun ſecus, ac meis
Pectus conficitur, ſed rameu arbitror,
Salvos eſſe greges tibi.
Illuc tendo miſer, quo gravor acrius.
Nam ſolamen erat vel minimum mali,
Si ſœrura daret poſterior mihi,
Quod præſens rapuit lues.
Sed quis vera puret? progeniem quoque
Extinctam pariter, vidi ego cernuam
Invicem gravidam, vidi animas duas
Uno in corpore perditas.
Hic ſouris reuuens, gramiuis immemor,
Errat ſucciduo bucula poplite,
Nec longum refugit: ſed gravitet ruit
Leti compede claudicans.
At parte ex alia, qui vitulus modo
Laſcivas ſaliens texuerat vias,
Ut matrem ſubiit: mux ibi morbidu
Peſtem traxit ab ubere.
Matet triſtifico vulnere ſaucia,
Ur vidit vituli condita lumina,
Mugitus iterans, ac miſere gemens,
Lapſa eſt: & voluit mori.
Tunc tamquam merueus, ne ſitis aridas
Fauces opprimeret, ſic quoque dum jacet
Admovit ubera mortuo.
Poſt mortem pietas viget.
Hinc taurus ſulidi vir gregis, & pater,
Cervicis validæ, frontis & arduæ,
Lætus dum ſibimet plus nimio placet,
Prato concidit berbido.
Quam multis foliis ſilva cadentibus
Nudatur gelidis tacta aquilonibus,
Quam denſis fluitant velleribus nives,
Tam crebræ pecudum neces.
Nunc tutum regitur funeribus ſulum,
Inflantur tumidis corpora ventribus,
Albent lividulis lumina nubibus,
Tenſo crura rigent pede.
Jam circum vulitaur agmina triſtium,
Dirarumque avium, jamque canum greges
Inſiſtunt laceris viſceribus frui,
Heu cur non eriam meis.
Quidnam, quæſo, quid eſt, quod vario modo
Farum triſte uecis tranſilit alteros,
Affligitque alios? en tibi Tityrus
Salvo lætus agit grege.
Ipſum contueor. dic age, Tityre,
Quis te ſubripuit cladibus bis Deus,
Ut peſtis pecudum, quæ populata ſit
Vicinos, tibi nulla ſit?
Signum quod perbibeut eſſe Crucis Dei:
Maguis qui colitur ſolus in urbibus
Chriſtus, perpetui gluria Numinis,
Cujus Filius unicus.
Hoc ſignum mediis frontibus additum,
Cunctarum pecudum certa ſalus fuit.
Sic vero Deus hoc uomine præpoteus
Salvator vocitatus eſt.
Fugit continuo ſæva lues greges,
Morbis nil licuit. ſi ramen hunc Deum
Exorare velis, credere ſufficit.
Votum ſola fides juvat.
Nun ullis madida eſt ara cruoribus,
Nec morbus pecudum cæde repellitur,
Sed ſimplex animi purificatio
Optatis fruirur bonis.
Hæc ſi certa probas, Tityre, nil moror,
Quin veris famuler religionibus.
Errorem veterem diffugiam libens.
Nam fallax, & inanis eſt.
Atqui jam properat mens mea viſere
Summi templa Dei. quiu age, Bucule,
Non longam pariter congredimur viam,
Chriſti & Numeu agnoſcimus?
Et me conſiliis jungite proſperis.
Nam cur addubitem, quiu bomini quoque
Signum proſit idem perpete ſeculo,
Quo vis morbida vincitur?

PROBÆ FALCONIÆ

Feminæ Clariſſimæ, Excerptum e Virgilii Carminibus, ad Teſtimonium Veteris & Novi Teſtamenti, Opuſculum.

JAm dudum temeraſſe duces pia fœdera pacis,
Regnandi miſeros tenuit quos dira cupido:
Diverſaſque neces, regum crudelia bella,
Cognataſque acies pollutas cæde parentum:
Inſignes clypeos, multoque ex hoſte tropæa:
Sanguine conſperſos tulerat quos fama triumphos
In umeris totiens viduatas civibus urbes,
Confiteor, ſcripſi, ſatis eſt memiuiſſe malorum.
Nunc Deus omnipoteus, ſacrum precor accipe carmen,
Æternumque tui ſeptemplicis ora reſolve
Spiritus, atque mei reſera penetralia cordis:
Arcana ut poſſim vatis proba cuncta referre.
Non nunc Ambroſium cura eſt mihi quærere nectar,
Nec libet Aunio de vertice ducere muſas.
Non mibi ſaxa loqui vanus perſuadeat horror,
Laurigeroſque ſequi tripodas, & inania vora,
Jurganteſque deas procerum, victoſque penates?
Nullus enim labor eſt verbis extendere famam,
Atque hominum ſtudiis parvam diſquirere laudem.
Caſtalio ſed fonte madens imirata beatos,
Quæ ſitiens hauſi ſanctæ libamina pacis,
Hinc canere incipiam. præſens Deus erige mentem.
Virgilium ceciniſſe loquar pia munera Chriſti:
Rem nulli ubſcuram repetens ab origine pandam,
Si qua fides animo, ſi veros ſuſa per artus

Mens

A. 6. Mens agitat molem, & toto ſe corpore miſcet
A. 6. Spiritus, & quaotum non noaia corpora tardant,
A. 6. Terreuique hebetant artus, moribundaqoe membra.

Deprecatio ad Deum.

A. 10. O Pater, o hominum, rerumque æterna poteſtas,
G 1. A. 3. Da facilem cotſum, atque aoimis illabere ooſtris:
G. 2. Tuque ades, incœptumque una decurte laborem,
A. 6. Nate Patris ſummi, vigor & cæleſtis origo:
A. 11. A. 8. Quem primom colimus, meritoſque novamus honores,
E. 3. A. 7. Jam nova progeuies, omnis quem credidit ætas.
G. 1. E. 6. Monera veta cano, ſatis eſt poruiſſe videri.
A. 3. Jampridem memini veterum mooumeuta virorum
A. 6. Moſeum ante omoes torum ceciniſſe per orbem
G. 4. Quæ ſint, quæ fueriut, & quæ veutura trahantur
E. 6. Omnia, ot ipſe teoer mundi concreverit orbis.
G. 2. Felia qui potuit terum coguoſcere cauſas,
A. 6. Uode hominum, pecudumque geuus, vitæque volantom,
A. 6. Et quæ marmoreo ſert monſtra ſob æquore pontus,
G. 1. Et ſi quid ſimul ignis habet, vel mobilis humor,
G. 2. Haud aliter prima creſcentis origine murdi
G. 3. Illuaiſſe dies, aliumve habuiſſe renorem
A. 7. Crediderim, major rerum mihi naſcitur ordo,
A. 10. Si qua fidem tauto eſt operi latuta vetuſtas.
E. 1. G. 4. Namque (fatebor eoim) levium ſpectacula rerum
A. 9. Semper eqoos, atque arma virum, pognaſque canebam,
G. 1. A. 9. Et ſtudio incaſſum volui exercere laborem,
G. 4. A. 4. Omnia tentanti pótior ſeutentia viſa eſt
Pandere res alta terra & caligine merſas.
Inque dies aliquid jamdudum tovadere magnum
Mens agitat mihi, uec placida contenta quiete eſt,
Ote favere omnes, lætaſque advertite mentes,
Mattes, atque viri, pueri, inuuptæque puellæ.

De creatione Mundi.

A. 6. Principio cælom, ac tertas, campoſque liquentes
Lucentemque globum Lonæ, Soliſque labores
G. 1. Ipſe Pater ſtaruit: vos, o clariſſima mundi
Lumina, labeutem cælo quæ ducitis anuum.
A. 3. Nam oeque erant aſtrorum ignes, nec locidus ærher,
A. 5. Sed nox arra poluni bigis ſubvecta tenebat,
Et chaos in præceps tantum tendebar ad umbras,
A. 6. Quantus ad æthereum Cæli ſuſpectus Olympum.

De diviſione lucis a tenebris.

Tunc Pater omnipotens, rerum cui ſumma poteſtas, A. 10.
Aera dimovit teoebroſum, & diſpulit umbras, A. 5.
Et medium luci atque umbris jam dividit orbem. G. 1.
Sidera cuocta notat, tacito labentia Cælo, A. 3.
Inrentos volveus oculos, qua parte calores A 7.
Auſtrioos tulerit, qoæ terga obverterit axl, G. 2.
Obliquus qua ſe ſignorum verterit ordo. G. 1.

De quatuor temporibus anni.

Poſtquam eoncta videt Cælo conſtare ſereno A. 3.
Omnipotens, ſtellis oumeros & nomina fecit, G. 1.
Temporibuſque parem diverſis quatuor annom, G. 1.
Æſtuſque, & pluvias, & ageotes frigora ventos. G. 1.
Atque hæc ut certis poſſemus diſcere ſignis. G. 1.
Vere tument terræ, & geoitalia ſemina poſcunt: G. 2.
Ac medio toſtas æſtu terit area fruges, G. 2.
Et vatios ponit fœtus autumnus, & atra G. 2.
Venit hiems, teritur Sicyonia bacca trapetis, G. 2.
Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus. G. 2.
Tempore jam ea illo fœcundis imbtibus G. 2.
æther
Magnus alit magoo commiſtus corpore fœtus, G. 4.

Dies Primus.

Et jam prima novo ſpargebat lumine terras, A. 4.
Ducebatque diem ſtellis aurora fugatis. A. 3.
Tunc durare ſolum, & diſcludere Netea ponto E. 6.
Incipit, & rerom paulatim ſumere formas,
Et variæ pelagi facies, immauia cete A. 5.
Æqoora vertebant caudis, æſtumque ſecabant, A. 8.
Nec nou & vaſti circuibaot æquora punti.
Jam ſole ioſuſo, jam rebos luce retectis A. 9.
Eaoltans, rotemque ſimul diſpargit amarum. G. 4.

Dies Secundus.

Poſtera jamque dies primo ſurgebat Eoo, A. 3.
Fudit humus flores, & frondes explicat omnes, E. 9. G. 2.
Sanguineique inculta ruhent aviaria baccis, E. 9. G. 2.
Nou taſtris homiuum, non ulli obnoaia curæ. G. 2.

Dies Tertius.

Tertia lux gelidam Cælo dimoverat umbram, A. 11.
Avia tunc reſonant avibus virgulta ſonoris, G. 2.
Et liquidas corvi preſſo daor gurrure voces, G. 2.
Nec gemere aeria ceſſabat turtur ab ulmo. E. 1.

Dies Quartus.

Quarto terra die variarum monſtra ferarum,
A. 3. Omoigeoumque pecus, oullo cuſtode per herbam,
A. 7. Educir ſilvis: ſubito (mirabile viſu)
A. 12. Tunc demum movet arma leo, tunc peſſima tigris
G. 4. Squamoſuſque draco, & fulva cervice leæna
A. 7. Sævire, ac formæ magnorum ululare luporum.
G. 3. Cetera paſcuntur virides armenta per herbas,
G. 2. Nec gregibus liquidi fontes, nec gramina deſunt.

Dies Quintus & Sextus.

A. 3. Jamque dies, alterque dies proceſſit, & omne
A. 10. Hoc virtutis opus divinæ mentis & artis
A. 4 Proſpiciens Genitor, perfectis ordine rebus,
A. 1. Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo
E. 4. Terrarum, tractuſque maris, cælumque profundum,
A. 8. Alituum, pecudumque genus, ſecumque volutat
A. 1. Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
G. 1. Neu ſegnes jacerent terræ, juvat uſque morari.

De formatione primi hominis.

A. 12. Talia verſanti ſubito ſententia ſedit,
G. 2. Felicemque trahit limum, fingitque premendo
G. 1. Pingue ſolum primis extemplo a menſibus anni.
A. 10. Jamque improviſo tantæ pietatis imago
G. 2. Proceſſit, nova forma viri pulcherrima rerum,
A. 1. Os humeroſque Deo ſimilis, qui mentem, animumque
A. 10. Major agit Deus, atque opera ad majora remittit.

De formatione Evæ.

A. 5. Quæritur hinc alius, nec quiſquam ex agmine tanto
A. 7. Audet adire virum, ſociuſque in regna vocari.
A. 1. Haud mora, continuo placidam per membra quietem
A. 4. Dat juveni, & dulci declinat lumina ſomno.
A. 8. Atque illi medio in ſpatio jam noctis opacæ
A. 1. Omnipotens Genitor coſtas & viſcera nudat.
A. 1. Harum unam juveni, laterum compagibus actis,
A. 1. Eripuit, ſubitoque oritur mirabile donum,
A. 7. Argumentum ingens clara cum luce refulſit
A. 3. Inſignis facies, & pulcro pectore virgo
A. 7. Jam matura viro, jam plenis nubilis annis.
A. 7. Olli ſomnum ingens rupit pavor, oſſaque & artus
A. 4. Conjugium vocat, & ſtupefactus numine preſſit,
A. 8. Excepitque manu, dextramque amplexus adhæſit.

Deum protoplaſtum & Evam benedixiſſe.

A. 9. His demum exactis, inquit qui ſidera mundi
Juſſit: eo dicente premit placida æquora A. 10. pontus,
Et tremefacta ſolo eſt tellus, ſilet arduus A. 10. æther.
Vivite felices, interque virentia culta A. 3.
Fortunatorum nemorum ſedeſque beatas. A. 6.
Hæc domus, hæc patria eſt, requies ea certa A. 8. laborum.
His ego nec metas rerum, nec tempora pono. A. 1.
Imperium ſine fine dedi, moltoſque per annos A. 1.
Non raſtrum patietur humus, nec vinea falcem. E. 4.
At genus immortale manet, nec tarda ſenectus G. 4.
Debilitat vires animi, mutatque vigorem. A. 9.

Quid prohibitum primis parentibus.

Vos contra quæ dicam animis advertite A. 2. veſtris;
In medio ramos, annoſaque brachia tendens A. 6.
Eſt in conſpectu ramis felicibus arbor, A. 2. G. 2.
Quam neque fas igni cuiquam, nec ſternere A. 7. ferro,
Religione ſacra nunquam conceſſa moveri. A. 2. A. 3.
Hac quicumque ſacros decerpſerit arbore A. 6. fœtus,
Morte luet merita: nec me ſententia vertit: A. 11. A. 1.
Nec tibi jam prudens quiſquam perſuadeat G. 2. author
Commaculare manus, ſceleri te voce moveri E. 8. A. 3.
Feminea, nec te ullius violentia vincat, A. 11.
Si te digna manet divini gloria juris. G. 1.

De deliciis Paradiſi.

Poſtquam cuncta parer, Cæli cui ſidera A. 3. A. 10. parent,
Compoſuit, legeſque dedit, campoſque A. 8. A. 8. nitentes
Deſuper oſtentat, tantarum gloria rerum: A. 8. A. 4.
Ecce autem primi ſub limine ſolis & ortos A. 6.
Devenere locos, ubi mollis amaracus illos A. 1.
Floribus, & dulci aſpirans complectitur A. 1. umbra.
Hic ver purpureum, atque alienis menſibus E. 9. G. 3. æſtas,
Hic liquidi fontes, hic cæli tempore certo G. 2.
Dulcia mella premunt, hic candida populus G. 4. antro
Imminet, & lentæ texunt umbracula vites: E. 9.
Invitant croceis halantes floribus horti G. 4.
Inter odoratum lauri nemus, ipſaque tellus A. 6.
Omnia liberius nullo poſcente ferebat. G. 1.
Fortunati umbo, ſi mens non læva fuiſſet A. 9. E 1.
Conjugis infandæ, docuit poſt exitus ingens. A. 11. A 5.

Tentatio per Serpentem.

Jamque dies infanda aderat per florea rura: A. 2.
Ecce inimicus atrox immenſis orbibus anguis G. 3. A. 2.
Septem ingens gyros, ſeptena volumina A. 5. verſat,
Nec viſu facilis, nec dictu affabilis olli, A. 3.
Obliqua invidia ramo frondente pependit, A. 7.
Vipeream inſpirans animam, cui triſtia bella A. 7.
Iræque invidiæque, & noxia crimina cordi. A. 7.
Odit & ipſe pater, tot ſeſe vertit in ora, A. 7.

Arre-

A. 11. Arrectisque horret squamis, & ne quid inausum
A. 8. Aut intentatum scelerisve dolive relinquat,
A. 6. Sic prior aggreditur dictis, seque obtulit ultro:
A. 6. Dic, ait, o virgo, (lucis habitamus opacis,
A. 6. Riparumque toros, & prata recentia rivis
A. 11. Incolimus) quæ tanta animis ignavia venit?
E. 7. Strata jacent passim sua quæque sub arbore poma,
A. 3. Pocula sunt liquidi fontes, cælestia dona.
A. 3. A. 12. Attrectare nefas, id rebus defuit unum.
A. 3. Quis prohibet caulas penitus tentare latentes?
A. 8. A. 9. Vana superstitio, verum pars altera adempta est
A. 12. A. 10. Conditio, mea si non irrita dicta putares,
A. 12. A. 2. Author ero audendi sacrata resolvere jura.
A. 4. Tu conjunx, tibi fas animum tentare precando.
E. 8. A. 4. Dux ego vester ero, tua si mihi certa voluntas,
A. 3. Extruimusque toros, dapibusque epulamur opimis.

Eva seducta seducit virum.

A. 7. A. 12. Sic ait, & dicto citius, quod lege tenetur
A. 7. A. 12. Subjiciunt epulis oculi venerabile lignum,
A. 3. Instituuntque dapes, contactuque omnia sudant.
A. 1. Præcipue insistit pesti devota futuræ,
G. 2. Miraturque novas frondes, & non sua poma.
A. 6. A. 1. Causa mali tanti, summo tenus attigit ore,
A. 7. Majus adorta nefas, majoremque orta furorem.
G. 2. Heu misero conjunx aliena ex arbore germen
A. 11. Objicit, atque animum subita dulcedine movit.

Vident se nudos, & faciunt sibi perizomata.

A. 9. Continuo nova lux oculis effulsit. at illi
A. 8. Terrentur visu subito, nec plura morati,
A. 11. Corpora sub ramis objectu frondis inumbrant,
A. 3. A. 2. Consertum tegmen, nec spes opis ulla dabatur.
A. 11. At non hæc nullis hominum Sator, atque deorum
A. 8. Observans oculis, cædes & facta tyranni
A. 5. Præsensit, notumque furens quid femina possit.
A. 6. Continuo invadit, Procul, o procul este profani,
A. 12. Conclamat, cælum ac terras qui numine fitmat.

Adam abscondit se.

A. 10. Atque illi longe gradientem, & dira frementem
A. 10. Ut videre, metu versi retroque ruentes
A. 5. Diffugiunt, silvasque & sicubi concava furtim
A. 5. Saxa petunt, piget incepti, lucemque nec auras
A. 4. Respiciunt, tædet cæli convexa tueri.

Increpat Adam Dominus.

A. 9. Nec longum in medio tempus, cum creber ad aures
A. 2. Visus adesse pedum sonitus, Genitorque per umbram
Talibus affatur dictis, atque increpat ultro: A. 6.
Infelix, quæ tanta animum dementia cepit? A. 5.
Quis furor ille novus? quo nunc quo tenditis? inquit. A. 5.
Regnorum immemores, quæ mentem insania mutat? A. 4. A. 12.
Dicite, quæ lucis miseris tam dira cupido? A. 6.
Maturate fugam, toroque absistite luco, A. 1. A. 6.
Nec revocare gradum, si quando adversa vocarint, A. 6. A. 9.
Est licitum: flammis ambit torrentibus amnis A. 6.
Per medium stridens, torqueique sonantia saxa, A. 12. A. 6.
Attollitque globos flammarum, & sidera lambit. A. 3.

Adam se excusat.

Ille sub hæc: Tua me, genitor, tua triftis imago A. 6.
His posuere locis, merui, nec deprecor, inquit, A. 12.
Omnipotens, sonitumque pedum, vocemque tremisco A. 3.
Conscius audacis facti, monitique sinistri. A. 10. A. 10
Femina fert tristes succos, tardumque saporem, G. 2.
Illa dolos, dirumque nefas sub pectore versans, A. 4.
Insontem infandu indicin, moritura puella A. 2. G. 4.
Dum furit, incautum crudeli morte peremit. A. 10.
Suasit enim, scis ipse, nec est te fallere cuiquam, G. 4.
Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error, E. 8.
Contigimusque manu quod non sua seminat arbos. A. 6.

Maledictum Serpenti.

Tunc pater omnipotens solin sic infit ab alto: G. 2. A. 12.
Accipite ergo, animis atque hæc mea figite dicta: A. 3.
Tuque prior, scelere ante alios immanior omnes, A. 1.
Quem nec longa dies, pietas nec mitigat ulla, A. 5.
Hortator scelerum coluber, mala gramina pasces A. 6. A. 2.
Desidia, latamque trahens inglorius alvum. G. 4.
Cede locis, nullis hominum cogentibus, ipse G. 2.
Tenvis ubi argilla, & dumosis calculus arvit. G. 2.

Maledictum Adam.

At tibi pro scelere (exclamat) pro talibus ausis, A. 2.
Omne ævum ferro teritur, primusque per artem A. 9.
(Heu miserande puer) terram insectabere rastris, A. 6. G. 1,
Et sonitu terrebis aves: horrebit in arvis G. 1. G. 1.
Carduus, & spinis surget paliurus acutis, E. 5.
Lappæque, tribulique, & fallax herba veneni. G. 1. E. 4.
At ii triticeam in messem, robustaque farra G. 1.
Exercebis humum, frustra expectabis acervum, G. 1. G. 1.
Concussaque famem in sileis solabere quercu. G. 1.
Insuper his subeunt morbi, tristisque senectus, G. 3.
Et labor, & diræ tapit inclementia mortis. G. 3.

Maledictam Evam.

E. 5. Hæc tibi ſemper erunt, tuque o ſæviſſima conjunx
A. 1. A. 11. Non ignara mali, caput horum & cauſa malorum,
G. 4. A. 4. Magna Ines commiſſa tibi: heu perdita neſcis,
A. 4. Nec quæ circumſtant te deinde pericula cernis.
A. 4. A. 4. Nunc morere, ut merita es, quod tota mente periſti.
A. 9. Nec mea jam mutata loco ſententia cedit.

Expulſos Adam & Evam e paradiſo.

A. 2. At juvenem primum ſævus circumſtetit horror,
A. 7. A. 9. Dirigere oculi, nec ſe celare tenebris
A. 1. Amplius, aut moras andire & reddere voces.
A. 7. Haud mora, feſtinant, rapidis juſſique ſeruntur
A. 6. Paſſibus, & pariter greſſi per opaca vierum
A. 6. A. 5. Corripiunt ſpatium medium limenque relinquunt
A. 6. Flentes, & paribus curis veſtigia figunt.
A. 3. Tum victum in ſilvis baccas, lapidoſaque corna
A. 3. Dant rami, & vulſis paſcunt radicibus herbæ.

Evam peperiſſe duos filios.

A. 3. Interea magnum ſol circumvolvitur annum,
E. 4. Matri longa decem tulerent faſtidia menſes,
G. 1. Unde homines nati, durum genus. inde per artem
G. 3. Haud herbæ campo apparent, haud arbore frondes,
G. 2. Inque novos ſoles audent ſe gramina tuto
G. 4. Credere, & in lentis uvam demittere ramis
G. 2. Inſtituunt, udoque docent inoleſcere ſucco.

Abel a fratre occiditur.

A. 7. A. 7. Tunc gemini fratres adolent dum altaria tedis,
A. 5. Alter & alterius prælato invidit honori,
A. 2. A. 2. (Horreſco referens) conſanguinitate propinquum
A. 3. Excipit incautum, patriaſque obtruncat ad aras
A. 2. Sanguine fœdantem quos ipſe ſacraverat ignes.

Poſt occiſum Abel Deus iraſcitur humano generi.

G. 1. Tunc Genitor virus ſerpentibus addidit arris,
G. 1. Mellaque decuſſit foliis, ignemque removit,
G. 1. Prædarique lupos juſſit, pontumque moveri.
G. 1. Et paſſim rivis currentia vina repreſſit.
G. 1. Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos
G. 1. Eſſet rubigo, & victum ſeges ægra negaret.
G. 1. Tunc laqueis captare feras, & fallere viſco
Inventum, & duris urgeos in rebus egeſtas G. 1.
Movit agros, curis acuens mortalia corda, G. 1.
Deterior donec paulatim decolor ætas, A. 8.
Ferrea progenies durum caput exrulit arvis, G. 2.
Et belli rabies, & amor ſucceſſit habendi. A. 8.
Juſtitia excedens terris veſtigia fecit. G. 2.
Nec longum in medio tempus: furor ira- A. 2.
que meutem
Præcipitant, gaudent perfuſi ſanguine fratrum. G. 2.
Condit opes alius, defeſſoque incubat auro, G. 2.
Nec doluit miſerans inopem, deatramque A. 10.
tetendit.

De Diluvio.

Tonc pater omnipotens graviter commotus ab alto A. 1.
Æthere ſe mittit, tellurem effundit in undas A. 12.
Diluvio miſcens, cælumque in tartara ſolvit. A. 12.
Sternit agros, ſtetnit fata læta, bovumque A. 2.
labores
Diluit, implentur foſſæ, & cava flumina creſcunt. G. 1.
Et genus omne neci pecudum dedit, omne G. 3.
ferarum.

Noe ſervatur.

Tum pietate gravem, ac meritis, mirabile dictu, A. 1.
Qui fuit in terris & ſervantiſſimus æqui, A. 2.
Eripuit leto, tantis ſurgentibus undis, A. 6.
Ut genus unde novæ ſtirpis revocaret, haberet. G. 4.

Poſt diluvium Deus legem dat hominibus: Judæi bello agitantur.

Diluvio ex illo, patribus dat jura vocatis A. 7. A. 5.
Omnipotens, magniſque agitet ſub legibus G. 4.
ævum,
Quid memorem iufandas cædes? quid facta A. 8.
tyranni?
Neſciaque humanis precibus manſueſcere G. 4.
corda?
Ægyptum, vireſque orientis, & ultima bella, A. 8.
Magnanimoſque duces, totaſque ex ordine G. 4.
gentes,
Quo curſu deſerta petiverit & tribus & gens E. 6.
Magna virum meriti tanti non immemor A. 9.
umquam.
Quique ſacerdotes adſint altaria juxta, A. 6. A. 4.
Quique pii vates pro libertate ruebant. A. 6. A. 8.
Qui bello exciti reges, quæ lirrore rubro A. 7.
Complerint campos acies, quibus arſerit A. 7.
armis
Rex genus egregium magno inflammante A. 7.
furore
Agmen agens equitum, & florentes ære catervas. A. 11.
Cetera facta patrum, pugnataque in ordine A. 8.
bella
Prætereo, atque aliis poſt me memoranda G. 4.
relinquo.

DE

DE NOVO TESTAMENTO,

Et de Salvatoris Nativitate.

A. 11. NUnc ad te, & tua, magne pater, conſulta revertor.
A. 7. A. 4. Majus opus moveo, vatum prædicta priorum
G. 4. Aggredior, quamvis anguſti terminus ævi
G. 3. Accipiet, tentanda via eſt, qua me quoque poſſim
G. 3. Tollere humo, & nomen ſama tot ferre per annos,
E. 4. Quod tua progenies cælo deſcendit ab alto,
A. 8. Attulit & nobis aliquando optantibus ætas
A. 3. Auxilium adventumque Dei: cum femina primum
A. 1. G. 2. Virginis os habitumque gereos, mirabile dictu
E. 8. Nec generis noſtri puerum, nec ſanguinis edit.
A. 5. Sed quia terrifico cecinerunt omine vates
A. 7. A. 2. Adventare virum populis terriſque ſuperbum
A. 7. Semine ab æthereo, qui viribus occupet orbem,
A. 1. Imperium oceano, famam qui terminet aſtris.

De nativitate Jeſu Chriſti.

A. 9. Jamque aderat promiſſa dies, quo tempore primum
A. 8. A. 9. Extulit os ſacrum divinæ ſtirpis origo
A. 5. Miſſa ſub imperio, venitque in corpore virtus
A. 7. A. 2. Miſta Deo, ſubiit cari genitoris imago.

De ſtella & magis.

Haud mora, continuo cæli regione ſerena
A. 2. Stella facem ducens magna cum luce refulſit.
A. 9. Agnovere Deum proceres, cunctique repente
A. 2. Muneribus cumulant, & ſanctum ſidus adorant.
A. 2. Tum vero manifeſta fides, clarumque paternæ
A. 3. Nomen virtutis, Chriſtique agnoſcere vultum
A. 5. Flagrant, & quæ det divini ſigna Decoris.

Metuiſſe Herodem nato Chriſto.

A. 4. A. 11. Protinus ad regem magno clamore furentem
A. 3. A. 9. Fama volat, magnaſque acuit rumoribus iras,
A. 6. A. 9. Incenditque animum, matriſque allabitur aures.
A. 4. A. 5. Illa dolos, dirumque neſas haud inſcia rerum
A. 4. Præſenſit, moruſque excepit prima futuros
A. 6. A. 3. Præſcia venturi, furtim mandavit alendum,
A. 8. A. 9. Dum curæ ambiguæ, dum mens exæſtuat ira.

Herodes jubet occidi infantes.

A. 7. A. 4. At rex ſollicitus, ſtirpem & genus omne futurum
A. 2. Præcipitare jubet, ſubjectiſque urere flammis,
A. 3. A. 9. Multa movens, mittitque viros qui certa reportent.
A. 3. A. 7. Haud ſecus ac juſſi faciunt, rapidiſque feruntur
A. 11. Paſſibus, & magnis urbem terroribus implent.
A. 6. Continuo auditæ voces, vagitus & ingens,
A. 6. G. 4. Infantumque animæ flentes, ante ora parentum
A. 2. A. 11. Corpora natorum ſtereuntur limine primo.

Fugit Virgo cum filio in Ægyptum.

At mater gemitu non fruſtra extetrita tanto, G. 4.
Ipſa manu præ ſe portans, turbante tumultu, A. 11. A. 6.
Infantem, fugiens plena ad præſepia tendit. A. 11. G. 3.
Hic natum anguſti ſubter faſtigia tecti A. 8.
Nutribat, teneris immulgens ubera labris. A. 11.
Hæc tibi prima, puer, fundent cunabula flores, E. 4.
Mixtaque ridenti paſſim cum baccare tellus E. 4.
Molli paulatim colocaſia fundet acanto. E. 4.

Chriſtus diſputat in templo in medio ſeniorum.

Et jam finis erat, perfecto temporis orbe, A. 6.
Ut primum ceſſit furor, & rabida ora quierunt, A. 6.
Ante annos animum geſtans cæleſtis origo. A. 9.

Miranter omnes Chriſtum.

Per medias urbes graditur, populoſque propinquos. A. 3.
Illum omnis tectis, agriſque effuſa juventus A. 7.
Attonitis inhians animis proſpectat euntem, A. 7. A. 7.
Turbaque mirantur mentum, quis ſpiritus illi, A. 7.
Quis vultus, vociſve ſonus, vel greſſus eunti A. 5. eſt.

Teſtimonium Joannis de Chriſto.

Continuo vates, namque hic certiſſimus author, G. 1.
Ut procul a gelido ſecretum flumine vidit,
Tempus, ait, Deus, ecce Deus, cui maxima rerum A. 8.
Verborumque fides: tu non eris alter ab illo, A. 9.
Fortunate puer, cæli cui ſidera parent. E. 5. A. 10.
Sic equidem ducebam animo, rebarque futurum, A. 6.
Expectate venis, ſpes & ſolatia noſtri. A. 2.

Chriſtus baptizatur a Joanne, & Spiritus Sanctus deſcendit de cælo.

Hæc ubi dicta dedit, fluvio merſare ſalubri A. 2. G. 1.
Accepit venientem, ac mollibus extulit undis, A. 9.
Exultantque vada, & ſubito commota columba A. 5.
Devolat, atque ſuper caput aſtitit, iode repente A. 4.
Radit iter liquidum, celeres neque commovet alas. A. 5.

Multos baptizatos cum Chriſto.

Huc omnis turba ad ripas effuſa ruebat, A. 6.
Certatim largos humeris infundere rores. G. 1.

Vox de cælo audita eſt, hic eſt &c.

Tunc Genitor natum dictis compellat aperis: A. 2.
Nate, meæ vires, mea magna potentia ſolus, A. 1.
Et prædulce decus magnum rediture parenti, A. 10.
A te principium, tibi deſinit. accipe, reſtor, E. 8.
O mea progenies: qua ſol utrumque recurrens A. 7.
Aſpicit oceanum, perfecto lætus honore A. 3.
Omnia ſub pedibus vertique regique videbis. A. 7.
Tu regere imperio populos, matreſque viroſque A. 6.

Jampri-

A. 1. Jampridem resides animos, desuetaque corda,
G. 1. Ignaroſque viæ mecum miseratus inertes
G. 1. Aggredere, & votis jam nunc assuesce vocari.
A. 4. Dixerat, ille patris magni parere parabat
A. 1. Imperiis, instans operi, regnisque futuris.
A. 6. A. 11. Heu pietas, heu prisca fides, quas dicere grates
G. 4. Incipiam? si parva licet componere magnis.
A. 2. Nec mihi jam patriam antiquam spes ulla videndi,
E. 1. Nec spes libertatis erat, nec cura salutis.

Omnia rident, adveniente Domino.

E. 1. Hic mihi responsum primus dedit ille petenti,
A. 6. Concretam exemit labem, purumque reliquit
A. 6. A. 2. Æthereum sensum, meque in mea regna remisit.
A. 6. A. 5. Illum ego per flammas, agerem si syrtibus exul,
A. 1. A. 6. Per varios casus, per mille sequentia tela,
A. 12. Quo res cumque cadant, unum pro munere tanto
A. 5. Exequerer, strueremque suis altaria donis.
A. 6. A. 8. Hujus in adventu teterum munera laudum
E. 5. Ipsi lætitia voces ad sidera jactant
E. 5. E. 10. Intonsi montes. responsant omnia valles.

Tentatur Christus.

G. 3. A. 4. Tempore non alio magnum & memorabile nomen
A. 7. A. 6. Serpentis furiale malum meminisse necesse est.
A. 2. A. 7. Ausus quin etiam, fama est obscurior annis,
A. 2. A. 1. Compellare virum, & veniendi poscere causas.
A. 6. Hunc ubi tendentem adversum per gramina vidit,
A. 10. Substitit, infremuitque ferox, dictuque potentem
A. 7. A. 7. Saucius ac serpens affatur voce superba:
A. 6. Verane te facies? verus mihi nuntius affers?
A. 8. A. 6. Qui genus? unde domo? qui nostra ad limina tendis?
A. 6. A. 1. Fare age quid venias, nam te dare jura loquuntur.
G. 4. Aut quis te juvenum, confidentissime, nostras
A. 6. Jussit adire domos? pacique imponere morem?
E. 1. Non equidem invideo, miror magis, accipe porro,
A. 9. Quid dubitem, & quæ nunc animo sententia surgat.
A. 4. Est domus alta, voce Zephyros, & labere pennis
A. 6. Ardua tecta petens ausus te credere cælo,
A. 4. A. 10. Si modo, quem memoras, pater est, cui sidera parent.

Christus diabolum alloquitur.

A. 9. Olli subridens sedato pectore fatur,
A. 8. Haud vatum ignarus, venturique inscius ævi:
A. 4. Dissimulare etiam spetasti perfide serpens?
Nec dubites, nam vera vides: opta ardua pennis A. 3.
Astra sequi, clausumque cava te condere terra. A. 12.
Quo peritura ruis? majoraque viribus audes? A. 10.
Cede Deo, tum projectus corpore terræ! A. 11.

Diabolus fugit audito Christo.

Nec plura his: ille admirans venerabile donum A. 6.
Fronte premit terram, & spumas agit ore cruento, G. 3.
Conteritusque fuga cæcis se condidit umbris. A. 7.

Dominum elegisse discipulos, & statim secutos populos.

Interea magnas volitans it fama per urbes, A. 7.
Convenere viri, mens omnibus una sequendi A. 5.
In quascumque velit pelago deducere terras. A. 2.
Multi præterea, quos fama obscura recondit, A. 3.
Concurrunt fremitu denso, stipantque frequentes, A. 4.
Exultantque animis: medium nam plurima turba A. 6.
Hunc habet, atque humeris extantem suscipit altis. A. 6.
Quos ubi confertos audere in prælia vidit, A. 2.
Incipit, & dictis divinum inspirat amorem: A. 8.
Discite justitiam moniti, & succurrite fessis A. 6.
Pro se quisque, viri, quæ cuique est copia, læti, A. 5. A. 5.
Communemque vocate Deum, meliora sequamur, A. 8. A. 3.
Quoque vocat, vertamus iter, via prima salutis A. 5. A. 6.
Intemerata fides, & mens sibi conscia recti: A. 2. A. 1.
Vobis parta quies perfecto temporis orbe. A. 3. A. 6.
Nam qui divitiis soli incubuere repertis, A. 6.
Nec partem posuere suis, dum vita maneret, A. 6.
Pulsatusve parens, & fraus innexa clienti, A. 6.
Tunc cum frigida mors anima seduxerit A. 4.
artus,
Inclusi pœnam expectant, quæ maxima turba est, A. 6.
Inseruisque ciet tenebris, veterumque malorum A. 7.
Supplicia expendunt, aliis sub gurgite vasto A. 6.
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni. A. 6.
Turbidus hic cœno, vastaque voragine gurges A. 6.
Æstuat, atque omnem cocyto eructat arenam. A. 6.
Hinc exaudiri gemitus, & sæva sonare A. 6.
Verbera, tum stridor ferri, tractæque catenæ A. 6.
Semper, & obtenta densentur nocte tenebræ. G. 1.

Præcipitur, ne colantur idola.

Præterea quæ dicam animis advertite vestris: A. 2.
Non ego vos posthac cæsis de more juvencis E. 1. A. 3.
Religione patrum, truncis & robore natas, A. 2.

Mon-

A. 9. Mortalive manu effigies, nec templa deorum
A. 3. Audire, & repetens iterumque iterumque monebo:
A. 9. Sed petiiſſe ſemel ſatis eſt, natumque patremque
G. t. G. 3. Profuerit meminiſſe magis, ſi credere dignum eſt.
A. 3. Sed fugit interea, fugit irrevocabile tempus,
A. 12. Flammarumque dies, & vis inimica propinquat.

De judicio venturo.

A. 5. A. 12. Attonitis hæſere animis: nec plura moratus
A. 12. Hic aliud majus miſeris mortalibus ægris
A. 4. Judicium canit, & triſtes denunciat iras,
A. 3. Venturum excidium, vaſta convulſa ruina
G. t. Omnia tunc pariter rutilo miſcerier igni,
A. 9. A. 1. Palantesque polo ſtellas, cælique ruinam.
A. 2. Tunc vero tremefacta novus per pectora cunctis
A. 2. Inſinuat pavor, & taciti ventura videbant.

Quid ſibi faciendum foret, ut vitam æternam poſſideret, petiit quidam a Domino.

A. 3. Hæc ſuper adventu cum dicta horrenda moneret,
A. 9. Ora puer prima ſignans iuronſa juventa,
G. 4. Dives opum, ſtudiis florens ignobilis oti.
A. 7. Quinque greges illi balantum, & bina redibant
A. 3. Armenta & dapibus menſas onerabat opimis.
A. 6. Continuo palmas alacres utraſque tetendit,
A. 10. A. 3. Et genua amplectens, ſic ore affatus amico eſt.
G. 2. O Deus, o famæ merito pars maxima noſtræ,
A. t. Ad te confugio, & ſuppex tua numina poſco:
A. 6. Omnia perfeci atque animo mecum ante peregi.
A. 6. Eripe me hic invicte malis. quid denique reſtat,
A. 3. Quidve ſequens tantos poſſim ſuperare labores?
A. t. Accipe daque fidem, mihi juſſa expeſſere fas eſt.

Reſpondit ei Dominus.

A. 6. Atque huic reſponſum paucis ita reddidit heros:
A. 12. A. 8. O præſtans animi juvenie, abſiſte precando,
E. 2. A. 6. Nec te pœniteat, nihil o tibi amice relictum eſt.
A. 4. Hoc etiam his addam, tua ſi mihi certa voluntas,
A. 8. Diſce puer contemnere opes, & te quoque dignum
E. 4. Finge Deo, & quæ ſit poteris cognoſcere virtus.
A. 6. A. 10. Da dextram miſero, & fratrem ne deſere frater,
A. 7. A. 5. Si jungi hoſpitio properat, conjunge volentem,
G. 2. G. 3. Caſta pudicitiam ſervet domus. en age ſegnes
A. 8. Rumpe moras. rebuſque veni non aſper egenis.

Dixerat hæc, ille in verbo veſtigia torſit A. 6.
Triſtior, ora modis attollens pallida miris A. 1.
Multa gemens, ſeſeque oculis avertit, & A. 4.
auſert.

Chriſtus inſedit aſello.

Tunc etiam tardi coſtis agitatus aſelli G. 1.
Inſedit nimbo effulgens, tum plurima circum A. 2.
Matres atque viri, pueri velamina nota G. 4. A. 6.
Subjiciunt, funemque manu contingere gaudent. A. 2.
Jamque propinquabat portis, templumque A. 11.
veruſtis
Antiqua ex cedro centum ſublime columnis A. 7. A. 7.
Ingreditur, magna medius comitante caterva. A. 5.

Chriſtum ementes & vendentes flagello e templo expuliſſe.

Horrendum ſilvis, hoc illis curia templum, A. 7. A. 7.
Hæ ſacræ ſedes, miro quod honore colebant. A. 7. A. 4.
Namque ſub ingenti luſtrat dum ſingula templo, A. 1.
Horreſcit viſu ſubito: inſonuitque flagello, A. 6. A. 5.
Significatque manu, & magno ſimul intonat ore: A. 12. A. 6.
Quæ ſcelerum facies, quæve æra micantia A. 6. A. 2.
cerno,
Cæſaris & nomen? quæ mentem inſania A. 4.
mutat?
Hæ nobis propriæ ſedes, hic tempore certo A. 3. A. 4.
Perpetuis ſoliti patrum conſidere menſis. A. 7.
Obſtupuere animis, geliduſque per ima cucurrit A. 2.
Oſſa tremor, menſaſque meru liquere priores. A. 3.

Diſcipuli periclitantur in mari.

Inde ubi prima fides pelago, tranquilla A. 2.
per alta
Deducunt ſocii naves, atque arte magiſtra, A. 3. A. 8.
Hic alius funda latum tranſverberat amnem G. 1.
Alta petens, pelagoque aliue trahit humida G. 5.
lina.
Poſtquam altum tenuere rates, nec jam A. 3.
amplius ullæ
Occurrunt terræ, crebris micet ignibus æther, A. 1.
Eripiunt ſubito nubes cælumque diemque: A. 1.
Conſurgunt venti, & fluctus ad ſidera tollunt. A. 5. A. 1.
At ſociis ſubita gelidus formidine ſanguis A. 3.
Diriguit, cecidere animi, cunctique repente A. 3.
Portum aſpectabant flentes, vox omnibus una, A. 5. A. 5.
Spemque metumque inter dubii, ſeu vivere credant, A. 1.
Sive extrema pati, lethi diſcrimine parvo, A. 1. A 3.
Qualia multa mari nautæ patiuntur in alto. A. 7.

Chriſtum ambulaſſe ſuper aquas.

Ecce Deus magno miſceri murmure pontum, A. 1.
Emiſſamque hiemem ſenſit, cui ſumma poteſtas A. 1.

Par

A. 2. A. 5. Par levibus ventis, & flumiuis ocyor undis.
A. 5. Prona petit maria, & pelago decurrit aperto,
A. 3. A. 5. Nec longo diſtat curſu præeunte carina.
A. 10. A. 7. Agnoſcunt longe regem, dextramque potentem
A. 3. A. 3. Nudati ſocii, & magno clamore ſalutant.
A. 3. Poſtquam altos tetigit fluctus, & ad æquora venit,
A. 3. Hic varo horrendum, ac viſu mirabile, fortes
A. 8. Subſidunt undæ, remo ut luctamen abeſſet,
A. 1. Collectaſque fugat nubes, graditurque per æquor
A. 3. Jam medium, nec dum fluctus latera ardua lingit.
A. 5. At media ſocios incedens nave per ipſos,
A 5. Ecce gubernaclo rector ſubit ipſe magiſtet,
A. 5. A. 6. Intremuit malus, gemuit ſub pondare cymba.
A. 3. A 5. Vala cadunt, puppique Deus conſedit in alta,
A. 5. Et tandem læti notæ advertuntur arenæ.

De cœna Domini.

A. 8. Devexo interea propior fit veſper olympo.
A. 1. Tunc victu revocant vires, ſuſique per herbam,
G. 4. Et dapibus menſas onerant, & pocula ponunt.

Docet Sacramentum.

A. 1. Poſtquam prima quies epulis, menſæque remotæ,
A. 2. A. 5. Ipſe inter primos genitori inſtaurat honorat
A. 2. A. 5. Suſpiciens cælum, tunc ſacta ſilentia linguis.
A. 12. A. 12. Dat manibus fruges, dulcaſqua a fontibus undas;
A. 1. A. 12. Implavitque mero pateram, rituſque ſacrorum
A. 10. Edocet, immiſcetque preces, ac talia fatur:

Prædicit ab uno ſe traditum iri.

A. 3. Audite o proceres, ait, & ſpes diſcite veſtras:
A. 5. Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit,
A. 5. Promiſſiſque patris, veſtra, inquit, munera vobis
A. 5. Certa manent, pueri, & palmam movat ordine nemo:
A. 8. Et lux cum primum terris ſe craſtina reddet,
A. 8. Unus erit tantum in meque, axitiumque meorum,
A. 7. Dum medium paci ſa offert da corpore noſtro.
A. 1. Namque dies (ni fallor) adeſt, ſecludite curas:
A. 4. A. 10. Mecum erit iſte labor, nec me ſententia fallit.
A. 5. Unum pro multis dabitur caput. hæc ita fatus,
A. 8. Conticuit, ſeramque dedit per membra quietem.

Apoſtolos fugiſſe.

A. 4. Diffugiunt comites, & nocte teguntur opaca;
A. 6. Multaque dura ſuo triſti cum corde volutant.
A. 4. Quid faciant? hærent infixi pectora vultus,
A. 4. Verbaque, nec placidam membris dat cura quietem.

Conqueſtia Petri ad diſcipulos.

Tunc ſenior tales referebat pectore voces, A. 5.
Multa putans: ubi nunc nobis Deus ille magiſter? A. 5.
Quem ſequimur? quove ire jubes? ubi ponere ſedem? A. 3.
O dolor, atque decus tantarum gloria rerum! A. 4.
Jamjam nulla mora eſt, & nos rape in omnia tecum, A. 2. A. 2.
Oramus, teque aſpectu ne ſubtrahe noſtro. A. 6.

Sacerdotes cum populo contra Chriſtum.

Oceanum interea ſurgens aurora reliquit, A. 4.
Jamque ſacerdotes late loca queſtibus implent, G. 4.
Cum populo & Patribus, furturque per agmina murmur; A. 8. A. 12.
Quod genus hoc hominum? quæve hunc tam barbara morem A. 1.
Permittit patria? pœnas cum ſanguine poſcunt A. 2.
Undique collecti, & magno clamore ſequuntur A. 7. A. 10.
Inſontem, fævitque animis ignobile vulgus. A. 1.

Chriſtus hora ſexta deducitur, ut crucifigatur.

Sol medium cæli conſcenderat ignaus orbem, A. 8.
Tunc ſubito hunc acciri omnes populuſque a Patraſque A. 9.
Expoſcunt, ſtatique jubent, quo ſanguine cretus, A. 2.
Quidve petat, quidve ipſe ferat: prædamque tuentes A. 2.
Facta viri, miſtus dolor & ſtupor urget inertes. G. 4.
Neſcia mens hominum? certant illudere capto. A. 10. A. 2.
Tum vero captis concurrunt undique telis: A. 7.
Tollitur in cælum clamor, cunctique repente A. 11. A. 1.
Corripuere ſacram effigiem, manibuſque cruentis A. 2.
Ingentem quarcum deciſis undique ramis A. 11.
Conſtituunt, ſpiniſque ligant incautibus illum. A. 2.
Tendebatque manus, pedibus pet mutua nexis, A. 6. A. 7.
Triſte miniſterium! ſequitur quos cetera pubes, A. 5.
Auſi omnes immane nefas, auſoque potiri. A. 6.
Illa autem impavidus, Quo vincula nectitis? A. 10. E. 6. inquit.
Tantane vos generis tanuit fiducia veſtri? A. 1.
Poſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis. A. 1.
Talia perflabat memorans, fixuſque manebat. A. 2.

Fit terræ motus, & ſol obſcuratur.

Interea magno miſceri murmure cælum A. 1.
Incipit, & rebus nox abſtulit atra colorem, A. 6.
Impiaque æternam timuerunt ſecula noctem. G. 1.
Terra tremit, fugere feræ, & mortalia corda G. 1.

Per

G. 1. Per gentes humilis ſtravit pavor: inde repente
A. 9. Dat tellus gemitum, & cælum tonat omne fragore.

Chriſtum deſcendiſſe ad inferos.

G. 4. Extemplo comites Erebi de ſedibus imis
G. 4. G. 1. Umbræ ibant tenues: tellus quoque & æquora ponti
G. 1. Signa dabant, ſiſtunt amnes, terræque dehiſcunt.
G. 4. Quin ipſæ ſtupuere domus, atque intima lethi
A. 8. Tartara, & umbroſæ penitus patuere cavernæ.
G. 1. A. 11. Sol quoque & exoriens (cuncti ſe ſcire fatentur)
G. 1. Tunc caput obſcura nitidum ferrugine texit.

Chriſtum tertia die reſurrexiſſe.

Hoſque inter motus, media inter talia verba
A. 12. Tertia lux gelidam cælo dimoverat umbram.
A. 11. Jamque pedem referens ſuperas veniebat ad auras,
G. 4. 6. 4. Cum ſubito ante oculos ingenti mole ſepulchrum,
A. 6. Corpus ubi exanimum poſitum, nec claſtra, nec ipſi
Cuſtodes ſuffetre valent, avulſaque ſaxis
A. 2. Saxa vident, laxis laterum compagibus arctis.
A. 1. Fit ſonus, ingenti concuſſa eſt pondere tellus,
A. 9. Horror ubique animos, ſimul ipſa ſilentia terrent.

Foribus clauſis apparuiſſe Chriſtum Diſcipulis.

A. 9. Ecce autem primi volucrum ſub culmine caurus:
A. 11. Ingreditur, linquens antrum, ſpoliiſque ſuperbus
A. 7. Ibat ovans, pulſuque pedum tremit excita tellus,
A. 2. Vulneraque illa gerens foribus ſeſe ingerit arctis.
A. 2. Atque hic ingentem comitum affluxiſſe novorum
A. 2. Invenit admirans numerum, cunctiſque repente
A. 1. Improviſus ait: Coram quem quæritis adſum:
A. 9. A 5. Vicit iter durum pietas, & vivida virtus.
A. 6. A. 11. Præcipites vigilate viri, timor omnis abeſto.

Inſtruit Apoſtolos.

Hi noſtri reditus, expectatique triumphi, A. 11.
Hæc mea magna fides. o terque quaterque beati, A. 1.
Quæ vobis, quæ digna, viri, pro laudibus iſtis A. 9.
Præmia poſſe teor ſolvi? quæ dona parari? A. 9.
Accipite ergo animis: quæ vos a ſtirpe parentum A. 3.
Prima tulit tellus, eadem vos ubere læto A. 3.
Accipiet. revocate animum, mœſtumque timorem A. 1.
Mittite, jam voſmet rebus ſervate ſecundis. A. 1.

Chriſtum Apoſtolis pacem reliquiſſe.

Quod ſupereſt, læti bene geſtis ordine rebus, A. 8.
Pacem optate mann, pacem laudate ſedentes A. 6. A. 8.
Magnanimi: pacis ſulum inviolabile pignus. A. 11.
Et ſimul his dictis faciem oſtendebat & ora, A. 5.
Ora manuſque ambas, populataque pectora ferro: A. 6.
Immiſcentque manus manibus, gaudentque tuentes, A. 5. A. 5.
Nec vidiſſe ſemel ſatis eſt, juvat uſque morari, A. 6.
Et conferre gradum, & dextræ conjungere dextram. A. 6. A. 8.

De Aſcenſione Chriſti.

His demum exactis, ſpitantes dimovet auras A. 9.
Aera per tenerum, cæloque invectus aperto G. 3. A. 1.
Mortales viſus medio in ſermone reliquit. A. 4.
Inſert ſe ſeptus nebula, mirabile dictu. A. 1.
Aſt illum ſolio ſtellantis gloria cæli A. 7.
Accipit, æternumque tenet per ſecula nomen. A. 6.
Ex illo celebratus honos, lætique minores A. 8.
Servavere diem, tot jam labentibus annis. A. 2.
I decus, i noſtrum, tantarum gloria rerum, A. 6. A. 4.
Semper honos, nomenque tuum, laudeſque manebunt. A. 1.
Et nos & tua, dexter, adi pede ſacra ſecundo, A. 8.
Annua quæ differre nefas: celebrate faventes A. 8.
Hunc ſocii morem ſacrorum, hunc ipſe teneto, A. 3.
O dulcis conjux, & ſi pierate merentur, A. 2. A. 6.
Hac caſti maneant in religione nepotes. A. 3.

AURELII PRUDENTII CLEMENTIS VIRI CONSULARIS, OPERA.

PSYCOMACHIA.

Id eſt de Compugnantia Animi.

PRÆFATIO.

Enea fidelis, prima credendi via eſt
Abram, beati ſeminis ferus pater:
Adjecta cujus nomen auxit ſyllaba,
Abram parenti dictus, Abraham Deo.
Senile pignus qui dicavit victimæ,
Docens, ad aram cum litare quis velit,
Quod dulce cordi eſt, quod pium, quod unicum,
Deo libenter offerendum credito.
Pugnare noſmet cum profanis gentibus
Suaſit, ſuumque ſuaſor exemplum dedit,
Nec ante prolem conjugalem gignere
Deo placentem, matre virtute editam,
Quam ſtrage multa bellicoſus ſpiritus
Portenta cordis ſævientis vicerit.
Victum feroces forte teges ceperant
Loth, immorantem criminoſis urbibus
Sodomæ & Gomorrhæ, quas fovebat advena
Pollens honore patruelis gloriæ.
Abrahæ ſiniſtris excitatus nunciis
Audit propinquum ſorte captum bellica
Servire diris barbarorum vinculis:
Armat trecentos terque ſenos vernulas,
Pergant ut boſtis terga euntis cædere,
Quem gaza dives, ac triumphus nobilis
Captis tenebat impeditum copiis.
Quin ipſe ferrum ſtringit, & plenus Deo
Reges ſuperbos mole prædarum graves
Pellit fugatos, fauciatos proterit,
Frangit catenas, & rapinam liberat,
Aurum, puellas, parvulos, monilia,
Greges equarum, vaſa, veſtem, buculas.
Loth ipſe ruptis expedirus nexibus
Attrito baccis culla liber erigit.
Abraham triumphi diſſipator hoſtici
Redit, recepta prole fratris inclytus.
Ne quam fidelis ſanguinis profapiam
Vis peſſimorum poſſideret principum.
Adhuc recentem cæde de tanta virum
Donat ſacerdos ferculis cæleſtibus,
Dei ſacerdos, & Rex & idem præpotens,
Origo cujus ſumta inenarrabili
Secreta, nullum prodit auctorem ſui,
Melchiſedech, qua ſtirpe, queis majoribus
Ignotus, uni cognitus tantum Deo.
Mox & triformis Angelorum trinitas
Senis reviſit hoſpitis mapalia.
Et jam vieta Sarra in alvo fertilis
Munus juventæ mater exſanguis ſtupet,
Hærede gaudens, & cachinni pœnitens.
Hæc ad figuram prænutata eſt linea,
Quam noſtra recto vita reſculpat pede,
Vigilandum in armis pectorum fidelium,
Omnemque noſtri portionem corporis,
Quæ capta fœdæ ſerviat libidini,
Domi coactis libetandam viribus.
Nos eſſa large vernularum divites.
Si quid trecenti, bis novenis additis
Poſſint, figura noverimus myſtica.
Hoc ipſe Chriſtus, qui ſacerdos verus eſt,
Parente natus alto & ineffabili,
Cibum beatis offerens victoribus,
Parvam pudici cordis intrabit caſam,
Monſtrans honorem trinitatis boſpitæ.
Animam deinde ſpiritus conneabus
Pie maritam, prolis expertem diu,
Faciet perenni fertilem de ſemine.
Tum ſera dotem poſſidens puerpera,
Hærede digno patris implebit domum.

PSYCHOMACHIÆ LIBER.

CHriſte graves hominum ſemper miſerate labores,
Qui partia virtute cluis, propriaque, ſed una:
Unum namque Deum colimus de nomina trino,
Non tamen & ſolum, quia tu Deus ex patre Chriſte.
Diſſere rex noſter, quo milite pellere culpas
Mens armata queat noſtri de pectoris antro,
Exoritur quoties turbatis ſanſibus intus
Seditio, atque animam morborum tiaa fatigat,
Quod tunc præſidium pro libertate tuenda,
Quæve acies furiis inter præcordia ſæviis
Obſiſtat meliore manu: nec enim bene ductor
Magnarum virtutum inopes, nervisque carentes
Chriſticolas vitiis populantibus expoſuiſti.
Ipſe ſalutiferas obſeſſo in corpore turmas
Depugnare jubes, ipſe excellentibus armis
Artibus ingenium, quibus ad ludibria cordis
Oppugnanda poteus tibi dimicat, & tibi vincat.
Vincendi præſens ratio eſt, ſi cominus ipſas
Virtutum facies, & colluctantia contra
Viribus infeſtis liceat portenta notare.

Fidei & idololatriæ pugna.

Prima petit campum dubia ſub ſorte duelli
Pugnatura Fides, agreſti turbida cultu,
Nuda humeros, intonſa comas, exerta lacertos.
Namque repentinus laudis ealor ad nova fervene
Prælia, nec telis meminit, nec tegmine cingi:
Pectore ſed fidens valido, membriſque tectis
Provocat inſani frangenda pericula belli.
Ecce laceſſentem collaris viribus audet
Prima ferire Fidem, veterum cultura deorum.
Illa hoſtile caput, phaleratasque tempora vittis

Altior

Altior insurgens labefactat, & ora cruore
De pecudum satiata solo applicat, & pede calcat.
Elisos in mortem oculos, animamque malignam
Fracta intercepti commercia guturis arctant,
Difficilemque obitum suspiria longa fatigant.
Ea oltat victrix legio, quam mille coactam
Martyribus regina Fides animarat in hostem:
Tunc fortes socios parta pro laude coronat
Floribus, ardentique jubet vestirier ostro.

Pudicitiæ & libidinis pugna.

Exin gramineo in campo concurrere prompta
Virgo Pudicitia, speciosis fulget in armis.
Quam patrias succincta faces Sodomita libido
Aggreditur, piceamque ardenti sulphure pinum
Ingerit in faciem, pudibundaque lumina flammis
Appetit, & tetro rentat suffundere fumo.
Sed dextram furiæ flagrantis, & ignea diræ
Tela lupæ saao ferit imperterrita virgo,
Eaceſſasque sacro tedas depellit ab ore.
Tunc eaarmatæ jugulum meretricis adacto
Transfigit gladio: calidos vomit illa vapores,
Sanguine concretos cœnoso: spiritus inde
Sordibus exhalans vicinas polluit auras.
Hoc tibi habe, exclamat victrix regina, supremus
Hic tibi finis erit. semper prostrata jacebis,
Nec jam mortiferas audebis spargere flammas
In famulos famulasve Dei, quibus intima casti
Vena animi sola fervet de lampade Christi.
Tene, o veaarria hominum, potuisse resumptis
Viribus extincti capitis recalescere flatu?
Assyrium postquam thalamum cervix Olopherni
Cæsa, Cupidineo madefactum sanguine lavit:
Gemmatumque totum mœchi ducis aspera Judith
Sprevit, & incestos compescuit ense furores:
Famosum mulier referens ex hoste tropæum
Non trepidante manu vindex mea cælius audax.
At fortasse parum fortis matrona sub umbra
Legis adhuc pugnans, dum tempora nostra figurat,
Vera quibus virtus terrena in corpora fluxit,
Grande per infirmos caput eacisura ministros.
Numquid & intactæ post partum Virginis ullum
Fas tibi jam superest? post partum Virginis, ex quo
Corporis humani naturam prisca propago
Deseruit, carnemque novam vis ardua sevit,
Atque innupta Deum concepit femina Christum,
Mortali de matre hominem, sed cum patre Numen.
Inde omnis jam diva caro est, quæ concipit illum,
Naturamque Dei consorti fœdere sumit:
Verbum quippe caro factum, non desinit esse
Quod fuerat verbum, carnis dum glutinat usum,
Majestate quidem non degenerante per usum
Carnis, sed miseros ad nobiliora trahente.
Ille manet quod semper erat, quod non erat esse
Incipiens. nos, quod fuimus, jam non sumus, aucti
Nascendo in melius: mihi contulit, & sibi mansit.
Nec Deus ea nostris minuit sua, sed sua nostris
Dum tribuit, nosmet dona ad cælestia vexit.
Dona hæc sunt, queis victa jaces lutulenta libido,
Nec mea post Mariam potis es perfringere jura.
Tu princeps ad mortis iter, tu janua leti,
Corpora commaculans, animas in tartara mergis.
Abde caput tristi jam frigida pestis abysso,
Occide prostibulom, manes pete, claudere averno,
Ioque tenebrosum noctis detrudere fundum.
Te volvant subter vada flammea, te vada nigra,
Sulphureusque rotet per stagna sonantia vortex?
Nec jam Christicolas furiarum maxima temnet,
Ut purgata suo ferventur corpora Regi.
Dixerat hæc, & læta libidinis interfectæ
Morte Pudicitia, gladium Jordanis in undis
Abluit infectum, sanies cui rore rubenti
Hæserat, & nitidum maculaverat vulnere ferrum.
Eapiat ergo aciem fluviali docta lavacro
Victricem victria, aboleus baptismate labem
Hostilis juguli, nec jam contenta piarum
Condere vagina gladium, ne tecta rubigo
Occupet ablutum scabrosa sorde nitorem,
Catholico in templo divini fontis ad aram
Confiecrat, æterna splendens ubi luce nitescat.

Patientiæ & Iræ congressus.

Ecce modesta gravi stabat Patientia vultu,
Per medias immota acies, varioque tumultus,
Vulneraque, & rigidis vitalia pervia pilis
Spectabat defixa oculos, & lenta manebat.
Hanc procul Ira tumens spumanti fervida rictu,
Sanguinea intorquens suffuso lumina felle,
Ut belli easortem, teloque & voce lacessit,
Impatiensque moræ cunto petit, increpat ore,
Hirsutas quatiens galeato in vertice cristas.
En tibi Martis, ait, spectatrix libera nostri,
Eacipe mortiferum securo pectore ferrum:
Nec doleas, quia turpe tibi gemuisse dolorem.
Sic ait, & stridens sequitur convicia pinus
Per teneros crispata notos, & certa sub ipsum
Defertur stomachum, rectoque illiditut ictu,
Sed resilit duro loricæ eacussa repulsu.
Provida nam Virtus conferto adamante trilicem
Induerat thoraca humeros, squamosaque setri
Texta per intortos commiserat undique nervos.
Inde quieta manet Patientia fortis ad omues
Telorum nimbos, & non penetrabile durans.
Nec mora est jaculo monstri sine more furentis,
Opperiens propriis perituram viribus iram.
Scilicet indomitos postquam stomachando lacertos
Barbara bellatrix impenderat, & jaculorum
Nube supervacuam lassaverat irrita dextram,
Cum ventosa levi cecidissent tela volatu,
Ictibus & vacuis hastilia fracta jacerent;
Vertitur ad capulum manus improba, & ense coruſco
Connixa in plagam, dextra sublimis ab aure
Erigitur, mediumque ferit librata cerebrum.
Aurea sed cocto cassis formata metallo
Tinnitum percussa refert, aciemque retundit
Dura refultantem, frangit quoque vena rebellis
Illisum chalybem, dum cedere nescia cassis
Excipit assultus, ferieoti & tura resistit.
Ira, ubi truncati mucronis fragmina vidit,
Et procul in partes ensem crepuisse minutas,
Jam capulum retinente manu sine pondere ferri,
Mentis inops, ebur infelia, decorisque pudendi
Perfida signa abicit, monimentaque tristia longe
Spernit, & ad proprium succenditur effera lerum.
Missile de multis, quæ frustra sparserat, unum
Pulvere de campi perversos sumit in usus,
Rapide figit humi lignum, ac se cuspide versa
Perfodit, & calido pulmonem vulnere transit.
Quam super assistens Parientia; Vicimus, inquit,
Eaultans vitium solita virtute sine ullo

Sanguinis ac vitæ diſcrimine: lex habet iſtud
Noſtra genus belli, furias, omnemque malorum
Militiam & rabidas tolerando extinguere vires.
Ipſa ſibi eſt hoſtis Veſxnia, ſeque furendo
Interimit, moriturque ſuis Ira ignea telis.
Hæc effata, ſecat medias impune cohortes
Egregio comitata vito. nam proximus Iob
Haſerat inviſtæ dura inter bella magiſtræ,
Fronte ſevetus adhuc, & multo funere anhelus:
Sed jam clauſa truci ſubridens ulcera vultu,
Perque cicatricum numerum ſudxta recenſens
Millia pugnarum, ſua præmia, dedecus hoſtis.
Illum Diva jubet tandem requieſcere ab omni
Armorum ſtrepitu, captis & perdita quæ ſunt
Multiplicere opibus, nec jam peritura referre.
Ipſa globum legionum, & concurrentia tumpit
Agmina, vulniferos gradiens intacta per imbres,
Omnibus una comes virtutibus aſſociatur,
Auxiliumque ſuum fortis Pxtientia miſcet.
Nulla anceps luctamen iuit Virtute ſine iſta
Virtus: nam vidua eſt, quam non patientia fitmat.

Superbiæ & Humilitatis pugna.

Forte per effuſas inflata Superbia turmas,
Efferi volitabat equo, quem pelle leonis
Texerat, & validos villis oneraverat armos.
Quo ſe fultx jubis jactantius illa ferinis
Inferret, tumido deſpectans agmina faſtu,
Turritum tortis caput accumularat in altum
Crinibus, extructos augeret ut addita cirros
Congeries, celſumque apicem frons ardua ferret,
Cxrbaſea ex bumeris ſummo collecta coibat
Palla ſinu, teretem nectens a pectore nodum.
A cervice fluens tenui velamine limbus
Concipit inſeſtas textis turgentibus auras.
Nec minus inſtabili ſonipes feritate ſuperbit,
Impatiens nadidis frenarier ora lupatis.
Huc illuc frendens obvertit terga, negxta
Libertate fugæ, preſſiſque tumeſcit hxbenis.
Hoc ſeſe oſtentans hxbitu ventoſa virago
Inter utramque aciem ſupereminet & phaleratum
Circumflectit equum, vultuque & voce minatur,
Adverſum ſpectans cuneum, quem milite raro,
Et paupertinis ad bella coegerat armis
Mens humilis: Regina quidem, ſed egens alieni
Auxilii, proprio nec ſat confiſa paratu.
Spem ſibi collegam conjunxerat, edita cujus
Et ſuſpenſa ab humo eſt Opulentia divite tegno.
Ergo humilem poſtquam maleſana Superbia mentem
Vilibus inſtructam nullo oſtentamine telis
Aſpicit, in vocem dictis ſe fundit amaris:
Non pudet, o miſeri, plebeio milite claros
Attentare duces? ferroque laceſſere gentem
Inſignem titulis? veteres cui bellica virtus
Divitias peperit? lxtos & gramine colles
Imperio calcate dedit? nunc advena nudus
Nititur antiquos (ſi fas eſt) pellere reges.
En, qui noſtra ſuis in prædam cedere dextris
Sceptra volunt! en qui noſtros ſulcare novales,
Arvaque capta manu populatier boſpite aratro
Contendunt, duros & pellere marte colonos!
Nempe o ridiculum vulgus, uatalibus horis
Totum bnminem, & calidos a matre amplectimur artus,
Vimque poteſtatum per membra recentis eluniui
Spargimus, & rudibus dominamur in oſſibus omnes.
Quis locus in noſtra tunc vobis ſede dabatur,
Congenitis cum regna ſimul ditionibus æquo
Robore ereſcebant? uati nam luce ſub una
Et domus, & domini paribus adolevimus annis,
Ex quo plaſma novum de conſepto paradiſi
Limite progrediens amplum transfugit in orbem,
Pellitoſque habitus ſumpſit venerabilis Adam,
Nudus adhuc, ni noſtra foret præcepta ſequutus.
Quiſnam iſte ignotis nunc boſtis ſurgit ab oris
Importunus, iners, inſelix, degener, amens?
Qui ſibi tam ſerum jus vindicat, hacteuus exul.
Nimirum vacuæ credentur frivola famæ.
Quæ miſeros optare jubent quandoque futuri
Spem fortaſſe boni, lenta ut ſolatia mollem
Deſidiam pigro rerum medicamine palpent.
Quidni illos ſpes palpet iners, quos pulvere in iſto
Tirones Bellona truci non excitat ære,
Imbelleſque animos virtus tepefacta reſolvit?
Anne pudicitiæ gelidum jecur utile bello eſt?
An tenerum pietatis opus ſudatur in armis?
Quam pudet, o Mavors & virtus conſcia, talem
Contra ſtare aciem, ferroque laceſſere nugxs,
Et cum virgineis dextram conſerre choreis!
Juſtitia eſt nam ſemper egens, & pauper Honeſtas,
Arida Sobrietas, albo Jejunia vultu,
Sxnguine vix tenui Pudor interfuſus, aperta
Simplicitas, & ad omne patens ſine tegmine vulnus.
Et proſtrata in humum, nec libera judice ſeſe
Meus humilis, quam degenerem trepidatio prodit.
Faxo ego ſub pedibus ſtipularum more teratur
Invalida iſta manus: neque enim perſtringere duris
Dignamur gladiis, algenti & ſanguine ferrum
Imbuere, & fragili vires fœdare triumpho.
Talia vociferans rapidum calcaribus urget
Cornipedem, laxiſque volat temeraria frenis,
Hoſtem humilem cupiens impulſu umbonis equini
Sternere, dejectamque ſuper calcare ruinam.
Sed cadit in foveam præceps, quam callida ſorte
Fraus interciſo ſuffoderat æquore furtim.
Fraus deteſtandis vitiorum e peſtibus una,
Fallendi verſuta opifex, quæ præſcia belli
Plauiciem ſcrobibus violaverat inſidioſis,
Hoſtili de parte latens, ut foſſa ruentes
Exciperet cuneos, atque agmina merſa voratet.
Ac ne fallacem puteum deprendere poſſet
Clara acies, virgis adopertas texerat oras,
Et ſuperimpoſito ſimularat ceſpite campum.
At regina humilis, quamvis ignara manebat
Ulteriore loco, nec adhuc ad frandis opertum
Venerat, aut fovex calcarat furta mxlignx:
Hunc eques illa dolum dum fertur præpete curſu
Incidit, & cæcum ſubito patefecit hiatum.
Prona ruentis equi cervice involvitur, ac ſub
Pectoris impreſſu fracta inter crura roxtur.
At Virtus placidi moderaminis, ut levitatem
Perſpicit obtritam monſtri ſub morte jacentis,
Intendit greſſum mediocriter, os quoque parce
Erigit, & comi moderatur gaudia vultu.
Cunctanti Spes fida comes ſuccurrit, & offert
Ultorem glxdium, laudiſque iuſpirat amorem.
Illa cruentatam correptis crinibus hoſtem
Protrahit, & faciem lxva revocante ſupinat.
Tunc caput orantis flexa cervice reſectum
Eripit, ac madido ſuſpendit colla capillo.
Extinctum vitium ſancto Spes increpat ore:
Deſine grande loqui, frangit Deus omne ſuperbum.

Ma-

Magna eadunt, inflata crepant, tumefacta premuntur.
Diſce ſupercilium deponere, diſce cavere
Ante pedes foveam, quiſquis ſublime minaris.
Pervolgata viget noſtri ſententia Chriſti:
Scandere celſa humiles, & ad ima redire feroces.
Vidimus hurrendum membris animiſque Guliam
Invalida cecidiſſe manu, puerilis in illum
Dextera fundali torſit ſtridore lapillum,
Trajectamque cavo penetravit vulnere frontem.
Ille minax, rigidus, jactans, truculentus, amarus,
Dum tumet indomitum, dum formidabile ſervet,
Dum ſeſe oſtentat clypeo, dum territat auras,
Expertus pueri quid poſſint ludicra parvi,
Succobuit teneris bellator torbidus armis.
Me tunc ille puer virtutis pube ſequutus,
Floreutes animos ſurſum in mea regna tetendit,
Servator qua certa olihi domus omniporentis
Sub pedibus Domini, meque ad ſublime vocaotem
Victores cæſa culparum labe capeſſunt.
Dixit, & auraris perſtringens aera pennis
In cælom ſe virgo rapit: mirantur euntem
Virtutes, tolluntque animos in vura vulentes
Ire ſimul, ni bella duces terrena retardent.
Conſligunt vitiis, ſeque ad ſua præmia ſervant.

Luxuriæ & Sobrietatis pugna.

Venerat occiduis mundi de finibus boſtis
Luxuria, extinctæ jamdudum prodiga famæ,
Delibura comas, oculis vaga, languida voce,
Perdita deliciis. vitæ cui cauſa vuluptas,
Elumbem mullire animum, perulanter amœnas
Haorire illecebras, & fractos ſolvere ſenſus.
Et nunc pervigilem ructabat marcida cœnam,
Sub lucem quia forte jacens ad ſercula taucos
Audierat litoos, atque inde tepentia linquens
Pocula, lapſanti per vina & balſama greſſu
Ebria calcaris ad bellum fluribus ibar.
Nun tamen illa pedes, ſed curro invecta venuſto
Saucia mirantum capiebat corda virorum.
O oova puguandi ſpecies, non ales arundo
Nervo pulſa fugit, nec ſtridula lancea toto
Emicat amentu, framea nec dextra minatur.
Sed violas laſciva jacit, foliiſque roſarum
Dimicat, & calathos inimica per agmioa fundit.
Inde eblandltis virtutibus, halitus illex
Inſpirat tenerum labefacta per oſſa venenum.
Et male dulcis odor domat ora, & pectora, & arma,
Ferratuſque toros oblito robore mulcet.
Dejiciont animos ceu victi, ſpicula ponunt
Turpitet: heu dextris languentibus obſtupefacti,
Dum currum varia gemmarum luce micantem
Miraoror, dum bracteolis crepitantia lora,
Et ſolido ex auro pretioſi ponderis axem
Defixis inbiant obtutibus, & radiorum
Argento albentem ſeriem, quam ſumma rotarum
Flexura electri pallentis continet orbe.
Et jam cuncta acies in deditionis amorem
Sponte ſua verſis trauſibat perfida ſignis,
Luxoriæ ſervire volens, dominæque fluentis
Jura pati, & laxa ganeorum lege teneri.
Ingemuit tam triſte nefas fortiſſima virtus,
Sobrietas, dextro ſocios decedere cornu,
Invictamque manum quondam ſine cæde perire.
Vexillum ſublime Crucis, quod in agmine primo
Dux bona prætulerat, defixa cuſpide ſiſtit,
Inſtauratque levem dictis mordacibus alam,
Extimulans animos nunc probris, nunc prece mixta:
Quis furor inſanas agitat caligine meutes?
Quos ruitis? cui colla datis, quæ vincula tandem,
Proh pudor, armigeris amur eſt perferre lacertis?
Lilia lureolis interlucentia ſertis,
Et ferrugineo vernantes flore coronas,
His placet aſſueras bello jam tradere palmas
Nexibus? bis rigidas nodis innectier ulnas?
Ut mirra exſatiem cohibens aurara virilem
Combibat ioſuſum croceo religamine nardum.
Poſt ioſcripta oleo frontis ſignacula, terque
Ungueorum regale datum eſt, & chriſma perenue,
Ur tener inceſſus veſtigia ſyrmate verrat,
Sericaque infractis fluirent ut pallia membris
Poſt immortalem tunicam, quam pollice docto
Texuit alma Fides, dans Impenetrabile tegmen
Pectoribus lotis, dederat quibus ipſa renaſci.
Ite ad nocturnas epulas, ubi cantarus ingens
Deſpuit effuti ſpumantia damna falerni,
In otenſam cyatbis ſtillautibus, uda obi molto
Fulcra mero, veterique torenmata rore rigantur.
Excidit ergo animis heremi ſitis, excidit ille
Fuos patribus de rupe datus, quem myſtica virga
Elicuit ſciſſi ſalientem e vertice taxi?
Angelicuſve cibus prima in teniotia noſtris
Fluxit avis, quem nunc ſero felicior ævo
Veſpertinus edit populus de corpore Chriſti?
His vos imbutos dapibus jam crapula turpis
Luxuriæ ad madidum rapit importuna lupanar,
Quuſque viros non ira fremens, idolaque bello
Cedere compulerant, ſaltatrix ebria flexit.
Stare precor vellri memores, memores quoque Chriſti,
Quæ ſit veſtra tribus, quæ gloria, quis Deus, & rex,
Quis dominus, meminiſſe decet. vos nubile Judæ
Germen aduſque Dei geoitricem, qua Deus ipſe
Narus homo, procerum veniſtis ſanguine lungo.
Excitet egregias mentes celeberrima David
Gloria, cuntinuis bellorum exercita curis.
Exciter & Samuel, ſpolium qui divite ab hoſte
Attrectare verat, nec victum vivere regem
Incircomciſum patitur, ne præda ſuperſtes
Victorem placidum rediviva in prælia poſcat.
Parcere jam captu crimen putat ille tyranno:
Ar nobis contra vioci & ſuccumbere votum eſt.
Pœniteat per ſi qua mover reverentia ſummi
Nominis, boc tam dulce malum vulniſſe neſanda
Proditione ſequi: ſi pœnitet, haud nocet errot.
Pœnituit Jonathan jejunia ſobria dolci
Conviolaſſe ſavo ſumpro, melliſque ſapore
Heo male guſtato, regni dum blanda vuluptas
Oblectat juvenem, juratuque ſacra reſolvit.
Sed quia pœoituit, nec ſors lacrimabilis illa eſt,
Nec riuxit patrias ſententia ſæva ſecures:
En ego Sobrieras (ſi conſpirare paratis)
Pandu viam cunctis virtutibus, ur male ſuada
Luxuries multo ſtipata ſatellite pœnas
Cum legione ſua Chriſto ſub judice pendat.
Sic effata, crucem Domiui ferventibus offert
Obvia quadrigis, lignum veoerabile in ipſos
Intentans ſreuus: quod ut expavere feroces
Cornibus expanſis & ſumma fronte coruſcum,
Vertont præcipitem cæca ſurmidine fuſi
Per prærupta fugam, ferrur reſupina reductis
Nequidquam luris auriga, comaſque madentes
Pulvere fœdat humi. tunc & vertigo totarum

Impli-

Implicat excuſſam dominam: nam prona ſub axe
Labitur, & lacero tardat ſuſſlamine currum.
Addit Sobrietas vulnus lethale jacenti,
Conjiciens ſilicem rupis de parte molarem.
Hunc vexilliferæ, quoniam ſors obtulit, ictum
Spicula nulla manu, ſed belli inſigne gerenti
Caſus agit ſaxum, medii ſpiramen ut oris
Frangeret, & recavo miſceret labra palato.
Dentibus introrſum reſolutis lingua relectam
Dilaniata gulam fruſtis cum ſanguinis implet.
Inſolitis dapibus crudeſcit guttur, & oſſa
Colliquefacta vorans revomit, quas hauſerat oſſas.
Ebibe jam proprium poſt pocula multa cruorem,
Virgo ait increpitans: ſint hæc tibi ſercula tandem
Triſtia præteriti nimiis ſub luxibus ævi.
Laſcivas vitæ illecebras guſtatus amaræ
Mortis, & horrifico ſapor ultimus aſperat hauſtu.
Cæde ducis diſperſa fugit trepidante pavore
Nugatrix acies. locus & Petulantia primi
Cymbala projiciunt: bellum nam talibus armis
Ludebant, reſono meditantes vulnera ſiſtro.
Dat tergum fugitivus Amor, lita tela veneno,
Et lapſum ex humeris arcum pharetramque cadentem
Pallidus ipſe metu ſua poſt veſtigia linquit.
Pompa oſtentatrix vani ſplendoris, inani
Exuitur audaia peplo, diticiſſa trahuntur
Serta vennſtatis, collique ac verticis aurum
Solvitur, & gemmas diſcordia diſſona turpat.
Non piget attritis pedibus per acuta fruteta
Ire voluptatem: quoniam vis major acerbam
Compellit tolerare fugam, formido pericli
Prædurat teneras iter ad cruciabile plantas.
Qua ſe cumque fugax trepidis fert curſibus agmen,
Damna jacent, crinalis acus, redimicula, vittæ,
Fibula, flammeolum, ſtrophium, diadema, monile.
His ſe Sobrietas, & totus Sobrietaris
Abſtinet exuviis miles, damnataque caſtis
Scandala proculcat pedibus, nec fronte ſeveros
Connivente oculos prædarum ad gaudia flectit.

Avaritiæ & Largitatis pugna.

Fertur Avaritia gremio præcincta capaci,
Quidquid edax luxus pretioſum liquerat, unca
Corripuiſſe manu, pulchra ad ludibria vaſto
Ore inhians, antiquæ legens fragmenta cadaci
Inter arenarum cumulos: nec ſufficit amplos
Impleviſſe ſinus, juvat infarcire crumenis
Turpe lucrum, & gravidos furtis diſtendere fiſcos,
Quos læva celanta tegit, lateriſque ſiniſtri
Velat oprimento, velox nam dextra rapinas
Abradit, ſpoliiſque ungues exercet abenos.
Cura, fames, metus, anxietas, perjuria, pallor,
Corruptela, dolus, commenta, inſomnia, ſordes,
Eumenides, furiæ, monſtri comitatus aguntur.
Nec minus interea tabidorum more luporum
Crimina perſultant toto graſſantia campo,
Matris Avaritiæ nigro de lacte creata.
Si fratris galeam ſulvis radiare ceraunis
Germanus vidit comminito: non timet enſem
Exerere, atque caput ſocio mucrone ferire,
De conſanguineo rapturus vertice gemmas.
Filius extinctum belli ſub ſorte cadaver
Aſpexit ſi forte petris, fulgentia bullis
Cingula, & exuvias gaudet rapuiſſe cruentas.
Cognatam civilis agit diſcordia prædem,
Nec parcit propriis amor inſatiatus habendi
Pignoribus, ſpoliatque ſuos fames impia natos.
Talia per populos edebat funera victrix
Orbis Avaritia, ſternens centena virorum
Millia vulneribus variis: hunc lumine adempto,
Effoſſiſque oculis velut in caligine noctis
Cæcum errata ſinit, perque offenſacula multa
Ire, nec oppoſitum baculo tentare periclum.
Porro alium capit intuitu, fallitque videntem,
Inſigne oſtentans aliquid, quo dum petit ille,
Excipitur telo incautus, cordiſque ſub ipſo
Saucius occulto ferrum ſuſpirat adactum.
Multos præcipitans in aperta incendia cogit,
Nec patitur vitare focos, quibus æſtuet aurum,
Quod petit arſurus pariter ſpeculator avarus.
Omne hominum rapit illa genus, mortalia cuncta
Occupat interitu: neque enim eſt violentius ullum
Terrarum vitium, quod tantis cladibus ævum
Mundani involvat populi, damnetque gehennæ.
Quin ipſos tentare manu (ſi credere dignum eſt)
Auſa ſacerdotes Domini, qui prælia ſorte
Ductores primam ante aciem pro lauda gerebant
Virtutum, magnoque implebant claſſica flatu.
Et ſors innocuo tinxiſſet ſanguine ferrum,
Ni Ratio armipotens gentis Levitidis una
Semper fida comes, clypeum objectaſſet, & atræ
Hoſtis ab incurſu claros texiſſet alumnos.
Stant tuti Rationis ope, ſtant turbine ab omni
Immunes, forteſque animi: vix in cute ſumma
Perſtringens paucos tenui de vulnere lædit
Cuſpis Avaritiæ. ſtupuit lues improba, ceſſis
Heroum jugulis longe ſua tela repelli.
Ingemit, & dictis ardens furialibus inſit:
Vincimur, heu ſegnes, nec noſtra potentia perfert
Vim ſolitam, languet violentia ſæva nocendi,
Suaverat invictis quæ viribus omnia ubique
Rumpere corda hominum: nec enim tam fortea quemquam
Formavit natura virum, cujus rigor æra
Sperneret, aut noſtro foret impenetrabilis auro.
Ingenium omne neci dedimus, tenera, aſpera, dura,
Docta, indocta ſimul, bruta, & ſapientia, necnon
Caſta, inceſta meæ patuerunt pectora dextræ.
Sola igitur rapui quidquid Styx abdit avaris
Gurgitibus. nobis ditiſſima tartara debent
Quos retinent populos: quod volvunt ſecula noſtrum eſt,
Quod miſcet mundus vetana negotia, noſtrum eſt.
Qui ſit prævalidus quod pollens gloria vires
Deferit, & caſſos ludit fortuna lacertos?
Sordet Chriſticolis rutilantis ſulva monetæ
Effigies, ſordent argenti emblemata, & omnis
Thetaurus nigrante oculis vileſcit honore.
Quid ſibi docta volunt faſtidia? nonne triumphum
Egimus e Scariotb? magnus qui diſcipulorum,
Et conviva Dei, dum fallit fœdere menſæ
Haud quaquam ignarum, dextramque paropſidi tingit,
Incidit in noſtrum flammante cupidine telum.
Infamem mercatus agrum de ſanguine amici
Numinis, obliſo lnitturus jugera collo.
Viderat & Jericho propria inter funera, quantum
Poſſet noſtra manus, cum victor concidit Achan,
Cædibus inſignis, murali & ſtrage ſuperbus,
Succubuit captu victis ex hoſtibus auro,
Dum veritis inſigne legens anathema ſavillis,
Mœſta ruinarum ſpolia inſatiabilis haurit.
Non illum generoſa tribus, non plebis avitæ
Juvit Juda parens, Chriſto quandoque propinquo

Nobilis

Nobilis, & tali felix Patriarcha nepote.
Cui placet exemplum generis, placeat quoque forma,
Exitii ſit pœna eadem, quibus & genus noxa eſt.
Quid moror aut Judæ populares, aut populares
Sacricolæ ſummi (ſummus nam fertur Aaron)
Fallere fraude aliqua Martis congreſſibus impar?
Nil refert, armis contingat palma, doliſve.
Dixerat, & torvam faciem, furialiaque arma
Exuit, ſuque habitum ſeſe transformat honeſtum,
Fit Virtus ſpecie, vultuque & veſte ſeverа,
Quam memorant frugi, parce cui vivere cordi eſt:
Et ſervare ſuum, tanquam nil rapiet avare,
Artis adumbratæ meruit cen ſedula laudem.
Hujus ſe ſpecie mendax Bellona coaptat.
Non ut avara lues, ſed virtus parca putetur:
Necnon & tenero pietatis tegmine crines
Obtegit anguinos, ut candida palla latentem
Diſſimulet tabiem, diroque obtenta furori,
Quod rapere & clepere eſt, avideque abſcondere parta,
Naturam curam dulci ſub nomine jactet.
Talibus illudens, male credula corda virorum
Fallit imaginibus, monſtrumque ferale ſequuntur,
Dum credunt virtutis opus, capit impia Erinnys
Conſenſu faciles, manicisque tenacibus arctat.
Attonitis ducibus, perturbatiſque maniplis
Notabat virtutum acies errore biformis
Portenti, ignorans quid amicum credat in illo,
Quidve boſtile vocet letum, verſatile & anceps
Lubricat incertos dubia ſub imagine viſus.
Cum ſubito io medium frendens miſeratio campum
Proſilit auxilio ſociis, pugnamque capeſſit
Militiæ poſtrema gradu, ſed ſola duello
Impoſitura manum, ne quid jam triſte ſuperſit.
Omne onus ex humeris rejecerat, omnibus ibat
Nudata exuviis, multo & ſe faſce levarat,
Olim divitiis, gravibuſque oppreſſa talentis,
Libera nunc miſerando inopes, quos larga benigne
Foverat, effundens patrium bene prodiga centum:
Jam loculos ditata Fide ſpectabat inanes,
Æternam numerans tediturо ſonore ſummam.
Horruit invictæ Virtutis fulmen, inopſque
Mentis Avaritia ſtupefactis ſenſibus hæſit,
Certa mori: nam quæ fraudis via reſtat, ut ipſa
Calcatrix mundi mundanis victa ſatiſcat
Illecebris, ſpretoque iterum ſeſe implicet auro?
Invadit trepidam virtus fortiſſima duris
Ulnarum nodis, obliſo & gutture frangit
Exanguem ſiccamque gulam: compreſſa ligantur
Vincla lacertorum ſub mentum, & faucibus arctis
Extorquent animam, nullo quæ vulnere rapta
Palpitat, atque aditu ſpiraminis intercepto
Incluſam patitur venatum carcere mortem.
Illa reluctanti genibuſque & calcibus inſtans
Perfodit & coſtas, atque ilia rumpit anhela,
Mox ſpolia extincto de corpore deripit, auri
Sordida fruſta rudis, nec adhuc fornace tecoctam
Materiem. tineis etiam matlupia crebris
Exeſa, & vitiides obducta ærugine nummos
Diſpergit ſervata diu victrix, & egenis
Diſſipat, ac tenues captivo munere donat.
Tunc circumfuſam vultu exultante coronam
Reſpiciens, alacris media inter millia clamat:
Solvite procinctum juſſi, & diſcedite ab armis,
Cauſa mali tanti jacet interfecta lucrandi,
Ingluvie pereunte: licet jam ieſcere ſanctis.
Summa quies, nil reſtat ſuper quam poſtulet uſus
Debitus, ut ſimplex alimonia, veſtis & una
Infirmos tegat, ac tecteet mediocriter artus,
Expletumque modum naturæ non trabat extra.
Ingreſſurus iter peram ne tollito, neve
De tunicæ alterius geſtamine providus eſto.
Nec te ſollicitet tes craſtina, ne cibus alvo
Defuerit, redeunt eſcæ cum ſole diurnæ.
Nonne vides, ut nulla avium cras cogitet? ac ſe
Paſcendam, præſtante Deo, non anxia credat?
Confidunt volucres victum non defore viles,
Paſſeribuſque ſubeſt modico venalibus aſſe
Indubitata fides, Dominum curare potentem
Ne pereant. tu cura Dei, facies quoque Chriſti,
An dubitas, ne te tuus umquam deſerat autor?
Ne trepidate homines: vitæ dator, eſt dator eſcæ,
Quærite luciferum cæleſti dogmate paſtum,
Qui ſpem multiplicans alat tovioiabilis ævi
Corporis immemores: memor eſt, qui condidit illud,
Suppeditare cibos, atque iodiga membra fovere.
His dictis curæ emotæ, metus, & labor, & vie,
Et ſcelus, & placitæ Fidei fraus inficiatrix
Depulſæ verſere ſolum. Pax inde fugatis
Hoſtibus alma abigit bellum: diſcingitur omnis
Terror, & avulſis exſibulat ilia zonis.
Veſtis adnſque pedes deſcendens deſinit imos,
Temperat & rapidum privata Modeſtia greſſum,
Cornicinum curva æra ſilent. placabilis implet
Vaginam gladius, ſedato & pulvere campi
Suda redit facies, liquidæ ſine nube diei.
Purpuream videas cæli clareſcere lucem.
Agmina caſta ſupet vultum ſenſere Tonantis
Arridere bilares pulſo certamine turmæ,
Et Chriſtum gaudere ſuis victoribus, arcem
Ætheris, ac portum famulis aperire profundum.
Dat ſignum felix Concordia, reddere caſtris
Victrices aquilas, atque in tentoria cogi.
Numquam tanta fuit ſpecies, nec par Deus ulli
Militiæ, cum diſpoſitis bifida agmina longe
Duceret ordinibus, peditum pſallente caterva,
Aſt alia de parte equitum reſonantibus hymnis.
Non alirer cecinit reſpectans victor biantem
Iſrael rabiem ponti poſt terga minacis,
Cum jam progrediens calcarer littora ſicco
Ulteriora pede, ſtridenſque per extima calcis
Mons tueret pendentis aquæ, nigroſque telapſo
Gurgite Nilicolas fundo deprenderet imo,
Ac refluente ſinu jam tegeret unda natatum
Piſcibus, & nudas præceps operiret arenas.
Pulſavit teſono modulantia tympana plectro
Turba Dei, celebrans mirum ac memorabile ſeclis
Omnipotentis opus, liquidas inter freta tipas
Fluctibus inciſis, & ſubſiſtente procella.
Creſcere, ſuſpenſuſque globos potuiſſe teneri.
Sic expugnata vitiorum gente, reſultant
Myſtica cunctimodis virtutum carmina pſalmis.
Ventum erat ad fauces portæ caſtrenſis, ubi arctum
Limitis introitum biſori dant cardine clauſtra.
Naſcitur hic inopina mali lacrimabilis æſtu
Tempeſtas, placidæ turbatrix invida Pacis,
Quæ tantum ſubita vexavit clade triumphum.

Concordiæ & Diſcordiæ pugna.

Inter confertos cuneos Concordia forte,
Dum ſtipata pedem jam tutis mœnibus infert,
Excipit occultum vitii latitantis ab ictu
Mucronem

Mucronem lævo in latere, ſqualentia quamvis
Texta carenato ferri ſub tegmine corpus
Ambireur, ſutis & acumen vulneris hamis
Reſpuerint, rigidis nec fila tenacia nodis
Impactum ſinerent penetrare in viſcera telum.
Rata tamen chalybem tenui tranſmittere puncto
Commiſſura dedit, qua ſeſe extrema politæ
Squama ligat tunicæ, ſinus & ſibi conſerit oras.
Iatulit hoc vulnus pugnatrix ſubdola victæ
Partis, & incautis victoribus inſidiata eſt.
Nam pulſa culparum acie Diſcordia noſtros
Intrarat cuneos, ſociam mentita figuram.
Sciſſa procul palla, & ſtrictum ſerpente flagellum
Multiplici, media camporum in ſtrage jacebant.
Ipſa redimitos olea frondente capillos
Oſtentans, feſtis reſpondit læta choreis.
Sed ſicam ſub veſte tegit, te maxima Virtus,
Te ſolam tanto e numero, Concordia, triſti
Fraude petens. ſed non vitalia rumpere ſacri
Corporis eſt licitum, ſummo tenus extima tactu
Læſa cutis, tenuem ſignavit ſanguine rivum.
Exclamat Virtus ſubito turbata: Quid hoc eſt?
Quæ manus hic inimica latet? quæ pectora noſtra
Vulnerat, & ferrum tanta inter gaudia vibrat?
Quid juvat indomitos bello ſedaſſe furores,
Et ſanctum vitiis pereuntibus omne receptum,
Si Virtus ſub pace cadit? Trepida agmina mœſtos
Convertere oculos: ſtillabat vulneris index
Ferrata de veſte cruor, mox & pavor hoſtem
Comminus aſtantem prodit: nam pallor in ore
Conſcius audacis facti, dat ſigna reatus,
Et deprenſa tremit languens manus, & color albens.
Circumſtat propere ſtrictis mucronibus omnis
Virtutum legio, exquirens ferveute tumultu
Et genus, & nomen, patriam, ſectamque, deumque,
Quem colat, & juſſu cujatis venerit. illa
Exſanguis, turbante metu, Diſcordia dicor,
Cognomento hæreſis. Deus eſt mihi diſcolor, inquit.
Nunc minor, aut major, modo duplex, & modo ſimplex:
Cum placet, aereus & de phantaſmate viſus,
Aut innata anima eſt: quoties volo ludere numen.
Præceptor Belial mihi ſit, domus eſt plaga mundi.
Non tulit ulterius capti blaſphemia monſtri
Virtutum regina Fides, ſed verba loquentis
Impedit, & vocis claudit ſpiramina pilo,
Polluram tigida tranſfigens cuſpide linguam.
Carpitur innumeris feralis beſtia dextris:
Fruſtatim ſibi quiſque rapit quod ſpargat in auras,
Quod canibus donet, eorvis quod edacibus ultro
Oſferat, immundis cœno exbalante cloacis
Quod tradat, monſtris quod mandet habere marinis.
Diſciſſum fœdis animalibus omne cadavet
Dividitur, tuptis perit hæreſis horrida membris.
Compoſitis igitur rerum morumque ſecundis
In commune bonis, poſtquam intra tuta morati
Contigit, ac ſtatione frui, valloque ſuveri
Pacificos ſenſus, & in ocia ſolvere curas;
Extruitur media caſtrorum ſede tribunal
Editiore loco, tumulus quem vertice acuto
Excitat in ſpeculam. ſubjecta unde omnia late
Liber inoffenſo circumſpicit aere viſus.
Hunc ſincera Fides, ſimul & Concordia ſacro
Fœdere juratæ Chriſti ſub amore ſorores
Conſcendunt apicem, mox & ſublime tribunal
Par ſanctum, carumque ſibi, ſupereminet æquo
Jure poteſtatis, conſiſtunt aggere ſummo
Conſpicuæ, populoſque jubent aſtare frequentes.
Concurrunt alacres caſtris ex omnibus omnes,
Nulla latet pars mentis iners, quæ corporis ullo
Intercepta ſinu per conceptacula ſeſe
Degeneri languore tegat, tentoria apertis
Cuncta patent velis, referantur carbaſa, ne quis
Marcear obſcuro ſtertens habitator operto.
Auribus intentis expectat coneio, quidnam
Victores poſt bella vocet Concordia princeps,
Quam velit atque Fides virtutibus addere legem.
Erumpit primam in vocem Concordia, tali
Alloquio. Cumulata quidem jam gloria vobis
O patriis, o Domini fidiſſima pignora Chriſti,
Contigit: extincta eſt multo certamine ſæva
Barbaries, ſanctæ quæ circumſepſerat urbis
Indigenas, ferroque viros, flammaque premebat.
Publica ſed tequies privatis rure, foroque
Conflat amicitias: ſciſſura domeſtica turbat
Rem populi, titubatque ſuris, quod diſſidet intus,
Ergo cavete viri, ne ſit ſeurentia diſcors
Sentibus in veſtris, ne ſecta exotica tectis
Naſcarur conflata odiis, quia ſciſſa voluntas
Confundit variis arcana biformia fibris.
Quod ſapimus coejungat amor: quod vivimus, unus
Conſpiret ſtudio, nil diſſociabile firmum eſt.
Utque homini atque Deo medius intervenit Ieſus
Qui ſociat mortale patri, ne carnea diſtent
Spiritui æterno, ſitque ut Deus unus utrumque;
Sic quidquid gerimus, mentiſque & corporis actu
Spiritus unimodis texat compagibus unus.
Pax plenum virtutis opus, Pax ſumma laborum,
Pax belli exacti pretium eſt, pretiumque pericli.
Sidera pace vigent, conſiſtunt terrea pace.
Nil placitum ſine pace Deo: non munus ad aram
Cum cupias offerre, probat, ſi turbida fratrem
Mens impacati ſub pectoris oderit antro:
Nec ſi flammivomis Chriſti pro nomine martyr
Ignibus inſilias, ſervans inamabile votum
Bile ſub obliqua, precioſam profit Ieſu
Impendiſſe animam, meriti quia claufula pax eſt.
Non inflata tumet, non invidet æmula fratri.
Omnia perpetitur patiens, atque omnia credit.
Nunquam læſa dolet, cuncta offenſacula donat.
Occaſum lucis venia præcurrere geſtit
Anxia, ne ſtabilem linquat ſol conſcius iram.
Quiſque litare Deo mactatis vult holocauſtis,
Offerat in primis pacem: nulla hoſtia Chriſto
Dulcior. hoc ſolo ſancta ad donaria vultum
Munere converrens, liquido oblectatur odore.
Sed tamen & niveis tradit Deus ipſe columbis
Penuarum tenera plumarum veſte colubrum
Rimante ingenio docte interuoſcere mixtum
Innocuis avibus: latet & lupus ore cruento
Lacteolam mentitus ovem ſub vellere molli,
Cruda per agninos exercens funera rictus.
Hac ſeſe occultant Photinus & Arrius arte,
Immanes feritate lupi: diſcrimina produnt
Noſtra, recenſque cruor, quamvis de corpore ſummo,
Quid poſſit furtiva manus. gemitum dedit omnis
Virtutum populus, caſu concuſſus acerbo.
Tunc generoſa Fides hæc ſubdidit: Imo ſecundis
In rebus [illegible] gemitus: Concordia læſa eſt,
Sed defenſa [illegible] & Concordia ſoſpes
Germanam comitata [illegible], ſua vulnera ridet.
Hæc mea ſola ſalus, nihil [illegible] recepta.
Unum opus egregium reſtat poſt bella labori,
O pro-

O proceres, regni quod tandem pacifer haeres
Belligeri, armatae ſucceſſor inermis & aulae
Inſtituit Solomon: quoniam genitoris anheli
Fumarat calido regum de ſanguine dextra.
Sanguine nam tetro templum fundatur, & ara
Ponitur auratis Chriſti domus ardua rectis.
Hieruſalem templo nunc illuſtrata quieto
Suſcepit jam diva Deum, circumvaga poſtquam
Sedit marmoreis fundata altaribus area.
Surgat & in noſtris templum venerabile caſtris,
Omnipotens cujus ſanctorum ſancta reviſat.
Nam quid terrigenas terro pepulisſe phalanges
Culparum prodeſt, hominis ſi filius arce
Aetheris illapſus, purgati corporis urbem
Inret inornatam, templi ſplendentis egenus?
Hactenus alternis ſudatum eſt comminus armis,
Munia nunc agitet tacitae toga candida pacis,
Atque ſacri ſedem properet diſcincta juventus.
Haec ubi dicta dedit, gradibus regina ſuperbis
Deſiliit, tantique operis Concordia conſors
Metatura novum jacto fundamine templum:
Aurea planitiem ſpatiis percurrit arundo
Dimenſis, quadrent ut quatuor undique frontes,
Ne commiſſuris diſtantibus angulus impar
Aequatum mutilet per diſſona tympana normam.
Aurorae de parte tribus plaga lucida portis
Illuſtrata patet, triplex aperitur ad Auſtrum
Portarum numerus, tres occidualibus offert
Janua trina fores, ternis Aquilonis ad axem
Pandimur alta domus: nullum illic ſtructile ſaxum,
Sed cava per ſolidum, multoque ſorata dolatu
Gemma relucenti limen complectitur auro,
Veſtibulumque lapis penetrabile concipit unus.
Portarum ſummis inſcripta in poſtibus auro
Nomina Apoſtolici fulgent bilſena ſenatus.
Spiritus his tantis arcana recondita mentis
Ambit, & electos vocat in praecordia ſantus.
Quaque hominis natura vigor, qua corpore toto
Quadrua vis animae, trinis ingreſſibus aram
Cordis adit, cuſtiſque colit ſacraria voris.
Seu puros ſol primus agat, ſeu fervor ephebos
Incendat mimius, ſeu contumacibus aevi
Perficiat lux plena viros, ſive algida Borae
Aetas, decrepitam vocet ad pia ſacra ſenectam.
Occurrit trinum quadrina ad complua numen,
Quod bene diſcipulis diſponit rex duodenis.
Quin etiam tantidem gemmarum inſignia veſtis
Parietibus diſtincta micant, animaſque colorum
Viventes lapidis lux evomit alta profundo.
Ingens chryſolithus nativo interlitus auro,
Hinc ſibi ſapphirum ſociaverat, inde beryllus,
Diſtantuſque nitor medius variatur honores.
Hinc Chalcedon habes perfunditur ex hyacinthi
Lumine vicino: nam forte cyanea propter
Stagna lapis cohibens, oſtro fulgebat aquoſo.
Sardonychen pingunt amethyſtina, pingit ialpis
Sardonium juxta appoſitum, pulcherque topazus.
Has inter ſpecies ſmaragdina gramine verno
Prata virent, vultuque vagas lux laetitia fluctus.
Te quoque conſpicuum ſtructura inſerierit ardua
Chryſoprale, & fidus ſuis ſtellantibus addit.
Sanctebat grandis ſimilis machina vitrilis,
Immenſis capiens alta ad ſuſtigia gemmis.
At domus interior ſignum ſublimis columna
Cryſtalli algentis, vivum de nube nivalis
Conſtituit, quarum regit edita calculus albens
In conum ceſſus capita, & ſinuamine ſubter
Subductus conchae in ſpeciem, quod mille columnis
Margaritum ingens opibuſque & viribus arce
Adductis animoſa Fides mercata paravit.
Hoc reſidet ſolio pollens Sapientia, & omne
Conſilium regni cultu diſponit ab aula,
Tutandique hominis leges ſub corde reſidet.
In manibus dominae ſceptrum, non arte politum,
Sed lignum vivum eſt, viridi quod ſtirpe reſilum,
Quamvis nullus alat terreni cuſpidis humor,
Fronde tamen vivat incolumi, cum ſanguine tinctis
Interrorta roſis candentia lilia miſcet,
Neſcia marcenti florem ſubmittere collo.
Hujus forma fuit ſceptri geſtamen Aaron
Floriferum, ſicco quod germina cortice tradens,
Explicuit teneram ſpe pubeſcente decorem,
Inque novos ſubito virum virga uvida fetus.
Reddimus enormis indulgentiſſime doctor
Graces Chriſte tibi, meritoſque famamus honores
Ore pio: nam cor vitiorum ſtercore ſordet.
Tu nos corporei lacebroſa pericula cuſpidi,
Luctamiſque animae volueſti agnoſcere caſus.
Novimus anciptus nebuloſo in pectore ſantus
Sudare alternis conflictibus, & variare
Pugnarum eventu, nunc indole cretore deorum,
Nunc inclinatis cervicibus ad juga vitae
Deteriora trahi, ſeſeque addicere noxis
Turpibus, & propriae jacturam terre ſalutis.
O quoties animum vitiorum pelle repulſa
Sentimus incaluiſſe Deo, quoties repaſtum
Caeleſte ingenium poſt gaudia candida terro
Caſſiſſe e ſtomacho! ſervent bella horrida, ſervent
Oſſibus, atque inclusa fremit diſcordibus armis
Non ſimplex natura hominis, nam viſcera limo
Effigiata premunt animum, contra ille ſereno
Editus aſſurgit nigrantis carcere cordis
Aſtrum, & ſordes arcta inter vincula reculat.
Spiritibus pugnant variis lux atque tenebrae,
Diſtantesque animae duplex ſubſtantia vires,
Donec praeſidio Chriſtus Deus adſit, & omnes
Virtutum gemmas componat ſede piata:
Atque ubi peccatum regnaverat, aurea templi
Arca conſtituens, texat ſpoliamine morum
Ornamenta animae: quibus obſtructura decoro
Aeternum ſolio dives Sapientia regnet.

KAΘHMEPINΩN LIBER.

PRAEFATIO.

PEr quinquennia jam decem,
Ni fallor, ſumus, ſpiritus inſuper
Annum cordo vovat, dum fruimur fide volubili.
Inſtat terminus, & diem
Victorum ſenio jam Deus applicat.
Quid nos utile tanti ſpatio temporis egimus?
Item prima cupidinibus
Flevit ſub ſtrepitu, mox docuit voga
Interdum vitia falſa loqui, non ſine crimine.
Tum laetitia proveximus,
Ac bonus petulans, hoc pulet, ac piget,
Fecimur juvenum requiete locibus, ac luxu.
Dein jungia voluptas
Armarunt animos, & male perdimus
Vinculo ſuadium ſubnexuit callidus aſpaſia.
Ita legum moderamine

Frenos nobilium reximus urbium,
Jus civile bonis reddidimus, terruimus reos.
Tandem militiæ gradu
Evectum pietas principis extulit,
Assumptum propius stare jubens ordine proximo.
Hæc dum vita volans agit,
Irrepsit subito canicies seni
Oblitum veteris me Saliæ consulis arguens.
Sub quo prima dies mihi,
Quam multas byemes volverit, & rosas
Pratis post glaciem reddiderit, nix capitis probat.
Numquid talia proderunt
Carnis post obitum vel bona, vel mala:
Cum jam quidquid id est quod fueram, mors aboleverit?
Dicendum mihi, quisquis es,
Mundum quem coluit, mens tua perdidit,
Non sunt illa Dei, quæ studuit, cujus habeberis.
Atqui fine sub ultimo
Peccatrix anima stultitiam exuat:
Saltem voce Deum concelebret, si meritis nequit.
Hymnis continuet dies,
Nec nox ulla vacet, quin dominum canat,
Pugnet contra hæreses, catholicam discutiat fidem.
Conculcet sacra gentium,
Labem Roma tuis inferat idolis,
Carmen martyribus devoveat, laudet Apostolos.
Hæc dum scribo, vel eloquor,
Vinclis o utinam corporis amicem
Liber, quo tuletit lingua tono mobilis ultimo.

Hymnus ad Galli cantum.

ALes diei nuntius
Lucem propinquam præcinit,
Nos excitator mentium
Jam Christus ad vitam vocat.
Auferte clamat lectulos,
Ægros sopores, desides,
Castique, recti, ac sobrii
Vigilate, jam sum proximus.
Post sulis ortum fulgidi
Serum est cubile spernere,
Ni parte noctis addita
Tempus labori adjeceris.
Vox ista, quæ strepunt aves
Stantes sub ipso culmine
Paulo ante quam lux emicet,
Nostri figura est Judicis.
Tectos tenebris horridis,
Stratisque opertos segnibus,
Suadet quietem linquere
Jam jamque venturo die.
Ut cum coruscis flatibus
Aurora cælum sparserit,
Omnes labore exercitos
Confirmet ad spem luminis.
Hic somnus ad tempus datus
Est forma mortis perpetis:
Peccata ceu nox horrida
Cogunt jacere, ac sternere.
Sed vox ab alto culmine
Christi docentis præmonet,
Adesse jam lucem prope,
Ne mens sopori serviat.
Ne somnus usque ad terminos
Vitæ socordis, opptimat
Pectus sepultum crimine,
Et lucis oblitum suæ.
Ferunt vagantes dæmonas
Læros tenebris noctium,
Gallo canente exterritos
Spatium timere, & cedere.
Invita nam vicinitas
Lucis, salutis, numinis,
Rupto tenebrarum situ
Noctis fugat satellites.
Hoc esse signum præscii
Norunt reprominsse spei,
Qua nos soporis liberi
Speramus adventum Dei.
Quæ vis sit hujus alitis,
Salvator ostendit Petro,
Ter ante quam gallus canat,
Se se negandum prædicans.
Fit namque peccator prius
Quam præco lucis proximæ
Illustret humanum genus,
Finemque peccandi ferat.
Flevit negator denique
Ex ore prolapsum nefas:
Cum mens maneret innocens,
Animusque servaret fidem.
Nec tale quidquam postea
Lingua loquutus lubrica est:
Cantuque galli cognito,
Peccare justos destitit.
Inde est quod omnes credimus,
Illo quietis tempore,
Quo gallus exultans canit,
Christum redisse ex inferis.
Tunc mortis oppressus vigor,
Tunc lex subacta est tartari,
Tunc vis diei fortior
Noctem coegit cedere.
Jam jam quiescant improba,
Jam culpa furva obdormiat,
Jam noxa letalis suum
Perpessa somnum, marcear.
Vigil vicissim spiritus
Quodcumque restat temporis,
Dum meta noctis clauditur,
Stans ac laborans excubet.
Jesum clamus vocibus,
Flentes, precantes, sobrii:
Intenta supplicario
Dormire cor mundum vetat.
Sat convoluris artubus
Sensum profunda oblivio
Pressit, gravavit, obruit
Vanis vagantem somniis.
Sunt nempe falsa & frivola,
Quæ mundiali gluria
Ceu dormientes agimus:
Vigilemus, hic est veritas.
Aurum, voluptas, gaudium,
Opes, honores, prospera,
Quæcumque nos inflant mala,
Fit mane, nil sunt omnia.
Tu Christe somnum disjice,
Tu rumpe noctis vincula:
Tu solve peccatum vetus,
Novumque lumen ingere.

Hymnus

Hymnus Matutinus.

NOx, & tenebræ, & nubila
Confuſa mundi, & turbida,
Lux intrat, albeſcit polus,
Chriſtus venit, diſcedite:
Caligo tetræ ſcinditur
Percuſſa ſolis ſpiculo:
Rebuſque jam color redit,
Vultu nitentis ſideris.
Sic noſtra mox obſcuritas,
Fraudiſque pectus conſcium,
Ruptis retectum nubibus
Reguante palleſcit Deo.
Tunc non licebit claudere,
Quod quiſque fuſcum cogitat,
Sed mane clareſcent novo
Secreta mentis prodita.
Fur ante lucem ſqualido
Impune peccat tempore,
Sed lux dolis contraria
Latere furtum non ſinit.
Verſuta fraus, & callida
Amat tenebris obtegi,
Aptamque noctem turpibus
Adulter occultus fovet.
Sol ecce ſurgit igneus,
Piget, pudeſcit, pœnitet:
Nec teſte quiſquam lumine
Peccare conſtanter poteſt.
Quis mane ſumptis nequiter
Non erubeſcit poculis,
Cum ſit libido temperans,
Caſtumque nugator ſapit?
Nunc nunc ſeverum vivitur,
Nunc nemo tentat ludictum,
Inepta nunc omnes ſua
Vultu colorant ſerio.
Hæc hora cunctis utilis,
Quæ quiſque, quod ſtudet, gerat,
Miles, togatus, navita,
Opifex, arator, inſitor.
Illum forenſis gloria,
Hunc triſte rapiat claſſicum,
Mercetor hinc, ac ruſticus
Avara ſuſpirant lucra.
At nos lucelli ac fœnoris,
Fandique prorſus neſcii,
Nec arte fortes bellica,
Te, Chriſte, ſolum novimus.
Te mente pura & ſimplici,
Te voce, te cantu pio,
Rogare curvato genu
Flendo & canendo diſcimus.
His nos lucramur quæſtibus,
Hac arte tantum vivimus,
Hæc inchoamus munera,
Cum ſol refurgens emicat.
Intende noſtris ſenſibus,
Vitamque totam diſpice:
Sunt multa ſuci illita,
Quæ luce purgentur tua.
Durare nos tales jube,
Quales, remotis ſordibus,
Nitere pridem juſſeras,
Jordane tinctos flumine.

Quodcumque nox mundi dehinc
Inſecit atris nubibus,
Tu rex Eoi ſideris
Vultu ſereno illumina.
Tu ſancte, qui tetram picem
Candore tingis lacteo,
Ebenoque cryſtallum facis,
Delicta terge livida.
Sub nocte Jacob cærula
Luctator audax Angeli
Eo uſque dum lux ſurgeret
Sudavit impar prælio.
Sed cum jubar clareſceret,
Lapſante claudus poplite,
Femurque victus debile
Culpæ vigorem perdidit.
Nutabat inguen ſaucium,
Quæ corporis pars viliot,
Longeque ſub cordis loco,
Diram fovet libidinem.
Hæ nos docent imagines
Hominem tenebris obſitum,
Si forte non cedat Deo,
Vires rebelles perdere.
Erit tamen beatior,
Intemperans membrum cui
Luctando claudum, & tabidum
Dies uborta invenerit.
Tandem faceſſat cæcitas,
Quæ noſmet in præceps diu
Lapſos ſiniſtris greſſibus
Errore traxit devio.
Hæc lux ſerenum conferat,
Putoſque nos præſtet ſibi.
Nihil loquamur ſubdolum:
Volvamus obſcurum nihil.
Sic tota decurrat dies.
Ne lingua mendax, nec manus,
Oculive pecceut lubrici,
Ne noxa corpus inquinet.
Speculatur adſtat deſuper,
Qui nos diebus omnibus,
Actuſque noſtros proſpicit
A luce prima in veſperum.
Hic teſtis, hic eſt arbiter,
Hic intuetur quidquid eſt,
Humana quod mens concipit,
Hunc nemo fallit judicem.

Hymnus ante cibum.

O Crucifer bone, luciſator,
Omniparens pie, verbigena,
Edite corpore virgineo,
Sed prius in genitore potens,
Aſtra, ſolum, mare quam fierent.
Huc nitido, precor, intuitu
Flecte ſalutiferam faciem,
Fronte ſerenus, & iuradia,
Nominis ut ſub honore tui
Has epulas liceat capere.
Te ſine dulce nihil, Domine,
Nec juvat ore quid appetere,
Pocula ni prius, atque cibos,
Chriſte, tuus favor imbuerit,
Omnia ſanctificante fide.

Fercula noſtra Deum ſapiant,
Chriſtus & influat in pateras:
Seria, ludicra, verba, jocos,
Denique quod ſumus, aut agimus,
Trina ſuperna tegat pietas.
Hic mihi nulla roſæ ſpolia,
Nullus aromate fragrat odor,
Sed liquor influit ambroſius,
Nectareamque fidem redulet
Fuſus ab uſque patris gremio.
Sperne camœna leves bederas,
Cingere tempora queis ſolita es,
Sertaque myſtica dactylico
Texere docta, liga ſtrophio,
Laude Dei redimita comas.
Quod generoſa poteſt anima,
Lucis & ætheris indigena,
Solvere dignius obſequium,
Quam data munera ſi recinat
Artificem modulata ſuum?
Ipſe homini quia cuncta dedit,
Quæ capimus, dominante manu,
Quæ polus, aut humus, aut pelagus,
Aere, gurgite, rure creant,
Hæc mihi ſubdidit, & ſibi me.
Callidus inlaqueat volucres
Aut pedicis dolus, aut maculis,
Inlita glutine corticeo
Vimina plumigeram ſeriem
Impediunt, & abire vetant.
Ecce per æquora fluctivagos
Texta greges ſinuoſa trahunt:
Piſcis item ſequitur calamum,
Raptus acumine vulnifico
Credula faucius ira cibo.
Fundit ipes ager ingenuas,
Dives ariſtiferæ ſegetis,
Hic ubi vitea pampineo
Brachia palmite luxuriant,
Pacis alumna ubi bacca viret.
Hæc opulentia Chriſticolis
Servit, & omnia ſuppeditat.
Abſit enim procul illa fames,
Cædibus ut pecudum libeat
Sanguineas lacerare dapes.
Sint fera gentibus indomitis
Praudia de nece quadrupedum:
Nos oleris coma, nos ſiliqua
Fœta legumine multimodo
Paverit innocuis epulis.
Spumea mulctra gerunt niveos
Ubere de gemino lactices,
Perque coagula denſa liquor
In ſolidum coit, & fragili
Lac teneruum premitur calatho.
Mella recens mihi Cecropia
Nectare ſudat olente favus,
Hæc opifex apis aerio
Rure liquat, tenuique thymo,
Nealiis inſcia connubii.
Hinc quoque pomiferi nemoris
Munera mitia proveniunt,
Arbor unus tremefacta ſuum
Deciduo gravis imbre pluit,
Puniceoſque jacit cumulos.
Quæ veterum tuba, quæve lyra
Flatibus incita, vel fidibus,
Divitis omnipotentis opus,
Quæque fruenda parent homini,
Laudibus æquiparare queat?
Te, pater optime, mane novo,
Solis & orbita cum media eſt,
Te quoque luce ſub occidua,
Sumere cum monet hora cibum,
Noſtra Deus canit harmonia.
Quod calet halitus interior,
Corde quod abdita vena tremit,
Pulſat & incita quod reſonans
Lingua ſub ore latens caveam,
Laus ſuperi patris eſto mihi.
Os igitur tua ſancta manus
Ceſpite compoſuit madido,
Effigiem meditata ſuam:
Utque foret rata materies,
Flavit & indidit ore animem.
Tunc per amœna vireta jubet
Frondicomis habitare locis:
Ver ubi perpetuum redulet,
Prataque multicolora latex
Quadrifluo celer amne rigat.
Hæc tibi nunc famulentur, ait,
Uſibus omnia dedo tuis.
Sed tamen aſpera mortifero
Stipite carpere poma veto,
Qui medio viret in nemore.
Hic draco perfidus indocile
Virginis inlicit ingenium,
Ut ſocium maleſuada virum
Mandere cogeret ex vetitis,
Ipſa pati peritura modo.
Corpora mutua, noſſe nefas,
Poſt epulas inoperta vident,
Lubricus error & erubuit.
Tegmina ſura parant foliis,
Dedecus ut pudor occuleret.
Conſcia culpa Deum pavitans
Sede pia procul exigitur:
Innuba fœmina quæ fuerat,
Conjugis excipit imperium,
Fœdera triſtia juſſa pati.
Auctus & ipſe dolo coluber
Plectitur improbus, ut mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre ſolum
Suſpicit, atque virum mulier.
His ducibus vitioſa debinc
Poſteritas ruit in facinus:
Dumque rudes imitatur avos,
Faſque nefaſque ſimul glomerans
Impia crimina morte luit.
Ecce venit nova progenies,
Æthere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prius:
Sed Deus ipſe gerens hominem,
Corporeiſque carens vitiis.
Fit caro vivida Sermo patris,
Numine quem rutilante gravis
Non thalamo, neque jure tori,
Nec genialibus illecebris
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aſpidis atque hominis,

Digla-

Digladiabile diſſidium,
Quod modo cernua ſemineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namque Deum merita
Omnia virgo venena domat,
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger revomit,
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modo non trepidat,
Territa de grege candido?
Impavidas lupus inter oves
Triſtis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitanſque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapſa columba fugat.
Tu mihi Chriſte columba potens,
Sanguine paſta cui cedit avis:
Tu niveus per ovile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub juga tigridis ora premens.
Da locuples Deus hoc famulis
Rite precantibus, ut tenui
Membra cibo recreata leveut:
Neu piger immodicis dapibus
Viſcera tenta gravet ſtomachus.
Hauſtus amarus abeſto procul,
Nec liheat tetigiſſe manu
Eaitiale quid, aut veritum,
Guſtus & ipſe modum teneat,
Soſpitet ut jecur incolume.
Sit ſatis anguibus horrificis,
Liba quod impia corporibus
Ah miſeram peperere necem,
Sufficiat ſemel ob faciuus
Plaſma Dei potuiſſe mori.
Oris opus, vigor igneolus
Non moritur, quia flante Deo
Compoſitus, ſuperoque flueus
De ſolio patris artificis,
Vim liquidæ rationis habet.
Viſcera mortua quin etiam
Poſt obitum reparare datur,
Eque ſuis iterum tumulis
Priſca renaſcitur effigies,
Pulvereo coeunte ſitu.
Credo equidem, neque vana fides,
Corpora vivere more animæ:
Nam modo corporeum memini
De Phlegethonte gradu facili
Ad ſuperos remeaſſe Deum.
Spes eadem mea membra manet,
Quæ redolentia funereo
Juſſa quieſcere ſarcophago,
Dux parili redivivus humo
Ignea Chriſtus ad aſtra vocat.

Hymnus poſt cibum.

PAſtis viſceribus, ciboque ſumpto,
Quem lea corporis imbecilla poſcit,
Laudem lingua Deo patri rependat:
Patri, qui Cherubin ſedile ſacrum,
Necnon & Seraphin ſuum ſupremo
Subuiaus ſolio tenet, regitque.
Hic eſt, quem Sabaoth Deum vocamus,
Eapers principii, carenſque fine,
Rerum conditor, & repertor orbis.
Fons vitæ liquida fluens ab arce,
Infuſor fidei, ſator pudoris,
Mortis perdomitor, ſalutis auctor.
Omnes quod ſumus, aut vigemus, inde eſt.
Regnat ſpiritus ille ſempiternus,
A Chriſto ſimul & pareute miſſus.
Intrat pectora candidus pudica,
Quæ templi vice conſecrata rident,
Poſtquam combiberint Deum medullis.
Sed ſi quid vitii, dolive naſci
Inter viſcera jam dicata ſeuſit,
Ceu ſpurcum, refugit celer ſacellum.
Terrum flagrat enim vapore craſſo
Horror conſcius æſtuante culpa,
Offenſumque bonum niger repellit.
Nec ſolus pudor, innocenſque votum
Templum conſtituunt perenne Chriſto
In cordis medii ſinu ac receſſu:
Sed ne crapula ferveat cavendum eſt,
Quæ ſedem fidei cibis refartam
Uſque ad congeriem coartet intus.
Parcis victibus eapedita corda
Infuſum melius Deum receptant:
Hic paſtus animæ eſt, ſaporque verus.
Sed nos tu gemino fovens paratu,
Artus atque animas utroque paſtu
Confirmas pater, ac vigore comples.
Sic olim tua præcluens poteſtas,
Inter rauciſonos ſitum leones
Illapſa dapibus virum refovit.
Illum fuſile numen execrantem,
Et curvare caput ſub eapolita
Æris materia nefas putantem:
Plebs diræ Babylonis ac tyrannus
Morti ſubdideraut, feris dicarant,
Sævis protinus hauſtibus vorandum.
O ſempet pietas, fideſque tuta:
Lainhunt indomiti virum leones,
Intactumque Dei tremunt alumnum.
Aſtant comminus, & jubas reponunt,
Manſueſcit rabies, fameſque blanda
Prædam rictibus lambit incruentis.
Sed cum tenderet ad ſuperna palmas,
Expertumque ſibi Deum rogaret,
Clauſus jugiter, indigenſque victu,
Juſſus nuncius advolare terris,
Qui paſtum famulo daret probato,
Raptim deſilit, obſequente mundo.
Cernit forte procul dapes inemptas,
Quas meſſoribus Abacuc propheta
Agreſti bonus exhibebat arte.
Hujus cæſarie manu prehensa,
Plenis ſicut erat gravem caniſtris
Suſpenſum rapit & vehit per auras.
Tum raptus ſimul ipſe, prandiumque
Senſim labitur in lacum leonum,
Et quas tunc epulas gerebat, offert.
Sumas lætus, ait, libenſque carpas
Quæ ſummus parer, angeluſque Chriſti
Mittunt liha tihi ſub hoc periclo.
His ſumptis, Danielus excitavit
In cœlum faciem, ciboque fortis

Amen

Amen reddidit, Alleluja dixit.
Sic nos muneribus tuis refecti,
Largitor Deus omnium bonorum,
Grates reddimus, & sacramus hymnos.
Tu nos tristifico velut tyranno,
Mundi scilicet impotentis actu
Conclusos, regis, & feram repellis.
Quæ circumfremit, ac vorare tentat,
Insanos acuens furore dentes,
Cum te, summe Deus, precemur unum.
Vexamur, premimur, malis rotamur,
Oderunt, lacerant, trahunt, lacassunt,
Juncta est suppliciis Fides iniquis.
Nec defit tamen anxiis medela:
Nam languente trucis leonis ira,
Illapsæ superingerentur escæ.
Quas si quis sitienter hauriendo
Non gustu tenui, sed ora pleno,
Interuis velit implicare venis:
Hic sancto satiatus ex propheta,
Justorum capiet cibos virorum,
Qui fructum Domino metunt perenni.
Nil est dulcius ac magis saporum,
Nil quod plus hominem juvare possit,
Quam vatis pia præcinentis orsa.
His sumptis licet insolens potestas
Pravum judicet, iurogetque mottem:
Impasti licet intuant leonas,
Nos semper Dominum patrem fatentes,
In te, Christe Deus, loquemur unum,
Constanterqua tuam crucem setemus.

Hymnus ad incensum cerei Paschalis.

INventor rutili dux bone luminis,
Qui certis vicibus tempora dividis,
Merlo sole chaos iugruit horridum,
Lucem Christe tuis redde fidalibus.
Quamvis innumero fidare regiam,
Lunarique polum lampade pinxaris,
Incussu silicis lumina nos tamen
Munstras saxigeno lemine quærere.
Hoc signas opere conditor inclyte,
Lumen veridicum mentibus omnium
In Christo Domino quærere jugiter,
Quem petram loquitur doctor egregius.
Ne nesciret homo ipsem sibi luminis
In Christi solido corpora conditam,
Qui dici stabilem se voluit petram;
Nostris igniculis unde genus venit.
Pinguis quos olei rore madentibus
Lychnis, aut facibus pascimus aridis,
Quin & fila favis teirpea floreis,
Pressо melle prius collita fingimus.
Vivax flamma viget, seu cava testula
Succum linteolo suggerit ebrio,
Seu pinus piceam fert alimoniam,
Seu ceram teretem stuppa calens bibit.
Nectar de liquido vertice fervidum
Guttatim lachrimis stillat alentibus,
Ambustum quoniam vis facit ignea
Imbrem de madido flera cacumine.
Splendent ergo tuis muneribus, pater,
Flammis mobilibus scilicet atria,
Absentemque diem lux agit æmula,
Quam nox cum lacero victa fugit peplo.

Sed quis non rabidi lumiuis arduam,
Manantemque Deo cernat originem?
Moses nempe Deum spinifero in rubo
Vidit conspicuo lumine flammeum.
Felix, qui meruit sentibus in sacris
Cœlestis solii visere principem,
Jussus uexa pedum vincula solvere,
Ne sanctum iuvolucris polluerет locum.
Hunc ignem populus sanguinis inclyti
Majorum meritis tutus, & impotens,
Suetus sub Domiuis vivere barbaris,
Jam liber sequitur longa per avia.
Qua gressum tulerant, castraque cærulæ
Noctis per medium concita moverant,
Plebem pervigilem fulgure prævio
Ducebat radius sole micantior.
Sed rex Niliaci littoris invido
Fervens felle, jubet prævalidam manum
In bellum rapidis ire cohortibus,
Ferratasque acies clangera classicum.
Sumunt arma viri, seque minacibus
Accingunt gladiis: triste canit tuba:
Hic fidit jaculis, ille volantia
Præfigit calamis spicula Gnosiis.
Denseiur cuneis turba pedestribus,
Currus pars, & equos & volucres rotas
Conscendunt celeres, signaque bellica
Prætendunt tumidis clara draconibus.
Hinc jam servitii nescia pristini
Gens Pelusiacis usta vaporibus,
Tandem purpurei gurgitis hospita
Rubris littoribus sessa resederat.
Hostis dirus adest cum duca perfido,
Insart & validis prælia viribus.
Moses porro suos in mare præcipit
Cunctans intrepidis tendere gressibus.
Præbent rupta locum stagna viantibus,
Riparum in faciem pervia sistitur
Circumstans vitreis unda liquoribus,
Dum plebs sub bifido permeat æquore.
Pubes quin etiam decolor asperis
Irritata odiis, rege sub impio,
Hebræum sitiens fundere sanguinem
Audet se pelago credere concavo.
Ibant præcipiti turbine percita
Fluctus per medios agmina regia.
Sed confusa dehinc unda revolvitur
In semet revolans gurgite confluo.
Currus tunc, & equos, telaque naufraga,
Ipsos & proceres, & vaga corpora
Nigrorum videas nata tabellitum,
Arcis judicium triste tyrannicæ.
Quæ tandem poterit lingua retexere
Laudes, Christe, tuas? qui domitam Pharon
Plagis multimodis cedere præfuli
Cogis justitiæ, vindice dextera.
Qui pontum rabidis æstibus invium
Perfulgare vetas, ut refluo in salo
Securus pateat te duce transitus,
Et mox unda rapax ut voret impios.
Cui jejuna viæ laxa madentibus
Exundant scatebris, & latices novos
Fundit scissa silex, quæ sitientibus
Dat potum populis axe sub igneo.
Instar fellis aqua tristifico in lacu
Fit, ligni venia, mel velut Atticum,

Lignum

Lignum eſt, quo ſapiunt aſpera dulcius,
Nam præfixa cruci ſpes hominum viget.
Implet caſtra cibus tunc quoque pinguidus.
Illabens gelida grandine denuus,
His menſas epulis, hac dape conſtruunt,
Quam dat ſidereo Chriſtus ab æthere.
Nec nou imbriferu ventua anbelitu
Craſſa nube leves invehit alites,
Quæ diffiata in bumum, cum ſemel agmina
Fluserunt, reduci non revulant fuga.
Hæc olim patribus præmia cuntulit
Inſignis pietas Numinis unici,
Cujus ſubſidio nos quuque velcimur,
Paſcentes dapibus pectora mythicis.
Feſſos ille vocat per freta ſeculi,
Diſciſſis populum turbinibus regens:
Raptarasque animas mille laburibus
Juſtorum in patriam ſcandere præcipit.
Illic purpureis tecta roſariis,
Omnis fragrat humus, cultaque pinguia
Et molles violas, & tenuea crocos
Fundit fonticulis unda fugacibus.
Illic & gracili baſſama ſucculo
Deſudata fluunt, raraque ciunama
Spirant, & ſolium ſonte quod abdito
Prælabens fluvius portat in exitum.
Felices animæ prata per herbida
Cuncentu parili ſuave ſonantibus
Hymnorum mudulis dulce canuut melos,
Calcant & pedibus lilia candidia.
Sunt & ſpiritibus ſæpe nocentibus
Pœnarum celebres ſub ſtyge feriæ,
Illa nocte ſacer qua rediit Deus
Stagnis ad ſuperos ex Acheruticis.
Non ſicut tenebras de face fulgida
Surgens Oceano lucifer imbuit,
Sed terris Domini de cruce triſtibus
Major ſole novum reſtituens diem.
Marcent ſuppliciis tartara mitibus,
Exultatque ſuſ carceris ocio
Umbrarum populus, liber ab ignibus,
Nec ſervent ſolito flumina ſulpbure.
Nos feſtis trahimus per pia gaudia
Nuctem conciliis, votaque proſpera
Certatim vigili congerimus prece,
Extructoque agimus liba ſacratiu.
Pendent mobilibus lumina funibus,
Quæ ſuffisa micant per laquearia,
Et de languidulis foia natatibus
Lucem perſpicuo flamma jacit vitro.
Credas ſtelligeram deſuper aream
Ornatam geminis ſtare triumbus,
Et qua Phuſphoreum remo regit jugum
Paſſim purpureos ſpargier heſperos.
O res digna, Deus, quam tibi roſcidæ
Noctis principio grex ruus offerat,
Lucem, qua tribuis nil pretiuſius;
Lucem, qua reliqua præmia cernimus.
Tu lus vera oculis, lus quoque ſenſibus,
Intus tu ſpeculum, tu ſpeculum foris:
Lumen quod famulans offero, ſuſcipe,
Tinctum pacifici chriſmatis unguine.
Per Chriſtum genitum ſumme, Pater, tuum,
In quo viſibilis ſtat tibi gluria:
Qui noſter Dominus, qui tuus uuicus
Spirat de patrio corde Paraclitum.
Per quem ſplendor, honos, laus, ſapientia,
Majeſtas, bonitas, & pietas rua
Regnum cuntinuat numine triplici,
Teaens perpetuis ſecula ſeculis.

Hymnus ante ſomnum.

ADes, Patet ſupreme,
Quem nemo vidit umquam:
Patriſque Sermo Chriſte,
Et ſpiritus benigne.
O Trinitatis hujus
Vis una, lumen unum,
Deus ex Deo pereunis,
Deus ex utroque miſſus.
Fluxit labor diei,
Redit quieris hora;
Blandus ſopor viciſſim
Feſſos relasat artus.
Mens æſtuans procellis,
Curiſque ſauciata,
Totis bibit medullis
Obliviale poculum.
Serpit per omne corpus
Lethæa vis, nec ullum
Miteris duloris ægri
Patitur manere ſenſum.
Lex hæc data eſt caducis
Deo jubente membris,
Ut temperet laborem
Medicabilis vulupras.
Sed dum pererrat omues
Quies amica venas,
Pectuſque feriatum
Placat riganie tomuo:
Liber vagat per auras
Rapidu vigure ſenſus,
Variaſque per figuras
Quæ ſunt upetta cernit.
Quia mens ſolura curis,
Cui eſt origo Cælum,
Purulque fons ab æthra
Iners jacere neſcit.
Imitata multiformes
Facies ſibi ipta fingit,
Per quas repente currens
Tenui fruatur actu.
Sed ſenſa ſomniantum
Diſpar fatigat horror,
Nunc ſplendor intetterrat,
Qui dat futura noſſe.
Plerumque diſſipatis
Mendax imagu veris,
Animos pavure mœſtos
Ambage fallit atra.
Quem rara culpa morum
Nun polluit frequenter,
Hunc lus ſerena vibrans
Res edocet latentes.
At qui cuinquinatum
Vitiis cor impiavit,
Luſus pavore mulro
Species videt tremendas.
Hoc Patriarcha noſter
Sub carceris catena
Geminis ſimul miniſtris

Interptes

Interpres adprobavit.
Quorum reversus unus
Dat poculum tyranno:
Ast alterum rapaces
Eixum vocant volucres.
Ipsum deinde regem
Perplexa somnientem,
Monuit famem futuram
Clausis cavere aervis.
Mox praeful ac tetrarches
Regnum per omne jussus
Sociam tenere virgam
Domine refedit aulae.
O quam profundis justis
Arcana, per soporem
Aperit tuenda Christus,
Quam clara, quam secunda!
Evangelista summi
Fidissimus magistri,
Signata quae latebant
Nebulis videt remotis.
Ipsum Tonantis agnum
De calle purpurantem,
Qui conscium futuri
Librum reseignat unus.
Hujus manum potentem
Gladius penetrat anceps,
Hinc fulgurans utrimque
Duplicem minatur ictum.
Quaesitor ille solus
Animaque corporisque:
Hujusque bis timendus
Prima ac secunda mors est.
Idem tamen benignus
Ultor, retundit iram,
Paucosque non piorum
Patitur perire in aevum.
Huic inclytus perenne
Tribuit pater tribunal:
Hunc obtinere jussit
Nomen supra omne nomen.
Hic propatens coronis
Extinctor antichristi,
Qui de furenti monstro
Bubilhum refert triumphum.
Quam fastum rapacem,
Populosque devotorum,
Quam sanguinis Chrysohlim,
Summus maneatur.
Hinc namque quae superum
Pinsarent nomen aula,
Iterum patris gubernum,
Christo perenne vemo.
Tali jugone justus
Mortem relaxat horae,
Ut spiritu fugato
Coelum petaret omne.
Hos nil morantur horum,
Quos exitus implet error,
Concreta quos malorum
Vorat cupido nemo.
Sat est quietae dulci
Fessum fovere corpus,
Sat si nihil sinistrum
Vanae minentur umbrae.
Cultor Dei memento
Te fontis & lavacri
Rorem subisse sanctum,
Te chrismate innotatum.
Fac, cum vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem, locumque mollis
Crucis figura signet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt crucem tenebrae:
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.
Procul o procul vagantum
Portenta somniorum,
Procul esto pervicaci
Praestigiator astu.
O tortuose serpens,
Qui mille per meandros
Fraudesque flexuosas
Agitas quieta corda:
Discede, Christus hic est,
Hic Christus est, liquisse:
Signum quod ipse nulli,
Damnat tuam catervam.
Corpus linet fatiscens
Janeor recline paulum,
Christum tamen sub ipso
Meditabimur sopore.

Hymnus Jejuniorum.

O Nazarene Dux Bethlem, verbum patris,
Quem partus alvi Virginalis protulit,
Adesto castis Christe parsimoniis,
Festumque nostrum rex serenus aspice,
Jejuniorum dum sacramus victimam.
Nil hoc profecto purius mysterio,
Quo sitra cordis expiatur lividi,
Intemperata quo domantur viscera,
Arvina patrem ac refudans crapulam
Obstrangulare mentis ingenium premat.
Hinc subjugatur luxus, & turpis gula,
Vini atque somni degener fecundia,
Libido sordes, invercundus lepos,
Varieque pestes languidorum sensuum,
Parcam salubri disciplinam sentiunt.
Nam si licenter dissuens potu & cibo,
Jejuna rite membra non coerceas;
Sequitur frequens marcida oblectamine,
Scintilla mentis ut depascat nobilis,
Animusque pigris sternat ut praecordiis.
Frenentur ergo corporum cupidines,
Deversa ut intus evocet prudentia:
Sic excitato perspicax acumine,
Liberque flatu laxiore, spiritus,
Rerum parentem rectius precabitur.
Helias tali crevit observantia
Verus sacerdos, raris hospes aridi:
Fragore ab omni quem remotum & segregem
Spreviffe traduns criminum frequentiam,
Caelo frementem Syrtium silentio.
Sed mox in auras igneis jugalibus,
Curruque raptus evolavit praepes,
Ne de propinquo tardum contagio
Dirus quietum morbus afflaret virum
Olim probatis inclytum jejuniis.
Non ante coeli principem septemplicis

Moses

Moſes tremendi fidus interpres throni
Potuit videre, quam decem tecurſibus
Quater volutis ſol peragrans ſidera
Omni cateuteni cerneret ſubſtantia.
Victus precanti ſolus in lachrymis fuit,
Nam flendo pernox, irrigatum pulverem
Humi madentis ore preſſit cernuo.
Donec loquentis voce perſtrictus Dei,
Expavit ignem nou ferendum viſibus.
Joannes hujus artis haud minus potens,
Dei perennis præcurrit Filium,
Curvos viarum qui retorſit tramites,
Et flexuoſa corrigens diſpendia,
Dedit ſequendam calle recto lineam.
Hanc obſequelam præparabat nuncius
Mox affuturo conſtruens itet Deo,
Clivoſa planis, confragoſa nr lenibus
Converterentur, neve quidquam devium
Inlapſa terris inveniret veritas.
Non uſitatis ortus hic natalibus,
Oblita lactis jam vieto in pectore
Matris tetendit ſerus infans ubera:
Nec ante partu de ſenili effuſus eſt,
Quam prædicaret Virginem plenam Deo.
Poſt in patentes ille ſolitudines,
Amictus birtis beſtiarum pellibus,
Setiſve tectus, hiſpida & lanugine,
Seceſſit, horrens inquinati & pollui
Contaminatis oppidorum moribus.
Illic dicata parcus abſtinentia
Potum eibumque vir ſeveræ induſtriæ
In uique terum reſpuebat veſperum,
Parvum locuſtis & favorum agreſtium
Liquore paſtum corpori ſuetus date.
Hortator ille primus, & doctor novæ
Fuit ſaluris; nam ſacrato in flumine
Veterum piatas lavit errorum notas:
Sed tincta poſtquam membra defecaverat,
Cælo refulgens influebat ſpiritus.
Hoc ex lavacro labe deupra criminum,
Ibant renati, uon ſecus quam ſi rudis
Auri tecocta vena pulchrum ſplendeat;
Micet metalli ſive lux argentei,
Sudum poliro prænitens purgamine.
Referre prifci ſtemma nunc jejunil
Libet, fideli proditum volumine,
Ut diruendæ civitatis Incolis
Fulmen benigni manſuetædum patris
Pie repreſſis ignibus pepercerit.
Gens intolenti præpotens jactantia
Pullebat olim, quam fluentem nequiret
Corrupta vulgo ſolverat laſcivia,
Et inde bruto contumax laſtidio,
Cultum ſuperni negligebat Numinis.
Offenſa tandem jugis indulgentiæ
Cenſura, juſtis excitatur motibus,
Dextram perarmat thomphæali incendio,
Nimbos crepantes & fragoſos turbines
Vibrans, tonantum nube flammarum quatit.
Sed pœnitendi dum datur diecula,
Si ſorte vellent improbam libidinem
Verereſque nugas condonare ac frangere,
Suſpendit ictum terror exorabilis,
Paulumque dicta ſubſtitit ſententia.
Jonam propheram mitis ultor excitat,
Pœnæ immineutis iret ut prænuncius:
Sed noſſet ille cum minacem judicem
Servare malle, quam ferire ac plectere,
Tectam latenter vertit in Tharſos fugam.
Celſam paratis pontibus ſcandit ratem,
Udo revincta func puppis ſolvitur.
Itur per altum, fit procelloſum mare.
Tum cauſa tanti quæritur periculi,
Sors in fagacem miſſa vatem decidit.
Juſſus perire ſolus e cunctis reus,
Cujus voluta ctimen urna expteſſerat,
Præceps rotatur, & profundo immergitur.
Exceptus inde bellnonis faucibus,
Alvi capacis vivus hauritur ſpecu.
Tranſmiſſa raptim præda caſſos dentium
Eludit ictus, incrnentam tranſvolans
Impune linguam, ne retentam mordicus
Offam molares diſſecarent vividi,
Os omne tranſit, & palatum præterit.
Ternis dierum ac noctium proceſſibus
Manſit ſerino devoratus guttore.
Errabat illic per latebras viſcerum,
Ventris receſſus circumibat tortiles
Anhelus, extis intus æſtuantibus.
Intactus exin tertiæ noctis vice,
Monſtri vomentis pellitur ſingultibus,
Qua murmuranti ſine fluctus frangitur,
Salſoſque candens ſpuma tundit pumices,
Ructatus exit, ſeque ſervatum ſtupet.
In Ninivitas ſe coactus percito
Greſſu reflectit, quos ut increpaverat
Pudenda cenſor imputans opprobria:
Impender, inquit, ira ſummi vindicis,
Urbemque flamma mox cremabit, credite.
Apicem deinceps ardui montis petit,
Viturus inde conglobatum turbidæ
Fumum ruinæ, cladis & diræ ſtruem,
Tectus flagellis multinodi germinis,
Nato & repente perſtrueus umbraculo.
Sed mœſta poſtquam civitas vulnus novi
Hauſit doloris, heu ſupremum palpitat:
Curlant per ampla congregatim mœnia
Plebs, & ſenatus, omnis ætas civium,
Palleus juvgutus, ejulantes feminæ.
Placet frementem publicis jejuniis
Placare Chriſtum, mos edendi ſperuitur.
Glaucos amictus induit mouilibus
Matrona demptis, proque gemma & ſerico
Crinem fluentem ſordidus ſpargit cinis.
Squalent recincta veſte pullati patres,
Setaſque plangens turba ſumit textiles,
Impexa villis virgo beſtialibus,
Nigrante vultum contegit velamine,
Jacens arenis & puer provolvitur.
Rex ipſe, Cpos æſtuantem mutices
Lævam tevulſa diſſipabat fibula,
Gemmas vitentes, & lapillos ſutiles,
Inſigne frontis exuebat vinculum,
Turpi capillos impeditus pulvere.
Nullus bibendi, nemo veſcendi memor,
Jejuna menſas pubes omnes liquerat:
Quin & negato lacte vagientium
Fletu madeſcunt parvulorum cunulæ,
Succum papillæ parca nutrix denegat.
Greges & ipſos claudit armentalium
Solers virorum cura, ne vagum pecus
Contingat ore roruleuta gramina,

Potum ſtrepentis neve fontis hauriat,
Vacuis querelæ perſonant præſepibus.
Mollitus his, & talibus, brevem Deus
Iram refrenat, temperans oraculum
Proſper ſiniſtrum: prona nam clementia
Haud difficulter ſupplicem mortalium
Solvit reatum, ſitque ſaurix fleutium.
Sed cur veruſtæ gentis exemplum loquor?
Pridem caducis cum gravatus artubus
Jeſus, dicato corde jejunaverit,
Prænuncupatus ore qui prophetico
Emanuel eſt, ſive nobiſcum Deus?
Qui corpus iſtud molle naturaliter,
Captumque laxo ſub voluptatum jugo,
Virtutis arcta lege fecit liberum,
Emancipator ſervientis plaſmatis,
Regnantis ante victor & cupidinis.
Inhoſpirali namque ſecretus loco
Quinis diebus octies labentibus,
Nullam ciborum vendicavit gratiam,
Firmans ſalubri ſcilicet jejunio
Vas appetendis imbecillum gaudiis.
Miratus hoſtis poſſe limum tabidum
Tantum laboris ſuſtinere ac perpeti,
Explorat arte ſciſcitator callida
Deuſne membris ſit receptus terreis:
Sed increpata fraude, poſt tergum ruit.
Hoc nos ſequamur quiſque nunc pro viribus,
Quod conſecrati in magiſter dogmatis
Tuis dediſti Chriſte ſectatoribus,
Ut cum vorandi viceſit libidinem,
Late triumphet imperator ſpiritus.
Hoc eſt quod atri livor hoſtis invidet,
Mundi polique quod gubernator probat,
Altaris aram quod facit placabilem,
Quod dormientis excitat cordis fidem,
Quod limat ægram pectorum rubiginem.
Perfuſa non ſic amne flamma eaeringuitur,
Nec ſic calente ſole tabeſcunt nives,
Ut turbidarum ſcabra culparum ſeges
Vaneſcit almo trita ſub jejunio,
Si blanda ſemper miſceatur largitas.
Eſt quippe & illud grande virtutis genus,
Operire nudos, indigentes paſcere,
Opem benignam ferre ſupplicantibus,
Unam, paremque ſortis humanæ vicem
Inter potentes atque egenos ducere.
Satis beatus, quiſque dextram porrigit,
Laudis rapacem, prodigam pecuniæ,
Cujus ſiniſtra dulce factum neſciat:
Illum perennes protinus complent opes,
Ditatque fructus fœnerantem centuplex.

Hymnus poſt Jejunium.

CHriſte ſervorum regimen tuorum,
Mollibus qui nos moderans habenis,
Leniter frenas, facilique ſeptos
Lege coerces.
Ipſe cum portans onus impeditum
Corporis, duros tuleris labores,
Major exemplis, famulos remiſſo
Dogmate palpas.
Nona ſummiſſum rotat hora ſolem,
Partibus viadum tribus evolutis,
Quarta devexo ſupereſt in axe
Portio lucis.
Nos brevis voti dape vindicata
Solvimus feſtum, fruimurque menſis
Adſatim plenis, quibus imbuatur
Prona voluptas.
Tantus æterni favor eſt magiſtri,
Doctor indulgens ita nos amico
Lætat hortatu, levis obſequela ut
Mulceat artus.
Addit, & ne quis velit invenuſto
Sordidus cultu lacerare frontem,
Sed decus vultus, capitiſque peaum
Comat honorem.
Terge jejunans, ait, omne corpus,
Neve ſubducto facies rubore
Luteus tingat color, aut notetur
Pallor in ore.
Rectius læto tegimus pudore
Quidquid ad cultum patris exhibemus,
Cernit occultum Deus, & latentem
Munere donat.
Ille ovem morbo reſidem, gregique
Perditam ſanat male diſſipantem
Vellus adfixit vepribus per hirtæ
Devia ſilvæ.
Impiger paſtor revocat, lupiſque
Geſtat excluſi humeros gravatus,
Inde purgatam revehens aprico
Reddit ovili.
Reddit & pratis viridique campo,
Vibrat implexis ubi nulla lappis
Spina, nec germen ſudibus perarmat
Carduus horrens.
Sed frequens palmis nemos, & reflexa
Vernat herbarum coma, tum pereonis
Gurgitem vivis viitreum fluentis
Laurus obumbrat.
Hiſce pro donis tibi, fide paſtor,
Servitus quænam poterit rependi?
Nulla compenſant prerium ſalutis
Vota precsutom.
Quamlibet ſprero ſiue more paſtu
Spoute confectos tenuemus artus,
Teque contemptis epulis rogemus
Nocte, dieque.
Vincitur ſemper minor obſequentum
Cura, nec munus genitoris æquat,
Frangit & crarem luream laboris
Grandior uſus.
Ergo ne limum fragilem ſoluta
Deſerant vires, & aquoſus albis
Humor in venis domineiur, ægrum
Corpus enervans:
Laxus ac liber modus abſtinendi
Ponitur cunctis, neque nos ſeverus
Terror impellit, ſua quemque cogit
Velle poteſtas.
Sufficit quidquid facias vocato
Numinis notu prius inchoare;
Sive tu menſam renuis, cibumve
Sumere tentes.
Annuit dexter Deus, & ſecundo
Proiperat vulsu, velut hoc ſalubre
Fidimus nobis fore, quod dicatas
Carpimus eſcas.
Sit bonum, ſupplex precor, & medelam
Conferat membris, animumque paſcat

Spar-

Sparſus in venas cibus obſecrantum Chriſticolarum.

Hymnus omni hora.

DA puer plectrum, choreis
Ut canam fidelibus,
Dulce carmen, & melodum,
Geſta Chriſti inſignia.
Hunc camœna noſtra ſolum
Pangat, hunc lauder lyra.
Chriſtus eſt, quem rex ſacerdos
Adſuturum protinus
Infulatus concinebat
Voce, chorda, & tympano,
Spiritum cælo influentem
Per medullas hauriens.
Facta nos etiam probata
Pangimus miracula.
Teſtis eſt orbis, nec ipſa
Terra quod vidit negat,
Comminus Deum docendis
Proditum mortalibus.
Corde natus ex parentis,
Ante mundi exordium,
Alpha & ω cognominatur,
Ipſe fons, & clauſula
Omnium quæ ſunt, fuerunt,
Quæque poſt futura ſunt.
Ipſe juſſit, & creata:
Dixit ipſe, & facta ſunt.
Terra, cælum, foſſa ponti,
Trina rerum machina,
Quæque in his vigent ſub alto
Solis & lunæ globo.
Corporis formem caduci,
Membra morti obnoxia
Induit, ne gens periret
Primoplaſti ex germine,
Merſerat quem lex profundo
Noxialis tartaro.
O beatus ortus ille,
Virgo cum puerpera
Edidit noſtram ſalutem
Fœta ſancto Spiritu,
Et puer redemptor orbis
Os ſacratum protulit.
Pſallat altitudo cæli,
Pſallant omnes angeli,
Quidquid eſt virtutis uſquam
Pſallat in laudem Dei:
Nulla linguarum ſileſcat,
Vos & omnis conſonet.
Ecce quem vates vetuſtis
Concinebant ſeculis,
Quem propheratum fideles
Paginæ ſpoponderant,
Emicat, promiſſus olim,
Cuncta collaudent eum.
Cantharis infuſa lympha
Fit Falernum nobile,
Nuntiet vinum miniſter
Eſſe promptum ex hydria,
Ipſe res, ſapore tinctix
Obſtupeſcit poculis.
Membra morbis ulcerosa,
Viſcerum putredines
Mando ut abluantur, inquit:
Fit ratum quod juſſerat.
Turgidam cutem repurgant
Vulnerum piamina.
Tu perennibus tenebris
Jam ſepulta lumina
Inlinis limo ſalubri,
Sacri & oris nectare:
Mox apertis hac medela
Lux reducta eſt orbibus.
Increpas ventum furentem,
Quod procellis triſtibus
Vertat æquor fundo ab imo,
Veſet & vagam ratem.
Ille juſſis obſecundat,
Mitis unda ſternitur.
Extimum veſtis ſacratæ
Furtim mulier attigit:
Protinus ſalus ſecuta eſt,
Ora pallor deſerit:
Siſtitur rivus, cruore
Qui fluebat perpeti.
Exitu dulcis juventæ
Raptum ephebum viderat,
Orba quem meter ſupremis
Funerabat fletibus:
Surge, dixit: ille ſurgit,
Matri & aſtans redditur.
Sole jam quarto carentem,
Jam ſepulchro abſconditum
Lazarum jubet vigere
Reddito ſpiramine.
Fœtidum jecur reductus
Rurſus intrat halitus.
Ambulat per ſtagna ponti,
Summa calcat fluctuum,
Mobilis liquor profundi
Pendulam præſtat viam.
Nec tatiſcit unda ſanctis
Preſſa ſub veſtigiis.
Suetus antro buſtiali
Sub catenis frendere,
Mentis impos efferatis
Percitus furoribus
Proſilit, ruitque ſupplex,
Chriſtum adeſſe ut ſenſerat.
Pulſa peſtis lubricorum
Milleformis dæmonum,
Corripit gregis ſuilli
Sordida ſpurcemine,
Seque nigris mergit undis,
Ut pecus lymphaticum.
Fertque qualus ter quaternus
Ferculorum fragmina.
Affatim reſerta jam ſunt
Accubantum millia,
Quinque panibus pereſis
Et gemellis piſcibus.
Tu cibus, paniſque noſter,
Tu perennis ſuavitas,
Neſcit eſurire in ævum
Qui tuam ſumit dapem,
Nec lacunam ventris implet,
Sed fovet vitalia.
Claulus autium meatus

Et ſonorum neſcius,
Purgat ad præcepta Chriſti
Craſſa quæque obſtacula,
Vocibus capax ſruendis
Ac ſuſurris pervius.
Omnis ægritudo cedit,
Languor omnis pellitur:
Lingua fatur, quam vetetna
Vinxerant ſilentia:
Geſtat & ſuum per urbem
Lætus æger lectulum.
Quin & ipſum, ne ſalutis
Iuſeri expertes foreut,
Tartarum benignus intrat,
Fracta cedit janua,
Vectibus cadit revulſis
Cardo diſſolubilis.
Illa prompta ad iuruentes,
Ad reverteutes tenax,
Obice retrorſum puiſo
Porta reddit mortuos
Lege verſa, & limen atrum
Jam recalcandum patet.
Sed Deus dum luce ſulva
Mortis antra iniumiuat,
Dum ſtupentibus tenebris
Candidum præſtat diem,
Triſtia ſqualentis æthræ
Palluerunt ſidera.
Sol refugit, & lugubri
Sordidus ferrugine
Igneum reliquit axem,
Seque mœrens abdidit.
Fertur horruiſſe mundus
Noctis æternæ chaos.
Soive vocem mens ſonoram,
Solve linguam mobilem:
Dic trophæum paſſionis,
Dic triumphalem crucem:
Pange vexillum, notatis
Quod reſulget frontibus.
O novum cæde ſtupenda
Vulneris miraculum!
Hinc cruoris fluxit unda,
Lympha parte es altera:
Lympha nempe dat lavacrum,
Tum corona ex ſanguine eſt.
Vidit anguis immolatam
Corporis ſacri hoſtiam,
Vidit, & ſellis peruſti
Mox venenum perdidit,
Saucius dolore multo
Colla fractus ſibilat.
Quid tibi, profane ſerpens,
Profuit rebus novis
Plaſma primum perculiſſe
Verſipelli aſtutia?
Diluit culpam recepto
Forma mortalis Deo.
Ad brevem ſe mortis uſum
Dux ſalutis dedidit,
Mortuoſque olim ſepultos
Ut redire inſueſceret,
Diſſoluis priſtinorum
Vinculis peccaminum.
Hunc partes, ſanctique multi
Conditorem prævium
Jam reverteutem ſecuti,
Tertio demum die
Carnis indumenta ſumunt,
Eque boſtis prodeunt.
Cerneres coire membra
De favillis aridis,
Frigidum venis reſumptis
Pulverem tepeſcere:
Oſſa, nervos, ac medullas
Glutino cutis tegi.
Poſt ut occaſum reſolvit,
Vitæ & hominem reddidit,
Arduum tribunel alti
Victor aſcendit Patris,
Inclytem Cælo reportans
Paſſionis gloriam.
Macte judex mortuorum,
Macte rex viventium:
Dexter in Parentis arce
Qui cluis virtutibus,
Omnium venturus inde
Juſtus ultor criminum.
Te ſenes, & te juventus,
Parvulorum te chorus,
Turba matrum, virginumque,
Simplices puellulæ,
Voce concordes pudicis
Perſtrepant concentibus.
Flumiuum lapſus & undæ,
Littorum crepidines,
Imber, æſtus, nix, pruina,
Silva, & aura, nox, dies,
Omnibus te concelebreut
Seculorum ſeculis.

Hymnus in Exequiis Defunctorum.

DEus ignee ſons animarum,
Duo qui ſocians elementa,
Vivum ſimul ac moribundum
Hominem Pater effigiaſti.
Tua ſunt, tua, rector, utraque.
Tibi copula jungitur borum.
Tibi dum vegetata cohæreut,
Spiritus ſimul & caro vivit.
Reſciſſa ſed iſta ſeorſum
Proprios revocantur in ortus,
Petit halitus æthera fervens,
Humus excipit arida corpus.
Quia cuncta creata neceſſe eſt
Tabefacta ſeneſcere tandem,
Compactaque diſſociari,
Et diſſona texta retexi.
Hanc tu, Deus optime, mortem
Famulis abolere paratus,
Iter inviolabile monſtras,
Quo perdita membra reſurgant.
Ut dum generoſa caducis
Ceu carcere clauſa ligantur,
Pars illa porentior extet,
Quæ germen ab æthere traxit:
Si terrea forte voluntas
Luteum ſapit, & grave captat,
Animus quoque pondere victus
Sequitur ſua membra deorſum.

Ac

Ac ſi genaris memor ignis
Contagia uigra recuſet,
Vehit hoſpita viſcera ſecum,
Paritarque reportat ad aſtra.
Nam quod requieſcere corpus
Vacuum ſine mente videmus,
Spatium breve reſtat, ut alti
Repetat collegia ſenſus.
Venient cito ſecula, cum jam
Socius calor oſſa reviſat,
Animataque ſanguine vivo
Habitacula priſtina geſtet.
Quæ pigra cadavera pridem
Tumulis putrefacta jacebant,
Volucres rapientur in auras,
Animas comitata priores.
Hinc maxima cura ſepulchris
Impenditur: hinc reſolutos
Honor ultimus accipit artus,
Et funeris ambitus ornat.
Candore nitentia claro
Prætendere linrea mos eſt,
Aſperſaque myrrha Sabæo
Corpus medicamina ſervat.
Quid nam ſibi ſaxa cavata?
Quid pulchra volunt monumenta?
Res quod niſi creditur illis
Nun mortua, ſed data ſomuo?
Hoc provida Chriſticolarum
Pietas ſtudet, utpote credens
Fore protinus omnia viva,
Quæ nunc gelidus ſopor urget.
Qui jacta cadavera paſſim
Miſeraus tegit aggera terræ,
Opus exhibet illa benignum
Chriſto pius omnipotenti.
Quin lex eadem monet omnes
Gemitum dare ſorta ſub una,
Cognataque funera nobis
Aliena in morte dulere.
Sancti ſator ille Tobiæ,
Sacer ac venerabilis heros,
Dapibus jam rite paratis,
Jus prætulit exequiarum.
Jam ſtantibus ille miniſtris,
Cyathos & ſercula liquit,
Studioque accinctus humandi,
Fletu dedit oſſa ſepulchro.
Veniunt mox præmia Cœlo,
Pretiumque rependitur ingens:
Nam lumina neſcia ſolis
Deus inlita felle ſerenat.
Jam tunc docuit pater orbis
Quam ſi rationis egena,
Mordax & amara medela,
Cum lux animum nova vaxat.
Docuit quoque non prius ullum
Cœleſtia cernere regna,
Quam nocte & vulnere triſti
Toleraverit aſpera mundi.
Mors ipſa beatior inde eſt;
Quod per cruciamina leti
Via panditur ardua juſtis,
Et ad aſtra doloribus itur.
Sic corpora mortificata
Redeunt melioribus annis,
Nec poſt obitum recaleſcens
Compago fatiſcere novit.
Hæc, quæ modo pallida tabo,
Color albidus iuficit ora,
Tunc flore venuſtior omni,
Sanguis cute tinget amœna.
Nam nulla deinde ſenectus
Frontis decus invida carpet,
Macies neque ſicca lacerto
Succo tenuabit adeſo.
Morbus quoque peſtifer, artus
Qui nunc populatur anhelos,
Sua tunc tormenta reſudans,
Luet inter vincula mille.
Hunc eminus aera ab alto
Victrix caro, jamque perennis
Ceruet ſine fina gementem
Quos moverat ipſe dolores.
Quid turba ſuperſtes inepta
Plangens ululamina miſcet?
Cur tam bene condita jura,
Luctu dolor arguit amens?
Jam mœſta quieſce querela,
Lachrymas ſuſpendite matres,
Nullus ſua pignora plangat:
Mors hæc, reparatio vitæ aſt.
Sic ſemina ſicca vireſcunt,
Jam mortua jamque ſepulta,
Quæ reddita ceſpite ab imo
Vateres meditantur ariſtas.
Nunc ſuſcipe terra fovendum,
Gremioque hunc concipe molli,
Homiuis tibi membra ſequeſtro;
Generoſa & fragmina credo.
Animæ fuit hæc domus olim
Factoris ab ure creatæ,
Fervens habitavit in iſtis
Sapieutia principe Chriſto.
Tu depoſitum tege corpus,
Non immemor ille requiret
Sua munera fictor & autor,
Propriique ænigmata vultus.
Veniaut modo tempora juſta,
Cum ſpem Deus impleat omnem,
Reddas patefacta neceſſe eſt,
Qualem tibi trado figuram.
Non ſi carioſa veruſtas
Diſſolverit oſſa favillis,
Fuerirque ciuiſculus arens,
Minimi menſura pugilli;
Nec ſi vaga flumina, & auræ
Vacuum per inane volantes,
Tulerint cum pulvere nervos,
Hominem pariiſſe licebit.
Sed dum reſolubile corpus
Revocas, Deus, atqua reformas;
Quanam regione jubebis
Animam requiaſcere puram?
Gremio ſanis abdita ſancti
Racubabit, ut illa Lazari,
Quem floribus undique ſeptum
Dives procul aſpicit ardans.
Sequimur tua dicta, Redemptor,
Quibus atra e morte triumphans,
Tua per veſtigia mandas
Socium crucis ire latronem.

Patet

Patet ecce fidelibus ampli-
Via lucida jam paradiſi,
Licet & nemus illud adire,
Homini quod ademerat anguis.
Illic precor, optime ductor,
Famulam tibi præcipe mentem
Genitali in ſede ſacrari,
Quam liquerat exul, & errans.
Nos tecta fovebimus oſſa
Violis, & fronde frequenti
Titulumque & frigida ſaxa
Liquido ſpargemus odore.

Hymnus octavo Calendas Januarias.

QUid eſt quod arctum circulum
Sol jam recurrens deſerit?
Chriſtuſne terris naſcitur,
Qui lucis auget tramitem?
Heu quam fugacem gratiam
Feſtina volvebat dies,
Quam pene ſubductam facem
Senſim reciſa extinxerat!
Cælum niteſcat lætius,
Gratetur & gaudens humus,
Scandit gradatim denuo
Jubar priores lineas.
Emerge dulcis poſio,
Quem matris edit caſtitas,
Parens & expers conjugis,
Mediator & duplex genus.
Ex ore quamlibet patris
Sis ortus, & verbo editus,
Tamen paterno in pectore
Sophia callebas prius.
Quæ prompta cælum condidit,
Cælum, diemque, & cætera:
Virtute verbi effecta ſunt
Hæc cuncta: nam verbum Deus.
Sed ordinatis ſeculis,
Rerumque digeſto ſtatu,
Fundator ipſe & artifex
Permanſit in patris ſinu.
Donec rotata annalium
Tranſvolverentur millia,
Atque ipſe peccantem diu
Dignatus orbem viſeret.
Nam cæca vis mortalium
Venerans inanes nænias,
Vel æra, vel ſaxa algida,
Vel ligna credebat Deum.
Hæc dum ſequuntur, perfidi
Prædonis in jus venerant,
Et mancipatam ſumido
Vitam barathro immerſerant.
Stragem ſed iſtam non tulit
Chriſtus cadentum gentium
Impune, ne forſan ſui
Patris periret fabrica.
Mortale corpus induit,
Ut excitato corpore
Mortis catenam frangeret,
Hominemque portaret patri.
Hic ille natalis dies,
Quo te creator arduus
Spiravit, & limo indidit,
Sermone carnem glutinans.
Sentiſne virgo nobilis,
Matura per faſtidia
Pudoris intactum decus
Honore partus creſcere?
O quanta rerum gaudia
Alvus pudica continet,
Ex qua novellum ſeculum
Procedit, & lux aurea.
Vagitus ille exordium
Vernantis orbis prodidit,
Nam tunc renatus ſordidum
Mundus veternum depulit.
Sparſiſſe tellurem reor
Rus omne denſis floribus,
Ipſaſque arenas Syrtium
Fragraſſe nardo & nectare.
Te cuncta naſcentem, puer,
Senſere dura & barbara,
Victuſque ſaxorum rigor
Obduxit herbam cotibus.
Jam mella de ſcopulis fluunt,
Jam ſtillat ilex arido
Sudans amomum in ſtipite,
Jam ſunt myricis balſama.
O ſancta præſepis tui,
Æterne rex, cunabula,
Popliſque per ſeclum ſacra,
Mutis & ipſis credita!
Adorat hæc brutum pecus,
Indocta turba ſcilicet,
Adorat excors natio,
Vis cujus in paſtu ſita eſt.
Sed cum fideli ſpiritu
Concurrat ad præſepia
Pagana gens, & quadrupes,
Sapiatque quod brutum fuit:
Negat patrum proſapia
Peroſa præſentem Deum,
Credas venenis ebriam,
Futiiſve lymphatam rapi.
Quid prona per ſcelus ruis?
Agnoſce, ſi quicquam tibi
Mentis reſedit integræ,
Ducem tuorum principum.
Hunc quem lacebræ & obſtetrix,
Et virgo fœta, & cunulæ,
Et imbecilla infantia,
Regem dederunt gentibus.
Peccator intueberis
Celſum cotuſcis nubibus,
Dejectus ipſe & inritis
Plangens reatum fletibus.
Cum vaſta ſignum buccina
Terris cremandis miſerit,
Et ſciſſus axis cardinem
Mundi ruentis ſolverit;
Inſignis ipſe, & præminens
Meritis rependet congrua,
His lucis uſum perpetis,
Illis gehennam & tartarum.
Judæa, tunc fulmen crucis
Experta qui ſit ſenties,
Quem te furoris præſule
Mors hauſit, & mox reddidit.

Hymnus

Hymnus Epiphaniæ.

QUicumque Chriſtum quæritis,
Oculos in altum tollite,
Illic licebit viſere
Signum perennis gloriæ.
Hæc ſtella, quæ ſolis rotam
Vincit decore ac lumine,
Veniſſe terris nunciat
Cum carne terreſtri Deum.
Non illa ſervit noctibus,
Sequuta lunam menſtruam:
Sed ſola cæium poſſidens,
Curſum dierum temperat.
Arctoa quamvis ſidera
In ſe retortis motibus
Obire nolint, artamen
Pierumque ſub nimbis latent.
Hoc ſidus æternum manet,
Hæc ſtella numquam mergitur,
Nec nubis occurſu abdita
Obumbrat obductam facem.
Triſtis cometa intercidat,
Et ſi quod aſtrum Sirio
Fervet vapore, jam Dei
Sub luce deſtructum cadat.
En Perſici ex orbis ſinu,
Sol unde ſumit januam,
Carnunt periti interpretes
Regale vexillum Magi.
Quod ut refulſit, cæteri
Ceſſere ſignorum globi,
Nec pulcher eſt auſus ſuam
Conferre formam lucifer.
Quis iſte tantus, inquiunt,
Regnaror, aſtris imperans,
Quem ſic tremunt cæleſtia,
Cui lux, & æthra inſerviunt?
Illuſtre quiddam cernimus,
Quod neſciat finem pati,
Sublima, celſum, interminum,
Antiquius cœlo & Chao.
Hic ille rex eſt gentium,
Populique rex Judaici,
Promiſſus Abrahæ patri,
Ejuſque in ævum ſemini.
Æquanda nam ſtellis ſua
Cognovit olim germina,
Primus ſator credentium,
Nati immolaror unici.
Jam flos ſubit Davidicus
Radice Jeſſæa editus,
Sceptrique per virgam virens
Rerum cacumen occupat.
Exin ſequuntur perciti
Fixis in altum vultibus,
Qua ſtella ſulcum traxerat,
Claramque ſignabat viam.
Sed verticem pueri ſupra
Signum pependit imminens,
Pronaque ſubmiſſum faca
Caput ſacratum prodidit.
Videre poſtquam Magi,
Eoa promunt munera,
Stratique votis offerunt
Thus, myrrham, & aurum regium.
Agnoſce clara inſignia
Virtutis ac regni tui,
Puer, in cui trinam pater
Prædeſtinavit indolem.
Regem, Deumque adnunciant,
Theſaurus & fragrans odor
Thuris Sabæi, ac myrrheus
Pulvis ſepulchrum prædocet.
Hoc, hoc ſepulchrum, quo Deus,
Dum corpus extingui ſinit,
Atque id ſepultum ſuſcitat,
Mortis refregit carcerem.
O ſola magnarum urbium
Major Bethlem, cui contigit
Ducem ſalutis cælitus
Incorporatum gignere!
Aitrice te ſummo Patri
Hæres creatur unicus,
Homo ex Toonntis ſpiritu,
Idemque ſub membris Deus.
Hunc & prophetis teſtibus,
Iiſdemque ſignatoribus,
Teſtator & ſator jubet
Adire regnum, & cernere.
Regnum quod ambit omnia
Dia, & marina, & terrea,
A ſolis ortu ad exitum,
Et tartara, & cœlum ſupra.
Audit tyrannus anxius
Adeſſe regum principem,
Qui nomen Iſrael regat,
Teneatque David regiam.
Exclamat amens nuncio,
Succeſſor iuſtat, pellimur,
Sarciles i, ferrum rape,
Perfunde cunas ſanguine.
Mas omnis infans occidat,
Scrutare nutricum ſinus,
Interque materna ubera
Enſem crucntet puſio.
Suſpecta per Bethlem mihi
Puerperarum eſt omnium
Fraus, ne qua furtim ſubtrahat
Prolem virilis indulis.
Transfigit ergo carnifex
Mucrone diſtricto furens
Effuſa nuper corpora,
Animaſque rimatur novas.
Locum minuris artubus
Vix interemptor invenit,
Quo plaga deſcendat patens,
Jugulogue major pugio eſt.
O barbarum ſpectaculum!
Inliſa cervix cantibus
Spargit cerebrum lacteum,
Oculoſque per vulnus vomit.
Aut in profundum palpitans
Merſarur infans gurgitem,
Cui ſubtet arctis faucibus,
Singultat unda & halitus.
Salvete flores martyrum,
Quos lucis ipſo in limine
Chriſti inſecuror ſuſtulit,
Ceu turbo naſcentes roſas.
Vos prima Chriſti victima,
Grex immolatorum tener,

Aram

Aram ante ipſam ſimplices
Palma & coronis luditis.
Quid proficit tantum nefas?
Quid crimen Herodem juvat?
Unus tot inter funera
Impune Chriſtus tollitur:
Inter coævi ſanguinis
Flueuta ſolus integet:
Ferrum, quod orbabat nurus,
Partus feſellit virginis.
Sic ſtulta Pharaonis mali
Edicta quondam fugerat,
Chriſti figuram præferens
Moſes, receptor civium.
Cautum & ſtatutum jus erat,
Quo nun liceret matribus,
Cum pondus alvi abſolverent,
Puerile pignus tollere.
Mens obſtetricis ſedulæ
Pie in tyrannum contumax
Ad ſpem potentis gloriæ
Furata ſervat parvulum.
Quem mox ſacerdotem ſibi
Aſſumpſit orbis conditor,
Per quem notatam ſaxeis
Legem tabellis traderet.
Licetne Chriſtum noſcere
Tanti per exemplum viri?
Dux ille cæſo Ægyptio
Abſolvit Israel jugo.
At nos ſubactos jugitet
Erroris imperio gravi,
Dux noſter hoſte ſaucio
Mortis tenebris liberat.
Hic expiatam fluctibus
Plebem marino in tranſitu
Repurgat undis dulcibus,
Lucis columnam præferens.
Hic præliante exercitu,
Paſſis in altum brachiis,
Sublimis Amalech premit,
Crucis quod inſtar tunc fuit.
Hic nempe Jeſus veriot,
Qui longa poſt diſpendia,
Victor ſuis tribulibus
Promiſſa ſolvit jugera.
Qui ter quaternas denique
Refluentis amnis alveo
Fundavit, & fixit petras,
Apoſtolorum ſtemmata.
Jure ergo ſe Judæ ducem
Vidiſſe teſtantur Magi,
Cum facti priſcorum ducum
Chriſti figuram pinxerint.
Hic rex piorum judicum,
Rexere qui Jacob genus,
Dominæque rex eccleſiæ,
Templi, & novelli & priſtini.
Hunc poſteri Ephraim coluut,
Hunc ſancta Manaſſæ domus,
Omneſque ſuſpicinat tribus
Biſſena fratrum ſemina.
Quin & propago degener
Ritum ſequuta inconditum,
Quæcumque dirum ſervidis
Baal caminis coxerat:
Fumoſa avorum numina,
Saxum, metallum, ſtipitem,
Raſum, dolatum, fictile,
In Chriſti honorem deſerit.
Gaudete quidquid gentium eſt,
Judæa, Roma, & Græcia,
Ægypte, Thrax, Perſa, & Scytha,
Rex unus omnes poſſidet.
Laudate veſtrum principem
Omnes beati, ac perditi,
Vivi, imbecilli, ac mortui.
Jam nemo poſthac mortuus.

ΠΕΡΙ ΣΤΕΦΑΝΩΝ, id eſt, De CORONIS.

PRÆFATIO.

IMMOLAT Deo Patri
Pius, fidelis, innocens, pudicus,
Dona conſcientiæ,
Quibus beata mens abundat intus:
Alter & pecuniam
Recidit, unde victitent egeni.
Nos citos jambicos
Sacramus, & rotatiles trochæos
Sanctitatis indigi,
Nec ad levamen pauperum potentes:
Adprobat tamen Deus
Pedeſtre carmen, & benignus audit.
Multa divitis domo
Sita eſt per omnes angulos ſupellex.
Fulget aureus ſcyphus,
Nec ære defit expolita pelvis:
Eſt & olla fictilis,
Graviſque & ampla argentea eſt paropſis,
Sunt eburna quæpiam;
Nonnulla quercu ſunt cavata & ulmo:
Omne fas ſit utile,
Quod eſt ad uſum congruens herilem:
Inſtruunt enim domum,
Ut empta magno, ſic parata ligno.
Me paterno in atrio,
Ut obſoletum vaſculum, caducis
Chriſtus aptat uſibus;
Sinitque parte in angusti manere.
Munus ecce fictile
Inimus intra regiam ſalutis:
Attamen vel infimam
Deo obſequelam præſtitiſſe prodeſt.
Quidquid illud accidet,
Juvabit ore perſonaſſe Chriſtum.

Hymnus in honorem Sanctorum Martyrum, Hemiterii & Cheledonii Calagurritanorum.

SCRIPTA ſunt Cœlo duorum
Martyrum vocabula,
Aureis quæ Chriſtus illic
Annotavit literis.
Sanguinis notis eadem
Scripta terris tradidit.
Pollet hoc felix per orbem

Terra

Terra Hibera ſtemmate.
Hic locus dignus tenendis
Oſſibus viſus Deo,
Qui beatorum pudicus
Eſſet hoſpes corporum.
Hic calentes hauſit undas
Cæde tinctus duplici:
Illitas cruore ſancto
Nunc arenas incolæ
Confrequentant obſecrantes
Voce, votis, munere.
Exteri necnon & orbis
Huc colonus advenit.
Fama nam terras in omnes
Præcucurrit proditrix,
Hic patronos eſſe mundi
Quos precantes ambiant.
Nemo puras hic rogando
Fruſtra congeſſit preces,
Lætus hinc rerſis revertit
Supplicaror fletibus,
Omne quod juſtum popoſcit
Impetratum ſentiens:
Tanta pro noſtris periclis
Cura ſuffragantium eſt.
Non ſinunt, inane ut ullus
Voce murmur fuderit,
Audiunt, ſtatimque ad autem
Regis æterni ferunt.
Inde larga fonte ab ipſo
Dona terris influunt,
Supplicum cauſas petitis
Quæ medelis irrigant.
Nil ſuis bonus negavit
Chriſtus unquam teſtibus:
Teſtibus, quos nec catenæ,
Dira nec mors terruit.
Unicum Deum fateri
Sanguinis diſpendio,
Sanguinis ſed tale damnum
Lux rependit longlor.
Hoc geous mortis decorum eſt,
Hoc probis dignum viris,
Membra morbis eeedenda,
Texta venis languidis,
Hoſtico donare ferro,
Morte & hoſtem vincere.
Pulchra res, ictum ſub eoſe
Perſequutoris pati.
Nobilis per vulnus amplum
Porta juſtis panditur.
Lota mens in fonte rubro
Sede cordis exilit.
Nec rudem crudi laboris
Ante vitam duxerant
Milites, quos ad perenne
Cingulum Chriſtus vocat.
Sueta virtus bello & armis
Militat ſacrariis,
Cæſaris vexilla linquunt,
Eligunt ſignum crucis.
Proque ventoſis draconum
Quos gerebant palliis,
Præferunt ioſigoe lignum,
Quod dracooem ſubdidit.
Vile cenſent eepeditis
Ferre dextris ſpicula,
Machinis murum ferire,
Caſtra foſſis cingere,
Impias manus cruentis
Inquinare ſtragibus.
Forte tunc atroe ſecundos
Iſraelis poſteros
Ductor aulæ mundialis
Ire ad aram juſſerat,
Idolis litare nigris,
Eſſe Chriſti defugas.
Liberam ſuccincta ferro
Peſtis urgebat fidem:
Illa virgas & ſecures
Et biſulcas ungulas
Ultro fortis expetebat,
Chriſti amore interrita.
Carcer inligata duris
Colla boiis impedit.
Barbaras forum per omne
Tortor exercet manus,
Veritas crimen putatur,
Voe fidelis plectitur.
Tunc & enſe cæſa virtus
Triſte percuſſit ſolum,
Et rogis ingeſta mœſtis
Ore flammas ſorbuit.
Dulce tunc juſtis cremari,
Dulce ferrum perpeti.
Hic duorum chara fratrum
Concaleſcunt pectora;
Fida quos per omne tempus
Junxerat ſodalitas,
Stant parati ferre, quidquid
Sors tuliſſet ultima.
Seu foret præbenda cervix
Ad bipennem publicam,
Verberum poſt vim crepantum,
Poſt cataſtas igneas.
Sive pardis offerendum
Pectus, aut leonibus.
Noſne Chriſto procreati
Mammonæ dicabimur?
Er Dei formam gerentes
Serviemus ſeculo?
Abſit, ut cæleſtis ignis
Se tenebris miſceat.
Sit ſatis, quod capta primo
Vita ſub chirographo,
Debitum perſolvit omne,
Functa rebus Cæſaris.
Tempus eſt Deo rependi,
Quidquid eſt proprium Dei,
Ite ſignorum magiſtri,
Er vos tribuoi abſiſtite.
Aureos auferte torques,
Sauciorum præmia,
Clara nos hinc angelorum
Jam vocant ſtipendia.
Chriſtus illic candidatis
Præſidet cohortibus,
Et throno regnans ab alto,
Damnat infames Deos.
Volque qui tidenda vobis
Monſtra divos fingitis.
Hæc loquentes obruuntur

Mille pœnis martyres.
Nexibus meuus utraſque
Flesus involvit rigor,
Et chelybs attrita colla
Gravibus ambit circulis.
O vetuſtatis ſilentis
Obſoleta oblivio!
Invidentur iſta nobis,
Fama & ipſa extinguitur.
Chartulas blaſphemus olim
Nam ſetelles abſtulit,
Ne tenacibus libellis
Erudira ſecula,
Ordinem, tempus, modumque
Paſſionis proditum
Dulcibus liuguis per aures
Poſterurum ſpargerent.
Hoc tameu ſolum vetuſta
Subtrahunt ſilentia,
Jugibus longum catenis
Au capillum paveriut.
Quo vlros dulore turtor,
Quave pœna ornaverit.
Illa laus occulta non eſt,
Nec feneſcit tempore.
Miſſa quod ſurſum per auras
Evolarunt munera,
Quæ viam petere Cœli
Præmicando oſtenderent.
Illius fidem figurans
Nube ſertut annulus:
Hic ſui dat pignus oris,
Ut ſeruut, orarium:
Quæ ſuperno rapta flatu
Lucis intrant intimum.
Per puli liquentis exem
Fulgor auri ebſconditur.
Ac diu viſum ſequacem
Textilis candor fugit:
Subvebuntur uſque iu aſtra,
Nec videntut emplius.
Vidit hoc conventus adſtans,
Ipſe vidit carnifex:
Et manum repreſſit hærens,
Ac ſtupore obpalluit.
Sed tameu peregit ictum,
Ne peritet gluria.
Jamue credis bruta quondam
Vaſconum gentilitas,
Quam ſacrum crudelis error
Immolarit ſanguinem?
Credis iu Deum teletos
Huſtiarum ſpiritus?
Cerne quem palam feroces
Hic domentur dæmones,
Qui lupino rapta ritu
Devorant præcordia.
Strangulant mentes & ipſas,
Seque miſcent ſenſibus.
Tunc ſuu jam pleuus hoſte
Siſtitur ſureus homo,
Spumeas efflans ſalivas,
Crude turquens lumina,
Espiendus quæſtione
Nun ſuurum criminum.
Audias, nec tortor adſtat,
Ejulatus flebiles:
Scinditut per flegra corpus,
Nec flagellum cernitut.
Creſcit & ſuſpenſus ipſe
Vinculis latentibus,
His modis ſpurcum latrouem
Martyrum virtus quarit.
Hæc coercet, turquet, urit,
Hæc catenas incutit:
Prædo vexatus reliſtis
Se medullis exuit.
Linquit illæſam rapinam,
Feucibus ſiccis fugit,
Ungue ab imo uſque ad capillum
Salva reddit omnia.
Confirens ardere ſeſe,
Nam gehenuæ eſt incula.
Quid loquar purgera longis
Alba morbis curpora?
Algidus cum decolores
Horror artus cuncutit,
Hic tumor vultum relinquit,
Hic colur verus redit.
Hoc bonum Selvetur ipſe,
Quo ſruamur, præſtitit,
Mertyrum cum membra noſtra
Cunſecrevit oppido.
Soſpitant quæ nunc colonos,
Quos Hiberus alluit:
Stare nunc hymuiſtæ matres
Pro receptis pervulis.
Conjugum ſelute læta
Vox maritarum ſtrepat:
Sit dies hæc feſta nobis,
Sit ſacratum gaudium.

Hymnus in honorem Divi Laurentii, conſtantiſſimi martyris.

ANtiqua Fanorum parens
Jem Rome Chriſto dedita,
Laurentio victrix duce
Ritum triumphas barbarum.
Reges ſuperbos viceras,
Populuſque frenis preſſeras:
Nunc mouſtruoſis idolis
Imponis imperii jugum.
Hæc ſula deerat gloria
Urbis togatæ inſignibus,
Feritete cepta gentium
Domaret ut ſpurcum Jovem.
Non turbulentis viribus
Coſſi, Cemilli, aut Cæſaris,
Sed martyris Laurentii
Non incruento prælio.
Armata pugnavit fides,
Proprii cruoris prodiga:
Nam morte mortem diruit,
Ac ſemet impendit ſibi.
Fure hæc ſacerdos diserat
Jam Chriſtus, adfixus cruci,
Laurentium fleutem videns
Crucis ſub ipſo ſtipite:
Deſiſte diſceſſu meo
Fletum duleuter fundere:
Præcedo frater, tu quoque

Poſt

Post hoc sequeris triduum.
Extrema voe episcopi
Prænuntiatrix gluriæ
Nibil fefellit, nam dies
Prædicta palmam præstitit.
Qua voce, quantis laudibus
Celebrabo mortis ordinem?
Quo passionem carmine
Digne reteeens concinam?
Hic primus e septem virie,
Qui stant ad aram proximi,
Levita sublimis gradu,
Et cæteris præstantior:
Claustris sacrorum præerat,
Cœlestis arcanum domus
Fidis guberuans clavibus,
Vorasque dispensans opes.
Versat famem pecuniæ
Præfectus urbis regiæ,
Minister insani ducis,
Exactor auri & sanguinis.
Qua vi latentes eruat
Nummos, operta cecisti mans
Talenta sub sacrariis,
Cumulosque congestos tegi,
Laurentium sisti jubet,
Exquirit arcam ditibus
Massis refertam, & fulgidæ
Montes monetæ conditos:
Soletis, inquit, conqueri,
Sævire nos justo amplius,
Cum Christiana corpora
Plus quam cruente scindimus.
Abest atrocioribus
Censura fervens motibus:
Blande & quiete efflagito,
Quod sponte obire debeas.
Hunc esse vestris orgiis
Moremque & artem proditum est,
Hanc disciplinam fœderis,
Libent ut auro antistites.
Argenteis scyphis ferunt
Fumare sacrum sanguinem,
Auroque nocturnis sacris
Adstare fusos ceteos.
Tunc summa est cura fratribus,
Ut sermo testatur loquax,
Offerre fundis venditis
Sestertiorum millia.
Addicta avorum prædia
Fœdis sub auctionibus
Successor eshares gemit
Sanctis egens parentibus.
Hæc occultantur abditis
Ecclesiarum in angulis,
Et summa pietas creditur
Nudare dulces liberos.
Deprome thesauros, malis
Suadendo quos præstigiis
Exaggeratos obtines,
Nigrante quos claudis specu.
Hoc poscit usus publicus,
Hoc fiscus, hoc æratium,
Ut dicita stipendiis
Ducem juvet pecunia.
Sic dogma vestrum est, audio,
Suum quibusque reddito.
En Cæsar agnoscit suum
Numisma nummis inditum.
Quod Cæsaris scis, Cæsari
Da: nempe justum postulo:
Ni fallor, haud ullam tuus
Siguat Deus pecuniam.
Nec cum veniret, aureos
Secum Philippos detulit,
Præcepta sed verbie dedit
Inanis a marsupio.
Implete dictorum fidem,
Quam vos per orbem venditis t
Nummos libenter reddite,
Estote verbis divites.
Nil asperum Laurentius
Refert ad ista, aut turbidum:
Sed ut paratus obsequi,
Obtemperanter annuit.
Est dives, inquit, non nego,
Haberque nostra ecclesia
Opumque & auri plurimum,
Nec quisquam in orbe ditior.
Is ipse tantum non habet
Argenteorum ænigmatum
Augustus, arcem possidens,
Cui nummus omnis scribitur.
Sed nec recuso prodere
Locupletis arcam Numinis,
Vulgabo cuncta, & proferam
Pretiosa quæ Christus tenet.
Unum sed orans flagito,
Induciarum paululum,
Quo fungar efficacius
Promissionis munere.
Dum tota digestim mihi
Christi supellex scribitur:
Nam calculanda primitus,
Tunc subnotanda est summula.
Lætus tumescit gaudio
Præfectus, ac spem devorat:
Aurum velut jam conditum
Domi maneret, gestiens.
Pepigere tempus iridui:
Laudatus inde absolvitur
Laurentius sponsor sui,
Et sponsor ingentis lucri.
Tribus per urbem cursitat
Diebus, infirma agmina,
Omnesque qui poscunt stipem,
Cogens in unum, & congregans.
Illic utriusque obtutibus
Orbes cavatos præferens
Baculo regebat prævio
Errore nutantem gradum.
Et claudus infracto genu,
Vel crure trunco semipes,
Breviorve planta ex altera,
Gressum trahebat imparem.
Est ulcerosis artubus,
Qui tabe corrupta fluat:
Est cujus arens deetera
Nervos in ulnam contrahat.
Tales plateie omnibus
Eequirit, assuetos ali
Ecclesiæ matris penu,

Quos ipſe promus noverat.
Recenſet exin ſingulos,
Scribens viritim nomina,
Longo & locatos ordine
Adſtare pro templo jubet.
Præſcriptus & jam fluxerat
Dies, furebat fervido
Judæa avarus ſpiritu,
Promiſſa ſulvi efflagitans.
Tum martyr: Aſſiſtas velim,
Coramque diſpoſtas opes
Mirere, quas noſter Deus
Prædives in ſanctis habet.
Videbis ingens atrium
Fulgere vaſis aureis,
Et per patentes porticus
Structos talentis ordines.
It ille, nec pudet ſequi.
Ventum ad ſacratam januam,
Stabant catervæ paupetum,
Inculta viſu examina.
Fragor rogantum tollitur:
Præfectus horreſcit ſtupens,
Converſus in Laurentium,
Oculiſque turbatis minax.
Contra ille: Quid frendens, ait,
Minitaris? aut quid diſplicet?
Num ſordida hæc, aut vilia?
Num deſpuenda exiſtimas?
Aurum, quod ardenter ſitis,
Effoſſa gignunt rudera,
Et de metallis ſqualidis
Pœnalis excudit labor.
Torrens vel amnis turbidis
Volvens arenis implicat:
Quod terrulentum ac ſordidum,
Flammis neceſſe eſt decoqui.
Pudor per aurum ſolvitur,
Violatur auro integritas,
Pax occidit, fides perit,
Leges & ipſæ intercidunt.
Quid tu venenum gloriæ
Extollis, & magni putas?
Si quæris aurum verius,
Lux eſt, & humanum genus.
Hi ſunt alumni luminis,
Quos corpus arctat debile,
Nec per ſalutem viſcerum
Mens inſoleſcat turgida.
Quum membra morbus diſſecat,
Animus viget robuſtior:
Membris viciſſim fortibus
Vis fauciatur ſenſuum.
Nam ſanguis in culpam calens
Minus miniſtrat virium,
Si fervor efficiens malis
Elumbe virus contrabat.
Si forte detur optio,
Malim dolore aſperrimo
Fragmenta membrorum pati,
Et pulcher intus vivere.
Committe formas peſtium,
Et confer alternas lues,
Carniſne morbus fœdior
An mentis, & morum ulcera?
Noſtri per artus debiles,
Intus decoris integri,
Senſum venuſti innoxium
Languoris expertes gerunt.
Veſtros valentes corpore
Interna corrumpit lepra,
Errorque mancum claudicat,
Et cæca fraus nihil videt.
Quemvis tuorum divitum,
Qui veſte & ore prænitent,
Magis probabo debilem,
Quam quis meorum eſt pauperum.
Hunc qui ſuperbit ſerico,
Quem currus inflatum vehit,
Hydrops aquoſus lucido
Tendit veneno intrinſecus.
Aſt hic avarus contrahit
Manus recurvas, & volam
Plicans aduncis unguibus
Laxare nervos non valet.
Iſtum libido fœtida
Per ſcorta tractum publica
Luto & cloacis inquinat,
Dum ſpurca mendicat ſtupra.
Quid ille fervens ambitum,
Sitimque honoris æſtuans,
Merſine anhelat febribus,
Atque igne venarum furit?
Quiſquis tacendi intemperans
Silenda prurit prodere,
Vexatur, & ſcalpit jecur,
Scabiemque cordis ſuſtinet.
Quid invidorum pectorum
Strumas tetexam turgidas?
Quid purulenta & livida,
Maligniratum vulnera?
Tute ipſe, qui Romam regis,
Contemptor æterni Dei,
Dum dæmonum ſordes colis,
Morbo laboras regio.
Hi, quos ſuperbus deſpicit,
Quos execrandos judicas,
Brevi ulcerolos exuent
Artus, & incolumes erunt.
Quin carne corruptiſſima
Tandem ſoluti ac liberi,
Pulcherrimo vitæ ſtatu
In arce lucebunt patris,
Non ſordidati aut debiles,
Sicut videntur interim,
Sed purpurantibus ſtolis
Clari, & coronis aureis.
Tum ſi facultas ſuppetat,
Coram tuis obtutibus
Iſtos potentes ſeculi
Velim recenſendos dari.
Pannis videres obſitos,
Et muculentis naribus,
Mentum ſalivis uvidum,
Lippoſque palpebra putri.
Peccante nil eſt tetrius,
Nil tam leproſum aut putridum.
Cruda eſt cicatrix criminum,
Olentque ut antrum tartari.
Animabus inverſa vice
Corrupta forma infligitur,
Quas pulcher aſpectus prius

In cor-

Tu corpore oblectaverat.
En ergo nummos aureos,
Quos proxime ſpoponderam,
Quos nec favillis obruat
Ruina, nec fur ſubtrahat.
Nunc addo gemmas nobiles,
Ne pauperem Chriſtum putes,
Gemmas coruſci luminis,
Ornatur hoc templum quibus.
Cernis ſacratas virgines,
Mireris intactas anus,
Primique poſt damnum thori
Ignis ſecundi neſcias.
Hoc eſt monile Eccleſiæ,
His illa gemmis comitur:
Dotata ſic Chriſto placet,
Sic ornat altum verticem.
Eccum talentum ſuſcipe,
Ornabis urbem Romulam,
Ditabis & rem principis,
Fies & ipſe ditior.
Ridemur, exclamat furens
Præfectus, ac miris modis
Pet tot figuras ludimur,
Et vivit inſanum caput?
Impune tantas, furcifer,
Strophas cavillo mimico
Tu nexuiſſe eaiſtimas,
Dum ſcurra ſaltas fabulam?
Concinna viſa urbanitas
Tractare noſmet ludicris?
Ergon' cachinnis venditus
Acroma feſtivum fui?
Adeon' nulla auſteritas,
Cenſura nulla eſt faſcibus?
Adeon' ſecurim publicam
Mollis retundit lenitas?
Dicis, libenter oppetam,
Votiva mors eſt martyri.
Eſt iſta vobis, novimus,
Perſuaſionis vanitas.
Sed non volenti impertiam,
Præſterur ut mortis citæ
Compendioſus eaitus:
Perire raptim non dabo.
Vitam renebo, & differam
Pœnis morarum jugibus,
Et mors inextricabilis
Longos dolores protrahet.
Prunas tepentes ſternite,
Ne fervor ignitus nimis
Os contumacis occuper,
Et cordis intret abdita.
Vapor ſeneſcens langueat,
Qui ſuſus afflatu levi
Tormenta ſenſim temperet,
Semuſtulari corporis.
Bene eſt quod ipſe ex omnibus
Myſteriarches incidit,
Hic ſolus eaemplum dabit,
Quid mox timore debeant.
Conſcende conſtratum rogum,
Decumbe digno lectulo:
Tunc, ſi libebit, diſputa
Nil eſſe Vulcanum meum.
Hæc fante Præfecto, truces
Hinc inde tortores parant
Nudare amictu martyrem,
Vincire membra, & tendere.
Illi os decore ſplenduit,
Fulgorque circumfuſus eſt.
Talem revertens legifer
De monte vultum detulit:
Judæa quem plebs aureo
Bove inquinata, & decolor
Expavit, & faciem retro
Deturſit impatiens Dei.
Talemque & ille prætulit
Oris coruſci gloriam
Stephanus per imbrem ſaxeum
Cælos aperios intuens.
Illuminatum hoc emicuus
Receus piatis fratribus,
Baptiſma quos nuper datum
Chriſti capaces fecerat.
Aſt impiorum cæcitas,
Os oblitum noctis ſitu
Nigrante ſub velamine
Obducta, clarum non videt.
Ægyptiæ plagæ in modum,
Quæ cum tenebris barbaros
Damnarer, Hebræis diem
Sudo exhibebat lumine.
Quin ipſa odoris qualitas,
Aduſta quam reddit cutis,
Diverſa utroſque permovet,
His nidor, illis nectar eſt.
Idemque ſenſus diſpari
Variatus aura, aut adficit
Horrore nares viudice,
Aut mulcet oblectamine.
Sic ignis æternus Deus:
Nam Chriſtus iguis verus eſt,
Is ipſe complet lumine
Juſtos, & urit noxios.
Poſtquam vapot diutinus
Decoait exuſtum latus,
Ultro e cataſta judicem
Compellat affatu brevi:
Converte partem corporis
Satis cremaram jugiter,
Et fac periclum, quid tuus
Vulcanus ardens egerit.
Præfectus inverti jubet.
Tunc ille: Coctum eſt, devora,
Et eapetimentum cape,
Sit crudum an aſſum ſuavius.
Hæc ludibundus diaerat,
Cælum deinde ſuſpicit,
Et congemiſcens obſecrat
Miſeratus urbem Romulam.
O Chriſte numen unicum,
O ſplendor, o virtus Patris,
O factor orbis, & poli,
Atque auctor horum mœnium:
Qui ſceptra Romæ in vertice
Rerum locaſti, fanciens
Mundum Quirinali togæ
Servire, & armis cedere.
Ut diſcrepantum gentium
Mores & obſervantiam,
Linguaſque, & ingenia, & ſacra

Unis

Unis domares legibus.
En omne ſub regnum Remi
Mortale conceſſit genus,
Idem loquuntur diſſoni
Ritus, idipſum ſentiunt.
Hoc deſtinatum quo magis
Jus Chriſtiani nominis
Quodcumque terrarum jacet
Uno illigaret vinculo.
Da, Chriſte, Romanis tuis,
Sit Chriſtiana ut civitas,
Per quam dediſti, ut cæteris
Mens una ſacrorum foret.
Conſœderentur omnia
Hinc inde membra in ſymbolum t
Mauſueſcat orbis ſubditus,
Manſueſcat & ſumiaum caput.
Advertat adjunctas plagas
Coire in unam gratiam,
Fiat fidelis Romulus,
Et ipſe jam credat Numa.
Conſundit error Troicus
Adhuc Catonum curiam:
Veneratur occultis ſocis
Phrygum Penates exules.
Janum bifrontem & Sterculum
Colit ſenatus, horreo
Tot monſtra patrum dicere,
Et feſta Saturni ſenis.
Abſterge, Chriſte, hoc dedecus,
Emitte Gabriel tuum,
Agnoſcat ut verum Deum
Errans Julica cæcitas.
Et jam tenemus obſides
Fidiſſimos hujus ſpei:
Hic nempe jam regnant duo
Apoſtolorum Principes.
Alter vocatur gentium,
Alter cathedram poſſidens
Primam, recludit creditas
Æternitatis januas.
Diſcede, adulter Jupiter,
Stupro ſororis oblite,
Relinque Romam liberam,
Plebemque jam Chriſti fuge.
Te Paulus hinc exterminat,
Te ſanguis exturbat Petri,
Tibi id, quod ipſe armaveras,
Factum Neronis officit.
Video futurum principem
Quandoque, qui ſervus Dei
Tetris ſacrorum ſordibus
Servire Romam non ſinat.
Qui templa claudat vectibus,
Valvas eburnas obſtruat,
Nefaſta damnet limina,
Obdens ahenos peſſulos.
Tunc pura ab omni ſanguine
Tandem nitebunt marmora:
Stabunt & æra innoxia,
Quæ nunc habentur idola.
Hic finis orandi fuit,
Et finis idem vinculi
Carnalis: erupit volens
Vocem ſequutus ſpiritus.
Vexere corpus ſubditis
Cervicibus quidam patres,
Quos mira libertas viri
Ambire Chriſtum ſuaſerat.
Repens medullas indoles
Afflarat, & coegerat
Amore ſublimis Dei
Odiſſe nugas priſtinas.
Refrixit ex illo die
Cultus Deorum turpium,
Plebs in ſacellis tarior,
Chriſti ad tribunal curritur.
Sic dimicans Laurentius
Non enſe præcinxit latus:
Hoſtile ſed ferrum retro
Torquens in auctorem tulit.
Dum dæmon invictum Dei
Teſtem laceſſit prælio,
Perfoſſus ipſe concidit,
Et ſtratus æternum jacet.
Mors illa ſancti martyris,
Mors vera templorum fuit:
Tum Veſta Palladios lares
Impune ſenſit deſeri:
Quidquid Quiritum ſueverat
Orare ſimpuvium Numæ,
Chriſti frequentans atria,
Hymnis teſultat martyrum.
Ipſa & ſenatus lumina,
Quondam Luperci, aut Flamines,
Apoſtolorum & martyrum
Exuſcalantur limina.
Videmus illuſtres domos,
Sexu ea utroque nobiles
Oſſerre votis pignora
Clariſſimorum liberum.
Vittatus olim pontifex
Accitur in ſignum crucis,
Ædemque, Laurenti, tuam
Veſtalis intrat Claudia.
O ter, quaterque, & ſepties
Beatus urbis incola,
Qui te ac tuorum comminus
Sedem celebrat oſſium!
Cui propter advolvi licet,
Qui fletibus ſpargit locum,
Qui pectus in terram premit,
Qui vota fundit murmura.
Nos Vaſco Hiberos dividit,
Binis remotos Alpibus
Trans Cottianorum juga,
Trans & Pyrenas ninguidos.
Vix fama nota eſt abditis,
Quam plena ſanctis Roma ſit,
Quam dives urbanum ſolum
Sacris ſepulchris floreat.
Sed qui caremus bis bonis,
Nec ſanguinis veſtigia
Videre coram poſſumus,
Cælum intuemur eminus.
Sic, ſancte Laurenti, tuam
Nos paſſionem quærimus:
Eſt aula nam duplex tibi,
Hic corporis, mentis polo.
Illic inenarrabili
Allectus urbi municeps,
Æternæ in arce curiæ

Geſtas

Geſtas coronam civicam.
Videur videre illuſtribus
Gemmis coruſcantem virum,
Quem Ruma cæleſtis ſibi
Legit perennem conſulem.
Quæ ſit poteſtas credita,
Et muneris quantum datum,
Probant Quiritum gaudia,
Quibus rogatus annuis.
Quod quiſque ſupplex poſtulat,
Fert impetratum proſpere,
Puſcunt, litantur, indicant,
Et triſtis haud ullus tedit.
Ceu præſto ſemper adſies,
Tuoſque alumnos urbicos
Lactante complexus ſinu
Paterno amore nutrias.
Hos inter, o Chriſti decus,
Audi & poetam ruſticum
Cordis fatentem crimina,
Et facta prodentem ſua.
Indignus agnoſco & ſcio,
Quem Chriſtus ipſe exaudiat,
Sed per patronos martyres
Poteſt medelam conſequi.
Audi benignus ſupplicem
Chriſti reum Prudentium,
Et ſervientem corpori
Abſolve vinclis ſeculi.

Hymnus in laudem Eulaliæ virginis.

GErmine nobilis Eulalia,
Muttis & indole nobilior,
Emeritam ſacra virgo ſuam,
Cujus ab ubere progenita eſt,
Offibus ornat, amore colit.
Proximus occiduo locus eſt,
Qui tulit hoc decus egregium,
Utbe potens, populis locuples,
Sed mage ſanguine martyrii,
Virgineoque potens titulo.
Curriculis tribus atque novem
Tres biemes quater attigerat,
Cum crepitante pyra trepidos
Terruit aſpera carnifices,
Supplicium ſibi dulce rata.
Jam dederat prius indicium,
Tendere ſe patris ad ſulium,
Nec ſua membra dicata toro:
Ipſa crepundia reppolerat,
Ludere ueſcia puſiola.
Spernere ſuccina, flare roſas,
Fulva monilia reſpuere:
Ore ſevera, modeſta gradu,
Moribus & nimium reneria,
Canitiem meditata ſeuum.
Aſt ubi ſe furiata lues
Excirat in famulos Domini,
Chriſticolaſque cruenta jubet
Thura cremare, jecur pecudis
Mortiferis adulere Dris.
Infremuit ſacer Eulaliæ
Spiritus, ingeniique ferox
Turbida frangete bella parat;
Et tude pectus anhela Dea
Femina provocat arma virum.
Sed pia cura parentis agit,
Virgo animoſa domi ut lateat,
Abdita rure & ab urbe procul,
Ne ſera ſanguinis in pretium
Mortis amore puella ruat.
Illa peroſa quietis opem
Degeneri tolerare mora,
Nocte fores ſine teſte movet,
Septaque clauſtra fugax aperit,
Inde per invia carpit iter.
Ingreditur pedibus laceris,
Per loca ſenta ſitu & vepribus,
Angelico comitata choro:
Et licet hurrida nox ſileat,
Lucis habet tamen illa ducem.
Sic habuit generoſa patrum
Turba columniferum tadium,
Scindere qui tenebroſa potens,
Nocte viam face perſpicua
Præſtitit, lutereunte Chao.
Non aliter pia virgo viam
Nocte ſequuta diem meruit,
Nec tenebris aduperta fuit,
Regna Canupica cum fugeret,
Et ſuper aſtra pararet iter.
Illa gradu cita pervigili
Millia multa prius peragit,
Quam plaga pandat Eoa polum,
Mane ſuperba tribunal adit,
Faſcibus adſtat & in mediis.
Vociferans, rogo, quis furor eſt
Perdere præcipites animas,
Et male prodiga corda ſui
Sternere raſilibus ſcopulis,
Omuipatremque negare Deum?
Quæritis, o miſeranda manus,
Chriſticulum genus? En ego ſum
Dæmunicis inimica ſacris,
Idola protero ſub pedibus,
Pectore & Deum fateor.
Iſis, Apollu, Venus nihil eſt,
Maximianus & ipſe nihil.
Illa nihil, quia facta manu:
Hic, mauuum quia facta colit:
Frivola utraque, & utraque nihil.
Maximianus opum Dominus,
Et tamen ipſe cliens lapidum,
Proſtituat, voveatque ſuis
Numinibus caput ipſe ſuum.
Pectora cur generoſa quatit?
Dux bonus, arbiter egregius
Sanguine paſcitur innocuo:
Corporibuſque piis inhians,
Viſcera ſobria dilacerat,
Gaudet & excruciare fidem.
Ergo age, turtur, adure, ſeca,
Divide membra coacta luto.
Solvere rem fragilem facile eſt,
Non penetrabitur interior
Exagitante dulore animus.
Talibus excitus in furias
Prætur, ait: Rape præcipitem
Lictor, & obrue ſuppliciis:
Sentiat eſſe Deos patrios,
Nec leva principis imperium.

Quam

Quam cuperem tamen, ante necem,
Si potis es revocare tuam,
Torva puellula, nequitiem!
Respice gaudia quanta metas,
Quæ tibi fert genialis honor.
Te lachrymis lebefacta domus
Prosequitur, generisque tui
Ingemit anxia nobilitas,
Flete quod occidis in tenero,
Proxima dotibus & thalemo.
Non movet aurea pompa tori?
Non pietas veneranda senum,
Quos temeraria debilitas?
Ecce parata ministeria
Excruciabilis exitii.
Aut gladio feriere caput,
Aut laniabere membra feris,
Aut facibus data fumificis,
Flebiliterque ululanda tuis
In cineres resoluta flues.
Hæc, rogo, quis labor est fugere?
Si modicum salis eminulis
Thuris & exiguum digitis
Tangere virgo benigna velis,
Pœna gravis procul abfuerit.
Martyr ad ista nihil: sed enim
Insremit, inque tyranni oculos
Sputa jacit: simulachra dehinc
Dissipat, impositamque mulem
Thuribulis pede prosubigit.
Nec mora, carnifices gemini
Juncea pectora dilacerant,
Et latus ungula virgineum
Pulsat utrimque, & ad ossa secat,
Eulalia numerante notas.
Scriberis ecce mihi domine,
Quam juvat hos apices legere,
Qui tua, Christe, tropæa notant,
Nomen & ipsa sacrum loquitur
Purpura sanguinis eliciti.
Hæc sine fletibus & gemitu
Læta canebat & intrepida,
Dirus abest dolor ex animo,
Membraque picta cruore novo
Fonte cutem recalente lavant.
Ultima carnificina dehinc,
Non laceratio vulnifica
Crate tenus, nec arata cutis,
Flamma sed undique lampadibus
In latera stomachumque furit.
Crinis odorus ut in jugulos
Fluxerat, involitens humeris,
Quo pudibunda pudicitia,
Virgineusque lateret honos,
Tegmine verticis opposito.
Flamma crepans volat in faciem,
Perque comas vegetata caput
Occupat, exuperatque apicem:
Virgo cito cupiens obitum,
Appetit & hibit ore rogum,
Emicat inde columba repens,
Martyris os nive candidior
Visa relinquere, & astra sequi:
Spiritus hic erat Eulaliæ
Lacteolus, celer, innocuus.
Colla fluunt abeunte anima,
Et rogus igneus emoritur,
Pax datur artubus exanimis,
Flatus in æthere plaudit ovans,
Templaque celsa petit volucer.
Vidit & ipse satelles avem
Feminæ ab ore meare palam.
Obstupefactus, & attonitus
Prosilit, & sua gesta fugit,
Lictur & ipse fugit pavidus.
Ecce nivem glacialis hyems
Ingerit, & tegit omne forum:
Membra tegit simul Eulaliæ
Axe jacentia sub gelido,
Pallioli vice linteoli.
Cedat amor lachrymantum hominum,
Qui celebrare suprema solent,
Flebile cedat & officium:
Ipsa elementa, jubente Deo,
Exequias tibi, virgo, ferunt.
Nunc locus Emeritæ est, tumulo
Clara Colonia Vettoniæ,
Quem memorabilis amnis Ana
Præterit, & viridante rapax
Gurgite mœnia pulchra lavat.
Hic ubi marmore perspicuo
Atria luminat alma nitor,
Et peregrinus, & indigena
Relliquias cineresque sacros
Servat humus veneranda sinu.
Tecta conusca super tutilant
De laquearibus aureolis,
Saxaque cæsa solum variant;
Floribus ut rosulenta putes
Prata rubescere multimodis.
Carpite purpureas violas,
Sanguineusque crocos metite:
Nun caret his genialis hyems,
Laxat & arva tepens glacies,
Floribus ut cumulet calathos.
Ista comantibus e soliis
Munera, virgo puerque, date:
Ast ego serta choro in medio
Texta feram pede dactylico,
Vilia, marcida, festa tamen.
Sic venerarier ossa libet:
Ossibus altar & impositum:
Illa Dei sita sub pedibus
Prospicit hæc, populusque suos
Carmine propitiata fovet.

Hymnus in laudem decem & octo martyrum Cæsaraugustanorum.

BIS novem noster populus sub uno
Martyrum servat cineres sepulchro:
Cæsarauguslam vocitamus urbem,
Res cui tanta est.
Plena magnorum domus angelorum
Non timet mundi fragilis ruinam,
Tot sinu gestans simul offerenda
Munera Christo.
Quum Deus dextram quatiens coruscam
Nube subnixus veniet rubente,
Gentibus justam positurus æquo
Pondere libram;
Orbe de magno caput excitata

Obviam

Obviam Chriſto properanter ibit
Civitas omnis pretioſa portans
Dona caniſtris.
Afra Carthago tua promet oſſa,
Ote facundo Cypriane doctor:
Corduba Aciſclum dabit, & Zoellum,
Treſque coronas.
Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Chriſto genitrix piorum
Tarraco, intexit cui Fructuoſus
Sutile vinclum.
Nomen hoc gemmæ ſtrophio illigatum eſt,
Emicant juxta lapides gemelli,
Ardet & ſplendor parilis duorum
Igne coruſco.
Parva Felicis decus exhibebit
Arrubus ſanctis locuples Gerunda,
Noſtra præſtabit Calagurris ambos,
Quos veneramur.
Barcinon claro Cucuſate freta
Surget, & Paulo ſpetiosa Narbo,
Teque præpolleus Arelas habebit,
Sancte Geneſi.
Luſitanorum caput oppidorum
Urbs, adoratæ cineres puellæ
Obviam Chriſto rapiens, ad aram
Porriget ipſam.
Sanguinem Juſti, cui paſtor hæret,
Ferculum duplex, geminumque donum
Ferre Complutum gremio juvabit
Membra duorum.
Ingeret Tingis ſua Caſſianum,
Feſta Maſſylum monumenta regum,
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad juga Chriſti.
Singulis paucæ, tribus aut duobus
Forſan, & quinis aliquæ placebunt
Teſtibus Chriſti, prius hoſtiarum
Pignore functæ.
Tu decem ſanctos revehes, & octo
Cæſarauguſta ſtudioſa Chriſti,
Verticem flavis oleis revincta
Pacis honore.
Sola in occaſum numeroſiores
Martyrum turbas domino paraſti,
Sola, prædives pietate, multa
Luce frueris.
Vix parens orbis populoſa Pœni,
Ipſa vix Roma in ſolio locata,
Te, decus noſtrum, ſuperare in iſto
Munere digna eſt.
Omnibus portis ſacer immolatus
Sanguis excluſit genus invidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Urbe piata.
Nullus umbrarum latet intus horror:
Pulſa nam peſtis populum refugit.
Chriſtus in totis habitat plateis,
Chriſtus ubique eſt.
Martyrum credas patriam coronis
Debitam ſacris: chorus unde ſurgens
Tendit in cælum niveus togatæ
Nobilitatis.
Inde, Vincenti, tua palma nata eſt,
Clerus hinc tantum peperit triumphum:
Hinc ſacerdotum domus inſulata
Valeriorum.
Sævus antiquis quoties procellis
Turbo, vexatum tremeſecit orbem,
Triſtior templum rabies in iſtud
Intulit iras.
Nec furor quiſquam ſine laude noſtrum
Ceſſit, aut clari vacuus cruoris
Martyrum ſemper numerus ſub omni
Grandine crevit.
Nonne, Vincenti, peregre necandus
Martyr, his terris tenui notaſti
Sanguinis rore ſpeciem futuri
Morte propinqua?
Hoc colunt cives, velut ipſa membra
Ceſpes includat ſuus, & paterno
Servet amplectens tumulo beati
Martyris oſſa.
Noſter eſt quamvis procul hinc in urbe
Paſſus ignota, & dederit ſepulchri
Gloriam victor, prope littus altæ
Forte Sagunti.
Noſter, & noſtra puer in palæſtra
Arte virtutis, fideique olivo
Unctus, horrendum didicit domare
Viribus hoſtem.
Noverat templo celebres in iſto
Octies partas, decieſque palmas,
Laureis doctus patriis eadem
Laude cucurrit.
Hic &, Encrati, recubant tuarum
Oſſa virtutum, quibus efferati
Spiritum mundi violenta virgo
Dedecoraſti.
Martyrum nulli remanente vita
Contigit terris habitare noſtris,
Sola tu morti propriæ ſuperſtes
Vivis in orbe.
Vivis, ac pœnæ ſeriem retexis,
Carnis & cæſæ ſpolium retentans,
Tetra quam ſulcos habeant amaros
Vulnera narras.
Barbarus torror latus omne carpſit,
Sanguis impenſus, lacerata membra,
Pectus abſciſſa patuit papilla
Corde ſub ipſo.
Jam minus mortis pretium peractæ eſt,
Quæ venetatos abolens dolores
Concitam membris tribuit quietem
Fine ſupremo.
Cruda te longum tenuit cicatrix,
Et diu venis dolor hæſit ardens,
Dum pureſcentes tenuat medullas
Tabidus humor.
Invidus quamvis obitum ſupremum
Perſequutoris gladius negarit,
Plena te, martyr, tamen ut peremptam
Pœna coronat.
Vidimus partem jecoris revulſam
Unguis longe jacuiſſe preſſis,
Mors habet pallens aliquid tuorum,
Te quoque viva.
Hunc novum noſtræ titulum fruendum
Cæſarauguſtæ dedit ipſe Chriſtus,
Juge viventis domus ut dicata
Martyris eſſet,
Ergo ter ſenis ſacra candidatis,

Dives Optato, simul & Luperco,
Pergе conscriptum tibimet senatum
Pangere psalmis.
Ede Successum, cane Martialem,
Mors & Urbani tibi concinatur,
Juliam cantus resonet, simulque
Quintilianum.
Publium pandat chorus, & revoleat
Quale Frontonis fuerit tropæum,
Quid bonus Felix tulerit; quid acer
Cæcilianus.
Quantus, Euoti, tua bella sanguis
Tinxerit, quantus tua, Primitive,
Tum tuos vivax recolat triumphos
Laus, Apodemi.
Quatuor posthinc superest virorum
Nomen extolli, renuente metro,
Quos Saturninos memorat vocatos
Prisca vetustas.
Carminis leges amor aureorum
Nominum parvi facit, & loquendi
Cura de sanctis vitiosa non est,
Nec rudis umquam.
Plenus est artis modus, annotatas
Numinum formas recitare Christo,
Quas tenet cœli liber explicandus
Tempore justo.
Octo tunc sanctos recolet decemque
Angelus, coram patre, filioque:
Urbis unius regimen tenentes
Jure sepulchri.
Quin ad antiquum numerum trahentur
Viva post pœnæ specimen puella,
Morsque Vincenti, cui sanguis hinc est,
Fons & honoris.
Additis Cajo, (nec enim silendi,)
Teque, Crementi, quibus incrementum
Ferre provenit decus ex secundo
Laudis agone.
Ambo confessi Dominum, steterunt
Acriter contra fremitum latronum,
Ambo gustarunt leviter saporem
Martyriorum.
Hæc sub altari sita sempiterno,
Lapsibus nostris veniam precatur
Turba, quam servat procerum creatrix
Purpureorum.
Nos pio fletu, date, perluamus
Marmorum sulcos, quibus est opertа
Spes, ut absolvam retinaculorum
Vincla meorum.
Sterne te totam generosa sanctis
Civitas mecum tumulis, deinde
Mox resurgentes animas & artus
Tota sequeris.

Hymnus in laudem Vincentii martyris.

BEate martyr, prospera
Diem triumphalem tuum
Quo sanguinis merces tibi,
Corona, Vincenti, datur.
Hic te ex tenebris seculi,
Torture victo & judice,
Evexit ad cælum dies,
Christoque ovantem reddidit.
Nunc angelorum particeps,
Coluces insigni stola,
Quam testis indomabilis
Rivis cruoris laveras.
Quum te satelles idoli
Præcinctus atris legibus,
Litare divis gentium
Ferro & catenis cogeret.
Ac verba primum mollia
Suadendo blande effuderat;
Captator ut vitulum lupus
Raptnrus, alludit prius.
Rex, inquit, orbis maximus,
Qui sceptra gestat Romula,
Servire sanxit omnia
Priscis deorum cultibus.
Vos Nazareni assistite,
Rudemque ritum spernite.
Hæc saxa, quæ princeps colit,
Placate fumo & victima.
Exclamat hic Vincentius,
Levita de tribu sacra,
Minister altaris Dei,
Septem ex columnis lacteis.
Tibi ista præsint numina,
Tu saxa, tu ligna cole;
Tu mortuorum mortuus
Fias deorum pontifex.
Nos lucis auctorem patrem,
Ejusque Christum filium,
Qui solus ac verus Deus,
Datiane, confitebimur.
Hic ille jam commotior:
Audesne noo felix, ait,
Jus hoc deorum & principum,
Violare verbis asperis?
Jus & sacratum & publicum,
Cui cedit humanum genus,
Nec te juventæ fervidæ
Instans periclum permovet?
Hoc namque decretum cape,
Aut ara, thure, & cespite
Precanda jam nunc est tibi,
Aut mors luenda est sanguine.
Respondit ille altitusecus:
Age ergo, quidquid virium,
Quidquid potestatis tibi est,
Palam reluctor, exere.
Vox nostra quæ sit, accipe:
Est Christus & pater Deus:
Servi hujus & testes sumus.
Extorque si potes fidem.
Tormenta, carcer, ungulæ,
Stridensque flammis lamina,
Atque ipsa pœnarum ultima
Mors Christianis ludus est.
O vestra inanis vanitas,
Scitumque brutum Cæsaris!
Condigna vestris sensibus
Coli jubetis numina,
Excisa fabrili manu,
Cavis recocta & follibus,
Quæ voce, quæ gressu carent,
Immota, cæca, elinguia.
His sumptuosa splendido
Delubra crescunt marmore.

His

His colla mugientium
Percussa taurorum cadunt.
At sunt & illic spiritus.
Sunt; sed magistri criminum;
Vestræ & salutis aucupes,
Vagi, impotentes, sordidi:
Qui vos latenter incitos
In omne compellunt nefas,
Vastare justos cædibus,
Plebem piorum carpere.
Norunt & ipsi ac sentiunt
Pollere Christum, & vivere,
Ejusque jam jamque affore
Regnum tremendum perfidis.
Clamant fatentes denique
Pulsi e latebris viscerum,
Virtute Christi & nomine:
Divique & iidem dæmones.
His intonantem martyrem
Judex profanus non tulit,
Conclamat: Os obtrudite,
Ne plura jactet improbus.
Vocem loquentis claudite,
Rapiumque lictores date,
Illos reorum carnibus
Pastos, manuque exercitos.
Jam faxo jus prætorium
Convicjator sentiat,
Ne impune, ne nostris sibi
Diis destruendis luserit.
Tibi ergo soli, contumax,
Tarpeia calcentur sacra?
Tu porro solus obteras
Romam, Senatum, Cæsarem?
Vinctum retortis brachiis,
Sursum ac deorsum extendite:
Compago donec ossium
Divulsa, membratim crepet.
Post hinc hinicis ictibus
Nudate costarum abdita,
Ut per lacunas vulnerum
Jecur retectum palpitet.
Ridebat hæc miles Dei,
Manus cruentas increpans,
Quod fixa non profundius
Intraret intus ungula.
Ac jam omne robur fortium
Eviscerando cesserat,
Nisusque anhelus solverat
Fessos lacertorum toros.
Ast ille tanto lætior,
Omni vacantem nubilo
Frontem serenam luminat,
Te, Christe, præsentem videns.
Quis vultus iste, proh pudor!
Datianus ajebat furens,
Gaudet, renidet, provocas,
Tortore tortus acrior.
Nil illa vis exercita
Tot noxiorum mortibus,
Agone in isto proficit,
Ars & dolorum vincitur.
Sed vos alumni carceris,
Par semper invictum mihi,
Cohibete paulum dexteras,
Respiret ut lassus vigor.

Præsicca rursus ulcera,
Dum se cicatrix colligit
Refrigerati sanguinis,
Manus resulcans diruet.
His contra Levites refert:
Si jam tuorum perspicis
Languere virtutem canum,
Age ipse major carnifex,
Ostende quo pacto queant
Imos recessus scindere,
Manus & ipse interfere,
Rivosque ferventes bibe.
Erras, cruente, si meam
Ts rere pœnam sumere,
Quum membra morti obnoxia
Dilancinata interficis.
Est alter homo intrinsecus,
Violare quem nullus potest,
Liber, quietus, integer,
Exors dolorum tristium.
Hoc, quod laboras perdere
Tantis furoris viribus,
Vas est solutum ac fictile,
Quocumque frangendum modo.
Quin imo nunc enitere
Illum secare ac plectere,
Qui perstat intus, qui tuam
Calcat, tyranne, insaniam.
Hunc lacesse, hunc discute
Invictum, insuperabilem,
Nullis procellis subditum,
Soliqua subjectum Deo.
Hæc fatur, & stridentibus
Laniatus uncis denuo.
Cui prætor ore subdolo
Anguina verba essibilat:
Si tanta callum pectoris
Prædurat obstinatio,
Pulvinar ut nostrum manu
Abomineris tangere:
Saltem latentes paginas,
Librosque opertos detege,
Quo secta pravum seminans
Justis cremetur ignibus.
His martyr auditis ait:
Quem tu, maligne, mysticis
Minitaris ignem literis,
Flagrabis ipse hoc justius.
Romphæa nam cælestium
Vindex erit voluminum,
Tanti veneni interpretem,
Linguam perurens fulmine.
Vides favillas indices
Gomorrhæorum crimlnum,
Sodomita nec latet cinis,
Testis perennis funeris.
Exemplar hoc, serpens, tuum est,
Fuligo quem mox sulphuris,
Bitumen & mistum pice,
Imo implicabunt tartaro.
His persequuror saucius
Pallet, rubescit, æstuat,
Insana torqueus lumina,
Spumasque frendens egerit.
Tum deinde cunctatus diu,
Decernit extrema omnium

Igni, grabato, & lamiois
Exerceatur quæſtio.
Hæc ille ſeſe ad munera
Grado citato proripit,
Ipſoſque pernix gaudio,
Pœnæ miniſtrus prævenit.
Ventum ad palæſtram gloriæ;
Spes certat, & crudelitas:
Luctamen anceps conſerunt,
Hinc martyr, illinc carniſex.
Serrata lectum regula
Dente frequenti exaſperat,
Cui multa carbonum ſtrues
Vivom vaporat halitum.
Hunc ſponte conſcendit rogum
Vir ſanctus ore ioterrito:
Ceo jam coronæ conſcius
Celſum tribunal ſcanderet.
Subter crepante aſpergine
Scintillat eacuſſus ſalis,
Puoctiſque fervens ſtridulis
Sparſim per artus figitor.
Arvina poſtbinc igneum
Impreſſa cauterem lavit,
Vis unde roris fumidi
In membra ſenſim liquitor.
Hæc inter immotus inanec
Tamquam dolorum neſcius,
Tenditqoe in altum lumina,
Nam vincla palmas preſſerant:
Soblatus lude fortior,
Lugubre in aotrum truditur,
Ne liber uſos luminis
Animaret altum ſpiritom.
Eſt iotos imo ergaſtulo
Locus tenebris nigrior,
Quem ſaxa merſi formicis
Anguſta claoſum ſtrangolant.
Æterna nox illic latet,
Expers diurni ſideris:
Hic carcer borrendus ſoos
Habere ferrut inferos.
In hoc barathrum coujioit
Truculentus hoſtis martyrem,
Lignoqoe plantas inſerit
Divaricatis coribus.
Quin addit & pœnam novam
Crucis peritus artifex,
Nulli tyraooo cognitam
Nec fando compertam retro.
Fragmenta teſtarum jubet
Hirta impolitis angolis,
Acuminata, informia,
Tergo jacentis ſteroerent.
Tutom cubile ſpiculis
Armaot dolores anxii,
Inſomne qui ſubter latus
Mucrone pulſent obvio.
Hæc ille verſutus vaſra
Meditatus arte ſtruxerat:
Sed Belzebulis callida
Commenta Chriſtus deſtruit.
Nam carcetalis cæcitas
Splendore lucis ſulgurat,
Duplexqoe morſus ſtipitis
Ruptis cavernis diſſilit.

Agnoſcit hic Vincentius
Adeſſe quod ſperaverat,
Tanti laboris præmium,
Chriſtum datorem luminis.
Cernit deiude fragmina
Jam teſtolarom, mullibus
Veſtire ſemet floribus,
Redoleote nectar carcere.
Quin & frequeotes angeli
Stant, ac loquuntur comminus,
Quorum unus ore auguſtior
Compellat his dictis virum:
Exurge, martyr inclyte,
Exurge ſecurus tui:
Exurge, & almis cœtibus
Noſter ſodalis addere.
Decorſa jam ſatis tibi
Pœnæ minacis munia,
Pulchroque mortis exitu
Omnis peracta eſt paſſio.
O miles iovictiſſime,
Fortiſſimiſque fortior,
Jam te ipſa ſæva & aſpera
Tormenta victorem tremont.
Spectatur hæc Chriſtus Deus
Compenſat ævo intermiuu,
Propriæque collegam crucis
Larga coronat dextera.
Pone hoc caducum vaſculum
Compage textum terrea,
Quod diſſipatom ſolvitur,
Et liber in cælum veni.
Hæc ille, ſed clauſas fores
Interna rumpunt lumina,
Tenuiſque per timas nitor
Lucis latentis proditur.
Hoc cum ſtuperet territus
Obſeſſor atri liminis,
Quem cura peroox manſerat
Servare feralem domum:
Pſalleutis audit inſuper
Prædulce carmen martyris,
Cui vocis iuſtar æmulæ
Conclave reddit concavum.
Pavens deinde iotroſpicit,
Admota quantum poſtibus
Acies per arctas cardinum
Iutrare juncturas poteſt.
Vernare multis floribus
Strameota teſtarum videt,
Ipſomque vulſis nexibus
Obambulantem pangere.
Implentur aures torbidi
Prætoris hoc miracolo:
Flet victus, & volvit gemens
Iram, dolorem, dedecus.
Exemptus, inquit, carcere,
Paulum beoigois foribus
Recreetur, ut paſtum novum
Pœnis refectus præbeat.
Coire turo ex oppido
Torbam fidelem cerneres,
Mollire præſultom turum,
Siccare cruda vulnera.
Ille ongularum doplices
Sulcos perertat oſculis:

Hic

Hic purpurantem corporis
Gaudet cruorem lambere.
Plerique veſtem lineam
Stillante tinguut ſanguine,
Turamen ut ſacrum ſuis
Domi reſervent poſteris.
Tunc ipſe manceps carceris,
Et vinculorum janitor,
Ut fert vetuſtas conſcia,
Repente Chriſtum credidit.
Hic obſeratis vectibus
Denſæ ſpecum caliginis
Splendore lucis advenæ
Micuiſſe clauſum viderat.
At vero poſtquam lectuli
Martyr quietem contigit,
Æger morarum tædio,
Et mortis incenſus ſiti:
Si mors habenda hujuſmodi eſt,
Quæ corporali ergaſtulo
Mentem reſulvit liberam,
Et reddit autori Deo:
Mentem piatem ſanguine,
Mortis levacris elutam,
Quæ ſemet ac vitam ſuam
Chriſto immolandam præbuit,
Ergo ut recline mollibus
Rejecit aulæis caput,
Victor relictis artubus
Cælum capeſſit ſpiritus.
Cui recta celſo tramite
Referetur ad patrem via,
Quem fratre cæſus impio
Abel beatus ſcanderet.
Stipant euntem candidi
Hinc inde ſanctorum chori,
Parique miſſus carcere
Baptiſta Joannes vocet.
At Chriſticni nominis
Hoſtem cuquebant irrita
Fellis venena, & lividum
Cor efferata exuſſerant.
Sævire inermem crederes
Fractis draconem dentibus.
Evaſit exultans, ſit,
Rebellis, & palmem tulit?
Sed reſtet illud ultimum,
Inferre pœnam mortuo,
Feris cadaver tradere,
Canibuſque carpendum dare.
Jam nunc & oſſa eatinsero,
Ne ſit ſepulchrum funeris.
Quod plebs gregalis excolat,
Titulumque figat martyris.
Sic frendit, & corpus ſacrum
Profanus, (eh dirum nefas!)
Nudum negato tegmine
Esponit inter cerices.
Sed nulla dirarum fames,
Aut beſtiarum aut elitum,
Audet tropæum gloriæ
Fœdare tactu ſquallido.
Quin ſi qua clangens improbe
Circumvolarat eminus,
Trucis volucris impetu
Depulſa vertebat fugam.

Nem corvus Heliæ datus
Olim, ciborum portitor,
Hoc munus implet ſedulo,
Et irremotus excubat.
Hic ex frutetis proximis
Infeſtus clarum ſono,
Oculoſque pennis verberans
Exegit immanem lupum.
Quis perfidorum credere
Auſit, rapacem belluem
Teuris paretam congredi,
Ceſſiſſe plumis mollibus?
Ibat malignum murmurans,
Levi volatu eeterritus,
Prædemque viſam fugerat}
Cuſtodis imbellis minis.
Quis audieuti telia,
Daciane, tunc ſenſus tibi!
Quentis gementem ſpiculis
Figebat occultus dolor!
Quum te peremptl corporis
Virtute victum cerneres,
Ipſis & impar oſſibus,
Vacuiſque jam membris minor.
Sed quis, tyreune pertinax,
Hunc impoteutem ſpiritum
Determluabit eeitus?
Nulluſne re freuget modus?
Nullus, nec umquam deſinam:
Nam ſi ferina immanitas
Manſueſcit, & elemeutia
Corvos vuraces mitiget,
Mergam cadaver fluctibus,
Inſena numquam neufragis
Ignuſcit unda, & ſpumeum
Neſcit profundum parcere.
Aut ſemper illic mobilis
Incerta per ludibria
Vagis feretur floribus,
Squamoſa paſcens agmina:
Aut ſub fragoſis rupibus
Scabri petrarum murices
Inter receſſus ſcrupeos
Diſciſſa rumpent viſcera.
Ecquis virorum, ſtrenue
Cymbam peritus pellere
Remo, rudente, & carbaſo,
Secare qui pontum queas?
Rapias paluſtri e ceſpite
Corpus, quod intactum jacet,
Levique vectum lembulo
Amplum per æquor euferas.
Sed complicatum ſparteus
Claudet cadaver culleus,
Quem ſune cauneus lepis
Præceps in altum deprimat.
At tu per undas emices
Rorente præpes palmula,
Donec relictum longior
Abſcondat eſpectus ſolum.
Hæc juſſa quidem militum,
(Eumorphio nomen fuit)
Violentus, audax, barbarus,
Furore fervens erripit.
Funale textum conſerit,
Suto quod implet corpore,

Emer-

Emenſus & multum freti,
Inter procellas excutit.
O præpotens virtus Dei,
Virtus creatrix omnium!
Quæ turgidum quondam mare
Gradiente Chriſto ſtraverat,
Ut terga calcans æquoris
Siccis mearet paſſibus,
Plantas nec undis tingeret
Vaſti viator gurgitis.
Hæc ipſa virtus juſſerat
Rubrum ſalum dehiſcere,
Patente dum profundo aridum
Secura plebs inceſſerit.
Nec non & ipſa nunc jubet
Servire ſancto corpori
Pontum quietis lapſibus
Ad curva pronum littora.
Saxum molaris ponderis,
Ut ſpuma candens, innatat,
Tantique cuſtos pignoris
Fiſcella fertur fluctibus.
Cernunt ſtupentes navitæ
Vectam remenſo marmore,
Labi retrorſum leniter
Æſtu ſecundo & flamine.
Certant & ipſi concito
Pontum phaſelo ſcindere,
Longe ſed artus prævolant
Telluris ad mollem ſinum.
Prius relatos denique
Humus quieta ſuſcipit,
Quam pulſa ſummis niſibus
Carina portum tangeret.
Felix amœni littoris
Receſſus ille, qui ſacra
Fovens arenis viſcera
Vicem ſepulchri præbuit!
Dum cura ſanctorum pia
Deflens adornat aggerem,
Tumuloque corpus creditum
Vitæ reſervat poſteræ.
Sed mox ſubactis hoſtibus,
Jam pace juſtis reddita,
Altar quietem debitam
Præſtat beatis oſſibus.
Subjecta nam ſacrario,
Imamque ad aram condita,
Cæleſtis auram muneris
Perfuſa ſubtus hauriunt.
Sic corpus: aſt ipſum Dei
Sedes receptum continet,
Cum Maccabæis fratribus
Sectoque Iſaiæ proximum.
Simplex ſed illis contigit
Corona pœnarum, quibus
Finem malorum præſtitit
Mortis ſupremus exitus.
Quid tale ſector auſus eſt?
Truncata numquid corporis,
Segmenta poſt ferram feris
Objecit, aut undis dedit?
Num Maccabæi martyris
Linguam tyrannus erutam,
Raptamve pellem verticis
Avibus cruentis obtulit?

Tu ſolus, o bis inclyte,
Solus brabeï duplicis
Palmam tuliſti: tu duas
Simul paraſti laureas.
In morte victor aſpera,
Tum deinde poſt mortem pari
Victor triumpho proteris
Solo latronem corpore.
Adeſto nunc, & percipe
Voces precantum ſupplices,
Noſtri reatus efficax
Orator ad thronum patris.
Per te, per illum carcerem,
Honoris augmentum tui,
Per vincla, flammas, ungulas,
Per carceralem ſtipitem,
Per fragmen illud teſteum,
Quo parta crevit gloria,
Per, quem tremente puſtari
Exoſculamur, lectulum;
Miſerere noſtrarum precum,
Placatus ut Chriſtus ſuis
Inclinet aurem proſperam,
Noxas nec omnes imputet.
Si rite ſolemnem diem
Veneramur ore & pectore:
Si ſub tuorum gaudio
Veſtigiorum ſternimur:
Pauliſper huc illabere,
Chriſti favorem deferens,
Senſus gravati ut ſentiant
Levamen indulgentiæ.
Sic nulla jam reſtet mora,
Quin excitatam nobilis
Carnem reſumat ſpiritus,
Virtute perfunctam pari.
Ut quæ laborum particeps
Commune diſcrimen tulit,
Sit & cohæres gloriæ
Cunctis in ævum ſeculis.

In honorem Beatiſſimorum Martyrum, Fructuoſi Epiſcopi Eccleſiæ Tarraconenſis, & Auguri, & Eulogii diaconorum.

FElix Tarraco, Fructuoſe, veſtris
Attollit caput ignibus coruſcum,
Levitis geminis procul relucens.
Hiſpanos Deus aſpicit benignus,
Arcem quandoquidem potens Hiberam
Trino martyre Trinitas coronat.
Ardens Augurius capeſſit æthram,
Necnon Eulogius ſimul ſupernum
Chriſti lucidus ad ſedile tendit.
Dux & prævius & magiſter illis
Ad tantum decus, ex Epiſcopali
Clarus nomine Fructuoſus ibat.
Accitus quia præſidis repente
Juſſu, venerat ad forum ſacerdos
Levitis comitantibus duobus.
Inde ad carceream viros catenam
Paſtus ſanguine carnifex trahebat.
Gaudet currere Fructuoſus ultro:
Ac, ne quis ſocios timor feriret,
Præceptor vehemens eundo firmat,
Incenditque fidem calore Chriſti.

Mecum

Mecum ſtate, viri: vocat cruentus
Ad pœnam coluber Dei miniſtros.
Ne mors terreat, eſt parata palma.
Carcer Chriſticolis gradus coronæ eſt,
Carcer provehit ad ſuperna cœli,
Carcer conciliat Deum beatis.
His dictis, adeunt ſpecum reorum,
Exercent ibi myſticum lavacrum,
Et purgamen aquæ ſtupent tenebræ.
Sex hic continuis latent diebus.
Tandem ſtant trucis ad tribunal hoſtis.
Fratres tergeminos tremunt cataſtæ.
Judex Æmilianus imminebat,
Atrox, turbidus, inſolens, profanus,
Aras dæmonicas coli jubebat.
Tu qui doctor, ait, ſeris novellum
Commenti genus, ut leves puellæ
Lucos deſtituant, Jovem relinquant:
Damnes, ſi ſapias, anile dogma.
Juſſum eſt Cæſaris ore Gallieni,
Quod princeps colit, ut colamus omnes.
Hæc fanti placidus refert facendos:
Æternum colo principem, dierum
Factorem, dominumque Gallieni:
Et Chriſtum patre profatum perenni,
Cujus ſum famulus, gregiſque paſtor.
Subridens ait ille: Jam fuiſti.
Nec differt furor aut refrenat iram,
Sævis deſtinat ignibus cremandos.
Exultant, prohibentque flere vulgum.
Quoſdam de populo videt ſacerdos
Libandum ſibi poculum offerentes:
Jejunamus, ait; recuſo potum.
Nondum nona diem reſignat hora:
Numquam conviolabo jus dicatum,
Nec mors ipſa meum ſacrum reſolvet.
Sic Chriſtus ſitiens crucis ſub hora
Oblatum ſibi poculum recuſans,
Nec libare volens, ſitim peregit.
Intrant interea locum rotunda
Concluſum cavea, madens ferarum
Multo ſanguine quem furor frequentat.
Quum ſpectacula perſtrepunt cruenta,
Ac vilis gladiator enſe duro
Percuſſus cadit, & fremit voluptas.
Hic flammante pyra, niger miniſter
Ardens ſupplicium parare juſſus,
Conſtruxit facibus rogum ſupremis.
Qui dum corpora concremata ſolvit,
Ferventes animas amore Chriſti
Fracto carceris expediret antro.
Certant officiis pii ſodales:
Plantis calceamenta diſſoluris
Pronus detrahere ſtudebat unus.
Sed ſanctus verat ora Fructuoſus
Inclinata premi. Faceſſite, inquit,
Ne noſtram gravet obſequela mortem.
At quin ipſe meos pedes reſolvam,
Ne veſtigia præpedita vinclis
Tardis greſſibus irruant in ignem.
Cur lamenta rigant genas madentes?
Cur veſtri memor ut fiam rogatis?
Cunctis pro populis rogabo Chriſtum.
Vix hæc ediderat, relaxat ipſe
Indumenta pedum, velut Moyſes
Quondam fecerat ad rubum propinquans.
Non calcare ſacram cremationem,
Aut adſtare Deo prius licebat,
Quam veſtigia pura figerentur.
Stabat calce mera, reſultat ecce
Cœlo ſpiritus, & ſerit loquelam,
Quæ cunctos tremefecit audientes.
Non eſt, credite, pœna, quam videtis,
Quæ puncto tenui citata tranſit:
Nec vitam rapit illa, ſed reformat.
Felices animæ, quibus per ignem
Celſa ſcandere contigit Tonantis!
Quas olim fugiet perennis ignis.
Hæc inter, rapidis focos crepantes
Intrant paſſibus, & minantur ipſis
Flammarum trepidantibus caminis.
Nexus denique, qui manus retrorſus
In tergum revocaverant revinctas,
Intacta cute decidunt aduſti.
Non auſa eſt cohibere pœna palmas
In morem crucis ad patrem levandas:
Solvit brachia quæ Deum precentur.
Priſcorum ſpecimen trium putares,
Quos olim Babylonicum per ignem
Cantantes ſtupuit tremens tyrannus.
Illis ſed pia flamma tum pepercit,
Nondum tempore paſſionis apto,
Nec mortis decus inchoante Chriſto.
Hos quum defugeret vaporus ardor,
Orant, ut celer iguis advolaret,
Et finem daret anxiis periclis.
Exorata ſuos obire tandem
Majeſtas famulos jubet caducis
Miſſos corporibus, ſibique reddi.
Vidit Præſidis ex domo ſatelles
Cœlum martyribus patere apertum,
Inſigneſque viros per aſtra ferri.
Quin & filiolæ monens herili
Oſtendit ſceleris notam paterni,
Cœlo vivere, quos ſorum peremit.
Hæc tum virginitas palam videre
Per ſudum meruit, patente cœlo,
Ut timen domini domus timeret.
Tum de corporibus ſacris ſavillæ,
Et perfuſa mero leguntur oſſa,
Quæ raptim ſibi quiſque vindicabat.
Fratrum tantus amor, domum referre
Sanctorum cinerum dicata dona,
Aut geſtare ſinu fidele pignus.
Sed ne relliquias reſuſcitandas,
Et mox cum Domino ſimul futuras,
Diſcretis loca dividant ſepulchris:
Cernuntur niveis ſtolis amicti,
Mandant reſtitui, cavoque claudi
Mixtim marmore pulverem ſacrandum.
O triplex honor, o triforme culmen,
Quo noſtræ caput excitatur urbis,
Cunctis urbibus eminens Hiberis!
Exultare tribus libet patronis,
Quorum præſidio foventur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circumſſet chorus ex utroque ſexu,
Hæres, virgo, puer, ſenex, anicla,
Veſtrum pſallite rite Fructuoſum.
Laudans Augurium reſultet hymnus,
Miſtis Eulogium modis coæquans,
Reddamus paribus pares camœnas.

Hinc

Hinc aurata ſonent in arce tecta,
Blandum lirtoris extet inde murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olim tempus erit ruente mundo,
Quum te, Tarraco, Fructuoſus acri
Solvet ſupplicio, tegens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, proſperante Chriſto,
Dulces Hendecaſyllabos revolvens.

In honorem Quirini Martyris, Epiſcopi Eccleſiæ Siſciæ.

INſignem meriti virum,
Quirinum placitum Deo
Urbis mœnia Siſciæ
Conceſſum ſibi martyrem
Complexu patrio fovent.
Hic ſub Galerio duce,
Qui tunc Illyricos ſinus
Urgebat ditionibus,
Fertur catholicam fidem
Illuſtraſſe per exitum.
Non illum gladii rigor,
Non incendia, non feræ
Crudeli interitu necant,
Sed lymphis fluvialibus
Gurges dum rapit, abluit.
Nil refert virgo æquore,
An de flumine ſanguinis
Tingat paſſio martyrem:
Æque gloria provenit
Fluctu quolibet uvida.
Summo pontis ab ardui
Sanctæ plebis Epiſcopus
In præceps fluvio datur,
Suſpenſum laqueo gerens
Ingentis lapidem molæ.
Dejectum placidiſſimo
Amnis vertice ſuſcipit,
Nec mergi patitur ſibi,
Miris vaſta natatibus
Saxi pondera ſuſtinens.
Spectant eminus e ſolo
Doctorem pavidi greges:
Nam Chriſti populus frequens
Riparum ſinuamina
Stipato agmine ſepſerat.
Sed Quirinus ut eminens
Os circumtulit, heu ſuos
Extemplo trepidos videt,
Nil ipſe proptii memor
Inter ſtagna periculi.
Confirmat pia pectora,
Verbis mirificis rogans,
Ne quem talia terreant,
Neu conſtans titubet fides,
Aut pœnam putet emori.
Dicentem fluitantibus
Amnis terga vehunt vadis,
Nec ſubſtrata profunditas
Saxoque & laqueo & viro
Audet ſponte dehiſcere.
Senſit martyr Epiſcopus
Jam partam ſibi prætipi
Palmam mortis & exitus,
Aſcenſumque negarier
Æterni ad ſolium patris.
Jeſu cunctipotens, ait,
Haudquaquam tibi gloria
Hæc eſt inſolita, aut nova,
Calcare fremitum maris,
Prona & flumina ſiſtere.
Scimus diſcipulum Petrum,
Quum veſtigia tingeret,
Mortali trepidus pede,
Dextræ ſubſidio tuæ
Subjeciſſe ſalum ſolo.
Jordanem quoque novimus
Tortis vorticibus vagum,
Dum fertur rabido impetu,
Ad ſontem refluis retro
Confugiſſe meatibus.
Hæc miracula ſunt tuæ
Virtutis, Domine; ut modo
Suſpendor, leve prænatans
Summo gurgite fluminis,
Cum collo ſcopulum traham.
Jam plenus titulus tui eſt,
Et vis prodita nominis,
Quam gentilis habet ſtupor:
Abſolvas, precor, optime,
Hujus nunc animæ moras.
Quid poſſis, probat amnicus,
Qui vectat ſilicem, liquor.
Hoc jam, quod ſupereſt, cedo,
Quo nil eſt pretioſius
Pro te, Chriſte Deus, mori.
Orantem ſimul halitus
Et vox deſerit, & calor:
Scandit ſpiritus ardua:
Fit pondus grave ſaxeum,
Corpus ſuſcipiunt aquæ.

Locus, ubi Martyres paſſi ſunt, quod nunc Baptiſterium appellatur.

ELectus Chriſto locus eſt, ubi corda probata
Provehat ad cælum ſanguine, purget aqua.
Hic duo purpureum, Domini pro nomine cæli,
Martyrium pulcbra morte tulere viri.
Hic etiam liquido fluit indulgentia fonte,
Ac veteres maculas diluit amne novo.
Qui cupit æternum cæli conſcendere regnum,
Huc veniat ſitiens. ecce parata via eſt.
Ante coronati ſcandebant ardua teſtes
Atria, nunc lotæ celſa petunt animæ.
Spiritus æterno ſolitus deſcendere lapſu,
Ut dederat palmam, ſic tribuit veniam.
Haurit terra ſacros aut fonte, aut ſanguine rores,
Exundatque ſuo jugiter unda Deo.
Ipſe loci eſt dominus, laterum cui vulnere utroque
Hinc cruor effuſus fluxit, & inde latex.
Ibitis hinc, ut quiſque poteſt, per vulnera Chriſti,
Enectus gladiis alter, & alter aquis.

Paſſio Caſſiani Martyris in foro Corneliano.

SYlla forum ſtatuit Cornelius, hanc Itali urbem
Vocitant ab ipſo conditoris nomine.
Hic mihi quum peterem te, rerum maxima Roma,
Spes eſt oborta proſperum Chriſtum fore.
Srtatus humi tumulo advolvebar, quem ſacer ornat
Martyr,

Martyr, dicatu Caſſianus corpore.
Dum lacrimans mecum reputo mea vulnera, & omnes
Vitæ labores, ac dolorum acumina:
Erexi ad cælum faciem, ſtetit obvia contra
Fucis colorum picta imago martyris,
Plagas mille gerens, totos lacerata per artus,
Ruptam minutis præferens punctis cutem.
Innumeri circum pueri, miſerabile viſu,
Conſoſſe parvis membra figebent ſtylis.
Inde pugillares ſoliti percurrere ceras,
Scholare murmur adnotantes ſcripſerant.
Ædituus conſultus, ait: Quod proſpicis boſpes,
Nun eſt inanis aut anilis fabula.
Hiſturiam pictura refert, quæ tradita libris,
Veram vetuſti temporis monſtret fidem.
Præfuerat ſtudiis puerilibus, & grege multo
Septus, magiſter literarum ſederat.
Verba notis brevibus cumprendere cuncta peritus,
Raptimque punctis dicte præpetibus ſequi.
Aſpera nonnunquam præcepta, & triſtia viſa
Impube vulgus moverant ire & metu:
Doctor amarus enim diſcenti ſemper ephebo,
Nec dulcis ulli diſcipline inſaniæ eſt.
Ecce, fidem quatiens tempeſtas ſæva, premebat
Plebem dicatam Chriſtianæ gloriæ.
Extrahitur cœtu e medio moderator alumni
Gregis, quod aris ſupplicare ſpreverat.
Pœnarum artifici quærenti, quod genus artis
Vit noſſet, alto tam rebellis ſpiritu;
Reſpondent, agmen tenerum ac puerile gubernat,
Pictis notare verba ſignis imbuens:
Ducite, conclamat, captivum ducite, & ultro
Donetur ipſis verberator parvulis.
Ut libet illudant, lacerent impune, manuſque
Tingant magiſtri feriatas ſanguine.
Ludum diſcipulis vulupe eſt ut præbeat ipſe
Doctor ſeverus, quos minis coercuit.
Vincitur poſt terga manus, ſpoliatur amictu,
Adeſt acutis agmen ermatum ſtilis.
Quantum quiſque odii tacita conceperat ira,
Effudit ardens felle tandem libero.
Cunjiciunt alii lepides, inque ora rabellas
Fragunt, reliſe fonte lignum diſſilit.
Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis,
Rubetque ab ictu curta & humers pagina.
Inde alii ſtimulos, & acumina ferrea vibrant,
Que parte aratis cera ſulcis ſcribitur.
Et qua ſecti apices aboleutur, & æquoris hirti
Rurſus niteſcens innovatur area.
Hinc ſoditur Chriſti confeſſor, & inde ſecetur,
Pars viſcus intrat molle, pars ſcindit cutem.
Omnia membra penus pariter fixere ducentæ,
Totidemque guttæ volnerum ſtillant ſimul.
Mejor tutor erat, qui ſumme pupugerat infans,
Quam qui profunda perforarat viſceta.
Ille levis, quuniem percuſſor morte negata
Sævire ſulis ſcit dolorum ſpiculis.
Hic quanto interius vitalia condira pulſat,
Plus dat medelæ, dum necem prope epplicat.
Eſte precur fortes, & vincite viribus annos:
Quod defit ævo, ſupplear crudelitas.
Sed male cunatus tenet infirmuſque leborat,
Tormenta creſcunt, dum fatiſcit carnifex.
Quid gemis? exclamet quidam: tute ipſe magiſter
Iſti dediſti ferrum, & armaſti menus.
Reddimus ecce tibi tam millia multa notarum,
Quam ſtando, flendo, te docente, excepimus.
Nun potes iraſci quod ſcribimus, ipſe jubebas,
Numquam quietum dextera ut ferret ſtilum.
Nun petimus tuties te præcepiure negatas,
Avare doctor, jam ſcholarum ferias.
Pangere puncta libet, ſulciſque intexere ſulcos,
Flexas catenis impedire virgulas.
Emendes licet inſpectos longo ordine verſus,
Mendoſa forte ſi quid erravit manus.
Exerce imperium: jus eſt tibi plectere culpam,
Si quis tuorum te nuravit ſegnius.
Talia ludebent pueri per membra magiſtri,
Nec longa ſeſſum pœna ſolvebat virum.
Tandem luctantis miſeretus ab æthere Chriſtus,
Jubet teſulvi pectoris ligamina.
Difficileſque mutas enimæ, ac retinacula vitæ
Relaxat, artas & latebras expedit.
Sanguis ab interno venarum fonte patentes
Vias ſequutus, deſerit præcurdia.
Totque foraminibus penetrati corporis exit
Fibrarum enbelans ille vitalis calur.
Hæc ſunt quæ liquidis expreſſa coloribus, boſpes,
Miraris, iſta eſt Caſſiani gloria.
Suggere ſi quod babes juſtum vel amabile vutum,
Spes ſi qua tibi eſt, ſi quid intus æſtuas.
Audit, crede, preces martyr proſperrimus umnes,
Reraſque reddit, quas vider probabiles.
Pareo, complectur tumulum, lacrimas quoque fundo,
Alter tepeſcit ore, ſaxum pectore.
Tunc arcana mei percenſeo cuncta laboris,
Tuuc quod petebem, quod rimebo murmuro.
Et poſt terga dumum dubie ſub ſurre relictam,
Et ſpem futuri ſorte nutantem boni.
Audiur, urbem adeo, dextris ſucceſſibus utor:
Domum teveriot, Caſſianum prædico.

Romani Martyris Supplicium.

ROmene, Chriſti furtis adſertur Dei,
Eliuguis utis orgenum fautor move,
Largire comptum cermen infantiſſimo.
Fac ut tuarum mira laudum coocioam:
Nam ſcis & ipſe poſſe mutos eloqui.
Plectrum palati, & faucium ſævus tibi
Turtor tevulſit: nec tamen ſilentium
Indixit ori, quo fatebaris Deum,
Vux veritatis extingui nequit,
Nec ſi reciſis palpitet meatibus.
Hic nuſter hærens ſermu linguæ debili
Balbutit, & modis laborat abſonis:
Sed ſi ſupernu rore reſpergas jecur,
Et ſpiritali lecte pectus inriges,
Vux impeditos rauca laxebit ſunos.
Evangeliſta ſcripſit, ipſum talia
Præcepta Meſſiam dediſſe Apoſtulis:
Nulire verba, quum ſacramentum meum
Erit caoendum, providenter quærere:
Ego imparatis, quæ loquantur, ſuggeram.
Sum mutus ipſe, ſed potens facundiæ
Mea lingua Chriſtus luculenter diſſeret,
Ipſe explicabit quos ſupremo ſpiritu
Dæmon tumultus, dum dumerur, moverit,
Furore peſtis pejor in noviſſimo.
Sic vulneratus anguis ictu ſpiculi
Ferrum remoidet, & dulure ſævior,
Quaſſando preſſis immoratur dentibus:

Haſtile fixum, ſed manet profundius,
Nec caſſa ſentit morſuum pericula.
Gelerius urbis forte Romanæ ſtatum
Ductur regebat, ut refert antiquitas,
Immiris, atrox, aſper, implacabilis:
Edicta late mundum in omnem miſerat,
Chriſtum negaret, quiſque mallet vivere.
Hæc ille ſerpens ure dictat regio,
Qui mortuorum de ſepulchris eatens
Clamat: Quid ante tempus adventu cito
Mea regna ſulvis? parce, Fili altiſſimi;
Vel poſſidere corda porcorum jube.
Præfectus iſtis imminens negotiis
Aſclepiades, ire mandat milites
Eccleſiaſten uſque de ſacrariis
Rapiare plebem, mancipandam vinculis,
Ni diſciplinam Nazarenam teſpuat.
Mux ipſe templum cogitans irrumpere,
Et diſſipare Sancta Sanctorum ſtudens,
Armis profanus præparabat impiis
Altaris aram ſunditus peſſumdare,
Foreſque & ipſas in ruinam ſolvere.
Præcurrit index his repente cognitis
Romanus, ſacræ heros excellentiæ,
Venire in armis perduelles nunciat,
Animos paventum præſtruens hortatibus,
Stent ut parati, neve cedant turbini.
Conſpirat uno fœderatus ſpiritu
Grex Chriſtianus, agmen impertertitum
Matrum, virorum, parvulorum, virginum:
Fixa & ſtatuta eſt omnibus ſententia
Fidem tueri, vel libenter emori.
Refert repultus miles ad ſubſellia,
Plebis rebellis eſſe Romanum ducem,
Flagrare conctos pervicaci audacia,
Jugulos retectos obſtinate opponere,
Quo gloriuſa morte ſortes oppetant.
Præceps jubetur inde Romanus rapi,
Soluſque, ut incitator & fax omnium,
Pro contumaci plebe cauſſam dicere.
It non reſiſtens, ſeque vinciri petit,
Flexas & ultro torquet in tergum manus.
Amor coronæ pene prævenit crucem
Lictoris artem, ſponte nodas offerens
Coſtas biſulcis caſeçandas ungulis:
Irrumpit altum limen, & præconibus
Stupore mutis, ipſe tortorem trahit.
Aſtanti ob ora ſic tyrannus incipit:
Infame monſtrum, vilis, inefſabilis,
Tu ventilator urbis, & vulgi levis
Procella, mentes inquietas mobiles,
Ne ſe imperita turba dedat legibus.
Populare quiddam ſub colore gloriæ
Inliterata credidit frequentia,
Ut ſe per ævum conſecrandos autument,
Si bella divis ceu gigantes inferant,
Victique flammis obruantur montium.
Hoc tu parati, perdite, ſpectaculum
Cladis cruentæ de necandis civibus,
Quos ut profanos, impiati & ſeculi
Reos, necaſſe eſt te magiſtro interfici:
Tu cauſſa mortis, tu malorum ſigniſer.
Ni fallor, æquum eſt, ut quod autor improbus
Tollerare multos compuliſti, carnifex,
In te recurrat, proque tantis cædibus,
Quæ mox futuræ, primus exitium luas.
Feras & ipſe quod ſecundum ſuaſeras.
His ille contra reddit ore libero:
Amplector, o Præfecte, nec me ſubtraho,
Ut pro fideli plebe ſolus immoler,
Dignus ſubire cuncta, ſi me conſulis,
Quæcumque veſtra juſſerit crudelitas.
Intrare ſervis idolorum ac dæmonum
Sanctam ſalutis non licet noſtræ domum,
Ne polluatur durus urendi locus:
Confido ſancto in Spiritu numquam tibi
Dandum, ut beatum limen attingas pede.
Ni forte noſter factus, in noſtrum gregem
Mereare ſumi: quod Pater fecit Deus.
Incenſus his Aſclepiades, juſſerat
Eviſcerandum corpus eculeo eminus
Pendere, & uncis, vinculiſque creſcere.
Appariitores ſed furenti ſuggerunt
Illum vetuſta nobilem proſapia,
Meritiſque multis eſſe primum civium.
Jubet amoveri noxialem ſtipitem,
Plebeja clarum pœna ne damnet virum.
Tundatur, inquit, terga crebris ictibus,
Plumboque cervix verberata extuberet:
Perſona quæque comperenter plectitur,
Magnique refert vilis, an ſit nobilis.
Gradu reorum forma tormentis datur.
Pullatus ergo martyr illa grandine,
Poſtquam inter ictus dixit hymnum plumbeos,
Erectus infit: Abſit, ut me nobilem
Sanguis parentum præſtet, aut lex curiæ.
Generoſa Chriſti ſecta nobilitat viros.
Si prima noſtris quæ ſit incunabulis
Origo texta ſtemmatis recenſeas:
Dei Parentis eſſe ab ore cœpimus.
Cui quiſque ſervit, ille vere eſt nobilis,
Patri rebellis, invenitur degener.
Honos deinde ſtemmati accedit novus
Et ſplendor ingens, ut magiſtratus venit;
Si confitendi nominis teſtem probum
Signent inuſta ferri & ignis vulnera,
Et vim dolorum mors ſequatur inclyta.
Cave benignus eſſe perverſe velis,
Nec mi remiſſus leniter peperceris,
Incumbe membris, tortor, ut fiam nobilis:
His ampliatus ſi fruar ſucceſſibus,
Genus patris matriſque flocci fecero.
Hæc ipſa veſtra dignitatum culmina
Quid eſſe cenſes? nonne cuiſim tranſeunt
Faſces, ſecures, ſellæ, prætextæ, togæ,
Lictor, tribunal, & tercenta inſignia,
Quibus tumetis, moaque derumeſcitis?
Quum conſulatum initis, ut vernæ ſolent,
(Pudet fateri) ſarre pullos paſcitis,
Aquila ex eburna ſumit arrogantiam
Geſtator ejus, ac ſuperbit belluæ
Inflatus eſſe, cui figura eſt alitis.
Jam ſi ſub aris ad ſigillorum pedes
Jaceatis, infra ſectilem quercum ſiti,
Quid eſſe vobis æſtimem projectius?
Nudare plantas ante carpentum ſcio
Proceres tugatos, matris Idææ ſacris.
Lapis nigellus evehendus eſſedu,
Mulichris otis clauſus argento ſedet:
Quem dum ad lavacrum præeundo ducitis,
Pedes remotis arterentes calceis
Almonis uſque pervenitis rivulum.

Quid

Quid illa turpis pompa? nempe ignobilis
Vos esta monstrat, quum luperci curritis,
Quem servulorum non rear vilissimum,
Nudus plateas si per omnes cursitans,
Pulset puellas verbere ictas ludrico?
Miseret tuorum me sacrorum, & principum,
Morumque, Roma, seculi summum caput.
Age explicemus, si placet, mysteria,
Præfecte, vestra. jam necesse est audias,
Nolis velis, nequid colatis tordium.
Nec terret ista qua tumes vesania,
Quod vultuosus, quod supinus, quod rigens,
Tormenta leti comminaris asperi:
Si me movere rebus ullis miteris,
Ratione mecum, non furore dimica.
Jubes, relictis patriis & Christi sacris,
Ut tecum adorem seminas, ac milla mares,
Deos, deasque, deque sexu duplici
Natos, nepotes, aboepotes ediros,
Ac tot stuprorum sordidam prosapiam.
Nubunt puellæ, sæpe luduntur dolis,
Amasionum comprimuntur fraudibus:
Incesta ferveut, furta moechorum calent,
Fallit maritus, odit uxor pellicem,
Deos catenæ colligant adulteros.
Ostende quæso, quas ad aras præcipis
Vervece cæso sumet ut cespes meus:
Delphosne pergam? sed vetat palæstrici
Corrupta ephebi fama, quem vester Deus
Effeminavit Gymnadis licentia.
Mox flevit impuratus occisum gravi
Disco, & dicavit floruleutum succubam.
Conductus idem pavit alienum pecus,
Furem deinde perditi passus gregis
Segnis bubulcus, tela & ipsa perdidit.
An ad Cybeles ibo lucum pineum?
Puer sed obstat Gallus ob libidinem,
Per triste vulnus, perque sectum dedecus
Ab impudicæ turus amplexu deæ
Per multa matri sacra plorandus spado.
Sed credo magni limen amplectar Jovis,
Qui si citetur legibus vestris reus,
Laqueis minacis implicatus Iuliæ,
Luat severam vinctus & scatiniam,
Te cognitore dignus ira io carcerem.
Quid aureorum conditorem remporum
Cenles colendum? quem fugacem non negas
Latuisse furtim, dum reformidat malum.
Quem si beate vivere audit Jupiter,
Plectat necesse est occulendi conscios.
Quid inrer aras dissidentum numinum
Putas agendum? Martis indignabitur
Offensa virtus, si colatur Lemnius.
Junonis iram sentiet, quisque ut Deum
Signo, ac sacello consecrarit Herculem.
Dicis, licenter hæc Poetas fingere,
Sed sunt & ipsi talibus mysteriis
Tecum dicati: quodque describunt, colunt.
Tu cur piaculum tam libenter lectitas?
Cur in theatris ta videnre id plauditur?
Cycnus stuprator peccat iurer pulpitu,
Saltar Tonantem tauricornem Lydius,
Spectator horum pontifex summus sedes,
Ridesque & ipse, nec negando diluis,
Quum fama tanti pollutur numinis.
Cur tu sacrate per cachinnos solveris
Quum se maritum fingit Alcmenæ Deus?
Meretria Adonin vulneratum scenica
Libidinoso plangit affectu palam,
Nec te lupanar Cypridis sanctæ movet?
Quid quod sub ipsis veritas signis patet,
Formata in ære criminum vestigils?
Quid vult sigillum semper adfixum Jovi
Avis ministræ? nempe velox armiget
Leno, eaoletum qui tyranno pertulit.
Facem recincta vesta prætendit Ceres.
Cur, si deorum nemo rapuit virginem,
Quam nocte quærens mater errat pervigil,
Fusos rotantem cernimus Tiryuthium?
Cur si Neæræ non fuit ludibrio?
Quid rusticorum monstra detestor Deum?
Faunos, Priapos, fistularum præsides,
Nymphas natantes, incolasque aquatiles,
Sitas sub alto more ranarum lacu,
Divinitatis jus in algis vilibus?
Ad hæc colenda me vocas censor bone?
Potesne quidquam tale, si sanum sapis,
Sanctum putare? norine pulmonem movet
Derisus, istas intuens ineptias,
Quas vinolentæ somniis fingunt anus?
At, si quid usquam vanitatis mysticæ
Nobis coleodum est, ipse primus incipe,
Pronusque adora quidquid in terris sacri est,
Deos Latinos, & deos Ægyptios,
Queis Roma libat, queis Canopus supplicat.
Venerem precaris? comprecare & simiam.
Placet sacratus aspis Æsculapii?
Crocodilus, Ibis, & canes cur displicent?
Adpone porris religiosas arulas,
Venerare acerbum cepe, mordax allium,
Fuliginosi thure placantur Lares,
Et respuuntur consecrata oluscula:
Aut unde major esse majestas focis,
Quam nata in hortis sarculatis creditur;
Si numen ollis, nomen & potris inest?
Sed pulchra res est forma in ære sculptilis.
Quid imprecabor officinis Græciæ,
Quæ condiderunt gentibus stultos deos?
Forceps Myronis, malleus Polyclti
Natura vestrum est atque origo cælitum:
Ars seminandis efficax erroribus,
Barbam rigentem dum Jovis circumplicat,
Dum defluentem leniter flectens comam,
Limat capillos, & corymbos Liberi,
Et dum Minervæ pectus bydris asperat,
Injecit atram tetritis formidinem,
Ut fulmen æris, ceu Tonantis borreant:
Tremant venenum sibilantis Gorgonæ,
Putent ephebum post triumphos Indicos
Ferire Thyrso posse, quum sit ebrius.
Tum quod Dianam molle succinctam vident,
Venantis arcum pertimescunt virginis,
Si forte vultum tristioris Herculis
Liquore crispo massa finxit fusilis,
Clavam minari, ni colatur, creditur.
Jam quis paventum corda terror occupat,
Junonis iram si polite expresserit?
Velut retortis intuens obtutibus,
Avertat ora da litantis hostia,
Lapis severa fronte mentitur minas.
Miror quod ipsum non sacratis Mentorem,
Nec templum & aras ipse Phidiæ habet,

Fabri deorum, vel parentes numinom:
Qui ſi caminis inſtitiſſent ſegnius,
Non eſſet ullus Jupiter conflatilis.
Non erubeſcis ſtulte, pago dedite,
Te tanta ſemper perdidiſſe obſonia,
Quæ diis ineptus obtuliſti talibus,
Quos trulla, pelvis, caotharus, ſartagines,
Fracte & liquara contulerunt vaſcula?
Ignoſco fatuis hæc tamen vulgaribus,
Quos lana terret diſcolor in ſtipite,
Quos ſæpe falſus circulator decipit:
Quibos omne ſanctum eſt, quod pevendum raucidæ
Edeotularum cantilenæ ſuaſerint.
Vos eruditos miror, & doctos viros,
Perpenſa viræ qoos gubernat regula,
Neſcire vel divina vel mortalia
Quo jure conſtent: quanta majeſtas reget,
Quidqoid creatum eſt, quæ creavit omnia.
Deus perenois, tes inæſtimabilis,
Non cogitando, non videndo clauditur.
Eacedit omnem mentis humanæ modum:
Nec comprehendi viſibus noſtris valet,
Extraque & intos implet ac ſuperfluit.
Iotemporalis ante quam primus dies
Eſſe & fuiſſe ſemper unus obtinet.
Lox ipſe vera, veri & auctor lominis:
Quom lomen eſſet, lumen effudit ſuum:
Ex luce fulgor neſus hic eſt filius.
Vis ooa Patris, vis & una eſt Filii,
Unuſque ab uno lumine ſplendut ſatos,
Pleno refulſit clatitatis lumine,
Netura ſimplex pollet unius Dei:
Et quidquid uſquam eſt, una virtus condidit.
Cælom ſolumque, vim marini gurgitis,
Globos dierom noctiumque præſides,
Ventos, procellas, fulguta, imbres, nobila,
Septentriones, heſperos, æſtus, oives,
Fontes, pruinas, & metalla, & flumina.
Præropta, pleda, montiom convallia,
Feras, volucres, reptiles, natatiles,
Jumenta, pecua, ſubjugales belluas;
Flores, frutera, germina, herbas, arbores,
Quæ ſunt odori, quæqoe vernant eſui.
Hæc non labore & arte molitus Deos,
Sed juſſione qoem poreſtas protulit.
Mandavit eſſe, facta ſunt quæ noo erant,
Verbo creavit omniformem machinam,
Virtus parerna ſemper in Verbo fuit.
Cognoſtis ipſum, ounc colendi agnoſcite
Ritom, modumque, quale ſit templi genos,
Quæ dedicari ſanxerit donatia,
Quæ vota poſcat, quos ſacerdotes velit,
Quod mandet illic nectar immoſerier.
Ædem ſibi ipſe mente in hominis condidit
Vivam, ſerenam, ſenſualem, flabilem,
Solvi incapacem poſſe, oec deſtructilem,
Pulcbram, venoſtam, præminentem culmine,
Diſcriminatie inlitam coloribos.
Illic ſacerdos ſtat ſacrato io limine,
Foreſqoe primas virgo cuſtodit Fides,
Inneaa crines vinculis regalibus,
Poſcit litati victimas Chriſto, & patri
Quas ſcit placere, candidatas, ſimplices:
Fronis pudorem, cordis innocentiam,
Pacie qoietem, caſtitatem corporis,
Dei timotem, regulam ſcientiæ,
Jejuniorum parciratem ſobriam,
Spem noo jacentem, ſemper & largam manum.
Ea his amœnus hoſtiis ſurgit vapor
Vincens odorem balſatoi, thuris, croci,
Auras madentes Perſicorum aromarum:
Sublatus inde, cœlum aduſque tollitur,
Et proſperatum dulce delectat Deum.
Hanc diſciplinam quiſquis inſeuſus vetat,
Vetat probatom vivere, & ſanctum ſequi,
Vetat vigorem meotis alte lutendere:
Noſtrique ecumeo iugeni ad tertam vocat,
Nec excitari vim ſinit prudentiæ.
O merſa limo cæcitas genrilium,
O carnulenta nationum pectora,
O ſpiſſus error, o tenebroſum genus!
Tetris amicum, deditum cadaveri,
Subjecta ſemper intuens, numquam ſupra.
Furorne ſummus, ultima & dementia eſt
Deos potare, qui creantur nuptiis?
Rem ſpiritalem terrulente quærere,
Elementa mundi conſecrare altaribus,
Id quod creatum eſt conditorem credere?
Deaſciato ſupplicare ſtipiti:
Vertis cruore ſcripta ſaaa ſpargere,
Aras oſellis obſecrare bubulis:
Homines fuiſſe qoom ſcias, quos conſecras,
Urnas reorum morticinas lambere?
Deſiſte judex ſeculi, tantom neſas
Viris jubere, fortibuſque & liberis:
Nil eſt amore veritatis celſius,
Dei pereonis numen aſſetentibus:
Nihil eſt pavori, mors & ipſa ſubjacet.
Dudum coquebat diſſerente martyre
Aſclepiades intus iram ſubdolam,
Stomachetus alto felle, dum longum filet,
Bilemqoe tectis cuncipit præcordiis,
Tandem lateotis vim furoris evomit:
Pro Jupiter! quid eſt, quod ex hoc audio?
Stat inter aras & deorum imagines,
Et quod fateri cogor in medio foro,
Taceure memet hic perorat perditus,
Quidquid ſecrorum eſt ore fœdans impio.
O fas priorom, moris o priſci ſtatus!
Inventa regum pro ſalute publica
Pompiliorom noſtra carpont ſecula:
Quis hos ſophiſtas errot iovexit novus,
Qoi noo colendos eſſe divos diſputent?
Nonc dogma nobis Chriſtianom naſcitur,
Poſt evolutos mille demum Conſules
Ab urbe Roma: ne reteaam Neſtoras.
Quidqoid novellum ſorgit, olim ooo fuit.
Vis ſumma rerum noſſe? Pyrrham conſule.
Ubi iſte veſter tunc erat ſummos Deos,
Divum favore quum poer Mavortius
Fundaret arcem ſepticollem Romulus?
Quod Roma pollet auſpicato condita,
Jovi Statori debet, & diis cæteris.
Hoc ſanctum ab ævo eſt, hoc ab avis ttaditum,
Placande nobis pro triumpbis principis
Delobta, fauſtus ut ſecondet gloriam
Prociodus, utque ſobjugatis hoſtibus
Ductor quietum frenet orbem legibue.
Accingere ergo, quiſquis es oequiſſime,
Pro priocipali rite nobiſcom deos
Orate vita: vel, quod hoſtem publicum
Pati neceſſe eſt, ſulve pœnam ſanguine.

Spre-

Spreviſſe templa, reſpuiſſe eſt principem.
Tunc ille: Numquam pro ſalute, & maximis
Fortiſſimiſque principis cohortibus
Aliter precabor, quam fidele ut militent,
Chriſtique lymphis ut renaſcantur Patri,
Capiant & ipſum cælitus Paraclitum.
Ut idolorum reſpuant caliginem,
Cernant ut illud lumen æternæ ſpei,
Non ſucculentis inſloens obtutibus,
Nec corporales per feneſtras eruicans,
Puris ſed intus quod relucet mentibus.
Pupilla carnis craſſa craſſum perſpicit,
Et res caduca quod reſolvendum eſt videt.
Liquidus videndis aptus eſt animæ liquor,
Natura fervens ſola ferventiſſimæ
Divinitatis vim coruſcantem capit.
Hoc opto lumen Imperator noverit
Tuus, meuſque, ſi velit fieri meus:
Nam ſi reſiſtit Chriſtiano nomini,
Meus ille talis Imperator non erit.
Scelus jubenti, crede, numquam ſerviam.
Statis, miniſtri, clamitans judex ait,
Statis, manoſque continetis vindices?
Non rupta ſulcis diſſecatis viſcera?
Animam nec intus abditam rimamini,
Erumpit unde vox profana in principem?
Scinduut utrumque milites terrrimi
Mucrone hinc inde penſilis latus viri,
Sulcant per artus longa tractim vulnera,
Obliqua rectis, recta tranſverſis ſecant,
Et jam retectis pectus albet oſſibus.
Nitendo anhelant, oiſſluunt ſudoribus:
Quum ſic quietus heros, in quem ſæviunt.
Hæc inter addit ſponte Romanus loqui:
Si quæris, o Præfecte, verum noſcere,
Hoc omne quidquid lancinamur, non dolet.
Dolet, quod error pectori inſidet tuo,
Populos quod iſtos tecum trahis perditos.
Currunt frequentes undique ad ſpectaculum
Gentile vulgus, heu gemenda corpora,
Crudumque noſtræ ſortis exemplum tremunt.
Audite cuncti, clamo longe, ac prædico,
Emitto vocem de cataſta celſior:
Chriſtus paternæ gloriæ ſplendor, Deus
Rerum creator, noſter idem particeps
Spondet ſalutem perpetem credentibus:
Animæ ſalutem, ſola quæ non occidit,
Sed juge durat, diſpares caſus ſubit,
Aut luce fulget, aut tenebris mergitur.
Chriſtum ſequuta Patris intrat gloriam;
Diſjuncta Chriſto mancipatur tartaro.
Curanda mercis quelitas quæuam mihi
Contingat olim perpetis ſubſtantiæ:
Nem membra parvi pendo quo pacto cadant,
Caſura certe lege naturæ ſuæ.
Iuſtat ruina, quod reſolvendum eſt ruat.
Nec diſtat, iguis & fidiclæ ſæviant,
An corpus ægrum languor aſper torqueat,
Quum ſæpe morbos major armet ſævitas.
Non ungulerum tania vis latus fodit
Mucrone, quanto dira pulſat pleureſis.
Nec ſic inuſte laminis ardet cutis,
Ut febris atro felle venas exedit,
Vel ſumma pellis ignis obductus coquit,
Papulaſque fervor æſtuoſus excitat,
Gredas cremati ſtridulis cantetibus.
Miſerum putatis, quod retortis pendeo
Extentus uluis, quod revelluntur pedes,
Compago nervis quod ſonat crepantibus:
Sic ejulantes oſſa clamant dividi,
Nodoſa torquet quos podagra & atthriſis.
Horretis omues haſce carnificum manus:
Num mitiores ſunt manus medentium?
Lanieua quando ſævit Hippocratica?
Vivum ſecatur viſcus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putredo abraditur.
Putatur ferrum triſte chirurgos meis
Iuferre coſtis, quod ſecat ſalubriter:
Non eſt amarum, quo reformatur ſalus:
Videntur iſti carpere artus tabidos,
Sed dant medelam rebus iutus vividis.
Quis neſcit autem quanta corruptela ſit
Contaminatæ carnis ac ſolubilis?
Sordet, tumeſcit, liquitur, fœtet, dolet,
Inflatur ira, ſolvitur libidine:
Plerumque felle tiocta livores trahit.
Aurum regeſtum nouus carni adquiritur?
Inluſa veſtis gemma, bombyx, purpure,
In carnis uſum mille quæruntur dolis,
Luxus voraudi carnis arvinam fovet,
Carnis voluptas omne per oeſas ruit.
Medere quæſo carnifex tantis malis,
Concide, carpe ſomitem peccaminum,
Fac ut reſecto debilis carnis ſitu
Dolore ab omni mens ſuperſit libere,
Ne geſtet ultra quod tyrannus amputet.
Nec terrearis turba circumſtantium,
Hoc perdo ſolum quod peribit omnibus
Regi, clienti, pauperique & diviti:
Sic vernularum, ſic ſenetorum caro
Tebeſcit, imo cum ſepulchro condita eſt.
Jactura vilis mordet & damuum leve,
Si quo carendum eſt, perdere extimeſcimus:
Cur quod neceſſe eſt nou voluntas occupat?
Natura cur nou vertit in rem gloriæ?
Legale damuum deputemus præmiis.
Sed præmiotum forma quæ ſit fortibus
Videamus: illa nempe quæ numquam perit.
Cælo refuſus ſubvolabit ſpiritus,
Dei parentis perfruetur lumine,
Regnante Chriſto ſtans in arce regie.
Quandoque cælum ceu liber plicabitur,
Cadet rotati ſolis in terram globus,
Sphærem ruina menſtrualem deſtruet,
Deus ſuperſtes ſolus, & juſti ſimul
Cum ſempiternis permanebunt angelis.
Contemne præſens utile o prudens homo,
Quod terminandum, quod relinquendum eſt tibi
Omitte corpus, rem ſepulchri & funeris:
Tende ad futuram gloriam: perge ad Deum:
Agnoſce qui ſis, vince mundum & ſeculum.
Vix dum eloquutus mertyr hanc peregerat
Orationem, quum furens interſerit
Aſclepiades, vertet ictum carnifex
In os loquentis, inque maxillas manum,
Sulcoſque acutos & fidiculas transferat:
Verboſitatis ipſe rumpatur locus,
Seatorientes perdat ut loquacitas
Sermonis auras, perforatis ſollibus,
Quibus ſonandi nulla lex ponit modum.
Ipſa & loquentis verba torqueri volo.
Implet jubentis dicta lictor improbus.

Cha-

Charaxat ambas ungulis ſcribentibus
Genas, cruentis & ſecat faciem notis,
Hirſuta barbis ſolvitur carptim cutis,
Et mentum aduſque vultus omnis ſcinditur.
Martyr fluentem fatur inter ſanguinem:
Grates tibi, o præſecte, magnas debeo,
Quod multa pandens ora, jam Chriſtum loquor:
Arctabat ampli nominis præconium
Meatus unus, impar ad laudes Dei.
Rimas patentes invenit vox edita,
Multiſque fuſa tubis reddit ſonos
Hinc inde plures, & profatur undique
Chriſti Patriſque ſempiternam gloriam:
Tot ecce laudant ora, quot ſunt vulnera.
Tali repreſſus cognitor conſtantia,
Ceſſare pœnam præcipit. tunc ſic ait:
Per Solis ignes juro, qui noſtros dies
Reciprocatis adminiſtrat circulis,
Cujus tecurſu lux & annus ducitur;
Ignis parandus jam tibi triſtis rogi,
Qui ſine digno corpus iſtud devoret,
Quod perſeverans tam reſiſtit nequiter
Sactis vetuſtis, nec dolorum ſpiculis
Victum fatiſcit, ſitque pœnis fortius.
Quis hunc rigorem pectori injecit ſtupor?
Mens obſtinata eſt, corpus omne obealluit,
Tantus novelli dogmatis regnat furor:
Hic nempe veſtet Chriſtus haud olim ſuit,
Quem tu fateris ipſe ſuffixum cruci.
Hæc illa crux eſt omnium noſtrum ſalus,
Romanus inquit, hominis hæc redemptio eſt,
Scio incapacem te ſactamenti impie,
Non poſſe cæcis ſenſibus myſterium
Haurire noſtrum: nil diurnum nox capit.
Tamen in tenebris proferam claram ſacem:
Sanus videbit, lippus oculos obteget,
Removete lumen, dicet inſanabilis:
Injurioſa eſt nil videnti claritas.
Audi profane quod gravatus oderis.
Regem perennem Rex perennis protulit,
In ſe manentem, nec minorem tempore,
Quia tempus illum non tenet: nam ſuus tetro
Exordium eſt, & dierum & temporum,
Ex Patre Chriſtus, hoc Pater quod Filius.
Hic ſe videndum præſtitit mortalibus,
Mortale corpus ſumpſit immortalitas:
Ut dum caducum portat æternus Deus,
Tranſire noſtrum poſſet ad cæleſtia:
Homo eſt peremptus, & reſurrexit Deus.
Congreſſa mors eſt membra geſtanti Deo,
Dum noſtra tentat, ceſſit immortalibus.
Stultum putatis hoc ſophiſtæ ſæculi:
Sed ſtulta mundi ſummus elegit Pater,
Ut ſtultus eſſet ſeculi, prudens Dei.
Antiquitatem Romuli, & Mavortiam
Lupam renatras, primum & omen vulturum.
Si res novellas reſpuis, nil tam recens:
Vix mille faſtis implet hanc ætatulam
Curſus dierum, conditoru ab augure.
Sexcenta poſſum regna ptidem condita
Proferre totu in urbe, ſi ſit otium,
Multo ante clara, quam capellam Gnoſiam
Suxiſſe fertur Jupiter, Martis patur.
Sed illa non ſunt, hæc & olim non erunt.
Crux iſta Chriſti, quam novellam dicitis,
Naſcente mundo factus ut primum eſt homo,
Expreſſa ſignis, ecpeditu eſt literis,
Adventus ejus mille per miracula
Prænunciatus ore vatum conſono.
Reges, prophetæ, judicesque & principes
Virtute, bellis, cultibus, ſacris, ſtilo,
Non deſtiterunt formam pingere crucis.
Crux prænotata, crux adumbrata eſt prius,
Crucem vetuſta combiberunt ſecula.
Tandem retectis vocibus prophericis,
Ætate noſtra comprobata antiquitas,
Coram refulſit ore conſpicabili,
Ne fluctuaret veritas dubia fide,
Si non pateret tuſte viſu comminus.
Hinc nos & ipſum non perire credimus
Corpus ſepulchro quod vorandum traditur:
Quia Chriſtus in ſu mortuum corpus cruci
Secum excitatum vexit ad ſolium Patris,
Viamque cunctis ad reſurgendum dedit.
Crux illa noſtra eſt, nos patibulum aſcendimus,
Nobis peremptus Chriſtus, & nobis Deus
Chriſtus reverſus, ipſe qui moriens homo eſt:
Natura duplex: moritur, & mortem domat,
Reditque in illud quod perire neſciat.
Dixiſſu pauca ſit ſatis de myſticis
Noſtræ ſaluris, deque proceſſu ſpei:
Jamjam filebo, margaritas ſpargere
Chriſti vetamur inter immundos ſues,
Lutulenta ſanctum ne turant animalia.
Sed quia profunda non licet luctatier,
Ratione tecum conſulamus proxima:
Interrogetur ipſa naturalium
Simplex ſine arte ſenſuum ſententia,
Fuci imperitus ſac ut adſit arbiter.
Da ſeptuennem circiter puerum, aut minus,
Qui ſit favotis liber, & non oderit
Quemquam, nec ullum mentis in vitium cadat,
Perichtemur quid recens infantia
Dicat ſequendum, quid novus ſapiat vigor.
Hanc ille ſancti martyris vocem libens
Amplexus, unum de caterva infantium
Parvum, nec olim lacte depulſum, capi,
Captumque adeſſe præcipit: quid vis roga,
Inquit, ſequamur quod probarit puſio.
Romanus ardens experiri innoxiam
Lactantis oris indolem: Filiole, air,
Dic quid videtur eſſe verum, & congruens,
Unumne Chriſtum colere, & in Chriſto patrem,
An comprecari millu formarum Deos?
Arrulit infans, nec morarus retulit:
Eſt quidquid illud quod ferunt homines Deum,
Unum eſſe oportet, quod uni eſt unicum.
Quum Chriſtus hoc ſit, Chriſtus eſt verus Deus,
Genera deorum multa nec puerl putant.
Stupuit tyrannus, ſub pudore fluctuans,
Nec vim decebat innocenti ætatulæ
Infetre legis, nec loquenti talia
Furor ſinebat efferatus parcere:
Quis auctur, inquit, vocis uſt hujus tibi?
Reſpondit ille: Mater, & matri Deus
Illa ex patente ſpiritu docta imbibit,
Quo me inter ipſa paſceret cunabula:
Ergo ut gemellis uberum de fontibus
Lac parvus hauſi, Chriſtum & hauſi credere.
Ergo ipſa mater adſit, esclamat, cedo,
Aſclepiades, diſciplinæ & exitum
Triſtem ſuæ magiſtra ſpectet impia,

Male

Mala eruditi torqueatur funere
Infantis orba: quæcumque corrupit, fleat.
Abſit, miniſtros vilis ut muliercula
Noſtros fatiget: quantulus autem dolor
Vexabit artus, mortis auxilio brevis?
Oculi parentis punientur acrius,
Quam ſi cruentæ membra carpant ungulæ.
Vix hæc profatus, puſionem præcipit
Sublime tollant, & manu pulſent nates,
Mox & remota veſte virgis verberent,
Eorumque duris ictibus tergum fecent,
Plus unde hoſtis quam cruoris deſluat.
Quæ cautes illud perpeti ſpectaculum,
Quis ferre poſſit æris aut ferri rigor?
Impacta quoties corpus attigerat ſolix,
Tenui rubebant ſanguine uda vimina,
Quem plaga ferat roſcidis lividoribus.
Ferunt, minaces verberantium genas
Inlachrimaſſe, ſponte dimanantibus
Guttis per ora barbarum frementia,
Scribas & ipſos & coronam plebium,
Proceresque ſiccis non ſtetiſſe viſibus:
At ſola matar hiſce lamentis caret,
Soli ſereno frons renidet gaudio,
Stat io piorum cuncte pietas fortior,
Amore Chriſti contemnax doloribus,
Firmatque ſenſum mollis indulgentiæ.
Sitire ſeſe parvus exclamaverat,
Animæ æſtuantis ardor in cruciatibus
Hoc exigebat, lymphæ ut hauſtum poſceret,
Quem torva mater eminus ttiſte intuens
Vultu, & ſeveris vocibus ſic increpat:
Puto imbecillo, nate turbaris metu,
Et te doloris horror afflictum domat:
Non hanc meorum viſcetum ſtirpem fore
Deo ſpopondi, non in hanc ſpem gloriæ
Te procreavi, credere ut leto ſcias.
Aquam bibendam poſtulas, quum ſit tibi
Fons ille vivus præſto, qui ſemper fluit,
Et cuncta ſolus irrigat viventia,
Intus foriſque ſpiritum & corpus ſimul,
Æternitatem largiens potantibus.
Venies ad illud mox fluentum, ſi modo
Animo ac medullis ſolus ardor æſtuet
Videre Chriſtum, quod ſemel potum affatim
Sic ſedat omnem pectoris flagrantiam,
Vita ut beata jam ſitire neſciat.
Hic ſic bibendus, nate, nunc tibi aſt calix,
Mille in Bethleem quem biberunt parvuli,
Oblita lactis, & papillarum immemor
Ætas, amaris, mox deinde dulcibus
Refecta poclis, mella ſumpſit ſanguinis.
Exemplum ad iſtud nitere, o ſortis puer,
Generoſa proles matris, & potentia,
Omnes capaces eſſe virtutum pater
Mandavit annos, neminem excepit diem,
Ipſis triumphos annuens vagitibus.
Scis, ſæpe dixi, quum docenti adluderes,
Et garrulorum ſigna verborum dares,
Iſaac fuiſſe parvulum patri unicum,
Qui quum immolandus aram & enſem cerneret,
Ultro ſacranti colla præbuerit teni.
Narravi & illud nobile ac memorabile
Certamen, una matre quod ſeptem editi
Geſſere pueri, ſed tamen factis viri,
Hortante eadem matre, in ancipiti exitu
Pœnæ & coronæ, ſanguini ut ne parcerent.
Videbat ipſos apparatus funerum
Præſens ſuorum, nec movebatur parens,
Lætata quoties aut olivo ſtridula
Sartago liixum torruiſſet puberem,
Dira aut cremaſſet laminarum impreſſio.
Comam, cutamque verticis revulſerat
A fronte tortor, nuda teſta ut tegmine
Cervicem aduſque dehoneſtaret caput.
Clamabat illa: Patere, genuis veſtiet
Apicem corona regio ex diademate.
Linguam tyrannus amputari juſſerat
Uni ex ephebis mater ajebat: Satis
Jam parta nobis gloria aſt, pars optima
Deo immolatur, ecce noſtri corporis
Digna eſt fidelis lingua quæ ſit hoſtia.
Interpres animi, enunciatrix ſenſuum,
Cordis miniſtra, præco operti pectoris,
Prima offeratur in ſacramentum necis,
Et ſit redemptrix prima redemptorum omnium,
Ducem dicatam mox ſequentur cætera.
His Maccabæos incitans ſtimulis parens,
Hoſtem ſubegit ſubjugatum ſepties,
Quot fœta natis, tot triumphis inclyta.
Me partus unus ut ferocem gloriæ
Mea vita præſtet, in tua eſt ſitum manu.
Per hujus alvi fida conceptacula,
Per hoſpitalem menſe bis quino larem:
Si dulce noſtri pectoris nectar tibi,
Si molle gremium, grata ſi crepundia,
Perſiſte, & horum munerum auctorem adſere.
Quanam arte nobis vivere iutus cœperis,
Nihilumque & illud, unde corpus, neſcio,
Novit animator ſolus, & factor tui:
Impendere ipſi, cujus ortus munere es:
Bene in datorem quod dedit, reſuderis.
Talia canente matre, jam lætus puer
Virga ſtrepentes, & dolores verberum
Ridebat: hic tum cognitor pronunciat:
Claudatur infans carcere, & tanti mali
Romanus autor torqueatur acrius.
Illum recentes per cicatricum vias
Denuo exarabant, quaqua acutum traxerant
Paulo ante ferrum, mox recrudeſcentibus
Plagis apertas perſequebantur notas,
Quos jam ſuperbus victor ignavos vocat.
O non virile robur, o molles manus,
Unam labantis diſſipare tandiu
Vos non poteſſe fabricam corpuſculi?
Vix jam cohæret, nec tamen penitus cadit,
Vincens lacertos dextetarum inertium.
Citius cadaver dentibus carpunt caues,
Longeque morſus vulturum efficacior
Ad devorandas catuis offas mortuæ.
Languetis imbelli fame, ac fatiſcitis:
Gula eſt ferina, ſocors eſt edacitas.
Exarſit iſtis turbida ira judicis,
Seque in ſupremam concitat ſententiam:
Si te morarum pœnitet, finem citum
Subeas licebit, ignibus vorabere
Damnatus, & favilla jam tenuis fies.
Abiens at illa, quum foro abriperent virum
Truces miniſtri, pone reſpectans ait:
Appello ab iſta, perfide, ad Chriſtum meum
Crudelitate, non metu mortis tremens,
Sed ut probetur eſſe nil quod judicas,

Quid

Quid differo, inquit ille, atrosque perdere,
Puerum ac magistrum, complices sectæ impiæ?
Gladius recidat vile vix hominis caput
Infantis, istum flamma vindex concremet.
Sit his sub uno sive dispar exitus.
Perventum ad ipsum cædis implendæ locum,
Natum gerebat mater amplexu & sinu,
Ut primitivum crederes fœtum geri,
Deo offerendum sancti Abelis fercalo,
Lectum ea ovili puriorem cæteris.
Puerum poposcit carnifex, mater dedit,
Nec immorata est fletibus, tantum osculum
Impressit unum. Vale, ait, dulcissime,
Et quum beatus regna Christi intraveris,
Memento matris jam patronæ ex filio.
Dixit: deinde dum ferit cerviculam
Percussor ense, docta muliet psallere
Hymnum canebat carmiois Davidici:
Pretiosa sancti mors sub aspectu Dei,
Tuus ille servus, proles ancillæ tuæ.
Talia retexens caplicabat palliom:
Manusque tendebat sub ictu & sanguine,
Venarum ut undam profluam manantium,
Et palpitantis oris exciperet globum:
Excepit, & charo applicavit pectori.
At parte campi ex altera, immanem pyram
Teaebat ustor fumidus piou arida,
Sarmenta mistim subdita & fœni struem
Spargens, liquato tore ferventis picis,
Quo flamma pastu crescoret ferocius.
Etiam retortis brachiis furca emiuus
Romanus actus ingerebator rogo:
Scio, inquit ille, noo futurum ut concremer,
Nec passionis hoc genus datum est mihi,
Sed restat ingens quod fiat miraculum.
Hæc ejus orsa sequitur immensus fragor
Nubis ruentis: uimbus undatim nigro
Præceps aquarum flumine ignes obruit.
Aluut olivo semicombustas faces;
Sed vincit imbet jam madentem fomitem,
Trepidare tetet carnifex, rebus novis
Turbatus, & qua posset arte insistere,
Versate torres cum favillis humidis,
Pruoas maniplis confovere stupeis,
Et semen ignis inter undas quærere.
Quod quum tumenti nunciatum est judici,
Commovit iram fellis implacabilis:
Quousque tandem summus hic nobis magus
Inludit, inquit, Thessalorum carmine
Pœnam peritus vertere in ludibrium?
Fortasse cervix, si secandam jussero
Flecti sub ensem, non patebit vulneri:
Vel amputatum plaga collum dividens,
Rursus coibit, ac regluiinabitur,
Humerisque vertex eminebit additus?
Tentemus igitur ante partem quampiam
Truncare ferro corporis superstitis,
Ne motte simpla criminosus multiplex
Cadat, vel una perfidus cæda uppetat:
Quot membra gestat, tot modis pereat volo.
Libet eaperiri, Lerna, sicut traditur,
Uiruni renatis pullulescat artubus,
Ac se imminuti corporis damnis novum
Inflauret: ipse præsto tunc erit Hercules,
Hydrina fuetus ustum ire vulnera.
Jam ounc secandi doctus adsit artifex,
Qui cuncta norit viscerum confinia,
Vel nexa nervis disparare vincula.
Date hunc revulsis qui medetur ossibus,
Aut fracta nodis farciens compaginat,
Linguam priorem detrahat radicitus,
Quæ corpore omni sola vivit nequior:
Illa & procaci pessima in nostros deos
Invecta motu, fas profanavit vetus,
Audax & ipsi non pepercit principi.
Aristo quidam medicus accitus venit,
Proferre linguam præcipit: profert statim
Martyr retectam, & pandit ima faucium:
Ille & palatum tractat, & digito exitum
Vocis perertans, vulneri aaplorat locum.
Linguam deinde longe ab ore protrahens,
Scalpellum in usque guttur insertans agit.
Illo secante fila sensim singula,
Numquam momordit martyr, aut os dentibus
Compressit arctis, nec cruorem sorbuit,
Immotus & patente rictu constitit,
Dum sanguis eatra defluit scaturiens,
Perfusa pulchet mentu rubo stemmate
Fert, & cruenti pectoris spectat decut,
Fruiturque & ostro vestis ut jam regiæ.
Præfectus ergo ratus alinguem virum
Cogi ad sacrandum posse, quam verbis carens
Nil in Deorum oblatraret dedecus,
Jubet reduci jam tacentem & debilem,
Multo loquentis turbine olim territus.
Reponit aras ad tribunal denuo,
Et thus, & ignem vividum in carbonibus,
Taurina & exta, vel fuilla abdomina:
Ingressus ille, ut hos paratus perspicit,
Insufflat, ipsos ceu videret dæmonas.
Irridet hoc Aiclepiades lætior:
Addit deinde: Numquid inclementius,
Sicut solebas, es paratus dicere?
Effare quodvis, ac per ora edisscre,
Permitto vocem libere ut exerceas.
Romanus alto corde fuspirans diu,
Gemitu querelam traait, & sic orsus est:
Christum loquenti lingua numquam defuit,
Nec verba quæras quo regantur organo,
Quum prædicatut ipse verborum dator.
Qui fecit ut vis vocis expressa intimo
Pulmone, & oris torta sub restudine,
Nunc ea palato det repercussos sonos,
Nunc temperetut deutium de pectine,
Sitque his agendis lingua plectrum mobile.
Si mander idem, faucium sic fistulas
Spirare flatu conciueotes consono,
Ut verba in ipsis caplicent meatibus,
Vel exitu oris cymbalis prosatier,
Nunc pressa parce labra, nunc hiantia:
Dubitatne verti posse naturæ statum?
Cui facta forma est, qualis esset primitus,
Hanc nempe factor vertere, ut libet, potest,
Positasque leges texere ac retexere,
Linguam loquela ne ministram postulet,
Vis scire nostri Numinis potentiam?
Fluctus liquentis æquoris pressit pede,
Natura fluxa ac tenuis in solidum coit.
Quam dispar illis legibus queis condita est!
Solet natatus ferre, fert vestigia.
Habet usuratum munus hoc divinitas,
Quæ vera nobis colitur in Christo & Patre,

Mutis

Mutis loquelam, percitum claudis gradum,
Surdis fruendam reddere audienriam,
Donare cæcis lucis inſuetæ diem.
Hæc ſi quis amens fabuloſa exiſtimat,
Vel ipſe rute, ſi parum fidelia
Rebare pridem, vera cognoſcas licet:
Habes loquentem, cujus amputaveras
Linguam, probatis cede jam miraculis.
Horror ſtupentem perſequutorem ſubit,
Timorque & ira pectus in caliginem
Vertere: neſcit vigilet anna ſomniet,
Miratur hærens quod ſit oſtenti genus.
Formido fraugit, armat indignario.
Nec vim domare mentis efferæ poteſt,
Nec quo furoris tela vertat invenit.
Poſtremo medicum ſævus inſontem jubet
Reum citari, nundinatum hunc arguit,
Mercede cerra pactus ut colluderet.
Aut ferrum in ore nil agens, & irritum
Verſaſſe fruſtra, ſeu retuſis ractibus,
Aut arte quadam vulnus illatum breve,
Quod fauciata parta linguam læderet,
Nervos nec omnes uſquequaqua abſcinderet:
Manere ſalvam vocis harmoniam probæ,
Non poſſe inani concavo verba exprimi,
Quæ concrepare lingua moderatrix facit:
Eſto ut reſultet ſpiritus vacuo ſpecu,
Echo ſed exiat inde, non oratio.
Veris refutat medicus hanc calumniam,
Scrutare vel tu nunc latebras faucium,
Intraque dentes curioſum pollicem
Circumfer, hauſtus vel patentes inſpice,
Lateatne quidquam quod regat ſpiramina.
Quamquam foraſſem forte ſi puncto levi,
Tenuive linguam contigiſſem vulnere,
Titubante plectro fatus eſſet dabilis.
Nam quum magiſtra vocis in vitium cadit,
Uſus neceſſe eſt eloquendi intercidat.
Fiat periculum, ſi placat, cujuſmodi
Edat querelam quadrupes, lingua eruta,
Elinguis: & quem porca gruunitum ſtrepat,
Cui vox fraguſa, clamor eſt inconditus:
Probabo mutam nil ſonare ſtridulum.
Teſtor ſalutem principis, me ſimplici
Functum ſecautis arte, judex optima,
Serviſſa juſſis abſque fraude publicis.
Sciat hic quis illi verba ſuggillet Deus:
Ego unde mutus ſit diſertus neſcio.
His faſa Ariſto purgat. at contra impium
Nil hæc latrouem Chriſtianorum moveut,
Magis magiſque fertur in veſaniam,
Quærit uum alienus ſanguis illum aſperſerit
Virum, ſuona fluxerit da vulnere.
Reſpondit his Rumanus: Eccum præſto ſum,
Meus iſte ſanguis verus eſt, non bubulus:
Agnoſcis illum, quem loquor, miſerrime
Pagane, veſtri ſanguinem ſacrum bovis,
Cujus ſitata cæde permadeſcitis.
Summus ſacerdos nempe ſub terram ſcrobe
Acta in profundum conſecrandus mergitur,
Mire infulatus, feſta vittis rempora
Nectens, corona tum repexus aurea,
Cinctu Gabino ſaricam ſultus togam.
Tabulis ſuperna ſtrata texunt pulpita,
Rimoſa rari pægmatis compagibus,
Scindunt ſubinde vel terebeant aream,
Crebroque lignum perſorant acumine,
Pateat minutis ut frequens hiatibus.
Huc taurus ingens fronte torva & hiſpida,
Sertis tevinctus, aut per armus floreis,
Aut impedirus corubus deducitur:
Necnon & auro frons coruſcat hoſtiæ,
Setaſque fulgor bracteatis inficit.
Hic ut ſtatuta eſt immolanda bellua,
Pectus ſacrato dividunt venabulo,
Eructar amplum vulnus undam ſanguinis
Ferventis, inque texta pontis ſubditi
Fundit vaporum flumen, & late æſtuat.
Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapſus imber, tabidum rorem pluit,
Defoſſus intus quem ſacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe ſubjectans caput,
Et veſte & omni purre factus corpore.
Quin os ſupinat, obvias offert genas,
Suppuuit aures, labra, nares objicit,
Oculos & ipſos perluit liquoribus,
Nec jam palato parcit, & linguam rigat,
Donec cruorem totus atrum cumbibat.
Poſtquam cadaver ſanguine egeſtu rigens,
Compage ab illa flammea tetraxerint,
Procedit inde pontifex viſu horridus,
Oſtentat udum verticem, barbam gravem,
Vittas madentes, atque amictus ebrios.
Hunc inquinarum talibus contagiis,
Tabo recentis ſordidum piaculi,
Omnes ſalutant atque adorant eminus,
Vilis quod illum ſanguis, & bos mortuus
Fœdis lateutem ſub cavernis laverint.
Addamus illam, vis, hecatombeu tuam?
Centena ferro quum cadunt animalia,
Variaque abundans cæde teſtagnat cruor,
Vix ut cruentis augures natatibus
Poſſint maara per profundum ſanguinem.
Sed quid macellum pingue pulvinarium,
Quid maximorum lanciuatores gregum,
Eviſcerata carne crudos criminor?
Sunt ſacra, quando voſmetipſi exciditis,
Votivus & quum membra detruncat dolor.
Cultrum in lacertos exerit fanaticus,
Sectiſque Matrem brachiis placat deam,
Furera ac rotari jus putatur myſticum,
Parta ad ſecandum dextra ferrur impia,
Cœlum maretur vulnerum crudeliras.
Aſt hic metenda dedicat genitalia,
Numen reciſo mitigans ab inguine,
Offert pudendum ſemivir donum deæ:
Illam revulſa maſculini germinis
Vena effluenti paſcit auctam ſanguine.
Uterque ſexus ſanctitati diſplicet,
Medium retentat inter alternum genus,
Mas eſſe ceſſat ille, nec ſit fœmina,
Felix deorum Mater imberbes ſibi
Parat miniſtros levibus nuvaculis.
Quid quum ſacrandus accipit ſphragitidas?
Acus minutas ingerunt fornacibus.
His membra perguut urere, ut igniverint:
Quamcumque partem corporis ſervens nota
Stigmarit, hanc ſic conſecratam prædicant.
Functum deinde quum reliuquit ſpiritus,
Et ad ſepulcrum pompa fertur funeris,
Partes per ipſas imprimuntur bracteæ,
Inſignis auri lamina obducit cutem,

Tegitur metallo quod peruſtum eſt ignibus.
Has ferre pœnas cogitur gentilitas,
Hæc dii coercent lege cultores ſuos:
Sic dæmon ipſe ludit hos, quos ceperit,
Docet execrandas ferre contumelias,
Tormenta inuri mandat iofelicibus.
At noſter iſte ſanguis ex veſtra fluit
Crudelitate, vos tyrannide impia
Exolceratis innocentum corpora.
Si vos ſinatis, increueote vivimus:
At ſi cruente puniamur, vincimos.
Sed jam ſilebo, finis ioſtat debitus.
Finis malorum, paſſionis gloria:
Jam non licebit improbe, ut licuit modo,
Torquere noſtra, vel ſecare viſcera:
Cedas neceſſe eſt victus, & jam deſinas.
Ceſſabit equidem tortor & ſector dehinc,
Judex minatur, ſed peremptoris manus
Succedet illis ſtrangulatrix ſaucium:
Aliter ſilere neſcit oris garruli
Vox inquieta, quam tubam ſi fregeto.
Dixit, ſoroqoe protrahi juſſit virum,
Trudi in tenebras noxialis carceris,
Elidit illic ſune collom martyris
Lictur oeſandus. ſic peracta eſt paſſio:
Anima abſoluta vinculis, cœlum petit.
Geſta iotimaſſe cuncta ferunt principi
Præfectus, addens ordinem volominum,
Seriemqoe tantæ digerens tragœdiæ:
Lætatus, omne crimen in faſtos refert
Suum tyrannus, chartulis vivacibus.
Illas ſed ætas conficit diutina,
Fuligo fuſcat, pulvis obducit ſito,
Carpit ſenectus, aot ruinis obruit:
Inſcripta Chriſto pagina immortalis eſt,
Nec obſoleſcit ollus in cœlis apex.
Excepit adſtans angelus coram Deo,
Et quæ loquutus martyr, & quæ pertulit:
Nec verba ſolum differentis condidit,
Sed ipſa pingens vulnera expreſſit ſtylo,
Laterum, genarum, pectoriſque, & faocium.
Omnis notata eſt ſanguinis dimenſio,
Ut quamque plagam ſulcus exaraverit,
Altam, patentem, proximam, longam, brevem,
Quæ vis doloris, quive ſegmenti modus,
Guttam cruoris ille nullam perdidit.
Hic in regeſtis liber eſt cœleſtibus,
Monimenta ſervans laudis indelebilis,
Relegendus olim ſempiterno judici
Libramine æquo, qui malorum pondera,
Et præmiorum comparabit cupias.
Vellem ſiniſter inter hœdorum greges,
Ut ſum futurus, eminus dignoſcerer:
Atque hoc precante diceret rex optimus,
Romanus orat, transfer hunc hœdum mihi,
Sit dexter agnus, induatur vellere.

Paſſio Hippolyti Martyris ad Valerianum Epiſcopum.

INnumeros cineres ſanctorum Romola in urbe
Vidimus, o Chriſti Valeriane ſacer.
Inciſus tumulis titulos, & ſingula quæris
Nomina, difficile eſt ot replicare queam.
Tantos juſtorum popolos furor impios hauſit,
Quum coleret patrios Troja Romana deos.
Plurima litterulis ſignata ſepulchra loquuntur,
Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.
Sunt & muta tamen iaciras claudentia tumbas
Marmora, quæ ſolum ſignificant numerum.
Quanta virum jaceant congeſtis corpora acervis
Nuſſe licet, quorum nomina oulla legas.
Sexaginta illic defoſſas mole ſub ona
Reliquias memini me didiciſſe bominum.
Quorum ſolus habet comperta vocabula Chriſtos,
Utpote quos propriæ junxit amicitiæ.
Hæc dum luſtro oculis, & ſicubi forte latentes
Rerum apices veterum per monumenta ſequor:
Iovenio Hippolytum, qui quondam ſchiſma Novati
Presbyter attigerat, noſtra ſequenda negans:
Uſque ad martyrii provectum inſigne toliſſe
Lucida ſanguinei præmia ſupplicii.
Nec mirere ſenem perverſi dogmatis olim
Munere ditatum catholicæ fidei.
Quum jam veſano victor raperetur ab boſte
Exultante anima carnis ad exitium,
Plebis amore ſuæ multis comitantibus ibat,
Conſultus, quænam ſecta foret melior,
Reſpondit: Fugite o miſeri execranda Novati
Schiſmata, catbulicis reddite vos populis.
Una fides vigeat, priſco quæ condita templo eſt.
Quam Paulus retinet, quamque cathedra Perri.
Quæ docoi, docuiſſe piger: venerabile martyr
Cerno, quod a cultu rebar abeſſe Dei.
His ubi detorſit lævo de tramite plebem,
Monſtravitqoe ſequi qua via dextra vocat:
Seque ducem recti ſpretis anfractibus idem
Præbuit, erroris qui prius auctor erat:
Siſtitur infano tectori, Chriſticolas tunc
Oſtia vexanti per Tyberina viros.
Illo namque die Roma ſeceſſerat, ipſos
Peſte ſuburbanos ut quateret populos.
Non contentos humum celſæ intra mœnia Romæ
Tingere juſtorum cædibus aſſiduis:
Janiculum quum jam madidum, fora, roſtra, ſubutram
Cerneret eluvie ſanguinis affluere:
Protulerat rabiem Tyrrheni ad litoris oram,
Quæque loca æquoreus proxima portus habet.
Inter carnifices, & conſtipata ſedebat
Officia, extructo celſior io ſolio.
Diſcipulos fidei, deteſtandique rebelles
Idolii, ardebat dedere perfidiæ:
Carcereo crinita ſitu ſtare agmina contra
Juſſerat horrendis excrucianda modis.
Inde catenarum tractus, hinc lorea flagra
Stridere, virgarum concrepitare fragor.
Ungula fixa cavis coſtarum cratibus altos
Pandere receſſus, & lacerare jecur.
Ac jam laſſatis judex tortoribus ibat
Io furias, caſſa cognitione fremens.
Nullos enim Chriſti ex famulis per tanta repertus
Sopplicia, anderet qui vitiare aoimam.
Inde furens quæſitor ait: Jam tortor ab uno
Deſine: ſi vana eſt quæſtio, morte agito.
Huic abſcinde caput, crux iſtum tollat in auras,
Viventeſque oculos offerat altibus,
Hos rape præcipites, & vinctos conjice io ignem,
Sit pyra quæ moltos devoret ona reos.
En tibi quos properes rimoſæ imponere cymbæ,
Pellere & in medii ſtegna profunda freti.
Quos ubi ſuſceptos rapidum maleſota per æquor
Vexerit, & tumidis cæſa labarit aquis,
Diſſociata putrem laxent tabulata carinam,

Con-

Conceptumque bibant undique naufragium,
Squamea cœnuſo præſtabit ventra ſepulchrum
Bellua conſumptis cruda cadaveribus.
Hæc perſultanti, celſum ſubito ante tribunal
Offertur ſenior nexibus implicitus.
Stipati circum juvenes clamore ferebant,
Ipſum Chriſticulis eſſe caput populis.
Si foret extinctum propere caput, omnia vulgi
Pectura Romanis ſponte ſacranda deis.
Inſolitum leti poſcunt genus, & nova pœna
Inventa, exemplo quo trepident alii.
Ille ſupinata reſidens cervice: Quis, inquit,
Dicitur? affirmant, dicier Hippolytum.
Ergo ſit Hippolytus, quatiat, turpetque jugales,
Intereatque feris dilaceratus equis.
Vix hæc ille: duo cogunt animalia freni
Ignara inſueto ſubdere colla jugo,
Non ſtabulis, blandive manu palpata magiſtri,
Imperiumque equitis ante ſubacta pati:
Sed campeſtre vago nuper pecus e grege captum,
Quod pavor indomito corde ferinus agit.
Jamque teloctantes ſociarant vincula bigas,
Oraque diſcordi fœdere nexuerant.
Temonis vice funis inest, qui terga duorum
Dividit, & medius tangit utrumque latus.
Deque jugo in longum ſe poſt veſtigia retro
Protendens trahitur, trauſit & ima pedum.
Hujus ad extremum, ſequitur qua pulvera ſummo
Corripedum refugas urbita trita vias,
Crura viri innectit laqueus, nodoque tenaci
Aſtringit plantas, cumque rudente ligat.
Puſtquam compoſito ſatis inſtruxere paratu
Martyrie ad pœnam, verbera, vincla, feras:
Inſtigant ſubitis clamoribus, atque flagellis,
Iliaque inſeſtis perfodiunt ſtimulis.
Ultima vox audita ſenis venerabilis hæc eſt:
Hi rapiant artus, tu rape Chriſte animam.
Prorumpunt alacres, cæco & terrore ferunter,
Qua ſonus atque tremor, qua furor exagitant.
Incendit feritas, rapit impetus, & fragor urget,
Nec rurſus volucer mobile ſentit onus.
Per ſylvas, per ſaxa ruunt, non ripa ratardat
Fluminis, aut torrens oppoſitus cohibet.
Proſternunt ſepes, & cuncta obſtacula rumpunt,
Prona, fragoſa petunt, ardua tranſiliunt.
Sciſſa minutatim labefacto corpore fruſta
Carpit ſpinigeris ſtirpibus hirtus ager.
Pars ſummis pendet ſcopulis, pars ſentibus hæret:
Parte rubent frondes, parte madeſcit humus.
Exemplar ſceleris paries habet illitus, in quo
Multicolor ſucus digerit omne nefas.
Picta ſuper tumulum ſpecies liquidis viget umbris,
Effigians tracti membra cruenta viri.
Rorautes ſaxorum apices vidi, optime Papa,
Purpureaſque notas vepribus impoſitas.
Docta manus vitides imitando effingere dumos,
Luſerat e minio ruſſeolam ſaniem.
Cernere erat, ruptis compagibus, ordine nullo
Membra per incertos ſparſa jecere ſitus.
Addiderat charos greſſu lacbrymiſque ſequentes,
Devia qua fractum ſemita monſtrat iter.
Mœrore attoniti, atque oculis rimantibus ibant,
Implebantque ſinus viſceribus laceris.
Ille caput niveum complectitur, ac reverendam
Caniciem molli conſovet in gremio.
Hic humeros, truncaſque manus, & brachia, & ulnas,
Et genua, & crurum fragmina nuda legit.
Palliulis etiam bibulæ ſiccantur arenæ,
Ne quis in infecto pulvere ros maneat.
Si quis & in ſudibus recalenti aſpergine ſanguis
Inſidet, hunc omnem ſpongia preſſa rapit.
Nec jam denſa ſacro quidquam de corpore ſilva
Obtinet, aut pleuis fraudat ab exequiis.
Quumque recenſitis conſtaret partibus, ille
Corporis integri qui fuerat, numerus:
Nec purgata aliquid deberant avia toto
Ex homine, exterſis frondibus & ſcopulis:
Metando eligitur tumulo locus, Oſtia linquunt:
Roma placet, ſanctos quæ teneat cinetes.
Haud procul extremo culta ad pomœria vallo
Merſa latebroſis crypta patet foveis.
Hujus in occultum gradibus via prona reflexis
Ire per anſtactus luce latente docet.
Primas namque ſores ſummo tenus intrat hiatu,
Illoſtratque dies limina veſtibuli.
Inde ubi progreſſu facili nigreſcere viſa eſt
Nox obſcura, loci per ſpecus ambiguum,
Occurrunt celſis immenſa foramina tectis,
Quæ jaciunt claros antra ſuper radios.
Quamlibet ancipites texant hinc inde receſſus,
Arcta ſub umbroſis atria porticibus:
Attamen exciſi ſubter cava viſcera montis
Crebra terebrato fornice lux penetrat.
Sic datur abſentis per ſubterranea ſolis
Cornera fulgorem, lumiuibuſque frui.
Talibus Hippolyti corpus mandatur opertis,
Propter ubi appoſita eſt ara dicata Deo.
Illa ſacramenti donatrix menſa, eademque
Cuſtos fida ſui martyris appoſita,
Servat ad æterni ſpem Judicis oſſa ſepolchro,
Paſcit item ſanctis Tybriculas dapibus.
Mira loci pietas, & prompta precantibus ara,
Spes hominum placida proſperitate juvat.
Hic corruptelis animique & corporis æger
Oravi quoties ſtratus, opem merui.
Quod lætor reditu, quod ra, venerande ſacerdos,
Complecti licitum eſt, ſcribo quod hæc eadem,
Hippolyto ſcio me debere, Deus cui Chriſtus
Poſſe dedit, quod quis poſtulet, annuere.
Ipſa, illas animæ exuvias quæ continet intus
Ædicula, argento fulgurat ex ſolido.
Præfixit tabulas dives manus æquore lævi,
Candentes, recavum quale nitet ſpeculum.
Nec Pariie contenta aditus obducera ſaxis,
Addidit ornando clara talenta operi.
Mane ſalutatum concurritur. omnis adorat
Pubis. eunt, tedeunt, ſolis aduſque obitum.
Conglobat in cuneom Latios ſimul, ac peregrinos
Permiſtim populos relligionis amor.
Oſcula perſpicuo figunt impreſſa metallo,
Balſama diffundunt, fletibus ora rigant.
Jam cum ſe renovat decurſis menſibus annus,
Natalemque diem paſſio feſta refert:
Quanta putas ſtudiis certantibus agmina cogi,
Quæve celebrando vota coire Deo?
Urbs Auguſta ſuos vomit effunditque Quirites,
Una & Patritios ambitione pari.
Conſundit plebeia phalanx umbonibus æquis
Diſcrimen procerum, præcipitante fide.
Nec minus Albanis acies ſe candida portis
Explicat, & longis ducitur ordinibus.
Exultant fremitus variarum hinc inde viarum,

Indigena & Picens, plebs & Etruſca vanit.
Concorrit Samnitis atrox habitator, & altæ
Campanus Capuæ, jamque Nulanus adeſt.
Quiſque ſua lætus cum cunjuge, dulcibus & cum
Pignoribus, rapidum carpeta geſtit itet.
Vix capiunt patuli populurum gaudia campi,
Hæret & in magnis denſa cubors ſpariis.
Anguſtum tantis illud ſpecus eſſe catervis,
Haud dubium eſt, ampla ſauce licet pareat.
Stat ſed juxta aliud, quod tanta frequentia templum
Tunc adeat; cultu nobile regifico,
Pariatibus celſum ſublimibus, atque ſuperba
Majeſtata potans, munetibuſqua upulens.
Ordo columuarum geminus laquearia tecti
Suſtinat, auratis ſuppoſitus trabibus.
Adduntur gracilas tecto breviora teceſſus,
Qui laterum ſeriem jugiter exſinuent.
At medios aperit tractus via larior alti
Culminis, axurgens editiore apice.
Fronte ſub adverſa gradibus ſublime ttibunal
Tullitur, antiſtes prædicat unde Deum.
Plena laborantes ægre domus accipit undas,
Arctaque confertis æſtuat in foribus,
Maternum pandens gremium, quo coudat alumnos,
Ac foveat fœtos accumulata ſinus.
Si bene commemini, colit hunc pulcherrima Ruma
Idibus Auguſti meuſis, ut ipſa vocat,
Priſco more diem: quem te quoque, ſancte magiſter,
Anuua feſta inter dinumarara velim.
Crede, ſalutigeros fert hic venarantibus ortus,
Lucis honoratæ præmia reſtituens.
Inter ſolannes Cypriani, vel Chelidani,
Eulaliæque dies, currat & iſte tibi.
Sic ta pro populo, cujus tibi tradita vita eſt,
Orantem Chriſtus audiat omnipotens.
Sic tibi da pleno lupus axcludatur uvili,
Agua nec ulla tuum capta gregem minuat.
Sic ma gramineu remanentem deniqua campo
Sedulus ægrotam paſtor ovem teferas.
Sic cum lacteolis caulas compleveris aguis,
Raptus & ipſe ſacro ſis comes Hippolytu.

Paſſio beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli.

PLus ſolitu coeunt ad gaudia: die amica quid ſic
Rumam per umnem curſitant, ovantque?
Feſtus Apoſtolici nobis redit hic dies triumphi,
Pauli atque Petri nobilis cruore.
Unus otrumque dies, pleno tamen innovatus anno
Vidit ſuperba morta laureatum.
Scit Tyberina palus, quæ flumine labitur propinquo
Binis dicatum ceſpitem tropæis.
Et crucis & gladii taſtis, quibus irrigans eaſdem
Bis fluxit imber ſanguinis per herbas.
Prima Petrum rapuit ſeutentia legibus Neronis,
Pendere juſſum præminente ligno.
Ille tamen veritus celſæ decus æmulandu mortis
Ambite tanti gluriam magiſtri:
Exigit ut pedibus merſum caput imprimant ſupinis,
Quo ſpectet imum ſtipitam cerebro.
Figitor argu manus ſubter, ſola verſus in cacumen,
Hoc menta major, quo minor figura.
Nuverat ex humili cælum citius ſolere adiri,
Dejecit ora, ſpiritum daturus.
Ur teres oibis iter flexi rota percucurrit anni,
Diemque eumdem Sol reduxit ortus:
Evomit io jugulum Pauli Nero ſervidum furorem,
Jubet feriri gentium magiſtrum.
Ipſe prius ſibimet finem citu dixerat futurum:
Ad Chriſtum eundum eſt, jam reſolvor, inquit.
Nec mora protrabitur, pœnæ datur, immolatur enſe,
Non hora vatam, non dies fefellit.
Dividit uſſa duum Tybris, ſacer ex utraque ripa,
Intar ſacrata dum fluit ſepulchra.
Dextra Petrum regio tactis tenet aureis receptum,
Canens oliva, & murmurans fluentu.
Namque ſupercilio ſaxi liquor ortus, excitavit
Funtem perennam chriſmatis ſaracam.
Nunc pretioſa ruit per marmora, lubricatque clivum,
Donec virenti fluctuet colymbo.
Interior tumuli pars eſt ubi, lapſibus ſunoris
Stagnum nivali volvitur profundo.
Omnicolor vitreas pictura ſuperne tlugit undas,
Muſci relucent, & vireſcit aurum.
Cyaneuſqua latax umbram trahit imminentis oſtri,
Credas moveri fluctibus laconar.
Paſtor oves adit ipſe illic gelidi rigore fontis
Videt ſitire quas flueura Chriſti.
Parte alia titulum Pauli via ſervat Oſtienſis,
Qua ſtringit amnia ceſpitam finiſtrum.
Regia pompa loci eſt: princaps bonus has ſacravit arces,
Luſitque magnis ambitum talentis.
Bracteolas trabibus ſublevit, ut omuis auralenta
Lux aſſet intus, ceu jubar ſub ortu.
Subdidit & Parias ſulvis laquearibus columnas,
Diſtinguit illic quas quatarnus ordo.
Tum camuros hyalo inſigni varie cucurrit arcus,
Sic prata varnis floribus renident.
Ecce duas fidei ſummu patre conferente dutes,
Urbi colendas quas dedit tugatæ:
Aſpice, per bifidas plebs Romula funditur plateas,
Lux in duobus ſervet una feſtis.
Nos ad utrumqua taman greſſu properemus incitatu.
Et his & illis perſtuamur hymnis.
Ibimus ulterius, qua fert via pontis Hadriani,
Lævam deinde fluminis petemus.
Tranſlyherina prius ſolvit ſacra pervigil ſacerdos,
Mox huc recurrit, duplicatqua vota.
Hæc didiciſſe ſat eſt Rumæ tibi: tum domum reve rſus
Diem his feſtum ſic colas, memento.

Paſſio Cypriani martyris & Epiſcopi Carthaginenſis.

PUnica terra tulit, quo ſplendeat umne quidquid
oſquam eſt,
Inde domu Cyprianum, ſed decus orbis & magiſtrum.
Eſt proprius patriæ martyr, ſed amore & ore noſtar.
Incubat in Libya ſanguis, ſed ubique lingua pollet:
Sula ſuperſtes agit de corpore, ſula obire neſcit.
Dum genus aſſe huminum Chriſtus finet, & vigere mun-
Dum liber ullus erit, dum ſcriuia ſacra literarum, (dum.
Te leget umuis amans Chriſtum, tua, Cypriane, diſcet,
Spiritus illa Dei, qui fluxerat auctor in prophetas,
Fontibus eloquii te cælitus actus irrigavit.
O nive aaudidies linguæ genus o novum ſaporem,
Ut liquor Ambroſius, cor mitigat, imbuit palatum,
Sedam animæ penetrat, mentem fuvet, & peterrat artus.
Sic Deus interius ſentitur, & induitur medullis.
Unda bonum ſubitum terris dederis, pater, revela.
Deerat Apoſtolicis ſcripris upulentus executor,
Eligitur lecuples faeundia, quæ doceret urbem,
Qoæqua voluminibus Pauli famulata diſputaret,

Quo

Quo mege cruda hominum præcordia perpolita noſſent,
Sive timoris opus, ſeu myſtica vel profunda Chriſti:
Unus erat juvenum doctiſſimus, artibus ſiniſtris,
Fraude pudicitiam perfringere, nil ſacrum putare:
Sæpe etiam magicum cantamen inire per ſepulchra,
Quo geniale tori jus ſolveret æſtuante nupta.
Luxuriæ rabiem tantæ cohibet tepeniq Chriſtus,
Diſcutit & tenebras de pectore, pellit & furorem,
Implet amore ſui, dat credere, dat pudere facti.
Jamque figura alia eſt, quam quæ fuit oris & nitoris:
Eeuitut tenui vultus cute, tranſit in ſeverem,
Deſlua cæſaries compeſcitur ad breves capillos:
Ipſe modeſta loqui, ſpem quærere, & regulam tenere,
Vivere juſtitiam Chriſti, & penetrare dogma noſtrum.
His igitur meritis digniſſimus uſque epiſcopale
Provehitur ſolium doctor, capit & ſedile ſummum.
Velerienus opum princeps erat, atque Gallienus.
Conſtituere ſimul pœnam capitis Deum fatenti.
Millia terrigenum ſpurciſſime juſſerant facteri.
Contra animos populi doctor Cyprianus incitabet,
Ne quis ab egregiæ virtutis honore diſcreparet,
Neu fidei pretium quis ſumere degener timeret:
Eſſe levem cruciatum, ſi modo cooferas futura,
Quæ Deus ipſe viris intermina ſortibus ſpopondit:
Merce doloris emi ſpem luminis, & diem perennem.
Omne malum volucri cum tempore tranſvolare curſim,
Nil grave quod peragi finis facit, & quiete donat:
Se ſore principium pulchræ necis, & ducem cruoris,
Seque caput gladio ſubmittere, ſanguinem dicare;
Qui ſociare animam Chriſto velit, ut comes ſequatur.
His ubi corda virum Chriſto caleſacta præparevit,
Ducitur ante alios, Proconſule parſurente, vinctus.
Antra latent Tyriæ Carthaginis, altius repoſte,
Couſcia tartareæ caliginis, abdicta ſoli.
Clauſus in his ſpecubus ſanctus Cyprianus, & catena
Nexus utraque manu, nomen patris invocat ſupremi:
Omnipotens genitor, Chriſti decus, & creetor orbis,
Chriſte parens hominis, quem diligis & vetas perire:
Ille ego, vipereis quem tu bonus oblitum venenis,
Crimiuibus variis tinctum miſeratus ahluiſti.
Jamque tuum fieri mendas, fio Cyprianus alter,
Et novus ee veteri, nec jem reus, aut nocens, ut ante,
Si luteum facili chariſmete pectus expiaſti:
Viſe libens tenebris ergaſtula cæca diſſipatis,
Eripe corporeo de carcere, vinculiſque mundi
Hanc animem: liceat fuſo tibi ſanguine immolari,
Ne qua ferum reprimat clementia judicem tyranni.
Neu ſciet invidia miteſcere, gloriam negare.
Da quoque ne quis iners ſit de grege, quem tunm regebam:
Ne cadat impatiens pœnæ, tiiubetve quis tuorum,
Incolumem ut nunierum reddam tibi, debitumque ſolvem.
Vocibus his Dominu m permoverat: influebat inde
Spiritus in populum Carthaginis, aoctor acrioris
Ingenii, ſtimulis ut pectora ſubditis calerent
Ad decus egregium diſcrimine ſanguinis perendum,
Non trepidare docens, nec cedere, nec dolore vincl,
Laudis amore rapi, Chriſtum ſapere, & fidem tneri.
Fama refert, ſoveam cempi in medio patere juſſam,
Calce vaporifere ſummos prope mergines refertam:
Saxa recocta vomunt ignem, niveuſque pulvis ardet,
Urere ſecte potens, & morriſer ee odore flatus,
Appoſiram memorant aram ſovee ſteriſſe ſumma
Lege ſub hac, ſalis aut micam, jecur & ſuis litarent
Chriſticolæ, aut mediæ ſponte inruerent in ima foſſæ.
Profiluere alacres curſu tapido ſimul trecenti,
Gurgite pulvereo metſos liquor aridus votavit,
Præcipitemque globum fundo tenus implicavit imo.
Corpora candor habet, candor vehit ad ſuperne mentes
Candida maſſa dehinc dici meruit per omne ſeclum:
Lætior iuteree jam Thaſcius ob diem ſuorum,
Siſtitut iudomiti Procouſulis emiuus ſutori.
Edere juſſus erat, quid viveiet: Unicultor, inquit,
Servo ſaluiſeri myſteria conſecrata Chriſti.
Ille ſub hæc: Saris eſt jam criminis, ipſe confitetur
Thaſcius, ipſe Jovis ſulmen uegat. eepedire ferium,
Carnificis gladio pœnem luat hoſtis idolorum.
Ille Deo meritas grates agit, & canit triumphans.
Flevit obire virum mœſte Africa, quo doceute facta eſt
Cultior, eloquio cujus ſibi docta gloriatur.
Mox tumulum lacrimans ſtrueit, cinareſque conſecravit.
Deſine flere bouum teutum: tenet ille regue cæli,
Nec mious involitat terris, nec ab hoc recedit orbe,
Diſſerit, eloquitur, tractat, docet, inſtruit, prophetat.
Nec Libyæ populos tantum regit, exit uſque in ortum
Solis, & uſque obitum. Gallos fovet, imbuit Britannos,
Præſidet Heſperiæ, Chriſtum ſerit ultimis Hiberis.
Denique doctor humi eſt, idem quoque martyr in ſupernis,
Inſtruit hic homines, illinc pie doue dat patronus.

Paſſio Agnetis martyris.

AGnis ſepulchrum eſt Romulee in domo
Fortis puellæ, mertyris inclytæ.
Conſpectu in ipſo condita turrium
Server ſalutem virgo Quiiitium:
Nec nun & ipſos protegit advenas,
Puro ac fideli pectore ſupplices.
Duplex corona eſt præſtita mertyri,
Intactum ab omni crimine virginal,
Mortis deinde gloria liberæ.
Ajunt jugali vix habilem toro
Primis in annis ſorte puellulam
Chriſto caleutem, ſortiter impiis
Juſſis teniſam, quo minus idolis
Addicta, ſactam deſereret fidem.
Tentata multis nam prius ertibus,
Nunc ore blandi judicis illice,
Nonc ſævieutis carnificis minis,
Stabat feroci robore pertinax,
Corpuſque duris excruciatibus
Ultro offerebat, non reuuens mori.
Tum trux tyrennus, ſi facile eſt, ait,
Pœnam ſubactis ferre doloribus,
Et vita vilis ſpernitur, et pudor
Charus dicatæ virginitatis eſt.
Hanc in lupanar trudere publicum
Certum eſt, ad arem ui caput adplicet,
Ac de Minetve jam veniem rogat,
Quam virgo pergit temnere virginem.
Omnis juventus inruat, & uovum
Ludibriorum mencipium petat.
Haud, inquit Agnes, immemor eſt ita
Chriſtus ſuorum, perdet ut eureum
Nobis pudorem, uos quoque deſerat.
Præſto eſt pudicis, nec paritur ſacræ
Integritetis munere pollui.
Ferrum impiabis ſanguine, ſi voles,
Non inquinabis membra libidine.
Sic elocuram, publicitus jubet
Flexu in platez ſiſtere virginem.
Stantem refugit mœſta frequentia,
Avetſa vultus, ne petulantius

Quiſ-

Quiſquam verendum conſpiceret locum.
Irrendit unus ſorte procaciter
Os in puellam, nec trepidat ſacram,
Spectare formam lumine lubrico:
En ales ignis, fulminis in modum
Vibratur ardens, atque oculos ferit:
Cæcus coruſco lumine corruit,
Atque in plateæ pulvere palpitat.
Tollunt ſodales ſeminecem ſolo,
Verbiſque deflent exequialibus.
Ibat triumphans virgo, Deum patrem
Chriſtumque ſacro carmine concinens,
Quod ſub profani labe periculi
Caſtum lupanar nec violabile
Experta victrix virginitas foret.
Sunt qui rogatam retulerint preces
Fudiſſe Chriſto, redderet ut reo
Lucem jacenti: tum juveni halitum
Vitæ innovarum viſibus integris.
Primum ſed Agnes hunc habuit gradum
Cœleſtis aulæ; mox alius datur
Aſcenſus, iram nam furor incitat
Hoſtis cruenti: Vincor, ait gemens,
I, ſtringe ferrum, miles, & exere
Præcepta ſummi regia principis.
Ut vidit Agnes ſtare truculum virum
Mucrone nudo, lætior hæc ait:
Exulto, talis quod potius venit
Veſanus, atrox, turbidus, armiger,
Quam ſi veniret langoidus, ac tener,
Molliſque ephebus tinctus aromate,
Qui me pudoris funere perderet.
Hic, hic amator jam fateor placet:
Ibo inruentis greſſibus obviam,
Nec demorabor vota calentia:
Ferum in papillas omne recepero,
Pectuſque ad imum vim gladii trahan.
Sic nupta Chriſto tranſiliam poli
Omnes tenebras, æthere celſior.
Æterne rector, divide januas
Cæli obſeratas terrigenis prius,
Ac te ſequentem Chriſte animam voca,
Quum virginalem, tum patris hoſtiam.
Sic fata, Chriſtum vertice cernuo
Supplex adorat, vulnus ut imminens
Cervix ſubiret prona paratius.
Aſt ille tantam ſpem peragit manu,
Uno ſub ictu nam caput amputat.
Senſum doloris mors cita prævenit.
Exutus inde ſpiritus emicat,
Liberque in auras exilit. Angeli
Sepſere euntem tramite candido.
Miratur orbem ſub pedibus ſitum,
Spectat tenebras ardua ſubditas,
Ridetque ſolis quod rota circuit,
Quod mundus omnis volvit & implicat,
Rerum quod atro turbine vivitur,
Quod vana ſecli mobilitas rapit:
Reges, tyrannos, imperia, & gradus,
Pompaſque honorum ſtulta tumentium,
Argenti & auri vim rabida ſiti
Cunctis petitam per varium nefas,
Splendore multo ſtructa habitacula,
Illoſa pictæ veſtis inania,
Iram, timorem, vota, pericula:
Nunc triſte longum, nunc breve gaudium,
Livoris atri fumificas faces,
Nigreſcit unde ſpes hominum & decus:
Et quod malorum terrius omnium eſt,
Gentilitatis ſordida nubila.
Hæc calcat Agnes, ac pede proterit,
Stans, & draconis calce premens caput;
Terrena mundi qui ſerus omnia
Spargit venenis, mergit & inferis.
Nunc virginali perdomitus ſolo,
Criſtas cerebri deprimit ignei,
Nec victus audet tollere verticem.
Cingit coronis interea Deus
Frontem duabus Martyris innubæ,
Unam decemplex edita ſexies
Merces perenni lumine conficit:
Centenus exrat fructus in altera.
O virgo felix, o nova gloria,
Cœleſtis arcis nobilis incola,
Inteode noſtris colluvionibus
Vultum gemello cum diademate,
Cui poſſe ſoli cunctiparens dedit
Caſtum vel ipſum reddere fornicem.
Purgabor oris propitiabilis
Fulgore, noſtrum ſi jecur impleas,
Nil non pudicum eſt, quod pia viſere
Dignaris, almo vel pede tangere.

Ἀ Π Ο Θ Ε Ω Σ Ι Σ, id eſt,

DE DIVINITATE.

Est tria ſumma Deus, trinum ſpecimen, vigor unus.
Corde patris genita eſt Sapientia, Filius ipſe eſt.
Sanctus ab æterno ſubſiſtit Spiritus ore,
Tempore nec ſenior Pater eſt, nec numine major:
Nam ſapiens retro ſemper Deus, edidit ex ſe
Per quod ſemper erat gignenda ad ſecula Verbum.
Edere ſed verbum Patris eſt: at cætera Verbi,
Adſumptum geſtare hominem, reparare peremptum,
Conciliare Patri, dextraque in ſede locare.
Spiritus iſta Dei complet, Deus ipſe fideles
In populos chariſma ſuum diffundere promptus,
Et Patris & Chriſti virtutem in corpora transfert.

Hymnus in infideles.

Est vera ſecta? te, magiſter, conſulo,
Rectamne ſervamus fidem?
An viperina non cavemus dogmata?
Et neſcienter labimur?
Arctam ſalutis vix viam diſcernere eſt
Inter reflexas ſemitas.
Tam multa ſurgunt perfidorum compita,
Tortis polita erroribus,
Obliqua qua ſe conferunt divortia,
Hinc inde textis orbitis.
Quas ſi quis errans ac vagus ſectabitur
Rectum relinquens tramitem,
Scrobis latentis pronus in foveam ruet,
Quam fodit hoſtilis manus,
Manus latronum, quæ viantis obſidet
Iter, ſequentis devium.

Quid

Quid non libido mentis humanæ ſtruat?
Quid non malorum pruriat?
Stratum laceſſunt omnipollentis Dei
Calumnioſis litibus,
Fidem minutis diſſecant ambagibus,
Ut quiſque lingua nequior.
Solvunt, ligantque quæſtionum vincula
Per ſyllogiſmos plectiles.
Væ captioſis ſycophantarum ſtrophis,
Væ verſipelli aſtutiæ.
Nodos tenaces recta rumpit regula,
Infeſta diſſertantibus.
Idcirco mundi ſtulta delegit Deus,
Ut concidant ſophiſtica.
Deque imbecillis ſubjugavit ſortia,
Simplex ut eſſet credere.
Lapis ecce noſtro fixus offenſaculo eſt,
Impingat in quem vanitas.
Signum caventi, non caventi ſcandalum:
Hunc ſternit, illum dirigit.
Dum plura rentat cæcus incerto gradu,
Incurrit id quod obvium eſt.
Fax ſola fidei eſt præferenda greſſibus,
Ut recta ſint veſtigia.
Quis in tenebris hoſtis errantes tamen
Pulſat, trahitque & proterit.
Qui ſparſa ad ipſum commeantem tranſitum
Frumenta ſævus devorat.
Qui læta Chriſti culta fur interpolat,
Addens avenas æmulas,
Quas de veneni lacte in herbam ſertilem
Patitur colonus creſcere:
Ne ſorte culmum fibra inanis ſpiceum
Simul revulſa internecet.
Expectat ergo dum doloſa & farrea
Fervens coquat maturitas.
Dat ventilabro lecta quæque ut horreis
Urat recrementum focis.
Refert ſed ipſa noſſe, quæ meſſem necant,
Zizaniorum ſemina.

Contra hæreſin, quæ Patrem paſſum affirmat.

PLurima ſunt, ſed pauca loquar, ne dira relatu
Dogmata catholicam maculent male prodita linguam.
Ille patrem pellens ſolio detrudit in arctum
Corporis humani geſtamen, nec pavet ipſum
Objectare neci, duroque adfigere ligno.
Paſſibiliſne Deus? cujus ſpecies, & imago
Nulli viſa umquam: nec enim comprendier illa
Majeſtas facilis ſenſuve, oculiſve, manuve.
Joannis magni celebris ſententia præſto eſt,
Haude unquam teſtata Deum potuiſſe videri.
Ille Pater, quem nulla acies violenta tuendo
Eminus, ardentis penetravit acumine viſus,
Qui ſe forma hominis non induit, & deitatis
Immenſum adſumpto non temperat ore, modove.
Aut Evangelici pietas ſpernenda libelli
Jam, blaſpheme, tibi eſt: aut nunquam viſa beati
Vis intacta patris, non admiſcenda caducis:
Sed tamen & patris eſt ſpecimen, quod cernere fas ſit
Humanis aliquando oculis concurrere promptum.
Quod quamvis hebes intuitus ſpeculamine glauco,
Humentique acie poruit nebuloſus adire,
Quiſque hominum vidiſſe Deum memoratur, ab ipſo
Infuſum vidit gnatum: nam filius hoc eſt,
Quod de patre micans ſe præſtitit inſpiciendum
Per ſpecies, quas poſſet homo comprendere viſu.
Nam mera majeſtas eſt infinita, nec intrat
Obtutus, aliquo ni ſe moderamine formet.
Hoc vidit princeps generoſi ſeminis Abram,
Jam tunc dignati terras inviſere Chriſti
Hoſpes homo, in triplicem numen radiaſſe figuram:
Hoc conluctantis tractarunt brachia Jacob.
Ipſe dator legis divinæ accedere coram
Juſſus, amicitiæ conlato qui ſtetit ore
Comminus, & ſacris conjunxit verba loquelis,
Carnis in effigie Chriſtum ſe cernere ſenſit.
Sed majora petens, animum per vota tetendit
Inconceſſa homini, plus quam mortale laborans,
Ipſum quantus erat ſine corpore viſere Chriſtum.
Denique poſt multi ſermonis mutua, poſtque
Conſpectum præſentis heri, & conſortia longa,
Quæſo, ait, ut liceat te nunc, Deus optime, noſſe.
Reſpondit Dominus: Mea, non me cernere, juſtis
Poſteriora dabo: quid apertius, abſque aliena
Quam ſumat facie Verbum non poſſe videri?
Poſſe tamen, quum malit idem, numquam patre viſo
Terrenis oculis, habitu ſe oſtendere noſtro:
Sæpe & in angelicas vel mortales modetatum
Induci ſpecies, queat ut ſub imagine cerni.
Hoc Verbum eſt, quod vibratum patris ore benigno
Sumpſit virgineo fragilem de corpore formam.
Inde figura hominis, nondum ſub carne Moyſi
Objecta, effigiem noſtri ſignaverat oris:
Quod quandoque Deus verbi virtute coactum
Sumpturus corpus, faciem referebat eamdem.
Sed tamen & ſentum viſa eſt excita cremare
Flamma rubum. Deus in ſpinis volitabat acutis,
Vulnificaſque comas innoxius ignis agebat,
Eſſet ut exemplo, Deus inlapſurus in artus
Spiniferos, ſudibus quos texunt crimina denſis,
Et peccata malis hirſuta doloribus implent.
Inculto nam ſtirpe frutex vitioſus iniquis
Luxuriem virgis inboneſto effundere ſucco
Cœperat, & nodos per acumina crebra ligabat.
Cernere erat ſteriles ſubito ſplendeſcere frondes,
Accenſiſque citum foliis magno impete late
Conlucere Deum, nec ſpinea lædere texta,
Lambere ſanguineos fructus, & poma cruenta,
Stringere mortiferi vitalia germina ligni.
Quandoquidem triſtes purgantur ſanguine culpæ,
Quem conrorta rubus denſis cruciatibus edit.
Ergo nihil viſum, niſi quod ſub carne videndum
Lumen, imago Dei, Verbum Deus, & Deus ignis,
Qui ſentum noſtri peccamen corporis implet:
Nam lucis genitor, Verbi ſator, auctor, & ignis
Creditur extra oculos, ut Apoſtolus edocet autor,
Qui negat intuitu ſontem Deitatis adiri:
Credite, nemo Deum vidit, mihi credite, nemo.
Viſibilis de fonte Deus, non ipſe Dei fons
Viſibilis. cerni potis eſt qui naſcitur, at non
Innatus cerni poris eſt: latet os patris illud,
Unde Deus, qui viſibilem ſe præſtitit olim,
Tale aliquid formans in ſeſe, quale ſequuta eſt
Paſſio, quæ corpus ſibi vendicat: ardua nam vis
Eſt impaſſibilis, quoniam natura ſuperni
Ignis ad horrificas neſcit deſcendere pœnas,
Nec capit humanis angoribus excruciari,
Pura, ſerena, micans, liquido prælibera motu,
Subdita nec cuiquam, dominatrix utpote rerum:
Cui non principium de tempore, ſed ſuper omne

Tempus

Tempus, & ante diem majeſtas cum patre ſummo,
Imo animus patris, & rario, & via conſiliorum,
Quæ non facta manu, nec voce creata jubentis,
Protulit imperium patrio ructata profundo.
Hanc igitur non flagra ſecant, non ſputa ſalivis
Aſpergunt, alapis non vexat palma reliſis:
Nec perfoſſa cruci clavorum vulnera figunt.
His affecta caro eſt hominis, quam fœmina prægnans
Enixa eſt ſub lege uteri ſine lege mariti.
Ille famem patitur, fel potat, & haurit acetum,
Ille pavet mortis faciem, tremit ille dolorem.
Dicite ſacrilegi doctores, qui patre ſummo
Defertum jacuiſſe thronum contenditis, illo
Tempore quo fragiles Deus eſt inlapſus in artus:
Ergo pater paſſus? quid non malus audeat error?
Ille puellari conceptus ſanguine crevit,
Ipſe verecundæ diſtendit virginis alvum;
Et jam falſiloqua eſt divini pagina libri,
Quæ Verbum in carnis loquitur fluxiſſe figuram?
At non, qui verbi pater eſt, caro factus habetur:
Fige gradum ſcriptura tuum, nil mobile & anceps
Adfirmaſſe decet: pater eſt, quem cernere nulli
Eſt licitum; pater eſt, qui numquam viſus in orbe eſt.
Nec mundana inter radiavit lumina coram.
Verbum conſpicuum miſit, miſſumque recepit
Quum voluit, verbo præſtrinxit viſcera puræ
Virginis, & verbo ſtruxit puerilia membra.
Ipſe quidem in tertis virtute & numine præſens
Semper adeſt quocumque loci, nec pars vacat ulla
Majeſtate patris, nuſquam eſt genitor Deus abſens,
Per Verbum ſed ſemper adeſt: atque inde Philippo
Chriſtus ait: Tanto tecum jam tempore verſor,
Et patrem te noſſe negas, quem perſpicis in me?
Eſt inviſibilis donum patris, edere natum
Viſibilem, per quem valeat pater ipſe videri.
Nec ſolis ſanctorum oculis, ſed lumine caſſis,
Cæcorum cæcos loquor, atra ſocordia quorum
Corde tenebroſo verum perpendere neſcit,
Quem ſi perſpicuum mortalibus inficiaris,
Fare age, quem videat Babylonis ab arce tyrannus
Innocuas inter flammas procul exſpatiantem,
Calcantem rapidos inadultis ſtatribus ignes:
Nempe ait, o proceres, tres vaſta incendia anhelis
Accepere viros fornacibus: additus unus
Ecce vaporiferos ridens interſecat ignes,
Filius ille Dei eſt, fateor, quem victus adoro:
Inriſas removete faces, tædaſque tepentes
Subtrahite, en friget ſuccenſi ſulphuris ardor.
Filius, haud dubium eſt, agit hæc miracula rerum,
Quem video: Deus ipſe, Dei certiſſima proles,
Imperat immenſis ardoribus, & domat iras,
Inſultans famulante rogo, piceoſque furores
Comprimit, & rabiem flammarum algeſcere cogit:
Barbaricos calida aura ſinus non tangere juſſa
Præterit, & tenues ſtridens tranſcurrit amictus.
Ipſe pet Aſſyrias metuit vapor ire tiaras,
Ne coma ſuſa humeris ſumo obſordeſcat amaro.
Hæc ait, & varios jubet obmureſcere cantus,
Organa, ſambucas, citharas, calamoſque, tubaſque.
Stulta ſuperſtitio tacuit, vox feſta quievit,
Quæ male conſpicuæ celebrabat imaginis aurum.
Carmina ſanctorum reſonant jam ſola virorum,
Concentu triplici regem laudantia cæli:
Qui mare, qui terras, qui lucida ſidera fecit,
Ignibus & mediis ſecuros texit alumnos.
Semper in auxilium ſermo patris omnipotentis
Deſcendit ſervando homini, mortelia ſemper
Admiſcenda ſibi proprio curavit amore.
Ut ſociando caro, dominoque implenda perenni,
Degenerem viram, quam tunc animalis agebat,
Exemplo mutaret beri, ſimileſque per artus
Cernere conſortem terreni adſueſceret oris,
Participemque ſuum viſu velut obſide noſſe,
Et conſanguineo paulatim accedere Chriſto.
Ergo animalis homo quondam, nunc ſpiritus illum
Tranſtulit ad ſuperi naturam ſeminis, ipſum
Iuſuudendo Deum, mortalia vivificantem.
Nunc nova materies ſolidata interente flatu,
Materies ſed noſtra tamen de virgine tracta,
Exuit antiquæ corrupta exordia vitæ,
Immortale bonum proprio ſpiramine ſumens.
Filius ille hominis, ſed filius ille Tonantis,
Jam ſolus vultum patris aſpicit, & videt ipſum.
Nemo patrem novit niſi filius, & cui monſtrat
Filius, & noſtri mediator, & omnipotentis.
Denique concludam brevis ut compendia ſummæ:
Non pater in carnem deſcendit, ſed patris arcem
Sumpta caro aſcendit: natus pet utrumque cucurrit.

Contra Unionitas, id eſt, Sabellianos hæreticos.

CEde profanator Chriſti, jam cede Sabelli,
Depoſitorque Patris, natique inſane negator.
Nonne Patrem violas, dum natum ſcire recuſas?
Quandoquidem non eſt genitor, niſi filius extet:
Nec vocitare patrem potis es, quem germine fraudas.
Sed fortaſſe velis patriæ pietatis honore
Deſpoliare Deum, contentus nomine nudo,
Quod Deus eſt, adimaſque decus patris, & generis vim,
Et quis in idolio recubans inter ſacra mille,
Ridiculoſque Deos venerans ſale, ceſpite, thure,
Non putat eſſe Deum ſummum, & ſuper omnia ſolum?
Quamvis Saturnis, Junonibus, & Cytheræis,
Porteutiſque aliis ſumantes conſecret aras:
Attamen in cælum quoties ſuſpexit, in uno
Conſtituit jus omne Deo, cui ſerviat ingens
Virtutum ratio variis inſtructa miniſtris.
Quæ gens tam ſtolide eſt animis, tam barbara linguis?
Quæve ſuperſtitio tam ſordida, quæ caniformem,
Latrantemque throno exli præponat Anubim?
Nemo Cloacinæ, aut Eponæ ſupet aſtra deabus
Dat ſolium, quamvis olidam perſolvat acerram,
Sacrilegiſque molam manibus rimetur & exta.
Conſule barbati deliramenta Platonis,
Conſule & hircoſus Cynicus quos ſomniat, & quos
Texit Ariſtoteles torta vertigine nervos:
Hos omnes quamvis anceps labyrinthus & error
Circumflexus agat, quamvis promittere & ipſi
Gallinam ſoleant, aut gallum, elinicus ut ſe
Dignetur præſtare Deus morientibus æquum,
Quum verum tamen ad normam rationis & artis,
Turbidulos ſenſus & litigioſa fragoſis
Argumenta modis concludunt numen in unum,
Cujus ad arbitrium ſphæra mobilis atque rotunda
Volvatur, ſerventque ſuos vaga ſidera curſus.
Non recipit natura hominis, modo quadrupes ille
Non ſit, & erecto ſpectet cæleſtia vultu:
Non recipit, neget ut regimen pollere ſupremum.
Iſtud & ipſe Numæ tacitus ſibi ſenſit aruſpex,
Semiſer & Scorus ſentit cane milite pejor.
Sed nos qui Dominum libris, & corpore jam bis
Vidimus, ante fide, mox carne, & ſanguine coram,
Quin-

Quinque voluminibus vatum, cruce teste probatis,
Rimantes digitos costarum in vulnera cruda
Metsimus, & manuum visu dubitante lacunas
Scrutati, æternum regem cognovimus Iesum.
Abjurare Deo titulum nomenque paternum
Credimus esse nefas, qui regem protulit ex se:
Non regem populi Parthorum aut Romulidarum,
Sed regem summæ & mediæ tarionis & imæ,
Atque ideo rerum dominum, & supee omnia regem.
Carnis habet medium, summum patris, & Stygis imum,
Defluit his gradibus, rursusque revolvitur in se.
Est Deus, est & homo: fit mortuus, & Deus idem est,
Omnia percurrit naturæ munia pronæ,
Ut rursum patris in gremium replicata reportet
Mortua quæ fuerant, ipsos quoque subvehat artus.
Hæc fore quum veterum cecinissent organa varum,
Non oculis, manibus, congressu, voce, loquela
Experti, heroum tandem intelleximus ora
Priscorum, & viso patefacta oracula Christo.
Hæc est nostra salus, hinc vivimus, hinc animamur,
Hoc sequimur, numquam detracto nomine nati
Appellare patrem, patris & sine nomine numquam
Natum nosse Deum, numquam nisi sanctus & unus
Spiritus interfit, rerumque patremque vocare:
Sic tamen hæc constare tria, ut ne separe ductu
Tres faciam, tribus his subsistat sed Deus unus.
Nec pater ipse autem qui filius, ut quia natum
Scimus ab innato, vere Pater, & sata vere
Sit soboles, nec sit genitor sibi filius ipse.
Perquam ridiculum est & sutile, natus ut ex se;
Sive supernatus fuerit sibi, ipse sepenta
Nascendi nova mareries, ac sa Deus ultro
Ediderit, natumqua sibi sa fecerit ipsum.
Nil falsum aut mendax divina vocabula fingunt.
Qui pater est, gignendo Patet: tum filius ex hoc
Filius, auctore ut genitus qui sit patre summo,
Summus & ipsa tamen: nec enim minor aut patre dispar.
Unde in utroque operis forma indiscreta, nisi omnem
Vim majestaris patriæ generosus haberet
Filius, idque Deus genitor, quod filius, esset?
Perguut ulterius scrutantes, quid sit idipsum
Gignere, si fas est humanos tendere sanfus
Usque ad secretum, quod tempora cuncta, diesque
Prævenit antiquus, & principium super ipsum
Eminet, & quodcumqua potest homo quærere, transit.
Quum sit difficilis via, noscere principiorum
Semina, cui dabitur mortali exquirere, quidnam
Ultra principium Deus egerit? aut quo pacto
Ediderit verbum, quod principio caret omni?
Hoc solum scimus, quod traditur esse Deus, quem
Non genitus ganitor generaverit, unus & unum,
Integet integrum: non cœptum, sed tamen ortum,
Et comperpetuum tetro Patris, & Patre natum.
Sed nec decisus Patet est, ut pars patris esset
Filius, axtendans nec se substantia tractim
Produxit, minuitve aliquid da numina pleno;
Dum mutata novum procudit portiu natum.
Non convertibilis, nec demutabilis umquam
Est Deus, aut gignendo aliquid sibi detrahit: atqui
Totus & ex toto Deus est, de lumine lumen.
Quando autem lumen sine lumina? quando refulgens
Lux fulgore caret? quando est ut proditus ignis
Ignem deminuat? quando Pater & Deus & lux,
Non lucis Deus & Patet est? qui si Patet olim
Non fuit, & ferum genuit post tempora natum,
Fit novus, inque novum jus proficit: absit ut umquam
Plenus proficiat, qui non eget incremento.
Et Deus, & genitor, lumenqua & gloria semper
Ille fuit, nec post sibi contulit, ut Patet esset.
Sic fit ut æternum credamus cum Patre Christum,
Illo auctore satum, cui oullus præfuit auctor.
Hæc tu si dubitas nati mysteria Christi,
Perdite, catholica non es da plebe, sed unus
Da grega thurifero veneratur, Deucalionum
Devotus cippo, ficulni & stipitis unctor.
Quin potius scrutare Dei signacula in ipso
Fonte vetustatis, percurre & scrinia primi
Scriptoris, quem non bardus pater, aut avus augur,
Fabula nec veteris famæ, nec garrula nutrix,
Nec sago clangore loquax & stridula cornix
Rem docuere Dei: sed coram proditus ipse,
Ipse Deos trepidum mortalem mitis amico
Imbuit alloquio: seque ac sua summa retexit.
Nimirum meminit scriptor doctissimus illo
Orbis principio non solum, nec sine Christo
Informasse Patrem factúræ plasma novellæ:
Fecit, ait, condens hominem Deus, & dedit ollâ
Ora Dei. quidnam ast aliud, quam dicere, solus
Non erat? atque Deo Deus adsistebat agenti,
Quum Dominus faceret Domini sub imagine plasma?
Christus forma Patris, nos Christi forma & imago,
Condimur in faciem Domini bonitate paterna,
Venturo in nostram faciem post secula Christo.
Possum multa sacris exempla excerpeta libris,
Ni refugis, quæ te doceant, non in patre solo
Vim majestatis positam, sed cum Patre Christum
Esse Deum, velut illa ait genealogus idem:
A Domino Dominus flammas pluit in Sodomitas.
Quis Dominus? de quo Domino? si solus ab arce
Siderea spectat Pater, aut ardescit in iras?
Filius armatam Domini Patris ignibus iram
Spargebat Dominus: sunt unum sulmen utraque.

Adversus Judæos.

HÆc si Judaicos sic intellecta rigassent
Auditus, stupidas ut possent tangera fibras,
Audissent Dominum virtutum, qui perennes
Venerat ut servaret oves: sed ab auribus omnis
Fluxerat ornatus, caput & jam coctile Bahal
Finxerat, auriculasque suo spoliarat honore.
Dux populi peccantis adest de monte corusci
Luminis, alloquioque Dei, tabulasque tremendo
Incisas digito cæca ad teutoria defert.
Sed cadit in faciem plebs, non visura profundæ
Legis in effigie scriptum per ænigmata Christum:
Infelix, quæ luca oculos perstricta paventes
Texerit, & pressо faciem velarit amictu.
At nos rejecto Christum velamine curam
Cernimus, atqua Deum vultu speculamur aperto:
Nec sub lege gravi depressa fronte jacemus,
Sed legis radium sublimi agnoscimus ore.
Heu frondosa prius ramis felicibus arbor,
Pinguibus heu quondam radix oleagina baccis!
Ecce tibi inferno revirescit nunc oleastro
Truncus, & externi vestitur cortice libri.
Jam miserere tui. non sa silvestris olivi
Surculus, exultans alieno stipite jactat;
Sed monet, ut generis proprii memor, unguine amaro
Contristare comas dasuescas, stirpe nec ima
Invideas mitsis in celsa cacumina virgis.
Blasphemas Dominum gens ingratissima Christum.

Paſcha tuum dic, dic cujus de ſanguine feſtum
Tam ſolenne tibi eſt? quis tandem cæditur agnus
Anniculus, ſacer ille tibi redeuntibus annis,
Sed ſacer in pecude. ſtultum eſt ſic credere ſacrum
Sanguine balantis ſummos contingere poſtes,
Laſcivire choris, ſimilaginis azimon eſſe,
Quum fermentati turgeſcant crimine mores.
Non ſapis imprudens noſtrum te effingere paſcha?
Legis & antiquæ præductis pingere ſulcis,
Omne ſacramentum, retinet quod paſſio vera,
Paſſio quæ noſtram defendit ſanguine frontem,
Corporeamque domum ſignato collinit ore.
Hanc fugit excluſis Ægyptia plaga flagellis,
Hæc regis Pharii regnum ferale reſolvit,
Deque poteſtatis mundanæ grandine denſa
Eripit Abraham cum ſtirpe & gente fideli.
Abrahæ genus eſt verum, cui ſanguis in ore
Creditus, inſcripturſque rubet: cui viſus in orbe
Haud dubitante fide Deus eſt, Deus ea Patre verus.
Ille Deum vidit, viſum mox credidit. at tu
Poſteritas carnis, carnaliter omnia cernens,
Carnis opus ſub lege geris, quam ſpiritus implet
Interior: nec enim lex Cælo carnea fluxit,
Quam tu carne colis: ſed Chriſto fixa, meamque
Spem paritura utero. quam ſpem? niſi Numinis almum
Lumen, & adventum Domini, quem viderat Abræ
Prima fides, noſtriſque pater promiſerat olim
Perſpiciendum oculis, & legis voce probandum:
Nec ſolum legis: nam quæ jam litera Chriſtum
Non habet, aut quæ non ſcriptorum armaria Chriſti
Laude referta, novis celebrant miracula libris?
Hebræus pangit ſtilus, Attica copia pangit,
Pangit & Auſoniæ facundia tertia linguæ.
Pilatus jubet ignorans: I, ſcriba, tripliciis
Digere verſiculis, quæ ſit ſuffixa poteſtas,
Fronte crucis: titulus ſit triplex triplice lingua.
Agnoſcat Judæa legens, & Græcia norit,
Et venerata Deum percenſeat aurea Roma.
Quidquid in ære cavo reboans ruba curva remugit,
Quidquid in arcano vomit ingens ſpiritus hauſtu,
Quidquid caſta chelys, quidquid teſtudo reſultat,
Organa diſparibus calamis quod conſona miſcent,
Æmula paſtorum quod reddunt vocibus antra,
Chriſtum concelebrat, Chriſtum ſonat, omnia Chriſtum
Muta etiam, fidibus ſanctis animata, loquuntur.
O nomen prædulce mihi, lux, & decus, & ſpes,
Præſidiumque meum, requies o certa laborum,
Blandus in ore ſapor, fragrans odor, irriguus fons,
Caſtus amor, pulchra ſpecies, ſincera voluptas.
Si gens ſurda negat ſibi tot præconia de te,
Tam multas rerum voces, elementaque tantæ
Nuntia lætitiæ ſtolidas intrare per aures,
Audiat inſanum bacchantis energima monſtri,
Quod rabidus clamat capta inter viſcera dæmon,
Et credat miſeranda ſuis. torquetur Apollo
Nomine percuſſus Chriſti, nec fulmina Verbi
Ferre poteſt: agitant miſerum tot verbera linguæ,
Quot laudata Dei reſonant miracula Chriſti.
Intonat auriſtes Domini: Fuge callide ſerpens,
Eeue te membris, & ſpiras ſolve latentes.
Mancipium Chriſti ſur corruptiſſime vexas:
Deſine, Chriſtus eſt humani corporis ultor?
Non licet ut ſpolium rapias, cui Chriſtus inhæſit.
Pulſus abi venroſe liquor, Chriſtus jubet, exi.
Has inter voces medias Cyllenius ardens
Ejulat, & nobis ſuſpirat Jupiter ignes.

Ecce Geraſenos legio ruit effera porcos,
Et poſt multiplices buſti ſub rupe catenas,
Pœnarum gemitus longis grunnitibus edit.
Clamarat, ſed ab ore hominis: Cognoſcimus, Jeſu
Nate Deo, nate e ſcepriis & germine David,
Quis ſis, quid venias: qua nos virtute repellas
Novimus, adventuſque tui rerrore jacemus.
Hæc, Judæa, tuas voa non pervenit ad aures?
Perveuit: mentem ſed non penetravit egenam
Locis, & a primis ſoribus diſcluſa refugit.
Audiit adventum domini, quem ſolis Hiberi
Veſper habet roſeus, & quem novus excipit ortus.
Laxavit Scythicas verbo penetrante pruinas
Vox Evangelica, Hyrcanis quoque fervida brumas
Solvit, ut exutus glacie jam mollior amnis
Caucaſea de cote fluat Rhodopeius Hebrus.
Manſuevere Getæ, feritaſque cruenta Geloni
Lacte mero firiens exanguia pocula miſcet,
Libatura ſacros Chriſti de ſanguine potus.
Novit & Atlantis pridem plaga perfida Mauri,
Dedere crinitos ad Chriſti altaria reges.
Ex quo mortalem præſtrinxit ſpiritus alvum,
Spiritus ille Dei; Deus & ſe corpore matrie
Induit, atque hominem de virginitate creavit:
Delphica damnatis tacuerunt ſurtibus antra,
Non tripodas Cortina regit, non ſpumat anhelus
Fata Sibyllinis fanaticus edita libris:
Perdidit inſanos mendax Dodona vapores,
Mortua jam mutæ lugent oracula Cumæ,
Nec reſponſa refert Libycis in ſyrtibus Ammon:
Ipſa ſuis Chriſtum Capitolia Romula monrent
Principibus lucere Deum, deſtructaque templa
Imperio cecidiſſe ducum. jam purpura ſupplex
Sternitur Æneadæ rectoris ad atria Chriſti,
Et illumque crucis ſummus dominator adorat.
Principibus tamen e cunctis non defuit unus
Me puero, ut memini, ductor fortiſſimus armis,
Conditor & legum, celebertimus ore manuque,
Conſultor patriæ, ſed non conſultor habendæ
Religionis, amans tercentum millia divum.
Perfidus ille Deo, quamvis non perfidus urbi,
Auguſtum caput ante pedes curvare Minervæ
Fictilis, & ſoleas Junonis lambere, plantis
Herculis advolvi, genua incerare Dianæ.
Quin & Apollineo frontem ſubmittere gypſo,
Aut Pollucis equum ſuffire ardeatibus extis.
Forte litans Hecaten placabat ſanguine multo:
Ponrificum feſtis ferienda ſecuribus illic
Agmina vaccarum ſteterant, vitulaſque revinctæ
Fronte coronaras umbrabat rorta cupreſſus.
Jamque inſertato reſecabat viſcera cultro
Vittatus de more ſenex, manibuſque cruentis
Tractabat trepidas letali frigore fibras,
Poſtremoſque animæ pulſus in corde tepenti
Callidus interpres numeris & fine notabat:
Quum ſubito exclamat media inter ſacra ſacerdos
Pallidus: En quid ago? majus, rex optime, majus
Neſcio quod numen noſtris intervenit aris,
Quam ſuffierre queant ſpumantia cymbia lacte,
Cæſarum ſanguis pecudum, verbena, coronæ.
Acclitas video longe diſpergier umbras,
Territa Perſephone vertit veſtigia retro,
Extinctis facibus, fracto fugitiva flagello.
Nil agit arcanum murmur, nil Theſſala proſunt
Carmina, turbatus revocat nulla hoſtia manes.
Nonne vides ut thuribulis frigentibus ignis

Marceat?

Marceat? ut canie pigreſcat pruna favillis?
Ecce Palatinus pateram retinere minoiſter
Non valet, eliſa deſtillant balſama dextra.
Flamen & ipſe ſuas miratur vertice laurus
Cedere, & incertum fruſtratur victima ferrum.
Neſcio quis certe ſubrepſit Chriſticolarum
Hic juvenum, genus hoc hominum tremit inſula & omne
Pulvinar divum: totus procul abſit, & unctus.
Pulchra reformatis redeat Proſerpina ſacris.
Diait, & eaanguis conlabitur: ac velut ipſum
Cernerer exerto minitantem fulmine Chriſtum,
Ipſe quoque exanimis poſito diademate princeps
Pallet, & aſtantes circumſpicit: ecquis alumnus
Chriſmatis inſcripto ſignaret tempore ligno,
Qui Zoroaſtræos turbaſſet fronte ſuſorros.
Armiger e cuneo puerorum flavicomantum
Purpurei cuſtos lateris deprenditur unus.
Nec negat, & gemino gemmata haſtilia ferro
Projicit, ac ſignum Chriſti ſe ferre fatetur.
Proſiluit pavidus dejecto antiſtite princeps,
Marmoreum ſngiens nullo comitante lacellum.
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, ſupinas
Erigit ad cœlum faciem, atque invocat Ieſum,
Jamne piget facti? jam pœnitet? en tibi Chriſtom,
Infelix Judæa, Deum, qui ſabbata ſolvens
Terrea, mortales æterna in ſabbata ſumpſit.
Gentibus emicuit, præſulſit regibus, orbem
Poſſidet, imperii dominam ſibi cedere Romam
Compulit, & ſimulachra deum Tarpeia ſubegit.
Diſce tote miſeranda malis, quo vindice tandem
Vana ſuperſtitio, lex & carnaliter acta
Plectator, cujus virtus te proierat ultrix.
Deſtructone jacent Salomonia ſaxa metallo
Ædificata manu? jacet illud nobile templum.
Cur jacet? artificis quia dextra ſolubilis illud,
Cementum ſtruxit reſolubile. jure ſolutum eſt,
Et jacet, in nihilum quoniam tedit omne politum.
Quod fieri recipit, recipit quandoque perire.
Si noſtrum contra, quod ſit, vis dicere templum:
Eſt illud, quod nemo opifex fabriliter aptans
Compoſuit, quod nulla abies pioulve dolata
Teauit, excito quod numquam marmore crevit.
Cujus onus nullis fultum ſublime columnis
Formice curvato tenui ſuper arce pependit:
Sed verbo factum Domini, non voce ſonora:
Sed verbo, quod ſemper erat, verbum caro factum eſt.
Hoc templum æternum eſt, hoc finem non habet, hoc tu
Expugnare voleus, flagris, cruce, felle petiſti.
Deſtructum jacuit pœnis vexantibus: eſto.
Matris enim ea utero, quod deſtrueretur, habebat.
Sed quod morte brevi materna ex parte ſolutum eſt,
Majeſtate patris vivum lux tertia reddit.
Vidiſti angelicis comitatum cœtibus alte
Ire meum, cujos ſervor munimine, templum?
Illius æternæ ſulpendunt culmina portæ,
Ac per inacceſſas ſcalarum gloria turres
Tollitur, & gradibus lucet via candida ſummis.
At tua congeſtæ tumulant holocauſta ruinæ:
Quid mereare, Titus docuit; docuere rapinis
Pompeianæ acies, quibus earirpata per omnes
Terrarum pelagique plagas tua membra feruntur.
Exiliie vagus huc illuc fluitantibus errat
Judæus, poſtquam patria de ſede tevulſus,
Supplicium pro cæde luit, Chriſtique negati
Sanguine reſperſus commiſſa piacula ſolvit.
En quo priſcorum virtus defluxit ayorum?
Servit ab antiquis dilapſa fidelibus hæres
Nobilitas, ſed jam non nobilis: illa tecentem
Suſpectat captiva fidem: vie taota novellæ
Credulitatis ineſt. Chriſtum confeſſa triumphat
Gens infida prius; Chriſti ſed victa negatrix
Subditur imperio, dominos ſortita fideles.

Contra Homuncionitas.

SUnt qui Judaico cognatum dogma furori
Inſtituunt, media Chriſtum ratione ſequuti.
Hoc tantum quod verus homo eſt, at cœlitus illum
Adfirmant non eſſe Deum, pietate fatentur,
Majeſtate negant. morum pro laude faciatum
Concelebrant, adimunt naturæ ſumma ſupernæ.
Omne opus egregium, per quod ſolertia pollens
Emicat, ingenii eſt, aut roboris: illud acuto
Corde viget; duris excellit viribus iſtud.
Mortale eſt ſed utrumque homini: nam cana feneſcunt
Ingenia, & validos conſumunt ſecla lacertos.
Hæc nos in Domini virtute & laude perenni
Non ſequimur: ſequimur, nullo quod ſemine terræ
Germinat: immundum quod non de labe virili
Sumit principium, tener illum ſeminat ignis:
Non caro, nec ſanguis patrius, nec fœda voluptas.
Intactam thalami virtus divina puellam
Sincero afflatu per viſcera caſta maritat:
Incomperta ortus novitas jubet, ut Deus eſſe
Credatur Chriſtus ſic conditus. innuba virgo
Nubit ſpiritui, vitiom nec ſentit amorie.
Pubertas ſignata manet, gravis intus, & extra
Incolumis, florens de fertilitate pudica.
Jam mater, ſed virgo tamen, maris inſcia mater.
Quid renuis? quid inane caput, non credule, quaſſas?
Angelus hoc ſancto pronunciat ore: placetne
Credere, & angelicis aurem referare loquelis?
Ipſa coruſcantis monitum ſacra virgo miniſtri
Credidit, atque ideo concepit credula Chriſtum:
Credentes nam Chriſtus adit, dubitabile pectue
Sub titubante fide, refugo contemnit honore.
Virginitas & prompta fides Chriſtum bibit alvo
Cordis, & intactis condit paritora latebris.
Crede quod emiſſus ſolio patrie angelus infit.
Vel ſi concretus liqoidam de ſidere vocem
Non capit auditus, mulier quid conjuge prægnans
Clamet anus, credens & tandem ſobrius audi.
Mira fides! utero puer interceptus anili,
Virgineum Dominum materno ea ore ſalutat,
Primus & infantem non natus nunciat infans
Jam noſtrum vagire ſibi: nam puſio nondum
Norat, & ora Deo referabat garrula Chriſto.
Promite ſecretos fatus: date, pandite librum,
Evomit ſpiranie Deo quem ſanctus Eſaias,
Percenſere libet, calamique reſolvere ſulcos,
Sidereis quos illa notis manus aurea duxit.
Ite hinc dum rutilos apices ſubmiſſus adoro,
Dum lachrimans veneror, dumque oſcula dulcia figo,
Gaudia concipiuot lacrymas, dant gaudia fletum.
Advenit promiſſa dies, quam dixerat iſte
Adfore verſiculus, quum virgo puerpera teſte
Haud dubie ſponſo, pacti cui cura pudoris,
Edidit, Emanuelque meom me cernere fecit.
Eſſine Deus jam noſter homo? verſatur & edſtat
Nobiſcom, nomenque probat, verſumque vetoſtis
Obſcurum ſeclis præſenti inluminat ore.
Eſſne Deus, cujus cunas veneratus Eous

Lancibus auratis regalia fercula ſupplex
Virginis ad gremium pannis puerilibus offert?
Quis tam pennatus, rapidoque ſimillimus auſtro
Nuncius, Auroræ populos atque ultima Bactra
Attigit, inluxiſſe diem lactantibus horis,
Qua tenet innupto penderet ab ubere Chriſtus?
Vidimus hunc, aiunt, puerum per ſidera ferri,
Et ſuper antiquos ſignorum ardeſcere tractus.
Diriguit trepidans Chaldæo in vertice pernox
Aſtrologus, ceſſiſſe Anguem, fugiſſe Leonem,
Contraxiſſe pedes lateris manco ordine Cancrum;
Coroibus infractis domitum mugire Juvencum,
Sidus & hirsinum laceris marceſcere villis.
Labitur hinc pulſus puer Hydrius, inde Sagittæ,
Palantes Geminos fuga ſeparat, improba Virgo
Prodit amatores tacitos in fornice mundi,
Quique alii horrificis pendent in nubibus ignes,
Luciferum timuere novum: rota ſervida ſolis
Hæret, & excidium ſenſit jam jamque futurum,
Seque die medio velandam tegmine glauco,
Splendoremque poli peritura nocte diurna
Orbe repentinis caput obnubente tenebris.
Hunc ego non cumulem myrrhæque & thuris & auri
Muneribus? ſcio quem videam, quæ dona rependam.
Hunc ego noo venerer, qui cælo viſus, humique
Inventus rex atque Deus moderatur utrumque
Naturæ ſpecimen, tumuloque inferna refringens
Regna, reſurgentes ſecum jubet ire ſepultos?
Cælum habitat, terris intervenit, abdita tupit
Tartara? vera fides; Deus eſt, qui totus ubique eſt.
Numquid vana viros aut mens, aut lingua fefellit?
Nomquid fortuitis fruſtrantia duna dederunt
Caſibus? aut cæco votum ſob bonore dicatuot?
Quæ porro cauſa aut ratio ſubmittere colla
Ante pedes Mariæ, puerique crepoodia parvi,
Si tantum mortalis erat, nec ſumma poteſtas
Implebat teneros divinis flatibos artus?
Sed jam tolle Magos, thos, aurum, myrrhea dona,
Quæ verum docuere Deum: præſepia, paunos,!
Matris adoratum gremium. face ſideris ardens
Ipſa Deum virtus, factorum & mira loquantur.
Inſanos video ſubito muteſcere ventos,
Quum jubeat Chriſtus: video luctantia magnis
Æquora turbinibus tranquillo marmore tendi
Imperio Chriſti: video, calcatos eumdem
Quum patitur gurges tergum ſolidante liquore,
Ipſe ſuper fluidas plantis nitentibus undas
Ambulat, & preſſo firmat veſtigia fluctu.
Increpat ipſe notos, & flatibus otia mandat.
Quis jubeat ſævis Aquilonibus, Ite, ſilete,
Carceribus veſtris, ampoque faceſſite ponto:
Sit niſi cælipotens Aquilonum conditor idem?
Ninguidus agnoſcit Boreas, atque imbtifer Eurus
Nimborum Dominum tempeſtarumque potentem,
Excitamque hiemem vertunt ridente ſereno.
Quis pelagi calcarit aqoas? quis per vada glauca
Greſſibus impreſſis ſpatiatus triverit udum
Non ſubmerſus iter, ſola pendulus, & pede ſicco,
Æquoreæ niſi factur aquæ? qui ſpiritus olim
Ore ſuperfuſus patrio volitabat in undis
Nondum diſcretis, nec certo litore clauſis.
Suſtinuit greſſum domini famulus liquor, ac ſe
Mobilitate carens ſolidos ſubſtrinxit ad uſus.
Quid diverſa Dei memorem facta inclyta Chriſti?
Alius inſpecta quem majeſtate negator
Haud dubitans hominem, tute ipſe fatebere numen.
Illevit cæcos oculos, & lumina limo
Reddidit, humectam ſacro ſputamine terram
Contrectans digitis. luteum medicamen operta
Nox babuit, tenebras obducta uligo removit.
Inſuper oſtendit quonam caligo lavacro
Expurganda foret, variis Siloa refundie
Momentis latices, nec fluctum ſemper anhelat:
Sed vice diſtincta largos lacus accipit hauſtus.
Agmina languentum ſitiunt ſpem fontis avari,
Membrorum maculas puro ablutura natatu.
Certarim interea roranti pumice raucas
Expectant ſcatebras, & ſicco margine pendent.
Hoc limum jubet impoſitum de fonte lavari
Chriſtus, & infuſa vultum ſplendeſcere luce.
Norat enim limo ſeſe informaſſe figuram
Ante tenebroſam, proprii medicamen & oris
Adjeciſſe novo, quem primom finxerat, Adæ.
Nam ſine divino Domini perflamine ſummi
Arida terra fuit, nulli prius apta medelæ.
Sed poſtquam liquido cœleſtis ſpiritus ore
Virgineam reſperſit bomum, medicabilis illa eſt.
Inde trahit ſuccum, lentoque bumore ſalutem
Inliuit, infunditque diem baptiſmate lota.
Cæcus adeſt oculis jam Chriſti ex ore retectis,
Seque lutu & nitidis lucem ſumpſiſſe fluentis
Clamat, & aotorem ſtupefacta per oppida mooſtrat:
Autorem lucis, largitoremque dierum,
Non dedignatum medicæ purgamen aquai
Corpore ſub proprio monſtrare errantibus ægris.
Millibus ex multis pauciſſima quæque retexam,
Summatim relegens, totus quæ non capit orbis.
Quinque in deſerto panes jubet, & duo piſces
Adponi in paſtum pooolis, qui forte magiſtrum
Non revocante fame ſtipabant undique ſeptum,
Immemoreſque cibi, vicos, caſtella, macellum,
Oppida, mercatus, & concliabula & urbes
Reſpuerant, largo contenti dogmate veſci.
Multa virum ſtrato ſervent convivia fœno.
Centenos ſimul accubitus iniere ſodales,
Seque per innumeras infundunt agmina menſas,
Piſciculis (jam crede Deum) ſaturanda duobus,
Et paucis creſcente cibo per fragmina cruſiis.
Ambeſis dapibus cumulatim aggeſta redundant
Fercula, hiſſenos micarum molibus implent
Poſt cœnam cophinos: crudus conviva reſudat
Congeriem ventris, gemit & ſub faſce miniſter.
Quis cumulare poteſt epulas in grandia parvas?
Quis, niſi qui corpus, paſtumque & corporis omnem
Condens ex nihilo nulla exiſtente creavit
Mundum materia? non ſicut ſculptor ab ætis
Rudere decoctam conſueſcit fingere maſſam.
Sed Deus omnipotens orbem fine ſemine finxit.
Nil erat, omne quod eſt: nil id, procedere & eſſe,
Atque novum fieri, nuos & grandeſcere juſſum uſt.
Parvum de nihilo primum ſuit, addita parvo
Incrementa modis auxerunt omnia plenis.
Ergo ego quum videam manibus ſic creſcere Chriſti
Parva alimeota hominum, poſſum dubitare per ipſum
Exiguas rerum ſpecies, elementaque mundi
Ex nihilo primum modica, & mox grandia ſenſim
Creviſſe ex modicis quæ conſummata videmus?
Ac ne poſt hominum paſtus calcata perirent,
Neve relicta lupis, aut vulpibus, exiguiſve
Muribus in prædam nullo cuſtode jacerent:
Bis ſex appoſiti, cumularim qui bona Chriſti
Servarent gravidis procul oſtentata caniſtris.

Sed

Sed quid ego hæc autem titubanti voce retexo,
Indignus qui ſancta canam? Procede ſepulchro
Lazare, dic cujos vocem tellure ſub ima
Audieris, quæ vis penetraverit intima lethi:
Quod quum te Chriſtus penitus nigrante profundo
Immerſum vocat, ut redeas, ceu proximus eudis,
Nec remoratus ades? quæ tam viciua Charybdis
Regna tenebrarum tenui diſtauria fine
Conjungit ſuperis? ubi Tænara triſtia vaſto
In præceps dejecta Chao? latebroſus & ille
Amuis inexpletis volvens incendia ripis?
Ante fores tumuli, quas ſaxa immania duro
Objice damnarant, ſcopulis ſubſtructa cavatis,
Stet Dominus, nomenque ciet, frigentis amici.
Nec mora, funereus revolutis rupibus horror
Evomit exequias grediente cadavere vivas.
Solvite jam lætæ redolentia vincla ſorores,
Sulus odor ſparſi ſpiramen aromatis efflat,
Nec de corporeo nidorem ſordide tabo
Aura refert, oculos ſanie ſtillente ſolutos
Priſtinus in ſpeculum decor excitat, & putrefactas
Tincta rubore genas pauletim porpura veſtit.
Quis potuit fluidis animam ſuffundere membris?
Nimirum qui membra dedit, qui fictilis ulvæ
Perflavit venem madidem, cui tebida gleba
Traxit ſanguineos infecto humore colores.
O mors, auditis jam mitis legibus! o mors
Surda prius, jam docte ſequi quacumque juberur,
Cui tantum de te licuit? convicta fetere
Eſſe Deum, ſolus qui me tibi præripit, Ieſum.
Abde negatores Chriſti: nemo invideт, ebde,
Utere ſorte tua. blaſphemis uocte tenendis
Perpetua, plebem juſtorum capta reſolve,
Qui norunt hominem atque Deum ſic dicere Chriſtum,
Ut verus ſummuſque Deus mortalia geſtet.
Ipſe gerit quod ſtruxit opus, nec ferre pudeſcit
Factor quod peperit: corpus loquor, etque enimæ vim.
Fiuxerat hoc digitis, animam ſufflaverat ure:
Totum hominem Deus adſumit, quia totus ab ipſo eſt,
Et totum redimit quem ſumpſerat omne reducens
Quidquid homo eſt, iſtud tumulis, aſt illud ebyſſo.

De natura Animæ.

Occurrit dubitans hic diſſertetor, & illud
Objicit: anne fides capit, ut ſubſtantia flaore
Inſpirate Deo cruciatum ſentiat, atque
Inferni petat ima poli, berathroque coquatur?
Crede animam non eſſe Deum, ſed crede creatis
Majorem conctis, ipſam quoque crede creatam:
Formata eſt namque ore Dei, quæ non erat ante,
Sed formeta habitu pulchertima pictaque rebus
Divinis, & plena Deo, ſimiliſque creanti:
Non tamen ipſa Deus, quoniem generetio non eſt,
Sed factura Dei eſt: ſolus de corde pareutie
Filius emicuit, verus, verus Deus ille.
Conlatum eſt animæ ſubitu, ut quæ non erat, eſſet.
Ille cozterous patri eſt, & ſemper in ipſo eſt,
Nec factus, ſed uerus, habet quodcumque paternum eſt.
Hæc fictilis, velut umbre Dei eſt. ſic ipſe loquutus
Factor, utroque hominem meditans de figmine junctum
Ædificare ſoi ſimilem. ſed non hebet umbra
Quod corpus ſolidum, cujus imitatio in umbra eſt,
Atque aliud verum eſt, aliud ſimulatio veri.
Eſt ſimilis, ſeclis quod non conſumitur ullis,
Quod ſepieus, juſtique cepax, regioeque terum
Imperat, ante videt, perpendit, præcavet, inſit,
Verborum, rerumque opifea, inſtructaque mille
Arribus, & cælum ſenſu percurrere docta.
His animem ſimilem ſibi conditor effigiavit,
Cetera diſſimilem: quippe hanc comprendere promptum
Quam modus & ſpecies derermiuat: at Deus ingens (eſt,
Arque ſuperfuſus trans omuia, nil habet in ſe
Extremum, ut claudi valeat, ſenſuve teneri.
Incompreenſa manet virtus, cui linea defit
Ultima, quam ſpetium noo menſurabile tendit.
Ergo animam factam, magno & fectore minorem,
Mejuremque aliis, atque umnibus imperitantem,
Corruptela putris naſcentem turbide carnia
Concipit, ac membris tabentibus interfuſam
Participat de fæce ſua, fit miſta deinde
Peccendi natura luto cum ſimplice flatu.
Sed fortaſſe animam, Domini quia fluxit eb ore
Compoſitam, factamque neges, velut ipſa Dei pars,
Quod dictu ſcelus eſt, tetras trahat oblita culpas,
Et preſſum damnata ruens chaos intret opertum.
Sit tes illa Dei, nou abnuo: pars tamen illa
Haudquaqueui dicenda Dei eſt, quæ tempore cœpit,
Nec prior aut ſenior, quam primum plaſma, putande eſt.
Tunc eteuim factam video, quum cordis amici
Intrevit germana domum, limiqne recentis
Hoſpite, & ipſa recens fraterna ſedit in aula.
Illa quidem flatus Domini eſt, ſed ſpiritus & vis
Non eſt plena Dei, tanto moderamine miſſa,
Quento ſtans voluit ſtandi ſervare tenorem.
Eſt impoſſibile ſpectare profunda Sabaoth:
Sed ſpeculum deitatis homo eſt. in corpore diſcas
Rem nou corpoream ſulers interprete Chriſto,
Qui patrem proprium mortali in corpore monſtrat.
Perſpice quam varios fundamus ab ore vapores,
Spiramus quoties animæ ſufflabilis auras.
Nunc flatum repidum calor exhaletus anhelat,
Rorentes nebulas udis de faucibus efflans:
Quum libet, in gelidum ſtabrali frigore ventum
Spiritus exilit tenuis, & ſibilat aer.
Adde & diſtinctum quem muſica tibia flatum
Concipit: aut ille eſt preſſo modulemine parcus,
Aut tumidum largu ſublimat flamine bombum,
Aut raucos frangir modulos, aut lene ſuſurrat,
Aut exile trahens ſonitus producis acutos,
Aut murmur tenerum ſublidit voce minuta.
Hæc quum te videas mortali in corpore poſſe,
Cur nou æternum potuiſſe infundere credas
Qualem enimam voluit? præſcriptis quam qoie condens
Effivit ſuditque modis, ſit facta neceſſe eſt.
Denique multa ſapit, ſed non ſapit omnia noſtræ
Vis animæ, certum ſapere ac prænoſcere juſſa.
Jam cui cerrus ineſt modus, & cui nuſſe negirum eſt
Omuia, factura eſt: nam condita & eucta probatur.
Collige de ſimili, ſitne hæc factura. creavit
Nempe manus Domini corpos mortale, lutumque
Compoſuit digitis. numquid menus erticuletim
Eſt digeſta Dei? numquid vola? numquid & ungues
Claudere flexibiles? patulem ſeu rendere palmam?
Iſta figura menus noſtræ eſt, quam non habet in ſe
Incircumſcriptus Dominus: ſed tradita forma eſt,
Humanis quæ uota animis daret intellectum:
Ut per corporeem ſpeciem plaſmaſſe ſeratur
Corporis effigiem: ſic eſt plaſmata viciſſim
Flatu incorporeo res flabilis, oris & eſſe
Fertur upus, tenuis per quod cunſtructa tefulſit
Forma enimæ, etque rudi factam ſe muoere ſeuſit.

Si

Si non eſt factura manus caro noſtra, nec oris
Eſt factura anima, flatu & ſpiramine cœpta,
Inque locum deducta aliquem: namque omne, quod hora
Natalis profert, locus accipit: & locus ullus
Quod cohibere poteſt, modicum eſt, nec in omnia fuſum:
Et quod tam modicum eſt, ut certa ſede locetur,
Jam titubare poteſt: & quod titubaverit, iotta
Naturam vitii eſt: vitioſum denique triſtem
Recidit in pœnam: Deus hoc, mihi credite, non eſt.
Aut ſi majeſtas animæ eſt, oſtendite quid ſit,
Quod lapſam Chriſtique inopem nova gratia mundat.
Spiritus & ſanctus baptiſmate juſtificatam
Nobilitat, famulæque decus quod defuit, addit.
Quod quia præſtatur meritis, meritiſque negatur,
Abſurde fertur Deus, aut pars eſſe Dei, quæ
Divinom ſummumque bonum de fonte perenni
Nunc bibit obſequio, nunc culpa aut crimine perdit,
Et modo ſupplicium recipit, modo libera calcat.
Miraris peccare animam, quæ carne coactum
Sortita eſt habitare domum, quum peccet & ipſa
Angelus, hoſpitium qui neſcit adire caducum
Cratis tabitluæ. peccet quia factus & ipſe eſt,
Non genitus: quocumque modo ſit factus, id unus
Scit factor Dominus, factum mihi credere ſat ſit.
Solus labe caret peccati conditor orbis,
Ingenitus, genitulque Deus, pater, & parre natus,
Solus & eeceptus tormentum admittere triſte,
Inviolatus agit, nec quidquam ſentit acerbi.
Exortem dic eſſe animam crucis atque doloris,
Si culpæ immunem, vacuamque a crimine noſti,
Quæ peccare valet, valet & ſuccumbere pœnæ.
Ipſa quidem ſincera ſuit, dum conditur olim,
Quæ coulata rudem ſecit viveſcere limum:
Utpote de liquido naturæ ſemine primos
Accipiens habitus, ſuperoque eepreſſa ſereno.
Sed mox ut gravido juſſa eſt innectier arvo,
Suavibus inlecebtis nimium blandita refrixit,
Deque volutabris precioſum polluit ignem,
Dum tranſgreſſa Dei poſitum ſes impruba eelcat.
Hæc prima eſt natura animæ: ſic condite ſimplex
Decidit in vitium per ſordida fœdera carnis.
Exin tincta malo peccamine principis Adæ,
Inſecit genus omne hominum quod pullulat inde,
Et tenet ingenitas animarum iofentia in ortu
Primi hominis maculas, nec quiſquam naſcitur inſons.
Vitandus tamen error erit, ne traduce carnis
Transfundi in ſobolem credatur fons animarum
Sanguinis asemplo, cui reete propegine vena eſt.
Nun enimas animæ pariunt, ſed lege latenti
Fondit opus natura ſuum, quod parvula anheleot
Veſcula, vitaliſque adſit ſcintilla coactis:
Quæ quamvis ioſuſa novum penetret nova ſemper
Figmentum, vetus illa tamen de crimine avorum
Ducitur, illoto quoniem concreta veterno eſt.
Inde ſecunda redit generatiu, & inde lavatur
Naturæ ſoluvies, iterumque reuelcimur intus
Perfuſi, ut veterem ſplendens anime eeuat Adam,
Quæ quia materiato peccati ee ſomite carnis
Conſociata trahit, nec non ſimul ipſa ſodali
Eſt incentivum peccaminis, implicat ambas
Vindex pœna reas, peccantes mente ſub una,
Peccandique cremat ſocias cruciatibus æquis.
His crucibus Chriſtus nos liberat, incorruptæ
Matris, & innocui geſtatur corporis, unus
Neturem pœnæ aepoſitam, ſed non vitiorum
Naturam expoſita in contactibus induit Jeſus.
Atque ideo pœnæ nil debuit intemeratus,
Fraude carens, omni culpatum aſpergine liber.
Quid peccatorum proſapia corpore io illo,
Quid Chriſti in membris peccati ſæva ſatelles
Pœna ageret? quid mors hominis ſine crimine poſſet?
Nimirum caſſis conatibus, & ſine nervis
Concideret ſterilis peccari ſomite nullo.
Murs alitur culpa: culpam qui non habet, ipſo
Paſtus defectu mortem conſumit inanem.
Sic mors in domini conſumpta eſt corpore Chriſti,
Sic periit ſolitum dum non habet arida paſtum.
Suſpice quapropter tolum inculpabile oumen,
Virturem patris, & Chriſti: & jam deſine noſtræ
Invidiam conflare animæ, quod ſit Deus, aut quod
Portio parva Dei, quum Chriſto abſcindera quidquam,
Et retecare Deo partem, vel carpere taorum
Numen non liceat, plenum ſibi ſemper, & in ſe.

Adverſus Phantaſmaticos, qui Chriſtum negant verum hominis corpus habuiſſe.

EST operæ pretium nebuloſi dogmatis umbram
Prodere, quam tenues atomi compage minuta
Inſtituunt: ſed caſſa cadit, ventoque liqueſcit
Aſſimilis, fluen nec ſe ſuſtentat inani.
Aerium Manichæus ait ſine corpore vero
Pervolitaſſe Deum. mendae phantaſma, cavamque
Curporis effigiem, nil contrectabile habentem.
Ac primum ſpecta an deceat quidquam ſimulatum
Adſignare Deo, cujus mera gloria falſi
Nil recipit. membris hic ſe fallacibus aptans
Fingeret eſſe hominem ventola ſubdolus arte?
Mentitus turies, quum diceret: Inveteratis
Do veniam morbis, ſimul & peccata remitto.
Filius eſt hominis, pellem qui pellere carnis,
Et ſcelerum neeus laxare, & ſolvere poſſit.
Surge valens, ſurge innocuus, jam tolle grabatum,
Filius hoc hominis jubeu: dignuſne videtur
Qui tellis ſibi ſit, ſeque ac ſua carnea norit?
Quid? quum diſcipulos, hominis quid filius eſſet
Paſſurus, ado jam præſcius ore monebat,
Nonne fatebatur ſe cum virture paterna
Eſſe hominem verum? quod ſi non, credo fefellit.
Si natura Dei quæ ſit, Manichæe, requiris,
Omne quod eſt, verum eſt: nam ſi mendoſus agit quid,
Nec Deus eſt, mendum divinus non capit ūlus:
Objicis æterno Domino, quod lubricus ad nos
Venerit, adſimulans aliud quem veres habebat.
Obmutеſce furur, huguam, cauis improbe, morde
Ipſe tuam, lacero conſumens verba palato.
Latranti obſiſtet Matthæus, rabiemque refellet,
Qui notat omne genus carnalis ſturpis, adulque
Curpureum Chriſtum, per ſee ſeptena virurum
Nomina deſcendens, & vanam ſenguinis alti
Ex atavis lungo texens per flemmata filo.
Septimus hebdomedi venit ſuperaddere ſeetæ
Hunc numerum Chriſtus, placidum qui conficit aonum
Cuncta remittentem contractibus inlaqueata
Multimodis, hominemque hominis de morte levantem:
Imperfectus enim limus mortalis erat tunc:
Vir ſolus perfectus adeſt, atque integer Jeſus,
Cui nihil ex ſeptem ſeptenis deſuit, ee quo
Perficeret mortale genus virtute perenni.
Hic ille eſt, nobis qui ſeptima ſebbata complet,
Ut caro noſtra Deo tandem ſociata quieſcat,
Quam bis terna malis vexabant ſabbata noxis.

Curra-

Corramus notis gradibus, regumque ſequamur
Progeniem: Chriſtum invenies de carne parentum
Effluxiſſa hominum, qui ſit de ſemine David,
Stirpe recenſita numerandus ſanguinis hæres.
Quid quum ſanctiloquus revolvto ſanguine Lucas
Surſum verſus agit ſeriem, ſcandentia nepotis
Corpore, perque avavos curſum relegente vetuſtos,
Septenos decies conſcandit Chriſtus in ortus,
Et duo: nam totidem doctores miſit in orbem:
Deſcenſos naſcendo gradus, redeundo retexit
Actus aduſque apicem terreni corporis Adam.
Inde parens Deitas recipit ſua, noſtraque miſtim,
Fitque Dei ſummi per Chriſtum filius Adam.
Reſtat, ut aeriam plagas ab origine gentem,
Aerios proceres Levin, Judam, Simeonem,
Aerium David, magnorum corpora regum
Aeria, atque ipſam fœcundæ Virginis alvum
Aere ſallaci, nebuliſque & nube tumentem.
Vaneſcat ſanguis perflabilis, oſſa liqueſcant
Mollia, nervorum pereat textura volantum.
Omne quod eſt geſtum Notus auferat irritus, auræ
Diſpergant tenues, ſit fabula quod ſumus omnes.
Et quid agit Chriſtus, ſi me non ſuſcipit? aut quem
Liberat infirmum, ſi dedignatur adira
Carnis onus, manuumque horret monimenta ſuarum?
Indignumne putat luteum conſciſcere corpus?
Qui non indignum quondam ſibi credidit ipſum
Pertractare lutum, quum vas componeret arvo,
Nondum viſcereo, ſed inertis glutina limi,
Impreſſoque putres ſub pollice duceret artus.
Tantus amor terræ, tanta eſt dilectio noſtri.
Dignatur præpinguis humi comprendere mollem
Divinis glebam digitis, nec ſordida ceniet
Hærentis maſſæ contagia. juſſerat, ut lux
Conſieret, facta eſt, ut juſſerat. omnia juſſu
Imperitante novas traxerunt edita formas:
Solus homo emeruit Domini formabile dextra
Os capere, & fabro deitatis ſigmine naſci.
Quorſum igitur limo tanta indolgentia noſtro
Contigit, ut Domini manibus tractatus honora
Arte ſacer fieret, tactu jam nobilis ipſo?
Decerrat quoniam Chriſtum Deus incorrupto
Admiſcere ſolo, ſanctis quod fingere vellet
Dignum habuit digitis, & charum condere pignus.
Deſtituit natura quidem deſtructa cuactæ
Telluris formam, mortique obnoxia ceſſit:
Sed natura Dei numquam ſolvenda, caducam
Tellurem noſtro viviatam primitus uſu
Eſſe ſuam voluit, ne jam vitiabilis eſſet.
Chriſtus noſtra caro eſt, mihi ſolvitur, & mihi ſurgit:
Solvor morte mea, Chriſti virtute reſurgo.
Quum moritur Chriſtus, quum flebiliter tumulatur,
Me video: e tumulo quum jam temeabilis adſtat,
Cerno Deum: ſi membrorum phantaſma meorum eſt,
Et phantaſma Dei eſt: mendax in utraque neceſſe eſt,
Sit Chriſtus ſpecie, ſi Chriſtus fallere novit.
Si non verus homo eſt quem mors hominem probat ipſa,
Nec verus Deus eſt, operis quem gloria prodit
Eſſe Deum, vel crede mori, vel adeſſe refelle,
Et gemina verum Chriſtum ratione negato.
Nam quid magnificum, ſi non eſt mortuus Ieſus?
Et redit? illa Dei virtus memorabilis eſt, ut
Occiſus tedeat ſuperis, ſurgatque ſepultus.
Quiſque Deum Chriſtum vult dicere, dicat eundem
Eſſe hominem, ne majeſtas ſua ſortia perdat.

De Reſurrectione Carnis humanæ.

NOſco meum in Chriſto corpus conſurgere. quid me
Deſperare jubes? veniam, quibus ille revenit
Calcata de morte viis. quod credimus hoc eſt:
Et totus veniam. nec enim minor, aut alius quam
Nunc ſum reſtituar. vultus, vigor & color idem,
Qui modo vivit, erit: nec me vel dente vel ungue
Fraudatum revomet pateſacti foſſa ſepulchri.
Qui jubet ut redeam, non reddet debile quidquam:
Nam ſi debilitas redit, inſtaurario non eſt.
Quod caſus rapuit, quod morbus, quod dolor hauſit,
Quod truncavit edax ſanium populatre veterno,
Omne reverteuti reparata in membra redibit.
Debet enim mors victa fidem, ne fraude ſepulchri
Reddat curtum aliquid, quamvis jam curta votarit
Corpora: debilitas tamen & violentia morbi
Virtus mortis erat: reddet quod particulatim
Sorbuerat, quocumque modo: ne mortuus omnis
Non redeat, ſi quid pleno de corpore deſit.
Pellite corde metum mea membra, & credite voſmet
Cum Chriſto reditura Deo. nam vos gerit ille,
Et ſecum revocat. morbos ridete minaces:
Inflictos caſus contemnite, & atra ſepulchra
Deſpuite: exurgens quo Chriſtus provocat, ite.

'AMAPTIΓENEIA, id eſt,

DE ORIGINE PECCATORUM.

FRatres ephebi foſſor & paſtor duo,
Quos ſeminarum prima primos procreat,
Siſtunt ad aram de laborum fructibus,
Deo ſacranda munerum primordia:
Hic terrulentis, ille vivis fungitur,
Certante voto diſcrepantes immolant,
Fœtum bidentis alter, aſt alter ſcrobis.
Deus minoris comprobavit hoſtiam,
Rejecit illam quam patavit grandior.
Vox eſce ſummo miſſa perſultat throno:
Cain quieſce, namque ſi recte offeras,
Oblata nec tu lege recta dividas,
Perverſa nigram vota culpam traxerint.
Armat deinde parricidalem manum
Frater, probatæ ſanctitatis æmulus,
Germana curvo colla fraugit ſarculo,
Mundum recentem cæde tingit impia.
Sero expiandum jam ſeneſcentem ſacro
Cruore Chriſti, quo peremptor concidit.
Mors prima cœpit innocentis vulnere,
Ceſſit deinde vulnerato innoxio,
Per crimen orta, diſſoluta eſt crimine:
Abel quod ante perculit, Chriſtum dehinc,
Finita & ipſa eſt, finis exortem petens.
Ergo ex futuris priſca cœpit fabula,
Factoque primo res notata eſt ultima,
Ut ille mortis inchoaror ruſticus
Inſulſa terræ deferens libamina,
Deumque rerum mortuarum deputans
Raſtris redacta digna ſacris crederet,
Viventis atrox æmulator hoſtiæ.
Agnoſco nempe quem figura hæc deno'et,
Quis fratricida, quis peremptor invidus
Prave ſacrorum diſciplinam dividit,

Maclare

Mactare dum ſe vota cenſet rectius.
Marcion arvi forma corruptiſſimi,
Docet duitas diſcrepare a ſpiritu,
Contaminatæ dona carnis offerens,
Et ſegregatim nuncupatarum colens.
Qui ſi quieſcat, nec monautem nagligat,
Pacem quieta diligat germanitas,
Unum atque vivum faſſa vivorum Deum.
Hic ſe caduco dedicans myſtario,
Summam profanus dividit ſubſtantiam,
Malum bonumque ceu duorum ſeparans
Regnum Deorum, ſceptra committit duo,
Deum eſſa credens quam fatetur peſſimum.
Cain cruentus, unitatis invidus,
Mundi colonus, immolator ſqualidus,
Cujus litamen ſordet & terram ſapit,
Tarram caduci corporis, venam putrem,
Humore deoſo conglobatam & pulvera,
Natura cujus fraude floret fertili,
Fœcunda fundens noxiorum crimina,
Animæque vitam labe carnis anecat.
Caro in ſororem tela mentem dirigit,
Mens in cerebro ventilatur abrio,
Ea quo furores ſucculentos colligit
Madens veneno corporis lymphatico.
Deum perennem findit in duos deos:
Audet ſecare numan inſecabile.
Cadit peramptur denegans unum Deum,
Cain triumphat morte fratris oblitus.

Adverſus Marcionitas, qui duos Deos eſſe affirmant.

QUO te præcipitat rabies tua, perfide Cain?
Diviſor blaſpheme Dei? tibi conditor unus
Non liquet, & bifidæ caligant nubila lucis.
Inſucera aciee duo per divortia ſemper
Spargitur, in geminis viſum fruſtrata figuris.
Tarrarum tibi forma duplaa obludit, ut excors
Dividuum regnara Deum ſuper æthara credas.
Bina boni atque mali glomerat diſcrimina ſordens
Hic mundus, Domino ſed cœlum obremperat uni.
Nun idcirco duos retinent cœleſtia reges,
Quod duo ſint opera humanas agitantia curas:
Exterior terrenus homo eſt, qui talia cernans
Conjicit eſſa duo variarum numina rerum,
Dum putat eſſa Deum, qui prava effineerit olim,
Et qui recta itidem condens induaerit, ambos
Autumat eſſe deos natura diſpara ſummos.
Quæ tandem natura poteſt conſiſtera duplea?
Aut regnare diu? quam ſons diviſus ab arce
Separat, alternaque apicum ditione recidit.
Aut unus Deus eſt, rerum cui ſumma poteſtas:
Aut quæ jam duo ſunt, minuuntur diſpere ſumma.
Porro nihil ſummum, niſi pleuis viribus unum.
Diſtantes quoniam proprium dum quiſque tavulſo
Vindicat imperio, nec ſumma, nec omnia poſſunt.
Jus varium nou eſt plenum, quia non habet altat
Quidquid diſpar habet. cumulum diſcretio carpit.
Nos plenum ſine parte Deum teſtamur, & unum,
In quo Chriſtus ineſt, idem quoqua plenus, & unus,
Qui viget & viguit ſuper omnia, quiqua vigebit.
Particípem nullum conlato fœdere paſſus,
Summa poraſtatum, ſimplee dominatio rerum,
Virtutum ſublime caput, ſens unicus otbis,
Naturalis apea, generiſque & origitis auctor,
Es quo cuncta fluunt, & lux, & tempora, & anni,
Et numerus, qui poſt aliquid dedit eſſe ſecundum:
Unus enim princeps numeri eſt, nec dinumarari
Tantum unus potis eſt, ſic quum pater, ac Deus alter
Non ſit, item Chriſtus non ſit genitore ſecundus,
Auteriot numero eſt, cui filius unicus uni eſt,
Ille Deus, meritoque Deus, quia primus & unus,
In virtute ſua primus, tum primus in illo
Quem gauuit, quid enim differt genaratio ſimplax?
Unum ſamper erit gignens, atque unus ab uno
Anta Chaos genitus, numaroque & tempore liber.
Quis dixiſſe duos rem mejeſtate ſub una
Regnantem, propriamque ſibi, tetroqua perennem
Auſit, & unius naturæ ſcindara vires?
Numquid adoptivum genitor ſibi ſumpſit, ut alter
Eatarui generis numerum præſtare duorum
Debeat, & gaminum diſtans inducere Numen?
Forma patris veri veros ſtat filius, ac ſe
Unum rite probat, dum formam ſervat eamdem:
Non amor adſcitus ſociat, nec jungit utrumque
Conjurata fides; pietas ſed certa genuſque
Unum, quod Daus eſt, ſummam revocatus ad unam.
Hæc tibi, Marcion, vita diſplicet, hæc tua damnat
Secta fidem, dominie cœlum partita duobus.
Quæ te confundunt nebulæ? quie ſomnus inerti
Incubat inganio? cui per phantaſmata duplex
Occurrit ſpecies, bivio diſperſa ſuperno.
Si vim mentis hebes ſtupur obſidat, aſpice ſaltem
Obvia terreuis oculie elementa, quibus ſe
Res occulta Dei dignata eſt prodere ſignis.
Hanc hæreſim præſaga patris prævidarat olim
Majeſtas fore, quæ rectorem lucis, & orbie
Scinderet in partes geminatum ſegrege regno.
Idcirco ſpecimen poſuit ſpectabile noſtrie
Exemplumque oculis, ne quis duo nomina credat
Imperitare vagis mundi per inauia formis.
Una per immenſam cœli caveam revolutos
Præbet flamma dies: texit ſol unicus annum.
Triplee ille tameu nullo diſcrimine trina
Subniaus ratione viget, ſplendet, volat, ardet,
Motu agitur, ſarvore cremat, tum lumine fulget.
Sunt tria nempe ſimul, lus, &calor, & vegetameu,
Una eademque tamen rota ſideris indiſcretis
Fungitur hie, uno ſervat tot munara ductu:
Et tribus una ſubeſt miſtim ſubſtantia rebus.
Non conferre Deo velut æquiparabile quidquam
Auſim, nec Domino famulum componare ſignum:
Ea minimis ſed grande ſuum voluit pater ipſa
Conjectara bomines, quibus ardua viſere non eſt.
Parvorum ſpeculo uon intellecta notamus,
Et datur occultum per proxima quærere verum.
Nemo duos ſoles, niſi ſub glaucomete, vidit:
Aut ſi ſuſca polum ſuffudit palla ſerenum,
Oppoſitus quoties radiorum ſpicula nimbus
Igne rapercuſſo mentitos ſpargit in orbes.
Sunt animis etiam ſua nubila, craſſus & aar:
Eſt glaucoma, aciem quod tegmine velet aquoſo,
Libera ne tenerum penetret meditatio cœlum,
Neve Deum rapidis comprendat ſenſibus unum.
Spargitur in biſidas meleſana intentiu luces,
Et duplices geminie auctoribus extruit aras.
Si duo ſunt igitur, cur non ſunt multa deorum
Millia? cur numero daitas contenta gemellu eſt?
An non in populo diſperſa examina divum
Fundere erat melius, mundumque implere cepacem
Semideis paſſim nullo diſcrimine munſtris?

Queis

Queis fera barbaries perituros mactat honores,
Diffoa discretom retioent si oumina cælum:
Convenit & nebulis, & fontibus, & reboanti
Oceano, & silvis, & collibus, & speluncis,
Flominibus, ventis, fornacibus, atque metallis
Adsignare deos proprios, sua cuiqoe jura:
Vel si gentiles sordet venerarier ombras,
Et placet esse duos sceptris socialibus æquos,
Dic age, quis terras ditionis sorte retentet?
Quis regat æquoreas æterna lege procellas?
Ede cobæredum distinctom jus dominorum.
Unus, ais, tristi residet soblimis in arce,
Auctor oequitiæ scelerom Deus, asper, iniquus,
Qui, quodcumqoe malum vitioso fervet in orbe,
Sevit, & anguino medicaos oova semina succo,
Rerum principium mortis de fomite traxit.
Ipse opifee mundi, terram, mare, sidera fecit,
Condidit ipse hominem, lutulenta & membra coegit,
Effigians quod morbus edat, quod crimine multo
Sordeat, informi tumolus quod tabe resolvat.
Ast alii pietatis amor, placidumque medendi
Ingeniom, recreans homines, mortalia servans:
Testamenta duo flooerunt principe otroque,
Tradidit iste novum melior, vetus illud acerbus.

Hæc tua, Mercion, gravis & dialectica vox est:
Imo hæc attoniri phrenesis manifesta cerebri.
Novimus esse patrem scelerum: sed novimus ipsum
Haudquaquam tameo esse Deum, qoio imo gehennæ
Mancipium, Stygio qui sit damnandus averno.
Marciooita Deus, tristis, ferus, infidiator,
Vertice sublimi cioctum cui oobibus atrie
Anguiferum caput & fumo stipator, & igni:
Liventes oculos subfundit selle perusto
Invidia, impatiens justorum gaudia ferre,
Hirsutos juba densa humeros errantibos bydris
Obtegit, & virides allambunt ora cerastæ.
Ipse mano laqueos per lubrica fila refleeos
In nodum revocat, facilique ligamine tortas
Innectit pedicas, nervosque in vincola tendit.
Ars olli captare feras, animalia bruta
Irretire plagis, retinacula deuique cæcis
Indepiensa locis erranti opponere prædæ.
Hic ille est venator atroe, qui cæde frequentš
Incantas animas non cessat plectere Nembroth.
Qui mundum corvis anfractibus, & silvosis
Horreotem scopulis, versuto circuit estu.
Fraude alios, tectisque dolis innectere adortus:
Porro giganteis elios luctando lacertis
Frangere, funereos late exercere ttiumphos.
Improba mors, quid non mortalia pectora cogis?
Ipse suam (pudet heu!) contemto principe vitæ
Perniciem veneratur homo, colit ipse cruentum
Carnificem, gladiique aciem jugulandus adorat.
In taotom miseris peccati rectare captis
Dulce mori est: tanta in tenebtis de pesle voluptas.
Qoi mala principio genoit, Deus esse potatur,
Qnique bona iofecit vitiis, & candida nigris.
Par soror illorom, quos tradit fama dicatie
Consecrasse deas Febrem Scabiemque sacellis.

Inventor vitii non est Deus, Angelus illud
Degener infami cooceptum mente creavit:
Qoi prios augustum tadiabat fidus, & ingens
Ea nibilo splendor nurrito ardebat honore.
Ex nibilo nam cuncta retto, sectumque quod usquam est.
At non ex oihilo Deos: & sapientia vera,
Spiritus & sanctus, res semper viva, nec umquam
Cœpta, sed aerios etlam molita ministros.
Horum de numero qoidem pulcbertimus ore,
Majestate seroe, nimiis dum viribus aoctus
Inflator, dum grande tumens sese altius effert,
Ostentatque suos licito jactantios ignes,
Persuasit propriis genitum se viribus, ee se
Matetiam sumpsisse sibi, qua primitus esse
Inciperet, nescique soum sine principe cœptom.
Hinc schola subtacitam meditatur gignere sectam,
Quæ docet e tenebris subitum ioicuisse tyrannom,
Qoi velut æterna latitens sub nocte, retrorsum
Vieerit, & tecto semper tegnaverit ævo.
Æmolus, ut memorant, opera ed divina repente
Corrumpenda, caput caligine protulit atra.
Hnc ratio sed nostra negat, cui non licet unam
Infirmare fidem, sacro qoæ tradita libro est.
Nil, ait, absque Deo factum, sed cuncta per ipsum,
Cuncta, oec est alius quisqoam nisi factus ab ipso.
Sed factus de stirpe bonos, bunitatis io osum
Proditus, & primo generis de fonte screnus:
Deterior mox sponte sua, dum decolor illum
Inficit iovidia, stimolisqoe instigat amaris:
Arsit enim scintilla ndii de fomite zeli,
Et dolor ingenium subitus conflivit iniqoom.
Videret argillam, simulacrum & structile, statu
Concaluisse Dei, Dominom qooque conditioni
Impositum: oatura soli pelagique poliqoe
Ut famulans homini locupletem fundere partum
Nosset, & effusom terreno addicere regi.
Inflavit fermento animi stomachente tumorem
Bestia, deqoe acidis vim traeit ecerba medullis,
Bestia sorde carens, coi tunc sapientia longi
Corporis enodem servabat recta juventam,
Complicat ecce novos sinooso pectore oeeos,
Iovolvens nitidam spiris torqueotibus alvum.
Simplee lingua prius, varia micat arte loquendi,
Et discissa dulis resonat fermone trisolco.
Hinc natale caput vitiorum, principe ab illo
Fluxit origo mali, qoi se corrumpere primum
Mox bominem didicit, nullo informante magistro
Ultimos exitium sobverso præside mundus
Sortitur, mundique omois labefacta supellex.
Non alirer quam qoom incaotum spoliare viantem
Forte larro adgressus, prædæ prius immemor, ipsum
Ense ferit Dominum, pugnæ nodumque, moramque,
Quo pereunte rrahet captivos victor amictus,
Jam non obstanti Incupies de corpore prædo:
Sic homioi subjecta domus, ditissimus orbis
Scilicet in facilem Domino peccaote ruinam
Lapsos, herile malum jam tunc vitiabilis bausit.
Tunc lolium, lappasque leves per adultera culta
Ferre malignus ager glebis male pinguibus ausus;
Triticeam vacuis segetem violavit avenis.
Tunc etiam innocuo vitulorum sanguine pasci,
Jamque jugo edomitos ricto laniare juvencos
Occiso pastore truces didicere leones:
Nec non & querulis balatibus irritatos
Plenas nocte lupus stoduit perrumpere caulas.
Omne aoimal diri callens solertia sorti
Imbuit, & tortos acoit sallecia sensus.
Quamvis maceries florentes ambiat bortos,
Sepibus & densis vallentur vitea rura,
Aut populator edet gemmantia germina bruchus,
Aot avibus discerpta feris lacerabitur uva.

Quid loquar herbarum fibras, medicante veneno
Tinctas, lethiferi fudisse pericula succi?

Noxius in teneris ſpor æſtuat ecce frutetis,
Cum prius ionocuas tulerit natura cicutas,
Roſcidus & viridem qui veſtit flos rhododaphnen
Pabula laſcivis dederit ſincera capellis.
Ipſa quoque oppoſitum deſtructo ſœdere certo
Trauſcendunt elementa modum, rapiuntque, ruuntque
Omnia, legirupis quaſſantia viribus orbem.
Frangunt umbriferos Aquilonum prælia lucos,
Et cadit immodicis ſilva extirpata procellis.
Parte alia violentus aquis torrentibus amnis
Tranſilit objectæ præſcripta repagula ripæ,
Et vagus everſis late dominatur in agris.
Nec tamen bis tantam rabiem naſcentibus ipſe
Conditor inſtituit, ſed laxa licentia rerum
Turbavit placidas rupto moderamine leges.
Nec mirum, ſi memora orbis concuſſa rotantur,
Si vitiis agitata ſuis mundana laborat
Machina, ſi terras luis incendiva fatigat.
Exemplum dat vita hominum, quo cætera peccent:
Vita hominum, cui quidquid agit, veſania, terror
Suppeditant, ut bella fremant, ut fluxa voluptas
Diffluat, impuro ferveſcat ut igne libido,
Sorbeat ut cumulos nummorum faucibus amplis
Gurges avaritiæ, finis quam nullus habendi
Temperat, aggeſtis addentem vota talentis.
Auri namque fames parto fit major ab auro:
Inde leges ſcelerum, radix & ſola malorum.
Dum ſcatebras fluviorum omnes & operta metalla
Eliqnat ornatus ſolvendi leno pudoris:
Dum venas ſqualentis humi ſcrutatur inepta
Ambitio, ſcalpens naturæ occulta latentis,
Si quibus in foveis radiantes forte lapillos
Rimata inveniat: nec enim contenta decore
Ingenito, externam meditur femina formam.
Ac velut artifex Domini manus imperfectum
Os dederit, quod adhuc res exigat, aut byacinthie
Pingere futilibus redimitæ frontis in arce,
Colla vel ignitis ſincera incingere ſertis,
Auribus aut gravidis virides ſuſpendere baccas,
Nectitur & nitidis concharum calculus albens
Crinibus, aureoliſque riget coma teata catenis.
Tædet ſacrilegas matrem percurrere curas,
Muneribus dotata Dei quæ plaſmata fuco
Inficiunt, ut pigmentis cutis inlita perdat
Quod fuerat, falſo noo agnoſcenda colore.
Hæc ſexus malefortis agit, cui pectore in arcto
Mens fragilis, facili vitiorum fluctuat æſtu.
Quid quod & ipſe caput muliebris corporis & rex,
Qui regit iovalidam propria de carne reſectam
Particulam, qui vas tenerum ditione gubernat,
Solvitur in luxum? cernas molleſcere cultu
Heroas vetulos, opifex quibus aſpera membra
Finxerat, & rigidos duraverat oſſibus artus.
Sed pudet eſſe viros: quærunt vaniſſima quæque
Queis niteant: genoina leves, ut robora ſolvant,
Vellere non ovium, ſed Eoo ex orbe petitis
Ramorum ſpoliis fluitantes ſumere amictus
Gaudent, & durum ſcutulis perfundere corpus.
Additur ars, ot fila berbis faturata recoctis
Inludant varias diſtincto ſtamine formas.
Ut quæque eſt lanugo feræ molliſſima tacto,
Pectitur. hunc videas laſcivas præpete curſu
Venantem tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem plumea telis:
Illum pigmentis redolentibus, & peregrino
Pulvere femineas ſpargentem turpiter auras.

Omnia luxus habet noſtræ vegetamina vitæ,
Senſibus in quioque ſtatuens quæ condidit auctor.
Auribus, atque oculis, tum naribus atque palato
Quæritur infectus vitioſis artibus uſus.
Ipſe etiam toto pollet qui corpore tactus,
Palpameu tenerum blandis ex fotibus ambit.
Pro dolor! ingenuas naturæ occumbere leges,
Captivaſque trahi regnante libidine dotes!
Perverſum jus omne viget, dum quidquid habendum
Omnipotens dederat, ſtudia in contraria vertuot.
Idcircone, rogo, ſpeculatrix pupula molli
Subdita palpebræ eſt, ut turpia ſemivirorum
Membra theatrali ſpectet verrigine ferri,
Luceſtam miſeros ſœdo oblectamine viſus?
Aut ideo ſpirant, mediaque ex arce cerebri
Demittunt geminas ſociata foramina nares,
Ut bibat inlecebras male conciliata voluptas,
Quas pigmentato meretrix jacit improba crine?
Num propter Lyricæ modulamina vana puellæ,
Nervorumque ſonos, & convivale calentis
Carmeo nequiriæ, parulas Deus addidit aures?
Perque caverooſos juſſit penetrare meatus
Vocis iter? numquid madido ſapor inditus ori
Vivit ob hanc cauſam, medicata ot fercula pigram
Ingluviem, vegetamque gulam ganeonis ineſcent?
Per varios guſtus inſtructa ut prandia ducat
In noctem? laſſetque gravem ſua crapula ventrem?
Quid durum, quid molle foret, quid lene, quid horrens,
Quid calidum, gelidumve, Deus cognoſcere noſmet
Attactu voluit palpandi interprete ſenſu.
At nos delicias plumarum, & linea texta
Sternimus, atque cutem fulcro attenuante polimus.
Felix qui iudultis potuit mediocriter uti
Muneribus, parcumque modum ſervare fruendi.
Quem locuples mundi ſpecies, & amœna venuſtas,
Et nitidis fallens circumflua copia rebus
Non capit ut puerum, nec inepto addicit amori:
Qui ſub adumbrata dulcedine triſte venenum
Deprendit latitare boni mendacis operto.
Sed fuit id quondam nobis ſanctumque bonumque
Principio rerum, Chriſtus quum conderet orbem:
Vidit enim Deus eſſe bonum, velut ipſe Moyſes
Hiſtoricus mundi naſcentis teſtificatur:
Vidit, ait, Deus eſſe bonum quodcumque creavit.
Hoc ſequar, hoc ſtabili conceptum mente tuebo;
Inſpirante Deo, quod ſanctus vaticinator
Prodidit, antiquæ recolens primordia lucis,
Eſſe bonum quidquid Deus & ſapientia fecit.
Conditur ergo boni pater eſt, & eum Patre Chriſtus.
Nam Deus, atque Deus Patet, eſt & Filius unum:
Quippe unum natura facit, quæ conſtat utrique
Una voluntatis, juris, virtutis, amoris.
Non tamen idcirco duo numina, nec duo rerum
Artifices: quoniam generis diſſenſio nulla eſt.
Atque ideo nulla eſt operis diſtantia, nulla
Ingenii. peperit bona omnia conditor unus.
Nil luteum de fonte fluit, nec turbidus humor
Naſcitur, aut primæ violatur origine venæ:
Sed dum lliventes liquor incorruptus arenas
Prælambit, putrefacta inter contagia ſordet.
Numqoid equus, ſertum, taurus, leo, ſuus, olivum,
In ſe vim ſceleris, cum formarentur, habebant?
Quod jugulatur homo, noo ferrum cauſa furoris,
Sed manus eſt: oec equum vetania fervida circi
Auctorem levitatis habet, rabidive fragoris.
Mens vulgi rationis inops, non curſus equorum

Perſu-

Perfurit, infami ſtudio perit utile donum.
Sic Lacedæmonias oleo maduiſſe paleſtras
Novimus, & placidum ſervire ad crimina ſuccum.
Inde per aerium pendens audacia funem,
Ardua ſecuris ſcandit proſcenia plantis.
Inde feras volucri temeraria corpora ſaltu
Tranſiliunt, mortiſque inter diſcrimina ludunt.
Sanguinis humani ſpectacula publicus edit
Conſenſus, legeſque jubent venale parari
Supplicium, quo membra hominum diſcerpta cruentis
Morſibus oblectent hilarem de funere plebem.
Mille alia ſtolidi bacchantia gaudia mundi
Perceuſere piget, quæ veri oblita Tonantis
Humanum miſeris volvunt erroribus ævum.
Nemo animum ſummi memorem genitoris in ultum
Excitat, ad cælum mittit ſuſpiria nemo:
Nec recolens apicem ſolii natalis, ad ipſum
Reſpicit auctorem, nec ſpem ſuper aera librat.
Sed mentem gravidis contentam ſtertere curis
Indigno ſubdit Domino, peritoraque pronus
Diligit, & curvo quærit terreſtria ſenſu.
Hoc pulchrum quod terra parit, quod gloria confert
Lubrica, commendat quod pernicioſa voluptas,
Quod velut excitus diſſlato pulvere ventus
Præterit, exemplo tenuis quod tranſvolat umbræ.
His ægras animas morborum peſtibus urget
Prædo potens, tacitis quem viribus interfusum
Corda bibunt hominum, ſerit ille medullitus omnes
Nequitias, ſpargitque ſuos per membra miniſtros.
Namque illic numeroſa cohors ſub principe tali
Militat, horrendiſque animas circumſidet armis,
Ira, ſuperſtitio, mœror, diſcordia, luxus,
Sanguinis atra ſitis, vini ſitis, & ſitis auri,
Livor, adulterium, dolus, obtrectatio, furtum.
Informes horrent facies, habituque minaces:
Ambitio ventoſa tumet, doctrina ſuperbit,
Perſonat eloquium, nodos fraus abdita nectit.
Inde canina foro latrat facundia toto,
Hinc gerit Herculeam vilis ſapientia clavam,
Oſtentatque ſuos vicatim gymnoſophiſtas.
Incerat lapides famoſos idololatrix
Religio, & ſurdis pallens advolvitur aris.
Heu quantis mortale premit genus improbus hoſtis
Armigeris! quanto ferrata ſatellite ductor
Bella gerit, quanta victos ditione triumphat!
Surgit in auxilium Chananeus, atque agmina denſet
Caſſide tetribilis, ſetarum pondera mentu
Concutiens, dextramque gravi cum cuſpide quaſſans.
Aſt alia de parte furens exercitus ardet
Regis Amorrhæi: tum millia Gergeſeorum
Effundunt aciem toto volitantia campo:
Eminus hi feriunt, confligunt comminus illi.
Ecce Jebuſaicæ fervent ad prælia turmæ,
Aurea tela quibus de ſanguine tincta draconis
Mortifero ſplendore micant, radiantque micantque.
Nec non terrificas pilis ermare catervas
Te, Chettæe, juvat: ſed gens Pherezæa ſagittis
Inſultat virtute pari, ſed diſpare ferro.
Puſtremum cuneum rex præmovet Evæorum,
Squamoſum thoraca gerens de pelle colubri.
His ſubnixa viris ſcelerum perverſa poteſtas
Edomat invalidas mentes, quæ ſimplicitate
Indociles, bellique rudes ſub fœdere falſo
Triſtis amicitiæ primum ſocia agmina credunt,
Mammoneamque fidem pacis ſub amore ſequuntur.
Mox faciles ad vincla rapi, juga dura volentes
Addictis ſubeunt cervicibus, & nebulonum
Spirituum juſſis ſervire ferocibus optant.
Ille ſupervecuis augens patrimonia fundis,
Finitimiſque inhians contempto limite agellis,
Ducitur innexus manicis, & mille catenis
Ante triumphales currus, poſt terga revinctus,
Nec ſe barbaricis addictum ſentit habenis:
Hic qui ventoſæ ſcandit faſtigia famæ,
Inflatuque cavo pompæ popularis honore,
Qui ſummum ſolidumque bonum putat ambitionis
Creſcere ſucceſſu, præconum voce trementes
Exanimare reos, miſerorum in corpore faſces
Frangere, terribiles legum exercere ſecures:
In laqueum jam colla dedit, jam compede dura
Nectitur, & pedibus ſervilia vincula limat.
Credite captivi mortales, hoſtica quos jam
Damnatos cohibent ergaſtula, quos famulatu
Pœnarum virtus non intellecta coercet.
Hæc illa eſt Babylon, hæc tranſmigratio noſtræ
Gentis, & horribilis victoria principis Aſſur;
Carmine lnctifico quem deflens Hieremias,
Orbatam propriis ululavit civibus urbem.
Num latet, aut dubium eſt animas de ſemine Iacob
Exilium gentile pati, quas Perſica regna
Captivas tetinent, atque in ſua fœdera cogunt?
Illic natali deſuescunt vivere ritu:
Moribus & patriis exutæ, in barbara jura
Degenerant, linguamque novam, veſtemque ſequuntur,
Deque profanato diſcunt ſordeſcere cultu,
Nutricemque abolent petulanti e pectore Sion.
Jam patriæ meminiſſe piget, jam myſtica frangunt
Organa, & externi laudant anathemata regni.
Nonne fuit melius ſæuum Memphitidis aulæ
Imperium toleraſſe patres, penituſque ſiniſtris
Adſediſſe focis? poſitos Pharaonis iniqui
Sub pedibus, limo & paleis ſervire paratos,
Canis & immodicæ ſpurco ructamine crudos?
Quo tantum anxilii per prodigialia ſigna
Effudit Dominus, populum dum ſorte rebellem
Servat ope immerita, vinclis dum ſubdita colla
Solvit, & Ægyptum virga ſerpente coercet?
Quid juvat æquoreum pelago cedente profundum
Pulverea calcaſſe via, quum conſcia ponti
Saxa ſub ignoto patuernut prodita cælo,
Aruit & medio ſitiens ſub gurgite limus?
Si victor vitture Dei, mediaſque tenebras
Luce columnari ſcindens exercitus olim,
Perdidit inventi vallem botryonis opimam?
Si neſcit verſare ſolum, cui melle perenni
Gleba fluens niveos permiſcet lactea rivos?
Si dumitam Hierichon lituis, atque ære canoro
Rurſus in antiquos patitur conſurgere muros?
Si ripis reſini Jordanis pellitur, & jam
Deſerit adſcriptam dimenſa in jugera ſortem?
Denique ſi ſtructam tantis ſuduribus urbem,
Et quæ nubigenas tranſcendunt culmina nimbos,
Defenſare nequit? ſi neſcit, quis lapis ille eſt
Hoſtibus obſiſtens, ut inexpugnabile turris
Præſidium, quem non ærato machina roſtro
Arietat inſiliens, nec ferrea verbera quaſſant?
Angulus hic portæ in capita eſt, hic continet omnem
Saxorum ſeriem, conſtructaque limina firmat,
Quem qui rite ſuis per propugnacula muris
Noverit inſertum, ſeque ac ſua mœnia vallo
Præcingat triplici, celſa ſtans eminus arce
Fretus amore petræ, caſtis & pervigil armis;

Non illum regina Tyri, non accola magni
Euphratis Partbus rapiet, non decolor Indus
Tempora penoatis redimitus nigra sagittis.
Quin, si fulmineus cogeus ad bella gigantas
Allopbylus tua castra velit delere tyrannus,
Turus eris, nec te firma statione movebit
Ipse Charon mundi numeu Marcionis: ipse,
Qui regit aerio vanas sub sole tenebras.
Nam vanum quidquid sol aspicit, ex elementis
Cuncta solubilibus, fluxoque creamine constant.
Fallo, creaturam nisi doctor Apostolus omnem
Subjectam vanis non spoute laboribus orsus,
Perjuro ingemuit miserans servire latroni:
Errat, ait, qui luctamen cum sanguine nobis,
Et carne, & venis serveotibus, & vitioso
Felle potat, calidisque animam peccare medullis.
Non mentem sua membra premont, nec rertea virtus
Oppugnat sensus liquidos, belluve lacessit:
Ssd cum spiritibus tenebrosis, nocte dieque
Congrediutur, quorum dominatibus humidus iste
Et pigris densus uebulis obtemperat aer.
Scilicet hoc medium, cælum inter, & infima terræ
Quod patet, ac vacuo nubes suspendit hiatu,
Frena potestatum variarum sustioet, ac sub
Principe Belial rectoribus horret iniquis:
His conluctamur prædonibus, ut sacra nobis
Oris Apostolici testis senteotia prodit.
Nemo habitum naturæ, aut inritamina peccans
Corporis accuset: facile est frenare rebelles
Affectus carnis, nimiusque retundere pulsus
Materiæ fragilis, & viscera victa domare:
Quippe animus longe præstantior, utpote summo
Æthere demissus, subjectos si velit artus
Imperio quassare gravi, jussisque severis
Dedere, regnanti Domino vis nulla resistet.
Major ineest vis illa homini, quæ flatile virus
Ingerit, & tenoem teoui ferit aere mentem:
Partbica non æque ventos transcorrit arundo,
Cujus iter nullus potis est comprendere visus.
Præpes enim volucres dum pennis transvolat auras,
Improvisa venit, nec stridor nuociat aote
Adventum letbi, quam pectoris abdita rumpat,
Securam rapiens medicato vulnere vitam.
Sed magis aligera est, magis & medicata sagitta,
Quam jacit umbrosi dominatio lubrica mundi,
Eludens excussa oculos, calamique volantis
Præpete transcursu cordis peaetralia figens.
Nec segnis natura animæ est, aot tarda cavendi
Vulneris: ignitum quoniam Deus iodidit olli
Ingenium dorum, sapiens, subtile, serenum,
Mobile, sollicitum, velox, agitabile, acutum.
Factorem modo casta suum veneretur, & ipsi
Militet, ac victum proculcet sobria mundum:
Nil de pestiferis opibus, aut falsificatis
Terrarum spoliis stulto oblectamine libans,
Nec sub fasce jacens, alieno & dedita regno,
Non queat argutas hostis vitare sagittas.

Sed quid ego omne malum mundique hominumque
Hostis ad invidiam detorqueo, quum mala nostra
Ex nostris concreta animis, genus, & caput, & vim,
Quid sint, quid valeant, sumant de corde parente.
Ille quidem fomes nostrorum, & causa malorum est.
Sed tantum turpare potest, aut fallere, quantum
Nos volumus, qui decrepito suggesta leoni
Armamenta damus. friget fera sutile frendens,
Humani generis ni per suffragia glisoat.
Gignimus omne malum proprio de corpore nostrum,
Ut genuit David, alias pater optimus, unum
Crimen Abessalon: tetrum pater ille, sed unum
Innocuas inter sobules genuit patricidam:
Ausus in autorem generis qui stringere ferrum.
Ah pietas! signis contraria signa paternis
Egit, & unius commisit sanguinis arma.
Nostra itidem diros utente propagine natos
Pectura parturiunt, versis qui protinus in nos
Morsibus insuescunt gignentum vivere pœnis:
Depopulantur enim nimium fœcunda parentum
Viscera, & ioteritu genitalis stirpis aluntur.
Progeniem verum ille suam, rex utpote summus,
Atque Dei vates, paritoræ & virginis aotor,
Tristibus atque piis variaverat, ut Salomonis
Frater Abessalon misceret crimina justis
Pignoribus, dulcemque domum turparet amaris.
Nos dignum Salomone nihil, nos degener implet
Solus Abessalon, laceraos pia viscera ferro.

Si licet ex Etbicis quicquam præsumere, vel si
De pbysicis exempli aliquid: sic vipera (ut aiunt)
Deotibus emoritur fusæ per viscera prolis.
Mater morte sua, non sexu fertilis, aut de
Concubitu disteota uterum: sed cum calet igni
Percita femineo, moriturum obscœna maritum
Ore fitit patulo: caput inserit ille trilingue
Conjugis in fauces, atque oscula fervidus lutrat,
Insinuaos oris cuitu genitale venenum.
Nupta voluptaris vi saucia, mordicos hiostum
Frangit amatoris blandi inter fœdera guttur,
Insusasque bibit, caro pereunte, salivas.
His patet inlecebris consumitur, ac genitricem
Clausa necat soboles: nam postquam semine adulto
Incipiunt calidis corpuscula parva latebris
Serpere, motatumque uterum vibrata ferire,
Æstuet interno pietatis crimine mater,
Carnificemque gemit damnati conscia sexus,
Progeniem septi rumpentem obstacula partus.
Nam quia nascendi nullus patet exitus, alvus
Fœtibus in lucem nitentibus excruciata
Carpitur, atque via n lacerata per ilia pandit.
Tandem obitu altricis, prodit grex ille dolorum,
Ingressum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per scelus excupiens. lambunt natale cadever
Reptantes catuli, proles dum nascitur, orba,
Haud experta diem, miseræ nisi postbuma matris.
Non dispar nostræ conceptus meotis, ab ore
Vipereu insusom sic cu.ubibit illa venenum
Conjuge Beliade, sic oscula devorat haosto,
Interiusque rapit, sic felle libidinis ardens
Implerur vitiis, perituro mista marito.
Tuoc præguans lethale genus concepta maligni
Fert opera ingenii, de semine complicis hydri,
Quem pœnis pensare prius sua facta necesse est
Corruptæ pro stupro animæ, proque orbe perempto.
Ipsam porro enimam crudelia vulnera carpunt
Mille puerperiis, soboles dum parturit, ex se
Contra naturam genitas, peccamina crebra
Scilicet, & partos materno funere natos.
Hinc illa est Domini justa objurgatio Christi:
Nonne patet Dæmon, vos increpo peccatores,
Concubitu carnis, semen sirientis iniquum,
Vos genoit? sanctum lector pereense volumen,
Quod loquor inveoies dominum dixisse profanis
Vera objectantem mortallbus: ex patre nam vos
Esse meo genitos, pietas, ait, ipsa probatet,

Ac

Ac pietatis opus. pro cæca libido! quid hoc eſt?
Quod quum ſe thalamis deſponſam mens bona juſtis
Noverit, inque torum regis nuptura vocetur,
Et regis ſemper juvenis, ſenioque repulſo
Divinem decus æterno ſervantis in ore,
Malit adulterium, furvo & ſe munere vilem
Vendat noctícolæ ſpurcis complexibus Indi,
Aſperuata Dei fuſam per virginis artus;
Progeniem, dulceſque vocans in fornice natos?
Sentio quam contra moveat pellacia litem,
Quo dente obnitens ſpinoſa calumnia pugnet,
Noſque laceſſito vocet ad luctamina vero.
Si non vult Deus eſſe malum, cur non vetat? inquit.
Nil refert, auctor fuerit, faurorve malorum:
Anne opera in vitium ſceleris pulcherrima verti,
Quum poſſit probibere, ſinat? quod ſi velit omnes
Innocuos agere omnipotens, nec ſancta voluntas
Degeneret, nec ſe facto manus inquinet ullo.
Condidit ergo malum Dominus, quod ſpectat ab alto
Et patitur, fierique probat, tamquam ipſe crearit.
Ipſe creavit enim, quod quom diſcludere poſſit,
Non abolet, longoque ſinit graſſarier uſu.
Damna aures parer alme meas, & claude meatus
Obbruteſcentis capitis, ne pervia tales
Concipiat flexura ſonos. eſt perdere tanti
Extinctum vitæ officium de parte cerebri.
Immunem modo ſeſe anima, expertemque neſandi
Auditus felix, ſtolida conſervet ab aure.
Quis ferat hæc injecta Deo convicia? qui ſe
Divinis meminit præcellere nobilitatum
Muneribus? multa ut taceam, vel ſola benignum
Res probat eſſe Deum, vetitt quod amore peremptos
Excitat e tumulis homines, regnique per ævum
Participes jubet eſſe ſui: qui ſi foret autor,
Servatorque mali, nonquam poſt damna ſalutis,
Peccantumque obitus, redivivam ferre medelam
Vellet, & amiſſos opere inſtaorare ſecundo.
Labi hominis, ſervare Dei eſt: meritis perit iſte,
Ille abolet pereuntis opus, meritumque reſolvit:
Argumentum ingens, dominum qui talia præſtet,
Nolle malum, nec quod poſt abluit, ante probare.
Invitone aliquis potis eſt peccare Tonante?
Coi facile eſt in corde hominis componere ſenſus
Quos libeat, fibraſque omnes animare pudicis
Pulſibus, & totum venis infundere honeſtum.
Neſcis ſtulte tuæ vim libertatis ab ipſo
Formatore; daram? neſciſque ab origine quanta
Sit conceſſa tibi famulo ſuper orbe poteſtas?
Et ſuper ingenio proprio, laxeque ſoloro
Jure voluntatis, liceat cui velle, ſequique
Quod placitum, nullique animum ſubjungere vinclo?
An quum te dominum cunctis quæcumque creavit
Præficeret, mundumque tuis ſervire juberet
Imperiis, quumque arva, polum, mare, flumina, ventos
Dederet, arbitrium de te tibi credere avarus
Nollet ot indigno, libertatemque negaret?
Quale erat, electus magni rex orbis ut eſſet,
Non rex ipſe ſui curto ſedatus honore?
Nam qeis honos domini eſt, cujus mens libera non eſt,
Una ſed impoſitæ ſervit ſententia legi?
Quæ laus porro hominis, vel quod meritum, ſine certo
Inter utramque viam diſcrimine vivere juſte?
Non ſit ſponte bonus, cui non eſt prompta poteſtas
Velle aliud, flexoſque animi convertere ſenſus.
Atqui nec bonus eſt, nec conlaudabilis ille
Qui non ſponte bonus: quoniam probitate coacta
Gloria nulla venit, ſordetque ingloria virtus.
Nec tamen eſt virtus, ni deterlora refutans
Emicet, & meliore viam petat indole rectam.
Vade, ait ipſe parens, opifexque, & conditor Adæ,
Vade homo, & adflatu noſtri prænobilis oris,
Inſubjecte, potens, rerum arbiter, arbiter idem
Et judex mentis propriæ, mihi ſubdere ſoli
Sponte tua: quo ſit ſubjectio & ipſa ſoluto
Libera judicio, non cogo, nec exigo per vim,
Sed moneo injuſtom fugias, juſtumque ſequaris.
Lux comes eſt juſti, comes eſt mors horrida iniqui,
Elige rem vitæ, tua virtus temet in ævom
Provebat, æternum tua damnet culpa viciſſim,
Præſtet & alterutram permiſſa licentia ſortem.
Hac pietate vagus, & tanto munere abundans,
Tranſit propoſitum fas, & letbalia prudens
Eligit, atque volens illud magis otile retur,
Quod prohibente Deo perſuaſit callidus anguis.
Perſuaſit certe hortatu, non impulſe acri
Imperio. hoc mulier rea criminis exprobranti
Reſpondit domino; ſuadens ſe maleſabrie
Illectam, ſuaſiſſe viro. vir & ipſe libenter
Conſenſit. licoitoe hortantem ſpernere recti
Libertate animi? licuit. namque & Deus ante
Suaſerat, ut meliora volens ſequeretur. at ille
Spernens conſilium, ſævo plus credidit hoſti.
Hunc ioter vitæ dominum, mortiſque magiſtrum
Conſiſtit medius: vocat hinc Deus, inde tyrannus
Ambiguum, atque ſuis ſe motibus alternantem.
Accipe geſtarum monimenta inſignia rerum:
Præluſit quibus biſtoriæ ſpectabile ſignum.
Loth fugiens Sodomis ardentibus, omnia ſecum
Pignora chara domus properabat, ſede relicta,
Nubibus urbieremis ſubducere, ſolphure quum jam
Nimboſo ignitus cælom ſubtexeret aer,
Flagrantemque diem crepitans incenderet imbet.
Angelus hanc boſpes legem præſcripſerat ollis,
Emiſſus virtute Dei ſub imagine dupla:
Omnie ut a portis iret domus, utque in apertom
Dirigeret conſtans oculos, nec pone reflexo
Lumine regnantes per mœnia cerneret ignes.
Nemo memor Sodomæ, quæ mundi forma cremandi eſt,
Ut ſemel e muris greſſum promoverit, ore
Poſt tergum verſo, reſpectet funera rerum.
Loth monitie ſapiens obtemperat: at levis uxor
Mobilitate animi, torſit muliebre retrorſus
Ingenium, Sodomiſque ſuis revocabilie hæſit.
Traxerat Eva virum diræ ad conſortia culpæ.
Hæc peccans ſibi ſola perit, ſolidara merallo
Diriguit fragili, ſaxumque liquabile facta.
Stat mulier ſicut ſteterat prius, omnia ſervaos,
Caore ſigillati longum ſalis effigiata,
Et decus, & cultum, frontemque, oculoſque, comamque,
Et flexam in tergum ſaciem, pauluinque relara
Meuta retro, antiquæ monimenta rigentia noxæ.
Liquitur illa quidem ſalſis ſudoribus uda,
Sed nulla ex fluido plenæ diſpendia formæ
Senrit deliquio, quantumque armenta ſaporum
Attenuaot ſaxum, tantum lambentibus humor
Sufficit, attritamque cutem per damna reformat.
Hoc meruit titulo peccatrix ſemina fiſti,
Infirmom fluidumque animum per lubrica ſolvens
Conſilia, & fragilis juſſa ad cæleſtia vori.
Propoſitum contra non commutabile ſervat
Loth ingreſſus iter, nec mœnia reſpicit, alto
Io cinerem conlapſa rogo, popolumque peruſtum.

Ex

Et mores populi, tabolaria, jura, forumque,
Balnea, propolas, meritoria, templa, theatra,
Et circum cum plebe ſua, madidaſque popinas.
Quidquid agunt homines Sodomorum, incendia juſtis
Ignibus involvunt, & Chriſto judice damnant.
Hæc fugiſſe ſemel ſatis eſt, non reſpicit ultra
Loth ooſter: fragilia ſed coojonx reſpicit, & quæ
Fugerat, inverſo morubilis ore reviſit,
Atqoe ioter patrias perſtat durata favillas.
En tibi ſignatum libertatis documentum,
Quod voluit nos ſcire Deus, quocumqoe ſequendum eſt,
Sub noſtra ditione ſitom, paſſimque remiſſum
Alterotram calcare viam. duo cedere juſſi
De Sodomis: alter ſe præripit, altera moſſat,
Ille gradum celerat fugiens, contra illa renotut:
Liber orrique animus, ſed diſpar otrique voluntas,
Dividit huc illuc rapiens ſua quemque libido.
Talem mulra factis ſpeciem notat orbita libris.
Aſpice Ruth generis Moabitidis, & ſimul Orphao:
Illa ſocrum Noemin fido comitatur umore,
Deſerit hæc: atque hæc thalamis, & lege jugali
Exntæ, Hebræiſque thoris, ſacriſque vacantes,
Jore fruebantur proprio. ſed priſtious Orphæ
Fanurum ritus præputia barbara ſuaſit
Malle, & ſemiſeri ſtirpem nutrire Goliæ.
Ruth dum per ſtipulas agreſti amburitur æſtu,
Fulcra Booz meruit, caſtoque adſcitu cubili
Chriſtigenam fœcunda domam, & Davidica regna
Edidit, arque Deo mortales miſcuit ortus.
Sæpe egonet memini fratres geminos ad hiolcum
Perveniſſe ſimol biviom, outante juventa,
Et dubitaſſe diu bifido ſob tramite, quodnam
Eſſet irer meliue: quum dextrum ſpinea ſilva
Sentibus arctaret, ſcopuloſaque ſenuita longe
Doceret aerlum clivoſo margine callem:
At lævum, nemua ombriferom per umoena vlretu
Ditibus ornaret pomis, & lene jacentem
Planicies daret ampla viam: ſqualentibus unum
Contentum ſpinis repraſſe per ardua ſaxa,
Porro allum campo ſeſe indulſiſſe ſioiſtro,
Illum ſideribus caput immiſcere propinquis,
Hunc in cœnoſas ſubito cecidiſſe paludes.
Omnibus una ſobeſt natura: ſed eaitos omnis
Non unus peragit, placitorum ſegrege forma.
Haod ſecus, ac ſi olim per ſudom lactea ſorte
Lapſa colombarom nubes, deſcendat in arvum
Roris frugiferi, laqueos ubi callidus uoceps
Prætendit, lentoque iolevit vimina viſco,
Sparſit & inſidias ſiliquis, vel farre doloſo,
Inliciont alias fallentia grana, gulamque
Innectunt avidam tortæ retinacula ſetæ,
Molle vel implicitas gluten circumligar alas.
Aſt aliæ quas nullus amor proiectat edeudi,
Greſſibus innocuis ſterili ſpatiantor io herba,
Suſpectamque cavent oculos convertere ad eſcam.
Moa ubi jam cælo revolandum, pars petit ætbram
Libera ſideream, plaudens ſuper aera penuis:
Pars captiva jacet, laceris & ſaocia plumis
Pognat humi, & volucres neqoidquam ſoſpicit auras,
Sic animas cælis de footibus unicolores
Infundit natora ſolo: ſed ſuavibus iſtic
Devinctæ inlecebris retinentur, & ætbera paucæ
Conſcendunt reduces, multas viſcoſus ineſcat
Paſtua, & ad ſoperas percurrere non ſinit auras.
Præſcius inde pater liveuria tartara plumbo
Incendit liquido, piceaſque bitumine foſſas
Infernalia aquæ, furvo ſuffodit averno,
Et Phlegethooteo ſub gurgite ſauuit edacee
Perpetois ſcelerum pœnis inoleſcere vermes.
Notat eoim ſtatu ex proprio vegetamen ioeſſe
Corporibus noſtris, animamqua ex ora perenni
Formatam non poſſe mori, non poſſe viciſſim
Pollutam vitiis ſurſum ad conveau reverti,
Merſaudam peoitus puteo ſerventis abyſſi.
Vermibus, & flammis, & diſcruciatibus ævum
Immortale dedit, ſeoio oe pœna periret
Nun peteuote anima: carpuot tormenta foventque
Materiem ſine fine datam. mors deſerit ipſa
Æternos gemitus, & fleotes vivere cogit.
At diverſa procul regiouibus in Paradiſi
Præmia conſtituit majeſtus gnara futuri
Spiritibus puris, & ub omni labe remotis,
Quique Gomorrhæas non reſpexere ruinas,
Averſis ſed rite oculis poſt terga tenebras
Liquerunt miſeri properanda periculu mundi,
Ac primum facili referuntur ad aſtra volatu:
Unde fluens anima ſtructum vegetuverat Adam.
Nam quia natoram tenuem declivia vitæ
Pondera noo reprimont, nec tardat ferreu compes,
Concretum celeri relegens ſecat aera lapſu,
Exſuperatque polum ſervens ſcintilla temenſum,
Carcereos exola ſitus, quibus hæſerat exol.
Tunc poſtliminio redeuntem ſoſcipit alto
Cana fides gremio, teneriſque oblectat alumnam
Deliciis, moltos poſt diverſoria carnis
Ore renarrantem querulo quos paſſa labores.
Illic purpureo latus exporrecta cubili
Floribus æternis ſpirantes libat odores,
Ambroſiumque bibit roſeo de gramine rorem.
Ditibus, & longo fumantibus intervallo,
Flumioaque & toros cæli ſitientibus imbres,
Implorata, negat digitum inſertare palato,
Flammarumque apices humenti eatingaere tactu:
Nec mirete locis longe diſtantibus inter
Damuatas juſtaſque animas concurrere viſus
Conſpicuos, meritaſque vices per magna notari
Intervalla, polus medio quæ dividit orbe.

De integritate viſionis animæ.

ERrat, quiſque animas noſtrorum fine oculorum
Æſtimat, iovolvit vitreo quos locida palla
Objice, qaod ſpeculum concreta coagula texunt,
Impediontque vagas obducto humore feneſtras.
Numne animarum ocolis denſo vegetamine guttæ
Volvuntur teretes? aut palpebralibus extra
Horreſcont ſetis? ciliove ombrante teguntur?
Illis viva acies, nec pupula parva, ſed ignis
Trajector oebulæ vaſti & penetrator operti eſt.
Nil ferrugineum, ſolidumve tuentibus obſtat;
Nocturnæ cedunt nebulæ, oigrantia cedunt
Nubila, prætenti cedit teres area mondi.
Nec tantum aerios viſu tranſmittit hiatus
Spiritus: oppoſitos ſed traaſit lumine montes,
Oceani fines, atque ultima litora Thules
Tranſadigit, volucteſque oculos in tartara mittit.
Noſtris nempe omnes pereunt ſub nocte colores
Viſibus, & cæco delentor tempore formæ.
Numqoid & exuti membris, ac viſcere, perdunt
Agnitiune noras rerum, vel greſſibus errant?
Una animas ſemper facies habet, & color unus
Aeris, ut cuique eſt meritorum ſumma, ſiniſtri,

Seu

Seu dextri, alternas nec commutabile tempus
Convertit, variatque vices: longum atque perenne eſt
Quidquid id eſt: unus volvit ſua ſecula curſus.
Expertus dubitas animas percurrere viſu
Abdita corporeis oculis? cum ſæpe quietis
Rore ſoporaris, cernat mens viva remotos
Diſtantesque locos, aciem per rura, per aſtra,
Per maria intendens: nec enim ſe ſegregat ipſa
Ante obitum vivis ex artubus, aut fugit exul
Sanguinis & carnis penetralia, ſeque medullis
Exuit, abductamve abigit de pectore vitam:
Viſcerea ſed ſede manens, ſpeculatur acutis
Omnia luminibus: & qua circumtulit acrem
Naturæ levis intuitum, nullo obſice rerum
Diſclnſa, ante oculos ſubjectum proſpicit orbem,
Atque orbis ſub mole ſitum ſordens elementum.
Objacet interea tellus, nec viſibus obſtat,
Quin ſi ſtelligerum vultus convertat ad axem,
Nil intercurrens obtutibus, impedit ignem
Pervigilis animæ, quamvis denſata graventur
Nubila, & oppoſito nigreſcat vellere cælum.
Sic arcana videt tacitis cooperta futuris,
Corporeus Joannes adhuc: nec carne ſolutus,
Munere ſed ſomni, pauliſper carne ſequeſtra
Liber ad intuitum, ſenſuque oculiſque peragrans,
Ordine diſpoſitos venturis ſolibus annos,
Procinctum videt angelicum, jam jamque cremandi
Orbis in excidium, rancos & percipit ante
Mugitus, gravium mundi ſub fine tubarum.
Hæc ille ante obitum, membrorum carcere ſeptus
Secedente anima, non diſcedente videbat.
Nonne magis flatus ſine corpore cuncta notabit,
Corporis involucris tumulo frigente repoſtis?
Certa fides, rabidos ſub tetra nocte caminos,
Qui pollutam animam per ſecula longe perenni
Igne coquunt, oculis longum per inane remotis
Pauperis expoſitos: nec ſecius aurea dona
Juſtorum dirimente Chao, rutilaſque coronas
Eminus oſtendi pœnarum carcere merſis.
Hinc Paradiſicolæ poſt ulcera dira beato
Proditur infelix ululans in peſte reatus
Spiritus, inque vicem meritorum mutua cernunt.

Peroratio Poetæ.

O Dee cunctiparens, animæ dator, o Dee Chriſte,
Cujus ab ore Deus ſubſiſtit ſpiritus unus,
Te moderante regor, te vitam principe duco,
Judice te pallens trepido, te judice eodem
Spem capio, fore quidquid ago veniabile apud te,
Quamlibet indignum venia faciamque loquarque,
Confiteor, dimitte libens, & parce fatenti:
Omne malum merui. ſed tu bonus arbitret auſer
Quod merui, meliora favens largire precanti.
Dona animæ quandoque meæ, quum corporis hujus
Liquerit hoſpitium, nervis, cute, ſanguine, ſelle,
Oſſibus extructum, corrupta quod incola luxu
Heu nimium complexa fovet, quum flebilis hora
Clauſerit hos orbes, & conclamata jacebit
Materies, oculiſque ſuis mens nuda fruetur,
Ne cernat truculentum aliquem de gente latronum,
Immitem, rabidum, vultuque & voce minaci
Terribilem, qui me maculoſum aſpergine morum
In præcepe, ut prædo, trahat, nigriſque ruentem
Immergat ſpecubus, cuncta exacturus aduſque
Quadrantem minimum damnoſæ debita vitæ.
Multa in theſauris patris eſt habitatio, Chriſte,
Diſparibus diſcreta locis. non poſco beata
In regione domum: ſint illic caſta virorum
Agmina, pulvereum quæ dedignantia cenſum
Divitias petiere tuas: ſit flore perenni
Candida virginitas, animum caſtrata reciſum.
At mihi Tartarei ſatis eſt ſi nulla miniſtri
Occurrat facies, avidæ nec flamma gehennæ
Devoret hanc animam, merſam fornacibus imis.
Eſto cavernoſo, quia ſic pro labe neceſſe eſt
Corporea, triſtis me ſorbeat ignis averno,
Saltem mirificos incendia lenta vapores
Exhalent, æſtuque calor languente tepeſcat:
Lux immenſa alios, & tempora vincta coronis
Glorificent, me pœna levis clementer adurat.

LIBRI contra SYMMACHUM,

Præfectum urbis.

PRÆFATIO.

PAulus, præco Dei, qui fera gentium
Primus corda ſacro perdomuit ſtylo,
Chriſtum per populos ritibus aſperis
Immanes, placido dogmate ſeminans,
Immanſueta ſuas ut ceremonias
Gens Pagana Deo ſperneret agnito,
Actus turbinibus forte nigerrimis
Hibernum pelagus jam rate debili,
Et vim navifragi pertulerat noti.
Sed eum cærulei prælia gurgiris
Juſſiſſet Domini dextra quieſcere:
Ad portum fluitans cymba relabitur,
Exponitque ſolo littoris uvidi
Contractos pluvio frigore remiges.
Tunc de litoreis ſepibus algidi
Arentum propere brachia palmitum
Convectant, rapidos unde focos ſtruant:
Faſcem quiſque ſuum congerit ignibus,
Expectans calidi luxuriam rogi.
Paulus, dum fragiles cogere ſurculos,
Et denſare foci congeriem ſtudet,
Incautam cumulis inſeruit manum,
Torpeſcat glacie pigra ubi vipera,
Sarmentis laquens corporis implicans:
Quæ poſtquem intepuit ſomite ſumeo,
Laxavitque ferox colla rigentia,
Jam flecti facilis, rettulit ad manum
Vibrato capite ſpicula dentium.
Hærentem digiti vulnere mordicus,
Pendentemque gerens Paulus inhorruit.
Exclamant alii, quod cute livida
Virus mortiferum ſerpere crederent.
At non intrepidum terret Apoſtolum
Triſtis tam ſubiti forma periculi,
Attollens oculos ſidera ſuſpicit,
Chriſtum ſub tacito pectore murmurans,
Excuſſumque procul decutit aſpidem.
Abjectus coluber verberat aera,
Atque oris patuli ſolvit acumina.
Mox omnis ſanies deſerit & dolor,
Ceu nullo laceram vulnere dexteram,
Siccatuſque perit vipereus liquor.

Hydram præcipitem dum rotat impetus,
Arſurum mediis intulit ignibus.
Sic nunc poſt hyemem, vimque trucis ſæti,
Quo jactata ratis tunc ſapientiæ eſt,
Quum ſub ſacricolis territa regibus,
Vix pauſo poterat currere carbaſo,
Afflictoſque ſuos turbine ſeculi
Vectarat, rapidis fluctibus innatans,
Morſum vulnificum lex pia pertulit:
Occultabat enim ſe prius abditum
Virus, nec gravidum protulerat caput,
Contentum involucris atque cubilibus,
Subter cumprimere clauſa ſilentia.
Sed dum ſorte latens impietas riget,
Dearram juſtitiæ pigra momorderat
Succenſi ſtomacho ſellis inæſtuans.
Heu quam catholicam nil prope profuit
Puppim naſſe facti remigio ſtyli,
Quem Paulus variis gentibus edidit:
Via portu placido tuta quieverat
Victrix, edomitis mille furoribus:
Via adſtricta ſuis jam retinaculis
Vectores ſtabili condiderat ſolo,
Erumpit ſubito triſte periculum.
Nam dum præcalidos igoiculos ſibi
Solvendis adolent, & ſenio & gelu,
Dum virgas ſteriles, atque ſuperfluas
Flammis de fidei palmite concremant,
Ut concreta vagis vinea crinibus
Silvoſi inluviem poneret idoli,
Palpavit nimius perniciem tepor,
Spes inſueta ſubit, ſerpere flexibus,
Et vibrare ſagax eloquii, caput.
Sed dextra impatiens vulneris, inritoe
Oris rhetorici depulit halitus,
Effuſum ingenii virus inaniter,
Summa Chriſticolis in cute ſubſtitit.
Salvator generis Romulei, precor,
Qui cunctis veoiam das pereuntibus,
Qui nullum ſtatuis non operis tui
Mortalem, facili quem releves manu:
Hujus, ſi potis eſt, jam miſereſcito,
Præruptam in foveam præcipitis viti.
Spirat ſacrilegis flatibus inſcius,
Erroreſque ſuos indocilis fovet.
Obteſtor, jubeas, ne citus impetus
Arſurum mediis inferat ignibus.

LIBER PRIOR.

CRedebam viriis ægram gentilibus urbem
Jam ſatis antiqui pepuliſſe pericula morbi,
Nec quidquam reſtare mali, poſtquam medicina
Principis immodicos ſedarat in arce dolores.
Sed quoniam renovata lues turbare ſalutem
Tentat Romulidum, patris implorauda medela eſt,
Ne ſinat antiquo Romam ſqualere veterno,
Neve togas procerum fumoque & ſanguine tingi.
Inclitus ergo parens patriæ, moderator & orbis,
Nil egit prohibendo, vagas oe priſtinus error
Crederet eſſe Deum oigrante ſub aere formas?
Aut elementorum naturam, quæ patris ars eſt
Omnigeni, ſumma pro majeſtate ſacraret?
Vir ſolus, cui cura fuit, ne publica morum
Plaga, cicatricem ſumma leviter cute clauſam
Duceret, & latebram tabeotis vulneris alte
Impreſſam, penituſque putri de pure pereſam,
Juncta ſuperficies medico ſallente foverer.
Sed ſtuduit quo pars hominis generoſior iotus
Viveret: atque animam lethali peſte piatam
Noſſet ab interno tutam ſervare veneno.
Illa tyrannorum fuerat medicina, videre
Qui ſtatus ante oculos præſentibus ac perituris
Compereret rebus, nec curam adhibere fururis:
Heu male de populo meriti, male patribus ipſis
Blanditi! quos præcipites in tartara mergi
Cum Jove ſiverunt, multa & cum plebe deorum.
Aſt hic imperium proteudit latius ævo
Poſteriore, ſuis cupiens ſancire ſalutem.
Nimirum pulchre quidam doctiſſimus: Eſſet
Publica res, inquit, tunc fortunata ſatis, ſi
Vel reges ſaperent, vel regnarent ſapientes.
Eſtne ille e numero paucorum, qui diadema
Sortiti, ætheriæ coluerunt dogma ſophiæ?
Contigit ecce hominum generi, gentique togatæ
Dua ſapiens, felix noſtræ Reſpublica Romæ
Juſtitia regnante viget: parete magiſtro
Sceptra gubernanti: monet, ut deterrimus error,
Utque ſuperſtitio veterum procul abſit avorum,
Nec putet eſſe Deum, niſi qui ſuper omnia ſummus
Emineat, magnique immenſa creaverit orbis.

De Saturno.

NUm mollis Seturnus avos reaiſſe Latinos
Creditur? edictis qui talibus informavit
Agreſtes animos, & barbara corda virorom?
Sum Deus, advenio fugiens: præbete latebras,
Occultare ſenem, uati feritate tyranni
Dejectum ſolio. placet, hic fugitivus & exul
Ut lateam? genti atque loco Latium dabo nomen:
Vitibus incurvum, ſi qua eſt ea cura, putandis
Procudam chalybem, necnon & mœnia veſtri
Fluminis in ripa ſtatuam Saturnia vobis.
Vos nemus, appoſitaſque meo ſub honore ſacrantes,
(Sum quianam cælo genitus) celebrabitis aras.
Inde deos, quorum partia ſpectata ſepulchra
Scimus, in ære bebetes informavere minores,
Advena quos profugus gignens, & equina libido
Intulit Italiæ: Thuſcis namque ille puellis
Primus adhionivit ſimulato numine mœchus.

De Jove.

MOX patre dererior ſilvoſi habitator olympi
Jupiter incœſta ſpurcavit labe Lacænas:
Nunc bove ſubvectam rapiens ad crimen amatam,
Nunc tenera pluma levior, blandoſque ſuſurros
In morem recinens ſuave immorientis oluris,
Capta quibus volucrem virguncula ferret amorem,
Nunc foribus ſurdis, ſera quas, vel peſſulus arctis
Firmarat cuneis, per tectum dives amator
Imbricibus ruptis, undantis deſoper auri
Infundens pluviam, gremio excipientis amicæ,
Armigero modo ſordidulam curante rapinam,
Compreſſu immundo miſerum cupiens caramitum,
Pellice jam puero magis indignante ſorore.
Hæc cauſa eſt, & origo mali, quod ſecla vetuſtu
Hoſpite regnante, crudus ſtupor aurea finait:
Quodque novo ingenio verſarus Jupiter, aſtus
Multiplices varioſque dolos texebat, ut illum,
Vertere quum vellet pellem faciemque, putarent

Eſſe

Eſſe bovem, prædari aquilam, concumbere cycnum,
Et nummos fieri, & gremium penetrare puellæ.
Nam quid ruſticitas non crederet iudomitorum
Stulta virum, pecudes inter rictuſque ferinos,
Dedere ſueta animum, divæ rationis egenum?
In quamcumque fidem nebulonis callida traxit
Nequitia, infelix facilem gens præbuit autem.

De Mercurio.

SUcceſſit Jovis imperio corruptior ætas,
Quæ docuit rigidos vitiis ſervire enlonos
Expertes furandi hominues. hac imbuit arte
Marcurius Maja genitus: nunc magnus habetur
Ille Deus, cujus dedit experientia fures:
Necnon Theſſalicæ doctiſſimus ille magiæ
Traditur extinctas ſumptæ moderamine virgæ
In lucem revocaſſe animas, Cocytia leti
Jura reſignaſſe, ſurſum revolantibus umbris.
Aſt alias damnaſſe neci, penituſque larenti
Immerſiſſe Chao. facit hoc ad utrumque peritus
Ut fuerit, geminoque armarit crimine vitam:
Murmure nam magico tenues excire figuras,
Atque ſepulcbrales ſcite incantare favillas,
Vira iridem ſpoliare alios, ars noxia novit.
Artificem ſcelerum ſimplex mirata vetuſtas
Supra hominem eoluit, ſimulans per nubila ferri,
Aligeriſque leves pedibus trauſcurrere ventos.

De Priapo.

ECce Deum in numero formatus, & æneus adſtat
Grajus homo, augnſtaque Numæ præfulget in arce.
Strenuus exculti dominus quondam fuit agri,
Hortorumque opibus memorabilis. hic tamen idem
Scortator nimius, multaque libidine ſuetus
Ruſticolas vexare lupas, interque ſalicta
Et denſas ſepes obſcœna cubilia inire:
Indomitum iurendens animum, ſemperque paratum
Ad facinus, numquam ealidis dabat otia venis.
Hic Deus e patrio prænobilis Helleſponto
Venit aduſque Italos ſacris eum rorpibus hortos.
Sinum lactis, & hæc votorum liba quotannis
Accipit, ac rurix ſervat vineta Sabini.
Turpiter adfixo pudeat quem viſere remo.

De Hercule.

HErculeus mollis pueri famoſus amore
Ardor, & in tranſtris jactata edebuit Argo.
Nec maris erubuit Nemeæa pelle fovere
Concubitus, & Hylan pereuntem quærere cælebs:
Nunc Saliis, cantuque domus Pinaria templum
Collis Aventini convexa in ſede frequentat.

De Libero, qui & Bacchus.

THebanus juvenis ſperatis ſit Deus Indis,
Succeſſu dum victor ovans laſcivit, & aurum
Captivæ gentis revehit, ſpoliiſque ſuperbus
Diffinit in luxum cum ſemiviro comitatu,
Atque avidus vini, multo ſe prolnit hauſtu
Gemmantis pateræ ſponsis, muſtoque falerno
Perfundens bijugum rorantia terga ferarum.
His nunc pro meritis Bacco caper omnibus aris
Cæditur, & virides diſcindunt ore chelydros,
Qui Bromium placare volunt: quod & ebria jam tunc
Ante oculos regis Satyrorum inſania fecit:
Et feciſſe reor ſtimulis furialibus ipſas
Mænadas, inflammante mero in ſcelus omne rotatas,
Hoc circumſaltante choro, temulentus adulter
Invenit expoſitum ſecreti in littoris acta
Corporis egregii ſcortum, quod perfidus illic
Liquerat, incæſto juvenis ſatiatus amore.
Hanc jubet aſſumptam ſervens poſt vina Nearam
Secum in deliciis fluitantis ſtare triumphi,
Regalemque decus capitis geſtare coronam.
Mox Ariadnæus ſtellis cæleſtibus ignis
Additur: hoc pretium noctis perſolvit honore
Liber, ut ærherium meretrix illuminet axem.
Tantum poſſe omnes illo ſub tempore reges.
Inducilis ſatui ducebat ineptia vulgi,
Ut tranſire ſuis cum ſordibus indnperator
Poſſet in æternum cœli ſuper ardua regnum.
Regia nunc omnis vim majeſtatis, & omnis,
Parva licet, cœli imperium retinere poteſtas
Credita: thure etiam ducibus, parvoque ſacello
Impertitus honos. quem dum metus, aut amor, aut ſpes
Accumulant, longum miſerix proceſſit in ævum
Mos patrius, cœpit falſæ pietatis imago
Ire per ignaros nebuloſo errore nepotes:
Tum quia, quæ vivis veneratio regibus ante
Contigerat, functis eadem jam munere lucis
Ceſſit, & ad nigras altaria tranſtulit urnas.
Inde puellarum ludibria, pignora, partus,
Et furtivus amor juvenum, & deprenſa jugalis
Corruptela thori: quoniam regalibus aula
Fervere tunc vitiis ſolita eſt, nec perdita luxu
Divorum ſoboles ſancti meminiſſe pudoris.

De Marte, Venere, Junone, & Cybele.

ATque ut, Roma, tuos cœleſti ex ſede parentes,
Queis te ſemideam jactant auctoribus ortam,
Perſtringam breviter, Gradivum, vel Cytheream,
Ille ſacerdotem violat, contra illa marito
Succumbit Phrygio, coitus fuit impar utrique.
Nec terreſtre deam decuit mortalis obire
Conjugium, nec cœlicolam deſcendere ephebum
Virginis ad vitium, furtivoque ig e calere:
Sed Venus auguſto de ſanguine ſemina, vili
Privatoque viro veritum per dedecus hæſit.
Et ſi Rhea ſacram laſcivi Martis amore
Luſa pudicitiam fluviali amiſit in ulva:
Crediderim generoſæ aliquem ſtirpis, ſed eumdem
Moribus infamem, compreſſa virgine per vim,
Se dixiſſe Deum, ne ſtuprum numinis ullus
Objicere auderet turpi miſeræque puellæ.
Hæc Italos induxit avos vel fama, vel error,
Martia Romuleo celebrarent ut ſacra campo,
Utque Palatinis Capitolia condita ſaxis
Signarent rirulo proavi Jovis, atque Pelaſgæ
Palladis, & Lybica Junonem ex arce vocarent.
Cognatos de Marte deos, Veneris quoque nudum
Accirent proceres Erycino e vertice ſignum:
Utque deum mater Phrygia veheretur ab Ida,
Bacchica de viridi peterentur ut orgia Naxo,
Facta eſt terrigenæ domus unica majeſtatis,
Et tot templa deum Romæ, quot in urbe ſepulchra,
Heroum numerare licet, quos fabula manes
Nubilitat, noſter populus venerarus adorat.
Hos habuere deos Ancus, Nnmitor, Numa, Tullus:

Talia Pergameas fugerunt Numina flammas.
Sic Veſta eſt, ſic Palladium, ſic umbra penatum,
Talis & antiquum terror ſervavit aſylum.

Unde error invaluerit.

UT ſemel obſedit gentilia pectora patrum
Vana ſuperſtitio, non interrupta cucurrit
Ætatum per mille gradus. tener horruit hæres,
Et coluit quidquid ſibimet venenabile cani
Monſtrarant avi. puerorum infantia prima
Errorem cum lacte bibit: guſtaverat inter
Vagitus, de farre molæ: ſaxa linita ceris
Viderat, unguentoque lares humeſcere nigros.
Formarum fortunæ habitum cum divita cornu,
Sacratumque domi lapidem conſiſtere parvus
Spectarat, matremque illic pallere precantem.
Mox humeris poſitus nutricis, trivit & ipſe
Impreſſis ſilicem labris, puerilia vota
Fudit, upeſque ſibi cæca de rupe popoſcit,
Perſuaſumque habuit, quid quis velit, inde petendum.
Numquam oculos, animumque levans rarumis ad arcem
Rettulit, inſulſum tenuit ſed credulus uſum,
Privatos celebrans agnorum ſanguine divos:
Jamque domo egrediens, ut publica feſta, dieſque,
Et ludos ſtupuit, celſa & Capitolia vidit:
Laurigeroſque Deum templis aſtare miniſtros,
Ac ſacram reſonare viam mugitibus aure.

De ſimulachro Romæ.

DElubrum Romæ, colitur nam ſanguine & ipſa
Mure dea, nomenque loci ceu Numen habetur.
Atque urbis Veneriſque pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adulentur thura deabus;
Vera ratus, quæcumque fiunt auctore ſenatu,
Contulit ad ſimulachra fidem, dominoſque putavit
Ætheris, horrifico qui ſtant ex ordine vultu.
Illic Alcides, ſpoliatis Gadibus huſpes
Arcadiæ fulvo ære riget: gemini quoque fratres
Corrupta de matre nothi, Ledeia proles,
Nocturnique equites, celſæ duo numina Romæ
Impendent retinere ſolo, magnique triumphi
Nuncia ſuffuſu figunt veſtigia plumbo.
Aſſiſtunt etiam priſcorum inſignia regum,
Tros, Italus, Januſque bifrons, genitorque Sabinus,
Saturnuſque ſenex, maculoſo & corpore Picus,
Conjugis epotum ſparſus per membra venenum.
Omnibus ante pedes poſita eſt ſua cuique ſordens
Arula. Jano etiam celebri de menſe litatur
Auſpiciis, epuliſque ſacris, quas juveierato,
Heu miſeri, ſub honore agitant, & gaudia ducunt
Feſta calendarum: ſic obſervatio crevit,
Ex atavis quondam male cœpta: deinde ſequutis
Tradita temporibus, ſeriſque nepotibus aucta,
Traxerunt longam corda inconſulta catenam,
Muſque tenebroſus vitioſa in ſecula fluxit.

De ſimulachro Auguſti.

HUnc morem veterum docili jam ætate ſequuta
Poſteritas, menſe atque adytis, & flamine, & aris
Auguſtum coluit, virtula placavit, & agno.
Strata ad pulvinar jacuit, reſpouſa popoſcit.
Teſtantur tituli, produnt conſulta ſenatus,
Cæſareum Jovis ad ſpeciem ſtatuentia templum.

De ſimulachro Livie Auguſtæ.

ADjecere ſacrum, fieret quo Livia Juno,
Non minus infamis thalami ſurtita cubile,
Quam quum fraterno caluit Saturnia lecto.
Nondum maternam partu vacuaverat alvum,
Concepiamque viri ſobolem paritura gerebat
Prouuba; jam gravidæ fulcrum geniale paratur,
Jam ſpouſus, ſaliente utero nubentis, amicos
Advocat, haud ſterilem certus fore jam ſibi pactam.
Vitrieus ante venit tardum præfervidus ortum
Privigni nondum geniti: mox editur inter
Feſcennina novo proles aliena marito.
Idque deum ſurtes, id Apollinis antra dederunt
Conſilium: numquam melius nam cedere tædas
Reſpouſum eſt, quam cum prægans nova nupta jugatur.
Hanc tibi Roma deam titulis, & honore ſacratam
Perpetuo Floras inter, Venereſque creaſti.
Nec mirum: quis enim ſapiens dubitaverit illas
Murtali de ſtirpe ſatas viviſſe, & eaſdem
Laude venuſtatis claras, in amoribus uſque
Ad famæ excidium formæ nituiſſe decore?

De cultu Hadriani, & catamiti ejus.

QUid loquar Antinoum cœleſti ſede locatum?
Illum delicias nunc divi Principis, illum
Purpureo in gremio ſpoliatum ſorte virili,
Adrianique Dei Ganymedem, non cyathos dis
Purgare, ſed medio recubantem cum Jove ſalcro,
Nectaris Ambroſii ſacrum potare Lyæum,
Cumque ſuo in templis vota exaudire marito?
Ergo his auſpicibus, Trajanus, Nerva, Severus,
Et Titus, & fortes geſſerunt bella Nerones:
Quos terrena viros illuſtres gloria fecit,
Et virtus fragilis provexit in ardua famæ
Aſcitæ tertiis, ſub religione jacentis.
Quam pudet hoc illis perſuaſum, talibus ut ſe,
Romanaſque acies cenſerent Martis amore
Poſſe regi, dum ſe Paphiæ male blandus adulter
Venditat, Æneadaſque ſuos ſucceſſibus auget?
Felices, ſi cuncta Deo ſua proſpera Chriſto
Principe diſpoſita ſciſſent! qui currere regna
Certis ducta modis, Romanorumque triumphis
Creſcere, & impletis voluit ſe infundere ſeclis.
Sed caligantes animas, & luce carentes,
In Jovis, Auguſtique adytis, templiſque duarum
Junonum, Martiſque etiam, Veneriſque ſacellis
Maſtatas, tetro lethi immerſere barathro,
Supremum regimen craſſis in partibus orbis
Eſſe rati, merſoque poli conſiſtere fundo.

De cultu elementorum ſub ſpecie quorumdam non deorum, ſed dæmonum.

QUidquid humus, quidquid pelagus mirabile gignunt,
Id duxere deos: colles, freta, flumina, flammas.
Hæc ſibi per varias formata elementa figuras
Conſtituere patres, hominumque vocabula mutle
Scripſerunt ſtatuis, vel Neptunum vocitantes
Oceanum, vel Cyaneas cava flumina Nymphas,
Vel ſylvas Dryadas, vel devia rura Napæas.
Ipſe ignis, noſtrum factus qui ſervit ad uſum,
Vulcanus perhibetur, & in virture ſuperna
Fingitur, ac delubra Deus & nomine & ure
Aſſimulatus habet, necnon regnare caminis

Fer-

Fertur, & Æoliæ ſummus ſabet eſſe, vel Ætnæ.

De Cultura Solis, quem credunt Apollinem.

EST, qui conſpicuis ſuperos quæſivit in aſtris,
Auſus habere Deum ſolem, cui tramite certo
Conditio impoſita eſt, vigilem tolerare laborem,
Viſibus objectum mortalibus, orbe rotundo
Præcipitem, teretique globo per inane volantem,
Et, quod nemo negat, mundo cæloque minorem.
Area major enim, quam qui percurrit in illa:
Et longe campi ſpatium diffuſius, in quo
Emicat, ac volucri ſervens rota volvitur axe.
Quamvis nonnullis placeat, terram breviorem
Dicere circuitu, quam ſit pulcherrimus ille
Circulus, & flammas immenſi ſidetis ultra
Telluris normam porrectu extendere gyro.
Numne etiam cœli minor & contractior orbis,
Cujus planiciem longo tranſmittere tractu
Circinus excurrens meta interiore laborat?
Ille Deus verus, quo non eſt grandior ulla
Materies, qui fine caret, qui præſidet omni
Naturæ, qui cuncta ſimul concludit & implet.
Solem certa tenet regio, plaga certa coercet,
Temporibus variis diſtinguitur: aut ſubit ortu,
Aut roit occaſu, latet aut ſub nocte recurrens:
Non torquere facem potis eſt ad ſigna Trionum,
Orbe nec obliquo portas Aquilonis adire,
Nec ſolitum converſus iter revocare retrorſum.
Hic erit ergo Deus præſcriptis lege ſub una
Deditus officiis? libertas laxior ipſi
Conceſſa eſt homini, formam cui flectere vitæ
Atque voluntatis licitum eſt, ſeu tramite dextro
Scandere, ſeu lævo malit decurrere campo,
Sumere ſeu requiem, ſeu continuare laborem,
Seu parere Deo, ſive in contraria verti.
Iſta miniſtranti regimen ſolemne dictum
Handquaquam ſoli datur a factore poteſtas:
Sed famulus ſubjectus agit quodcumque neceſſe eſt.
Hoc ſidus currum, rapidaſque agitare quadrigas,
Commeuti, & radios capitis, & verbera dextræ,
Et frenos, phaleraſque, & equorum pectura anhela
Æris inaurati, vel marmoris, aut orichalci,
Jufſerunt nitidis fulgere polita metallo.
Poſt trabeas, & eburnam aquilam, ſellamque curulem,
Cerouat ora ſenex barbatus, & oſcula figit
Cruribus æripedum, ſi fas eſt credere, equorum:
Immotaſque rotas & flecti neſcia lora,
Aut ornat redimita roſis, aut thure vaporat.

De cultu Lunæ, quam & Dianam credunt.

HOC tamen utcumque eſt tolerabile. quid, quod & ipſæ
Dant tibi, Roma, deos inferni fugitis umbræ?
Eumenidum domina Stygio caput exerit antro,
Rapta ad tartarei thalamum Proſerpina regis.
Et ſi quando ſuos dignatur adire Quirites,
Placatur vaccæ ſterilis cervice reſecta,
Et regnare ſimul cœloque ereboque putatur:
Nunc bigas frenare boves, nunc ſæva ſororum
Agmina viperea ſuperis immittere flagro.
Nunc etiam volucres caprearum in terga ſagittas
Spargere, terque ſuas eadem variare figuras.
Denique quum luna eſt, ſubluſtri ſplendet amictu:
Quum ſuccincta jacit calamos, Latonia virgo eſt:
Quum ſubnixa ſedet ſolio, Plutonia coniux
Imperitat Furiis, & dictat jura Megeræ.
Si verum quæris: Triviæ ſub nomine dæmon
Tartareus colitur, qui te modo raptat ad æthram,
Sidereoque Deum venerandum ſuadet in aſtro:
Per ſylvas modo mortiferi diſcurrere mundi,
Erroreſque ſequi ſubigit, nemorumque putare
Eſſe deam, quæ corda hominum pavitantia figat,
Quæque feras perimat lethali vulnere mentes.
Depreſſos modo ſubter humum formidine ſenſus
Obruit, implorent ut numina lucis egena,
Seque poteſtati committant noctis opertæ.

In ſpectaculis quos fint venerati.

RESPICE terrifici ſcelerata ſacraria Ditis,
Cui cadit infauſta ſuſus gladiator arena.
Heu male luſtratæ Phlegetontia victima Romæ!
Nam quid veſani ſibi vult ars impia ludi?
Quid mortes juvenum? quid ſanguine paſta voluptas?
Quid pulvis caveæ ſemper funebris? & illa
Amphitheatralis ſpectacula triſtia pompæ?
Nempe Charon, jugulis miſerorum ſe duce dignas
Accipit inferias, placatus crimine ſacro.
Hæ ſuot deliciæ Jovis infernalis, in iſtis
Arbiter obſcuti placidus requieſcit averni.
Nunne pudet regem, populis ſceptriſque potentem
Talia pro patriæ cenſere litanda ſalute?
Religionis opem ſubternis poſcere ab antris?
Evocat heu pœnis tenebroſa ex ſede miniſtrum
Interitus, ſpecioſa hominum cui funera ſolvat.
Incaſſum arguere jam Taurica ſacra ſolemus:
Funditur humanus latiali in munere ſanguis,
Conſeſſuſque ille ſpectantum ſolvit ad aram
Plutonis fera vota ſui? quid ſanctius ara,
Quæ bibit egeſtum per myſtica tela cruorem?
Anne fides dubia eſt tibi, ſub caligine cæca
Eſſe Deum, quem tu tacitis rimetis in umbris?
Eece deos Manes cur inficiaris haberi?
Ipſa patrum monumenta probant, diis Manibus illic
Marmora ſecta lego, quacumque Latina vetuſtas
Cuſtodit cineres, denſiſque Salaria buſtis.

Romam alloquitur.

DIC quibus hunc ſcribis titulum? niſi quod trucis orci
Imperium, veræ ceu majeſtatis, aduras?
En quibus implicita ſqualebat regia ſummi
Imperii, tractis majorum ab origine ſacris.
Quum princeps gemini bis victor cæde tyranni
Pulchra triumphali reſpexit mœnia vultu,
Nubibus obſeſſam nigrantibus aſpicit urbem,
Noctis obumbratæ caligine. turbidus aer
Arcebat liquidem ſeptena ex arce ſerenum.
Ingemuit miſerans, & ſic ait: Exue triſtes,
Fida parens, habitus. equidem prædivite cultu
Illuſtrata cluis, ſpoliiſque inſigne ſuperbis
Attollis caput, & multo circumfluis auro.
Sed nebulis propter volitantibus obſitus alti
Verticis horret apex: ipſas quoque livida gemmas
Lux hebetat, ſpiſſuſque dies & fumus ab ore
Suffuſus, rutilum frontis diadema retundit.
Obſcuras video tibi circumferrier umbras,
Cæruleaſque animas, & nigra idola vulare.
Ceuſeu ſublimem tollas ſuper aera vultum,
Sub pedibuſque tuis nimbeſa elementa relinquas.
Omne quod ex mundo eſt, tibi ſubjacet: hoc Deus ipſe

Conſtituit, cujus vultu domineris, & orbi
Imperitas, & cuncte potens mortalia calcas.
Non decet, ut ſubmiſſa oculos regina caducum
Contemplare ſolum, majeſtatemque requiras
Circa humiles rerum partes, quibus ipſa ſuperſtas.
Non patiar veteres teneas ut me duce nugas,
Ut canoſorum venereris monſtra daorum.
Si lapis eſt, ſenio diſſolvitur, aut crepat ictu
Percuſſus tanul: mollis ſi bractea gypſum
Texerit, infido rareſcit glutine fauſum.
Si formam ſtatuæ lamnis commiſit ahenis
Lima terens, aut in partem cava membra graveto
Pondere curvantur, ſcabra aut ærugo pereſam
Conficit effigiem, crebroque foramine rumpit,
Nec tibi terra Deos, cœli nec ſit Deus aſtrum,
Nec Deus Oceanus, nec vis quæ ſubter operta eſt,
Inferis triſta ob meritum damnata tenebris:
Sed nec virtutes hominum Deus, aut animarum,
Spirituumva, vagæ tenui ſub imagine formæ.
Abſit ut umbra Dens tibi ſit, genluſve locuſva,
Aut Deus aerias volitans phantaſma per auras.
Sint hæc Barbaricis gentilia numina pagis, (dum
Quos penes omne ſacrum eſt, quidquid formido tremen-
Suaſerit, horrificos quos prodigialia cognnt
Credere monſtra Deos, quos ſanguinolentus edendi
Mos juvat, ut pingnis luco lanienur in alto
Victima, viſceribus multa inter vina vorandis.
At te, quæ domitis leges ac jura dediſti
Genribus, inſtituens; magnus qua tenditur orbis,
Armorum, morumque feros manſuefcere titus,
Indignum ac miſerum aſt, in relligione renenda
Id ſapere, immenes populi de more ferino
Quod ſapinnr, nullaque rudes ratione ſequuntur.
Seu nos procinctus maneat, ſeu pace quietas
Dictemus leges, ſeu debellata duorum
Colla tyrannorum media calcemus in urbe,
Agnoſcas regina libens mea ſigna neceſſa eſt,
In quibus effigies crucis aut gammeta refulget,
Aut longis ſolido ax auro præfertur in haſtis.

De potentia Crucis.

HOC ſigno invictus tranſmiſſis alpibus ultor
Servitium ſolvit miſerabila Conſtantinus:
Quum te peſtifera premeret Maxentius aula,
Lugebas longo damnatos carcere centum,
Ut ſcis ipſa, patres: aut ſponſus fœdara pactæ
Intercepta gemens, diroque ſatallite rapta,
Imuerſus tenebris, dura inter vincula flebat:
Aut ſi nupta thorum regis conſcendere juſſa,
Coeperat impurum Domini oblectare furorem
Morte maritalis dabat indignatio pœnas.
Plena puellarum patrumque ergaſtula ſævi
Principis, abducta genitor ſi virgine muſſans
Triſtius ingemuit, non ille impune dolorem
Prodidit, aut confeſſa aulmis ſuſpiria traxit,
Vim libertatis nimiæ, patriumque dolorem.
Teſtis Chriſticolæ ducis adventantis ad urbem
Milvius, exceptum Tyberina in ſtagna tyrannum
Præcipitans, quanam victricia viderit arma
Majeſtate regi, quod ſignum dextera vindex
Prætulerit, quali radierint ſtemmate pila.
Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum, clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat, ardebat ſummis crux addita criſtis.
Ipſa ſenatorum meminit clariſſimus ordo,
Qui tunc concreto proceſſit crine, catenis
Squalens carcereis, aut nexus compede vaſta,
Complexuſque pedes victoris ad inclita flendo
Procubuit vexilla jacens. tunc ille ſanatus
Militiæ ultricis titulum, Chriſtique verendum
Nomen adoravit, quod collucebat in armis.
Ergo cave egregium caput orbis, inania poſt hæc
Prodigia, eſſa deos ſolito tibi fingere cultu,
Atque experta Dei virtutem ſpernere veti:
Deponas jam feſta velim puerilia, ritus
Ridiculos, tantoque indigna ſacraria regno.
Marmora tabenti reſpergine tincta lavate,
O proceres, liceat ſtatuas conſiſtere puras
Artificum magnorum opera, hæc pulcherrima noſtræ
Ornamenta cluant patriæ, nec decolor uſus
In vitium verſæ monimenta coinquinet artis.
Talibus edictis urbs informata refugit
Errores veteres & turbida ab ore vieto
Nubile diſcuſſit, jam nobilitate parata
Æternas tantare vias, Chriſtumque vocantem
Magnanimo ductore ſequi, & ſpem mittere in æuum.
Tunc primum ſenio docilis ſua ſecula Roma
Erubuit: pudat exacti jam temporis, odit
Prætaritos fœdis cum relligionibus annos.
Mox ubi contiguos foſſis muralibus agros
Sanguine juſtorum innocuo maduiſſe recordans,
Invidioſa videt tumulorum millia circum
Triſtis judicii, mage pœniter, ac ditionis
Effrenis, nimiæque ſacris pro turpibus iræ,
Compenſara cupit teterrima vulnera læſæ
Juſtitiæ, ſeto obſequio, veniaque petenda:
Ne tanto Imperio maneat pietate rapulſa
Crimau ſævitiæ, monſtrata piacula quærit,
Inqua fidem Chriſti pleno transfertur amore.
Laurea victoris Marii minus urilis urbi,
Quum traheret Numidam populo plaudente Jugurtham;
Nec tantum Arpinas conſul tibi, Roma, medelæ
Contulit, extincto juſta inter vincla Cethego,
Quantum præcipuus noſtro ſub tempore princeps
Præſcripſit, tribuitque boni: multos Catilinas
Ille domo pepulit: non ſæva incendia tectis,
Aut ſicas patribus, ſed tartara nigra animabus,
Internoque hominum ſtatui tormenta parantes.
Errabant hoſtes per templa, per atria paſſim,
Romanumque forum & Capitolia celſa tenebant,
Qui conjuratas ipſa ad vitalia plebis
Moliti inſidias, intus ſerpente veneno
Conſuaverant tacitis peſtem miſcere medullis.
Ergo triumphator letitante ex hoſte togatus,
Clara tropæa refert ſine ſanguine, remque Quirini
Adſuefcit ſupero pollere in ſecula regno.
Denique nec metas ſtatuit, nec rempora ponit:
Imperium ſine fine docet, ne Romula virtus
Jam ſit anus, norit ne gloria parta ſenectam.

Romanorum ſenatum converſum ad Chriſtum.

EXultare patres videas, pulcherrima mundi
Lumina, conciliumqua ſenum geſtire Catonum,
Candidiore toga niveum pietetis amictum
Sumere, & exuvias deponere pontificales.
Jamque ruit, paucis Tarpaja in rupe relictis,
Ad ſincera virum penatralia Nazereorum,
Atque ad Apoſtolicos Evandrie curia fontes,
Anuiadum ſoboles, & pignora clara Proborum.
Fertur enim ante alios generoſus Anicius urbis

Illu-

Illuſtraſſe caput: ſic ſe Roma inclyta jactat:
Quin & Olybriaci generiſque & nominis hæres,
Adjectis faſtis, palmata inſignis abolla,
Martyris ante fores, Bruti ſubmittere faſces
Ambit, & Auſoniam Chriſto inclinare ſecurim.
Non Paulinorum, non Baſſorum dubitavit
Prompta fides dare ſe Chriſto, ſtirpemque ſuperbam
Gentis patriciæ venturo attollere ſeclo.
Jam quid plebicolas percurram carmine Gracchos,
Jure poteſtatis fultos, & in arce ſenatus
Præcipuos, ſimulachra deum juſſiſſe revelli,
Cumque ſuis paritet lictoribus omnipotenti
Suppliciter Chriſto ſe conſecraſſe regendos?
Sexcentas numerare domos de ſanguine priſco
Nobilium licet, ad Chriſti ſignacula verſas,
Turpis ab idolii vaſto emerſiſſe profundo.
Si perſona aliqua eſt, aut ſi ſtatus urbis, in his eſt:
Si formam patriæ facit excellentior ordo,
Hi faciunt, juncta eſt quoties ſententia plebis,
Atque unum ſapiunt plures ſimul ac potiores.
Reſpice ad illuſtrem, lux eſt ubi publica, cellam,
Vix pauca invenies gentilibus obſita nugis
Ingenia, obtritos ægre retinentia cultus.
Et quibus exactas placeat ſervare tenebras,
Splendentemque die medio non cernere ſolem.

Plebem Romanam in Chriſtum credidiſſe.

POſt hinc ad populum converte oculos: quota pars eſt,
Quæ Jovis infectam ſanie non deſpuat aram?
Omnis qui celſa ſcandit cœnacula vulgus,
Quique terit ſilicem variis diſcurſibus atram,
Et quem panis alit gradibus diſpenſus ab altis,
Aut Vaticano tumulum ſub monte frequentat,
Quo cinis ille latet genitoris amabilis obſes,
Cœtibus aut magnis Lateranas currit ad ædes,
Unde ſacrum referat regali chriſmate ſignum.
Et dubiramus adhuc, Romam tibi, Chriſte, dicatam
In leges tranſiſſe tuas? omnique volentem
Cum populo & ſummis cum civibus, ardua magni
Jam ſuper aſtra poli terrenum extendere regnum?
Nec movetur, quod pars hominum rariſſima clauſos
Non aperit ſub luce oculos, & greſſibus errat.
Quamlibet illuſtres meritis, & ſanguine clari,
Præmia virtutum titulis & honoribus aucti
Ardua rettuleriut, faſtorumque arce potiti
Annales proprio ſignariut nomine chartas,
Atque inter veteres cera numerentur & ære:
Attamen in paucis, jam deficiente caterva,
Nec perſona ſita eſt patriæ, nec curia conſtat;
Et quodcumque fovet ſtudii privata voluntas,
Ac jam rara tenet: ſed publica vota reclamant,
Diſſenſu celebri trepidum damnantia murmur.
Sic conſulta Patrum ſubſiſtere conſcriptorum,
Non alitet licitum priſco ſub tempore, quam ſi
Ter centum ſeniſſe ſenes legerentur in unum:
Servemus leges patrias, infirma minoris
Vox cedat numeri, parvaque in parte ſileſcat.

Apoſtrophe ad Symmachum.

ASpice quam pleno ſubſellia noſtra ſenatu
Decernant infame Jovis pulvinar, & omne
Idolium, longe purgata ex urbe fugandum:
Qua vocat egregii ſententia principis, illuc
Libera tum pedibus, tum corde frequentia tranſit.
Nec locus invidiæ eſt, nullum vis aſpera terret;
Ante oculos ſic velle patet, cunctique probatum,
Non juſſum, ſola capti ratione ſequuntur.
Denique pro meritis terreſtribus æqua rependens
Munera ſacricolis, ſummos impertit honores
Dux bonus, & certare ſinit cum laude ſuorum,
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet, quoniam cœleſtia numquam
Terrenis ſolitum per iter gradientibus obſtant.
Ipſe magiſtratum tibi conſulis, ipſe tribunal
Contulit, auratumque togæ donavit amictum,
Cujus religio tibi diſplicet, u pereuntum
Aſſertor divum, ſolus qui reſtituendos
Vulcani, Martiſque dolos, Veneriſque peroras,
Saturuique ſenis lapides, Phœbique furores,
Iliacæ matris Megaleſia, Bacchica Nyſi,
Isidis amiſſum ſemper plangentis Oſirim
Mimica, ridendaque ſuis ſolemnia calvis,
Et, quaſcunque ſolent Capitolia claudere, larvas.
O linguam miro verborum fonte fluentem,
Romani decus eloquii, cui cedat & ipſe
Tullius, has fundit dives facundia gemmas?
Os dignum æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare Deum, cui ſordida monſtra
Prætulit, & liquidam temeravit crimine vocem.
Haud aliter, quam ſi raſtris quis tentet eburnis
Cœnoſum verſare ſolum, limoque madentes
Excolere aureolis ſi forte ligonibus ulvas,
Splendorem dentis nitidi ferobis inquinet atra,
Et pretioſa acies ſqualenti ſordet in arvo.
Non vereor ne me nimium confidere quiſquam
Arguat, ingeniique puter luctamen inire.
Sum memor ipſe mei, ſatis & mea frivola novi,
Non auſim confetre pedem, nec ſpicula tantæ
Indocilis faudi conjecta laceſſere linguæ.
Illæſus maneat liber, excellenſque volumen
Obtineat partam dicendi ſulmine famam.
Sed liceat tectum ſervare a vulnere pectus,
Oppoſitaque volans jaculum dspellere parma.
Nam ſi noſtra fides ſeclo jam tuta quietu,
Viribus infeſtis, huſtilique arte petita eſt:
Cur mihi fas non ſit lateris ſinuamine flexi
Ludere ventoſas jactu pereunte ſagittas?
Sed jam tempus, iter longi cubibere libelli,
Ne tractum fine fine ferat faſtidia carmen.

CONTRA SYMMACHUM
LIBER POSTERIOR

PRÆFATIO.

SImon, quem vocitant Petrum,
Sumnius diſcipulus Dei,
Lucis forte ſub exitu,
Quum veſper croceus rubet,
Curvam vulſerat ancoram,
Captans flamina liuteis,
Et tranſnare volens fretum,
Nox ventum movet obvium,
Fundo qui mare miſceat,
Jactatam quatiat ratem.
Clamat nauticus æthera
Plangens, atque ululans ferit,

Cum

Cum ſtridore rudentium:
Nec quidquam ſuberat ſpei,
Mergendis prope naufragis.
Quum Chriſtum procul aſpicit
Pallens turba periculis,
Calcantem pedibus mare,
Ac ſi per ſolidam viam
Siccum littus obambulet.
Hæc miracula cæteri
Vectores pavidi ſtupent.
Solus non trepidos Petrus
Agnoſcit Dominum poli,
Terræque, & maris iuvii:
Cujus omnipotentiæ eſt
Plantis æquora ſubdere.
Tendit ſuppliciter manus,
Notum ſubſidium rogat.
Aſt ille placide annuens,
Puppi ut deſiliat jubet.
Joſſis obſequitur Petrus;
Sed veſtigia fluctibus
Summis tingere cæperat,
Et lapſante gradu pedes
Paſſum mergere lubricos.
Mortalem Deus increpat,
Qui ſit non ſtabili fide,
Nec calcare fluentia,
Nec Chriſtum valeat ſequi.
Tum dextra famulum levat,
Siſtitque, & docet iugredi
Tergum per tumidum ſteti.
Sic me tura ſileutia
Egreſſum dubiis loquax
Infert lingua periculis:
Non ut diſcipulum Petrum
Fidentem & meritu & fide:
Sed quem culpa frequens, levem
Vulvat per freta naufragum.
Sum plane temerarius,
Qui noctis mihi conſcius,
Quam vitæ in tenebris agu,
Puppem credere fluctibus
Tanti unn rimeam viri:
Quo nunc nemu diſertior,
Exultat, fremit, tonnat,
Ventiſque eloquii tumet.
Cui merſare facillimum eſt
Tractandæ indocilem ratis:
Ni tu, Chriſte potens, manum
Dextro numine porrigas,
Facundi oris ur impetus
Non me fluctibus obruat:
Sed tenſim gradiens, vadis
Inſiſtam fluitantibus.

LIBER.

HActenus & veterum cunabula prima Deorum,
Et cauſas, quibus error hebes cunflatus in urbe eſt,
Diximus, & noſtro Romam jam credere Chriſto.
Nunc objecta legam, nunc dictis dicta refellam.
Unde igitur cœpiſſe ferunt, aut ex quibus orſum,
Quo mage ſancta ducum corda illice flecteret arte?

ARmorum dominos, vernantes flore juventæ
Inter caſtra patris genitos, ſub imagine avita
Eductos, exempla domi congeſta tenentes,
Orator catus inſtigat, ceu claſſica belli
Clangeret, exacuitque animos, & talia jactat:
Si vobis vel parta, viri, victoria cordi eſt,
Vel parienda dehinc: templum dea virgo ſacratum
Obtineat, vobis regnantibus: ecquis amicus
Hoſtibus, hanc ſaucte veſtro negat eſſe colendam
Imperiu? cui ſemper adeſt, quod laudibus implet.
Hæc ubi dicta dedit, reddunt placidiſſima fratrum
Ora ducum: Scimus quam ſit Victuria dulcis
Fortibus, Auſoniæ vir facundiſſime linguæ:
Sed quibus illa modis, qua ſit ratiune vocanda
Novimus: hac primum pueros patet imbuit arte,
Hanc genitore ſuu didicit puer ipſe magiſtro.
Non aris, ooo ſarre molæ Victoria felix
Exorata venit: labor impiger, aſpera virtus,
Vis animi, excelleus ardor, viuleutia, cura,
Haoc tribuuor, durum tractandis robur in armis.
Quæ ſi defuerint bellantibus, aurea quamvis
Marmoreu in templo rutilas Victoria pennas
Explicet, & multis ſurgat formata metallis,
Non aderit, verſiſque offenſa videbitur haſtis.
Quid, miles, propriis diffiſus viribus, uptas
Irrita femineæ tibimet ſulatia formæ?
Numquam pennigeram legio ferrata puellam
Vidit, anhelantum regeret quæ tele virorum.
Vincendi quæris dominam? ſua dextra cuique eſt,
Et Deus omnipotens: uoo pexo crine virago,
Nec uudu ſuſpenſa pede, ſtrophioque reciucta,
Nec tumidas fluitante ſinu veſtita papillas.
Aut vos pictorum docuit manus, aſſimilatis
Jure poetarum oumen componere mouſtris:
Aot lepida ex veſtro ſumpſit pictura ſacellu,
Quod variis imitata ootis, ceraque liquenti
Duceret in faciem, ſociique poematis arte
Aucta, coloratis auderet ludere ſucis.
Sic onum ſectantur iter, ſic inania rerum
Somnia concipiunt & Humerus & acer Apelles,
Et Numa: cognatumque malum pigmenta, Camœnas,
Idula conflavit fallendi trina poteſtas.
Hæc ſi non ita ſunt, edatur, cur ſacra vobis
Ex tabulis, ceriſque poetica fabula præſtat?
Cur Berecynthiacus perdit truncata ſacerdos
Iuguina, quum pulebrum poeſis caſtraverit Atyn?
Cur etiam templu Triviæ luciſque ſacratis
Coruipedes arcenrut eqoi, cum muſa pudicum
Raptarit juvenem volucri per lirora curru?
Idque etiam paries tibi verſicolorus adumbret?
Deſine, ſi pudor eſt, gentilis ineptia, tendem
Res iucorporeas ſimulatis fingere membris.
Deſine, terga humiuis plumis obducere: fruſtra
Fertut avis mulier, maguuſque eadem dea vultur.
Vis decorare tuum, ditiſſima Roma, Senatum?
Suſpende exuvias armis & ſanguine captas:
Cungere cæſurum victrix diademata regum,
Frange repulſorum fœda ornameura deorum:
Tunc tibi uon terris tantum victuria parta,
Sed ſuper aſtra etiam media ſervabitur æde.
Talia principibus dicta interſantibus, ille
Proſequitur, magniſque tubam concentibus inflat:
Allegat morem veterum, nil dulcius eſſe
Adfirmat ſolitis, populoſque hominesque teneri
Lege ſua. ſicut variæ naſcentibus, inquit,
Contingunt pueris animæ: ſic urbibus adſert
Hura dieſque ſuum, quum primum mœnia ſurguut,
Aut fatum, aut genium, cujus moderamine tegnent.

Addit

Addit & arcanum rerum, verique latebras
Proſperitate aliqua deprendi poſſe ſecondi
Per documenta booi, ſi ſint felicia, quæ quis
Experiendo probet: ceſſiſſe parentibus omne
Idolium ſemper feliciter, & pede dextro.
Enumerat longi vim temporis, excitat ipſam
Criuibus albentem uiveis, & fronte vietam,
Ore repoſcentem querulo ſua numina Romam.
Libera ſum, liceat proprio mihi vivere more.
Et qais erit, qui mille meos reprebenderit annos?
Uno omnes ſub ſule ſiti, vegetamut eodem
Aere, commonis cunctis viventibus aura.
Sed qui ſit, qualiſque Deus, diverſa ſeqouti
Quærimus, atque viis longe diſtantibus uuum
Imus ad occultum. proprius genti cuique eſt mos;
Per quod iter properans, eat ad tam grande profundum.
His tam magnificis, tantaque fluentibus arte,
Reſpondet vel ſola fides, doctiſſima primum
Pandere veſtibulum veræ ad penetralia ſectæ.
Nam quom divinis agimus de rebus, & illum
Qui vel principio caruit, vel ſioe carebit,
Quiſque Chao anterior fuerit, mondumque creatit,
Conjectare animo contendimus, exigua eſt vis
Humani ingenii, tautoque anguſta labori:
Quippe minor natura, aciem ſi iutendere tentet
Acrius, ac penetrare Dei ſecreta ſupremi:
Qois dabitet victo fragilem laceſſere viſu,
Vimque fatigatæ meotis ſub pectore parvo
Turbari, invalidiſque bebetem ſuccumbere curis?
Sed facilis fidei via provocat omnipotentem
Credere, qoi bona non tantum præſentia donat,
Sed ventura etiam, longiſque iotermina ſeclis
Promittit, oe totus eam reſolotus inane
Iu uihilom, pereamque brevem poſt luminis uſum.
Muneris auctores ipſo de munere pendas.
Æterna æternus tribuit, mortalia confert
Mortalis, divina Deus, peritura caducus.
Omuia quæ tempus peragit, quæque esitus aufert,
Vilia ſont brevitate ſui, nec digna perenol
Largirore, cui propria eſt opuleotia, oumqoam
Deſinere, idque homini dare, quod nou deſiuet umquam.
Nam ſi corruptam, corrumpendomve Deus quid
Præſtat, habetque uihil quod ſit pretiuſius iſtis:
Paaper, & infirmus, & ſummo iodignus honore,
Et nou omnipotens, ſed inaois numinis umbra eſt.
Hac ratione fides ſapienter conjicit, immo
Non dubitat verum eſſe Deom, qui quod ſumus, & quod
Vivimos, illæſum ſemper ſore, ſi mereamur,
Nos ſperare jubet: Cæleſtia ſi placet, inquit,
Scandere, terrenas animo depellite curas.
Nam quantum ſubjecta ſitu tellus jacet infra,
Dividiturque ab humo convexi regia cæli,
Tantum veſtra meis diſtant mundaoa futuris,
Dira bonis, ſcelerata piis, tenebroſa ſerenis.
Quidquid obire poteſt, fugiatis cenſeo: quidquid
Naturæ ratione capit vitium, atque ſeoeſcit,
Pro uihilo, io uihilom quia ſunt reditura, potetis.
Cuncta quidem quæ gignit humus, qoæ coutioet, ipſe
Principio inſtitoi, nitidoque inſignia mundo
Ornamenta dedi, ſpecioſaque ſemina finxi.
Sed tameu eſſe modum volui, parciſque fruenda
Moribus indolſi, quaatum moribundus & æger
Corporis & vitæ volucris ſibi poſceret uſus:
Non ut captus homo ſtudiis, & Inaniter ardens,
Duceret omne bonom poſitum iu dalcedine rerum,
Et ſpecie teuui, quas cutrere tempore juſſi.
Atque ævum ſtatui, ſub quo generoſa probarem
Pectora: ne torpens, & nou exercita virtus,
Robut enervatom gereret ſine laude palæſtræ.
Illecebroſos enim ſapor eſt, & peſtifer horum,
Quæ dom prætereunt, miro oblectamioe meutes
Implicitas, vinctaſque tenent. vincenda voluptas,
Elaqoeanda animi conſtantia, ne retinaclis
Mollibus ac lentis nexa & captiva prematur.
Nitendum ſommis conatibus, iuter acerba
Sectandum virtutis iter, ne ſuavia fluxæ
Conditioois amet nimium: ne congerat aurum,
Nec varios lapidom cupide ſpectare colores
Ambitioſa velit, nec ſe popularibus auris
Oſteoter, pulchroque inſtata tomeſcat honore:
Ne natale ſolum, patril ue jogera ruris
Tendat, & externos animum diffundat io agros:
Et ne corporeis addicat ſenſibus omne
Quod vult, aut quod agit: ne præferat utile juſto,
Spemqoe in me omnem ſtatuat; numquam peritura
Quæ dedero ſunt, æteroom mea dona manebunt.
Hæc igitut ſpondente Deo, quis furtis & acer,
Virtutiſque capax, breve quidque perenoibus iu ſe
Prætulerit? vel quis ſapiens potiora putarit
Gaudia membrorum, quam vivæ præmia mentis?
Nonne hominem ac pecudem diſtantia ſeparat una;
Quod bona quadrupedum ante oculos ſita ſunt? ego contra
Spero, quod extra aciem longom ſervatur in ævum?
Nam ſi tota mihi cum corpore vita peribit,
Nec poterit ſopereſſe meum poſt funera quidquam,
Quis mihi regnatot cæli? qois cooditor orbis?
Quis Deus? aut quæ jam merito metuenda poteſtas?
Ibo per imporos ſervente libidine luxus,
Luceſtabo theros, factum calcabo pudurem,
Inficiabor habens aliquod ſine teſte propinqui
Depoſitum, tenues avidus ſpoliabo clieotes:
Longævam perimam magico cantamiue matrem.
Tardat anus dumioum dilata morte ſecundum.
Nec formido malum, falluntur publica jora.
Lex armata ſedet, ſed neſcit crimen opertum:
Aut ſi res pateat, judex corrumpitur aoro.
Rara reos juſta percellit pœna ſecuri.
Sed qoid ego bæc meditor? revocat Deus ecce ſevera
Majeſtate miuax, negat iuteritura meorum
Per mortem monimeota operum. Nou occidet, ioquit,
Interior qui ſpirat homo: iuet ille pereune
Supplicium, quod ſubjectos male rexerit artus.
Nec mihi difficile eſt liquidam circumdare flammis
Naturam, quamvis perſtabilis illa ſeratur
More noti: capiam tamen, & totmenta adhibebo
Ipſe incorporeos, ac ſpirituum ſator unus.
Quiu & corporibus parilis conſortia pœnæ
Deceroam: poſſum quoniam reoovare favillas
Antiquam in faciem, nec daſperanda poteſtas:
Qui potui formare uovom, reparabo peremptum.
Nun deſont exempla meæ virtutis io ipſis
Seminibus. natora docet revireſcere cuncta
Poſt obitom. ſiccantur enim pereuote vigore
Quo vixere prius. tonc ſicca & mortua ſulcis
Aut foveis mandata latent, & more ſepulcbri
Obruta, de tumulis tedivivo germine ſurgont.
Namquid noſſe potes, vel conjectare, quis iſtud
Tam ſolers opifex ſtruat? aut quæ vis agat intus?
Nil vos, o miſeri, Phyſicorum dogmata fallant.
Eu ego gignendi Dominus, ac reſtituendi
Quod periit, fluſitque, potens: ficciſſima quæque
In veteres formas aut flore aut fronde reduco.

Idque

Idque ipſum quandoque homini facturus, inanî
Surgat ut ex cinere, ſtructuraque priſtina conſtet.
Quæ mihi pro meritis, vel per tormenta repeodat
Crimina, vel ſummæ virtutis in arce coruſcet,
Non peritura debinc quacumque in ſorte manebit.
Interea, dum miſta viget ſubſtantia in unum,
Sit memor auctorie proprii, veneretur & oret
Artificem ſubmiſſa ſuum. non condidit alter
Halantis animæ figmentum, & corporis alter:
Nec bona præſentis vitæ numeroſa gubernant
Numina, non alius ſegetes & ſpicea farra
Suppeditat Deus, haud aliue dat muſta racemis,
Purpureumque gravi ſundit de palmite ſuccum.
Ipſe ego ſum, virides oleas pingueſcere baccis
Qui facio, Graja quae Pallade fingitie ortas,
Et qui Lucinas tribuo naſcentibus horas.
Duplex lege mea per mutua fœdera ſexus
Gignere amat ſubolem, generiſque propagine gaudet,
Quem vos laſcivis violatis amotibus ignem.
Et ſtupra veſtra Dez Veneris prætexitis umbra.
Unus ego elementa rego, nec mole laboris,
Ut miſer, infirmuſve aliquis, fragiliſve fatigor.
Lux immenſa mihi eſt, nec morte ſolubilis ætas,
Senſibus & veſtris haud intellecta vetuſtas.
Inde miniſteriis ad tot modsramina mundi
Non egeo, nec participes, ſocioſve requiro.
Porro autem Angelicas legiones, quas mea fecit
Dextera, noſſe meum eſt, & quæ natura creatis
Subſiſtat, qualeſque mihi ſerventur ad uſus.
Tu, me præterito, meditaris numina mille,
Quæ ſimules parere meis virtutibus, ot me
Per varias partes minuas, cui nulla recidi
Pars aut forma poteſt: quia ſum ſubſtantia ſimplex,
Nec pars eſſe queo. ſolie diviſio rebus
Compoſitis, factiſque ſubeſt: me nemo creavit,
Ut ſcindi valeam, conctarum conditor onus.
Crede, quod ex nihilo formavi, pars mea non eſt.
Quare age mortalis, ſoli mihi conſtrue templum,
Neque unum venerare Deum: cæmenta remitto,
Et quæ ſaxa Paros ſecat, & quæ Punica rupes,
Quæ viridis Lacedæmon habet, maculoſaque Synnas,
Nativum nemo ſcapuli mihi dedicet oſtrum:
Templum mentis amo, non marmoris, aurea in illo
Fundamenta manent fidei, ſtructura nivali
Conſurgit pietate nitens: tegit ardua culmen
Juſtitia: interius ſpargit ſola picta rubenti
Flore pudicitiæ pudor almus, & atria ſervat.
Hæc domus apta mihi eſt, hæc me pulcherrima ſedes
Aceipit, æterno cæleſtique huſpite digna.
Nec novus hic locus eſt: fluxit mea gloria in artus,
Et lux vera Dei. Deus illuſtravit alumnam
Materiem, corpuſque parens habitabile fecit
Ipſe ſibi, placitu ut poſſet requieſcere templo.
Condideram perfectum hominem, ſpectare ſuperna
Mandaram, totis converſum ſenſibus in me
Recto habitu, celſoque ſitu, & ſublime tuentem;
Sed deſpexit humum, ſeque inclinavit ad orbie
Divitias, pepulitque meum de pectore Numen.
Reſtituendus erat mihimet: ſubmiſſus in illum
Spiritus ipſe meus deſcendit, & edita limo
Viſcera divinis virtutibus loformavit.
Jamque hominem adſumptum ſummus Deus in Deitatem
Tranſtulit, ac noſtro docuit recalefcere cultu.
Scire velim præcepta patrie quibus auribus hæc tu
Aceipias, Italæ cenſor ductiſſime geotie.
An veterem tantum morem ratione relicta
Eligis? & dici patitur ſapientie acumen,
Ingeniumque viri? potior mihi priſtinus eſt mos;
Quam via juſtitiæ, pietas quam prodita Cælo,
Quamque fides veri, rectæ quam regula ſectæ.

SI quidquid rudibus mundi naſcentis in annis
Mos habuit, ſancte colere ac ſervare neceſſe eſt?
Omne revolvamus ſua per veſtigia ſeclum
Uſque ad principium: placeat damnare gradatim
Quidquid poſterius ſucceſſor repperit uſue.
Orbe novo nulli ſubigebant arva coloni,
Quid ſibi aratra volunt? quid cura ſuperflua raſtri
Ilignie melius ſaturatur glandibus alvus.
Primi homines cuneis ſcindebant fiſſile lignum:
Decoquat in maſſam ferveus ſtrictura ſecures
Rurſus, & ad proprium reſtillet vena metallum.
Induvias exſæ pecudes, & frigida parvas
Præbebat ſpelunca domos: redeamus ad antra,
Pellibus hirſutis hirtos ſumamus amictus.
Immanes quondam populi feritate ſubacta
Edomiti, jam triſte fremant, iterumque ferinos
In mores redeant, atque ad ſua priſca recurrant;
Præcipitet Scythica juvenis pietate vietum
Votivo de ponte patrem, ſic mos fuit olim,
Cædibus infantum ſument Saturnia ſacra,
Flebilibuſque truces reſonent vagitibus aræ.
Ipſa caſas fragili teeat gens Romula culmo,
Sic traduut habitaſſe Remum. regalia fœno
Fulcra ſuperſternant, aut pelle Libyſtidis urſæ
Compoſitam ehlamydem villoſo corpore geſtent.
Talia Trinacrius ductor vel Thuſcus habebant.
Roma antiqua ſibi ooo conſtat, verſa per ævum,
Et mutata ſacris, ornatu, legibus, armis;
Multa colit, quæ non coluit ſub rege Quirino:
Inſtituit quædam meliue, nonnulla refugit;
Et morem variare ſuum non deſtitit, & quæ
Pridem eondiderat jura, in contraria vertit.
Quid mihi tu ritus ſolitos, Romane Senator,
Objectas? quum ſcita patrum, populique frequentes
In tabulis placiti ſententia fixa novarit?
Nunc etiam quoties ſolitis decedere prodeſt,
Præteritoſque habitus cultu damnare recenti,
Gaudemus compertum aliquid, tandemque retectum,
Quod latuit: tardis ſemper proceſſibus aucta
Creſcit vita hominis, & longo proficit uſu.
Sic ævi mortalis habet ſe mobilis ordo,
Sic variat natura vices, infantia repit,
Infirmus titubat pueri greſſuſque animuſque:
Sanguine præcalido ſervet nervoſa juventa;
Mox ſtabilita venit maturi roboris ætas,
Ultima conſiliie melior, ſed viribus ægra,
Corpore ſuccumbit, mentem purgata ſenectut.
His genus humanum per diſſona tempora fluxit
Curriculis ævum mutabile: ſic hebes inter
Priorities, merſumque ſolo, ecu quadrupes, egit.
Mox tenerum docili ingenio, jamque artibus aptum
Noſcendis, varia rerum nouvirate politum eſt.
Jade tumens vitiis, calidos adulevit in annos,
Donec decocto ſolidaret robore vires.
Tempus adeſt, ot jam ſapiat divina, ſetenæ
Mentie conſilio, vivacius abdita ſolers
Quærere, & æternæ tandem invigilare ſaluti.
Quamquam ſi tantum ſtudium eſt, & cura vetuſti
Moris, & a priſco placet haud diſcedere ritu,
Extat in antiquis exemplum nobile libris,
Jam tunc diluvii ſub tempore, vel prius, uni

Inſer-

Inferviſſe Deo gentem, quæ prima recentes
Incluit terras, vacuoque habitavit in orbe.
Unde genus ducit noſtræ porrecta propago
Stirpis, & indigenæ pietatis jura reformat.
Sed quia Romanis loquimur de cultibus, ipſum
Sanguinis Hectorei populum probo, tempore longo
Non multos coluiſſe deos, tariſque facellis
Contentum, pancas poſuiſſe in cellibus aras.
Innumeros poſt deinde deos virtute ſubactis
Urbibus, & claris peperit ſibi Roma triumphis,
Inter tumantes templorum armaria ruinas
Deſtera victuris ſimulachra buſtilia cepit,
Et captiva domum venerans ceu numina vexit.
Hoc ſignum rapuit bimaris de ſtrage Corinthi,
Illud ab incenſis in prædam ſumpſit Athenis.
Quaſdam victa dedit capitis Cleopatra canini
Effigies: quaſdam, domitis Ammonis armis
Syrtica cornutas facies habuere tropæa.
Roma triumphantis quotics ducis inclyta currum
Plauſibus excepit, toties altaria divum
Addidit, & ſpoliis ſibimet nova numina fecit:
Numina, quæ patriis cum mœnibus eruta nullum
Præſidium potuere ſuis affere facellis.
Cernis ut antiqui ſemper veſtigia moris
Greſſibus incertis varie tetubaſſe prudentur,
Adſciſcendn deos majoribus incompertos,
Seque peregrina ſub religione dicaſſe,
Nec titus ſervaſſe ſuos? quodcumque ſacrorum eſt,
Exulat, æternumque inimicam venit in urbem.
Fruſtra igitur ſtultis, prava obſervatio, inhares.
Non eſt mos patrius quem diligis, improba, non eſt.
At ſolers nrator ait: Fataliter urbem
Sortitam, quonam Genius proprium exigat ævum.
Cunctis nam populis, ſeu mœnibus inditur, inquit,
Aut fatum, aut Genius noſtrarum mane animarum,
Quæ ſub diſparili ſubeunt nova corpora ſorte.

PRUDENTIUS.

JAm primum qui ſit Genius, vel qui ſtatus illi
Competat, ignorn,& quid poſſit, & unde oriatur,
Spiritus informis, ſine corpore, formave, & ulla
Sit ſpecies, & quid ſapiat, quæ munera curet:
Contra, animas hominum venis vitalibus iutus
Sic interfuſas intelligo, ſanguis ut ex bis
Accipiat mortemque levem, renetumque vaporem.
Unde perarratis vegetet præcordia membris,
Frigida ſuccendat, riget arida, dura relaxet.
Sic hominis vitam ſibi temperat atque gubernat
Vivida mens, quam tu fictu compouere tentas
Mororum Genio, qui nuſquam eſt, nec fuit unquam.
Quin & corporibus verſat mens viva regendis
Summum conſilium, fidi ut rutacula undis
Invalidiſque parer, meruenda pericula vitet:
Utile proſpiciat, varias agitetur ad artes,
Conſultet cui ſe domino ſubmittat, & orbis
Quem puter aurorem, quem rerum ſumma ſequatur.
At tuus hic urbis Genius, dicas vnln, quando
Cœpit adhuc parvæ primum ſe infundere Romæ,
Fluxit ab uberibus nemorosa in valle lupinis,
Infanteſque aluit, dum naſcitur ipſe, gamellos?
An cum vulturibus volitans ignora per auras
Umbra, repentinam traxit de nube figuram?
Celminibus ſummis ſeder, an penetralia ſervans,
Inſtitnit motes, & jura forenſia condit?
An caſtrotum etiam foſſis intervenit? acres
Cogit ad arma viros, lituis ciet, urget in hoſtem?
Quæ quis non videat ſapientum digna cachinno?
Fingamus tamen eſſe aliquam, quæ talia curet,
Umbram ſive animam, per quam Reſpublica fatum
Hauſerit, & calidis animetur tota medullis:
Cur non hæc eadem de relligione colenda
Contultat? cur non ſuſpectat libera cælum?
Cur ſibi præſcriptum non commutabila fatum,
Ut captiva, putat? geneſis cur vincula fingit?
Cur jam nolla licet, quod tunc voluiſſe licebat,
Erroteſque abolere ſuos, ac flectere ſenſus?
Sic ſeptingentis etravit circitet annis,
Lubricaque, & ſemper dubitans, quæ forma placeret
Imperii, & quæ regnandi foret æqua poteſtas.
Regius eantam jam tunc habuit ſtatus urbem,
Non ſine grandævis curarum in parte locatis,
Mos procetes de ſtirpe ſenum tractaſſe videmus
Clavum conſilii: plebeias inde catervas
Collatas patribus, miſtim ditionibus æquis,
Imperitaſſe diu, belloque & paca regendis.
Conſule nobilitas viguit, plebs ſiſa Tribunn eſt.
Diſplicet hic ſubito ſtatus, & bis quina creantur
Summorum procerum faſtigia, quos duodeni
Circumſtant fatces, ſimul & ſua quemque ſecuris.
Rurſus ſe geminis reddit ductoribus omnis
Publica tes, & Conſulibus dat candere faſtos.
Ultima ſaagnineus turbavit ſecla triumvir.
Fluctibus his olim Fatum, Geniuſve, Animuſve
Publicus erravit: tandem deprendere rectum
Doctus iter, caput augnſtum diademate cinxit,
Appellans patrem patriæ, populi atque Senatus
Rectorem, qui militiæ ſit ductor, & idem
Dictator, Ceuſorque bonus, morumque magiſter,
Tutor opum, vindex ſcelerum, largitor honorum.
Quod ſi tot rerum gradibus toties variatis
Conſiliis, ægre tandem perveuit ad illud
Quod probet, ac ſancto reverentia publica ſervet
Fœdere: quid dubitat divina agnoſcere jura,
Ignorata prius ſibimet, tandemque retecta?
Gratemur, jam non dubitat: nam ſubdita Chriſto
Servit Roma Deo, cultus exoſa priores.
Romam, dico viros, quos mautem credimus urbis,
Non Genium, cujus fruſtra ſimulatur imago.
Quamquam cur Genium Romæ mihi fingitis unum?
Quum portis, domibus, thermis, ſtabulis ſoleatis
Adſignare ſuos Genios? perque omnia membra
Urbis, perque locos, Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus nllus ab umbra?
Reſtat ut & fatum ſimilis dementia cunctis
Ædibus imponat, paries ut quiſque ſub aſtro
Fundatus ſtructuſque ſuo, qua ſorte mancret,
Quando autem rueret, primis acceperit horis.
Adſcribunt ſasis, Lacheſis male ſortia fila,
Tectorumque trabes fuſis pendere rotatis
Credunt, atque ipſis tribuunt decreta tigillis:
Ceu diſtet, cujus ſtellæ ſit fraxinus ortu
Eruta, quæ ſummum conſcenderet ardua culmen.
Deniqne nulla hominum res eſt, nulla actio mundi,
Cui non fatalem memorent incumbere ſortem.
Quæ quia conſtituunt, dicant cur condita ſit lex
Bis ſex in tabulis: aut cur rubrica minetur,
Quæ prohibet peccare reos, quos ferrea fatâ
Cogunt ad facinus, & inevitabile mergunt.
Quin & velle adigunt, pravum inſinuantia votum,
Ne liceat miſeris vetitum committere nolle.
Cedite, ſi pudor eſt, gladiumque retundite veſtrum:

Aſpera nil meritos pœnis plectentia jura:
Antrum carcereum diſſolvite, corpora ſub quo
Agminis innocui fato peccante tenetis.
Nemo nocens, ſi fata regunt quod vivitur, ac ſit:
Imo nocens, quicumque volens, quod non licet, audet.
Alterutrum quia velle ſuum eſt, nec fata reatum
Imponunt homini, ſed ſit reus ipſe ſuopte
Arbitrio, placitumque neſas & facta rependit
Impia ſuppliciis, merito, non ſorte peremptus.
Quiſque fato putat eſſe locum, ſciat omnipotentem
Eſſe Deum nolli vetitum fatalibus aſtris,
Nec matheſie præſcripto eliquo pia vota repelli.
Spirat enim majora animus, ſeque altius effert
Sideribus, tranſitque vias & nubila fati,
Et momenta premit pedibus, quæcumque putantur
Figere propoſitam natali tempore ſortem.
Huc ades, omne hominum genus, huc concurrite & urbes,
Lux immenſa vocat, factorem ooſcite veſtrum,
Libera ſecta patet. oil ſunt fatalia, vel ſi
Suot aliqoa, oppoſito vaneſcunt irrita Chriſto.

SEd multi duxere Dei per proſpera Romam,
Quos colit ob meritum magnis donata triomphis.
Ergo age, bellatrix, quæ vis ſubjecerit, ede,
Europam, Libyamque tibi: dic nomina divum.
Jupiter ut Cretæ domineris, Pallas ut Argis,
Cynthius ut Delphis, tribuerunt omine dextro.
Iſis Nilicolas, Rhodios Venus alma reliquit.
Venatrix Epheſum virgo, Mars dedidit Hebrum,
Deſtituit Thebas Bromius, conceſſit & ipſa
Juno ſuos Phrygiis ſervire nepotibus Afros:
Et quam ſubjectis dominam dea gentibus eſſe,
Si qua fata ſinant, jam tum tenditque foverque,
Juſſit Romuleis addictam vivere frenis:
Perfidiane Deum indigenum cecidere tot orbes?
Deſtructæque jacent ipſis prudentibus aræ?
O pietas, o ſancta fides, traduxit alumnos
Majeſtas iofida locos, & creditor iſtis
Numinibus, quæ traosfugio meruere ſacrari!
An voluit ſervare ſuos, luctataque multum
Relligio infeſtas tentavit pellere tormas
Romaois obnixa globis? ſed fortior illam
Virtus luctifico camporum in pulvere fregit.
[illegible] armis & viribus indiga veri
[illegible] ſuperſtitio [illegible], & [illegible] fugit.
Sed nec difficilis fuit, aut [illegible]:
Natæ ad procinctus victoria, frangere inertes,
Molliaque omnigenum colla inclinare deorum.
Tunc cum Dictæis bellum Corybantibus alper
Samoitis, Marſuſque levi ſudore gerebat.
Tum Maſſigophoris, oleoque & gymnadis arte
Unctis pugilibus, miles pugnabat Etruſcus,
Nec petaſo inſignis poterat Lacedæmone capta
Mercurius ſervare ſuas de clade palæſtras.
Apeninicolam peditem, Cybeleius hoſtis
Congreſſu excipiens Aſiam, defeodere & Idam
Qui potuit, cogente acies io prælia Gallo?
Idalias niſi ſorte roſas, laurum citharœdi
Vatis, ſilvicolæ calamos ercumque puellæ
Dedere ſervitio, calcataque ſacra domire
Difficilis operis fuit immensique laboris.
Fluctibus Actiacis ſignum ſymphonia belli
Ægypto dederat, clangebat buccina contra.
Inſiiterant tenues cymbæ, fragileſque ſateli
Inter turritas Memphitica roſtra liburoas:
Nil potuit Serapis Deus, & latrator Anubis.

Stirpis Juleæ doctore, exercitus ardens
Prævaloit, Boreæ quem miſerat algidus axis.
Non ornata Venus, non sunc clypeata Minerva
Venere auxilio, non divum degener ordo,
Et patria extorris, Romanis adfuit armis:
Victus & ipſe prius, inimica nec agmina juvit;
Si tamen antiquum norat retinere dolorem.
Sed dicis, legiſſe deos, obi ſanctior uſus
Templorum, cultu celebri, ſine fine maneret.
Æneadumque ultro victricia ſigna virorum
Regis amore Numæ, nullo cogente, ſecutos.
Num Diomedis item tentoria, & acris Ulyſſis
Caſtra volens Pallas, cæſis cuſtodibus arcis,
Legit, obi humenti fudaret mæſta ſigillo?
Aut quoties doctor Macedum fortiſſimos altos
Templorum cineres victis cumulavit Amyclis:
Optarunt prædis Domini ſe unmina capta
Miſceri, Aſſyriæque vehi Babylonis ad arcem?
Non fero Romanum nomen, fudataque bella,
Et titulos tanto quæſitos ſanguine carpi.
Detrahit invictis legionibus, & ſua Romæ
Præmia diminuit, qui, quidquid fortiter actum eſt,
Adſcribit Veneri, palmam victoribus aufert.
Fruſtra igitur currus ſummo miramor in arcu
Quadrijuges, ſtanteſque duces in curribus altis
Fabricios, Curios, binc Druſos, inde Camillos,
Sub pedibuſque ducum captivos poplite flexo
Ad juga depreſſos, manibuſque io terga retortis,
Et ſuſpenſa gravi telorum fragmina trunco:
Si Brennum, Antiochom, Perſen, Pyrrhum, Mithridatem,
Flora, Matuta, Ceres, & Larentina ſubegit.
His tamen auſpicibus ſucceſſus dextra dederunt
Omina lætificos, & felix adfuit ales.
Quid ſibi vult virtus? quid gloria? ſi Corvinum
Corvos Apollineus penna vel gutture jovit?
Sed tameo hic corvus cur defuit exitiali
Forte die, infaoſtas regerent quum ſonera Cannas,
Oppeteretque ſuper congeſta cadavera Conſul?
Cor Cremeræ in campis, cornice vel oſcine parrha,
Nemo Deum monuit perituros Marte ſiniſtro
Tercentom Fabios, vix ſtirpe ſuperſtite in uno?
Nullane triſtificis Tritonia noctua [illegible]
Advolitans præſto eſſe deum [illegible] Craſſo
Prodidit? aut Pauli [illegible] columbæ,
Cujus inauratum [illegible] gens Perſica limbum?
Sed vide [illegible] moveant exempla vetuſtæ
Virtutis. [illegible] domitum terraque marique
Orbem: res lætas & proſpera quæque retexis,
Mille triumphorum memoras ex ordine pompas,
Ductaque per mediam ſpoliorum ſercula Romam.
Vis dicam quæ cauſa tuos, Romane, labores
Io tantum extulerit? queis gloria fosibus aucta
Sic cloat, impoſitis ut mundum frenet habenis?
Diſcordes linguis populos, & diſſona cultu
Regna volens ſociare Deus, ſubjungier uni
Imperio quidquid tractabile moribus eſſet,
Concordique jugo retinacula mollia ferre
Conſtituit, quo corda hominum conjuncta teneret
Relligionis amor: nec enim ſit copula Chriſto
Digna, niſi implicitas ſociet mens unica gentes.
Sola Deum novit concordia, ſola benignum
Rite colit tranquilla patrem, placidiſſimos illum
Fœderis humani conſenſus proſperat orbi,
Seditione fugat, ſævis exaſperat armis,
Munere pacis alit, retinet pietate quieta.
Omnibus in terris, quas continet occidualis

Ocea-

Oceanus, roſeoque aurora inluminat orto,
Miſcebat Bellona furens mortalia cuncta,
Armaratque feras in vulnera mutua dextras.
Hanc frenatrus rabiem Deus, undique gentes
Inclinare caput docuit, ſub legibus iiſdem,
Romanoſque omnes fieri, quos Rhenus & Iſter,
Quos Tagus aurifluus, quos magnus mundat Hiberus,
Corniger Heſperidum quos interlabitur, & quos
Ganges alit, tepidique lavant ſeptem oſtia Nili.
Jus fecit commune pares, & nomine eodem
Nexuit, & domitos fraterna in vincla redegit.
Vivitur omnigenis in partibus, haud ſecus ac ſi
Cives congeſtos concludat mœnibus unis
Urbs patria, atque omnes lare conciliemur avito,
Diſtantes regione plagæ, diviſaque ponto
Littora conveoiunt nunc per vadimonia ad unum,
Et commune forum, nunc per commercia & artes
Ad cœtum celebrem, nunc per genialia fulcra
Externi ad jus connubii: nam ſanguine miſto
Texitur alternis ex gentibus una propago.
Hoc actum eſt tantis ſucceſſibus atque triomphis
Romani imperii, Chriſto jam tunc veoienti
Crede parata via eſt, quem dudum publica noſtræ
Pacis amicitia ſtruxit moderamine Romæ.
Nam locus eſſe Deo quis poſſet in orbe feroci,
Pectoribuſque hominum diſcurſibus & ſua jura
Diſſimili ratione tuentibus, ut fuit olim?
Sic incompoſitos humano in pectore ſenſus,
Diſjunctaſque animi turbato fœdere partes,
Nec liquida inviſit ſapientia, nec Deus intrat.
At ſi mentis apex eegnoſcendi jure potitus,
Pugnacis ſtomachi pulſus, fibraſque rebelles
Frenet, & omne jecur ratione coerceat una,
Fit ſtabilis vitæ ſtatus, & ſententia certa
Haurit corde Deum, Domino & ſubjungitur uni.
En ades omnipotens, concordibus influe terris:
Jam mundus te, Chriſte, capit, quem congrege nexa
Pax & Roma tenent: capita hæc & culmina rerum
Eſſe jubes, nec Roma tibi ſine pace probatur,
Et pax ut placeat, facit excellentia Romæ,
Quæ motus varios ſimul & ditione coercet,
Et teerore premit: nec enim ſpoliata prioris
Robore virtutis ſenuit, nec ſecula ſenſit,
Nec tremuit, quum bella vocant, capit arma lacertis:
Nec tam degeneri venerandis ſupplicat ore
Principibus, quam vult prænobilis ille Senator,
Orandi arte poteos, & callida fingere doctus,
Mentitumque gravis perſonæ inducere pondus:
Ut Tragicus cantor ligno tegit ora cavato,
Grande aliquod cujus pet hiatum crimen anhelet.

SI vocem ſimulare licet, nempe aptior iſta
Vox Romæ eſt, quam cujus ſub nomine promam.
Quæ quia turpe putat templorum flere repulſam,
Ægidaque in dubiis pro ſe pugnaſſe periclis
Dicere, ſeque gravem ſenio inclinante fateri,
Ductores complexa ſuos, ſic læta profatur:
O clari ſalvete duces, generoſa propago
Principis iovicti, ſub quo ſenium omne renaſcens
Depoſui, vidique meam flaveſcere rurſus
Caniciem: nam quum mortalia cuncta vetuſtas
Immiuat, mihi longa dies aliod parit ævum,
Quæ vivendo diu didici contemnere finem.
Nunc nunc juſta meis reverentia comperit aonis,
Nunc merito dicor venerabilis: & caput orbis,
Quum galeam ſub fronde oleæ, criſtaſque rubentes
Concutio, viridi velans ſera cingula ſerto,
Atque armata Deum ſine crimioe cædis adoro.
Crimeo enim, piget heu, crimen perſuaſerat atros
Jupiter, ut ſacro juſtorum ſanguine tincta
Aſſuetum bellis ſcelerarem funere ferrum.
Illius ioſtinctu primus Nero matre perempta
Sanguinem Apoſtolicum hibit, ac me ſtrage piorum
Polluit, & proprium facinus mihi fœvus inuſſit.
Poſt hunc & Decius jugulis bacchatus apertis
Inſanam pavit rabiem: mox hæc ſitis arſit
Multorum ſimilis, per volnera triſtia flagrans,
Extrahere inſignes animas, ac ludere pœnis,
Undanteſque meum in gremium diffundere mortes,
Et ſub jure fori non ooxia colla ſecare.
Hac me labe ream modo tempora veſtea piarunt:
Vivo pie vobis autoribus, impia pridem
Arte Jovis fateor: quid enim non ille cruentum
Tradidit? aut quid mite ſibi, placidumve popoſcit?
Qui, dum præmetuit cultus inoleſcere Chriſti,
Sævit, ac miſerum fœdavit ſenguine ſeclum.
Et ſunt, qui vobis bella exprobrare ſiniſtra
Noo dubitent, poſtquam templorum ſprevimus aras,
Affirmentque Libyn Collinæ a cardine portæ
Annibalem Jovis imperio, Martiſque repulſum:
Victores Senonas Capitoli ex arce fugaros,
Quum ſuper e celſo pugnarent numina ſaxo.
Qui mihi præteritam cladem, veteresque dolores
Inculcant iterum: videant me tempore veſtro
Jam nil tale pati. nullus mea barbarus hoſtis
Cuſpide clauſtra quatit: non armis, veſte, comiſque
Ignotus, capta paſſim vagus errat in urbe,
Tranſalpina meam rapiens in vincula pubem.
Tentavit Geticus nuper delere tyrannus
Italiam patrin veniens jnratus ab Iſtro,
Has arces æquare ſolo, tecta aurea flammis
Solvere, maſtrucis proceres veſtire togatos.
Jamque rnens, Venetos turmis prætriverat agros,
Et Ligurum vaſtarat opes, & amœna profundi
Rura Padi, Thuſcumque ſolom victo ainne premebat.
Depulit hos nimbos equitum non pervigil anſer,
Proditor occulti tenebroſa nocte pericli:
Sed vis cruda virum, præfractaque coagredientum
Pectora, nec trepidans animus ſuccumbere læto
Pro patria, & pulchram per vulnera quærere laudem.
Numqoid & ille dies Jove contulit auſpice tantum
Virtutis pretium? dux agminis, imperiique
Chriſtipotens nobis juvenis fuit, & comes ejus
Atque parens Stilico: Deus unus Chriſtus utrique.
Hujus adoratis altaribus, & cruce fronti
Inſcripta, cecinere tubæ. prima heſta draconis
Præcurrit quæ Chriſti apicem ſublimior effert.
Illic terdenis gens exitiabilis annis
Pannoniæ, pœnas tandem deletæ pependit.
Corpora ſamnſis olim ditata rapinis
In cumulos congeſta jacent: mirabere ſeris
Poſteritas ſeclis inhumata cadavera lare,
Quæ Pollentinos texerunt oſſibus agros.
Si potni manibus Gallorum exciſa levare
De cinerum ſqualore capnt, redeunte Camillo
Signa eenitendi ſumans ſi fronte recepi:
Si potni miſeras ſertis redimire ruinas,
Et male pendentes lauro præcingere turres,
Quo te ſuſcipiam gremio, fortiſſime princeps?
Quos ſpargam flores? quibus inſertabo coronis
Attia? quæ feſtis ſuſpendam pallia portis?
Immunis tanti belli, ac te ſtante ſub armis

Libera, & aore tenus Geticos eaperta tumultus.
Scande triumphalem currum, ſpoliiſque receptis
Hue Chriſto comitante veni. data vincula demam
Captivis gregibus. manicas deponite longo
Tritas ſervitio, matrum, juvenumque catervæ.
Dediſcat ſervire ſenea laris exul aviti,
Diſcat & ad patrium limen genitrice reverſa
Ingenuum ſa noſſe puer. timor omnis abeſto.
Vicimus: exultare libet. quid tale repulſo
Pœnorum quondam duca contigit? ille petit
Poſtquam perculerat tremefacta repagula portæ,
Bajanis reſolutus aquis duriſſima luau
Robora deſtituit, ferrumque libidine fregit.
At noſtet Stilico congreſſus comminus ipſa
Ex acie ſerrata virum dare terga coegit.
Hic Chriſtus vobis Deus adſuit, & mera virtus:
Illic laſcivum, Campania fertilis, hoſtem
Deliciæ vicere tuæ: non Juppiter acrem
Protexit Fabium, ſed vicit amœna Tarentus,
Quæ dedit illecebris domitum calcara tyrannum.
His ego pro meritis quæ præmia digna tependam
Non habeo. membra ſtatuis ethingere vile eſt.
Virtutem nil vile decet: nam vile, quod æras
Eripit. æra cadunt, aut ſulvum defluit aurum;
Aut candor perit argenti, ſi defuit uſus,
Et fuſcata ſitu corrumpit vena colorem.
Viva tibi prioceps debetur gloria, vivum
Virtutis pretium, decus immortale ſequuto.
Regnator mundi Chriſto ſociabere in ævum,
Quo ductore meum trahis ad cæleſtia regnum.
Nil te permoveat magni vox Rhetoris, oro,
Qui ſub legati ſpecie ſacra mortua ploraus,
Ingenii telis & fandi viribus audet
Heu noſtram tentare fidem: nec te videt ac me
Devotos, Aogoſte, Deo, cui ſordida templa
Clauſimus, & madidas ſaoie dejecimus aras.
Unus noſtra regat, ſervetque palatia Chriſtus,
Ne quis Romuleas dæmon jam noverit arces,
Sed ſoli pacis Domino mea ſerviat aula.
Sic affata pios Roma eaoravit alumnos,
Spernere legatum non admittenda petentem,
Legatum Jovis ex adytis ab aruſpice miſſum:
At non a patria: patriæ nam gloria Chriſtus.
Præſiſtit tamen affirmans iter eſſe viandi
Multifidum, variumque, Deus cum quæritur unus.
Hinc alios, aſt inde alios propetare ſeorſim
Quemque per anfractus proprios: ſed compita eodem
Fine coarctari, ſimul & concurrere lo unum.
Quin etiam cælum, atque ſolum, ventos, mare, nubes
Omnibus in commune dari, vel qui colimus te,
Chriſte, vel exta litant ſculptis qui tabida ſaxis.

NOn nego, communem cunctis viventibus uſum
Aeris, aſtrorum, pelagi, telluris & imbris.
Imo etiam injuſtus patiter, juſtuſque ſub uno
Aae habitant, unas capit impius & pius auras,
Caſtus & inceſtus, meretrix & nupta: nec alter
Ore ſacerdotis, quam mirmillonis anhelat
Spiritus, aerio vitam qui temperat hauſtu.
Nubes verna pluit Zephyro impellente, ſed æque
Furis & innocui fœcundat rura coloni.
Gurgitis æſtivi ſic pura fluenta viator,
Ut latro ſeſſus, adit: ſic piratis mare ſervit,
Ut mercatoti: nec fluctus ſecius hoſti
Obſequitur, quam cum licitæ fert tranſtra catinæ.
Ergo capax utriuſque rei natura creandis
Se præbet populis, nec habet diſcernere diſpar
Viventum meritum, quos tantum paſcere juſſa eſt.
Servit enim mundus, non iudicat: hoc ſibi ſummus
Naturæ Dominus præſcripta in tempora ſervat.
Nunc adſunt homini data munera legibus iiſdem,
Queis conceſſa ſemel. fons liquitur, amnis inundat,
Velivolum ratibus mare findirur, influit imber,
Aura volat tenuis, vegetatur mobilis aer,
Et res naturæ fit publica, promptaque cunctis,
Dum ſervant elementa ſuum famulantia curſum.
Sic probus, atque teus capitalis criminis iiſdem
Sideribus, faciliſque poli bonitate fruuntur.
Vivere commune eſt, ſed non commune mereri.
Denique Rumanus, Daha, Sarmata, Vandalus, Hunnus,
Getulus, Garamas, Alemannus, Saxo, Galaulas,
Una omnes gradiuntur humo, cœlum omnibus unum eſt,
Unus & Oceanus, noſtrum qui continet orbem.
Addo aliud: noſtros potant animalia fontes:
Ipſo rore mihi ſeges eſt, quo gramen onagris,
Sordida ſus noſtro amne oatat, noſtra intrat & ipſos
Aura canes, animatque levi fera corpora flatu.
Sed tantum diſtant Romana & barbara, quantum
Quadrupedes bipedi adjunctæ, mutæve loquenti:
Quantum etiam qui rite Dei præcepta ſequuntur,
Cultibus a ſtolidis, & eorum erroribus abſunt.
Non facit ergo pares in telligione tenenda
Aeris & cœli communio: corpora tantum
Gignit, alit, reparat, recidivaque ſemina ſervat.
Nec refert cujus generis, cuiuſve figuræ,
Aut cujus meriti: modo ſint ut corpora terra
Edita, terrenis quibus eſt vigor ea elementis:
Artificis quia patris opus diſcrimine nullo
Influit in medium, nec avaro munere currit,
Ante datum, quam primus homo ſordeſceret Adam.
Nec vitio orentum reſtrictum deficit, aut ſe
Subtrahit indignis, nec fœda & turpia vitat.
Haud aliter ſolis radius, quum luminat omnes
Diffuſo ſplendore locos, ferit aurea tecta,
Sed ferit & oigro ſordentia culmina fumo:
Intrat marmoribus Capitolia clara: ſed intrac
Carceris & rimas, & terra foramina clauſi
Srercoris, & ſpurcam redolenti in fornice cellam.
Sed non illud erunt obſcura ergaſtula, quod ſunt
Regia gemmato laquearia ſulva metallo:
Nempe magis non illud erunt qui numen in urnia
Quærunt, ac tumulis, & larvas ſanguine placant,
Quot ſunt, qui ſummum cœli Dominum veneranrur,
Juſtitiamque liraot, & templum pectoris ornant.
Secretum ſed grande nequit rationis opertæ
Quæri aliter, quam ſi ſparſis via multiplicetur
Tramitibus, & centenos terat orbita calles
Quæſitura Deum variata indage latentem:
Longe aliud verum eſt: nam multa ambago viarum
Anfractus dubios habet, & perpleaius errat:
Sola errore caret ſimplex via, neſcia flecti
In diverticulum, biviis nec pluribus auceps.
Non tamen inficior, duplex occurrere oobis
Semper iter, gemiois mortalia partibus ire,
Quum dubitant, quonam ferat ignorantia greſſum,
Altera multifida eſt: at ſimplex altera, & unum
Una Deum ſequitur; divos colit altera plures,
Et tot ſunt ejus divortia, quot templorum
Signa, quot aereis volitant phaotaſmata monſtris.
Aut hos thyrſigeri rapit ad Dionyſia Bacchi,
Illicit aut alios ad Saturnalia feſta.
Aut docet, occultus quæ ſacra Dieſpiter infans

Intet

Inter tinnitus ſolvi ſibi poſcat ahenos.
Jamque lupercales ferulæ, nudique petuntur
Diſcurſus juvenum, Megaleſius hinc ſpado diris
Incenſus furiis, cæca ad reſponſa vocatur.
Sunt qui quadriviis brevioribus ire parati
Vilia Niliacis venerantur oluſcula in hortis,
Porrum & cape deos imponere nubibus auſi,
Alliaque, & Seraphin cæli ſuper aſtra locare.
Iſis enim, & Serapis, & grandi ſimia cauda,
Et crocodilus idem, quod Juno, Lavetna, Priapus.
Hos tu Nileidem colis, & tu Tybris adoras.
Vna ſuperſtitio eſt, quamvis non concolor error.
Hinc alia exoritur tenebroſis tecta frutetis
Semita, quam pecudes & muta animalia carpunt,
Quæque latent ſilvis: operitur neſcia cæli
Mens hominum, ſævo vivens captiva tyranno.
Hæc putat eſſe Deum nullum: namque omnia verti
Caſibus, & nullo ſub præſide cæla rotari.
Hoc iter haudquaquam magno diſcrimine diſtat
Hiſce viis, quas vos teritis, qui numina multa,
Et portenta, Deum ſummum, numeroſa putatis.
Simplicis ergo viæ dux eſt Deus: ille per unam
Ire jubet mortale genus: quam dirigit ipſe
Sublimis dextro celſam ad faſtigia clivo.
Prima viæ facies inculta, ſubhorrida, triſtis,
Difficilis, ſed ſine ſui pulcherrima, & amplis
Prædita divitiis, & abundans luce perenni,
Et quæ præteritos poſſit penſare labores.
Multiplici dæmon ſed adeſt, qui parte ſiniſtra
Centifidum confundit iter, trahit inde ſophiſtas
Barbatos, trahit hinc opibus vel honore potentes,
Illicit & volucrum linguis, & aruſpice fallit,
Inſtigat bacchantis anus ambage Sibyllæ:
In magicas artes trahit, involvitque metheſin,
Omine ſollicitat, capit augure, territat extis.
Cernis ut una via eſt multis anfractibus errans,
Talem paſſa ducem, qui non ſinat ire ſalutis
Ad dominum, ſed mortis iter per devia monſtrat?
Devia picta bonis brevibus, ſed ſina ſub ipſo
Triſtia, & in ſubitam præceps immarſa charybdim.
Ite procul gentes, conſortia nulla viarum
Sunt vobis cum plebe Dei. diſcedite longe,
Et veſtrum peneirare chaos, quo vos vocat ille
Prævius inferus perplexa per avia noctis.
At nobis vitæ dominum quærentibus unum
Lux iter eſt, & clara dies, & gratia ſimplex.
Spem ſequimur, gradimurque fide, fruimurque futuris,
Ad quæ non vaniunt præſentis gaudia vitæ,
Nec currunt pariter capta & capienda voluptas.

ULtima legati defleta dolore querela eſt,
Palladiis quod farra focis, vel quod ſtipis ipſis
Virginibus, caſtiſque toris alimenta negentur:
Veſtales ſolitis fraudentur ſumptibus ignes.
Hinc ait & ſteriles frugeſcere rarius agros,
Et triſtem ſævire famem, totumque per orbem
Mortales pallare inopes, ac panis egenos.
Quæ tanta extiterit præſenti tempore, tamque
Invidioſa fames, quam Triptolemi, Cereriſque
Moverit ira, penu pro virginis ulciſcendo:
Non memini, nec tale aliquid vel fama ſuſurrat.
Audio per Pharios Nilum diſcurrere campos
More ſuo, viridiſque fara ſtaguare Canopi.
Haud venit a ſicco qui flumine nuncius affert
Jejunam ſqualere ſiti ſub pulvere Memphim,
Nec Peluſiacæ limum ſudare paludis.
Num fons arcano naturæ tectus operto
Aruit? & tenuem vix ſtillat vena liquorem?
Num refugus noſtras odit præſtringere ripas
Amnis, & exuſtos curſum deflectit ad Indos?
Num tractu in medio bubulus vorat alveus undam
Fluminis, & ſubito ſtagna abſorbentur hiatu?
Na ſulcos operira vadis, neve arida poſſint
Ægypti per plana trahi, glebaſque rigentes
Infuſis ad pingue lutum mollire fluentis,
Unde ſeges late criniris fluctuet agris,
Denſius & gravidis ſe veſtiat æquor ariſtis?
Reſpice num Libyci deſiſtat ruris arator
Frumentis onerare rates, & ad oſtia Tybris
Mittere triticeos in paſtum plebis acervos?
Numne Leontini ſulcator ſolvere campi
Ceſſet frugiferas Lilybæo ex littore cymbas?
Nec det vela fretis, Romana nec horrea rumpat
Sardotum congeſta vehens granaria claſſis.
Ergo pyris menſas ſilveſtribus implet arator
Pœnus, & avulſas Siculus depaſcitur herbas?
Jamque Rami populo quernas Sardinia glandes
Suppeditat, jam corna cibus lapidoſa Quiritum?
Quis vanit eſuriens magni ad ſpectacula circi?
Quæ regio gradibus vacuis jejunia dira
Suſtinet? aut quæ Janiculo mola muta quieſcit?
Quantos quæque ferat fructus provincia, quamque
Ubere fœcundo large fluat orbis opimus,
Indicio eſt annona, tuæ quæ publica plebi,
Roma, datur, tantæque manus longa otia paſcit.
Sit fortaſſe aliquis paulo infœcundior annus:
Nil mirum, nec in orbe novum didicere priores,
Perpeſſi plerumque famem, ſi rabidus aer
Siccavit tenues ardenti ſidere nubes:
Nec varuas inſudit aquas craberrimus imber
Fruga nova & viridi: ſi meſſis adulta, priuſquam
Conceptas tenero ſolidaret lacte medullas,
Afflatum calido ſuccum contraxit ab Euro,
Jejunoſque tulit calamos, atque irrita vota
Agricolæ, ſterilis ſtipularum ſilva fefellit.
His (ni fallor) ager vitiis corruptus, & anta
Subjacuit, quam Palladium, quam Veſta, penates
Sub lare Pergameo ſervarent igne repoſto,
Quam Priami genitor conductis mœnia fabris
Extrueret, quam virgo ſuas fundaret Athenas
Pallas: in his quoniam Veſtalis origo favillæ
Urbibus, ut memorant, primo de fomite ſumpta eſt,
Sacraruntque focos, aut Phryx, aut Graius alumnos?
Antiquis elementa labant erroribus, ac de
Legitimo diſcuſſa modo plerumque feruntur
In caſus alios, quam lex habet, aut iter anni.
Nunc conſumit edax ſegetem rubigo maligni
Aeris ex vitio, nunc culpam vere tepenti
Poſt zephyros gelidi glacies Aquilonis inurit,
Ambuſtumque caput culmi ſuligine tingit.
Seminis aut teneri turgens dum germinat herba,
Contiuuis nimiiſque perit conſtricta pruinis,
Nec poris eſt tenuem telluri adfigere fibram:
Mox ejecta ſolo glacia ſidente ſuperſit,
Nudaque ſubducto radix avellitur arvo.
Ancipites tribuli ſubeunt, & carduus horrens:
Hos fert ſicca ſitis, hunc ebrius educat humor,
Temperies effuſa minus, vel plus, agit iſtos
Terrarum morbos, & mundum vulnerat ægrum.
Non aliter noſtri corruptus copotis uſus
In vitium plerumque cadit, nec in ordine facto
Perſtat, & exceſſa moderaminis adficit artus:

Unus

Unus enim ſtatus eſt mundique & corporis hujus
Quod gerimus: natura eadem ſuſtentat utrumque.
Edita de nihilo creſcunt, nihilumque futura.
Aut titubant morbis, aut tempore victa ſeneſcunt.
Nec natura caret vitio, cui terminus inſtat.
Semper, crede, polus variis proventibus annos
Texuit: hos multa ditavit fruge fluentes:
Quoſdam infelices aſtris damnavit iniquis,
Spe caſſa, & ſterili curam fruſtratus agreſtem.
Sed ſi Veſtales ulciſcitur iſta puellas
Peſtis, ab infido quæ gignitur improba mundo,
Cur non Chriſticolum tantum populatur agellos,
Per quos virginibus veſtris ſtata dona negantur?
Utimur & ruris reditu, & ratione colendi:
Exercere manum non pœnitet: & lapis illic
Si ſtetit, antiquus quem cingere ſueverat error
Faſciolis, vel gallinæ pulmone rogare,
Frangitur, & nullis violatur Tarminus extis:
Et quæ ſumificas arbor vittata lucernas
Servabat, cadit ultrici ſucciſa bipenni.
Nec tamen idcirco minor eſt aut fructus agelli,
Aut tempeſtatis clementia læta ſerenæ,
Temperet aut pluvios cui culta nivalia ventus.
Sed nec magno opus eſt frugi viventibus, & quum
Maxima proveniunt, non amplo in gaudia ceſſu
Sulvimur, inque lucrum ſtudio exuimus avaro.
Nam quibus æternum ſpes informatur in ævum,
Omne bonum tenue eſt, quod præſens ingerit ætas.
O felix nimium ſapiens, & ruſticus idem,
Qui terras, animumque colens, impendit utriſque
Curam pervigilem, quales quos imbuit autor
Chriſtus, & adſumptis dedit hæc præcepta colonis:
Semina quum ſulcis committitis, arva cavete
Dura lapillorum macie, ne decidat illic,
Quod feritur: primo quoniam præfertile gramen
Luxuriat, ſucco nux deficiente ſub æſtu
Sideris igniferi ſitiens turretur, & aret.
Neve in ſpinoſos incurrant ſemina vepres:
Aſpera nam ſegetem ſurgentem vincula texunt:
Ac fragiles calamos nodis rubus arctat acuris.
Et ne jacta viæ ſpargantur in aggere grana,
Hæc avibus quia nuda patent, paſſimque vorantur,
Immundiſque jacent fœda ad ludibria corvis.
His deus agricolam confirmat legibus. ille
Jus cœleſte patris non ſumma intelligit ante,
Sed ſimul & curdis ſegetem diſponit, & agri,
Ne minus ioternu niteant præcordia cultu,
Quam cum læta ſuas oſtentant jugera meſſes.
Extirpamus anim ſeutos de pectore vepres,
Ne vitioſa necent germen vitale flagella,
Ne frugem ſegeremque animæ ſpinoſa malorum
Impediat ſentis ſcelerum peccamine crebro,
Glarea ne tenuis jejunis ſiccet arenis
Marceniem ſub curde fidem: ne pecturis æſtus
Flagret, & affectis urat chariſmata venis.
Denique ne jecuris detrita in parte relinquat
Vilis cura Deum, ne ſpem qua veſcimur intus
Deſerat, obſcœniſque avibus permittat edendum,
Et projecta fides boſti ſit præda volucri.
Talis noſtrorum ſolertia centuplicatos
Agrorum redigit fructus: quibus acrius inſtat,
Nec metuit ne congeſtum populetur acervum
Curculio, vel nigra cavis formica recondat.
Sunt & virginibus pulcherrima præmia noſtris,
Et pudor, & ſancto tectus velamine vultus,
Et privatus honos, nec nota & publica forma,
Et taræ tenuesque epulæ, & mens ſobria ſemper,
Lexque pudicitiæ vitæ cum fine peracta.
Hinc decies ſeni redigantur in horrea fructus,
Hurtea nocturno non umquam obnoxia furi.
Nam cælum fur nullus adit, cæleſtia nunquam
Fraude reſignantur: fraus terris volvitur imis.
Quæ nunc Veſtalis ſit virginitatis honeſtas,
Diſcutiam, qua lege regat decus omne pudoris.
Ac primum parvæ teneris capiuntur in annis,
Ante voluntatis propriæ quam libera ſecta
Laude pudicitiæ ſervens, & amore deorum,
Juſta maritandi condemnat vincula ſexus.
Captivus pudor ingratis addicitur aris:
Nec contempta peris miſeris, ſed adempta voluptas,
Corporis intacti non mens intacta tenetur.
Nec requies datur ulla toris, quibus innuba cæcum
Vulnus, & amiſſas ſuſpirat femina tædas.
Tum, quia non rotum ſpes ſalva interficit igaem,
Nam reſides quandoque faces adolere licebit,
Feſtaque decrepitis obtendere flammea canis,
Tempore præcripto membra intemerata requirens,
Tandem virgineam faſtidit Veſta ſenectam.
Tum thalamis habilis tamait vigor, inrita nullus
Fœcundavit amor materno viſcera parta,
Nubit anus veterana ſacro perfuncta labore,
Deteriſque ſocis quibus eſt famulata juventas,
Tranſtert emeritas ad fulcra jugalia rugas,
Diſcit & in gelido nova nupta tepeſcere lecto.
Interea dum tota vagus ligat infula crioes,
Fataleſque adulet pruuas innupta ſacerdos,
Fertur per medias, ut publica pompa, plateas,
Pilento reſidens multi, teque ure retecto
Imputat attonitæ virgo ſpectabilis urbi.
Inde ad conteſſum cavæ, pudor almus, & expers
Sanguinis it pietas, humanum viſura cruentos
Congreſſus, morteſque & vulnera vendita paſtu
Spectatura ſacris oculis. ſedet illa verendis
Vittarum inſignis phaleris, fruiturque laniſtis.
O tenerum, mitemque animum! conſargit ad ictus:
Et quoties victor ferrum jugulo inſerit, illa
Delicias ait eſſe tuas, pectuique jacentis
Virgo modeſta jubet converſo pollice rumpi,
Ne lateat pars ulla animæ vitalibus imis,
Altius impreſſo dum palpitat enſe ſequatur.
Hoc illud meritam eſt, quod continuare ſeruntur
Excubias, Latii pro majeſtate palati,
Quod redimunt vitam populi, procerumque ſalutem:
Perfundunt quia cuſta comis bene, vel bene cingunt
Tempora tæniolis, & licia crinibus addunt.
Et quia ſubter humum luſtrales teſtibus umbris
In flammam jugulant pecudes, & murmura miſcent:
An quoniam podii meliore in parte ſedentes
Spectant æratam faciem, quam crebra tridenti
Impacto quatiant haſtilia, ſaucius & quam
Vulneribus parvis partem perfundat arenæ,
Quum fugit, & quanto veſtigia ſanguine ſignet?
Quod genus ut ſceleris jam neſciat aurea Roma,
Te precor, Auſonii dux Auguſtiſſime regni,
Et tam triſte ſacrum, jubeas ut cætera, tolli.
Perſpice, nunne vacat meriti locus iſte paternis?
Quem tibi ſupplendum Deus, & genitoris amica
Servavit pietas: ſolus ne præmia tantæ
Virtutis caperet? partem tibi, nate, reſervo,
Diair, & integrum decus intactumque reliquit.
Arripe dilatam tua, dux, in tempora famam,
Quodque patri ſupereſt, ſucceſſor laudis habeto.

Ille

Ille urbem venit taurorum ſanguine tingi:
Tu mortes miſerorum hominum prohibeto litari.
Nullus in urbe cadat, cujus ſit pœna voluptas,
Nec ſua virginitas oblectet cædibus ora.
Jam ſolis contenta feris infamis arena,
Nulla cruentatis homicidia ludat in armis.
Sit devota Deo, ſit tanto principe digna,
Et virtute potens, & criminis ioſcia Roma,
Quemque ducem belli ſequitur, pietate ſequatur.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ VETERIS ET NOVI TESTAMENTI.

ADAM & EVA. I.

EVa columba fuit tunc candida, nigra deinde
Facta per anguineum maleſuada fraude venenum,
Vinxit & innocuum maculis ſordentibus Adam:
Dat oudis ficulna draco mox tegmina victor.

Abel & Cain. II.

Fratrum facta Deus outu diſtante duorum
Æſtimat, accipiens viva, & terrena refutans,
Ruſticus invidia paſtorem ſternit. in Abel
Forma animæ exprimitur: caro noſtra in munere Caio.

Arca Noe. III.

Nuncia diluvii jam decreſcentis ad arcam
Ore columbra refert ramum viridantis olivæ:
Corvus enim ingluvie per fœda cadavera captus
Hæſerat: illa datæ revebit nova gaudia pacis.

Ilex Mambræ. IV.

Hoſpitium hoc Domini eſt, ilex ubi frondea Mambræ
Armentale ſenis protexit culmen: in iſta
Riſit Sarra caſa, ſobolis ſibi gaudia ſera
Ferri, & decrepitum ſic credere poſſe maritum.

Monumentum Sarræ. V.

Abraham mercatur agrum, quo conderet oſſa
Conjugis, in terris quoniam peregrina moratur
Juſtitia atque fides. hoc illud millibus emptum
Spelæum, ſanctæ requies ubi parta favillæ eſt.

Somnium Pharaonis. VI.

Bis ſeptem ſpicæ, vaccæ totidem Pharaoni
Per ſomnum viſæ, portendunt diſpare forma,
Uberis atque famis duo per ſeprennia tempus
Inſtare: hoc ſolvit patriarcha, interprete Chriſto.

Joſeph a fratribus agnitus. VII.

Venditus inſidiis fratrum puer, ipſe viciſſim
Cratera in fratris ſacco clam præcipit abdi.
Uique reos furti Joſeph tenet, auctio fallax
Proditur: agnoſcunt fratrem, veniaque pudeſcunt.

Ignis in rubo. VIII.

Sentibus involitans Deus igneus ore coruſco
Compellat juvenem, pecoris tunc forte magiſtrum:
Ille capit juſſus virgam: fit vipera virga.
Solvit vincla pedum: properat Pharaonis ad arcem.

Iter per mare. IX.

Tutus agit vir juſtus iter vel per mare magnum.
Ecce dei famulis ſciſſim freta rubra dehiſcunt,
Quum peccatores rabidos eadem freta mergant.
Obruitur Pharao, patuit via libera Muſi.

Moyſes accipit legem. X.

Fumat montis apex divinis ignibus, in quo
Scripta decem verbis ſanctorum pagina Muſi
Traditur. ille ſnos ſuſcepta lege reviſit:
Forma ſed his vituli ſolus Deus, & Deus aurum.

Manna & coturnices. XI.

Panibus angelicis albent tentoria patrum.
Certa fides facti, tenet urceus aureus eam
Servatum Manna. ingratis venit altera nubes,
Atque avidos carnis ſaturat congeſta coturnix.

Serpens æneus in eremo. XII.

Fervebat vis ſicca eremi ſerpentibus arris:
Jamque venenati per livida vulnera morſus
Carpebant populum: ſed prudens ære politum
Dux cruce ſuſpendit, qui virus temperet, anguem.

Lacus myrrhæ in eremo. XIII.

Aſpera guſtatu populo ſitiente lacuna
Triſtificos latices ſtagnanti felle renebat.
Moſes ſanctus ait: Lignum date, gurgitem in iſtum
Conjicite, in dulcem verteotur amara ſaporem.

De XII. *fontibus, &* LXX. *palmis.* XIV.

Devenere viri, Muſe duce, ſex ubi fontes,
Et ſea ſorte alii vitreo de rore rigabant
Septenas decies palmas, qui myſticus helim
Lucus Apoſtolicum numerum libris quoque pinxit.

XII. *Lapides in Jordane.* XV.

In fontem refluo Jordanis gurgite fertur,
Dum calcanda Dei populis vada ſicca reliuquit:
Teſtes bis ſeni lapides, quos flumine in ipſo
Conſtituere patres, in formam diſcipulorum.

Domus Raab meretricis. XVI.

Procubuit Hiericho: ſola aſtant atria Raab:
Hoſpita ſanctorum meretrix (tanta eſt fidei vis)
Incolumi ſecura domo ſpectabile coccum
Ignibus adverſis in ſignum ſanguinis offert.

Samſon leonem uncat. XVII.

Invictum virtute comæ leo frangere Samſon

Agget-

Aggreditur. necat ille feram: ſed ab ore leonis
Mella fluunt: maxilla aſinæ fontem vomit ultro,
Stultitia exundat lymphis, dulcedine virtus.

Samſon vulpes capit. XVIII.

Tercentum vulpes Samſon capit, ignibus armat,
Pone faces caudis circumligat, in ſata mittit
Allophylum, ſegeteſque cremat. ſic callida vulpes
Nunc hereſis flammas vitiorum ſpargit in agros.

David Goliam ſternit. XIX.

David parvus erat, fratrum ultimus, & modo Jeſſe
Cura gregis, citharam formans ad ovile paternum,
Inde ad delicias regis: mox hurrida bella
Conſerit, & funda ſternit ſtridente Goliam.

Regnum David. XX.

Regia mitifici fulgent inſignia David,
Sceptrum, oleum, cornu, diadema, & purpura, & ara:
Omnia conveniunt Chriſto, chlamys, atque corona,
Virga poteſtatis, cornu crucis, altar, olivum.

Ædificatio templi. XXI.

Ædificat templum ſapientia per Solomonis
Obſequium: regina Auſtri grave congerit aurum.
Tempus adeſt, quo templum hominis ſub pectore Chriſtus
Ædificet, quod Graia colant, quod barbara ditent.

Filii prophetarum. XXII.

Forte prophetarum nati, dum ligna recidunt,
Fluminis in ripa, cecidit diſcuſſa bipennis.
Gurgite ſubmerſum eſt ferrum: ſed mox leve lignum
Injectum ſtagnis, ferrum revocabile fecit.

Captivitas Iſrael. XXIII.

Gens Hebræorum peccamine capta frequenti,
Fleverat exilium diræ Babylonis ad amnes:
Tum patrios canere modos præcepta recuſat,
Organaque in tamis ſalicis ſuſpendit amaræ.

Domus Ezechiæ regis. XXIV.

Hic bonus Ezechias meruit ter quinque per annos
Præſcriptum proferre diem, legemque obeundi
Tendere, cui gradibus quor veſpera texerat umbram,
Lumine perfuſis, docuit ſol verſus in ortum.

Novum teſtamentum Adventus Domini. XXV.

Adventante Deo deſcendit nuncius alto
Gabriel patris ex ſolio, ſedemque repente
Intrat virgineam: Sanctus te Spiritus, inquit,
Implevit, Maria: Chriſtum paries, ſacra virgo.

Civitas Bethleem. XXVI.

Sancta Bethlem caput eſt urbis, quæ protulit Jeſum
Orbis principium, caput ipſum principiorum.
Urbs hominem Chriſtum genuit, qui Chriſtus agebat
Ante Deus, quam ſol fieret, quam lucifer eſſet.

Magorum munera. XXVII.

Hic pretioſa Magi, ſub virginis ubere, Chriſto
Dona ferunt puero, myrrhæque & thuris & auri.
Miratur genitrix tot caſti ventris honores,
Seque Deum genuiſſe hominem, regemque ſupremum.

Paſtores ab angelis admoniti. XXVIII.

Pervigiles paſtorum oculos vis lumiuis implet
Angelici, natam celebrans ex virgine Chriſtum.
Inveniunt tectum pannis: præſepe jacenti
Cuna erat: exultant alacres, & numen adorant.

Occiduntur infantes in Bethleem. XXIX.

Impius innumeris infantum cædibus huſtis
Perfurit Herodes, dum Chriſtum quærit in illis.
Fumant lacteolo parvorum ſanguine cunæ,
Vulneribuſque madent calidis pia pectora matrum.

Chriſtus in Jordane baptizatur. XXX.

Perfundit fluvio paſtus Baptiſta locuſtis,
Silvarumque favis, & amictus veſte cameli,
Tinxerat & Chriſtum: ſed Spiritus æthere miſſus
Teſtatur tinctum, qui tinctis crimina donet.

Pinna templi. XXXIV.

Excidio templi veteris ſtat pinna ſuperſtes:
Structus enim lapide ex illo manet angulus, uſque
In ſeclum ſecli, quem ſpernunt ædificantes.
Nunc caput eſt templi, & lapidum compago duorum.

Vinum ex aqua factum. XXXII.

Fœdera conjugii celebrabant auſpice cœtu
Forte Galilæi: jam deerant vina miniſtris.
Chriſtus vaſa jubet properanter aquaria lymphis
Impleri: inde meri veteris defunditur unda.

Piſcina Siloe. XXXIII.

Morborum medicina latex, quem ſpiritus horis
Eructat variis, ſuſum ratione latenti,
Siloam vocitant: ſputis ubi cruda cæci
Lumina Salvator juſſit de fonte lavari.

Paſſio Joannis. XXXIV.

Præmia ſaltatrix poſcit funebria virgo
Joannis caput, ablatum quod lance reportet
Inceſtæ ad gremium matris. fert regia donum
Pſaltria, reſperſis manibus de ſanguine juſto.

Per mare ambulat Chriſtus. XXXV.

It mare per medium Dominus, fluctuſque liquentes
Calce terens, jubet inſtabili deſcendere cymbæ
Diſcipulum: ſed moralis trepidatio plantas
Mergit: at ille manum regit, & veſtigia firmat.

Dæmon miſſus in porcos. XXXVI.

Vincla ſepulchrali ſub carcere ferrea dæmon

Fre-

Fregerat: erumpit, pedibuſque advolvitur Jeſu.
Aſt hominem Dominus ſibi vindicat, & jubet hoſtem
Porcorum raptare greges, ac per freta mergi.

Quinque panes, & duo piſces. XXXVII.

Quinque Deus panes fregit, piſceſque gemellos,
His hominum large ſaturavit millia quinque.
Implentur nimio micarum fragmine corbes
Bis ſeni: æternæ tanta eſt opulentia menſæ.

Lazarus ſuſcitatus a mortuis. XXXVIII.

Conſcius inſignis facti locus in Bethania,
Vidit ab inferna te Lazare ſede reverſum.
Apparet ſciſſum fractis foribus monumentum,
Unde putreſcentis redierunt membra ſepulti.

Ager ſanguinis. XXXIX.

Campus Acheldemach ſceleris mercede nefandi
Venditus, exequias recipit tumuloſus humandas.
Sanguinis hoc prerium eſt Chriſti. Juda eminus arctat
Infelix collum laqueo, pro crimine tento.

Domus Caiphæ. XL.

Impia blaſphemi cecidit domus ecce Caiphæ,
In qua pulſata eſt alaphis facies ſacra Chriſti.
Hic peccatores manet exitus, obruta quorum
Vita ruinoſis tumulis ſine fine jacebit.

Columna, ad quam flagellatus eſt Chriſtus. XLI.

Vinctus in his Dominus ſtetit ædibus, atque columnis
Adnexus tergum dedit, ut ſervile, flagellis.
Perſtat adhuc, templumque gerit veneranda columna,
Noſque docet cunctis immunes vivere flagris.

Paſſio Salvatoris. XLII.

Trajectus per utrumque latus, laticem atque cruorem
Chriſtus agit. ſanguis, victoria, lympha, lavacrum eſt.
Tunc duo diſcordant crucibus hinc inde latrones
Contiguis: negat ille deum: fert iſte coronam.

Mons Oliveti. XLIII.

Montis Oliviferi Chriſtus de vertice ſuſum
Ad patrem rediit, ſignans veſtigia pacis
Frondibus æternis: præpinguis liquitur humor,
Qui probat infuſum terris de chriſmate donum.

Paſſio Stephani. XLIV.

Primus init Stephanus mercedem ſanguinis, imbri
Afflictus lapidum: Chriſtum tamen ille cruentus
Inter ſaxa rogat, ne ſit lapidatio fraudi
Hoſtibus. o primæ pietas miranda coronæ!

Porta ſpecioſa. XLV.

Porta manet templi, ſpecioſam quam vocitarunt,
Egregium Solomonis opus: ſed majus in illa
Chriſti opus emicuit: nam clandus ſurgere juſſus
Ore Petri, ſtupuit laxatos currere greſſus.

Viſio Petri. XLVI.

Somniat illapſum Petrus alto ex æthere diſcum,
Confertum omnigenis animalibus. ille recuſat
Mandere: ſed dominus jubet omnia munda putare.
Surgit, & immundas vocat ad myſteria gentes.

Vas electionis. XLVII.

Hic lupus ante rapax veſtitur velliere molli:
Saulus qui fuerat, fit adempto lumine Paullus.
Mox recipit viſum; fit apoſtolus, ac populorum
Doctor, & ore potens corvos mutare columbis.

Apocalypſis Joannis. XLVIII.

Bis duodena ſenum ſedes, citharæ paterique,
Torque coronarum fulgens inſignibus, agnum
Cæde cruentatum laudat: qui evolvere librum,
Et ſeptem potuit ſignacula pandere ſolus.

S. PAULLINI NOLANI EPISCOPI

Poemata ſecundum ordinem temporum nunc primum diſpoſita ex Editione Veronenſi Anni MDCCXXXVI.

POEMA PRIMUM.

Dum adhuc degeret in ſeculo Paulinus, Geſtidio volucres mittit.

SUme igitur paſtas dumoſo in rure volucres:
Quas latitans filicis ſub tegmine callidus auceps,
Dum ſimili mentitor aves, fallitque ſuſurro,
Agmina viſcatis ſuſpeodit credula virgis.
Tonc referens teooem uou parvo monere prædam,
Digerit aocupium tabulis. & primus opimis
Ordo uitet, ſenſim tenuatus ad ima tabellæ:
Ut minus offendat macies prælata ſaginæ,
Gratia præventos pingui juvat alite viſus.

POEMA SECUNDUM.

In ſeculo adhuc agens eidem Geſtidio mittit oſtrea.

PAuperis ut placeat carum tibi munus amici,
Muoera nec reputes, qua mittis ditia uobis.
Nam tibi qoid dignum referam pro piſcibus illis,
Quos tibi vicinum locupleti gurgite littus
Suppeditat, mitos ſpecie, formaque diremptos?
At mihi vix alto vada per ſaxoſa profundo
Rarus in obſcura generatur ſphondylus alga.
Hinc te participans, bis quinque & bis tibi ternas
Tranſmiſi æquoreo redolentes nectare teſtas,
Qoas viſcus præduloe replet bicolore medulla.
Oro libens ſumas: nec vilia dedigneris,
Quæ ſunt parva modo, magno metitus amore.

POEMA TERTIUM.

FRAGMENTUM.

DE REGIBUS EX SVETONIO COLLECTIS.

Huc adſcitum ex epiſt. 19. Auſonii ad Paulinum.

EUropamque, Aſiamque duo vel maxima terræ
Membra, quibus Lybiam dubie Salluſtius addit
Europæ adjunctam, poſſit cum terria dici;
Regnatas multis, quos fama obliterat, & quos
Barbara Romanæ non tradunt oomina linguæ
Illibanum, Numidamque Avelim, Parthumque Vononem,
Et Caranom, Pellea dedit qoi nomina regum,
Quiqoe Magos docuit myſteria vana Nechepſus,
Et qui regnavit ſiue nomine mox Seſooſtris.

* * * * * * *

Audax Icario qui fecit nomina Ponto,
Et qui Chalcidicas moderate enavit ad arces.

POEMA QUARTUM.

Paulo poſt ſuam a ſeculo conuerſionem hac in oratione honeſtos mores a Deo poſtulat, ac felicem ſibi & ſuis deprecatur poſteritatem.

AD DEUM MATUTINA PRECATIO.

OMnipotens genitor, rerum cui ſumma poteſtas,
Exandi, ſi joſta precor, ne ſit mihi triſtis
Ulla dies. placidam nox rompat oulla quietem.
Nec placeant alieoa mihi: quin & mea proſint
Sopplicibus. nulluſque habeat mihi vota noceodi,
Aot habeat nocitura mihi. male velle facultas
Nulla ſit: at bene poſſe adſit tranquilla poteſtas.
Mens contenta ſuo, nec torpi dedita lucro,
Vincat corporeas, caſto bene conſcia lecto,
Iolecebras, torpeſqoe jocos, obſcœnaque dicta,
Oderit illa noceos, & molcum grata malignis
Auribus, effuſo ſemper rea liogua veneno.
Non obitu adfligar cujuſqoam, aot funere creſcam.
Invideam numquam cuiquam, nec mentiar umquam.
Adſit læta domus: epuliſque adſudet inemptis
Verna ſator, fiduſque comes, nitiduſque miniſter,
Murigera & conjunx, caraque ex conjuge oati.
Moribus hæc caſtis tribuit Deos. hi ſibi mores
Perpetuam ſpondent ventura in ſecula vitam.

POEMA QUINTUM.

Varia Dei attributa enumerat, & gratiam a Deo precatur, qua peccata vitet, ut Dei judicio ſecurus occurrat.

AD OEUM ALIA PRECATIO.

OMnipotens, qoem mente colo, Pater ooice rerum,
Ignorare malis, & oulli ignote piorom;
Principio extremoque carens, antiquior ævo,
Quod fuit aut veniet: cujus formamque modumque
Nec mens complecti poterit, nec lingua profari:
Cernere quem ſolus, coramque audire jubentem
Fas habet, & patriam propter conſidere dextram,
Ipſe opifex rerum, rebus caoſa ipſe creandis,
Ipſe Dei Verbum, Verbum Deus anticipator

Mun-

Mundi, quem facturus erat: generatus in illo
Tempore, quo tempus oondum fuit. editus ante
Quam jubar, & rutilus Cælum iliuſtravit Eous:
Quo ſine nil actum, per quem facta omoia, cujus
In Cælo ſoliom, cui ſubdita terra ſedenti
Et mare, & obſcuræ chaos inſuperabile noctis,
Irrequies cuncta ipſe movens, vegetator inertum,
Non genito ex Genitore Deus, qui fraude ſuperbi
Offenſus populi gentes in regna vocavit:
Stirpis adoptivæ meliore propage colendos.
Cernere quem licuit proavis: quo oumine viſo,
Et Patrem vidiſſe datum, contagia noſtra
Qui tulit, & diri paſſus ludibria leti,
Eſſe iter æternæ docuit remeabile vitæ,
Nec ſolam remeare animam, ſed corpore toto
Cæleſtes intrare plagas, & inane ſepulchri
Arcanum vacuis adopertum linquere terris.
Nate Patris ſummi, noſtroque ſalutifer ævo:
Virtutes patrias Genitor cui tradidit omnes,
Nil ex invidia retinens, plenuſque datorum,
Pande viam precibus, patriaſque hæc perfer ad aures.
Da Pater invictam contra omnia crimina mentem,
Vipereumque neſas nociturl averte veneni:
Sit ſatis, antiquam ſerpens quod perdidit Evam,
Deceptumque adjunxit Adam: nos ſera nepotum
Semina veridicis ætas prædicta Prophetis,
Vitemus laqueos, quos letifer implicat anguis.
Pande viam, qua me poſt vincula corporis ægri
In ſublime feram: puri quæ lactea cæli
Semita ventoſa ſuperat vaga lumina lunæ,
Qua proceres abiere pii, quaque integer olim
Raptus quadrijugo penetrat ſuper æthera curru
Elias, & ſolido cum corpore prævius Enoch.
Da Pater æterni ſperatam luminis auram,
Si lapides non juro Deos, onumque verendi
Suſpicieue altare ſacri, libamina vitæ
Intemerata fero: ſi te Dominique, Deique
Unigeni cognoſco Patrem, mixtumque duobus,
Qui ſupet æquoreas volitabat ſpiritus undas.
Da, Genitor, veniam, cruciataque pectora purga,
Si te non pecudum fibris, non ſanguine fuſo
Quæro: nec arcanis numen conjecto ſub extis.
Si ſcelere abſtineo, errori ipſe obnoxius; & ſi
Opto magis, quam fido, bonus, puruſque probari,
Confeſſam dignare animam: ſi membra caduca
Eſecror, & tacitum ſi pœnitet, altaque ſenſus
Formido excruciat, tormentaque ſera gehennæ
Anticipat, patiturque ſuos mens ſaucia manes.
Da Patet hæc noſtro fieri rata vota precatu:
Nil metuam, copiamque nihil. ſatis hoc reor eſſe
Quod ſatis eſt: nil turpe velim, ne cauſa puduris
Sim mihi: nec faciam cuique, quæ tempore eodem
Nolim facta mihi: nec vero crimine lædar;
Nec maculer dubio: paulum diſtare videtur
Suſpectus, vereque reus. male poſſe facultas
Nulla ſit, & bene poſſe adſit tranquilla poteſtas.
Sim tenui victu, atque habito, ſim carus amicis,
Et ſemper genitor ſine vulnere nominis hujus.
Non animo doleam, non corpore, cuncta quietis
Fungantur membra officiis: nec faucius ullis
Partibus amiſſam quidquam deſideret oſus.
Pace fruar, ſecurus agam, miracula terræ
Nulla putem: ſuprema mihi cum venerit hora,
Nec timeat mortem bene conſcia vita, nec optet.
Purus ab occultis cum te iodulgente videbor,
Omnia deſpiciam, fuerit cum ſola voluptas
Iudicium ſperare tuum; quod dum ſua differt
Tempora, conclamaturque dies, procul exige ſævum
Inſidiatorem blandis erroribus anguem.
Hæc pia, ſed mæſto trepidantia vota reatu,
Chriſte apud æternum placabilie aſſere Patrem,
Salvator, Deus, ac Dominue, mens, gloria, Verbum,
Filius, & vero verum de lomine lumen,
Æterno com Patre manens, in ſecula regnans;
Conſona quem celebrat modulato carmine plebes,
Et reſponſuris ferit aera vocibus. Amen.

POEMA SEXTUM.

DE S. JOANNE BAPTISTA

Chriſti Præcurſore.

SUmme pater rerum, cælique æterna poteſtas,
Cum quo noſtra ſalus, Sanctorum gloria Chriſte,
Spiritus & patri pariter natoque cohærens,
Qui mentes linguaſque regis viresque miniſtras,
Promeruit quas ſola fides: cui plena poteſtas,
Brutis ingenium, vocemque infundere mutis:
Præſta Evangelico ductum de fonte Joannem,
In noſtra arenti decurrere carmina rivo.
Ille quidem tantus, quantum potuit dare mundo,
Qui naſci talem nova per miracula juſſit:
Sed licitum magnis tenues impendere cutas,
Nec dedignantor vilem cæleſtia laudem:
Pars etiam meriti, meritum celebrare priorum:
Nec nova nunc aut noſtra canam: dixere Prophetæ
Cuncta prius, ſanctique viri ſermone ſoluto,
Promiſſum exortum, vitam mortemque ſacrarunt:
Si mors illa fuit, meruit quæ ſanguine cælum.
Nos tantum modulis evolvere dicta canoris
Vovimus, & verſu mentes laxare legentum.
Sic nam magna licet parvis, antiqua novellis,
Perfecta indoctis conferre, æterna caducis,
Inſpirante Deo quidquid dixere priores:
Aptavit citharis omen venerabile David,
Conſona cæleſti pangens modulamina plectro:
Nos quoque fas meminiſſe Dei: quamquam obſita multis
Pectora criminibus cæleſtem admittere ſenſum.
Zacharias Syria quondam de gente ſacerdos,
Credita ſolenni corabat templa paratu.
Vita viri, pietate, fide, gravitate, pudore,
Obſequio condigna Dei. conjonx huic alma
Eliſabeth, prifca ſanctorum ſtirpe virorum
Progenita, & tanto virtutibus æqua marito.
Sed quod in opprobrio matrum poſuere priores,
Prole carens, ſterilem ducebat mæſta ſenectam,
Spemque omnem ſobolis tranſacta excluſerat ætas.
Forte ſacrum ſolenne Deo plebs cuncta ferebat,
Et prius antiſtes ſacros adoleverat ignes,
Intima divinis decorans altaria flammis:
Ecce ſacram propter cæleſtis nuncius aram
Aſtitit, ac veſte inſignis, venerabilis ore,
Se cælo miſſum vultuque habituque probavit.
Tum ſancta in tales laxavit pectora voces.
Accipe, cæleſti domino dilecte ſacerdos,
Æterni mandata Dei, cui cura piorum
Perpetua eſt, jugis qui puro pectore cuſtos
Emeritom ſanctis impendere ſcivit amorem.
Ac primum genus hic eſtincto ſemine non vult
Interiiſſe tuum: fœcundaque viſcera fecit

Conjugis, effœto quæ jam ceſſabat in ævo.
Cur tamen addubitas mortali tu quoque ſenſu,
Omnia poſſe Deum? ſed credes: ille probabit.
Naſcetur dignus tanto ſponſore beatus
Perpetuuſque puer, qui primo protinus ævo
Te major, ſacras invicto in pectore vires
Auctoris dono plus quam genitoris habebit.
Nec ſane nato quæ prima vocabula ponas,
Arbitrii juriſque tui eſt: Deus ipſe profecto
Qui naſci jubet, hunc idem jubet eſſe Johannem:
Nominis hic titulus, meritorum immenſa propago,
Quæ nec dum genito potuit prænoſcere ſolus,
Qui dabit, & tauro tribuet tibi gaudia nato:
Nec vero tribuet tantum tibi (gloria parva eſt
Intra unam concluſa domum) ſed quantus ab ortu
Tenditur in ſeræ finita crepuſcula lucis,
Totus prole tua tecum lætabitur orbis.
Quid mirum? cuncta vitiorum fœce carebit,
Cœleſtem ducens ſine labe & crimine vitam,
Veſano ſervans abſtemia pectora vino,
Omniaque evitans maleſuadi pocula ſucci:
Cumque hominum generi vel poſt errata ſalutem
Spondeat, ab ſancta quiſquis renuvabitur unda,
Ipſe in ſe nihilum quo purificetur habebit.
Ac ne plura tibi variis ambagibus edam,
Eliæ meritum doctus neſcire ſacerdos
Non pores, exuſæ qui mortis lege remiſſa,
Æternam degit proprio cum corpore vitam.
Igneus excelſum quem vexit ad æthera currus,
Flammantum rapido niſu glomeratus equorum:
Hunc tuus æquabit meritorum ſtemmate natus,
Tantumdem & laudis ſimul & virtutis habebit.
Ergo ad condignas tantu pro munere grates,
Nec dubiam ſuſpende fidem, ne mota ſaventis
Ira dei, meritam ſtatuat poſt præmia pœnam.
Hæc ait, & tenues elabitur ales in auras,
Fragrantemque ſacro procul aera fundit odore.
Diriguit trepida confuſus mente ſacerdos,
Ac dum promiſſum cunctantia corda volutant,
Dum ſe diffidit tantum meruiſſe favorem,
Ut ſummi ſit cura dei, dimiſſus ut alto
Nuncius e cælo famulo tam clara referret
A domino mandata ſuo, ludique vetetur,
Somniaque illa putat: mores dum percius æquo
Æſtimat ipſe ſuos, nec ſe meruiſſe fatetur:
Infidum facit ipſa fides, dum credere dignum
Se non vult, pœnas iocredulitate meretur.
Protinus aſtricta eſt dubitanti lingua palato,
Et motus oblita ſui, molitaque vocis
Articulare ſonum, pigro torpore cohæſit:
Dumque cupit narrare ſuæ miracula plebi,
Conatus fruſtra, defixo obmutuit ore.
Mœſtus abit, verſatque incluſa mente dolorem,
Et veniam erratis arcano in corde precatur.
Quanta Dei pieras, quamque exorabile numen!
Pœnituiſſe fat eſt, rata qui dat. temporis ordo
Volvitur, & gravida (mirum) diſtenditur alvo
Eliſabeth, ſanctumque gerunt pia viſcera pondus,
Et venit effœto munus juvenile ſub ævo.
Inde aliud: ſanctus Gabriel qui nuntius idem
Zachariæ fuerat, multo majora volutans,
Ad Mariam molitur iter: quæ ſponſa marito,
Sed magis lecta Deo, mundi paritura ſalutem,
Virgo illibatum ſervabat caſta pudorem:
Cui poſtquam inſignis cæleſti forma decore
Conſtitit ante oculos, vultus demiſſa pudicos,
Tinxit ſuffuſo rutilantes ſanguine malas.
Ille ait; O toto quem ſolis circulus ambit,
Quæque fuere prius, quæ ſunt, quæ deinde ſequentur,
Virginibus cunctis felicior orbe puella,
Magno lecta deo, marer dicaris ut ejus,
Cujus & ille pater; felix age, concipe pondus,
Impolluta viro, coituque immunis ab omni,
Verbo fœta Dei: corpus tua viſcera præſtent
Illi qui cœlum, terras, mare, ſidera fecit:
Qui ſemper fuit, & nunc eſt, & tempore in omni
Semper erit, mundi dominus luciſque creator,
Et lux ipſe poli, per te mortalia membra
Induet, atque oculos hominum cœtuſque ſubibit.
Impertutbatos tantarum in præmia laudum
Tolle animos: dabit ille tibi viteſque fidemque,
Qui voluit (nam cuncta regit nutuque gubernat)
Filius eſſe tuus, Domini cum filius eſſet.
Dixerat, & viſus pariter terraſque reliquit,
Aſſuetumque ſibi facili petit æthera niſu:
Implentur præcepta Dei, creditque puella
Protinus, atque auget meritum vitamque priorem
Prompta fides: tacitis elementa latentia cauſis
Divinum informant corpus, ſacrandaque creſcit
Sarcina, cæleſtem dominum pia confovet alvus.
Interea gravidam ſoboles, quanquam edita necdum,
Inſtigat Mariam ſanctam, ut progreſſa reviſat
Eliſabeth, longo quæ jam venerabilis ævo,
Dilectum domino puerum paritura gerebat.
Auſculiat nato genitrix (vis tanta fidei:)
Et quo juſſa, venit: movit materna Johannes
Viſcera, & implevit divino pectora ſenſu,
Jam vates, nec dum genitus, concluſus in alvo,
Jamque propheta pius geſta & ventura videbat.
Illa ubi concepto fulgentem lumine longe
Conſpexit Mariam, celeri procul incita greſſu
Obvia progreditur, veneratoque brachia tendens,
Salve o mater, ait, Domini, ſalve pia virgo,
Immunis thalami, coituſque ignara virilis,
Sed paritura Deum: tanti fuit eſſe pudicam,
Intactæ ut ferres titulos & præmia nuptæ.
Cur mihi non meritæ, nec tanto munere dignæ,
Officii defertur honos? cur gloria Cæli
In noſtros delata lares & vilia tecta,
Obſcuris tantum lumen penetralibus infert?
Sed mitis placiduſque ſuis cultoribus adſit:
Præſtitit hunc genitus, quem præſtitit ante, favorem.
Dixit, & amplexus uluis circumdara junxit,
Jamque deum venerata, pio dedit oſcula ventri.
Dic age nunc Judæa nocens, & ſanguine regis
Commaculata tui, verbis ſi nulla priorum
Eſt adhibenda fides, factos ſi fallere vates
Creditis, & Moſen ipſum, ſi fallere David,
Impia perverſæ putat inclementia gentis,
Credite non genitis: materna clauſus in alvo,
Quid videat, ſancto matris ducet ore Johannes.
Quis precor hunc docuit, quem caſto viſcere virgo
Contineat, quantus maneat nova ſecula parvus?
Sed ſanctis abſtruſa patent, nec viſa profanis.
Verum egreſſa modum latos petit orbita campos,
Atque oblita mei procurrere longius audet.
Spero, erit ut poſſim firmato robore quondam
Hoc quoque per ſpatium fortes agitare quadrigas:
Huc cœptum repetamus iter, mortalia dicat
Pagina mortalis, Dominum divina loquantur.
Jamque adeo exacto quantum natura jubebat
Tempore, matura puer inclytus editur alvo,

Et

Et promiſſa Dei magna non credita pœna
Implet certa fides, & natus comprobat infans.
Conveniant cunctingentes de more propinqui,
Ut puero veterum de nomine ducta parentum
Aptent cullatis quæſita vocabula cauſis:
Sed negat arbitrium cognatis eſſe relictum,
Cæleſtis juſſi per natum conſcia mater.
Ergo placet dudum præcluſa voce ſilentem
Conſuluiſſe patrem: promendi ſola facultas
Indicit, quod lingua nequit, ſi littera ſignat.
Conſulitur ſumit tabulas, ſcribitque Johannem.
Mirantur cuncti, nullumque babuiſſe priorum
Præſcriptum nomen recolunt de ſtirpe pareutum.
Quantum ſera fides valuit! quia dextra nutavit,
Quod mens crediderat, peccari pœna remiſſa eſt.
Solvuntur vinctæ laxata repagula linguæ:
Reſpondet jam voce ſenex, prodirque propinquis
Tecta diu mandara Dei, ſponderque futura,
Dum tranſacta probat. talem fore quis dubitaret,
Quem dumini juſſis, naturæ iege remiſſa,
Inſolitu exortu naſci potuiſſe videret?
Exemplum cunctis celebrandum incredulitatis
Ante oculos cunctis poſuit, ut pœna parentis,
Vel venia. atque animis inſtat ſimul hinc metus, hinc ſpes.
Labitur interea cunarom tempus, in ipſis
Extat divini ſpecies manifeſta vigoris.
Blanditiæ riſuſque ſilent incertaque ceſſant
Murmura, ſeritas laſcivi prævia ſenſus,
Jam tenera informat venturis moribus ura.
Inde ubi prima puer ſtabili veſtigia niſu
Fixerat, & certam ſigoareut verba loquelam:
Mos erat, aut ſancti dicta aſcultare parentis,
Aut antiquorum præclara ediſcere facta,
Vel quas ipſe Deus leges, interprete Moſe,
Condiderat, ſacri quas ſervat pagina ſaxi.
Hæc & quæ teneram firmarent cætera mentem
Tractabat recolens: neque enim ignoraſſe priora
Credendus, dederat Dominus cui noſſe futura.
At poſtquam robur membris acceſſit ab ævo
(Nam mens plena deo tardos prævenerat annos)
Illa ſibi jam tum ſtatuit diſcenda, docere
Quæ nequeunt homines: ſimul effugienda ciborum
Et potus ſanctæ contagia noxia vitæ.
Tecta igitur ſancti, quamquam immaculata, parentis
Deſerit, ac turbas hominum cœtuſque nocentes
Effugit, ac ſolas loca tendit ad invia tertas,
In queis ſe tantum mens impolluta videret,
Liberaque a curis, ſacra ad præcepta vacaret.
Veſtis erat curvi ſetis conſerta cameli,
Contra iuauriem molles duraret ut artus,
Arceretque graves compuncto corpore ſomnos.
Hunc vilis rigidos ad lumbos zona ligabat:
Præbebant victum facilem ſilveſtria mella,
Pomaque, & inculiis enatæ cautibus herbæ,
Arentemque ſitim decurrens unda levabat.
Quis locus hic vitiis? aditum quem prava cupido
Iuvenit hæc inter ſacra ad penetralia mentis?
Quo peccet, qui nil cupiat? quo tendat iniqui
In latebras ſenſus, quiſquis nuu indiget ullo?
Sic primi vixere homines, mundoque recenti
Hos auctor dederat ventura in ſecula mores:
Inſeruit donec ſeſe maleſuada voluptas,
Ac ſecum luxus & amorem invexit habendi:
Hinc odia, hinc iites, hinc fraus, hinc livor & iræ,
Cædes, arma, cruor, conflictus, prælia, mortes,
Hinc offenſa Dei, quam tartara ſæva piabunt.

Verum ego cur nimium communes arguo culpas,
Immemor ipſe mei, quem non commiſſa gravare,
Sed veniam ſperare decet? mirabimur immu
Rectius, invictum, nullique imitabile priſci
Exemplum ſecli, tranſgreſſum humana labore,
Semideumque virum, qui labe immunis ab umui
Cum ſua tam ſævis cruciarit corpora pœnis,
Præſcripſit, quid nos vel poſt peccata deceret.
At poſtquam invictam firmans per talia mentem,
Exegit largum tempus, ſtatuitque reperta
Quæ fueraur quærenda, ſibi vox edita cælo eſt.
Jam ſatis impenſum ſpatii, dilecte propheta,
Quo tibi prodeſſes, tempus tibi, quæ data ſeutis,
Ut proſint aliis, & quæ jam perdita, ſervent.
Perge igitur ſanctas puri Jordanis ad undas.
Hic quicumque humiuum vitæ commiſſa priotis
Pœnitet, & tandem ſenſu meliora volutat,
Ablue cuufeſſum: quiſquis tibi mente fideli
Crediderit, delere piu commiſſa lavacro:
Ille renatus erit, talis modo vita ſquatur,
Quæ probet ablutos vitam damnaſſe priorem.
Paruit anditis famulanti mente Juhauues,
Protinus & ripas juſſi deſcendit ad amnis.
Prædicat hic præcepta Dei ſermone verendo,
Infunditque novam credentum in curda ſalutem,
Diluit intuſis credentum crimina lymphis,
Abſolvitque metus hominum, pœnaſque remittit,
Atque ignem reſtinguit aquis, oblivia ſuadet
Errorum, præſtatque novæ nova corpora vitæ.
O pater, u hominum rerumque æterne creator,
Quot gradibus parcit pietas tua? quis pater umquam
Suſtinet errauti toties ignoſcere nato?
Das geuti ſenſum, quo vel bona vel mala nuſcant:
Nuu ſatis iunectis ſervandæ viocula legis,
Propouiſque malis pœnas, & præmia juſtis.
Hæc quoque quis ſprevit? redeat quandoque libebit,
In promptu venia eſt: ſanctum paret eſſe lavacrum,
Quod renovet vitam, vetereſque oblitteret actus,
Quodque novos homines faciat. quid quærimus ultra?
Et tamen ulteriur venia eſt: violaverit ulius
Hoc quoque polluto prolapſus corpore donum,
Quamquam jam nimius longe proceſſerit error,
Deſinat & redeat: cum ſe damnaverit ipſe,
Abſolvi meruit: ſi pœnitet, irrita culpa eſt.
O vere, quod ais, pondus leve, quodque cohæret,
Suave jugum, tuties homini cum ignoſcitur uni.
Et tamen erramus, ſiuis nec criminis ullus
Humano generi: ſed creſcit laus tua. nam quo
Major culpa rei, parcentis gloria major.
Grates ergo tibi referat mens ommis, & omnis
Lingua canat, quantumque poreſt humana propago,
Si placuiſſe nequit, fieri vel grata laboret.
Panditur immmenſum, ſi demus vela, profundum
In laudes, pater alme, tuas: ſed conſcia tanti
Mens oneris trepidat, propriaſque haud inſcia vires
Conſulit, & dignis potius dicenda reliuquit.
Reddamur cœptix: opus hoc tibi, ſancte Johannes,
Quo renoves puras abluto corpore mentes,
Nun hæc prima dedit Domiui ſententia, qua te
Admonuit claram mittens per nubila vocem:
Secula multa prius ſancti Deus ore locutus
Iſaiæ vatis, veteris qui maximus ævi:
Mittam, ait, ante tuos oculos, u nate, miuiſtrum,
Qui ſenroſarum purgans concreta viarum
Greſſibus ille tuis, celſos ſubſidere montes,

Idem

Idem depreſſas faciet conſurgere valles.
Diriget hic quæ prava, & leviet aſpera, dura
Molliet, & tutum coget planeſcere mundum.
Tuue precor donum ſummi patris, alme Johannes,
Cum Chriſtu promiſſe venis? teque imputat ille
Qui miſit natum? tunc o prædicte pruphetis
Nominis angelici tu participarus honore!
Per te prima Dei ſeſe clemeutia profert,
Prima tibi dandæ veniæ permiſſa poteſtas.
Te cum multa novæ peterent miracula plebis,
De te Chriſtus ait, conceſſum eſt viſere talem,
Qualem nulla prius viderunt ſecla prophetam:
Dico ego, qui ſulus quæ geſta gerendaque novi,
Inter mortales dederit quos femina partus,
Quoſque dabit ſuleuni hominum de more creatos,
Nullus erit, poſſit qui ſe præferre Johanni.
Hæc de te ille refert, qui quælibet iutima cordis
Humani, & cunctos ſeclorum ex ordine tractus
Pervidet, ut quæ ſunt oculis ſubjecta, videmus.

POEMA SEPTIMUM.

PARAPHRASIS PSALMI PRIMI.

Paulinu., tunc theologicorum arcanorum rudis, putabat Chriſtianos omnes quamvis malos, modo incolumem ſervaſſent fidem, ſalutem quamdam conſecuturos.

BEatus ille, qui procul vitam ſuam
Ab impiorum ſegregarit cœtibus,
Et iu via peccantium non manſerit,
Nec iu cathedra peſtilenti ſederit:
Sed corde totu fixus in legem Dei
Præcepta vitæ nocte volvit & die,
Mentemque caſtis inſtitutis excolit.
Erit Ille ut arbor, quæ propinqua flumini,
Humure ripæ uutriente paſcitur,
Suoque fructum plena reddet tempore,
Et, fronde numquam defluente pervirens,
Stabit perenni vividum lignum coma.
Nou hæc iniquos proſequetur gluria,
Sed ut favillam pulveris ventus rapit,
Sic ira iniquos verret u vultu Dei.
Idcirco tali dividentur ordine
Hominum per orbem diſſipatorum greges,
Ur judicandi non reſurgant impii,
Qui denegarunt debitum cultum Deo,
Sed puniendi; nam ſuum crimeu videns
Nun iudigebit quæſtione detegi,
Quuuiam imminentem præferent mortis uotam,
Signum ſalutis non gerentes frontibus.
Peccator autem, uon & Impius tameu,
Quæ magna turba eſt, non reſurget gloriæ,
Verum reſurget deputanda examini.
Nec enim ſedere cum piis judex poteſt,
Cauſas ſuorum redditurus actuum,
Varieque geſtis aut probandus, aut reus.
Sine lege paſſim legis ignari cadeut,
In lege lapſus, lege judicabitur.
Opus per omne curret ignis arbiter,
Quod nun cremarit flamma, ſed probaverit,
Illud perenni præmio penſabitur.
Qui concremanda geſſerit, damnum feret,
Sed ipſe ſalvus evolabit ignibus.
Tamen ſubuſti corporis ſignis miſer
Vitam tenebit, non tenebit gloriam:
Quia carue victus, mente non verſus tamen,
Etſi negarit debitam legi fidem,
Per multa ſæpe devolutus crimina:
Tamen fide nomeu æternum gerens,
Numquam ſalutis exulabit finibus.
Idcirco cuncti nunc iu iſto ſeculo,
Dum currit ætas, & dies ævi patet,
Rectas agamus ſemiras firmo pede,
Nec deferamur lubrico latæ viæ;
Præſtat per arctum dimicantes tramitem
Laboriuus iutroire niſibus.
Vias bouurum lætus agnoſcit Deus,
At impiorum pronum iter delebitur.

POEMA OCTAVUM.

PARAPHRASIS PSALMI SECUNDI.

CUr gentes fremuere, & inania cur meditati
Suut populi? adſtiterunt proceres cum regibus acti
Adverſum Dominum & Chriſtum veſana ferentes.
Vincula rumpamus, juga diſcutiamus eorum:
Qui manet æterno totis moderamine cælis,
Irridebit eos, juſtaque loquetur in ira,
Terribilique minans verbo turbabit iniquos.
Aſt egu rex ab eo parili ditione creatus,
Præceptum Domini ſuper almum prædico Siou.
Ipſe ad me Dominus, meus, inquit, filius es tu,
Teque hodie genui. pete: fis mihi gentibus hæres,
Et tua ſundarur totis poſſeſſiu terris.
Ferrea virga tibi eſt, valido quia jure tumentes
Orbe regis totu populos: ceu vaſa recocto
Ficta lutu frangens corda, ut meliora reformes.
Et nunc ecce omnes ſtratis advertite reges
Mentibus, & quicumque hominum famulantia corda
Judicio regiris, rerumque tenetis habenas:
Deſervite Deo trepidi, mixtoque fideles
Exultate metu: ſiat diſcordia concors,
Diſſimiles ſocians affectus pectore in uno;
Ne timor affligat mentes, vel gaudia ſolvant,
Si careant leto, pavidi formidiue leti.
Diſcite juſtitiam, rectuſque capeſſite mores,
Et juſto trepidate Deo, gaudete benigno,
Ne quando meritum Deus iraſcatur in orbem,
Vuſque via juſta juſte pereatis abacti.
Amodo jam reſilire via properetis iuiqua;
Ecce brevi, cum magna potentis inarſerit ira,
Ventilet ut torum divino examine mundum,
Segreger & paleas igni, frumenta ſaluri:
Tunc omues, quibus eſt in eo ſpes fida, beati.

POEMA NONUM.

PARAPHRASIS PSALMI CXXXVI.

SEdimus ignotos ditæ Babylonis ad amnes
Captivi Judæa manus, miſerabile flentes.
Cum patrium memori traheremus pectore Sion,
Et meritum juſta ſuſpiraremus ab ira
Exſilium: lentis qua conſita ripa ſalictis
Hoſpitibus populis umbras præbebat amicas.

Illic

Illic Aſſyriæ mediis in mœnibus urbis
Obliti lætas per mœſta ſilentia voces
De ſalicum ramis ſuſpendimus organa noſtra.
Namque dabat nobis durum gravis ira dolorem,
Quod ſolita io ſancto depromi cantica templo
Hæc ad delicias ſibi nos cantare jubebat
Impius ille, domo qui nos abduxerat, hoſtis.
Ergone divinas laudes, & carmina caſtis
Apta choris, inter ſacra barbara, fœdaque buſta,
Inter & accenſas funeſtis ignibus aras,
Heu! male de noſtro lætis mœrore, canemus?
Deque pio ritu luxum faciamus iniquum,
Myſtica ad hoſtilem modulantes cantica ludum?
Quo miſeri nunc ore ſacros cantabimus hymnos?
Quove loco Babylon poſcit ſibi cantica Sion?
Sed domini carmen tellus aliena mereri
Non capit, indignas ſacra vox avertitur aures.
Si tamen ut capris Dominus violentior ioſtas,
Et ſi tantus amor, Sion pia oſcara vobis
Caotica, ſi pergis me cogere, noo tua fari,
Et divina tibi quænam ſint cantica Sion,
Accipe quid captæ Deus ultor ſpondeat urbi.
Ne longum ſperes iſto gaudere triumpho
Impie, quo ſacrum prodi tibi præcipis hymnum:
Ecce quis eſt hymnus Domini, quæ cantica Sion:
Si fuero oblitus mea mœnia, ſi mea cura
Urbs Hieruſalem, ſiat mea noo memor umquam
Dextra mei, mea lingua meis & adhæreat arcus
Faucibus, æterno niſi te complectar amore:
Et niſi principio promiſſi io ſecula regni,
Lætitiæque meæ primo reminiſcar io anno,
Te cunctis Hieruſalem præponere terris.
Eſto memor tum prolis Edom, ut verſa vice noſtrum
Aſpiciat confuſa diem, quo plebs tua claram
Mœnibus æternis Hieruſalem habitabit,
Cui nunc gens oblita tui, crudele minatur
Excidium, dicens: Invisam ſunditus urbem
Diruite, & vacuate meam, veſtigia donec
Nulla relinquantur, murie ad inane redactis.
Infelix miſeræ Babylonis filia, felix
Qui tibi pro nobis in nos tua geſta rependet.
Nec minus illa beatus erit, quir parva tenebit
Et ſimul elidet ſolidæ tua pignora petræ.
Si cupis astincta Babylonis ſtirpe beari,
In te ipſo primis gliſcentia crimina flammis
Frange fide. jam propter adeſt petra Chriſtus; in ipſo
Vipeream ſobolem validis elide lacertis.
Nam Babylon nomen confuſio: filia cujus
Eſt caro, peccaris mater. quæ turba ſaluti
Noſia, corporeis ducit mala ſemina fibris.
Hæc vincenda tibi, ſit vis avincere mortem?
Namque tuis tales incluſos oſſibus hoſtes,
Si permittantur creſcendo aſſumere vites,
Difficili vinces luctamine: præripe parvos,
Dum rudis ex utero cordis per pectora capta
Reptat adhuc tenaris vitiorum infantia membris:
Quæ niſi præcavear, aucta virtuta necabit
Concordam viriis animam tarrena propago.
Ne parcas igitur talem oecara catervam,
Noo tibi crimen erit, nocituram perdere gentem,
Ultricemque malo perfundere ſanguine petram:
Gaudet enim juſtus, ſi concidat impia proles:
Nam magis, atque magis pius iſta cæde piatur,
Si perimat peccata ſuis dominantia membris,
Et facta in Chriſto vitiorum plebe triumphet.

POEMA DECIMUM.

Quatuor Auſonii epiſtolas quartum jam annum agens in Hiſpania Paullinus recepit, quarum primæ, tertiæ quæ intercidit, & quartæ reſpondet hoc carmine.

AUSONIO PAULLINUS.

QUarta redit duris hæc jam meſſoribus æſtas,
Et totiens cano bruma gelu riguit,
Ex quo nulla tuo mihi littera venit ab ore:
Nulla tua vidi ſcripta notata manu:
Ania ſalutifero ſelix quum charta libello
Dona negata diu multiplicata daret.
Trina erenim vario florebat epiſtola textu:
Sed numeroſa triplex pagina carmen erat.
Dulcia multimodis quædam ſubamara querelis
Aneia cenſuræ miſcuerat piatas.
Sed mihi mita patris pluſquam cenſoris acerbum
Sederit, & blandis aſpera penſo animo.
Iſta ſuo rategenda loco rameo, & graviore
Vindicis heroi ſunt agitanda ſono.
Interea leviot paucis præcurrit iambus,
Diſcreto referens mutua verba pede.
Nunc elegi ſalvere jubent, dictaque ſalute,
Ut fecere alias, orſa gradumque ſilent.

QUid abdicatas io meam curam, pater,
Redire muſas præcipis?
Negant Camœnis, nec patent Apollini
Dicata Chriſto pectora.
Fuit illa quondam non ope, ſed ſtudio pari
Tecum mihi concordia,
Ciere ſurdum Delphica Phœbum ſpecu,
Vocare Muſas numina:
Fandique munus munere indultum Dei,
Petere ſoote, nemoribus, jugis.
Nunc alia mentem vis agit, major deus:
Alioſque mores poſtulat,
Sibi repoſcens ab homine munus ſuum:
Vivamus ut vitæ patri.
Vacare vanis otio aut negotio,
Et fabuloſis litteris,
Vetat: ſuis ut pareamus legibus,
Lucemque cernamus ſuam.
Quamvis ſophorum, callida arſque rhetorum, &
Figmenta vatum oubilent,
Qui corda falſis atque vanis imbuunt,
Tantumque linguas inſtruunt,
Nihil adferentes, ut ſalutem conferant:
Quod veritatem detegat.
Quod enim tenare vel bonum, aut verum queant,
Qui non tenent ſummum caput,
Veri bonique fomitem & footem Deum?
Quem nemo niſi in Chriſto videt.
Hic veritatis lumen eſt, vitæ via,
Vis, mens, manus, virtus patris,
Solæquitatis, fons bonorum, flos del,
Natus deo, mundi ſator,
Mortalitatis vita noſtræ, & mors necis.
Magiſter hic virtutum,
Denſque nobis, atque pro nobis homo,
Nos indoendo ſe exuit,
Æterna jungens inter homines & Deum,
Interque ſe commercia.

Hic

Hic ergo noſtris ut ſuum præcordiis
Vibraverit cælo jubar,
Abſterget ægrum corporis pigri ſitum,
Habitumque mentis innovat.
Exhaurit omne, quod juvabat antea
Caſtæ voluptatis vice:
Totoque noſtra jure dominî vindicat
Et corda, & ora, & tempora.
Se cogitari, intelligi, credi, legi,
Se vult timeri, & diligi.
Æſtus inanes, quos movet vitæ labor,
Præſentis ævi tramite,
Abolet futuræ cum Deo vitæ fides.
Quæ, quas videmur ſpernere,
Non ut profanas abjicit, aut viles opes,
Sed ut magis caras monet
Cælis reponi creditas Chriſto Deo:
Qui plura promiſit datis,
Contempta præſens, vel mage depoſita ſibi,
Multo ut rependat fœnore.
Sine fraude cuſtos, ancta creditoribus
Bonus æra reddet debitor.
Multaque ſpretam largior pecuniam
Reſtituet noſtra Deus.
Huic vacantem, vel ſtudentem, & deditum,
In hoc reponentem omnia,
Ne, quæſo, ſegnem, neve perverſum putes:
Neu crimineris impium.
Pietas abeſſe Chriſtiano qui poteſt?
Namque argumentum mutuum eſt
Pietatis, eſſe Chriſtianum; & impii
Non eſſe Chriſto ſubditum.
Hanc quam tenere diſcimus, poſſum tibi
Non exhibere, id eſt patri?
Cui cuncta ſancta jura, cara nomina
Debere me voluit Deus.
Tibi diſciplinas, dignitatem, litteras,
Linguæ, & togæ, & famæ decus,
Provectus, altus, inſtitutus debeo,
Patrone, præceptor, pater.
Sed cur remotus tamdin degam, arguis:
Pioque motu iraſceris.
Conducit iſtud, aut neceſſe eſt, aut placet.
Veniale, quidquid horum erit.
Ignoſce amanti, ſi geram, quod expedit.
Gratare, ſi vivam, ut libet,

DEſore me patriis tota trieteride terris,
Atque alium legiſſe vagis erroribus orbem,
Culta prius veſtræ oblitum conſortia vitæ,
Increpitas ſanctis nota pietate querelis.
Amplector patrios venerando pectore motus,
Et mihi gratandas ſalvis affectibus iras:
Sed reditum inde meum, genitor, te poſcere mallem,
Unde dari poſſit. revocandum me tibi credam,
Quum ſteriles fundas, non ad divina, precatus,
Caſtalidis ſupplex averſo numine Muſis?
Non his nominibus tibi me, patriæque reduces.
Surda vocas, & nulla rogas. levis hoc feret aura,
Quod datur in nihilum ſine numine nomina Mulas.
Irrita ventoſæ rapiunt hæc vota procellæ.
Quæ non miſſa Deo, vacuis in nubibus hærent:
Nec penetrant ſuperi ſtellantem regis in aulam.
Si tibi cura mei reditus, illum aſpice, & ora,
Qui tonitru ſummi quatit ignea culmina cæli:
Qui trifido igne micat, nec inania murmura miſcet:
Quique ſatis cælo Soles largitur, & imbres:
Qui ſuper omne quod eſt, & in omni totus ubique
Omnibus inſuto rebus regit omnia Chriſto:
Quo mentes tenet, atque movet: quo tempora noſtra
Et loca diſponit. quod ſi contraria votis
Conſtituat noſtris, prece deflectendus in illa eſt,
Quæ volumus. quid me accuſas? ſi diſplicet actus
Quem gero agente Deo, prius eſt, fiat reus auctor,
Cui placet aut formare meos, aut vertere ſenſus.
Nam mea ſi reputes, quæ priſtina, quæ tibi nota,
Sponte fatebor, enim modo me non eſſe, ſub illo
Tempore qui fuerim: quo non perverſus habebar,
Et perverſus eram, falſi caligine cernens
Stulta Dei ſapiens, & mortis pabula viveus.
Quo magis ignoſci mihi fas: quia promptius ex hoc
Agnoſci datur a ſumma genitore novari,
Quod non more meo geritur, non arbitror iſtis
Confeſſus dicar mutatæ in prava notandum
Errorem mentis: quoniam ſim ſponte profeſſus,
Me non mente mea vitam mutaſſe priorem.
Mens nova me, fateor, cepit; mens non mea quondam,
Sed mea nunc, auctore Deo: qui ſi quid in actu
Ingeniove meo ſua dignum ad munia vidit,
Gratia prima tibi, tibi gloria debita cedit,
Cujus præceptis partum eſt, quod Chriſtus amaret.
Quare gratandum magis eſt tibi, quam queritandum,
Quod tuus ille tuis ſtudiis & moribus ortus
Paulinus, (cui te non inbiciare parentem,
Nec modo quum credis perverſum) ſic mea verti
Conſilia, ut ſim promeritus Chriſti fore, dum ſum
Auſonii. feret ille tuæ ſua præmia laudi:
Deque tua primum tibi deferet arbore fructum.
Unde, precor, meliora putes: nec maxima perdas
Præmia, deteſtando tuis bona ſoptibus orta.
Non etenim mihi mens vaga: ſed neque participantum
Vita ſugax hominum, Lyciæ qua ſcribis in antris
Pegaſeum vis iſſe equitem. licet nvia multi
Numine agente colant, clari velut ante ſophorum
Pro ſtudiis muſiſque ſuis, ut nunc quoque caſtas
Qui Chriſtum ſumpſere animis, agitare frequentant:
Non inopes animi, neque de feritate legentes
Deſertis habitare locis: ſed in ardua verſi
Sidera, ſpectanteſque Deum, verique profunda
Perſpicere intenti, de vanis libera curis
Otia amant, ſtrepituſque fori, rerumque tumultus,
Conctaque divinis inimica negotia donis,
Et Chriſti imperiis, & amore ſalutis abhorrent.
Speque fideque Deum ſponſa mercede ſequuntur,
Quam referet certus non deſperantibus auctor,
Si modo non vincent vacuis præſentia rebus:
Quæque videt, ſpernat: quæ non videt, expetat ut mens.
Namque caduca patent: noſtris æterna negantur
Viſibus. & nunc ſpe ſequimur quod mente videmus,
Spernentes varias rerum ſpectacula formas,
Et male corporeos bona ſollicitantia viſus.
Attamen hæc ſediſſe illis ſententia viſa eſt,
Tota quibus jam lux patuit verique, bonique,
Ventori æternum ſecli, & præſentis inane.
At mihi non eadem cui gloria, cur eadem ſit
Fama? fides voti par eſt, ſed amœna colenti,
Nunc etiam & blanda poſito locupletis in acta
Litroris. unde hæc jam tam feſtinata locorum
Invidia eſt? urinam juſtus me carpere livor
Incipiat, Chriſti ſub nomine probra placebunt.
Non patitur tenerum mens numine firma pudorem,
Et laus hic contempta redit mihi judice Chriſto.

Ne

Ne ma igitur, venerande parens, his ut male verſum
Increpites ſtudiis: neque me vel conjuge carpas,
Vel mentis vitio. non anxia Bellerophontis
Mens eſt: nec Tanaquil mihi, ſed Lucretia conjux.
Nec mihi nunc patrii eſt, ut vis, oblivio cæli,
Qui ſummum ſuſpecto patrem. quem qui colit unum,
Hic vere memor eſt cæli. crede ergo, pater, nos
Nec cæli immemores, nec vivere mentis egentes,
Humaniſque agitare locis. ſtudia ipſa piorum
Teſtantur mores hominum. nec enim impia ſummum
Gens poterit noviſſe Deum. ſint multa locorum,
Multa hominum ſtudiis inculta, expertia legum.
Quæ regio agreſti ritu caret? aut quid honeſtis
Improbitas aliena nocet? quid tu mihi vaſtos
Vaſconiæ ſaltus, & ninguida Pyrenæi
Objicis hoſpitia? in primo quaſi limine fixus
Hiſpaniæ regionis agam? nec ſit locus uſquam
Rure vel urbe mihi, ſummum qua dives in orbem
Uſque patet, merſos ſpectans Hiſpania Soles.
Sed ſuerit fortuna, jugis habitaſſe latronum:
Non lare barbarico rigui, mutatus in ipſos
Inter quos habui ſocia feritate colonos.
Non recipit mens pura malum, neque levibus hærent
Inſperſæ libris maculæ. ſic Vaſcone ſaltu
Quiſquis agit, purus ſceleris, vitam inter iniquos,
Nulla ab inhumano morum contagia ducit
Hoſpite. ſed mihi cur ſit ab illo nomine crimen
Qui diverſa colo, ut colui, loca juncta ſuperbis
Urbibus, & lætis hominum celeberrima cultis?
Ac ſi Vaſconicis mihi vita fuiſſet in otiis,
Cur non more meo potius formata ferinos
Poneret, in noſtros migrans gens barbara ritus?
Nam quod in everſis habitacula ponis Hiberis
Urbibus, & deſerta tuo jacis oppida verſu,
Montanamque mihi Calagortim, & Bilbilim acutis
Pendentem ſcopulis, collemque jacentis Ilerdæ
Exprobras, velut his habitem laris exul & urbis,
Extra hominum tecta atque vias: an credis Hiberæ
Has telluris opes? Hiſpani neſcius orbis,
Quo gravis ille poli ſub pondere conſtitit Atlas,
Ultima nunc ejus mons portio, metaque terræ,
Diſcludit himarem celſo qui vertice Calpeo.
Bilbilis huic tantum, Calagorris, Ilerda notatur,
Cæſarea eſt Auguſta cui, cui Barcino amœna,
Et capite inſigni deſpectans Tarraco pontum.
Quid numerem egregias terris, & mœnibus urbes?
Qua gemmum felix Hiſpania tendit in æquor,
Qua Beris Oceanum, Tyrrhenumque auget Iberus,
Lataque diſtantis pelagi divortia complet
Orbe ſuo finem ponens in limine mundi.
An tibi me, domine illuſtris, ſi ſcribere ſit mens,
Qua regione habites, placeat reticere nitentem
Burdigalam, & piceos malis deſcribere Boios?
Quumque Maroialicis tua prodigis otia rhermis,
Inter & umbroſos donas tibi vivere lucos,
Læta locis & mira colens habitacula tectis,
Nigrantéſne caſas, & tecta mapalia culmo,
Dignaque pelliris habitas deſerta Bigerris?
Quique ſuperba ruis contemnis mœnia Romæ,
Conſul arenoſas non dedignare Vaſatas.
Vel, quia Pictonicis tibi fertile rus viret arvis,
Romanum Auſonias huc devexiſſe curules
Conquerar, & trabeam veteri ſordeſcere fano?
Quæ tamen auguſta Lariaris in urbe Quirini
Cæſareas inter parili titulo palmatas
Fulget navito longe venerabilis auro,
Florentem retinens meriti vivacis honorem.
Aut quum Lucani retineris culmine ſundi,
Æmula Romuleis habitans faſtigia tectis,
Materiam præbente loco, qui proxima ſignat,
In Condatino diceris degere vico?
Multa jocis pateant: liceat quoque ludere fictis:
Sed lingua mulcente gravem interlidere mentem,
Ludere blanditiis urentibus, & male dulces
Fermentare jocos ſatyræ mordacis aceto,
Sæpe poetarum, nunquam decet eſſe parentum.
Namque fides pietaſque petunt, ut quod mala nectens
Inſinuat caſtis fama auribus, hoc bona noti
Mens patris affigi, fixumque hæreſcere cordi
Non ſinat, ut vulgus ſævo rumore malignum.
Ante habitos mores, non ſemper flectere vitam
Crimen habet. namque eſt laudi bene vertere. quum me
Immutatum audis, ſtudium officiumque require.
Si pravo rectum, ſi relligioſa profanis,
Luxurie parcum, turpi mutatur honeſtum,
Segnis, iners, obſcurus ago, miſerere ſodalis
In mala perverſi. blandum licet, ira parentem
Excitet, ut lapſum rectis inſtauret amicum
Motibus, & monitu reparet meliora ſevero.
At ſi forte id idem, quod legi, & quod ſequor, audis,
Corda pio voviſſe Deo, venerabile Chriſti
Imperium docili pro credulitate ſequentem,
Perſuaſumque Dei monitis æterna parari
Præmia mortali damnis præſentibus empta,
Non reor id ſano ſic diſplicuiſſe parenti,
Mentis ut errorem credat ſic vivere Chriſto,
Ut Chriſtus ſanxit. juvat hoc, nec pœnitet hujus
Erroris. ſtultus diverſa ſequentibus eſſe
Nil moror, æterno mea dum ſententia regi
Sit ſapiens. breve, quidquid homo eſt, ut corporis ægri,
Temporis occidui, & ſine Chriſto pulvis & umbra.
Quod probat aur damnat, tanti eſt quanti arbiter ipſe.
Ipſe obit, atque illi ſuus eſt comitabilis error:
Cumque ſuo moriens ſenrentia judice tranſit.
At niſi dum tempus præſens datur, anxia nobis
Cura ſit ad Domini præceptum vivere Chriſti,
Sera erit exutis homini querimonia membris:
Dum levia humanæ metuit convicia linguæ,
Non timuiſſe graves divini judicis iras.
Quem patris æterni ſolio dextraque ſedentem,
Omnibus impoſitum regem, & labentibus annis
Venturum, ut cunctas æquato examine gentes
Judicet & variis referat ſua præmia geſtis,
Credo equidem: metuens ſtudio properante laboro,
Si qua datur, oe morte prius, quam crimine ſulvar.
Hujus in adventum trepidis mihi credula fibris
Corda tremunt: geſtitque anima, id jam cauta futuri
Præmetuens, ne vincta ægris pro corpore curis,
Ponderibuſque gravis rerum, ſi forte recluſo
Increpitet tuba vaſta polo, non poſſet in auras
Regis ad occurſum levibus ſe tollere pennis,
Inter honora volans ſanctorum millia cælo.
Qui per inane leves, neque Mundi compede vinctos,
Ardua in aſtra pedes facili molimine tollent:
Et teneris vecti per ſidera nubibus ibunt,
Cæleſtem ut medio venerentur in aere regem,
Claraque adorato conjungant agmina Chriſto.
Hic metus eſt, labor iſte: dies ne me ultimus atris
Sopitum tenebris ſterili deprendat in actu
Tempora ſub vacuis ducentem perdita curis.
Nam quid agam? lentis ſi dum conniveo votis,
Chriſtus ab ætheria mihi proditus arce cotuſcet,

Et ſubitis Domini cælo venientis aperto
Præſtrictus radiis, obſcura & triſtia noctis
Suffugia inlato confuſus lumine quæram?
Quod mihi ne pareret vel diffidentia veri,
Vel præſentis amor vitæ rerumve voluptas,
Curaramve labor, placuit pervertere caſus
Propoſito, & curas finire ſuperſtite vita,
Commiſſiſque Deo ventura in ſecula rebus,
Expectare trucem ſecuro pectore mortem.
Si placet hoc, gratare tui ſpe divite amici:
Si contra eſt, Chriſto tantum me linque probari.

POEMA UNDECIMUM.

Secundæ Auſonii Epiſtolæ reſpondet carmine ſequenti Auſonio Paulinus.

COntinuata meæ durare ſilentia linguæ,
Te numquam tacito memoras; placitamque latebris
Deſidiam exprobras: neglectæque inſuper addis
Crimen amicitiæ: formidatamque jugalem
Objicis: & durum jacis in mea viſcera verſum.
Parce, precor, lacerare tuum: nec amara paternis
Admiſcere velis, ceu melli abſinthia, verbis.
Cura mihi ſemper fuit, & manet, officiis te
Omnibus excolere, affectu obſervare fideli.
Non umquam tenui ſaltem tua gratia nævo
Commaculata mihi eſt. ipſo te lædere vultu
Semper, & incauta timui violare figura.
Quumque tua acceſſi venerans, mea cautius ora
Compoſui: & læto formavi lumine frontem:
Ne qua vel a tacito contractam pectore nubem
Duceret in ſanctum ſuſpicio falſa parentem.
Hoc mea te domus exemplo coluitque, coletque.
Inque tuo tantus cobis conſenſus amore eſt,
Quantus & in Chriſtum conexa mente colendum.
Quis tua, quæſo, tuis obduxit pectora livor?
Quo rumore pias facilis tibi fama per aures
Intrupit, pepulitque animum? contraque vetuſtam
Experta pietate fidem nova vulnera movit,
Læderet ut nati placidum maleſuada parentem?
Sed mihi non fictæ mens conſcia ſimplicitatis:
Nec patris inculti pietas rea, reſpuit omne
Immeritum: & falſo perſtringi crimine non fert.
Immunis merito, gravius violatur iniquo
Vulnere, quam tenera offenſæ, quam libera culpæ.
Diſcuſſiſſe jugum quereris me, quo tibi doctis
Junctus eram ſtudiis. hoc nec geſtaſſe quidem me
Aſſero. namque pares ſubeunt juga. nemo valentes
Copulat infirmis: neque ſunt concordia fræna,
Si ſit compulſis menſura jugalibus impar.
Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si confers ſulicas cycnis, & aedona parræ,
Caſtaneis corylos æquas, viburna cupreſſis,
Me compone tibi. vix Tullius, & Maro tecum
Suſtineant æquale jugum. ſi jungar amore,
Hoc tantum tibi me jactare audebo jugalem,
Quo modicum ſociis magno contendit habenis
Dulcis amicitia æterno mihi fœdere tecum,
Et paribus ſemper redamandi legibus æqua.
Hoc noſtra cervice jugum non læva reſolvit
Fabula: non terris abſentia longa diremit,
Nec perimet. toto licet abſtrahar orbe vel ævo,
Numquam animo divulſus agam. prius ipſa recedet
Corpore vita meo, quam veſtet pectora vultus.
Ego te per omne, quod datum mortalibus
Et deſtinatum ſæculum eſt,
Claudente donec continebor pectore,
Diſcernar orbe quolibet:
Nec orbe longum, nec rumorum lumine
Tenebo fibris inſitum.
Videbo corde, mente complectar pia
Ubique præſentem mihi.
Et quum ſolutus corporali carcere
Terraque provolavero,
Quo me locarit axe communis pater,
Illic quoque te animo geram.
Neque finis idem, qui meo me corpore,
Et amore laxabit tui.
Mens quippe lapſis quæ ſuperſtes artubus,
De ſtirpe ducat cælitî,
Sentus neceſſe ſimul & affectus ſuos
Teneat æque, ut vitam ſuam.
Et ut mori, ſic oblivîſci non capit
Perenne vivax, & memor.

POEMA DUODECIMUM.

DE S. FELICE NATAL. CARMEN PRIMUM.

In hoc carmine, quod ſcripſit in Hiſpania 14. Januarii die anno 394 paulo ante quam Nolam peteret, auxilium S. Felicis implorat, ut ad ejus tumulum incolumis pervenire poſſit.

INclyte Confeſſor, meritis & nomine Felix,
Mens pietate potens, ſummi mens accola Cæli,
Nec minus in totis experta potentia terris,
Qui Dominum Chriſtum conſtanti voce profeſſus
Contemnendo truces meruiſti evadere pœnas,
Devotamque animam tormenta per omnia Chriſto
Sponte tua juſſus laxatis reddere membris
Liquiſti vacuos rabidis lictoribus artus,
Vectus in æthereum ſine ſanguine Martyr honorem,
O pater, o Domine, indigois licet annue ſervis,
Ut tandem, hanc fragilem trahimus dum corpore vitam,
Sedibus optatis, & qua requieſcis in aula
Huuc liceat celebrare diem, pia reddere coram
Vota, & gaudentes iotet gaudere tumultus.
Sit jam, quæſo, ſatis merita impietate tuliſſe
Hanc pœnam tot jam, quot te ſine vitimus, annis,
Sede tua procul, heu, quamvis non mente remoti.
Jam deſideriis immenſo tempore feſſis
Conſule, jam vel ſero memor miſerere tuorum:
Perque orbem, magni qui nos procul æquore ponti
Disparat, obtritis quæ nos ioimica retardant,
Pande vias faciles, & ſi properantibus ad te
Invidus hoſtis obeſt, objecta repagula pelle
Fortior adverſis, & amicos provehe curſus.
Seu placeat telluris iter, comes aggere tuto
Eſto tuis; ſeu magna tui fiducia longo
Suadeat ire mari, da currere mollibus undis,
Et famulis famulos a puppi ſuggere ventos,
Ut Campana ſimul Chriſto duce littora vecti,
Ad tua mox alacri rapiamur culmina curſu,
Inque tuo placidus nobis ſit limine portus.
Illic dulce jugum, leve onus, blandumque ſeremus
Servitium ſub te domino; etſi juſtus iniquis

Non

Non egeas ſervis, tamen & patiere, & amabis
Qualeſcumque tibi Chriſto donante dicatos
Et foribus ſervite tuis, rua limina mana
Munditia curare ſines, & nocte viciſſim
Excubiis ſervare piis, & munere in iſto
Claudere promeritam defeſſo corpore vitam.

POEMA DECIMUMTERTIUM.

DE S. FELICE NATAL. CARMEN SECUNDUM.

S. Felici gratias agit, quod ejus auxilio ſalvus Nolam pervenerit, & deſcribit populi concurſum ad S. Felicis tumulum in feſto illius die.

FElix hoc merito, quod nomine; nomine & idem,
Qui merito; redit alma dies, qua te ſibi ſummus
Adſcivit patriam confeſſus Chriſtus in aulam.
Tempus adeſt, plenis grates tibi fundere votis.
O pater, o domine, indignis licet optime ſervis,
Tandem exoratum eſt, inter ſua limina nobis
Natalem celebrare tuum. Tria tempore longo
Luſtra cucurrerunt, ex quo ſollennibus iſtis
Coram vota tibi coram mea corda dicavi.
Ex illo qui me tertaque matique labores
Diſtulerint a ſede tua procul orbe remotô,
Noviſti; nam te mihi ſemper ubique propinquum
Inter dura viæ, vitæque incerta, vocavi.
Et maria intravi duce te, quia cura periclî
Ceſſit amore tui, nec te ſine: nam tua ſenſi
Præſidia, In domino ſuperans naris aſpera Chriſto
Semper ego, & terris propter te tutus, & undis.
Hunc, precor, æterna pietate, & pace ſerenum
Poſce tuis, cujus magno ſtas nomine Felix.
Nunc juvat effuſas in gaudia ſolvere mentes:
Cara dies tandem quoniam hic præſentibus orta eſt,
Semper & æternum nobis celebrata per orbem,
Qua te ſactavit terris & contulit aſtris.
Ecce vias vario plebs diſcolor agmine pingit;
Urbes innumeras una miramur in urbe.
O felix Felice tuo tibi præſule Nola,
Inclyta cive ſacro, cœleſti firma patrono,
Poſtque ipſam titulos Romam ſortita ſecundos.
Quæ prius imperio tantum, & victricibus armis,
Nunc & apoſtolicis terrarum eſt prima ſepulcris.
Sis bonus o felisque tuis, Dominumque potentem
Esores, liceat placati munere Chriſti,
Poſt pelagi fluctus, mundi quoque fluctibus actis,
In ſtatione tua placido conſiſtere portu.
Hoc bene ſubductam religavi litore claſſem;
Io te compoſitæ mihi fixa ſit anchora vitæ.

POEMA DECIMUMQUARTUM.

DE S. FELICE NATAL. CARMEN TERTIUM.

S. Felicis potentiam adverſus Dæmones oſtendit, ejuſque apud Deum interceſſionem implorat.

VEnit feſta dies Cælo, celeberrima terris
Natalem Felicis agens, qua corpore terris
Occidit, & Chriſto ſupetis eſt natus in aſtris,
Cœleſtem nactus ſine ſanguine Martyr honorem.
Nam confeſſor obit, pœnas non ſponte lucratus,
Acceptante Deo fidam pro ſanguine mentem,
Qui cordis taciti ſcrutator, ſerre paratos
Æquipatat paſſis, ſat habens æterna probaſſe:
Supplicium carnis juſta pietate remittit,
Martyrium ſine cæde placet, ſi prompta ferendi
Meoſque fideſque Deo caleat. paſſura voluntas
Sufficit, & ſumma eſt meriti, teſtatio voti.
Ergo dies, tanto quæ munere rettolit alto
Felicem Cælo ſacris ſollenuibus, iſta eſt:
Nam poſt ſolſtitiom, quo Chriſtus corpore natus
Sole novo gelidæ mutavit tempora brumæ,
Atque ſalutiferum præſtans mortalibus ortum
Procedente die ſecum decreſcere noctes
Juſſit, ab hoc quæ lux oritur viceſima nobis
Sidereum meriti ſignat Felicis honorem.
Denique oil impar his, qui ſudere cruorem,
Teſtibus, & titulo ſimul & virtute recepta,
Martyris oſtendit meritum, cum jure potenti
Dæmonas exercet, devinctaque corpora ſolvit.
Nam ſibi Felicem cœcis incumbere pœnis,
Peſtiferi proceres triſti clamore fatentur,
Occultaſque cruces gemitu teſtantur aperto,
Velatumque oculis mortalibus, ac manifeſtum
Auribus, & multo præſentem numine produnt,
Cum captiva inter deprenſi corpora, Chriſtum
In Sancto fulgere ſuo clamantque, probantque
Membrorum incuſſu tremulo capitumque rotatu,
Tormentiſque ſuis, ſed non ſua corpora torquent,
Clamantes proprios aliena per ora dolores
Orantum veniam: latet ultor, pœna videtur.
Tum ſi quos graviore malo violentior hoſtis
Vinxerit, iſta dies divino munere ſolvit.
Cernere tunc paſſim eſt ſacra purgata medela
Pectura liminibus ſterni, jam mente refectos,
Gratantes jam voce ſua: concurrit hiantum
Turba tremens hominum; mixtæ inter gaudia cunctis
Proſiliunt lacrimæ: præſens Deus omnibus illic
Creditur; immenſi Felis eſt gloria Chriſti.
Alma dies magnis celebratur cœtibus, (omnes
Vota dicant ſacris rata poſtibus; omnia gaudent
Terrarum & Cæli), ridere videtur apertis
Æthra polis: veroum ſpirare ſilentibus auræ
Flatibus, & lætum plaga cingere lactea cælum.
Nec modus eſt populis coeuntibus agmine denſo,
Nec requies: properant in lucem a nocte, diemqua
Eſpectare piget; votis avidis mora noctis
Rumpitur, & noctem flammis funalia vincunt,
Stipatam multis unam juvat urbibus urbem
Cernere, torque uno compulſa examina voto.
Lucani coeunt populi, cost Appula pubes,
Et Calabri, & cuncti, quos adloit æſtus uterque,
Qui læva, & dextra Latium circumſonat unda:
Et qua bis ternas Campania læta per urbes
Ceu propriis gaudet feſtis, quos mœnibus amplis
Dives habet Capua, & quos pulchra Neapolis, aut quos
Gauros alit, læta exercent qui Maſſica, quique
Uſentem, Sarnumque bibunt, qui ſicca Tanagri,
Quique colunt rigui felicia culta Galeſi,
Quos Arina potens, quos mater Aricia mittit,
Ipſaque cæleſtum ſacris procerum monimentis
Roma Petro Pauloque potens, rareſcere gaudet
Hujus honore diei, portæque ex ore Capenæ
Millia profundens ad amicæ mœnia Nolæ,
Dimittit duodeoa decem per millia denſo

Agmine: confertis longe latet Appia turbis.
Nec minus, ex alta populis regione profectis,
Aſpera montoſæ carpuntur ſtrata Latinæ,
Quos Prænesſte altum, quos ſertile paſcit Aquinum:
Quoſque ſuburbanis vetus Ardea mittit ab oris,
Quique orbem liquere Cales geminomque Teanum,
Quam gravis Auruncus, vel quam colit Appulus aſper:
Huc & olivifero concurrit turba Venafro,
Oppida Samnites duri montana relinquunt.
Vicit iter durum pietas, amor omnia Chriſti
Vincit, & alma fides: animiſque luciſque rigentes
Suadet acerba pati, ſimul aſpera ponere corda.
Una dies cunctos vocat, ona & Nola receptat,
Totaque plena ſuis, ſpatioſaque limina coactis;
Credas innumeris ut mœnia dilatari
Hoſpitibus; ſic Nola aſſurgit imagine Romæ.
Tu quoque poſt urbem titulos ſortita ſecundos.
(Nam prius imperio tantum & victricibus armis,
Nunc & apoſtolicis terrarum eſt prima ſepulcris)
Tu quoque perpetuas duplici ſub honore coronas,
Ante Sacerdotis, poſt martyris, omne per ævum
Felicis complexa tui, gemino bona cælum
Contingis merito Divini mater amici.
Te prius alma pio celebrem altaria cultu
Presbyter inſtituit, placido & moderamine rexit.
Hinc quoque perpetuo decoret te nomine Felix.
Namque tuo meritum in gremio ſacratus honorem,
Ducit odoriſero pia conditus oſſa ſepulcro.
Aurea nunc niveis ornantur limina velis,
Clare coronantur deoſis altaria lychnis.
Lumina ceretis adolentur odora papyris:
Nocte dieque micant; ſic nox ſplendore diei
Fulget, & ipſa dies cæleſti illoſtris honore,
Plus micat innumeris lucem geminata lucernis.
Nos quoque felices, quibus iſtum cernere corem
Et celebrare diem datur, & ſpectare Patroni
Præmia, præſtantique ſuis tam grandia Chriſto
Gerari, & lætos inter gaudere tumultus.
Ferte Deo pueri laudem, pia ſolvita vota,
Et pariter caſtis date carmina feſta choreis,
Spargite flore ſolum, prætexita limina ſertis,
Purpureum ver ſpiret hiems, ſit floreos annus
Ante diem, ſancto cedat natura diei.
Martyris ad tumulum debes & terra coronas.
Aſt illum ſuperi ſacra gloria luminis ambit,
Floreorem gemina belli paciſque corona.
Hunc, precor, æterna nobiſcum pace ſerenum
Poſce diem, hoc iterum liceat gaudere reverſo.
Annuaque hic & vota tuis & carmina feſtis
Reddare placati tranquillo Numine Chriſti.
Hic amor, hic labor eſt nobis, hæc vota tuorum
Suſcipe, commendaque Deo, ut cum ſedula cura
Servitium noſtrum longo tibi penderit ævo,
Tunc demum placidos pietate laboris alumnus
Abſolvas, mittente manu; poſitaſque tuorum
Ante tuos vultus animas vectare paterno
Ne renuas gremio Domini fulgentis ad ora:
Quem bonitate pium, ſed majeſtate tremendum,
Exora, ut precibus plenis meritiſque redonet
Debita noſtra tuis, cum tu quoque magna piorum
Portio, regnantem Felix comitaberis Agnum:
Poſce ovium grege nos ſtatui, ut ſententia ſummi
Judicis hoc quoque nos iterum tibi munere donet,
Ne mala gratatis lævos adjudicet hædis,
Sed potius dextra poſitos in parte ſalutis
Munifico pecori, laudatiſque adgreget agnis.

POEMA DECIMUMQUINTUM.

DE S. FELICE NATAL. CARM. QUARTUM.

S. Felicis genus & originem deſcribit, & Sancta ejus munia in Eccleſia.

ANnua vota mihi remeant, ſimul annua linguæ
Debita, natalis tuus, o glorioſiſſime Chriſto
Felix, natali proprio mihi carior, in quo
Quamlibet innumeris ſint gaudia publica turbis.
Eſt aliquid ſpeciale tuis, quod nos tibi Chriſtus
Eſſe dedit, viles caro largitus amico.
Non quia tu dignus famulis tam vilibus eſſes,
Æternis dignare Deo comes ire triomphis,
Sed quia nos inopes juſti indigoſque ſalutis
Sic voluit ditare Pater bonus, ut male dites
Criminibus verſa in melius vice divitiarum,
Pro cunctis opibus, cunctiſque affectibus, & pro
Nobilibus titulis, & honoribus omnia vanis,
Felicem caperemus opes, patriamque, domumque.
Tu Pater, & patria, & domus, & ſubſtantia nobis,
In gremium traoslata tuum cunabula noſtra,
Et tuus eſt nobis nido ſinus: hoc bene ſoti
Creſcimus, inque aliam mutantes corpora formam,
Terrena exuimur ſtirpe; & ſubeuntibus alis
Vertimur in volucres divini ſemine verbi.
Te relevante jugum Chriſti leve noſcimus, in te
Blandus, & indulgens, & dulcis Chriſtus amaris.
Iſta dies ergo, & nobis ſollennis habenda,
Quæ tibi natalis, quia te mala noſtra abolente
Occidimus mundo, naſcamur ut in bona Chriſto.
Surge igitur cithara, & totis intendere fibris
Eſcita vis animæ tacito mea viſcera cantu,
Non tacita cordis teſtudine, dentibus ictis,
Pulſet amor linguæ, plectro lyra perſonet oris.
Non ego Caſtalidas vatum phantaſmata muſas,
Nec ſurdum Aonia Phœbum da rupe ciabo.
Carminis incentor Chriſtus mihi: munere Chriſti
Audeo peccator ſanctum & cæleſtia fari.
Nec tibi difficile, Omnipotens, mea ſolvere doctis
Ora modis, qui mura loqui, fluere arida, ſolvi
Dura jubes. tu namque aſinam reboare loquendo
Perfectamque tibi lacteutes condere laudem
Feciſti, & ſolidam ſolviſti in flumina rupem,
Et terram ſine aqua ſubitis manare fluentis
Juſſiſti, deſerta rigans in ſpem populorum,
In quorum arentes animas pia gratia fluxit,
Quos Chriſtus vivo manans petra fonte reſecit.
Unde ego pars hominum minima, iſto munere fretus,
Roris, Chriſte, tui vivos precor aridus hauſtos.
Da verbum de fonte tuo; tua nocqueo fari
Te ſine, namque tui laus Martyris, & tua laus eſt,
Qui facis Omnipotens homines divina valere,
Fortiaque infirmis ſuperans, de carne triumphas,
Aerios procetes vincens in corpore noſtro.
Quare ades, ut duce te repetens ab origine pergam
Felicem narrare tuum; cui nobile ductum
Ex oriente genus; nec enim magis altera tellus
Felicis patriam decuit, quam quæ Patriarchas,
Quæque pios tulerat, Chriſti ſacra vaſa, Prophetas.
Unde & apoſtolicis fundens ſua flumina linguis,
Totum Evangelii ſonus emanavit in orbem.
Debitus inde Deo Felix, genitore profecto
Italiam necdum genitus, tamen in parte venit:
Civis ut affectu noſtris oriretur in oris;

Nec

Nec cuiquam natum niſi nobis ſe meminiſſet.
Sic Pater Abraham Domini præcepta ſecutus,
Mutavit patrias æterno eeſpire terras,
Depoſuitque ſacrum Chananæis ſemen in arvis;
Unde peregrinas ſubeunte propagine terras,
Myſtica Felicem nobis tranſmiſit origo,
Quem perfecta fides illa radice profectum
Prodidit, ut nobis eſſet pia cœna fidei.
Felix nunc etiam poſita cum carne quieſcit,
Spiritus in Chriſto vivens, operantibus actæ
Virtutis meritis Abrahæ ſemine mutat
Duritiam lepidum, quos ſuſcitat in bona vitæ.
Hic igitur genitore Syro generatus in urbe
Dilectam coluit patriæ ſub imagine Nolam,
Sede beata placita: multoque relictus in auro
Dives opum viguit, quamvis non unicus hæres.
Hermia cum fratre ſui cognomine patris
Terrenas diviſit opes; cæleſtia ſolus
Obtinuit Felix; geminos ſententia dilcors
Diviſit fratres: Hermiam mundus abegit,
Felicem Chriſtus ſibi ſuſtulit; ille caduca
Maluit, hic ſolida; præſentibus ille cohæſit,
Iſte ſolum Cælo vertit, patrimonia regnis:
Ille hæres tantum proprii patris, ille cohæres
Chriſti. ſed quis tam variam miretur ab uno
Sanguine progeniem, veterum inter Sancta parentum
Pignora qui telegat populorum ſtirpe duorum
Fœcundam pugnas utero doluiſſe Rebeccam?
Cunqueſtamque Deo gravidi luctamina ventris?
Cui jam tunc fremeret ſanctæ intra viſcera matris,
Quæ nunc intra uterum mundi diſcordia ſæcit.
Hiſpida Judæis hirti ſectantibus Eſau
Perfidia, addictis populo ſervire minori.
At nobis lævem per lenia pacis Jacob,
Qua via lucis agit, meliore ſequentibus ortu.
Ergo pari diſpar fratrum de ſanguine ſanguis:
Hermias, velut aſper Edom terrena ſecutus
Squaluit in vacua captivus imagine mundi,
Duraque Idumæi prælegit rura parentis,
In gladio vivens proprio, vanæque laborem
Militiæ ſterilem tolerans, qui Cæſaris armis
Succubuit, privatus agens ad munia Chriſti.
At mens æterni ſatus arma capeſſere regis
In Patris Iſrael migravit nomina Felix:
Seſeque a puero pie mens cæleſtibus edens,
Inſtituit ſervire Deo; nec gratia pauper
Adfuit, & quantum ſitiebat corde capaci
Lucis hians animus, tam largiter influa traxit
Dona Dei. primis Lector ſereivit in annis.
Inde gradum cœpit, cui munus voce fideli
Adjurare Malos, & ſacris pellere verbis.
Quod quia perſpicua meritil virtute gerebat,
Jure ſacerdotis venerandi inſignia nactus;
Mente loco digne meritum decoravit honorem.
Sed ne ſola ſacrum caput inſula comeret illi,
Extitit & potior geminandæ cauſa coronæ.
Dira profanorum rabies exorta furorum;
Cum pia ſacrilego quateretur Eccleſia bello,
Præcipueque illos populo depoſceret omni
Impietas, quorum pietas inſignior eſſet:
Tunc ſenior ſanctis Nolanam legibus urbem
Maximus e placido formabat Epiſcopus ore
Presbytero Felice potens, quem mente paterna
Complexus veluti natum, ſediſque fovebat
Hæredem; ſubita ſed tempeſtate fugatus,
Non cedente fide, petiit deſerta locorum.

Tunc magis, atque magis, quæſito antiſtite, Felix
Claruit oppoſitus gladiis, ſoluſque fidei
Invidia affectus, nec ſpectabatur honore:
Major honore fides tantum quia cauſa fidei.
Tunc petitur, ſua cum draco lividus excitat arma
Proruere id cupiens, quo ſurgimus, & cadit ipſe.
Ergo truces pœnas, ſugiente antiſtite, ſolus
Vel primus de plebe, quaſi de corpore vertex,
Competitur Felix. hunc omnes vincere certant;
Et quaſi præcelſam obſeſſis in mœnibus arcem
Facta mole petunt; cujus munimine victo
Cetere jam facili cadat urbs proſtrata ruina.
O digna infidis demeutia! creditur uno
Extinguenda fides, totus quam credidit orbis.
Heu miſera impietas! infernis cæca tenebris,
Quo ruis? in quem tela moves? an credis in uno
Mortali conſtare Deum? &, ſi corpora ſolvas,
Vim ſimul & mentem divinam poſſe aboleri?
Quæ mundi per membra meat, qua naſceris ipſe,
Indignuſque aleris, cujus de numine pendet
Vincere cel vinci; cujus virtute vel unus
Fortior innumeris: pietate armatus inermi,
Armatos ferro, ſed inermia pectora Chriſto,
Proſternit ſuperante fide, quæ conſcia veri
Cæleſtis, vitam præſenti morte futuram
Comparat, & victo victricem corpore mentem
Læta Deo referens gaudentibus invehit aſtris.
Quid juvat ergo pium tanta quod mole furoris
Felicem veſane petis? manet intus operto
Mens invicta Deo; nec jam tibi ſola reſiſtit
Terreni natura hominis: Deus ipſe repugnat
Quem petis, atque tuis, ſerpens antique, venenis
Ipſe offert ſe per famulorum corpora Chriſtus,
Teque tuis nectens laqueis in cæde ſuorum
Sternit, per mortis ſpeciem de morte triumphans.
Sed fera corda ſuus ſtimulis furialibus error
Sanguinea flagrare ſiti, ſanctumque cruorem
Urgebat, veluti ſceleris depoſcere palmam.
Ergo ubi ſacrilegos excepit Nola furores,
Intentoſque piis expavit civibus enſes,
Quæritur excuſſa Felix venerandus in urbe.
Nec refugit, celſo jam ſpiraos ſidera flatu,
Et tacitis aceus ſtimulis in prælia mentem,
Impavidus trepidum ſervabat paſtor ovile
Exemplo Domini, promptus dare pro grege viram.
Ergo alacer ſævos perſtat quaſi murus in hoſtes;
Et canis, florente fide, revireſcit in annis,
Totus in aſtra animo, Chriſti memor, immemor ævi,
Corde Deum geſtans, & pleuus pectora Chriſto.
Nec jam ſe capit ipſe; ſacer majorque videri,
Sidereumque oculis, & honorem fulgere vultu.
Ilicet arripitur gaudens; ſæviſque furentum
Protrahitur manibus, ſed (qui mos hoſtis iniqui,
Cui potior labor eſt animas quam corpora noſtra
Perdere,) dilatum gladio terroribus ante
Tentat, & in mortem ſurgit gradibus pœnarum.
Primus ſupplicii de carcere texitur ordo.
Ferrea junguntur tenebroſis vincula clauſtris:
Star manibus, colloque chalybs, nereoque rigeſcunt
Diducente pedes: ſternuntur fragmina teſte,
Arceat ut ſomnum pœnalis acumine lectus.
Nec requie tamen eſt vacuus, nec luminis expers
Confeſſor, cui jam ſociatus in omnia Chriſtus
Compatitur, virides gravior cui pœna coronas
Multiplicat, ſpatiante polum qui mente peragrat.
Seque ipſum, vincto quamvis in corpore, liber

Spi-

Spiritus antevolat ſummi in penetralia Chriſti,
Præmeditante anima certis ſua præmia votis.
Ergo beatâ ſacris Felicem paſſio pœnis
Urgebat gravidum vinclis ex carcere cœco:
Quantuſque ex homine induerat caro ſubdita pœnas,
Tantas a Chriſto recipit patientiæ palmas.
Maalmus interea ſolis in montibus æget
Conterus fugiſſe manus, feraliaque ora
Carnificum, diverſa, ut non leviore, ferebat
Martyrium cruce, quam ſi ferro colla dediſſet,
Membraque tormentis, aut ignibus: acriot illum
Cura ſui gregis urit, & afficit: uritur igne
Frigoris, & gelidu Cæli de rore rigeſcit,
Panis inops, tectique ſimul, noctemque diemque
Pervigil intenta jungit prece tempus utrumque.
Dulcoſa dum ſtretus humo compingitur artus
Sentibus, & mentem curis, intuſque foriſque
Dimicat, & ruris ſpinas in corpore perfert,
Triſtitiæ patitur ſpinas in pectore mœſto.
Duris dura tegens, cruciatu mentis acerbo
Membrorum tormenta levat, ſenſumque doloris
Corporei excludit cordis dulur. attamen ægra
Materies terræ (licet inconcuſſa maneret
Vis animæ, ſpernente fide labentia cernis,)
Victa hieme, atque fame, duroque attrita cubili
Deficiente ſuam linquebat corpore mentem,
Altius e vacuis ſeſſi ſenis hauſta medullis
Frigorâ pellebant glaciato ſanguine vitam.
Mota Patris ſummi pietas antiſtire tanto,
Non tulit obſcero conſumi funere corpus,
Quamquam & ut Eliam, ſic iſtum paſcere poſſet,
Eſciferas volucres jejuna per avia mittens;
Poſſet & ut Moſen ſecreto operire ſepulcro.
Sed ſoli hoc dederat Deus uni munus amico,
Arcana tellure tegit, quia jure decebat,
Tantus honos illud corpus, quod comminus ore
Fulſerat, & ſermone Dei, ut mortalia functus
Jura, Deo tanti fruereiur teſte ſepulcri.
Ergo ſacerdotem confeſſoremque ſereno
Lumine reſpiciens, tacitis tabeſceret ſilvis
Non tulit ulterius mitis Pater; & quia digno
Condignum comitem meritis ſociare parabat,
Felicem numero de carceris eligit omni,
Cujus id apponat meritis opus, ut ſenis almi
Membra levet, revocetque animam, revehatque refotam
Attonitiſque ovibus cari ſolatia reddat
Paſturis. venit ergo micans jam nocte ſilenti
Angelus, & tota victorum in plebe reorum
Felicem ſolum, pietas cui ſancta reatum
Fecerat, alloquitur: fugit atri carceris horror.
Voce ſimul ſacti Felix, & luce miniſtri
Eacuſſus cremit, & verbum trahit aure fideli.
Ac primum, velut eludentis imagine ſomni
Accipiat mandata Dei, ſtupet anxius: & ſe
Caſtatur non poſſe ſequi prohibente catena,
Inſuper & claustro ſimul, & cuſtode teneri
Carceris obſeſſi. ſed vox divina morantem
Increpitans jubet eacuſſis aſſurgere vinctis.
Et ſubitò, ut molles manibus fluxere catenæ,
Sponte jugo cervix ferrato exuta levatur,
Proſiliuntque pedes laxato candice nervi.
Mira fides! ſalvis reſeratâ carcere claustris,
Sopito cuſtode, fores interritus exit,
Perque ipſos via fit, per quos via clauditur; ibat
Angelus, & tacitæ per amica ſilentia noctis
Lux & iter Felicis erat. nonne ultus in omni
Chriſtus adeſt ſancto? ſicut viget omnibus idem
Spiritus in Chriſto genitis; ſic ipſa piorum
Gratia concordat, veterem remeare recenti
Hiſtoria video ſpeciem, qua juſſus abire
Biſſeno ſublimis in agmine diſcipulorum
Petrus, ſponte ſue vinclis labentibus, æque
Carcere proceſſit cleuſu, qua prævius illum
Angelus, Herodi prædam ſaratus, agebat.
Sic meus, educente Deo, geminata per arta
Carceris & noctis, reliquis obſcura, ſed uni
Illuſtrata ſibi, Felix impune per ipſos
Cuſtodes, conſtante premens veſtigia paſſu,
Callibus ignotis directus, juſſa petebat.
Et poſtquam emenſus ſecretos avia ſaltus
Rura, locum ſeſſi ſenis invenit; ægra trahentem
Jam tenui cernit mœſtus ſuſpiria flatu.
Et primo ut curi cognovit membra parentis,
Fuſus in ampleaum, dat vultibus oſcula notis,
Et tentat gelidis revocare fovendo calorem
Artubus, & crebris adflatibus uris anheli
Reddere viventes tepefacto corpore ſenſus.
Sed neque clamatu eſt neque pulſu mobile corpus,
Jam ſimile exanimo: modicus tamen ultima vitæ
Flatus, & internæ prodit trepidatio fibræ.
Anxius intonu tali pia pectora Felix,
Diſtrahit exangues artus, & lurida cerneus
Ora fame, nec habens quidquam quo tebus egenis
Ferret opem, non igne procul, neque comminus eſca,
Ut dape tabentem recrearet & igne rigentem,
Quærenti, & multa Chriſtum prece convenienti,
Quanam ope, quave via juſſum complere valeret
Servitium, ſubitam omniporens de ſenibus uvam
Edidit, & capiti juſſit pendere propinquam,
Ut facile arrigua poſſet decerpere ramo
Natum ſponte cibum. divinitus ergo refectus,
Mente pia oblato lætatur munere Felix,
Decerptumque manu morientis ad ora racemum
Admovet. & quoniam ſtrictis jam dentibus ille
Et ſentire negat dulces, & ſumere victus;
Exprimit humentes acinos, ſuccumque liquentem
Inſtillat, digito diducens arida labra;
Donec & adſpirante Deo conatibus ægris
Et luctante manu, rigidos paululper hiatus
Laxavit, tenuemque aditum dedit oris apertl,
Quo rorem exiguum reſoluta infunderet uve.
Hinc animæ ſenſus, calor oſſibus, atque oculis lux
Vitaque tota redit: quæque hæſerat obſita ſiccis
Faucibus, exercet ſolitas jam lingua loquelas,
Poſtquam vocis iter patefecit lubricus humor.
Ergo revivilcens notiſſima comminus ora,
Felicis videt ora ſui, amplexuſque viciſſim,
Conqueritur tardum. Nam te promiſerat, inquit,
Adfore jamdudum Dominus mihi, pars mea Felix,
Præcipuum, Felix, pignus mihi, quæ, rogo, tantæ,
Aut ubi te tenuere moræ? ſi corpore ceſſi
Ad tempus fragili, ſolido tamen eſſe fidelis
Pectore duravi. docet & locus & ſtatus ipſe,
In quo me cernis vitæ iſtius ima trahentem
Non mortis fugiſſe metu, Chriſtoque meam me
Præpoſuiſſe animam: fugi, non lucis amore,
Sed fragile hoc metuens infirmi corporis: atqui
Tecta petens, alio viviſſem tutus in urbe,
Si mihi vile fides, & cara hæc vita fuiſſet.
Ignotus montes, deſertaque nuda petivi,
In gremio Domini dulcis mea colla reponens,
Ipſo ut deficerem teſte, aut ut paſcerer ipſo.

Nec

Nec fruſtra, ecce vides, fuit hæc fiducia nobis:
Adfuit Omnipotens, & te mihi mittere legit,
Per quem dona mihi ſua redderet: utere fili
Præceptis pietatis opus mandantibus, & me
Suſcipiens humeris, commone ed ovile reporta.
Impiger optato gaviſus munere Felix,
Cerum onus, ut Chriſti pondus leve, ſumit, & adſert
Jam volucri curſu, tamquam megis ipſe feratur,
Nec ferat; & vere Chriſtus fert ipſe ferentem,
Et pedibus pietate citis Deus addidit alas.
Nocte eadem pariter tot munera percipit unus,
Et ſimul eeſequitur Felix; ſua rumpere juſſus
Vincla, ſacerdotem reficit, revehitque refectum,
Deponitque ſui tutom ſub culmine tecti,
Unice quod ſervabat eous; tam celſus & iſto
Maximus eetabat merito confeſſor, ut illi
Turba domus, ſumma & ceoſus, anus una maneret.
Pulſatis foribus, Felix hanc excitat: illa
Ad primos pareſacta ſonos, vie nota renoſcit
Alloquia, & dominum tectis aſſumit apertis,
Vnce graduque tremens, quatiente timore ſenectem.
Cui Felie: Cape depoſitum hoc, quod conſcia mecum
Sidera noctis, & Angelicæ ſub principe Chriſto,
Me tradente, menus tradunt tibi; ſume fideli
Hanc Domini gemmam gremio, quam tempore ſummo
Inçolumem nobis Domino ſub judice reddas,
Quo nunc teſte capis. ſubit iſtis Maximus orſis,
Felicemque ſuum revocans: Cape tu quoque, dixit,
Muneris, o mi nate, vicem, quam me tibi juſſit
Reddere compoſitum, qui te mihi juſſit adeſſe
Depoſito. tum deinde ſacram Felicis amari
Impoſuit cepiti deetram, ſimul omnia Chriſti
Dona petens: velut ille patrum venerabilis Iſac
Rore poli natum, & terræ benedixit opimo;
Felicem Chriſto ſic Maximus ore paterno
Ore & apoſtolico benedicens & locupletans,
Immarceſſibilis redimivit honore coronæ,
Perpetuiſque opibus, quas & modo cernimus, auxit.

POEMA DECIMUMSEXTUM.

DE S. FELICE NATAL. CARM. QUINTUM.

S. Felicis hiſtoriam proſequitur.

TEmpora temporibus ſubeunt; abit, & venit ætas,
Cuncta dies, trudendo diem fugit, & rotat orbem,
Omnia prætereunt, ſanctorum gloria durat
In Chriſto, qui cuncta novat, dum permanet io ſe.
Tandem igitur revolata dies mihi redeat, & toto
Exoptate dies anno, quæ dulcia feſta,
Et mea vota novas; quæ me ſollemnia poſcie
Munera, netelem referens, quo millia gaudent
Innumeri populi; quo me ſpecialia tenguat
Gaudia, quo famulæ rate debeo munera linguæ
Felici libare meo, cui mente dicata
In Domino Chriſto ſum deditus: hunc & amoris
Obſequio celebrare per annua carmina ſanctum
Fas mihi. dicam igitur merita, & cauſas meritorum,
E quibus obtinuit cæleſtum præmia laudum,
Æternoſque dies, & magni nomen honoris.
Jam prior hic primos vobis liber edidit actus
Martyris, unde domo, vel qui genus, & quibus altus
In ſtudiis, quo deinde gradu per ſancta vocatus
Munie malueriz Chriſto ſervite perenni,
Quam patrias errare vias per devia mundi.
Nem pater emeritis ſub Cæſare vieerat armis.
Dieimus & retro toleratas carcere pœnas,
Quas confeſſor obit, mortem quoque ferre paratus,
Ni Deus anticipans gladios, ſolviſſet iniquis
Emiſſum vinclis, alioſque vocaſſet ad actus.
Ut prius ad ſacram remearet Epiſcopus eulam
Maximus, in ſolis qoi ſaltibus ultima vitæ
Æger enhelabat, graſſante fugatus ab hoſte:
Quem juſſus proprio ſubvexit corpore Felix,
Pauperis & tecti delatum io ſede locavit;
Penſatiſque ſibi, ſancto ſenis ora beati,
Officiis benedictus abit; pauciſque diebus
Delituit proprii tacitus ſub culmine tecti,
Non tacita Dominum cæleſtem mente fatigans,
Quem prece directa, penetrans ſuper aſtre, propinquo
Pulſabat merito, pacem procedere poſcens.
Interea fluxere dies, pax viſa reverti.
Deſeruit latebram Felix, tandemque ſereno
Confiſus cælo, lætis ſe reddere lætum
Fratribus, & placidæ committere cœperat orbi.
Gretabantur oves Chriſti, paſtore recepto.
Ille gregem pavidum de tempeſtete recenti
Mulcebat monitis cæleſtibus, & duce verbo
Anxie corda regens, firmabat emore fidei;
Contemnenda docens, & amara & dulcia mundi;
Nec concedendum terroribus; obviaque ipſis
Ignibus aut gladiis promptos inferre monebat
Pectora; & ipſe ſuis addebat pondera verbis,
Confeſſor paſſus, quæ perpetienda docebat;
Omnibus eloquio ſimul exemploque magiſter.
Non tulit hæc Malus ille diis, ſed inhorruit atris
Crinibus, & rabidis inflavit colla venenis;
Immiſitque ſuum ſcelerate in pectora virus,
Ureret ut nigras Felicis gretia mentes.
Interuit ſtimulos, & mentibus arſit iniquis
Viperæ furor invidiæ; petit improba primam
Ira domum: cunctis amor impius io ſcelus ardet,
Felicem ſitit impietas; ſed ab ædibus abſens
Forte ſuis media ſteterat ſecurus io urbe,
Fraternis de more ſoo vallatus amicis,
Et pia verba ſerens popoli credentis in aores.
Ecce ad eum, ſtrictis quærentes enſibus, adſunt.
Cum ſubito, aut illis corda hoſtibus, aut huic ora
Vertuntur: notum non agnovere furentes,
Felicemque rogant, Felix ubi cernitur, & non
Cernitur; ipſe, nec ipſe vir eſt; cum ſit prope, longe eſt.
Ignotus, notuſque ſuis ſit civibus idem,
Diſcernente fide vultum credentibus, ipſe
Hoſtibus alter eret: perſenſit & ipſe ſaventis
Conſilium Chriſti, ridenſque rogantibus inſit:
Neſcio Felicem quem quæritis: ilicet illi
Prætereunt ipſum; diſcedit at ille pletea,
Illodente canes Domino fruſtratus inantes:
Nec longum emenſit ſpatium, & ſcitantibus illis,
Qua Felix regione fotet, quidam increpat, & dat
Indicium, ignarus cauſæ, credenſque ſorore
Dementes, qui non vidiſſent comminus ipſum,
Ad quem contiguis teciſſent verba loquelis.
Perculſi novitate doli, grevioſque furentes
Mox redeunt, perque ipſa viri veſtigia currunt.
Jamque propinquabant, ſed præcurrente tumultu
Urbis, & attonitis clamoribus undique vulgi
Admonitus Felie, inſtantia vulnera flexu
Declinat, medioque procul ſe devius auſert.
Namque locum nactus, ſpatio qui forte patenti

Pan-

Panditur effugium, celebri ſeductus ab urbe.
Sic quoque non longinquus erat ſectoribus atris,
Qui prope conſpicuo ſubductus ab ore ſaqueutum,
Infeſtus utcumque timens vitaverat enſes;
Et capiendus erat, quia nullius obice clauſtri,
Illa repellendis locus obſtillebat iniquis.
Nam foribus nullis, in publica roſtra patebat
Semiruti paries malefidus fragmine muri.
Sed divina manus ſeſe Sanctum inter & hoſtes
Oppoſuit, miroque locum munimine ſepſit.
Non ſtrue ſaxorum, neque ferratis data valvis
Clauſtra, per humanas quibus atria claudimus artes:
Rudere ſed ſubito concrevit ſordidus agger,
Juſſaqua nutantes intendit aranea telas,
Et finibus tremulis in torum ſtruxit apertum,
Deſartæque dedit faciem ſordere ruinæ.
Quæ ſimul occurrit minitantibus, obſtupuerunt
Defixoque gradu, ſibimet dixere viciſſim;
Nonne furor tentare aditus, aut credere quemquam
Hac intraſſa hominem, minimi qua ſigna dediſſent
Varmiculi? modicæ rumpunt hæc retia muſcæ,
Nos penetraſſe virum per clauſa putamus inepti,
Et tenetum tanto non ruptum corpore teatum?
Ille magis noſtris manibus modo debitus index,
Qui nos in deſerta doloſo callidus aſtu
Induxit, verſumque alio, mentitus in iſto
Felicem latitare ſitu, quo noſtra maligno
Verteret arma dolo, capiti fugientis emicus.
Ergo recedamus: nam ſtare diutius iſtic,
Riſus erit vulgi, demenſque notabitur error,
Scrutatum hac hominis latebras contendere greſſum,
Qua vel mole putri, vel araneolis obductis,
Monſtrat inacceſſos humus incalcata receſſus.
Nec mora, diſcedunt propere in diverſa fremantes:
Sed Deus, ut ſcriptura canit, veſana minantes
Irridebat eos cæleſti Chriſtus ab arca;
Felicemque ſuum ſacris velaverat alis.
Qui domini totus gremio candentia tela
Diſcutiebat ovans galea, ſcutoque fidei,
Et gladium verbi Confeſſor in ore gerebat.
Armatus pietate manus, & pectora plenus
Caſta Deo, inſignis merito thoraca tegebat.
O multis divina modis ſapientia dives,
Semper ab infirmis confundens fortia mundi!
Via populos altis defendunt mœnia muris,
Et fretus valido munimine ſæpius hoſtis
Opprimit, adverſiſque expugnat montibus urbes.
Nunc & ab armatis proteait aranea ſanctum
Defenſante Deo: tenaris ſtetit hoſtis abactus
Caſſibus; aerio ceſſit vis ferrea filo.
Vana ſalus hominum, virtus mea non mihi virtus,
Si caream virtute Dei. quo vaſta gigantum
Robora? quo Phatii reges? ubi magna Hiericus?
Omnibus exitio ſua gloria, qua tumuerunt,
Caſſa fuit. neque vero ſuis virtutibus illa,
Sed magis infirmis divina potentia fregit.
Ille gigas pueri funda paſtoris obivit,
Ut canis; illam urbem ſonitus ſolvere tubarum;
Litorea jacuit rea illa ſuperbus arena,
Divitias regni pendens in funere nudo.
Sic ubi Chriſtus adeſt nobis, & aranea muro eſt:
At cui Chriſtus adeſt, & murus aranea fiet.
Digreſſis igitur cum facta ſilentia turbis;
Secretuque fugæ fidas noa alta tenebras
Præbuit, egredirur Felia; mutatque latebram,
Illa canens Domino: media ſi mortis in umbra
Ingrediar, mala non metuam, quoniam tua mecum
Dextra, per infernum non expers luminis ibo.
Ergo Dei ductu capit in regione remota
Compluvium, anguſto brevia inter tecta cubili,
Quo vetus atebat tecto cuſterna profundo.
Propter in attiguis habitabat femina tiguis
Sancta Deo mulier, quæ Confeſſoris operti
Neſcia, Felicem Chriſto quaſi conſcia pavit.
Mira canam, ingenium Domini paſcentis alumnum,
Ignara paſcente ſuum. nunc ſedula panes,
Nunc alias de more, ſibi quas coxerat, eſcas,
Mantis in excelſa divino facta paratu
Importabat eo, Felix ubi tecte latebat
Velatus Domino; ſed nec cum tenderet illo
Noverat ingreſſum; nec cum diſcederet inde,
Introitus erat illa ſui memor: utque paratos
Intulerat victus, propriis licet illa cibando
Serviret manibus ſancto, tamen inſcia tanti
Muneris, hoc de corde ſuo moviſſa nequibat,
Quod non mente ſua, ſed Chriſti numine agebat,
Proque loco latebræ, & ſtrictæ ſupra ora lacunæ,
Appoſitos ingreſſa cibos liuquebat, eoſque
Se poſuiſſe domi credens, ita ſæpe abibat,
Ponendæ memor, & poſitæ mox immamor eſcæ.
O mulier benedicta Deo, velut una volucrum
Quæ quondam mundo obductum pavere prophetam,
Tu quoque ſecreto paviſti martyra tecto;
Sicut avis Domino parens, & nescia ſancti,
Conicia ſervitii: quid geſſeris, & cui tandem
Servieris, gaudans illo ſub tempore noſces,
Cum Deus ipſa ſuo pro confeſſore coronam
Juſtitiæ Chriſtus reddat tibi, tunc tua Felix
Ipſe tibi referet ſub judice prandia Chriſto,
Quæ Deus ad dulces ſacrati Martyris uſus
Tranſtulit, ut quondam cœlas meſſoribus eſcas,
Angelica per inane manu pendenta propheta
Mittit jejuno rabida inter monſtra propheræ.
Non fera monſtra, fides quia vicerat alma leones,
Sanctaque fræna bant avidos jejunia rictus.
Sed illum totos perhibent ea ordine menſes
Expetrem cœtus hominum viatſſe ſuo illa
Culminis obſcuri ſimul anguſtiqus latebra,
Nil opis humanæ indiguum, ſolamine Chriſti
Semper abundantem: qui tempore ſertur in illo
Sæpe illum ſermone ſuo dignatus adiſſe:
Sæpe ſua paviſſe manu, cæloque dediſſe
Pocula, non pluvialis aquæ, quam nubila paſſim
Omnibus effundunt; ſed quem ſpacialiter uni
Gratia Felici mittebat ab æthere rorem.
Nam nimiis, ut fit, tunc torrida ſolibus æſtas,
Et puteum quoque ſiccarat, qui parca lateuti
Pocula præbuerat. ſed ne ſitis æreret illum
Carnea, qui Chriſtum ſitiendo, ferebat & iſtam
Corporis afflicti pœnam, delata ſereno
Iuque globum tenuis nubes collecta, per arctum
Impluvii, dulcem ſtientis in ora liquorem
Infundit, quaſi preſſa manu; cæloqua vocandum,
Velleris ætherii ſucco lactante refecit.
Quid miruni, ſi nunc terrena labe ſolutum
Chriſtus alat, poſitum quem in corpore ſanctus alebat
Spiritus; & cui panis erat, verbum Deus ipſe
Cæleſtum panis, quo vetcitur Angelus omnis?
Tempus ut hoc abiit, pax reddita condidit ſuſes,
Felicemque Deus monuit prodire latebra,
Qui dudum placidas mundi clamoribus aures
Struxerat, humanis ducens oblivia rebus.

Ut

Ut novus in lucem jam desperantibus exit,
Et patria tamquam redivivus in urbe videtur.
Et multi dubitant agnoscere, & ante rogantes,
Verane te facies? (ajunt). tunc ille beatus
Redderis heu tanto nobis post tempore Felix?
Qua regione venis? Cælo datus, an Paradiso?
Redditus in terras habitacula nostra revisis?
Ille fidem firmat, coram se corpore adesse,
Servatum vixisse Deo; dat gaudia cunctis
Laudibus & meritis populo celebratur ab omni.
Functus erat, longum perfunctus episcopus ævum
Maximus, & numerus ductu pastoris egebat.
Felicis nomen totum balabat ovile,
Quem confessoris redimibat adorea Christo;
Quemque salutiferum spondebat lingua magistrum,
Vitaque doctrinæ concors; sed ut hoc quoque palmam
Justitiæ ferret, meritum sublime quieto
Corde premens, velut indignus, non audet honore
Crescere, restaturque seni mage debita Quinto;
Quod prior ille gradum socii meruisset honoris
Presbyter, & crevit meritis, qui crescere sede
Noluit: ipse illum tamquam minor omnia Quintus
Observabat, & os linguam Felicis habebat.
Ille gregem officio, Felix sermone regebat.
Multa aliis Sanctum Christi virtutibus auxit
Gratia Felicem, nec pace minora subegit
Præmia, quam validis Confessor gesserat armis.
Corpore in tristi sub tempestate salutem
Spreverat, idem & opum simul & contemtor honorum
Secura sub pace fuit. non ille tenendi
Securus meriti, sed cautior ut bona vitæ
Parta tueretur, postquam discrimina mortis
Vicerat, & scopulos inter tranquilla timebat.
Diximus, ut mortem calcarit, & ambitionem,
Nunc aliam confessoris cognoscite palmam.
Vicit avaritiam. nam prædia multa domosque
Divitiis locuples patriis possederat hæres;
Confessor proscriptus erat, sed pace reducta,
Et sua, si vellet, deposcere jura licebat:
Maluit ille tamen verbum cutare magistri,
Cuncta licent, non cuncta juvant; licito utile præfert;
Et quasi terrenæ contagia ducere labis
Horruit amissos in jura reposcere fundos.
Multi obtundebant, præ cunctis nomine prisco
Archelais, tam sancta fide, quam stemmate clara,
Dives opum vidua, & sanctum pietate fideli
Felicem venerans, atque illi cara vicissim
Hæc illum juxta meritum venerata colebat,
Utque ferunt, junctum sibimet pro jure sodali
Usurpans animum crebris pia corda querelis
Sæpe fatigabat, cur debita, promptaque reddi
Jura recusaret, quæ dispensare recepta,
Mercedis magnæ cum fœnore posset egenis.
Plurima de propriis quoque rebus munera sæpe
Obtulit; ille pio conversus ad omnia sensu
Femineam placido ridebat pectore curam,
Cælestum sibimet sat conscius ipse bonorum,
Quæ pro terrenis sibi compensata tenebat.
Cogitis, ut repetam terrena, perennia perdam?
Præstat, opes salvo defiat, quam vita opulento.
Dives egebo Deo, nam Christum pauper habebo.
Divitiis inopem ditabit gratia Christi.
Hunc retinens animum, tria macri jugera ruris,
Nec proprio sub jure tenens, conducta colonus
Ipse manu coluit, famulo fine, pauperis horti
Possessor; sed & has de cespite dives egeno
In Dominum confundit opes; cum paupere semper
Collectum divisit olus, cum paupere mensa
Una dies illi curam consumpsit habendi.
Unica vestis eum, sæpe & vix unica texit.
Si geminas habuit, nudum meliore revovit.
Sæpe novo miseros vertit velamine pannos,
Felicisque habitu pauper muratus ab atro
Enituit: contra mendici tegmine Felix
Sorduit, exornans inculto corpore mentem.
Hac vivens pietate Deo maturus, & ævi
Et meriti plenis clausit sua fecla diebus,
Mutavitque piæ, non clausit, fecula vitæ.

POEMA XVII.

AD NICETAM REDEUNTEM IN DACIAM.

S. Nicetam Dacorum Episcopum, qui ad Natalem S. Felicis Nolæ occurrerat, abeuntem miris laudibus prosequitur.

JAmne abis, & nos properans relinquis?
Quos tamen tota regione linquis,
Semper adnexa fine fine tecum
Mente futuros?
Jamne discedis revocante longe,
Quam colis, terra? sed & hic resistie
Sancte Niceta; quoniam & profectum
Corde tenemus.
I memor nostri, remeoque vadens
Spiritu præsens, animis vicissim
Insitus nostris, trahe, ferque tecum
Quos geris in te.
O nimis terra, & populi beati!
Quos modo a nobis remeans adibis;
Quos tuo accedens pede visitabit
Christus & ore.
Ibis Arctoos procul usque Dacos,
Ibis Epiro gemina videndus,
Et per Aegæos penetrabis æstus,
Et levis spiret sine nube siccis
Aura Calabris.
Sicut antiqui manibus Prophetæ
Per Sacramentum Crucis, unda misso
Dulcuit ligno, poluitque tristes
Merra liquores.
Sic tibi Cælum modo temperetur,
Et levi sudo tenuatus aer,
Flatibus puris placide salubres
Spirer in auras.
Qui solet flatu gravis e palustri,
Anguium tetros referens odores,
Solvere in morbos tumefacta crasso
Corpora veuto.
Quem potens rerum Dominus fugari,
Sive mutari jubeat: suoque
Nunc sacerdoti bona saniratis
Flabra ministret.
Sicut Aegypto pereunte quondam,
Noctis & densæ tenebris operta,
Qua Dei vivi sacra gens agebat,
Lux erat orbi.
Quæ modo in toto species probatur
Orbe, cum sanctæ pia pars fidei

Fulgeat Chriſto, reliquos tenebris
Obruat error.
Sic meo, qua ſe ferat actus ora,
Cuncta Nicetæ Dominus ſecundet:
Donec optato patriam velatur
Lætus ad urbem.
Perge, Niceta, bene qua recurris,
Proſperos Chriſto comitante curſus,
Quem tui dudum populi fatigant
Nocte dieque.
Te repoſcentes, ut ager levandis
Cum ſatis imbrem ſitit; utque molles
Cum ſuas matres vituli repreſſo
Lacte requirunt.
Unde mos juſtis precibus tuorum,
Qui ſuum recte repetunt parentem,
Cogimur victu, licet increpſeti,
Cedere voto.
Et quia ſpes jam rapitur tenendi,
Urget affectus placitis favere:
Jam vias illas licet oderimus,
Quæ rapiunt te.
Odimus quamvis, ſed eaſdem amamus.
Odimus quod te retrahunt: amamus
Quod tuum nobis procul attulerunt
Cernere vultum.
Quas prius ſtringi ſuperante amore,
Nunc tibi ſterni faciles precamur
Prævio terris pelagoque ſummi
Nomine Chriſti.
Qui tibi factis iter omne campis,
Arduos montes reprimat, cavaſque
Impleat valles, ſalebras adæquet,
Jungat hiatus.
Te per Hydruntum, Lupiaſque veſtum,
Innubæ frattum ſimul & ſororum
Ambient, uno Dominum canentes
Ore catervæ.
Quis mihi pennas daret ut columbæ,
Ut choris illis citus intereſſem:
Qui deum Chriſtum duce te canentes
Sidera pulſant?
Sed licet pigro teneamur ægri
Corporis nexu, tamen evolamus
Mentibus poſt te, Dominoque tecum
Dicimus hymnos.
Nam tuis intus ſimul implicati
Senſibus, vel cum canis, ac precaris:
Cum tua de te prece cumque voce
Promimur & nos.
Inde jam terris ſubeunte ponto
Adriæ ſtratus ſious obſequetur,
Unda procumbet, Zephyroque leni
Vela tumeſcent.
Ibis illabens pelago jacenti,
Et rate armata titulo ſalutis,
Victor autemna crucis ibis, undis
Tutus & auſtris.
Navitæ læti ſolitum Celeuſma
Concinent verſis modulis in hymnos,
Et piis ducent comites in æquor
Vocibus auras.
Præcinet cunctis, tuba ceo reſultans,
Lingua Nicetæ modulata Chriſtum,
Pſallet æternus citharista toto
Aequore David.

Audient Amen tremefacta cete,
Et ſacerdotem Domino canentem
Læta laſcivo procul admeabunt
Monſtra natatu.
Undiqae alludent parulo verentes
Ore Delphines, ſine voce quamqaam,
Aemula humanis ramen eloquantur
Gaudia linguis.
Nam Deo quid non ſapit, atque vivit,
Cujus & verbo ſata cuncta rerum?
Hinc Dei laudem maris ima noſcunt,
Mutaque clamant.
Teſtis eſt nobis veteris prophetæ
Bellua, ad nutum Domini profundo
Excita, ut merſum caperet, deinque
Redderet hauſtam.
Sed modo ad noſtrum ferus ipſe vatem
Auribus tantum pia devorabit
Cantica, impaſtam ſaturabit alvum
Carmine paſtus.
Qua libet pergas iter, & per undas,
Perque tellurem, licet, & per hoſtes,
Ibis armatus galea ſalutis,
Vertice Chriſto.
Advolet miſſus Raphael, ut olim
Tobiæ Medis; ita proſequendo
Ipſe Nicetæ comes uſque Dacos
Angelus adſit.
Ducat hunc æque famulum ſuum dux
Ille, qui quondam profugum minacis
Fratris a vultu Deus in ſalutem
Duxit Jacob.
Namque Niceta fugitivus æque eſt,
Quod ſemel fecit Patriarcha, ſemper
Hic facit, mundo fugiens ad alti
Mœnia cæli:
Et gradus illos, quibus ille vidit
Angelos verſa vice commeantes,
Iſte contendit ſuperante nube
Scandere vita.
Per crucis ſcalas properans in aſtra,
Qua Deus nitens ad humum coruſcis
E thronis ſpectat varios labores,
Bellaque mentis.
Tuque, Niceta, bene nominatus
Corporis victor, velut ille dictus
Iſrael, ſummum quia vidit alto
Corde ſatorem.
Unde Nicetes meus approbatur
Iſraelites ſine fraude verus,
Qui Deum cernit ſolitæ fidei
Lumine Chriſtum.
Hic Deus noſter, via noſtra ſemper
Sit comes nobis, ſit & anteceſſor;
Semitis lumen, pedibuſque noſtris
Sermo lucerna.
Qua per obſcuri vada cæca ſecli,
Luminis veri face dirigamur;
Donec optatos liceat ſelutis
Tangere portus,
Quos modo undoſum petimus per æquor,
Dum vagæ mentis fluitamus æſtu
Terreo, tamquam fragili carina,
Corpore vecti.
Sed gubernaclo crucis hanc regente
Nunc ratem, in nobis pia vela cordis

Pau-

Pandimus, Chriſto referente littus
Flamine dextro.
Ergo dux idem modo proſequatur
Te via, qua nunc properas revertens
Iræ Niceta, patrioque reddat
Limine tutum.
Sed freto emenſo ſupereſt viarum
Rurſus in terra labor, ut veharis
Uſque felices, quibus & Sacerdos
Præſtitus, otas.
Tu Philippæos Macedum per agros
Per Tomitanam gradieris urbem,
Ibis & Scupos patriæ propinquos
Dardanus hoſpes.
O quibus jam tunc reſonabit illa
Gaudiis tellus, ubi tu rigentes
Edoces Chriſto fera colla miti
Subdere gentes!
Quaque Riphæis Boreas in oris
Alligat denſis fluvios pruinis,
Hic gelu mentes rigidas ſuperno
Igne reſolvis.
Nam ſimul ſerris animiſque duri,
Et ſua Beſſi nive duriores,
Nunc ovis facti duce te gregantur
Pacis io aulam.
Quaſque cervices dare ſervituti,
Semper a bello indomiti negarunt,
Nunc jugo veri domini ſubactas
Sternere gaudent.
Nunc magis dives pretio laboris
Beſſus exultat; quod hunni manuque
Ante quærebat, modo mente cælo
Colligit aurum.
O vices rerum! bene verſa forma!
Invii montes prius, & cruenti,
Nunc tegunt verſos Monachis latrones
Pacis alumnos.
Sanguinis quondam, modo terra vitæ eſt,
Vertitur Cælo pia vis latronum,
Et favet Chriſtus ſupera occupanti
Regna rapinæ.
Mos ubi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget Angelorum:
Et latet juſtus, quibus ipſe latro
Vixit in antris.
Præda fit ſanctis vetus ille prædo,
Et gemit verſis homicida damnis:
Jure vadatus, ſpoliante Chriſto,
Criminis armis.
Interit caſu Sataneæ viciſſim
Invidus Cain, redivivus Abel
Paſcit effuſi pretio redemptos
Sanguinis agnos.
Euge Niceta bone ſerve Chriſti,
Qui tibi donat lapides in aſtra
Vertere, & vivis ſacra templa ſaxis
Ædificare.
Avios ſaltus, juga vaſta luſtrans,
Dum viam quæris ſterilemque ſilvam
Mentis incultæ ſuperans io agros
Vertis opimos.
Te patrem dicit plaga tota Borræ,
Ad tuos ſatus Scytha mitigatus,
Et ſui diſcors fera te magiſtro
Pectora ponit.
Et Getæ currunt, & uterque Dacus:
Qui colit terræ medio, vel ille
Divitis multo bove pilleatus
Accola ripæ.
De Lupis hoc eſt vitulos creare,
Et bovi junctum palea leonem
Paſcere, & tutis cava vipetarum
Paudere parvis.
Namque manſueto pecori coire
Beſtias pulſa feritate ſuades,
Qui feras mentes hominum polito
Imbuis ore.
Orbis in muta regione per te
Barbari diſcunt reſonare Chriſtum
Coide Romano, placidamque caſti
Vivere pacem.
Sic tuo mitis lupus eſt ovili,
Paſcitur concors vitulus leoni,
Parvus extracto trucibus cavernis
Aſpide ludit.
Callidos auri legulos in aurum
Vertis, & Beſſos imitaris ipſe,
E quibus viſum fodiente verbo
Eruis aurum:
Has opes condens Domino perenni,
His ſacrum lucris cumulans talentum,
Audies: intra domini perennis
Gaudia lætus.
His, precor, cum te domus alma ſancte
Ceperit fratrum numeroſa cœtu
Io chotis, & nos pietate cari
Pectoris abde.
Nam Deo grates, quod amore tanto
Nos tibi adſtrinxit per operta vincla,
Vis ut internam valeat catenam
Rumpere nulla.
Unde complexi fine fine carum
Pectus, hæremus laqueo fideli;
Quaque contendas, comites erimus
Mente ſequaci.
Caritas Chriſti bene fuſa cælo,
Corporibus noſtris ita nectit intus,
Ut nec abjuncto procul auferamur
Orbe remoti:
Nulla nos ætas tibi labis umquam,
Orbis aut alter, neque mors revellet:
Corporis vita morienre, vita
Vivet amoris.
Dum graves iſtos habitamus artus,
Mente te ſemper memori colemus:
Tu petes, ſimus ſimul in perenne
Tempore tecum.
Namque te celſum meritis, in altum
Culmeo imponet preciosa virtus:
Inque viventum ſuper urbe magnis
Turribus addet.
Nos locis, quantum meritis diremptl,
Eminus celſis humiles petronis,
Te procul ſactis ſocium catervis
Suſpiciemus.
Quis die nobis dabit hoc in illa,
Ut tui ſtemus lateris ſub umbra,
Et tuæ nobis requietis aura
Temperet ignem?
Tunc, precor, noſtri nimium memento,
Et patris ſancti gremio recumbens,

Roſcido nobis digito furentem
Diſcute flammam.
Nunc abi ſelia tamen & recedens
Semper huc ad nos animo recurre.
Eſto nobiſcum, licet ad paternam
Veneris urbem.
Non enim unius populi magiſtrum,
Sed nec unius dedit eſſe civem
Te Deus terræ, patria ecce noſtra
Te ſibi ſumit.
Nunc tuos æqua pietate utriſque
Divide affectus, & amore nobis,
Civibus vultu; gemina morare
Civis in ora.
Forſan & mejor patria hæc habenda,
Nun manu factis ubi continetis
Pectorum tectis; hominesque vivam
Incolis urbem.
Sicut Antiſtes, ita dignus almi
Hoſpes es Chriſti, quia Chriſtianis
Mentibus conſors, habitas hetile
Accola templum.
Jam vale nobis, & in unue noſtri
Diligens ævum, bonus uſque finem
Duc bonum curſum, poſitamque juſtis
Some coronam.

POEMA XVIII.

DE S. FELICE NATAL. CARM. VI.

De morte, ſepulcro, ac miraculis S. Felicis.

LEx mihi jure piu poſita hunc celebrare quotannis
Eloquio ſamulante diem, ſollenue repoſcit
Munus ab ore meo. Felicem dicere verſu,
Lætitiamque meam modulari carmine voto,
Et magnum cari meritum cantare Patroni,
Quo per iter durum, qua fert via pervia paucis
Alta per arcta perens ſupetas peuerravit ad arces.
Concordate meis, precor, & complaudite fratres
Carminibus, caſtoque animus effundite luxu.
Gaudia ſancta decent, & carmina caſta fideles.
Nam cui fas hominum, cui Chriſtus amorque timorque,
Non gaudere hodie? & vacuum procedere voti?
Qua quis poſſit ope, ingenii, linguæque, reique;
Cælicolas Chriſto quando adgaudere miniſtros,
Ipſa etiam feſto produnt elementa colore?
Cetuite lætitiam mundi in ſplendore diei
Elucere ſacris inſignibus, omnia lætus
Candor habet, ſiccus teneris a nubibus imber
Ponitur, & niveo tellus velatur amictu.
Quæ nive tecta, ſolum nive, ſilvæ, & culmina, colles,
Cuncta ſenis ſancti canos teſtantur honores;
Angelicaque docent & luce & pace potiri
Felicem placidu clarum in regione piorum,
Lactea quæ tacito labuntur velleta cælo.
Chriſte, Deus Felicis ades, da nunc mihi verbum
Sermo Deus, da perſpicuam ſapientia mentem.
Non opis humanæ facundia dicere laudes
Puſſe tuas: tua namque tui ſunt gaudia ſancti.
Cedo, alii pretioſa ferant donaria, meque
Officii tumtu ſuperent, qui pulcra tegendis
Vela ferant fotibus, puro ſplendentia lino,
Sive coloratis teatum fucata figuris.
Hi læves titulos lento poliant argento,
Sanctaque præfiais obducant limina lamnis.
Aſt alii pictis accendant lumina ceris,
Multiforeſque cavis lychnos laqueatibus apteut,
Ut vibrent tremulas funalia pendula flammas.
Martyris hi tumulum ſtudeant perfundere nardo,
Et medicata pio referant unguenta ſepulcro.
Cedu equidem & vacuo multis potioribus auro,
Queis gravis ære ſinus relevatur, egente tepleto,
Qui locuplete manu promptaria ditia laxant,
Et variis animam ſponſantes dotibus adſtant,
Mente pares, ope diverſi; nec ſegnius illi
Fercula opima cibis, cervis aalæa ferisque
Larga quidem, ſed muta dicant: ego munere linguæ
Nudus opum famulor, de me mea debita volvens,
Meque ipſum pro me, vilis licet hoſtia, pendo.
Nec metuam ſperni, quoniam non vilia Chriſto
Pauperis obſequii libamina, qui duo lætus
Æra piæ cenſum viduæ laudata recepit.
Tunc quoque multa Deo locupletes dona ferebant,
Implentes magnis æraria ſancta talentis.
Sed Chriſtus ſpectator erat, qui corda ferentum
Inſpiciens viduæ palmam dedit. illa diurni
Rem victus, geminos (quod ei ſubſtantia) nummos
Miſerat in ſacram, uil anxia corporis, arcam.
Propterea ea ipſu venturi judicis ore
Ante diem metuit facti præcerpere laudem,
Præferrique illis, quorum ſtipe vicerat aurum;
Munere pauper anus, ſed prodiga corde fideli.
Ergo, boni fratres, quibus hæc dignatio, & iſte
Conſenſus, placidis advertite mentibus aures,
Nec qui, ſed de quo loquar, eaaudite libenter.
Deſpicienda quidem, tamen & miranda proſabor,
Deſpicienda meo ingenio, miranda beati
Felicis merito; quod dicere non ſine Chriſti
Laude licet: quia quidquid in hoc miramur, ab illo eſt,
Unde piis virtus, & per quem vita ſepultis.
Præteritis cecini patriam, genus, acta libellis,
Et tota ſanctum repetens ab origine, dixi
Felicem, dunec perfectæ tempora vitæ
Clauderet, & puſitu deſertis corpore terris,
Tenderet æterni merita ad conſortia regni,
Sed quia non iidem tumuli, qui membra piorum,
Et merita occultant; animarum vita ſuperſtes
Corporibus functis, quæſitos corpore fructus,
Et poſt corporeos obitus non mortua, ſentit
Læta bonos, cruciata malos, quos rurſus in ipſum
Tempore venturo corpus revocata, temixto
Corpore, communi meret indiſcreta receptu.
Longa igitur mihi materies; quantumque exit ævi,
Tantum erit & verbi ſuper. o ſi dicere geſta
Felicis liceat, totumque effarre per orbem
Nomina ſic meriti, o ſi cupia tanta ſit uris,
Quanta operum, meritique manet. nam tempore ab illo
Quoprimum iſta dies Felicem fine beato
Condidit, & carnem terris, animam dedit aſtris;
Ex illo prope cuncta dies operante videtur
Confeſſore Dei, probat & ſine corpore vivum
Chriſtus, ut oſtendat majorem in morte piorum
Virtutem, quam vim in vita ſupereſſe malorum.
Ecce vides tumulum ſacra Martyris uſſa tegentem,
Et tacitum obtento ſervari marmore corpus:
(Nemo oculis hominum qua corpore cernimus exſtat)
Membra latent poſiti, placido caru morte quieſcit,
In ſpem non vacuam tedivivæ condita vitæ.

Unde

Unde igitur tantus circumſtat limina terror?
Quis tantos agit huc populos? quæ uam manus urget
Dæmonas? iuvitoſque rapit? fruſtraque rebelli
Voce reclamantes compellit ad uſque ſepulcrum
Martyrie, & ſancto quaſi fixos limine ſiſtit?
Reſpicio hanc aliquando diem, quam mœſta relicto
Orbe fuit, quam læta polo, cum Chriſtus amicam
Aſſumens animam caſto Deus hauſit ab ore!
Addidit ornatum Cælis, nec pignore terras
Orbavit: Superi Felicis mente fruuntur,
Corpore nos: animæque potentis ſpiritus illic
Vivit, & hic meritum; ſed votum funeris almi
Præſentare jovat, quem Nola impendit, honorem.
Namque ſacerdotem ſacris, annisque parentem
Perdiderat, ſed eum cælis habitura patronum
Urbs devota pium, ſpe ſulabatur amorem.
Totis ergo quibus ſtipatur confluа turbis,
Currit in obſequium, populos effuſa fideles.
Tunc dolor, & pietas coeunt in pectora cunctis;
Admixta pietate fides gaudetque, doletque.
Et licet accitum Chriſto ſuper æthera tolli
Felicem credat, tanto tamen ipſa relinqui
Præceptore dolet; quodque unum in funere ſancto
Inter & exequias reſtat ſolamen amoris,
Poſtquam depoſitum tumulandi in ſede feretrum,
Certatim populus pietatis circumfuſus
Undique denſato cœtu ſite membra coronat,
Religioſa pie pugna exercetur amantum:
Quiſque alium premere, & propior conſiſtere certat
Reliquiis, corpuſque manu contingere gaudet.
Nec ſatis eſt vidiſſe ſemel, juvat uſque morari,
Luminaque expoſitis, & qua datur, oſcula membris
Figere; dat meritam Chriſto plebs conſona laudem,
Moliturque ſacrum ſolii Felicis honorem.
Qua muris regio & tectis longinqua vacabat,
Fuſus ibi læto ridebat cæſpite campus,
Uberius florente loco, quaſi præſcia jam tunc
Semper honorandi mundo venerante ſepulcri
Gaudebat ſacro benedici corpore, ſeque
Veris amœna habitu, quo diguior eſſet humando
Martyre, graminibus tellus ſternebat odoris.
Aſt illum placidum ſcandentem celſa vulatu,
Et caſto aſſumptum de corpore, læta piorum
Turba per æthereas ſuſceperat obvia nubes;
Angelicique chori ſeptemplicis agmina cæli,
Totis, qua Cælum patet, occurrentia portis,
Regis in adſpectum, ſummique parentis ad ora,
Sidereo volucrem læti vexere triumpho.
Tum nivea ſacrum caput uruavere corooe:
Sed tamen & roſeam Pater addidit Indice Chriſto,
Purpureoque habitu niveos duplicavit amictus;
Quod meritis utrumque decus. nam lucida ſumſit
Serta, quaſi placido translatus in æthera leto.
Sed meruit pariter quaſi cæſi Martyris oſtrum
Qui confeſſor obit. tenet ergo & præmia paſſi,
Quod prompta virtute fuit, nec pacis honore
Ornatuque caret, quia non congreſſus obivit.
Facta igitur reta juſſa pium texere ſepulcro
Funus, at in ſanctis divinitus inſita membris
Gratia non potuit cum carne morique tegique:
Illico ſed poſitis ex oſſibus ecce micat lux,
Quæ medicis opibus meriti dare ſigna potentis
Hactenus ex illo non umquam tempora parcit.
Et toto, quo mundus erit, fulgebit in ævo
Lux eadem, ſancti cineris per ſecula cuſtos.
Martyris hæc ſancti vitam probat: & bona Chriſti
Ad tomulum Felicis agens, diffundit in omnes
Felicis late terras mirabile oomen.
Dignatam tanto præ cunctis urbibus unem
Hoſpite nobilitat Nolam; quam gratia Chriſti
Felicis meritis ita dilatavit, ut aucta
Civibus ecce novis, & mœnibus hic etiam urbs fit,
Pauper ubi primum tumulus, quem tempore ſævo
(Relligio quo crimen erat) minitante profano
Struxerat anguſte, gladios trepida inter & ignes
Plebs Domini, ut ſeris antiqua minoribus ætas
Tradidit, ingentem parvo ſub colmine lucem
Clauſerat; & tanti tentum ſacer angulus olim
Depoſiti poſſeſſor erat, qui lucis opertæ
Conſcius, ut quidam fons ædibus extitit amplis,
Et manat in mediis quaſi gemma interſita tectis,
Baſilicas per quinque ſacri ſpatioſa ſepulcri
Atria diffundens, quorum faſtigia longe
Adſpectata inſtar magnæ dant viſibus urbis.
Quæ tamen, ampla licet, vincuntur culmina turbis;
Quod creſcente fide, ſuperundat gratia Chriſti,
Quæ populis modico Felicem munere præſtat
Vivere. qui perſtans etiam poſt corporis ævum
Præſidet ipſe ſuis ſacer oſſibus; oſſaque ſancti
Corporis in tumulo non obſita pulvere mortis,
Arcano æternæ ſed prædita ſemine vitæ,
Vivificum ſpirant animæ victricis odorem;
Quo medicina potens datur exoranlibus ægris.
Quanta reſurgentes virtus & gloria cinget
Conjectare licet, cum gratia tanta ſepultos
Ambiat, & quanto rediviva decore micabunt,
Corpora in obſcuris cum ſit lux tanta favillis?
Quid nubis minimis horum præſtare coronæ
Sufficient, quorum & cineres dant commoda vivis?
Cernere ſæpe juvat variis ſpectacula formis
Mira ſalutantum, & ſibi quæque accommoda votis
Poſcentum; videas etiam de rure colonos
Non ſolum gremio ſua pignora ferre paterno,
Sed pecora ægra manu ſæpe introducere ſecum,
Et ſancto quaſi conſpicuo mandare licenter.
Moxque datam ſua confiſos ad vota medelam
Experto gaudere Deo, & jam credere ſana,
Et vere plerumque brevi ſanata ſub ipſo
Limine læta ſuis jumenta reducere tectis.
Sed quia prolixum, & vacuum percurrere coucta,
Quanta gerit Felix miracula nomine Chriſti,
Unum de multis opus admirabile promam
Innumeris paribus, ſed ab uno pende relicta,
Quæ virtus eadem geſſit, diſtantia cauſis.
Paudite corda, precor, brevis eſt injuria vobis,
Dum paucie magnum, exiguiſque opus eloquor orſis,
Et memores viduæ primo ſermone relatæ,
Quam Deus e pretio mentis, non munere cernens
Antetulit multum mittentibus, omnia dantem:
Me quoque ferte levi dicentem magna relatu.
Et mea namque illis ſunt æmula verba minutis,
Queis pretium pietas pervilibus aurea facit.
Quidam homo, re tenuis, plebejus origine, cultu
Ruſticus, e gemioin anguſtam bubus alebat
Pauperiem, mercede jugis nunc ſubdere plauſtris
Suetus eos, oneri pacta regione vehendo,
Nunc operæ pretium ſub aratra aliena locatis
Paupertatis habens reditum; ſpes anxia, reſque
Tota inopi par illud erat. non exior illi
Progenies, aut ipſe ſibi; ſed pignora, & ipſos
Ducebat; neque cura minor ſaturare juvencos,
Quam dulces natos educere, parcior immo

Natis,

Natis, quam pecori caro; non gramine vili
Illos, aut ſterili palea, ſed tegmine aprico
Algidus, & de farre ſibi natiſque negato
Eſuriens paſcebat, egens ſibi, dives in illis,
Quorum fœcundus labor e aſaturabat egentum.
Hos igitur tam cara ſuæ ſolamina vitæ
Nocte miſer quadam ſomno graviore ſepultus,
Amiſit taciti furto prædonis abactos;
Exſurgenſque die reduci, de more jucundos
Infelix primo in vacuis præſepibus intus,
Muxque foris fruſtra nutis quæſivit in agris:
Illicu ſed ſeſſus caſſis errotibus ultro,
Atque citro, poſtquam nullis veſtigia ſignis
Certa videt, ſpebus fruſtrata indage peremptis,
Humanam deſperat opem, & pietate repletus
Adſpirante Deo depreſſam in pectore fracto
Erigit in Cælum mentem; & mox corde refecto
Præſumente fide ſpem voti compotis haurit,
Sanctaque Felicis rapido petit atria curſu,
Ingreſſuſque ſacram magnis cum fletibus aulam,
Sternitur ante fores, & poſtibus oſcula figit,
Et lacrimis rigat omne ſolum, pro limine ſancto
Fuſus humi, & raptos nocturna fraude juvencos
A Felice pio, velut a cuſtode repoſcit,
Increpitans, miſcetque precantia verba querelis.
Sancte Deo Felix inopum ſubſtantia ſemper
Pro miſeris ielix, & ſemper dives egenis,
Te requiem feſſis Deus, afflictiſque levamen,
Te poſuit mœſtis ad ſaucia corda medelam:
Propterea tamquam gremio confiſa paterno
In te pauperies caput inclinata recumbit.
Felix ſancte meos ſemper miſerare labores,
Nunc oblite mei, cur me rogo, vel cui nudum
Deſeris? amiſi caros tua dona juvencos,
Sæpe tibi ſupplex quos commendare ſolebam;
Quos tua perpetuo ſervabat cura favore,
Paſcebatque mihi. tua nam cuſtodia ſalvos,
Dextraque ſufficiens illos præſtabat opimos,
Quos miſero mihi noa hæc abſtulit. heu quid agam nunc?
Quo deceptus eam? quem criminer? an tibi de te
Conquerar? immemoremque mei accuſabo patronum?
Qui mihi ſopito tam denſum irrepere ſomnum,
Ne mea ſentirem perfringere clauſtra latrones,
Paſſus es? & nullo fregiſti dura pavore
Pectora? nec lucem tenebris furtoque dediſti?
Aut ullis profugos curaſti prodere lignis?
Quo modo diſcurram? quo deferar? omnia cæcis
Structa mihi latebris; nunc & mea tecta videntur
Clauſa mihi, abductis ubi delulatus alumnis
Nil habeo, quod habere velim; quod dulce videnti,
Dulce laboranti non irrita gratia præſtet,
Oblectans inopem ſenſu fructuque peculi.
Hos ubi nunc quæram miſerandus? quando vel uſquam
Inveniam tales? aut unde parabo repertos?
Qui ſolos habui contenta ruſticus illos
Paupertatis opes? ipſos igitur mihi redde,
Nolo alios, oec eos ulla regione requiram,
Hic mihi debentur; hæc illos limina reddent,
In quibus ipſum te ſupplex adſtringo, tibique
Hæreo; cur quæram, aut ubi, quos ignoro latrones?
Debitor hic meus eſt, ipſum pro fure tenebo
Cuſtodem: tu ſancte, reus mihi, cunſcius illis:
Te teneo, tu ſcis ubi ſint, qui lumine Chriſti
Cuncta & operta vides, longeque abſentia cernis
Et capis, includente Deo, quo cuncta tenentur.
Atque ideo occulti fures, quacumque latebra
Non tibi celantur, nec de te evadere poſſunt,
Quos & jam manus una tenet. Deus unus ubique,
Chriſti blanda piis, ſed iniquis dextera vindex.
Redde igitur, mihi, redde boves, & corripe fures.
Sed non quæro reos, ubeant, non nelcio mores
Sancte tuos, neſcis malefacta rependere, mavis
Emendare malos venia, quam perdere pœna.
Conveoiat nubis igitur: ſic divide mecum
Quæ tua, quæ mea ſunt; indemnis ſtet mea per te
Utilitas, juſteque tuas clementia partes
Vindicet: æquatoque tuum libramine conſtet
Judicium: tibi ſolve reos, mihi redde jevencos.
Ecce tenes factum, famuli jam nulla morandi
Cauſa tibi; accelera tantis me ſolvere curis.
Nam mihi certa manet ſententia cedere nuſquam,
Donec ſubvenias, nec ab iſto poſſe refigi;
Ni properas, iſto deponam in limine vitam,
Nec jam repperies, cui reddas ſero reductos.
Tulia voce quidem querula, ſed mente fideli
Ploraniem, totoque die ſine fine precantem,
Audivit la tus non blando ſupplice Martyr,
Et ſua cum Domino lude ns convicia tulit;
Poſcentiſque fide, non libertate dolentis
Mutus, opem properat: paucis mora ducitur horis.
Interea labente die, jam veſpere ducto,
Nec precibus dabat ille modum, nec fletibus; una
Voa erat affixi foribus: non erant iſtic,
Hic moriar; vitæ niſi cauſam protinus iſtinc
Accipiam: tandem tamen ut jam plurima tutum
Noa ſecretum adytis fieri cogebat; & ille
Temporis oblitus, damoi memor, oſtia prono
Ore premens, toto prohibebat corpore clauſtra.
Sed multis fruſtra pulſatum vocibus aures
Aggreditur violenta manus, tandemque revellit
Tuiba reluctantem, & ſancta procul exigit aula.
Pulſus ab æditnis flet amarius, & ſua lugens
Tecta petit, reſonant plangore ſilentia noctis,
Quæſtibus & magnis late locu ſolu reſultant:
Donec & invitus pervenit, & atra ſilentis
Ingrediens tuguri penetralia, rurſus ab ipſo
Culminis introitu taciti, ut præſepia vidit
Nuda bovum, & nullos dare rintinnabula pulſus
Eacuſſa ut cervice boum crepitare ſolebant,
Mullius aut lentis cavu lingois æra ferire,
Armentum reduces dum gurture tominar eſcas:
His gravius, tamquam reſciſſo vulnere, planctum
Integrat: & quamquam neget ægro cura quietem
Pervigili, tameo hæc dat ſolamenta dolori,
Ut bubus ſtabulata ſuis loca corpore ſuſu
Preſſa ſuperjaceat; nec duro fracta cubili
Membra dolent, juvat ipſa injuria; nec ſitus horret
Sordentis ſtabuli, quia notum reddit odorem
Dilecti pecoris, nec fœtor fœtet amanti.
Si qua illi extremo tulerant veſtigia greſſu
Aſpicit, & palpante manu, calcata retractans
Ingeroit, & refricat totis jam frigida membris
Signa pedum; mentemque ſuam, licet eminus abſit
Corpore, ſacratam Felicis mittit ad aulam,
Felicem fletu, Felicem nomine clamans:
Nec deſperat opem, nec parcit fundere vota.
Nox medium tranſvecta polum perfuderat orbem
Pace ſoporifera, reticebant omnia ſomno,
Solum illum ſua pervigilem ſpes curaque habebat.
Ecce repente ſuis ſtrepitum pro poſtibus audit,
Et pulſas reſonare foies; quo territus amens
Exclamat, rurſus ſibi fures adfore credens:

Quod

Quid vacua iucaſſum crudeles oſtia vultis
Frangere? jam nullus mihi bos. quid quæritis ultra?
Prævenere alii, mea tantum vita ſuperſtes,
Quæ ſociis veſtris ut præda caſſa remanſit.
Diserat hæc metuens: ſed nullo ſine manebat
Liminibus ſonitus: quo crebeſcente, nec ulla
Reſpondente ſibi pulſantum voce, propinquat
Suſpenſus cunctante gradu, & dat poſtibus aurem
Sollicitam, & rimis acies per hiantia clauſtra,
Qua tenebris albus Cælt color inter lucet,
Inſerit, exploratque diu; nec adhuc ſibi credit,
Quid videat: nec enim ſubluſtri lumine noctis
Pura fides oculis, dubio tamen ipſa per umbras
Corpora pulſantum trepidos auferre paveres,
Spemque boni cæpere novis promittere formis.
Non homines pulſare videt; ſed quod videt eſſe
Verum, non audet ſibi credere. magna profabor,
Quamquam parva Deo miracula, cui ſapit omne
Rerum animal ſenſu, quo juſſerit ipſe creator
Omnigenum pecus. ecce gerens duce Numine mentem
Pat inſigne boum, non nota per avia uocte
Venerat ad notas nullis rectoribus ædes,
Sponte quaſi, non ſponte tamen, quia Naminis actu
Ereptos potiore manu prædonibus illos
Egerat occultis Felix moderatus habenis.
Et poſtquam attigerant aſſueri culmea tecti
Culmina; gaudentes reditu, expertaſque timentes
Set memori terrore manus, quaſi ſponte timerent,
Juſtantem ſibi raptorem, quatere oſtia junctis
Frontibus, & tomquam manibus ſic cornibus uti,
Ut Dominum excirent ſonitu. ſed territus ille
Rurſus ut hoſtili circum ſua clauſtra tumultu,
Tuta etiam timuit; rurſus ſapientia bruto
Adſpirat pecori cauſam ſentire morantis,
Atque intellectum Domini teſerate timentis,
Edere mugitum, de quo formidine pulſa
Panderit excluſis aditum ſecurus alumnis.
Ille inopina videns divini inſignia doni,
Hætet adhuc, trepidumque etiam ſua gaudia turbant,
Credere non audet; metuit non credere; cernit
Coram, & caligare putat; dum teſpicit ad ſe,
Diffidit tantum ſeſe potuiſſe mereri:
Sed contra reputans a quo ſperaverit, audet
Credere, cognoſcens Felicis geſta patroni.
Jamque rubeſcebant tumpente crepuſcula mane,
Noctis & extremæ fuga rareſcentibus aſtris,
Luce ſub obſcura vel ſublucentibus umbris,
Cœperat ambiguos rerum reſerare colores.
Tunc demum nota ſpecie ſibi bubus apertis,
Ut primum cœpere oculis elareſcere ſetæ,
Certior exultat, removeas & peſſula clauſtris,
Oſtia laxaro ſtridentia cardine ſolvit.
Dum facit hoc, juncti ſimul irrupere juvenci,
Et reſerantis adhuc molimina prævenerunt.
Dimoto faciles ceſſerunt obice poſtes,
Oblatumque ſibi mox ipſo in limine regem
Cognoſcunt hilares lærum, lambuntque viciſſim
Mulcentem, labriſque manus palpantis inundant,
Atque habitum totum ſpumoſa pet oſcula fœdant,
Tum complectentis Domini juga cara benignum
Mulliter obnixi blanda vice pectus adulant.
Illum dilecti pecoris nec cornua lædunt,
Et collata quaſi molles ad pectora frontes
Admovet, & monibus non aſpera lingua videtur,
Quæ lambens etiam ſilveſtria pabula radit.
Sed tamen hæc inter, non vano corde, fidelis
Ruſticus officii meminit, neque curat anhelus
Ante boves ſtabulis inducere, poſtque laborem
Atque famem, recreare cibo, quam ducere ſecum
Illuc, unde ſuos meruit. venit ergo reductos
Ducens, nec tacitis celat ſua gaudia voris,
Et refetens, denſas trahit ad ſua verba caterras:
Ingreditusque ſacras cunctis mirantibus ædes,
Quos miſer heſterno amiſſos deflerat, eoidem
Præſentes hodie ducit; ſanctique triumphum
Martyris oſtentat populis; ducuntur & ipſi
Per medios cœtus, modo ſarum præda, juvenci,
Et modo Felicis ſpolium; dat cuntibus ingens
Turba locum & muto celebratur gloria Chriſti
In pecore. ille autem, qui tanti muneris alto
Cauſa ſuit Domino, mediis in liminibus ſtans
Fleuſque iterum, ſed lætitia: modo debita ſancto
Vota teſert, non ære gravi, nec munere ſurdo,
Munere ſed vivo linguæ mentiſque profuſus,
Voce pia largum tellatur pauper honorem:
Debitor & Chriſto latis iſto pignore ſolvit,
Immaculata ſuæ cui ſufficit hoſtia laudis.
Captivos en Sancte tuos tibi plebe ſub omni
Victur ago, & ſuppiex iterum tibi mando ludendos:
Conſerva reduces, dignatus reddere raptos.
Sed tamen in me nunc ipſum bone reſpice Martyr:
Namque vides quod agas tibi adhuc ſupereſſe ſed in me,
Qui prope cæcatis oculis tua comminus adſto
Limina; nam multo merſi mea lumina fletu,
Non ſolum damno, ſed & inter gaudia plorans.
Demſiſti cauſam lacrimarum, tolle modo orta
Vulnera de lacrimis: miſeratus, ſancte, tuorum
Damna boum, miſerare itidem modo damna oculorum.
Donaſti reduces pecudes mihi, rurſus & illic
Redde meos oculos. nam quid juvat eſſe reductos,
Si languente acie præſens præſentibus abſim?
Talia præſentes populi riſere querentem.
Sed procul admotæ ſecreti martyris aures
Suſcepere piæ ob inepto ſupplice voces,
Moxque refecta ſacram ſenſerunt lumina dextram.
Inde domum gaudens oculis bubuſque receptis,
Collaudante Deum populo, remeabat, & illum
Læta ſequebatur gemini victoria voti.

POEMA XXII.

Jovium docet Providentia divina omnia ſubjacere; fatum vero & fortunam nihil eſſe. Illum ad ſcripturæ ſacræ lectionem hortatur.

JAm mihi polliceor ſacris te carmina libris
Condere, teque Dei flammarum nomine Chriſti
Ora ſoluturum ſummo facunda parenti.
Incipe divinis tantum dare pectora rebus,
Subrectoſque Deo ſenſus attollere terra;
Mox oculis Cælo nova lux orierut aperto,
Intrabitque ſacer tacito per aperta meatu
Spiritus, & lætu quatiet tua viſcera flatu.
Eja age tende chelym, fœcundum concute pectus,
Magna movene: abeat ſolitis impenſa facultas
Carminibus; major rerum tibi naſcitur ordo.
Non modo judicium Paridis, nec bella gigantum
Falſa canas: fuerit puerili ludus in ævo
Iſte tuus quondam; decuerunt ludicta parvum.
Nunc animis gravior, quantum provectior annis,
Aſpe-

Aſpernare leves maturo corde camœnas,
Et qualem caſtis jam congrua moribus ætas,
Atque tui ſpecimen venerabile poſtulat otis,
Sulcipe materiam, divinos concipe ſenſus.
Si decus e falſis aliquod nomenque tuliſti
De vacuis magnum rebus, cum ficta vetuſtis
Carminibus caneres, vel cum terrena referres
Geſta triumphantum laudans inſignia regum,
Non equidem ex illis tu laudem ſumere dignus,
Quos magis ornabat opulenti munere verbi.
Quanto major ab his cedet tibi gloria cœptis,
In quibus & linguam exercens, mentem quoque ſanctam
Erudies, laudemque ſimul, vitamque capeſſes?
Dumque leges catus, & ſcribes miracula ſummi
Vera Dei, propior diſces, & carior ipſi
Eſſe Deo: quem dum credens miraris, amare
Incipies, & amando Deum redamabere Chriſto.
Hactenus illa tuæ vanos tuba vocis in uſus
Perſona, divinos modo celſius intonet actus.
Noſſe moves cauſas rerum, & primordia mundi?
Ne vagus innumeros (Epicuri ſomnia) mundos,
Quos atomis demens per inane petentibus edit,
Irritus in vacuum ſpatiato pectore quæras.
Legifer antiquo venerandus nomine Moſes,
Compoſitum prima tetereus ab origine mundum,
Inſtituente Deo, curas tibi ſolvet inanes,
Formatumque hominem limo, & ſpiramine ſacro
Afflatum referens, cujus ſis munere cunctis
Celſior in terra ſpirantibus, ipſe docebit.
Ne te ceu lapides Pyrrhæ, argillamve Promethei
Contemnas, quem ſumma manus vultuque animoque
Sublimem & propria dignatus imagine finxit.
Cognoſces ibidem (ne perges tradere fatis
Arbitrium noſtri) quæ nos ſententia leto
Vinxerit, & cujus vitam ſub lege trahamus.
Si mentem Cælo jacis altius, & ſuper aſtra
Scire cupis quid ſit, vel quid fuerit prius ævo;
Et mundo & ſeclis docet ulteriora Johannes.
Principio Verbum, inquit, erat: Deus oblide verbo
Gaudebat, verbumque Dei ſimul & Deus idem (quod
Verbum erat. hoc verbum eſt, ſine quo nihil, omnia per
Facta vigent, quod cuncta regit, cui ſubdita parent
Omnia, & æterno natura omnis famulatu
Strata Deo numen genuit & genitoris adorat,
Cunctaque per gentes, in majeſtate paterna
Regnantem Dominum jam lingua fatetur Ieſum:
Nomine quo fundata ſalus ſtat noſtra, fideſque
Nititur, æternæ tendens in ſecula vitæ.
Hujus divino mortales munere fulti
Aſſequimur fragilem caſtis evincere factis
Naturam, & rigidæ diſrumpere vincula mortis:
Et nun corporeis in corpore legibus uti
Sectantes divina Dei veſtigia Chriſti:
Mente animam corpuſque ſacra moderante ſub armis,
Mens quoniam ſubjecta Deo capit arma ſalutis,
Inque animam carnemque ſuam regnum obtinet, & fit
Jure potens homo quiſque ſui: qui deditus uni
Æternum Domino proprios regnator in artus
Efficitur, vitiis invictus & ofor iniqui;
Fortior adverſis virtutibus, ordine juſto
Verus homo, quia mente potens, in qua rationis
Lumen habet, famulus nullo certemine ſenſus
Temperat, & placidis ſua pectora flectit habenis.
Tu, cui mens generoſa ſuperni ſeminis igne
Ardet, in æthereos animo conſcende receſſus,
Et gremio Domini caput infere: mox inhianti
Proflua lacte ſacro largus dabit ubera Chriſtus,
Divinoque tuam perfunder lumine mentem;
Ut videas pulſa caligine magna tremendi
Jura Dei, quibus omniparens ſapientia Chriſtus
In ſeſe ipſe manens ſemper novat omnia rerum,
Atque ut vult, operum arbiter Deus ipſe ſuorum
Continet, & mutat ſpecies, & tempora vitæ
Porrigit aut retrahit; Cælum, mare, ſidera, ventos,
Qua fecit virtute regens, docet exitus ingens
Ægypti, merſuſque mari refluente Tyrannus.
Et prius ipſe graves elementa per omnia motus
Expertus quem cuncta tremant, cui cuncta miniſtrent.
Tempore namque uno tellus communis habebat
Judæos, quæ ſola Deo tunc lecta fuit gens;
Et tamen illa Dei gravis hoſtilibus ira ſuperbis
Permixtos inter populos diſcrete cucurrit.
Jam ſcio, non dicis, quod ſors incerta procellas
Et mare cetus aget, mare cum diſcedere juſſum
Diſceſſiſſe legas, ſiccamque rigentibus undis
Inter aquas patuiſſe viam, ruſuſque ſolutum
Æquor ad imperium Sancti virgamque Prophetæ
In liquidos reneaſſe ſinus. in utroque maris vis
Parum, ut ſanctis iter, & vindicta daretur.
Quid profugus Tharſum vates, quem ſorte periclî
In mare dejectum ſpatioſo bellua rictu
Cepit, & innocuum vaſta eructavit ab alvo;
Nonne docet ditione Dei mare & aſtra moveri?
Namque Deum fruſtra fugiens, quem cuncta tenentem
Nemo fugit, movit Cæli tumul & maris tras.
Omnipotentis enim Domini natura rebellem
Cognoſcens, timuit per ſe quaſi conſcia tutum
Ferre reum, & ventis fugitivum vinxit, & undis.
Iſte prupheta Deo lectus terrere minaci
Peccantes monitu populos, poſtquam grave dixit
Exitium, fregitque reos, avertit & iras
Numinis: impenſo lavit ſua crimina fletu,
Extremumque diem fugit bene verſa Ninive.
Num tee ille habuit fatum, qui morte propinqua
Oravit Dominum, quem leges noverat unum
Flectere poſſe ſuas, conſumtum ut tenderet ævum
Longius, & meruit tria docere luſtra, ſuperſtes
Annis ipſe ſuis, & non ſua vivere ſecla?
Nunc tria mirentur texentem Fata Platonem,
Aut Arati Numeros, aut picta Manethonis aſtra?
Dicant, & quæſo ubi tunc rapidas naſcentibus horas
Ponebant, & quæ quibus ibant ſidera ſignis,
Cum pius Ezechias ſidus virtute precatus
Verteret alterorum curſus, cælique meatus
Turbaret juſſis retro acto lumine ſolis?
Vel ducis impetio ſancti cum ſiſteret idem
Dilata ſol nocte diem, ut victoria ſacri
Profligaretur populi, fletit orbe recurſo
Lab a Poli, ut magnus caperet lux aucta triumphos.
Quid ſoboles virtuſque Dei, & ſapientia Chriſtus,
Nunne ſatis vanis curas erroribus aufert,
Noſque ſimul mentis, & ſectis edocet, unum
Cuncta Deum regere, & nihil ut ſine mente putemus
Principis eſſe Dei, dicens non arbore frondem,
Aere non vulucrem ſine juſſu decidere? & cum
Omnipotens verbo ſtemit mare, vel pede calcat,
Et verbo morbos abigit, vel dæmonas urget,
Aut reduces animas in corpora functa remittit,
Jamque diu exanimus tumulis jubet ire recuſis.
Integratque putres vita remeante ſepulcros:
Nonne poteſtatem propriam ſatis indicat Auctor,
Qui ſolus naturam omnem vitamque gubernat?

His,

His, precor, his potius ſtudiumque operamque legendis
Scribendiſque vove, cane grandia cœpta Tonantis,
Scribe creatarum verbo primordia rerum,
Et chaos ante diem, primæque crepuſcula lucis;
Quæque dehinc variis elementa per omnia ſeclis
Dicta, vel acta Deo per ſancta volumina diſces,
Quæ docuit tabulis legalibus inditu Moſes;
Aut Evangelici quæ lux nova Teſtamenti
Signat operta prius tetegens myſteria Chriſti.
Nunc te divinum vere memorabo poetam,
Et quaſi dulcis aquæ potum tua carmina ducam;
Cum mihi nectareos ſummis a fontibus hauſtus
Præbebunt Dominum rerum recinentia Chriſtum,
Atque tuam pollere Deo teſtantia mentem,
Ut ſimul oris opes a te mentiſque capeſſam;
Et quem cognatum junctum mihi fœdere lætor,
Gratuler & ſancta ſub religione propinquum,
Nec cum mortali ſolveodis corpore vinclis
Perpetuo ſanctum complectar pignore fratrem.

POEMA XX.

DE S. FELICE NATAL. CARM. VII.

Obſeſſos a Dæmone liberat S. Felix. Theridio oculum reſtituit.

VEr avibus voces aperit, mea lingua ſuum ver
Natalem Felicis habet, quo nomine & ipſa
Floret hiems, populis gaudentibus; & licet atro
Frigore tempus adhuc mediis hiberna pruinis
Ducat, concreto terris cancutibus anno:
Iſta luce tamen nobis pia gaudia lætum
Ver faciunt, cedit pulſis a pectore curis
Mæror hiems animi; fugiuot a corde ſereno
Mitis hirundo dies, & pinois candida nigris
Ales, & illa piæ tortur cognata columbæ,
Nec niſi vere oovo retonaot acalanthida dumi,
Quæque ſub hirſutis montæ modo ſepibus errant,
Mox reduci paſſim lætantur vere volucres,
Tam variæ linguis, quam verſicoloribus alis;
Sic & ego hunc agnoico diem, quem ſancta quotannis
Feſta oovant juſto magni Felicis honore.
Nunc placidum mihi ver gaudente renaſcitur anno,
Nunc libet ora modis, & carmina ſolvere votis,
Vocibus & vernare novis: Deus influe cordi
Chriſte meo, & ſuperis ſitientem fooribus exple.
Sed de te vel gutta meis aſperſa medullis,
Flumen erit. quid enim mirum, ſi rore puſillo
Et minimam repleas animam, qui corpore parvo
Factus homo, æterno compleſti lemioe mundum,
Et totum gutta ſervaſti ſanguinis orbem?
Annue fons verbi verbum Deus, & velut illam
Me modo veris avem, dulci fac voce canorum,
Quæ viridi ſub fronde latens ſulet avia rura
Multimodis mulcere modis, linguamque per unam
Fundere non unas mutato carmine voces.
Unicolor plumis ales, ſed picta luquelis;
Nunc tereles rorat ilia modos, nunc ſibila longis
Ducit acuta ſonis, rurſum quaſi flebile carmen
Inchoat, & ſubito præcideos fine querelam
Attonitas rupto modulamioe decipit aures.
Sed mihi juge fluat de te tua gratia, Chriſte.
Et tamen illius mihi deprecor alitis inſtar
Donetur variare modos, & jam mihi pacta
Carmina, mutatis uno licet ore Camœnis,
Promere; diverſas quia ſemper gratia dives
Materias miris Domini virtutibus addit,
Quas Deus in carо Chriſtus Felice frequentat,
Clara ſalutiferis edens miracula ſignis.
Cernitur illa dies ſpectari fuera per omnem
Vipeream ſobolem, ſævos cum dæmonas urget,
Occultaque manu clamoſos verberat hoſtes.
Pœna malos agitat; velut illi, qui meruere
Vaſa malis fieri, ut meritum, tardante medela,
Plenius omne luant dilato tempore crimen:
Sive hoc natali ſtudet indulgere diei,
Ut paucis alias det opem, quo plura benignus
Natali det dona ſuo. nam cum iſta propinquat
Elabente dies anno, tunc crebrior inſtat,
Et gravior. videas tunc ægra examina cogi
Denſius, & certam reperi prope feſta ſalutem.
Tunc ſolito gravius ſuccenſi dæmones ardent,
Flebiliuſque ululant, & vi majore ſubacti:
Ultima jam tormenta gemuot: nec abire ſinuntur
Exceſſu facili, ſed miris nute agitatis
Et vanis male ſuppliciis, tolluntur in altum,
Suſpenſi ſolito ſublimius, & qoatiuntur
Aeris in vacuo, vinciſque latentibus hærent
Pœnali per inane mora: per non ſua quamvis
Corpora, vexatos hoſtes ſua pœna fatigat.
Sovuntur pœnis, cum pœnas ferre videntur
Corpora, & immunes animæ ſpectant aliena
In membris tormenta ſuis: homo dæmone captu
Liber agit (ſpecies pœnarum in corpore tantum eſt,
Senſus abeſt) quia non hominis, ſed dæmonis eſt crux.
Hoſtis amare quid inſultas, qua ſpe uteris in me?
Ecce Redemptoris noſtri malus arte viciſſim
Luderis illuſor; dolus & tuus in tua cedit
Vincla tibi; capiens caperis, nectenſque ligaris.
Fit loquens laqueatus homo, & ſua præda latronem
Decipit; & capti captivus corporis eſcam
Dum petit illicitam, letalem devorat hamum.
His etiam potiora tamen ſpectata profabot.
Ante alios illum, cui membra vetuſtior hoſtis
Obſidet, ad ſacri pia limina Martyris, ægra
Excuſſum de plebe rapi, admotumqoe ſacratis
Ante fores Sancti cancellis, corpore verſo
Suſpendi pedibus ſpectantem recta ſupinis.
Quodque magis mirum atque ſacrum eſt, oec in ora relapſis
Veſtibus, ut rigidis, aut ad veſtigia ſutis
Corporis omne ſacrum caſto velatur operto.
Scilicet ut divini operis reverentia rectis
Corporibus maneat, nec pœna Dæmon in ipſa
Qua cruciatur ovet, nudis prodendo pudorem
Artubus: illæſo gravius torquetur honeſto,
Recta licet verſis ſedeant cum regmina membris:
Mira hæc ſunt & magna: quis abnegat? & tamen uſu
Nata magis, minus auditu miranda viderut,
Quamlibet & vilu reverenda, & grandia facto.
Ergo minuta met ſimul, & nova facta Patroni
Auſcultate, precor, Dominus quæ Chriſtus in illo
Multimoda virtute gerit, quibus omnibus unam
Confirmare fidem nobis ſtudet; ut per aperta
Arcanum documenta Deum videamus adeſſe,
Reſque hominum & mentes ſtudio curare paterno
Cæleſtem Dominum, qui condidit omnia verbo.
Det mihi prioia meus narrandi exordia frater
Theridius, oam quod potiuſve priuſve canendum

Suſcipiam Felicis opus, quam quod mihi tectis
Ipſe meis quibus eſt, idem Dominædius egit?
Ex illa modo nocte diem cadit annus in iſtam.
Noſtis eum morem, quo jejenare ſolemus
Ante diem, & ſero libatis veſpere ſacris,
Quiſque ſuas remeare domos. tunc ergo ſolutis
Cœtibus a templo Domini, poſtquam data feſſis
Corporibus requies ſumpta dape, cœpimus hymnis
Exultare Deo, & pſalmis producere noctem.
Interea meus iſte choro digreſſus amico,
Ut ſpirante foris aura depelleret æſtum,
Quem fumoſa dabat ceratis cella papyris,
Porticus anguſti qua tenditur agmine tecti.
Nocte licet nullo via lumine cæca lateret,
Hic tamen intrepido per cognita limina paſſu,
Heu! (nam vicini incautus diſcriminis) ibat.
Comminus in medio tecti cameram inter humumque
Nutabat ſolitus lychnum ſuſpendere ſuis,
Innectens ttijugum ſupremo ſtamine ferrum,
Quo vitreæ inſeritur penetrabilis anſa lucernæ,
Aurituſque Calix tribus undique figitur uncis.
Funditus albet aqua, ſuper undam flavet olivo.
Stat liquor in liquidis, ſubjecto lubricus humor
Fonte natat, neque juncta coit mixtura fluoris.
Et mirum, quod pingue natat, neque denſa ſolutum
Rumpit materies elementorum, ſed leve craſſum
Suſtinet, ut ſolido dilutior unda fluento,
Subſiſtenſque oleo, liquidis aqua fundamentum eſt.
Tantaque confuſis intus diſcordia ſuccis
Lucet, ut admiſtos videas diſtare liquores,
Communique ſinu calicis diſcrimine claro
Quæque ſui laticis ſervet natura colorem.
Mergitur in medio plumbum tripes, & cavus illo
Extat apex uncti ſtipatus fomite lini.
Stuppa madens liquidum tenui face concipit ignem,
Et circumfuſum ſpatio ſtagnantis olivi,
In vitreis exile vadis funale coruſcat,
Et tremulo vibrans a vertice lumen acutum,
Leuiter umbroſam jacit in penetralia lucem,
Et placido denſas aperit ſplendore tenebras.
Hoc tamen emenſa fuerat jam nocte remorum,
Productas quoniam pueris vigilantibus horas
Conſumpto bibulum defecerat unguine lumen.
Sed puer, extincto abſtulerat qui lumine lychnum,
Quem deponendo finem laxarat, eumdem
Neglexit ſolito adductum raſtringere modo.
Laxior hinc humili fluitabat linea tractu,
Gratæ lucis inops, & cæci plena periclo.
Nam laquei ſummum dentata minantibus uncis
Armabatur, & his male tunc fuit obvia fratri,
Pene male, at nutu Chriſti bene, qui bene vertit
Feralem nobis memoranda in gaudia caſum.
Ergo (videte manum Chriſti) male pendulus illo
Per tenebras ſolito funis ſubmiſſior infra
Aeris affuetum ſpatium pendebat; & inde
E capitis regione pari libramine factus,
Ut ſtatus hujus erat, ſecuram, heu! cuſpide trina
Excepit faciem venientis, & induit unco
Occurrens oculum, teneroque per intima lapſus
Mucro ſubit cilio; qua vix ſolet arte medendi
Cauta manus lævem trepido moderamine molem
Ducere, palpebramque levi ſuffundere tractu.
Percuſſus ſubito tam duri verberis ictu,
Exclamat, trepidaſque manus turbatus ad ipſum
Fert oculum; & parines clauſum cum lumine ferrum
Continet, ut teprimat, vel ſi cadat, ut labentem
Excipiat globulum, qui luminis intima ſervans,
Intra folliculum teretem liquido interfuſo
Sub vitrea nigri laret albus imagine pupi.
Hic veluti radix oculeus ſubeunte medulla
Fulcit, & humecto venarum fomite paſcit,
Dum parili fontes oculorum fidere enaſtant.
Ac ſi forte gravi morbo diſrupta, vel ictu
Heu! male diſſiliat membrana fluentis ocelli,
Proſilit iſte globus, ſuccoque relictus alente
Deſerit aridulam vacuata luce lacunam.
Interea puer excuſſus clamore dolentis
Accurrit, ſtratem ſomno fugiente relinquens,
Accenſamque manu pretendit ad ora lucernam.
Clauſerat hic manibus vultus, & fronte ſupina
Contiguo ſimilis juveni ſpectabat in altum,
Ut daret immotum librato corpore finem,
Vulnetis arbitrio trepidantia membra gubernans,
Dum timet adverſo vulnus diducere motu,
Captivique oculi ex uno, quo liber agebat,
Lumine diſcrimen ſociali parte cavebat,
Nec tamen audebat ducendum attingere ferrum,
Ne ſimul hærentem ductu mucronis & orbem
Extraheret, neque jam poterat ſub lumine fixi
Ferre moram teli, ſed deſperante medelam
Ex ope mortali, divina mox ope Felix
Imploratus adeſt, quem tanto in vulnere pendens
Advocat, & tali deprimit voce querelam:
Hei mihi! quanta meos urgent peccata labores,
Qui tantam merui plagam Felice patrono,
Vicinoque ſimul, Felicis & inſuper ipſo
Natali miſer excipere? hoc! magno tenue ingens
Crimine, quem tunc pœna ferit, cum ſolvere fuevit.
Sancte, precor, ſuccurre tuo: ſcio proximus adſtas.
Et de contigua miſſis hac auribus ade
Audiſti, Felix, ſtetem infelicis alumni;
Sive modo excelſo latoci conjunctus adhæres
Ante thronum magni Regis confeſſor, amicus,
Pauperis hanc venerande tui trans nubila vocem
Accipis aura Dei, neque temnis, ſed pene illic
Quam mihi deportes Chriſto miſerante ſalutem.
Ergo veni, Felix, animæque perenne Patronus,
Nunc pro corporeo medicus mihi cure periclo.
Curre precor, ſanctaſque manus oppone minanti
Lapſum oculo, & fixum quod conſpicis ense ferrum,
Quod propria revocare manu non audeo, ne me
Lumine deſpoliem, dum conor ſolvere telo.
Sic etenim penitus mihi ſenſio ſalubre adactum
Inſerto ſub operta oculi penetralia clavo,
Ut tantam divina manum, quæ condidit ipſos
In nobis oculos, quæ te quoque dextra potentem
Sanifera virtute dedit, qua dæmonas amens
Excruciando domas, qua corporis omne caduci
Pellere tormentum potes alto nomine Chriſti,
Omnipotenta potens Domino: quo præſule nunc me
Suſcipe ſanandum; nec te mea crimina vincant,
Sed magis a te victa cadant. nam dignior iſto
Vulnere tum, fateor, placidi quam munere Chriſti.
Sed Domini ipſius verbum factumque memento,
Qui peccatoris vitam moriendo redemit.
Juſtitiæ ſi jure velis decernere mecum,
Non ſum uno tantum ſed lumine dignus utroque
Multari, ut talis facie ſim, qualis & intus
Corde tenebroſo, de quo male viſibus etor
Corporeis, cæcus juſtis, oculatus iniquis,
Et peccatorem luſcum fateor decet eſſe,
(Si deceat talem eſſe tuum). quocumque ligatus

Crimine

Crimine, ſit dignus veniæ, jam ſi tuus eſſe
Cœperit: ut dudum cœpi pars eſſe tuorum,
Quos ego non patriæ telluris amore ſecutus,
Sed deſiderio, quo me tibi, Sancte, dicarem,
Per maris, & terræ contemta pericula veni;
Exemploque boni, cognatæ vincula terræ,
Ut tibi ſervirem, rupi, conſortibus illis
Cum quibus & mu jecto tuum; quod & hac ope monſtra,
Ne perdam tanto confixum vulnere lumeo.
Da, precor, indigno famulo tam nobile munus
Io laudem Domini: præſta hoc inſigne diei
Sancte tuo, ut, confeſſa tibi quem gloria Chriſti
Luminis æterni natalem in ſecula fecit,
Hunc habeam natalem oculi, pariterque celebrem
Felicem & lumeo mihi de Felice receptum.
Talia dum plorat ſimplex, manus ecce beati
Proſpera mox Felicis adeſt, dubiamque timentis
Adſpirans tacite firmat mentemque, manumque,
Ne timeat toto anſurus producere ferrum.
Vix hoc conatus fuit, & quaſi lubricus uncus
Ex oculo cadit abſque oculo; tantum unda ſecutu
Evomit lecrimis, quem ſuppuraverat, æſtum:
Mox oculus tanti purgatus nocte pericli
Tam puro enituit ſpeculo, quam nunc quoque ſanus
Cernitur æterni collucens munere Chriſti.
Et puto plus hodie ſoliro niteat, quia lumen
Addidit ipſe dies qui reddidit. ergo fideles
Cerulre nunc animis tanti diſcrimenis inſtar,
Et pariter tanti perpendite muneris æſtum.
Vir jam maturo gravis ævo, & corpore cælſus,
Staminis uncino quaſi piſcis inhæſerat hamo;
Et vice ſuſpenſus lychni pendebat uperto
Sed non ſponte oculo, quem diducebat iuuncus
Subfixo clevus cilio, neque vultus agebat,
Divina prohibente manu, quæ fecerat illic
Innocuamque aciem ferri, ſi oul & levu pondus;
Qua pituita gravis, pilus intolerabilis, & qua
Nec mioimæ perferre etomum duramus arunæ,
Hac grave & incurvo, quis credat? acumine ferrum,
Inſuper & lychno concretis ſordibus uncto
Fixum, impune diu tenuem preſſiſſe metallo
Pupillam, & nullo temeratum vulnere viſum.
Quæ tam ſubtilis digitis manus, aut opis arte,
Quæ ſe tam tenui potuit diſcrimine junctis
Inſerere; & medii palpebræ oculique ſubactum,
Inter utramque viam fragili per utrumque meatu
Illæſo penetrans oculo, ſuſpendere ferrum,
Quod ſolidi craſſo totum complebat operta
Orbem oculi, figens acie, nec vulnere lædens;
Quæ manus hoc potuit, niſi quæ manus omnia fecit?
Spiritus ille Dei penetrator ubique per omnes
Naturas rerum, tenui ſubtilior omni,
Perdita cæcatis qui lumina reddidit, & qui
Ex utero cæcum nova lumina fecit habere,
Vultum imperfecti naturo corporis implens
Arte creatoris, qoa totum perficit orbem;
Filius ille Dei, manus & ſapientia Patris,
Omniparens rerum fons, & conſtuntiu Chriſtus.
Ipſe illum quondam non plenæ matris in alvo
Finxerat, ut poſt hac homo factus & ipſe creator
Hoc quoque divinis opus admirabile ſignis
Adderet, ut vacuos expleret viſibus orbes.
Denique humi ſputans limum facit, unde negatos
Naſcenti obturus credenti reddat alumno:
Materiaque eadem defecta in parte peroruat
Semiperactum hominem, quem toto corpore finxit;
Ut ſeipſum noſtra veniſſe in carne probaret,
Qui cum Patre Deo communis imaginis ore
Compoſitum limo, & flatu formaverat Adam.
Ipſe opifex, lux noſtra, Deus, Felicis amici
Natalem tanta voluit decorare medela;
Ut confeſſoris meritum ſublime potenti
Munere monſtraret, non ut cumularet honorem
Martyris hoc opere, ingenues cui contulit olim
Nobilibus titulis benedicto nomine palmas,
Quas indefeſſis io eo virtutibus omni
Tempore continuat Domini clementia Chriſti.
Sed nobis voluit ſpecialem tempore in iſto
Lætitiam donare Deus, propriique patroni
Tale aliquod propriis operans ſignum dare ſervis,
Quo nos fiderei proprios Felicis alumnos
Proderet, ot merito illius, curaque doceret
Vivere, quo noſtram ſervans cuſtode ſalutem,
Sæpius infeſtum nocturnis caſibus hoſtem
A noſtris pariter membris, & mentibus arcet.
Denique jam noſtri gaudemus honore pericli,
Cernenteſque pari ſplendentem lumina viſu,
Quem pene amiſſo deformem vidimus uno,
Lætamur tactis hoc ſoſpite fratre medullis,
Quem tanto nobis donavit munere Chriſtus.
Jure oculis hunc æquo meis, in lumine cujus
Felicis manus in Chriſto mea gloria fulget.
O felix caſus, bona vulnera, dulce periculum,
Per quod cognovi me coram martyre eſſe.
Tanti namque fuit lumen mihi pene periſſe,
Ut modo Felicis de lumine lumen haberem.

POEMA XXI.

De naufragio Martiniani ſcribit ad Cytherium, quem laudat, quod filium ſuum Sulpitio Severo inſtituendum tradiderit.

MEROPIUS PAULLINUS CYTHERIO FRATRI IN CHRISTO SALUTEM.

MArtinianum ſpiritu fratrem mihi
Unaque germanum fide,
Quem tu diſertis proſecutus litteris
Ad nos venire miſeras.
Nunc vix ſalutis compotem factum ſuæ
Scriptis inanem perditis,
Sed caritatis indicem pleuum tuæ
Ut os tuum ſuſcepimus.
Et veriorem litteris epiſtolam
De corde ſignatam tuo,
Cum te referret ſpiritali littera,
Et mente & cure legimus.
Tunc ambo nexi ad invicem dextras damus
In oſculo pacis ſacræ,
Et immolamus hoſtiam laudis Deo,
Grateſque Chriſto reddimus.
Quo liberante, noſtra ſoſpes e mari
Iuterat hoſpes fimina:
Nem dire paſſus, & temeo miracula
Expertus in periculis,
Patria proſectus cognita cauſa tibi
Iter pedeſtre legerat:

Sed longa ſecum ſpatia terrarum putans,
Vertit viæ ſententiam,
Et otioſam fluctuandi nauſeam
Pedum labori prætulit.
Narbone ſolvit per trucem ponti viam
Fragili carinæ credulus.
Hinc ille greſſu vir piger verſa vice
Fit navigandi pœnitens.
Jamque ut profectus continenti litorum
In alta proceſſit freta,
Jam nocte deoſa, ſed ſereno lucida
Ridente tranquillo maris,
Cum ſola curſus ordinarent ſidera
Abſente tunc luna polo;
Navem repente temporis longo putrem
Uſus vehendi deſeruit,
Laterumque laxis ſolvitur compagibus,
Undeſque rimis accipit.
Cunctis ſoporem ſuaſerat tranquillitas,
Taurum gubernator vigil
Labente blandis claſſe ſecurus vadis
Iret ſecabas ſpumeum,
Et fortiores provehendis curſibus
Auras vocabat ſibilo.
Interea navis altius decreſcere
Creſcente pleura ſui,
Tabuliſque ſeſe latius laxantibus
Incurrit unda largior;
Quibuſque nulli de ſalo fluctus erant
In cave fluctus naſcitur,
Et dormientum membra jam ſubterluens
Udo rigore ſuſcitat.
Ut ſenſit unus, mox & alter, omnibus
Formido ſomnum diſcutit.
Timent pavore mortis, & cauſas adhuc
Timoris ignorant ſui.
Quas miſeri fugiant pelagus infeſtum via?
Merguntur in navi ſua.
Si concitata ferveant ventis freta,
Navi teneretur ſalus;
Intra carinæ viſcera infuſo mari,
Quo vita caperetur loco?
Quis portus illis, queis & in navi mare eſt,
Quod intus preſſos enecat?
Sed aura, portus, & ſalus cunctis Deus
Manum paternam porrigit,
Et inter alta medii dorſa gurgitis,
Pietatis expandit ſinum,
Quo abrupta mortis incidentes excipit,
Et in vado vitæ locat.
Scapham ſequacem quadriremis machinæ
Ad hanc opem paraverat:
Ut quos ab illa plebe navigantium
Servare legiſſet Deus,
Suſciperet illa, quæ dehiſcentem mari
Claſſem adnatabat comminus.
Hanc ipſe navis rector, & cum litore
In alta primo ſulveret,
Novarianus ille, diſciſſam fidem
In corde portans naufrago,
Homo mortis, & apta morti cogitans
De more ſuo voluit,
Ut eſſet onerum portio, in navem ſuam
Properat ſtatim conſcendere;
Et cum periclo ſtringeretur ultimo,
Molitus eſt expellere,
Ut fune rupto quo cohærebat rati,
Dimitteretur æquori.
Sed plurimorum voce victus obvia,
Ab utroque manſit intritus,
Quia prævalebat omnium ſententia
Auctore Chriſto fortior,
Ut mox ſalubri barca perfugio foret
Puppi ſuperſtes obrutæ.
Inuſitata naufragii facies erat,
Mors navis, & pax æquoris.
Foris ſedebat in freto tranquillitas
In nave tempeſtas erat.
Non ſæva claſſem, non procella fregerat:
Sed his vetuſtas fortior
Clavante ferro firma ligni robora
Ævo tereute ſolverat.
Cælum ſerenis enitebat vultibus,
Aſtris renidebat mare.
Verum quid illis læta ventorum ſimul
Pelagique præſtabat quies,
Quos deferebat in profundo marmoris
Vectura dilapſæ ratis?
Bibit unda navem, navis undam combibit,
Sorbentur, & ſorbent aquæ.
Inebriati navitæ potu ſalis,
Triſti necantur crapula.
Ridebat aliis mitis unda navibus,
Unique ſævibat rati.
Sed in periclo plurimorum cernere eſt
Cæleſtis actum examinis.
Commune cunctos una quos navis vehit
Periculum mortis manet;
Et ecce variis dividuntur caſibus,
Ad mortem, & ad vitam dati.
Quod ne putetur forte permixtim bonis
Simul triburum vel malis,
Conſtat periſſe Chriſtianum neminem,
Et interiſſe perfidos.
Namque aut maligno corde Judæus petit,
Reus aut ſuperbi ſchiſmatis.
Quemcumque Chriſti recta ſignavit fides,
Hunc vita cognovit ſuum.
Tamen fuere Chriſtianis additi
Necdum hoc ſacrati nomine,
Quos de profundo juncta ſervavit fuga,
Quia Chriſtianis hæſerant.
Nam cum infideli plebe navigantium
Nullus fidelis merſus eſt.
Ut clara magni veritas myſterii
Oſtendit in paucis Deus,
Quod fine mundi dividendis gentibus
Diſcrimen in cunctos erit,
Cum prænotatos ora vexillo crucis
Tranſibit ultor Angelus:
Sic nave in illa nemo morti traditus,
Qui veritate præditus.
Viaere junctı Chriſtianis impii,
Vincente noctem lumine.
Nam Chriſtianos aggregare mortuis,
Virtute caſſa mors ſuit.
Quia fronte ſignum Chriſtianis emicat,
Quo mors ſubacta corruit.
Navarchus ipſe perditæ princeps ratis
Pereuntibus primus ſuit.
Namque ante pelago quam periret naufragus,
Jam mente naufragaverat.

Bis merſus ille, quem carina fluctibus
Demerſit, error inferis.
Potuiſſet illeſe periclo abrumpere,
Sed debitum morti caput
Captiva dignis mens avari vinculis
Adſtrinxit in finem ligans.
Nam ne ſuperſtes navis, & merces foret,
Necem ſalutis prætulit.
Martinianum jam ſupremo ſtamine
Mergentibus mlatum viris
Tumultuantis excitat turbæ ſonus,
Somnoque mortis escitat,
Qui tunc remoto feſſus in proræ ſinu, &
Securus innocentia,
Ionas ut olim ventre navis abditus
Somnos anhelabat graves:
Sed excitatus luctuoſis undique
Perenutium clamoribus,
Pedibuſque turbæ membra quaſſus omnia,
Duro cubili proſilit:
Pleriſque merſis intus in navis utero,
Laterum per oras, quas ſolent,
Ut vela tollant, ſive contis ſubrigant,
Nautæ expediri currere,
Tabulis adhuc ſupernatabat exitimis
Opertæ navis gurgite;
Viam ſalutis hac via rimantibus
Martinianus jungitur,
Et agente Chriſto de globo mortis fugax
Comes ſit evalentibus,
Seſeque ſaltu mittit in cymbam procul,
Quæ plurimis portus fuit.
Et pene mersi derelictus hæſerat,
Cum claſſe mergendus mari,
Niſi Chriſtus illum ceu manu prenſum ſua
Rapuiſſet e mortis lacu.
Sicut recuſſis fugit olim veſtibus
Ioſeph futentem feminam,
Sic hic relictis omnibus nudus, fuga
Evaſit infidam ratem.
Et ſicut olim juſſa Ionam obvio
Excepit ore bellua,
Et hiulca late labricam per guttura,
Tranſmiſit in ventrem ſuum,
Incolume corpus dente ſuſpenſo vorans,
Et quem vorabat non edens:
Sic hunc ab alta nave in undas cerulum
Suſcepit occurrens ſcapha,
Tutoque vexit fida per noctem ſinu,
Donec referret portui.
Sed mentione magni vatis edita,
In quo pii myſterii
Imago mortis triduani funeris
Reduci ſalute prætulit,
Paucis reflexo carminis veſtigio
Recurrere ad Jonam libet.
Commenta Domini mira: merſus æquore
Intactus undis fluctuat.
Vivit vorarus, quique glutivit, manet
Viveute jejunus cibo.
Et præda cum ſit, eſca non eſt bellux,
Domoque ventris utitur:
O digna Sancto claustra fugitivo Dei!
Capitur mari, quo fugerat,
Alcumque vaſtæ miſſus in ventrem feræ,
Vivo tenetur carcere.

De nave jactus petit; & undis navigat,
Eaul ſoli, & hoſpes ſali;
Spatiatur antro belluini corporis
Captivus, & liber reus.
Nam liber undis, intra mare & eater maris,
Natat in natante bellua,
Clauſuſque quamquam corpore eait ad Deum
Volans Propheta ſpiritu.
Corpus tenetur corpore, at mentis fugam
Terrena vincla non tenent.
Incluſus alvo carcerem rumpit prece,
Aureſque perringit Dei;
Orationi liber, & vinctus fugæ
Fide ſua ſeſe arguit.
Nam qui putarat pes mare evadi Deum,
Et nave celari Deo,
Nunc iſte, & intra belluam metſam mari
Adeſſe credat arbitrum.
Jam me referre flexilis verbi pedem
Oportet ad Jonam meum,
Quem more ceti cymba ſuſcepit capax,
Uteroque concluſum ſuo
Vexit tremeutem frigore & formidine,
Salvumque terræ reddidit.
Mirum renarrat, ſe per illud temporis
Cum puppe præceps aidua
Saliens in illam decidiſſet unuculam,
Eoque veniſſet locl,
Quo cymba mukam duaerat rimis aquam
Oleute ſentinæ lacu,
Statim fovente frigidos artus Deo,
Quiete ſopirum facta.
Nudumque, & udum, fugere quæ ſomnus ſolet,
Dormiſſe lecto mollius.
Spatioque toto quo relatus litori eſt,
Somno fuiſſe deditum,
Nec aqua excitatum, qua madebat, nec gelu,
Quod nuditate traxerat:
Licet eſſet anni tempus autumnus tepens,
Sed naufragis hiems erat,
Quos perditorum dura damna tegmiuum,
Gelidaſque quaſſabat tremor.
Aliud ſtupendum, quo fidelem gratiam
Martiniani colligas,
Dilecte frater accipe, & landa Deum,
Sanctumque fratrem amplectere:
Ut adlabentem portui ſenſit ratem,
Strideute arena litoris,
Abeunte ſomno ſit ſui tandem memor,
Recipitque ſeſe, expergitur,
Et adjacentes pectori tangit ſuo
Epiſtolas Apoſtuli.
Hunc in pavore codicem, ſed neſciens,
Rebus relictis ſumſerat.
Vel ille codex ſpiritu vivens ſacro
Non ſentienti adhæſerat.
Metire, quæſo, quis niſi Chriſto ſuo
Dedit hunc miniſtro præſulem?
Teſtatur iſte nec cogitarum ſibi
Illo pericli tempore,
Ut implicatam ſarcinis membraulam
Meminiſſet illinc tollere.
Quod ſi ſubiſſet in metu mentem ſuam,
Non & vacaſſet quærere.
Sed in ſuarum litterarum corpore
Paulus Magiſter adfuit,

Amen.

Amansque puro corde lectorem sui,
De mortis abduxit manu:
Iterum eximendos e maris fundo viros
Largitus est Paulo Deus.
Quæ quondam in ipso navigante Apostolo
Fuit potestas gratiæ,
Hæc nunc per ejus suffragata litteras
Martiniano, & ceteris,
Qui Christianis tunc cohæserunt fugæ,
Discrimen a discrimine
Tutum paravit, ut fideles impiis
Discriminarat naufragos.
Ergo ut biremis applicata littori
Exposuit humentes viros,
Vitam tenentes, & requirentes simul,
Opem saluti flagitant,
Ne læviori sinclibus terræ dati
Algu peritent, & fame.
Sed propter inde posita Gallorum solo
Massilia Grajum filia,
Alumna sanctæ Civitas Ecclesiæ,
Pandebat humanos sinus.
Urbem hanc petentes, naufragi casum indicant,
Ali, tegique postulant.
Martinianum suscipit fraternitas,
Tectoque apricat, & cibo.
Sed copiosa caritate pauperes
Stipem pusillam commodant.
Exigua largus pensat affectus data:
Orando ditant hospitem,
Et spiritali divitem viatico
Cum pace dimittunt sua.
Caligis tamen iste vilibus donatus est,
Ne nautico erraret pede,
Qui maluisset confoveri excalceus,
Quam calceari frigidus.
Sed ire terra, quamlibet passus mare,
Nudi pudore respuit,
Reputans & illud, ne putaretur laici
Amore nudum fingere,
Si veste Tyncet pannea pervaderet
Castella, vicos, oppida,
Qualia vagari per mare, & terras solent
Avara mendicabula,
Qui dejerando, Monachos se, vel naufragos,
Nomen, casumque venditant:
Verum iste nostet Christianus, quamlibet
Et naufragus vere foret,
Similis putari præcavens fallentibus,
Aliosque falli non volens,
Non vult viatoris fine re nomen novum
Acquirat impostor sibi;
Mavultque vitæ ferre jactum navigans,
Quam frontis æstum inambulans.
Panno ergo sordens, calceamento aitens,
Finitare rursus eligit,
Repetitque portus, & terræ tuto viæ
Prævertit intutum maris;
Ut nave tectus usque voti litora,
Velut expeditus navita,
De nuditatis nauticæ consortio
Nudi pudorem evaderet.
Favens fideli rex Deus constantiæ,
Prosequitur audacem fidem,
Vicesque mutans, dura succedentibus
Adversa pensat prosperis,
Solidoque navem paginatam robore
Ad pervehendum præparat;
Pacem procellis imperat, nubes fugat,
Cursumque in anra dirigit:
Tali quiete temperans cælum, & mare,
Ne pace cursus hæreat,
Periculosa nec ratem flatu gravi
Perurgeat velocitas.
Sic iste Christo blandiente molliter
Emensus aspetum mare,
Longinquinrem portum ab urbe adiabitur,
Cui Centumcellas nomen est;
Ac inde navi promovendus longius,
Intraret ut portum phari;
Via iste credens se potitum littora
Telluris optatæ sibi;
Navi relicta lætus insultat solum,
Rumamque festinat pedes:
Illic amica tecta fratrum, civium,
Optatus hospes invenit:
Respirat animo, conquiescit corpore;
Dat accipitque gaudia:
Patria fruentes invicem reddunt sibi.
Deo fatentur gratias.
Martinianus mœsta gaudens indicat,
Tolerata narrans fratribus.
Lacrimas in ipsis gratulationibus
Miscent refusu pectore.
Theridius aberat inde tunc mecum meus,
Vir, munus a Christo mihi,
Vir pacis, & vir legis, & vir gratiæ,
Requies, voluptas, mens mea:
Hujus cubospes meute Paulinus pia
In urbe servabat domum:
Martinianum hic veste nudat naufraga,
Et veste cooperit sua.
Donumque tunicæ, qua sodalem ornaverat,
Geminat cucullæ munere.
Largitor ipse tunc vicissim, ut naufragus,
In veste mansit unica.
Post hæc & ad nos pergere incœptat viam,
Qua sterait aggerem silex,
Cui munitor Appius nomen dedit,
Terit terentem tramitem,
Qui veste trita navigator venerat,
Pedes viator extetit.
Sed ne vel ista penitus immunis via
Solitis vacaret casibus,
Impune pigram non tulit sententiam,
Qua tendere ingressu piget.
Ab urbe Capua, quæ loco sedis meæ
Bis dena distat millia,
Nactus vacantem sarcina mulum (ut solent
Jumenta revocari domum)
Parvo breve per iter ære conductum sedet;
Medioque mox spatio viæ
Muli pavore sessor excussus procul
Vectore subducto cadit.
Io ora lapsus, ora non lædit sua;
In saxa fusus, & rubos,
Nec sente vultum, nec lepide artus contudit,
Felicis eaceptus manu;
Qui jam propinquantem ædibus fratrem suis,
Non passus occursu mali
Suis periclum in finibus capessere,
Hostem removit invidum,

Et

Et hunc fidelis compotem voti, suis
Confessor indexit locis.
Nostrisque jexta sedibus gratum inseruit
Felix patronus hospitem.
Pattiam hic rogatus indicat, casus refert,
De te beata nuntiat:
Referensque paucos de tuis scripeis loges,
Quasi labra melle aspersrit;
Sic de favorum mihi tuorum guttulis
Dulcissimum gustum offerens,
Magis coegit, quas aveni non dabas,
Desiderari litteras.
Sed cum ipse causa litterarum venerit,
Et litteras vidi tuas,
Non atramento calami, sed mentis stilo,
In fratre præscriptas bono;
Ignotus ante, mox ut esse cognitus
Cœpit, fit & carissimus.
Ab intus ejus emicabat gratia,
Sermone meoris nutrio.
Bonus, inquit, omnis de bono profert bona,
Et arborem fructu vides:
Sic iste verbo suavis, & castus fide,
Et fronte honesta lucidus,
Dulci benignæ caritatis flumine
In nostra flaxit viscera.
Super hæc amicum merito se jactans tuum,
Quo plus amaretur dabat.
Nec enim ulla nocti & lumini concordia est,
Lupus nec agno congruit.
Hinc & prophera, sicut (inquit) alites
Pares in unum convolant,
Sic semper apta qualitate moribus
Justitia concurrit bonis.
Marinianum sic tibi longe parens
Germana mens contexuit,
Speculumque mentis & fidei instar tuæ
Est talium dilectio.
Benedictus auctor fonsque Sanctorum Deus,
Non stulta jam tantum, neque
Infirma mundi diffluentis eligit,
Ut alta mundi destruat:
Sed ut ipse dixit, cuncta jam sursum trahens,
Et alta mundi vindicet.
Quoniam ipse fecit & pusillum & maximum,
Utrosque jungit gratia,
Et quos Creator opere in uno condidit,
Hos recreat uno munere.
Communis omnes clausit infidelitas,
Medeatur ut cunctis fides.
Ut fiet omnis subditus mundus Deo,
Omnisque lingua & dignitas
Super omne Jesum nomen unum in gloria
Regnare fateatur Patris.
Huic jam & potentes seculi curvant genu,
Deduntque cervices Deo,
Regemque Christum confitentur Principes,
Et sceptra submittunt cruci.
Coeunt in unum purpuræ & panni gregem,
Pastures concordes Deo.
Commune regnum, sangeis unus omnibus,
Summis & imis Christus est,
Qui te decorum glorioso seculi
Honore, litteris, domo,
Ditavit humili corde, ut æternam tibi
Confettet altitudinem;

Et ut cohæres divitum cœlestium,
Esses amator pauperum.
Beatus es nunc mente paupes, sed spei
Dives, qua gaudent pauperes,
Qui defraudati lubricis mundi bonis,
Cœli fruentur gaudiis.
Hos inter alto in Abrahæ patris sinu
Secretum ab igne divitum, &
Refrigerantem roribus vitæ locum,
Deus vivorum præparat.
Insigne tantæ jam spei certum tibi
Magno coruscat pignore,
Plantata Domino in aruis Hierusalem,
Tui propago germinis.
Namque ut fideli te patri componeret,
A te poposcit filiem,
In semine Isac semen adscribens tuum,
Ipsumque ut Isac expetens,
Quem tu Abramæ caritatis æmulus,
Vivam dedisti victimam,
Deoque tradens jam peremisti tibi,
Ut salvum haberes firmius.
Nunc iste vobis exter, & vester manet,
Tetrestris easors seculi.
De matris alvo prom tus ante, quam patrem
Matremque cognosset suem,
Bonumve seperet aut malum discerneret,
Beatus elegit bonum.
Et nunc in aula parvulus ludit Dei,
Et ore lactenti canit:
De veotre matris & die prima mihi
Tu Christe protector meus.
Audistis & vos quod beatis dicitur:
Potens erit semen tuum.
Hebes & illud: venerio a fructu tui
In sedibus ponam meis.
Qui sermo David quamlibet Christum sonat,
In Christo & ille concinit,
Qui Christiani corporis collegio
In sede ponetur Dei.
Vobis & Annæ sternitur consortium
Infantis exemplo sacri.
Samuel & iste crevit in templo Dei
Nunc agnus, & pastor dehinc.
Contexat illi sedulæ matris manus
Ephod staturæ congruum,
Quem spiritalis in Dei verbo sacris
Doctrina texat liciis.
Sitque in superna veste regina auris
Intextus ipse fimbriis,
Sanctumque Christo Nazaræus verticem
Passis adornet crinibus,
Animæque pulcrum crine virtutis caput
Armetur operosa fide.
Nec huius umquam defecaue novacula
Ascendat in damnum comæ.
Et ut ille Semson vi capillorum potens
Virtute crinitus sacra,
Sternat leonem strangulacum fortibus
Orationum brachiis,
Dulcemque fructum nobilis victoriæ
Decerpat ore mortui.
Sed hoc ab exemplo monitus caveat sibi
Aliena adire fœdera.
Alophyla mulier est mihi lex carnea,
Blandis dolosa retibus.

Si

Si lege mentis ista sit lex fortior,
In jora peccati trahet;
Malesuada verbis fraudis arte dulcibus,
Animum virilem effeminat;
Excæcat oculos mentis, & radit caput,
Spolians & exarmans fidem.
Hac parte Samson nolo sit noster puer:
Ne misceatur copulæ,
Quam consequatur protinus captivitas,
Infirmitas, & cæcitas.
Licet ille fortis postea receperit
Robur recretis crinibus,
Manuque ductus de mola ad ludibrium
Hostilis exultantiæ,
In cæcitate corporis mente intuens
Vocarit ultorem Deum.
Et restituto mox capillis robore,
Prostravit hostilem domum;
Cujos columnas fortior saxis manus
Ut clausit amplexu gravi,
Collapsa sulcrit tecta subductis humo
Cecidere in ipsum; sed tamen
Et morte in ipsa præpotens heros Dei
Hostes ruina miscuit:
Et gloriosa morte pensavit sibi
Vitæ subactæ dedecus,
Qui servus hoste gloriante vixerat,
Hoste obruto victor cadit.
Et plura moriens interemit millia,
Quam vivus interfecerat.
Imitetur istam filius noster volo
Sic morte mortem, ut permanens
In carne carnem vincat, & vivat Deo,
Peccata carnis opprimens.
Sed nolo carnis gaudiis, ut noxiæ
Dolis subactus feminæ,
Addicat animum, postea fiat hostium
Virtute nudus gratiæ.
Samuel in ista parte sit, qua jugiter
Sanctus, neque accisus comam
Per tota vitæ tempora irrupto sacrum
Prætexat ævum stamine.
Et inchoatam servitute infantiam
Usque ad senectam pensiret.
Occidat Amalech, & pie sævus Deo
Peccata carnis immolet,
Quibus peremptis interit quoque Zabulus,
Invisus æternum Deo.
Saul in hoc deficiat, & reguet David,
Pusillus altum destruat,
Ut non sit altus spiritu superbiæ,
Nec lividus zeli malo:
Sed humile cordis, celsa virtutum gerens,
Ascendat in regni throuum,
Et illa Samson gesta, quæ priora sunt,
Sequatur ut reples novas,
Ceu fila rumpat, nec fidem prodat suam,
Ne perdat ignavus comam.
Criuitus operum viribus cælestium,
Prætenta rumpet vincula,
Palos refiget, mille prosternet viros,
Una subactos dextera:
Quia nostra virtus, & caput Christus Deus,
Qui dextera & virtus Dei est;
Virtute cujus mille serpentem dolis
Nos appetentem vincimus,

Sic fortis anima mortificans asinum suum,
Pigri jomentum corporis,
Decoctus humor sobriis laboribus
Pallore vultum lividet,
Et tribulata carne victrix castitas
Consumat ignes criminum.
Exterior etenim noster ut corrumpitur
Terente continentia,
Tunc innovator qui intus est victi potens
Infirmitate corporis.
Tunc mille a latere, dena a dextris millia
Arente maxilla cadent,
Si mala nostra talva fiat otio,
Quæ est ulu edendi mobilis:
Quia succulenti corporis licentia
Retunditur jejuuis.
Et tunc triumphus, sonsque nobis nascitur
Io arefactis otibus.
Maxilla telum præliauti quæ dedit,
Dat æstuanti poculum,
Jejuna succi carnis ossa mortuæ
Sancto rigante Spiritu.
Sed quæ ante sanctis in figuram gesta sunt,
Nobis in actum scripta sunt.
Ut quod parentes gestitarunt corpore,
Nos actitemus spiritu.
Fluxere vetera, cuncta facta sunt nova,
Vacuavit umbram veritas.
Adest salutis jam dies, hiems abit,
Et terra vernat floribus,
Audita jam vox turturis, tempus canit
Incisionis adiore.
Epulemur ergo vetere fermento sine
In Veritatis azymis;
Quia Pascha nostrum Christus immolatus est,
Intraque nos regnum Dei est.
Quare vetustis abolutis legibus,
Jam non in umbra degimus.
Quos uube legis, & statutorum jugo,
Quasi comarum sarcina
Christus levavit ipse Deus, ille & suis
Factus redemtis in caput.
Quo capite liberi super terrum caput
Dracone victo incedimus.
Illos decebat impedimentum comæ,
Umbraculumque verticis,
Quibus tegebat corda velamen, sacra
Obnubilans mystetia.
At nos remoto litteræ velamine
In luce corporis sui
Enubilatam veritatem cernimus,
Faciem revelati fide.
Puer ergo noster legis atque gratiæ
Alumnus, ex utroque sit
In spiritalem comparatus gloriam,
Ut vetera promat, & nova.
Fortis pudicis actibus crines agat,
Ferrumque damni nesciat,
Ut a machæra noxiorum dogmatum
Conservet intactam fidem.
Sed rursus idem & Evangelico desuper
Mentem retectus lumine,
Ponat capillos oneris & velaminis,
Servus fidei, & liber fide.
Hunc lacte primo per Prophetarum ubera
Lex pædagoga nutriat.

Hunc

Hunc Angelorum pane dulcis gratia
Et melle de petra cibet.
Inebrietur sobriante poculo
De fonte sancti Spiritus.
Et ipse tu mox copulatus filiis,
Ut palma floreſcas Deo.
Et ecce conjux in jugo Christi, tua,
Ut vitis exundat bona
Domui, Deoque: cœsta fortis hæc tibi
Lateribus in domus tuæ,
Curas mariti sustinens, curans fidem,
Sancti corona conjugis,
In castitate liberos enutriens
Vitam novellantes Deo.
Hunc namque vestra vite fusum palmitem
Sic crede firmandum Deo,
Radicis ipse ramus ut radix suæ
Secum suam stirpem trahat.
Ut ille quondam providentia Dei
Distractus in servum puer,
Ad arva frugum missus est, ut & patrem
Præiret & fratres suos,
Qui mox per orbem consecutura fame,
Patris altor & fratrum foret.
Sic iste forsan in sacram panis domum
Vos anteceſſit filius;
Ut & pareutes paſcat & fratres suos
In istius mundi fame.
Ubi terra tribulos parere nobis largiot,
Eget bonorum frugibus.
Et hic spaduni venditus dici potest,
Qui castitatis servus est:
Et qui in severi jus manumque est traditus
Spadonis ob regnum Dei,
Quo nutriente, roboratus in fidem,
Et charitatem masculam,
Irretientis seculi pompam illicem,
Ut impudentem seminam
Casto superbus respuit fastidio,
Nudaque vitavit fuga,
Et antevertit gladiis letalibus
Pœnas salutares pati.
Ut ille quondam, sic modo iste carcerem
Pro castitate perferat;
Ut a juventa singulariter sedeos,
Tacitaque secluſus domo,
Aut quieræ tecta solitudinis,
Spinis & aures sepiat.
Domibus ciborum præferat luctus domum,
Ut gaudium fletu ferat;
Seseque duris sponte nectat legibus,
Culpæ ut resolvat vinculis,
Parientizeque compedem imponat sibi,
Nec sede, nec sensu vagus.
Et tunc ab humili celsa promerebitur:
Quia qui superbos deprimit,
Humiles inaltat, dauſque parvis gratiam,
Resistit arrogantibus.
Sic ille Joſepb aute parvus factus est,
Ut magnus esset: & nisi
Servus fuisset, non fuisset in sui
Tellure servitil potens.
Ubi sustinuerat servituremque carcerem,
Ibi regnum opesque uactus est.
Sed sustinendo iniquitatis vincula,
Justitiæ cœpit præmia.

Sit & hic probatus corporis custos sui,
Ut claustra teneat carceris,
Si vitia carnis strinxerit Christi metu,
Quasi vinculatis præerit,
Aliisque mundi carceri incluſis adhuc,
Et alligatis seculo,
Ut liber ipse, jamque commissus sibi
Magister, & custos erit.
Namque ille jure qui suam servaverit,
Aliorum habet custodiam;
Non ut tenebris permanere carceris,
Seu liberos vinctos velit:
Sed ut receptos doceat exemplo suo
Mundi catenis exui,
Et facile, propriis absolutus vinculis,
Solvi docebit crimine,
Bonusque mentis vir gubernator suæ
Et ecclesiæ navem reget.
Nam quomodo ille præsidebit proximis,
Præesse qui nescit sibi?
Sed sermo lapsus decucurrit longius,
Revertar ad Joſepb meum.
Castus beatæ flore vernet gratiæ,
Ut Paradisi lilium:
Ut corde puro cælitis prudentiæ
Potum pudicus hauriat;
Respousa dubiis exerat mortalibus
Arcanus interpres Dei,
Et emicante gloria famæ bonæ
Notescat in Regis domo.
Placituſque Regi spiritu prudentiæ,
Sumatur in regni ducem:
Possessionis regiæ princeps eat,
Præfectus in magna domo,
Stolam sed iste byssinam, & torquem aureum
Gerat, apta Christo insignia,
Textam supernæ gratiæ vestem induat,
Stolatus innocentia.
Contexta byſſo vestis irruptam fidem
Siguat valenti stamine,
Nam fila byssi sorriora & sparteis
Feruntur esse funibus.
Pro torque, collo caritatis auteæ
Prædulce circumdet jugum,
Quod suave Christo, nec molestum, pondere
Adstringit colla, non premit.
Hæc inter idem dona sumat, regii
Insigne juris, annulum,
Comtuſque trino Trinitatis munere,
Curru vehatur regio.
Regalis etenim currus est Christi caro,
Corpuſque sanctum ecclesia,
Quo vehitur ipse millibus lætantium
Agitator Israel Deus.
Imitare Christum: fac bonum, vita malum,
Cæli vitam in terris age.
Et ipse te Rex ponet in currum suum,
Regnique consortem dabit.
Et summa regni jura committet sui,
Pandetque thesauros suos.
Sed ante digna largietur pignora,
Ut regiis insignibus
Ornatus alrum Regis ascendus thronum,
Refereſque regales penus,
Sapientiæ monile, gloriæ stolam,
Fideique gestans annulum.

Sed ut ille totam vir per Ægyptum potens
Fuit exter Ægypti ſolo;
Et iſte mundi, viribus potentior,
Sit ſortis Egyptum ſuper,
Ægyptiorum ſed peregrinus domo
Sic mixtus, ut non mixtus ſit,
Diſtetque ſanctum, ſede communi licet,
De gente non ſancta genus,
Tantumque in iſto, tamquam in Ægypto ſitus,
Sic demoretur ſeculo,
Alienus ut ſit ſeculi negotiis
Cæleſtis urbis incola.
In carne vivens vita carnis exulet,
In lege mentis ambulans,
Totamque regni crediti terram ſibi
Peragret in libris ſacris.
Et ſicut ille vir Dei Joſeph pius
Memphiticos fines obit,
Et ampliatis horreis lætus opes
Fœcunditatis congerens
Exuberantum dives annorum bonis,
Jejuna pavit tempora:
Sic iſte noſter in ſacratis litteris
Perambulet regnum Dei.
Scriptura namque ſancta ſuæ ſpiritu
Regni perennis mater eſt,
Et iſte cura ſpiritali providens
Struat ampla mentis horrea,
Ut dilatato larga vitæ perpetis
Alimenta condat pectore;
Et cum vitali divitem ſubſtantia
Perfecerit terram ſuam,
Tunc tu ut fruaris filii potentia
Tamquam Iſrael ibis ſenex,
Et introibis lætus, accito ſimul
Cognationis agmine.
Paſcetque natus in domo regis tuam
Partis ſenectam panibus.
Ut pullus aquilæ dicitur repaſcere
Cura parentes mutua,
Quos vis ſenectæ rurſus implumes facit,
Nidoque paſcendos refert:
Donec replumi veſtiantur corpore,
Penniſque floreſcant novis.
Varſi viciſſim more naturæ novo
Sunt filiis pulli ſanes.
At cum veterno defæcata ſecerit
Novos juventa præpetes,
Deſueta longo remigia pennarum ſenio
Natis magiſtris inchoant,
Mixtique pullis convolant altoribus
Leni per auras impetu;
Liquidum ſereno tractibus lentis iter
Secare ſublimi juvat.
Placideque ſudum ventilantes aerem
Ala pares immobili
Dum ſe ſequuntur, & viciſſim præeunt,
Serto coronant circulo,
Utroque regni cælitis myſteria
Mutæ loquuntur alites,
Sacrum potentis aſplicant inſtar crucis
Suſpenſa pennis corpora.
Volatus autem circumactus ambitu
Spondet laboris præmium.
Sic iſte pullus gratiarum filius
Veſtræ ſalutis prævius,
Avium per alta commeantium nubila
Sit ſpiritalis æmulus.
Coruibus, & alis arduæ fultus crucis
Volet in coronam gloriæ.
Qui fonte proprio eſt derivatus, ut ſuam
Fons totus in venam fluat.
Veſtrumque proni rivulum ſequamini,
Ut flumen e cunctis eat.
Benedicta proles, ſancta radix, & bonæ
Rami feraces arboris.
Deo dediſtis nutriendum filium;
Et ille ſic vobis alit,
Vos ut viciſſim nutriat, canus puer;
Senibus Magiſter parvulus,
Pietatis admirabili myſterio
Factus parens parentibus.
Deinde cuncti, tota ſanctorum cohors,
Ad corpus illud verticis,
Quo ſicut aquilæ congregabuntur pii,
Et vos volantes ibitis.
Quod non valebunt, quos humo tolli vetant
Patrimoniorum pondera.
Cum prima ſignum ſuſcitandis mortuis
Cælo tuba intonavarit,
Hi nunc obeſi ſpiritu ſuperbiæ
Et opibus inflati cavis,
Humi manebunt compediti, nec ſuis
Seſe explicabunt vinculis:
Quibus infideles nunc ligantur, ut volunt
Tunc attinendi ne volent,
Quia ſarcinatos & graves rebus ſuis,
Mundi caduci divites,
Portare tenera non valebunt nubila
Ad regis occurſum Dei;
Sed hæſitantes in luto fœcis ſuæ
Opumque preſſos molibus,
A meridiano incendio mundi repens
Ruina mortis opprimet.
Ne quæſo Dominus talium virgam Deus
Admittat in ſortem ſuam;
Neque nos in horum divitum fructus ſinat
Manus iniquas tendere.
Vos ergo, magna cura pectoris mei,
Paramini Chriſto leves.
Jamque expediti ſarcinis egentibus,
Laxate vinculis pedes,
Ut copioſa luce veſtiamini,
Eſtote nudi ſeculo,
Veniens ut hujus ſeculi princeps nihil
Inveniat in vobis ſuum.
Et vos prementum mole rerum liberos,
Et labe puros criminum,
Facile allevantes perferant tenui ſinu
Nubes piorum bajulæ,
Sponſoque vectos obviam regi Deus
Fulgore perfundat ſuo,
Ut ſempitarnæ clara vitæ gloria
Mortale veſtrum ſorbeat,
Et ad ſupernam reſtituti imaginem
Herile conformet decus:
Ævum perenne, perperes ut Angeli,
Cum rege vivatis Deo.

POE-

POEMA XXII.

EPITHALAMIUM JULIANI ET JÆ.

Julianum Memorix episcopi filium & Iam doctæ Paulinus, quomodo in matrimonio se gerere debeant, quomodo domum instituere, seculi pompam fugere, humores declinare, &c.

COncordes animæ casto sociantur amore,
Virgo puer Christi, virgo puella Dei.
Christe Deus pariles duc ad tua frena columbas,
Et moderare levi subdita colla jugo.
Namque tuum leve Christe jugum est, quod prompte
Suscipit, & facili fert amor obsequio.
Invitis gravis est castæ pia factima legis:
Dulce piis onus est vincere carnis opus.
Absit ab his thalamis vani lascivia vulgi,
Juno, Cupido, Venus, nomina luxuriæ.
Sancta Sacerdotis venerando pignora pacto
Junguntur: coeant pax, pudor, & pietas.
Nam pietatis amor simul est, & amoris honestas,
Paxque Deo concors copula conjugii.
Fœderis hujus opus proprio Deus ore sacravit,
Divinaque manu par hominum statuit.
Quoque individuum magis assignaret amotem,
Ex una fecit carne manere duos.
Nam sopitus Adam costa privatus ademta est,
Morque suo factam sumpsit ab osse parem:
Nec lateris damnum suppleta carne vicissim
Sensit, & agnovit quod geminatus erat;
Sequo alium ex sese sociali in corpore cernens,
Ipse propheta sui mox fuit ore novo.
Hæc, inquit, caro carne mea est, os ab ossibus istud
Nasco meum: isthæc est costa mei lateris.
Nunc igitur, prisca quoniam sub imagine sanctum
Fœdus Aroneis pignoribus geritur,
Seria tranquillis agitentur gaudia votis:
Christus ubique pii voce sonet populi:
Nulla per ornatas insultet turba plateas:
Nemo solum foliis, limina fronde tegat.
Ne sit Christicolam furiatica turba per urbem:
Nolo profana pios polluat ambitio.
Nulla peregrinis fragret uidoribus aura:
Cuncta pudicitiæ munditias oleant.
Unguentum sanctis unum est, quod nomine Christi
Diffusum casto spirat odore Deum.
Nolo supervacuis ornetur sercula donis:
Moribus ornatur, non opibus probitas.
Sancta Sacerdotis aurus, & matrona sacratam
Jam puri dotem lumiuis accipiet.
Horreat inclusas auro vel murice vestes:
Aurea vestis huic gratia pura Dei est.
Respuat & variis distincta monilia gemmis,
Nobilis ut Domino gemma sit ipia Deo.
Cervicem Christi Domini juga ferre dicatam
Non premat invisæ pondus avaritiæ.
Interiore magis mundo placitura colatur,
Comta salutiferis dotibus ingenium.
Non cupiat lapidum pretium, non vellera Serum,
Inceflum reditus dilapidare suos,
Ornetur castis animam virtutibus, ut sit
Non damnosa suo, sed pretiose viro.
Namque ubi corporeæ curatur gloria pompæ,
Vilescit pretio depretiatus homo,
Et male mens pravi cæcata libidine voti
Sordescit nitidis corporis exuviis,
Nec sentit quam turpe decus gerat improbus, ut sit
Veste sua levior, qui sibi veste placet.
Absit, ut idolici videantur filia templi,
Gentis apostolicæ filia facta domo.
Non sucis male ficta cutem, neque lumina nigro
Pulvere, nec flavo tincta colore comam.
Purum naturæ decus aspernata superbo
Crimine, divinum in se sibi damnat opus.
Frustra hæc se mulier jactaverit esse pudicam,
Quæ se tam variis ornat adulteriis.
Vos autem juvenes Christi fugite omnia, quorum
In damno pretium est, usus in interitu.
Credite divinis verbis, de cultibus istis
Pœnalem cupidis surgere materiam,
Isaias rigida cingendas veste minatur,
Quæ modo purpureis serica mixta gerunt,
Quæ tunicas ostro rutilas, auroque crepantes
Fluxis talari fine trahunt finibus:
Funibus acciuctæ saccos sine fine gerentes
Grandia pistrini carcere saxa molent.
Quæque caput pastis cumulatum crinibus augent:
Turpe gerent nudo vertice calvitium.
Talibus ornari fuge dotibus, o nova sancti
Nupta viri: vacuis sensibus ista placent.
Tunc neque odoratis vaga vestibus, atque capillis
Naribus agnosci, qua gradiare, velis.
Aut implexarum strue, tormentoque comarum
Turritum sedeas ædificata caput.
Ne multis splendore tuo mele sollicitatis
Pestiferæ nequam sis caput illecebræ.
Sed neque vel proprio per corporis incrementum
Tu cupias mentem fœda placere viro.
Tu quoque, sancte puer, libris devote sacratis
Corporei curam sperne decoris amans.
Compensavit enim Christus tibi largiter, ornans
Perpetuis pulcram divitiis animam.
Vosque simul castis ornavit dotibus ambos
Spe, pietate, fide, pace, pudicitia.
Sermo Dei argentum est, & Sanctus Spiritus aurum,
Mentibus & gemmæ clara bonorum operum.
Si tenuis cultus mentes offendit honestas,
Et pretio ambiri corda superba juvat:
Submoveant istum sanctorum exempla pudorem,
Castaque primorum simplicitas hominum.
Aspicite antiquos Paradisi in sede parentes,
Quorum totus erat mundus, & unus eger.
Attamen bis ovium pelles tegumenta fuerunt:
Nunc uti neto vellere texta pudet?
Pulcra Rebecca sacrum cum sponsa veniret ad Isac,
Simpliciter velo tecta pudoris erat.
Non legitur variis veniisse ornata lapillis,
Sed super obducto prædita palliolo,
Quo pudibunda suum texit velamine vultum,
Oblatam sponsi virgo pavens faciem.
An magis Herodias saltatrix virgo placebit,
Baptistæ mortem nacta pedum pretio?
Impia maternæ sic ulta libidinis iram,
Ut caput acciperet luxuriæ pretium.
Istud nempe caput, de quo clamaverat index
Vox populis agnum propter adesse Dei.
Unde nefas tantum meruit nisi ab illice calcu,
Impia saltatria, filia digna patre?
Quem tamen hoc vicit scelere, invitumque coegit
In facinus placiti corporis illecebris.

Convivas etenim dignos dape regis iniqui
Duxit in aſſenſum mobilis arte pedum.
Nam ſibi fulva leves texiſſet bractea plantas,
Calcibus ut pictis luderet improbius,
Et fluidam criſpo duxiſſet ſyrmate veſtem,
Fronte micans gemmis, pone reſuſa comam.
Num ita corruptis ſpectantum mentibus intrans
Callida ad inſandum prævaluiſſet opus.
Ipſe quoque Herodes regali veſte ſuperbus
Sacrilegis demens ſtatibus intumuit,
Eletuſque habitu divinum oblitus honorem
Vulnere vermifluo fœtidus interiit:
Digna luens meritis, ut ſurdidus ulcere obiret,
Qui ſe crediderat veſtis honore Deum.
Sed cedo, ut inſani deceant regalia ſtatus
Pectora, quæ nobis cum Pharaone manus?
Diſſidet a noſtris cava mundi gloria regnis,
Nec coit adverſis lux pia cum tenebris.
Clericus uxorem Chriſto comente decoram
Diligat, & pulcram lumine cordis amet.
Auxilioque viri divino munere factam,
Lector cæleſti diſcat ab hiſtoria;
Inque vicem mulier, ſancto ſit ut æqua merito,
Mente humili Chriſtum in conjuge ſuſcipiat,
Creſcat ut in ſanctum texta compagine corpus,
Ut ſit ei vertex vir, cui Chriſtus apex.
Tali conjugio ceſſavit ſervitus Evæ,
Æquavitque pium libera Sara virum.
Tali lege ſuis nubentibus adſtat Jeſus
Pronubus, & vini nectare mutat aquam.
His Mariam ſponſis Domini decet adſore matrem,
Quæ genuit ſalva virginitate Deum.
Namque Deus placitum ſacrata in Virgine templum
Ipſe ſibi arcam condidit impluvio:
Deſcendit tacito allapſu, velut imber ab alta
Nube ſuper vellus rore ſilente cadit.
Nem uemo arcani fuit hujus conſcius umquam,
Quo Deus aſſumpſit Virgine Matre Hominem.
O nova ed humanam Domini commenta ſalutem!
Fit ſine concubitu femina fœta uterum.
Sponſa viro tantum, non eſt ſubjecta maritu,
Et genitrix partu, nec mulier coitu.
Fœdere erat conjux, ſed corpore non erat uxor:
Intemerata vito, mater erat puero.
Grande Sacramentum, quo nubit Eccleſia Chriſto,
Et ſimul eſt Domini ſponſa ſororque ſui.
Sponſa quaſi conjux: ſoror eſt, quiâ ſubdita non eſt.
. . . . . .
Inde manet mater æterni ſemine Verbi
Concipiens populos, & paritet pariens.
Hinc ſoror, & conjux, quoniam ſine corporis uſu
Mente coit, cui vir non homo, ſed Deus eſt,
Hac genitrice ſenex æque generatot, ut infans;
Ætatem & ſexum non habet hæc ſoboles.
Hæc etenim eſt benedicta Dei generatio, quæ non
Seminis humani, ſed generis ſuperi eſt.
Inde magiſter ait: quia jam nec femina, nec mas
In Chriſto, ſed idem corpus, & una fides.
Namque omnes unum corpus ſumus: omnia Chriſto
Membra, quibus Chriſtus corporis in caput eſt.
Et quia jam Chriſtum induti, deponimus Adam,
Protinus in ſpeciem tendimus Angelicam.
Propterea hoc opus eſt cunctis baptiſmate natis,
Perfectum ut capiat ſexus uterque virum,
Et commune caput ſtet in omnibus omnia Chriſtus,
Tradens in regnum Rex ſua membra patri.

Nubere vel mihi fragilis jam deſerit ætas,
Omnibus æternum corpore compoſitis.
Ergo mei memores pat inviolabile ſemper
Vivite: ſit vobis crux veneranda jugum.
Illius ut matris nati, quæ ſponſa ſororque eſt,
Sumite digna piis pectora nominibus.
Et vobis fratri ſponſi concurrite Chriſto,
Sitis ut æterni corporis una caro.
Hic vos nectat amor, quo ſtringit Eccleſia Chriſtum,
Quoque viciſſim illam Chriſtus amore fovet.
Ipſe patet vobis benedicat Epiſcopus, ipſe
Præcinat hymniſonis cantica ſancta choris.
Duc, Memor Alme, tuos Domino ante altaria natos,
Commendaque precans ſanctificante manu.
Sed quis odor nares allabitur æthere manans?
Unde meus ſtringit lux inopina oculos?
Quis procul ille hominum placidis ſe paſſibus adfert,
Plurima quem Chriſti gratia proſequitur?
Quem benedicta cohors ſuperis circumdat alumnis
Angelici referens agminis effigiem?
Noſco virum, quem divini comitantur odores,
Et cui fidereum ſplendet in ore decus.
Hic vir hic eſt, Domini numeroſo munere Chriſti
Dives, vir ſuperi luminis Æmilius.
Surge, Memor, venerare patrem, complectere fratrem;
Uno utrumque tibi nomen in Æmilio eſt.
Junior & ſenior Memor eſt: mirabile magni
Munus opuſque Dei; qui minor, hic pater eſt.
Poſterius natus, ſenior: quia ſede ſacerdos
Geſtat Apoſtolicam pectore canitiem.
Filius eſt, fraterque Memor: lætatur adeſſe
Communem ſibimet, pignoribuſque patrem.
Juſtitia & pax ſe gemina vice complectuntur,
Cum Memor Æmilio jungitur unanimo.
Inſula Pontifices divino jungit honore,
Humano pietas jungit amore pares.
Hinc Memor, officii non immemor, ordine recto
Tradit ad Æmilii pignora cara manus.
Ille jugans capita amborum ſub pace jugali,
Velat eos dextra, quos prece ſanctificat.
Chriſte, Sacerdotes exaudi, Chriſte, precantes,
Et pia vota ſacris annue ſupplicibus.
Imbue, Chriſte, novos de ſancto antiſtite nuptos,
Perque manus caſtas corda pudica juva,
Ut ſit in ambobus concordia Virginitatis,
Aut ſint ambo ſacris ſemina virginibus.
Votorum prior hic gradus eſt, ut neſcia carnis
Membra gerant; quod ſi corpore congruerint,
Caſta ſacerdotale genus ventura propago,
Et domus Aron ſit tota domus Memoris.
Chriſtorumque domus ſit domus hæc Memoris.
Eſto & Paulini Theraſiæque memor,
Et memor æternum Chriſtus erit Memoris.

POEMA XXIII.

DE S. FELICE NATAL. CARMEN VIII.

Gothis Italiam vaſtantibus Paulinus in S. Felicis protectione confidit. Aliqua ejus miracula enumerat.

ECce dies nobis anno revoluta peracto
Illuſtrem revehit Felicis nomine lucem.

Tem-

Tempus erat lætis modo promere gaudia verbis,
Anxia ſi læras paterentur tempora voces.
Sed tamen iſta dies, licet inter prælia, nobis
Lætitiæ paciſque dies erit: horrida longe
Bella fremant, noſtris pax libera mentibus adſit.
Lætitiæ dulcem noo obliviſcitur uſum
Mens aſſueta piis ſua ſolvere pectora votis,
Et Domino feſtis caſte gaudere diebus.
Quara importunam, quamvis ſub tempore mæſto,
Pellite triſtitiam: bona gaudia, dulcia verba,
Omne pium, lætumque die Felicis amemus,
Natali ſine fine die, quia natus io iſta eſt
Perpetuis Felix ſeclis, qua corporis ævum
Functus, ad æternam migravit in æthera vitam.
Ergo metus abeant triſtes, redeantque refectis
Gaudia pectoribus; decet omnia pellere ſanctum
Mœſta diem, tanti quem gloria Confeſſoris
Inſignem cunctis per tempora tota diebus
Elucere facit, populiſque frequentibus ornat.
Hunc ego ſi Geticis agerem male ſubditus armis,
Ioter & immites celebrarem lætus Alanos,
Et ſi multijugæ premerent mea colla catenæ,
Captivis animum membris non jungeret hoſtis;
Pectore non victo calcaret triſta ſuperba
Servitium pietas. licet inter barbara vincla
Liber amor placitis caneret mea vota loquelis.
Nunc igitur, quamvis varias vaga fama per oras
Terrificis pavidas feriat rumoribus aures,
Nos tamen io Domino ſtabilis fiducia Chriſto
Roboret, & recto fixis pede mentibus armet.
Nec pavor ater io hanc obducat nubila lucem,
Quam Deus ætherio Felicis honore ſerenat.
Legiſer ut quondam Pharii tellure tyranni
Paſcha ſacrum Moyſes prima ſub lege dicavit,
Sanctaque tone Judæa (domo licet impius illos
Maturare fugam valida vi cogeret hoſtis)
Libertata tameo divini pectoris audax,
Nec turbanta metu juſſum ſollenoe reliquit;
Sed trepidans fugienſque licet, divina peregit
Feſta, ſalutifero lætis epulatus in agno
Cœtibus, & ficto Chriſti jam ſanguine victor,
Duxit ovans lætas victo Pharaone choreas.
Iode fugæ memores etiam nunc azyma ſumunt
Judæi ſolo retinentes nomine gentem,
Infermentatis pulſi quia panibus olim
Ægypto, fecere fugam: paribus modo ſignis
Per patrios, ſed jam per inania ſabbata, ritus
Antiqui recolunt veſtigia grata timoris.
Nam ſruſtra vererem vacua ſub imagine legem
Exercent, verum nobis quia Paſcha replavit
Unus pro cunctis Patri datus hoſtia Chriſtus:
Et quia corpus adeſt vitæ: perit umbra figuræ.
Sic igitur modo nos turbato in tempore læti,
Menta pia feſtum dilecti Martyris omnes
Collatis hilare ſtudiis pietatis agamus.
Forte magis pietas oobis dabit iſta ſalutem,
Si noſttas ideo libeat deponere curas,
Ut confeſſori lætantia corda feramus,
Cujus honore Deus gaudet, quia martyr honorem
Contempſit propriom Domini pro nomine Chriſti,
Vilior ipſe ſibi, ut Chriſto pretioſior eſſet.
Propterea tali placeat gaudere patrono,
Naralemque diem ſupiti pace beata
Martyris expoſitis lætantes ducere curis.
Hic quoque devotis aderit, ſi ſortior extet
Nunc ad lætitiam affectus, quam cauſa timoris
Ad conſternendas obducto pectore mentes.
Credite, non armis, neque viribus eſſe timendos
Alluphylum populos, quos propter crimina noſtra
Offenſi movet ira Dei, ut formidine mortis
Excitet ad curam vitæ turpentia corda.
Ergo Deum mitem ſævo timeamus in hoſte,
Abſit ot hoſte metus, quem formidare meremur
Nuo metuendo Deum, placida quem pace teniſſe
Negligimus, ſaltem vi compellente tremamus.
Placemus mœrore humiles, quem læta ferentem
Spernimus ex ipſa mox proſperitate ſuperbi.
Priſca retractemus ſanctorum exempla parentum,
Qui merita immiſſis tolerantes verbera bellis,
Non armis ſibi, nec muris capienda parabant
Præſidia. humanis opibus ſperare ſalutem
Nulla ſalus. nec eoim mortem mortalia pellent.
Ergo quia eſt curæ tempus, ſic cura precandi
Cæleſtem Dominom, a quo mœſta, aut læta parantur,
Qui ſolus præſtare poteſt ditione ſuperna,
Rurſus ut exactis renoventer gaudia curis.
Hoc etenim regit, & variat Deus arbiter uſu
Res hominum, ut ſempet ſuccedant nubila ſudis,
Atque iterum fugiant imbres redeunte ſereno.
Quanta precum virtus, quæ ſit medicina, parenti
Flere Deo, doceat luctu ſervata Ninive,
Et ſenis impenſa Moyſis prece victus Amalec,
Et maledictus Aman ſanctæ prece perdirus Eſther,
Qui bene pœnarum verſa vice, quæ male Sanctis
Miſcuerat, ſolus bibit impius, & cruce juſta,
Quam famulo Domini præfixerat, ipſe pependit.
Ergo fides innixa Deo trepidantia firmet
Pectora, & in mœſto ſecurum tempore tempus
Præſumat confiſa Deo, quia non metuendi
Canſa, timere Deum, quem quiſquis non timet unum,
Omoia jure timet. fidant legionibus illi,
Perfugioque parent reparatis mœnia muris,
Nulla ſalutiferi quibus eſt fiducia Chriſti;
Nos crucis invictæ ſignum, & confeſſio iounit,
Armatique Deo mentem, non quærimus arma
Corporis, & quamquam membris videamur inermes,
Arma tamen gerimus, quibus & ſub pace ſerena
Contra incorporeus animis decernimus hoſtes.
Nunc opus adjutore Deo, ſoluſque timendus,
Quo ſine & arma cadunt, per quem firmantur & arma;
Ipſe intra moros turris tibi, qui ſine muris
Murus eris. recolamus abhinc ſignata ſacratis
Geſta Patrum libris, & perſpice qui potiora
Præſidia fueriot, quos orbs circumdata magnis
Abſque Deo muris, an quos ſine mœnibus urbis
Vallabat ſocio virtus divina favore.
Illam dico urbem, quam perdidit acer Ieſus,
Mutatus propriam virtutis nomine nomeo,
Quam non militiæ ſolito de more ſubegit,
Ut ſolitum eſt, longa dux obſidione laborans;
Verum ope divina, ſacra per myſteria vibrans
Tala, nec exercens, tacitis exercitus armis
Luſtravit ceſſanta manu, ſeptemqua diebus
Septenos iterans ſibi circum mœnia gyros
Obtinuit captos oumeri virtute potentis,
Atque Sacerdotum lituis claugore tremendo,
Fulmineos ſuperæ tonitrus imitantibus iræ.
Tunc qui divitiis populus fidebat, & urbe,
Interiit mixtis inrer ſua recta ſepulcris.
Sola Rahab meretrix caſtem quæ geſſit ioiqua
Gente fidem, non freta ſnis evadere muris,
Sed pietate Dei, metitum pietatis adepta eſt:

Qua

Qua famulis Domini tuto fuit hoſpita tecto,
Celatiſque pie cives illuſit iniquos,
Fraude bona fallax, animo mentita fideli.
Huſpitibus quia fida piis, infida profanis
Civibus extiterat, vitam, patriamque, domumque
Prælatu contemta Deo, mox cuncta benigno
Repperit in Domino; quæ ſi poſuiſſet in urbe
Præſidium, patriis cecidiſſet mixta ruinis,
Indefenſa Deo. meretrix ſed myſtica Chriſtum
Provida polluta emturum ſanguine gentes
Puniceo proprium ſignavit vellere tectum,
Excepitque ſuam patria pereunte ſalutem;
Significans illos mundo labente tegendos,
Quos crucis inviſtæ ſignat cruor. hinc cape quantum
Ipſe cruor valeat, cujus ſalvabat imago.
Semper in omne bonum voluit confidere Chriſto:
Credere cuncta Deo virtutum; ponere ſolum
Omnia ſumma Deum; talis ſuper omnia ſemper
Arma fides valuit; tali puer ille puſillus
Robore grandis erat, qui ſpretis fortior armis
Perculit armatum ſilicis virtute gigantem.
Arma fide ſemper, numquam cognovimus armis
Indiguiſſe fidem. rupit mare virga fidelis,
Quod vacua arma fide cum principe merſit iniquo.
Femineas quoque perſonas virtute virili
Induit alma fides. mulier qua Sancta peremit
Terribilem Siſaram tranſfixum tempora palo;
Terrentemque manu latu populos Holofernem
Arte pudicitiæ deceptum callida Judith
Riſit, in impuro quæ non polluta cubili,
Barbara truncato victria duce, caſtra fugavit.
Nuda fides armata Deo eſt; virtute fidei
Fortior Ezechias paucis, quam millibus ille
Sennacherib, cujus Babylon, & opima Ninive
Regnum erat. Aſſyrias vires, & Medica regna
Muverat, & magnis legionibus omnia circum
Regna terens, ſacram Domini tendebat ad urbem,
Atque unam tota bellorum mole petebat.
Dum parat hoc bellis retinentibus, impia vota
Impedientem Deo, præmiſit ſcripta ſuperbis
Dura minis, quæ ſumta dolens altaria circa
Intulit Ezechias Domino, lacrimiſque profuſis
Dum recitat fera verba lavans, proſtratus & orans
Atrata cum plebe, Deum permovit; & una
Tam gravis exitiis victor prece perculit abſens
Aſſyrios, pugnante Deo; compendia tanta
Promeritus, ne noſſet enim, quem vinceret, hoſtem.
Nam poſt Ezechiæ querulos trans ſidera fletus,
Et de corde humili miſſas ſuper aſtra querelas
Voce pia impulſis ſummi Patris auribus, altæ
Ut patuere fores cæli, delabitur ales
Angelus, halantem (qua labitur) aera ducens,
Armatus verbi gladio, ferit impia caſtra,
Et ſupitorum taciturna ſtrage triumphans,
Centum octoginta dedit nui millia leto,
Et nua una fuit tam magni conſcia belli.
Mane minax Rex ſurgit adhuc; & mox miſer armis
Milite deleto vacuis fugit agmine raro,
Ezechiam fugiens alio procul orbe diremtum,
Cui modo præſenti fuerat ſua vincla minatus.
Tunc velut Ezechiæ fuit interventor Iſaias,
Ad Dominum nobis iſto ſit tempore Felix,
Iactemus noſtras, & transfundamus in ipſum
Curas, atque metus. levis illi ſarcina noſtrum
Pondus erit, quia quod parvis onus, hoc leve magnis.
Sic Deus ipſe hominum geſſit peccata, nec hauſit,
Et mortem paſſus, non pertulit in cruce culpam,
Perdidit ille, meam repararet ut in cruce, vitam;
Ille reus factus, ne ſim reus, inter iniquos
Condemnatus obit, nos ut diſcernat iniquis.
Morte pia Dominus mihi mortuus, ut ſibi vivam,
Et merear ſemper viventis vivere vitam.
Sic potiora ejus venerando in corpore Felix,
Martyres (in quibus eſt inſigni robore Felix,
Inter divini capitis ſacra lumina fulgens)
Jure Deo validi, quia Chriſto proxima paſſi.
Concurramus ad hunc ſpe conſpirante Patronum,
Suſcipiet noſtras placida pietate querelas,
Et dum Natalem ipſius celebramus ovantes,
Illa preces noſtras meritis pius adferet altis,
Inque vicem flebit nobis, quia mente dicata
Nos lætamur et. non eſt cura hæc nova Sanctis
Exorare Deum pro peccatoribus ægris,
Vique boni meriti meritum ſuperare ſiniſtrum.
Sic legimus Muyſen populo peccante precatum
Extinxiſſe graves æterni vindicis iras.
Et cum Pentapolim perfunderet igneus imber,
Eniguam Segur Sodomis fecerait iniquis
Lot fugiens, caſtaque potens prece liberat urbem,
Electamque domo ſumit; quia ſede pudica
Integer inceſtæ permanſerat incola terræ,
Permiatus Sodomæ tectis, ſed moribus eater.
Quid loquar Eliæ precibus cluſum atque reclusum
Cælum, & ſanctiloquo ſublimis in ore prophetæ
Terrarum manſiſſe famem, rediiſſe ſalutem?
Ut quondam hos habuit vetus ætas, ſic modo noſtra t
Felicem ſortita ſalus, peter omne quod audet,
Quodque cupit, tali ſperet confiſa Patrono.
Sancte Deo dilecte, Dei tu dextera, Felix,
Eſto, precor, nobis tu munitiſſima turris.
Nam Deus Abraham, Deus eſt tuus, & Deus Iſac,
Et Deus Iſrael Deus eſt tuus; ille rubentis
Diviſur pelagi, & dulcatur fontis amari;
Ille datur manna Cælo, dator Ortigis auſtro,
Et ſitientis humi percuſſa rupe rigator:
Ipſe tuus Deus eſt, qui per deſerta ſequentem
Præceſſit populum, & prætentam nocte dieque
Temporis alterna mutavit lege columnam,
Quique quater denos inter deſerta per annos
Angelico plebem de Cælis pane cibavit,
Et rupta in fluvius ſitientum corde refecit.
Puſce, precor, placidum noſtris accedere Chriſtum
Partibus; ipſe tuus Deus eſt, quo fortis Ieſus
Stare ſuis juſſit ſolem, lunamque triumphis,
Et tibi cum Dominus Romani proſpera Regni
Annuerit, famulis elementis præcipe, Felix,
Ad noſtrum ſervire bonum, procedat & aſtris
Stantibus aucta dies; ſol ſtet ſibi, lunaque concors
Hæreat obfixo ſuſpendens ſidera curſu,
Dum Romana ſuum capiat victoria finem.
Sicut in Aſſyria Daniel Babylone leones
Effuſa domuit victor prece, ſic tibi, Felix,
Effera barbaries Chriſto frangente dometur,
Et tua captivi jaceant veſtigia circum,
Ceu quandoque feræ circum jacuere Prophetam,
Orantiſque pedes linguis mulſere benignis;
Naturam mutante Deo, ut damnaret acerba
Mente ferus homines humana pace ferarum.
Sic & crudelem confudit flamma tyrannum;
Sanctis ſpectantem pueris ſervire caminos;
Innocuus cantare reos, ardere miniſtros.
Quonam ſe miſeri poterunt defendere Reges,

Qui

Qui tam degeneres humanæ mentis, in illos
Sævierint, quibus & feritas, & flamma pepercit?
Sed velut æternos pueris recinentibus hymnos,
Roscidus accensos discussit spiritus ignes;
Sic nobis placido Felicis gratia flatu
Adspirante Deo bellorum temperet ignes,
Ortaque Romuleis reprimens incendia terris,
Sollicitos placida jam pace refrigeret æstus,
Fessaque restinctis absolvat pectora curis.
Sed cur insipiens, tamquam tibi sim rudis hospes
Oblitusque tui, veterum te pasco parentum
Exemplis, ut opem tribuas in rebus egenis,
Quam tibi dante Deo facies tu cedere nobis?
Sat mihi sunt, Felix, virtutum exempla tuarum,
Nec tibi pauperior Christus cœlestia fundit
Munera quam patribus, quorum generosa propago es.
Nam Patriarcharum Felix & filius æque
Stirpis Apostolicæ es, tanti non degener heres
Seminis, ut Sanctæ legis fimul atque fidei.
Confessor, patriis virtutibus æmula sanctus
Signa geris: nec si species operum tibi dispar,
Non similis virtus: diversa est gratia vobis,
Gloria par, quoniam Sanctis sunt omnibus unus,
Martyribusque sacris; opera ut diversa fuerant
Tempore, nec cœnat signis distantia causis
Gesta: Dei per dona sibi cœlestia distant.
Æquales meritis. si non eadem omnia Felix
Quæ Daniel gessit, vel pertulit, & lacus istum
Non habuit, nec terribiles cinxere leones;
Nec Daniel eadem pro nomine passus herili est,
Verbera, vincla, metus, & noctem carceris atri,
Quæ Felix horrenda tulit. qui rostra ferarum
Clausit, adoranti faciens mansueta prophetæ;
Qui fecit tepidos pueris orantibus ignes,
Humidaque in mediis dedit indumenta caminis:
Ipse dedit celso Felicem jure potentem
Pestiferis Satanæ legionibus imperitare.
In quibus iste feras omnes compescit & ignes.
Nam quæ non serpens, quæ non hæc bellua turba est?
Denique de multis unum loquar, ut sit ab uno
Discere, dæmoniis sensus constare furiosis.
Quidam homo, non longum tempus, tam prodigiali
Dæmone distentus fuit, ut jam non modo notos
Ille cibos hominum, vel si congesta daretur
Multa mensa dape, in facili consumeret haustu,
Verum & gallinas habitantem limine raptas,
Moa ut sustulerat, rapido discerperet ore,
Et pluma incoctas eon suffocante voraret.
Quin & funeream saniem sitiebat, & ossa
Lambebat, pecudum projecta cadavera mandens
Obscœnus convivia canum. hic modo dæmone tanto,
Sobrius, ecce procul conductum exercet agellum:
Et curante Deo sancta Felicis in aula
Redditus ipse sibi, claro satis indice monstrat,
Felicem meritis & Christi nomine sortem,
Immites domitare feras, & vincere flammas.
Dicite qui testes operum Felicis adestis,
Nonne feras igneisque domat, cum dæmonas urget,
Qui viriis animas, & morbis corpora frangunt,
Peccatisque vocant: istos cruciatisque, fugatisque
Nonne feras, igneisque domat. fremit igneus ultor
Agminis igniferi Felix, flammamque nocentem
Oprimit igne Dei: tenebrarum vincitur ignis
Luminis igne pio: dæmon fugit, & Deus intrat;
Et fit homo bene versa domus felicior aulæ,
Possessore Deo tetrum inficiata colonum.
Candidus & medicans ignis Deus: hoc meus igne
Fervet, at insensum restinguat dæmona Felix,
Laxatumque hominem flagrante refrigeret hauste.
Mira manus! sic virga potens & celsa potestas
Intra unum miatis inimico fœdere corpus
Spiritibus, Felix intervenit inter operta
Pectoris, & tenues dirimit subtilior auras,
Dæmone discernens animam, quo libera pulso
Mens hominem recipit. par hoc operi est opus illi,
Quo merram tristem sacri dulcedine ligni
In populi potus crucis immutavit imago.
Sic Felix pietate potens, quia nobilis altæ
Confessor crucis est, ipsum, quasi tristia mortæ
Pocla, hominem mutat. qui nunc inflatus acerbo
Dæmone, vipereum per spumea labra saporem
Concassu leterum, & singultu gutturis ampli
Sæpius adsiliens flatus ructabat amatos.
Jam totus, vel solus homo in sua jura reversus,
Dulce sapit, sanum spirat, placidumque profatur.
Ergo & Felicem virtutis deatera cingit.
Inde potens varias tenebrosi principis artes
Devorat ut magicos Moscia virga dracones.
Cernimus ecce pares Domini cœlestis adesse
Ad meritam Felicis opes, operum quoque formas
Congruere, & quæcumque patres in corpore sancti
Ediderint documenta Dei, sine corpore vivam
In Christo Felicem agere, infugique potentem
Mente animam, positi dum corporis ossa quiescunt,
Ante diem reditus claris prætendere signis,
Qualem pro meritis sit gestatura coronam,
Cum steterit totus redivivo corpore Felix.
Omnes quisque suo radiabunt lumine sancti,
Dissimili fulgore pares, nec judice Christo
Alter in alterius meriti dispendia crescent:
Christus erit sanctis regnum, lux, vita, corona.
Cernite distinctos actis, sed honore jugatos
Testamentorum veterisque novique magistros,
In quibus una dedit geminas sapientia leges.
Atque ita virtutes varias par gloria pensat.
Non Petrus irrupit virga mare, sed neque Moses
Æquoris incessit liquido: tamen unus utrisque
Fulget honos, unus quoniam fuit auctor utrique,
Scipdere aquas virga, pedibus calcare fluenta,
Qui Deus est veterum in Sanctis, Deus ipse novorum;
Quo data lua Domino est, ex ipso gratia venit:
Ille Deus Danielis, & ille etiam puerorum,
Felicis Deus ipse Deus, nec se minor ipse est
In Sancto Felice Deus: per quem bona dona
Et medicas exercet opes tertaque marique.
Omni namque die testes sumus, undique crebris
Cœtibus aut sanos gratantia reddere vota,
Aut ægros varias petere, ac audire medelas.
Cernimus & multos peregrino a litore vectos,
Ante sacram sancti prostratos Martyris aram,
Dum referunt grates, tolerata referre pericla,
Testantes, validis collisa nave procellis,
Se raptos miserante Deo, Felicis ut ipsa
Educente manu, maris emersisse profundo,
Et desperatam placidos capisse salutem,
Felicis meritis & aquas & cedere flammas.
Præterita ut taceam meriti documenta potentis,
Novimus experti: pavor e terrore recenti
Vibrat adhuc memores animos, recolentibus illa
Quæ tulimus pene absumptis incendia tectis:
Quamlibet extinctæ recalent vestigia flammæ,
Mentibus & magni cumulant Felicis amorem;

Quem

Quem prope corporeo præſentem vidimus actu
Obiectare manus flammis, & noſtra tueri
Limina ſancta ſuis, quæ tamquam territa ſancti
Obitantis facie prope tangeos flamma pavebat,
Pulſaque de noſtri rapiendo culmine tecti,
Comminus in tugari vicina ſtrage perarſit.
Mira loquar, ſtetit immotus ſine flatibus æther,
Nec nemorum foliis ullum dedit aura tremorem,
Ne poſſet rapidus procedere longius ignis,
Per contexta volans ſociarum rigna domorum:
Sed ventis deſerta cadentibus ire negaret
Flamma, & conſumpto moreretur languida paſtu.
Coosimili modo nos Felix ope ſolve periclis;
Nec domibus ooſtris propient mala: pulſaque per te
Horrida ſanguineo longe fooet ira flagello.
Illam etiam virtutem arcendis indue bellis,
Qua male labentem vicinis montibus amnem,
Qui ſubitis aucto pluviis torrente redundans,
Sic tua præcipitans in limina ſæpe ruebat,
Ut tectis conjuncta ruis habitacula vaſtis
Quaſſaret violentos aquis, ita flamine verſo
Feciſti mutare vias, ut nunc novus illum
Alveus ioſolita ducat regione furentem,
Noſtraque longinquo vitantem tecta meatu.
Sic modo belliſono venientes flumine pugnas,
De noſtris averte locis. manus impia ſacris
Finibus abſiſtat, qnibus eſt tua gratia vallum:
Atque tuam timeant hoſtes quaſi dæmones aulam,
Nec cruor hæc violet, quæ flamma, vel unda refugit.

POEMA XXIV.

DE S. FELICE NATAL. CARMEN. IX.

De ſolennibus Chriſtianorum feſtis agit. S. Nicetam Dacorum Epiſcopum ad feſtum S. Felicis diem Nolam ſecundo venientem miris laudibus excipit.

NAſcere quæ tardo ſemper mihi redderis ortu,
Moa & iu occaſum properans fugis; ægra redite,
Ales abire dies. oam te per longa morantem
Tempora dum tardi nitens rota vertitur anni,
Suſtineo iotentis affecto pectore votis:
Quam cuperem toris mihi prælucere diebus,
Vel ſi quando venis, ita compenſare moras, ut
Æſtivis poſſes ſpatiis producere lucem,
Aut illuio penſare diem, qui ſiſtere juſſis
Sideribus lungu laſſavit lumine mundum,
Humanos duplicans dilata nocte labores.
Nunc te cara dies rapido oimis aere oobis
Temporis biberni lex ſubtrahit, & breviaras
Cogit hiems horas cita lumine, pigra teoebris.
Sed bene quod tibi ſol Felix, cui gratia perpes
Illuſtranre micat Chriſto, proprinmque coruſcat
Natali jubar ipſe ſuo, neque conditur omquam
Caſibus occiduis æterni ſplendor honoris.
I tugitiva dies, elabere, oon revocabo:
Nec te jam querar eſſe brevem; quia te ſua Felix
Semper ineatinclo præſens mihi lumine fulget.
Si natalis abeſt, plus eſt quod jugiter ipſe
Lnx hujus natalis abeſt. nec enim ille die fit
Sanctus, cujus bonor celebrandi cauſa diei eſt.
Quod ſi natalem reliquis præſtare diebus
Turba facit, ſolito quæ denſius ad ſacta currit
Limina; conferta prope ſemper plebe videmus
Natalem Felicis agi. nam quæ, rogo, votis
Caſſa dies oritur, vel magnis rara catervis.
Sed tamen hanc ſpeciale decus retinere fatebor
Jure dieio, expleto quondam qua contigit ævo
Ponere terrenos habitus, & in alta vocari
Sidera Felicem retinendum ſede beata.
Firmar enim ratio iſta fidem, quæ tempora certis
Diſtinguit titulis, ſacroſque per annua ſignat
Feſta dies, quibus ad Domini miracula quondam
Antiqui tiemnere patres, horrenda ſiniſtris,
Et ſemper celebranda piis; qnia commoda Sanctis,
Dura fuere malis. teſtis Memphitica tellus,
Et mare tunc factum Sanctis humor; æquor iniquis;
Ceteraqoe his paria Ægypro multaſque per oras
Geſta Deo memori oobis recoluntur amore.
Sic æque divina ferantur munere Chriſti.
Ut veneranda dies cuoctis, qna Virgine oatus
Pro cunctis bominem ſumſit Deus; urque deinde
Qna puerum Stella duce myſtica dona ferentes
Supplicites videre Magi: ſeu qua magis illum
Jordanis trepidans lavit tinguente Johanne,
Sacrantem cunctas tecreandis gentibus ondas:
Sive dies eadem magis illo ſit ſacra ſigno,
Qua primum Deus egit opus, cum flumine verſo
Permutavit aquas prædulcis oectare vioi.
Quid Paſchale epulum? nam certe jugiter omni
Paſcha die cunctis Eccleſia prædicat oris,
Conteſtans Dumini mortem cruce, de cruce vitam
Cunctorum: tamen hoc magnæ pietatis in omnes
Grande ſacramentum, præcipto menſe quotannis
Totus ubique pari famulatu mundus adorat,
Æternum celebrans redivivo corpore Regem.
Hoc ſolemne dies ſequitur; ſeptem oumeramus
Hebdomadas, & lux populis feſtina recurrit,
Qua Sanctus quondam cælo demiſſus ab alto
Spiritus ignito diviſit lumine linguas,
Unus & ipſe Deus: diverſa per ora cucurrit,
Omnigenaſque uno ſonoit tunc ore loquelas,
Omoibus ignaras tribuens exprimere voces,
Quiſque ſuam ot gentem peregrino agnoſceret ore,
Externamque ſuo teotiret io ore loquelam.
Barbarus ipſe ſibi non ooris oora canebat,
Verba ſuis aliena loquens: ſed io omoibus unum
Voce Deum varia laudabat Spiritus unus.
Ut citharis modulans onius verbere plectri
Diſſona fila mover: vel qui perflantia teatis
Labra rerit calamis, licet unum carmen ab nno
Ore ferat, non ona ſonat, varioſque magiſtra
Temperat arte ſunos; arguta foramina flatu,
Mobilibuſque regit digitis, clauditque, aperitque,
Ut rapida vice dulcis eat redeatque cavernis:
Currens Æolio modulabilis aura meatu,
Explicet irrupros animata ut tibia cantus,
Sic Deus omniſonæ modulator & arbiter unus
Harmoniæ, per cuncta movet quam corpora rerum,
Et naturæ opifex Deus omnis & artis, in omni
Fons opere, & finis, facieus bona, factaque ſervans,
Ipſe manens in ſe media pietate viciſſim,
Qua Pater in Verbo, qua Filius io Patre regnat,
Quo ſine oil factom, per quem ſata concta in eodem
Conſiſtunt, idem novat omnia principe Verbo.
Qui cruce purpurea prerinſi ſangoiois oſtro
Arduus aſcenſa volucri penetravit in alta
Nube ſuper Cherubim volitans, ſeditque Parenti
Deater,

Dexter, & inde ſuis cæleſtia dona profudit,
Spiritum ab unigena Sanctum, & Patra procedentem.
Qui Deus ipſe Deo venions licet adſit ubique,
Conſpicuo tamen allapſu ruit igneus illic,
Pubis Apoſtolicæ concors ubi cœtus agebat,
Moxque novo ſonitu, multis ex urbe coactis
Omni ex gente viris, ſedit quaſi flamma per omnes.
Et ſimul in cunctis ſpiramine diſſonus uno,
Ut lyricas facili modulatus pectine chordas,
Dividuis eadem cecinit præconia linguis,
Incutiens varias humana per organa voces.
Talis ubi lectas implevit crapula mentes,
Ructavere ſacras jejuno gutture laudes
Ebria corda Deo; quis me miſeratus, ab iſto
Flumine potabit, quod ſobriat ebrietate?
Ergo velut Cælum ſtellis, ut floribus arva,
Temporibuſque annos Dominus; ſic ipſe diebus
Tempora diſtinxit feſtis, ut pigra diurnis
Ingenia obſequiis, ſaltem diſcrimine facto,
Poſt intervallum reduci ſollennia voto
Sancta libenter agant, raſideſque per annua mentes
Feſta parent domino, quia jugiter intemeratos
Juſtitiæ ſervire piget. delinquere ſuetis,
Parcere peccato, labor eſt. decurritur omni
Valle, per aſcenſum uno eſt evadere curſu.
Hinc via labendi proclivior, & via vitæ
Durior, illa capax multis, hæc ardua paucis.
Inde bonus Dominus cunctos pietatis ut alis
Contegat, invalidis nitit virtutis ad arcem,
Congrua ſanctorum dedit intervalla dierum:
Ut ſaltem officiis mediocribus ultima Chriſti
Veſtimenta legant, & eos ſacra fimbria tanet,
Qui non extortes penitus ratione ſalutis,
Intra perpetuæ ſtabulant præſepia vitæ
Longinqui primis non longo tine ſecundis.
Primus enim gradus eſt Cælo pertexere cunctos
Continua bonitate dies, & tempore toto
Paſcha ſacrum Chriſti cultu celebrare pudico.
Quod ſi mixta ſeges tribulis mihi germinat, & cor
Incultum ſtimulat terreni ſpina laboris;
Vel feſtis domino ſtudeam me offerre diebus,
Ut vel parte mei tangam confinia vitæ,
Corpore nec toto trahar in conſortia mortis.
Quamquam igitur jugi nos qui ſtatione propinqua
Acculimus, ſancti potiamur honore Patroni,
Quem & fine Natali devota frequentia ſemper
Concelebrat, tamen ut proprii per hertlia vernæ
Feſta relaxemur curis, & vota canamus,
Hujus lætitiæ princeps pſalleutibus ibo
Fratribus, & ſocium ducam quaſi ſignifer agmeo.
Nam licet evaria populi regione frequentes
Comparibus votis hodie pia gaudia ſuadant;
Me tamen uberius decet, atque inſignius iſto
Exultare die: quia nemo obſtrictior eſt me
Debitor huic, cui privato ſpecialius aſtro
Iſta dies tantum peperit ſine fine Patronum.
Salve cara dies, ſalve mihi lux mea, ſalve
Semper feſta mihi, ſed in hoc mihi clarius anno
Orta reſulſiſti, quia cum Felicis honora
Nicetam revehis, ſanctorum ut amora duorum
Binum habeam Natalem hodie, quo corpore ſumpti
Martyris exceſſum celebrans, & corpore prompti
Ecce ſacerdotis raditum lariarus adoro,
Suſcipiens humili metantem in pectore Chriſtum.
Exultet mea nunc anima dicatque quod olim
Sponſa canebat amans Domino vocalis amanti:

Imber abit, diſceſſit hiems, vox turturis altæ
In noſtra tellura ſonat, dat vitis odorem
Florida, & in terris miramur lilia cælt.
Unde repente, precor, verſa vice temporis æther
Ver habet, & gelidis flores viſuntur in agris?
Unctus adeſt Domini Chriſti comitatus amicis
Nicetes, hinc vernat hiems, hinc undique nobis
Spirat odoratos vegetabilis aura vapores:
Hoc de corde venit benedicti ſpiritus agri.
Vita pudicitiæ, & liquido mens callida vero,
Nicetam facinnt floras, & aromata verna.
Munere quid tanto dignum, vel corde, vel ore
Pauper & inſipiens, & parvulus edere poſſim?
Ipſu nunc Felice opus eſt, & in hoc mihi munus,
Sumat ut a Chriſto, mihi quas impertiat ipſe,
Ut digne ſibi grater opes. et nunc mihi vellem
Viva perennis aquæ manarent flumina ventre,
Ut non ora meo, ſed Chriſti munere poſſem
Lætitiam enarrara meam, quæ munere Chriſti,
Uberius ſolito placidum mihi pectus inundat,
Natalemque mihi duplicat Felicis amora
Multiplici. video præſenti lumine coram
Nicetem redtiſſe mihi, viſoque parente,
Cujus præ cunctis amor in me regnat, & ipſe
Nicetes fio, benedicti nominis inſtar
Mente gerens, quæ nunc voto victora triomphat.
Hunc ego conſpiciens longa poſt tempore longe
Natali veniſſe tuo, clariſſime Felix,
Nonne tua ducente manu adventaſſe fatebor?
Nam quis tam claro poterit non cernere ſigno,
Hoc prece proveniſſe tua, ut, quod ſumere votis
Vix poteram, aut ipſo ſaltem mihi fingere ſomno,
Nicetam rurtus coram Felicis in ipſo
Natali, viſu ſimul amplexuque tenerem,
Atque iterum ſub eo canerem mea debita, Felix,
Audiure, tibi. ſed quid faciam? rogo, Pauper
Divitis aſſideo menſæ, & miſer audeo maguis
Inſertare manum dapibus; neque cogito quod me
Talia conſimilt vice, qualia ſumo, parare
Conveniat, dignumque illo dara judice verbum.
Quare inopi, da, ſancte tuo, ut te digna Patrono,
Et pariter condigna tuo loquar auſus amico.
Poſco tuos, Felix, tecum ad tua vota parentes.
Quæ tua vota loquor, mea ſunt, & verius hæc ſunt
Vota mea; at tibi ceſſus honor terrena recnlat
Gaudia. ſed quia noſtra tuæ ſunt gaudia palmæ,
Ut tua digneris tibi ducere vota tuorum.
Ergo tuos eriam, Felix, implnro patentes;
Hic quoque ades, mihi nunc poſcas ut adeſſe vocatos.
Qui cottis lætos paraditi cælitis hortos;
Quique ſub excelſa Domini raquieſcitis ara,
Pulcher Apoſtolici chorus agminis, & Patriarchum
Gens prior, ambo chori procerum, quos agmine bino
Per duodena Deus ſignavit numina patres,
Gentibus & populis regnum ad cæleſte vocandis:
Vos etiam ſancti, ſupplex depoſco, Prophetæ,
In noſtra qui carne Deum fore præcinuiſtis:
Vos quoque corporibus cæſis, & ſanguine ſuſo
Occiſum & vivum teſtati martyres agnum,
Omnes divinis a fontibus una propago,
Quos pius Abrahum, ſacer Iſac, lenis Iacob,
Progenuere Deu per non numerabile ſemen,
Et bifidum, meritis cæleſtibus, atque caducis,
Æquantes his aſtra poli, his telluris arenam.
Credo equidem vos officio pietatis ad iſtum
Undique conveniſſe diem Felicis amore,

Ut confessoris sacii celebretis honorem.
Non autem tanti mihi sum præsumtor honoris e
Ut sanctos idcirco meis modo protinus omnes
Sensibus adspirare precer, quasi munere tanto
Dignus, ut illa meo resonet vox turturis ore,
Quam totum tellus audivit læta per orbem:
Sed quia vox divina decet Felicis honorem,
Et quia Nicetes, Domini puer atque sacerdos,
Longinqua tellure mihi modo missus, ad istam
Ecce diem venit, vir tam bonus ore magistro,
Quam sacer est victore animo, vel corpore victo.
O mihi fulmineæ Cherubim si forcipe sumptum
Carbonem ex ipsa Domini procul asferat ara,
Et peccatoris male pinguia labra perurat,
Ut defæcatu concretus sordibus ore,
Non ut ab ore meo, sed ut auditoris ab ore
Ipsius hausta, meo depromam digmus ore:
Nec peccatoris stolidi sermo asper & ager,
Et violet castas, & doctas vulneret aures!
Sed quoniam lateri meus assidet ipse magister,
Comminus e regione sinum venerante frequenter
Lumine conspiciam: forsan sapientis ab ore,
Ut quondam effuste pecudes pastoris Iacob,
Concipiam sterili fœtandos pectore sensus.
Namque & Nicetes Domino benedictus; ut ille,
Mitis; ut Israel ovibus quoque pastor, & hœdis
Aute lacum viventis aquæ; sed & hic etiam tres
Corde pari trina sibi legit ab arbore virgas,
Queis in aqua positis pecus advocat, & coeuntes
Ingravidat, virgisque tribus concepta colorat;
Ut de interna variatis cortice virgis,
Insignita gregis sancti furtura proferat.
At pecori Laban non est nota, sed nota vitæ;
Nam nota mortis erit, Christo non esse notatos.
Sic animas steriles in nomine gratia trino
Innovat, & verbi coitu vir Spiritus implet,
Conceptosque Deo notat intus Ecclesia fœtus
Virgineo fœcunda utero, materque salutis,
Dum virgis intenta tribus bibit uvida Verbi
Semina, & æterni figuratur lumine vultus.
Hinc sterilis peperit septem, & defecit abundans
Dilatante Deo tenues, tenuante superbos:
Sic ego Niceta vivo, quasi fonte reperto,
Sicut ovis siriens ad viva fluenta cucurri
Aridus, & sensi mea protinus ubera tendi,
Attentusque diu pascentis in ora magistri,
Iaspexi docto varias io pectore virgas,
Conspectumque tibi per lumina fixa colorem,
Et me divinis sparsit mens rorida guttis.
Sed tamen in tribus his (quia vemit mentio) virgis,
Si placet, inspiciamus adhuc mysteria regni,
Tres Patriarcha sibi trina legit arbore virgas,
Spirantem storacis, lævem platano, nuce firmam.
Spiritus in platano est, Virgo in storace, in nuce Christus,
Nam patulos platanus ramos expandit in umbras.
Sanctus inumbrata formavit Virgine Christum
Spiritus. & storacis puro virga fit, arbore Devid
Promsit odoratum quæ Virgo Puerpera florem,
Virga nucis Christus, quoniam in nucibus cibus intus,
Testa foris, & amara semper viridi cute cortex.
Cerne Deum nostro velatum corpore Christum,
Qui fragilis carne est Verbo cibus, & cruce amarus.
Dura superficies, Verbum crucis; & crucis esca est,
Cælestem Christi clandens in carne medullam.
Sed cruce dulcis item, quia protulit arbore vitam
Vita Deus noster: ligno mea vita pependit,
Ut staret mea vita Deo. quid vita, rependam,
Pro vita tibi, Christe, mea? nisi forte salutis
Accipiam calicem, quo te mea dextera propinet,
Ut sacro mortis pretiosæ proluar haustu.
Sed quid agam? neque si proprium deam corpus in ignes,
Vilelcamque mihi, nec sanguine debita suso
Justa tibi solvam, quia me reddam tibi pro me,
Et quidquid simili vice fecero, semper ero impar
Christe tibi: quia tu mea, non tua Christe
Debita solvisti, pro servis passus iniquis.
Quis tibi penset amor? Dominus mea forma fuisti,
Ut servus tua forma forem: & res magna putatur
Mercari propriam de te peremte salutem?
Perpetuis mutare caduca, & vendere terram,
Cælum emere? ecce Deus quanto me carius emit
Morte crucis? passus, dejectus imagine servi,
Ut viles emeret pretioso sanguine servos.
Sed quid agam? in tuto temerarius evehor alto
Ausus in excelsum fragili me credere penna?
Martyris egregii natalem (qui meus est mos)
Materia leviore canens, in summa repente
Emicui, super astra volans, mentemque procacem
Ad rerum fontem missu sermone tetendi.
Unde mihi hos animos? quæ me levat aura superbum?
Non agnosco tumens mea pectora; major agit mens,
Sentio Nicetam, qui proximus assidet, & me
Tangit, & adjuncto lateri vicinus anhelat.
Acer anhelantis juxta me Spiritus intrat,
Insolitumque potens meditantis suscitat ignem,
Frigentes animans admoto fomite fibras.
Sed reprimam tumidos flatus, nec magna super me
Exiguus sperabo loqui, referarque relicta
Parvus humo, & plano modici pede carminis ibo.
Quamvis Felicis meritum sublime profari
Non possim sine laude Dei, tu Sancte paterno
Suscipe me Niceta sinu: & dum pectore docto
Sustineor, caput in blando mihi corde reclinans;
Sal tuus insulsum me condiat, & sitientes
Dives vena riget rivo mihi perpete fcales.
Dicam iterum gaudens, & adhuc vix muneris hujus
Credulus, ingeminabo rogans: dic, quæso, rediisti?
Teque ipsum teneo, Niceta? in quo hactenus æger
Noctes atque dies animo tabente pependi?
Venisti tandem quarto mihi redditus anno.
Sed grates Christo, quia te vel sero revexit.
Quam merui, ne te mediis regionibus hostis
Discissum opposita bellorum nube teneret?
Sed desideriis superantibus, obvia nobis
Vincula rupisti, nec te mare, nec labor ullus,
Nec Gothici tenuere metus, nec frigora longis
Dura viis, vere in tantis, Niceta, fuisti
Casibus affectu victus victorque benigno,
Fortis & infirmus pariter, sed utrumque potenter.
Victus amicitia, victus Felicis amore,
Vicisti duros tenera pietate labores.
Nunc age, sancte parens, aurem mihi dede, manumque;
Nodemus socias in vincula mutua palmas,
Inque vicem nexis alterno fœdere dextris,
Sermones varios gressu spatiante feramus.
Euarrare libet simul, & monstrare parenti
Sollicito nostros toto quo debuit actus
Tempore. nam coi jure magis mea gesta retexam,
Felicisque manu nobis operata revolvam,
Quam cui cura summus? gemino qui jure magistri
Et patris ut bene gesta probet, sic improba damnet,
Corrigat errata, & placidus disponat agenda:

Iu-

Imperfecta juvet precibus, perfecta sacerdos
Dedicet, atque ita se Felicis in ædibus ultro
Atque cisto referat, tamquam ipsum pectore toto
Felicem gerat, & patria se jactet in aula.
Ergo veni, pater, & socio mihi jungere passu:
Dum te circumagens operum per singula duco.
Ecce eides istam, qua janua prima receptat,
Porticus obscura fuerat prius obruta tecto;
Nunc eadem nova pigmentis & culmine crevit.
Ast ubi conseptum quadrato tegmine circa
Vestibulum medio referatur io æthera campo,
Hortulus autu fuit malo culto cespite, rarum
Area vilis olus nullos præbebat ad usus.
Interea nobis amor incidit, hoc opus isto
Aedificare loco: namque hunc deposcere cultum
Ipsa videbatur: venerandam ut Martyris aulam
Eminus adversa foribus de fronte reclusis,
Lætior illustraret honos; & aperta per arcus
Lucida frons biseres perfunderet intima largo
Lumine, conspicui ad faciem conversa sepulcri,
Quo tegitur posito supitus corpore Martyr,
Qui sua fulgentis soliis pro limine Felix,
Atrio bis gemino patefactis lumine valvis
Spectas ovans, gaudetque piis sua mœnia vinci
Coetibus, atque amplas populis rumpentibus aulas,
Laxari densas numerosa per ostia turbas.
Ipsaque qua tumulus sacrati Martyris extat,
Aula novos habitus senio purgata resumpsit.
Trina manus variis operata decoribus illam
Excolunt; hinc laqueari & marmore fabri,
Pictor imaginibus divina ferentibus ora.
Ecce vides quantus splendat, velut æde renata
Rideat insculptum camera crispante lacunar.
In ligno mentitur ebur; sectoque superne
Pendentes lychni spiris retinentur abenis;
Et medio in vacuo laxis vaga lumina nutant
Funibus; undantes flammas levis aura fatigat,
Quæque prius pilis stetit, hæc modo sulta columnis
Vilia mutato sprevit cœmenta metallo.
Sed rursus redeamus in atria, conspice rursum
Impositas longis duplicato tegmine cellas
Porticibus, metanda bonis habitacula digna,
Quos huc ad Sancti justum Felicis honorem
Duxerit orandi studium, non cura bibendi.
Nam quasi contignata sacris cœnacula tectis,
Spectant de superis altaria sota senestris,
Sub quibus intus habent Sanctorum corpora sedem,
Namque & Apostolici cineres sub cælite mensa
Depositi, placitum Christi spirantis odorem
Pulveris inter sacra facti libamina reddunt.
Hic pater Andreas, hic qui piscator ad Argos
Missus vaniloquas docuit mutescere linguas:
Qui postquam populos, rupta erroris iniqui
Retibus, explicuit, transitque ad retia Christi,
Thessalicas fuso damnavit sanguine Patras.
Hic & præcursor Domini & Baptista Johannes,
Idem Evangelii sacra janua, metaque legis.
Hospes & ipse mei veniens Felicis ad aulas,
Parte sui cineris fraternum tumulo honorat.
Huic doctus gemino Didimus cognomine Thomas
Adjacet; hunc Christus pavidæ cunctamine mentis
Pro nostra dubitare fide permisit, ut & nos
Hoc duce firmati Dominumque Deumque tremeotes,
Vivere post mortem vero fateamur tesum
Corpore, viva suæ monstrantem vulnera carnis,
Et veniente die, qua jam manifestus aperta
Luce Deus veniet, cruciata in carne coruscum
Agnoscant trepidi, quem confixare rebelles.
Hic medicus Lucas, prius arte, deinde loquela,
Bis medicus Lucas: ut quondam corporis ægros
Terrena curabat ope, & nunc mentibus ægris
Compositi gemino vitæ medicamina libro.
His socii pietate, fide, virtute, corona
Martyres, Agricola, & Proculo Vitalis adhærens,
Et quæ Chalcidicis Euphemia martyr in oris,
Signat virgineo sacratum sanguine littus.
Vitalem, Agricolam, Proculumque Bononia condit,
Quos jurata fides pietatis in arma vocavit,
Parque salutiferis texit victoria palmis,
Corpora transfixos trabeatibus inclita clavis.
Hic & Nazarius Martyr, quem munere fido
Nobilis Ambrosii substrata mente recepi,
Culmina Felicis dignatur & ipse cohospes;
Fraternasque domos privatis sedibus addit.
Quamvis Sancti omnes toto simul orbe pes unum
Sint ubicumque Deum: quo præsentantur ubique
Corporis ut sua membra Deo: sed debita Sanctis
Sunt loca corporibus: neque tantum qua jacet ossa
Totum corpus, ibi positorum gratia vivit:
Sed quacumque pii est pars corporis, & manus exstat,
Contestante Deo meriti documenta beati;
Magna & in exiguo Sanctorum pulvere virtus
Clamat Apostolici vim corporis, indice verbo.
His igitur vicinus erit, quicumque supernis
Castus aget tectis: & qui procul advena recto
Percitus affectu sanctas properavit ad ædes,
Cum volet orarum Christo secretus adire,
Sive die seu nocte velit sua promere vota
Impiger attiguo de limine prodeat hospes.
Hoc etiam mirare, domus quod martyris alta
Lege sacramenti per limina trina patescit:
Passus enim est unum trino sub nomine regem.
Et quod contextæ junctis sibi motibus ædes
Fune pio signant: quoniam etsi culmina plura
Sint domibus structis; Sancta & tamen unica pacis
Est domus, & multis unum concordia membris
Corpus agit: cui compago stat vertice Christo.
Forsitan hæc inter cupidus spectacula quæras,
Unde replenda sit hæc tot fontibus area dives,
Cum procul urbs, & ductus aquæ prope nullus ab urbe
Exiguam huc tenui demittat limite guttam.
Respondebo, nihil propria nos fidere dextra,
Nil ope terrena confidere; cuncta potenti
Deposuisse Deo, & fontes præsumere cælo.
Denique cisternas adstruximus undique tectis,
Capturi fundante Deo de nubibus amnes:
Unde fluant paritet plenis cava marmora labris.
Quod si etiam interdum eveniat defectus aquarum,
Ordine dispositio varias distincta figuras,
Cunctarumque modis, & pictis fluvida metis,
Forte erit & siccis spectabilis area vasis.
Namque tenes etiam magna Salomonis in æde,
Quam fuerit decori siccum mare; quod sapiens Rex
Ære dedit solido, & tauris suspendit aheneis.
Aspice nunc aliud latus: ut sic porticus una,
Et paries mediis spatio bipatente columnis
Culmine discretas aditu sibi copulat aulas.
Tempus in hanc transire oculis peragrantibus ædem,
Quæ longum tetendit latus, cum culmine cæli
Acquirit spatium tecti, quod in atria juncta
Panditur, inserios sociam disjuncta per arcus,
Et populis tigui præbet spectacula campi,

Quem tamen includunt ſtructo circumdata ſepto
Mœnia, ut pateant oculis ſacra tecta profanis,
Veſtibulumque patens aura defendit operta.
Nec mirere ſacras ſpatiis accreſcere caulas,
Creſcit ubique potens æterni gloria Chriſti:
Sanctorum cumulatur honor, Deus omnibus unus
Noſcitur: illuſtrat quia ſanctus ſpiritus orbem,
Cumque coæterno regnat Patre filius hæres.
Inde propagato pia gratia lumine veri
Multiplicat populis æternæ ſemina vitæ.
Et quia paſtor oves auget bonus, ampla redemptis
Creſcere cum gregibus favet altus ovilia Chriſtus.
Ingredere hæc pſalmis recinens antiſtes & hymnis,
Et mea vota teſer Domino, & tua gaudia votis
Junge meis, celebrans communis feſta Patroni.
Tempore oppurtuno pro peccatore rogabis
Gaudentem Dominum de confeſſoris honore.
Hoc duce, proclivi tua tramite vota ſereotur,
Felix divinas tibi prævius ibit ad aures;
Teque ſacris Pſalmis ſimul ob devota litanta
Obſequia, placido deſcendet numine Chriſtus,
Ut populum templumque ſacra caligine velet,
Infundens niveam per operta ſacraria nubem.
Nunc volo picturas ſucatis agmine longo
Porticibus videas, paulumque ſupina fatiges
Colla, teclinato dum perlegis omnia vultu.
Qui videt hæc vacuis agnoſcens vera figuris,
Non vacua fidam ſibi paſcet imagine mentem.
Omnia namque tenet ſerie pictura fideli,
Quæ ſenior ſcripſit per quinque volumina Moſes,
Quæ geſſit Domini ſignatus nomine Jeſus,
Quo duce Jordanis, ſuſpenſo gurgite fixis
Fluctibus, a facie divinæ reſtitit arcæ.
Vis nova diviſit flumen: pars amne reclaſo
„ Conſtitit, & fluvii pars in mare lapſa cucurrit,
„ Deſtituitque vadum: & validus qua forte ruebat
„ Imperus, adſtrictas alte cumulaverat undas,
„ Et tremula compage minax pendebat aquæ mons
„ Deſpectans tranſire pedes arenæ profundo,
„ Et medio pedibus ſiccis in flumine ferri
Pulverulenta hominum duro veſtigia limo.
Jam diſtinguentem modico Ruth tempora libro,
Tempora judicibus finita, & regibus orta,
Intentis tranſcurre oculis: brevis iſta videtur
Hiſtoria, ac magni ſignat myſteria belli.
Quam geminæ ſcindunt ſeſe in diverſa ſorores!
Ruth ſequitur ſanctam, quam deſerit Orpha, parentem;
Perfidiam nurus una, fidem nurus altera monſtrat:
Præfert una Deum patriæ, patriam altera vitæ.
Nonne, precor, toto monet hæc diſcordia mundo?
Parta ſequente Deum, vel parte rueore per orbem:
Atque utinam pars æqua foret necis atque ſalutis!
Sed multos via lata capit, facilique ruina
Labentes prono rapit irrevocabilis error.
Forte requiratur, quanam ratione gerendi
Sederit hæc nobis ſententia, piugere ſanctas
Raro more domos animantibus adſimulatis.
Accipite, & paucis tentabo eaponere cauſas.
Quos agat huc Sancti Felicis gloria cœtus,
Obſcurum nulli: ſed turbe frequentior bis eſt.
Ruſticitas non caſta fide, neque docta legendi,
Hæc adſuera diu ſacris ſervire profanis,
Ventre Deo, tandem convertitur advena Chriſto.
Dum ſanctorum opera in Chriſto miratur aperta.
Cernire quam multi coeant ea omnibus agris,
Quamque pie rudibus decepti mentibus arrent:
Longinquas liquere domus, ſprevere pruinas
Non gelidi fervente fide; & nunc ecce freqaeates
Per totam & vigiles extendunt gaudia noctem:
Lætitia ſomnos, tenebras funalibus arcent.
Verum atinam ſanis agerent hæc gaudia votis,
Nec ſua liminibus miſcerent pocula ſanctis.
Quamlibet hæc jejuna cohors potiore reſultet
Obſequio, caſtis ſanctos quoque vocibus hymnos
Perſonat, & domino cantatam ſobria laudem
Immolat. ignoſcenda tamen puto talia parvis
Gaudia quæ ducant epulis, quia mentibus error
Irrepit rudibus; nec tantæ conſcia culpæ
Simplicitas pietate cadit, male credula ſanctos
Perfuſis halante mero gaudere ſepulcris.
Ergo probant obiri, quod damnavere magiſtri?
Menſa Petri recipit, quod Petri dogma refutat?
Unus ubique calix Domini, & cibus unus, & una
Menſa domuſque Dei divendant vius tabernis;
Sancta precum domus eſt eccleſia: cede ſacratis
Liminibus ſerpens: non hac male ludus in aula
Debetur, ſed pœna tibi: ludibria miſces
Supplicis inimice tuis: idem tibi diſcors
Tormentis ululas, atque inter pocula cantas.
Felicem metuis, Felicem ſperuis inepte,
Ebrius inſultas, reus otas; & miſer ipſo
Judice luxurias, quo vindice plecteris ardens.
Propterea viſum nobis opus utile, totis
Felicis dumibus pictura illudere ſancta:
Si ſorte attonitas hec per ſpectacula mentes
Agreſtum caperet ſucata coloribus umbra,
Quæ ſuper exprimitur literis, ut littera monſtret
Quod manus explicuic: dumque omues picta viciſſim
Oſtendunt relegantque ſibi, vel tardius eſcæ
Sunt memores, dum grata oculis jejunia paſcunt;
Atque ita ſe melior ſtupefactis inſerat uſus,
Dum fallit pictura famem: ſanctaſque legenti
Hiſtorias, caſturum operum ſubrepit honeſtas
Exemplis inducta piis; potatur hiauti
Sobrietas, nimii ſubeunt oblivia vini:
Dumque diem ducunt ſpatio majore tuentes,
Pocula rareſcunt, quia per miracula tracto
Tempore, jam paucæ ſuperant epulantibus horæ.
Quod ſupereſt ea bis, quæ facta & picta videmus,
Materiam orandi pro me tibi ſuggero, poſcens,
Rem Felicis agens, ut pro me ſedulus ores.
Et decet, ut quem mente pia comitaris, eumdem
Et mentis facie referas, animoque ſequaris
Par in amore mei; nec enim miſer ambigo amari
Martyre, vel modici dignatus amore carelli.
Cum mihi vina, dumus, res, gratia, gloria, panis,
Sit Felix donante Deo; quu præſule poſca
Montibus in ſanctis mea fundamenta locari,
Et cœpram peragi irrupto molimine turrem.
De Geneſi, precor, hunc orandi cullige ſenſum:
Ne maneam terreuus Adam. ſed virgine terra
Naſcar, & eapoſito veteri, nova former imago:
Educar tellure mea, generiſque mei ſim
Degener; & ſponſæ feſtinem ad mellea terræ
Flumina, Chaldæi ſervatus ab igne camini.
Sim facilis tectis, quaſi Lot, fore ſemper aperta,
Liberet ut Sodomis; neque vertam lumine retro,
Ne ſalis in lapidem vertar, ſale cordis egenus.
Hoſtia viva Deo, tamquam puet offerar Iſac:
Et mea ligna gerens ſequar almum ſub cruce patrem,
Iuveniam puteos; ſed ne, precor, obruat illos
Invidus, & viventis aquæ cæcator Amalec.

Sim

Sim profugus mundi, tamquam benedictus Iacob
Fratris Edom fugitivus erat; feſſoque ſacrandum
Supponam capiti lapidem. Chriſtoque quieſcam.
Sit mihi caſtus amor, ſit & horror amoris iniqui:
Carnis ut illecebras velut inviolatus Ioſeph,
Effugiam vinclis, exuto corpore, liber
Crimiois, & ſpolium mundo carnale relinquam.
Tempus enim longe fieri complexibus; iuſtat
Summa dies: prope jam Dominus: jam ſorgere ſomno
Tempus, & ad Domini pulſum vigilare paratos.
Sit mihi ab Ægypto bonus exitus, ut duce Lege
Diviſos penetrans undoſi pectoris æſtus,
Fluctibus evadam rubris, Dominoque triumphum
Demerſu Pharaone canam. com ſupplice voto
Exultando tremens, & cum formidine gaudens,
Ipſius pia dona, meos commendo labores.
Adſere, Nicera, prece quod precor, & ſimul omoes,
Qui ſimul huc ſancta pro religione coitis,
Devoti Domino, & gratantes dicite mecum:
Hæc tibi, Chriſte Deus, teoui facilique parato
Pro nobis facimus; nec enim te, ſumme creator,
Facta manu capiunt, toto quem corpore mundus
Non capit: anguſtum cui cælum, terraque punctum eſt.
Sed ſanctis ſine fine tuis devota ferentes
Obſequia, exiguo magnos veneramur honore:
Sperantes illis exoratoribus, ut tu
In nobis operum ponas perfecta tuorum
Culmina: & extructis habitator mentibus adſis.

POEMA XXV.

DE S. FELICE NATAL. CARMEN. X.

Veteres S. Felicis baſilicas novis ædificiis auget, novam, eamque magnificam cum baptiſterio conſtruit, eaſque picturis & epigrammatibus ornat. Nova a Nolano Epiſcopo Paulo conſecratur, & in illa eodem die baptiſmatis, & Euchariſtiæ Sacramenta conferuntur.

IN veteri nobis nova res aduaſcitur acta,
Et ſolita inſolito creſcunt ſolemnia ritu:
Materiamque ſimul mihi carminis, & ſimul almi
Natalem geminant Felicis: in ædibus ejus
Nata recens opera hæc, quæ molibus undique celſis
Cernitis emicuiſſe pari ſplendentia cultu.
Iſtic porticibus late circumdata longis
Veſtibula implnvio tectis reſerantur aperto,
Et ſimul aſtra oculis, ingreſſibus atria panduut.
Illic adjunctæ ſociantur mœnibus aulæ,
Diffuſoque ſinu ſimul & coeunte pateotes
Æmula conſertis jungunt faſtigia tiguis,
Et paribus variæ & ſpecioſæ culribus extant
Marmore, pictura, laquearibus, atque columnis.
Iuter quæ & modicis variatur gratia cellis:
Quas in porticibus (qua longius una coactum
Porticos in ſpatium tractu protenditur uno)
Appoſitas lateri tria comminus ora recludunt;
Trinaque cancellis currentibus oſtia pandunt:
Martyribus mediam pictæ pia nomina ſignant,
Quos par in vario redimivit gloria ſexu,
At geminas quæ ſout dextra lævaque patentes,
Binis hiſtoriis ornat pictura fidelis.
Unam ſanctorum complent facta geſta virorum,
Jobus vulneribus tentatus, lumine Tobit.
Aſt aliam ſexus minor obtinet, inclita Judith,
Qua ſimul & Regina potens depingitur Eſther.
Iuteriot variis ornatibus area ridet,
Læta ſuper tectis, & aperta luce ſereuis
Frontibus atque infra niveis redimita columuis.
Cojus in expoſito prælucens cantharus extat,
Quem cancellato tegit aurea culmine turris.
Cetera diſpoſitis ſtant vaſa ſub aere nudo
Fonticulis, grato varie quibus ordine fixis
Diſſidet artis opus, concordat vena metalli,
Unaque diverſo fluit ore capacius unda.
Baſilicis hæc juncta tribus, patet area cunctis,
Diverſoſque aditus ex uno pandit ad omnes,
Atque itidem gremio diverſis excipit ono
A tribus egreſſos medio ſpatioſa pavito:
Quod tamen ordinibus ſtructis per quinque niteutum
Agmina, concharum, ſeries denſata coacto
Marmore, mira oculis aperit ſpatiantibus arte.
Sed circumjectis in porticibus ſpatiari
Copia larga ſubeſt, iuterpoſitiſque columnas
Cancellis ſeſſos incumbere; & inde fluentes
Aſpectare jocos, pedibuſque madentia ſiccie
Cernere, nec calcare ſola; & certamine blando
Mirari placido ſalieutes murmure fontes.
Nun ſolum biberno placirora in tempore præſto eſt
Commoditas, quia ſic tecti juvat ombra per æſtum,
Sicut aprica placent in frigore, ſiccaque in imbre.
Parte alia patet exterior, quæ ciugitur æque
Area porticibus, cultu minor, æquore major.
Ante Sacras ædes longe ſpectabile pandit.
Quale loco ſignum Felix venerandus in iſto
Ediderit, nuper celeri narrabo relato.
In medio campi, contra venerabilis aulæ
Limina de ligno duo rexta tigilla manebant,
Importuna ſitu, ſimul & deformia viſu;
Quæ decus omne operum perimebaut, improba, ſœdo
Obiice pruſpectum cæcantia; uamqoe patentis
Janua baſilicæ, tuguri brevis iuterjectu
Obſcurata, fores incaſſum clauſa patebat.
Hæc amoliri cupientibus obvia nobis,
Verba dabant, tectis qui metabautur ab illis,
Jurabantque prius vitam ſe poſſe paciſci,
Quam cogi migrare locis. temnenda quidem vox
Iſta videbatur, ſed erat; fateor, mihi idipſum
Iuvidiæ; tædebat enim vel vincere rixa.
Interea quadam primam jam nocte quietem
Carpere ſopitis cœptantibus: ecce relictis
Proſiliens ſciutilla ſocis, conflavit in ona
Cellarum ipſarum latebra, de ſtramine fœni,
Quo forte inciderat, ſubitom ignem: moxque per ipſam
Fuſa caſam, ut vires alimenta per arida cepit,
Ingentem fragili rapuit de fomite flammam:
Et facili lapſu per patria ligna vetuſti
Culminis erumpens; magnis incendia rorſit
Turbida verticibus; calidamque per aera nubem
Miſcuit, & nigro ſubduxit ſidera fumo.
Ipſaque terribilem dabat inſuper ira fragorem,
Materiæ fragilis crepito graviore reſultane.
Cunctaque vicanie circum metata colonie;
Atque etiam vico ſubmotos longius agros,
Sic vapor afflabat, ſic horrida lux feriebat,
Sic prope, ſic longe ſita culmina reſpergebat,
Scintillis lare volitantibus igneus imber;
Ut ſubitu exciti uos planctibus undique mæſtis,
Et circumfuſis immani lumine tectis,

Omnia

Omnia circa nos lucera ut aperta videntes,
Cuncta putaremus flammis correpta cremari,
Ipſaque Sanctorum ſimul Igne palatia tanto
Fervere: & a tectis ſimul omnibus illa referri
Fulgura, quæ ſpatiis etiam longinqua replebant
Ignibus, & multo terrebant igne vapores,
Ut quaſi vicinas omnes ſibi quiſque timerent
Ad ſua tecta faces, ardentem comminus æſtum
Infectaſque trahens diris odoribus auras.
Nos trepidi, ut noſtris domibus propiore periclo,
Nil ope de noſtra præſumimus: unde etenim vis,
Et manus infirmis foret, illam extinguere molem
Sufficiens? eum flamma ſuis ingentior iret
Fomitibus, parvoque exorta repente tigillo,
Culmina cuncta ſimul perfunderet Igne minaci?
Currimus ergo, fide ranſum & prece ſupplice nixi,
Ad vicina mei Felicis limina: & inde
Contiguam paribus votis adcurrimus aulam,
Atque ab Apoſtolici cinerix virtute medelam
Poſcimus, impoſitis ſubjecti altaribus ora.
Ipſe domum remeans, modicum, ſed grande ſaluti,
De crucis æternæ ſumtum mihi fragmine lignum
Promo, teneuſque manu adverſis procul ingero flammis,
Ut clypeum retinens pro pectore, quo tegerem me,
Arceremque hoſtem collato umbone reliſum.
Credita, nec donate mihi, ſed reddite Chriſto
Gratas, & juſtas date laudes Omnipotenti:
Noſtra ſalus etenim cruce Chriſti, & nomine conſtat,
Inde fides nobis, & in hoc cruce nixa periclo
Profuit, & noſtram cognovit flamma ſalutem.
Nec mea vox, aut dextra illum, ſed vis crucis ignem
Terruit, inque loco de quo ſurrexerat ipſo,
Ut circum ſeptam præſcripto limite flammam
Sidera, & extingui fremitu moriente coegit:
Et cinere exurtam cineri remeare procellam.
Quanta crucis virtus! ut ſe natura relinquat,
Omnia ligna vorans ligno crucis uritur Ignis.
Multa manus, crebris tunc ille incendia vaſis
Aſpergens, largis cupiebat vincere lymphis:
Sed licet exhauſtis penſarent fontibus imbres,
Vi majore tamen, laſſis ſpargentibus, omnem
Vicerat ignis aquam: nos ligno extinximus Ignem,
Quamque aqua non poterat, vicit brevis aſſula flammam.
Poſt ubi diſceſſit metus, aptatumque reduxit
Lux operoſa diem, proceſſimus acta videre
Noctis, & extinctæ quamvis, fumantia late
Securis ſpectare oculis veſtigia flammæ.
Et credebamus nos plurima damna dumorum
Viſuros, magni memores terroris, & ignis:
Sed cito conſpectis decrevit opinio rebus:
Et nihil exuſtum, niſi quod debebat aduri,
Cernimus ex illiſque unum flagreſſe duobus
Hoſpitiis, quæ noſtra manus, niſi flamma tuliſſet,
Abſtulerat ſed & hoc Felicis gratia nobis
Munere conſuluit, quod prævaniendo laborem
Utilibus flammis, operum compendia nobis
Præſtitit: inde parem Incenſæ, quam vicerat illic
Flamma domum, non ut pateretur ſtare, vel ipſam
Obſtantem ſimili bipercutibus obiice valvis:
Verum ut & hæc illum punitet flamma colonum
Conſervans illi, quod mox everteret ipſe.
Nam ſua qui ſanctis nuper gurguſtia tectis
Prætulerat, primum flamma mulctatus in uno,
Mox aliud propria ipſe manu vaſtare tigillum
Incipit, & celeri peragit ſua damna furore,
Dilectaſque domos, & inanes plangit amores.
Qui ſimul adſpiciens incenſa, & diruta tecta
Diſſimiles ſimili miratur in aggere labes,
Ruderis, & cineris juncti bicolore ruina.
Hunc nobis ſine lite videns ceſſiſſe triumphum,
Se tantum miſer accuſat, quem gratia noſtra
Manſerit obſequii, & maneat confuſio penæ.
Nunc quia dimoto patuerunt obice frontes,
Eloquio ſimul atque animo ſpatiemur in ipſis
Gaudentes ſpatiis, ſenctaſque feramur in aulas:
Miremurque ſacras veterum monumenta figuras;
Et tribus in ſpatiis duo teſtamenta legamus;
Hanc quoque cernentes rationem lumine recto,
Quod nova in antiquis tectis, antiqua novis lex
Pingitur; eſt etenim paritet decus utile nobis
In veteri novitas, atque in novitate vetuſtas.
Ut ſimul & nova vita ſit, & prudentia cana.
Ut gravitate ſenes, & ſimplicitate puſilli,
Temperiem mentis gemina ex ætate trahamus
Jungentes noſtris diverſum moribus ævum.
Eſt etiam interiore ſinu majoris in aulæ
Inſita cella procul, quaſi filia culminis ejus,
Stellata ſpeciuſa tholo, trinoque receſſu
Diſpoſitis ſinuata locis; medio pietatis
Fonte nitet, mireque ſimul novat, atque novatur.
Namque hodie bis eam geminata novatio comit,
Dum gemina antiſtes gerit illic munera Chriſti,
In geminos adytum venerabile dedicat uſus,
Caſtifico ſocians pia Sacramenta levacro:
Sic patitat templum novat hoſtia, gratia fontem.
Fouſque novus renovans hominem, quod ſuſcipit, & dat
Munus; ſive magis, quod deſinit eſſe per uſum,
Tradere divino mortalibus incipit uſu.
Nam fons ipſe ſemel renovandi miſſus in uſum,
Deſiuit eſſe novus: ſed tali munere ſemper
Utendus, numquam veteres renovare faceſſet.
Hoc Domini donum, hanc ſpeciem, qua munere Chriſti
Idem homo fit novus, & vetus interit, ecce refectis
Cernite culminibus gemina Felicis in aula,
Quæ fuerant vetera, & nova nunc extare videntur,
Nem ſteterant vaſto deformibus agmine pilis:
Nunc meliore datis eadem vice ſulta columnis,
Et ſpatiis cepere & luminis incrementa:
Depoſitoque ſitu reducem ſumſere juventam.
Namque & in his duplex ſpectandi gratia fulget,
Qua renovata novis æquali lumine certant
Culmina culminibus, tectorum diffidet ætas,
Concordat ſpecies: veterum manus atque recentum
Convenit: in facie ſimili decor unus utrumque
Ornat opus: coeunt olim fundata novellis.
Nec diſcrimen adeſt oculis, nitet una venuſtas
Annoſis rudibuſque locis; niget abditur horror;
Et ſenibus tectis juvenem pictura nitorem
Reddidit, infuſo variorum flore colorum.
Hinc operum tempus confunditur, & nitet extra
Parietibus novitas, later intus operta vetuſtas:
Fronte juventutis tegitur fucata ſenectus:
In pueram faciem veterana reſloruit ætas.
Suntque ſimul vetera, & nova, nec nova, nec vetera æque.
Non eadem ſimul atque eadem, quæ forma futuri
Præſentiſque boni eſt. namque & nunc utile nobis
Detarſo veteris vitæ ſqualore, novari,
Mente pia Chriſtumque ſequi, regniſque parari.
Tunc quoque cum dabitur redeunte reſurgere vita,
Ille reſurgentum potior numerabitur ordo,
Qui ſuper illuſtri carnem perfuſus amictu,
Servilem Domini mutabit imagine formam:

Confor-

Conformemque reo conregnaturus honorem
Accipiet, Chriſto ſimilis, ſed munere Chriſti.
Hæc eadem ſpecies veterem deponere formam,
Et geſtare novam monet, & retro acta abolere:
Inque ſatura Dei converſam intendere mentem,
Congrua prætaritis oblivia ducere curis,
Cæleſtumque animo regnorem inducere curem;
Rebus & humanis, & amoribus iſtius ævi,
Mente prius, quam morte mori; neque corporis ante
Nexibus abſolvi, quam criminis. ergo novemur
Senſibus, & luteos terreſtris imaginis actus
Diſcutere a noſtro properemus corpore longe
Veſtibus excuſſis: puros, ut ſorde recuſſa
Corporis atque animæ, nitidi reddamus amictus.
Nec modo commiſſum peccati, ſed meditatum,
Sicut morbiferam de labe cadaveris auram,
Naribus obſtructis criſtem fugiamus odorem.
Ut faciem colubri, Salomon peccata timeri,
Horrerique monet, dicens armata leonis
Dentibus: & vere, quoniam velut ore ferino
Sæva vorent animam, quam vicerit ægra voluptas
Corporis, eneſtamque ſuæ draco duxerit eſcæ,
Qui vorat Æthiopum populos, non ſole peruſtos,
Sed vitiis nigros, & crimine noctiolores,
Tales Æthiopas ſerpens edit, in quibus eſcam,
Quam capere eſt, donatus, habet: quia peccatorum,
Serpentiſque cibum Deus uno nomine tertam
Dixit; & inde voranos peccata, dracone voratur.
Tempus adeſt mutare vias, exſurgere ſomno,
Et tandem vigilare Deo, dormire viciſſim
Actibus his, quibus invigilat mens mortua Chriſto.
Si nobis doctrina Dei de lumine verbi
Non aperit ſenſum, ſaltem capiamus ab ipſis
Ædibus exempla: & lapides & ligna magiſtri
Sint ſtultidie, ut quale manu conſecimus iſtic,
Tale fide faciamus opus: licet abſit ab uno
Mentis opus, manuumque labor, ſed ab impare cauſa
Par operis trahitur ratio; ecce videtis, probabo
Diſſimiles ſimili ſpecie concurrere formas.
Quæ nova tecta ſedent, multi meminere locorum:
Nam breve tempus id eſt, ea quo ſunt omnia cœpta,
Quæ modo facta manent: annis ſudata duobus
Tertius explicuit prece Sanctorum, atque ope Chriſti:
Pars ſpatii brevis hortus erat, pars ruderis agger,
Quem collata manus, populo curante, removit:
Et vites olerum cum ſentibus eruit herbas,
Ut nitido purgata pareſceret area dorſo,
Quæ modo marmoreis ornato jugere ſaxis
Lare ſtrata nitet, cultus oblita priores.
Quam bene mutavit ſpeciem! poſt ſtercoris uſum,
Marmoris ornatum, Parias poſt vilia conchas
Braſſica fert; & ſplendet aquis, quæ ſorde nitebat.
Quonam igitur nunc iſta modo mihi fabrica formam
Præbebit, qua me colere, ædificare, novare
Senſibus, & Chriſto metandum condere poſſim?
Prompta quidem ratio eſt, quæ ſit mea terra, quod in me
Rudus, & unde meo ſpinæ naſcantur in agro.
Terra cor eſt, culpæ pravi ſunt rudera cordis:
Luxus inest, impurus amor, maculoſa libido,
Rudera ſunt animæ; ſic corporis anxia cura,
Livor edax, & avara fames, gravis ira, levis ſpes,
Prodigaque ambitio proprii, fitiens alieni,
Spinæ ſunt animo, quia ſemper inanibus angunt
Ancipites animas ſtimulis: quas jugiter utit
Defectus miſeri metus, & miſer ardor habendi.
Atque ita & inter opes inopes, quaſi Tantalus ille
Inter aquas ſitiunt, nec habent quod habere videntur.
Nam partis uti metuunt, ſervata relinquunt:
Dumque alimenta parant, vivendi tempora perdunt.
Has igitur ſpinas, hæc rudera mentibus hirtis
Egerere eſt opus, & primam hanc evellere fibrie
Conctorum ſtirpem ſcelerum, qua pullulat atroc
Infelia: Domini radicitus illa ſecuri
Icta cadat, noſtris ut numquam germinet arvis.
Hæc ſi præciſo de nobis fomite radix
Aruerit, cadet omne nefas, vitium omne peribit,
Matriciſque ſuæ caſum mala cuncta ſequentur,
Et moriente ſua ſimul arbore poma peribunt.
Tunc bene purgato domus ædificabitur horto,
Et vivo fundata ſolo bene ſurget in altum
Fabrica divini moliminis. ipſe columnas
Eriget in nobis Chriſtus, veteresque reſolvet
Obſtructæ pilas animæ; ſpatiumque ſibi rex
Senſibus efficiet noſtris, ut inambulet illis,
Tamquam in porticibus Salomonis quinque ſolebat
Ore pio medicos ſapientia ducere greſſus:
Corpora tangendo ſanans, & corda docendo.
Non igitur ſimus veteres inter nova tecta,
Ut qui corda habitat Chriſtus, nova corda reviſat.
Pejor enim ſciſſura novo veterique coactis
Redditur, & nova vina novos bene dantur in utres:
Vita prior pereat, pereat ne vita futura.
Sponte relinquamus mundum non ſponte carendum,
Sponte niſi fugimus: moriamur, ne moriamur:
Letalem vitam vitali morte regamus.
Terrena intereat, ſubeat cæleſtis imago,
Et Chriſto vertatur Adam, mutemur & iſtic,
Ut mutemur ibi: qui nunc permanſerit in ſe
Idem, & in æternum non immutabitur a ſe.

POEMA XXVI.

SANCTI PAULLINI EPISCOPI NOLANI.

S. FELICIS NATALIS UNDECIMUS.

Sidera ſi cælo poſſunt, ſi gramina campis
Deſore, mella favis, aqua fontibus, uberibus lac,
Sic poterunt linguis laudes ceſſare piorum,
In quibus & vita & virtus, & gloria mortis
Ipſe Deus, pro quo vitam voluere paciſci,
Et moriendo piam ſancire fidem populorum,
Mercarique ſacrum pretioſo ſanguine regnum,
Sanguine, quo rutilem ſpargentes Martyres orbem
Gentibus innumeris ſemen cæleſte fuere.
Horum pro numero Procerum confeſſor in iſta
Urbe datus Felix longe lateque per orbem
Nominis emicuit titulo. ſed Nola ſepulti
Facta domus tamquam proprio ſibi ſidere plaudit.
Omnis enim quacumque jacet mandatus in ora,
Martyr, ſtella locis ſimul, & medicina colentum eſt.
Namque tenebroſum veteri caligine mundum
Languenteſque animas miſeratus in orbe Creator,
Sic ſacra diſpoſuit terris monumenta piorum,
Sparſit ut attrorum nocturno lumina Cælo.
Et licet una fides, par gratia, & æmula virtus
Martyribus cunctis maneat, tamen omnibus iiſdem
Diſſimiles operum formas extare videmus,
Atque alibi tacitis meritum ſublime ſepulchris
Excolimus memores; alibi clamantia ſigna

Con-

Conſpicuas miramur opes. ubi credo mali plus
Dutior impietas retinet, majorem ibi morbus
Poſcit opem gravior, vel adhuc ubi cæcior altam
Perfidiæ noctem trahit error, & ægra laborat
Io populo titubante fides, ibi lumina protius
Accendi majora decet, mundique tenebras
Illuſtrante Deo perimi, mentesque retuſis
Adtonitas oculis, trepidaſque intendere ad ipſos
Divini veri radios, caligine tetra
Solvere, collyrioque medentis inungere Chriſti.
Quod per Apoſtolicas curaudis ſenſibus artes
Cote pia teritur, quia lene jugum, & leve Chriſti
Eſt onus ad Chriſtum puro jam lumine vetſis,
Atque Evangelico ſuffuſis pectora ſucco,
Quo bene purgentur uebulæ, quibus interiorem
Obducunt aciem mundi fallentis amores,
Qui magnum per inane vagos ſine remige ſenſus
Circumagunt, hebetantque gravi caligine captos
Mollibus inlecebris, ut frangant robura vitæ,
Sectentuique cavas per gaudia lubrica pompas.
Hos igitur nobis cupiens avertere morbos
Omnimedeus Dominus Sanctos mortalibus ægris
Per varias gentes medicos pietate ſalubri
Edidit, utque ſuam divina potentia curam
Clarius exercet, potioribus intulit illos.
Urbibus & quoſdam licet oppida parva tenentes
Martyres, ad proceres Deus ipſos mœnibus amplis
Intulit, & paucas ſanctos divitit in oras.
Quos tamen ante obitum toto dedit orbe magiſtros
Inde Petrum, & Paulum Romana tuxit tu urbe,
Principibus quoniam medicis caput orbis egebat
Multis inſanum vitiis, cæcumque tenebris.
Sed potiore Deo noſtram reparare ſalutem,
Quam Satana captos etiam nunc fraude tenere,
Rareſcunt tenebræ mundi, & jam pene per omnes
Prævaluit pietas, & mortem vita ſubegit:
Crebreſcente fide victus dilabitur error,
Et prope jam nullis ſceleri, mortique relictis,
Tota pio Chriſti cenſetur nomine Roma
Inridens figmenta Numæ, vel fata Sibillæ.
Cumque ſacris pia turba ferat Paſtoribus amen,
Per numeroſa Dei regnantis ovilia lætum
Laudibus æterni Domini ferit æthera clamor
Sanctus, & incluſo Capitolia culmine nutant,
In vacuis ſimulacra tremunt iqualleutia templis,
Vocibus ita piis, impulſaque nomine Chriſti,
Diffugiunt trepidi delectas Dæmones ædes,
Lividus incaſſum Serpens fremit ore cruento
Lugens humanam jejuna fauce ſalutem,
Seque ſimul pecudum quem ſanguine defraudetum
Prædo gemens fruſtra ſiccas circumvolat aras.
Sic Deus & reliquis tribuens pia munera terris
Sparſit ubique loci magnas ſux membra per urbes.
Sic dedit Andream Patris, Epheſoque Johannem,
Ut ſimul Europam, atque Aſiam curaret in illis,
Diſcuteretque graves per lumina tanta tenebras.
Parthia Matthæum complectitur, India Thomam,
Lebbæum Lybie, Phryges accepere Philippum,
Creta Titum ſumpſit, medicum Boeothia Lucam,
Marcus, Alexandria, tibi datus, ut bove pulſu
Cum Jove, nec pecudes Ægyptus in Apide demens
In Jove nec civem coleret male Creta ſepultum;
Nec Phryges exectis agerent Cybeleia Gallis
Impuram fœdo inlantes vulnere matrem,
Et tandem caſtis fronderet mortibus Ida,
Iotactas rriſtens ſecuro vertice pinus;
Vana nec ulterius multos jam Græcia Delphos
Conſuleret, ſuperuenique ſuum calcaret Olympum,
Altius in Sion gradiens, ubi collis alumni
Leue jugum celſu faſtigat vertice Chriſtus.
Fugit & ex Epheſo trudente Diana Johanne
Germanum comitata ſuum, quem nomine Chriſti
Imperitans Paulus pulſo Pythone fugavit.
Fugit & Ægypto Satanas ſub mille figuris.
Nomina mille ſibi variis adcommoda monſtris
Sumpſerat, ut Serapis Sanctum formaret Joſeph
Nomine ferali abſcindens venerabile nomen,
Cum tamen ipſa fidem ſimulacri forma doceret,
Qua modius capiti ſuper eſt, quia frugibus olim
Ante famem, Domino ſic inſpirante, coactis
Innumeras gentes Ægypti ex ubere pavit,
Et ſteriles annos annis ſaturavit opimis.
Sed ne ultra Sanctus coleretur honore profano,
Meus arcana Dei devotæ pectora plebis
Immiſſis acuit ſtimulis, cultumque nefandi
Dæmonis averſo, fractoque Serapide clauſit.
Nunc Pelusiacis vega ſaltibus Iſis Oſirim
Quærit aruſpicibus calvis, qui pectore tuuſo
Deploraot alteua ſuo lameota dolore,
Musque itidem inſani ſupito gaudia planctu
Vana gerunt eadem mentis fraude repertum,
Qua non amiſſum ſibi quæſivere vagantes.
Heu quo ſtultitiæ merguntur gurgite uentes
Luce Dei vacuæ! nam quid, rogu, cæcius illis,
Qui non amiſſum quærunt, ouſquamque maueutem
Iuveniunt, plaugnntque alii, quod non dolet ipſis?
Elige, quid facias miter error. quid colis? aut quid
Plangis? non coeunt, quæ jungis. luctus honorem
Non ſequitur; lamenta colis, lugendaque credis.
Quæ divina putas, ſi dicis, non miſeri ſunt;
Aut ſi ſunt miſeri, Dii non ſunt, atque homines ſunt,
Et miſeri. miſerere igitur mortalia paſſos,
Aut lætos venerare Deos; nam cæcus aperte eſt
Hic furor, aut miſeros colere, aut lugere beatos.
Ergo Dea eſt Iſis, mulier Dea, ſi Dea corpus
Non habet, & ſexus ſine corpore, aut ſine ſexu
Pars habet? unde ergo illi, quem quærat Oſirim,
Atque ubi quærat, cum neſcit Dea? ſed Dea numquam
Eſſe poteſt mater, nec femina. nam Deus unus,
Virtus Trina Deus, Pater unus, & unus in ipſo
Filius, ex ipſo ſimul Unus cum Patre Verbi
Spiritus. hæc trina ſunt Deus unus nomina ſemper,
Sola Dei natura Deus. quod Filius, & quod
Spiritus, & Pater eſt. ſed Filius ex Patre natus,
Spiritus ex Patre procedens. nihil hic habet illa
Commune, aut ſimile in rebus natura creatis.
Et Carthago potens Cypriano Martyre floret,
Cujus & ore ſimul profuſi, & ſanguine fontes
Fœcundaverunt Lybiæ ſitientis arenas.
Nec procul inde Uticam conlatis Candida Maſſa
Martyribus magno venerandæ cædis acervo
Exſtruit; unum etenim benedicti ceſpitis agger
Corpora multa tegens alte caput extulit arvis,
Et meritis alios tentatur mente ſepulcri.
Inde Deo dudum jam fertilis Africa Chriſto
Multiplicat largas tanto de ſemine fruges,
Et parit egregios verboque fideque magiſtros.
Nec minor occidnis effulſit gratia terris:
Ambroſius Latio, Vincentius extat Iberis,
Gallia Martinum, Delphinum Aquitania ſumpſit,
Multaque præterea per eaſdem largiter orta
Semina Sanctorum poſitis diffuſa ſepulcris

Inlu-

Inluſtrant totum ſuperis virtutibus orbem,
Et toto antiquum detrudunt orbe Draconem,
Qui genus humanum per nomina mille Deorum,
Quæ tamen ex obitis mortalibus, & ſibi ſumpſit
Ipſe, ſuiſque dedit coluber, quibus arte nocendi
Princeps in vacuo tetrum gerit aere ſignum,
Dæmonibuſque caput nobis inimicus oberrat.
Sic itaque & noſtra hæc Chriſti miſerantis amore
Felicis meruit muniri Nola ſepulcro,
Putgarique ſimul, quia cæcis mixta ruinis
Orbis, & ipſa ſimul moriens in nocte jacebat
Saxicolis polluta diu cultoribus, in qua
Proſtibulum Veneris, ſimul & dementia Bacchi
Numen erant miſeris, fœdoque nefaria ritu
Sacra celebrabat ſociata libido furori.
Et quis erat vitæ locus hic, ubi nec pudor uſquam,
Nec metus ullus erat? quis enim peccare timeret
Hic, ubi ſanguineus furor, atque incæſta libido
Religionis erant, & erat pro Numine crimen:
Atque erat in toto quaſi ſanctior agmine cultor,
Qui Veneris lacris pollutius incaluiſſet:
Plenus & ille Deo, reliquiſque beatior eſſet,
Qui magis infuſo ſibi Dæmone ſævius in ſe
Deſipiens, propriis litans furialia ſacra
Vulneribus ſanam meruiſſet perdere mentem?
O cæcis mens digna animis, & numine, digna
Adverſis ſervire Deis! Venus, & nemus illis
Sint Deus. ebrietas demens, amor impius illos
Sanctificent, abiciſſa colant, miſerique puduris
Erroris fœdi matris Myſteria dicant.
Digna fides illis, quibus almo in lumine veri
Legibus & caſtis, & magno nomine Chriſti
Nulla fides, & nullus amor, ideoque nec ullum
Indignæ pretium vitæ eſt in ſanguine Chriſti:
Sit Deus his venter, vel cetera gxudia carnis,
Queis Deus ipſe Deus non eſt, quibus in cruce Chriſti
Gloria nulla ſubeſt, quia non dignatur adire
Degeneres animos virtus Crucis. inde Beatus
Felix, ut reliqui diverſo Martyres orbe,
Nolanis medicus fuit, eſtque perennis ope iſta.
Nec modo Nolanis, ſed & omnibus, a quibus idem
Imploratus erit, dabit iſto jure ſalutem,
Si crucis alma fides in pectore ſupplicis adſit.
Iſta Fides genus humanum curatque, piatque,
Hæc ubi defuerit medicina: morabitur illic
Omne malt regnum, nec in illo deſinet umquam
Cypris adulteriis, furiis regnare Lyæus,
In quo defuerit Chriſti pudor, & Crucis ardor.
Ignis enim divinus ineſt, ubi vis Crucis intus
Ardeſcente Fide cruciat male conſcia corda,
Vivificans animam, vitiis in carne peremptis.
Hoſtibus his obtrita diu, corruptaque tantis
Peſtibus iugentem poſcebat Nola medelam,
Atque ideo penſante Deo diſcrimen, opemque,
Felicem accepit medicum, qui vinceret omnem
Quamlibet antiquam miſerorum in cordibus atris
His, qui erediderant eſſe unum in crimine numen,
Perniciem, & meriri virtute potentior altis
Vulneribus ductum ſuper ulcera putria callum
Scinderet, ut ſaniem faſtuſa labe coactam
Exprimeret ſinibus ruptis, ac deinde lacunam
Vulneris expleret plana cute ductx cicatrix.
Ergo ubi Nolanis Felix ut ſtella renebris
Fulſit ab ore Dei veniens, verbumque medendi
Ore gerens, tamquam venturo ſole ſerenus
In matutino lætum jubar exerit ortu

Phoſphorus, occiduiſque novus præfulgurat aſtris
Nuncius inſtantis ceſſura nocte diei;
Sic jam Evangelio totum radiante per orbem,
Propitiante Deo cunctis mox judice terris,
Adventus vexilla ſui prætendit ubique,
Perque ſuos Chriſtus ſua ſigna coruſcat amicos,
Ex quibus hac volut ſibi prælucere ſub ora
Felicem, ut noſtras iſto decerperet umbras
Sidere, & antiquos iſta quoque pelleret urbe
Dæmones, ut pulſis hominum de corde colonis
Talibus, intraret puras Deus incola mentes,
Et vice mutata nobis pietate ſolutis
Noſtra prius noſtros premerent modo vincla Leones
Fruſtra in oves Chriſti vincta feritate frementes.
Et manet hæc nobis etiam nunc gratia, quæ nos
Peccatis prece ſanctorum exorante reſolvit,
Atque iiſdem Sanctis ultoribus alligat illos,
Diſcruciatque hoſtes, qui nos vincire ſolebant.
Hi modo tam latu deprenſi lumine fures,
Atque in vincla dati, nunc ignea flagra piorum
Ut meruere, ferunt, aut jam Infernis male truſi
Carceribus trepidant, vicinum inſtare fatentes
Judicium Domini ſolis ſibi triſte, ſuiſque
Omnibus, in ſatanæ partem quos ſæva voluntas
Verterit, & ſatanæ ſociaverit æmula vita
Iſtic nequitiæ ſocios homines, ibi pœnæ.
Ecce dies accepta Deo; modo vera ſalutis
Lux micat; omnia jam nobis bene verſa videmus.
Diffugere doli, cecidit Bel, interit error,
Quique culebantur totis quaſi numina templis
Dæmones, hi per templa Dei torquentur inermes,
Et qui divinos audebant ſumere honores,
Hi modo ab humana plectuntur lege ſubacti.
Namque illi, quos nunc celebri Felicis in aula
Torqueri, clamare, rapi per caſtra videmus
Corpora, corporibus vinctis retinentur in ipſis,
In quæ ſe truſere ipſi, pœnamque volentes
Humanam, luvenere ſoam. nunc ergo reorum
Perſonæ exululant pœnis, qui numine falſo
Dii fuerant, & qui mentito Numine vivus
Ante Dei cultum ſibi nil cæleſte videntes
Dediderant humines, hi nunc, ubi lumine Chriſti
Vera fides patuit, non poſſunt ferre ſepultos;
Sed magis ut pateat, quia nunc hi, qui cruciantur
Dæmones ante fores, aut ante ſepulcra piorum,
Iidem ſunt illi, quibus olim ſerva litabxt
Gens hominum, & ſacros demens litabat honores:
Ipſa docet vocum ſpecies, nam ſæpius illa
Voce gemunt, ſolitum ut noſcas clxmare furorem.
Sic plerumque velut diſſolutu laxius ore
Dente fremunt, ſpumant labris, horrentque capillis,
Utque manu prenſante comam excuriuntur in altum
Et pede pendentes ſtant criuibus, interea illic
Sacrorum memores veterum, quibus exta ſolebant
Lambere cæſarum pecudum, aut libamine paſci,
Laſcivoſque choros hederatis ducere pompis,
Nunc etiam ſua teſtantes ſacra illa fuiſſe,
In quibus inſxnos dabat ebria turba tumultus,
Euhoe Bacchiſonum fractis imitantur anheli
Vocibus, & lento jactant ſua colla rotaru.
Sed quia non poterat mortalibus unius æras
Sufficere, ut longo contagia tempore tracta
Dilueret paucis, quos corpore viveret, annis,
Confeſſor Felix, & Presbyter, ore magiſter,
Elogio Martyr, merito, officioque Secerdos,
Omnipotens Dominus finirum corporis aevum

Felici potiore via perfidem fecit
Continuans medicos operoſi Martyris actus;
Virtutes ut eas idem celebraret humanus,
Quas in carne manens Chriſti virtute gerebat,
Atque ita ſuſceptæ nec mortuus abſoret urbi
Corpore, cum tantum poſiti ſanator adeſſet
Spiritus, & deſideriis lætitaret amantum
Ad tempus cari facies ſubtracta Patroni,
Prompta ſed ægrorum ſemper medicina ſaluti
Adfuret. inde perennis honos, & gloria Sanctum
Felicem meritis ſine fine virentibus ambit,
Et licet a veteri tumulis abſconditus ævo,
Qua mortalis erat, lateat telluris operto,
Viva tamen vegetante Deo membriſque ſuperſtes
Gratia divinum ſpirantia Martyris oſſa
Clarificat populis, merito vivente ſepulti,
Et magni ſolium breve Confeſſoris adorat
Jugiter e variis confecta frequentia terris.
Sed Deus ut cunctorum hominum ſator omnibus iſtam
De Sanctis indulſit opem procedere terris,
Ut jam de tumulis agerent pia dona Beati
Martyres, & vivos poſſent curare ſepulti:
Nec ſatis hoc donum domino fuit, ut ſua tantum
Nomine, ſive upibus loca Martyres inluſtrarent,
Ex iiſdem tumulis etiam monimenta piorum
Multiplicans multis tribuit miſerator eoſdem
Gentibus. & referam varias ab origine cauſas,
Ex quibus hæc orta eſt variis benedictio terris.
Nam quia non totum pariter diffuſa per orbem
Prima Fides ierat multis regionibus orbis,
Martyres abfuerant, & ob hoc, puto, munere magno
Id placitum Chriſto nunc inſpirante potentes,
Ut Conſtantino primum ſub Cæſare factum eſt,
Tunc ſemulis retegente ſuis, ut ſede priori
Martyres accitos transferrent in nova terræ
Huſpitia, ut Sancto nuu olim Antiſtite factum
Novimus Ambroſio, qui ſultus munere tali
Poſtquam ignoratos prius, & tunc indice Chriſto
Detectos ſibimet mutata tranſtulit aula,
Reginam prompta confudit luce furentem.
Nam Conſtantinus proprii cum conderet urbem
Nominis, & primus Romano in nomine Regum
Chriſticolam gereret, divinum mente recepit
Conſilium, ut quoniam Romanæ mœnibus urbis
Æmula magnificis ſtrueret tunc mœnia ceptis,
His quoque Romuleam ſequeretur dotibus urbem,
Ut ſua apoſtolicis munitet mœnia lætus
Corporibus; tunc Andream devexit Achivis,
Timotheumque Aſia. geminis ita turribus extat
Conſtantinopolis magnæ caput æmula Romæ,
Verius hoc ſimilis Romanis culmine muris,
Quod Petrum, Paulumque pari Deus ambitione
Compenſavit ei, meruit quia ſumere Pauli
Diſcipulum cum fratre Petri. jam quanta per iſtam
Sanctorum per longa viam divortia terræ
Creverit utilitas ad noſtræ munia vitæ,
Ipſa docent hodieque loca, in quibus illa Beati
Rheda capax oneris poſita ſtatione reſedit,
Omnibus in ſpatiis quacumque aut manſio ſanctis
Corporibus, requieſque fuit veſtantibus illus
Sacratos cineres, miris clamantia ſignis:
Nam divina manus medica virtute per omnes
Eſt illic operata vias, qua corpora ſancta
Impreſſere ſacro veſtigia viva meatu.
Inde igitur ſuadente fide data copia fidis
Tum comitum ſtudiis, quædam ut ſibi pignora vellent
Oſſibus e Sanctis merito decerpere fructa,
Ut quaſi mercedem officii, pretiumque laboris
Præſidia ad privata domum ſibi quiſque referret:
Ex illo Sacri cineres quaſi ſemina vitæ
Diverſis ſunt ſparſa locis, quaque oſſe minuto
De modica ſacri ſtipe corporis exiguus ros
Decidit, ingentes illic pia gratia fontes
Et fluvios vitæ generavit gutta favillæ.
Inde in nos etiam ſtillavit cupia Chriſti
Dives & in minimis, nam hoc quoque ſumpſimus iſtic
Carnis Apoſtolicæ ſacra pignora pulvere Patrum,
Quæ Sanctus noſtri Dominuſque Paterque cubilis,
Et cuſtos animæ noſtræ, & tutela ſalutis
Felix vicina ſibi comious æde recepit,
Quæ reliquis ejus ætate recentior aulis
Exiguos cineres, & magnos ſervat honores,
Servaturque magis cuſtodibus ipſa Patronis.
Abſit enim, ut ſervari umquam videantur egere,
Qui ſervare ſolent tamen, & curare ſuorum
Commoda alumnorum patrio dignantur amore,
Atque diceturum ſibi tutamenta locorum
Diligere. hoc Sanctis ſtudium pietatis ineſſe
Spiritibus miranda fide documenta dederunt.
Inde recens etiam paucie opus eloquar otſis,
Dignum etenim Sancti Felicis munera in ipſo
Nateli ejuſdem gratantibus edere verbie.
Non peregrina loquar, oeque tempore priſca protabor;
Finibus io noſtris, & in iſta ſede patratum
Nuper opus referam, quod ſorte agnoſcere vobis
Pſomptum erit in medio, quoniam res luoine geſta eſt.
Credo ex hoc numero veſtrum prope nullus in iſto
Sit novus auditu, quia per longinqua remotis
Fama volans ivit. certe adfueratis io iſta
Urbe aliqui per idem tempus, quo contigit, ut ſur
Inlicitis animo ſtimulis agitatus avaras
Mitteret in ſacra dona manus, & ab omnibus unam
Improbus, & demens venerandæ inſignibus aulæ
Eligeret prædæ ſpeciem Crucis, inſcius illam
Indicio ſibi, non ſpolio fore, quam velut hamum
Piſcis edax hauſit capta capiendus ab eſca.
Quis, rogo, latronem tam grandis ſpiritus auſo
Impulit, armavit, cæcavit, præcipitavit?
Ut nec ad excubias vigilum, nec ad ipſa (quod eſt plus)
Quæ cineres reverenda tegunt altaria ſacros,
Pulveris & ſancti virtutem halantia fragrant,
Corde repercuſſo fugeret, neque numine tantum,
Sed ſpecie ſimul, & pretio præſtantia ferret?
Multa etenim ſuberant alia, ut noviſtis, in ipſo
Ornamenta loco, quæ ſumeret, ut Crucis auro
Parceret, intus enim latitabant myſtica vaſa
Sumendis mandata ſacris. ſed præter & aulæ
Ipſius in ſpatio variis inſignia formis
Munera erant de more ſita, hæc quæ ceruitis illic
Omni prompta die, vel circumfixa per umnes
O dine dimenſo quaſi candelabra columnas,
Defixes eatante gerunt quæ cuſpide ceras,
Lumina ut inclutis reddantur odora papyris.
At medio in ſpatio fiais laquearibus altis
Pendebant per ahena cavi retinacula lychni,
Qui ſpecie arborea lentis quaſi vitea virgix
Brachia jactantes, ſummoque cacumine rami
Vitreolos geſtant tamquam ſua poma calicles,
Et quaſi vernantem accenſo lumine florent,
Denſaque multicomis imitantur ſidera flammis,
Diſtinguuntque graves numeroſa luce tenebras,
Et tenerum ignicolis floreutibus æthera pingunt,

Dumque

Dumque tremunt liquidos crines, crebrumque coruſcant
Aſſiduis facibus, ſparſa caligine noctis,
Ambiguam faciem miſcent lucem inter & umbras,
Et dubium trepidis conſpectibus aera turbant.
Iſte ergo licet in parolo ſibi prompta videret,
Tutius & furanda ſibi, quoniam minus eſſet
Criminis, & pretii, ſupenſum aliunde ab ora
Longius, argentoque levem emendare lucernam;
Sed miſer ambitiosus, & ipſa in fraude ſuperbus,
Tamquam vile nefas argentea ſumere furto
Sprevit, & audacem porrexit in aurea dextram,
Quæ ſimul & variis ſcite diſtincta lapillis
Viderat, & magnis inflarat pectora votis,
Ut pariter gemmis gauderet dives, & auro.
Sed tantum ſceleris magni cumulatus iniquo
Pondere, peccato manet gravis, & levis ære;
Sacrilegum ſua pœna manet, ſua præda latronem
Deſeruit. ſpolio furti, non crimine nudus
Vivit inops fructu, ſed vulnere fraudis abundans.
Quamquam illo non hoc magno ſine numine Chriſti
Conſilioque patet permiſſum crimen adeſſe,
Ut, quia vel quidquam de ſacris tollere rebus
Mente recepiſſet, ſineretur ad illa venire,
In quibus admiſſi impietas inſignior eſſet.
Ante dies paucos idem confugerat illuc
Militiam ſimulans fugere, & ſuſceptus amice
Hoſpes ab ædituis ſacram curantibus aulam,
Toto pene latens ubi menſe, cubilia ſomnos,
Tempora cuſtodum ſimul explotaverat; & cum
Cœpiſſet placitas meditari criminis horas,
Nocte uelas tacita arripuit, nulloque labore,
Nec ſtrepitu foribus clauſis incluſus, ut unus
Servantum, quibus hoſpes erat, primos ubi ſomnos
Non vigiles Vigiles cæpere ſilentibus umbris
Carpere, & oppreſſis oblivia ducere curis,
Ille locum ſceleri ſumens, quam noverat uſu
Adpoſitam lychnis pet noctem ex more parandis
Machinulam gradibus ſcalas præbere paratam,
Et male ſecuro ſibi jam cuſtode relictam,
Qua crucis inſtar erat, quod & eſt modo perpete virga
Directum gemmos trauſverſo limite geſtans
Cartarulos; unum de calce catenula pendens
Suſtinet in tribus. his ſcyphulis incerta relucent
Lumina, cum fert feſta dies; tunc vero ſine uſu
Luminis ad ſpeciem tantum ſuſpenſa manebant.
Sed paulo Crucis ante decus de limine eodem
Contiguum ſcyphus eſt argenteus aptus ad uſum.
Hunc importuno ſibi lumine prædo incautem
Protinus extinguit, namque id quoque noverat idem
Sæpe ſolere mori, cum ſtuppa perarida longam
Conderet in noctem conſumpto lumen olivo,
Nec miraturum vigilem, ſi forte tenebras
Cerneret obducto ſubducere culmina lychno,
More putaturus noctem, non crimine, factam.
Non igitur quaſi fur, quod erat latro, ſed quaſi cuſtos
Auſert inlicitam ſecurus prædo rapinam,
Nec fugit: impaviduſque manet. tegit una latentem
Cellula de multis, quæ per latera undique magnis
Adpoſitæ tectis præbent ſecura ſepulcris
Hoſpiria. harum una fuit abditus, atque ubi mane
Clauſtra patere videt, reſerata proſilit aula,
Et latebram linquens portat ſcelus. ire parabat
Romuleam, ut poſt jam captus narrabat, ad urbem,
Illic iuſandæ acturus commercia fraudis.
Interea ignaris noſtris nox illa dieſque
Totus obit. ſero ſolitum jam veſpete munus
Curantes poſuere gradus. ut ſcandere cœpit
Facturus lychnum, nihil invenit. orbis manebat
Virga Crucis ſolitæ, pulcro ſpoliata monili.
Paliſcunt miſeri, neque damnum crimioris audent
Prodere noxentes etiam ſibi poſſe reatum
Competere. abiecdunt trepidi fugiuntque latronem
Sectantes profugum. nuſquam veſtigia lapſi
Ulla legunt. omnes adeunt diverſa viarum,
Scrutanturque ſitos diverſo littore portus.
Effluxere dies fruſtra quærentibus octo,
Sive decem, & cunctis vacua jam indage recurſis
Unus quærentum puer irritus ipſe laboris
Incaſſum fuſi longa regione redibat,
Et prope jam Nolam veniens ſubſiſtit in ipſo
Aggere, & ingenti gemitu, fletuque profuſo
Felicem clamans præſumit corde fideli
Non remeare domum, niſi cum Cruce. moxque peractum
Promptus iter relegit, ſitque illicet obvius illi
Quidam homo, qui furem, non furem, ſed quaſi civem
Norat eum. noſſet primus rogat, unde viator
Adforet. ille refert. rurſus de fure rogatus,
Si vidiſſet eum, reſpondit at ille, propinquis
Inde locis agere, & regio prope ipſos,
Dum loquerentur, erat monti conjuncta Beſævo,
Quinius ab urbe lapis Nola. ſed veſperis ortua
Conſitum differt. placet ut lua craſtina rurſus
Jungat utrumque ſibi. ſit mane; revertitur iudex;
Peiducit noſtros; capitur fur; præda refertur.
Forte ſacrata dies inluxerat illa Beati
Natalem Ptiſci referens, quem Nola celebrat,
Quamvis ille alia Nucerinus Epiſcopus urbe
Sederit. ecce ipſam Sancti Felicis in aulam,
Quam tunc ſolemni populus ſtipavit honore,
Poſt ſacra jam ſolvente pios Antiſtite cœtus
Tempore proviſo divinitus egredientis
Plebis in occurſum ſubito introducitur ille
Fauces poſt terga manus nodata revinctus.
Lætitia populus, formidine prædo repletur;
Utque novum ad monſtrum tota concurritur urbe.
Turba furens odiis popularibus ibat in illum;
Lætitia incertos miſcebat, & ira tumultus.
Pertimui, fateor, ne forte Diabolus illa,
Qua tolet invidia, violaret ſanguine pompam,
Et pejore prius curaret vulnere vulnus.
Eripitur populo, cellaque includitur ipſa
(Quod ſic forte reo capto tunc accidit) in qua
Delituit rapta Cruce, qua poſt ipſe reperta
Clauditur, ut vivat. tunc ergo ut mente recepta
Ipſe ſuum facinus reus, atque obſtacula cœpit
Mirandis narrare modis, faſſuſque per illos
Octo decemve dies, quibus ire paraverat urbem
Romuleam, implicitis ita ſe pedibus retroactum,
Semper ut ire parans, ſemper retrahente rediret
Neſcio quo, rurſuſque illam temearet ad oram
Beævi, qua juſſus erat quaſi carcere claudi,
Angelica nectente manu. tamen ille putabat
Arbitrii miſer eſſe ſui, quod corpore liber
Eſſe videbatur, quem non exiante catena
Fortior arcante retinebat dextera vinclie.
Ultor eum digno Felix errore ligabat,
Et tali menem vertigine circumagebat,
Semper ut abſcedens nuſquam deſcendere tectum
Proiliente gradu cœpiſſet abire, rediret.
Mira fides! ibat ſtando, remanebat eundo,
Neſcius hoc ipſo, pro quo fugitare parabat,
Ne fugeret fieri, & ſecum ſua vincla manere,

Inruptamque ſibi proprium ſcelus eſſe catenam.
Namque ſinu cleuſæ mandaverat ioſita prædæ
Pondere, & hinc avidam quaſi caprus mente latebram
Quærens, luce tamen campis errabat apertis,
Seque latere putans extabat in æquore claro.
Conſcia ſic meotem impietas cæcaverat, ut nec
Effugeret fugiens, nec celaretur aberrans
Sentibus adverſis. metus hinc, ſtupor inde occentem
Miſcuerant animam, vitabat ſtrata viarum,
Secretos metuebat iners accedere ſaltus;
Ipſa etiam in ſilvis ſibi forte ſilentia tantum
Clamatura nefas metuens, aut triſtia formis
Occurſura potans oltricum monſtra ferarum.
Inde miſer celebri ſeductus ab aggere juxta
Devius in quodam ſpatiabatur ſibi rure,
Securum ignaris ſimulans, ſed corde timorem
Ut facinus ſub veſte premens, nam veſtis in altum
Succinctæ ſinibus clauſum mandaveret aurum;
Nam neque vel tacitæ furrum committere terræ
Auſus erat, ſpecuhuſve cavis de more latronum,
Indicium metuens credendæ fraudis avarus,
Inde ſuæ taotum tunicæ ſua furta nefandus
Crediderat. quare ſtrictum nudarat amictum
Suſpendens fluidam nudeto poplite veſtem.
Hanc prædo pœnam ſceleris tunc ſemet in ipſo
Struxerat, & digne tali eſt formidine vinctus,
Crederet ut nullis miſeri conſortia furti,
Ut ſceleris tanti contagia ſolus haberet,
Et ſinus illius ſudit cuſtodia furti,
Cujus ſacrilegam fuerat manus auſa rapinam;
Ipſe ſuum ſibi ferret onus, ſolumque gravaret
Polluueretque ſuæ letalis ſarcina prædæ;
Ut nihil ex illo vacuum impietate maneret,
Qui ſpolium ſceleris ſacris ex ædibus actum
Includens habitu ciuctn contingeret ipſum,
Atque ſuis ſignum prætenderet ipſe catenis.
Namque brevi captus mutavit cingula vinclis,
Utque aurum ſioibus diſcincta veſte ſolutis
Decidit, ex ipſa fuerat qua cinctus habena
Vinctus eas, quas in ſacra dona tetenderat audax
Prædo manus, proprii captus nodamine lori
Rettulit, & prædæ vacuas, & rete repletas.
Verum ſi penitus totam ſpectare velimus
Ordinis exacti ſeriem magis, ac magis omni
In ſpecie, vel qua latuit, quave arte reclusus
Claruit, admiranda Dei cernamus operta
Felicem geſſiſſe manu. jam plurima retro
Diximus, ut fugiens non fugeret, utque redactis
Paſſibns emenſos ſua per veſtigia curſus
Incaſſum totiens volvente relegerit orſo,
Longinquis excluſus, & ad vicina recurſus.
Nunc aliud Felicis opus, quod dextera Chriſti
Edidit, ut meritum cari mooſtraret alumni,
Commemorabo pari ſpecimen mirabile ſigno,
Quod reus ipſe tremens confeſſo prodidit auſo.
Ante temeo, quia res hæc poſtulat, ipſius ioſtar
Enarrabo Crucis, qualem & pictura biformem
Pingere conſuevit, baculo vel ſtante bicruem,
Vel per quinque tribus diſpanſam cornua virgis.
Forma crucis gemina ſpecie componitur, & ounc
Autemnæ ſpeciem navalis imagine mali,
Sive notam Græcis ſolitam ſignare trecentos
Explicat exiſtens, cum ſtipite figitur uno,
Quaque cacumeu habet tranſverſo vecte jugatur.
Nunc eadem crux diſſimili compacta paratu
Eloquitur Dominum tamquam monogrammate Chriſtum.
Nam nota, qua bis quinque notat numerante Latino
Calculus, hæc Græcis Chr ſcribitur, & mediam Rho,
Cujus apex & ſigna tener, quod rurſus ad ipſam
Curvatum virgam facit O, velut orbe peracto;
Nam rigor obliquus facit I, quod in Hellade Iota eſt;
Tau idem ſtylus ipſe brevi retro a cacumine nomen
Erhcit, atque ita lex, quibus omni nomine oomeo
Celſius exprimitur, coeunt elementa ſnb uno
Indice, & una tribus formatur litera virgis.
Sex itaque una notas ſimul exprimit, & tribus una
Significat virgis Dominum ſimul eſſe ter unum.
Et Deus io Chriſto eſt, quem ſumpto corpore naſci
Pro nobis voluit Trinæ concordia Mentis,
Idque ſacramenti eſt, geminæ quod in utraque virgæ
Ut deducta pari ſaſtigia fioe ſupinant,
Infra autem diſtante ſitu parili pede conſtant,
Adfiaæque ubi media compage cohærent,
Et paribus ſpectant diſcreta cacumina ſummi.
His interm edio coeuntibus inſita puncto
Virga quaſi ſceptrum regale ſuperbius extat,
Significans regnare Deum ſuper omnia Chriſtum,
Qui Cruce diſpanſa per quatuor extima ligni
Quatuor adtingit dimenſum partibus orbem;
Ut trehat ad vitam populos ex omnibus nis.
Et quia morte Crucis cunctis Deus omoia Chriſtus
Extat io exorrum vitæ, finemque malorum,
Alpha Crucem circumilat, & n, tribus utraque virgis
Litera diverſam trina ratinne figuram
Perficiens, quia perfectum eſt mens una, triplex vis.
Alpha itidem mihi Chriſtus, & u, qui ſumma ſupremis
Finibus excelſi pariter complexus, & imi,
Victor & inferna & pariter cæleſtia cæpit,
Effractiſque Abyſis cælos penetravit apertos,
Victricem referens ſuperata morte ſalutem.
Utque illum patriæ junxit victoria dextræ,
Corporeum ſtatuit cæleſti in ſede tropæum,
Vexillumque Crucis ſuper omnia ſidera fixit.
Illa igitur ſpecies, quam fur agitatus avaris
Incaſſum furiis pendente refixerat unco,
Polluraque manu Sancta amandaverat aula,
Hoc opere eſt perfecta, modis ut cnuſita miris
Æternæ crucis effigiem deſignet utramque,
Ut modo, ſi libeat ſpectari cominus ipſam,
Prompta fides oculis; nam reddita fulget in ipſo,
Quo fuerat prius apta loco, & velamine clauſi
Altaris faciem ſigno pietatis adornat.
Ergo eadem ſpecies formam Crucis exerit illam,
Quæ trutinam æquato libratam ſtamine ſignat,
Subrectoque jugum concors temone figurat,
Sive ſuperciliis a fronte jugantia vultum
Lumina tranſverſis imitatur cornibus arbor
Ardua, qua Dominus mundo trepidante pependit,
Innocuum fundens pro peccatore cruorem.
Huic autem ſolido quam pondere regula duplex
Iungit, io extrema producti calce metalli
Parva corona ſubeſt variis circumdata gemmis.
Hæc quoque Crux Domini tamquam diademate cincta
Emicat æterna vitalis imagine ligni.
Hanc fur ille ſui toto de corpore furti
Intactam ferro, quo cetera fregerat, unam
Liquit, & ut capto tunc diſcinctoque reſuſis
Veſtibus, elapſæ ceciderunt fragmina prædæ.
Viſa tei ſpecies tunc inventoribus ipſis
Ancipiti motu confudit pectora. gaudent
Inventis, ſed fracta dolent. cum quærere cauſam
Incipiunt, cautum ſimul, audacemque latronem

Mira-

Mirantes cœcum fractis, cautumque relictis.
Tunc ille admonitis crimen, numenque fatetur,
Mente etenim placida confederat; hoc tamen unum
Numine ſervarat, quo Crux incluſa verabat
Quamlibet audacem ſegni virtute latronem.
Ipſe fatebatur mentis ſcelus, atque crucis vim
Conteſtans, quotieſque manus armaſſet in illam
In cruce conſertam ſocia cumpage coronam,
Ceu fractas totiens ictu cecidiſſe recuſſo,
Brachiaque ægra ſibi nervis ſtupuiſſe ſolutis.
Hic libet in miſerum paucis inſurgere furem.
Infelia quæ tanta tuam dementia mentem
Verterat, ut tanto reprehenſus lumine veri
Non feſtinares omnes prævertere curſu
Indagem revolans, ut furtum ſponte referres?
Tantane vis animum tenebris oppreſſit avaris,
Auderes illam ut gremio tibi condere partem,
Quam totiens arcente Deo violare timebas?
Dic mihi: qua pavor ille tuus fugiebat, & unde?
Rurſus ut intrepidum præceps audacia ſenſum
Tam male durabat, pavidus, contemptor & idem,
Ejuſdem ſceleris ſpeciem diverſus abibas,
Perfidiæque fidem diviſo pectore miſcens,
Virtutem Crucis, & ſignum inviolabile Chriſti
Credebas metuendo fidem confringere ferro,
Et quod noſcebas meruens, portando negabas.
Sed tamen impietas tua nec tibi profuit, & nos
Stultitiam confeſſe tuam, divinaque ſigna
Feciſti magno crucis exultare triumpho.
Ergo relinquamus captum jam inceſſere furem,
Cui ſatis ad pœnam eſt ſpoliatæ fraudis egeſtas.
Nunc ad te, veneranda Dei Crux, verto loquelas,
Gratanteſque tua concludam laude profatus.
O crux magna Dei pietas, crux gloria cæli,
Crux æterna ſalus homini, crux terror iniquis,
Et virtus juſtis, lumenque fidelibus. o crux,
Quæ terris in carne Deum ſervire ſaluti,
Ioque Deo cælis hominem regnare dediſti.
Per te lux patuit veri, nox impia fugit.
Tu deſtruxiſti credentibus eruta ſana
Gentibus, humanæ concors tu fibula pacis
Concilians hominem medii per fœdera Chriſti,
Facta hominis gradus es, quo poſſit in æthera ferri.
Eſto columna piis tu ſemper, & anchora nobis,
Ut bene noſtra domus maneat, bene claſſis agatur
In Cruce nixa fidem, & de cruce nacta coronam.

POEMA XXVII.

S. PAULINI EPISCOPI NOLANI.

S. FELICIS NATALIS DUODECIMUS.

SÆpe boni Domini caris famulantur alumnis
Mente pia, patrio ſubjecta tuentur amore
Mancipia, hiſque favent cura propiore fovendis,
Quos magis indignos opis, & virture carentes
Affectu rimante vident. & ſi quis eorum,
Moris ut humani ſolemnis poſtulat uſus,
Votum aliquod celebrare velit, neque poſſit egenis
Id patrare opibus, ſtudio curatur herili
Servus inops, cui dives opum, queis pauper egebat,
Contulerit Dominus cumulandæ impendia menſæ.
Hæc mihi conditio eſt data ſub Felice Patrono,
Nulla mihi ex me ſint, ut ſint mihi cuncta per illum;
Namque ad Natalem nunc ipſius, ut quidem & ante
Præteritis, quibus iſta dies mihi floruit, annis,
Non erat unde Epulum voti ſolemne pararem,
Inſtabatque dies, nec adhuc mihi prompta facultas
Ex aliquo ſuberat; ſubito ecce Patronus abundans,
Unde dapem inſtruerem, ... geminos dedit una
Cum junice ſues, quorum de carne cibatis
Pauperibus, nos materiam ex animalibus iiſdem
Sumpſimus, egregiis quoniam miracula ſignis
Per pecudes ipſas nuper Deus edidit, alta
Deſtumulans ratione homines adrendere Chriſto,
Nec deſiderium carnis præferre Fidei;
Namque ad avaritiæ noſtræ lacrimabile probrum
Et pecora humanæ rationis egentia ſummum
Signa dediſſe Deum ſeries recitanda docebit.
Non adficta canam, licet arte poematis utar;
Hiſtorica narrabo fide ſine fraude poetæ,
Abſit enim famulo Chriſti mentita profari.
Gentibus hæ placeant, ut falſa colentibus, artes,
At nobis ars una Fides, & muſica Chriſtus,
Qui docuit miram ſibimet concurrere pacem
Diſparis armoniæ quondam, quam corpus in unum
Contulit adſumens hominem, qui miſcuit almum
Infuſa virtute Deum, ut duo conderet in ſe,
Diſtantesque procul naturas redderet unum;
Ut Deus eſſet homo, Deus eſt homo factus ab ipſo,
Qui Deus eſt, genitore Deo, cui gratia non eſt
Sed natura, quod eſt ſummi Patris unicus hæres,
Solum & habens proprium, quod munere præſtat habere
His, quibus alma fides dederit divina mereri.
Ille igitur vere nobis eſt muſicus auctor,
Ille David verus, citharam qui corporis hujus
Reſtituit Patri dudum compage jacentem,
Et racitam ruptis antiquo crimine churdis
Adſumendo ſuum Dominus reparavit in uſum,
Conſertiſque Deo mortalibus, omnia rerum
In ſpeciem primæ fecit revireſcere formæ,
Ut nova cuncta forent, cunctis abeunte veterno.
Hanc renovaturus citharam Deus ipſe Magiſter
Ipſe ſui poſitam ſuſpendit in arbore ligni,
Et Cruce peccatum carnis perimente, novavit,
Atque ita mortalem numeris cæleſtibus aptam
Compoſuit citharam variis ex gentibus unam
Omnigenas populos compingens corpus in unum.
Inde laceſſitis fidibus de pectine Verbi
Una evangelicæ teſtudinis omnia complet
Laude Dei. toto Chriſti Chelys aurea mundo
Perſonat innumeris uno modulamine linguis,
Reſponderque Deu paribus nova carmina nervis.
Sed referam ad mea cœpta pedem, nam tempus & hora eſt
Promiſſas offerre dapes, adponere vobis
Prandia ſollicitas caſte ſumenda per aures.
Nec veteri tepetam, quæ ſum dicturus, ab aevo,
Ante dies paucos iſtic ſpectata profabor.
Venerat huc quidam placitum ſibi ſolvere votum
Urbis Abellinæ de finibus advena noſtris
Sedibus. hic porcum ſtudio curante paratum
Dilatumque diu, ut ſimul annis, atque ſagina
Creſceret, huc illuc perduxerat, atque ubi venit,
Pingue pecus voti jugulat de more voventum.
Fama ſuis magni per gentem accenderat acrem
Ore famem, & cuncti magnæ ſpe partis hiantes
Tendebant ad opima ſenes convivia fauces.
Interea largitor inops non partibus æquis
Dividit, & totum ſibi corpus habere relinquit,

Et

Et votum compleſſe putat, lucuſque redire
Incipit, auſus eas jumento imponere ſecum
Relliquias, & in his placiti ſe pignora voti
Sancta referre domum male credulus, in quibus idem
Damnum animæ, nodumque viæ portabat avarus.
Denique mos nec mille vias permiſſus abire
Paſſibus, elucens die, ſimul aggere placo
Non tenebras pavitanto, nec offendente latebris
Lapſus equo, & quaſi ſanus humi ſe tollere rurſus
Ad conſiſtendum reparato robore ſurgens
Non potuit, cœpitque pedes clamare ligatos,
Idque probare jacens plantis quaſi compede junctis.
Hic aliud mirum caſu ſociatur in ipſo,
Nam dum illum tanta cum debilitate jacentem
Mœſta propinquorum circumſtat turba ſuorum,
Jumentum, cui ſolo oneri porcina manebat,
Aſcenſore ſui vacuum, & ductore relictum
Sponte ſua ſeſe nullo flectente refrænans,
Tamquam offendiculi cauſam cognoſceret ultro,
Aut aliquem prohibere viam, qua cœperat ire,
Vidiſſet, ſic fugit iter, curſumque retorſit,
Et properante gradu recucurrit ad hoſpita recti
Omnibus antevolans, quos lapſi attenta tenebat
Cura viri, quem paulatim quaſi corpore fracto
Nitentem, & genibus rigidis prodire negantem,
Cæcaque vincla, pedem amiſſum, meritumque ruinæ
Illius, & pœnæ, lacrimoſa voce farentem,
Luce palam manibus grave ſubvectantibus ægri
Corpus, fida cohors ſanctas referebat in aulas
Orantem medici Felicis ad ipſa reduci
Limina, mox illic certam reperire medelam.
Illum homines, interque minus, inſeque catervas
In ſacra vectatum mirantibus atria turbis
Diſpoſiti trino per longa fediliu cœtu
Obſtupuere ſenes, inopum miſerabile vulgus,
Et ſocio canæ reſidentes agmine matres.
Præterea multi, ſua quos devotio ſanctis
Ædibus attulerat diverſis eminus oris,
Viderunt inſigne plum, cum tempore eodem
Imo die, tam mira foret mutatio rerum.
Idem homo, qui paulo ante ſuo digreſſus ab iiſdem
Liminibus greſſu, nunc ipſe redux adhenit
Inferiur pedibus, ſubvecto corpore pendens.
Parte alia ſtratus, nullo ſervante ſequentum,
Hoſpitis ante fores etiam nunc carne ſuilla
Srabat onuſtus equus, nec quiſquam notior illi
Adſtiterat, cui cura foret relevare gravatum
Faſce ſuo, & notis reducem ſubducere tectis.
Ille tamen velut humana ratione repletus
Quærentique ſuos, & protinus opperienti
Adſtiterat ſimilis, certo veſtigia ſervant
Fixa loco, ſimul aure micans, & naribus efflans
Adſuetorum hominum notos quærebat odores.
Mirum erat hoſpitibus quænam fuga, qui ſtatus ille
Eſſet equi, norumque animal faciebat amicis
Ambiguum nova forma rei, neque quiſquam erat inde.
Acciduis cunctis illum ſtupentibus, intus
Qui fuerat manibus ſacram portatus in aulam
Martyris, æger ubi ſancto pro limine ſolus
Corpore projecto, & complexis poſtibus hæreus
Oſcula figebat ſuppler, fletuque lavabat,
Seque recognoſcens proprii caput eſſe doloris,
Tales ſeſe ipſum dabat accuſando querelas:
Hic ego qui talem merui deſumere pœnam,
Factus & inde miſer, qua ſi miſer advenial quis,
Efficitur felia! ſed juſtum, parqtte maligno
Me fateor merito exitium cepiſſe, patique,
Ut reus ipſe inter modo humina puniar ardens
Exurente pedes ſimul, & ſtringente dolore,
In quibus heu demens oblati munera voti
Fraudo fidem violans converti in damna ſalutis.
Eſt tamen, eſt aliquid, fateor, quod dicere poſſim,
Jam mihi mutari grata vice triſtia lætis,
Atque ipſas animo jam proſperiora ſuenti
Intactis cœpiſſe malis dulceteore pœnes,
Ex quibus hæc nunc ipſa mihi bene gratia venit,
Quod factum mihi tunc, ut tam eito tangere rurſus
Limina Felicis miſero veneranda hoerer.
Nam mihi ſi nullus, vel ſi levis iſte fuiſſet
Caſus, ut adeptum poſſem pereudere curſum,
Tunc magis infelix de proſperitate fuiſſem,
Manſiſſet mihi culpa nocens, neque vulnus adactum
Intus in oſſa animæ leuiſſem carne rebelli,
Occultaſſet enim meriet diſcrimeo iniqui
Corporis inſeti vigor, & vinxiſſet inertem
Mens durata reum, nili lapſum pœna ligaſſet.
Ergo potens medice in domino tu nomine Chriſti
Felix, jam ſatis hoc tibi ſit, dominoque poteuti,
Quod non ira mihi, pietas ſed amica ſaluti
Supplicium peperit, deviuctam ut corpore culpam
Solveret, ecce malum, fervumque, fugamque voracem
Jure retraxiſti. injectis pro crimioe vinclis
Debitoe infelix teneor, conſtringor, aduror,
Propoſitus cunctis divini forma timoris.
Mentibus hæc trepidis omnes adtendite, quæ nunc
Me miſerum reliquis documento ferre videris.
Numquid enim hoc errore carent aliqui? ſed in uno
Exemplum fieri placuit, quo ſit mea pœna,
Et præjudicium, quibus emendatio non eſt.
Sed jam parce tuo, miſero, precor, optime Felix,
Parce libens, ſuccurre favens, dolor ultimus urget
Clamoſas iterare preces, feſtinus adeſto,
Ne mors prævenat medicum feſtina morantem.
Sed ſcio, quod domini manus hæc, quæ verberat, & quæ
Parcet more ſuo. mihi tantum tu modo ſeſſo,
Jamque ſatiſcenti propera laxare catenam,
Quam tu Sancte vides, ego ſentio. ſicut operto
Clam tacitus vinclo fugitivi membra ligaſti,
Sic inviſibili medicina ſolve reverſum.
Talia clamantem, dum poſtibus hæret in ipſis
Felicis Sancti, lambenique per oſcula tetgit,
Adtumitis illum pia turba & cernit & audit
Cœtibus, ipſe jacens etiam nunc erigitur ſpe,
Increpitatque moras omnes, & tarda ſuorum
Obſequia, adferri porcum, totalque jubet mox
Pauperibus redda paries. ibi vivere tantum
Concedi petit, atque inopum ſaturamine paſci;
Certatim ſocii ciro juſſa fidelia curant.
Itur ad hoſpitium notum, deponitur illic
Sarcina jumento, carnes in fruſta ſecantur,
Et divila coquit lymphis ſpumantibus ignis,
Cocta importantur parulis numeroſa catinis.
Exſaturata fames inopum gratantia reddit
Verba Deo, & veniam petit, ut placata datori.
Nec mora: confeſtim voti ratione ſoluta
Debitur ille intus meritæ compage catenæ
Sulvitur, & pedibus domino miſeraute refectis,
Tamquam liber equus, vel ruptis caſſibus ales
Evolat, & cervi ſalientis imagine curit.
Mira fides oculis ubtenditur. omnia gaudent
Talm facili pietate Dei, tantumque valenti
Felicis merito, ut coram adſit Chriſtus in illo,

Pro

Pro meritis hominum moderans in utroque potenter,
Ut reſipiſcenti medicus ſit, & ultor iniquo.
Cernite enim quantæ fuit illa injuria fraudis,
Qua miſer ille prius diviſerat inter egentes,
Seque, ſuem, atque iſtic ubi totum reddere votum
Debuerat, ſolum caput inteſtinaque porci
Carpſerat, & reliquam toto ſibi corpore partem
Fecerat imprudens, atque improbus, & tamen ipſa,
Qua miſer extiterat, factos mox fraude beatus
Commutante Deo pietatis verbere culpam.
Talis enim cenſura Dei eſt, ſic temperat alti
Pondera judicii Deus Arbiter, & Pater, & Rex,
Omnibus ut tacitam moderato examine libret
Juſtitiam, & leviter mixta bonitate potestas
Ante reos moneat, ſtimulo quam fulminet ultio.
Ut ſi profuerit pœnis, ſina verberis ictu
Salva ſalus homiois redeat compage remiſſa.
Ar ſi quis ſacri monitus terrore flagelli
Noluerit ſentire plagam, incuratus abibit,
Servatuſque neci perfectam ſentiet iram.
Ille igitur miſer anta, dehinc mox ipſe beatus
Tali ſanatus carnemque animamque medela,
Sed quia cognovit clauſam, agnoſcenſque jacentem
Pœoituit, meritum curæ ſibimet ſimul ipſe
Repperit, tuque brevi eſt eapertus utrumque, quod omne
Juſta lege manet divinæ pacis, & itæ
Jus & opus, maneat vindex uti jure ſuperbos
Pœna reos, pietas ſervet miſerata fatentes.
Ergo relaxatis alacer veſtigia vinclis
Idem ex incolumi cito debilis, & cito liber
Ex modo captivo, læta cum voce redibat,
Inſultans, velut ille olim, quem marris ab alvo
Claudentem in verbo Domini Petrus, atque Johannes
Juſſerunt validis in ſaltum exurgera plantis.
Dignus & hic pauper ſpecioſæ limine portæ,
Quem Deus ipſe Petri Deus, & Felicis, eadem
Nunc verbi virtute ſui ſanavit apud nos
Exceſſu claudum modo, quo ſanaverat olim
Ex utero claudum. iſta nunc ope lætus abibat,
Quique preces mæſtas pro vulnere fuderat intus,
Ecce foris fano reddebat corpore grates.
Quidnam ego Felici poſſim redhibere patrono?
Quas illi referam pro tanto munere dignas
Tam cito de tanto ſanatus vulnere grates?
Non pretium ſtatui medico, aut faſtidia lecti
Triſtia ſuſtinui, neque per ſcalpella, vel ignes,
Aut male mordaces vario de gramine ſuccos
Sævior & morbis, & vulneribus medicina
In corpus graſſata meum eſt, velut accidit illis,
Quos humana manus ſuſpecta viſitat arte,
Semper & incerto trepidos ſolamine palpat.
En ego per breve nunc ſpatium perlatus ad ipſum
Felicis Sancti ſolium, & projectus in ipſo
Limine tam gelido, quam duro in marmore fractus,
Atque dolens jacui, & ſolus mihi ſermo precandi,
Sola fides medicina fuit. nullum adſore vidi
Et ſenſi medicum. quiſnam hic medicus, niſi Chriſtus
Ipſe, vel a Chriſto Felix de nomine Chriſti,
Er virtote potens. neutrum illo in tempore ſenſi,
Et tamen ipſe fuit præſens in utroque, velut me
Peccantem argueret cito, ſanaretque dolentem.
Par modus in ſpecie varia mihi caſtigantis
Parcentiſque fuit Domini. ſanator, & ultor
Luminibus latuit pœna, atque medela refulſit.
Nunc ego jam pleno perfectis ordine votis
Ibo domum gaudens medico, totuſque Patrono
Æternum Felice, nec amplius ulla vacebor
Occurſura mihi, velut ante, pericla viarum.
Namque periclum aberit, quia cauſa eſt nulla periclı,
Non reſoluta fides tamen: alliget, oro, ruus me
Semper amor, Felix, iſtam mihi nocte carenam,
Qua tibi me numquam nec mors, nec vita reſolvat:
Verum omues quicumqoa meos videre dolores,
Inque tuo merito magnis inſignibus altam
Conſpexere manum Chriſti, cognoſcere debunt,
Quantum illis mea pœna boni proviserit, ut jam
Præcaveant de terrenis ſibi parcere rebus,
Et, lucra dum captant, adquirere damna ſalutis.
Nam ſi de vili pecudis mihi carne alimentum
Pauperibus fraudaſſe malo fuit, & quid in illis,
Qui male divitias vano amplectuntur amore?
Deſoſſiſque ſuo pariter cum corde metallis
Incubitant, atque hæc latitare ſuperflua produnt,
Quæ proprio longe ſecreta tuentur ab uſu?
Quid facient, quidnam pro ſe tibi, Chriſte, loquentur,
Sanctorum qui partem inopum invaſere, nec ullam
Appoſuere ſibi de re ſuperante ſalutem?
Unus abit miſſus. nunc menſæ grata ſecundæ
Fercula ponemus, ſed quamvis rurſus eandam
Diverſo carnem conditam jure feremus.
Namque aliud vobis iterum, quod de ſue mirum
Luſit opus Felix, mira novitate retexam.
Tempore res prior eſt, ſed noſtris ante libellis
Præterita in præſens tempus ſervata canetur.
Nec refert quod opus quo ſit ſub tempore geſtum,
Unus erit quoniam variis operator in annis,
Qui diverſa facit Sanctorum in laude ſuorum
Omnibus in terris rerom miracula Chriſtus.
Agricolæ quidam de noſtris longius oris
Apula trans urbem Beneventum rura colentes
Da grege ſetigero multis a ſœtibus unum
Lactea adhuc tenero pulſantem fumina roſtro
Excerpſere ſibi, & curatum tempore multo
Paverunt in vota ſuem, & cœpere paratum
Ducere ſanctam Sancti Felicis ad aulam,
Corpore de magno ut multos mactatus egenos
Paſceret, & ſanato gauderet paupere Martyr.
Sed grave ſagina corpus ſuperante pedumque
Non potuit ſe ferre diu, primoqua viarum
Limine ſuccubuit ſibimet, neque deinde moveri
Voca, manu, ſtimulis potuit. liquere jacentem
Hoſpitibuſque ſuis commendavara relictum
Mærentes Domini, mens angia natat in anceps,
Nam voti revocare viam pia pectora nolunt,
Rurſus Felicis veneratum limina longe
Ire pudet vacuos devoti muneris. ergo
Ambiguis talis ſententia mentibus hæſit,
Et totidem lectos eadem de grege minores
Ad ſua vota legunt, quot erat proventus in annos
Ille ſua preſſus qui mole manebat ineptus.
Quod devota fides obſtricti debita voti
Maturare parans tali ratione putavit,
Pluribus ut modicis unum penſaret opimum.
Ergo ſacrum huc venere locum, votiſque patratis
Hoſpitium rediere ſuum non cominus iſtinc:
Nam tum forte domos, quæ circa Martyris aulam,
Implerat ſolitis denſata frequentia turbis;
Propterea procol hinc ſecrero in rure remotam
Contenti ſubiere caſam, qua mane parabant
Ad reditum proferre pedem, cum prima ruberet
Parruriens aurora diem; tuguri ſere aperti
Huſpes homo egreditur tecto, notumque ſuem vir

Con-

Conſpicit ante fores mirando adſtare paratu,
Tumquam ſe miſſum Domino loquereturque adeſſe,
Atque ſalutanti ſimilis veſtigia lambit
Gaudentis Domini, & geſtu ſubgrunuit alumno
Blandos, & olfaciens motando dat oſculo roſtro;
Seque quaſi votum debere agnoſcat herile
Ingerit, & tardos iuvitat gutture cultros.
Quo duce, quæſo, vias ignotis finibus egit,
Quoſve pedes, tam longe ut poſſet currere, ſumpſit,
Qui brevibus ſpatiis in primo fine viarum
Defecit fluidæ depreſſus mole ſaginæ;
Certe nulla manus tantum pecus aggere longo,
Nec ſinus adveeit, nec mens ſua tam ſpatioſum
Ignotu regione viam penetrare ſubegit,
Quandu homines etiam, & mentis tatione vigentes,
Perque ignota regi faciles interprete lingua,
Si tameo bi careant duce, quo via luceat illis,
Cæcus in extremis regionibus implicat error.
Quiſnam igitur direxit itet ſuis? unde voluntas,
Qua Dominum ſequeretur, ei, vel ſentue, ut eſſet
Conſcius ad votum ſe longe ztiate paratum?
Unde hæc cura fuit pecori, quæ rara fidelee
Excitat, ut tamquam propriu culpabilis aſtu
Pigra remanſiſſet ſancto ſus cincta timore,
Contractam remanendu ſibi veniendo piare
Curaret culpam, & vitium peuſaret inertis
Deſidiæ, quamvis ſero comitata profectos
Obſequio Dominos? patet admirabile monſtrum
Cæleſti ditione datum ..... ſuis auſo.
Solus ut iret iter lungum; tantoque ſuiſſe
Ingeuio porcum, ignotis ut tramite recto
Digereret ſpatiis; quod & boc quam grande, quod illum
Trans Beneventanit huc huibus advenientem
Publica ſeu medii ſe ſtrata per aggeris audax
Miſerit, occurſus uumquam cœpere frequentes,
Sive per occultos igitor veſtigia ſaltus
Nulla manus ferro, fera vel ſuit obvia morſu.
Quæ ſolum duxit manus, aut protexit euntem?
Nempe oculos aliqua celatut nube feſellit,
Aere vel raptus vento mage quam pede venit,
Et ſubitu huſpitium Domini delaplus ad ipſum
Conſtitit ignoto pro limine quadrupes hoſpes.
Dicam aliud prope viciui mitabile ſigni;
Nam genere abjunctam pecus armentale juvencam
Quidam bomines æque lunge hac ſede profecti
Secretam primo lacteutit ab ubere matris
Nutrietant noſtris votivo munete pactam
Paupetibus, magna quos iſta plebe coactos
Larga ope multorum Felicis gratia paſcit.
Ergo ubi jam membris vitula eaultabat adultis
Facta per eecretum jam corput idonea vuto,
Promuvere domo; ſed qui mos eſſe videtur
Perſulvenda piis longe ſua vota ferentum
Martyribus, plauſtru ſubjungere, quo veherentut;
Aggreſſi hanc voluere jugo ſubmittere, quamvis
Inſuetam, tameu ut mitem jam meute ſubacta
Utibus bumanis, quibut illam e congrege cœtu
Suſtuleraut Domini parvam, tectilque, cibiſque
Miſcuerant; binc ut domita fetitate putantes
Sub juga ſe facilem docili cervice daturam,
Sollicitaot palpante manu, & conautur in arctum
Ducere. at illa ſibi ſuliros adludere tactus
Credula conſentit primum, ſequiturque vocantee.
Verum ubi jam prupiata jugo conſpexit habenas,
Cervicique ſuæ perſeuſit lora parari,
Indignata dolos, & permutata repeute
Fit fera, nec cervice jugum, nec vincula collo
Suſcipit, & vinctis manibus, loriſque recuſſis
Proſilit u cœtu retinentum, & devia longe
Rura petit, fugiens Dominos, adſuetaque tecta.
Nec procul ex oculis bominum de more ſerino
Se rapit, & cæcis fugitivam ſaltibus abdit;
Nam fugiene Dominos abeuntes eminue adſtans
Sic fugit, ut non ſe patiatur rura relinqui,
Denique ubi vinctum gemino bove currere plauſtrum
Conſpicit, bumanum ſapit, & quaſi conſcia voto
Deberi ſeſe, comes incipit eſſe profectie.
Nec longe comes eſt; tardis comes orbibus ire
Spernit, & excurſu velut inſultante gementes
Prætervectu rotas lenti moliminis agmen
Reſpicit antevolans, nec jam timet ad juga cogi,
Iuviſoque prius ſit amica, & prævia plauſtro,
Donec ſacratam ventum Felicis ad aulam.
Illic ſponte gradum ſiſtit, ſeſeque vocanti
Adplicat, & tamquam voti rea gaudet in ipſo
Stare loco, propriam cui debet victima cædem.
Illa rebellis, & humanis non ſubdita vinclie
Ducitur ad placidam nullo luctamine mortem
Intemerata jugis ſubmittens colla ſecuri,
Pauperibus factura cibos de corpore cæſo,
Læta ſuum fundit Dominorum in vota cruorem.
Quorum iſtæc numquid pecudum eſt, ut Apoſtolus inquit,
Cura Deo. ſed qui propter nos omnia fecit,
Omnia pro nobis operatur in omnibus auctor,
Atque per ignotas pecudes operantia nobie
Signa facit, brutas per clara inſignia mentes
Sollicitans firmare fidem, & confidere vero,
Ut dominum dociles linguis in verba ſolutis
Non taceant homines, quem ſignis muta loquuntur.

POEMA XXVIII.

SANCTI PAULINI EPISCOPI NOLANI

S. FELICIS NATALIS DECIMUSTERTIUS.

CAndida pax lætum gratu vice temporis annum
Poſt hiemes actas tranquillo lumine ducit,
Signatumque pio Sancti Felicis honure
Securis aperit populis. gaudere ſerenie
Mentibus, abſterſa diri caligine belli,
Suadet ovans Felix, quia pacis & ipſe Patronus
Cum Patribus Paulo, atque Petro, & cum fratribus almis
Martyribus Regem regum eeoravit amico
Numine Romani producere tempora regni,
Inſtanteſque Getas ipſie jam faucibus urbis
Pellere, & eeitium, ſeu vincula verrere in ipſos,
Qui minitabantur Romanis ultima regnis.
Nunc igitur pulſa formidine, & imbribus actis
Reſpicere eepulſas uubes, præſentia rerum
Præteritis conferre juvat. quam tetra per iſtos,
Qui fluxere, dies elapſo nox erat anno,
Cum furor accenſus Divinæ motibus iræ
Immiſſo Latiis arderet in urbibue hoſte!
Nunc itidem placidi ſpectatu potentia Chriſti
Munere, mactatis pariter cum Rege profano
Hoſtibus, Auguſti pueri victoria pacem
Reddidit, utque annis tener idem, & fortis in armis,
Prævaluit virtute Dei, & mortalia fregit
Robora, ſacrilegum Chriſto ſuperante Tyrannum.

Sed

Sed quid ego hinc modo plura loquar, quod non ſpeciale
Eſſe mei Felicis opus Reſpublica monſtrat?
Pluribus hæc etenim cauſa eſt curata patronis,
Ut Romana ſalus, & publica vita maneret.
Hic Petrus, hic Paulus Proceres, hic Martyres omnes,
Quos ſimul innumeros magnæ tenet ambitus urbis,
Quoſque per innumeros diffuſo lumine gentes
Intet Romuleos veneratur Eccleſia fines,
Sollicitas ſimul impenſo duxere precatu
Excubias. Felix meus his, velut unus eorum,
In precibus pars magna fuit, ſed ſumma petiti
Muneris ad cunctos, nulli privata refertur.
Ergo pedem referam, fat enim mihi pauca locutum,
Unde nihil proprium meritis Felicis adeſſet,
Nec reticere tamen potui, quia portio laudis
Hoc quoque Felici ſuberat, quod ſumma poteſtas,
Rexque potens Regum Chriſtus Deus omnibus una
Adnnerat Sanctis, quibus in grege ſupplice mixtum
Felicem parili audivit pietate benignus.
Parcam igitur propriis adjungere publica donis
Munera, privatoſque canam Felicis honores,
Quæque ſuis proprie egerit hic in ſedibus edam.
Uode igitur faciam texendi carminis orſum?
Quæ bona Felicis referam? quæ multa per omnes
Paſſim agit, expediam? magis anne domeſtica dicam
Munera, quorum ego ſum ſpecialis debitor illi?
Hæc potius repetam, mihi quæ collata, meiſque
Sat memini, & quia præteritis magis illa libellis
Dicta mihi, quæ partim aliis, permixtaque nobis
Præſtitit, ex his nunc opibus, quas largiter in nos
Contulit, hunc animo texam gratante libellum;
Et contra ſolitum vario modulamine morem,
Sicut & ipſe mihi varias parit omnibus annis
Materias, mutabo modos, ſerieque ſub una
Non una ſub lege dati pede carminis ibo.
Nam quia fœcundo Sancti Felicis in agro
Emetſere novi flores, duo germina Chriſti
Turcius ore pio, florente Suecrius ævo,
Et pariter Sanctæ Matres, ſimileſque puellæ,
Alfia, qualis erat ſoror illa Philemonis olim
Nobilis in titulo, quam ſignat epiſtola Pauli,
Et ſimul Eunomia æternis jam pacta virago
In Cælo thalamis, quam matris ab ubere raptam
Feſtino placitam ſibi Chriſtus amore dicavit,
Unguentoque ſui perfudit nominis, unde
Tincta comas animæ, & mentis caput uncta pudicum
Debere quemquam plaudere, & confidere
Quamvis honeſta rectus incedat via,
Tamen timere ſemper offenſam pedis,
Donec peractis uſque metam curſibus
Palmam peritæ comprehendat gloriæ.
Quare beatos Martyres, quos extulit
Perfecta virtus in coronam cælitem,
Juſtis honoris debiti præconiis,
Celebramus omnes nos eorum poſteri
Confeſſione Chriſtiani nominis,
Quibus profuſo ſanguine ob Sanctam Fidem
Proſeminarunt frugis æternæ bonum,
Ut ſi ambulemus Martyrum veſtigiis
Partis Parentum perfruamur præmiis.
Hinc ergo Sanctis, ſive Confeſſoribus,
Seu conſecratis paſſione teſtibus
Dies ſacratos, in quibus functi diem
Mortalis ævi morte vitali ſuum
De labe mundi tranſierunt ad Deum,
Populi fideles gaudiis ſollemnibus
Honore Chriſti gratulantes excolunt,
Ut iſte Sancti pace Felicis dies,
Quo clauſit olim corporis vitam ſenex,
Confeſſionis ante functus prælia,
Sed incruento conſecratus exitu
Poſt bella victor pacis adſumptus die
Vocante Chriſto liquit exultans humum,
Et in ſupernas tranſitum fecit domos
Non defraudatus a corona Martyris,
Quia paſſionis mente votum geſſerat.
Nam ſæpe agonem miles intravit potens,
Victoque ſemper hoſte Confeſſor rediit;
Sed præparata mente contentus Deus
Servavit illum, non coronam martyris
Negans, ſed addens & coronam Antiſtitis,
Ut incruento palmam adeptus prælio
Et præliati poſſideret præmium,
Confeſſionis purpurante Laurea
Vittaque pacis in Sacerdotis ſtola
Redimitus idem bis coronatus foret
Confeſſor atque Preſbyter Felix Dei.
Hic ergo votis, quem recolimus, annus
Non eſt agonis, ſed ſepulturæ dies,
Quo ſeparata ab invicem ſubſtantia
Anima volavit ad Deum, in terram caro
Reverſa tumulo conquievit abdita.
Et merito Sanctis iſte Natalis dies
Notatur, in quo lege functi carnea
Mortalitatis exuuntur vinculis,
Et in ſuperna regna naſcuntur Deo,
Secumque lætam ſpem reſurgendi ferunt.
Ergo ſemper iſtum ſic honoravi diem,
Magis hunc putarem ut eſſe Natalem mihi,
Quam quo fuiſſem natus incaſſum die.
Legendus etenim eſt ille dignus mihi
Dies, in iſtud quo creatus ſeculum
Peccator utero peccatricis excidi
Conceptus atris ex iniquitatibus,
Ut jam nocentem pareret me mater mea.
Maledictus ergo ſit dies, quo ſum miſer
Ad iniquitates ex iniquis editus.
Benedictus iſte ſit Natalis & mihi,
Quo mihi patronus natus in cæleſtibus
Felix ad illam exortus eſt potentiam,
Qua me valeret fœce purgatum mea
Laxare vinclis, & redemptum abſolvere
De luctuoſa morte Natalis mei.
Acto per orbem circulis anno ſuis
Eadem recurrit ſemper hæc cunctis dies;
Verum quotannis innovante gratia
Diverſitatem munerum, quæ dat ſuo
Chriſtus ſodali, donet ut Felix mihi,
Mutatur & non ipſa, quæ cunctis venit
Varias meorum carminum cauſas ferens.
Videamus ergo quid mihi hoc anno novum
Adtulerit, unde vocibus vernem novis.
Non ibo longe, nec procul ſumam mihi
Præterita tempore, aut locis abſentia.
Adſunt, tenentur ipſa dona cominus:
Videtis omnes munera hoc anno data,
Nobis in uno juncta Felicis ſinu
Mancipia Chriſti, nobiles terræ prius,
Nunc vero Cælo deſtinatos incolas,
Quos Chriſtus ipſe, qui creavit divites,
Hoc pauperavit ſeculo, in regnum ut ſuum
Terreni honoris arce dejectos vehat.

Apronianum Turciæ gentis decus,
Ætate puerum, ſenſibus carnis ſenem,
Veteri togarum nobili proſapia,
Sed clariorem Chriſtiano nomine,
Qui mixta veteris & novi ortus gloria,
Vetus eſt Senator curiæ, Chriſto novus.
Huic propinquat ſocius æquali jugo
Ævo minor Pinianus, par fide,
Et ipſe priſco ſanguine inluſtris puer,
In principe urbe Conſulis primigenus.
Valerius ille conſulari ſtemmate
Primus Latinis nomen in Faſtis tenens,
Quem Roma pulſis Regibus Bruto addidit,
Valerii modo hujus Chriſtiani Conſulis
Longe retrorſum generis auctor ultimus.
O vena felix! ille gentili licet
Terrore functus hoc ſuæ ſtirpis bonum
Non capiet atro merſus Inferni lacu;
Sed nos fideli conſuentes lumine
Retracta, vel præſentia humani ſtatus,
Miramur opera conditorie ardui,
Et præparatos a vetuſtis ſeculis
Succeſſionum myſticarum lineis
Poſt ſtupemus impiorum filios.
Tamen in tenebris impiarum mentium
Lucis videmus emicaſſe ſemina
In tempore ipſo noctis antiquæ ſitis,
Quibus probata quemlibet gentilibus
Mens, & voluntas lege naturæ fuit.
Hinc in quibuſdam nunc eorum poſteris
Veterum ſubinde vena reſpondet patrum,
Ut ille quondam Piniani, nunc mei
Auctor ſupremus in libertatem ſuis
Poſt regna dura vindicandis civibus
Lectus Nepotis hujus ortum prætulit,
Qui mente avira perſequens ſuperbiam
Putiore cauſa ſervitutem depulit
A ſemetipſo, corporis victor ſui:
Pulſoque regno Diaboli e membris ſuis
Jam ſpiritali pace peccati jugum
Fidelis animæ caſta libertas terit,
Et in hoc parentis aliquid illius refert
Puer iſte Chriſti conſulatum militans,
Quod liberandis conſulens munus pium
Redemptionis ope diſpenſat Deo
Priſci parentis æmulator hactenus,
Quod ſervitute libetat domeſticos,
Ut ille cives. ſed quod ille geſſerat
In urbe & una, & parvula primis adhuc
Romæ ſub annis, hic modo in multis agit
Diverſo in orbe conſtitutis urbibus,
Paſſim benignus & ſuis, & exteris.
Nam & libertorum pluribus cervicibus
Servile Sanctis opibus expellit jugum,
Quos ære vinctos in tenebris carceris
Abſolvit auro de catena fœnoris.
Hos ergo Felix in ſuo ſinu abditos
Mandanre Chriſto condidit tectis ſuis,
Mecumque ſumpſit ſempiternos hoſpites.
His nunc utrimque lætus adjutoribus
Trium ſub una voce votum dedico,
Uno loquente Spiritu in affectu trium.
Magnificate Deum mecum & ſapientes honeſtis
Unanimes pueri pſallite carminibus.
Ut decachorda ſonent pulſis pſalteria nervis,
Et paribus coeant diſſona fila modis.

Sic pia compagie noſtræ teſtudo reſultet,
Tamquam uno triplex lingua ſonet labio.
Tres etenim numero ſumus iidem, mentibus unum,
Et plures coeunt in tribus his animæ.
Quarum cæleſtis libet indita nomina ſervat;
Prima chori Albina eſt, compar & Hæraſia.
Jungitur hoc germana jugo, ut ſit tertia princeps
Agminis hymniſonis mater Avita choris.
Maribus his duo ſunt tribus uno pignora ſexu,
Flos geminus Melani germen, & Eunomia.
Hæc eadem & nobis maribus ſunt pignora, nam quos
Diſcernit ſexus, conſociat pietas.
Cum Patre Paulino pater æque Turcius iſte eſt:
Sed me ætas, ſoboles hunc facit eſſe patrem.
Diverſo ex ævo nomen ſociamur in unum,
Et non ambo ſenes, ſed tamen ambo pares.
Ergo cohors hæc tota ſimul tria nomina matres,
Quatuor in natis, in patribus duo ſunt.
Nem puer hinc Menali conjunx in corpore Chriſti,
Cui Deus a pinu nomen habere dedit.
Natus ut æternæ viræ puer arbore ab illa
Suſciperet nomen, quæ ſine fine viret.
Pinus enim ſemper florente cacumine perflans
Semper amans celſis alta comare jugis.
Non mutat ſpeciem cum tempore, namque ſub æſtu
Et nive par ſibimet ſtat viridante coma.
Fertilis & fructu validæ nucis intus ad eſcam
Lac tenerum criſpo tegmine mater habet.
Pinguis odoratum deſudat tæda liquorem,
Ut nec in ipſo arbor robore ſit ſterilis.
Hæc igitur typus eſt æterni corporis arbor,
Pulcra, ferax, vivax, ardua, odora, virens.
Iſtius loſtar erit Domino puer iſte beatus
Arboris, ut maneat gratia perpes ei.
Jamque Deo plantatus agit, ſanctoque profectu
Fructiferum adtollit pinus ut alta caput.
Eminet hic proprio mihi filius in grege primus,
Aſt aliud mihi par lumen in Aſterio eſt.
Quem ſimul unanimes vera pietate parentes
Infantem Chriſto conſtituere ſacrum.
Ut tamquam Samuel primis ſignatus ab annis
Creſceret in Sanctis votus alente Deo.
Prima parens Chriſti ſub nomine murmura ſolvit,
Et Domini nomen prima loquela fuit.
Jamque parente Deo regnis cæleſtibus ortus
Siderco pariter nomine, & ore micat.
Hunc puerum, & fratrem fecit pia gratia patri;
Nam pariter ſancto flumine ſunt geniti.
Quos natura gradu diviſerat, hos Deus almo
Munere germanos in ſua regna vehet.
Ergo novem cuncti ſocia cum prole parentes,
Pectore concordi ſimus ut una chelys.
Omnee ex nobis citharam faciamus in unum,
Carmen diverſis compoſitam fidibus.
Æmilius veniat decimus. tunc denique pleno
Concinet Io nobis myſtica lex numero.
Hoc etenim numeri in capite, in teſtudine pacis
Viva ſalutiferum chorda loquetur opus.
Huic citharæ plectrum Felix erit. hoc decachordam
Chriſtus ovans citharam pectine percutiet.
Quæ citbara in nobis Chriſto modulante ſonabit
Plenam perfectis ſenſibus armoniam.
Sic pax noſtra Deo totis ſit conſona fibris,
Simus ut uniti corpore, mente, fide.
Talis enim citharam ſanctis homo legibus implet
Omnibus ad vitam compoſitus numeris.

Cujus

Cujus vita ſacræ concordat ad omnia legi.
Omnis enim intacto ſtamine chorda canet.
Nunc ad te, Venerande Parens, æterne Patrone,
Suſceptor meus, & Chriſto cariſſime Felix,
Gratificas verſo referam ſermone loquelas.
Multa mihi variis tribuiſti munera donis;
Omnia, præſentis vitæ rem ſpemque futuræ
Quæ pariunt, tibi me memini debere, cui me
Mancipium primis donavit Chriſtus ab annis.
Si mihi fluminei facundia curreret uodis,
Oraque mille forent centenis perſona linguis,
Forte nec his opibus conlato fonte refertus
Omnia Felicis percurrere munera poſſem,
Quanta ſuo Dominus donavit Chriſtus amico,
Et mihi Confeſſor famulo transfudit alumno.
Quæ quibus anteferam donis diverſa, ſed æquis
Grandia ponderibus concurrunt multa, nec ex his
Quid potius memorare legam, diſcernere poſſim.
Judicii facilis diſcrimen copia turbat.
Si prima repetens ab origine cuncta revolvam,
Quæ pietate pari vario mihi præſtitit ævo,
Ante queam capitis proprii numerare capillos,
Quam tua circa me, Felix bone, dona referre.
Tu mihi cæleſtum, ſi poſſem adtingere, retum
Prima ſalutiferis jeciſti ſemina cauſis.
Nam puer occiduis Gallorum advectus ab oris,
Ut primum tetigi trepido tua limina greſſu,
Admiranda videns operum documenta ſacrorum
Pro ſoribus fervere tuis, ubi corpore humato
Clauderis, & meritis late diffunderis altis,
Toto corde Fidem divini nominis hauſi,
Inque tuo gaudens adamavi lumine Chriſtum.
Te duce faſcigerum geſſi primævus honorem,
Teque meam moderante manum, ſervante ſalutem
Purus ab humani ſanguis diſcrimine manſi.
Tunc etiam primæ ... libamina barbæ
Ante tuum ſolium, quaſi te carpente, totondi.
Jam tunc præmiſſo per honorem pignore ſedis
Campanis metanda locis habitacula fixi,
Te fundante tui ventura cubilia ſervi.
Cum tacita inſpirans curam mihi mente juberes
Muniri, ſternique viam ad tua tecta ferentem,
Adtiguumque tuis longo conſurgere tractu
Culminibus tegimen, ſub quo prior uſus egentum
Incoluit, poſt hæc geminato tegmine crevit
Structa domus, noſtris quæ nunc manet hoſpita cellis,
Subdita pauperibus famulatur porticus ægris,
Quæ nos impoſitis ſuper addita tecta colentes
Suſtinet hoſpitiis, inopumque ſalubria præſtat
Vulneribus noſtris conſortia ſede ſub una;
Commoda præſtemus nobis ut amica viciſſim,
Fundamenta illi confirment noſtra precantes,
Nos fraterna inopum foveamus corpora tectis.
Ergo ubi his terno ditionis faſce levatus
Depoſui nulla maculatam cæde ſecurim,
Te revocante ſoli quondam geoitalis ad oram
Sollicitæ matri ſum redditus. inde propinquos
Trans juga Pyrenes adii peregrinus Iberos.
Illic me thalamis humana lege jugari
Paſſus es, ut vitam commercarere duorum,
Perque jugum carnis duplicata ſalus animarum
Dilatam unius poſſet penſare ſalutem.
Ex illo quamvis alio mihi tramite vita
Curreret, atque alio colerem procul abſitus orbe,
Qua maris Oceani circumſonat undicus æſtus,
Galla mente tamen nunquam divulſus ab iſta
Sede fui, ſemperque ſinu Felicis inhæſi,
Inque vicem ſenſi Felicem adiiſtere noſtris
Rebus in omne bonum, per cuncta domique, foriſque
Conficienda. mihi res & defenſio rerum
Unus erat Felix placato numine Chriſti,
Semper & avertens averſa, & proſpera præſtans.
Tu Felix ſemper ſelix mihi, ne miſer eſſem
Perpetuo pater, & cuſtos pietate fuiſti.
Cumque laborarem germani ſanguine cæſi,
Et conſanguineum pareret fraterna periclum
Cauſa mihi, conſumque meum jam rectur adiiſſet,
Tu mea colla, pater, gladio, patrimonia Fiſco
Eximis, & Chriſto Domino mea, meque reſervas.
Nam quo conſilio rebus capitique meo tunc
Chriſtus opem tulerit, Felicis cura poteoter
Adſuetit, docuit rerum poſt exitus iugens,
Quo mutata mea eſt ſors & ſeotentia vitæ,
Abjurante Fide mundum, patriamque, domumque
Prodita diverſis egit commercia terris,
Portandamque crucem diſtractis omnibus emit.
Res igitur terræ regni cæleſtis emit ſpem,
Spes etenim Fidei carnis re fortior. hæc ſpes
Perpetuam, quæ nixa Deo eſt, rem parturit; at res
Carnea cæleſtem perimit ſpem, quæ tamen, & rem
Si ſuperet vincente Fide, non protinus aufert,
Sed bene mutatam divino jure reformat
De fragili æteruam referens, terriſque remotam
In Cælis ſtatuens, ubi fidus credita cuſtos
Chriſtus habet, neque tantum iſtu, quo ſumpſerit iſti nc,
Depoſitum numero ſervat, ſed multiplicato,
His, qui crediderint, commiſſa taleota rependet
Fœnore, ſeque credentibus efficiet rem;
Et quæ res hac re poterit pretioſior eſſe?
Si totus mundus mihi res privata fuiſſet,
Num potior Domino foret hæc poſſeſſio Chriſto?
Et quis me tantæ vel ſpe modo poſſeſſorem
Præſtitit eſſe rei? quis me rem compulit iſtam
Spernere pro Chriſto, ut Chriſtum mihi verteret in rem?
Quis niſi tu ſemper mea magna potentia, Felix,
Peccaris inimice meis, & amice ſaluti?
Tu mihi mutaſti parriam meliore paratu,
Te mihi pro patria reddens. tu nos de labe caduci
Sanguinis exemptos terræ geoitalis ab ora
Ad genus emigrare tuum, & cæleſtia magnis
Feciſti ſperare animis. tu ſtemmata noſtra
Murans de pravis mortalibus inter amicos
Cæleſtis Domini, et libro ſignata perenni
Nomina translato mortalis originis ortu
Deleri facies morti, tranſcripta ſaluti.
Quid ſimile his habui, cum dicerer eſſe Senator,
Qualia nunc iſtic habeo, cum dicor egenus?
Ecce mihi per tot Benedicti Merryris aulas
Et ſpatiis amplas, & culminibus ſublimes,
Et recavis alte laquearibus ambitiolas,
Intriguas & aquis, & porticibus redimitas,
Undique, ubique ſimul, quodcumque per iſta Beato
Nomine Felicis colitur, celebratur, habetur,
Omnibus in ſpatiis domus eſt mea. nec locus ullus
Ædibus illius conjunctus, & loſitus extat,
Qui mihi non quaſi res pateat mea. ſed quid io iſto
Munere me jactem, ſi rem Felicis amati
Viſibili lapidum tecto vernaculus hoſpes
Poſſideam. quanto plus eſt mihi, quod mihi Felix
Ipſe Dei dono domus eſt, in quo mea vivat
Vita, domum nullis lapſuram poſſidet annis?
Nam quo Felicis domus & mea ſit domus, ipſo

Permittente ſui licitas mihi juris habenas,
His etiam probat officiis audacia noſtre,
Hoſpita quod ſocios in tecta recepimus, & nunc
Omnes jure pari Felicis jura teoemus,
Felicisque Patris gremio conjuncta fovemur
Pignora, quæ noſtis, quos cernitis, & modo in ipſis
Felicis tectis mecum metata tuentes
Hoſpitia, oblitos veterum præcelſa domorum
Culmina, & anguſtis vicino Martyre cellis
Turius in parvo ſpreta ambitione manentes.
Chriſtus enim juata eſt modicis, evertitur altis,
Pauperis & tuguri magis arcta tigilla frequentat,
Quam præcelſa ſuperbarum faſtigia rerum.
Ergo ut componam, quæ nunc colo, tecta relatis
Culminibus, quæ nunc habeo, aut habuiſſe recordor,
Si placet, erbitriis ſibimet componite juſtis.
Quæ tam pulchra domus? quis ager tam fertilis? aut quid
In re morali fuerit mihi, quam modo in iſto
Paupere contribuit Chriſtus, per quem mihi abundat
Dives ineahauſto redito poſſeſſio Felix?
Ut vero ex veteri relegam mea prædia cenſu,
Quidquid erat magnum quondam mihi qualibet in re,
Terra erat, & vacuæ ſpecies ventoſa figuræ,
Sive aurum, gemmæque forent, erat illa ſupellex
Vile bonis pretium, pretioſum virus avaris.
At modo caſſus opum, nec opum, ſed verius expers
Damnatorum onerum, ſecûte liber habendi
Pauperrate fruor, nec habent inimica ſequentum
Vincula, qao teneant nudum. facile levis exit
Corpore, quem nullis ſuffocat amoribus illex
Per varias ſpecies mundi fallenris imago.
O veneranda mihi, & toto pretioſior orbe
Pauperies Chriſti theſauro cælite ditas,
Quos ſpolias opibus, terræ quaſi rudere purgas,
Deſtruis in nobis terrena, æterna viciſſim
Conſtruis in pretium vitæ; diſpendia terræ
Vertis vete novo, verſa vice detrimenti,
Ut lucri nobis ſervata pecunia damnum
Non ſervata lucrum faciat, ſed more ſiniſtro
Fuſa eadem demno eſt. nec enim ſine nomine Chriſti
Præceptoque cuiquam ſua fundere prodeſt,
Nam vete pereunt vitiis impenſa profanis.
Luxus, & ambitio magno diſcrimine morbi
Crimen avaritiæ penſant, quia par in utroque
Cauſa ſubeſt mortis, quam ſic maculoſa bibido
Perficit, & rerum mundi maleſuada cupido.
His me divitiis inopem cupis, optime Felia,
Ut facias vitæ iocupletem, & paupere cultu
Exortem reddas mortis ſine fine luendæ
Divitibus mundi, quibus auri letiſet uſus
Parturit æternos ſocils cum vermibus ignes.
Non ſolis tibi nos junctis vis degere tectis,
Quos & in æternæ tibimet conſortia vitæ
Enutrite pates, & ad illam ducere formam,
Quam tu ſub Domini perfectus imagine Chriſti
Geſſiſti in terris homo quondam ex divite pauper.
Nam coi paupertas tua, quam pro nomine ſancto
Proſcriptis opibus gaudens confeſſor adiſti,
Ignorata manet, qua prædirus uſque ſenectam
Conducto felia coluiſti ſemper in horto?
Proprerea ſimiles tibi uiteris efficere omnes
Paupertare pia, quos ſuſcipis hoſpire tecto;
Diſſimilis nec enim tibi poſſet forma coire.
Quantum etenim diſcors agno lupus, & tenebris lux,
Tantum diſpeſcunt via divitis, & via Chriſti.
Nam via lata patet, quæ prono lubrica clivo
Vergit in Iuferoum, qua dites urget avaros
Molibus impulſos propriis in Tartara ferti.
At via, quæ Chriſti eſt, quæ Confeſſoribus almis
Martyribuſque patet, paucis iter ardua pandit.
Non capit ergo via hæc fulcos, excludit onuſtos.
Propterea famulum, ſectatoremque Beati
Martyris adſtringi decet, exutumque moleſtis
Compedibus tenuem de peupertate ſalubri,
Atque levem fieri, ut portam penetrare per arram
Poſſit, & excelſum Domini conſcendere montem.
Sed quid ego imprudens diſcernere pondera rerum?
Pro magis hæc ego pono tuis, Pater Optime, donis,
Quamlibet hæc quoque ſint mihi gaudia, parva tamen ſunt,
Si potiora ioquar. quota portio namque tuorum eſt
Erga nos operum reparatio muneris hujus,
Quod terram hoſpitio dederis, habirandaque tecta
Condere præſtiteris, cum tu, Pater, & tua nobis
Viſcera præbueris? nam quid niſi viſcera nobis
Intima promſiſti, quibus interiore ſepulcri,
Sancte, tui eacitis ab operro pulvere cauſis
Paudere dignatus ſpeciali nos tibi amore
Inſertos tanto voluiſti prodere ſigno,
Ut tacitam, & fixam per tot retro ſecula ſedem
Corporis, Alme, tui ſubito exiſtente favilla
Pulveris in ooſtro ſervari tempore velles?
Ergo illas Felicis opes in laudibus ejus
Tranſcurſu properante legam, quaſi dona minora,
Multa ſuo nobis quæ jam gremio ſuſceptis
Sedulus adtribuit, neque parcet prodigus in nos
Iugiter affluere innumeris ope divite donis,
Non ea ſuppeditans tantum, quibus indiget uſus
Corporis, illa etiam, quibus & nunc gretia nobis
Quæritur, & poſt nos retinetur nomen honoris,
Addidit, ut tantis numquam retro condita ſeclis
Noſtro opere extructas adcreſcere, vel renovari
Porticibus, domibuſque ſuas permitteret aulas.
Ille etiam proprit nobis ſecreta ſepulcri
Sancta revelavit. paucis venerabile munus
Eloquar, ut magnæ pietatis luceat inſtar,
Qua nos indignos tanto dignatus amore eſt,
Ut prope ad arcanum permittens noſtre verendum
Lumina ceu propriis ſua proderer oſſa medullis.
Ergo ſuam toto vobis loquar ordine cauſem,
Qua tribuit vicina ſuis nos cernere membris,
Atque ipſam poſiti contingere corporis arcam.
Nota loci facies cunctis manet, ut ſuper ipſum
Martyris adſtruſi ſolium, claudente ſepulcri
Cancello latus in medio, ſit pagina quædam
Marmoris adfixo argenti veſtita metallo.
Iſta ſuperficies tabulæ gemino patet ore
Præbens infuſæ ſubjecta foramina nardo,
Quæ cineris ſancti veniens a ſede repoſta
Sanctificat medicans arcana ſpiritus aura.
Hæc ſubito iuſuſos ſolito ſibi more liquores
Pocula de tumulo terra ſubeunte biberunt,
Quique loco dederant nardum exhaurire parantes,
Ut ſibi jam ferrent, mira novitate repletis
Pro nardo jaculis cumulum erumpentis arenæ
Inveniunt, pavidique manus cum pulvere multo
Fauclbus a tumuli retrahunt. nova res movet omnes,
Et ſtodium accendit ſubiii diſquirere cauſam
Prodigii. placet ergo diem condicere certam,
Scruiari & penitam ſubmoto marmore ſedem.
Hoc etenim, fateor, nimis anxia cura timebat,
Ne quid ſorte pio de corpore pulvis haberet,
Quem manus e tumulo per aperta foramina promptum

Hauſe-

Hauſerat, & varia concretum ſorde ferebat
Cum ſſiculis ſimul, & teſtis cum rudere mlatis.
Inde metus hominum per mutua verba putabant,
Na fortaſſe ſacram ſancta de carne favillam
Beſtiola occulris aliqua intercluſa cavernis
Altius expueret, ſicut deſerta per agros
Monſtra ſolent terram roſtris fodere iorus acutis,
Et foveas circum cumulos effundere nigros;
Sic & ab inferno ſancti Falicis operro,
Quo magis hoc mirum foret, intervalla dierum
Fecit congeſtæ miranda eruptio terræ.
Ergo die placita multis opus utile rebus
Arripitur. cunctos tranſmittis Epiſcopus ad nos
Presbyteros. his fabra manus ſpectantibus inſtat
Juſſa Sacerdotum facere. eſt primus labor illis
Cancellos removere loco, curaque ſequenti
Hærentes tabulas reſolutis tollere clavis.
Verum ubi depreſſam ſub tegmine marmoris arcam
Vidimus inrupta ſolii compage manentem,
Tunc ſecura fides dubio de corde periclum
Erroris pepulit, cum tactu oculoque probarit,
Incolumi ſolio numquam rimanta ſepulcro,
Undique vallarum valido munimine corpus
Martyris emuriti nullis patuiſſe piaclis,
Et dignum retinere ſuæ pia carnis honorem
Oſſa, quibus ſanctus numquam deſiſtit adeſſe
Spiritus, unde piis ſtat gratia vera ſepulcris,
Quæ probet in Chriſto funcſtos ſine morte ſepultos
Ad tempus placido ſupiri corpora ſomno.
Ergo reformato Falicis honore ſepulcri
Omnia ſollicire munita relinquimus, ut jam
Uſque diem Domini, quo debita principe Chriſto
Exciris pariter radiabit gloria ſanctis,
Inconcuſſa ſuo requieſcant oſſa cubili,
Quæquu animam ſanctam manet in regione ſuperna
Pax, eadem in terra teneat venerabila corpus.
Quid ſupereſt quod adhuc referam? quam vero vel ipſa,
Quæ cecini, digne ediderim, val cuncta profuſi
Munera retulerim plano ſarmone patroni?
Multa latent, numero memori tamen omnia nobis
Pectore fixa ſedent, & plurima jam memorata,
Plura etiam memoranda manent; ſed maxima multis
Excarpenda monet moderandi regula libri.
Omnibus extructis operum, quæ ſtare videntur
Diverſis aatare modis exceſſa per aulas,
Et per veſtibula extentis circumdata lata
Porticibus, ſolum ſimul omnia munus aquarum
Tecta videbantur mœſtis orara colonis.
Ipſum etiam, fateor, querula jam voce ſolebam
Falicem incuſare meum, quaſi ſegniter iſtis
Inſtaret votis, quod aquæ conſortia nobis
Tam longum ſocia pararetur ab urbe negari.
Varum inconſulta properantes menta trahebat
Conſilio potiore moras in tempora nectens
Congrua, ſic etanim juſta ratione petebat
Ordo operum. prior eſſet ut his perfectio cœptis,
Quæ circa Sanctas venerandi martyris aulas
Sedula multijugo molimine cura parabat,
Cumque manum ſummam tactis divina dediſſet
Gratia, tunc pleno finitis ordine votis
Condita perductos rivaret in atria fontes,
Denique ut implero ſtetit hic opus omne paratu,
Non extincta diu noſtri ſitis arida voti,
Moxque volente Deo populi prius aſpera corda
Conſanſum facilam proclivi corde dedere.
Dicam igitur modo munus aquæ. da nunc mihi, Felix,
A Domino exorans verbo mihi currere verbum
Tam facili eloquio, quam largo flumine fontes
In tua veſtibula, atque domos manare dediſti,
Omnia, quæ nobis tu ſuffragante benignus
Contribuit Dominus, tali decoravit, & auait
Munere, quo fontes ſitientibus intulit arvis.
Illa pio rurſus petra Chriſtus ab ubere fluxit,
Antiqua referens donum pietatis, ut omuem
Inſolito ſiccam prius inroraret arenam,
Et tarram ſine aqua ſubitis manare fluentis
Efficaret, ſanctaſque ſui Felicis in aulas,
Hoſpitibus populis diverſa genta coactis,
Par puteos ſimul, atque lacus, concha ſque capaces
Largiter infuſis nova currere pocula rivis.
Quis mea te ſoos ſumma daret deſarta rigare,
Pumiceumque mei cordis perrumpere ſaxum,
Eaque petra fundare domum, & de ta bibere undam,
Quæ pareret vivam mihi ſic o in pectore venam
Æternum ſalientis aquæ? ſed & hæc mihi gutta
Eloqui tenuis, quo ra loquar, inde profecto
Ducitur, unde etiam fluviis exundat o igo.
Nam quis vel modico te ſumma potentia ſummi
Chriſta Patris fari ſine ta quear? ipſe rurus te
Inſpirat Chriſtus dici quo lumine luman
Et Patris & nati pat cernimus, ut duce ſancto
Adſpirante Deum fata amur cum Patre Chriſtum.
Sed quia dum vivi fontis gero noman in ore,
Gutra meum ſtillavit in os de flumine verbi.
Forte aliquem referent ex hinc mea labra ſaporem,
Et nunc munus aquæ non ſiccis faucibus areos
Lingua, ſed uberibus, val ut humefacta coquetur.
Omnibus inſtructis operum, quæ multa videntur,
Poſtulat iſte locus devotæ nomen Abellæ
Indere verſiculis, nam digna videtur honore
Nominis hujus, ut in laudem Falicis & ipſa
Laudetur, quia pro Felicis honore laborem
Sponta ſibi ſumpſit, quod daſudare ſub æſtu
Rupibus abruptis requiam, pretiumque putavit.
Parva quidem hæc muris, ſed ſancto magna ſeretro
Urbs operæ hæc noſtræ hinc ſex millibus abſita Nolæ
Altijugos montus interjacet, ea quibus ortas
Cominus haurit aquas & in unam ſuſcipit arcam,
Unde per inſertos calices ſibi prima fluentum
Vindicat, & reliquo Nolanam profluit urbem
Flumine, multa rigans & in agris prædia paſſim.
Sed redeam ad grates operis pro munere habendas;
Namque operas ad aquæductum, quem longa veruſtas
Ruperat, ad ſua vaſa iterum formalque vocandum
Præbuit ubertim gratas operas. locus altis
Inſertus ſcopulis nullo neque calle viarum
Jumentis etiam penetrabilis eſſe negabat;
Unde etiam mercede manum reperire paratam
Difficila immanſi faciebant ardua montis;
Quo major mercedis honor incupletat Abellam,
Quod prompte famulata ſacro Felicis honori
Effuſa pietate manus impendit inemptas.
Cernere erat trepidas tota de plebe catervas
Ordinis, & populi ſimul una mente coactas
Mane novo excitos ad opus concurrere lætos,
Certatimque alacres in ſumma cacumina ferri,
Et ſub faſcu gravi cophini cervice ſubacta,
Cæmentiſque ſimul, dumoſa per ardua vectos
Sole ſub ardenti crebros iterare recurſus,
Et tota, quam longa dies æſtate moratur,
Tendere ab Aurora feras in Veſperis horas.
Pervigileſque animis, modica vix nocte refectis

Corpo-

Corporibus, rursum ante diem fabrilla ad arma
Surgere, nec sentire Deo vegetante laborem.
Denique sic operis processit gratia magni,
Ut tamquam ludo paucis opus omne diebus
Sumeret explicito perfecto munere finem,
Formaque longinquis a montibus aggeris, arcto
Quæ fuerat longe prius interrupta veterno,
Undique fonticulis diversa ex rupe receptis
Collectam revocaret aquam sitientibus olim
Urbibus, & pleno per millia multa viarum
Tramite formarum, & nostri Felicis inundans
Læta novum calicem fluvio superante repleret,
Et quod divini documentum muneris egit,
Largior æstivis huc mensibus unda cucurrit,
Quam prius hybernis ex imbribus ire solebat.
Hic ego te modo jure ream, mea Nola, patrono
Communi statuam, & blandæ pietatis ab ira
Mente manens placida morum simulabo patronum,
Filiolam increpitans veteris sub voce querelæ.
Nam mihi, Nola, tui consortia justa petenti
Fontis eo turbata metu quasi dura negabas
Hospitium communis aquæ, divinaque jura
Respicere oblita, humanis mea vota putabas
Viribus, & mihi te Felicem oblita daturam
Credebas, ac, si tribuisses, mox tibi siccam
Subducto patriam potu fore mœsta gemebas,
Idque etiam motu damnabas sæpe tumultu,
Nescia divinis opibus promptos fore fontes,
Sicut & experta es. nam mox Deus ipse Creator
Arguit ignavas Christo diffidere mentes,
Cum tibi post placitam pacem ut jam fluminis usum
Felici consorte pie partita teneres;
Quo magis exsuperante tuam bonitate querelam
Argueret. non, ut metuebas, ille sitire
Divisa te fecit aqua, sed ut auctor, & altor
Rerum hominumque simul, qui condidit omnia verbo,
Ostendit tibi rem esse suam, quam tu ejus amico
Ut propriam Domino rerum diffisa negabas.
Vidisti certe (nam te res ipsa fateri
Compulit) æterni sublimia jura parentis,
Cis poteus..... meritum cum larga sub æstu
Effflueret, damnoque pio, quo Martyris aulis
Tradideras partem, subitos crevisse meatus,
Laxatoque suis in faucibus ubere fontis
Iussa fluenta tibi cum fœnore reddita multo
Mœnibus influxisse tuis, & tempore in ipso,
Quo totiens undæ possessor egere solebas
In multum referente Deo quod sumpserat a te,
Fluxit abunda tuis aqua potibus, atque lavacris.
Quodnam igitur tanto pro munere munus, Abella
Pauper opum, referam tibi? saltem carmine nostro
Obsequium nomenque tuum dum prædico signans,
Hoc pensabo tibi pretium mercedis honore,
Felicis sancti scribaris ut addita semper
Laudibus, & tanti memoreris alumna patroni,
Cujus donorum tibi portio maxima facta est.
Nunc tuus iste labor, quo te Felicis adegit
Spiritus, ut tota tibi plebe vel ordine concors
Adgredereris opus magno sudore parendum,
Tempore & æstivo durum duplicante laborem,
Molis ut antiquæ per iniqua cacumina formam
Præteritis notam seclis, jam vero fine usu
Deficientis aquæ, superatis undique multa
Congerie silvis, inter juga vasta latentem
Exuis aggeribus densis, oblitaque dudum
Munia restituis, sparsasque per avia venas,
Pumiceis alte quæ sorbebantur arenis,
Colligis, & sua quamque sequi vestigia rursus
Cogis aquam, & reducem formæ matricis in ora
Iuvehis, & dudum vacuos cessante meatu
Exundare facis fluctu remeante canales,
Atque diu querulam subductis fontibus urbem
Jam despecto perfundis flumine Nolam,
Quæ fruitur Felicis aquis (quia copia non est
Hæc ipsi sua nunc urbi, quam super adepta est
Felicis studio) modicæ pro munere guttæ
Ea ope divina largis ditata fluentis.
Ergo & tu mecum parvam quasi mater Abellam
Nola fove, quoniam, ut cognoscis, & ipsa tuarum,
Filia cum tua sit, tamen est tibi mater aquarum,
Cujus ab indigenis tibi montibus effluet omnis
Copia, quæ fueras felicibus ante superba,
Et qua post studio meliore ministra fuisti.
Gaude igitur, mea Nola, tibi, & gratare profusis
Viribus exultans Christo, qui te per amicum
Dilectumque suum Felicem finxit, & auxit
Natura famulante tuum manus alta decorem.
Cerne tuam faciem, qua, nunc nova præmituisti,
Ut noscas, dederisse aliquid Felicis honori,
An magis a Felice Dei cumulata colaris:
Asper ubi nudis arebat calculus arvis,
Nunc mutata viret madefactis gratia glebis.
Non istos tantum fontes tibi, Nola, profudit
Felicis merito tibi dives gratia Christi,
Cælifluos etiam fontes huc ad tua duxit
Mœnia, Felicisque sinu gaudente locatos
Diffluere in multas effusis amnibus urbes
Urbe tua jussit. famulos Christi loquor istos,
Par inlustre Deo, par nobile nomine Christi
Albina cum matre tuis modo finibus ortos,
Pignora cunctorum Sanctorum, & gaudia Cæli,
Piniadæ Melani cum fœdere par benedictum.
Hos Deus, & natos Felicis, & ubera fecit,
Ubera Divinæ bonitatis proflua lacte,
Equibus omnis inops alimenta fluentia sumit,
Omnis item dives documenta salubria sumit.
Hi sunt ecce pio Christi de flumine fontes,
Qui non visibili per terram gurgite manant,
De viva miserantis aqua pieratis abundant.
Hos tu Christe tibi præsta ubertate perenni
Scaturire tui Felicis in ubere fontes,
Et numquam has ullo tenuari sidere venas.
Influe pectoribus semper tibi Christe dicatis,
Felicique tuo de peccatoribus ipsi
Mandatis tribue, ut numquam pietas tua nostris
Visceribus fontem hujus opis subducat, & ipse
Fons a fonte tuo Felix nos largus inundet,
Semper ut in nobis saliat, Rex Christe, tuus fons,
Et nos de miseris, & egenis sorte tui jam
Nominis obtineat felices vivere Felix.

POEMA XXIX.

DE NOL. BASILICA S. FELICIS A SE AUCTA

Parvus erat locus ante, Sacris angustus agendis;
Supplicibusque negans pandere posse manus;
Nunc populo spatiosa Sacris altaria præbet
Officiis medii martyris in gremio.

Cun-

Cuncta Deo renovata placent, novat omnia ſemper
Chriſtus, & in cumulum luminis amplificat.
Sic & dilecti ſolium Felicis honorans,
Et ſplendore ſimul protulit & ſpatio.

POEMA XXX.

DE S. FELICE NATAL. CARMEN XIV.

FRAGMENTA.

De Sanctorum reliquiis per orbem diffuſis.

SIdera ſi Cælo, ſi poſſunt gramina terris
Deſore, mella favis, aqua fontibus, uberibus lac;
Sic poterunt linguis laudes ceſſare piorum,
In quibus & vitæ virtus, & gloria mortis
Ipſe Deus; pro quo vitam voluere paciſci,
Et moriendo piam ſancire fidem populorum
* * * * *

Horum de numero procerum Confeſſor in iſta
Urbe datus Felix longe lateque per orbem
Nominis emicuit titulo: ſed Nola ſepulti
Facta domus, tamquam proprio ſibi fidere plaudit.
Omnis enim, quacumque manet mandatus in ora
Martyr, ſtella loci ſimul, & medicina colentum eſt.
Namque tenebroſum veteri caligine mundum,
Languenteſque animas miſeratus in orbe creator,
Sic ſua diſpoſuit terris monimenta piorum,
Sparſit, ut aſtrorum nocturno lumina Cælo,
* * * *

Hoc igitur nobis cupiens avertere morbos
Omnimedens Dominus ſanctos mortalibus ægris
Per varias gentes medicos pietate ſalubri
Edidit: utque ſuam divina potentia curam
Clarius eaereret, portioribus intulit illos
Urbibus: & quoſdam licet oppida parva tenerent
Martyres, ad proceres Deus ipſos mœnibus amplis
Intulit: & paucas ſanctos diviſit in oras,
Quos tamen ante obitum toto dedit orbe magiſtros.
Inde Petrum & Paulum Romana fialt in urbe,
Principibus quoniam medicis caput orbis egebat.
* * * *

Sic Deus & reliquis tribuens pia munera terris,
Sparſit ubique loci magnas ſua membra per urbes.
Sic dedit Andream Patris, Epheſoque Joannem,
Ut ſimul Europam atque Aſiam curaret in illis,
Diſcuteretque graves per lumina tanta tenebras.
Parthia Matthæum complectitur, India Thomam:
Lebbæum Libyes, Phryges accepere Philippum:
Creta Titum ſibi ſumpſit, & Antiochia & Oſtia Lucam:
Marcus Alexandria tibi datus, ut bove pulſo,
* * * *

Nam Conſtantinus proprii dum conderet urbem
Nominis, & primus Romano in nomine regum
Chriſticolam gereret, divinum mente recepit
Conſilium, ut quoniam Romanæ mœnibus urbis
Æmula magnificis ſtrueret tunc mœnia cœptis,
His quoque Romuleam ſequeretur doctibus urbem;
Ut ſua Apoſtolicis muniret mœnia lætus
Corporibus: tunc Andream deveait Achivis,
Timotheumque Aſia. geminis ita turribus extat
Conſtantinopolis magnæ caput æmula Romæ:
Verius hoc ſimilis Romanis culmine muris
Quod Petrum Paulumque pari Deus ambitione
Compenſavit ei, meruit qnia ſumere Pauli
Diſcipulum cum fratre Petri. jam quanta per iſtam
Sanctorum per longa viam divortia terræ
Creverit utilitas ad noſtræ munia vitæ,
Ipſa docent hodieque loca, in quibus illa beati
Rheda capax oneris poſita ſtatione reſedit,
Omnibus in ſpatiis quacumque aut manſiu ſanctis
Corporibus, requieſve fuit vectantibus illos
Sacratos cineres, miris clamantia ſignis.
Nam divina manus medica virtute per omnes
Eſt illic operata vias, qua corpora ſancta
Impreſſere ſacro veſtigia viva meatu.
Inde igitur ſuadente fide data copia fidis
Tunc comitum ſtudiis, quædam ut ſibi pignora vellent
Oſſibus e ſanctis merirum decerpere fructum:
Ut quaſi mercedem officii, pretiumque laboris
Prætidia ad privata domum ſibi quiſque referret.
Ex illo ſacri cineres, quaſi ſemina vitæ
Diverſis ſunt ſparſa locis: quaque oſſa minuto
De modica ſacri ſtipe corporis exiguus ros
Decidit, ingentes illic pia gratia fontes,
Et fluvios vitæ generavit gutta favillæ.
* * * *

At Carthago potens Cypriano Martyre gaudet,
Cujus & ore ſimul profuſi & ſanguine fontes
Fœcundaverunt Libyæ ſitientis arenas.
* * * *

Nec minor occiduis effulſit gratia terris,
Ambroſius Latio, Vincentius extat Hiberis:
Gallia Martinum, Delphinum Aquitania ſumſit.
Multaque præterea per eaſdem largiter oras
Semina Sanctorum poſitis diffuſa ſepulcris
Illuſtrant totum ſuperis virtutibus orbem.
* * * *

Sic itaque & noſtra hæc Chriſti miſerantis amore
Felicis meruit muniri Nola ſepulcro,
Purgarique ſimul: quia cæcis miata ruinis
Orbis, & ipſa pari moriens in nocte jacebat.
* * * *

Perſonæ exulolant pœnis qui numine falſo
Dii fuerant; & qui mentiro nomine vivos
Ante Dei cœtum ſibi nil cæleſte videntes
Dediderant homines, hi nunc, ubi lumine Chriſti
Vera fides patuit, non poſſunt ferre ſepultos.
* * * *

Alpha itidem mihi Chriſtus, & ut qui ſumma ſupremis
Finibus excelſi pariter complexus & imi,
Victor & inferna & pariter cæleſtia cepit:
Effractiſque Abyſis cælos penetravit apertos,
Victricem referens ſuperata morte ſalutem.
Utque illum patriæ junxit victoria dextræ,
Vexillumque Crucis ſuper omnia ſidera fixit,
Corporeum ſtatuit cæleſti in ſede tropæum.
* * * *

Nunc ad te, veneranda Dei crux, verto loquelas,
Gratauteſque tua concludam laude profatus.
O Crux magna Dei pietas, Crux gloria Cæli,
Crux æterna ſalus hominum, Crux gloria Cæli,
O virtus juſtis, lumenque fidelibus: o Crux,
Quæ terris in carne Deum ſervire ſaluti
Inque Deo cælis hominem regnare dediſti!
Per te lux patuit veri, nox impia fugit.
Tu deſtruaiſti credentibus eruta fana
Gentibus, humanæ concors tu fibula pacis,
Concilians hominem medii per fœdera Chriſti.

Facta

Facta hominis gradus es, quo poſſit in æthera ferri.
Eſto columna piis tu ſemper & anchora nobis:
Ut bene noſtra domus maneat, bene claſſis agatur,
In Cruce fixa fidem, vel de Cruce nacta coronam.

POEMA XXXI.

DE S. FELICE NATAL. CARM. XV.

FRAGMENTA.

De Gothorum exercitus cum ſuo rege interitu.

PLuribus hæc etenim cauſa eſt curata patronis,
Ut Romana ſalus, & publica vita maneret.
Hic Petrus, hic Paulus proceres, hic Martyres omnes;
Quos ſimul innumeros magnæ tenet ambitus urbis,
Quoſque per innumeras diffuſo limite gentes
Intra Romuleos veneratur Eccleſia fines,
Sollicitas ſimul impenſo duxere precatu
Excubias. Felix meus his, velut unus eorum,
In precibus pars magna fuit, ſed ſumma petiti
Muneris ad cunctos, nulli privata refertur,

POEMA XXXII.

DE S. FELICE NAT. CARM. XVI.

FRAGMENTA.

S. Felici gratias refert maximas pro acceptis ejus interventu Dei donis & beneficiis.

NUnc ad te, venerande Patens æterne Patrone,
Suſceptor meus, & Chriſto cariſſime Felix,
Gratificas verſu referam ſermone loquelas.
Multa mihi variis tribuiſti munera donis,
Omnia, præſentis vitæ rem, ſpemque futuræ,
Quæ pariunt, tibi memini debere: cui me
Mancipium primis donavit Chriſtus ab annis,
Si mihi flumineis facundia curreret undis,
Oraque mille forent centenis perſona linguis,
Forte nec his opibus collato fonte retectus
Omnia Felicis percurrere munera poſſem,
Quanta ſuo Dominus donavit Chriſtus amico
Et mihi confeſſor famulo tranſmiſit alumno:
* * * * *
Si prima repetens ab origine cuncta revolvam,
Quæ pietate pari vatio mihi præſtitit ævo,
Ante queam capitis proprii numerare capillos,
Quam tua circa me, Felix bene, dona referre,
* * * * *
Incolumi ſolin & numquam rimante ſepulcro,
Undique vallatum ſolido munimine corpus
Martyris & meriti nullis patuiſſe plaeliis:
Et dignum retinere ſuæ pia carnis honorem
Oſſa, quia Sanctis numquam deſiſtit adeſſe
Spiritus; unde piis ſtat gratia viva ſepulcris,
Quæ probat in Chriſto cunctos ſine morte ſepultos
Ad tempus placido ſopiri corpora ſomno.

POEMA XXXIII.

DE S. FELICE NATAL. CARM. XVII.

FRAGMENTA.

Narrat S. Felicis miracula, quibus ægri ſanantur, & corpora a dæmonibus obſeſſa liberantur.

VEr age carminibus: fluat articulata modeſtis
Vox muneris: ades, o dives mihi cauſa loquendi
Felix, & tacito mea corda illabere flatu.
Spiritus ore meo currat tuus; eſto meis fons
Eloquiis: ego vero tais ero fiſtula rivis,
Quos mihi præbueris divini a flumine verbi.
* * * * *
Surge igitur, blandoque meum ſpiramine pectus
Ingredere, o Felix Pater, & Domine, atque Patrone,
Tu domus & medicina mihi, & ſapientia Felix,
Tu nunc obtuſam mihi longa per otia mentem
Exacue, ignito vegetans mea lumine corda.
* * * * *
Sed mihi non iſto fundendus in æquore ſermo eſt,
Ut per Sanctorum merita aut miracula curram,
Et quæ per Sanctos omnes ab origine retum
Præſtat agitque Deus, verſu perſexere coner,
Quæ nec mens humana capit, nec lingua profari.
Et quid in hac mirum, ſi charta volumine toto
Non capiat quæ nec mundus capit omnia totus?
Major enim mundi fator; ipſe Deus Rex
Qui terram Cælumque implet, quem non capit iſte
Mundus, eum capiunt Sancti, non corporis ampio,
Sed pietate humiles, & mundo corde capaces
* * * * *
Nunc itaque ut divina mei bene geſta Patroni
Felicis referam, vel quæ mihi commoda vitæ
Contulerit, vel quæ multis ope cælite præſtans,
Muneribus cnoferre piis non deſinit omni
Pene die variis tribuens pia munera ſignis:
Chriſtum laudari meritorum poſtulat ordo.
Non hominem, ſed eum potius laudare videbor,
Quo Felix auxore potens, venerabile nomen
Obtinet, & medicas dat opes; quibus ægra reviſit
Corpora, captivaſque animas vi Dæmonis atri
Abſolvit ſuperante Deo: nec in hac ape tantum
Munificus Felix operatur munera Chriſti,
Et de vipereo fortiſſimus hoſte triumphat.

POEMA XXXIV.

DE S. FELICE NATAL. CARM. XVIII.

FRAGMENTA.

S. Felicis virtus in tumulo: frequens ad eum populi concurſus.

ET licet a veteri tumulis abſconditus ævo,
Qua mortalis erat, latuit telluris operto,
Viva tamen, vegetante Deo, membriſque ſuperſtes
Gratia divinum ſpirantia Martyris oſſa
Clarificat populis, meritu vivente ſepulti,
Et magni ſolium breve Confeſſoris adorat
Ingiter e variis congeſta frequentia terris.

POE-

POEMA XXXV.

DE OBITU CELSI PUERI PANEGYRICUS

Pneumatium & Fidelem pueri Celsi Parentes consolatur de obitu filii.

Ante puer patribus claris, & nomine avito
  Celsus erat, sed nunc celsus egit merito:
Quem Dominus tanto cumulavit munere Christus,
  Ut rudis ille annis, & novus iret aquis,
Atque bis infantem spatio ævi, & fonte lavacri
  Congeminata Deo gratia perveheret.
Heu! quid agam? dubia pendens pietate laboro,
  Gratuler, an doleam? dignus utroque puer;
Cujus amor lacrimas, & amor mihi gaudia suadet,
  Sed gaudere fides, flere jubet pietas.
Tam modicus patribus, tam dulci e pignore fructum
  Defleo in aeiguo temporis esse detum.
Rursus ut æternæ bona volvo perennia vitæ,
  Quæ Deus in Cælo præparat innocuis,
Lætor obisse brevi functum mortalia secle,
  Ut cito divinas perfrueretur opes.
Ne terrena diu contagia mietus iniquis
  Duceret in fragili corporis hospitio.
Sed nullo istius temeratus crimine mundi,
  Dignius æternum tenderet ad Dominum.
Ergo Deo potius quam nobis debitus infans,
  Verum & pro nobis ille Deo placitus.
Cœperat octavum producere parvulus annum,
  Prima citis egitans tempora curriculis.
Jam puerile jugum, tenera cervice, fetebat
  Grammatici duris subditus imperiis.
Quæque docebatur puer, edmirante magistro,
  Sorbebat docili nobilis ingenio.
Gaudebant trepido præsagi corde parentes,
  Dum metuunt tanti muneris invidiam.
Nec mora longa fuit, placitam Deus arbere Christus
  Arcessens merito sumsit honore animam.
Et rapuit terris subitum, quo dignior esset,
  Associata piis vivere concilliis.
Causa fuit leti suffusus faucibus humor,
  Quo gravis inflevit iectee coila tumor.
Inde repressus abit, sed lapsus ad iurima fugit
  Corporis, & vitam visceribus pepulit.
Terra suam partem tumulata cerne recepit,
  Spiritus Angelico vectus ebit gremio.
Deserti vacuum sanus dueere parentes
  Fletibus, in culpam ne pietas veniet.
Impia nam pietas animam lugere beetam,
  Gaudentemque Deo flere, nocens emor est.
Nonne petet quantum teli pietere trahatur
  Peccatum? erguimur frende tenere fidsm;
Aut reprobare Dei leges errore rebelli,
  Ni placeat nobis, quod plecuit Domino.
Justius est istas hominum lugere tenebras,
  Quas facimus nobis degeneres animæ,
Immemores primos cælestis imaginis ortus,
  Quam revocat miserans ad sua regna Peter.
Cujus amore meos suscepit filius errus,
  Virgine conceptus, Virgine natus homo,
Cuncta gerens hominem, cunecto & corpore in uno
  Cunctorum Dominus sutcipiens semuins.
Factus enim servi forma est, qui summus egebat,
  Forma Dei regnans cum Patre Rege Deus.
Suscepit formam servi, culpamque peremit,
  Que pœnæ & mortis quondam homo servus erat.
Et liberteti famulum sub imagine servi
  Nostra caro effectus restituit Dominus.
Ut mihi per Christum cælestis imago rediret,
  Qui cruce terrenum despoliavit Adam.
Carnem igitur mortemque meem meus ille creator
  Pertulit, & carum morte redemit opus.
Multa mihi dederat prius & promissa salutis,
  Et præcepta quibus per bona dirigerer.
At quia nec legis posito medicamine, primi
  Iuvsterata patris vulnere dilueram,
Et neque præmissis divino ee ore prophetis
  Expectere Dei munera credideram,
Et genus humanum passim sine lege fidei
  Desperate salus merserat in tenebres,
Regnabatque simul peccatum in corpore nostro,
  Mors in peccato, Dæmon in interitu,
Captivumque hominem tristis metus, & miser error
  Altius in mortem præcipitare dabant.
Interea pater ipse polo miseratus ab alto,
  Eriantum lapsus pestiferos hominum,
Serpentemque truci dominantem in morte cadentum
  Non tulit, & natum misit ad omne bonum.
Paruit ille libens, Deus omnie cum Patre concors
  Communem curans rem pietate pari.
Advenit, & fit homo, & mixtum perfectus utroque
  Osteudit fragili carnis inesse Deum.
Utitur officiis hominis, sed & intus operti
  Signa Dei medicis exerit imperiis.
Voce hominis divina docet, mortelia vere
  Extre peccatum corporeus peragit.
Quippe sui rem tantum nperis sibi reddsre curans
  Naturem venit sumere, non vitium.
Nemque bonum natura hominem bonus ad hona fecit:
  Mente sue lapsus se vitievit homo.
Quere opifex hominum mortali corpore venit,
  Non & mortali crimine factus homo.
Nem neque deleret culpas, nisi liber ab illis,
  Nec laxere reos posset & ipse reus,
Nec peccatori mors cederet utpote vinctum
  Peccati vinclis legitime retinens.
Jure igitur cessit rumpenti tartata Christo,
  In quo quod posset nectere, non habuit;
Ipseque judicii tujusti rea facta vicissim,
  Per scelus occiso jure subacte homini est.
Pelluit invidia serpens, inferna reducto
  Cleustra homini, verse lege, recluse videns.
Inque vicem vincte mortalem morte resolvi,
  Eecussumque sue surgere corpus humo.
Insuper & Cælos redivivum scendere cernens,
  Deore truci frustre lividus infremuit.
Et modo tebescit, cum crebescente piorum
  Agmine per Christum perditor ipse perit.
Ergo mei vitiosa animi sanevit, & ægra
  Corporis eecepit, metre homo, petre Deus.
Imhecilla quidem, sed naturelia carnis
  Gessit, & affectus corporis exbibuit.
Sensibus humanis edit & bibit, & sua somno
  Lumina declinet, lessat enndo viam.
Temquam homo, defuncto lacrimas impendit amico,
  Quem mox ipse Deus suscitet e tumulo.
„ Navigio vecterur homo, & Deus imperat austris,
  „ Te virtute Dei permeat æquor homo.
„ Mente hominis trepidet vicinæ mortis ad horam,
  „ Meute Dei novit tempus edesse necis.

„ In cruce fixus homo eſt Deus, e cruce terruit orbem,
„ Mortem homo, veram mors ipſa Deum paritur.
„ In cruce pendet homo, Deus e cruce crimina donat,
„ Et moriens vitam criminis interimit;
„ Proque reis habitus, peiorque latrone putatus,
„ Quem Judæa pio præpoſuit Domino,
„ Credenti donat regnum cæleſte latroni,
„ Clauſus adhuc terris jam Paradiſum aperit.
„ Nos igitur firmare animos, attollere mentem,
„ Ignavoſque decet trudere corde metus.
„ Pro quibus ecce animam poſuit ſimul atque reſumſit
Filius ille Dei, quo ſata cuncta Deo.
De noſtra victor Deus egit morte triumphum,
Et noſtrum ſecum corpus in aſtra tulit.
Non ſat habens, quod pro nobis mortalia cuncta
Hauſit, ut auferret vulnera noſtra ſuis.
Sed ne me dubiæ ſuſpenderet anxia mentis
Cura, reſurrexit corpore, quo cecidit.
Clara fides oculis patuit mortalibus, ipſe
Poſt obitum viſus, qualis & ante obitum.
Nam ſe diſcipulis dubitantibus obtulit ultro,
Rimandumque oculis præbuit & manibus.
Nec ſine mente Dei dubitavit Apoſtolus olim,
Vivere poſt mortem nullus ut ambigeret.
Firmavit dubitando fidem: dum commimus anceps
Arguitur Thomas, omnis homo inſtruitur.
Cernere quod Thomas coram & palpare jubetur,
Conſtanter ſtabili credere diſco fide:
Mortem hominum Criſte Crucifixi morte ſubacta;
Spemque reſurgendi corporibus poſitam;
Corporibus noſtris, quia Chriſtus victor in iſta
Carne reſurrexit, quam gero, qua morior.
Meque docet, pro me dubitantibus ingerit artus,
Et ſolidam carnem ſtructa per oſſa probat,
Inſuper & lateris, manuum quoque vulnera monſtrat,
Et dubium digitos bis jubet inſerere.
„ Cerne, inquit, latus ecce meum, palmaſque, pedeſque,
„ Ecce crucis clavos, cuſpidis ecce viam:
„ Ecce ipſam toto compagem corpore vivam
„ Stare patet nervis, oſſibus, ore, cute.
Ergo tenete fidem, quam cernitis, inſuper & quam
Tangitis, & dubios pellite corde animos.
Et teſtes tantæ cunctis eſtote ſalutis,
Cunctorumque hominum ſolvite corda metu.
Omnibus intereat mortis timor, & ſimul omnes
Iſta reſurgendi ſpes animet populos.
Credentum tamen iſta ſalus, qui corde fideli
Suſcipient, quæ vos lumine conſpicitis.
Nam poſtquam victa geſſi de morte triumphum,
„ Mors ſuperata obiit, ſtat rediviva ſalus.
„ Vitam ex morte dedi, mortem moriendo ſubegi,
„ Et genus humanum ſanguine reſtitui.
Peccatum carnis ſuperans in carne, peremi
Materiam culpæ, juſtitiam peperi.
Corpore mors cecidit, ſurrexit corpore vita,
Qua prius occiderat, carne revixit homo.
Et nunc ecce meo redivivum in corpore portans,
Præfero victorem mortis & anguis Adam.
Quæ, rogo, ſufficient nobis ſolatia, vel quæ
Sanabit teſtes jam requies animos,
Si nec tanta poteſt ægris medicina mederi,
Quæ vitæ obita morte redire docet?
Mœror abi, diſcede pavor, fuge culpa, ruit mors,
Vita reſurrexit, Chriſtus in aſtra vocat.
Morte mea functus, mihi mortuus, & mihi victor,
„ Ut mors peccati ſit mihi vita Dei.
„ Denique ſervatum jam de cruce duxit aperto
Limite latronem, qua Paradiſus adeſt,
Munere quo ſignum dedit & peccata piare,
Et nemoris veriti vincere ſepta fide.
Talibus exemplis, tanto ſponſore ſalutis
Erectos lætis vertere mœſta decet.
Pellamus querulus ingrato corde dolores,
Et redeant terſis lumina pura oculis.
Credamus Chriſto, quod in ipſo vidimus, iiſdem
Nos, quibus occidimus, ſurgere corporibus.
Inde ſuperſuſa divini veſte decoris,
Sumete muratos Angelicam ſpeciem.
Quod ſi tanta animis nos caligantibus obſtat,
Et piget obtuſo corpore ſenſus habet,
Ut, quia corporeis oculis divina teguntur,
Nullam dicatis ſcripta tenere fidem.
Sed doceat Paulus, quia non æterna videntur,
Æterna humanis abdita ſunt oculis.
Inſipiens terrena vide, cæleſtia crede,
Obtutu mundum conſpice, mente Deum.
Hinc pretioſa fides; nam ſicut gratia jam non
Gratia, ſi meritis attribuatur, erit:
Sic & nulla fides, niſi quæ quod non videt, illud
Credit, & æternam ſpe duce rem ſequitur.
Mortales miſeri, querulum genus, impia tandem
Pectora mollitis mentibus exuite.
Heu! quonam, precor, uſque gravi mendacia corde
Quæritis, & vani lubrica diligitis?
Commutate vias, diſrumpite vincula mortis,
Et date prædulci libera colla jugo.
Sumite divinas pro libertate catenas,
Crimine quæ ſolvunt, & pietate ligant.
Qui ſequeris tenebras, in aperto lucis oberras,
Et quia nocte vides, lumine cæcus agis.
Ergo oculos mentis Chriſto referemus, & aures;
Ut mens peccato clauſa, Deo pareat.
Nam quæ corporeis ſua jam promiſſa revelat,
Viſibus & claris monſtrat operta Deus,
Cuncta reſurgendi faciem meditantur in omni
Corpore, & in terris germina, & aſtra polo.
Noctes atque dies, ortus obituſque viciſſim
Alternant: morior nocte, reſurgo die.
Dormin corporeæ ſopitus imagine mortis,
Excitor a ſomno ſicut ab interitu.
Quid ſata, quid frondes nemorum, quid tempora? nempe
Legibus his obeunt omnia, vel redeunt.
Vere reſurgentum cunctis nova rebus imago
Poſt hiemis mortem vivificata redit.
Quod ſemel eſt facturus homo, cui ſubdita mundi
Corpora, ſub Cælo cuncta frequenter agunt.
Sed quæram, quali reparetur mortuus omnis
Corpore, quove modo fiat homo ex cinere.
Si non ſufficiunt ſacris ſignata propheris,
Muta fidem clamant, credite conſpicuis.
Cernite nulla ſuis emergere ſemina campis,
Ni prius intereant labe ſoluta putri.
Nuda ſeris, veſtita legis. jacis arida grana,
Atque eadem fructu multiplicata metis.
O perverſa fides, & diffidentia nobis,
Credere nos terris & dubitare Deo!
Et certa nil terra fide ſpondere nec auſa,
Nec potuit, quin & ſæpe fefellit ager,
Vix commiſſa ſibi reddens ſata: nec tamen illi
Credere deceptus ſpem ſegetis dubitos;
Nec piget incertis certum ſudare laborem
Frugibus, & nudo credere nuda ſolo.

Quod

Quod ſi terra poteſt corruptum reddere ſemen,
(Quod tamen æterni lege facit Domini,)
Difficile Omnipotentis opus fore creditur, ut nos
Ex nihilo factos, ut aliquo reparet.
Nullus eram & faciente Deo ſum natus, ut eſſem,
Nunc jam de proprio ſumine rurſus ero.
Nam licet in tenuem redigantur & oſſa favillam,
Corporis integri ſemina pulvis habet:
Cumque etiam cineres vacuatis terra ſepulcris
Cognato immixtos ceſpite ſorbuerit,
Tunc quoque corporeis hominum vaneſcere viſos
Luminibus, ſolidos continet Omnipotens;
Inque die magno, quæ nunc abſumpta putamus
Corpora, cernemus ſurgere tota Deo,
Nulla cui natura perit: quia quidquid ubique eſt,
Omne Creatoris claudit in gremio.
Quos aqua flumineis, pelagoque, & piſcibus haurit,
Quos volucres, & quos diripuere feræ,
Cunctos terra Deo debet: quia quos aqua merſit
Littore vel fundo, ſtrata recepit humus.
Quæ licet una, tamen non uno ſumta ſepulcro,
Sparſa locis laceri funeris oſſa tegit.
Et quia conſumtus ſimul & conſumtor in uno
Telluris gremio morte ferente cadunt;
Sive per egeriem, qua ſeſe animalia purgant,
Reddunt digeſtis membra vorata cibis:
Humanum corpus transfunditur ex alieno
Corpore, nec perdit vim proprii generis.
Sed licet a membris in humum tranſmiſſa ferinis,
Membra hominum vivo ſemine ſalva manent;
Et moriente fera, cui forte cadaveris eſca
Humani fuerit, dividitur ratio.
Namque animal rationis homo eſt, ideoque & in ipſo
Rex aliis præſtat corpore corporibus.
Inde licet poſſit mutis animalibus idem
Præda dari, tamen hic ſorte coire negat.
Sola reſurgendi caro perceptura vigorem,
Quæ rationalis vas animæ fuerit,
Ut reducem rerris animam compage refecta,
Jam non lapſuro tegmine ſuſcipiat.
Et velut hic omni mens & caro jungitur actu,
Sic & in æternam ſint ſociata diem,
Ut carpant ſocio geſtarum præmia fructu,
Conſortes meriti iuce, velligne, loci.
Propterea, quamvis nos, & ſpirantia cuncta,
Unam fortiti corpore materiem;
Non tamen in vacuum revocamur morte ſoluti,
Exſortes animæ carnis ab occiduo:
Sed clangente tuba, reddentibus undique terris
Noſtra ea arcanis corpora ſeminibus,
Corpore, mente, anima, rurſum in ſua fœdera nexis,
Integri Dominum ſiſtimur ante Deum.
Si dubitas cineres in corpora poſſe recogi;
Et fieri reduces in ſua vaſa animas;
„ Ezechiel tibi teſtis erit, cui prodita dudum
„ Tota reſurgendi per Dominum facies.
„ Illic aſpicies toto viveſcere campo
„ Arentes veterum reliquias hominum.
„ Oſſaque porrectum lare diſperſa per agrum,
„ Ultro ad compages currere juſſa ſuos,
„ Atque medullatis penetralibus edere nervos,
„ Muxque ſupernato ducere carne cutem,
„ Et dicto citius perfectis ordine membris,
Pulvere de veteri ſtare novos homines.
Ac ne forte, quod eſt Sacri manifeſta Prophetæ
Viſio, ſopitis omnia vana putes;
Majorem ſuper his & plenum ſuſpice teſtem:
Ipſe Prophetarum non loquitur Dominus?
Vita ego tum, qui me credet, nec morte peremptus,
Conſorti mecum ſorte beatus aget.
Denique quod verbo dixit, virtute probavit,
Ipſe ſuum revocans ex Abyſſi hominem.
Tempore quamquam illo non tantum in corpore Chriſtus
Signa ſuo dederit, cum cruce victor obit.
Namque ut concuſſis patefecit tartara terris,
Et vinctum inferno carcere ſolvit Adam;
„ Fiſſa reſurgentes ruperunt ſaxa ſepulti,
„ Et novus in ſancta floruit urbe tholus.
Viderunt multi veterum renovata piorum
Corpora, deſcenſu vivificata Dei.
Tunc etiam refugo cæcatus lumine mundus,
Æterna timuit nocte piare nefas.
Tunc & diſcuſſo nudata altaria velo
Amiſere ſacri religionem adyti;
Ut monſtraretur vacuandum numine templum
Et fore ab hoſtili ſancta profana manu.
Quod duce Romano docuit poſt exitus ingens,
Everſis tempio, civibus, orbe, ſacris.
Fas venim, ut Judæa, cui ſuus hoſtia Chriſtus
Nun erat, & per quam victima Chriſtus erat,
Sede locoque ſimul veterum viduata ſacrorum,
Inficiata fidem, perderet omne ſacrum.
Finis enim legis Chriſtus: quia lege fideli
Prædictus, legi lex veniendo fuit,
Præſcribens veteri finem, legemque fidei,
Legem perfectam gentibus inſtituens.
„ Unde, magiſter ait, vetera effluxere, peractis
„ Temporibus, ſubeunt omnia ubique nova.
„ Jamque revelata facie ſpeculamur apertum
„ Jo Chriſto propriæ lucis honore Deum.
„ Et puto quod ſciſſi in templo myſteria veli,
Id quoque ſignarint, gratia quod tribuit.
Nam veluti rupto patuere ſacraria velo,
Sic referat nobis legis operta fides.
„ Inde ſub antiquo legitur velamine Moſes
Judæis nebula cordis opertus adhuc,
Quam de luminibus mentis mihi creditus aufert
Chriſtus, adumbrates diſcutiens ſpecies.
Seque docet priſca velatum legis in umbra,
Jamque revelatum corporis in facie.
Qualem præmiſſi cecinerunt adfore vates;
Qualis Apoſtolicis coram oculis patuit;
Qualem & Judæi non perſpexere videntes,
Mentibus obtuſis impietate ſua;
Et qualem, quamvis non viſum in corpore nobis
Credendo interno lumine conſpicimus.
Nam quod veridici ſeſe vidiſſe magiſtri
Et palpaſſe docent, tango fide & video.
Et cunctis credendo, Pater, cognoſcere Chriſtum
Impia cæcantem pectora perfidia,
Fundeotemque ſuam per corda fideſſa lucem,
Ut placitas habiret, clarificetque animas.
Ergo mei fratres, mea cura, meum cor, in iſta
Mœrentes animos lætificate fide.
Pellite triſtitiam, dociles pietate fideli,
Fidenteſque Deo lætitiam induite.
Illos infelix luctus docet, & dolor amens,
Nulla quibus ſupereſt ſpes, quia nulla fides.
Heu mihi, quam ſtultum eſt oculis ſe credere vanis,
Deſperare Deo, fidere corporeis!
Illis internus ſtupor, inſolabile pectus,
Deſertis vero ſenſibus, obſideat,

Quos infida Deo mens abdicat, & quibus exfors
A Chriſto infernas ſors cadit in tenebras.
Nobis ore Dei ſolator Apoſtolus adſit,
Nos Evangelio Chriſtus amans doceat;
Nos exempla patrum ſimul & præcepta vatum,
Nos liber hiſtoriæ ſcriptus Apoſtolicæ,
In qua corporeum remeare ad ſidera Chriſtum
Cernimus, & gremio nubis in aſtra vehi,
Et talem Cœlis reducem ſperare jubemur,
Ad Cœlos qualem vidimus ire Patri.
Hujus in adventum modo pendent omnia rerum,
Omnis in hunc regem ſpeſque, fideſque iubiat.
Jamque propinquantem ſupremo tempore finem
Immutanda nuvis ſecula parturiunt:
Omnes vera monent ſacris oracula libris,
Credere prædictis, ſeque parare Deo.
Feſtinate, precor, dum copia panditur iſtic
Procurare bonis, præque cavere malis.
Vertite perverſas converſa pectore curas,
Monſtrat flere fides utilibus lacrimis.
Peccato lugere juvat, contractaque culpis
Vulnera profuſis fletibus abluere.
„ Qualibus ille ſuum ſtratum omni nocte rigabat
„ Multa gemens David, corde potens humili.
„ Si cinerem Rex ille Deo dilectus edebat,
„ Et ſua miſcebat pocula cum lacrimis:
Quid facere heu miſero mihi competit? unde piabor?
Unde ſatisfaciam? quanam ope ſalvus ero?
Pumiceum cor eget lacrimis, cinis horret ad eſcam,
Deliciæque juvant eſuriente anima.
Quis mihi ſuggerat ad lacrimarum flumina fontem,
Quo mea deflerem facta meoſque dies?
Nam mihi pro meritis actæ per crimina vitæ
Ingentes plagas flumina flere opus eſt.
Rumpe mei lapidem cordis Salvator Jeſu,
Ut mollita pia viſcera fonte fluant.
Tu, precor, o fons Chriſte meis innaſcere fibris,
Ut mihi viva tuæ vena reſultet aquæ.
Nam tu fons, qui vita fluit, quo gratia manat,
Qui lux omnigenas funditur in populos.
„ Qui te, Chriſte, bibent dulci torrente refecti,
„ Non ſitient ultra, ſed tamen & ſitient.
Nam quos divini ſatiarit copia verbi,
Hos dolcedo magis pota ſitire facit.
Te Domine ergo Deus panem, fontemque ſalutis
Semper & eſuriant, & ſitiant animæ.
Non jejuna fames, ſed nec ſitis arida vitam
Conſumet, ſi te mens edat atque bibat.
Jugiſtous ſemper biberis, turbamque ſitimque
Putantem exhauſto larginr exſuperas.
Totus enim dulcedo Deus, dilectio Chriſte es,
Inde replere magis quam ſatiare potes.
Et deſideriis ſempet ſitiendus avaris
Iuſluis, exciperis, nec ſaturatur amor.
Atque ita perficitur pietas, ſine fine ut ameris,
Chriſte tuis vitam qui ſine fine dabis.
Da mihi nunc lugere Deus, fleruque ſalubri
Præſerere æternæ ſeminа lætitiæ;
Hoc precor, hoc potius maneat mihi luctus in ævo,
In quo quidquid adeſt per breve tranſit iter.
Ite procul læti, fleutum conſortia malo,
Ut brevibus lacrimis gaudia longa metam.
Si modo lugentem gravis hirto tegmine ſaccus
Caprigenum ſetis dum teget, & ſtimuler,
Tunc Patre placato meriti reddentur honores,
Annulus, & cinget me ſtola lætitiæ,
Tunc mihi jore Patet vitulom mactabis opimum,
Si modo jejunus juſtitiam eſuriam.
Malo famem panis quam Sancti ducere verbi;
Nullo damnum vini, lucis aquam ſitio,
Hic cruciet me dira ſames, hic turpis egeſtas
Contractum pannis triſtibus obſideat,
Hic licet auta ſuas dives me tranſeat ædes,
Sperneus vel micis me ſaturare ſuis.
Nullo mihi Tyrio modo ſerica murice veſtis
Ardeat, arſuri corporis invidia;
Ne poſt purpureos me flamma perennis amictus
Ambiat, & pretium veſtis in igne luam.
Hic potius miſeri jaceamus in aggere ſordo
Stercoris, & lambant ulcera noſtra canes;
Ut placida triſtem poſt vitam morte ſolutos
Mitis ad occurſue Angelus excipiat;
Et Patriarcharum ſinibus depoust ovantes,
Unde gehenna procul ſævit hiante chao.
Non commenta loquor vatum terrentia parvos,
Latrantem in foribus per tria noſtra canem;
Terrentemque umbras triſtis ſqualore Charontem,
Vipereis ſævas crinibus Eumenidas,
Æternam Tityon funeſti vulturis eſcam,
Arentemque ſibi Tantalum inter aquas,
Vulventem ſine fine rotam, & revolubile ſaxum,
Caſſaque ſudantum dolia Danaidum.
Hæc inopes veri vanis ceciuere poetæ,
Qui Chriſtum veri non tenuere caput.
At nos vera Deus docuit, ſatur ipſe ſuorum
Enarrans nobis omnia vera operum,
„ Diſce Evangelii loca pauperis, & loca Ditis:
„ Pauper in Abraham, dives in igne jacet.
„ Juſtitia mutante vices, qui fleverat iſtic,
„ Gaudet ibi; &, pleno paupere, dives eget.
„ Iſte bona reqoie fruitur, gemit ignibus ille,
„ Dives opum pœnas, pauper opes recipit.
Mendicat dives modicum de paupere rorem,
„ Quem mendicantem ſpreverat in ſuperis.
„ Inde in eum ardentem nec parvi pauperis imo
„ Stillavit digito gutta refrigerii:
„ De magnis quoniam dspibus nec mica referto
„ Eſurientis in os pauperis excidetat.
His monitis ſanctam diſcamus vivere Chriſto
Juſtitiam, & partem ponere pauperibus.
Tu cui ſordet inops, qui viſo horreſcis egeno,
Occurſumque pii ſupplicis, omen habes:
Qui te miraris pretiola veſte nitentem,
Nec ſordere vides interiore habitu;
Omnia mente geris, quæ in corpore pauperis horres,
Sordidior pœnis, dives & ulceribus.
Contemnis cæcum, leproſum tangere vitas,
Dives avare lepram diligis ipſe tuam.
Ille oculis hominum miſer eſt, & debilis, & tu
Turpis es ante Deum debilitate animæ.
Improbe conſortem naturæ ſpernis egentem,
Et facis exſortem partis avaritia.
Quidquid inique tibi nullo ſupereſſluit uſu,
Quod ſuſſo abſtrudis ceſpite, pars inopum eſt.
Cur aliena tenes, quæ ſpe linquenda retentas,
Nec retributa ſuis, nec potienda tibi?
Tu, cui ſordet inops, qui nomine divitis exors,
Triſte levas criſpa fronte ſupercilium,
Nec dignaris eos homines vel nomine fati,
Quos ſimili loco non fluitare vides.
Filius ille Dei qua venerit aſpice forma,
„ Qui cum eſſet dives, pauper in orbe fuit.

„ Et

„ Et veniens non alta Deus, ſed vilia mundi
„ Legit, ut infirmis fortia deſtrueret.
Non jam divitiis dives, nec robore fortis,
Nec ſapiens magno gaudeat ingenio.
Nemo ope confidat propria, aut de ſe ſibi plaudat,
Dum fata vel data ſint omnia fonte Deo.
Perfugium Chriſtus, perſonaque factus egentum,
Divitibus pudor eſt, gloria pauperibus.
Hujus in ambroſios avidi curramus odores,
Ut procul a nobis mortis odor fugiat.
Quis mihi det pretioſum alabaſtro fundere nardum,
Et Domini ſacros flendo lavare pedes?
Vos precor, o mea cura, piis operam date curis,
Voſque dare immenſo jungere mente Deo.
„ Tempus adeſt; prope jam Dominus: properate parati
„ Regis ad occurſum, dum brevis hora patet.
Utimini veſtris opibus pietate benigna,
Radicemque mali vellite pectoribus.
Corde inopum veſtræ pretium concludite vitæ,
Et capita expenſis ungite veſtra piis.
Caſtaque lambentes Domini veſtigia Chriſti,
Derergere comis ambo, lavate oculis.
Si deſiderium eſt Celſi fine fine fruendi,
Sic agite, ut vobis aula eadem pateat.
Nam quem Sancta fides, & neſcia criminis ætas,
Et pia mens caſto corpore continuit;
Certa fides, illa ſuperum regione potiri,
Ignea qua Sancto protegit ara Dei.
„ Nolumus ergo, boni fratres, de pignore veſtro
„ Vos ita triſtari, tamquam homines vacuos:
„ Nam ſi certa fides vobis, quia Chriſtus Jeſus
„ Mortuus eſt, & nunc vivit in arce Dei,
„ Sic & eos quicumque fide vivente quieſcunt
„ Adducet Chriſto cum remeante Pater.
„ Hoc etenim in verbo Domini docet ille Magiſter
„ Quo duce fidereas ultimus ire vias;
„ Quod quibus in Chriſto fuerit modo vita peracta,
„ Iiſdem cum Chriſto vita perennis erit.
„ Cumque tuba ſignum Domini adventantis ab alta
„ Sede Patris Princeps Angelus ediderit,
„ Primi qui in Chriſto mortes obiere, reſurgent
„ Dignari occurſum nubibus ire Deo.
„ Cumque omnes, in qua vixerunt, carne revivent,
„ Non omnes verſo corpore lumen erunt.
Namque reſurgemus, ſed non mutabimur omnes:
Hoc diſcrimen erit gentibus ante Deum.
Incorrupta profanorum quoque corpora ſurgent
A tumulo, longo pabula ſupplicio.
Vita erit his, ſine fine mori; & mors, vivere pœnis,
Et durante ſuas paſcere carne cruces.
Ipſe ſuas propitio peccator corpore gignet
Carnifices, & erit vermibus eſca ſuis.
At quos cæleſti pietas evexerit actu
Participata gerent ſtemmata Rege Deo.
Veſtitique ſuum divino lumine corpus
„ Conformes Chriſto ſemper agent Domino.
„ Quod cum ita ſit, capite ea iſtis ſolatia verbis,
„ Et fidos veri ſpe recreate animos:
Et pignus commune ſuperno in lumine Celſum
Credite vivorum lacte faviſque frui.
Atque illum gremio exceptum fovet Abramio,
Et blandus digiti rore Eleazer alit:
At cum Bethlæis infantibus in Paradiſo,
Quos malus Herodes perculit invidia,
Inter odoratum ludit nemus, atque coronas
Texit honorandis præmia martyribus.
Talibus immixtus Regem comitabitur agnum,
Virgineis infans additus agminibus.
Celſe, Beatorum ceſtæ puer incola terræ;
Celſe, dolor patribus, gloria Celſe patrum;
Celſe, amor, & deſiderium lumenque tuorum,
Celſe, brevis nobis gratia, longa tibi.
Sed tamen & nobis poterit tua gratia longum
Vivere, ſi noſtri ſit memor ad dominum.
Namque in te parvi meritis ingentibus ævi
Tempore vita brevis, ſed pietate potens.
Talium enim Cæli regnum Deus eſſe profatur,
Qualis eras ævo mente fideque puer;
Qualis & ille fuit noſter, tuus ille beati
Nominis accitus tempore quo datus eſt,
Exoptata diu ſoboles, nec præſtita nobis
Gaudere indignis poſteritate pia.
Credimus æternis illum tibi, Celſe, viretis
Lætitiæ & vitæ ludere participem,
Quem Complutenſi mandavimus urbe, propinquis
Conjunctum tumuli fœdere martyribus;
Ut de vicino ſanctorum ſanguine ducat,
Quo noſtras illo purget in igne animas.
Forte etenim nobis quoque peccatoribus olim
Sanguinis hæc noſtri guttula lumen erit.
Celſe, juva fratrem ſocia pietate laborans,
Ut veſtra nobis ſit locus in requie.
Vivite participes, æternum vivite fratres,
Et læros dignum pat habitate locos,
Innocuiſque pares meritis peccata pareutum
Infantes caſtis vincite ſuffragiis.
Quot tibi, Celſe, annis, totidem illi vita diebus
Hauſta, ſed ille minor, qua prior eſt ſenior.
Nam minor eſt, in quo viait minus, ettamen idem
Qua prior abſceſſit, nunc ibi te ſenior.
Celſe, tuo cum fratre tuis (quibus addimur) adſta,
Nam tuade patrio ſanguine vena ſumus.
Cum Patre Pneumatio ſimul & cum matre fideli
Dic & Paulinum Therafiamque tuos.
Ut precibus commune tuis miſerante habeamus
Præſidium Chriſto nos quoque, Celſe, tui.
Sed tamen & nobis ſupereſt operam date, qua te
Poſſimus ſimili ſimplicitate ſequi.
Tum noſtro ſocii poterimus vivere Celſo,
Dulcis & æternum pignoris eſſe pares.

POEMA XXXVI.

DE NOMINE JESU.

Huc adſcitum ex Adverſar. Commentar. Barthii. 34. c. 1. V. Diſſert. 6. n. 2.

LUx feſta ſacris vult libari paginis,
Remove profanos codices:
Hymno ſacrandæ Nominis primordia
Quæ Chriſtus imperat coli.
In ore Chriſtus nectar, in lingua favus,
Ambroſia viva in gutture,
Lotus beata in pectore, a qua oeſcias
Abire guſtata ſemel.
Mel in medullis, lux ſerena pupillis,
In auribus vitæ ſonus.
Eliogue plectrum ſuavis eloquentiæ
Hoc nomine audito redit.

Curſa

Curſu vagante, lubrico infortunio
Tentationibus mali,
Siti, & fame, calore, & algu mortuis
Malagma præbetur potens.
Penetrale mentis dira deſperatio
Peccaminum ob molem quatit?
Sævit paterna in viſcere imo pravitas.
Libido ſuccendit faces?
Auri cupido molle pectus incitat
Per fas nefaſque cogere?
Fœtentis animus ardet ingloviem gulæ
Venere etque Bacco perditam?
Cruentus ultor raptat iracundiam
Mucrone promto ſtinguere?
Ioferre mandat terror infortunium
Cevere quod poſſis male?
Vis impoteos ſui ejecit patientiam,
Et arma quærit perdita?
Fidem ſiniſtra quaſſat obſtinatio
Felix errorum non dia?
Hoc ad ſalutem nomeo uditum venit,
Hoc omne tollit pharmacum.
Obſeſſa membra, ſpirituſque dæmone
Vexatus impuriſſimo,
Hoc hoc medelam ſortiuntur homine,
Redeuntque ſurſum: ah inferis
Cantate diro cermine; & buſtis ſono
Devota ſago corpora
Vim colligantis perfidiam excantant luis,
Et ſana vertuntur domum.
Compago quem ſoluta membratim jubet
Lecto ſedere debilem;
Quem cæcitas, crux omnium miſerrima
Addixit alieno pedi;
Utroque claudum quem venire poplite
Videt univerſa civitas,
Sois redire greſſibus domum queunt
Nomen celebrantes Dei.
Salve o Apollo vere, Pæan inclyte,
Pulſor draconis inferi.
Dolcis tui pharetra Teſtimonii
Quod quetuor conſtat viris;
Sagitta melle tinctilis prophetico,
Pinnata patrum oraculis;
Arcus paternæ ſorte virtutis ſonans,
Miraculis nervus potens,
Stravere veterem morte ſerpentem ſua.
Io triumphe nobilis?
Salve beata ſæculi victoria,
Parens beati temporis.
Salve quod omnes cælici, medii, ioferi,
Nomen genuflexo audiunt.
Salve unus, unus, unus, in trino Deus,
Selve una jo uno Trinitas.
Hæc lux Eoo cum levata cardine
Iter diurnum ſuſcipit,
Hæc cum occidente ſol ſubit curru fretum,
Benedictio me conſecrat.
Crucifixe victor, expiator criminum
In morte vitæ præpotens,
Fac cum ſupremo ſevocabor tempore,
Ab obruto malis cheo
Traducet iſta me tibi benedictio,
Caro interim terræ data,
Ne ſe inquietu mentis excruciet mora,
Fœtente vincta carcere.

POEMA XXXVII.
EX EPISTOLA XXXII. AD SEVERUM.

Ad fontem baptiſmalem, ubi depictus fuerat ipſe cum D. Martino.

Abluitis quicumque animas, & membra lavacris,
Cernite propoſitas ad bona facta vias.
Adſtat perfectæ Martinus regula vitæ:
Paulinus veniam quo mereare docet.
Hunc peccatores, illum ſpectate beati:
Exemplar Sanctis ille ſit, iſte reis.

Item de eodem.

Dives opum Chriſto, pauper ſibi, pulcra Severus
Culmina ſacratis fontibus inſtituit.
Et quia cæleſtes aulam condebat in actus,
Qua renoverentur fonte Deoque homines:
Digna ſacramentis gemina ſub imagine pinxit.
Diſceret ut vitæ dona renatus homo.
Martinum venerandu viri teſtatur imago:
Altera Paulinum forma refert humilem.
Ille fidem exemplis & dictis fortibus armat,
Ut meriti palmas intemerata ferat.
Iſte docet ſuis redimens ſua crimina nummis,
Vilior ut ſit res, quam ſua cuique ſalus.

Item.

Hic reparandarum generator fons animarum
Vivum divino lumine flumen agit.
Sanctus in hunc cælo deſcendit Spiritus amnem,
Cæleſtique ſacras fonte maritat aquas:
Concipit unda Deum: ſanctamque liquoribus almis
Edit ab æterno ſemine progeniem.
Mira Dei pietas! peccator mergitur undis,
Mox eadem emergit juſtificatus aqua.
Sic homo & occaſu felici functus & ortu,
Terrenis moritur, perpetuis oritur.
Culpa perit, ſed vita redit, vetus interit Adam,
Et novus æternis naſcitur imperiis.

Sequentes ad baſilicarum picturam ſunt.

Corpore, mente, fide, caſtiſſimus incola Chriſti
Condidit iſta Deo tecta Severus ovans.
Totus & ipſe Dei templum viget hoſpite Chriſto,
Gaudentemque humili corde gerit Dominum.
Ecce velut trino coiit unam nomine mentem:
Sic ſtrionum ſancta mole ſacravit opus.
Ampla dedit populo geminis faſtigia tectis,
Legibus ut ſactis congrueret oumerus.
Nam quia latorem duo teſtamenta per unum
Pacta Deum in Chriſto copulat una fides:
Iſte duas inter diverſi culminis aulas
Turrito fontem tegmine conſtituit.
Læta novos geminis ut mater Eccleſia partus
Excipiet ſinibus, quos aqua protulerit.
Aula duplex tectis ut Eccleſia teſtamentis:
Una ſed ambobus gratia fontis adeſt.
Lex antiqua novam firmat, veterem novus complet:
In veteri ſpes eſt, in novitate fides.
Sed vetus utque novum conjungit gratia Chriſti,
Propterea medio fons datus eſt ſpatio.
Inde parens ſacro ducit de fonte ſacerdos
Infantes niveos corpore, corde, habitu;

Ci cun-

Circumdanſque rudes feſtis altaribus agnos,
Cruda ſalutiferis imbuit ora cibis.
Hinc ſenior tociæ congaudet turba catervæ;
Alleluja novis balat ovile choris.

Ad tumulum D. Clari.

Nominis ut titulo, ſic mentis lumine Clarus
Preſbyter hoc tegitur, ſed membra caduca ſepulcro,
Libere corporeo mens carcere gaudet in aſtris
Pura probatorum ſedem ſortita piorum.
Sancta ſub æternis altaribus oſſa quieſcunt,
Ut dum caſta pio referuntur munera Chriſto,
Divinis ſacris animæ jungantur odores.

Item.

Preſbyter hic ſitus eſt meritis & nomine Clarus,
Qui meritis titulum nominis æquiparas.
Caſta tuum digne velant altaria corpus,
Ut templum Chriſti contegat ara Dei.
Sed quia tu, non hac, qua corpus, ſede teneris,
Qui meritis ſuperis ſpiritus involitas;
Sive patrum Sinibus recubas, dominive ſub ara
Conderis, aut ſacro paſceris in nemore:
Qualibet in regione poli ſitus aut paradiſi,
Clare ſub æterna pace beatus agis;
Hæc peccatorum bonus accipe vota rogantum,
Ut ſis Pauſini Therapiæque memor.
Dilige mandatos interveniente Severo,
Quos ignoraſti corpore ſic meritos.
Unanimi communis amor ſit fontes utriſque
Perpetui ſummo fœderis in Domino.
Non poteſ implicitos divellere, ſi trahis unum,
Unus adhærentem, quo rapitur, repetet.
Ergo individuus pariter complectere fratres,
Utque ſumus, ſic nos dilige participans.
Si Deus accivit, ſic nos Martinus amavit;
Sic & tu pariter Clare tuere pares.
Non meritis, ſed amore pares; tu ſancte valebis
Exorare, pares & meritis fieri,
Sic cum Martino ſocie pietate labores,
Ut vincant veſtræ crimina noſtra preces:
Et ſimul in veſtri ducamur ſorte Severi,
Veſtraque nos ſemper protegat ela ſinu.

Ad tumulum aliorum Martyrum cum ligno crucis.

Divinum venerenda tegunt altaria fœdus,
Compoſitis ſacra cum cruce Martyribus:
Cuncta ſaluriferi cœunt martyria Chriſti,
Crux, corpus, ſanguis, martyris ipſe Deus.
Namque Deus ſemper vobis ſua munera ſervat;
Atque ubi Chriſtus, ibi Spiritus, & Pater eſt.
Sic ubi crux, & martyr ibi: qua martyr, ibi & crux,
Martyrii Sanctæ qua pia cauſa fuit.
Illa cibum vitæ mortalibus, illa coronas,
Quas Domino famulos participant, peperit.
Io cruce fixa caro eſt qua paſcor; de cruce ſanguis
Ille fluit, vitam qua bibo, corda lavo.
Chriſte tuo cœant ſimul hæc tua dona Severo,
Portitor & feſtis ſit crucis ille tuæ.
Carne tua vivat, tuus illi pocula ſanguis
Præbeat, in verbo vivat agatque tuo.
Quoque tuum ſocio Martinum aſcendere Claro
Vidit, & ipſe tuo munere veſtus eat.

Item.

Pignora ſanctorum divinæ gloria menſæ
Velat Apoſtolicis edita corporibus.
Spiritus & Domini medicis virtutibus inſtans
Per documenta ſacros viva probat cineres.
Sic geminata piis adſpirat gratia votis,
Infra martyribus, deſuper acta ſacris.
Vota ſacerdotis, viventum & commoda, parvo
Pulvere ſanctorum mors pretioſa juvat.

IN BASILICA SUA NOLANA S. FELICIS.

Ad Apſidem.

PLeno coruſcat Trinitas myſterio,
Stat Chriſtus agno: vox Patris Cælo tonat:
Et per columbam Spiritus Sanctus fluit.
Crucem corona lucido cingit globo;
Cui coronæ ſunt corona Apoſtoli.
Quorum figura eſt in columbarum choro.
Sic Trinitatis unitas Chriſto coit.
Habente & ipſe Trinitate inſignia:
Deum revelat vox paterna & Spiritus,
Sanctam fatentur crux & agnus victimam;
Regnum & triumphum purpura & palma indicat.
Petram ſuperſtat ipſe petra Eccleſiæ,
De qua ſonori quatuor fontes meant,
Evangeliſtæ viva Chriſti flumina.

Ad Altare.

Hæc pietas, hic alma fides, hic gloria Chriſti,
Hic eſt martyribus crux ſociata ſuis.
Nam crucis e ligno magnum brevis aſtula pignus,
Totaque in exiguo ſemine vis crucis eſt.
Hoc Melani Sanctæ delatum munere Natam,
Summum Hieroſolymæ venit ab urbe bonum.
Sancta Deo geminum velant altaria honorem,
Cum cruce Apoſtolicos quæ ſociant cineres.
Quam bene junguntur ligno crucis oſſa piorum,
Pro cruce ut occiſis in cruce ſit requies.

Ante portam.

Pax tibi ſit quicumque Dei penetralia Chriſti
Pectore pacifico candidus ingrederis.

Item.

Cerne coronatam Domini ſuper atria Chriſti
Stare crucem, duro ſpondentem celſa labori
Præmia. tolle crucem, qui vis auferre coronam.

Item ad portam ſecretam.

Cæleſtes intrare vias per amœna vireta
Chriſticolæ; & lætis decet hinc ingreſſus ab hortis,
Unde ſacrum meritis datur exitus in Paradiſum.

Item.

Quiſquis ab æde Dei perfectis ordine votis
Egrederis, remea corpore, corde mane.

Ad

Ad ingreſſum Baſilicæ.

Alma domus triplici patet Ingredientibus arcu,
Teſtaturque piam janua trina fidem.

Item.

Ardua floriferæ crux cingitur orbe coronæ,
Et Domini fuſo tincta cruore rubet.
Quaque ſupet ſignum reſident cæleſte columbæ
Simplicibus produnt tegna patere Dei.

Item.

Hac cruce nos mundo, & nobis interfice mundum,
Interitu culpæ vivificans animam.

Item.

Nos quoque perficies placitas tibi Chriſte columbas,
Si vigeat puris pax tua pectoribus.

In arcu inter duas Baſilicas.

Ut medium valli pax noſtra reſolvit Ieſus,
Et Cruce diſcidium perimens duo fecit in unum:
Sic nova, deſtructo veteris diſcrimine tecti,
Culmina conſpicimus portarum fœdere jungi.
Sancta nitens famulis interluit atria lymphis
Cantharus, intrantumque manus lavat amne miniſtro.
Plebs gemina Chriſtum Felicis adorat in Aula,
Paulus Apoſtolico quam tempetat ore Sacerdos.

Item.

Attonitis nova lux oculis aperitur, & uno
Limine conſiſtens geminas ſimul aſpicit aulas.

Item.

Tot geminis geminæ patuerunt arcubus aulæ
Miranturque ſuos per mutua limina cultus.

Item.

Quos devota fides denſis celebrare beatum
Felicem populis diverſo ſuadet ab ore,
Per triplices aditus laxos infundire cœtus:
Atria quam libet innumeris ſpatioſa patebunt.
Quæ ſociara ſibi per aperros communus arcus,
Paulus in æternos antiſtes dedicat uſus.

Item.

Antiqua digreſſe ſacri Felicis ab aula,
In nova Felicis culmina tranſgredere.

Item.

Una fides trino ſub nomine quæ colit unum,
Unanimes trino ſoſcipit interitu.

A deſtra Aſidis.

Hic locus eſt, veneranda penos qua conditor, & qua
Promitur alma ſacri pompa miniſterii.

A ſiniſtra.

Si quem Sancta tenet meditans in lege voluntas,
Hic poterit reſidens ſactis intendere libris.

Ad picturam Martyrum.

Sanctorum labor & merces ſibi rite cohærent,
Ardua crux, pretiumque crucis ſublime, corona.
Ipſe Deus, nobis princeps crucis atque coronæ,
Inter floriferi cæleſte nemus Paradiſi,
Sub cruce ſanguinea niveo ſtat Chriſtus in agno,
Agnus ot innocua injuſto datus hoſtia leto,
Alite quem placida ſanctus perfundit hiantem
Spiritus, & rutila Genitor de nube coronat.
Et quia præcelſa quaſi Judea rupe ſuperſtat,
Bis geminæ pecudis diſcors agnis genus hœdi
Circumſtant ſolium: lævos averſror hœdoe
Paſtor, & emeritos dextro complectitor agnos.

De reliquiis.

Ecce ſub accenſis altaribus oſſa piorum
Regia purpureo marmore cruſta tegit.
Hic & apoſtolicas præſeutat graria vires
Magnis in parvo pulvere pignoribus.
Hic pater Andreas, & magno numine Lucas,
Martyr & illuſtris ſanguine Nazarius;
Quoſque ſuo Deus Ambroſio poſt longa revelat
Secula: Protaſium cum pare Gervaſio.
Hic ſimul una pium complectitur arcula cœtum.
Et capit exiguo nomina tanta ſiuu.

POEMA ULTIMUM.

S. PAULLINI EPISCOPI NOLANI.

DIſcuſſi, fateor, ſectas, Antonius, omues,
Plurima quæſivi, per ſingula quæque cucorri,
Sed nihil inveni melius quam credere Chriſto.
Hæc ego diſpoſui leni conſcribere verſu,
Et ne diſpliceat quod ralia carmina pando,
David ipſe cbelym modulara voce rogavit,
Quo nos exemplo pro magnis parva cauemus
Dicentes quæ ſunt fugienda, ſequenda, colenda,
Cum tamen in cunctis & res, & cauſa probetur.
Judaicum primu populum nec gratia movit
Mira Dei; nam tum Pharaoni ereptus iniquo,
Et mare tranſgreſſus pedibus, lucente columna
Cum duce, qui mergi infeſtos vidit equeſtres,
Er cui deſertis nihilum quoque deſuit agris,
Manna cui e Cælo, & fons de rupe cucurrit,
Poſt hæc ipſe Deum præſtantem tanta negavit,
Dumque aliud numen dementi pectore quærit,
Ignibus incenſis quod miſit perdidit aurum.
Par quoque Paganus lapides, quos ſculpſit, adorat,
Er facit ipſe ſibi, quod debeat ipſe timere.
Tum ſimulacra colit, quæ ſic ex ære figurat,
Ut quando libitum eſt, mittat confiſta muneræ,
Aut magis in ſpecies convertat ſæpe pudendas.
Hinc miſeras mactat pecudes, mentesque Deorum,
Quos putat iraſci, calido in pulmone requirit,
Atque hominis vitam pecoris de morte precatur.
Qoid petit ignoſci, veniam qui ſanguine poſcit?

Illud

Illud enim quale eſt? quam ſtultum? quamve notandum?
Cum Deus omnipotens hominem formaverit olim,
Audet homo ſurmare Deum. ne crimina deſint,
Hunc etiam vendit Dominus, ſibi comparat emptor.
Philoſophos credam quidquam rationis habere,
Qui ratione carent, quibus eſt ſapientia vana?
Sunt Cynici canibus ſimiles, quod nomine produnt.
Sunt & ſectantes incerti dogma Platonis,
Quos quæſita diu animæ ſubſtantia turbat,
Tractantes ſemper, nec definire valentes;
Unde Platonis amant de anima deſcribere librum,
Qui præter titulum nil carti continet intus.
Sunt etiam Phyſici naturæ nomine dicti,
Quos antiqua juvat, rudis, atque incondita vita.
Namque unus baculum quondam, & vas fictile portans,
Utile quod ſolum, ſolumque putarat habendum,
Illud ut auxilii, atque hoc eſſet cauſa bibendi,
Cum ſtare agricolam, manibuſque haurire ſupinis,
Potandas vidiſſet aquas, vas fictile fregit,
Quo procul abjecto removenda ſupertlua dixit.
Ruſticus hunc docuit, quod ſperoere poſſet & iſtud.
Hi neque vina bibunt, nec victu panis aluntur,
Nec lecto recubaot, nec frigora veſtibus arcent,
Iugratique Deo, quod præſtitit ille, recuſant.
Quid dicam diverſa ſacra? & Dis atque deabus
Coodita templa loquar? quæ ſint Capitolia primum,
His Deus, uxoremque Dei, ipſamque ſororem
Eſſe volunt, quam Virgilius notat auctor eorum
Dicendo: & ſoror & conjua. plus de Jove fertur,
Et naram ſtupraſſe ſuam, fratrique dediſſe,
Utque alias caperet, propriam variaſſe figuram,
Nunc ſerpens, nunc taurus erat, nunc cignus, & arbos,
Seque immutando, qualis fuit, indicat ipſe,
Plus aliena ſibi quam propria forma placebat.
Turpius his aquilam finxit, puerique nefandos
Venit in amplexus. quid dicit turba colentum?
Aut neget eſſe Jovem, aut fateatur dedecus iſtud.
Numen habet certe, quod nec ratiune probetur.
Sacra Jovi faciunt, & Jupiter optime dicunt,
Hunceque rogant & Janepatar primo ordine ponunt.
Rex fuit hic Janus proprio qui nomine tecit
Janiculum, prodeos homo, qui cum multa futura
Poſſet reſpicere, hunc duplici pinxere figura,
Et Janum geminum veteres dixere Latini.
Hic quia Navigio Auſonias advenit ad oras,
Nummus huic primum tali eſt excuſus honore,
Ut pars una caput, pars ſcalperet altera navem,
Cujus nunc memores quæcumque nomiſmata ſignant
Ex veteri facto capita hæc & navia dicunt.
De Jove quid ſperant, qui eſt a rege ſecundus,
Quique ſacrificiis appomitur ore precantum?
Hic habet & matrem capiam paſturis amore,
Nam prior eſt paſtor, quam Jupiter, aut Jovis ipſe;
Sed melius paſtor caſtum ſervare pudorem
Qui voluit, ſprevitque Deam, cui ſæva viriles
Abſcidit partes, ne quando tangeret ille
Alterius thalamum, qui noluit ejus adire.
Hoc tamen hoc egit ſententia juſta deorum,
Ne fieret conjux, qui non eſt factus adulter?
Nunc quoque ſemiviri myſteria turpia plangunt,
Nec deſunt homioes, quos hæc contagia vertant,
Intus & arcenum quiddam quaſi majus adorent
Idque vocant ſanctum, quo ſi velit ire pudicus
Ille prophanus erit. ſic artior ipſe Sacerdos
Femineos vitat cultus, patiturque viriles.
O mens cæca virum! de factis ſemper eorum
Scæna movat riſus, nec ab hoc errore recedunt.
Saturnum perhibent Jovis eſſe patrem, hunceque voraſſe
Natos ante ſuos; & mox e ventre nefandas
Evomiſſa dapes, ſed poſtea conjugis arte
Pro Jove ſuppoſitum merſiſſe in viſcera ſaxum,
Quod niſi feciſſet, conſumptus Jupiter eſſet.
Hunceque Chronon dicunt, ficteque Chronon, quia tempus
Quæ creat, abſumit, rurſuſque abſumpta promittit.
Cur tamen oblique nomen pro tempore fingunt?
Hinc etiam quod ſæpe ſibi de prole timebat,
Ah Jove dejectum cælo latuiſſe per agros
Italiæ, Latiumque ideo tunc eſſe vocatum.
Magnus uterque Deus! terris eſt abditus alter,
Alter non potuit terrarum ſcire latebras.
Hinc Latiale malum priſci ſtatuere Quirites,
Ut mactatus homo nomen ſatiaret inane.
Quæ noa eſt animi? quæ ſunt improvida corda?
Quod colitur nihil eſt, & ſacra cruenta geruntur.
Quid quod & iuvictum ſpelæa ſub atra recondunt,
Quæque tegunt tenebris, audent hunc dicere ſolem?
Quis colat occulte lucem, fiduſque ſupernum,
Celet in infernis niſi rerum cauſa malarum?
Quid quod & Iſiacum ſiſtrumque, caputque canioum
Non magis abſcondunt, ſed per loca publica ponunt?
Neſcio quid certe quæruot, geudentque reperrum,
Rurſus & amittunt quod rurſus quærere poſſint.
Quis ferat hoc ſapiens, illos quaſi claudere ſolem,
Hos proferre palam propriorum monſtra Deorum?
Quid Serapis meruit, qui ſic laceratur ab ipſis
Per varios turpeſque locos? hic denique ſemper
Fit fera, fitque canis, fit turpe cadaver aſelli,
Nunc homo, nunc panis, nunc corpore languidus ægro.
Talia dum faciunt, nihil hunc ſeotire fatentur.
Quid loquar & Veſtam, quam ſe negat ipſe ſacerdos
Scire quid eſt? imiſque tamen penetralibus intus
Semper inextinctus ſervari fingitur ignis.
Cur Dea, non Deus eſt? cur ignis femina fertur?
Iſta quidem mulier, ſicut commendat Hyginus,
Stamine prima novo veſtem conteauit olim,
Nomine de proprio dictam, quam tradidit ipſa
Vulcano, qui tunc illi monſtraraat opertos
Cuſtodire focos. hic rurſum munere lætus
Obrulit hanc Soli, per quem deprehenderat ante
Martis adulterium. nunc omnis credula turba
Suſoendunt Soli per Vulcanalia veſtes;
Utque notent Veuerem, tunc & portatur Adonis,
Stercora tunc mittunt, ipſum pro ſtercore jactant.
Omnia ſi quæras, magis & ridenda videntur.
Additur hic aliud: Veſtæ quas Virgines ajunt
Quinquennes epulas audis portare Draconi,
Qui tamen aut non eſt, aut ſi eſt, Diabolus ipſe eſt
Humani generis contrarius antea ſuaſor.
Et venerantur eum, qui nunc in nomine Chriſti
Et tremit, & pendet, ſuaque omnia facta fatetur.
Quæ mens eſt hominum, ut pro veris falſa loquantur,
Qui linquenda coluot, contraque colenda relinquunt?
Jam ſat erit nobis vanos narrare timores.
Hæc ego cuncta prius, clarum cum lumen adeptus,
Meque diu incertum, & tot tempeſtatibus actum
Sancta ſalutari ſuſcepit Eccleſia portu,
Poſtque vagos fluctus tranquilla ſede locavit,
Ut mihi jam liceat, deterſa nube malorum,
Tempore promiſſo lucem ſperare ſerenam.
Jam prior illa ſalus, quam perdidit immemor Adam,
Tunc vero ſuadente malo, tunc temig Chriſto,
Eruta de ſcupulis ſemper manſura reſurget.

Rector enim noſtri ſic undique cuncta gubernat,
Ut modo qui nobis errorem mentis ademit,
Hic meliore via Paradiſi limina pandat
Felix noſtra fides uni, certoque dicata,
Unus enim Deus eſt, ſubſtantia Filius una,
Unus in utroque eſt unus vigor, una poteſtas.
Namque Dei Verbum patrio de pectore Chriſtus
Emicuit, ſemperque fuit, qui non quaſi natus,
Ore ſed egreſſus, chaos illud inane removit,
Et tulit informem contextæ noctis hiatum,
Diſtribuitque locis mare, terras, aera, cælum,
Hiſque dedit geminam puſa caligine lucem.
Aſt ubi cuncta novum ſtupuerunt ſurgere Solem,
Quatuor hæc hauſit variis exordia rebus,
Sunt homines terris, ſunt addita ſidera cælo,
Aere pendet avis, liquido natat æquore piſcis.
Sic elementa ſuis decoravit ſinguia formis,
Necnit hæc diverſa licet, diſcretaque junxit,
Junctaque diſcrevit, quæ nunc diviſa cohærent.
Claudit enim Oceanus terram, mare clauditur, ipſe
Aer ſub æthereo mediue concluditur aere,
Hoc etiam cælum, quod nos ſublime videmus,
Sex aliis infra eſt ſpatio ſurgentibus æquo,
Poſtque thronos ſeptem, poſt tot cæleſtia regna
Cetera pars omnis, quæ cunctis eminet ultra,
Quæ ſuper excedit, quæ peſſim tendit in altum,
Quæ ſine fine patet, quam nec mens colligit ulla,
Lucis inacceſſæ domus eſt, ſedeſque potentis
Sancta Dei, unde procul quæ fecit ſubdita cernit.
Omnia ſic conſtant, dum Spiritus omnia cingit.
Hæc eadem, quorum nobis conceditur uſus,
Quæ polus inferior magna complectitur urbe,
Cuncta licet diſtent, una cum pace tenentur,
Denique nomen habent unum, ſunt omnia mundus,
Hunc etiam Græci Coſmon diaere priores;
Hinc ita compoſitum diſtinguens utraque lingua
Coſmon ab ornatu, mundum de lumine dixit.
Nam quo ſol nitet, hoc totum ſordebat in umbra,
Et manet exemplum, quotiens noa omnia fœdat,
Et docet ex tenebris, quæ ſit data gratia lucis,
Tot bona qui fecit, qui ſic operatus ubique eſt,
Hic Deus eſt de corde Dei, hic ſpiritus oris,
Sancti ſermo Patris, tantarum fabrica rerum.
Nec ſe Paganus laudet, ſi vitat Idola,
Ac ſatis eſſe putat, quod numine credat in uno.
Quid colet ille Deum, qui verbum non colit ejus?
Qui non virtutem ſimili veneratur honore?
Quique inviſibilem, incomprenſibilemque fatetur
Eſſe Deum, hic etiam Chriſtum ſi cogitet idem
Inveniet, quoniam Verbum comprehendere ne mo,
Nemo videre poteſt, opera ejus ſola videntur.
In Patre natus enim, in nato Pater omnia fecit,
Et quidquid virtute dedit, pietate ruetur.
Sic fuit, & ſteterit verſus Salvator in ævum
Qui tulit errores, qui fecit vera videri,
Placatoque Patri pereuntem reddidit orbem.
Nec mirum, ſi cuncta regit, qui cuncta creavit,
Qui dedit ea nihilo tutum, lucemque tenebris
Prætulit, atque diem juſſit ſuccedere nocti,
Quodque in carne fuit, carnis peccata remittit;
Cernit enim fragilem faciles incurrere lapſus,
Corripienſque tamen veniam dabit omnibus unam,
(Remque novam dicam, nec me diciſſe pigebit)
Plusque pius, quam juſtus erit. ſi denique juſtus
Eſſe velit, nullus fugiet ſine crimine pœnam;
Juſtus enim mala condemnet, pius omnia donat.
Hoc facit, ut rata ſint venturæ munera vitæ,
Et quod culpa tulit, rurſum indulgentia reddat,
Quæ ſi non fuerint plebi conceſſa roganti,
Tunc prope nullus erit delicto liber ab omni,
Qui poſſit meritis promiſſa luce potiri?
Scandere tunc lætis Cælorum Regna licebit,
Tunc poterit mors ipſa mori, cum tempore toto
Vita perennis erit, quia tunc in ſede Beata
Nullus peccandi locus eſt, ubi nulla cupido eſt.
Gloria tanta manet populo ſervata fideli.
Amplius hoc tribuit, majus dedit hoc quoque munus;
Quod peccatorem, quem pœnitet, antea lapſum
Non facit in numero turbæ peccantis haberi;
Quippe ſatis pœna eſt, cum ſit ſua culpa dolori;
Supplicium proprium timor eſt, tormenta reatus
Tum veluti patitur, qui ſe meruiſſe fatetur.
Quid poterit melius, vel quid moderatius eſſe?
Indicat, inquirit, caſtigat, parcit, honorat,
Omnia qui vincit, nec ab ipſa vincitur ira.
Quod de præſenti jam cernimus eſſe futurum;
Nam cum ſæpe minax horrentia nubila cogit,
Et terrore pio rutilo nimis igne coruſcat,
Triſtibus & pluviis, & nubibus intonat atris,
Omne genus timet interitum, ſed diva poteſtas
Deſinit, & pariter Cælum menteſque ſerenat.
Hoc quoque tunc ſperare jubet, qui ſe modo cuncta
Perdere poſſe probat, ſi perdere velle recuſat.
Sic iteranda ſalus venturo oſtenditur ævo,
Æternique Dei pietas æterna manebit.

C. SE-

C. SEDULII PRESBYTERI

PASCHALE OPUS, ſeu MIRABILIUM DIVINORUM,

LIBRI QUINQUE.

PRÆFATIO.

Aſchales quicumque dapes, conviva, requiris,
Dignarus noſtris accubitare thoris,
Pone ſupercilium, ſi te cognoſcis amicum:
Nec quæras opus hic codicis artificis:
Sed modicæ contentus adi ſolennia menſæ,
Pluſque libenti animo, quam ſatiare cibo.
At ſi magnarum caperis dulcedine rerum,
Divitiaſque magis delicioſus amas,
Nobilium nitidis doctorum veſcere cœnis,
Quorum multiplices nec numerantur opes.
Illic invenies, quidquid mare nutrit edendum,
Quidquid terra creat, quidquid ad aſtra volat.
Cerea gemmaris flaveſcunt mella caniſtris,
Collucentque ſuis aurea vaſa favis.
At nos exiguum de paupere carpſimus horto,
Rubra quod appoſitum teſta miniſtrat, olus.

AD THEODOSIUM AUGUSTUM,

DEDICATIO.

ROmulidum ductor, clari lux altera ſolis,
Eoum qui regna tenes modoramine juſto,
Spes orbis, fratriſque decus; dignare Maronem
Muratum in melius divino agnoſcere ſenſu,
Scribendum famulo quem juſſiſti. hic tibi mundi
Principium formamque poli, hominemque creatum
Expediet limo: hic Chriſti proferet ortum,
Inſidias regis, magorum præmia, doctos
Diſcipulos, pelagique minas, greſſumque per æquor.
Hic fluctum famulare jugum, vitamque reductam
Unius crucis auxilio, redirumque ſepultæ
Mortis, & aſcenſum pariter ſua regna petentis.
Hæc releges ferveſque diu, tradaſque minori
Arcadio: hæc ille ſuo generi: hæc tua ſemper
Accipiat doceatque ſuos auguſta propago.

LIBER PRIMUS,

CUm ſua gentiles ſtudeant figmenta Poetæ
Grandiſonis pompare modis, tragicoque boatu
Ridiculove Getæ, ſeu qualibet arte canendi,
Sæva neſandarum renovent contagia rerum,
Et ſcelerum monimenta canant, rituque magiſtro
Plurima Niliacis tradant mendacia biblis:
Cur ego Davidicis aſſuerus cantibus, odas
Chordarum reſonare decem, ſanctoque verentes
Srere choro, & placidis cælſtia pſallere verbis,
Clara ſalutiferi taceam miracula Chriſti?
Cum poſſim manifeſta loqui, Dominumque tonantem
Senſibus & toto delecter corde fateri,
Qui ſenſus & corda dedit, cui convenit uni
Factoram ſervire ſuam, cui jure perenni
Arcibus æthereis una eſt cum patre poteſtas,
Par ſplendor, communis apex, ſociale cacumen,
Æquus honor, virtus eadem, ſine tempore regnum,
Semper principium, ſceptrum juge, gloria conſors,
Majeſtas ſimilis. hæc eſt via namque ſalutis,
Hæc firmos ad dona gradus Paſchalia ducit.
Hæc mihi carmen erit: mentes huc vertite cuncti.
Hauc conſtanter opem læſis adhibeta medullis,
Quos lethale malum, quos vanis dedita curis
Attica Cecropii ſepit doctrina veneni,
Sectanteſque magis vitam ſpirantis odorem
Legis, Athenæi prædorem linquite pagi.
Quid labyrintheo Theſidæ erratis in antro,
Cæcaque Dædelei luſtratis limina tecti?
Labruſcam placidis quid adhuc præponitis uvis,
Neglectiſque roſis ſaliuncem ſumitis agri?
Quid lapides atque æra coli, quid faua profanis
Proderit, & mutis animas damnare metallis?
Parcite pulverei ſqualentia jugeta campi,
Et ſteriles habitare plagas, ubi gignere fructum
Arida neſcit humus: nec de tellure cruenta
Livida mortiferis vellatis toxica ſuccis,
Tartareo damnata cibo: ſed amœna vireta
Florentum ſemper nemorum, ſedeſque beatas
Per latices intrate pios, ubi ſemina vitæ
Divinis animantur aquis, & fonte ſuperno
Lætificata ſeges ſpinis mundatur ademptis,
Ut meſſis quæat eſſe Dei, mercique futuræ
Maxima centenum cumulare per horrea fructum.

Omnipotens æterne Deus, ſpes unica mundi,
Qui cæli fabricator ades, qui conditor orbis,
Qui maris undiſonas fluctu ſurgente procellas
Mergere vicinæ prohibes confinia terræ:
Qui Solem radiis, & Lunam cornibus imples,
Inque diem ac noctem lumen metiris utrumque:
Qui ſtellas numeras, quarum tu nomina ſolus,
Signa, poteſtates, curſus, loca, tempora noſti,
Qui diverſa novam formaſti in corpora terram,
Torpentique ſolo viventia membra dediſti:
Qui pereuntem hominem vetiti dulcedine pomi
Inſtauras meliore cibo, potuque ſacrati
Sanguinis, infuſum depellis ab augue venenum:
Qui genus humanum (præter quos clauſerat arca)
Diluvii rapida ſpumantis mole ſepultum
Une iterum de ſtirpe creas, ut myſtica virtus,
Quod carnis delicta necant, hoc præſule ligno
Monſtraret liquidas renovari poſſe per undas:
Totum namque lavas uno baptiſmate mundum.
Pande ſalutarem, pauços quæ ducit in urbem,
Anguſto mihi celle viam, verbique lucernam
Da pedibus lucere meis, ut ſemita vitæ
Ad caulas me ruris agat, qua ſervat amœnum
Paſtor ovile bonus, qua vellere prævius albo
Virginis agnus ovis, greſque omnis candidus intrat.

Te duce difficilis non eſt via, ſubditur omnis
Imperiis natura ducis: rituque ſoluto
Tranſit in adverſas juſſu dominante figuras.
Si juberis mediis ſegetes arere pruinis,
Meſſorem producet hyems: ſi currere muſtum
Vernali ſub ſole velis, florentibus arvis
Sordidus impreſſas calcabit vinitor uvas,
Cunctaque divinis parebunt tempora dictis.
Indicia eſt antiqua fides, & cana priorum
Teſtis origo patrum, nullique abolenda per ævum
Temporibus, conſtant virturum ſigna tuarum.
Ea quibus audaci perſtringere pauca relatu
Vix animis committo meis, ſilvamque patentem
Ingrediens, aliquos nitor contingere ramos.
Nam centum licet ora movens, voa ferrea clamet,
Centenoique ſonos humanum pectus anhelet,
Cuncta, quis expediet? quorum nec lucida cæli
Sidera, nec bibulæ numeris æquantur arenæ.

Primus ab uſque chao meritis vivacibus Enoch
Multa per innumeros jam ſecula contigit annos,
Natura perdente modum, quem jure creandi
Terra tulit, genitum ſed mors miratur ademptum.

Sancta jam vetulæ marcebant viſcera Sarræ
Grandævo conſumpta ſitu, prolemque negabat
Frigidus annoſo moriens in corpore ſanguis,
Jam ſeniore viro, gelidi præcorda ventris
In partum tumuere novum, tremebundaque mater
Algenies onerata ſinus, ſpem gentis opimæ
Edidit, & ſerum ſuſpendit ad ubera natum.
Mactandumque Deo pater obtulit; at tacet ipſam
Pro pueri jugulis aries mactatur ad aram.
O juſti mens ſancta viri! pietate remota
Plus pietaris habens contempſit vulnera nati,
Ampleaus præcepta Dei, typicique cruoris
Auxilio ventura docet, quod ſanguine fuſo
Humana pro gente pius ſuccumberet agnus.

Loth Sodomæ fugiente chaos dum reſpicit uxor
In ſtatuam mutata ſalis ſtupefacta remanſit,
Ad pœnam converſa ſuam: quia nemo retrorſum
Noxia contempti vitans diſcrimina mundi,
Reſpiciens ſalvandus erit, nec debet arator
Dignum opus exercens, vultum in ſua terga referre.

Ignibus innocuis flagrans apparuit olim
Non ardens ardere tubus, nec juncta calori
Materies alimenta dabat, nec torrida vivens
Senſit damna frutex, ſed amici fomitis æſtu
Froodea blanditæ lambebant tobora flammæ.

Mitis in immitem virga eſt animata draconem
Per flexos ſinuata globos, linguiſque triſulcis,
Squamea colla tumens, inimicos ore chelydros
Sorbuit, & proprii redit in virgulta rigoris.

Pervia diviſi parverunt cærula ponti
In geminum revoluta latus, nudataque tellus
Cognaris ſpoliatur aquis, ac turba pedeſtris
Intrat in abſentis pelagi mare, perque profundum
Sicca peregrinas ſtupuerunt marmora plantas.
Mutavit natura viam, mediumque per æquor
Ingrediens populus, rude jam baptiſma gerebat.
Cui dux Chriſtus erat: clamat nam lectio, multas
Vox domini ſuper extat aquas, vox denique verbum eſt,
Verbum Chriſtus adeſt, gemiuæ qui conſona legis
Teſtamenta gerens, veterem patefecit abyſſum,
Ut doctrina ſequens planis incederet arvis.

Quid referam innumeras cæleſti pane catervas
Angelicos ſumpſiſſe cibos, nimbiſque ſuperni
Nectaris, aeria populum dulcedine paſtum,
In pluviis habuiſſe dapes, & in imbribus eſcas?

Rurſus in exuſtis ſitiens exercitus arvis,
Qua nimium loce ſicca diu, qua terra negatis
Ægra jacebat aquis, qua ſpes ablata hibendi
Vivendique fuit, ſubitas arente metallo
Hauſit aquas, ſterilique latea de rupe cucurrit,
Et jejuna novum vomuerunt marmora potum.
His igitur tam ſacra tribus dans munera rebus,
Chriſtus erat panis, Chriſtus petra, Chriſtus in undis.

Angelicis tremefacta minis affatur aſella
Seſſurem per verba ſuum, linguaque rudenti
Edidit humanas animal pecuale loquelas.

Sol ſtetit ad Gabaon, mediique cacumine cæli
Fixit anhelantem dilato veſpere lucem,
Inſolitus ſreuare diem, nec luna cucurrit
Ordine pigra ſuo, donec populantibus armis
Fervidus ingentem gladius conſumeret hoſtem,
Conjurante polo: jam tunc famulara videbant
Sidera venturum præmiſſo nomine Ieſum.

Heliam corvi quondam pavere miniſtri,
Præbentes ſine more dapes, aleſque rapinis
Deditus, atque avido ſaturans cava guttura roſtro,
Tradidit illæſam jejunis morſibus eſcam.
Nunc bonus Heliæ, qui perfidus antea Noe,
Abluit in terris quidquid deliquit in undis.
Plenus at ille Deo poſtquam miracula terris
Plura dedit, meritiſque ſuis ſuccedere dignum
Herodem propriæ fecit virtutis amicum,
Aurea flammigeris evectus in aſtra quadrigis,
Qua levis æthereos non exprimit orbita ſulcos,
Sidereum penetravit iter, curruque coruſco
Deateriora petens, ſpatio majore triumphum
Duxit, & humani metam non contigit ævi.
Quam bene fulminei prælucens ſemita cæli
Convenit Heliæ, merito qui & nomine fulgens
Æthere dignus erat: nam ſi ſermonis Achivi
Una per accentum mutetur littera, ſol eſt.

Ultima labentis miſeratus tempora lucis,
Ter quinos quondam regi Deus addit annos
Uſus jure ſuo, patefactaque limina claudens
Mortis, ab occaſu vitam convertit in ortum.

Jonas puppe cadens, ceto ſorbente voratus
In pelago unn ſenſit aquas, vitale ſepulcrum,
Ne moreretur, habens, tutuſque in ventre ferino,
Depoſitum, non præda fuit, vaſtumque per æquor,
Venit ad ignotas inimica remige terras.

Cum ſpirante Deo Babylonia ſacra negarent
Tres una cum mente viri, durumque ſubirent
Exitium, ſævi Chaldæa lege tyranni,
Cujus Achæmeniam tabies accenderat iram
Plus fornace ſua, medios truduntur in ignes,
Nil urente rogo, tantoque ardore calentes

Cordis

Cordis, imagineæ vincunt incendia pœnæ
Igne animi. o quanta eſt credentum gloria! flammis
Ardentis fidei reſtincta eſt flamma camini.
Digna ſed immitem mux perculit ultio regem.
Nam quod ab humana vecors pietate receſſit,
Agreſtes conſors pecudum fuit, ille per herbas,
Aulica depaſto mutans convivia cœno.
Pronus ab amne bibit, ſeptenaque tempora luſtrans,
Omnibus hirſutus ſilvis, & mentibus errat.

Nec minus & Darii furuerunt juſſa tyranni.
Ecce etenim ſceleri ſcelus addidit ira furentis,
Hebræumque decus Daniel decernitur iuſons
Jejunis cibus eſſe feris: ſed bellua juſto
Mitis facta viro, ſanctos ne læderet artus,
Cœpit amare famem; rabies mollita furorem
Depoſuit, ſæviſque in faucibus ira quievit,
Et didicere truces prædam ſervare leones.

Dic ubi ſunt, natura, tuæ poſt talia leges?
Quis toties tibi jura tulit? qui tartara juſſit
Tranſlatum neſcire virum, ſterilemque marito
Fœcundavit anum, ſacram præcepit aduram
Sponte vetare pecus, mulierem tranſtulit artus
In ſimulacra ſalis: ramos incendia paſſos
Non ardere dedit: virgultum ſolvit in anguem.
Per pelagus ſiccavit iter. mirabile nimbis
Manna pluit, ſaxu latices produxit ab imu,
Quadrupedem fari pleno ſermone coegit.
Suſpenſis rapidas elementis diſtulit horas:
Per volucres hominem paſci dedit, atque coruſcis
In cælum trauſveait equis: jam morte gravato
Adjecit tria luſtra viro: prædonis in ore
Naviſrago fundavit opem: flagraure camino
Servavit ſub rore pios: per paſcua regem
Pavit, ut hirſutam pecudem, rictuſque leonum
Inſtimulante fame juſſit neſcire furorem:
Nempe creatori (cujus quæcunque videntur
Seu quæcumque lateut & rerum machina ſeruio eſt)
Omne ſuum famulatur opus, ſequitorque jubentia
Imperium, quocumque trahit ſeutentia nutu.

Heu miſeri, qui vana colunt, qui corde ſiniſtro
Relligioſa ſibi ſculpunt ſimulacra, ſuumque
Factorem fugiunt, & quæ fecere vereutur!
Quis furor eſt, quæ tanta animos dementia ludit,
Ut volucrem, turpemque bovem, tortumque draconem,
Semihominemque canem ſupplex homo pronus adoret?
Aſt alii ſolem, cæcatis mentibus actu,
Affirmant rerum eſſe patrem, quia rite videtur
Clara ſerenatis infundere lumina terris,
Et totum luſtrare polum: cum cunctet ab iſſis
Motibus inſtabilem rapidis diſcurſibus ignem
Officium, non eſſe Deum, quique ordine certo
Nunc oritur, nunc occiduas demiſſus in oras
Partitur cum nocte vices, nec ſemper ubique eſt.
Nec lumen fuit ille manens in origine mundi,
Cum gemina ſine ſole diem novus orbis haberet.
Sic lunæ quoque vota ſeruut, quam creſcere cernunt
Ac minui, ſtelliſque litant, quæ luce fugantur.
Hic laticem colit, ille larem, ſed jungere ſacris
Non audent inimica ſuis, ne lite propinqua
Aut rugus exiguus deſiccet ſortior undas,
Aut validis tenues mutiantur fontibus ignes.
Arboreis alius ponit radicibus aras,
Inſtituitque dapes, & ramos flebilis urat,
Ut natos charamque domum, dilectaque rura,
Conjugiique fidem, famulos, conſumque guberuent.
Lignee, ligna rogas, ſurdis clamare videris,
A mutis reſponſa petis. quæ jura dumorum
Hac ratione regunt, ſi cæſa ſecuribus actis
Ardua peudentis ſuſteuteut culmina tecti,
Aut ſubjecta ſocis dapibus famuleutur edeudis.
Nonnulli venerantur olus, molliſque per hortos
Numina ficta rigant, verique hac arte videntur
Tranſplantatorum cultores eſſe Deorum.
Plura referre pudet, ſanctoque in carmine longum,
Vel damnare nefas, ne mollia ſeutibus uram
Lilia, purpurei neu per viularia campi
Carduus, & ſpinit ſurgat paliurus acutis.

Jam ſatis humanis erroribus abdita mouſtra
Riſimus, aut tales potius deflevimus actus.
Nunc cœptam juvat ire viam, mouremque per altum
Niteutes firmare gradus: properemus in urbem
Libertatis ope, radians ubi regia ſulvis
Emicat aula iholis, ubi daurur digna petenti,
Quærenti ſpes certa manet, clauſtriſque remotis
Pervia pulſanti reſerautur limina cordi.
Hic eſt ille lapis, reprobus quem vertice geſtat
Angulus, atque oculis præbet miracula noſtris,
Eſt leve cujus onus, cujus juga ferre ſuave eſt.

Per digeſta prius veteris miracula legis
Reitulimus, ſancti conjuncto ſpiritus actu
Quæ geuitur ſocia nati virtute peregit:
Per digeſta rudis nec non miracula legis
Dicemus ſancti conjuncto ſpiritus actu,
Quæ natus ſocia patris virtute peregit.
Sempet ut una manens Deitatis forma perennis
Quod ſimplex triplicet, quodque eſt triplicabile implet,
Hæc eſt vera fides, hanc ſprevit habere ſalutem
Arrius inſelia, qui curva per avia rectum
Flectere niſus iter, ſuveam delapſus in atram
Corruit, & tetri merſus petit ima profundi.
Tam vacuus ſenſu, juſtæ quam tempore pœnæ
Viſceribus ſuſis, vacuus quoque veutre remanſit.
Demens, perpetui qui nun imitauda parentis
Jura, caducorum gradibus ſimulavit honorum.
Namque homines inter natum genitore minorem
Lex carnalis habet, quoniam pater ipſe parentis
Filius ante fuit: mox & qui filius eſt nunc,
Adforet eſſe pater, ſic per genus omne nepotum
It nova progenies, & avi numerantur avorum.
At dominus, verbum, virtus, ſapientia, Chriſtus,
Et totum cummune Patris de lumine lumen,
De ſolo ſolus, cui nec minus eſt Patre quidquam,
Nec quo creſcat habet, genitus, non quippe creatus,
Ipſe eſt principium: nam ſicut clarus habetur,
In genitore manens, genitur quoque clarus in ipſo
Permanet, & rerum caput eſt Deus unus ubique.
Nun quia ſummus Pater eſt, & filius hic eſt,
Sed quia quod ſummus Pater eſt, & filius hoc eſt.
Sic ait ipſe docens: Egu in Patre & Pater in me eſt.
Rurſus: Egu atque Pater unum ſumus. Arrius unum
Debet ſcire, ſumulque Sabellius eſſe fatendum:
Iſte fidem trinam, aſt hic non amplectitur unam.
Ambo errore pares, quamquam diverſa ſequantur.
Qualiter aſſueti varias producere ſectas,
Impugnant ſua dicta viri, qui brachia nudis
Oſtentant exerta humeris, uil tradere docti:
Sed tantum certare cati, prudentia quorum

Stulta

Stulta jacet, quia vana Deo eſt ſapientia mundi.
Hic loquitur nimis, ille tacet: hic ambulat, hic ſtat:
Alter amat fletus, alter criſpare cachinnum,
Diverſiſque modis par eſt veſania cunctis.

Interea dum rite viam ſermone levamus,
Spesque fidesque meum comitantur in ardua greſſum,
Blandius ad ſummam tandem pervenimus arcem.
En ſigno ſacrata crucis vexilla coruſcant.
En regis pia caſtra micant, tuba clamat herilis,
Militibus ſua porta patet, qui militat intret,
Janua vos æterna vocat, quæ janua Chriſtus.
Aurea perpetuæ capietis præmia vitæ.
Arma quibus domini tota virtute geruntur,
Et fixum eſt in fronte decus. decus armaque porto,
Militiæque tuæ, bone Rex, pars ultima reſto.
Hic proprias ſedes, hujus mihi mœnibus urbis
Exiguam concede domum, tuus incola ſanctis
Ut mereat habitare locis, alboque beati
Ordinis extremus conſcribi in ſecula civis.
Grandia poſco quidem: ſed tu dare grandia noſti,
Quem magis offendit, quiſquis ſperando tepeſcit.

Chriſte fave votis, qui mundum in morte jacentem
Vivificare voleus, quondam terrena petiſti
Cælitus, humanam dignatus ſumere formam,
Sic aliena gerens ut nec tua linquere poſſes.
Hoc Matthæus agens hominem generaliter implet,
Marcus ut alta fremit vox per deſerta leonis,
Jura ſacerdotis Lucas tenet ore juvenci,
More volans aquilæ verbo petit aſtra Joannes.
Quatuor hi proceres una te voce canentes,
Tempora ceu totidem latum ſpargentur in orbem.
Sic & Apoſtolici ſemper duodenus honoris
Fulget apex numero, menſes imitatus & horas,
Omnibus ut rebus totus tibi militet annus.
Hinc igitur veteris recolens exordia mortis
Ad vitam properabo novam, lacrymaſque ſerendo
Gaudia lunga metam: nam qui deflemus in Adam
Semina mittentes, mox exultabimus omnes,
Portantes noſtros Chriſto veniente maniplos.

LIBER SECUNDUS.

EXpulerat primogenitum ſæviſſimus anguis
Florigera de ſede virum, blandique ſaporis
Illecebris lethum miſero portarat amarum.
Nec ſolus meritam præſumptor ſenſerat iram
Mortali ſub lege jacens, ſed protſus ab ipſo
Humanum ſimul omne genus. heu noxia conjux!
Noxia tu conjux magis, an draco perfidus ille?
Perfidus ille draco, ſed tu quoque noxia conjunx.
Proh dolor! æterni fuerant duo. creſcere poſtquam
Cœpit origo, perit, clademque a ſemine ſumpſit.
Quid numeroſa dies, quid tempore proderat illo
Cernere nongentos ultra feliciter annos,
Progeniemque ſenum decimam expectare nepotum,
Jamque ſuum neſcire genus, cum victa ſupremis
Curſibus, extremæ ſors irreparabilis horæ
Sera licet, ventura foret, longumque per ævum
Vita brevis nihil eſſe diu cum fine doceret?
Nec reducem ſpes ferret opem, primique ſepulcrum
Terrigenæ, cæca ſorberet fauce nepotes:
Ni pius ille ſator culpas ignoſcere promptas,
Reddere difficilis, ſua ne factura periret,
Quæque Deo ſimilis vivens aſtabat imago
Diſſimilis de morte foret, veniale miſerrus
Inſtauraret opus, pomiſque vetaret acerbis,
Quæ mandere patres, natorum hurreſcere dentes,
Donaretque ſuis ſemper placatus, ut unde
Culpa dedit mortem, pietas daret inde ſalutem.
Et velut e ſpinis mollis roſa turgit acutis,
Nil quod lædat habens, matremque obſcurat honore:
Sic Evæ de ſtirpe ſacra veniente Maria
Virginis antiquæ facinus nova virgo piaret:
Ut quoniam natura prior vitiata jacebat
Sub ditione necis, Chriſto naſcente, renaſci
Poſſet homo, & veteris maculam deponere carnis.

Hæc ventura ſenes poſtquam dixere Prophetæ,
Angelus intactæ cecinit properata Mariæ.
Et dictum comitata fides, uterumque puellæ
Sidereum mox impler onus, rerumque creator
Naſcendi ſub lege fuit: ſtupet innuba tenſos
Virgo ſinus, gaudetque ſuum paritura parentem.

Jamque novem lapſis decimi de lumine menſis
Fulgebat ſacrata dies, cum virgine ſæta
Promiſſum complevit opus: verbum caro factum
In nobis habitare volens, tum maximus infans
Intemerata ſui conſervans viſcera rempli,
Illæſum vacuavit iter: pro virgine teſtis
Partus adeſt, clauſa ingrediens & clauſa relinquens.
Quæ nova lux mundo, quæ toto graria cælo?
Quis fuit ille nitor Mariæ, cum Chriſtus ab alvo
Proceſſit ſplendore novo? veluti ipſe decoro
Sponſus ovans thalamo, forma ſpecioſus amœna
Præ natis hominum, cujus radiante figura
Blandior in labiis diffuſa eſt gratia pulcris.
O facilis pietas! ne nos ſervile teneret
Peccato dominante jugum, ſervilia ſummus
Membra tulit Dominus, primique ab origine mundi
Omnia qui proprtiis veſtit naſcentia donis,
Obſitus exiguis habuit velamina pannis:
Quemque procelloſi non mobilis unda profundi,
Terrarum non omne ſolum, ſpatioſaque lati
Non capit aula poli, puerili in corpore plenus
Manſit, & anguſto Deus in præſepe quievit.
Salve ſancta parens, enixa puerpera regem,
Qui cælum terramque tenet per ſecula, cujus
Numen & æterno complecteus omnia gyro
Imperium ſine fine manet; quæ ventre beato
Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
Nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem,
Sola ſine exemplo placuiſti femina Chriſto.

Tunc prius ignaris paſtoribus ille creatus
Emicuit, quia paſtor erat, gregibuſque reſulſit
Agnus, & angelicus cecinit miracula cœtus.
Talia Bethlæis dum ſigna geruntur in oris,
Eui venere Magi, ſævumque tyrannum
Grandia ſollicitis perturbant nuntia dictis,
Judaicis nuper populis Orientis ab axe
Progenitum fulſiſſe ducem, hoc cælitus aſtra,
Hoc ſtellam radiare novam. ferus arbiter aulæ
Æſtuat Hebrææ, ratus hunc ſuccedere poſſe
Mox ſibimet, qui primus erat. tunc fronte ſerena
Nubila mentis alens, clam mandat ubique requiri,
Sicut adorandum, quem tractat fraude necandum.
Quid furis Herodes? Chriſtum ſermone fateris,

Et

Et ſenſu jugulare cupis, legemque legendo
Negligit, & regi regum tua regna minaris.
Ne tamen inſano careant tua nomina facto,
Patrandum ſub honore crucis (ſed crimine gratis)
Herodes alius, quod tu molire, videbit.

Ergo alacres ſummo ſervantes lumina cælo
Fixa Magi, fidaſque micans regale ſecuti,
Optatam tenuere viam, quæ lege futura
Duxit adorantes ſacra ad cunabula gentes:
Theſauriſque ſimul pro religione ſolutis,
Ipſæ etiam ut poſſent ſpecies oſtendere Chriſtum,
Aurea naſcenti fuderunt munera Regi,
Thura dedere Deo, myrrham tribuere ſepulcro.
Cur tria dona tamen? quoniam ſpes maxima vitæ eſt,
Hunc numerum confeſſa fides, & tempora ſummus
Cernens cuncta Deus, præſentia, priſca, futura,
Semper adeſt, ſemperque fuit, ſemperque manebit
In triplici virtute ſui. tunc cælitus illi
Per ſomnum moniti contemnere juſſa tyranni,
Per loca mutati gradientes devia callis,
In patriam rediere ſuam. ſic nos quoque ſanctam
Si cupimus patriam tandem contingere, poſtquam
Venimus ad Chriſtum, jam non repetamus iniquum.
Ergo ubi deluſum ſe comperit, impius iram
Rex aperit, ſi jure queat Rex ille vocari
Qui pietate caret, propriam qui non regit iram,
Ereptumque gemens facinus ſibi, ceu leo frendens,
Cujus ab ore tener ſubito cum labitur agnus,
In totum movet arma gregem, mentitque trahitque
Mille pecus, trepidæque vocant ſua pignora matres
Nequidquam, & vacuas implent balatibus auras:
Haud ſecus Herodes Chriſto ſtimulatus adempto
Sternere colliſas parvorum ſtrage catervas,
Immerito non ceſſat atrox. quo crimine ſimplex
Torba perit? cur qui vix dum potuere creari,
Jam meruere mori? furor eſt in rege cruento,
Non ratio, primoſque necans vagitus, & audens
Innumerum parrare nefas, puerilia mactat
Millia, plangoremque dedit tot matribus unum.
Hæc laceros crines nudato vertice rupit,
Illa genas ſecuit, nudum ferit altera pugnis
Pectus, & infelix mater (nec jam modo mater)
Orba ſuper gelidum fruſtra premit ubera natum.
Quis tibi tunc, lanio, cernenti talia ſenſus?
Quoſve dabas fremitus, cum vulnera ſervere late
Proſpiceres aree ex ſumma, vaſtumque videres
Miſceri ante oculos tantis plangoribus æquor?
Extinctiſque tamen quamvis infantibus abſens,
Præſens Chriſtus erat, qui ſancta pericula ſemper
Suſpicit, & pœnas alieno in corpore ſentit.

Aſt ubi biſſenos ætatis contigit annos,
Hoc ſpatium de carne trahens, ævique meatus
Humana pro parte tulit; ſeniotibus eſſe
Corde videbatur ſenior, legiſque magiſtros
Intet, ut emeritus reſidebat jure magiſter.

Nec mora (quas etenim volitans per tempora mundus
Novit habere moras?) uſus majore juventa
Sex quaſi luſtra gerens placidam Jordenis ad undam
Venit, ut acciperet hoc quod dare venerat ipſe.
Hunc Baptiſte potens ut vidit ab amne Joannes,
Quem matris dum ventre latet, nondumque creatus
Senſerat, obſtruſo jam tunc ſermone Prophetes,
Ut muto genitore fluens (cui munera linguæ,
Poſt novi taciturna diu ſpiramina menſis
Parto reddantur nato) mox prædicat: Agnus
Ecce Dei veniens peccatum tollere mundi!
Tollere cum dicit, quod non habet, hoc mihi tollit:
Non mala ut ipſe gerat, ſed ut ipſe nocentia perdat.
Qualiter in medias dum lux præclara tenebras
Funditur, & proprio non obfuſcata ſereno
Decutit expallas illæſis vultibus umbras,
Sic delicta fugans Salvator noſtra gerendo
Terſit, & a tactu procul evaneſcere juſſit.
Tunc vada torrentum ſimplex ingreſſus aquarum,
In ſe cuncta lavat noſtræ contagia vitæ,
Ipſe nihil quod perdat habens, ſanctoque liquentes
Corpore mundavit lacices, lymphaſque beavit
Gurgitis, & propriis ſacravit flumina membris.
Senſerunt elementa Deum, mare fugit, & ipſe
Jordanus reſluus curſum convertit in undas. [inquit,
Namque propheta canens, Quidnam eſt, mare, quod fugis,
Et tu Jordanis retro quid ſubtrahis amnem?
Ergo ubi flumineum poſt myſtica dona lavacrum
Egrediens, Dominus ſiccas calcavit arenas,
Confeſtim patuere poli, ſanctuſque columba
Spiritus in ſpecie Chriſtum veſtivit honore,
Menſuetumque docet, multumque incedere mitem,
Per volucrem, quæ felle caret, naroque vocato
Voce Patris, triplici Deus ex ratione probatur,
Quod pater & natus, quod ſpiritus eſt ibi ſanctus,
Quo manet indignus, qui non numeraverit unum.

Inde quaterdenis jam noctibus atque diebus
Jejunum dapibus, ſacro ſpiramine plenum
Inſidiis tentator adit, doctuſque per artem
Fallaces uſurpe dapes: Si filius, inquit,
Cerneris eſſe Dei, dic ut lapis iſte repente
In panis vertatur opem. miracula tanquam
Hæc non ſemper agat Dominus, qui ſaxea terræ
Viſcera fructiferis animans fecundat ariſtis,
Et panem de cautе creat. hac ergo repulſus
Voce prius, hominem non ſolo vivere pane,
Sed cuncto ſermone Dei, labefactus, & amens,
Altera vipereis inſtaurans arma venenis,
Cum Domino montana petit, cunctaſque per orbem
Regnorum monſtravit opes: hæc omnia, dicens,
Me tribuente feres, ſi me proſtratus adores.
Quantum perverſus, tantum perverſa locutus:
Scilicet, ut fragilis regni affectaret honores,
Qui populis æterna parat, monſtrumque nefandum
Pronus adoraret, cujus ſuper æthera ſedes,
Terra pedum locus eſt, quem nullus cernit, & omnis
Laudat in excelſis ſummiſſa voce poteſtas.
Chriſtus ad hæc: Tantum Dominum ſcriptura Deumque
Juſſit adorari, & ſoli famularier uni.
His quoque deficiens congreſſibus, audet iniquus
Ter ſeſe attollens animo perſtare ſuperbo,
Terque volutus humo, fragili confidere bello.
Tunc aſſumpſit eum ſanctam ſceleratus in urbem,
Et ſtatuens alti ſupra faſtigia templi,
Si natum genitore Deo tete aſſeris, inquit,
Impiger e ſummo demiſſus labere tecto.
Nam ſcriptura docet, de te mandaſſe Tonantem,
Angelicis ſubvectus eas ut tutior ulnis,
Ad lapidem ne forte pedem collidere poſſis.
O quam cæca gerit nigro ſub pectore corda
Mens tenebris obſcura ſuis! hunc arduа templi
Culmina, & erectæ quamvis faſtigia pinnæ
Credidit in præceps horreſcere, maxima ſummi

Gurvaviz

Curvavit qui membra poli, cæloſque per omnes
Vectus in extremæ deſcendit humillima terræ,
Interiora petens, ſed non excelſa relinquens.
Diaerat, & validi confoſſus cuſpide verbi,
Quod tentare ſuum Dominumque Deumque nequiret,
Victoris fugit ora gemens. tunc hoſte repulſo
Cælicolæ aſſiſtunt proceres, cætuſque micantes
Angelici Chriſto famulantur rite miniſtri.

Protinus ergo viros ex piſcatoribus aptos
Humanas pitcari animas, quæ lubrica mundi
Gaudia ſectantes, tanquam vada cærula ponti,
Cæcaque præcipites tranant incerta profundi,
Diſcipulos jubet eſſe ſuos, taleſque ſupernæ
Conciliat vitæ, quos non ventoſa loquendi
Gloria, nec vana de nobilitate ſuperbus
Sanguis ulat, ſed forma tacens, humilique refulgens
Mente nitor, cælo faciat de plebe propinquos.
Nam quæ infirma potens elegit, & infima mundi,
Fortia confringens Deus & ſapientia perdens,

Quinetiam celerem cupiens conferre ſalutem,
Orandi præcepta dedit, judeaque benignus
Indulgenda peti breviter jubet, ut cito præſtet.
Sic dicens: Orate patrem baptiſmate noſtrum,
Jure ſuum propriumque homini conceſſit honorem,
Et quod ſolus habet, cunctos permiſit habere.
Qui Dominum cæli patrem memoramus, in ipſo
Jam fratres nos eſſa decet, nec origine carnis
Germanum geſtare odium, ſed ſpiritus igne
Flagrantes abolere doli monimenta vetuſti,
Atque novum geſtare hominem, ne ſortan ab alto
Degenerent terrena Deo, cui nos duce Chriſto
Fecit adoptivos cæleſtis gratia natos.

Sanctificetur ubi Dominus, qui cuncta creando
Sanctificat, niſi corde pio, niſi pectore caſto?
Ut mereamur eum nos ſanctificare colendo,
Annuat ipſe prior, ſicut benedicier idem
Se jubet a nobis, a quo benedicimur omnes.

Adveniat regnum jamjam quoque ſcilicet illud
Morte vacans, & fine carens, cui nulla per ævum
Tempora ſuccedent, quia neſcit tempus habere,
Continuus ſine nocte dies: ubi principe Chriſto
Nobile perpetua caput amplectente corona,
Victor optima ferens gaudebit præmia miles.

Jugibus hoc votis, hoc nocte dieque precemur,
Illius ut fiat cælo terraque voluntas,
Qui nuſquam vult eſſe neſas, hoſtemque nocentem
Utque polo, ſic pellat homo, ne corpora noſtra
Tamquam vile ſolum, ſævus ſibi vindicet hydrus.
Sed qui cuncta fovet plena pietate redundans
Omnipotens, animas pariter conſervet & artus:
Altera pars etenim cæli ſumus, altera terræ.

Annonam fidei ſperemus pane diurno,
Ne mens noſtra famem doctrinæ ſentiat umquam
A Chriſto jejuna ſuo, qui corpore & ore
Nos ſatorat ſimul ipſe, manens verbumque, cibuſque.
Dulcia nam Domini noſtris in faucibus hærent
Eloquia, exuperantque favos atque omnia mella.

Debita laxari qui nobis cuncta rogamus,
Nos quoque laxemus. proprii nam cautio verbi
Spondentes manifeſta tenet, gravioſque ſolutl
Neſcimur, alterius ſi ſolvere vincla negamus.
Incipiertque pius decies millena talenta
Dimittens Dominus, ſi nos affligere proptet
Denarios centum conſervum ſenſerit ullum,
Tradere confeſtim tortoribus, inque feroci
Carcere conſtricti non permittemur abire,
Donec cuncta brevem reddamus aduſque quadrantem.

Non quia nos Dominus, locis via, ſemita pacis
In laqueos tentantis agat, ſed cum mala noſtra
Deſerit, ire ſinit: nam quiſquis retia mundi
Delicioſa ſequens, luxus & gaudia blandæ
Perditionis amat: Deus hunc, virtutis amator,
Linquit, & ingreditur qua ſe tentatio ducit.
Jugibus hanc igitur ſtudiis vitemus, & arctum
Corde petamus iter, tenuis qua ſemita monſtrat
Ire per anguſtam regna ad cæleſtia portam.

Si cupimus vitare malum, debemus adire
Sectarique bonum; hic quia liberat, ille trucidat:
Hic alit, ille necat: nam quantum ſidera terris,
Ignis aquis, lumen tenebris, concordia bellis,
Vita ſepulturis: tantum bona longius abſunt
Diſſociata malis: dextrum, cuicumque neceſſe eſt,
Aut lævum gradiatur iter. ſed dextra bonorum
Semita conſpicuos vocat in ſua gaudia juſtos,
Inque tuos, Patriarcha, ſinus. at læva malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.
Ergo agnis ovibuſque Dei eſt hæc ſola voluntas,
Et bona libertas evadere torva cruenti
Ora lupi, vitaque frui per paſcua Chriſti.

LIBER TERTIUS.

PRima ſuæ Dominus, thalamis dignatus adeſſe,
Virtutis documenta dedit, convivaque præſens
Paſcere, non paſci veniens, (mirabile) fuſas
In vinum convertit aquas: amittere gaudent
Pallorem latices, mutavit læta ſaporem
Unda ſuum, largita merum, menſaſque per omnes
Dulcia non nato rubuerunt pocula muſto.
Implevit ſea ergo lacus hoc nectare Chriſtus,
Quippe ſoraa qui vitis erat, virtutu colona
Omnia fructificans, cujus ſub tegmine blando
Mitis inocciduas enutrit pampinus uvas.

Regulus hinc nato quidam moriente rogabat
Flebilis & ſupplex Dominum, quo viſeret ægrum
Febre laborantem puerum, trepidamque vetaret
Labi animam de ſede ſua. tunc larga poteſtas
Credenti quæ nulla negat, nec dona retardat
Velocem comitata fidem, ſermone ſalutem
Concedens facili, vivit jam filius, inquit,
Perge, tuus: quantum imperii fert juſſio Chriſti?
Non dixit, victurus erit, ſed jam quia vivit,
Mente Dei, qui cuncta priuſquam nata videndo
Præteritum cernit, quidquid vult eſſe futurum.

Inde ſalutiferis incedens greſſibus urbes,
Oppida, rura, caſas, vicos, caſtella peragrans
Omnia, depulſis ſanabat corpora morbis.

Ecce autem mediæ clamans ex agmine turbæ
Lepro-

Leprosus poscebat opem, varioſque per artus
Plus candore miſer, Si vis, Domine, inquit, ab iſtis
Me maculis mundare, potes: volo, Chriſtus ut inquit,
Confeſtim redit una cutis, proprioque decore
Læta peregrinam mutarunt membra figuram,
Inque ſuo (magis eſt) vix agnitus ille colore.

Forte Petri validæ torrebat lampadis æſtu
Febris anhela ſocrum, dubioque io funere pendens
Saucia ſub gelidis ardebat vita periclis,
Immenſuſque calor frigus letale coquebat.
At poſtquam feſſos Domini manus attigit artus,
Igneus ardor abit, totiſque extincta medullis,
Fonte latentis aquæ cecidit violentia flammæ.

Quinetiam rabidas nigrorum depulit iras
Spirituum, ne flatus atros laceraret iniqua
Peſte homines, operiſque Dei vexaret honorem,
Quem norat non eſſe Dei, paſſimque catervas
Ut prius, innumeras pulſo languore ſaluti
Reddidit, & varia populos a clade levavit.

Inde marina petens, arentes greſſibus algas
Preſſit, & exiguæ conſcendens robore cymbæ
Æquoreas iurravit aquas, Dominumque ſequentes
Diſcipuli placido librabant carbaſa ponto.
Jam procul a terris fuerat ratis, actaque flabris
Sulcabat medium puppis ſecura profundum,
Cum ſubito fera ſurgit hiems, pelagoſque procellis
Vertitur, & trepidam quariunt vada ſalſa carinam.
Perculerat formido animos, ſeſeque putabant
Nauſraga littoreis jam tendere brachia ſaxis.
Ipſe autem placidum carpebat pectore ſomnum
Majeſtate vigil, quia non dormitat in ævum
Qui regit Iſrael, neque prorſus dormiet umquam:
Ergo ubi pulſa quies cunctis clamantibus una
Voce ſimul, miſerere citus, miſerere, perimus,
Auxilio ſuccurre pio: nil vota moratus
Exurgens Dominus, validis miteſcere ventis
Imperat, & dicto citius tumida æquora placat.
Non erat illa feri pugnax audacia ponti,
In Dominum tumidas quæ ſurgere cogeret undas,
Nec metuenda truces agitabant flamina vires,
Sed lætum exiliens Chriſto mare compulit imum
Obſequio ſervire fretum, repidoque volatu
Moverunt avidas ventorum gaudia pennas.

Interea placido tranſvectus marmore puppim
Liquerat, & medios luſtrabat paſſibus agros,
Cum procul e tumulis gemino ſtridore ruentes
Proſiluere viri, quos non mala dæmone pauco,
Sed legio vexabat atrox, neuquæ cruento
Sæva carentis geſtabant vincla lacertis.
Augebat quoque pœna duplex: heu dira furoris
Conditio! qui vim patitur, magis ille ligatur.
Tunc Domini præceptu tremens exire jubentis
Spiritus infelix, hominem non audet adire,
Effigiem fugiens quam Chriſtum cernit habere.
Sed pecus immunda gaudens lue, ſemper amicum
Sordibus, atque olido conſuetum vivere cœno,
Pro meritis petiere ſuis, triſteſque phalanges
Porcinum tenuere gregem: niger, hiſpidus, horrens,
Talem quippe domum dignus ſuit hoſpes habere.

Hinc alias Dominus pelagi delatus in oras
Intrevit natale ſolum, quo corpore naſci
Se voluit, patriamque ſibi pater ipſe dicavit.
Ecce aderant vivum portantes jamque cadaver
Bis bina cervice viri, lectoque cubantem
Via hominem, cui vita manens ſine corporis uſu
Mortis imago fuit, reſolutaque membra jacebant
Officiis deſerta ſuis, fluxoſque per artus
Languida demiſſis pendebant vincula nervis.
Hunc ubi virtutum Dominus conſpexit egentem
Robore, peccatis primum mundavit ademptis,
Quæ generant augmenta malis: miſero inde jacenti
Surge, ait, & proprium ſcapulis attolle grabatum,
Inque tuam deſcende domum. nil juſſa moratus
Cui fuerat conceſſa ſalus, veſtigia linquens
Tandem aliena, ſuis lætatur vadere plantis,
Vectoremque ſuum grata mercede reveait.

Principis interea ſynagogæ filia, clauſo
Functa die ſuperas moriens amiſerat auras:
At genitor, cui finis edax ſpem prolis adultæ
Suſtulerat, ſanctos Domini lacrimanſque gemenſque
Corruit ante pedes, vix verba precantia fari
Singultu quatiente valens; miſerere perentis,
Orbati miſerere ſenis, modo filia, dicens,
Unica virgineis nec adhuc matura ſub annis
Occidit, & miſero patris mihi nomen ademit.
Affer opem, lapſamque animam per membra refunde,
Qui totam præſtare potes. hæc inquit: & auctor
Lucis ad extinctæ pergebat funera, greſſum
Vix populo ſtipante movens, permixtaque turbis
Ibat inundantem mulier perpeſſa cruorem,
Quæ magnas tenuaret opes, ut ſanior eſſet,
Exhauſtaque domo, nec proficiente medela,
Perdiderat proprium pariter cum ſanguine cenſum,
Aſt ubi credentis jam ſano in pectore cœpit
Dives adeſſe fides, mediis immerſa catervis
Nititur averſi vel filum tangere Chriſti.
Poſteriuſque latens ſubitam furata ſalutem
Extrema de veſte rapit, ficciſque fluentis
Damnavit patulas audax fiducia venas.
Senſerat iſta Deus, cujus de fonte cucurrit
Quod virtus ſecreta dedit, furtumque fidele
Laudat, & egregiæ tribuit ſua vota repinæ.

Ventum erat ad mœſti lugentia culmina tecti,
Defleutemque domum, moriens ubi virgo jacebat
Extremum ſortita diem, trepiduſque tumultus
Omnia lamentis ululans implebat amaris,
Funereoſque modos cantu lacrymante ferebat
Tibicen, plangorque frequens confuderat ædes.
Ponite ſollicita conceptos mente dolores,
Hic ſopor eſt, Salvator ait, nec funus adeſſe
Credite, nec ſomno poſitam lugete puellam.
Dixerat, & gelida conſtrictum morte cadavet
Spiritus igne fovet, verboque immobile corpus
Suſcitat, atque ſemel genitam bis vivere præſtat.
Obſtupuere animis, inopinaque vota parentes
Aſpiciunt, verſiſque modis per gaudia plaudunt.

Inde pedem referens geminos videt ecce ſequentes
Cæcatos clamare viros, fili inclyte David
Diſcute nocturnas extinctis vultibus umbras,
Et clarum largire diem. quam credere tutum
Quam ſanum eſt cognoſſe Deum! jam corde videbant
Qui lucis ſenſere viam, tunc cæca precantum
Lumina diffuſo ceu torpens ignis olivo
Sub Domini micuere manu, tactuque ſereno

Inſtaurata ſuis radiarunt ora lucernis.

His ita dimiſſis aliis producitur æger,
Multiplici langnore miſer, qui voce relictus,
Auditu vacuus, ſolo per inania membra
Dæmone plenus erat: hunc protinus ordine ſacro
Curavit verſis Deus in contraria cauſis,
Dæmonio vacuans, auditu & voce reformans.

Nec minus interea proprios jubet omnia poſſe
Diſcipulos, totiſque ſimul virtutibus implens;
Ite ait, & triſtem morborum excludite peſtem,
Sed domui Iſrael (quia necdum nomine gentes
Auxerat hoc omnes) cælorum dicite regnum,
Dæmoniis auferte locum, depellite lepram;
Functaque ſubductæ revocate cadavera vitæ:
Sumpſiſtis gratis, cunctis impendite gratis.
Ac velut hoc dicens, ego vobis quippe miniſtris
Servandos committo greges, ego denique paſtor
Sum bonus, & proprios ad victum largior agros.
Nemo meis ovibus quæ ſunt mea paſcua vendat.
Hæc io Apoſtolicas ideo prius edidit aures
Omnipotens ut ab his jam ſeſe auctore magiſtris
In reliquum doctrina fluens decurreret ævum.
Qualiter ex uno paradiſi fonte leguntur
Quatuor ingentes procedere curſibus amnes,
Ea quibus in totum ſparguntur flumina mundum.
(Quiſquis enim deitatis opus, quod non habet ex ſe
Sed domino tradente gerit, ſub nomine puro
Suſcipiet, puro diſpenſet munere, poſſit
Ut diſpenſator, non ut mercator haberi,
Davidiſque modis vitam cantare futuram:
Intrabo in domini requiem, quia neſcio mercem.)

Exio conſpicuam ſynagogæ ingreſſus in aulam,
Aſpicit invalidum, demiſſo corpore mancum,
Seminecem membris, non totum vivere, cujus
Arida torpentem damnarat dextera partem,
Imperioque medens, gelidam recalefcere palmam
Præcipit, & reddi divino more ſalutem,
Sicut ſemper agit, nil tollit, & omnia reddit.

Eu iterum veteres inſtaurans lubricus artes
Ille chelydrus adeſt, nigri qui felle veneni
Lividus humano gaudet pinguefcere tabo.
Quodque per alternos totiens diſperſerat ægros
Virus, in unius progreſſus viſcera fudit.
Coi vocem lumenque tulit, tripliciqoe furore
Saucia membra teneos, mutum quatiebat, & orbum.
Tunc Dominus mundi, lux vera, & ſermo parentis
Sordibus excluſis oculos atque ora novavit,
Verbaque per verbum, per lumeo lumina ſurgunt.

Venerat & mulier morbo contracta vetuſto,
Noo ſenio, tremebunda, gemens, incurva caducis
Vultibus, & ſolum deſpectans cernua terram.
Quæ, miſerante Deo, juges poſt octo decemqoe
Membra levat meſſes, cælumque & ſidera tandem
Cernit, & ardentem ſolis remiſcitur orbem.
Totum erecta videns, quia quos malus opprimit boſtis,
Ima petunt; quos Chriſtus alit, ſine labe refurgunt.

Cumque dehinc populum ſeſe in deſerta ſequutum
(Ut typicus Moſes, veruſque Propheta) videret
Antiquam ſeotire famem, majoribus actis
Aotiquam monſtravit opem. tunc alite multo
Carnis opima dedit, gumini modo piſcibus auxit.
Sufficiens tunc manna pluit: modo panibus amplum
Quinque dedit victum per millia quinque virorum.
Cætera turba lætet, numero nec claudatur ullo
Maxima parvorum legio, vel maxima matrum.
Qoodque magis ſtupeas, cophinos ablata repleruot
Fragmina biſſenos, populiſque voraotibus aucta,
Redditaque a cunctis non eſt data copia menſis.

Jamque ſeneſcentem gelidi ſub cærula ponti
Oceano rapiente diem, cum pallor adeſſet
Noctis, & aſtriferas induceret Heſperus umbras,
Diſcipuli ſolo terris reſidente magiſtro,
Undoſum petiere ſalum, fluctuque tumente
Torva laborantem jactabant æquora poppim t
Adverſus nam flatus erat: tunc noctis opacæ
Tempore calcatas Dominus ſuperambulat undas,
Et vaſti premit arva freti, glaucique fluentis
Circumfuſa ſacras lambebant marmora plantas.
Miratur ſtupefacta cohors, ſub calle pedeſtri
Navigeras patuiſſe vias: at Petrus amicam
Doctus habere fidem, Chriſtumque agnoſcere ſemper,
In medias deſcendit aquas, quem dextra levavit
Labentem Domini, nil tanto in gurgite paſſum.
Cui manus illa fuit portus, pelagique viator
Libera per virtoos movit veſtigia campos.

Geneſar inde foli, Domino veniente, coloni
Infirmos traxere ſuos, ut fimbria ſaltem
Via attacta Dei, morbis medearur acerbis,
Seoſeruot jugem, quotquot retigere, ſalutem.
Quam pretioſa fuit quæ unmquam vendita veſtis?
Ipſa omnes modici redimebat munere fili.

Tunc Tyrias partes Sidoniaque arva petentem
Anxia pro natæ vitio (quam ſpiritus atris
Veaabat ſtimulis) mulier Cananza rogabat,
Se canibus confeſſa parem, qui nare ſagaci
Semper odoratæ recubant ad limina menſæ,
Aſſueti reſtuas dominorum lambere micas.
Vox humilis, ſed celſa fides, quæ ſoſpite nata
De cane fecit ovem, gentiſque in ſentibos ortam
Compulit Hebræi de germine veſcier agri.

Alta dehinc ſubiens montis juga, plebe ſequente,
Millia cæcorum, claudorum millia paſſim,
Leproſos ſimul & populos, ſurdaſque carervas,
Invalidaſque manus, & quidquid debile vulgi
Venerat, in priſcum componit motibus uſum,
Et revocata ſuis attemperat organa nervis.

Dumque medens ægrum refovet virtute tumultum,
Tertia lux aderat, ſterilique in ceſpite nullum
Contigerat plebs tanta cibum, nimioſque labores
Nutribat geminanda fames, ſi ſancta callem
Torba per ingentem dapibus jejuna rediret.
Qua ſleaus pietate Deus, qui ſemper egentum
Panis adeſt, victumque locis ſine frugibus infert,
Piſciculis paucis, & ſeptem panibus agmen
Pavit enorme virum, præterque infirma ſecundi
Sexus, & ætatis, ſaturavit quatoor illic
Millia veſcentum, plus ut mireris, & auctas
Diſce fuiſſe dapes: epulas nutrivit edendo
Vulgus, & attritæ creverunt morſibus eſcæ,
Relliquiaſque ſuas ſportarum culmina ſeptem
Expavit fugitiva fames, ubi fragmine ſumpto

Vi-

Vidit abundantem modico de semine messem.

Nec tamen, humano quamvis in corpore Christum
Matris ab occasu mortalia membra gerentem
Clam fuit esse Deum, quia non absconditur unquam
Urbs in monte sedens, modio nec subditur ardens
Lychnus, anhelantem sed spargens altius ignem,
Cunctis lumen agit: radians nam testibus amplo
Discipulis fulgore tribus, velut igneus ardor
Solis, in æthereum versus splendore figuram,
Vicerat ora diem, vestemque tuentibus ipsam
Candida forma nivis Domini de tegmine fulsit.
O meritum sublime trium, quibus illa videre
Contigit in mundo, quæ non sunt credita mundo!
Quid? quod & Heliam, & clarum virtute Moysen,
Ignotos oculis viderunt lumine cordis,
Ut major sit nostra fides, hunc esse per orbem
Principium ac finem, hunc Alpha viderier hunc Ω,
Quem medium tales circumfulsere Prophetæ:
Alter adhunc vivens, alter stans limine vitæ.
Sidereoque sono, meus est hic filius, aiens,
Ostendit Verbo genitum vox patria Christum.

Postquam corporeos virtus regressa per artus
Texit adoratam carnis velamine formam,
Seque palam Dominus populis dedit, ecce repente
Vir humilis monstro dejectus lumina vulta
Procedit, supplexque manus & brachia tendit
Imploratque gemens, Unus mihi filius, inquit
Est, Domine: horrenda lacerat quem spiritus ira,
Nec linquit, nisi mergat aquis, aut ignibus arris
Opprimat, atque animam dubia sub morte fatiget.
Hunc precor, expulso miseratus utrumque furore,
Redde mihi, vel redde sibi, nec cæca potestas
Expellat trepidam substracto lumine vitam.
Dixerat, & genua amplectens, genibusque volutans
Hærebat, Dominoque pio jam pectore votis
Annuerat. tunc prædo luceus, ac noxius hostis,
Cui possessa dia est alieni fabrica juris,
Pervala migrate domo compulsus, in iram
Tollitur accensam, correptaque carpere membra
Nititur, & frustra, Domino prohibente, laborans
Fugit in obscuras, puero vivente, tenebras.

Rex etiam solus regum, & Dominus Dominorum
Non dedignatus, Petro piscante, tributum
Solvere Cæsareum, medii de gurgite ponti
Hamum ferre jubet gemmatum didrachmatis auri.
Incola mox pelagi pendentia fila momordit,
Jussa tributa ferens, gravioraque onerante metallo,
Vilis honor pisci pretio majore pependit.

Discipulisque suis se percontantibus, aula
Cælestis regni major quis possit haberi:
Ut Deus & doctor mirabilis, omnibus, inquit,
Celsior est humilis, cunctisque potentior ibit,
Qui cunctis subjectus erit, teteque minorem
Demissa cervice feret: velut ipse videtur
Parvulus, & monstrat puerum consistere parvum.
Scilicet ingenium teneri sectemur ut ævi,
Non annis, sed mente jubet, quia mollior ætas
Nil pompæ mortalis amat, non ambit honorem,
Nec tesupina tamet: sic puræ semita vitæ
Quantum prona solo, tantum fit proxima cælo:
Mens etenim vergens, altum petit, altaque vergit,
Inferiorque gradus, quo vult descendere, surget.

Ecce humilem Dominus de stercore tollit egenum,
Et facit egregios inter residere tyrannos:
At contra tumidum pugnaci mente rebellem
Præcipitem cælo sub tartara jussit abire.
Parva loquor, si facta Dei per singula curram,
Et speciale bonum, cum sit generale, revolvam.

LIBER QUARTUS.

JAm placidas Jordanis item transgressus arenas,
Judææ sociatus iter, suæ nomine mixtum
Vulgus & innumeras relevans a clade catervas,
Suscipit infirmos, & dat discedere sanos.
Nil igitur summo de se sperantibus unquam
Difficile est conferre Deo, cui prona facultas
Arduа planare, & curva in directa referre,
Et quidquid natura negat, se judice præstat.
Namque foramen acus sicut penetrare camelus
Membrorum pre mole nequit, sic dives opima
Fertilitate tumens, tenuem non possit adire
Cælestis regni ducentem ad limina callem,
Ni genitor rerum, qui mundum lege coercet,
Et nulla sub lege manet, cui condere velle est,
Quem frons nulla videt, sed totum conspicit ipse,
Hoc impossibile est homini, dixisset, & alto
Possibile est jus omne Deo, multisque molestum
Divitibus tandem faceret mitescere censum.
Nam proprias bene tractat opes, cæloque recondit
Thesauros vult ille suos, ubi quidquid habetur
Non mordax ærugo vorat, non tinea salcat,
Nec male defossum famulatur furibus aurum,
Jejunis quicumque cibum, sitientibus haustum,
Hospitibus tectum, nudis largitur amictum,
Solatur nexos in carcere, perfovet ægros,
Atque aliis largus, sibi tantum constat egenus.
Nec dubie in cælum substantia pervenit illa,
Quæ Christo collata datur sub paupere forma,
Quæ damnis augmenta capit, quæ spargitur, ut sit,
Quæ perit, ut maneat, quæ vitam mortua præstat.

Præterea Dominus geminos considere cæcos,
Dum quoddam transiret iter, comitante caterva,
Conspicit, extinctæ poscentes munera formæ,
Flebilibusque vagas impleutes vocibus auras,
Nec cunctata solens pietas inferre salutem,
Quæ sensit flagrare fidem, mox lumina tangens
Evigilare jubet, quæ somnus presserat ingens,
Atque dia clausas reserans sub fronte fenestras,
Ingrediente die fecit discedere noctem.

Hinc repetita sacri gradiens per mœnia templi
Lumina cæcatis dedit, & vestigia claudis.
Talia Davidicam potis facta reliquerat urbem,
Bethaniæ vicina petens, eademque reversus
Clarescente die properabat visere recta:
Ecce autem mediis astans sublimis in arvis
Frondea ficus erat, cujus in robore nullum
Repperit esuriens lustrata stipite pomum,
Arboreisque comis. jam nunc ea germine vasto
Nullos, ait, fructus reliquum generetur in ævum.
Confestim viduata suis siculnea succis
Aruit, & siccis permansit mortua ramis.
Omnis enim quicumque Deo nil fertile nutrit,
Ceu sterilis truncus, lignis æquabitur usus.

At juſtus palmæ ſimilis florebit amœnæ,
Semper habens frondes, & tanquam Libana cedrus,
Multiplicandus adeſt, & ſidera vertice tangit.

Poſt oblatus ei, virtutem ſenſit herilem
Inſanus ſermone carens, quem ſaucibus arctis
Angebat vis clauſa mali, vitiumque tacendo
Prodiderat. ſed cuncta ſolens infirma levare
Conditur oſſeſſa pepulit de fauce latronem,
Et voci pateſecit iter, nexuque ſoluto
Muta diu tacitas effudit lingua loquelas.

Poſt Dominus Phariſæa petens convivia cœnæ,
Orantis dapibus ſeſe impertivit amicis.
Tunc mulier (quam fama nocens, & plurima vitæ
Mordebant delicta ſuæ) clementia ſupplex
Corruit amplectens veſtigia, quæque profuſis
Irrigat incumbens lacrimis, & crine ſoluto
Nec tergere ſacras, nec ceſſat lambere plantas,
Unguento fragrante fovens, ſententia donec
Læta Dei (quem ferre manum non pœnitet umquam,
Si nos pœniteat veterem quæſiſſe ruinam)
Vade, fides, mulier, tua te ſalvavit ab omni,
Dixiſſet, quodcunque malum geſſiſſe videris.
Utere pace mea. magna eſt medicina fateri,
Quod nocet abſcondi: quoniam ſua vulnere nutrit
Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.
En polluta diu, modicum purgata receſſit
Per gemitum, propriique lavans in gurgite fletus,
Munda ſuis lacrimis redit, & deterſa capillis.

Jamque Capharnææ ſynagogam intraverat urbis
Rite docens populos, quem cum vidiſſet iniquus
Humano ſub corde latens, clamore protervo
Spiritus iufremuit; quid nobis & tibi, dicens,
Perdere nos heu Chriſte venis? ſciu denique qui ſis,
Et ſanctum cognoſcu Dei. nec plura locutus
Imperio terrente tacet, hominemque relinquit
Pulſus, & in vacuas fugiens evanuit auras.
Hic etiam variis finem languoribus eſſe
Fecit, & excluſos ſemper reticere coegit
Dæmonas, ac talem prohibet ſe pandere teſtem.
Olim quippe ferox, & nigræ mortis amator
Ille nocens anguis, dejectus culmine cæli
Cum pompis ſociiſque ſuis, omnique nefandæ
Agmine militiæ, Chriſtum, quem noverat illic,
Conſpicit in terris, velamine carnis opertum,
Et gemit eſſe homini Dominum virtutis amicum.

Dumque Tyri transgreſſus iter, Sidonia rurſus
Arva legens placidas Dominus calcaret arenas,
Curavit gemino miſerum ſpiramine clauſum,
Qui vocem non ore dabat, non aure trahebat,
Siderexque manus ruptis penetralibus omnes
Attactu patuere fores, lætuſque repente
Audiriquæ loquens, meruitque audire loquentes.

Tu quoque virtutis ſenſiſti munus herilis
Procumbens oculis, in cujus lumina Chriſtus
Expuit, & ſpeciem ſimulatæ mortis ademit.

Hinc majora docens populos cæleſtia, verum
Se referet ſermone Deum, turbaſque frequentes,
Quæ nimis irruerant, cupiens vitare paramper,
Stagna petit, parvaque ſedens in Simonis alno,
Littore ſiſtentem firmabat ab æquore plebem.

Et dictis jam finis eret, tunc altius actam
In pelagus jubet ire ratim, vaſtoque profundo
Retia demitti piſcantia, quæ nihil omnem
Claudere per noctem vacuo potuere labore.
Simon paret ovans, & aquoſis genibus inſtans
Linea clauſtra jacit, tantumque immanis apertis
Implevit captura ſinus, ut præda redundans
Turbaret geminas cumulatu piſce carinas,
Nam ſocia iſtic puppis erat. ſic maxima ſæpe
Gaudia non ferimus, propenſaque vota tenemus:
Quodque Deo facile eſt, homines optare nec audent.

Talibus inſignis virtutibus ibat in urbem,
Quæ ſit dicta Naim, populo vallatus opimo,
Et grege diſcipulum; miſerum tunc cominus ecce
Conſpicit efferri juvenem, gelidumque cadaver,
Pluribus exequiis, & inani funere paſſum
Triſte miniſterium, cujus ſors invida matrem
Jamdudum viduam, gemina viduaverat una.
Nec remorata diu pietas, inimica doloris
Auxilium vitale tulit, tactoque feretro
Surge, ait, o juvenis: parenſque in tempore dicto,
Mortuus aſſurgit, reſidenſque loquenſque revixit,
Atque comes genitricis abit. nam funere torpens
Ilicet amiſſæ paſſus diſcrimina vitæ,
Non poterat famulus Domino clamante tacere,
Nec vita præſente mori: mox agmine verſo,
Deponens trepidum recidivo tramite luctum,
Candida felicem revocavit turba parentem.

Nec tibi parva ſalus, Domino medicante, Maria,
Multiplici læſum curavit vulnere ſenſum,
Quam fera ſeptenis rabies invaſerat armis,
Dæmonico cuneata globo: ſed ſquameus anguis
Imperioſa ſacri fugiens miracula verbi
Corde tuo depulſus abit, volucreſque per auras
In chaos infernæ lapſus penetrale gehennæ
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit.

Neve redundantem cumulato germine meſſem
Exiguis Dominus fineret languere colonis,
Diſcipulos alios, quorum mens conſcia recti,
Puraque ſimplicitas, numero meritoque refulgens
Aurea libre fuit, velut agnos præcipit ire
Sanguineos properare lupos: aſſumite, dicens
Jura poteſtatis, nullum metuatis ut hoſtem,
Vipereaſque minas & ſcorpiun, atque inimica
Omnia virturis ſenſu calcate fideli.
Nulla meis feritas famulis adverſa nocebit.
Nec tantum hoc gaudete viri, quod ſpiritus ater
Subjaceat vobis, quantum quod nomina veſtra
Scripſit in æterno cæleſtis littera libro.
Jus eſt quippe Dei, vitam præponere factis.
Nam merito ceſſante bono, miracula nil ſunt,
Quæ faciunt plerumque mali, quibus arbiter orbis,
Neſciu vos, dicturus erit, diſcedite cuncti
Artifices ſcelerum, rebus qui ſemper iniquis
Divinum ſimulaſtis opus. ſic tempore Moſi
Carminibus quidam vanis Memphitis in oris
Signa dabant non ſponte Dei, ſed imagine falſa
Viſibus humanis magicas tribuere figuras.

Poſt Phariſæorum cujuſdam principis intrat
Clarificare domum, non eſcam ſumere tantum,
Ad quam tunc facili convenerat ille precatu.
Hic homo perſpicuo diſtentus ventre tumebat

Pleaus

Plenus aquæ, gravidamqua cutem ſuſpenderat alvus
Incluſam paritura necem, jam membra fluebant
Accreſcente ſinu, miſeroſque infuſa per artus
Turgida per flatum macies tenuaverat ægrum,
Inque uteri ſpatium totus convenerat hydrops.
Non tulit hanc ſpeciem mundi Pater, & ſua tranſit
Sabbata non curans, hominem curare paratus,
Quem voluit magis eſſe ſinum: nam ſabbata propter
Condita ſant hominem, ſed non homo ſabbata propter.
Tunc pius humentem ſiccata corporis unda
Juſſit abire luem: fluidus mox viſcera morbus
Deſerit, & vacuæ reſident in pectore fibræ,
Carnalemque lacum peſtis iymphata relinquit.

Cœperat interea Dominus Galilæa per arva
Tranſgrediens ſancto quoddam pede tangere caſtrum.
Hunc proni ut videre decem macuioſa gerentes
Leproſi portenta viri, quos corpore ſœdo
Diſcolor obſcœnis turpabat pœna figuris,
Præceptor miſerere, potes namque omnia IESU,
Clamantes dixere ſimni, tunc flexa poteſtas,
Quæ numquam pietate vacat, clementior inſit:
Ite, ſacerdotum conſpectibus ora referte.

Cumque viam peterent, ſubito mundata viciſſim
Mirantur ſua membra viri, varinmque tuentes
Exploranr proprias alterno lumine formas.
Ex quibus ut grates ageret pro munere tanto
Vix unus reduci converſus tramite, pronus
Sternitur ad terram, Dominum virtutis adorans,
Atque ſacerdoti vero ſua protulit ora.
Denique pontificum princeps ſummuſque ſacerdos
Quis niſi Chriſtus adeſt, gemini libaminis auctor
Ordine Melchiſedech, cui dantur munera ſemper,
Quæ ſua ſunt, ſegetis fructus, & gaudia vitis?

Cum reſidens cæcus Timæi filius iliud
Propter iter, Dominum per quod cognoverat ire,
Vociferans erebro lumen clamore petiſſet,
Nec populo prohibente tacens, accedere juſſus
Ad Dominum, palpante manu viſumque recepit,
Et nullo ducente redit. quam fortiter inſtat
Importuna fides? quidquid res dura negarit,
Sola frequens votis oratio præſtat honeſtis.

Unanimum panem ſic illa petebat amicum,
Qui foribus clauſis per opaca ſilentia noctis,
Obnixeque diu confidenterque negantl,
Vocibus aſſiduis precibuſque extorſit anhelis.

Præterienſque viæ Domiens loca Samaritanæ
Humanam flagrante ſitim collegerat æſtu,
Fonſque perennis aquæ modicam deſiderat undam,
Ut biberet, qua corpus erat. tunc accola gentis
Stans mulier, parvum puteo quæ traxerat hauſtum,
Cam dare cunctatur perituræ munere lymphæ,
Agnoſcens propriam numeroſo conjuge vitam,
Orat inexhauſti tribui ſibi dona fluenri
Æternam poſitura ſitim, qua nemo carere
Dignus erit, Domini niſi merſus gurgite Chriſti
Percipiat placidas animæ, non corporis, undas.

Dumque ſui media reſidens teſtudine templi
Ore tonans patrio, directi ad pervia callis
Errantem populum monitis convertit amicis,
Ecce trahebatur, magna ſtipante caterva,
Turpis adulteril maiter lapidanda reatu,
Quam Phariſæa manus placido ſub judice ſiſtens
Dum damnare parat, plus liberat. omnibus illis
Nam ſimul e turbis, proprio ſine crimine nullus
Accuſator erat, ſaxum qui miſſile primus
Sumeret obſcœnæ feriens contagia mœchæ.
Nec poterat quiſquam feſtucam evellere parvam
Ex oculo alterius, proprio qui iumine grandem
Sciret ineſſe trabem. profugus ſic ille receſſit
Impetus, & clemens donat ſententia culpam,
Jam non peccandi ſub conditione ſolutam.
Nam vomitum quicumque ſuum canis ore relambit,
Nec veterem ſtudet hic veniam, nec habere ſuturam,
Hujus damna tenens, hujus compendia perdens.

Inde means genitum cernit conſidere cæcum,
Qui male prægnantis dilapſus ventre parentis
In lucem ſine luce ruit: tunc ſanguinis ille
Conditor humani, mundique orientie origo
Imperfecta din proprii non paſſus haberi
Membra operis, natale iuenm per clauſtra genarum
illiniens, hominem veteri de ſemine ſupplet.
Nec viſum tamen ante capit, quam voce jubentis
Accepta Domini Siloam veniſſet ad undam,
Et conſanguinei ſotus medicamine limi
Pura oculos ſoviſſet aqua. mox ergo gemellæ
Vultibus effulgent acies, tandemque merentur
Ignotum ſperare diem. cognoſcite cuncti
Myſtica quid doceant animos mirecula noſtros.
Cæca ſumus proles miſeræ de fœtibus Evæ,
Portantes longo natas errore tenebras:
Sed dignante Deo mortalem ſumere formam
Tegminis humani, facta eſt de Virgine nobis
Terra ſalutaris, quæ fontibus oblita ſacris,
Clara renaſcentis reſerat ſpiramina lucis.

Bethaniæ inde ſolum repetens, intrarat, ibique
Lazarus occidua tumulatus ſorte jacebat
Jam quarto ſine luce die, clauſuſque ſepulcri
Marmore, corruptum tabo exhalabat odorem.
Flebant germanæ, flebat populatio præſens,
Flebat & Omnipotens, ſed corpore, non Deitate,
Exanimeſque artus, illa pro parte dolebat,
Qua moriturus erat, lacrimiſque implevit amicum
Majeſtate Deum. quid credere Martha moraris?
Quidve Maria gemis? Chriſtus dubitatis an unum
Poſſit ab infernis hominem revocare cavernis,
Qui dabit innumeras poſt funera ſurgere turbas?
Ergo ubi clamantis Domini ſonuit tuba dicens:
Lazare perge foras, magno concuſſa pavore
Tartare diſſiliunt, Erebi patuere receſſus,
Et tremuit letale chaos, mortiſque profundæ
Lex perit, atque anima proprias repetenta medullas
Cernitur ante oculos vivens aſtare cadaver.
Poſtque ſepulcralem tandem recreatus honorem
Ipſe ſibi moriens, & poſthumus extat & hæres.

Utque, caduca vagi contemnens culmina ſecli,
Monſtraret ſe rite Deum, non curribus altis
(Qui pompæ mortalis honor) rapidiſque quadrigis
Pulvereum ſulcavit iter, nec terga frementis
Ardua preſſit equi, phaleris qui pictus & oſtro
Ore cruentatum mandentia concutit aurum.
Sed lento potius geſtamine vilis aſelli
Rectori ſuffecit honos, levis ungula cujus,
Ut tanto ſeſſore decus mirabile portans,

No-

Nobilior ſub faſce foret, non illius impar,
Qui parvulo Chriſtum licet in præſepe jacentem
Agnovit tamen eſſe Deum. plebs omnis adorans
In ſolido, molles ſubjecit tramite veſtes.
Dicite, Gentiles populi, cui gloria regi
Talis in orbe fuit, cui palmis compta vel umquam
Frondibus arboreis, laudem cælestibus hymnis
Obvia turba dedit, Domino niſi cum patre Chriſto,
Qui regit æthereum princeps in principe regnum?
(Cui ſanctus ſemper concregnat ſpiritus æque.)

LIBER QUINTUS.

HAs inter virtutis opes, jam proxima Paſchæ
Cœperat eſſe dies, Domini cum gloria vellet
Ponere mortalem, vivamque reſumere carnem,
Non aliam: ſed rurſus eam quam munere plenam
Lucis ab infernis relevans ad ſidera venit,
Exclamanſque palam: Pater iſta memet ab hora
Salvifica; ſed in hanc ideo veni tamen horam.
Clarifica, dixit, nomen tuum: magnaque cælo
Vox reſonans venit per nubila: Clarificavi,
Clarificabo iterum. quid apertius eſt patre teſte,
Cælo aſſertore? at nec ſic cognoſcere Chriſtum
Gens voluit Judæa Deum. pars eſſe forebat
Hoc tonitrum. pars Angelicam crepuiſſe loquelam.
O gens cæca oculis, o gens duriſſima corde.
Non tonitrus potuit Chriſtum, ſive Angelus ullus,
Auctorem genuiſſe ſuum, qui nomine Patris
Audito reſponſa daret, ſed ab ore Tonantis
Natum agnoſcentis, populus quo crederet aſtans,
Vox emiſſa ſuo reſpondit conſona verbo.

Annua tunc ſacræ celebrans per munera cœnæ
Paſchalis ex more dapes, humilemque miniſtrum
Se faciens, & grata ſuis exempla relinquens
Aſſurgit, famuluſque libens tunicatur, & omnem
Linteolo accinctus tantum inclinavit honorem,
Diſcipulis ut ſponte lavans veſtigia cunctis,
Nec Judam excluderet, quem proditionis iniquæ
Noverat auctorem. ſed nil ſibi gloria, ſævo
Traditor, illa dabat pedibus conſiſtere mundis,
Qui ſenſu polluſtus eras, velut omne ſepulcrum
Exterius gerens albæ velamina formæ,
Sordibus interius ſædoque cadavere plenum.

Nec Dominum latuere doli, ſceleriſque futuri
Prodidit auctorem, panem cui tradidit ipſe,
Qui panis tradendus erat: nam corporis atque
Sanguinis ille ſui poſtquam dum munera ſanxit,
Atque cibum potumque dedit, quo perpete numquam
Eſurient, ſitientque animæ ſine labe fideles;
Protinus in Judam, ſedes ubi livor habebat,
Spiritus intravit tetterimus, armaque ſumens
In Dominum ſervile dedit conſurgere bellum.
Pactus grande nefas parva mercede: neque illi
Culpa datur pretio, ſed inhærent crimina facto.
Tantundem ſceleris, tardena nummiſmata lumens
Argenti, parvo cæcatus munere geſſit,
Quantum cuncta ſimul terrarum regna, mariſque
Divitias, omnemque vagis cum nubibus æthram
Si caperet, geſturus erat: neque enim bona mundi
Sufficerent, magni ſulo pro ſanguine Chriſti,
Qui pater eſt mundi, qui fecerat hunc quoque naſci.

Atque utinam ſterili damnatus matre nequiſſet
Natalem lentire diem, nec luminis hujus
Hauſiſſet placidas flabris vitalibus auras
Æthereo corpore latens, miſeroque fuiſſet
Sors melior naſcire datam, quam perdere vitam,
Aut male fuſus humo, confeſtim moverat lucis
Perderet, ut pulvis, quem ventus projicit ingens
A facie terræ, rapidiſque volaticus actus
Spargitur in vacuas nebulis obſcurior umbras.

Tune cruentes, ferox, audax, infane, rebellis,
Perfide, crudelis, falſax, venalis, iniqua,
Traditor immitis, ſcelus proditor, impie latro,
Prævius horribiles comitaris ſignifer enſes?
Sacrilegamque aciem, gladiis, ſudibuſque minaces
Cum moveas, ori ora premis, melliqua venenum
Inſeris, & blanda Dominum ſub imagine prodis?
Quid ſocium ſimulas, & amica fraude ſalutas?
Numquid terribiles aut pax conjurat in enſes,
Aut truculenta pio lupus oſcula porrigit agno?

Traditus ergo viris operator ſanctus iniquis,
Conſuetam non liquit opem, puerique revulſam
Enſe Petri (ne qua pius a pietate vacaret)
Reddidit auriculam: nec enim vindicta Tonanti
Conveniens humana fuit, qui millia patrum
Angelicas ſibimet legiones poſcere poſſet
Plus duodena dari, ſi mallet ſumere pœnas
De meritis, quam ſponte ſuas ignoſcere plagas.
Tunc parci mucrone jubet, quia venerat ipſe
Ponere pro cunctis animam, non tollere cuiquam.

Jamque Petro clara jamdudum voce fatenti
Cum Domino ſe velle mori: Prius aliger, inquit,
Quam gallus cantet, hac me ter nocte negabis;
Non reprobando fidem, ſed prædicendo timorem.

Continuo ad triſtes Caiphæ deducitur ædes.
Ille Sacerdotum fuerat tunc denique princeps,
Et princeps ſcelerum. namque hoc reſidente cathedra
Peſtifera, falſis agitatum teſtibus ardet
Concilium, jamjamque volant mendacia mille
In Dominum, vanis hominum conflata cavillis,
Quæ pereunt levitate ſui, velut ignis aberrans
Arentes ſtipulas, vires cui ſumma cremandi
Materies infirma rapit, victoque furore
Labitur invalidæ deformis gloria flammæ.

Poſtquam nulla dolis patuit via, brachia tollit
Armat in inſontem ſævus furor: heu mihi quantis
Impedior lacrimis rabidum memorare tumultum.
Sacrilegas moviſſe manus, non denique paſſim
Vel colaphis pulſare caput, vel cædere palmis,
Aut ſpuere in faciem plebs execranda quievit.
Ille tamen patiens ſubjecto corpore totum
Suſtinuit, noſtræque dedit ſua membra ſaluti.
Namque per hos colaphos caput eſt ſanabile noſtrum,
Sputa hæc per Dominum noſtram lavere figuram,
His alapis nobis libertas maxima plauſit.

At ſenior, cui cuncta potens prædixerat auctor,
Quæ ventura forent, (quoniam tranſire nequibat
Infectum quod Chriſtus ait) ſe præſcius adeſſe
Ipſius ex ſociis, ſemel ac bis terque negavit.
Ut gallus cecinit, completa eſt ſanctio Chriſti,
Et ſenſus rediere Petro: memor ille malorum

Imme-

Immemoris damnavit opus, gemitusque sequente
Culpa fugit, cedunt lacrimis delicta profusis,
Et dulcem veniam fletus generalis amari.

Jamque dies aderat nocturna mœstior umbra,
Flagitium visura novum, tenebrisque remotis
Pandebat populis Judææ crimina gentis.
Mox igitur Dominum Pilati ad mœnia duci
Nexibus astrictum Judas ut vidit iniquus,
Diriguit, sceleriique sui commercia reddens
Incassum facti pretium, non facta reliquit.
Quidnam etenim prodest, illic trepidare timore,
Nullus ubi rimor est? aut quæ confessio tetro
Lucet in inferno, cum jam demissa securis
Arboris infandæ radicibus, exitialem
Quæ peperit fructum, feralia germina vertat
Funditus, & dignis pereant mala robora flammis?
Continuoque trucis correptus mente furoris,
Se quoque morte petit, tamquam tunc saniot esset,
Cum scelus ulcisci præcurreret, ipsaque diræ
Guttura vocis iter, cuncti quæ vendere mundi
Ansa Redemptorem, nodatis faucibus angens,
Infelicem animam laqueo suspendit ab alto.
Leniot ira quidem tanto pro crimine culpæ,
Conctorum cui nulla foret par pœna malorum.
Exitus hic mortis tamen & sublime cadaver
Ostendit populis, quanto de culmine lapsus
Pridem discipulus, qui nunc reus, alta relinquens
Sidera, tartareum descendit adusque profundum:
Tunc vir apostolicus, nunc vilis apostata factus.

At Dominus patiens cum præsidis ante tribunal
Staret, ut ad jugulum ductus mitissimus agnus,
Nil inimica cohors insontis sanguine dignum
Comperiens, regem quod se rex dixerat esse,
Objicit, & verum mendax pro crimine ducit.
Nec mirum, si jura Dei gens perfida vitet,
Imperiumque neget, locos quæ semper amavit,
Idola dilexit. simili nam more furentes
Tunc coluere Baal, nunc elegere Barabbam,
Damnaroque pio, conservatoque protervo,
Mutavit per utrumque viam sententia justam.
Auctor mortis erat, justus qui sumere lucem,
Auctor lucis erat, justus qui sumere mortem.
Credite jam Christum, pro cunctis credite passum.
Quid dubitatis adhuc? en sectus terga flagellis,
Subditus opprobriis, pœnas amplectitur omnes,
Nec dignus sentire necem vel latro periret.

Heu fale torva patrum, segetem cæsura nepotum!
Heu facinus Pilate tuum! quot gesseris uno
Crimina judicio vigili si mente notares,
Non solas lavisse manus, sed corpore toto
Debueras sacrum veniæ sperare lavacrum.
Corripis insontem, sistis sub præside regem,
Præponisque humana Deo, qua morte teneris,
Qui Dominum numerosa Cruci per vulnera figis?
Cumque datus sævis ad pœnam sanctus abiret
Militibus, rubri vilem sub tegmine cocci
Vestitur chlamydem, species ut cuncta cruentæ
Mortis imago foret, spinis circumdedit amplum
Nexa corona caput, quoniam spineta benignus
Omnia nostrorum susceperat ille malorum:
Implet arundo manum, sceptrum quod mobile semper,
Invalidum, fragile est, vacuum, leve: moxque elienos
Deponens habitus, proprium susceptt amictum.
Scilicet humanæ posituras tegmina carnis,
Et sumpturus item, nil jam ut mutabile ferret
Post mortem propria cum majestate resurgens,
Humano ponens mortalem tegmine carnem.

Nec sine divino constat moderamine gestum.
Quod vinum cum felle datum, tristemque saporem
Suscipiens tetigit labiis, & ab ore removit.
Quippe necem parvo degustaturus amarum
Tempore, quam reduci contemnere carne pararet.

Protinus in patuli suspensus culmine ligni
Religione pia mutans discriminis iram,
Pax Crucis ipse fuit, violentaque robora membris
Illustrans propriis pœnam vestivit honore,
Suppliciumque dedit signum magis esse salutis,
Ipsaque sanctificans in se tormenta beavit,
Neve quis ignoret speciem Crucis esse colendam,
Quæ Dominum portavit ovans ratione potenti,
Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis.
Splendidus auctoris de vertice fulget Eous,
Occiduo tactæ lambuntur sidera plantæ,
Arctoo dextra tenet, medium læva erigit axem,
Cunctaque de membris vivit natura creantis,
Et cruce compleam Christus regit undique mundum.

Scribitur & titulus, hic rex est Judæorum,
Quo nihil a Deitate vacet: nam cælitus actum
Hoc Hebræa refert, hoc Græca, Latinaque lingua,
Hoc docet una fides unum ter dicere regem.

Hujus in exuviis sors mittitur, ut sacra vestis
Intemerata manens a Christo schisma vetaret.
Quineiam insontis latere ex utroque creantos
Constituere viros, meritum licet omnibus unum
Non faciat, similis quamvis sententia. namque
Inter carnifices sancto pendente latrones
Par est pœna trium, sed dispar causa duorum.
Hi mundo sunt quippe rei, pro crimine multo,
Huic reus est mundus, salvatus sanguine justo.
Suppliciisque tamen rerum dominator in ipsis
Jura potestatis non perdidit: æquus utrumque
Judex namque tuens, hunc eligit, hunc reprobavit,
Amborum merita præcelso examine pensans.
Unus enim, quem vita ferox nec morte reliquit,
In Dominum scelerata movens convicia dictis,
Mordebat propriis, & tamquam setiger hircus
Ore venenoso vitem lacerabat amœnam:
Alter, adurato per verba precantia Christo,
Sancia dejectus flectebat lumina, tantum
Lumina: nam geminas arcebant vincula palmas.
Quem Dominus ceu pastor ovem deserta per arva
Colligit errantem, secumque adducere gaudet
In campos, Paradise, tuos, ubi flore perenni
Gremiens blanditur ager, nemorumque voluptas
Irriguis nutritur aquis, interque benigne
Conspicuos pomis non deficientibus hortos
Ingemit antiquum serpens habitare colonum.
Ambo igitur varium diverso calle latrones
Aggressi facinus, violentum grande patrarunt,
Infernas adit ille fores, adit iste supernas,
Ille profunda petens penetravit claustra gehennæ,
Abstulit iste suis cælorum regna rapinis.

Interea horrendæ subito venere tenebræ,
Et totum tenuere polum, mœstisque nigrantem

Exequiis

Nobilior ſub faſce foret, non illius impar,
Qui parulo Chriſtum licet in præſepe jacentem
Agnovit tamen eſſe Deum. plebs omnis adorans
In ſolido, molles ſubjecit tramite veſtes.
Dicite, Gentiles populi, cui gloria regi
Talis in orbe fuit, cui palmæ compta vel umquam
Frondibus arboreis, laudem cælestibus hymnis
Obvia turba dedit, Domino niſi cum patre Chriſto,
Qui regit ætherei princeps in principe regnum?
(Cui ſanctus ſemper conregnat ſpiritus æque.)

LIBER QUINTUS.

HAs inter virtutis opes, jam proxima Paſchæ
Cœperat eſſe dies, Domini cum gloria vellet
Ponere mortalem, vivamque reſumere carnem,
Non aliam: ſed rurſus eam quam munere plenam
Lucis ab infernis relevans ad lidera venit,
Exclamanſque palam: Pater iſta mementote hora
Salvifica; ſed in hanc ideo veni tamen horam.
Clarifica, dixit, nomen tuum: magnaque cælo
Vox reſonans venit per nubila: Clarificavi,
Clarificabo iterum. quid apertius eſt patre teſte,
Cælo aſſertore? at nec ſic cognoſcere Chriſtum
Gens voluit Judæa Deum. pars eſſe ferebat
Hoc tonitrum, pars Angelicam crepuiſſe loquelam.
O gens cæca oculis, o gens duriſſima corde.
Non tonitrus potuit Chriſtum, ſive Angelus ullus,
Auctorem genetraſſe ſuum, qui nomine Patris
Audito reſponſa daret, ſed ab ore Tonantis
Natum agnoſcentis, populus quo crederet aſtans,
Vox emiſſa ſuo reſpondit conſona verbo.

Annua tunc ſacræ celebrans per munera cœnæ
Paſchales ex more dapes, humilemque miniſtrum
Se faciens, & grata ſuis exempla relinquens
Aſſurgit, famuloſque libens tamulatur, & omnem
Linteolo accinctus tantum inclinavit honorem,
Diſcipulis ut ſponte lavans veſtigia cunctis,
Nec Judam excuperet, quem proditionis iniquæ
Noverat auctorem. ſed ait tibi gloria, ſerve
Traditor, illa dabat pedibus conſiſtere mundis,
Qui ſenſu polluteus erat, velut omne ſepulcrum
Exteriora gerens albæ velamina formæ,
Sordibus interius fœdoque cadavere plenum.

Nec Dominum latuere dolis, ſceleriſque futuri
Prodidit auctorem, panem cui tradidit ipſe,
Qui panis tradendus erat: nam corporis atque
Sanguinis ille ſui poſtquam dona munera ſanxit,
Atque cibum potumque dedit, quo perpete numquam
Eſurient, ſitientque animæ ſine labe fideles;
Protinus in Judam, ſedes ubi livor habebat,
Spiritus intravit teterrimus, armaque ſumens
In Dominum ſervile dedit conſurgere bellum.
Pactus grande nefas parva mercede: neque illi
Culpa datur pretio, ſed inhærent crimina facto.
Tantumdem ſceleris, tardena numiſmata ſumens
Argenti, parvo cæcatus munere geſſit,
Quantum cuncta ſimul terrarum regna, mariſque
Divitias, omnemque vagis cum nubibus æthram
Si caperet, geſturus erat: neque enim bona mundi
Sufficerent, magni ſuſo pro ſanguine Chriſti,
Qui pater eſt mundi, qui fecerat hunc quoque naſci.

Atque utinam ſterili damnatus matre nequiſſet
Natalem lentire diem, nec luminis hujus
Hauſiſſet placidas flabris vitalibus auras
Æterno corpore latens, miſeroque fuiſſet
Sors melior neſcire datam, quam perdere vitam,
Aut male ſuſus humo, conſilium munera lucis
Perderet, ut pulvis, quem ventus projicit ingens
A facie terræ, rapidiſque volucribus æſtus
Spargitur in vacuas nebulis obſcurior umbras.

Tune cruente, ferox, audax, inſane, rebellis,
Perfide, crudelis, fallax, venalis, inique,
Traditor immitis, tuce proditor, impie latro,
Prævius horribiles comitaris ſignifer enſes?
Sacrilegamque aciem, gladiis, fuſtibuſque minacem
Cum moveas, ori ora premis, melliquo venenum
Inſeris, & blanda Dominum ſub imagine prodis?
Quid ſocium ſimulas, & amica fraude ſalutas?
Numquid terribiles aut pax conjurat in enſes,
Aut truculenta pio lupus oſcula porrigit agno?

Traditus ergo viris operator ſanctus iniquis,
Conſuetam non liquit opem, puerosque revulſam
Enſe Petri (ne qua pius a pietate vacaret)
Reddidit auriculam: nec enim vindicta Tonanti
Conveniens humana fuit, qui millia patrem
Angelicas ſibimet legiones poſcere poſſet
Plus duodena dari, ſi mallet ſumere pœnas
De meritis, quam ſponte ſuas ignoſcere plagas.
Tunc parci mucrone jubet, quia venerat ipſe
Pouere pro cunctis animam, non tollere cuiquam.

Jamque Petro clara jamdudum voce fatenti
Cum Domino ſe velle mori: Prius aliger, inquit,
Quam gallus cantet, hac me ter nocte negabis;
Non reprobando fidem, ſed prædicendo timorem.

Continuo ad triſtes Caiphæ deducitur ædes.
Ille Sacerdotum fuerat tunc denique princeps,
Et princeps ſcelerum. namque hoc retinente cathedra
Peſtifera, falſis agitatum teſtibus ardet
Concilium, jamjamque volant mendacia mille
In Dominum, vanis hominum conflata cavillis,
Quæ perenni levitate ſui, velut ignis oberrans
Arentes ſtipulas, vires cui ſumma cremandi
Materies infirma rapit, victoque furore
Labitur invalidæ deformis gloria flammæ.

Poſtquam nulla dolis patuit via, brachia tollit
Armat in inſontem ſævus furor: heu mihi quantis
Impedior lacrimis rabidum memorare tumultum.
Sacrilegas moviſſe manus, non denique paſſim
Vel colaphis pulſare caput, vel cædere palmis,
Aut ſpuere in faciem plebs execranda quievit.
Ille tamen patiens ſubjecto corpore totum
Suſtinuit, noſtræque dedit ſua membra ſaluti.
Namque per hos colaphos caput eſt ſanabile noſtrum,
Sputa hæc per Dominum noſtram lavere figuram,
His alapis nobis libertas maxima plauſit.

At ſenior, cui cuncta potens prædixerat auctor,
Quæ ventura forent, (quoniam tranſire nequibat
Infectum quod Chriſtus ait) ſe prorſus adeſſe
Ipſius ex ſociis, ſemel ac bis terque negavit.
Ut gallus cecinit, completa eſt ſanctio Chriſti,
Et ſuſus rediere Petro: memor ille malorum

Imme-

Immemoris damnavit opus, gemituque secutus
Culpa fugit, cedunt lacrimis delicta profusis,
Et dulcem veniam fletus generastis amari.

Jamque dies aderat nocturna mœstior umbra,
Flagitium visura novum, tenebrisque remotis
Pandebat populis Judææ crimina gentis.
Mox igitur Dominum Pilati ad mœnia duci
Nexibus astrictum Judas ut vidit iniquus,
Diriguit, sceleriique sui commercia reddens
Incassum facti pretium, non facta reliquit.
Quidnam etenim prodest, illic trepidare timore,
Nullus ubi timor est? aut quæ confessio tetro
Lucet in inferno, cum jam demisse securis
Arboris infandæ radicibus, exitialem
Quæ peperit fructum, feralia germina vertat
Funditus, & dignis pereant mala robora flammis?
Continuoque crucis correptus mente furoris,
Se quoque morte petit, tamquam tunc salvior esset,
Cum scelus ulcisci præcurreret, ipsaque diræ
Guttura vocis iter, cuncti quæ vendere mundi
Ausa Redemptorem, nodatis faucibus engens,
Infelicem enimam laqueo suspendit ab alto.
Lenior ira quidem tanto pro crimine culpæ,
Cunctorum cui nulla foret par pœna malorum.
Exitus hic mortis tamen & sublime cadaver
Ostendit populis, quanto de culmine lapsus
Pridem discipulus, qui nunc reus, alta relinquens
Sidera, tartareum descendit aduque profundum:
Tunc vir apostolicus, nunc vilis apostata factus.

At Dominus patiens cum præsidis ante tribunal
Staret, ut ad jugulum ductus mitissimus agnus,
Nil inimica cohors insontis sanguine dignum
Comperiens, regem quod se rex dixerat esse,
Objicit, & verum mendax pro crimine ducit.
Nec mirum, si jura Dei gens perfida vitet,
Imperiumque neget, lucos quæ semper amavit,
Idola dilexit. simili nam more furentes
Tunc coluere Baal, nunc elegere Barabbam,
Damnatoque pio, conservatoque protervo,
Mutavit per utrumque viam sententia justam.
Auctor mortis erat, justus qui sumere lucem,
Auctor lucis erat, justus qui sumere mortem.
Credite jam Christum, pro cunctis credite passum.
Quid dubitatis adhuc? en sectus tergo flagellis,
Subditus opprobriis, pœnas amplectitur omnes,
Nec dignus sentire necem vel latro periret.

Heu fals torva patrum, segetem cæsura nepotum!
Heu facinus Pilate tuum! quot gesseris uno
Crimina judicio vigili si mente notares,
Non solas laviste manus, sed corpore toto
Debueras sacrum veniæ sperare lavacrum.
Corripis insontem, fistis sub præside regem,
Præponisque humana Deo, qua morte teneris,
Qui Dominum numerosa Cruci per vulnera figis?
Eumque datus sævis ad pœnam sanctus abiret
Militibus, rubri vilem sub tegmine cocci
Vestitur chlamydem, species ut cuncta cruenta
Mortis imago foret, spinis circumdedit amplum
Nexa corona caput, quoniam spineta benignus
Omnia nostrorum susceperat ille malorum:
Implet arundo manum, sceptrum quod mobile semper,
Invalidum, fragile est, vacuum, leve: moxque alienos
Deponens habitus, proprium susceptit amictum.
Scilicet humanæ posituras tegmina carnis,
Et sumpturus item, nil jam ut mutabile ferret
Post mortem propria cum majestate resurgens,
Humano ponens mortalem tegmine carnem.

Nec sine divino constat moderamine gestum.
Quod vinum cum felle datum, tristemque saporem
Sulcipiens tetigit labiis, & ab ore removit.
Quippe necem parvo degustaturus amarum
Tempore, quam reduci contemnere carne pararet.

Protinus in patuli suspensus culmine ligni
Religione pia mutans discriminis iram,
Pax Crucis ipse fuit, violentaque robora membris
Illustrans propriis pœnam vestivit honore,
Supplicium que dedit signum magis esse salutis,
Ipsaque sanctificans in se tormenta beavit,
Neve quis ignoret speciem Crucis esse colendam,
Quæ Dominum portavit ovans ratione potenti,
Quattuor inde plagas quadrati colligit orbis.
Splendidus auctoris de vertice fulget Eous,
Occiduo sacræ lambuntur sidera plantæ,
Arction dextra tenet, medium læva erigit axem,
Cunctaque de membris vivit natura creantis,
Et cruce complexum Christus regit undique mundum.

Scribitur & titulus, hic rex est Judæorum,
Quo nihil a Deitate vacet: nam cælitus actum
Hoc Hebræa refert, hoc Græca, Latinaque lingua,
Hoc docet una fides unum ter dicere regem.

Hujus in exuvias sors mittitur, ut sacra vestis
Intemerata manens a Christo schisma vetaret.
Quinetiam insontis latere ex utroque cruentos
Constituere viros, meritum licet omnibus unum
Non faciat, similis quamvis sententia. namque
Inter carnifices sancto pendente latrones
Par est pœna trium, sed dispar causa duorum.
Hi mundo sunt quippe rei, pro crimine multo,
Huic reus est mundus, salvatus sanguine justo.
Suppliciisque tamen rerum dominator in ipsis
Jure potestatis non perdidit: æquus utrumque
Judex namque tuens, hunc eligit, hunc reprobavit,
Amborum merita præcelso examine pensans.
Unus enim, quem vita ferox nec morte reliquit,
In Dominum scelerata movens convicia dictis,
Mordebat propriis, & tamquam setiger hircus
Ore venenoso vitem lacerabat amœnam:
Alter, adurato per verba precantia Christo,
Saucia dejectus flectebat lumina, tantum
Lumina: oem geminas arcebant vincula palmas.
Quem Dominus ceu pastor ovem deserte per arva
Colligit errantem, secumque adducere gaudet
In campos, Paradise, tuos, ubi flore perenni
Gramineus blanditur ager, nemorumque voluptas
Irriguis nutritur aquis, interque benigne
Conspicuos pomis non deficientibus hortos
Ingemit antiquum serpens habitare colonum.
Ambo igitur varium diverso calle latrones
Aggressi facinus, violentum grande patrarunt,
Infernas adit ille fores, adit iste supernas,
Ille profundo petens penetravit cleustra gehennæ,
Abstulit iste suis cælorum regna rapinis.

Interea horrendæ subito venere tenebræ,
Et totum tenuere polum, mœstique nigrantem

Exequiis

Exequiis texere diem. sol nube coruſcos
Abſcondens radios, tetro velatus amictu
Deliuit, triſtemque inſecit luctibus orbem.
Hunc elementa ſibi meruerunt cernere vultum
Auxiliis orbata patris, lætata per ortum,
Mœſta per occaſum. nam lux ut tempore fulſit
Naſcentis Domini, ſic hoc moriente receſſit,
Non abſens manſura diu, ſed myſtica ſignans
Per ſpatium ſecreta ſuum, quippe ut tribus horis
Cæca tenebroſi latuerunt ſidera cæli,
Sic Dominus clauſi triduo tulit antra ſepulcri.

Nec tellus ſine clade fuit, quæ talia cernens
Funditus intremuit, dubioque in fine ſupremum
Expavit natura modum, ne cogeret omnem
Summus apex inferna petens ſuccumbere molem,
Auctoremque ſequens per tartara mundus abiret.
Sed pietas immenſa vagas properabat ad umbras,
Perdita reſtituens, non conſiſtentia perdens.

Nulla tamen tanti metuerunt ſigna periculi,
Qui Dominum fixere Cruci, quin inſuper hauſtum
Cum peteret ſitiens, unus de plebe nefanda
Peniculo infuſum calamo porrexit acetum.
Manzeribus populis in deteriora volutis
Conveniens liquor ille fuit: nam dulcia vina
Sicut in horrendum dum convertuntur acerum,
A menſis projecta jacent: ſic tempore priſco
Gens accepta Deo, nunc eſt odioſa propago.

Ergo ubi cuncta boni completa eſt paſſio Chriſti,
Ipſe animam proprio dimiſit corpore ſanctam,
Ipſe iterum ſumpturus eam, qui mortuus idem,
Idem vivus erat, membris obeuntibus in ſe
Non obeunte Deo, cujus virtute retrorſum
Infernæ patuere viæ, ruptæque fatiſcunt
Diviſa compage petræ, rediviva jacentum
Corpora ſanctorum, fractis abiere ſepulcris
In cineres animata ſuos, ſubitoque fragore
Illud ovans templum, majoris culmina templi
Procubuiſſe videns, ritu plangentis alumni,
Saucia diſciſſo nudavit pectora velo,
Interiora ſui populis arcana futuris
Jam referanda docens, quia lex velamine Moſi
Tecta diu, Chriſto nobis veniente pateſcit.

Dic ubi nunc triſtis victoria, dic ubi nunc ſit
Mors ſtimulus horrenda tuus, quæ ſemper opimis
Inſtaurata malis, cunctas invadere gentes
Pœnali ditione ſoles. en peſſime, non tu
Pervenis ad Chriſtum, ſed Chriſtus pervenit ad te:
Cui licuit ſine morte mori, quique omnia gignens,
Omnia conſtituens, te non formavit, ut eſſes
Semine vipereo; culpa genitrice crearis,
Et venia regnante peris.

Jam ſpiritus artus
Liquerat ad tempus, parvulo jam frigida ligno
Viſcera pendebant, & adhuc furor arma miniſtrans
Cuſpide perfoſſum violet latus: ecce patenti
Vulnere purpureus cruor, & ſimul unda cucurrit.
Hæc ſunt quippe ſacræ pro religionis honore,
Corpus, ſanguis, aque, tria vitæ munera noſtræ,
Fonte renaſcentes, membris & ſanguine Chriſti
Veſcimur, atque ideo templum Deitatis habemur.
Quod ſervare Deus nos annuat immaculatum,
Et faciat tenues tanto manſore capaces.

Ergo ubi depoſiti theſaurum corporis amplum
Nobilis accepit Domino locus ille jacente,
Nobilior ſurgente tamen: generatio talis
Audebat ſub corde oeſas, quod nocte ſilenti
Diſcipuli Chriſtum raperent, & abiſſe referrent
Ter redeunte die, ſicut prædixerat ipſe.
Quo ſtimulante metu, vigilum munimina poſcunt
Plura dari, ſævaque locum obſidione teneri.

Si nondum poſt vincla Crucis, poſt vulnera ferri,
Poſt obitum mortis, numeroſa cæde cruentum,
Carnifices impleſtis opus, nec creditis illam,
Qui totiens imis animas produxit ab umbris,
Poſſe ſuam revocare magis, pejoribus aptos
Conſiliis armate dolos, ſignate ſepulcrum,
Ponte cuſtodes, monumento advolvite ſaxum.
Quis poterit ſervare Deum, cui cardine rerum
Cuncta patent, undis habitat, per tartara regnat,
Et cæli de nube tonat? quid ſæve tumultus
Excubiis deperdis opus? quid niteris illam
Explorare fidem, cui non vis credulus eſſe?

Cœperat interea poſt triſtia ſabbata felix
Irradiare dies, culmen qui nominis alti
A Domino dominente trahit, primuſque videre
Promeruit naſci mundum, atque reſurgere Chriſtum,
Septima nam Geneſis cum dicit ſabbata, claret
Hunc orbis caput eſſe diem, quem gloria regis
Nunc etiam proprii donans fulgore tropæi
Primatum retinere dedit. hoc luminis ortu
Virgo pareus, aliæque ſimul cum munere matres
Meſſis aromaticæ, notum venere gementes
Ad tumulum, vacuumque vident jam corpore factum,
Sed plenum virtute locum. nam miſſus ab aſtris
Angelus, amoti reſidebat vertice ſaxi,
Flammeus aſpectu, niveo præclarus amictu,
Qui gemina ſpecie terrorem & gaudia portans,
Cunctaque diſpenſens cuſtodibus igne minaci
Venerat, in forma Chriſtum quærentibus alba.
Illæ igitur Dominum calceta vivere morte,
Angelica didicere fide: pertertitus autem
Miles in ancipiti retinet diſcrimine vitam,
Deſerta ſtatione fugax, teſtiſque timoris
Vera refert gratis, ſed poſt data munera fallit:
Diſcipulumque globum placidi ſub tempore ſomni
Clem ſibi nocturna Chriſtum abſtrexiſſe rapina
Compoſitus ſimulator ait, Fare improbe cuſtos,
Reſponde ſcelerata cohors, ſi Chriſtus (ut audes
Dicere) concluſo furtim productus ab antro
Sopitos latuit, cujus jacet ignus amictus,
Cujus ad exuvias ſedet Angelus, anne beati
Corporis ablator, velocius eſſe putavit
Solvere contectum, quam devectare ligatum,
Cum mora ſit furtis contraria? cautius ergo
Cum Domino potuere magis ſua lintea tolli.
Mentite eſt vox vana ſibi: tamen iſta figuram
Res habet egregiam: Judæis conſtat ademptum,
Quem nos devoto portamus pectore Chriſtum.

Plange ſacerdotes perituros, plange miniſtros,
Et populum, Judæa, tuum pro talibus euſis.
Non tuba, non unctus, non jam tua victima grata eſt.
Quænam bella tibi clanget tuba rege perempto?
Quis tuus unctus erit, quæ verum amiſeris unctum?

Victima

Victima quæ dabitur, cum victima paſtor habetur?
Diſcedat ſynegoga ſuo fuſcata colore,
Eccleſiam pulcro Chriſtus ſibi junxit amore.
Hæc eſt conſpicuo radians in honore Mariæ,
Quæ cum clarifico ſemper ſit nomine mater,
Semper virgo manet: hujus ſe viſibus aſtans
Luce palam Dominus prius obtulit, ut bona matet
Grandia divulgans miracula; quæ fuit olim
Advenientis iter, hæc ſit redeuntis & index.

Mox aliis conviva potens in fragmine panis
Agnitus enituit, qui verus panis apertis
Semper adeſt oculis, fidei quos gratia claros
Efficit, ut Dominum viventem cernere poſſint.
Sæpe dehinc proprios diverſi temporis hoſtis
Diſcipulos manifeſtus adit, velcentibus illis,
Extemplo nunc ora ferens, nunc piſcis obuſti
Atque favi mandens epulas, quo rite doceret
Corporeas res eſſe dapes, ſeſeque videri
In membris, quibus ante fuit. formidine rurſus
Plebis apoſtaticæ, Dominum quæ cæca negaſſet,
Cum foribus clauſis reſideret turba fidelis,
Pace ſalutatis ſeſe intulit. atque foratas
Expandens palmas, nudat latus. aſt ibi Thomas
Cui Didymus cognomen erat, cum fratribus una
Non fuerat; dubiamque fidem ſub corde gerebat.
Donec rurſus eo pariter reſidente veniret,
Qui numquam ſubtractus erat. tunc limine clauſo
Conſtitit in medio, non dedignatus apertum
Diſcipulo monſtrare latus, tactuque probari
Vulneris, & mentem patienter ferre labantis.
Agnitus hinc potius, quod ſit dubitantis amicus.
Quiſquis enim artifices cæca ſub imagine fraudis
Inſtruit, & vanas cupit exercere figuras,
Non vult agnoſci, non vult ſua facta requiri,
Ut lateant ſub nube doli, nebulaque recludens
Omnia ſollicitos odit ſimulator amicos.

Gnarus item Dominus Petro piſcante per æquor
Cum ſociis captum eſſe nihil, demittere lina
In dextras hortatur aquas: moa gurgite clauſo
Pendula ductivagum traxerunt retia prædam,
Per typicam noſcenda viam: nam retia dignis
Lucida ſunt præcepta Dei, quibus omnis in illa
Dextra parte manens concluditur, ac ſimul ultro
Fertur Apoſtolicis, Domini ad veſtigia Chriſti.

Nec piſcis, prunæque vacant, & panis in uno
Diſcipulis invenit locum. quiſnam ambigat unam
His rebus conſtare fidem? quippe eſt aqua piſcis:
Chriſtus adeſt panis, Sanctus quoque Spiritus ignis.
Hinc etenim abluimur, hoc paſcimur, inde ſacramur.
Tunc præceptor eos epulis invitat edendis,
Alloquiis de more piis, menſamque petentes
Unanimes nota Domini bonitate fruuntur,
Et Chriſtum ſenſere ſuum, modicoque paratu
Poſtquam victa fames, & ſurrexere relictis
Rite toris, an corde Petrus ſe diligat alto
Eeplorat Dominus: Petrus annuit: ergo nitentes
Paſtui amans augere greges, operario in omni
Parte bono commendat oves, commendat & agnos.
Hoc terno ſermone monens, ut terna negantis
Culpa recens, parili numero purgata maneret.

Inde ſequenda docens, pacem omnes, inquit, habete,
Pacem ferte meam, pacem portate quietam,
Pacem per populos munitis diſpergite ſanctis,
Et mundum vacuate malis: gentesque vocari
Finibus e cunctis, latus qua tenditur orbis,
Juſſis mando meis, omnesque in fonte lavari.

Hæc ubi dicta pio Dominus ſermone peregit,
Bethaniæ mox arva petit; coramque beatis
Qui tantum meruere vtris ſpectare triumphum
Æthereas ſubvectus abit ſublimis in auras.
Ad dextram ſedet ipſe Patris, mundumque gubernat
Jure ſuo, qui cuncta tenens exceſſaque & ima,
Tartara poſt cælum penetrat, poſt tartara cælum.
Illi autem lætis cernentes vultibus altas
Ire ſuper nubes Dominum, tractuſque coruſcos
Veſtigiis calcare ſuis, venerantur, adorant,
Sidereaſque vias alacri ſub corde reportant,
Quas cunctos doceant. teſtes nam jure fideles
Divinæ virtutis erant, qui plura videntes,
Innumerabilium ſcrip ſerunt pauca bonorum.
Nam ſi cuncta ſacris voluiſſent tradere chartis
Facta Redemptoris, nec totus cingere mundus
Sufficeret denſos per tanta volumina libros.

Veteris & Novi Teſtamenti Collatio, in qua Carmine reciproco dimidium verſus primi finem complectitur verſus ſecundi.

Cantemus ſocii, Domino cantemus honorem,
Dulcis amor Chriſti perſonet ore pio.
Primus ad ima ruit magna de luce ſuperbus,
Sic homo cum tumuit primus ad ima ruit.
Unius ob meritum cuncti periere minores,
Salvantur cuncti unius ob meritum.
Sola fuit mulier, patuit qua jauua leto,
Et qua vita redit, ſola fuit mulier.
Frater iniquus erat, juſtum qui perculit olim,
Damnatur Chriſti frater iniquus erat:
Tranſitus ille monet, quid prima amiſit origo,
Quid ventura parent, tranſitus ille monet.
Arca levatur aquis, homines ne perderet æquor,
Ne pereant homines, arca levatur aquis.
Sume Pater populos, pro nati vulnere cunctos,
Cum Chriſtum tradis, ſume Pater populos.
Hoſtia ſumma Patris, tacitis ſignata figuris,
Quam referat Chriſtus, hoſtia ſumma Patris.
Claudicat ecce videns Dominum, dum prævalet, heros,
Aſpera gens Chriſtum claudicat ecce videns.
Reppulit ille famem, venitus crimine fratrum:
Venditus a Juda, reppulit ille famem.
Perfide corde peris, dum vaſtant omnia plagæ:
Dum ceſſant plagæ, perfide corde peris.
Agnus ab hoſte ſacer, revocavit ſanguine patres,
Sanguine noſque refert agnus ab hoſte ſacer.
Obruit unda nefas populo gradiente per æquor,
Nunc mundi populis obruit unda nefas.
Murmurat impietas, manna veniente, refecta,
Panis adeſt Chriſtus, murmurat impietas.
Plebs ſibi dura caput terræ cultoris adoprat,
Abſtulit heu Chriſtum plebs ſibi dura caput.
Lex dedit indicium veteris de crimine pœnæ,

En lapis irriguus! ſatiare, incredulo, fontis,
Qui Chriſtum ſeperdens, en lapis irriguus!
Carpitur igne ſacro munus votumque piorum,
Seditioſa tribus carpitur igne ſacro.
Regna beata patris legis non contigit hæres,
Chriſtus diſpenſat regna beata patris.
Deſtruit arca Dei muros dum circuit hoſtis,
Sic hoſtem mundi deſtruit arca Dei.
Area vellus habet, madido ſed vellere ſicca eſt,
Siccum toto madens area vellus habet.
Vincis honore Dei promiſſo in munere gentes,
Affectum natæ vincis honore Dei.
Tu decus omne tuis, qui ſternis cæde Goliam,
Qui vincis mundum, tu decus omne tuis.
Maxima dona Dei cunctis cecinere Prophetæ.
Implevit Chriſtus maxima dona Dei.
Pondera dura tulit, mandatum legis & iram,
Gratia mandati pondera dura tulit.
Virgo Maria nitet nullo temerante pudorem,
Poſt partum Pueri Virgo Maria nitet.
Filius hic hominis ſit maxima quæſtio mundi,
Nobiſcum Deus eſt Filius hic hominis.
Gaudia magna Dei mundus percepit, & ambit,
Reſpuit heu mundus gaudia magna Dei.
Signa movent populos, cernunt magnalia cæci,
Nulla tamen duros ſigna movent populos.
Aſpera mors populis ligno deducta cucurrit,
Aufertur ligno aſpera mors populis.
Ipſe tulit Dominus pro ſervis munera pœnæ,
Pro ſervis pœnas ipſe tulit Dominus.
Vita beata necem miſeris avertere venit,
Pertulit a miſeris vita beata necem.
Lumen adeſſe Dei perſenſit tartarus ingens,
Nec cernunt homines lumen adeſſe Dei.
Mors ſera per hominem miſerum ſibi ſubdidit orbem,
Subdita contremuit mors ſera per hominem.
Suſcitat ecce genus morti pater ille profanum,
Ad vitam Chriſtus ſuſcitat ecce genus.
Hic populus Dominum dura cervice negavit,
Suſcepit primus hic populus Dominum.
Sanguine læta redit ſuſo gens impia Chriſti,
Guſtato Chriſti ſanguine læta redit.
Crimina cuncta ſuis terrenus contulit auctor:
Diſſolvit Chriſtus crimina cuncta ſuis.
Libera corda ſibi ſacinus devinxerat olim,
Nunc reſicit Chriſtus libera corda ſibi.
Fortia vincla dedit peccati ſæva poteſtas,
Dulcis amor Chriſti fortia vincla dedit.
Jam ſuper aſtra ſedet, cunctis exultate fideles,
Perfide quid mœſtis? jam ſuper aſtra ſedet.
Mortuus ille tonat, cœlum terramque ſubegit:
Quid facient hoſtes? mortuus ille tonat.
Pellitur umbra die, Chriſto veniente, figura,
Chriſtus adit gentes, pellitur umbra die.
Te properare docent & ſigna & ſecula prima,
Nos facta quæ gerimus, te properare docent.
Unicus adveniens firmavit vota piorum,
Vota dedit nobis unicus adveniens.
Paſſio, Chriſte, tui complevit munera legis,
Munera noſtra replet paſſio, Chriſte, tui.
Hic homo, qui Deus eſt, ſpes eſt antiqua piorum,
Spes in fine pii hic homo, qui Deus eſt.
Munus erat fidei toto credentibus ævo,
Qui dedit, ut crederet, munus erat fidei.
Te venturo, Deus, mundanus concidit error,
Occidet hic mundus, te veniente, Deus.
Gratia plena Dei eſt, quæ potis gentibus extat,
Abſcedant ſectæ, gratia plena Dei eſt.
Sola columba redit, quæ totum circuit orbem,
Diſcedant corvi, ſola columba redit.
Adveniet Dominus dare digna piis, mala pravis,
Credite jam miſeri, adveniet Dominus.
Viſio Chriſte tui tormentum & pœna malorum eſt,
Gloria cuncta bonis viſio Chriſte tui.
Gloria magna Patri, ſemper tibi gloria Nato,
Cum Sancto Spiritu, gloria magna Patri.

Hymnus Iambicus dimetros de Chriſto, ſuccincte ab Incarnatione uſque ad Aſſumptionem, ejus opera complectens.

ASolis ortus cardine
Ad uſque terræ limitem
Chriſtum canamus principem
Natum Maria virgine.
Beatus auctor ſeculi
Servile corpus induit,
Ut carne carnem liberans
Ne perderet quos condidit.
Clauſæ Parentis viſcera
Cœleſtis intrat gratia,
Venter Puellæ baiulat
Secreta quæ non noverat.
Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei,
Intacta, nescium virum,
Verbo concepit filium.
Enixa eſt Puerpera
Quem Gabriel prædixerat,
Quem matris alvo geſtiens
Clauſus Joannes ſenſerat.
Fœno jacens pertulit,
Præſepe non abhorruit,
Parvoque lacte paſtus eſt,
Per quem nec ales eſurit.
Gaudet chorus cœleſtium,
Et Angeli canunt Deo,
Palamque fit paſtoribus
Paſtur Creator omnium.
Herodes hoſtis impie,
Chriſtum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat Cœleſtia.
Ibant Magi quam viderant
Stellam ſequentes præviam,
Lumen requirunt lumine,
Deum fatentur munere.
Caterva matrum perſonat
Collifa deflens pignora,
Quorum tyrannus millia
Chriſto ſacravit victimam.
Lavacra puri gurgitis
Cœleſtis agnus attigit,
Peccata quæ non detulit,
Nos abluendo ſuſtulit.
Miraculis dedit fidem,
Habere ſe Deum patrem,
Infirma ſanans corpora,
Reſuſcitans cadavera.
Novum genus potentiæ,
Aquæ rubeſcunt hydriæ,
Venumque juſſa fundere
Mutavit unda originem.

Orat

Orat ſalutem ſervulo
Flexus genu centurio,
Credentis ardor plurimus
Extinxit igues febrium.
Petrus per undas ambulans
Chriſti levatur dextera:
Natura quam negaverat,
Fides paravit ſemitam.
Quarta die jam fœtidus
Vitam recepit Lazarus,
Morriſque liber vinculis
Factus ſuperſtes eſt ſibi.
Rivos cruoris horridi
Contacta veſtis obſtruit,
Fletu rigante ſupplicis
Arent fluenta ſanguinis.
Solutus omni corpore
Joſſus repente ſurgere,
Suis viciſſim greſſibus
Æger vehebat lectulum.
Tunc ille Judas carnifex
Aoſus magiſtrum tradere,
Pacem ferebat oſculo
Quam non habebat pectore.

Verax datur fallacibus,
Pium flagellat impius,
Crucique fixus innocens
Conjungitur latronibus.
Xeromyrrham poſt ſabbatum
Quædam vehebant corpori,
Quibus definit Angelus
Vivum ſepulcro non tegi.
Hymnis venite dulcibus,
Omnes canamus ſubditum
Chriſti triumpho tartarum,
Qui nos redemit venditos.
Zelum draconis invidi,
Et os leonis peſſimi
Calcavit unicus Dei,
Seſeque cœlis reddidit.

Cœlii Sedulii Epigramma, quod ex ſcripto codice Caſſ. Barthius Lib. 10. Adverſar. cap. 9. protulit.

Hæc tua perpetuæ quæ ſcripſi dogmata vitæ,
Corde rogo facias, Chriſte, manere meo:
Ut, tibi quæ placeant, tete fautore, requirens,
Gaudia cœlorum te, duce, Chriſte, metam.

CLAUDII MARII VICTORIS
ORATORIS MASSILIENSIS,
COMMENTARII IN GENESIN.

PRÆFATIO *ad Deum Omnipotentem.*

SUmme, & ſancte Deus, cunctæ virtutis origo,
Omnipotens, quem nec ſubtili indagine rerum
Mentibus humanis ſenſo comprendere fas eſt,
Et neſcire nefas (nam te ratione profunda
In tribus eſſe Deum, ſed tres fic credimus unum,
Unica perſonas ut tres ſubſtantia reddat,
Indiſcreta pio conſervans fœdera nexu)
Tu fine principio, pariter fine fine perennis,
Solus es atque idem, nullique obnoxius ævo.
Tu ſpatium rerum, mentis quocumque receſſus
Tenditur, excedis, ſpatio neque cingeris ullo.
Nec te qui capiat locus eſt, immenſus enim es tu,
Quinetiam humanæ nec fas contingere menti
Qualis imago tua eſt, oculis ignara videri,
Ni cui commendam ſpeciali numine ſeſe
Exhibeat: nec vero eſt qui virtute creata
Te vegetet motus, per quem ſumus atque movemur.
Tu mens, & ſacræ penitus ſubſtantia mentis,
Tu ratio, & plenæ prudens rationis origo.
Tu virtus, virtutis apex, atque ipſa profecto
Tu vita, & genitor vitæ, lucisque profundæ:
Tu lux vera Deus, tu rerum cauſa, vigorque:
A te principium traxit, quodcumque repente
Ex nihilo emicuit, tantoque auctore repletum
Vel vim mentis habet, vel formam in membra recepit.
Te Dominum naturæ probat ſervata caducis
Partibus, & juſſam ſeriem datus ordo fatetur.
Tu dociles numeros diſtinguens, pondera libram,
Menſuras varians, modulos mutumque gubernans,
Alternas ſervare vices, jugemque recurſum
Rerum ſtare jubes, & mentis imagine plenum
Edere nota tibi jam ſecula, volvere mundum.
Non uno te contentus dotare creata
Munere, quidquid agis varios largiris in uſus.
Quinimo oti non cauſa Deus alme tuorum
Efficis: ipſa licet nobis ignota tuorum
Factorum ratio atque modus: contraria nempe
Quæ putat humanæ ſoleris ignavia mentis,
Dum certant, plus pacis habent, ſic omnia dives
Conditor adverſis etiam cognata elementis
Nectis, & effuſis a te virtutibus imples.
Et tamen hæc cum ſint in majeſtate creandi,
Nil horum quæ gignis eges, mundique peracti
Et per te ſtabili rerum compage manentis,
Nil prorſum indigus es: nec in hoc tua gloria tantum,
Quod præſtanda facis bonus auctor, ſed quod & ipſa,

Eſficere ut poſſint, cauſſis præbere ſecundis
Non dedignaris: quæ qui tua munera ſentit,
Munus & ipſe tuum eſt: tibi ut uni accepta referre
Omnia, homo merito poſſitque & debeat unus.
Nam tibi ſole Deus, gigni quod cuncta juberes,
Cauſa fuit bonitas: cum juſſis vivere primum
Spiritibus, mundoque frui quem mente gerebas,
Atque omnes in te rerum cognoſcere cauſas,
Et ſupra terras & aquas volitare dediſti.
Certa quibus cælum ſedes, queis libera curda,
Arbitriumque ſui largitus es omnibus, ut jam,
Alterutram in partem vellent, ſe vertere poſſent:
Ut fieres juſtis merces, meritiſque piorum,
Hoc quoque conferres præſtendo, ut debitor eſſes.
Nam quod de primis cælsſti in ſede creatis,
Unus (dum lucis Domino vitæque, ſuoque
Invidet auctori, ritulumque hunc appetit) auctor
Meluit eſſe mali, primamque inducere mortem,
Cum ſcelerum ſociis celſo dejectus Olympo,
Virtuti nihil inde tuæ præjudicat: illud
Cui ſatis eſt, feciſſe bonum: ſed copia laudis
Hæc eſt ſumma tuæ, quod cum ſe eetullere ſupra
Divini virtutem apicis ſcelus eſſet, & ingens
Religio nulla prorſum delebilis unda:
Non tamen ingretis vitam ſenſumque negaſti.
Quinetiem arbitrio mentis gaudere dediſti,
Nec tamen arbitrii natura, in utrumque valentis
Accuſenda venit nobis: namque inde perire
Poſſe detum eſt cunctis, ut vivere dulcius eſſet,
Mutueque alterni compar menſura pericli
Cederet ad meritum: cum judice digna ſevero
Præmia ſanctorum geminaret pœna malorum.
Porro etiam mihi ſi fas eſt hoc dicere ſalve
Pace tua genitor (mejus fortaſſis apud re eſt,
Non peccaſſe bonum) per lubrica tempora vitæ,
Quam miſeris peccaſſe malum: ſed videris ut ſe
Hoc habeat, cauſas unt cui credimus omnes.
Interea ſatis eſt nobis, quod vilia terræ
Pondera, dum ſacra inſpiras ratione, tuaque
Informas virtute, tuique effingis ad inſtar,
Nobiliora facis: dum lato in ſidera vultu
Erecti humanam, quem ſævi fraude tyranni
In mortis laqueos, & ad impia tartara raptum,
Unigenæ redimis profuſo ſanguine nati,
Deque Imis Erebi, dum ad majora petitum,
Reſtituis, quam factus erat, vitæque perenni
Reddis, & in cælum diro vehis hoſte ſubacto.
Jamjam nemo patrem temerarium arguat Adam,
Quod leve præſcriptum violata lege reſolvens,
Ad letum parefecit iter, nam culpa parentis
Compenſata ſatis: quia plus eſt vincere mortem,
Quam neſciſſe mori. cæli nunc lætus ab aula
Deſpicit ætherios aees, & ſidera calcat,
Diſpoſitoſque vocat ventura in regna nepotes:
Quos iterum formavit aquis, iterumque renaſci
Æterni docuit dives ſapientia Patris:
Tete igitur Deus alme precor, qui numine prono
Das ſentire animis: & te cheriſſime Patris
Nate tui, da melliſluum in præcordie verbum
Noſtra tuum, & linguas nobis infunde diſertas,
Dum teneros formare animos & corda paramus
Ad veræ virtutis iter puerilibus annis.
Inclyta legiſerl jam panditu ſcriuia Moſi,
Quæ ſit origo poli, vel quæ primordia mundi,
Arcanamque fidem, quid tutu eecuſſerit urbe
Mentibus ambiguis, qua vires traxerit auctu
Peſtis, & in vitium mores ceſſere vetuſti.
De Deus æternæ deſcribere myſtica vitæ,
Da ſimul & mentem, da congrua tempora menti,
Da ſtudium, tantu ne deſit cura labori,
Succeſſumque bonum ſtudii, quodque omnia vota
Jure ſupercurrit (ſcribenti candida mens eſt)
Ne damnes tentum, quod nunc reus audeo, munus,
Criminibuſque meis connive & parce benignus.
Quod ſi lege metri quidquam peccavetit ordo,
Peccarit ſermo improprius, ſenſuſque vacillans,
Hinc nullum fidei ſubeat menſura periclum.
Per Dominum Chriſtum, qui tecum unus eadem
Majeſtate viget, pariter qua Spiritus almus,
Incomprenſa animis ſeclorum in ſecula vivit.

LIBER PRIMUS.

Ante polos, cælique diem, mundique tenebras,
Ante operum formas, & res, & ſemina rerum,
Æternum ſine præteriti, ſine fine futuri
Eſſe ſubeſt: cui ſemper erer Deus unus, apud quem
Vivebat genitus Verbum Deus, & ſimul almus
Spiritus, ercani vitalis ſumma viguris.
Una trium, quos concordi ſubſtantia nexu
Conjungens ſumma æternum virtute beabat,
Regnabatque potens in majeſtate creandi
Jam res, & cauſas rerum, caſuſque futuros
Et facienda videns, gignendaque mente capaci
Secula diſpiciens, & quidquid tempora volvunt
Præſens ſemper habens: immenſum mole beata
Regnum erat ipſe ſuum, regni nec teſte carebat,
Virtus trina Deus. qui primum ſemine nullo
Corpora dans rebus, dum res eeiſtere cogit,
Jam noſtrum effecit munus, quod ſolus hebebat.
Utque iſtum faceret dives ſapientia mundum,
Cuncta ſimul genuit: ſed poſt hæc ſemina rerum
Ornavit ſuper inductis informia formis,
Temporaque in ſeriem bene conditus ordo redegit.
Nam non (ſacrilegi ſenſit quod lingua furoris)
Caſus mentis inops, dum neſcia ſemina volvit,
Tam prudens contorſit opus: nec dicere factum
Ante ævum fas eſt, quia tempore nata moventur.
Nec parro æternum mundum, ſuperiſque cœvum
Credere fas, ſtabilem ſemper tenuiſſe vigurem:
Nam quod corporibus conſtet, cœpiſſe fatendum eſt.
Corpus enim quod plaga terit, quod tempora ſolvunt
Atque abolent, ipſe qui tendit in ultima fine,
Principium oſtendit: quod quæ ſortita probantur,
Aut fecta hæc credi par eſt, aut nata putari.
Factum igitur conſtat mundum, quod quiſque ſubactus
Annuit, & vsru convictus dogmate credit,
Concedens feciſſe Deum: qui numine Verbi
Et virtute potens, quidquid natura putatur,
Diſpoſuit, juſſit, movit, mundſque creatum
Succiduis vicibus (ſemper fugitiva reformans)
Suſtinet, ac volucrem retrahens circum rotat orbem.
Qui ſi cuncta etiam mavult diſſolvere raptim,
Confeſtim in ſimiles formas redeuntia reddet.
Tanta Patris vis eſt, & tanta eſt gloria Verbi.
Ut vero ſemel artingam primordia rerum,
Excelſi convexa poli terraſque jacentes,
Pars prima eſt uperis: ſed terras unda tegebat,
Aeraque in medio ſurdeuti nube madentem,
Et tenebris ſe vaſta nigris velabat abyſſus:

Et

Et ſacer extenſis impendens ſpiritus undis
Altrices animabat aquas, ac ſemina rerum
Nondum compoſitis fundenda ad germina terris
Inſinuanda dabat: cum lux immiſſa ſuperne
Emicuit dicente Deo, diſcretaque nigrum
Umbra peplum retrahens, ſummo diſceſſit Olympo.
Tum divina diem appellans prudentia lucem,
Indidit & tenebris obſcuræ nomina noctis:
Sic facta ona dies de mane ac veſpere primo.
Rurſus mane novum, primo jam veſpere pulſo
Reddira lux fecit, cum ſe firmiſſima moles
Fluctibus e mediis concreto corpore cedens
Extulit, ac late duro ſolidata rigore,
Diviſas ſuſpendit aquas, gelidumque profundom
Axibus objecit calidis, ſeque æquare ſepto
Niaa ſuperfudit tebus, quas circite vaſto
Contegit æthereum, deducto hinc nomine, cælom.
Forſitan hic aliquis ſic ſecom errore perito
Differat, æthereis ne deſint pabula flammis,
Et nimius calor ima petens, alimenta ſequendo
Exurat mortale genus, cælumque coruſcum
Nun poſſint tertena pati, ſubjecta deorſum eſt
Machina firma poli: quæ dum nos protegit umbra,
Interea ſuperimpoſitis frigeſcit ab undis.
Numiois at vero divini quærere cauſas
Mens ſuge noſtra procul. plus ſit tibi credere ſemper
Poſſe Deum, quidquid fieri non poſſe putatur,
Et magnom pelagus ſuper aſtra & ſideta ferri,
Ipſorum ratione proba qui credere nolunt,
Et mundum pendere volunt, quem conditur ipſe
Geſtet, & immenſo conſtantem pondere volvat.
Tertia lux tumidos ſtupuit diſcedere fluctus,
Cum Deus impulſis reliqui jam gurgitis undis,
Aeriis magnom ſpatiis patefecit inane:
Arida tunc primum mundi pars ima retectam
Oſtendit faciem, tremefactaque numine Verbi
Cærula nudatas cinaeruot æquora terras.
Quas vario raptim juſſas fructeſcere fœtu,
Luaurioſa novo teaerunt germina limu.
Et rudis, & tenera prorumpens ceſpite lætis
Jactavit ſe ſilva comis, ſpeciemque ſecondum
Edidit una ſuam quæque arbor & berba vlreſcens
Et fructum & ſemen, veſtitaque gramine terra eſt.
Jam tribus exactis, motu ſuccenſa citato,
In flammas, igniſque globum ſe cogere juſſa eſt
Solis prima dies, fundataque ſemina lucis
Puniceos roſeo ſparſerunt fomite crines:
Lunaque noctis honor, quæſito lumine fulgens,
Inferiore via ſoli ſubjecta pependit,
A quo ſuſceptos radios percuſſa refudit,
Aſtraque diſtinctis cælum pingentia zonis,
Floribus æthereis varios vibrare colores,
Et magis ornatis ſe reſplendere tenebris,
Cærula mox ſtupuit, rutilis dum ſpicula flammis
Fuſa micant, urgentque alacres nova ſidera jactus,
Quæ ſolare jubar radiis obducit apertis,
Tempora quadrifidi menſurans quatuor anni.
Sol quoque cum curſus lunæ ſit menſtruus, uno
Contentus cutſu revolutum conficit annum,
Artificemque ſacrum mira compage fatetur.
Quinta dies movit ſpiraotia corpora ponto,
Quæ liquor humectans genuit, ſparſitque profundom
Delicias pelagi, vario quas germine miris
Formavit natura modis, educere juſſa
E toto partes, formaſque ex corpore inant.
Qui oſtiam in brotas animam dedit ite figuras,
Quæque ſalis tumidi ſqualentia gutgite terga
Cete vaſta levant, molli diſſerta ſagina,
Edidit, & qui horum conſervat corpora, noſtris
Corporibus nocet ipſe liquor, genitalis alumnus
Piſcibus, ipſa etiam terræ qui germina nuttit.
Hinc volucres quoque molle genus traaere vigorem,
Nam liquidas dum format aquas, Immiſſaque pontom
Vita ſubit, ſervent multo tumida æquota partu:
Nec ſatis eſt piſces genus omne eaurgere, quodque
Squammea turba ſalo ſommas evadir in undas,
Ni volitans in aquis, ſenſim natet æthere puro,
Æthereos volucris contingere docta receſſus.
Ergo materies avibuſque & piſcibus una eſt.
Jam his terna dies claro radiabat olympo,
Tertia poſt calidi genitalia munera ſulis:
Jamque tepens tellus gravidos laaaverat artus,
Com majora agitans juſſit Deus edere tetram
Omne animal, vegetat ratio quod ſola movendi:
Cui ſervire datum, quo rerum poſtulat uſus.
Nec mora, prorumpunt fœtis vitalia terris
Pignora, quæque ſui genetis ſortita figuras.
Hic mihi jam fas ſit quædam perſtringere, quædam
Sollicito trepidum penitus tranſmittere cutſu,
Mutata quædam ſerie tranſmiſſa referre.
Poſtquam cuncta datus generatim protulit ordo,
Veris plena bonis, & multa dote reſerta,
Quæ Deus in longam ſeriem manſura foveret:
Auctori perbella ſoo tum machina viſa eſt.
Sed quid id eſt, quod mundus erat, quod ſidera & ortus,
Ætheraque & vitreum pelagus, terræque viteotes,
Ni ſpectator adeſt, tantæ quem gloria molis
Impleat, atque oculis avidum per ſingula ducat?
Quorſum tam lati fines, poſſeſſioque ampla,
Si rerum poſſeſſor abeſt? hæc rectut Olympi
Secum animo verſans & Verbi pondere librans:
Stat data ſumma operi, bona ſunt quæcumque creavi,
Nunc hominem faciamus, ait, qui regnet in orbe,
Et ſit imago Dei, ſimilem decet eſſe creanti,
Liber ad arbitrium, fruitur qui mente creatis.
Diaerat hæc, & factus homo eſt, ſeu corpore tuto,
Sive anima ac ſpecie, forſan quo mure futura,
Quo facienda facit, quo factum ſemper habebat,
Et ſi præteritum jam nondum acceſſerat ævum.
Ergo bunc præpoſitum rebus, eum conjuge juſſit
Creſcere per ſobolem, terraſque replere vacantes.
Tum natura ſemel rebus conceſſa creatis,
Præſertim quas vita movens animare videtur,
Multiplicat quæcumque ſuis primum edita ſurmis.
Septima lua magnum ut vidit ceſſaſſe Parentem,
Sed generum tantum numeros deſiſſe creare,
Et requiem tenuiſſe ſuam, tum jure ſacrata eſt,
Perfectum quæ vidit opus: namque boc quoque plenum eſt
Virtotis, ceſſaſſe Deum, puſuiſſe labores.
Nam genitis formam Patris quam deatra pararet,
Bis ternis Dumioum ſatis eſt patraſſe diebus.
Septima lua docuit venerandæ exempla quietis,
Quam cæleſti omnes ſperare jubemur in aula,
Si modo non deſint operum bona facta piorum.
Hæc quoque lux illam ſignat, qua tartara Chriſtus
Solvit, & evicto reditum patefecit averno:
Cum patriam ille ſemel victur rediturus in aulam,
Jamque malorum exper, humana in carne quieſcit.
Sic ceſſare Deus, ſic otia ſumere novit,
Plus ut agat ceſſans, pariter ſine fine quieſcens,
Ac ſine fine operans, ſeriemque & tempora miſcens
Ceſſando conſummat opus, quodcumque crearat.

Sed

Sed qualem qualique Deus formaverit Adam
Materia, hic paucis cum Musa resumere fas est.
Primus enim meritis, postremus in ordine toto
Factus homo, ut sese rebus præstare creatis
Nosset, & hinc laudes Domino persolveret æquas.
Ergo hominem factura Dei manus optima summi,
Tractatu facilem ac bene gnarum cedere limum,
Et fictum formamque sequi qua ducitur arte,
Sumit, & humanam qualem jam mente gerebat
Explicat in speciem, tum flatu immissa vapore
Vita rigavit humum: tellus mollita liquore
Vertitur in carnem: & sanguis, qui lubricus humor
Distendit molles per nota foramina venas.
Tunc mentis jam plenus homo, tellure relicta
Exilit, ac Dominum prudens rationis adorat.
Haud aliter bustis mandata resurgere apertis
Corpora, cum Christi cælu delapsa potenti
Majestas gravidæ referabit viscera terræ,
Exilient, Dominumque colent terræque polique.
Nam quod non habuit cum sic e pulvere vili
Humanum in formam compactum est corpus honorem,
Perfacile est rursum integrum ut de pulvere reddat,
Quod jam habuit multos celatum terra per annos.
Sic ex antiquis prodibunt jussa sepulcris
Corpora quæque suas rursum assumentia partes.
Sic nil præteriti est, quod non sit forma futuri.
Sed jam hominis tempus, sedem atque habitacula primi
Pandere, ubi toto acceptum pro semine vultus.
Eoos aperit felix qua terra recessus
Editiore globo, nemoris Paradisus amœni
Panditur, & teretis distinguitur ordine silvæ.
Hic ubi jam spatiis limes discernitur æquis
Solis, & æternum paribus ver temperat horis.
Illic quæque suis dives stat fructibus arbor,
Pomaque succiduis pendentur mitia pomis:
Quæ jocunda epulis, & miri plena vigoris,
Membra animosque fovent, pascuntque sapore & odore.
Sidereos hic terra vibrat distincta colores,
Semper flore novo frondens, fructuque recenti.
Hic fragiles sulvunt calamos, animata vigore
Muneris ambrosii, spirantia cinnama odores.
Sed nec quod Medus redolet, vel crine soluto
Fragrat Achæmenius, quod molli dives amomo
Assyrius, messisque rubens Mareotica nardo,
Quod Tarteſſiaci frutices, quod virga Sabæi,
Quodque Palæstinus lacero flet vulnere ramus.
Omnia certatim hunc congesta putabis in hortum.
Namque huc cuncta Deus pariter, quæ singula certis
Accepit natura locis, conferta regessit:
Mutaque dum leni vibrat nemus aura meatu,
Unum ex diverso nectar permiscet odore,
Fitque novum munus, sibi nulla quod afferat arbor,
Quaque tremens blando tensim jactata fragore,
Commotis trepidat foliis, sonat arbore cuncta
Hymnum silva Deo, modulataque sibilet aura
Carmina, nec vacuus vanum quatit aera motus.
Quippe apud auctorem, qui rerum mole sub una,
Res rebus nectens, alterna lege retentat,
Nil temere fieri val frustra credere par est.
Quinetiam speciosa, nemus, silvæque coruscæ,
Argumenta operum sunt, & plantaria rerum.
Nec dubium primi quin delicta ante parentis,
Hic sua fixissent pariter rentoria secum,
Gluria, simpliciras, studium, sapientia, veri
Diva tenax, prudantia, gratia, honorque, salusque,
Præclarique animæ affectus, atque inclyta virtus,
Et quidquid pulcrum orbis habet: quid denique paucis
Enumetare velim quam plurima munera verbis?
Jam satis hoc fidei est, Latio quod semine surgens
Hinc arbor vitæ, celsis petit aera pomis:
Illuc diverso nocitura petitia fructu,
Notitiam rerum suspendit ab arbore legis.
Ad gremium sacri nemoris, quod silva coronat,
Fons scatet, & diti prolem virtute maritat,
Quadrifido tumidum lætus caput amne resolvens,
Ditiot oceano: jugi nam gurgite pronus
Illa suos donat latices, ille accipit omnes,
Nec turget tamen: at minor est, qui crescere tantis
Fluctibus infusis, quam qui decrescere nescit
Amnibus effusis; quorum primo ordine Phisim
Prosilit exultans, sortis pars quarta beati:
Edens naturæ quas dat prudentia dotes,
Gangeriſque replet populos, atque Indica regna
Dillendit limo, terrasque & semina volvens
Quæ facit urva serit, nudis qua squallet arenis
Aurea fulgentis inter ramenta metalli.
Hic ubi fulmineo rutilans carbunculus igne,
Ac viridi radiat fulgescens luce smaragdus.
Nec minor inde Geon, placidis sed mitior undis
Niliacas attollit aquas, arsuraque late
Diluvio rigit arva pio, cæloque repugnans
Temperat Æthiopum stagnis refluentibus undas.
Tertius hinc rapido percurrens gurgite Tigris
It comes Euphrati, juncta quos mole ruentes
Tellus victa cavo sorbet parefacta barattro:
Donec in Armeniæ saltus ac Medica Tempe,
Quos non sustinuit, nec jam capit, evomat amnes.
Sed Tigris, nigro tamquam indignatus averno,
Prosilit ætheream motu majore sub auras,
Et rursum spelæa subit, & fortior obice factus
Iurus agit fremitus, & fortior obice factus
Multiplicatur aquis, atroque citatior antro
Exit, & Assyrios celeri secat agmine campos.
Justior Euphrates, diti qui gurgite largus
Irrigat arentes subjectæ Persidis agros,
Mollibus elicitus rivis, atque omnibus æque
Servit, & humanos totum se præbet in usus:
Donec siccus aquis, nomen quoque prodigus ipsum
Consummat terris, pelagi quod debuit undis.
Hæc igitur cuncto naturæ ditia fœtu
Imperia, & tanta virtutum dote referæ
Deliciæ, prima est hominis possessio primi:
In quam deductus, vita caulare perenni
Accola jussus arat, tales ergo ille locatus
Intet delicias, & longe pinguia Tempe:
Dum sit adhuc dignus, discitque labore mereri,
Expers mœrorum, curæque ignarus agebat.
Tantum apud auctorem est, meriti pro nomine summi,
Nundum aliquid meruisse mali. quantum ergo putamus
Solvere possa patrem reditura in tempora vitæ:
Cujus apud famulos jam tum largitio pura,
Non merces Paradisus erat? quodque illa severæ
Legis scita tulit, libertatisque petictum
Factorus, vitam, servanti jussa, recepit:
Spondet adhuc majora bonis, & præmia servat,
Qui causam meritis statuit: dum Vescere, dixit,
Arboribus cunctis, hanc tantum horre memento,
Quæ diversarum gestans examina rerum,
Notitiam recti atque mali sub cortice gestat:
Nam transgressores mors cruda & dira sequetur.
Tali lega data, ratio docet optima, quod non
Mortalem Deus in primævo tempore fecit

Primum

Primum hominem, quin ille sibi mortem attulit ultro.
Namque & in hoc est magna Dei indulgentia summi,
Dum quod non meritis, sed tantum sponte benigna
Largitur famulis, nostri cupit esse laboris:
Et se, quod donat, mavult debere videri.
At tu quem sacri nectit custodia juris,
Ne quereris angustis quod clausa licentia metis
Parte sit orba sui: nihil hac tibi lege recisum est.
Aute potestatem tantum terræque marisque
Nactus eras, nunc jam regni vitæque perennis,
Porro & mortis habes: tunc ut sibi cuncta parentem
Indulsisse pium rudis incola crederet orbis,
Omne animal, quod jam tellus dare jussa crearat,
Effundene tacito vernans e corpore semen,
Jussit adesse Deus, proprioque obedire tyranno:
Scilicet ut cunctis bene congrua nomina rebus
Indetet, atque suo factum unumquodque vocaret
Nomine, natura quod natum est sponte moveri.
Nec mora, viventum parendi haud nescia sistit
Omne genus natura Deo: quacumque vocantur
Mundi parte novi, cœunt animalia in ipso
Temporis articulo modici: sive illa fuissent
Mulli lenta gradu, aut rapido promptissima cursu,
Impete vel subito consueta per aera labi,
Aut innare undis, aut pondere lubrica serri.
His Deus omnipotens Adam præsente vocatis,
Unumquodque suo donavit munere largus,
Armavitque manu, cornu, pede, dente, veneno,
Atque aliis, quibus artis inops animique minoris
Et ratione carens animal se protegat, & se
Servet ab adversis rebus: sed nullum animantum
Æqua homini specie vultuque habituque vigebat.
Ast homini prope divinos addebat honores,
Totque inter duplici vitam illustrantia sexu
Impar solus erat, dudum qui conjugis aptam
In se materiam gignendæ ignarus habebat.
Ergo opus aggreditur notum Deus, actaque raptim
Corda viri, tanto dissolvit languida somno,
Mentis ut experti costam subduceret unam,
Inde caro fit jussa sequi, nam sponte recedens
Pellis, iter planum costæ præbebat eunti,
Illæsis prorsum membris, & corpore sano.
Quæ varios operante Deo digesta per artus,
Accepit formam, calidisque animata medullis
Versa in opus vitæ est, sexu jam grata secundo,
Sic permissa suo formata est Eva marito:
Hoc nunc turba loco stolidissima desine tandem
Quæsitis animum vanis torquere, nec illhic
Quærere, cur hominis confecta est femina membris,
Cum jam a principio molli de pulvere fingi
Posset, & ex nihilo, causas desiste latentes
Scrutari: quamquam si conjectare libebit
Ex homine effecta est mulier, cognatio quædam
Mutuum & alternum inter se ut misceret amorem,
Semet in alternis cogens agnoscere membris.
Hinc Evam partem esse sui, mox protinus Adam
Sensit ut exultans, tetigit nova gratia mentem,
Mentis & affectus in viscera nova receptus
Irruit, & tanto penetravit in ossa calore:
Ut jam scire daret, quid conjunx esset, & uxor,
Quid dulces nati, postponendique parentes
Conjugibus, quidnam una ambos in carne manere,
Æternam pariter vitam ducentibus esset.
Porro dum mundi vitiis & labe carebant
Divinis vigeti animis, nullius egeni,
Cum penes hos esset mundi substantia, & omnes
Quas dabat orbis opes: nec prorsum obnoxia morbis
Corpora gestabant, non hos cogebat ad esum
Paulæ ignara fames: qui si mandata supremi
Servassent integra Dei, crudelia mortis
Imperia & diros nescissent usque dolores.
Callidus at serpens Domini perfriogere legem,
Talibus incautam persuasit fraudibus Evam:
O vitæ melioris inops, rerumque bonarum
Gens ignara hominum: neque enim bona nosse putandus,
Qui prava ignorans, etiam distinguere nescit
Quo diversa bonis inter se limite disteut.
Atque ideo augustos homini fas carpere fructus
Noluit esse Deus: ne mentis nube temota
Immittant in cælum oculos, atque optima noscant,
Simque deis similes. hic nunc excurrere paulum
Fas fuit, & turpes veterum deflere ruinas.
Ah nimium miseri gentiles, quos furor egit
In varios ritus cognomina multa Deorum
Fingere, pluralemque Deo vocem addere soli.
Serpentis primam hanc sonuit vox impia diri,
Qui mortis tum causa fuit, nam credula pallquam
Rupit sacrilegis præscriptum morsibus Eva,
Experti jam docta mali, consortia culpæ
Quærit, & incautum fraudis male gnara maritum
Qua perlit prior arte petit: sic hoste subactus
A gemino, cedit sceleri miserabilis Adam,
Pomaque degustat sacri plenissima succi:
Sed quia legis in his suberant præscripta severa,
Plusquam vipereo morrem allatura veneno.
Ut primum illicito violarunt ora sapore,
Confestim sensere nefas, facinusque peractum
Crevit, & ignaro percussit pectora sensu.
Hinc timor, inde pudor, sumpserunt primitus ortum.
Nam dum corda homines cessatum conscia rerum,
Et cælo tantum recloque intenta gerentes
Pectora ad excelsum fertent conversa parentem:
Dum secretorum miracula divinorum
Claro incorporeæ mentis splendore notarent:
Nondum corrigerat membrorum cura suorum,
Quos ubi deseruit vitæ vigor ille perennis,
Jam morte affectos, demum frigusque calorque
Aeriæ subiere vices, ac vestis egenos
Se primum sensere homines, sexuque latentes
Erubuere suo, taciti miserabile questi.
Idcirco umbrosæ e foliis nova tegmina fici
Decerptis texunt, post culpam, mente receptum
Corpore velato denudatura pudorem.
Nec satis, ignorant, quid agant, qua crimen inustum,
Seque ipsos fugiant: cuperent, si sorte pateret,
Condere se barathro, usque adeo contermina pœnæ
Culpa suæ est, ut jam miseros mortale paventes
Mortis imago juvet, silvas umbrosaque lustra
Obtendunt, vanis solatia falsa tenebris.
Nam quo re timidum fas est subducere corpus?
Tete inquam, quæ vox vili de pulvere fecit,
Virtus viva patris, mundi occultissima, præsens
Implet, & in penitos exit diffusa recessus.
Tune potes Dominum fugiens evadere, tune
Omnia cernentem speraati posse latere?
Ut vastis jaceas tenebris, celabere numquam.
Ergo ubi peccati genitus pudor artigit Adam
Quærentem latebras, mox audiit: Heus ubi es Adam,
Quid vero est quod te quærit Deus, insclus anne id
Furte rogat? cui te Domino subducere summo
Nec mors ipsa potest, fragili quam mente subisti,
Cur ubi sis quærit, nisi quod te morte doloris

Lapsum

Lapſum ſponte tua, ſecum non eſſe fatetur,
Et cælo cecidiſſe ſacro, ſed ſancta pareutis,
Deſperare vetat pietas, clementia cujus
(Fas dixiſſe mihi, ſas ſit quoque dicta probaſſe)
Juſtitiam eacedit: nec tam me voce ſevera
Corripiens, ubi ſis, trepido quid pectore quæras,
Teriet: quam tecreat, quod adhuc poſt crimina lapſum
Immerſumque meto, latebris ac pene ſepultum,
Evocat & tevocat: ne vero eaempla petantur
Longius, oſtendit culpæ donatio mitem.
Poſtquam eacuſſa teos manifeſtat cauſa parentes,
Incepere Deo cælum, mare, terra loquente
Contremere, & vaſtos concuſſa aperire receſſus.
Dumque reos punit ſententia; tartara condit,
Quandoquidem noſtris uſum eſt decedere juſſis,
Jam mihi juſta uovos feriet cenſura noceutes.
Principio inter totius viventia mundi
Tu maledictus eris, & pejor quam tegis intus
Invida mens coluber: qui cælum intrare creatos
Dejeciſti homines, vetitaſque attingere fruges
Fraude tua impulſis, præduræ mortis origo es.
Ergo ut digna nefas pœnæ menſura ſequatur,
Ex quo hominem terræ immertli, tu ſtratus iuiquo
Membra ſolo, duram ſulcabis pectore tetram,
Et vetitos tentare cibos quia feceris, hinc jam
Vilis ſemper edes ſqualleutia viſcera terræ.
Et quia te dignæ placuit tibi primus ut eſſes
Inventor mortis, pœna mutiere perenni,
Humanique odium generis ſpecialiter in te,
Ac genus omne tuum bello eaperiere potenti,
Perpetuumque tui, mors ut tibi longa, timorem
Eſſe dabo: pedibus tepes, & pectore prono:
Teque tuo muliet perimet cum ſemine, cujus
Callidus eatremis tantum inſidiabere plantis,
Ut trepidans etiam capiti veſtigia figat.
Diait, & eaſanguem ſic eſt exanimus in Evam:
Et tu, quæ minimo ſolam te perdere fructu
Non contenta, virum ſimiles temeraria in auſus
Traxiſti: inſtat eris famulæ, ſubjectaque duros
Arbitrium ſenſura viri patiere labores.
Caſibus & vero (inceptum quoniam prior auſa es
Multiplicare nefas) ſemper verſabere multis.
Tum pariens crebris adeo torquebere natis,
Ut quos mortales faciet tua culpa creari,
Mortis nonnunquam laceræ ſint cauſa parenti.
Tu quoque cui monitus noſtros, & prima ſalutis
Vincula femineis poſtponere fraudibus auſo,
Spoute mori placuit: talem reus eacipe ſurtem.
Criminibus tellus, quam tu ſulcabis aratro,
Sit maledicta tuis, ſpinas tribuloſque minaces
Culta ferat, fallatque tuum ſpes improba votum.
Nec tibi terra fidem ſervet: tu vivere lætus
His in deliciis, & cunctis vivere ſeclis
Sponte recuſaſti: duro nuoc vive labore,
Perpetuum quoque vive miſer, dum lenta ſenectus
In terram te reſtituat, terræque recondat.
Diait, & ignaros ne cæli injuria lædat,
Veſte tegit pecudum miſeraus, vitamque tueri
Edocet: & ne iterum ſimiles exiret in auſus,
Infanſtum mortis formidine percutit Adam.
At ne perpetuam vitali ea arbore vitam
Protraherent, miſeroſque reos graviora manerent
Supplicia, in tantis nimium dinturna periclis
Tempora ducentes diriſque obnoxia pœnis:
Continuo lacris juſſos decedere lucis
Expellunt venti, nemoris quos ſilva profundi
Concitat, atque illos libranti turbine neaos
Aura vehens, ſacra Paradiſi ab ſede tepellit.
Ergo hinc ejecti juvenes, terriſque relati,
Perdita dimiſſi ſuſpirant gaudia loci,
Eapertes tanti ſpatii, eaperteſque periculi:
Sed non eapertes, agitat qui corda, doloris.
Quo ruerint, quid perdiderint, quæ vita ſequatur,
Quæ fuerit, tacita triſtes in mente volutant.
Porro etiam quid ſe ſupremo in ſine futurum eſt,
Hærent ſolliciti: ſibi num gravitra ſuperſint,
Nullane ſpes ſupereſt miſeris, num morte perenni
Perdant, quod ſupereſt: an cum vita mortis amaræ
Per lignum ingruerit mundo populiſque futuris,
Poſſit adhuc aliquod per lignum vita redire.

LIBER SECUNDUS.

Hactenus arcanam ſeriem, primordia mundi,
Ut ſincera fides docuit, ſine fraude cucurri,
Dum dignis leto vitiis terrena caterent:
Nunc hominum mores, & jam mortalia verſu
Aggreſſa, Omnipotens vires Deus adde poetæ.
Poſtquam ſacratis decedere juſſus uteique
Sedibus ac regnis, genitalia contigit arva,
Inque ſua ſtetit eaul humo mirabile qualis
Ore, rudes ſtupeant tam barbara ruta colnni,
Quæ non frugifera diſtinctaque arbore vernant.
Nec ſpecies placet ulla ſoli: nam mixta coacto
Pondere congeries confuſa mole locatur,
Ardua caute rigent, ſilvis depreſſa laborant
Plana, carentque herbis, horreſcunt edita dumis.
Hen quibus hæc ſpectant oculis, quo pectore cernunt,
Quorum animis Paradiſus ineſt, quæ cauta doloris
Una ſubeſt, dum cunctorum jam plena malorum
Se pandit facies longe trithiſſima, poſt tot
Delicias Paradiſe tuas, & amœna locorum
Gaudia fertilium: quorum vaniſſima præſens
Semper adeſt, triſtetque animos idea fatigat.
Nunc honor ille ſacri nemoris majore ſereno
Irradiat, nunc divitias ſuccurrit ademptas
Silva beata tuas: nunc pomi dulcior uſus,
Nectareuſque ſapor: vivis nunc floribus halans
Tellus, abtenti triſtes contriſtat odore.
O quam non eadem (eaclamant) Paradiſe rependis,
Immo etiam quanto præ illis hæc dona beatis
Deliciis, pejora facis. ſic triſtibus illis
Jam vitæ petit almus amor, penuria rerum
Inſinuat tam dulce mori, ne major egeſtas
Occurrat graviore malo, nam viſcera terræ
Scrutari veſana fames, & quærere cogit
Qua ſteriles dat ſilva dapes, adeo uſque maligais
Herbarum dubias paſſim radicibus eſcas
Eaploiare juvat, ventremque eaplere latrantem.
Tandem cunctarum, quibus indiget uſus, egenos
Atque inopes rerum, docuit ſors ultima ſummi
Auxilium ſperare Patris: tum ſtratus uterque
Membra ſolo, lacrimis tantum muroque dolore
Quæ nequeunt verbis, poſcunt ſolatia votis,
Dum pudor internis ſubducit verba querelis.
Ergo ubi cognovit mutuæ ſibi reddita linguæ
Munera, conſurgens tali prece ſupplicat Adam.
Omnipotens, auctor mundi rerumque creator,
Quem mihi labe mali inſenſum atque audacibus auſis
Conſtitui, felix olim, dum vita maneret,

Et

Et celeres animos viſu ſupet aſtra daretur
Poſſe ſequi, late circum perque omnia fuſo:
Hos ego cur oculos tua quondam arcana tuentes,
Vel jam non habeo, vel magna ex parte minutos,
Et retro clauſos terrent carceris antro?
Ut jam nil veri prætet mortalia quædam, &
Fluxa videre datum, ac mundum in pejora labantem.
Atque ideo Omnipotens, qui ſemper tutus ubique es,
Ad te confugimus, trepida te mente precamur,
Exaudi miſeros, quos ſemper cernis & audis.
Cum me olim parti damnatæ annectere vellet
Ille caput ſceletum, mundi infenſiſſimus huſtis,
Nil pet ſe ſolum, ne victus cederet, auſus,
Serpentis formam accipiens, & conjugis illa
Arma meæ, duro conſecit vulnere, ſic nos
Artificis ſcelerum fraus improviſa ſubegit.
Cumque ego damnarer juſta pro crimine pœna,
Agnovit culpam tanto mens icta dolore,
Ut mihi me de me pœnam præbere putarem.
Idcirco & gemitus pœnæ, lacrimaſque negavi,
Amplexuſque animo ſolatia dulcia pœnæ,
Hanc ipſam poſthæc ſacra inter munera ponens
Pro venie ſceleris: non jam detrecto labores,
Quoſcumque addideris, tamen interea optime judex,
Si juvat, exaudi nil in tua juſſa precantes.
Nec jam iſtud lacrimis & mœſta voce precamur,
Judicii cenſura tui quo ſe illa reſolvat,
Tota ſed ut plenas teneat ſententia vires.
Juſſiſti mora victum me quærere gleba,
Et ſteriles ſpinas ſparſa pro fruge lavandas
Dixiſti; & tribulos pro fructibus: ergo ſerenda eſt
Ut fallar mea vota ſeges, quæſita labore.
Noſcere da, quæ ſint ſegetes, quo more ſerendæ,
Fructiferæ quæ ſint herbæ, quæ forma laboris.
Da Pater auxilium miſerans, hiſque imbue ſenſus:
Tunc erit ut rerum compos, & certa ſalutis
Serviat Eva mihi, ſævumque experta parentis
Supplicium, pariat populos ut crimine noſtro
Plectantur, purgetque patrum peccata, nepotum
Mortibus æternam faciens ſucceſſio pœnam.
Interea dum ſic orant, ſerpentis imago
Indice viſa metu tacito ſe tramite ferre
Levitet, ad molles ſpiris reptantibus herbas,
In ſe convertit trepidos, dirique doloris
Excuſſo ſenio cognetas traxit in iras.
Et prior Eva viru: Si te ſuprema malorum
Cauſſa movet, rape ſaxa manu, datur ecce facultas
Auctorem leti leto dare: callidus ille
Suppliciis doceet propriis, & morte cruenta,
Quam ſit triſte mori, qui me male perdidit, & te.
Dixit, & elapſum curſu petriſque ſequuta eſt
Miſſilibus: quin & duras per robora cautes,
Quo ſe reptando condebat callidus anguis,
Ambo projiciunt: quorum rigido una lacerto
In nudum caſu ſilicem dimiſſa reſultat,
Scintillamque ciet: ſicco quæ e fomite nata
Exiit in flammem, & crinita incendia late
Extendens tota jam ſilva ardebat adepta.
Hic horrent, latebraſque gradu trepidante requirunt,
Sed pavidos ſtupor ipſe tenet, cutamque ſegacem
Injicit inſolitæ flammæ: quam cernere rurſum,
Et timidi ſpectare volunt: paulum ergo temoti
Telluris durſo ſterilis mirantur opacas
Defluxiſſe comas, nemorumque horrere ſavillas,
Fuſcarique diem, totas ſplendeſcere terras,
Et lucem ſuh ſole novam: nec mente quietà
Accipiunt crepitus ſtridentihus undique ſilvis,
Undanteſque globos flammarum in ſidera latos,
Nec quod radices immerſus tendit in imas
Ignis edax penitus: ſumpto quo victa calore
Terra ſuas pandit generoſa ad munera venas.
Quæ cum jam cuncto ſiccara liquore fuiſſet,
Mox fieri liquor incepit, rivique metalla
Fundere quæque ſuis, fulvo hinc torrente coruſcat
Auri ſummus honos, candenti lacte renidens
Effluit argentum, rigor æris lubricus errat,
Et cogit in mollem reſoluto corpore maſſam.
Vis brevibus formam ardentis comprendere ſilvæ?
Sulfureæ volitant nemoris per opaca favillæ,
Non aliter quam dum ruptis ſicca Ætna caminis,
Egerit immixtis ſtridentia ſulfura flammis:
Tum ſe decoctis tellus pinguiſſima glebis
In fœtus movit varios, quos imbre marito
Parturiens putri diſſolvit tura meatu,
Qua tumidi crepuere ſinus, elataque meſſie
Extitit, & motis undens trepidavit ariſtis,
Diceret ut ſpeciem ſegetis novus accola cultæ.
Nil tamen hinc longus quidquam ſibi vindicet uſus,
Nil caſus virtutis inops, Deus omnia noſſe
Quæ bona ſunt cum luce dedit, mundoque minori,
Quidquid majot habet, ſacro innotelcete ſenſu,
Seque pet hæc voluit: quod ſi illibata maneret,
Ut deta mens homini eſt, nullique obnoxia culpæ:
Non illam ſpecies, non illam corpora rerum,
Non modus aſtrorum, numerus nec mollis arenæ
Falleret, aut quantis cum magno terra profundo
Extenta eſt ſpatiis, aut quæ menſura paracte eſt
Molis: quid reſonet motu ſeptemplicis axis
Harmoniæ vocale melos, nunc diſcitur uſu
Aſſiduiſque datur ſtudiis: quamquam atte vel uſu
Quid capimus, Domino ſemper donante tenemus.
At vero ad primos ut ſe digreſſa parentes
Noſtra chelys referat, jam quæſo attendite paucis.
Pulſus ab auguſtis Paradiſi ſedibus Adem,
Nullum habuit prius officium, quam conjugis uſum,
Atque omnem natis operam navare creendis:
Ergo ubi prima domus natis jam plena duobus,
Inter jam varios ſolatia multa labores
Attulit, atque novum ſe vidit uterque perentem,
Multiplicata graves televavit cura dolores:
Et ſpes jem ſubiit propriis gaudere miniſtris
Rutis in othcio, quorum qui maximus zvo,
Arva Cain duris vertebat pinguia raſtris.
At vivo gaudere lucru digniſſimus Abel,
Collibus in nudis & ſicci germine campi
Innocuas peſcebat oves, & lacte parentes.
Verum expectari ſenſere ut gaudia fructus,
Divino intuitu vinci ſua vote favore:
Mox decrevit uterque ſui libamina fructus
Prima dicare Deo, ſacras prior impedit aras
Frugibus ille novis, niveo magis hic litat agno.
Prima ſacerdotum ſpecies, mox hoſtia fretris
Impia, ſed Chriſtum longe temen ente figura
Signans, perpetuus nam cum foret ille ſacerdos,
Summi Melchiſedech ex ordine: protinus in ſe
Conflata invidia, & fratrum livore ſuorum eſt,
Huſtia ſalvifica dum pendet ab arbore factus.
Sic olim ante ſui ptæſenſit candidus Abel
Invidiam fratris: nam cum de fruge litaſſet
Iſte ſua, niveo ille agno, mox protinus altum
In cælum aſcendit combuſto ſumus ah agno.
At contra per tuane volans de frugibus illis

Exploret, tenues & veſtiat undique rimas.
Cumque triplex ſpatium diſcreverit area duplex,
Sic diſcernantur proptils animantia nidis,
Ne violent permiata genus, commiſſaque pugnent,
Confundantque cibos, quorum ta condere per eſt
Tantam materiem: nam diſpenſata receptis
Ne deſint, præſtare meum aſt. hæc mente fidali
Noe concipiens (ſenſum ipſa animumqua miniſtrans,
Velle & poſſe dabat famulo, quodcumque jubebat)
Juſſum opus aggreditur, denſas proſternere ſilvas
Incipiens, atqus annoſas proſcindere quercus.
Admittunt luti radios, umbriſque lavatur
Campus, & æquævo ſpoliantur robore valles.
Sed cum tam multo fuerit properata lebore,
Summa operis cœpti centum differtur in annos,
Ut bona vita ſequens, vitæ delicta prioris
Emaudet, mutetque feros gens impia mores.
O miſeri, quos tam juſtæ dilatio pœnæ
Plus facit eſſa reos: nec jam pro crimina tantum
Præterito, at longe grevius plecteutur ob ipſum
Temporis indulti ſpatium, veniamque neglectam:
Cum teſtaretur ſe parcere malla reverſis,
Tampore dilato Dominus. jam mola peracta,
Machina conſtabat laterum compage capaci,
Diſſugium quod ſupremum pater ipſe parerat
Naufragiis natura tuis, rapidiſque flueutis.
Tum Deus e celſo famulum dignatus Olympo,
Voca monet Noe, ſummum jam tempus adeſſe,
Condere ſa latebris, natos cum uxore, nuruſque
Eripere inſtauti exitiu, mortiſque tauebris,
Cunctaque vivificis animalia reddere clauſtris:
Sive ea terra fovet, ſeu clarus ſuſtinet aer:
Singula de mundis ſeptena, & ſingula biua
Ex iis, quæ ſacris minus apta, immunda vocantur.
Nec mora fit, quidquid convexo cardina cæli
Naſcitur, ignotum diverſis partibus orbis,
Quod ſtupet Eous, quod pallidus horret Iberus,
Auſtralis Libye calidis quod nutrit arenis,
Scindit Hyperboreas miro quod lumine nocles,
Feſtinat trepidans & apertæ immergitut arcæ.
Diluvium dicas jam præſauſiſſe, Deoque
Auctori parere ſuo, & pecudes ratione careutes
Plus quam imprudentes homines tationa valere,
Etſi nil ſapiunt. ergo omni ſemine vitæ
Prævalidam ut primum claudi Deus imperat arcam,
Nox ruit, & ſubitæ cælum obduxere tenebræ,
Effuſoque cadens terras ferit aere nimbus,
Et ſurit, & toto paritat deſævit in orbe.
Nec ſatis excidio eſt qui nubibus effluit imber,
Auiquæ laxantur aquæ, jamque ærhere apetto
In nubes vacuas cælum pluit, & reſerata
Defluit in lymphas mundus cæleſtis abyſſo,
Atque novos pandit fontes, torrentibus æquos.
Dumque uno immiatum raptim ſe gurgite jungit,
Quod cælum, quod terra vomit, quod nubila fundunt
Iuvolvit merſos mixtis cultoribus agros,
Implicituſqua greges ſtebulis, cum civibus urbes,
Obruit inter aquas: populique natante ruina,
Nulla manet rerum facies: regit omnia flumen,
Cretcendoque ſuum perdunt & flumina nomen.
Mox etiam curſu, nullis ſatiabilis umquam
Amnibus Oceanus, tam magna mole ruentes
Jem præſentit aquas: auctu quas gurgite major
Pellit, & in cumulum redeuntes ſurgere cogit.
Donec contectis æſtum attollenre profundo
Undiqua littoribus ſummo ſe circite jungit
Fluctus, & opptaſſis concurrunt æquora tarris.
Et jam tat quinis ſuper omnia celſior ulnis
Arca ferebatur (namqua hæc menſura ſupremos
Exceſſit montes) cum quadraginta diebus
Unius pluviæ furor, & mors una fuiſſet.
Tar quinquagenis dehinc ſulibus aere ſudo
Conſimilis ponti modus & menſura remanſit.
Dum Pater Omnipotens jamdudum in carcere gentis
Concluſæ miſerans, terris abſcedere magnum
Paulatim juſſit pelagus, ſenſimque relabi:
Ne raptim fugiens terras ſubvetteret omues,
Et ſtabilem in ſedam tellus ut ficca maaret.
Denique diffuſo planus mox aera vertex
Prodere ſe cœpit pedetantim, & ſumma videri
Poſſa juga, ac planos ſcopulis deſcendere fluctus,
Cumque reſidenti ſenſim prorumpere ſilvas
Æquore, & occultos paulatim ſurgere colles.
Jamqua niger patula ſpeculator miſſus ab arca,
Aera reppererat placidum, prædaque reperta
Non jam curabat conſueta in clauſtra raverti:
Ergo amiſſa ſemel vitali e ſede columba,
Nil referans certi, ruiſum dimiſſa reportat
Paciferæ frugis parvum libameu olivæ.
Tantus ad indicium hoc, magni cum laude pareutis,
Clauſorum flatus, quo ſe gaudere revelant,
Exoritur: quantus muris cum victor acerbus
Inſultat, ſubitum obſeſſis ſi ſorte ferarur
Auxilium: quantus cum judica miſſa modeſto
Addictos rurſum vitæ ſentantia reddit:
Quantus in ambiguum ſanus cum vita recurrit
Inter lugentum lacrymas & gaudia fletus.
Poſteaquam rurſum ſpeculatrix arva parere
Nunciat, hoc ipſo terris quod miſſa receptis
Non rediit, tædet pigras perfetre latebras,
Et juvat ad cæli ventos ſpirare patentis,
Atque animam a thareo laxetam paſcere ſenſu:
Sed nulli clauſtro fas eſt exire patenti,
Donec relliquias illuc qni jufferat orbis
Ingrediat, jubeat ſacris excedare clauſtris.
Cælitus admonitum fida cum conjnge Noe,
Cumque domo, & uatis pariter, nuribuſque pudicis,
Et nova deductis iterum dara rura colonis,
Cunctaque ſucciduæ ſervata aumentia proli,
Jam captiva diu clauſtris amittere apertis,
Quæ bonus humanos opifex ſervarat in uſus.
Quæ poſtquam data porta, ruunt: pars aera pennis,
Pars ſaltus, ſilvaſque petunt: pars merſa cavarnis
Inſoditur patulis: terræ pars libera campis
Exultat ſiccis, & prato vernat aperto.
At vero mundi ſortitus ragne ſecundi
Cuncta oculis Nue luſtrans, ac menta capaci
Accipiens, animumque vulens ſaturare repleudo,
Cuncta haurit, rapido perluſtrans omnia viſu,
Ut nova miretur: noto fulgentior orto,
Et mage ſol rutilus ridet: majore ſereno
Læta poli facies, & deſperata virescuut
Fœtibus arva novis: ſed adhuc verſetur imago
Ante oculos, tantæ ſemper memoranda ruinæ.
Intet aquas quid pertulerint, quid munare ſacro
Non etiam tulerint, fremeret cum verbere ſævo
Pontus, & illiſas contemneret arca procellas.
Cumque ſuis Noe quam prompta & lata revolvit,
Si circum ſummi fuerit largirio Patris.
Cogit & attonitos mirari ac volvere ſecum,
Unde tur eſca animis toto ſufficerir anno,
Quis potus: namque hoc conſtat, ſi cætera vitæ

Suppeterent, clauſus, dum fluctuat arca, perire
Inter aquas potuiſſe ſiti: niſi rector Olympi
Depoſitos, hominum auxilio donoque carentes,
Suſtinuiſſet eo quo condidit omnia nutu.
Ille animas longæ perituras carcere noctis
Affectu lucis ſpolians, virtute replevit.
Ille ut tam ſegnem poſſint perferre quietem,
Inſudit pigri placidum torporis amorem:
Omnipotens quid enim non ejus dextera poſſit,
Qui gelidi raptim merſos ſub gurgitis undas
Cum viſum eſt ardere, facit, flammaſque ſub ipſas
Algere invectos? & qui nunc tempore parvo
Poſſe perire hominem docuit mergentibus undis,
Oſtendet flammis atque undis poſſe renaſci.

LIBER TERTIUS.

TAlia mente gerens, venturaque ſecula cernens,
Non prius officii quidquam ſervatus inire
Conſtituit: quam ſacra Deo laudeſque rependat,
Grateſque evaſo referat diſcrimine Noe.
Mox niveo ſacra exurgunt altaria ſaſu,
Agnovitque hæc prima recens altaria mundus.
Antea tutus enim conveso tramite cæli
Templum mundus erat, tum dudum ad ſacra paratis
Affluit e gregibus ſeptenis hoſtia præceps:
Seu volucrum es ſpecie, mollis quas ſuſtinet aer:
Sive ex bis quæ terra parit: nam ſeptima quæque
Atis ſternuntur devota animalia ſacris.
Ætbereo tum mox ignis demiſſus Olympo
Libat oduretos ad ſacra altaria fœtus,
Ambroſiumque Deo flagrant holocauſta vaporem.
Et quamquam noſtri nil muneris indiget ille
Totius mundi Dominuſque Deuſque: ſuorum
Arramen officiis venerari, & munere gaudet.
Qui lympbis randem ſic Noe affatur ademptis.
Erſi parva fuit, tentu pro crimine, pœnæ
Ultio, vindicibus pluviis, cæloque refuſo
Tot ſcelerum damnaſſe reos, ſedemque nocentem
Terrarum, mage diffuſo purgaſſe profundo:
Non tamen offenſi feriemus verbere tali
Ulterius mortale genus: quamvis ruituras
Per varium faciuos, per crimina priſtina rurſus
Humanas mentes videam, genteſque profanas:
Non tamen interea ceſſabit dextera vindex,
Supplicia iuju ſtis quæ reddat, præmia juſtis.
Vos igitur, quos vita probat juſtiſſima nobis,
Creſcite, ſecuri & fœcunda prole referte
Arva, novoſque greges longis diſtendite terris.
Servabunt elementa vices, cunctiſque diebus
Sparſis ſeminibus redderur debita meſſis.
Curret opus mundi compar, diſcordibus horis.
Æſtati certabit hyems, ac tempora libram
Veris & autumni fugiens replicabitur annus.
Voſque [quibus regnum ſolidi permiſimus orbis]
Tota tremet, metuetque ampli ſubſtantia mundi.
Imperium ecce damus vobis res prorſus in omues,
Torque inter ſpecies rerum: quæ ſponte moventur
Carnea membra quidem veſtros largimur in uſus,
Quamquam * interdum vobis a ſanguine vivi
Eſſe volo: quem ſi quiſquam ederit, haud ſecus acris
Illum judicii plectet ſententia, quam ſi
Hauſerit humana fluidum de cæde cruorem:
Quem repetam ſempet vindex, adeuque requiram,
Ut mihi non ſolus pendat rationis abundans
Supplicium, ſed bruta etiam: cruor omnibus æque
Sit ſacer humanus. verum ne poſtea quiſquam
Diluvium metuat, tali ſit fœdere tutus.
Cum levis in nebulas pendens ſe verterit humor,
Et nigras cumularit aquas in concava nubes,
Effundam radios, & pulcrum circite ſummo
Arcum componet mihi ſolis imago recurvum,
Pingentem convexa poli, qui luce colores
Exbibeat varios, & in aera diſſipet imbres,
Ignis plus habeat rutilans, & jam minus imbris:
Quod ſibi venturi ſpecimen præſumere ſigni
Poſteritas ſecura poteſt, ut fœdere tali
Poſtbæc diluvium credat non eſſe timendum.
Talibus arrenti imperiis cum conjuge Noe,
Poſt habitas Domino grates, laudeſque tepenſas,
Certatim & limo dulcique uligine læta
Arva pater natique ſimul, queis firmius ævum,
Mox ſubigunt raſtris, & ſemine rura maritant.
Tum vero effuſis late denſiſſima campis
Herba virens, flavas cum duraviſſet ariſtas,
Solis ob ardores in frugem lacte gelato
Reddit multiplicem cumulatu fœnore meſſem:
Et nova prægravido jam palmite vinea diti
Luſuriat fructu, turtaque ex arbore nectar
Parturit, & duro naſcentia pocula ligno.
Forte Deo Noe celebrabat lætus honores,
Indulgens ſacris epulis, Vinumque propinans
Prima e vite novum: quo demum largius hauſto,
Hinc altu gravidus ſomno, membriſque ſolutis,
Nuu bene compoſita cum veſte jaceret, humique
Proſtratus, ſpectanda daret genitalia natis
Membra ſuis, uni tibi Cbam teterrime riſum
Muvit origo tui, nec jam peccaſſe ſat uni
Eſſe tibi credens, fratres aſpergine culpæ
Contendis maculare tuæ: ſententia multo
Quos melior, meliurque animus, detecta parentis
Objecta docuit celare virilia palla:
Nam patrium averſis manibus texere pudorem
Sem ſimul atque Japbet, tali digniſſima patre
Pignora, quos ideo fratris dedit eſſe minoris
Jure parer dominos, ſumuu vinoque ſolutus.
Qui mox natorum evigilans beneſacta ſuorum,
Et Cham demeritum tali mercede rependit.
Cham tu, inquit, maledictus eris, ſervuſque tuorum
Æternum fies ventura in ſecula fratrum.
Sem vero beuedictus erit, fratremque minorem
Participem ſecum communi ſede bonorum
Efficiet, quorum lare poſſeſſio currar.
Hæc fatus ſeniot, cum jam decurreret annos
Mille minus decies quinos, in pace quievit.
Interea Domini dum ſancta in lege vigeret
Poſteritas, multis jamque aucta nepotibus & ſe
Cælorum ac terræ Domino committeret uni:
Tunc ſanctis bominum parebant omnia juſſis,
Terra gravis, liquidum pelagus, vegetabilis aer.
Non opus arte illi, cæleſti namque magiſtro
Omnia diſcebant: ſed poſtquam in crimina mundus
Exiit, & late vitiis ſeſe abdidit imis,
Perdidit inſigne hoc munus damnata propago,
Oblitamque Dei plures effingere divos
Non puduit: tanti eſt ſupremi obliviu Patris.
Tum gravis inventur lerbi ceſſare capacem
Fraudis materiam non paſſus, cuncta maligno
Subdidit arbitriu, quo ſatum induceret orbi,
Suaderetque Deum vel jam non eſſe, vel iſta

In-

Inferiora hujus contemnere munia mundi.
Ergo res hominum cunctas, eventaque rerum
Quæ Domino fuerat par assignare supremo:
Assignare vagis persuasit subdulus astris,
Atque avium spectare fibras, motusque volantum,
Et studio ingenti magicæ scelus intulit artis,
Et plures nrare Deos, idolaque mota
Aut magicis idolis latitantem semet, in ipsis
Suasit adorari, multo mage dignus aduri.
Inque nefanda prior descendit crimina Nimroth,
Impietatis apex Cham servo e semine natus,
Mole & mente Gigas, Babylonia regna gubernans.
Persarum hic animos capiens, venator iniquus,
A veris Domini sacris traduxit ad ignem.
Nec modo plus æquo cupidis, hac arte sagaci
Ille caput sceletum, mundi infensissimus hostis,
Illusit curis humanum, sed mentibus ipsis
Irruit, & sensus penitus descendit in omnes,
Mox & in affectus: nam cum patri unica proles
Spem generis letho secum traxisset acerbo,
Infelix Nimroth lacrymas noctesque diesque
Continuans, hebetique trahens clangore querelas
Dum furit, & raptum quærit per singula natum:
Effecta mœstum finatur imagine luctum,
Et Pario effectam filii de marmore formam
Credidit infelix incluso vivere sensu,
Et questus audire suos: moa inde dicatis
Erectisque aris divinos addit honores,
Inque loco jubet esse Dei: tum protinus omnes
Amplexæ gentes scelus hoc, crimenque sequutæ,
Pro diis quæque suis charos habuere parentes,
Post etiam simili reges in honore locarunr,
Dixeruntque Deos, quorum sub nomine mendax
Græcia, dum veris falsa insinuare laborat,
Addidit obscuras vanis rationibus umbras,
Excusans tumulos atque indita nomina bustis.
Donec per species sese dementia cunctas
Proderet, & rebus minimis membrisque pudendis
Nomen inane Dei mundo ridente daretur.
Talibus errorum salebris fomenta daturus,
Ambigua inventor lethi responsa ciebat:
Usus ad insidias aut igni aut fonte calenti,
Aut terra ex antris ventos spirante loquaces,
Et falsum vani sibi nomen Apollinis indens.
Talibus a Domino gentes trux ille remotas
Captabat laqueis quo ducens cumque volebat:
Tanti est a sancto Domini discedere cultu.
At vero egressi unde sumus, redeamus ad illam
Majorem seriem, quæ paucos aucta per annos,
Usque adeo excrevit, quod mox Oriente relicto,
Inde novas alibi compulsi quærere sedes,
In campum (Sennaar veteres dixere) patentem
Perveniunt: cumque his etiam discedere tetris
Cogitur, in varias partes spargenda juventus,
Cœpit in hæc mœstas tristissima verba querelas:
Heu quam non certus vitæ status ordine cœpto
Fert homines? quamque ignaros vel prospera fallunt
Per varios casus? quem voti somma petiti
Tendit in adversum? jam nos (si dicere fas est)
Quod sperata patrum precibus numerosa nepotum
Crevit turba, piget: spargenda est quippe per orbem
Exilio cumulata manus, perjuraque longe
Finibus a patriis: nos ergo siccine tandem
Longa pauperie defecta, inhonoraque membra,
Ignoti dahimus passim tumulanda sepulcris?
Nec saltem miseri tumulis claudemur avitis?
Nullaque erit nostri post mortem fama superstes?
Quare agite n juvenes, dum vires turba ministrat,
Quæ vobis supereſt, quæ finem nesciat ullum,
Egregiam æternis famam dimittite factis.
Urbem condamus, cujus sub mœnia turrem
Usque attollamus, donec pinguntia cælum
Sidera & excelsi convexa attingat Olympi,
Nescia posteritas ut nos hinc orbe relicto
In cælum migrasse putet: sic mota juventus
Contemnunt cautes, & quidquid monte reciso
Defluit, ac domitæ fictos de viscere terræ
Constringunt igni lateres, operisque futuri
Materiam proprio malunt debere labori:
Hanc iurer stratum sic nectit utrimque bitumen,
Ut solidas simulent circumdata mœnia cautes.
Mox turris properata subit, mox vertice nubes
Transilit, ac fruitur cæli propiore sereno.
Tum Pater omnipotens cælesti voce senatum
Congregat angelicum, turbæque insana superbæ
Facta stupens, isthæc tegni consortibus infit:
En terrena phalanx quo jam temeraria pergat,
Cernitis, & quantos imprudens tendit in ausus:
Mortali quæ structa manu contingere celsos
Credit posse polos, & ad æthera ducere nostrum.
Num nemn indutus terreno corpore, cælum
Ascendat, nisi qui cælo descenderit alto.
Sed quia gens una est, eadem quoque forma loquendi,
In componenda persistent turre. nec ante
Desistent, quam mutua opus consensin cœptum
Finierit: tanta est humanæ insania mentis.
Ergo agite (ut vetitum norint, quod posse negatum est)
Jam descendamus, tumefactaque corda superbo
Consensu, variis turbemus vocibus oris.
Ut quod peccarunt concordis crimine mentis,
Confusæ damnet melior discordia linguæ.
Dixit, & intentos operi, molemque levantes
Meutibus attonitis, subjecta oblivio primum
Intrat, & ignotæ subit imperfectio linguæ.
Increpitant opetis studio cessante magistri
Cunctantes socios, sed vocem nemo remittit,
Nun intellectis: quod si quis tentat, inane
Sibilat, aut rupti fremitu sermonis anhelat.
Sic vanum prava susceptum mente laborem
Destituit frustrata manus: jam nemo propioquom,
Nemo patrem sequitur: quem quisque intelligit, addit
Agglomeratque sibi, sociumque adjungere curat.
Durnque perit divisa hujus cognatio gentis,
Gentem lingua facit: sparguntur clssibus æquis,
Diductaque petunt vario sub sidere terras.
Haud aliter volucres campi per mollia plana,
Quas gregibus mixtis errare & quærere victum
Persuasit secura dies, cum nocte propinqua
Frondea tecta petunt, exempto cum grege turba
Vulgus quæque suum sequitur, rapidoque volatu
Miscentur, simitis qua duxerat aut color aut vox:
Sic tunc in partes pupulus se dissecat unus,
Ut species sit quæque genus, longeque remotis
Consistunt terris, atque nrbem gentibus implent.
Nec tamen hoc facti (cum sit sua pœna nocentum)
Muneris est vacuum: nam quamvis ultio justa
Hæc fuerit, quos non tetigit reverentia cæli,
Quæ sedes propria est mundi, rerumque parentis,
Ut nec se agnoscant, verba inconsueta loquentes:
Attamen id multum quod rupto hoc fœdere cautum est,
Ne, quam paucorum attulerat persuasio culpam,
Cunctorum assensu tursus contingeret omnes,

Et

Et faceret commune nefas: ne prælia dura,
Et rabidu populis mors arceſſenda furoru
Bellum illis civile foret: ſic profuit illis,
Inque bonum verſa eſt primæ diſtractio linguæ,
Quamquam nec prorſum ſublata Hebræa loquendi
Conſuetudo fuit: cum tunc permanſerit oris
Hebræi ſonitus, ſermoque antiquus, in illis
Qui culpæ expertes, pars non injuſta fuerunt
Natorum quos Sem genuit, cuſtodia juſti
Quos tenuit, Dominique etiam reverentia rexit.
Sed poſtquam toto dementia percita mundo,
(Ut taceam magici ſcelus inteſtabile monſtri)
In truncos & ſaxa etiam durique metalli
Arte cavas ſpecies, & caſſas luce figuras,
Impegit mortale genus, menteſque ſuperuis
Intentas fregit, terræque addixit inerti,
Convolvitque ſimul ſandæ contagio labis,
Non ſecus Æthiopum ſervantibus excita terris
Nubila morborum, corrupto tramite cæli
Dum currunt, quiſquis percuſſum fulmine lethi
Ingemuit, ſimul ipſe ruit, quicumque cadentem
Conſpexit cecidit, congeſtaque funera paſſim
Dira lues ſtravit, campoſque reliquit inanes:
Sic tunc præcipiti complexos mole furoris,
Ne nihil infectum toto dimitteret orbe,
Comprendit tepetens, quos jam dimiſerat error.
Donec Chaldæi generis, de ſemine Thare,
Vir juſtus, metuenſque Dei, cum ſtirpe ſuorum
Urbem aliam, moreſque novos, ſedemque requirens,
Manſit in Aſſyriis demum novus accola Carthis.
Qui quadragenis luſtris ubi vixit, & uno,
Infauſtam hanc vitam felici morte redemit.
Huic, meritis patrem & ſanctis virtutibus æquans
Aut longe ſuperans, ſucceſſit filius Abram,
Vir cælo dignus, nam primo a limine vitæ,
Verum mente Deum venerans, gentilia vero
Averſatus erat, quem poſtquam morte parentis
Juſſa ſequi jam poſſe Dei, ſine fraude liquebat,
His Dominus famulum meritis dignatus adire eſt.
Quandoquidem toto te ſolum invenimus orbe
Quem ſincera fides juvat & reverentia noſtri:
Linque procul ſedes patrias, terramque nocentem,
Pollutamque domum: cognatio tota prophana eſt,
Et fugienda tibi: terræ melioris in agros
Me duce perveuies: ne ſis par gentis iniquæ,
Qui ſanctæ caput eſſe potes, tum ſacra dicabo
Quæ maneant benedicte tibi, nomenque per omnes
Magnificum reddam populos, bona cuncta rependens.
Et benedictus erit, tibi qui benedixerit; atqui
Qui maledicta tibi conviciaque jugeret, ille
Conſeſtim maledictus erit, benedictio per te
Spargetur tribubus cunctis, ævoque futuro.
Dixit, & imperiis mentem quæ pareat indit,
Promiſſiſque piis credat: mora nulla repente
Dicto intercedit Domini, ſed protinus Abram
Cum gregibus varit generis, famuliſque paternis,
Conjuge cum ſida, chari cum pignore fratris,
(Cui Loth nomen erat) digreſſus, limite recto
Ignotum ſibi carpit iter: molliſſima lætas
Præbent arvu vias, blandumque ſaventibus auſtris
Arridens, nullis turbatur motibus aer,
In Chanaam terras, & regna uberrima Sichem
Donec perveniens, didicit, ſobolique ſibique
Iſthæc in ſortem imperii ceſſura futuri.
Unde Deo ſupplex devotas extruit aras,
Et veterem revocans, cultor novus, auget honores.

Inde petit Bethleem, ſedes quæ lecta beati
Hoſpitiis ſacrata viri, cunctaſque ſuperbis
Exceſſit meritis terras, quandoque ſecundo
Poſt cælum numeranda loco, nam ſede ſuperna
Dignior iſta Dei, quæ pignus lege ſalutis
Emiſſum mundo tantum mirante paratum
Exciperet, viſa eſt, hominemque remitteret aſtris.
Hic quoque ſolennes Abram pater extruit aras,
Et linquenda novis habitacula ponit in arvis.
Numque fame rurium ſedem mutare coactus
Caſtra movet, totamque domum, famulaſque gregeſque
Secum agit, & rebus commercia juſta rependens
Intrat in Ægyptum, & Sarai appellare ſororem
Mavult quam uxorem, ne barbara pectora ſancti
Hoſpitis in eadem ſtimulet furioſa libido.
Unde & mox Pharao radiantis imagine formæ
Iſtus inardeſcit, thalamoſque & fœdera certa
Lege parat: longos iſthæc connubia in annos
Ductura, ni longe aliter diſponeret ille
Auctor conjugii, cui cum minus iſta placerent,
Ecce pavor regi merſa formidine mixtus
Ingrnit, & ſubito quatit improba corda tumultu,
Exterretque animos niger horror, & implicat artus;
Ut rea ſacrilegæ gentis tam triſtia vota
Sentiret dumnaſſe Deum, qui tale profecto
Conſilium inſudit famulis, ut barbarus hoſtis
Eſſe virum Sarai ſecurum agnoſceret Abram:
Cum foret expertus, quam non impune prophano
Appeteret ferro, quem nec viduare liceret.
Sponte igitur, nulla violatam labe, marito
Reddit, & ingenti cumulatum fruge remittit
In Sichem, Bethleemque ſuam: quo deinde recepti
Cum gregibuſque domoque pater, cum conjuge ſalva,
Exercent campos, & pinguia paſcua late
Immixtis carpunt gregibus: dum jurgia crebra
paſtores patrui nata atque nepotis,
non ſufficerent cupiendis arva duorum
Armentis anguſta nimis, pleniſſimus ergo
Abrum juſtitiæ atque obſervantiſſimus æqui,
Quo ditimut lites, & jurgia rollat avara,
Ut natu major, conceſſos dividit agros:
Junior elegit, qua dulcibus undique fuſis
Ruru maritat aquis, ripiſque umbrantibus inter
Labitur, & teretes ſaltus Jordanis amœnat.
Ergo quo fugiat paſtorum jurgia, ab Abram
Declinam, junctos Sodomæ Loth migrat in agros.
Cum Deus hac Abram mœſti ſpe pectora firmans,
Ne movearis, ait, fratris quod prole relicta
Nunc ſolus videare tibi: innumerabile vulgus
Tu mihi ſolus eris, populique idem auctor amici.
Suſpice quadrifidi partes intentus ad orbis,
Iuſpice nunc auſtrum verſus, ſeptemque triones,
Qua ſol exoritur, qua veſpere concidit imo:
Hæc tibimet, prolique tuæ, populiſque tuorum
Concedam, æternos illis habitanda per annos:
Queis tu etiam terris longe lateque fruaris.
Surge, & qua pateant greſſu prius hoſpite luſtra.
Hæc ait: ille libens parer, ſedemque reliquens
Emigrat, Chebronque ſubit, ſubque ilice nigra
Ad Membræ querceta pater tentoria figit:
Hic quoque ſolemnes Domino ſtruit ut colat aras.
Interea magno circum turbante tumultu
Huſtis adeſt avidus, varia quem dote referta
Sollicitat tellus, cumpis illiſa reſultat
Ungula, & effuſis errat populator habenis,
Adverſum Sodomæ pinguiſſima paſcua gentis.

Loth

Loth vero portis cum rege erumpit apertis,
Et vicina manus regum ſocia arma ferentum,
Secum equites peditesque trahunt; diſtenditur agmen,
Conſligunt acies paritet, ſternuntque caduntque.
Sed turpi Sodomæ luxu emollita juventus,
Ut rurſum exarſit repetitus clamor in iras,
Vertunt terga metu: rapido pars mœnia curſu,
Pars montes ſilvaſque petunt, pars ſepta catervis
Porrigit ignavas ad triſtia vincula palmas.
Ut vero patruus captum Loth audiit Abram,
Non fletu (quid enim flatus conferret inanis?)
Sed virtute parat fratri ſuccurrere capto.
Inſtructos igitur tercentum daligit omni
De grege, biſque novem famulos, quos ante præuntes
Inſequitur ſenſim, qua tendera prodidit hoſtem
Lentum præda gravis: quorum da nocta ſilenti
Corpora (conflictu dum jam languentia duro
Irrigat, & ſeſſos dulcis ſopor alligat artus)
Aggreditur, nil venturum ſibi tale putantum:
Ut cum jejuni rabies vaſana leonis,
In pecudum ſaltu penetravit ſepta volucri,
Et dente atque pede exanimat, cupidamque vorandi
Ira famam ſuperat, dum meta doloris acerbi
Jamque ovibus vacuas affecarit ultima caulas.
Haud ſecus illa duces ſomno vinoque ſepultos,
Stertentaſque Abram populos, regeſque trucidat,
Sic tamen ut nullus confundat caſtra tumultus.
Nemo gradum ſentit, niſi quem mens deficit & vox,
Nemo ſonum cædis, niſi quem mors excitat, audit.
Sanguine cuncta madent: ſicco raſoluta ſareno
Tellus sabe coit, greſſumque morante cruore
Labrica ſtagnanti titubant veſtigia campo.
Nec tamen omne animans gladiis occumbit apertis,
Sarvantur prædæ: tanta eſt moderatio juſti
Victoris, taliquos ſparſit fuga turpis, & agros
Uſque Damaſcenos inſtans formido ſequuta eſt.
At Victor tanti nil motus laude triumphi,
Inter equos, pecudumque greges, populumque receptum
Aut captum, gazaque (avido quæ pondere victos
Victoreſque movant) nil prorſus concupit horum
Magnifice: ſed enim tanta inter gaudia mitis,
Et varios hominum reputans ſub pectore caſus,
Omnes omnino prædas, & præmia belli
Direptis paſſim populis, regique reſervat:
Non ſibi ſe pugnaſſe docens, decimam tamen offert
Hoſtibus excuſſæ, quæ vera eſt hoſtia, prædæ:
Melchiſedech vinumque & panam ab cæde reverſo
Obtulerat, rex ille Salem, qui munere tali
Myſtica præmiſit ſummi libamina Chriſti:
Cujus da manibus ſumans Eccleſia corpus
Vivificum panem, cæleſti pota cruore aſt.
At vero hoſtili redeuntem e funere laſſum,
Omnipotens verbis ſolatur talibus Abram.
Quandoquidem noſtis cupidum ta præda ſubegit
Illecebris, pretium fidei, merceſque laborum
Mecum plana tibi aſt, teque & tua cuncta roebor
Hæredi ſervanda tuo, quem germine ſero
Proganitum, maga multo etiam pius auctor amabis.
Nil eſt quod metuas: hæres tuus ille Damaſcus
Ut fuat, ipſe tuo cernes de ſamine natum,
Accendat cujus patrios Infantia ſenſus,
Suſpice, convexum quam denſo lumine cælum
Picta nocte micat: quantis congeſta premantur
Sidera ſideribus, numerum quæ objecta recuſent:
Seminis hoc exemplar habes, ſtirpiſque futuræ
Multiplicis formam. Sic fatus, finit: at ille
Credidit, & nudæ fidei conſanſio ſola
Planam ad juſtitiæ & meriti reputata coronam eſt.
Atque adeo hinc Abram tanta mercede docemur,
Quanti ſit meriti divino credere Verbo.
Demeriti contra quanti non credere: namque ut
Credidit, hac rurſum divina voca meretur
Solari, Omnipotens dum verbis incipit iſtis.
Ille ego ſum Deus ac Dominus, qui teque tuoſque
Chaldæa de gente tuli, tandemque paternis
Exceptum vitiis, terra meliore locavi:
Ut de te genitus populus meus arva beata
Incolat, & ſeriem longe lateque propaget,
Gentibus expulſis, quas ſœdo errore parentum
Sacrilegos ritus olim fecera prophani:
Quod cunctabundus nimium quia credere differs,
Trimam ſume mihi torva jam fronte juvencam,
Cum qua par annis blando grege lecta capella,
Æquævuſque aries noſtro mactetur honori,
Caſta quoque humanæ turtur conjuncta columbæ.
At vero volucrum non ſanctat hoſtia ferrum,
Tantum inter medias pecudes diſcindere cura:
Quas ſic ductas mundi diſtinguito arenis,
Ut membris coeant alterinſecus æmula membra.
Dixit, at ille Dei monitus ſervare libenter
Aſſuetus, raptim properat mandata patrare:
Sed cum diſpoſitam, quo juſſarat ordine, terræ
Straviſſet ſariem, ſubito manus ingruit atra
Importunatum prædam infectata volucrum,
Quæ ne contactu violarent ſacra prophana,
Undique ſollicitus cavet, & circumſpicit Abram.
Sed cum opere attonitum tanto, nec ſnla cadente,
Vinceret officii moles tam magna recepti:
Ecce niger terror, tremor horridus, & ſopor intrat
Nuncia juſſa ferens, venturaque ſecula formans.
Credo, videbatur ſeptum ſibi cernere Nilum
Hebræ gentis populo, ſeroſque nepotes,
Inganteſque ſupra numerum cognoſcere turbas:
Inde truces motus, deductaque caſtra ſuorum,
Tranſmiſſum pelagus ſicco pede, merſa profundo
Agmina, naufragium nulla cum claſſa ſaquutum,
Ereptoſque mari Hebræos, dehinc tota beatæ
Regna Paleſtinæ populo patuiſſe reverſo.
Talibus attonito viſis non defuit almus
Interpres: præmoſce tuos, ſobolamqua tuorum,
Inquit, in æternis per ſæcula quatuor agris
Niliaci illius ſenſuram dira tyranni
Imperia: at cum tot peregrina expleverit annos,
Servitio eripiam, gentamque ulciſcar iniquam:
Et reddam terris, blando quas gurgite cingunt
Nilus & Euphrates: ſed cum peccata nocentum
Gentis Amorrhææ, populique hæc regna tenentis,
Explerint ſummam ſcelerum, digniique paternis
Sedibus expelli fuerint: attamen ante
Longævo felix decedens limite vitæ,
Ploratus natis cum pace & munare noſtro
Ad ſanctos migrabis avoſ. Sic fatus, & alto
Cum jam nox terris denſas induceret umbras,
Signum e monte dedit: confeſtim fumaus iſtic
Apparet clibanus, lampaſque ignita videtur:
Tum ſacras epulas, mediumque invecta paratum,
Præcipiti curſu dalibans flamma voravit.
Interea certus regni, proliſque futuræ,
Munus adire patris cupit Abram: caſta ſed uxor
Abnuit officium, quod inanem affecta ſenectus
Jamque iterum ſibi feciſſet: ſed dulce mariti
Pignus, ſpemque novam quacumque ex pellice fuſam,

Eſſe

Esse suam credens, famulam (cui junior ætas;
Agar nomen erat, tellus Nilotica origo)
Subrugat in thalamos, precibusque aggressa maritum
Servili semen concredere perpulit alvo.
Proh servile nefas, ut primum vivere sensit
Agar ventris onus, fastu tumefacta superbo,
Despexit dominam, & dominam, cui matris amorem
Debebat, causamque sui furiosa rumorie.
Recte igitur flagris hanc vir justissimus Abram
Conjugis addixit: quorum magis acta pudore
In deserta procul secretaque lustra ferarum
Abditur indignans, quam exul nec spernere cessat,
Sed rursum obsequio privans, quod debuit, illam
Contemnit, quo more potest, mavultque pericla
Desertæ perferre viæ: ni missus Olympo
Angelus occurrat, famulamque ad pristina jura
Restituat miti dominæ, blandoque refectam
Hortatu, melius jubeat spetare reversam,
Et nomen nati doceat, moresque manusque,
Innumerosque greges tali de stirpe futuros.
Quo majore redit voto jam certa futuri,
Et partu dominum fecit prior ipsa parentem.
Cum jam decursi spatiis felicibus ævi
Supra octoginta bis ternos clauderet annos,
Ad quos bissenas cum justus & insuper unam
Adderet ætates: solito hunc rursum Pater almus
Alloquio dignatus adit, jussitque senectam
Ducere felicem: simul & promissa revolvit,
Et quam mercedem expectet: tum corpore prono
Abram suppliciter Dominum prostratus adorat.
A quo mox audit firmata voce, futurum
Se patrem innumeræ gentis, lateque patentis,
Et cujus veniant etiam de semine reges.
Hoc tamen a reliquis jussus discernere signo
Hebræam gentem populis, ut sponte resecta
Carne supervacua sit circumcidat, & omnem
Masculei sexus præsentemque atque futuram
Progeniem: jussus pueros a matre recentes
Atque rudes vitæ, dum mens ignara dolendi est,
Præputio exutos, octava luce sacrare.
Quod qui tam sanctum corrumpere testamentum
Auderet, cessans legi inservire rogatæ,
Exhæres fieret regni, vitæque futuræ.
At simul ut vero sibi crederet argumento,
Venturas aliquando suo de semine gentes
Innumeras, numen Dominus commutat utrique:
Non Sarai tibi, ait, sed Sarra vocabitur uxor:
Et tu non Abram, sed nomine clarior aucto
Venturæ Abraham posthæc vocitabere genti.
Quod commune ideo tibimet cum conjuge vera est,
Promissi quoniam (nihil est re certius ista)
Mater erit generis, teque annum sole remenso
Esse patrem faciet, quamvis ridenda puteris
Virtutis promissa meæ: nec vestra senectus
Impediet, quin divini sententia juris
Æternos semper maneat stabilita per annos.
Sed tamen ignoscam dubiis, pueroque futuro
Imponam nomen, quod culpam hanc arguat, Isac:
Qui nostri indubie servato fœdere pacti
Hæres certus erit, cuncta cum stirpe suorum.
Nec tamen Ismael, Agar de semine natus,
Expers doris erit: nostro nam munere fultus
Millia multa virum de se ventura potentum,
Bissenis pariter ducibus regnanda creabit.
Dixit: at ille avidus pactum accelerare receptum,
Jam centum pulsans annos jam pubere nato,
Se primum gnatumque suum, cunctosque clientes
Ac famulos omnes, quo jussum est, stigmate signat;
Et populum facit esse novum, fontemque piorum,
Una eademque via, tanta est devotio, legem
Accipiens, explensque fidem. quid non meret ergo
Tam præsens veloxque fides? nam non timor istud,
Sed sincerus amor, famulique probatio justi est
Quodlibet imperium placida sic mente subire.
Unde Deum sibi promeruit: nempe antea tantum
Auditi solitus, meritum post tale ministri
Jam patitur cerni: cumque indignatio justa
Ultorem stimulet, mortales non tamen illa
Respuit aspectus, nam cum damnare pararet
Crimina terrarum, flammisque abolere nocentes:
Aut verum, aut qualem aurat se posse videri,
Et nomen numerumque Abraham prodidit ipsi.
Illi namque domi Mamre in convalle sedenti,
Tres subito apparent augusta luce micantes.
Abraham tanti stimulatus imagine visus
Procurrit, Dominumque solo prostratus adorat,
Tresque etiam supplex forma veneratur in una:
Queis ut mente pia liceat servire, precatur,
Et refici, in medios æstus tendentibus horis,
Non dedignentur famuli mensisque cibisque.
Usque adeo visus inter sensusque vigentes
Errabat dubitans, hominis substantia an esset,
Quem norat mens esse Deum: tamen annuit ille,
Officiumque pii non aspernatus alumni,
Oblatosque cibos, mensasque sacravit amicas.
Ut vero ablatis epulis mensisque remotis,
Hospitibus visum est illinc discedere, tum mox
Inde movens gressus, lateri comes hæret euntum
Hospes ovans, tristique quatit concussa pavore
Pectora, & attonitum venerabilis attrahit horror.
Quippe videt vultus tacitos, visusque severos
In Sodomam Dominum juncta vibrasse Gomorrha,
Pacis & emissos famulos, iræque ministros.
Et cum cognosset tanta quid mole pararet,
Arcanum pandente Deo causamque docente,
Ultro audet Dominum scrutari, an perderet urbem
Errantie populi per crimina cuncta nocentem,
Si quinquaginta morum probitate piorum
Spectatos aleret. cumque ipsi diceret: illis,
Si numerum talem invenio, mihi parcere certum est.
Quid si quinque minus fuerint? tum subdidit. &, quid
Si quadraginta soli? quid si minus illo
Forte decem numero: quid si bis quinque dabuntur
Innocui? num & tu urbi Deus optime parces?
Cumque etiam numero se velle ignoscere tali
Dixisset, famulum in medio sermone reliquit,
Tendentem ulterius, seque in sua regna recepit.
Dimissi interea cives a sede superna
Angelici in Sodomæ terras, Loth forte sedentem
Ante fores urbis, jam terris sole propinquo,
Inveniunt: qui cum miro splendore videret
Angelicos radiare viros, descendere summo
E cælo ratus, in terram prostratus adorat,
Invitatque domum, noctemque avertere tecto
Evincit precibus, simul & convivere suadet,
Innocuosque cibos & pocula parca ministrat.
Dumque epulis sumptis somno indulgere pararent,
Ecce sub occasum lucis, noctisque recursum,
Fœda manus vulgi, si fas dixisse, virilis
Prosilit, & juvenum insanis puerique senesque
Ignibus ururur: Lothque ut sibi tradat abuti
Hospitibus, cogunt: quid non vesana libido

Ausit?

Digitized by Google

Auſit? at ille, volens populi mollire furorem
Ioſani, natas, quibus illibata manebat
Virginitas, offert quoſcumque optarit in uſus.
Aſt effrena cohors, in deteriora profundi
Lapſa mali, vitio ſeſe immiſcere minori
Vale putat, niſi ſe ſummis etiam implicet: ergo
Infandum, ni patret facinus, Loth opprimit: & jam
Vi majore agitant, quam quæ virtute tepelli
Humana valeat; cum protinus hoſpes uterque
Angelicas nudant mentito corpore vires,
A populoque ſenem cæcata mente furente
Loth retrahunt, inque ipſa domus ſecreta receptum
Perdenda hortantur conteſtim abſcedere terra.
Qui ſint, quid veniant, & quæ præcepta ferentes
Mox explere velint, nil jam ſermone patenti
Diſſimulant: & ab hac ſe clade evadere ſalvum
Poſſe, domumque ſuam dicunt, generoſque ſuoſque
Colligere affines, & ſecum ebducere mandant.
Aſt illos ſimili cum vulgo crimine tactos
Involvit ſimilis ſententia, ſana monenti
Credere dum nolunt, quamquam quod credere nolunt
Non eſt, ut multum mirete, abſcedere cum Loth
Id quoque ridiculum quod conſuluere putaret:
Quem lentum pigraſque moras ſine fine trahentem,
Hoſpes uterque videns, manibus cum conjuge raptum,
Virginibuſque ſuis procul extra mœnia ducit,
Et celerare jubet, monteſque evadere in altos.
Tali lege data, ne cæleſti igne flagrantes
Poſt ſe reſpiciat quiſquam male cautus in urbes.
Loth vero metuens, montes ne tardius altos
Aggreſſum, velox cæli præverteret ira:
Ipſe Segor lacrimis petiit, ſecura receſſus
Antra ſui, lacrimas autem non ſenſit inanes,
Conceſſumque ſibi donum ſpeciale ſalutis
Pluribus impertit, meritumque e munere fecit.
Et jam non ſolitas raptim obducentia cælum,
A patria virtute Deo miſcente, coacta
Nubila denſarant nebulas: ſed quas rotat Ætna,
Quas vomit Inarime, atque Aponus ſerveotibus undis
Exhalat, quas vicino concuſſa Veſevo
Eructat tellus, Lyciæ quas ſæva Chimæræ
Ora, ſinu vaſto trinæ fornacis anhelat:
Et quocumque loco fallentia ſulfura velox
Spiritus inflammans, anguſto tramite fuſus,
Effluit in lucem tepte tellure vapotans.
Non quod non poſſit pluvias quoque vertere in ignes,
Totum de nihilo potuit qui condere mundum:
Sed majore bonus judex damnare paratu
Mavult, quos miſerens orbis morumque ruinæ
Punit in exemplum: mox durum elementa minantur,
Concurruntque undante globo, ſtipataque flatu
Quæque ſuo, coeunt flammarum pabula in unum
Corpus, & infandas terras urbeſque nocentes
Sulfurei teſtudo tegit curvate metalli:
Quam citus & vires anguſto tramite ſumens
Spiritus incuſſam, tanto crepitere fragore
Compulit, & crebro tonitrus agitante coruſco
Conſternere animos, quotquot ſpectacula cernunt
Talia, quinetiam Loth, heu, miſerabilis uxor,
Seu tanto ſtupefacta metu, ſeu ſtulta cupido
Illa fuit, vetitum contra contorgere pactum
Feminei innata animis, quæ denique cumque
Cauſa fuit: Sodomam inſpectans ſe pone ruentem,
Conteſtim pœnas violate lege ſubivit,
In ſtetuam converſa ſalis, ſpoliataque luce,
Sic animam infelix cum corpore perdidit omni,
Ut nullum extaret forma remanente cadaver.
Ocyor inde Segor, luctum prohibente timore,
Horrificoque malo ſtupidus, mox ingreditur Loth.
Tum ſol exoritur toto ferventior igne,
Iterum fulgore micans, radioſque ſeveros
Dirigit in Sodomam: qui poſtquam lumina ſummis
Iovolvere ſuis, teſoluraque ſulfura, nexos
Secum præcipitant ignes, ſiccoque liquore
Diſpenſata ſuis ſtillant incendia tædis,
Fulmineus denſo præceps cadit aere nimbus,
Involvitque nubes, & totis ſævit in agris,
Ac mixto ſtridore domat, vincitque querelas
Flammea tempeſtas, quæ poſtquam pabula terris
Repperit incenſis, ipſiſque ioſedit arenis:
Erigit immenſam conjuncto fomite metam
Ignis, & a terris redeunt in ſidera flammæ,
In cineres donec cautes telluſque reſultens
Tranſeat, ac penitus merſæ ſolvantur areuæ,
Depreſsiſque cavos conſumpto ceſpite campis
Panduot arva ſinus, veniſque effuſus apertis
Conſocians vires qui terras ſtrinxerat humor
Privetum gignit pelagus. quidnam eſſe putemus,
Quod raptim lacus eſt, mira virtute refertus,
Qui fuit ante rogus? ſic omnipotentia ſummi
Judicis in gelidas ignem convertere lymphas,
Ac rurſum lymphas ardentem poſſit in ignem:
Nec tamen hic occulte vacant myſterie, nam quod
Undæ hic ſunt, ubi flamma fuit, quod flammea miſſis
Deſupet extinxit lymphis: fortaſſe notabat
Luxuriæ calidos ignes, fomentaque primi
Peccato contecta patris, cæleſtibus undis
Extinctum quondoque iri: proque ignibus acris
Juſtitiæ, quibus illa olim lex dura vigebat,
Salvificis purgatum iri, & iuſtralibus undis.

E J U S D E M.

De perverſis ſuæ ætatis moribus Epiſtola Ad Salmonem Abbatem.

SI Domini templum ſupplex oratot adiſti,
Immo & Cuſtodem templi, populique magiſtrum,
Quot tu iſthic homines, tot Chriſti altaria cernis:
Sed ſi collatis juvat indulgere loquelis,
Hic habitat tuus ille hoſpes, mea viſcera Theobou,
Cui fratrum ad requiem frondoſæ vitis in antro
Herbida ceſpitibus ſunt ſtructa ſedilia vivis.
Dic igitur, Salmon, quæ rerum nunc tibi ſors eſt?
Quis patriæ ſtetus eſt? quid te delectat in illa?
Nemque agris, opibuſque hominum, tertæque colonis
Nunc primum illæſæ turbato fœdere vitæ
Barbatus incumbit: nec longæ ad ſecula vitæ,
Conſtructæ proſunt ſolido de marmore villæ,
Abſumptæque omues vana in proſceoia rupes.
At vero ioterior peſtis, bellumque profundum
Olim nos denſa telurum nube fatigat;
Sæviot & tanto, quanto eſt occultior hoſtis:
Et tamen (heu) ſi quid vaſtavit Sarmata, ſi quid
Vandalus incendit, veloxque abducit Alanus,
Ambiguis ſpebus licet & conatibus ægris,
Conamur, quamdam in ſpeciem reparare priorum.
Illa autem noſtro quæ ſunt amiſſa periclo
Negligimus, longoque ſitu ſqualleſcere mentis
Ignavi patimur, ſubjectaque colla cetenis

Dedimus, & manicis peccati præda ligamur.
Et prius eſt vitem purgare, abſcindere ſentes,
Oſtia convulſa ac fractam renovare feneſtram:
Quam luxos campos animæ, & præcordia cordis
Excolere, & captæ collapſum mentis honorem.
Nil hoſtis, nil dira fames, nil denique morbi
Egerunt: ſumus qui nunc ſumus, hiſque periclis
Tentati nihilo meliores reddimur unquam,
Sub vitiis nullo culparum fine manentes.
Nil ſanctum eſt nobis niſi quæſtus: & illud honeſtum eſt,
Utile quod fuerit: vitiiſque vocabula recti
Indimus, & parci cognomen ſumit avarus.
At qui & confeſſis vitiis, & crimine aperto,
Non potuere ſuas virtutis imagine fraudes
Obtegere, occulto foverunt vulnere plagas,
Quos terrena trahit ſapientia, neſcia veri.
Quoſdam infelices qui decipit, incitat error,
Dum cauſam inquirunt rerum, aſtrorumque meatus,
Qua ſit forma poli, cur longo flumina curſu
Non pereant, latus jaceat qua limite pontus:
Quæque Deo tantum ſint nota, recondita cunctis,
Scire volunt [heu grande nefas) & ſcire videntur.
Iſta quidem, Salmon, ſunt noſtri crimina ſexus.
Sed levis eſt veſtra vitiorum morbus in urbe,
Si non feminei magis exarſere furores.
Ante diem, Salmon, tenebris nox humida condet,
Quam poſſim mores hujus percurrere turbæ,
Quæ cum lege Dei vivant ſub lege virorum,
Proh pudor! haud unquam ſine noſtro crimine peccant.
Nam niſi delictis faciles traherentur earum,
Haud illas vitiis vellemus vivere noſtris:
Nec rigidas auro veſtes, nec vellera Serum,
Nec lapides toto quos fert mercator ab orbe,
Fundorum pretiis emerent ſuſpiria mœſta.
Jungimus at vanas, non eſt pudor, addere curas,
Si gravis ignotis proceſſit Lesbia gemmis,
Et decies Paſſina novo radiavit in oſtro:
Conſeſtim ornatum ſibi quæque expoſcit eundem.
Ergo quod variis ſtudeant occurrere formis,
Atque viris alios alioſque opponere vultus,
Nonne hæc culpa viri eſt? quid agunt in corpore caſto
Ceruſſa & minium, centumque venena colorum?
Mentis honor, morumque decus ſunt vincula ſancti
Conjugii: ſi forma placet, venientibus annis
Cedet amor: ſola eſt, ſenium quæ neſcit, honeſtas.
Nam quod perpetuis diſcurſibus omnia luſtrant,
Quod palcunt, quod multa gerunt, quod multa loquuntur,
Non vitium noſtrum eſt: Pauln & Salmone relicto,
Quod Maro cantatur Phœniſſæ, & Naſo Corynnæ,
Quod plauſum accipiunt lyra Flacci, aut ſcena Terenti,
Nos, horum nos cauſa ſumus: nos turpiter iſtis
Nutrimenta damus flammis: culpane caremus?
Nam velut acceptas referunt ſpecula optima formas,
Sic exempla virum uxores accepta ſequuntur.
Sed cur infelix in culpa eſt femina tantum,
Cum placeat ſtolido conjunx vitioſa marito?
Unus ubique haſtis diffuſa turbine ſævit,
Nec mirum eſt vinci belli terrore ſubactos.
Quod ſi correcti ſanum ſaperemus, & atris
Libera mens nebulis Chriſto purgata pateret,
Si ſalcem verbi cordi imprimeremus, & illinc
Vellemus veterum vitiorum abſcindere nodos,
Advertus Chriſti famulos vis nulla valeret:
Nec nos Riphæi proſterneret arcus Alani,
Nec ſervile etiam ſubverteret omnia bellum,
Et qui nunc noſtra graſſantur clade ſuperbi.
Attamen in veſtro populo non rara bonorum
Turba viget, multoſque pios Eccleſia nutrit.
Sunt plane inſontes multi, Pater optime, quorum
Eſſe velim ſimilis: nec deſunt in grege noſtro
Victrices reddat quas ſexus uterque coronas.
Ac ſi quid patriam commendat, ſi quid in illa eſt
Quod juvat: hoc unum eſt, hæc ſunt ſolatia vitæ.
Nunc age chare Pater, cupido mihi fare viciſſim
Quæ te digna ſatis requies ſuſceperit, ex quo
Te corde hinc geſtans abii, tecumque refelli,
Non equidem invitus recolam mea gaudia, Salmon,
Nec te taurorum indicio laudabo bonorum.
Sed jam concluſi nos admonet hora diei
Surgere, & ad ſacros ſanctorum occurrere cœtus,
Craſtina lux verbis accedet libera noſtris.

S. PRO-

S. PROSPERI AQUITANI

EX SENTENTIIS S. AUGUSTINI

EPIGRAMMATUM LIBER UNUS.

PRÆFATIO.

EPIGRAMMA I.

DUm ſacris mentem placet exercere loquelis,
Cæleſtique animum paſcere pane juvat:
Quondam, ceu prato, libuit decerpere flores,
Ut proprias canerent Epigrammata ſingula cauſſas:
Et pars quæque ſua congrueret titulo.
Nec noſtræ hoc opis eſt, ſed ab illo ſumitur hæc res.
Qui ſiccam rupem fundere juſſit aquas.
Ut quod in affectum cordis, pietate magiſtra,
Venerit, hoc promat carmine læta fides.

De vera Æternitate.

EPIGRAMMA II.

ÆTernus vere eſt ſolus Deus Omnicreator,
Vita in ſe vivens permanet eſſe quod eſt.
Hoc Pater, hoc Verbum Patris, hoc eſt Spiritus almus,
Quorum natura eſt una, eademque ſimul.
Non captum, aut auctum, non hoc mutabile quidquam eſt,
Quod ſubeat leges temporis, aut numeri.
Virtus præteritis prior, ulteriorque ſaturis,
Nil recipit varium, nil habet occiduum.
Nam rerum, quas ut voluit ſapientia fecit,
Multis vita quidem eſt præſtita perpetua.
Sed quodcumque poteſt ſeſe amplius aut minus eſſe,
Quodam fine, ipſi quod fuerat, moritur.
Sic nihil æternum, quod commutabile factum eſt;
Et quod cuncta ſuper, ſemper idem Deus eſt.

De eſſentia Deitatis.

EPIGRAMMA III.

NAtura Omnipotens una eſt, quæ cuncta creavit,
Et proprie quod ſunt, omnibus eſſe dedit.
Quodque Deo minus eſt, non eſt Deus. a Patre natum
Verbum, & qui amborum Spiritus eſt, Deus eſt.
Una eademque trium quoniam eſt eſſentia, quæ ſe
Numquam vel major, vel minor eſſe poteſt.

De ineffabili Excellentia Deitatis.

EPIGRAMMA IV.

NUlla quidem mens eſt mortali in corpore vivens,
Quæ plena videat cognitione Deum.
Sed miris operum ſignis oſtenditur auctor,
Rectoremque ſuum condita quæque canunt.
Unde licet ſandi vires animique vigorem
Vincat, & excedat gloria lauſque Dei:
Nos tamen officio cordis gaudemus, & oris,
Et tanto oblectat ſuccubuiſſe bono.
Hinc fidei virtus, hinc flamma oriatur amoris,
Quod latet, exercet; quod ſuperat, reparat.

De principali rerum omnium cauſſa.

EPIGRAMMA V.

PRincipium mundi Deus eſt, quo cuncta moventur,
Et quæ permittit, vel juber auctor, agunt.
Hinc mutabilium rerum immutabilis ordo
Æterni ſervit legibus artificis.
Inque ſuos fines procedit quæque voluntas,
Nec variis meritis arbiter æquus abeſt:
Corda regens, vires tribuens, peccata remittens,
Mitis ſubjectis, implacidus tumidis.
Ut nec pœna malum quemquam, nec gloria juſtum
Suſcipiat, niſi cum laude & honore Dei.

De intemporali ſcientia Dei.

EPIGRAMMA VI.

INſolitum ſi quid labentia tempora promunt,
Hoc mirum mundus dicit, habetque novum.
Sed rerum auctori nullus non cognitus ordo eſt,
Cernenti quidquid ſecula cuncta ferunt.
Quæ non incerto volvunt magna agmina motu,
Sed ſub judicio ſtantque fluuntque Dei.
Ut nihil exiſtat naturæ in partibus ullis,
Quod non ille ſuo temperet arbitrio.

De providentia Dei.

EPIGRAMMA VII.

LEx æterna Dei ſtabili regit omnia nutu,
Nec mutat vario tempore conſilium.
Utque locis præſens ſimul eſt Deus omnibus unus;
Sic ævi meras ſecum habet, & numeros.
Nec ſerum, aut properum ſibi ſentit in ordine rerum,
Cui cuncta aſſiſtunt acta & agenda ſimul.

De patientia Dei.

EPIGRAMMA VIII.

MUlta diu ſummi differt patientia Regis,
Suſpendens æqui pondera judicii.
Et dum plectendis parcit clementia factis,
Dat ſpatium, quo ſe crimine purget homo.
Denique committunt homines mala crimina ſemper
Dat ſpatium, ut pereant crimina, non homines.
Verbere nonumquam caſtigans corde paterno:
Ne cito conſumant ſæva flagella reos.
Sic pietate Dei rerrarum non vacat urbis:
Et nihil eſt, quod nos non trahat ad veniam:
Cum rex ſalvandis ipſa quoque conſulit ira;
Ut curat medicus vulnera vulneribus.

De judiciis Dei.

EPIGRAMMA IX.

JUdicium humanum, quod falli ſæpe neceſſe eſt,
Non ſemper recipit regula juſtitiæ.
At Domini in cunctis æqua eſt, veraxque poteſtas,
Aſpectum cujus nulla remota latent.
Talis laudetur judex, timeatur, ametur,
Qui vera juſtus permanet, atque bonus:
Adverſos revocans, converſis cuncta remittens:
Atque malis veniam dando bonos faciens.
Non ergo audacter meus veri ſcia culpet,
Quod placuit ſummi judicis arbitrio:
Sed ſubdat ſeſe juſtu ignorantia Regi,
Qui unquam quæ ſunt non bona, velle poteſt.

De duplici opere Dei.

EPIGRAMMA X.

OMnibus in rebus geminum eſt Omnipotentis
Tutum aut juſtitia eſt, quod gerit, aut pietas.
Quæ ſimul in terras deſcendunt lucis ab arce:
Ne cuiquam parti deſit utrumque bonum.
Et quoniam cuncti auxilio miſerantis egemus,
Præcedit ſemper gratia juſtitiam,
Damnaturem claros, ſalvantem juſtificatos,
Quos Deus & donis auxerit & meritis.

De ultione Dei.

EPIGRAMMA XI.

CUm Deus exerta peccantes verberat ira;
Ut norint homines quid mereantur, agit.
Nam dum mortalis peraguntur tempora carnis,
Auxilium miſeris ipſa flagella ferunt.
Et vindicta brevis ſic noxia crimina finit:
Ne ſine fine habeat debita pœna reos.

De tranquillitate ultionis Dei.

EPIGRAMMA XII.

NUlla Deum oblectat miſerorum pœna reorum,
Nec ſcelerum vindex ira movet placidum.
Omnipotentis enim recta & tranquilla voluntas,
Quidquid decerni convenit, hoc ſtatuit.
Ut nullis pateat Regis cenſura querelis,
Cum juſte accipiet debitus ordo malos.

De incarnatione Dei.

EPIGRAMMA XIII.

OMnipotens genitor, Natuſque, & Spiritus almus,
Una in perſonis par tribus eſt Deitas;
Quæ genus humanum proſtratum fraude maligni
Ad vitam hac fecit poſſa redire via:
Noſtræ ut naturæ Chriſtus, cauſſæque Redemptor,
Mortalis fieret, non minuens quod erat;
Perque habitum ſervi, vacuaret jura Tyranni,
Et letum leto vinceret innocuo.
Hinc verbum carni inſertum, carnemque receptans,
Nec ſe confundit corpore, nec geminat.
Sic naturam hominis virtute augente ſuperna,
Eſſet ut in vero lumine lumen homo.
Qui vires mortis cum vitæ abſorbuit hauſtu;
Factum eſt æternum, quod fuit occiduum.

De eodem.

EPIGRAMMA XIV.

QUiſquis conſilio æterno contraria ſentis,
Et verbum in noſtra carne manere negas;
Divinæ pietatis opus diſſolvere quæris,
Speque ſua mundum diſpoliare cupis.
Nam quis ventura quemquam ſalvabit ab ira?
Quiſve hominis primi crimina liber erit?
Si Deitas Verbi non noſtræ eſt inſita carni,
Aut Chriſtus falſi corporis umbra fuit,
Qui genitus puer eſt intacta Virginis alvo?
Quæ natura auxit crevit & aucta cibis?
In qua prole patrem mundi ſe credidit Abram?
Quæve ejus ſtirps aſſumpſit ſanctificans?
Quod Regale genus ſimul eſt & pontificale?
Quiſve idem David Filius, & Dominus?
Peccati ſervis, & morte compede vinctis,
Unam eſt dignatus ferre Redemptor opem.
Qui noſtri generis carnem cum morte receperat:
Noſtra hoſti, ut nobis vinceret, oppoſuit:
Et carne exuta, dumnantem perculit hoſtem:
Ut caperet palmam præda veruſta novam.

De oratione Domini.

EPIGRAMMA XV.

FErre parans Chriſtus pœnam, mortemque propinquam,
Invictamque ſuis ingenerare fidem:
Cum prece ſanguineas fundebat corpora guttas,
Et pretium mundi ſudor erat Domini.

Nec

Nec crucis aſperitas poterat terrere volentem,
Quæ regnaturæ gloria carnis erat.
Sed cruor illa pares Sanctis ſpondebat honores,
Orturis toto corpore martyribus.
Nam cum ſacra ſeges terrarum impleverit orbem,
Omnis ab hoc uno ſemine meſſis erat.

De divinis Scripturis.

EPIGRAMMA XVI.

QUamvis in ſacris libris, quos noſce laboras,
Plurima ſint, Lector, clauſa & opaca tibi:
Invigilare tamen ſtudio ne deſine ſancto.
Exercent animum dona morata tuum.
Gratior eſt fructus, quem ſpes productior edit:
Ultro objectorum vilius eſt pretium.
Oblectant adoperta etiam myſteria mentem:
Qui dedit ut quæras, addet, ut invenias.

De doctrina Apoſtolica.

EPIGRAMMA XVII.

EXueret Deus ut tetra caligine mundum,
Doctrinæ accendit lumen Apoſtolicæ:
Quæ nullis animis, nullis non congruit annis,
Lacte rigans parvos, pane cibans validos.
Non tempus, non ſexus huic, non cauſa reſiſtit,
Omnes curat, alit, juſtificat, vegetat.
Sumita quæ magnæ appoſuit ſapientia menſæ,
Et variis paſci diſcite deliciis.
Quarum pars totum eſt epulum, & quo quiſque juvatur,
Inde capit vitam, quam parit una fides.

Quid Hominem Deo jungat.

EPIGRAMMA XVIII.

AMbitum mundi totum Deus implet & ambit,
Nec præſens ulli deſinit eſſe loco.
A quo longinquus multum eſt, nimiumque remotus,
Quiſquis ſinceræ luce carer fidei:
Cujus ſi radiis depulſa nocte niteſcat
Divino impletus lumine, lumen erit.
Non igitur terrarum orbis, non æquora ponti
Invia circuitu ſunt obeunda vago;
Ut poſſit rerum dominator, & auctor aditi,
Quem templo in cordis mens pia ſemper habet:
A quo ut diſſimilis terra in deſerta recedit;
Sic vitæ merito proximus eſt ſimilis.

De altitudine Fidei, Spei, & Charitatis.

EPIGRAMMA XIX.

IN Deitate gradus, menſura, & tempora non ſunt;
Et quod idem eſt, majus non habet, atque minus.
Corporea longe moles, formæque recedant,
Virtus ſumma caret finibus, & ſpatiis.
Quod Pater, hoc ſimul eſt verbum Patris, hoc utriuſque
Spiritus. hic Deus eſt unus, & una Fides.
Per quam verorum ſpes non incerta bonorum
Sublimem ignito ſcandit amore viam.
Et præguſtata ſuperi dulcedine roris,
Doctrinis paſci gaudet apoſtolicis.
Tu qui ergo indignas non vis incurrere curas,
Innecti vanis occidnifve cave.
Mortalis vitæ brevitas non multa requirit,
Paucorum exigui temporis uſus eget.
Eſſe volens, gaudere optans, ſcire adire quærens,
Ut te non teneant infima, ſumma pete.
Delectare Deo Rege, in cæleſtibus eſto,
Et quæ ſpe ſequeris, credita amore tene.
Nulla in re maneant hominis veſtigia primi,
Nec formam veteris geſter imago novi.
Exuita agnoſcens te verbi in carne renatum,
Cujus ſi pars es, pars tua Chriſtus erit:
Qui ne damnandi legeres mala gaudia mundi,
Promiſſum ad regnum ſe tibi fecit iter.

De confitendo uno Deo.

EPIGRAMMA XX.

CUm Patet in verbo ſit ſemper, & in Patre verbum,
Sitque unus Verbi Spiritus, atque Patris;
Sic de Perſonis tribus eſt tibi non dubitandum,
Una am, ut docta fides confiteare Deum.
Corde Patris genitum creat, & regit omnia verbum,
Nec tamen eſt aliquid, quod ſine Patre gerat.
Unus enim amborum motus, ratio una volendi eſt,
Par virtus, idem Spiritus, unus amor.

De eodem.

EPIGRAMMA XXI.

SIc Deus eſt magnus, de ſe valet, & manet in ſe,
Qui ſummum & proprium eſt, ſemper id eſſe quod eſt.
Splendet enim veram vero de lumine lumen:
Ut genitum agnoſcens noverit ingenitum.
Una trium Deitas, una eſt eſſentia cunctis,
Idem eſt & verbi ſpiritus atque Patris.
Nullum opus abjunctum, nulla eſt nou æqua poteſtas,
In cunctis unum, non tria principium.

De diligendo Deum.

EPIGRAMMA XXII.

ANcipitis vitæ qui vis ſuperare labores,
Dilige, quod ſemper verus amator habet.
Inſtant terrenis infeſta pericula rebus,
Fervent pro damnis prælia, proque lucris.
Et nihil eſt inter carnalia vota quietum,
Nec pax ſollicitis, nec modus eſt cupidis.
In ſolo eſt mens tuta Deo, quem linquere nolens,
Numquam erit æterno non opulenta bono.

De

De quærendo Deum.

EPIGRAMMA XXIII.

SCire Deum copiens, gaudere & vivere quærit,
Si verum & ſummum norit amare Deum.
Cui tribuat quidquid recte ſapit, optat, agitque,
Et ſine quo carnis gloria pulvis erit.
Non ergo in quoquam ſua munera deſerit auctor,
Perque ſuum Dominus ſe manifeſtat opus.
Inque illis habitat dives penetralibus hoſpes,
Quæ gaudent hoc ſe comia quod ipſe dedit.

De quærendo perſeveranter Deo.

EPIGRAMMA XXIV.

CUm pia mens in laude Dei ſuperata laboras,
Gaude quod tantum te bene vincit opus.
Teque aliquid ſuperi cognoſce hauſiſſe vigoris,
Si tibi non ſatis eſt, quod capis, atque ſapis.
Quære bonum ſine fine bonum, & perſiſte reperto:
Quærere non habeant talia vota modum.
Nam qui ſe cuilo jam munere credit egere
Creſcere non cupiens, perdit adepta tenens.

De juſſionibus Dei.

EPIGRAMMA XXV.

NOn ideo quidquam mandat Deus, ut ſibi proſit,
Nec ſervi officio vetus eget Dominus.
Cujus præceptis augetur qui famulatur,
Fitque minor quiſquis negligit imperium.
Nam Deus omnipotens, ſimul omniteneuſque poteſtas
Nil perdit proprium, nil capit occiduum.
Numquam non habuit quod habet, dans quidquid haberi
Proderit, & ſumens non niſi quod dederit.

De legis litera.

EPIGRAMMA XXVI.

INdex peccati lex eſt plectenda vetando;
Quæ, niſi cor mundet ſpiritus, interimit.
Nullus enim eſt inſons ſola formidine pœnæ,
Qui ſanctum & juſtum non amat imperium.
Hunc tamen affectum non lex ſed gratia confert:
Quodque jubet legis littera, velle facit.

De ſervandis mandatis Dei.

EPIGRAMMA XXVII.

SCrutari legem poſſunt utcumque quieti,
Si mundi a ſtrepito libera corda vacent.
Ut mens ergo piis ſtudiis intenta juvetur,
Prælia divinus carnea vincat amor.
Nam templum Domini per ſacra ſilentia creſcit,
Et tacite ſtruitur non ruitura domus.

De lege Charitatis.

EPIGRAMMA XXVIII.

VEtus amor Chriſti vera eſt cuſtodia legis,
Et mandata Dei complet amans homines.
Quorum ignoſcentes culpis ſua crimina ſolvunt;
Quodque aliis tribuunt, hoc ſibi proſpiciunt.
Det peccatori veniam peccator, & æqua
Conciliet Dominum conditione ſibi:
Cujus judicium de noſtro examine pendet:
Quod ſerimus metimus; quod damus accipimus.

De virtute Charitatis.

EPIGRAMMA XXIX.

PLurima Sanctorum bona ſunt communia multis,
Et quiddam recti conſtat ineſſe malis.
Sed pia pars ſummæ tendens virtutis ad arcem,
Omne operum meritum vincit amore Dei.
Quo pariter quemcumque hominum ſic diligit, ut ſe:
Hoc optans aliis, quod cupit ipſe ſibi.
Unde iſtis geminis virtutum qui caret alis,
Cœlorum ad regnum non habet, unde volet.

De hominibus diligendis.

EPIGRAMMA XXX.

NAturæ quiſquis propriæ non ſpernis honorem,
In quocumque homine, quæ tua noſcis, ama.
Sic tamen, ut pravos vitet concordia mores,
Nullaque ſint pacis fœdera cum vitiis.
Namque quod Artificis ſummi fecit manus, unum eſt:
Quæque auctore bono condita ſunt, bona ſunt.
Divinum in nullum figmentum deſpiciatur;
Sola malis ſtudiis addita non placeant.

De obſervantia pacis.

EPIGRAMMA XXXI.

MOribus in ſanctis pulcra eſt concordia pacis,
Cum multis unum convenit atque placet.
Nec tamen hoc cohibenda modo ſunt fœdera amoris;
Ut ſolis pax hæc ſit tribuenda bonis.
Injuſtis etiam præſtetur juſta voluntas,
Nec quemquam ſpernant vota benigna hominem.
Non ut amicitiæ vitiis ſocientur iniquis,
Adſit ſed pravis ut medicina animis.
Quæ ſi pace ſua non ſedat turbida corda,
Nobis non poſſit noſtra perire quies.

De venia, qua etiam juſti indigent.

EPIGRAMMA XXXII.

MAgna quidem in multis eſt excellentia ſanctis,
Quorum animos ſuperi Gratia roris alit.
Sed dum nemo quidem patitur mala corporis ægri,
Et pugnam interius exteriora movent:

Num-

Numquam ita perfecto capitur victoria bello;
Vera ut ſecurus pace fruatur homo.
Inter diſcordes motus contagia ſerpunt;
Ipſaque virtutum gaudia vulnus habent.
Ut faciat cunctis longa experientia notum,
Non eſſe hoc plenam tempore juſtitiam:
Ni Dominus miſerando lavet delicta ſuorum;
Et dans virtutum munera, det veniam.

Quo odio odiendi ſunt mali.

EPIGRAMMA XXXIII.

REcta volens animus ſapiens, & amator honeſti,
Quoſdam odio dignos judicat eſſe ſuo.
Nec tamen hos toto depellit fœdere, quarus
Naturam errantum dividere a vitiis.
Sic generi indulgens proprio, ut peccata recidi
Optet, & ut damnet crimina, non homines.

De Sacramentorum perceptione.

EPIGRAMMA XXXIV.

MAgnum præſidium eſt ſacro libamine paſci,
Si cor participis crimina nulla premunt.
Nam geminat ſibimet peccati pondera, quiſquis,
Quæ bona ſunt ſumit, quæ mala non refugit.

De adjutorio Dei.

EPIGRAMMA XXXV.

NOn duble noſtri Deus eſt & rector & auctor,
Cum toto affectu, quæ bona ſunt, gerimus.
Ex operum ſpecie clarebunt intima cordis,
Quiſve hominis mentem ſpiritus intus alit.
Sanctus enim Sanctos facit. ut de lumine lumen
Exoritur: nullus ſit bonus abſque bono.

De adjutorio Dei.

EPIGRAMMA XXXVI.

CAleſtem ad patriam tendens, cognoſce vocantem,
Cujus proveheris, ſi bene curris, ope.
Nam ſi te virtute tua ad cæleſtia credis
Scandere, de ſuperis pulſus ad ima cades.

De cuſtodia Dei.

EPIGRAMMA XXXVII.

SÆpe quidem Dominus ſic cuncta adverſa repellit;
Ut nullo artingi vulnere poſſit homo.
Sed mirabilior tunc eſt manus Omnipotentis,
Illata afflictum cum mala non ſuperant.
Laudetur cuſtos virtutem dans tuleranti,
Intima corrumpat ne furor exterior.
Nam non certanti nulla eſt ſperanda corona,
Palmam, qua capitur gloria, finis habet.

De Lege & Gratia.

EPIGRAMMA XXXVIII.

NOn ſervit juſſis legis prudentia carnis,
Peccati ſtimulos nec ſuperare poteſt.
Sed quia mens anceps patitur mala corporis ægri,
Quærere divinum cogimur auxilium.
Lex igitur facit, ut poſcatur gratia Chriſti,
Ardua qua legis conditor ipſe juvat.

De Juſtitia, & Gratia.

EPIGRAMMA XXXIX.

JUſtitiæ merces gemina eſt, vel cum bona rectis,
Vel pravis digne cum mala reſtituit.
Salvatrix autem cunctorum gratia Chriſti
Non penſans meritum, diluit omne malum:
Credentesque omnes renovans baptiſmate ſacro,
Dat bona, quæ propter det meliora bonis.

De vera Libertate.

EPIGRAMMA. XL.

LIbertas nulla eſt melior, majorve poteſtas,
Quam ſervire Deo, cui bene ſervit amor.
Abſque jugo poſita eſt ditionis amica voluntas:
Quæ viget affectu, non gemit imperio.

Quales nos diligat Deus.

EPIGRAMMA XLI.

TAles a Domino, quales formamur, amamur;
Non quales noſtris extitimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet,
Et ſibi perpetuo quod placeat, faciat.
Nam nihil eſt hominis, quod digne poſſit amari,
Perficiat proprium ni bonus auctor opus.

De vera bonitate.

EPIGRAMMA XLII.

DIgnus laude quidem eſt vitam ſine crimine ducens,
Et quæcumque ſibi ſunt nocitura cavens.
Sed non hoc pietas contenta eſt limite claudi,
Nec juſſu vetitis abſtinuiſſe ſat eſt.
Major cura boni eſt, fratrum relevare labores,
Et ferre optatum triſtibus auxilium:
Paſcere jejunos, nudos veſtire, ligatos
Solvere, diſcordes conciliare ſibi.
Et quæcumque homines miſeri ſolatia quærunt,
Hæc, ut poſſibile eſt, promere corde pio;
Ut recti vere cupidus, vereque benignus,
Quæ mala ſunt fugiat, quæ bona ſunt faciat.

De

De angusta vitæ via.

EPIGRAMMA XLIII.

ARcta via est, veræ quæ ducit ad atria vitæ,
Nec recipit carnis gaudia mentis iter.
Amplis incedit spatiis terrena voluptas,
Angusto virtus limite celsa petit.
Et tamen hi calles, quos mundi vana pavescunt,
Quædam magnificis æquora sunt animis.
Difficilisque nimis per pura, per ardua gressus
Commendat fidei, quod tolerare juvat.

De amore legis.

EPIGRAMMA XLIV.

LEgem spernentes odit cum Legis amator,
Non homines odit, sed reprobat quod agunt.

De bono intellectu.

EPIGRAMMA XLV.

SCriptorum Domini plene videt omne profundum,
Impier qui factis cognita verba piis.
Nam nimis a sensu doctrinæ devius errat,
Si, quæ curavit scire, fugit facere.

De scientia boni.

EPIGRAMMA XLVI.

SCit legem, ductique tenet jussa Omnipotentis,
Qui quod novit agens, diligit id, quod agit.
Non satis est Domini præceptum volvere lingua,
Is meminit legis, qui memor est operis.

De bonorum & malorum finibus.

EPIGRAMMA XLVII.

ESse Deo verum, & proprium est: cui quisquis adhæret,
Æterni in regni lumine semper erit.
Nam qui justitiam spernunt, non esse laborant,
Inque nihil tendunt, & nihil esse queunt.
Non ergo illorum poterit pars multa videri,
Quorum in Sanctorum nullus erit numero.
Sed vere magni, & multi sine fine manebunt
In Christo, quorum gloria perpes erit.

De bonorum & malorum finibus.

EPIGRAMMA XLVIII.

SCire volens, in qua rerum sis parte locandus,
Discute quid rimeas, quidve sit id, quod amas.
Nam cunctis hoc gemino nascuntur fomite motus,
Respondentque suis germina principiis.
Et quod quisque bonum sibi tempore duxit in isto,
Hoc summi regis judicio capiet.

De superbia.

EPIGRAMMA XLIX.

QUa primum in mortem est homo pulsus fraude mali,
Hanc illi extremam bella peracta movent. (gni,
Sublimes ut cum palmas, claraque coronas
Sumpserit, atque hostem subdiderit pedibus:
Virtuti propriæ velit assignare triumphum
Non domino, cujus munus, opusque fuit.
In quo uno semper superat, qui non superatur;
Quo dignante manum subdere, nemo cadit.

De eodem argumento.

EPIGRAMMA L.

OMne bonus vitii proprio tantum valet actu,
Et peccata suam quæque gerunt speciem.
Sola est innumeris armata superbia telis;
Cui possunt vires & bene gesta dari.

De superbia Diaboli, & Christi humilitate.

EPIGRAMMA LI.

LEtifer immodico naturæ elatus honore
Angelus, inde hominem subruit, unde ruit.
Sed Christus miserans deceptum fraude maligni,
In se illi ad vitam posse redire dedit:
Si caveat pactis hostis servire superbi,
Sectari & studeat formam humilis Domini.
Qui Patris in Deitate manens Deus Omnicreator,
Verus de sacra Virgine natus homo est:
Sic nostrum adsumens matris de corpore corpus,
Esset ut adsumptæ carnis origo Deus:
In quo per lavacrum, fidei virtute renata,
Cœleste accipiet gens nova principium.
Nil hominis primi retinens, sed plena secundi,
Splendore in capitis glorificanda sui.

De humilitate Justorum.

EPIGRAMMA LII.

OPpressis quoties justis dominantur iniqui,
Non est puniti supplicium meriti.
Sed virtus fidei sub tali examine crescit;
Nec servile gravat libera corda jugum.
Solus peccator servit male: qui licet amplo
Utatur regno, sat miser est famulus;
Cum mens carnalis, nimium dominante tyranno,
Tot servit sceptris, dedita quot vitiis.

De vovendo Deo.

EPIGRAMMA LIII.

QUid voveat Domino, quisquis bene corde volutat,
Ipsum se totum præpiret & voveat.
Major enim offerri nequit hostia mentis in ara,
Nec Christi ex templo suavior exit odor.

Quam

Quam cum homo caſtorum profert libamina morum:
Et de virtutum munere ſacra litat.
Sic tamen ut norit qui reddit vota Tonanti,
Unum divinis cultibus eſſe locum,
In toto mundo, quem vera Eccleſia præbet,
Et ſine quo nullum juſtitiæ eſt meritum.

De oblatione votorum.

EPIGRAMMA LIV.

OPtima vota Deo, quorum eſt dator ipſe, voventur,
Hoc ſurſum dignum eſt ire, quod inde venit.

De modo habendi.

EPIGRAMMA LV.

MAgnum peccatum eſt amor immoderatus habendi,
Et plus quam vitæ ſufficiat, cupiens.
Nam quod nos veſtit, quod paſcit, cura ſalutis,
Si vanis ſit mens libera, non onerat.
Si qua igitur ſuperant, quorum non indiget uſus,
Debilibus profint, utque juvent inopes.
Quiſquis enim cupide non expendenda recondit;
Quæ nulli tribuit, pauperibus rapuit.

De divitiis.

EPIGRAMMA LVI.

TErrenis opibus cum dives gaudet iniquus,
Veris ſe miſerum neſcit egere bonis.
Nam quid erit, quod non momento temporis uno
Perdere mundana conditione queat?
Cui licet adverſis ceſſantibus omnia parcant,
Lege tamen mortis ſit faciendus inops.
At bona juſtorum nullis obnoxia damnis
Hoſtes, furta, ignes, & mare non metuunt:
Indemnie ſervat proprium ſapientia cenſum,
Nec perdunt meritem parque fideſque ſuum.
Omnis virtutum ſemper ſubſtantia ſalva eſt,
Invitis Chriſti munera nemo rapit.

De Virginitate.

EPIGRAMMA LVII.

CArnis Virginitas intacto corpore habetur:
Virginitas animæ eſt integerata fides:
Quæ ſine corporei nil prodeſt cura pudoris:
Sed mentis pietas auget utrumque bonum.

De deſideriis carnis caſtigandis.

EPIGRAMMA LVIII.

COrporeus inter ſenſus, moribundaque membra,
Multa animus patitur carnis ab hoſpitio:
Quæ vitæ, de qua vivit, contraria quærens,
Legem vult mentis ſolvere lege ſua.
Sed prudens præſul famulam frenare rebellem
Æterni regis diſcat ab imperio;
Et rerum accipiens ſupero de lumine lumen,
Noctem peccati condis ab æde fuget.
Nam quia cuncta Deus bona condidit, ipſaque noſtri
Exilii regio eſt pulcra decore ſuo.
Auditus, viſus, guſtus, contactus, odorque,
Præberi gaudent undique, quod placeat.
Fitque nocens homini præſentis temporis uſus;
Si capium blandis inferiora ligant.
Mens igitur ſapiens ſuperas enitere ad arces,
Et ſummis fieri ſuaſce beata bonis.
Delicias jam nunc promiſſi concipe regni,
Virtute atque fide, quod cupis eſſe, tene.
Neve ad ſpem dubiam fruſtra te currere credas,
Naturæ in Chriſto proſpice ſiba tuæ.
A quo ſuſceptum ſi te non ambigis eſſe,
Totus homo in capitis corpore ſemper eris,
Tantum ut juſſa velis nutu obſervare docentis,
Qui, quod ait verbo, prævenit auxilio.

De carnis cupiditate vincenda.

EPIGRAMMA LIX.

NUlla enima eſt, quæ non mortali carne gravetur,
Nec de corporea conditione gemat.
Sed confirmare invalidam, & frænare rebellem,
Legitimum & proprium eſt mentis opus Dominæ:
Quæ jus naturæ ut moderamine temperet æquo;
Et ſubdat ſcepteris noxia quæque ſuis:
A Domino auxilium, & vires petat, ut valeat ſe
Vincere, nec ſenſus inciret ipſa ſuos.
Nam nullos famulæ poterit compeſcere motus;
Ni fuerit Chriſti ſemper amore potens.

De fortitudine tolerantiæ.

EPIGRAMMA LX.

QUi valet adverſis oneratam ducere vitam,
Et tolerare magis vult mala, quam fugere:
Majoris multo eſt animi, quam ferre paveſcens
Indocti injuſtum judicium populi.
Mens etenim recta, & puri ſibi conſcia cordis,
Hoc plus ſplendeſcit, quo magis adteritur.

De Patientia fidelium.

EPIGRAMMA LXI.

CUm conſtans anima adverſis non frangitur ullis,
Et fidei virtus intemerata manet:
Norit ineſſe ſibi Dominum patientia fortis;
Inque ejus donum, quod ſteterit, referat.

Nam quod non cecidit, propriis si viribus aptat,
Hoc ipso, quo se stare putat, cecidit.

De impari ictu fortunæ.

EPIGRAMMA LXII.

IN rebus mundi non idem est omnibus usus,
Nec cunctis paribus cuncta ferunt animis.
Namque bonos non blanda inflant, non aspera frangunt,
Sed fidei invictæ gaudia vera juvant.
Terræ autem & fœni breviter florentis amator,
Seu caret optatis, seu fruitur, miser est.

De toleranda varietate mundana.

EPIGRAMMA LXIII.

DUm mutabilium decurrunt tempora rerum,
Dumque suis mundus motibus adteritur;
Rectorum est adversa pati, & tolerare modeste,
Nec querula in quoquam voce movere Deum.
Cujus judicio nulli parcetur iniquo,
Et perpes justos gloria suscipiet.

De odio Mundi in Christianos.

EPIGRAMMA LXIV.

IMpia pars mundi pavi est infesta piorum;
Nec tolerare potest dissimiles animos.
Ridens nolentes opibus præsentibus uti,
Sperantesque sibi credita posse dari:
Sed spernenda hæc suos populis opprobria sanctis,
Quæ stulte jaciunt corda aliena Deo.
Nam spes nostra ea hoc visu fit certior omni,
Quod spondens quidquid credimus, hoc Deus est.

De Bello intestino.

EPIGRAMMA LXV.

NUmquam bella bonis, numquam discrimina desunt;
Et cum quo certet, mens pia semper habet.
Quæ carnem oblectant, sancto sunt noxia cordi;
Contra animi legem prælia corpus habet.
Pulsant exterius diversis motibus hostes;
Intus civile est, & sociale malum.
Ut possit mundi illecebris, vitiisque resisti,
Vis est corporei mortificanda hominis.
Sed quæ mens recto famulam sub jure tenebit,
Edomitæ ut regnet carnis in officiis,
Excelso nisi quæ servit bene subdita regi,
Unde est facta volens, fiat & inde valens?

De Timore.

EPIGRAMMA LXVI.

UTile prudenti est mundana adversa cavere,
Et quod vitandum prospiciat, fugere.
Sed cum peccati meritо manus Omnipotentis,
Omnia concludens arctat ubique reum:
Unam profugium tutum est Deus ipsa timenti,
A quo discedens, ne pereat, redeat.
Converti namque ad dominum certissima vita est;
Et pacem offensi quærere, sola salus.
Qui terret, parcit; qui percutit, ipse medetur.
Vivere vis? illi subdere, quem metuis.

De Fidelium culpis, & Infidelium bonis.

EPIGRAMMA LXVII.

UT quædam tenues maculæ in splendore piorum,
Major virtutum quas vacuat numerus,
Æternæ donis nequeunt obsistere vitæ,
Nec merita obscurat grandia culpa levis:
Sic aliquid plerumque boni pars impia gestat,
Magni mole mali quod facile obruitur.
Nec prodest quidquam recti sapuisse malignis,
Si verum & summum non coluere Deum.
Una fides igitur, spes una est, atque amor unus,
Quo fiat justus, sitque beatus homo.
Nam bona, quæ pravis naturæ ex dote superfunt,
Augent peccati pondera, non minuunt.

Quod vita Infidelium vitia sit peccatum.

EPIGRAMMA LXVIII.

QUamvis multa homini post vulnera prima supersint,
Quæ vitam hanc faciant laudis habere decus:
Si tamen ingenio claro & probitatis amori
Fons desit fidei, subdita corda rigans,
Cunctarum fœcundum marcescit inutile germen,
Nec fruitur vero lumine falsus honor.
Ignoratus enim Deus, & non credita virtus,
Quæ vera ad summum provehit arte bonum;
Non sinit eniti regna ad cælestia mentem
Obstructam vanis, occiduisque gravem.
Perque omnes calles errat sapientia mundi,
Et tenebris addit, quæ fine luce gerit.

De acceleranda conversione.

EPIGRAMMA LXIX.

COnverti ad mores testos, & vivere sancte
In Christo meditans quod cupit acceleret.
Cedant virtuti vanarum obstacula rerum,
Ne perdat voti tempora lenta fides.
Quid juvat in longum causas producere morbi?
Cur dubium expectat cras hodierna salus?
Scimus correctis veniam non esse negandam;
Sed nulli nostrum est ultima nota dies.

De promissione Dei.

EPIGRAMMA LXX.

QUæ Deus Omnipotens promittit, perficit ipse;
Nec proprium externis viribus implet opus.

Hinc

Hinc ſecuta fides ſperat quod credit, amatque
Auctorem, qui quod ſpondet & efficiet.
Nam ſi quæ Dominus promittit, non operatur,
Sed ſolum humanum providet arbitrium:
Non hæc dona ejus, ſed ſunt prædicta vocanda,
Cui quiſquam ex proprio ſit bonus abſque Deo.
Quod quia non recipit pietas, veroqoe repugnat;
Gratia nos reparet, gratia juſtificet:
Quæ ſic in cunctis impleat ſua dona vocatis;
Ut quorum dux eſt, ſiat & ipſa comes.

De præmio Chriſtianæ Religionis.

EPIGRAMMA LXXI.

HAc deſideril Deus eſt pietate colendus,
Juſtitiæ ut merces tota ſit ipſe Deus.
Nam ſperaos alio ſe munere poſſe beari,
Non quod poſcit, amat, ſed quod habere cupit.

De vera beatitudine.

EPIGRAMMA LXXII

NOn ſemper vere eſt felix impleta voluntas:
Cum ſæpe injuſtis ſint mala vota animis.
Recta igitur capiens, etiamſi non ſit adeptus,
Perſiſtendo tamen velle bonum bonus eſt.
At pravus quod fert animo, ſi non habet actu,
Tum miſer eſt, quam ſi quod cupit, obtineas.

De gaudio vero.

EPIGRAMMA LXXIII.

FElices vere faciunt, ſemperque beatos,
De vero & ſummo gaudia nota bono.
Nam mundi ex opibus brevis ac peritura voluptas
Edita perpetuæ ſemina mortis habet.
Non placeat vanis animum ſubmittere rebus,
Peſtiferiſque avidam meotem onerare cibis.
Cor mundum & ſapiens fructu virtutis alatur,
Et Chriſti in noſtro pectore regnet amor:
Quo ſemel impletus, oomqoam vacuabitur illo,
Æterna æterni flumina fontis erunt.

De Gaudio Chriſtiani.

EPIGRAMMA LXXIV.

ANgelicos cives, & Chriſti in membra renatos,
Non trahat ad veterem carnis origo hominem.
Multa quidem in noſtros mundus bona procreat uſus,
Et pleno tellus ſervit opima ſinu.
Sed terræ hoſpitibus, Cæli ſuper aſtra vocatis,
Virtutis palma eſt ſperpere blanda ſoli;
Et ſic præſentis ſpatium percurrere vitæ,
Ipſa peregrinis ne via ſit laqueus.
Nam declioantes prn ſommis ferre laborem
Terrenorum avidos iofima ſuſcipient.

De requie adhuc in carne viventis.

EPIGRAMMA LXXV.

ESt & in hac vita multis requies data ſanctis,
Quorum animas mundus non tenet occiduus:
Quos deſideriis nullis peritura fatigant,
Et quibus omne bonum eſt Chriſtus, & omnis honor.
Utuntor terra ut Cælo, fugientia temnunt.
Quod credunt quod amant, quod capiunt, Deus eſt.

De Sabbato,

EPIGRAMMA LXXVI.

NOn recto ſervat legalia Sabbata cultu,
Qui pietatis opos credit in his vetitum.
Nulla dies actus hominum non damnat iniquos.
Omnia conveniunt tempora juſtitiæ:
Nec corrumpuntur virtotibus otia ſancta:
Tantum a peccatis libera corda vacent.

De laudando Deoor.

EPIGRAMMA LXXVII.

QUi laudat Dominum de mundi conditione,
Et rerum io ſpecie prædicat artificem;
Laudet & æternam mortem, flammaſque minantem,
Et juſti Regis judicium metuat.
Spes de promiſſis nihil ambigat, omne dubit Rat.,
Quod parat, & meritis Gratia major erit;
Si properent fontes peccati abrumpere nodos
Aote diem mortis, dum locus eſt veniæ.

De æternis Gaudiis.

EPIGRAMMA LXXVIII.

SEmper eruot, quod ſunt, æternæ gaudia vitæ:
Gaudendi quoniam cauſſa erit ipſe Deus.
Nec varios pariet motus diverſa vnlantas.
Unum erit in cunctis lumen & onus amor.
Inque bonis ſummis poſita experientia felix,
Nec volet augeri, nec metuet minui.

De Superna Patria civibus.

EPIGRAMMA LXXIX.

CÆleſtem ad Patriam Chriſto redimente vocatus,
Vitam labentis temporis hoſpes agit.
Damqoe ad promiſſam requiem non per ſua tendit,
Mundanæ patitur multa pericla viæ.
Quæ nunc obſeſſa adverſis, ounc plena ſecundis
Aut frangit trepidos, obligat aut dubios.
Inter quos laqueos currentem ad gaudia vera
Noo capiet mundus, cui via Chriſtus erit.

Quid ſit eſſe cum Deo.

EPIGRAMMA LXXX.

MAjeſtate Dei concluditur omne quod uſquam eſt:
Quæ ſine nil rerum ſtare, vel eſſe poteſt.
Huic homo ſi recte famulatur, proximus hæret:
Si reſilit, miſero degit in exilio.
Omnia ſic Dominus diſcriminat ordine juſto,
Quo ſint ſumma bonis, ima parata malis.

De Paſſionibus Sanctorum.

EPIGRAMMA LXXXI.

QUod plerumque mali in Sanctos ſævire ſinuntur,
Quodque bonis pravi ſæpe nocere queunt:
Abſque Dei nutu non fit, qui corda ſuorum
His etiam bellis glorificanda probat.
Creſcunt virtutum palmæ, creſcuntque coronæ,
Mutantur mundi prælia pace Dei.

De fine Sanctorum.

EPIGRAMMA LXXXII.

CUltor juſtitiæ Divinæ, & pacis amator,
Quem vocat ad ſummum vita beata bonum:
Scanders conſtanter dextros aditere calles,
Deſpiciens lævæ noxia plana viæ.
Tutius eſt duros mundi tolerare labores,
Infeſtique hoſtis prælia ſæva peti:
Quam victum officiis enimum ſubmittere blandis,
Captaque ſervili ſubdere colla jugo.
Tempore in occiduo non longe eſt uſus honoris,
Et celeri lapſu gaudia falſa fluunt.
Finem igitur propril ſapiens ſpeculabitur ævi,
Et via, qua currit, quo ferat, adſpiciet.
Nem mundo innexis pars eſt cum principe mundi:
At ſervis Chriſti gloria Chriſtus erit.

De morte Sanctorum.

EPIGRAMMA LXXXIII.

CUncta nobis proſunt, quos & mors ipſa beatos
Efficit, ut ſumant præmia principium.
Ille igitur finis malus eſt, quem pœna ſequetur,
Et qui perpetui porte doloris erit.
Non quo abſumentur lacrimæ cunctique labores:
Ut veteris pereant omnia ſigna mali.

De impunitate Peccantium.

EPIGRAMMA LXXXIV.

QUi ſe peccatis gaudet feliciter uti,
Infelix nimis eſt proſperitate ſua.
Dumque capit miſeros effectus prava voluntas,
A vera ſemper luce ſit exterior.
Sumens peſtifere de conſuetudine robur,
Et ſua complectens vincula mortis amor.
Deficiant potius vana oblectamina mundi,
Subdanturque pio colla domanda jugo:
Inque patres fibras deſcendat cura medentis:
Ut blandum morbum pellat amica ſalus.

De mali Impunitate.

EPIGRAMMA LXXXV.

GAudet tranſgreſſor peccato impune potitus,
Si non infertur debita pœna reo.
Ceu nulla offendant hominum commiſſa Tonantem;
Aut aliqua Excelſi notitiam lateant:
Sed vetitorum avidis gravior tunc ira timenda eſt,
Cum ſeſe removent verbera juſtitiæ.
Nam quid erit morbi, quod non dominabitur illi,
Cui ſupera auxilium jam medicina negat?

De non deſperandis Peccatoribus.

EPIGRAMMA LXXXVI.

UT morbo oppreſſis præſtanda eſt cura medendi,
Donec in ægroto corpore vita manet;
Sic pravis multa, & vitiorum mille gravatis,
Sanctarum pietas eſt adhibenda precum.
Ut dum poſſibile eſt mutari corda malorum,
Horreſcat noctis devia lucis amor:
Converſiſque novam mentem det gratia Chriſti,
Qua ſunt homines juſtificante boni.

Quæ ſit vera Innocentia.

EPIGRAMMA LXXXVII.

PErfecte bonus eſt, & vere dicitur inſons,
Nec ſibi, nec cuiquam quod noceat faciens.
Nem quicumque alium molitur lædere, primum
Ipſum ſe jaculo percutiet proprio.
Et cum ferre animam non ſit ſubiture facultas,
Non dubium in cordis viſcere vulnus habet.
Nec fugit infecti ſceleris mens prava teſtum,
Cui nimis hoc ſolum, quod voluit, nocuit.

De Proficiendo.

EPIGRAMMA LXXXVIII.

DOctrinæ Domini penetralia tempore in ſſto
Ad plenum nulli pervia ſunt homini.
Semper enim Sanctis ſupereſt, quo creſcere poſſint:
Et perfectorum gloria principium eſt.
Virtutem virtus pariat, de lumine lumen
Prodeat: atque omnis palme gradum faciat.
Nam cur non cupide mens quærat, quæ Deus offert:
Cui danda ut recte poſceret, ipſe dedit?

De

De obſequiis debitis.

EPIGRAMMA LXXXIX.

REddendum eſt quidquid mundo bene poſtulat ordo,
Propoſitumque piæ non violat fidei.
Mitibus, & Sanctis nulla eſt ſpernenda poteſtas:
Æquum ſervire eſt Regibus, & Dominis:
Ut Chriſti famulis ad verum proſit honorem,
Dilexiſſe bonos, & toleraſſe malos.

De ædificatione domus Dei.

EPIGRAMMA XC.

CUm lapides vivi pacis compage ligantur,
Inque pares numeros convenit una domus:
Claret opus Domini, qui totam conſtruit aulam,
Effectumque piis dat ſtudiis hominum:
Quorum perpetui decoris ſtructura manebit,
Si perfecta auctor protegat, atque regat.

De Faſtidio ſpirituali.

EPIGRAMMA XCI.

UT perdunt propriam mortalia corpora vitam,
Si nequeunt eſcas ſumere corporeas;
Sic animæ niſi deliciis rationis alantur,
Dum verbi æterni pane careunt, pereunt.
Nam quid erit, quod dira procul faſtidia pellat?
Cum ſe ipſo refugit mens ſaturata Deo.

De quærendis præſidiis in pace.

EPIGRAMMA XCII.

DUm non perturbant ullum diſcrimina mundi,
Dumque diem pacis prælia nulla premunt;
Exercere fidem divinis convenit armis,
Conſilioque omnes anticipare minas.
Tranquillam, & curis vacuam ſapientia mentem
Imbuet, & placidi pectoris hoſpes erit.
Nam quod non fuerit conceptum corde quieto,
Adquiri in ſævo turbine non poterit.

De remediis tribulationum.

EPIGRAMMA XCIII.

INter mundanæ mala conflictantia vitæ,
Sæpe quibus Domini corripitur populus,
Qui tempeſtatum varia ſub clade laborant,
Noſcant ſe juſti ferre flagella Dei:
Atque ipſum toto gemitu, planctuque precentur;
Ut, qua ſcit, miſeris auxilietur ope.
Non etenim proprio arbitrio curabitur ægri:
Nec vero leges ipſe dabit medico.
Morbida rimetur penetralia dextra ſalutis,
Et depreſſa gravi viſcera peſte levet.
Abſque dolore quidem nequeunt malafuera repelli:
Sed quod inferunt dulcia, amara novant.
Pœnitet morum, & vitiis virtute fugatis,
Regnum peccati reſpuat aula Dei.
Ad veniam tendunt juſti pia verbera Regis.
Ira brevis rectis gaudia longa dabit.

De cauſis incognitis operum Dei.

EPIGRAMMA XCIV.

DIvinorum operum ſecretas noſcere cauſas
Humanis non eſt poſſibile ingeniis.
Nec nullo tamen intuitu ſpeculatur operta,
Qui, multa ut lateant, ſcit placuiſſe Deo.
In quo mens imbuta fide ſimul omnia diſcit,
Perque operum ſpeciem ſuſcipit artificem,
Fingentem rebus formas, loca, tempora, motus,
Menſaris, numeris, ponderibuſque ſuis.
Scrutari ne cura procax obſtruſa laboret,
Cui cuncta in Chriſto noſſe, & habere datur.

De occultis non judicandis.

EPIGRAMMA XCV.

CUlpare in quoquam, quæ non ſunt nota, malignum eſt,
Præſertim ſi quæ cognita ſunt, bona ſunt.
Non pateant faciles ſævis rumoribus aures;
Quæ neſcire juvat, credere non libeat.
Linquantur ſecreta Deo: qui, ſi quid opertum eſt,
Inſpicit, & nullis indiget indiciis.

De bonis, quæ nemo amittit invitus.

EPIGRAMMA XCVI.

OMne bonum mundo concretum, & tempore partum
Quacumque amitti conditione poteſt;
Et quamvis damnis vigilanter cura reſiſtat,
Sæpe tamen propriis diſpoliatur homo.
At bona, quæ vere bona ſunt, nec fine tenentur,
Semper habet, quiſquis ſemper habere cupit.
Nec vim ferre poteſt Chriſto ſubnixa voluntas,
In quo perſiſtens omnia vincit amor.

De puritate, quam animus non perdit invitus.

EPIGRAMMA XCVII.

MEns illæſa nihil violato corpore perdit:
Invitam carnis vulnera non maculant.
Nec crimen facti recipit non mixta voluntas:
Velle magis facinus, quam tolerare nocet.
Sic autem ad cordis penetralia cuncta recurrunt,
Ut plerumque animus ſit ſine carne reus.
Dum quod ab intacto ſemotum eſt corpore, ſolus
Concipit, & teſtis motibus intus agit.

De

Nullam mali esse naturam.

EPIGRAMMA XCVIII.

PEr verbum Omnipotens Deus omnia condidit unus;
A quo natura est nulla creata mali.
Et quod non fecit dives sapientia Verbi,
Non habet in rerum conditione locum.
Nulla igitur vitiis substantia, nullaque vita est,
Quæ vegetet corpus, materiamque suam.
Sed cum libertas discedit ab ordine recto,
Nec servant proprium, quæ bona sunt, modulum;
In culpa & vitio est vagus in contraria motus,
Fitque malum veram deseruisse viam;
In quam si toto properet quis corde reverti,
Nullus neglecti limitis error erit:
Totaque deleti peccati pœna peribit,
Condita in integrum restituente Deo.

De martyribus non baptizatis.

EPIGRAMMA XCIX.

SI mundo moritur divino fonte renascens,
Fitque novus vita, qui sepelitur aqua:
Fœdati non sunt sacro baptismate Christi;
Fons quibus ipsa sui sanguinis unda fuit.
Et quidquid sacri fert mystica forma lavacri,
Ad motum implevit gloria martyrii.

De labore fingentium mendacia.

EPIGRAMMA C.

FAllaces cutis semper torqueatur amaris,
Et mala mens numquam gaudia pacis habet,
Lubrica dum trepido mendacia plasmate fingit,
Consumens totum tempus in arte mali.
At simplex animus commenti & liber iniqui,
Nil amat injustum, nil gerit implacidum.
Sectator veri potietur luce serena,
Est quoniam mendax, noxque, dolorque sibi.

De eodem.

EPIGRAMMA CI.

AD patriam vitæ nostis de valle vocati,
Virtutum gradibus scandite lucis iter.
Arduus, atque arctus fert ad cælestia callis:
Devexa ad mortem ducit & ampla via:
Qua fallax tumidi incedit sapientia mundi,
Commentisque suis ludificata ruit;
Et mala corporei sequitur dum gaudia sensus,
Exulat a veto lumine cœca procul:
Nec falsarum habitu virtutum ornata juvatur,
Perdit mens veri nescia, quidquid agit.
Noverit ergo Deum sapiens, totisque medullis
Diligat, inque ipso se quoque amator amet.
Sit bonus, & justus, sit vetax, atque benignus,
Sit forma, & speculum, lux, & imago Dei.
In Christo factus novus, & jam carne vetusta
Exutus, vilem mente relinquat humum.
Ut sacri templi quacumque in parte locetur,
Magnum erit, in capitis corpore quidquid erit.

De adulationis vitio.

EPIGRAMMA CII.

LIngua assentatrix vitium peccantis acervat,
Et delectantum crimine, laude ligat.
Nulla sit ut lapso reparandæ cura salutis,
Blanditur sonti dum maleſuadus honor.
Libera sit potius vox correctoris amici,
Serpere nec fibris cæca venena sinat.
Nec credens medici verbis fallacibus ægra
Noxia laudatæ vulnera pestis amet.

De Petitionibus contrariis Dei.

EPIGRAMMA CIII.

CUm Deus effectum precibus non præstat iniquis,
Multis concedit, quod nocitura negat.
Errantes voto non vult delinquere facto,
Iratus fineret, quod prohibet placidus.
Discat felici supplex gaudere repulsa:
Incipiatque animo pellere quod voluit.
Parcentemque Deum noscat sibi, cum ruiturus
Non exaudiri, cum rueret, meruit.

De malæ voluntatis effectu.

EPIGRAMMA CIV.

CUm datur injusto peccandi optata potestas,
Ut mala mens prave quod cupit, efficiat:
Ira Dei magna est, qua multos sic quoque punit,
Ut quibus exultant criminibus, pereant.
Crescit enim occulte cum longo pœna reatu,
Ausibus illicitis si nihil obstiterit.
Et magis erranti ne parcant flagra, timendum est;
Quam ne non fiat, quod voluisse nocet.

De cohibenda ira.

EPIGRAMMA CV.

NEmo suæ mentis motus non æstimat æquos;
Quodque volunt homines, se bene velle putant.
Unde animus celeri pace est revocandus ab ira:
Ne robur sævis tempora dent odiis.
Offensas sibimet parcentia corda remittant,
Nam nemo est, qui non indigeat venia;
Quam nostri memores mandi inter vana vigiliis,
Omnibus in causis & damus, & petimus.

De vera Dei laudatione.

EPIGRAMMA CVI.

LAus vera in Dominum deprimitur ore precantis,
Si quæ voce fluunt, intima cordis habent.

Non

Non prodeſt cuiquam ſolis bona dicere verbis,
Nil pia mens habeat, quod bene lingua ſonat.
Nam fari noſſe miſerum eſt, & vivere prave.
Damnat nos malum regula juſtitiæ.

CARMEN DE INGRATIS

PRÆFATIO.

UNde volontatis ſanctæ ſubſiſtat origo,
Unde animis pietas inſit, & unde fides.
Adverſum ingratos, falſa & virtute ſuperbos,
Centenis decies verſibus excnlni.
Quos ſi tranquilla ſtudeas cognoſcere cura,
Tutus ab adverſo turbina, lector, eris.
Nec libertate arbitrii rapiere rebellis,
Ulla nec audebis dona negare Dei.
Sed bona, quæ tibi ſunt, operante, fatebere, Chriſto,
Non eſſe ex merito ſompta, ſed ad meritum.

PARS I.

COngenitæ in Chriſto gentis mihi caſtus ab alto
Inſinuatus amor, proprias excedere vires
Me jubet, atque pias accendere carmine mentes,
Na poſt confectum celebris victoria bellom
Securos animos incaota paca reſolvat:
Can metus eliſo jam nullus ab hoſte ſuperſit,
Nec caput attriti viroſum palpitet anguis.
Unde igitur commenta mali ſopita reſurgant;
Quemva ipſo de fine dolum nova promat origo,
Da fari Pater omnipotens, artemque malignam
Pandere, proſtratus qua rurſum nititur error.

CAP. I.

DOgma, quod antiqui ſatiatum felle draconis
Peſtifero vomnit coluber ſermone Britannus;
Hac primos homines creros ditione ferebat;
Ut ſen præſcriptum mandatum tranſgrederentur,
Sive inculpati ſervata lege manerent,
Mortem iſtam prorſus, qua carnem vita relinquit,
Opperterent, quæ non peccato parta, ſed ipſo
Inſtituente Deo, comes eſſet fixa creatis.
Progenitos igitur nullum traxiſſe reatum
De Patribus, neque diſſimiles nunc naſciar illo
Ortu primorum; qui libertate male uſi
Peccarunt, forma nocui, non ſemine prolis.
Poſſa autem inſontes omnes virtutis in arce
Vitam agere, & menti ingenitum ſarvare decorem;
Arbitrio quoniam ſubſiſtat recta volantis
Naturalis honos, lexque inſita cordibus intus
Hoc moneat, quod ſcripta foris: cui gratia Chriſti
Addita perfugium lapſis generaliter in ſa
Condidarit, ſacro ſi vellent fonte novari;
Ut ſponte adtractum vania ſolvanta reatum,
Sponte ſua in vires proprias natura rediret;
Quoque per errores eſſet ſpoliata vigore,
Hunc ſervare ſemel poſſet purgata receptum.
Tam dives vero hoc donum baptiſmatis eſſe,
Et tam multa homini conferri fœdere in iſto;
Ut parvis etiam, vitioque carentibus omni
Congruat, ut qui ſunt geniti bene, ſint meliores,
Naturæque bonum adjecto illuſtretor honore.
Nullum autem ex cunctis exſortem manaris hujus,
Judicio genitam eſſe Dei; ſe quemqua meteri
Libertate ſua, ut capiat promiſſa vocantis,
Quæ ſint adverſis indebita, debita rectis.

CAP. II.

TAlia cum demens lata diffunderet arror,
Commentiſque rudes traheret letalibus atres;
Adſuit exhortaara Deo, pruviſa per orbem
Sanctorum pia cura patrum, non diſpare motu
Conficiens diros jaculis cæleſtibus hoſtes.
Iiſdem namque ſimul decretis Spiritus unus
Intonuit. peſtem ſubeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri; quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non poſſidet armis
Relligione tenet. non ſegnior inde Orientis
Rectorum cura emicuit; captumqua nefandi
Dogmatis auctorem conſtrinxit lege benigna
Commentum damnare ſuum, niſi corpore Chriſti
Abjungi, & ſancto mallet grege diſſociari.
Lene quidem hoc, nimiumque malos toleraſſe videtur
Judicium: ſed ſencta fides examine in illo
Vicit ohorturam diro de ſemine prolem.
Proſpectum namque eſt, divino & munere cautum,
Ut licet inſtantem declinans beſtia pœnam,
Perfidiæ ſecum ſenſus tenniſſet eoſdam;
Ipſa tamen proprium germen damnando ſecaret,
Ore malam extinguens ſobolem, quam protulit ore.
Tunc atiam Bethlæi præclari nominis hoſpes,
Hebræo ſimul & Grajo, Latioque venuſtus
Eloquio, morum exemplum, mundiqua magiſter
Hieronymus libris valde excellentibus hoſtem
Diſſecuit, noſcique dedit, qao turbine veram
Vellent exortæ lucem obſcutare tenebræ.
Quid loquar & curam magnæ quam geſſit io urbe
Conſtantinopoli docto bonus ore ſacerdos
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Conſutando fide? de qua tunc impia corda
Quamvis ſe obducta tegerent velamine forma
Judicii, & tacitæ tuleraut tormenta repulſæ.
Prætereo quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Epheſos; non paſſa ſuie conſiſtere tectis
Vaſa iræ, & morbi flatus, & ſemina mortis:
Quaque fide tellus etiam Trinacria ſervans
Agmen viperenm propriis ſnegerit oris.

CAP. III.

TU canſam fidei flagrantios Africa noſtræ
Exequeris; tecumque ſunm jungente vigorem
Juris apoſtolici ſollo, fera viſcera belli
Conficis, & lato proſternis limine victos:
Convenere tui de cunctis urbibus elmi
Pontifices, geminoque Senum celeberrima Cœtu
Decernis quod Roma probet, quod Regna ſequantur.
Nec ſola eſt illic Synodorum exerta Poteſtas;
Cen quos non poſſent retione avincere noſtri
Vi premerens; diſcuſſa artes viruſque retectum eſt.

Hære-

Hæretici ſenſus; nullumque omnino relictum,
Docta fides quod non diſſolveret argumentum.
Condita ſunt, & ſcripta manent, quæ de cataractis
Æterni fontis fluere undante meatu,
Et ter centenis procerum ſunt edita linguis,
Sic moderante ſuam legem bonitate ſevera,
Ut qui damnato ceſſeut de errore reverti,
Acciperent pacem, pulſis qui prava tenerent.
An alium in finem poſſet procedere ſanctum
Concilium, cui dux Aurelius, ingeniumque
Auguſtinus erat? quem Chriſti gratia cornu
Uberiore rigens, noſtro lumen dedit ævo
Acceuſum cœlo de lumine. nam cibus illi
Et cita & requies Deus eſt, omniſque voluptas
Unus amor Chriſti eſt, unus Chriſti eſt honor illi.
Et dum nulla ſibi tribuit bona, ſit Deus illi
Omnia, & in ſancto regnat ſapientia templo.
Iſtius ergo inter cunctos, qui de grege ſancto
Infanas populere feras, induſtria major,
Majus opus totum præſtantius imbuit orbem.
Nam quocumque gradum convertit callidus hoſtis,
Quaque per ambages anceps iter egit opertas;
Hujus ab occurſu eſt præventus, mille ciarum
Inſidiis aditum non reperientibus ullum.
Cumque foris rabies avidorum excluſa luporum
Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes:
Ne mentes allarum ocium corrumpere poſſet,
Non dubie obliquis turbaret corda querelis;
Iſtius ore viri fecit Deus: iſtius ore
Flumina librorum mundum effuſere per omnem,
Quæ mites, humileſque bibunt, campiſque animorum
Certant vitalis doctrinæ immittere rivos.

CAP. IV.

JAmque procelloſæ dejecto turbine noctis
Heu! nova bella, novi parius oriantur in ipſo
Securæ matris gremio. quæ creſcere uatis
Viſa ſibi diſcors horret conſurgere germen,
Degeneres paritans inimico ex ſemine fœtus;
In quibus ante dia, ſpecie fallente, benignus
Errarat genitricis amor, cum obducta decoris
Moribus, æternæ ſtirpis tegeretur origo.
Sic ceeris ſubeunt falſa, & diſcrimine cæcu
Fronte placent, quæ ſine latent: ſic laudis amore
Virtutum ſtudium corrumpitur, atque ab honeſto
Principio in vitium exitat plerumque tumoris,
Quo quidem influentur tunc turpiter, atque peremti
Dogmatis extinctas tentant animare faviltas,
Dum libertatem arbitrii, affectumque volendi
In naturalis motus eirture locantes,
Tam bona quemqae docent ſectari poſſe ſuopte
Ingenio, quam poſſe ſubeſt cuique in mala ferri.

CAP. V.

QUod qui confirmas quidnam diſtabis ab illis,
Qui dicunt, nullo peccati vulnere læſum
Natarale bonum, cumque illo lumine naſci
Nunc omnes homines, quod primis ingeneratum eſt:
An eero eece rpis quædam, quæ parte reciſa
Saſcipias, cordiſque ſinu purgata recondas.
Dic igitur qaidnam inde probes, quid vero refutes,
Et de damnatis quid ſit, quod crimine ſolvas.
An dextram pacis palam dare te pudet hoſti?
Nec turum eſt ulla pulſos ex parte tueri
Simpliciter: quos non dubitas excludere templo,
Pelle animo. nova te diſcordia dividit abs te:
Corde foves quod in ore premis, conjungere amicis
Mentibus, & recum cupidis componere fœdus
Lege tua; jam parce minis, & congrue pactis.

CAP. VI.

ECce pererratis terrarum finibus adſunt,
Implenteſque tuas lacrimoſis queſtibus aures
Inclpiunt: pulſi mundo, nullaque recepti
Sede vagi, tandem fama exhortante redimus,
Quæque placent eobis ampleſti mur; edita nobis
Doctrinæ veſtræ eſt pietas: nihil inficiando
Diſcrimus: liceat nobiſcum jungere ſenſum,
Immortalem hominem factum ſi creditis, & nos
Credimus: inciderit mortem peccando, ſuamque
Progeniem culpa, & leto devinecrit omnem:
Nullus non egeat ſacro baptiſmate Chriſti,
Infanteſque etiam purgentur fonte lavacri:
Dum noſtri decus arbitrii lumenque creatum
Principio, quod ſponte poteſt inſiſtere rectis,
Manieris illæſum, nec viribus abſit ab illis
Quas, condente Deo, generaliter omnie in Adam
Suſcepit natura hominis, nec ſuppetat ulli
De non accepta arbitrii eirtute querela:
Cum ſive delecta ſeu lee, ſeu gratia Chriſti
Omnem hominem ſaleare velit: donumque vocantis
Sic ſit propoſitum, ut nullus non poſſit ad illud
Libertate ſua, proprioque eigore venire:
Sitque ſalus dignis ſalvari ex fonte volendi.
Hæc ſi veſtra fides, eeſtra eſt doctrina, remotis,
Quæ veſtro eesmplo rejecimus, addite ſanctis
Nos gregibus, tandemque boni defendite veſtros.

CAP. VII.

TAlia ſubmiſſus ſi defleat hoſtis apud te,
Quid referes? quo te effectu comperta movebunt?
Conſaltas, trepidas, nutas, cunctaris, & hæres,
Quove anceps ſe præcipitet ſententia voleie.
Injuſtum eſt animis cognetis non dare pacem:
Et quos una fides, eadem ſapientia nectit,
His communem aditum Sanctorum ad ſancta negare.
Jungere ſed fœdus cum talibus, & violare
Sanctorum decreta Patrum, regumque piorum
Scripras lege Dei leges contemnere, multum
Hoſtile eſt, nimiumque audax, & pernicioſum.

CAP. VIII.

ERgo Petri ſolium Romam & Carthaginis olim
Concilium repetant humiles, eademque perorent;
Quæ fruſtra hic trepido ſunt deplorata favori.
Sed cum mille ſenum prudentia pervigil [olim
Perſpectum, notumque tenens, quod tota nefandæ
Hæreſeos ſumma eeigua ſub parte regatur;
De qua plena mali labes renovetur, & emne
Commenti corpus per ſinguia membra reſurgat)
Antiquas adhibentem artes rejecerit hoſtem,
Limitibuſque ſuis ſtetecit cenſura ſalubris:

Num-

Numquid non juſtus poterit dolor abdita cordis
Rumpere, & in tales miſeras eacire querelas,
Ut dicant: quænam iſta, Patres, in cordibus almis
Juſtitia eſt? quo fine graves, quo fine ſeveri,
Claudere tartarum nobis perſtillitis orbem?
Noſne ſumus toto mundo, quorum undique vobis
Sit ſuſpecta fides, quos non tolerare queatis,
Si noſtra a veſtro vel ſyllaba diſſonet ore?
Non verbis jam nos argumentiſve tuemur:
Judicium exemplo petimus. quod pace manente
Libera multorum vox adſtruit, hoc ſine bello
Cedatur nobis. non noſtra inventa ſovemus,
Nec primis ſtudiis inſiſtimus. ecce reciſum eſt,
Unde olim certamen erat, veſtriſque reverſi
Cedimus, & quæcumque illis placuere probamus.
Quid ſupereſt culpæ? quo nos decet uſque repelli?
Si vero hæc etiam, quæ nos pia ducimus, abſunt
A veris, & veſtra illis bene cura repugnat:
Cur extra invidiam, pœnamque erroris habentur,
Qui damnata docent, & per clara oppida tuti
His magnos implent populos, quæ nos perhibentes
Plectimur, & nulla ſinimur conſiſtere terra?
Hæc in Pontificum ſancto deprompta ſenatu,
Quam curam exigerent, & quæ decreta moverent
Perſpicis. an quoniam culpa ſecurus operta
Non premeris ſynodo, non te pœnæ metus urget,
Spernis propoſiti ſpeciem terroris, & iſthæc
Plena velut vanis ſimulacris ſomnia rides?
Ergo gerendorum eventu & fine remoto,
Hæc tantum in medium, quæ jam ſunt geſta, vocemus;
Ut facile ex illo, quale hoc ſit diſcutiatur,
Quod diſceptantes dudum in diverſa movemur.

PARS II.

CAP. IX.

INter multa ſuis, quæ tradidit Hæreſiarches,
(Quod agnoſcis) ait naturam, quæ bona facta eſt,
Nullis cum vitiis in quoquam omnino creari,
Nec cuiquam primi culpam nocuiſſe parentis;
Et quoniam tales naſcantur, nunc quoque qualis
Ille fuit noſtri generis pater, ante reatum;
Poſſe hominem ſine peccato decurrere vitam,
Si velit, ut potuit nullo delinquere primus
Libertate ſua. nempe hæc damnata faterix
Conciliis, mundique manu. connectit & illud
Idem auctor, quod lex ita ſanctos miſerit olim
Cælorum in Regnum, ſicut nunc Gratia mittit.
Hoc quoque judicio ſancto ſcis eſſe peremptum.
Objectum & aliud; ipſum dixiſſe magiſtrum,
Quod meritis hominum tribuatur gratia Chriſti,
Quantum quiſque Dei donis ſe fecerit aptum.
Sed nimis adverſum hoc fidei, nimiumque repugnans
Eſſe videns dixit; ſe non ita credere, & illos
Damnari dignos, quorum mens iſta teneret.
Quo cernis cum judicibus damnantibus iſta
Conſenſiſſe reum; nec quemquam hoc poſſe tueri;
Quæ tamen ipſe ſuis rurſum excoluiſſe libellis
Detegitur, reprobum in ſenſum fallendo reverſus.

CAP. X.

NUnc igitur, quoniam quid noſtris diſplicuiſſet
Oſtenſum eſt; quam ſana fides ſit veſtra pateſcat.
Gratia, qua Chriſti populus ſumus, hoc cohibetur
Limite vobiſcum, & formam hanc adſcribit is illi;
Ut cunctos vocet illa quidem, inviteque, nec ullum
Præterions ſtudeat communem adferre ſalutem
Omnibus, & totum peccato abſolvere mundum;
Sed proprio quemque arbitrio parere vocanti,
Judicioque ſuo mota ſe extendere mente
Ad lucem oblatam, quæ ſe non ſubtrahit ulli,
Sed cupidos recti juvet, illuſtretque volentes.
Hinc adjuteris Domini bonitate magiſtra,
Creſcere virtutum ſtudia, ut quod quiſque petendum
Mandatis didicit, jugi ſectetur amore.
Eſſe autem edoctis iſtam communiter æquam
Libertatem animis, ut curſum explere beatum
Perſiſtendo queant; finem effectumque petitum
Dante Deo, cugeniis qui numquam deſit honeſtis.
Sed quia non idem eſt cunctis vigor, & variarum
Illecebris rerum trahitur diſperſa voluntas;
Sponte aliquos vitiis ſuccumbere, qui potuiſſent
A lapſu revocare pedem, ſtabileſque manere.

CAP. XI.

JAm quia ſummatim, ut potuit, ſententia veſtra
Decurſa eſt, dic unde probes quod Gratia Chriſti
Nullum omnino hominem de cunctis, qui generantur,
Prætereat, cui non regnum, vitamque beatam
Impertire velit? nec enim vel tempore noſtro
Omnibus in terris jam certe eſt inſinuatum
Chriſti Evangelium: ne dicam exordia dudi
Non potuiſſe ſimul toto decurrere mundo.
Illa quidem ad cunctos ferri ſunt juſſa: ſed uno
Tempore non agitur, quod tempore dicitur uno;
Dumque ſuis aditus Domino pandente miniſtris,
Creſcunt primitiæ; fuerint omnino neceſſe eſt
Quædam terrarum partes, ubi Gratia nondum
Corda hominum tenebris abſolverit impietatis:
Et dira innumeri demerſi nocte perlbant;
Cum multæ accepto fulgerent lumine mentes.

CAP. XII.

AN bonitas divina quidem non deſtitit omnes
Velle vocare homines, ſed non ſimul apta fuerunt
Corda, quibus poſſent conferri dona ſalutis;
Dum morum obſiſtit feritas trucaleura magiſtris;
Difficileſque aditu tranſcurrit gratia gentes:
Ut quoniam lucem obferri voluiſſet, & ipſis
Demonſtrare Deus; ſua quemque adverſa voluntas
Arguat, & culpa obſtringat, quia lumine primo
Per vitia oppreſſo, ſit facta indigna ſecundo?
Quod ſi firmatur, nequidquam plectimus illos,
Qui nullum innatum vitium naſcentibus ajunt,
Incolumique omnes cum libertate creari:
Gratia quos Chriſti meritorum examine juſto
Eligat, & dignos vita vocet, accipiſque.
Namque utrumne ſimul ſapitis, qui dicitis omnes
Omnibus oblatum poſſe apprendere munus:
Naturæ quoniam non ſit detracta facultas:
Nec ſine juſtitia peteant, qui mentis honorem

Sordibus obruerint vitiorum, ut lumen ab alto
Emissum indigna nollet requiescere sede.
Sic quod nascendo est unum, distare volendo:
Ut meritum ad paucos, naturaque spectet ad omnes.

CAP. XIII.

SEd tamen hæc aliqua si vis ratione tueri,
Et credi tam stulta cupis: jam pande quid hoc sit,
Quod bonus, omnipotensque Deus, non omnia subdit
Corda sibi, paritetque omnes jubet esse fideles?
Nam si nemo osquam est, quem non velit esse redemptum:
Haud dubie impletur quidquid vult summa potestas.
Non omnes autem salvantur; magnaque pars est,
Quæ sedet in tenebris mortis, nec vivificatur.
An varii motus animorum talia gignunt;
Libertasque facit causam non omnibus unam?
Ergo hominis valido arbitrio divina voluntas,
Aut etiam invalida est, operis cui finis in illo est.
Quem frustra juvisse velit, nisi præferat ille
Affectum, cujus comitetur gratia cursum.

CAP. XIV.

AT si dimota certandi nube, serenis
Quæ sunt vera oculis mecum intueare modeste:
Et vetera exemplis manifestis plena videbis
Secula, & in nostro cognoscens tempore multa,
Quæ doceant virtute Dei conversa malorum
Corda, quibus recti nihil unquam insederat, & quæ
Nullum justitiæ signum, sensumve gerebant.
Namque ut nunc sævas gentes, & barbara regna,
Ignoti prius, aut spreti nova gratia Christi
Adtrahit, & terra templum sibi condit in omni:
Sic prius immites populos, urbesque rebelles,
Vincente obstantes animos pietate subegit.
Non hoc consilio tantum, hortatuque benigno
Suadens, atque docens, quasi normam legis haberet
Gratia, sed mutans intus mentem, atque reformans,
Vasque novum e fracto fingens, virtute creandi:
Non istud monitus legis, non verba Prophetæ,
Non præstata sibi præstat natura; sed unus
Quod fecit, reficit. percurrat Apostolus orbem,
Prædicet, horteturque, plantet, riget, increpet, instet;
Ut tamen hic studiis auditor promoveatur,
Non doctor, neque discipulus, sed gratia sola
Efficit, inque graves adolet plantaria fructus.
Hæc semen fidei radicem adfigere menti,
Eque sinu cordis validum jubet edere germen.
Hæc maturandam segetem servatque fovetque,
Ne lolium, & tribuli, & vanæ dominentur avenæ,
Nec ventus frangat, torrens trahat, æstus adurat,
Nec cum se nimium læta, & præfortis in altum
Extulerit, turpi procumbat strata ruina.

CAP. XV.

ET nos ista, inquit, sentimus de bonitate,
Ac virtute Dei, quæ ni foveatque regatque
Quos vocat, & totos peccato præstet ab omni;
Non sua servabit quemquam prudentia, nec se
Perficiet solis naturæ viribus ullus.
Sed quia jam in nobis, & velle & nolle creatum est,
Arbitriique sui quo vult intendere motus,
Libertas accita potest, patuitque per aurem
Judicio cordis, quo mundo proposuisset
Consilio servare Deus: mens excita longum
Excutiat somnum; seque illi subdat & aptet,
Qui cupidam & fidam promissa in gaudia ducat.

CAP. XVI.

HOc est nobiscum, quod te sentire ferebas?
Hæc sincera fides? hæc Christi gratia tecum est?
Cujus opus, fixo distinctum limite, totum
Extra hominem statuis, clausæ penitus fore mentis;
Viaque Deum sensus carnis permittit adire,
Per quos sumpta sorte animus dijudicet ineus,
Seque ferat quoquo librata examina pondus
Preferit arbitrii: veluti cum voce loquentis,
Aut rerum actarum specie, quas vidimus, aut quas
Legimus, exoritur secreta cordis in aula
Nunc amor, aut odium, nunc spes, metus, Ira, doloresque.
Nec tamen hos motus scriptor, narrator, & auctor
Iusevere animo (quamvis forte hoc quoque velint);
Sed de perceptis meus judex sponte movetur,
Et pro mure suo, quantum se exercuit istis,
Transit in affectum, quem confirmaverit ex se,
Illa volendo sequens, istic nolendo resistens.
At vero omnipotens hominem cum gratia solvat,
Ipsa suum consumat opus, cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit: non moribus illi
Fit mora, non causis anceps suspenditur ullis.
Nec quod sola potest cura officioque ministri
Exequitur, famulisve vicem committit agendi,
Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis;
Pulsant, non intrant animas. Deus ergo sepultos
Suscitat, & solvit peccati compede vinctos:
Ille obscuratiedat cordibus intellectum:
Ille ea injustis justos facit, indit amorem,
Quo redametur amans, & amor, quem conserit, ipse est.
Hunc itaque affectum, quo sumunt mortua vitam,
Quo tenebræ fiunt lumen, quo immunda nitescunt,
Quo stulti sapere incipiunt, ægrique valescunt,
Nemo alii dat, nemo sibi, non littera legis,
Nec naturalis sapientia, quæ semel acta
In præceps, labi novit, consurgere nescit:
Et licet eximias studeat pollere per artes,
Ingeniumque bonum generosis moribus ornet;
Cæca tamen finem ad mortis per devia currit,
Nec vitæ æternæ veros adquirere fructus
De falsa virtute potest, vanamque decoris
Occidui speciem, mortali perdit in ævo.
Omne etenim probitatis opus, nisi semine veræ
Exoritur fidei, peccatum est, inque reatum
Vertitur, & sterilis cumulat sibi gloria pœnam.

CAP. XVII.

USque adeo donum est, quod credimus, & data gratia
Gratia, non merita ditat mercede vocatos,
Nec justorum operum discernit facta, sed omnes
Sola ea immundos facit, utque legentem
Lectus amet, non hoc studio, sed munere sumit.
Nam si spectatria meritorum est gratia, & illic
Se tribuit, quorum est animus purgatior, & quos
Per libertatem arbitrii sibi repperit aptos:

In-

Iuſontes tantum, juſtoſque adſumere ſolos
Debuit, & veri cupidos ac recta volentes.
Perverſos autem, & ſcelerum aſſuetudine turpes
Deturbare procul, lucemque negare tenebris.
Atqui ſalvator mundi non præmia juſtis
Solvere, nec ſanis venit conferre medelam:
Sed quod diſperſum acciderat, fractum atque jacebat,
Quærere, & inventum reparare, ac reddere curæ.

CAP. XVIII.

DEnique ne quiſquam ex morum ſplendore putetur
Conferi, aut fidei merito ad bona ſumma vocari,
Ceu non divino ſit munere mentibus ipſa
Inſpirata fides: recole innumerabile vulgus
Retro ſenum, juvenum, qui cœca turpiter uſi
Libertate animi, per cultus Dæmoniorum,
Per magicas artes, per amorem rapta tenendi,
Per ſtupra, per cædes vitam duxere nefandam:
Et tamen incumbente obiit, jam limite in ipſo
Extremi flatus, miſerantem, nocte remota,
Cognovere Deum, purgatoriſque lavacri
Munere, nulla mali linquentis ſigna prioris,
Exempti mundo mutarunt tartara Cœlo.
Quæ merita hic numerat? ſi præcedentia cernas,
Impia, ſi quæris poſt addita, nulla fuerunt.

CAP. XIX.

SI vero merito adſcribis, voluiſſe renaſci:
Nempe utero fidei parta eſt tam recta voluntas,
Porro fidem quis dat niſi Gratia? ſic bene velle
Gratia dat tribuendo fidem, quæ credita poſcat,
Quæque voluntatis meritum creet; ipſaque ſolo
Naſcatur ſpirante Deo, mentemque reformans
De ciuere algenti ſopitum ſuſcitet ignem.
Ergo voluntatis genetrix, operumque creatrix
Non eſt ex merito: quoniam quod non fit ab illa
Non bene fit. quem non recto via limite ducit,
Quanto plus graditur, tanto longinquius errat.
Sive igitur meritum, credens adiſtere poſſe
Ante fidem, donas virtutibus impietatis;
Sive illam vis eſſe tuam, non munere dantis
Sumtam, ſed genitam de libertate volendi:
Nullam habet in vobis ſalvatrix Gratia ſedem
Inflatu excluſa urbitrio, quod fronte ſuperba
Erigitis, ſpatio ut gravius majore ruatis.

CAP. XX.

DIvinorum operum quod poultis in redimendis
Principium, mandata Dei facere ante lavacrum
Noſſe, & amare Deum, promiſſis credere Chriſti,
Quærere, pulſare, & petere, proprium omnibus eſſe
Aſſeriris, qui ſe ſtudeant aptare vocanti.
Anne ab aquis divina manus renovare receptos
Incipit, & vitæ cauſa eſt ſua cuique voluntas;
Ut merces operum ſit gratia, judiciumque
De pretio, quo quod donum perbibetur, ematur?
Au vero auxilium verbo Deus inchoat, & ſe
Voce miniſtrorum mundo declarat in omni:
Ut pulſante aures ſermone illecta voluntas,
Judicio præcurrat opem, nec gratia jam ſit
Gratia, quæ legis fungens vice, jure monentis
Solum agat, atque agro, cum plantatore miniſtret,
Terraque ſemiuibus det, non Deus incrementum:
Ubere ceu gleba ſubſiſtat, & arte colentis
Exoritura ſeges; neque quidquam cordis in arvo
Præſulcet divina manus, quo temperet æquor
Edomitum, faciatque ſatis gaudere novales?
Talibus adſumptis inimico ea dogmate, nonne
Perſpicuum eſt quantum damnatos confoveatis?
Dum cuique ad veræ capienda exordia vitæ,
Naturam affectum fidei conferre docetis:
Dumque aliud non eſt vobiſcum gratia, quam lex,
Quamque Propheta monens, & quam doctrina miniſtri.
Scilicet ut tale arbitrium generaliter inſit
Semine damnato genitis in corpore mortis,
Quale habuit nondum peccati lege ſubactus
Primus homo; & nullum in prolem de vulnere vulnus
Tranſierit, niſi corpoream per conditionem:
Quæ ſic exterius reſpondeat, ut nihil intus
Immiuat, teneatque ſuum ſubſtantia mentis
Splendorem, & nulla pœnali nocte prematur.

CAP. XXI.

ADdite quod ſupereſt tumidi, ruituraque vani
Congerite, & cauſis cauſas aptare ſequentes,
Et quia nil primæ periit virtutis apud vos;
Dicite ab illæſis animis procedere veram
Juſtitiam regno dignam, Cæloque locandam:
Ut fruſtra Chriſtus ſit mortuus, edite multos
Arte, & ſponte ſua Sanctos ab origine mundi,
Abſque Deo placuiſſe Deo: decretaque legis
Tunc data, cum pejor mos, & corruptior ætas
Terrore juſtanti, & formidine mortis egeret.
Dicite plectentes apices, mortiſque miniſtros
Hoc expleſſe operis, quod Gratia vivificatrix.
Nunc agite, & quoniam fuerit ſine lege voluntas
Libera, quam ſcripti munibat pagina cordis;
Sic vitam æternam adquiri potuiſſe, vacante
Hac ope, quæ legem ſuper eminet, ut ſine lege
Ex naturali pornit virtute capeſſi:
Nunc autem ſtudiis vergentibus in mala multa,
Creviſſe auxilium; non quo ceſſante, ſalutem
Non eſperet per difficiles natura labores;
Sed quo conatus operum affectuſque juvante,
Propoſitam citius fertet mens libera palmam.
Dicite cum juſtus renovantur, non renovari
Inſontes animas, & ſola carne renaſci
Exterius intos, non exiſtentibus illis
Interius maculis: quoniam licet edere rectæ
Signa voluntatis nequeant, tamen hoc magis omni
Sorde vacent, ſuper auctoris quod conditionem
De proprio nihil addiderint, quod fons aboleret.

CAP. XXII.

HÆc ſi non veſtris ſpirant de cordibus, & vos
Non cum damnatis eadem ratis extulit alto
Mergendos pelago, ſubmittite vela tumoris,
Nobiſcumque humiles placido conſiſtite portu.
Edite conſtanter naturæ vulnera victæ
Exutam virtute animam, cæcataque cordis
Lumina, & in pœnam propriam jaculis ſuperatis
Armatum arbitrium, unquam conſurgere poſſe,

Inque novos lapſus ſemper nitendo revolvi:
Cui ſua ſit laqueus ſapientia, morſque ſubactum
Detineat, niſi vera ſalus ex munere Chriſti
Adſit, & oppreſſam dignetur gratia mentem.

CAP. XXIII.

AN veſtrum ſublimem animum pudet iſta fateri,
Ne ſub tam multis morbis ſit vilior æger,
Cum nihil ea omni majorum dote ſuperſit,
Qua medici mereatur opem, & mercede valeſcat.
Ergo in caſtra gradum revocate boſtilia, & illis
Addite vos, quorum ingenio & fallacibus armis
Ludirie, ejuſdem vibrantes ſpicula linguæ.
Exultate bonis naturæ & mentis honorem
Omnibus a ſeclis illæſum ſtare docete:
Nec vos in totum retegatis dogmate nudo:
Corporeo ruentum decurrere tramite pœnam
Peccati perhibete, animi nihil imminuentem:
Vulnere transfixos abſolvite crimine, & ipſam
Juſtitiam accuſate Dei, tranſire ſinentis
Supplicium, quo non vultis tranſire reatum.

CAP. XXIV.

SEd non Injuſtus Deus eſt: muniſeſtaque Pauli
Vox docet, uno omnes homines cecidiſſe ſuentes;
In quo tota ſimul ſeries proſtrata nepotum
Deperiit, nec habet quiſquam, quo ſurgere poſſit
Ad vitam, ſacro niſi rurſum naſcitur ortu.
Quotquot enim ſummo juſtos numeraris ab ævo,
Hac ope, non dubium eſt, ſalvatos, quam modo toto
Latius omnipotens exercet Gratia mundo.

CAP. XXV.

HÆc, ſicut dictum eſt, non judex eſt meritorum,
Quæ niſi plena malis non invenit, & niſi donet,
Quæ bona ſunt, nihil efficiet bene cæca voluntas.
Hæc ut cujuſquam ſtudio affectuque petatur,
Ipſa agit, & cunctis dua eſt venientibus ad ſe:
Perque ipſam niſi curratur, non itur ad ipſam.
Ergo ad iter per iter fetimur: ſine lumine lumen
Nemo videt: vitam ſine vita inquirere mors eſt.

PARS III.

CAP. XXVI.

HIc vanam Iaſano profertis corde querelam:
Omne opus arbitrii ſublatum vociferantes,
Currere currentum ſi non, & velle volentum eſt:
Nec vitiis pœnam deberi, aut præmia laudi,
Si vel naturam obſtrictam malu velle neceſſe eſt,
Vel noſtro adſcribi nequeunt bene geſta labori.

CAP. XXVII.

NUmquid non eadem ſapiunt, eademque perorant
Veſtri illi, quorum tactatis verba, magiſtri?
Sed quia conſimili cognata ſuperbia queſtu
Proſilit, & vobis nunc reſpondetur & illis.
Inviolata Dei quondam & ſublimis imago
In primo cuncti ſumus Patre, dum nemore in ulmo
Degit, & edicto parens cavet arbore ab una.
At poſtquam rupto mandati lege, ſuperbum
Conſilium miſerum invidiæ de fonte recepit,
Corruit, & cuncti ſimul in genitoru cadente
Corrumpimur: tranſcurrit enim viroſa per omnes
Peccati ebrietas, corrupti & cordis in alvo
Perſiſtit, cruda fervet carbunculus eſca.
Hinc animi vigor obtuſus caligine tetra
Indutur, nec ſert divinæ fulgura lucis
Lumen iners: hinc arbitrium per devia lapſum
Claudicat, & cæcis conatibus inque ligatis
Motus ineſt, non error abeſt. manet ergo voluntas
Semper amans aliquid, quo ſe ferat, & labyrintho
Fallitur, ambages dubiarum ingreſſa viarum:
Vena cupit, vanis tumet, & rimet; omnimodaque
Mobilitate ruens in vulnera vulnere ſurgit.

CAP. XXVIII.

HOc itaque arbitrium cum ſanat Gratia, tolli
Dicitis, & perimi vitu aſpirante putaris.
Quid mirum, rabido ſi corde phreneticus æger
Morbum amat, & pellit medicum? cognoſcite tandem
Antiqui commenta doli, & deſuoſcitu captas
Aures vipereo rurſum præbere ſuſurro.
Parcite de fractis præcerpere noxia poma
Arbitrii ramis: non hæc vos eſca reformat,
Nec ſpeciem Angelici nutrit cibus ille decoris;
Sed vetitorum uvidos, & tetra bile tumentes,
De faſtiditæ procul abripit urbore vitæ.
Hajus ope & fructu veſcendum eſt, ut revaleſcens
Languida mens etiam propriis bene viribus uti
Poſſit, & in Chriſto inveniat quod perdidit in ſe.

CAP. XXIX.

NOn igitur, quiſquis terreni veſte parentis
Exueris, priſcum naturæ perdis honorem,
Sed recipis: ſic adquirens quibus ante carebas,
Ut rua ſint, ſi collatie urare modeſte,
Et quod habes, hoc te acceptum fatearis habere.
Fons igitur meriti eſt lucis pater: lude quod in nos
Fluxerit, hoc nobis majorum eſt cauſa bonorum,
Dum largitori lua reddimus. eque relatis
Augemur, noſtrumque bonum ſit gloria dantis.

CAP. XXX.

SEd qui judicium arbitrii, meritumque tueris,
Quique hominum ſtudiis adſcribis dona vocantis e
Infantum diſcerne animos, & differe, quales
Affectus, qualeſque habeant hæc pectora motus.
Da teneris mores, & liberrare volendi
Inſtrue vix auræ tenuis lactiſque capaces;
Nulla tibi arbitrii reſpondent ſigna, nec ullis
Diffiociare pares meritis potes: omnibus una eſt
Natura, & pariter nequeunt bona, vel mala velle.
Et temen ea iſtic miſeratrix Gratia quoſdam
Eligit, & turſum genitos baptiſmate tranſfert

In

In regnum æternum, multis in morte relictis,
Quorum cauſa fuit ſimilis de vulnere eodem.

CAP. XXXI.

NEc meritis iſtud poteris aptare Parentum:
Ceu pia profuerit redimendis cura bonorum,
Abſtuleritque aliis aliena ignavia vitam:
Cum videas multos ſanctis genitoribus ortos
Nullo ſalvari ſtudio potuiſſe ſuorum,
Expoſitiſque aliis ob turpia crimina matrum,
Miſſam externorum curem, quæ ſterore raptos
Per ſonrem vitæ cæleſti traderet aulæ.
Quid ſi diverſum hunc finem, quo Gratia Chriſti
Unum, alio pereunte, legit, donetque ſalute,
In geminis etiam videas? quod dividit uno
Tempore conceptos, atque uno tempore natos,
Non ullos potes arbitrii prætendere motus.
Ceſſat opus, ceſſat meritum, nihil editur impar.
Sed Deus at rales diſcernit, quo magis Chriſti
Excellet bonitas, quæ ſole eſt cauſa vocatis
Et fidei, & meritis: quoniam ſapientia dives
Hoc etiam tribuit multis, ut ſancta operatis
In finem vitæ fieret de munere merces.

CAP. XXXII.

NOn autem recte, nec vere dicitur, Illos,
Qui ſunt exſortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit degentes mortis in umbra,
Peccati non eſſe reos, quia recta gerendi
Non data ſit virtus. naturæ compede vinctos
Procubuiſſe negant, nec ab uno germine credunt
Omnigenam prolem cum pœna & crimine naſci.
Quod qui non renuit, videt hujus pondera culpæ
Tam valida pariter miſeris incumbere mole,
Ut ſi nulla etiam cumulent mala, ſit tamen unum hoc
Sufficiens ſcelus ad mortem naſcendo luendam.

CAP. XXXIII.

HAnc igitur legem, quam per ſe nemo reſolvit,
Si merito, & juſte poſitam impoſitamque fatemur;
Cur querimur, quod non omnes ſalvantur ab illa,
Cum, ſi progeniem ſuper omnem irrupta maneret,
De cunctis juſte damnatis non quereremur,
An quod de toto ferretur, non toleratur
De parte? & melius foret omnia debita cogi,
Quam ſumma ex ſolida clementer multa remitti?
Quis vero exemptus ſqualenti carcere, pulſet
Invidia miſerantis opem, quia non ſimul omnes
In lucem veram tenebris eduxerit iiſdem,
Cum pœnam, qua merſus erat, non experiatur
Quam miſere ferat addictus, niſi liber ab illa.
Denique tunc illum ſocialem mente benigna
Concipit affectum, quo ſubmiſſa prece Chriſtum
Conciliet miſeris, ſueta qui nocte gravati
Nulla gerunt vota effugii: tantum nocet error,
Ut juvet, & veteris ſubito contagia morbi
Tam blande obrepunt, ut quo languetur ametur.
Unde ergo hæc oritur querimonia? non movet illos
Talis cura, quibus necdum eſt ſua pœna dolori,
Et qui ſe nulla credunt a luce relictos.
Qui vero tenebris exempti in lumine vivunt,
Gaudent, & quantum ſibi ſit bonitate vocantis
Dimiſſum, ex illis diſcunt qui debita ſolvunt.

CAP. XXXIV.

VOs igitur ſoli queruli, ſolique ſuperbi:
Vos ſoli ingrati, quos urit gratia, cujus
Omne opus arbitrio vultis ſubſiſtere veſtro:
Et quod non cuncti mortales atria vitæ
Ingrediuntur, ite ex ipſis pendere putaris;
Ut tam ex judicio conſtet cujuſque, quod intrat,
Quam quod non intrat; ceu par in utrumque facultas
Suppetat: & tam ſit proprium bona, quam mala velle.
I procul inſana impietas, artaſque malignas
Aufer, & auctorem comitere excluſa Britannum:
Nos humiles, tenuesque ſumus grex parvus & altis
Inuiti metuens: quia ſufficientia noſtra
Ex Chriſto eſt: ſi quid recti ſapimus, volumuſque,
Illi debemus, qui vincula noſtra reſolvit,
Proque malis bona reſtituit non inveniendo
Quod merito legeret, ſed donans, quo legeretur;
Ut de perceptis prodiret cauſa merendi;
Deque datis in dando gradus induſtrie creſcens
Scanderet, atque bonum fieret Deus omnibus unum.

CAP. XXXV.

CUt vero humani generis de germine toto
Pars quædam in Chriſto rurſum generande legatur,
Pars pereat, cum cauſa eadem ſimul implicet omnes,
Nec diſcernantur merito, qui munere diſtent;
Non ſatis audemus ſcrutari, nec per opertas
Ire vias, calleſque gradu pulſare remotos.
Multa etenim bene recte latent, neſcitaque proſunt,
Dum manſueta fides quædam dilecta modeſte
Suſtinet, & nullo ignorat non edita demno.
Sic quando electum ex cunctis populus Deus unum
Lege, ſacris, templo, unguento, ſigniſque fovebat;
Quod fuit occultum, mundique in fine retectum eſt,
Non oberat neſcire, omnes quandoque vocandas
In regnum æternum gentes, totumque per orbem
Donandum, quod ſpes parvæ tunc plebis habebat.
Sic poſtrema dies, qua mundi clauditur ætas,
Nuritiæ noſtræ non eſt data; nec tamen hujus
Secreti impatiens ſanctorum turba laborat.
Ipſa quoque humani generis carnalis origo
Quam multas verſa circumtegit ordine cauſas,
Cumque omnes de fermento producat eodem
Una manus, nec diverſis effingenta parentum
Principiis coeant; limo procedit ab uno
Diſpar opus, mutat numeros per vaſcula fictor,
Materiamque unam diſcernit jure creatris.
Ergo eadem natura animæ, naturaque carnis
Diverſis mundum ſub conditionibus intrat.
His regnare datum eſt, illos ſervire neceſſe eſt,
Hos decor, & vires validæ, viridiſque ſenectus
Suſcipit, hos ſpecies inhonore & debile corpus:
His viget ingenium præclaris artibus aptum,
Horum tarda premit gelidos præcordia ſanguis:
Quoſdam nec licitus calor incitat ad generandum,
Aſt alii inſanum nequeunt frænare furorem:
Hunc mitem, & placidum tranquilla modeſtia comit,
Aſperitas iſtum genii intractabilis urget.

His

His & mille modis ſemen variantibus unum,
Impariles ſubeunt diſtincta exordia formas.
Nec tamen hæc inter tam compugnantia quiſquam
Arguit auctorem, qui ſecum continet hujus
Legem operis; dum judicio placita explicat æquo,
Et rerum cauſas obſcurat juſta poteſtas.
Si terrenum igitur figmentum, addictaque morti
Progenies ita diſſimilis producitur ortu,
Ut cum operis ſpecies pareat, tamen edita non ſit
Norma voluntatis, de qua venit hic modus impar;
Quid mirum, ſi conſilii ſuper omnia magni
Arcanum lateat, & placito ſubducitur alto?
Quod, dum vana fluunt mundi, dum in corpore mortis
Vivitur, & poſiti expletur certamen agonis;
Non cognoſcendum texit Deus, utiliſque
Duxit ad examen quædam celare piorum.

CAP. XXXVI.

NOn ergo inſtamus clauſis, nec operta procaci
Urgamus cura; ſatis eſt opera omnipotentis
Cernere, & auctorem cunctorum noſſe bonorum;
Quo ſine nil rectum mens inclinat, audeat amens
Impietas tumido arbitrio ſubnectere cauſas
Divinorum operum: nos cum manifeſta videmus
Dona Dei, quorum eſt fons unus, ſumma voluntas;
Cum Paulo tremuiſſe juvat, ſtupidumque modeſti
Invictum ad ſolium Chriſti ſuſpendere nutum:
Cujus judicium ſic inſcrutabile, & altum
Dicimus, ut verax prorſus fateamur, & æquum.
Nam meritum ad mortem ſubeundam ſufficit unum,
Ad vitam, niſi quod donavit Gratia, nullum.

CAP. XXXVII.

TU vero, o nova gens, veteris quæ ſtirpe oleaſtri
Velleris, & ſacræ ſanie inoleſcis olivæ,
Quærere formatæ ſentis te frondis honorem,
Non ſtudio cæpiſſe tuo, ſed jure potentis
Agricolæ inſertam fœcundo vivere ligno:
Vince ſuperborum flatus, & vana furentum
Turbinibus ſtabili ſortis pietate reſiſte:
Nec tibi fallacis ſubrepat imago decoris,
Nullum ex his errare putes. licet in Cruce vitam
Ducant, & jugi afficiant ſua corpora morte,
Abſtineant opibus, ſint caſti, ſintque benigni,
Terreniſque ferant animum ſuper aſtra relictis:
Si tamen hæc propria virtute capeſſere quemquam
Poſſe putant, ſitve ut dignus labor iſte juvari,
Ingenium meruiſſe ajunt bona vera petentis:
Creſcere quo cupiunt, minuuntur, proficiendo
Deficiunt, ſurgendo cadunt, currendo recedunt.
Unde etenim vani fruſtra ſplendeſcere quærunt,
Inde obſcurantur: quoniam ſua laudis amore,
Non quæ ſunt Chriſti, quærunt, nec ſit Deus illis
Principium, & capiti non dant in corpore regnum.
Non horum templo eſt Chriſtus petra, fundamentum,
Sed ſuper inſtabilem arbitrii mutantis arenam
Adſurgant fœda lapſuri mole tumoris.
Iſti, quem quidam reprobarunt ædificantes,
Nunc etiam reprobant lapidem, parieſque ſine ipſo
Tertius eſſe volunt, quem nullo fœdere nectat
Angelus, & quem nulla habeat compago ligatum.
Hi thalamum ad ſponſi non perducuntur, & intrant
Libertate ſua: quæ Chriſti gratia confert,
Non acceperunt, & habent; non adtrahit illos
Vis Patris ad verbum, ſed ſponte, & præpete curſu
Præveniunt ceſſantis opem: nec ad omne gerendum
Ejus egent, ſine quo ſibi plurima poſſe videntur.

PARS IV.

CAP. XXXVIII.

QUid prodeſt verbis commentum Pelagianorum
Reſpuere, ſola damnatos plectere voce?
Cum paucis ſqualida ſublatis de cute nervis,
Intima viperei foveantur viſcera ſenſus?
O bene quod diri erroris malus ille magiſter
Nullo prælevit letalia pocula melle:
Sed non ambigua infectum ſeritate venenum
Protulit, & guſtu virus detexit amaro!
Nam ſi argumentis primordia non vetaſſet,
His, quæ diſcipuli demſerunt callidiores,
Innumeras dubio cepiſſet plaſmate mentes;
Quæ dum multa vident informia limine in ipſo,
Horrida terrificæ declinant atria mortis,
Nec jam illis poſſunt adtriti illudere hoſtes,
Quorum quo tendant artes, atque unde oriantur,
Non dubiis promptum eſt cuivis cognoſcere ſignis.

CAP. XXXIX.

NOn igitur cum damnatis ſentire videntur,
Cum dicunt mortem in cunctos tranſiſſe per unum
Primum hominem, cujus crimen reſperſerit omnes:
Nec quemquam in vitam æternam niſi fonte renatum,
Venturum: inſanteſque reos hoc munere ſolvi;
Quos prima ad mortem generaliter edat origo.
Sed cum damnatis ſapiunt, damnataque promunt,
Cum dicunt, nihil eſſe animis per vulnus avitum
Detractum decoris; ſplenduremque omnibus illum
Nunc talem innaſci, qualis fuit ante ruinam.
Hinc libertatem arbitrii diſcernere ſanum
Poſſe oculo cordis, quidquid ſit recte gerendum,
Nec ſolum ad vitæ præſentis commoda ſolers
Sufficere ingenium, quo ſe tueatur & ornet;
Sed ſummis meritem etiam aptare percipiendis,
Æternisque bonis, ſponte ad cæleſtia ferri:
Perque viam ad Chriſtum, quam fecerit ipſa venire.
Hinc hominem multa recti aſſuetudine firmum
Poſſe repugnare adverſis, nec cedere pœnis,
Quas ſuperandæ animæ per carnem admoverit hoſtis
Auxilio abſcedente Dei: qui deſerat apte,
Utiliterque ſuos, ut de certamine agonis
Quæſitas referant palmas: ne nulla piorum
Sint merita, & veræ priventur laudis honore,
Si quod naturæ ſenſu voluntque vulgarque,
Præceptiſque tenent legalibus inſinuatum,
Divini auxilii manus hoc operetur in illis:
Ceu ſolis Chriſti famulis virtute carere
Sit dignum, & non poſſe probos apprendere mores,
Quos plerumque habeant etiam ſimulacra colentes.

CAP.

CAP. XL.

TAlia lingua procax quum verbis fundit ineptis,
Effuge tu nova gens, hostiles effuge sensus,
Et procul a laqueis sapiens abjungere mortis.
Christus enim tua justitia est, quo te duce oportet
Currere, ne cursus, Christo sine, sit vagus error.
Nemo etenim, nemo est, qui non cum vulnere primi
Sit patris genitus: quo vulnere mens prius intet
Percussa, quam membra foris, cum mente receptum est,
Quod regione poli disjecta superbia suasit.
Sic animus, cui lumen erat de lumine summo,
Arbitrium involvit tenebris, & luce relicta,
Consilio legit terræ nigrescere noctis.
Nec jam captivos oculos extullere in altum
Sponte potest: quoniam hos etiam spoliante tyranno
Perdidit, ut quanto jaceat sub vulnere norit.

CAP. XLI.

SI quid enim de principiis felicibus illis,
Et vita exilii supereſt prudenter agenda,
Hoc sanum, & quo nil fuerit sublimius in se
Credit, amarque suum mundi sapientia sensum,
Innumeras sese claras mirata per artes;
Quod conjecturis sublimibus abdita quærit;
Quod meminit recte, sapit acriter, æstimat apte,
Quod studium fandi excoluit, quod legibus urbes
Instituit, moresque feros ratione recidit;
Ut pœnæ metus officio certarit amoris.
Jam cum exercetur numeris, ad sidera Cæli
Per cursus noscenda suos, & scire videtur
Defectus solis varios, lunæque labores;
Quam speciosa sibi est, & quam vanescit in ipsis?

CAP. XLII.

QUæ licet ex primo naturæ habeantur honore;
Nun tamen ad veram possint perducere vitam.
Denique ab his præceps in multas religiones
Decidit, & factis hæsit facture relictæ.
Nam si nunc etiam illæsis vigor ille maneret,
In quo insons natura fuit; sua quemque voluntas
Conciliare Deo, pœnaque absolvere posset:
Nequidquam Christus mortem moriendo pararet,
Peccatum & mundi sanguis non tolleret agni,
Nec genus humanum generari rursus egeret
Conditione nova: quoniam sapientia sana,
Sana fides, sanum arbitrium, mens libera morbo,
Vitam agerent dignam summorum participatu.

CAP. XLIII.

SEd prostrata semel quanto natura profundo
Immersa & quantæ sit mole oppressa ruinæ;
Verbum humo fit, rerumque sator sub conditione
Servilis formæ dignatur virgine nasci,
Inque infirmorum cunctos descendere sensus.
Vexatur virtus, sapientia indificatur,
Justitia injustos tolerat, clementia sævos,
Gloria contemptum subit, & tormenta potestas:
Inque Crucis pœnam nulli violabilis usquam
Vita agitur, cujus perimatur morte peremptor.
Justo, ut pro injustis effuso sanguine, sit mors
Unius insontis multorum vita reorum.
Hoc igitur pretio captivi cum redimuntur,
Agnoscant quasi concluſi carcere, quoque
Obsessi fuerint morbo: quibus eripiendis
Succurri haud aliter potuit, quam morte medentis;
Et quia de magnis opibus nonnulla supersunt,
Quæ decorent nudos, & quæ solentur egenos:
Non ita pru summis oblectent ultima lapsos,
Ut de supplicio tumeant, atque ordine verso,
Quo sunt effecti miseri, sint inde superbi;
Aut cum hebetes visus, longa ex caligine tandem,

* * * * *

In Cælum attolluot, & vera luce fruuntur.
Naturæ hoc potius, libertatique volendi,
Quam Christo tribuant: ne scilicet evacuetur
Arbitril virtus, si desit recta legendi.
Hoc patribus primis mortis sator insinuatus
Consilio est: hac arte omnes prostravit in uno,
Dum suadet multo præstantius esse, quod ipsis
(Noo tribueore licet Domino) sponderet habendum
Prudens libertas, vetitoque instructa cupido:
Quæ nunc per veteris serpens vestigia fraudis,
Deceptos simili studet inflammare furore.
Ut, quoniam pulcrum est veris impendere curam,
Justitiæque avidos bona ooſſe, & velle salubre est;
Suadeat, ingenio cujusque hoc lucis ineſſe,
Ut naturali mens vivida mobilitate
Non spirante Deo, Christi eaardescat amore;
Utque ita salvatrix nil gratia conferat istis,
Sed referat, pretioque bonos, non munere ditet.

CAP. XLIV.

HIs de seminibus multo jam plura orientur,
Et frumenta inter primo turgentia lacte
Spinis fuita subit seges horrida zizaniorum.
Sed nos, qui Domini semen somus, agricolæque
Sumus ope, & supera perflari vivimus aura,
Viperei calicis gustum procul excutiamus:
Divinoique operis constanter conſiteamur
Figmentum nos esse novum, quod prorsus ab illa
Stirpe vetustatis discretum est atque recisum,
Et jam sit penitus carnalis originis exsors,
Qui membrum est Christi, capitisque in corpore vivit,
A quo subjectos vigor omnis manat in artus;
Et sic quæque suo vegetantur in ordine partes,
Ut quod agunt, & dispositis quod motibus explent,
Ex illo possint, qui summa, atque ultima pacans,
Ut eos inſereret summis, se miscuit imis,

CAP. XLV.

COnticeant igitur, qui dicunt esse cavendum,
Ne desit Sanctis sumendæ causa coronæ;
Si non ipsorum bona repperiantur in illis.
Hos etenim tumida omnis impietate docentes,
Quid nisi justitia nos, & virtute, Deoque
Dispoliare volunt: ne lux in nocte cursoet,
Languida ne in vires redeant, ne mortua vivant.
Sed nobis summo verorum a fonte bonorum
Haurire hæc supero, & semper splendore oitere,
Gloria sit; non spes in fœni flore caduco.
Sicot enim palmes nullos valet edere fructus

Non

Non in vite manens, quæ de radice minuſtra
Succum agat in frondes, & muſto compleat uvas:
Sic infœcundi virtutum, & fruge carentes
Perpetui cibus erit ignis: qui vite relicta
Audent effuſa de libertate comarum
Fidere, ne Chriſti ſint ubertate feraces:
Et mage ſe credunt propriis excellere poſſe,
Quam ſi virtutum placitarum ſit Deus auctor.
Viles ergo putent ſe deformelque futuros,
Cum transformatis fiet Deus unica ſanctis
Gloria: corporei nec jam preſſura laboris
Conteret incertos, ſed in omnibus omnia ſemper
Chriſtus erit: quod ſi pulcrum, & ſuper omnia magnum eſt,
Cur pudet hac etiam ſtetus in valle potentes
Eſſe Deo, minimumque opetis mortalis habere,
Quod non eſt niſi peccatum, quo diſcrucietur
Libertas, ad quam ſolam male geſta recurrunt?
Et tameo in ſanctos animum cum intendimus actus,
Cum deſideriis carnis mens caſta repugnat,
Cum tentatori non cedimus, & per acerbas
Vexati pœnas illæſo corde manemus;
Liberiate agimus, ſed libertate redempta,
Cui Deus eſt rector: ſummoque ex lumine lumen
Vita, ſalus, virtus, ſapientia, gratia Chriſti eſt,
Qua currit, gaudet, tolerat, cavet, eligit, luſtat,
Credit, ſperat, amat, mundatur, juſtificatur.
Si quid enim recti gerimus, Domine, auxilio tu
Te gerimus, tu corda moves: tu vota peteutis
Quæ dare vis tribuis, ſervans largita, creauſque
De meritis merita, & cumulans tua dona corouis.
Non autem hoc curam minui, ſtudiumque reſolvi
Virtutum, aut opus ingenii torpere putandum eſt;
Quod bona Sanctorum tua ſunt, & quidquid in illis
Aut ſanum, aut validum eſt, de te viget, ut videatur
Nil actura hominis, te cuncta gereute, voluntas:
Quæ ſine te quid agit, niſi quo procul exulat a te?
Præcipites ſemper cadles, & devia morte
Ingreſſuta ſuo: niſi feſſam tu bona, & egrum
Sulcipias, teferas, ſuveas, tuearis, honeſtes;
Tunc fiet curſus velox, oculique videntes,
Libera libertas, ſapiens ſapientia, juſtum
Judicium, & fortis virtus & ſana facultas.
Hujus opis ſemper, Patet, indigeamus: ab ipſa
Prodeat arbitrium noſtrum, nihil hac ſine ſenſus
Corporei poſſint, opus ut ſervile quieſcat;
Et tua dum in nobis agitur, non noſtra voluntas,
Legitima in Sanctis ducamus ſabbata feſtis.

EJUSDEM

In obtrectatorem S. AUGUSTINI.

EPIGRAMMA

QUidam dictiloqui libros ſeuis Auguſtini
Carpere, & adverſum condere ſertur opus.
Ulque edenne bonum ingenium, & facundia dives,
Oſtentare artem non alitet potuit;
In nova profitatas acies niſi bella cieret,
Impiaque extinctis hoſtibus arma daret?
Hæc pugna, incentor, mors eſt tua, te ſtilus iſte
Conficit, & verbis perderis ipſe tuis.
Dumque doces, quantum valeat mens libera; monſtras
Velle tuum tibimet ſollicete, ut pereas.
Verte gradum, fuge pernicicm: ſtratoſque rebelles
Oris apoſtulici fulmine ubique vide.
Ne te mutato defendi nomine credas,
Si Paſtorem ovium lædere vis, lepus es.

EJUSDEM IN EUNDEM

Aut alium quempiam

EPIGRAMMA.

COntra Auguſtinum narratur ſerpere quidam
Scriptor, quem dudum livor aduſſit edax:
Qui caput obſcuris contectum utcumque cavernis
Tullere humo miſerum perpulit anguiculum.
Aut hunc fruge ſua æquorei parere Britanni,
Aut huic Campano gramine corda tument.
Quæ concepta fovet, promat, quæ parturit, edat;
Seu vetere armatur dogmate, ſive novo.
In quoicumque ſinus ſpirarum torqueat orbes,
Et fallax multa contegat arte caput;
Currentem adtritas ſuper aſpides, & baſiliſcos
Declinare ſenem vipera non poterit.

EJUSDEM

Epitaphium Neſtoriane, & Pelagiane Hæreſeon.

NESTORIANA HÆRESIS LOQUITUR.

NEſtoriana lues ſucceſſi Pelagianæ,
Quæ tamen eſt uteru prægenerata meo.
Infelia miſeræ genitrix, & filia natæ,
Prodivi ex ipſo germine quod peperi.
Nam ſundare arcem meritis prior orſa ſuperbis,
De capite ad corpus ducere opus volui.
Sed mea dum proles in ſumma armatur ab imis,
Congrua bellandi tempora non habui.
Et conſanguineæ poſt triſtia vulnera fraudis,
Aſpera conſeruit prælia ſine pari.
Me tamen una dedit victam ſententia leto:
Illa volens iretum ſurgere, bis cecidit.
Mecum oritur, mecum moritur, mecumque ſepulcrum
Intrat, & inferni carceris ima ſubit.
Quo nos præcipites inſana ſuperbia mertit,
Exutas donis, & tumidas meritis?
Nam Chriſtum pietate operum, & mercede volentes
Eſſe Deum, in capitis fœdere non ſtetimus.
Speranteſque animi de libertate corunam,
Perdidimus quam dat gratia juſtitiam.
Quiſque igitur geminæ miſeraris buſta ruinæ
De noſtro exitio conſociare cave.
Nam ſi quæ Domini data munera ſero fatemur,
Hæc homini credis debita, noſter eris.

EJUS-

S. PROSPERI EJUSDEM CARMEN.

Uxorem hortatur, ut se totam Deo dedicet.

AGe, jam precor, mearum
Comes irremora rerum,
Trepidam brevemque vitam
Domino Deo dicemus.
Celeri vides rotatu
Rapidos dies meare,
Fragilisque membra mundi
Minui, perite, labi.
Fugit omne, quod tenemus,
Neque fluxa habent recursum;
Cupidas, vagasque mentes
Specie trahunt inani.
Ubi nunc imago rerum est?
Ubi sunt opes potentium?
Quibus occupare captas
Animas fuit voluptas.

Qui centum quondam tetram vertebat atattis,
Æstuat, ut geminos possit habere boves.
Vectus magnificis carpentis sæpe per urbes,
Rus vacuum sessis æger adit pedibus.
Ille decem celsis sulcans maria ante carinis,
Nunc lembum exiguum scandit, & ipse regit.
Non idem status est agris, non urbibus ullis.
Omniaque in finem præcipitata ruunt.
Ferro, peste, fame, vinclis, algore, calore,
Mille modis miseros mors rapit una homines.
Undique bella fremunt, omnes furor excitat armis,
Incumbunt reges regibus innumeris:
Impia confuso sævit discordia mundo,
Pax abiit terris, ultima quæque vides.
Et si concluso superessent tempora sæclo,
Aut posset longos mundus habere dies:
Nos tamen occasum nostrum observare deceret,
Et finem vitæ quemque videre suæ.
Nam mihi quid prodest, quod longo flumina cursu
Semper inexhaustis prona feruntur aquis?
Multa quod annosæ vicerunt sæcula silvæ,
Quodque suis durant florea rura locis?
Ista manent, nostri sed non mansere parentes.
Exigui vitam temporis hospes ago.
Non ergo sumus hic nequidquam in sæcula nati,
Quæ pereunt nobis, & quibus occidimus:
Sed vitam æternam vita ut mereamur in ista,
Et subeat requies longa labore brevi.
Et tamen iste labor si forte rebellibus asper,
Ac tigidas leges effera corda putent:
Nun tamen hæc gravis est mansueto sarcina dorso:
Nec lædit blandum mitia colla jugum.
Tota mente Deus, tota vi cordis amari
Præcipitur: vigeat cura secunda hominis.
Quod sibi quis nolit fieri, non inferat ulli,
Vindictam læsus nesciat exigere.
Contentus modicis vitet sublimia haberi,
Sperni non timeat, spernere non libeat.
Parcus, vera loquens & mente & corpore castus,
Insontem vitam pacis amator agat.
Det proprium cunctis quos cernit egere benignus,
Non sua non cupiat: quæ sua sunt tribuat.
Quid, rogo, mandatis durum ceusetur in istis?
Aut quid erit, quod non possit obire fides?
Qui credunt sacros verum cecinisse Prophetas,
Et qui non dubitant verba manere Dei,
Qui Christum passum pœnas Crucis, ultima mortis,
In toto excelsi Patris honore vident,
Quique ipsum multa cum majestate tremendum
Expectant pingui lampade pervigiles:
His sordent terrena, patent cælestia, nec se
Captivus servos temporis hujus agunt.
Non illos fallax cepit sapientia mundi,
Nec curas steriles inseruere polis.
Imperia & fasces, indocti munera vulgi,
Quasque orbis scelerum semina fecit opes,
Calcarunt, sancta Cœlum ambitione petentes,
Suffragiis Christi & plausibus Angelicis.
Nec labor hos durus vincit, nec blanda voluptas.
Quærere nil copiunt, perdere nil metuunt.
Omnia non Christi, qui Christi est, odit in illo
Se ipsum, in se qui gerere optat eum.
Ille Deus rerum, cæli terræque creator,
Me propter sacra Virgine natus homo est.
Flagris dorsa, alaphis maxillas, ora salivis
Præbuit, & figi se cruce non renuit.
Non ut tanta Deo quidquam patientia ferret,
Cujus nec crescunt nec minuuntur opes:
Sed quod erat vitiatum in me, ut superaret in illo,
Factus sum Christi corporis, Ille mei.
Me gessit moriens, me victa morte resurgens,
Et secum ad Patrem me super astra tulit.
Quidnam igitur tanta pro spe toletare recusem?
Aut quid erit, quod me separet a Domino?
Ignem adhibe, rimare manu mea viscera tortor,
Effugient pœnas membra soluta tuas.
Carcere si cæco claudar, nectarque cateuis,
Liber in excessu mentis adibo Deum.
Si mucrone paret cervicem abscindere lictor,
Impavidum inveniet: mors cita, pœna brevis.
Non metuo exsilium, domus omnibus una est,
Sperno famem, Domini fit mihi sermo cibus.
Nec tamen ista mihi de me fiducia surgit,
Tu das, Christe, loqui, tuque pati tribuis.
In nobis nihil audemus, sed fidimus in te,
Quos pugnare jubes, & superare facis.
Spes igitur mea sola Deus, quem credere vita est,
Qui patriæ civem me dedit alterius.
Sorte parrum occiduum jussus transcurrere mundum
Sub Christi sacris advena miles eo,
Nec dubius me jure brevi terrena tenere,
Sic utar propriis, ceu mea non mea sint.
Non mirabor opes, nullos sectabor honores,
Pauperiem Christo divite non metuam.
Qua fletcru adversis, hac utar mente secundis;
Nec mala me vincent, nec bona me capient.
Semper agam grates Christo, dabo semper honorem,
Laus Domini semper vivet in ore meo.
Tu modo fida comes, mecum isti accingere pugnæ,
Quam Deus infirmo præbuit auxilium.
Sollicita elatum cohibe, solare dolentem:
Exemplum vitæ simus uterque piæ.
Custos esto tui custodis, mutua redde;
Erige labentem, surge levantis ope.
Ut caro non eadem tantum, sed mens quoque nobis
Una sit, atque duos spiritus unus alat.

CLAUDIANI MAMERTI
PRESBYTERI VIENNENSIS
CONTRA POETAS VANOS AD COLLEGAM.
CARMEN.

Am mihi polliceor ſacris tua carmina libris
Condere, teque Dei flammatum nomine Chriſti,
Ora ſolutorum ſummo facunda parenti:
Incipe divinis tantum dare pectora rebus,
Subrectoſque Deo ſenſus attollere terra:
Mox oculis cælo novus lux orietur aperto,
Intrabitque ſacer tacito per aperta meatu
Spiritus, & læto quatiet tua viſcera flatu.
Eja age, tende chelym, & fœcundum concute pectus,
Magna movens abeat ſolitis impenſa facultas
Carminibus, major rerum tibi naſcitur ordo.
Non modo judicium Paridis, nec bella Gigantum
Falſa canis: fuerit puerili ludus in ævo
Iſte tuus, quondam decuerunt ludicra parvum:
Nunc animis gravior, quantum provectior annis
Aſpernare velis maturo corde camœnas,
Et qualem caſtis jam congrua moribus ætas,
Atque tui ſpecimen venerabile poſtulat oris,
Suſpice materiam, & divinos concipe ſenſus.
Si decus e falſis aliquod nomenque tulisti,
De vacuis magnum rebus, cum ficta vetuſtis
Carminibus caneres, vel cum terrena referres
Geſta triumphantum laudans inſignia regum,
Non equidem ex illis tu laudem ſumere dignus,
Quos magis ornabas opulenti munere verbi:
Quanto major ab his creſcet tibi gloria cœptis,
In quibus & linguam exercens, mentem quoque ſanctam
Erudiens, laudemque ſimul vitamque capeſſes:
Dumque legis catus, & ſcribis miraculu ſummi
Veri Dei, propior diſces & cariet ipſi
Eſſe Deo: quem dum credens miraris, amare
Incipies, & amando recte illabere Chriſto.
Hactenus illa tuæ vanæ tuba vocis in uſus
Perſonuit vanos, modo celſior intonat actus.
Noſce magis cauſas rerum, & primordia mundi.
Ne vagus innumeros Epicuri ſomnia mundos,
Quos atomis demens per inane parentibus edit,
Irritus in vacuum ſpatiato pectore quæras:
Legiſet antiquo venerandus nomine Moſes,
Compoſitum prima repetens ab origine mundum
Inſtituente Deo curas tibi ſolvet inanes:
Formatumque hominem limo, & ſpiramine ſacro
Afflatum referens, cujus ſit munere cunctis
Celſior in terra ſpirantibus, ipſe docebit:
Neu te cen lapides Pyrrhæ, argillamve Promethei
Contemnas, quem ſumma manus vultuque animoque
Sublimem & propria dignatus imagine finxit.
Cognoſces ibidem, ne pergas tradere ſatis
Arbitrium noſtri, quæ nos ſententie leto
Vinxerit, & cujus virum ſub lege trahamus.
Si mentem cælo jacis altius, & ſuper aſtra
Scire cupis quid ſit, vel quid fuerit prius ævo,
Et modo & ſeclis docet ulteriora Johannes.
Principio Verbum, inquit, erat, Deus abſque verbo
Gaudebat, verbumque Dei ſimul, & Deus idem
Verbum erat, hoc verbum, ſine quo nihil, omnia per quod,
Omnia, & æterno natura omnis famulatur
Strata Deo, genuit numen, genitoris adorant,
Cunctaque per genitos in majeſtate paterna
Regnantem Dominum jam lingua fatemur Ieſum:
Nomine quo fundata ſalus ſtat noſtra, fideſque
Niritur, æternæ tendens in ſecula vitæ.
Hujus divino mortales munere fulti
Aſſequimur fragiles caſtis avincere factis
Naturam, & rigidæ diſrumpere vinula mortis,
Et non corporeis in corpore legibus uri,
Sectantes divina Dei veſtigia Chriſti,
Mente animam, corpuſque ſacris moderante ſub armis:
Mens quoniam ſubjecta Deo capit arma ſalutis,
Iuque animam carnemque ſuam regnum obtinet, & ſit
Jure potens homo quiſque ſui, qui deditus uni
Æternum Domino proprios regnator in artus
Efficitur, vitiis invictus, & oſor iniqui,
Fortior adverſis virtutibus, ordine juſto:
Verus homo, quia mente potens, in qua rationis
Lumen habet, famulos nullo certamine ſenſus
Temperat, & placidis ſua pectora flectit habenis;
Tu, cui mens generoſa ſuperni ſeminis ignis
Ardet in æthereo, animo conſcendere greſſus,
In gremio Domini caput infere: mox inhianti
Profluа lacte ſacro largus dabit ubera Chriſtus,
Divinoque tuam perfundet lumine mentem,
Ut videas pulſa caligine magna tremendi
Jura Dei, quibus Omniparens ſapientia Chriſtus
In ſeſe remanens ſempet novat omnia rerum,
Atque ut vult operum Deus arbiter eſſe ſuorum,
Continet & mutat ſpecies & tempora vitæ,
Porrigit aut retrahit Cœlum, mare, ſidera, ventos,
Quæ fecit virtute, regens: docet exitus lugens
Ægypti, merſuſque mari refluente tyrannus,
Et prius ipſe graves elementa per omnia motus
Expertus, quem cuncta tremunt, cui cuncta miniſtrant.
Tempora namque uno tellus communis habebat
Judæos, quæ ſola Deo tunc lecta fuit gens:
Et tamen illa Dei gravis hoſtibus ira ſuperbis
Permixtos inter populos diſcreta cucurrit.
Jam ſcio non dices, quod ſors incerta procellas,
Et mare caſus agat, mare cum diſcedere juſſum,
Diſceſſiſſe legas, ſiccamque rigentibus undis
Inter aquas patuiſſe viam, rurſuſque ſolutum
Æquor ad imperium ſancti, virgamque prophetæ,
In liquidos remeaſſe ſinus, in utroque maris vis
Paruit, ut lanctis iter & vindicta daretur.
Quid profugus Thariam vates, quem ſorte periclî

In

In mare dejectum ſpatioſo bellua rictu
Cœpit, & innocuum vaſta ructavit ab alvo?
Nonne docet ditione Dei mare & aſtra moveri?
Namque Deum fruſtra fugiens, quem cuncta tenentem
Nemo fugit, movit Cœli ſimul & maris iras.
Omnipotentis enim Domini natura rebellem
Cognoſcens, timuit per ſe quaſi conſcia tutum
Ferre reum, & ventis fugitivum vinxit & undis.
Iſte propheta Deo lectus terrere minaci
Peccantes monitu populos, poſtquam grave dixit
Exitium, fregitque reos, avertit & iras
Numinis, impenſo lavit ſua crimina fletu,
Extremumque diem fugit perverſa Ninive.
Non rex ille habuit fatum, qui morte propinqua
Oravit Dominum, quem leges noverat unum
Flectere poſſe ſuas, conſumptum intenderet ævum
Longius, & meruit tria ducere luſtra ſuperſtes
Annis ipſe ſuis, & non ſua vivere ſecla.
Nunc tria miremur texentem fata Platonem,
Aut Arati numeros, & picta Manethonis aſtra.
Dicant quæſo ubi tunc rapidas naſcentibus oras
Ponebant, & quæ quibus ibant ſidera ſignis,
Cum pius Ezechias fidei virtute precatus,
Verteret aſtrorum curſus, Cœlique meatus
Turbaret juſſi retro acto lumine ſolis?
Vel ducis imperio ſancti cum ſiſteret idem
Dilata ſolem nocte, ut victoria ſacri
Profligaretur populi, ſtetit orbe recorſo
Libram, ut magnos caperet lux aucta triumphos.
Quid ſoboles virtuſque Dei, & ſapientia Chriſtus?
Nonne ſatis vanis curas erroribus aufert,
Noſque ſimul monitis & factis edocet, unum
Cuncta Deum regere, & nil ut ſine mente putemus
Principis eſſe Dei, dicens non arbore frondem,
Aere non volucrem, ſine juſſu decidere; cumque
Omnipotens verbo ſteroit mare, vel pede calcat,
Et verbo mortes abigit, vel dæmonas urget,
Aut reduces animas in corpora ſancta remittit,
Jamque diu exanimes tumulis jubet ire reclusis,
Integratque putres vita remeante ſepultos.
Novæ poteſtatem propriam ſatis indicat auctor,
Qui ſolus natorum omnem vitamque gubernat?
His precor, his potius ſtudiumque operamque legendis
Scribendiſque vove. cave grandia cœpta Tonantis,
Scribe creatarum verbo primordia rerum,
Et chaos ante diem, primæque crepuſcula lucis,
Quæque dehinc variis elementa per omnia feclis
Dicta vel acta Deo, per ſancta volumina diſces,
Quæ docuit tabulis legalibus indita Moſes,
Aut Evangelici quæ lex nova Teſtamenti
Signat, operta prius retegens myſteria Chriſtum:
Tunc te divinum vere memorabo Poetam,
Et quaſi dulcis aquæ potum tua carmina ducam:
Cum mihi nectareos ſummis a foutibus hauſtus
Præbebunt, Dominum rerum retinentia Chriſtum,
Atque tuam pollere Deo teſtantia mentem,
Ut ſimul oris opes a te mentiſque capeſſam:
Et quem cognato junctum mihi fœdere lætor,
Gratuler hunc ſancta ſub religione propinquum:
Nec cum mortali ſolvendis corpore vinclis
Perpetuo ſanctum complectar pignore * *.

In Jacobum, Magiſtrum equitum.

PEer cineres Pauli, per cani limina Petri',
Ne laceres verſus, dux Iacobe, meos;
Sic tua pro clypeo ſuſtentet pectora Thomas,
Et comes ad bellum Bartholomæus eat:
Sic ope ſanctorum non barbarus irruat Alpes:
Sic tibi det vires ſancta Suſanna ſuas.
Sic quicumque ferox gelidum tranaverit Iſtrum,
Mergatur; volucres ceu Pharaonis equi:
Sic Geticas oltrix feriat thomphæa catervas,
Romanaſque regant proſpera tela manus:
Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum,
Atque tuam vincant dolia fuſa ſitim:
Sic numquam hoſtili maculetur ſanguine dextra,
Ne laceres verſus, dux Iacobe, meos.

CARMEN PASCHALE.

CHriſte potens rerum, redeuntis conditor ævi,
Vox ſummi ſenſuſque Dei: quem fudit ab alto
Mente Pater, tantique dedit conſortia regni.
Impia qui noſtræ domuiſti crimina vitæ.
Paſſus corporea mundi veſtire figura,
Affariique palam populos, hominemque fateri:
Quemque utero incluſum Mariæ, mox numine viſo
Virginei tumuere ſinus, innupteque Mater
Arcano ſtupuit compleri viſcera partu,
Auctorem paritura ſuum. mortalia corda
Artificem rexere poli, mundique repertor
Pars fuit humani generis; latuitque ſub uno
Pectore, qui totum late complectitur orbem;
Et, qui non ſpatiis terræ, non æquoris unda,
Non capitur cælo, parvos confluxit in artus.
Quin & ſupplicii omnem, nexuſque ſubiſti,
Ut nos ſubriperes leto, mortemque fugares
Morte tua: mox ætherias evectus in auras,
Purgata repetis lætum tellure parentem.
Anguſtum foveas, feſtis ut ſæpe diebus
Annua ſinceri celebret jejunia ſacri.

Εἰς τὸν Σωτῆρα.

Ὦ τυρὸς αἰνέοιο σοφὴν ὠδῖνα φυλάσσων,
Ἐμβεβαὼς κόσμοιο πολυνδίνητον ἀνάκλην,
Χριστὲ θεορρήτοιο βίε φυτίζοε πηγή,
Πατρὸς ἀτημάντοιο θεῦ πρωτόσπορε φωνή,
Ὃς μεγαμητράων τοκετῶν ἐγκύμονα φόστον,
Καὶ γόνον αὐτοτέλεστον ἀνυμφεύτων ὑμεναίων
Στήσας ἀστυφέλης γενεῆς ἑτερόφρονα λύσσαν,
Ὄγγια δ' εἰδώλων νεκυῶν ψευδώνυμα λύσας,
Αἰθέρ' ἀμφιβέβηκας ἐφ' ἑπτάζωνον ὀχῆα,
Ἀγγελικῆς πτερύγεσσιν ἐν ἀῤῥήτοισι θάκοισιν.
Ἵλαθι παγγενέταο θεῦ πρεσβήιον ὄμμα.
Φρυρὲ βίε, σῶτερ μερόπων, αἰῶν' ἀνάσσων.

Εἰς τὸν Διαπότην Χριστόν.

Ἀρτιφανὲς πολιῆχε, παλαιγενές, ἠὲ νεοττέ,
Ἀιὲν ἐὼν τροεώντε, ὑπέρτατε ὕστατε Χριστὲ
Ἀθανάτοιο πατρὸς, ἠὲ ὁμόχρονε, πάμπαν ὅμοιε.

Laus

Laus Christi.

PRoles vera Dei, cunctisque antiquior annis,
Nunc genitus, qui semper eras, lucisque repertor
Ante tuæ, matrisque parens: quem misit ab astris
Æquævus Genitor, verbique io semina fusum
Virgineos habitare sinus, & corporis arcti
Jussit inire vias, parvaque io sede morari:
Quem sedes non ulla capit: qui lumine primo
Vidisti quidquid mundo nascente crearas.
Ipse opifex, opus ipse sui, dignatus iniquas
Ætatis sentire vices. & corporis hujus
Dissimiles perferre modos, hominemque subire,
Ut possis monstrare Deum, ne lubricus error,
Et decepta diu varii sullertia mundi,
Pectora tam multis sineret mortalia seclis
Auctorem nescire suum. te conscia partus
Mater, & attoniti pecudum tensere timores.
Te nova tollicito lustrantes sidera visu
In cælo videre prius, lumenque secuti
Invenere Magi: tu noxia pectora solvis,
Elapsasque animas in corpora functa reducis,
Et vitam remeare jubes. tu lege recepti
Mysteris, ad Manes penetras, mortisque latebras
Immortalis adis. nasci tibi nam fuit uni
Principium, finisque mori: sed nocte refusa,
In cælum, Patremque redis, rursusque perenni
Ordine purgatis adimis contagia terris.
Tu solus, Patrisque comes: tu Spiritus iosons,
Et toties unus, tripliciqua in nomine simplex.
Quid, nisi pro cunctis, aliud? quis credere possit,
Te potuisse mori, poteras qui reddere vitam?

Miracula Christi.

ANgelus alloquitur Mariam, quo præscia verbo
Concipiat, salva virginitate, Deum.
Dant tibi Chaldæi prænuntia munera Reges,
Myrrham homo, rex aurum, suscipe tura Deus.
Permutat lymphas in vina liquentia Christus:
Quo primum facto se probat esse Deum.
Quinque expient panes, pisces duo millia quinque;
Et Deus ex parvo plus superesse jubet.
Editus ex utero cæcus nova lumina sensit,
Et stupet ignotum se meruisse diem.
Lazarus e tumulo, Christo inclamante, resurgit,
Et duræ mortis lex resoluta perit.
Natantem quatit unda Petrum: cui Christus io alto
Et dextra gressus firmat, & ore fidem.
Exsanguis Christi contingit semina vestem;
Stat cruor in venis: sit medicina fides.
Jussus post multos graditur paralyticus annos,
Mirandum, lecti portitor ipse sui.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google